

Pre-Linnean
QK41
.C785
1561

IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR

VALERII CORDI SI-

mefusij Annotationes in Pedacij

Dioscoridis Anazarbei de Medica materia libros V. longè alia quam antè hac sunt euulgatæ.

EIVSDEM VAL. CORDI HISTORIAE STIRPIVM LIB. III. POST-
humi, nunc primùm in lucem editi, adiectis etiam Stirpium iconibus: & breuissimis Annotatiunculis.

SYLVA, qua rerum fossilium in Germania plurimarum, Metallorum, Lapidum & Stirpium aliquot raro-
rum notitiam breuissimè persequitur, nunquam hætenus uisa.

DE ARTIFICIOSIS extractionibus Liber.

COMPOSITIONES medicinales aliquot, non uulgares.

HIS ACCEDVNT .

STOCCHORNII ET NESSI IN BERNATIVM HELVETIORVM Di-
tione montium, & nascentium in eis Stirpium, descriptio Benedicti Aretij, Græcæ & Hebraicæ linguarum
in schola Bernensi professoris clarissimi.

ITEM

CONRADI GESNERI DE HORTIS GERMANIÆ LIBER RECENS,
unà cum descriptione Tulipæ Turcarum, Chamæcerasi montani, Chamæmespili, Chamænerij, & Conizoidis.

Omnia summo studio atque industria doctiss. atque excellentiss. uiri CONR. GES-
NERI medici Tigurini collecta, & præfationibus illustrata.

Cum Gratia & Priuilegio Cæsareo ad annos octo.

M. D. LXI.

Mo. Bot. Garden,

1902.

Inclyto & spectabili Collegio medi-

CORVM IN ILLVSTRI ACADEMIA VVITEBER-

genſi, CONRADVS GESNERVS Medicus & Philoſophiæ interpres in ſchola Tigurina ſalutem
& pacem Chriſtianam P.

ALERII CORDI SCRIPTA QVAECVNQVE COL-
ligere potui (clariffimi uiri & medici præſtantiffimi)
ut in publicum tandem ederentur cum adornaffem nu-
per, & ſingulos libros ſingulis patronis, illis ferè à qui-
bus aliquoſ eorum acceperam, dedicaſſem: Primum
qui eius in Dioſcoridem Annotationes continet, in
Iohannis Rallæ pharmacopolæ Lipſenſis auunculi e-
ius & ſtudiorum promotoris benigniffimi, nomē in-

ſcripſi. Paulò poſt uerò cum intellexi, optimum illum uirum, ex hac mor-
tali uita nobis ſublato eſſe, ne ſuo patrono priuatus hic liber, nullo aduer-
ſus calumnias proteſtore muniretur, non illum ſolùm, ſed pariter omnes e-
ius lucubrationes (quanquam ſingulas, ut dixi, ſingulis etiam patronis di-
caui) inclyto patrociniò ueſtro commendare iuxtà & nuncupare uolui: Idc̄
non leues ob cauſas. Cum enim tota Academia ueſtra, omnium quas Ger-
mania noſtra habet, omni doctrinæ ſacræ humanæc̄q; genere excellentiffi-
miffi doctoribus, longo iam tempore, facile principatum obtinet: tum me-
dicæ facultatis Collegium nobilibus eruditione & uirtute profelſoribus
floreſcit. Huius autem cum aliquando alumnus atc̄q; diſcipulus multis, ut ac-
cepi, annis Val. Cordus fuerit, (quamuis & Lipſiæ interdum, non paucis
menſibus hæſerit) omnes eius ingenij fœtus, ad eandem Facultatem ueluti
parentem, quæ procul dubio ijs iam quaſi pupillis, materno amplexu reci-
piendis, ac fouendis benigna ſit futura, remittendos iudicauit. Nam & CL.
V. Vitus Viſhemius, Cordum noſtrum olim audiuiſſe amaſſec̄q; fertur,
& Caſparus Peucerus, magnificus nuper Academiæ ueſtræ Rector, medi-
cus ac philoſophus ſummus, Phœnicis illius Melanchtonis gener, notum
charumc̄q; eundem quin habuerit, non dubito: & alij fortè, quorū nomina
ignoro. Mihi quidē, ſi fortassis miramini, nulla unquā cum Cordo uiuen-
te notitia interceſſit, ſed ſingularē in materia medica doctrinam, ab eius obi-
tu, prædicari cum audiuiſſem, & iam aliquos ab Euricio patre editos libros
audiſſimè perlegiſſem, nescio quæ intra me cōſentientis nature uis, ad illum
amandū me pertraxit. Pulchrè Homerus: *Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοίου ἀγείθεις ὡς τὸν ὁμοίου.*
Minùs uerò mirū eſt ſimilitudine quadam tacito c̄q; cōſenſu animos uiuen-
tium trahi iungic̄q;. Sed à defunctis quoque ad eos qui ſuperſunt admiran-
dæ huiusmodi conuenientiæ & coniunctiōis ingeniorum fomites mana-
re, magnam ſanè admirationem meretur: & ineffabilis quædam ἀπόρροια
(ut Democritus forſan loqueretur) aut σύρροια hæc eſſe uidetur. *Σύμπτως δὲ
δοκῆ καὶ σύρροια ἢ μόνον ὁ μικρότερος κόσμος κατὰ τὸν ῥηϊατρικὴς ἀρχαγοῦ ἱπποκράτη: ἀλλὰ
πολύ μᾶλλον καὶ πρότερον ὁ μέγας, ὁ τῷ ὀλίγου ἀρχέτυπον: καὶ τὸτό γε ἔχῃ ἤτιον κατὰ τὰς*

αὐλῆς καὶ νοεῶς, ἢ τὰς φύλῆς καὶ αἰσθητὰς φύσεις. Sed hæc forsan nimis philosophice: & Deo potius quàm naturæ συμμάχαι tales acceptæ sunt ferendæ. Ego certè, qui Val. Cordum de facie nunquam uidi, nec ulla naturali aut ciuili occasione illum habui coniunctum, occulto quodam animorum (*Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν πρὸς ἔρωτας ἔνται*) & mira studiorum consensione, excitato in eius manes amore, modis omnibus, quæcunque literis mandauit conquirenda, exornandaque, cum aliàs, tum iconibus Stirpium additis, denique edenda ac defendenda per me, & alios optimos doctissimosq; patronos, quorum uos principem locum tenetis, mihi proposui: idq; magna ex parte consecutum me spero: eoque nomine Deo immortalis gratias habeo: & præstantias uestras, ut mihi, si audacius feci, ignoscant, oro. huius enim audaciæ præclarus nostro sæculo Norimbergæ medicus Hieronymus Heroldus Lipsensis, mihi suator fuit: Cuius consilio ut procliuis ille meus in Cordum amor, sic erga uos obseruantia, facile subscripsit. Cordi autem eiusque librorum patrocinium, alacri paratòque animo uos suscepturos, adeò non diffido: ut multis ad id uos cohortari superuacaneum putem. Non equidem omnes eius opiniones defendendas dixerim, ut homines sumus: sed eas quæ ueritati consonæ uidentur, ut sunt pleræque: & ipsum in genere optimi iuuenis eruditionem, industriam & conatus, eius denique famam & gloriam, quam meritus est amplissimam. Recentiorum certè nonnulli ex inuentis scriptisq; Cordi partim editis, partim non editis, & profecerunt, & sua exornarunt scripta, nullo id candore confessi: id quod mihi, qui suam cuique laudem tribuendam censeo, non parum doluit, nec minima, ut de operum eius editione cogitarem, causa hæc extitit. Nuper doctissimus amicus meus de hisce Cordi libris, his uerbis ad me scripsit: Velim te in præfatione operum Val. Cordi ipsum excusare, quòd

„ ultima manus eis non sit adhibita. Profectus enim in Italiam, Romæ febriliter
 „ ardente extinctus est: cum plurimas per Italiam stirpes obseruasset, & multa
 „ in Annotationibus in Dioscoridis libros emendasset: quæ omnia per
 „ studiosos quosdam medicinæ fuerunt surrepta. In multis quidem ipsum
 „ sententiam mutasse affirmauit mihi piæ memoriæ uir Cornelius Sittardus
 „ medicus, socius & comes peregrinationis eius, atque etiam morbi, nam euasera
 „ uaserat ex morbo per quartanam. Sic ille: qui hoc etiam significauit, anno
 „ superiore, Valerij fratrem medicum Hildeshemij, chemicæ artis & remedi
 „ orum quæ arte illa ad medicinam parantur peritissimum, diem suum
 „ obiisse. Digna mihi certè quamuis imperfecta, Cordi scripta, quæ lucem
 „ publicam uiderent, & ad posteritatem transirent, sicut Augusto olim Ver
 „ gilij Æneis, uisa sunt. Nam uel inchoata peritorum artificum opera, imper
 „ ritorum operibus, quibus ultimam illi manum imposuerunt, meritò præ
 „ feruntur. Etsi uerò innumera à Cordi obitu ad hunc usque diem, circa ma
 „ teriam medicam, quæ ipsum latuerant, inuenta sunt, plurimis passim uiris
 „ eruditis in amœnissimum hoc studium magna cum æmulatione incumben
 „ tibus: Summa tamen hæc illius laus est, quòd inter primos fermè sæculi
 „ nostri harum rerum inuestigatores, per multa inuenerit, paternæ omnino
 „ eruditio.

P R A E F A T I O.

eruditionis & gloriae hæres. Nam, si quid ego iudico, pater eius Euricius, uir omni genere doctrinarum cultissimus, medicus peritissimus, & poëta optimus, dum uiueret, neminem in erudita Stirpium cognitione parem habuit. Patris uerò in materia medica studium & industriam æmulatus filius, etiam superauit: patris ad summam hanc laudem exemplo, iuuenili feruore, ingenij dexteritate, honestæ gloriae studio, peregrinationibus multis & longinquis, labore & industria maximis, denique singulari gratia Dei præeunte & continente reliquas causas omnes, excitatus, adiutus atque promotus: ita ut inter primos, principes & præcipuos quosque reuocatae ab omni antiquitate, ornataeque & auctæ Stirpium ac totius medicæ materiae cognitionis, authores & assertores censerentur ac celebrari apud omnem posteritatem sit commeritus, neque uir bonus aut eruditus quisquam hanc ei gloriam inuidere debeat, aut possit. Quòd si Deo placuisset, diutius in hac uita eum relinquere, nemo omnium hodie, qui rei plantariae cognitione excellunt, (pace ipsorum dixerim) hanc palmam ei præriperet, non magis quam Herculi extorqueret clauam. Huius igitur Academiae uestræ tanti discipuli, libros per me adornatos & editos (ne uel interirent, uel ab hominibus ambitiosis & alienæ gloriae insidiantibus premerentur,) ornatissimi & doctissimi uiri, serena fronte, placidoque uultu suscipite, & quoad eius fieri potest, & par est, in clientelam receptos defendite:

mèque amantissimum obseruantissimumque uestri re-

damate. Valete: Tiguri, tertio Cal. Iunij

anni M. D. LXI.

CON. GESNERVS MAGNÆ SPEI IUVENI

N. IOANNIS RALLÆ PHARMACOPOLÆ LIPSENSIS, FOEB-
licis memoria, filio S.

VCTAS ET EMENDATAS AB AVTORE, VAL. CORDI IN
Dioscoridem Annotationes, meo studio edendas, optimo &
præclaro in arte sua viro Ioan. Rallæ parenti tuo, Cordi autem
auunculo, nuper dedicaram: ne uidelicet posthumus liber, qui
nunc uigesimo ferè anno à conditoris sui obitu in publicum prodit, inter
tot Momos & alienæ gloriæ fucos, sine tutore aliquo appareret. Æquum
autem uidebatur, ut liber ab eo mihi communicatus primùm, (hunc enim
ad me mittendum à parente tuo, ni fallor, Ioan. Placotomus insignis me-
dicus accepit,) ad ipsum reuerteretur: præsertim cum maximam studio-
rum suorum partem libri author, eius ex sorore nepos, ipsius benignitati
promotioniq; ut fama prædicat, acceptam referre solitus fuerit. His causis
etiam tertia accedebat, quòd in simplicibus medicamentis dignoscendis,
summa parentis tui industria ac eruditio esset: id quod & alijs argumentis,
& misso ad me olim cultissimi horti uestri locupletissimo Stirpium cata-
logo, facile cognoui. Neque me latet multa egregia medicamenta, pharma-
copolis & medicis plerisque ante ipsum incognita, ab ipso primùm uestra
in regione demonstrata fuisse. Itaque inscriptam in eius nomen dedicatio-
nem primæ huius Cordi operum partis, ante paucos menses ad typogra-
phum miseram, nullo mihi domi exemplari seruato. Paulò post uerò si-
mul & optimum parentem tuum, fatis concessisse: & dedicationem meam
in uia, nescio quorum hominum perfidia, intercidisse intellexi. Illam qui-
dem sibi non ingratham fore perbenignis ad me literis, paulò ante mortem,
iam significauerat pater. Quòd si exemplar mihi superfuisset, omnino
idem denuo ad typographum misissem excudendum. Vera enim solidas-
que gratitudo, non erga uiuentes solùm, sed etiam defunctos, suum tuetur
ac seruat officium. Et sanè doleo ita contigisse. memini enim de Cordo in
epistola illa quædam me protulisse, ab amicis accepta, quorum non amplius
recordor. Ne uerò sine patrono in manus hominum, quorum plerique
alienis laboribus utcunque elaboratis, obtreçant & insidiantur, liber hic
imperfectus perueniret, unius defuncti loco plures excellentissimosque pa-
tronos delegi, totum nempe in illustri Academia Vuitebergensi medi-
corum Collegium: qui omnes hosce posthumos Cordi libros, tueri ac fo-
uere, ut equidem spero, dignabuntur. Tibi autem priuatim, egregij patris
optime fili, has in Dioscoridem Annotationes nuncupare uolui, ut sicuti
unicus ab eo filius es relictus, annum ætatis, ut audio, uix decimum sextum
agens, ita ut ad paternæ etiam gloriæ, industriæ, doctrinæq; fastigium aspi-
res, te cohortarer, & currenti (quod aiunt) calcar adderem. Id si, ut cœpi-
sti, facere pergas, spes iusta est, te quoque ad longam, patris instar, senectam,
animo corporeque ualentem, domi tandem inter tuos, similiter piè placis-
deque, tuo fato functurum, & ad uitam migraturum meliorem. Quod
quidem

quidem ut nobis, & omnibus Christum profitentibus, foeliciter eueniat, is ipse Dominus & Praeceptor noster, unigenitus Dei aeterni filius largiatur. Nos interea inter tot tantaque miserrimae huius & ancipitis uitae discrimina, ad tantum certamen nos praeparabimus, ac meditabimur mortem: cuius exempla in omni aetate, fortuna, ualitudine, quotidie praeter omnem expectationem uidemus. Nam uel ex amicis, quibus aliquos huius uoluminis dicaueram libros, perbreui sane tempore, non solum parens tuus, iam senex: sed etiam Philippus Bechius medicus eruditione praecellens, in uigore aetatis, cum haecenus semper optime ualisset, Basileae: & iuuenis omnino Caspar Collinus pharmacopola non uulgaris, apud Vallesios, obierunt. Meditemur igitur communem omnium finem, ne nos miseros inopinato opprimat. Vale, & me ama: meque uicissim tui amantissimum fore, propter Cordum praecipue cognatum tuum, quem uides quanti faciam, tibi persuadeas. Tiguri Heluetiorum, anno Salutis M. D. LXI. Calendis Augusti.

CON. GESNERVS CANDIDO
LECTORI S.

DICTISSIMAE UTILISSIMAEQUE ISTAE VAL. CORDI Annotationes in Dioscoridis libros V. plurimum ab ipso auctore, paulo ante mortem eius, emendatae (asterisco * ubi aliqua super genuina lectione dubitatio, aut aliquid imperfectum erat adiecto) auctaeque, ab initio operis usque ad Libri II. Caput C VIII. (quod est de Hordeo,) nunc primum prodeunt. Inter quae etiam pulcherrimae sunt de Succini, deque Sacchari natura disputationes. Quae uero deinceps sequuntur, quoniam ab auctore morte praevento, absolui non potuerunt, ex prima editione, (quae scripta ab eo antequam in Italiam uenisset, Francfordiae olim publicata est, cum Gualtheri Riffii Dioscoride,) continuauimus. emendatiora tamen ea quoque & explicatiora dedimus, cum alias, tum ex breuissimis quibusdam ipsius Cordi (aut ex eius ore exceptis) in V. Dioscoridis libros Annotationibus manuscriptis. Hoc non dissimularim, nonnulla quae superflua mihi uidebantur, & nihil quam oneratura lectores, (ut capita quaedam in Libro secundo, super aquatilibus quibusdam animantibus, Cordo, aliisque eo tempore per Germaniam eruditis, adhuc incognitis,) penitus a me recisa esse: quod non solum utile nihil ex professo, sed ne obiter quidem continerent quicquam. In Capitum distinctione magna est uarietas: nos fere iis numeris notauimus Capita, ut in Jac. Goupyli Dioscoridis editione Graecolatina Lutetiae anno 1549. edita habentur. Notha quaedam in Dioscoridis libris addita uel omissa, Capitum uarietatem fecerunt, &c. iis nos aliquando nullum numerum apposuimus, ut cum Goupyli editione nobis conueniret. Porro omnia ubique recte dixisse & iudicasse Cordum, ego mihi defendendum non sumo: nec libuit meas censuras ubique addere, etiam ubi potuissem: nam in multis ne potuissem quidem.

QUI NAM SCRIPTORES DIOSCORIDIS DE MEDICA MATERIA libros, & quomodo explicauerint. De nonnullis, quam qui hodie uiuunt, liberius iudicabunt posterum.

AMATVS Lusitanus medicus, primum Ioan. Roderici Castelli Albi Lusitani nomine, in duos priores Dioscoridis libros, commentarios quosdam edidit: deinde rursus Amati Lusitani nomine Enarrationes in quinque Dioscoridis libros: quae

Venetis primùm excusæ sunt, mox Argentinæ apud Vuendelinum Rihelium, anno 1554. in 4. Nomenclaturas rerum in uulgaribus linguis, Italica, Hispanica, Gallica & Germanica adiecit. Totus ad rerum cognitionem inclinatus: in quibus multa quidem bona & rara docet: sed non rarò etiam aberrat. Multa aduersus errores eius Matthiolus nuper scripsit, Audio eum emendasse plurima, & nouam editionem moliri. Vide etiam infra in R. Constantino.

ANDREAS Lacuna Segobienſis, medicus Iulii III. pont. max. Annotationes in Dioscoridem iuxta uetustissimorum codicum fidem elaborauit: quas Gul. Ro- uillius impressit Lugduni 1554. in 16. In præfatione scribit se Dioscoridis libros in Hispanam linguam uertisse, & scholiis minimè poenitendis illustrasse. (Eum codicem Antuerpiæ excusum audio cum iconicis figuris.) Quo labore, inquit, dum fungerer, annotaui septingentos uel plures locos, in quibus author ille, partim peruersus ab interpretibus Latinis, (in Ruellii quidem translationem potissimùm animaduertit:) partim mutilus ac truncus, partim genuina sua priscaq; destitutus dictione, conspiciebatur: quos omnes quam accuratissimè fieri potuit, castigauit, ac restitui, adiutus antiquissimo ac integerrimo codice manuscripto, &c. Nuper etiam libellus quidam huius authoris, duabus (si bene memini) chartis conscriptus, aduersus Cornarii Dioscoridis librorum interpretationem editus est.

BARTHOLOMAEVS Marantha Venusinus medicus, condidit Methodi cognoscendorum simplicium medic. libros tres, eleganter profectò & eruditè: quos suis typis publicauit Vincentius Valgrisius Venetiis, anno 1559. in 4. Hi ad Dioscoridis innumera loca rectè intelligenda utilissimi sunt: ut cõmentarii quidam in eius libros, non grammatico tamen, sed philosophico more instituti, uideri queant. Promittit autem ex professo etiam in Dioscoridem commentarios: quos ualde desideramus.

BENEDICTVS Textor Segusianus, medicus per eruditus, libellum De stirpium differentiis ex descriptionibus Dioscoridis, utili sanè & pulcherrima methodo digessit. Is in Gallia primum prodit: deinde Argentinae apud Vuendelinum Rihelium Hier. Tragi Stirpium historiae coniunctus.

CONRADVS Forerus Vitoduranus, iuuenis doctissimus, amicus noster, easdè, ut Benedictus Textor Stirpium differentias digessit, non quidem è Dioscoridis solum, sed etiam Plinii & Theophrasti editionibus. Nondum excusas puto.

CONRADVS Gesnerus. Lege in Oribasio.

FAVSTVS Longianus Dioscoridem in linguam Italicam ante P. Andream Matthiolum conuertit.

GVALTHERVS Riffius Argentinensis, ante decenniũ (circa annũ Domini 1549.) si probè memini, defunctus, Dioscoridis libris à Ioan. Ruellio translatis, imagines crassiusculè factas, & breues explicationes adiecit: quas Christianus Egenolphus impressit Francoforti, anno 1549. in fol. unã cum Valerii Cordi nostri in Dioscoridem annotationum editione prima, sicuti diximus. In iis quidem nihil ferè suum adfert: sed aliorum fermè scripta repetit, satis breuiter.

H. B. P. medicus nescio quis, neque enim aliter quam tribus his literis innotescere uoluit: Annotationes breues singulis Dioscoridis capitibus ex interpretatione Ruellii subiecit, Adiectæ sunt etiam icones, perparuæ & crassiusculæ. Balthasar Arnolletus excudit Lugduni 1550. in 8. In exprimendis (inquit) simplicium facultatibus & forma, Galenum secutus sum: in priuata uerò simplicium censura, eximium illum & eruditione & perspecta diligentia Matthiolum reddidi, &c.

HERMOLAVS Barbarus patritius Venetus, uir eruditionis nomine nunquã satis laudatus, Dioscoridem nobis primus Latinũ reddidit, elegantissima quidem & Pliniana dictione: ubi tamen accusatur, quòd nimio Plinium imitandi studio nunquam à Dioscoridis sententia recesserit. Adiecit etiam Corollarium longè doctissimum, & uarii argumenti, quo non Dioscoridem solum & rem medicam illustrat: sed simul utranque linguam & omnem philologiam pulcherrimè exornat.

Diosco-

Dioscoridis librorum interpretatio unâ cum Corollario, impressa est olim in Italia. Corollarium uerò duntaxat in Germania Argentinae apud Ioan. Schottum 1529. in fol. cū Io. Ruellii interpretatione, & Marcelli Vergilii Cōmentariis ab Othone Brunfelsio decurtatis: ita ut singulis capitibus suū Corollarium subiiciatur. Et eodem anno Coloniae apud Io. Soterem in fol. post Dioscoridis contextum Græcum, & Marcelli Vergilii e regione interpretationē, subnexis ad singula capita eiusdem commentariis integris, scorsim in operis fine.

IACOBVS Goupylus rei medicæ hoc tempore disertissimus professor Luteciae, dedit Castigationes in Dioscoridis libros, breuissimas, sed utilissimas: quibus contextus Græcus collatis exemplaribus diuersis, (excusis & manuscriptis, & locis ueterum medicorum Dioscoridem citantium: & interpretationibus quibus Latine recentiores quidam huius scriptoris libros uerterunt, ac olim Plinius, &c.) emendatur. Arnoldi Bircmanni uidua publicauit Parisiis 1549. in 8. unâ cum Græco Dioscoridis contextu, & interpretatione Ruellii e regione.

IANVS Cornarius Germanus Zuicauiensis medicus, Dioscoridis De materia medica libros V. & unum De bestiis uenenum eiaculantibus, alterum De letalibus medicamentis, Latinos fecit, prioribus quinq; Emblemata addidit: posterioribus Expositiones. Opus euulgatum est Basileæ in officina Frobeniana, anno 1557. in fol. In his emblematis & expositionibus, etsi rerum cognitio non admodum ultra quam ab aliis prius locupletatur: uocabulorum tamen in utraq; lingua uis ac proprietas plurimorum pulchrè explicatur: & genuina lectio passim tum Dioscoridis, tum Plinii, locis innumeris inuicem collatis restituitur.

IOAN. Agricola Ammonius, præclarus Ingolstadii nostro seculo medicinæ interpret, reliquit Indicem copiosum simplicium medicam, à Dioscoride proditorum: & alium communem libris de simplicibus, Dioscoridis, Galeni, & Serapionis.

IOAN. Baptistæ Egnatii in Dioscoridem Annotationes extare feruntur, quas nondum uidi.

IOAN. Dantzius Germanus, (quo cum aliquando Italiam ingressus sum, fertur autem obiisse Francoforti ante annos aliquot,) Dioscoridis uolumen in Germanicam linguam transtulit: quod Francoforti, ni fallor, cum iconibus excusum est.

IOAN. Lonicerus Germanus, qui longo iam tempore, in Academia Marpurgensi floruit, Scholia quædam in Dioscoridis libros composuit, cum nomenclaturis Græcis, Latinis, Hebraicis & Germanicis. Liber impressus est Francoforti 1543. in fol.

IOAN. Manardus Ferrariensis medicus, in doctissimis epistolis suis cū alia multa passim ad cognitionē medicaminū simplicium eruditè docet: tū in prima libri 8. epistola Marcelli Vergilii interpretationē in primum Dioscoridis librū examinat.

IOAN. Ruellius Suesionensis, medicus, Gallus, Dioscoridis libros Latine expressit inter primos nostra memoria, post Hermolaum quidē, sed ante Marcellum, à quo aliquoties notatur. deinde eandem interpretationem recognouit, ita ut cæteris ferè omnibus hodie à doctissimo quoque præferatur. Emendari tamen in ea quædam poterunt, à Iacobo Goupylo, Andrea Lacuna, Cornario, & Matthiolo obseruata. Eiusdem Ruellii De natura stirpium libri iii. eleganter & copiosè conscripti, ueluti commentarii quidam cum in Dioscoridis tum aliorum De plantis libros existimari possunt. In Lutecia primū, deinde Basileæ excusi sunt: & nuper à quodam (ut audio) in Compendium contracti.

MARCELLVS Vergilius Florentinus Dioscoridē, mox post Hermolaū & Ruellium Latinitate donauit. & commentarios doctissimos adiecit: in quibus partim Dioscoridis uerba explicat, partim translationis suæ rationem reddit, partim uerò Hermolai translationem reprehendit. Ad ipsam quidem plantarum rariorum aut incognitarum notionem non multum emolumenti adfert.

MELCHIOR Guilandinus Borussus scripsit quædam de erroribus Matthioli in Dioscoridem commentariorum, &c.

ORIBASIVS Sardinus Collectorū libris undecimo & duodecimo, simplicium medicamentorū descriptiones Sex Dioscoride præcipue (ordine literarum proponit. Euporiston uerò libro 2. eodem ordine, facultates ac uires eorum, ex Galeno opinor mutuatus. Ii Baptista Rosario Nouariensi medico interprete Latini extant, excusi ab Isingrinio Basileæ 1557. cum reliquis Oribasii. Quòd si Græcè etiam eorū copia daretur: possent fortè Dioscoridis quædam inde emendari. Nos quoq; Historiam plantarū dedimus eodem ordine, ex Dioscoridis descriptionibus: quibus ex Theophrasto, Plinio, & recentioribus Græcis multa addidimus: uires autē breuissimè ex Paulo Aegineta, &c. ea excusa Basileæ in 3. anno 1541. & est mox etiam Venetiis in 16.

OTHO Brunfelsius Moguntinus Marcelli Vergilii in Dioscoridem commentarios decurtauit, ut supra in Hermolao diximus.

PETRVS Andreas Matthiolus Senensis Dioscoridem primū Italicè interpretatus est, & commentariis in eadem lingua copiosis illustrauit. Deinde etiam Latine reddidit, adiectis figuris quam plurimis elegantissimisq; stirpium. Vincentius Valgrisius excudit aliquoties Venetiis, nō sine nouo semper auctario. Nunc etiam Pragæ in Bohemia ubi author degit, Bohemica Germanicæq; lingua idem opus, cū maiusculis & perpulchris iconibus, longe auctius excudi, aut excudendum esse breui audio, primum Bohemicè & Germanicè, deinde etiam Latine.

PETRI Paduani Additiones quasdam in ueterem translationem Dioscoridis (quæ ferè integra habetur in Syluatici Onomastico & Io. filii Serapionis libro de simplicibus) extare aiunt.

R. CONSTANTINVS edidit Correctiones Lemmatū & Adnotationes in Amati Lusitani enarrationes, cū illis pariter excusas Lugduni à Guil. Rouillio 1558. in 8. unā cum iconibus ex Fuchsi ferè libro desumptis, exiguis.

VALERII Cordi Simesusii Annotationes doctissimas in Dioscoridis libros V. secundo ab authore auctas & recognitas &c. Iosias Rihelius cudit Argentinæ anno 1561. in folio, unā cum libris quatuor eiusdem, quibus Descriptiones Stirpium uariarum continentur, & alia quædam egregia: & Con. Gesneri De hortis Germaniæ libro.

Audio & Rufi ac Plutarchi quædam fragmenta in Dioscoridis libros extare Græcè in Italia, nondum excusa: quorum copia facta sit Aloisio Anguillare Romano, horti medicorum Patauī procuratori, uiro in uariarum stirpium cognitione summo & facile principi: ut fama loquitur, & ipse (spero) propediem suis lucubrationibus declarabit.

ABEN Bitar (uel, ut alii scribunt, Ebenbitar) scripsit De simplicibus medicamentis opus insigne & magnum, ordine alphabetico, citatis authoribus, quod à Bellunensi aliquoties citatur, qui & Arabicum expositorem eum alicubi nominat. Hoc non ita pridem ex peregrinatione sua in Orientem doctissimus uir Guil. Postellus secum aduexit. In eo (inquit in epistola, quam de suis ac peregrinis & secum aduectis libris olim ad me dedit) simplicia quam plurima & remedia innumera, quorum nec nomen, nec uis, nec usus nobis adhuc innotuit, sunt expressa: atque omnia ita absolute, ut quicquid super iisdem medicamentis apud Dioscoridem, Galenum & Oribasium imperfectum & mutilatū est, ex hoc uolumine restitui & sarciri possit.

DIOSCORIDI falso attribuuntur libri duo Græci, quos manu scriptos habeo, De curandis morbis, per simplicia ferè medicamenta, secundum morborum genera digesta, &c. Eos breui latine edendos spero, Io. Moibano doctissimo Reipub. Augustanæ medico interprete.

IOHAN.

IOANNES CRATO FERDINANDI CAE.

SARIS AVGVSTI MEDICVS, CON. GESNERO MEDI-
co Tigurino S.

QVAM SYNCERVS ET CANDIDVS SIS AESTIMATOR VO-
luntatis amicorum, optime & doctissime Gesnese, abunde satis testan-
tur, literæ tuæ 23 Augusti scriptæ. Eas cum heri acceperim, uides quan-
tò post ad me perlatae sint, quàm fuerant datae. Fuisse autem mihi uehe-
menter gratas atque optatas, dubitare non debes, etiamsi in animi mei
declaratione non utar pluribus uerbis. Nihil enim humanitatis studioso & cum fi-
de amicitias colenti, quo in genere hominum me semper esse & numerare uolui, pa-
ri erga se uoluntatis testificatione optatius. Quod igitur ad mutuam beneuolen-
tiam & amicitiae nostrae firmitatem attinet, ea iacta fundamenta confido, quæ eam
sustinere, & certam præstare possint. Officiorum autem uices ita reddam, ut omnia
potius mihi defuisse quàm summam uoluntatis propensionem intelligas. Ac nunc
nihil æquè cupio, quàm iuare me posse editionem tuam scriptorum Valerii Cor-
di, mihi dum in uiuis esset, coniunctissimi & amicissimi. Sed quid possum in tanta
temporis angustia: Ineuntis ætatis & primæ adolescentiæ eius studia non mihi sunt
explorata: neque, ut arbitror, hæc scire multum refert. In familiaritatem eius deueni
ante annos uiginti, cum uterque nostrum audiret Philippum Melanchthonem ex-
plicantem Nicandri Alexipharmaca. Omnia in illo dona conspiciebantur naturæ,
quæ cum homine nascuntur: & mentem doctrinâ a pueris institutione patris exco-
luerat. Erat moderatis temperatisq; moribus, & ad omnem uitæ consuetudinem
aptus. Ingenii tanta ui præditus, ut ubicunque id intenderet, non natus ad hoc quod
agebat, sed a Deo uictus uideretur. Præcipue autem possessionem artium sibi quasi
hæreditario iure a patre Euricio Cordo, (quem Poëtam & Medicum eximium fuisse
scripta ostendunt,) relictam, augendam atque amplificandam putabat. In Poëti-
cis rariuscule sese exercebat: Verùm laudabile carmen scribebat. In rei Medicæ in-
uestigatione erat totus: & non solum studium, sed ardorem quendam amoris, (sine
quo, ut Cicero inquit, nihil quicquam egregii unquam assequimur,) præ se ferebat.
Et cum studium (ut idem ait) perueniendi aliquo nihil proffit, nisi illud quod eò,
quò intendas, ferat deducatq; cognoris: laboriosas sepe peregrinationes unius sim-
plicis Medicamenti inuestigandi causa, suscipiebat: perscrutabatur omnia loca Me-
tallica, præcipue Misniæ & Saxoniae: herbas mirifico studio inquirebat, nihil non
molestiarum perferens, ut in exactam cognitionem earum perueniret. Itaq; & inter
uarias oberrationes & profectiones, ut quæ bona essent, meliora redderet, perpe-
tuò ueterum descriptiones attentè considerabat, easq; tanquam ungues notas sibi
facere conabatur. Hæc autem uitæ & studiorum ratio faciebat, ut ea quæ scripsit
αὐτοχρηστικά potius, quàm elaborata & perpolita uideantur. Dioscoridē in scho-
la Vuitebergensi ter legit, ac primò quidem ea dictauit, quæ nescio quomodo ex-
tant. Peruagatus deinde Thuringiam atque uicina loca, multa mutauit, & alios
quasi Commentarios in Dioscoridem confecit. Atque hos postremos arbitror ad
tuas manus peruenisse. Priusquam uero iter in Italiam profecturus ingrederetur,
tertiò Dioscoridem in gratiam quorundam amicorum enarrauit. Sed in prælectio-
ne neq; ipse quicquam scripsit, neque aliis dictauit. Quæ autem docuerat, singulari
studio obseruata & scripta D. Iohannes Aurifaber, uir pietate & doctrina excel-
lens, ornamentum patriæ nostræ, & scholæ Regiomontanæ, Sambiensium Episco-
pus, popularis meus, mihi pro perpetua nostra necessitudine & in amicitia fide com-
municabat. Ea nisi ad textum Dioscoridis mei essent scripta, & talia, ut pleraque o-
mnia in iis libris, quos te diuulgare uelle scribis, reperiri existimem: iam nunc tibi
optime mi Gesnere mitterem. Interea, ne prorsus officium meum tuæ uoluntati de-
fuisse uideatur, accipies cum his literis festinanter, ut res ipsa ostendit, scriptis, do-
ctrinam quandam Cordi de Oleis destillatis, & extractionibus, ut uocant, quibus

addidirationem conficiendi olei Vitrioli: cuius author Valerius Cordus perhibetur, uerè an secus, ad meum iudicium nō reuoco, cum ipse in eo quædam desiderem: Habebam prius exemplum admodum corrupte scriptum: uerum nuper Ioachimus Camerarius F. quem & propter parentem uirum summum, ac Germaniæ singulare decus, & propter suauissimos mores, diligentiam, industriam, & rei Medicæ studium, diligo, ad me multo emendatius misit. Hoc igitur accipies, atque cum iis, quæ ad te peruenisse scribis, conferes. Arbitror Ioachimo à Iohanne Ralla Pharmacopola Lipsico, scripti copiam factam: certum non scio. Eum Valerius Cordus ut parentem, propter coniunctionem, quæ ei cum patre Euricio fuerat, colebat, nec illius auctoritatem etiam contra suam uoluntatē, negligebat: cum & Ralla uicissim Cordum, quibus posset officiis prosequeretur. Aceius quidem rogatu primū Dispensatorium, ut uocant, collegit. Postea Casparus Pfründ, qui illis temporibus Pharmacopoliō Vuitebergenſi præerat, & nunc iucundos aspectu atq; rarioribus herbis excultos Torgæ hortos habet, obsequio quodā uictus, eas annotatiunculas, quas editas cōspicimus, addidit, atq; in istum ordinē, quo Senatui Norimbergenſi hæc sunt exhibita, redegit. Cæterū quam hoc fecerit inuitus, & quā uix rectum putauerit, ut ex suo quasi præscripto hæc uel illa fierent, memini: & haud dubiè, si diutius in uita fuisset, plurima in eo libello emendasset, nec sic ut nunc est, exiisset. Sciebat enim illud, in quo quis offenditur, etiam ea quæ laudanda sunt sæpe obruere: ac memini cum Ianus Cornarius me præſente libellum recens editum inspiceret, & appellationem confectionis Diathamaron à Thamar, quod Arabibus Dactylū significare Cordus arbitrabatur, deductam uideret, suauiter eum ridere, atq; *δὲ τὴν ἀρὰν τὴν ἀρὰν*, quasi contra mortem ualeat, dictam existimare, siue hoc recte, siue non recte, aliorum sit iudicium. Habeo & Censuram Aloisii Anguillaræ Romani mihi amicissimi, & rei herbariæ peritissimi uiri, de Dispensatorio non inutilem, quam breui si hoc permittente Aloisio facere potero, uidebis. Nunc cum non satis sciam an Aloisio *δὲ τὴν ἀρὰν* sint de his *φροντιστὲς*, non uolo ea publica facere, quorum illum pudere aut pigere ullo modo possit: iniuſtissimū enim esse arbitror diuulgare contra uoluntatem hominis amici ea, quæ ipse omni studio continere cupiat. Ut autem ad Cordum redeam, priusquam Germaniam relinqueret, Theriacam magno studio composuit, quam præclari Medici singulari atque admirabili dexteritate esse factam, in difficillimis curationibus sunt experti. Reliquit & amicis alias suas Compositiones uarias, inter quas in primis cōmendantur Pastilli è Succino, quos in gratiam Andreæ Aurifabri artis Medicæ Doctoris eximii & principis Borussiae &c. Archiatri, amici nostri fecerat, quem miro successu iis uti in sui curatione ipse uidi, cum sanguinis mictu laboraret. Sed Compositiones Cordi longum esset recensere. Adiuncto autem sibi opt. & doctissimo iuvene Hieronymo Schreiberō Norico, cuius diligentia magnam partem Curationum, & consultationum Montani, quæ extant, rei Med. studiosi debent, qui postea Parisiis est extinctus, atque in eius cysti fellis insignis calculus, ut commemorante Iohanne Pontano audiui, repertus. Hoc, inquam comite, cum aliis quibusdam Anno 1542. est in Italiam profectus, in qua diligentia, industria & singularis studii omnia, quæ terra atque mare habebat, inuestigandi plurimos testes & admiratores etiamnum habet, qui sciunt ex rebus penitus perspectis planeq; cognitis atque ab omni arbitrio seiunctis, Cordum ea pronunciasse, quibus apud Italos, uiros doctos, magnam scientiam tandem sit consecutus. Non totum biennium Patauii & in uicinis locis uixerat, cum Hieronymo Schreiberō comite, Romam abiit, in itinere multum defatigatus, inquisitione & inspectione herbarum & aliarum rerū in Appennino, quibus illas doctrinæ suæ copias augeri posse arbitrabatur, ex defatigatione largiori esu fructuum & potentioris uini potu, cum bidui aut summum tridui itinere Roma abesset (obsequabatur enim amicis, præsertim ei, quem præter Schreiberum secum habebat comitem, interdum immodice) in febrim incidit: qua non multo post, cum graui Symptomata accessissent, summo rei Medicæ detrimento, Anno 1544. Sept. Cal. Octob. cum natus

natus esset Anno 1515, extinctus est Romæ grauissimumq; desiderium sui amicis in Germania reliquit. Totum igitur uitæ breuis curriculum, in quo tot arcana naturæ eruit, cognitionem herbarum, metallorum, piscium (eos enim quos Adriaticum habet mare, singulari studio depingendos curauit) monstratis ueterum descriptionibus illustrauit, atq; auxit: & de plurimis homo adolescens & Germanus Italos senes, (ea tamen uirtute præditos, ut multi de se, *ὡς ἄσκα* potius quàm *ὡς ἄσκα πολλὰ διδάσκόμεν*, dicere possint, erudiuit) fuit annorū uiginti nouem, cū longiori quidē spacio esset dignissimus, Ideoq; in dolore quē recordatio Cordi nobis facit, uerissimè possumus usurpari, quod Poëta dixit: Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris; & illud Ioachimi Camerarii summi mei amici, quod alludens ad cantilenā Læconicā scripsit nobis ipsis occinere, *Νῦν οὐτοί, πρόσθεν δ' ἕτεροι, κατέπειρα διεῖλαι*. De Valerii Cordi sepultura diligenter quæsiui, cū anno 1546, Romæ essem, ac audiebamus in sacra æde Germanū esse humatum. Verū primò quidem nō potuit nobis commonstrari locus: postea cum reuersi essemus Neapoli Romam, incidimus in Chirurgum quendam Germanum hominem, qui morienti adfuerat, is ad Mariæ de anima, D. Iohanni Baptistæ & D. Paulo Heinzeliis, Senatoribus Augustanis, & D. Adolpho Occo Medico Augustano atque mihi sepulchrum eius commonstrabat, & hæc quæ scripsi de uitæ exitu commemorabat. Pro eo autem, quo D. D. Heinzelii (quorum beneficio mihi contigit Italiam perlustrare) in rem literariam sunt animo, cuidam mandata dabant de Epitaphio conficiendo: uerum Iohannes Brunsterus, qui deinceps Romam est profectus (ut accepi) hoc cessante illud fieri curauit, qui & ipse cum in Germaniam esset reuersus, Norimbergæ, quæ illi patria erat, diem suum obiit. Hęc, ut grato animo, & honoris amicorum etiam demortuorum studiosus, recito, ita tibi gratias ago, cum pro naturæ tuæ bonitate & candore, non solum memoriæ Valerii Cordi faues, uerum etiam aliorum studiosissimum te esse declaras, & ipse famam tuam undique puram eo modo exhibes, ut neque exulius ignominia, id quod quidam faciunt, laudem quæras, & laboris præmium, quod ex prædicatione est, iis etiam, qui tenuiter tuos summos adiuuant, & quibus a natura minora sunt dat attribuas. Denique excitas plurimos, & operas ingenii tui melioribus scriptis illustrari uel etiam obscurari gaudes. Sed de Valerio Cordo satis. Ad reliquas Epistolæ tuæ partes respondebo quam primum aliam occasionem mittendi ad te literas nactus fuero. Nunc hanc negligere nolui, lapidem nostratem mitto, & Margam quam Dalmata quo scripsi pro terra Lemnia uenditat. De Herba Split non conquiescet cogitatio mea dum aliquid extricem. Cætera reseruo proximæ Epistolæ, tibiq; hoc de me, quod ueteres in conditionibus scripserunt, affirmo, me quibus sciam poteroq; modis, tibi summa fide & uolūtate omnia grata facturum. Bene uale. Salutatur te & Lælium Soccinum, cui & ego salutem opto, Zacharias Ursinus, Vratislaviæ ex meis ædibus die Lucae Medici & Euangelistæ Anno

1559.

EX EPISTOLA GE. AGRICOLAE (CVIVS

COPIOSISSIMI DOCTISSIMIQUE DE IIS QUAE EX TERRA
effluunt & effodiuntur, libri extant) ad Vuolfgangum Meurerum epistola.

VALERIUS Cordus, quoad uixit, non cessauit ad me mittere omnia, quibuscunque iuari atque ornari mea studia possent, iuuenis longa uita dignus, sed perpetua dignior.

EX GVALTHERI RIFFII ARGENTINENSIS,

IN PRIMAM VALERII CORDI ANNOTATIONVM
in Dioscoridis libros editionem, praefatione.

FUIT in Val. Cordo cum in uniuersa medicina perdiscenda, tum uero praecipue cognoscendi Simplicia med. incredibile studium: ad quod illum parens Euricius medicus, idemque poeta clarissimus & autoritate & exemplo inflammauit, qui filium ab incunabulis inter ipsas herbas ac flores educari uoluit. Accessit ad optimam institutionem, ingenium acre, & rara naturae felicitas, cui nihil arduum aut inaccessum esse posset: ad haec, mirabilis industria atque assiduitas in inquirendis rebus, insuper & perceptorum fidissima custos memoria, qua ita excellebat, ut integras descriptiones singularum rerum ac diuersorum authorum secum ubique animo circumferret, ac expromeret ubi opus esset. His dotibus breui tempore eò progressus est, ut excellentes medici ac senes discendi gratia adolescentem frequentes accederent. Subinde etiam uarias peregrinationes suscepit, quò certius & exactius omnia suis ipsius oculis subiecta cognosceret: ne ue aliorum narrationibus (quod pluribus accidisse uidebat) deciperetur. Ac primò quidem perlustrauit omnem ferè Germaniam, ac uicinas Septentrionales regiones. Intrauit horrentes saltus, superauit editissima montium iuga, demisit se in profundissimos specus: & pleraque summa diligentia peruestigauit, quae in istis partibus gignuntur, paucis hucusque nota. At quoniam bona pars medicamentorum exoticis constat, ne illa parum cognita haberet, conuertit se ab Aquilone ad alteram mundi plagam, adscitoque uno atque altero comite peruenit in Italiam: ubi breui nouus ille hospes propter ingenii praestantiam, multis admirationi esse coepit. Sed, quae est humanarum rerum fragilitas, in ipso studiorum cursu è medio sublatus est, magno cum dolore omnium doctorum, & inestimabili iactura totius medicinae.

EX BIBLIOTHECA CON. GESNERI

EURICIVS Cordus Simesusius, natione Germanus, Valerii pater, utraque lingua doctus, Marpurgi medicinam professus est: & rem herbariam non parum adiuuit. Botanologicum eius, siue Colloquium De uariis herbis, excusum est Coloniae apud Ioan. Gymnicum anno 1534. in 8. chartis 13. eodem anno ab authore scriptum. Idem Theriaca & Alexipharmaca Nicandri poetae Graeci Latinis uersibus heroicis reddidit eleganter. Liber impressus est apud Egenolphum Francforti anno 1532. in 8. chartis 5. Epigrammata quoque scripsit, praefertim à Graecis translata.

ANDREAE

ANDREAE ELLINGERI MEDICI EPI-
GRAMMA DE INVENTORIBVS SCORDII ET CHA-
medrys in Germania.

Scordion à Scorodo dictum, quòd spiret odore
Allia, nunc uestit flore rubente comas:
Propter aquas & putre solum stagnantis Elestri,
Qui nostros tardis flexibus ambit agros.
Caule breui, folijs instar Trisaginis herba,
Mansa leuem gustu prodit amaritiem.
Virtute eximia: membris agit omne uenenum,
Præstat ab immunda corpora tuta lue.
Quæ sitam multis uni tibi Corde repertam
Scimus, & huic merito nunc quoq; durat honos.
Vdo crescentem in saltu prope moenia doctæ
Vrbis, ubi flauas deuehit Albis aquas.
Te quoq; qui certa medicamina conficis arte,
Nonnulla inuenti gloria Rballa manet.
Primus Elestrinis humilem deprendis in oris,
Quæ tibi carpenti uisa Chamædrys erat.
Verum odor indicium fecit manifestus, habentis
Quas illi ueterum dant monumenta, notas.
Quid? qua laude ueham studium, quo plurima nobis
Planta peregrini cognita facta soli est?
Quis ferulam nosset, quis odoriferam Panaceam?
Quis te pictorum mollis Acanthe labor?
Quis Cynaram, Asphodelon? quis purpureos Hyacinthos,
Stoechada, Dictamni Grossiaciq; comas?
Si nostri paulum cessaret cura Crateuæ:
Quo duce Plantarum surgit odora seges.
Quas tener illius feliciter educat hortus:
Sæua licet, Borea flante, repugnet hyems.
Grati agnoscamus Cordi Rballæq; fidelem
Quam studijs operam nauat uterq; bonis.

VALERII CORDI SIMESIJ, in Pedacij Dioscoridis

ANAZARBEI PRIMVM DE MEDICA materia librum, Annotationes.

DE IRIDE. CAP. 1.

IRIS, SIVE IREOS, SIVE IRIDIS, IN GENITIVO CASU PROferas, eadē est planta, quapropter inepte quidam tanquam diuersas distinguunt, Iris & Ireos. † Est autem Iris Illyrica ea ^{† vulgò Lt} radix, quæ in pharmacopoliis Ireos & Germanicè ^{lium coele-} *Viola* ^{ste uocant.} *wurtz* appellatur. non quod uerè sit uiolæ radix, sed quod ^{† vulgò Lt} odore uiolas imitatur, ea propemodum sola ab authoribus cunctis aliis eius speciebus præfertur. Nascitur etiam apud nos & proprie uocatur *Blaw lilien / Blaw / chwertel* & *Schwert herw*. Sed suas habet quibus ab Illyrica distinguitur notas.

Est enim horribiliore odore iniucundior, & multò maiore acrimonia gustanti molestior, faucesq; grani Gnidii modo exurit, quapropter caliditate quidem Illyricam plurimum superat: sed quanto hæc illa est superior, tantò etiam aromatico odore & sapore inferior existit. Vehementius quoq; aluum quàm Illyrica purgat. Est etiam in floribus differentia, siquidē nostra Iris purpureum fert florem, in arcus cœlestis colorem uariantem, unde totum Iridis genus nomen inuenit. Illyrica uero candidum producit.

DE ACORO. CAP. 2.

Persuasum omnibus est Acorum eam esse herbā, quæ à nobis *Selbschwertel* appellatur, quantum uero hæc à ueritate distet opinio, facile intelligunt qui rationem & communes sensus habent. Acorus enim in tertio calefaciendi ordine à Galeno ponitur, cum qua facultate etiam iucundum & aromaticum tam odorem quam saporem habet. Qui uero apud nos prouenit, falso appellatus est Acorus: nihil acrimoniæ, nihil item quod aroma redoleat aut sapiat sortitus, sed austeri & acerbi saporis plurimum. Hinc necessario sequitur eum cōtrarium uero acoro temperamentum habere. Atqui hoc non concesserim, eum sic in nostris terris degenerare, nam quamuis hic ipse falso uocatus Acorus etiam in calidis regionibus nascatur, eandem tamen seruit austeritatem: & e contra uerus Acorus frigidioribus locis nascens, eandem habet acrimoniam, quam in Syria multo calidior terra enatus. Porro uerus Acorus multorum iudicio nihil aliud est, quam illa radix quæ hodie in omnibus totius Europæ pharmacopoliis calamus aromaticus appellatur: cui sententię nos quoq; eo usq; subscribimus, donec nos erroris cōuincat aliquis, multis id enim argumentis demonstrari potest, ea omnia adducere longum foret: interim nobis sufficiat uirorum honorum fides & authoritas, qui in Syria nostrum falso uocatum calamum nasci uiderunt, iisdem omnibus insignem notis quibus Acorus describitur. Quod autem uero Calamo aromatico careamus, suo demonstrabitur loco. Antonius Musa magni nominis in Italia Medicus, Acorum putat esse uerā & omnibus cognitā Galangam, quam ^{Galanga.} sententiam affirmare nō possum. Multò etiam minus eos probamus, qui Galangam maiorem ante paucos annos afferri cœptam, uerum Acorum esse autumant, in quam opinionem ipse quoq; penè seductus fuisset. In ea autem adhuc sunt plures medicorum, inter quos est etiam Leonhardus Fuchsius clarus apud nos medicus. Sed cum utraq; Galanga Cypero sit cognata, Acorus uero Iridi, diuersum iudicauimus. Nobis etiam compertum est maiorem Galangam foliis, caulibus, & paleareis, flore, & semine, Cypero similem esse, sed undiq; maiorem, nec habet grandem Iridi aut pseudoacoro æqualem & luteum florem qualis Acoro est. Acorus præterea in confortan

do uentriculo ualde commendatur. Galanga uerò maior eum subuertit & uomitum ciet, tantum abest ut confortet: nihil enim odore aut sapore habet quod aromaticam uim referat, sed simplicem tantum, eamq̄ uehementem & ingrati tam gustu quam olfactu acrimoniam.

Vulgo dictum Calamum aduersus aquas corruptas multi peregrinantes secum ferunt.

DE MEO. CAP. 3.

Meon quod quidam etiam Meu appellant, solo tantum nomine cognoscitur: res autem ipsa hodie penitus incognita est, quamuis pharmacopolæ radículas quasdam acres hoc nomine ostendunt: non tamen omnes eandē demonstrant. Quidam enim Magistrantiam, appellatam radicem: quidam angelicam: quidā Toydylon, hoc est, *Beerwurtz* dictam radiculam: quidam etiam alias quasdam radículas, quas agyræ *Oljenick* uocitant, Meu nomine uendunt. Verum autē Meum in calida & medicamentorum feracissima Italia sponte uix nascitur, nedum in frigidiori Germania. Propterea olim in Italia Medici hanc herbā studiosē in hortis serebant, testante Plinio libro *xxi* statim in principio capituli *xxxix*, ubi sic inquit. Meu in Italia non nisi à medicis feritur, & iis admodū paucis: Quapropter licet eius uice aliam eiusdē facultatis & temperamenti herbā accipere, quam uerò pro ea capimus Meon nominare non perinde cōcessum est. Mihi autē aliquando mihi est à Ioanne Neseo pharmacopola Francofordiano, herbarū indagandarū studiosissimo homine, planta quædam pro uero Meo quam secum ex Italia attulerat, caulibus, foliis, umbellis, & semine Anisi, tenuioribus tamen, & acri admodū & aromatico semine, quæ omnino uidebatur descriptioni respondere. Quoniam uerò radices eius nō aderant, nihil certi iudicare potui: nam eæ solæ ex hac planta medicis in usu fuerūt, tanquam aliis herbæ suæ partibus, loliis, semine, floribusq̄ efficaciores.

DE CYPERO. CAP. 4.

Cyperum Græci etiā Cypeirum & Cypirum uocant. Plinius tamen inter Cyperū & Cypirum differentiam facit, sed magno errore. Reuera enim nihil differunt: quare siue Cyperū siue Cypirum pronuncies, aut alicubi scriptum reperias, eadem erit planta. Est autē Cyperus iuncus odoratus, angulosus, triangularisue, à quibusdam etiam quadratus appellatus, sed male admodū, non enim quadrangularis illi est, sed triangularis caulis. Eius autem duæ sunt species, alter longas habet radices, is Græcis uocatur Cyperis, in pharmacopoliis uero Cyperus Romanus siue longus: alter rotundas habet & siue inuicem coherentes radículas, quem pharmacopolæ Cyperum rotundū appellant: Græci autem simpliciter: Germani utrunq̄ uocāt *Wilden galgan*/ hoc est syluestrem Galangam. Porro parcius effertur ad nos longus Cyperus.

DE CYPERO INDICO.

Omissum in impressis.

Cyperus Indicus, cui à Dioscoride tribuitur amaritudo, Zingiberis figura, et Croceus color, ea est absque dubio radix, quam ubiq̄ Curcumam in pharmacopoliis uocant, quidam etiam terram meritam, quamuis terra nō sit, sed radix ex India ueniens. Rarus eius est in medicina usus, sed frequens tingendis mensis aliisque rebus.

DE CARDAMOMO. CAP. 5.

Cardamomi appellatione grana quædam in pharmacopoliis habentur, & gustu & olfactu admodum aromatica. Manardus & Antonius Musa contendunt nos uero Cardamomo carere, quoniam ab authoribus descriptæ notæ granis Cardamomū appellatis non conueniant. Quod quidem uerum esse ipse fateor, non tamen continuo proclamandum erat nos uero Cardamomo carere. Dioscorides enim & Serapion integros Cardamomi utriculos siue fructus granis confectos, ut olim afferebantur, atq̄ non raro nostra etiā ætate, descripserūt. Hodie uero ut plurimum cortices, quia lignosi & nullius qualitatis sunt abiiciuntur, & sola grana folliculis inclusa propter saporis & odoris fragrantiam ad usum reponuntur: hinc etiā est, quod Græci in compositis medicamentis semper expetant Cardamomū. *ἄνθηρον κάρδαμον* & *τὸν ὑπερμακρὸν* Cardamomi, hoc est, exenteratum & ex utriculis exempta uiscera siue grana, et ipsam medullam siue semina. Cardamomi autem hodie duo offeruntur genera, Maius alterum, & Minus alterum. Maius fructum habet lignosum, fractu contumacem, ficus propemodum magnitudine & figura: intus angulosus & aromaticis granis, mali Punici

nici modo, plenum. Minus uerò fructum fert auellana nuce ut plurimum minorem, triquetrum & minoribus granis repletum, eiusdem saporis & odoris, sed uehementius palatū & linguam penetrantibus: ex his frequentius in usu est minus, quod simpliciter hodie Cardamomum uocatur, maius parcius affertur, propterea quidam in eius locum Grana paradisi, aliàs Melligeta nominata, substituerunt, eaq̃ Cardamomum maius uocauerunt: improprie tamen & male. Nam sapore quo piperi similia sunt, & odore, plurimum à Cardamomo differunt. Fructus tamen siue utriculi figura magnam habent cum maiore Cardamomo similitudinem, qui oui plerunq̃ magnitudine conspiciuntur, & granis (quæ nouimus) onusta sunt, Cardamomo instar angulosis. Illi uero plurimum errant, qui Nigellæ Citrinæ semen Cardamomum esse credunt, quod etiã Antonius Musa non immerito reprehendit. Porro Arabes utrumq̃ Cardamomum generali nomine, & Cordumeni, & Sacolla appellant. Itaque uehementer errant ii qui Cardumeni apud Serapionem Carui agreste interpretantur: idē enim est cum Cardamomo. Nec aliquem suspendat quod Serapion eandem rem alibi Cordumeni, alibi Sacollę nomine describit: in capite enim de Cordumeni ea recenset, quæ apud Dioscoridem de Cardamomo leguntur: in Sacolla uerò rem eo depingit modo, ut Arabes descriperant, & ut ipse uiderat, & quemadmodum adhuc affertur Cardamomum. (Iam cum) Dioscoridis & aliorum Græcorum descriptioni, & Cordumeni & Sacollę apud Serapionem, historiæ per omnia conueniat, nemo diuersum statuatur esse, Cardumeniā Sacolla. Porro Arabes pulchrè etiam suis nominibus Cardamomi species distinguunt. Siquidem maius appellant Heyl, minus uerò Helbane, qui autem contrarium dicunt, errant.

*Cardamomum minus, nomen seruat in Pharmacopolijs, Germanicè Cardamömle. Arabicè Helbane. Maius uerò, Arabicè Heyl, diuersum à granis paradisi, quæ aliqui Cardamomum minus improprie uocant, minus fortè precioso uiribus intelligentes: mole enim maiora sunt, aliqui maiori Cardamomo substituunt.

DE NARDO. CAP. 6.

Cum simpliciter Nardi uocabulum apud authores reperitur, semper Indicam uel Syriacam Nardum intelligere debemus. Sunt enim multæ Nardi differentiæ, ut Indica & Syriaca: quæ tamen nullum nisi solis natalibus discrimen habent. Præter has sunt Celtica, quæ etiam Saliunca uocatur: Montana: Rustica, quæ etiam Afaron: Cretica siue Phu, & Malobathrum: de quibus singulis deinceps agemus. Syriacam autem siue Indicam Nardum, de qua nunc sermo nobis est, eam esse censemus, quæ adhuc in pharmacopolijs, Spica Nardi, Spica Inda, & simpliciter Spica appellatur, cuius omnes notæ adeò descriptioni conueniunt, ut nulla discrepet. Quapropter nō raro eos mirari soleo, qui Nardo uera nos carere contendunt. Fatemur tamen ipsi nunc afferrī Nardum ualde inueteratam, fatuo propemodum languidoq̃ sapore & odore, & antea humore aliquo dilutam & maceratam, ut tutius conuenientiusq̃ sit Celticam, hoc est, nostratam Nardum pro Indica accipere.

DE NARDO CELTICA. CAP. 7.

Celtica Nardus absque ulla controuersia est ea, quæ hodie à Pharmacopolis Spica Romana uocatur: nulla enim prorsus est quæ descriptioni nō conueniat nota. Testatur Dioscorides hanc Nardum Saliuncam ab incolis, ubi nascitur appellari, quod uocabulum interpres Virgilius Marcellus in Gallicam peruertit, admodū infirmis rationibus & argumentis inductus. Nam Germani pleriq̃ eandem herbam adhuc proprio ueteriq̃ nomine Seliuncā appellant. Celtica autē Nardus apud nos in Germania & finitima nobis Istria, Norico, Pannonia, & alpibus nostris prouenit, ideo potius Germanica quàm Gallica cognominari debet, cum in ipsa Germania & finitimis regionibus uersus hybernum ortū nascatur: quo fit ut adhuc ex Norico, Istria & Pannonia superiori in maxima quantitate Venetias deferatur. Quare ipse Dioscorides huic Nardo Gallicæ cognomentum non tribuit, sed Celticæ & Saliuncæ. Celtarum enim appellatione tam Germani quam Galli ab historicis uocantur, quemadmodum etiam Galatarum. Itaq̃ etiam hanc Nardus Galatica à Græcis nominatur: Adde quod Saliuncæ uocabulū in lingua Germanica significet animum iuuenilem reddens. Habent etiã Germani alia nomina, quibus suam Nardum appellant, ut sunt

Lauendula
lam nō esse
Nardum
Celticam.

Marienblumen & Spicanarden. Sed omnium propriissimum & uetustissimum est **Seltund** / quod Romani in Saliuncam deflexerunt. Illi autem uehementer errant & impingunt, qui Spicam siue Nardum Celticam eam putant esse plantam, quæ ab aliis Lauendula maior siue Massiliensis Lauendula & Spica appellatur, unde oleum Spicæ in pharmacopoliis uocatum dicitur: toto enim cælo hæc duæ plantæ distant. Siquidem Nardus Celtica breuis describitur herbula, quæ propter breuitatem suam radicitus euulsa in manuales fasciculos perinde hodie, ut olim ligatur. Lauendula uero maior lignosus, longusque frutex est, neque in fascies radicitus euulsus ligatur. Nardi Celticæ folia subflaua describuntur. Lauendulae uero maioris ex uiridi colore incinericium uergunt. Nardus Celtica luteo describitur flore Lauendula maior seu Spica purpureum ostendit ferè. In Celtica Nardo solæ radices & coliculi medicinam faciunt: folia enim & flores, quoniam neque saporem neque odorem habent, ex omni usu abdicantur. In Spica contra, soli flores & folia medica ui pollent: radices autem atque caudices & uirgæ, quoniam lignosæ & odoris saporisque expertes sunt, nemini sunt usui, præterquam in accendendo igne. Hunc enim usum in Narbonensi Gallia, maxime eius parte, quæ Prouincia uocatur, præstat, ubi frequens admodum est odoratissimi huius fruticis spicati prouentus. Certum igitur est Lauendulam maiorem siue Spicam plurimum à Nardo celtica differre, utraq; enim sui generis est planta. Quid autem sit hæc maior Lauendula, quæ etiam Spica uulgo uocatur, indicabitur tertio huius operis libro, cum ad Stœchadem peruenerimus.

DE NARDO MONTANA. CAP. 8.

Montana Nardus, quæ etiam Niris, Neris, Thylacitis & Pyritis appellatur, olim ex Cilicia coriaceis sacculis, quos Græci *θυλάκια* uocant, ad exterarum nationum ferebatur: partim ad medicinæ usum, partim etiam ut in sacrificiis, ignibus, propter iucundum odorem iniiceretur, unde etiam illi Pyritidis nomen factum est. Hanc itaque Spicam intelligit in Fastis suis Ouidius, cum ait, *Et sonat accenso spica Cylissa foco.* Non enim Crocus eo loco intelligendus est, qui igni iniectus foetet. Nardus uero montana in flammam iucundioris odoris resoluitur. Copiosè hæc in Cilicia prouenit. Quapropter potius Pauli Marci Piscinensis, quam Antonii Phanensis commentarium in hunc Ouidii locum probauerim. Nam ille Nardi spicam, hic uero Crocum per Cylissam spicam intelligendum asserit. Porro hodie nullus est apud nos montanæ Nardi usus: quoniam non amplius affertur, præterquam quod interdum casu cum aliis mercibus apporetur, sed id rarissimè accidit. Hi autem uehementer errant qui montanam Nardum eam putant esse herbam quæ à nobis *Narzenleiterlein* & *† Wein-†* *† Weinzeigrün* appellatur, muscus potius funiculi modo per terram serpens, quam herba, asperis locis enascens, nullo neque sapore neque odore commendabilis.

† Wein-
grün Tra-
go.

DE ASARO. CAP. 9.

Asarum quamuis odore Nardum imitetur, ut etiam propterea syluestris Nardus nominetur, nullam tamen formam cum Nardo communem habet. Non defuerunt qui Asarum etiam Baccharem appellarent, propter odoris similitudinem: ambe enim, tam Asarum quam Baccharis odoratæ describuntur, herbae diuersæ tamen sunt, ut omnes testantur. Male igitur Baccharis descriptio in Asari historiam, & e contra in Dioscoride, à librariis translata est, natura diuersas, eandem herbam esse putantibus, in correctionibus uero exemplaribus, seorsim de utraque agitur. Nam Asarum primo libro inter Aromata recenset Dioscorides: Baccharem uero in tertio inter odoratas & coronarias herbas describit. Est autem Asarum ea herba, quam nos *Najelwurz* nominauimus, quod plerumque & ferè semper in coryletis nascatur. Antonius Musa Italus, diligens herbarum inquisitor, sed Germanicæ linguæ ignarus, ideoque uenia dignus, à lepore illi factum nomen apud Germanos interpretatur, sed malè, & ab aliis fortasse persuasus: nam si à lepore eius nominis etymum duceretur, non *Najelwurz* sed *Najemwurz* scribendum & pronuncianum esset, ut nostræ linguæ uel medicriter periti facillè intelligunt. Latet tamen plerisque etiam Germanos suæ ipsius linguæ energia & proprietate.

DE PHU. CAP. 10.

Phu, siue Nardus Cretica quam etiam aliqui syluestrem aut agrestem Nardum cognominat, solo odore Nardum æmulatur: cætera enim omnino illi dissimilis existit, hæc autem ab omnibus esse creditur ea, quæ Valeriana appellatur: quoniam uerò præcipuæ notæ descriptioni non respondent, non possum assentiri iis qui in uertendis Græcis authoribus & alias scribunt & pronunciant Phu absque ulla controuersia esse Valerianã. Non tamen negauerim Valerianam aliquam Phu esse speciem agrestiore, odore uirosiore, radice multum à genuino differentem, & ueteribus non descriptum. Verum † autē Phu ea est herba, quam Germani Tyriactstrauf / et Gartenmelunc / quasi Theriacariam herbã, & satiuam seu hortensem saluicam aut Nardum appellant. Radices habet multas digiti crassitudine, quæ transuersæ in superficie terræ serpunt, sed graciles fibras à tenui tuberculo in terram agunt. Scio quidem Leonhardum Fuchsiũ diuersum à nobis sentire, credit enim uulgarem nostram Valerianam melius descriptioni conuenire, qua in re liberum cuius relinquitur iudicium utranque Valerianam cognoscenti: habemus enim & nos certas rationes, quibus persuademur hortensem illam Valerianam uerum esse Phu: itaq; minime ipse male habebit quod non secum sentiamus.

† Matthiolus quoq; hanc (ipse Phu maius appellat) magis descriptioni respondere putat, quam Phu agreste, quod minus nominat: apud nos quidem multo procerius prouenit.

DE MALOBATHRO. CAP. 11.

Malobathrum crediderunt multi Nardi Indicæ folium esse, uerum decepti & falso. Dioscorides enim ipsaq; experientia contrarium testantur. Malobathrum ueteres etiã Græci φύλλον, Romani idē significante uocabulo Folium nominabant. quoniam nihil aliud quam folium esset, sine radice, in India paludibus innatans, hinc unguenta, quæ Malobathro odorabantur, foliata Romanis dicta sunt, expetebaturq; folium hoc preciosissimis quibusq; unguentis. Iam uero amplius non affertur, præterquam quod casu nonnunquam cum Nardo Indica affertur, ut semel atque iterum deprehendimus. Itaque operæ pretium nos facturos existimamus, si figuram ipsius describerimus, ut aliis etiam id inquirendi ansam & occasionem præbeamus. Est autem Malobathrum, folium propemodum rotundum, & disci figura orbiculatum, trium fere digitorũ, quoquo uersus latitudine, colore in fusco & spadiceo cinericeũ, uenosum, densum, laurino crassius, lentum, flexile, & fractu contumax, nisi omnino aridum fuerit, gustu subacre, subamarum, tenue, per palatum se diffundens, orisq; halitum odoris gratia diu commendans, odore acre, Nardi æmulum & admodum aromaticum. Eius in locum Casia Cinamomi & Caryophylli folia substituta sunt, quæ pro Malobathro quidem in usum recipere licet cuilibet: sed eadem Malobathrum siue folium Indum appellare non perinde licere arbitramur.

* Quod pharmacopole pro Folio ostendunt, non Folium uerum, sed Casia folium est.

DE CASIA [specie Cinamomi.] CAP. 12.

Casia siue Cassia multiplices habet differentias. Est autem Casia de qua hic agitur Cinamomo cognata arbuscula, cuius ramuli & furculi si cū ipso cortice, ligno adhuc inherente uendantur, Xylocasia appellantur: cum uero exempto ligno cortices tantum adportantur, Cassia Syringitis, uel Syringis nomine ueniunt, quoniam excavati coruces fistulæ similitudinem habeant. Talis est antiquorum Casia fistula siue fistularis Cassia, Arabes uerò aliam Cassiam fistulam in usum medicinæ introduxerunt, recentioribus Græcis appellatam Cassiam nigram: quæ fructus proceræ est arboris in India, & nunc etiam Aegypto, ut aliqui tradunt, nascentis. Eum fructum Aristobulus fabam Indicam uocat, quoniam longis siliquis claudit semina fabis non dissimilia, diuersæ penitus cum priore facultatis. Porro ueterum Cassia fistularis siue lignea multis sæculis in Europa uisa non est, sed eius loco cortex uenosus radicis cuiusdam gustu acerbus & tenuis uenditur. Iam uerò quorundam diligentia factum est, ut aliquot eius species rursus adferantur, sed tanta est quorundam pharmacopolorum ignauia & retinendorum erroris pertinacia, ut etiam admoniti, eam sibi non comparant. Habet autem Cassia hæc tantam cum Cinamomo similitudinem, ut alterutra

in aliam nō raro degeneret, ut Galenus scriptum reliquit. Itaq; difficile est etiā ipsius Cassiæ species omnes dignoscere.

* Quod pro Folio hodie ostendunt, non uerum Folium, sed Cassiæ folium est. Daphnitidis cognomen à folio laurino factum putat Cordus.

DE CINAMOMO. CAP. 13.

Cinamomi non pauciores quam Cassiæ species sunt: optimum autem est quod Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem & de Antidotis describit: tali uero hodie omnino caremus. Hactenus enim ex omnibus eius speciebus tantum unum illud † ad nos in Germaniam allatum est, quod Arabes Darfeni, & Græci Characium, hoc est, uallare uocant, propterea quod baculorum crassitudine uallos æquet. Quidam opinantur nos in uniuersum Cinamomo carere, & uocatum uulgo Cinamomum siue Canellam Cassiæ potius speciem esse. Cum uero tam Cinamomi quam Cassiæ plures sunt differentiæ, inter se ualde cognatæ, temerarium esset pronunciare nos in totū quouis Cinamomo destitui. Cinamomum autem, ut hodie affertur, cortex est sui fruticis, canali conuoluto similis, ideoq; Canellam aliqui uocant: nos uero Cimmetrinden/ Cimmetrōren/ Canelaborcten, & Cinamiet, id est Cinamomi cortices siue Canales, siue libros, & Cinamomum appellamus.

† Species ultima, que proximè ad Cassiam accedit.

DE AMOMO. CAP. 14.

Amomum, ut parens meus Euricius Cordus prodidit, est paruus ille & odoratus frutex, ueluti uingibus quibusdā in racemosam faciem cōuolutus, quē monachi Rosam de Hiericho, & Rosam Sanctæ Mariæ uocant. Cui sententiæ ego quoq; subscribo, quoniam nihil offendo hoc in fruticulo quod Amomi descriptioni & notis repugnare. Antonius Musa tamen, harum rerum diligens scrutator, huic iudicio contradicit, eo fretus argumento quod Amomo folia tribuantur Bryoniæ, quod quidem negare non possum: sed æquo animo de rebus iudicare oportet: authorumq; tradita, & id de quo agunt authores diligenter & fideliter perpendere. Dioscorides enim eodem modo depingit Amomum, quo in Oriente nascitur. Parens uerò meus de Amomoiā dudum rescisso sententiam suam dicit. Ideo quamuis in Hierichuntide apud nos neq; flores, neq; Bryoniæ folia deprehendamus, minime tamen certò quis statuatur, Amomū non esse Sanctæ Mariæ siue Hierichuntida rosam. Qua enim cōtumacia tantillus frutex multos ante annos carptus, & in longinqua regione trans maria uectus, toties pro miraculo ostentatus, & innumeris tractatus gestatusq; manibus, folia sua retinere? cum etiā intactæ in folitudinibus propemodū omnes, tam arbores, quam frutices & herbe, singulis annis foliorum dehonestentur defluuio, & nuper decerpta peregrinantiumq; capitibus imposita frons flaccescat, & quamprimum folia amittat, uelleni admodū aure statū. Quare nō suspendat aliquē, quod Hierichuntis, siue Sanctæ Mariæ rosa, Bryoniæ folia nō habeat cum ad nos adfertur. inquirendum potius his quibus tam facilis est in Syriam nauigatio, qualia sunt Hierichuntidi rosæ, adhuc in Media & Assyria nascenti folia. Si Bryoniæ, maneat ergo ea Amomū: si uerò dissimilima, tum primum hac de re merito dubitabimus: nemo enim temerè negauerit nostrā Hierichuntida rosam Bryoniæ similia habuisse folia, cum adhuc in Oriente nasceretur. Igitur eousq; patris subscribimus sententiæ, donec manifeste demonstretur Hierichuntida rosam dissimilia Bryoniæ folia habere. Est præter folia etiā aliud quod Antonium Musam remoratur, nempe hoc, quod Hierichuntis rosa nares non uulnerat, quantumuis recens, quod dictū quomodo ipse intelligat nō possum coniectere. A Dioscoride enim probatur Amomū πῖ ὄσμη πλεκτικόν, hoc est, odore feriens, quod uidelicet acri & aromatico odore olfactus organa afficiat: id autē facit uera Hierichuntis rosa, nō tamen usq; adeo ferit & uulnerat nares, ut cruentæ fiant. nihil enim excensu aromatum hoc odore facere potest, sed tactu, ut Garyophylli atq; optimū Cinamomum. Itaq; non uideo cur Antonius Musa alioquin doctissimus uir, hac in re scrupulosum intellectū excitare debuerit in uocabulo πλεκτικόν. Porro due sunt Hierichuntidis rosæ species. Altera tota lignosa, fractuq; cōtumax, gustu insipida, nec odorata: Altera lignosa quidē, sed fragilior, gustu aromatica, ualde odorata, intusq; racematim concreto, semine plena, quarum prior Amomis, altera uerò Amomū uocatur.

Hierichuntis rosa duplex.

* Loco huius uulgo habent semen botryos: alij Sifonis. Arabes Pedem columbinum uocant. Est & alius Pes columbinus Geraniij species.

DE COSTO. CAP. 15

Costi triplex genus apud ueteres, in Arabicum, Syriacum, & Indicum diuiditur: Recentiores uero, duas tantum ex sapore differentias statuunt; alterum dulcem, alterum amarum appellantes. Sed tanta est rerum confusio, ut is quem dulcem uocant amarus, & quem amarum nominant dulcior gustu sentiat. Conuenientius igitur est, ueterum modo secundum regiones, quibus nascitur species eius distinguere. Admonuit autem nos Dioscorides, quosdam pro Costo Comageni Helenii, hoc est Inula, in Comagene orientis regione, prouenientis radices uendere. Sunt enim nostra Campana Inula densiores, quapropter facile imperitis pro uero Costo substituuntur. Cuius doli nos quoque pharmacopolas admonemus, nam idem adulterinus Costus hodie non minus quam olim adfertur. Et praeter hunc nullum alium habent pharmacopolae uero Coste similiorem. Ideo quomodo adulterinus dignoscatur, docerimus, occasionem pharmacopolis genuinum inquirendi daturi. Obseruauimus autem saepissime quatuor ad nos Costi appellatione afferri radices, genere & specie omnino diuersas. Primus enim aduehitur ex oriente Comageni Helenii radix, quae nostrati Inulae per omnia est similis, nisi soliditate & densitate tantum differret: colorem habet in cinericeo candicantem, saporem amariusculem ut nostra, non tamen adeo acrem, idcirco ideo, quoniam in ueterascit antequam ad nos perferatur. Affertur autem ea in partes per transuersum aut longum incisa. Cum transuersae fuerint incisae, nostram Inulam eodem modo incisam orbiculato rugarum habitu, referunt. Praeter Comagenum Helenium nuper uendi coepit Costi uice radix per transuersum in taleolas secta, crassitudine plerumque manum complens, foris fusco, intus candicante colore, cortice crasso, substantia rara, & leuis odore, cum teritur rancidam aliquam pinguedinem olens, gustu supra modum acris, nauseosa, rancida, saliuam ciens, & strangulationem comminans. Vtraque adulterinus est Costus. Altera uero non sine uitae periculo intra corpus sumitur: est enim Thapsiae species in monte Gargano effossa, ut ipsi ex Agyrtis audiimus, qui semen eius nobis attulerunt, in umbellis feniculi aut anethi modo enatum, crassum, nigrum, magnitudine et figura tritici, sapore radice sua quam Agyrtae corrupto nomine una cum Italis Costones, quasi Costum amarum uocant. Huius autem usum ad interanea non temere probamus, foris uero imposita efficacius etiam uero Costo & profundius attrahit ruborem, tumoremque excitat & exulcerat ut Thapsia, cuius speciem esse ante diximus. Veri autem Costi in antiquis & bene instructis per Germaniam pharmacopoliis, species deprehendimus duas, quarum altera Syriaci, altera Arabici Costi historiam repraesentat. Altera enim radix est duum ad plurimum digitorum latitudine, per transuersum in taleolas secta, colore candida, pondere leuis, gustu acris, aromatica, acrimonia sua diu palatum oblidens, odore acris, iucunda, orisque halitum ad longum temporis spacium bonitate odoris commendans. In summa, nihil deest quod ad Arabici historiam attinet. Altera crassitudine iam dictam aequat: sed buxio colore, & pondere differt, odore tamen ac sapore Arabico omnino similis. Tales quidem sunt Arabicus & Syriacus Costus. Indicum uero nondum nobis uidere licuit. Interim pharmacopolas hortamur, ut uerum costum emere studeant, & repudient tandem adulterinum. Porro non me latet, Hieronymum Tragum credere costum etiam apud nos in Germania nasci, esseque eam herbam quae Germanis Pestilenzwurz uocatur, quam opinionem omnino improbamus, non tamen ideo existimet quispiam nos quidquam hac in re detrahere auctoritati uiri alioqui optimi, & in iuuanda herbaria medicina diligentissimi. eius enim studium & industriam ita probamus ut nunquam alterius, qui ante eum in Germania lingua nostra aliquid de simplicibus medicamentis scripserit. Quid autem sit ea radix, quam ipse costum esse contendit, suo loco indicabimus, quarto Dioscoridis libro, cum ad Petasitis historiam perueniemus.

* Est et herba Costus, quam aliqui Mentam Saracenicam uocant, Marienmünz.

DE SCHOENO, [Id est, Iunco odorato rotundo: quem Squinantum uulgo uocant.] CAP. 16.

Σχοίνος Graecis Iuncum significat, qui in duo diuiditur genera, alter enim odor

ratus cognominatur, alter palustris. Hoc autem loco inter aromata recenset Dioscorides, priorem & odoratum illum in Syria, Arabia & Lybia nascentem, quem Græci *μυρσίνιον* et *ἰσίδιον* cognominant, Latini luncum odoratum teretem et rotundum, ut distinguatur ab anguloso odorato luncu, de quo supra in Cypero dictum est. Græci tamen plerumque sine cognomento *Σχοίνου* absolutè scribentes, semper rotundum odoratum luncum intelligunt, quod meminisse Græcorum lectores oportet. Expetebantur autem olim huius odorati teretis lunci omnes partes ad medicinam, culmi uidelicet, flores, comæ, & radices: præferebatur tamen alijs flos, quem peculiariter *Σχοίνου ἄνθος*, uel composito nomine *Σχοίνου ἄνθος* appellabant. quo quidè nomine hodie in pharmacopoliis non flores, sed culmi eius habentur, uerum corrupto: nam Squinantum appellant. Itaque floris nomenclum & stipulis inditum est, non enim ad nos flores perferuntur, nec est aliquis nostrorum negociatorum (quos nos percontati sumus) qui in tota uita sua huc allatos uidisset. Quod quidem mirum non est, cum olim etiam in ipsam Græciam non amplius deferrentur. Miratur enim Galenus eos qui lunci flores semper expetere solebant, nam eius quoque ætate in Græciam ferbatur odoratus rotundus luncus, summitate Camelis prærosus. Libentissime enim eo uescuntur, ut ipse testatur: ob quam causam nostri hunc odoratum teretem luncum, *Kamelstro* & *Kamelshaw* hoc est, Camelorum stramen & fœnum appellant. qua quidem in re Galeni dictum confirmant. Contuli autem aliquoties hac de re cum mercatoribus, nonnullisque alijs grandæuis & magnis uiris, qui uisendæ terræ sanctæ gratia in Orientem hinc proficiscebantur. Ii retulerunt, negociatores ex Syria Alexandriam ducere Camelorum greges, quos Carauanas uocant, impositas merces ferentes, cum autem in solitudines perueniant inter Syriam & Aegyptum ad Arabiam sitas, neque pabuli neque aquæ copiam inueniri, nasci tamen secus uias ubique aridas ueluti stipulas easque numerosas, densas, & stipatas ex uno radicum cespite, admodum odoratas: quas obiter inter eundem aut alias quiescentes depascant Cameli, eamque ob causam se pabulum hoc *Kamelstro* & *Kamelshaw* appellare. Referebant etiam illos solere tali pabulo Camelos onerare, ne in sterilibus locis deficerent iumenta: quod uerò supersit Alexandriae & Alkairi uili admodum uendere.

DE CALAMO AROMATICO. CAP. 17.

Duo sunt Calami hoc est harundinis, quemadmodum etiam lunci, prima diuisione genera. Alter uulgaris ubique aquosis & stagnantibus locis nascens: & odoratus alter, in India, Arabia Syriacque proueniens, de quo hoc loco Dioscorides agit. Vulgo in omnibus pharmacopoliis radix quædam calami aromatici nomine uenditur, sed nihil habet cum uero calamo similitudinis. antea autem à nobis indicatum est eam genuinum esse Acorum. Sed operæ pretium nobis esse uidetur rationes, quibus inducti id statuamus, hoc loco referre, ne uideamur sine iusta aliqua causa & temere tot sæculis receptam opinionem impugnare, quamuis primi non simus: cum ante nos Manardus & parens noster Euritius Cordus idem fecerint. Ut autem res tota, legentibus hos nostros commentarios intellectu facilius fiat, eam paulo uerbosius prosequemur sumpto ab historia & descriptione calami aromatici exordio. Principio igitur hæc & ordinata planta Calami nomen inuenit, quoniam Calamo, hoc est, harundini alicui uulgari figura & habitu similis existit: uidelicet distractis per obliquum transuersumque radicibus, culmorum radicumque geniculatis internodiis, & in his fistulæ simili cavitare, araneorum telas referente in his lanugine, & tereti habitu. Aromatici uerò cognomentum ei propter odoris iucunditatem inditum est. Itaque quantum ex omnium authorum concordia historia, ipsaque oculata fide & propria inspectione colligere possumus, Calamus aromaticus est uulgari harundini similis, culmos emittens minoris ut plurimum digiti crassitudine, interdum uerò graciliores, ex interuallo geniculis interceptos, fistulæ modo concauos, atque in ipsa cavitare araneorum telæ similem lanuginem habentes, colore in candido rufescentes. Radicibus nititur culmis descriptis similibus, candidioribus tamen & crebrioribus geniculis præcinctis, cauis & ipsis. Odor & sapor tam radici quam culmo acris, suavis, aromaticus, Schoeno quem Squinantum uocant non admodum dissimilis, sed iucundior.

Acorum
pro Calamo
uendi.

mundior. Talis igitur est Calamus aromaticus uerus, quem aliquoties in pharmacopoliis inter Squinantia, ut uocant, stipulas & Spicam Indicam inuenimus. His enim non nunquam calu immixtus ad nos fertur, alias autem per se non aduehitur. Subscribimus igitur nos quoque iis qui tradunt, nos Calamo aromatico carere: nam uocatus in pharmacopoliis absolute Calamus, aut cognomento aromaticus, neque geniculatas harundinis modo ex interuallo radices aut culmos, neque concauas habet, neque iubatam in summitate paniculam, sed magnum florem Iridi æqualem, colore luteum, caulemque & radices solidas. In summa, Iridi cognata est planta, nihilque aliud quam uerus Acorus. Porro nihil mouet nos Hermolai Barbari doctissimi alioqui uiri autoritas, scribentis se legisse, in Mæotide etiam odoratum nasci Calamum, radice subalbida & sine fistulis, plena intus & amara, specie Acori, hoc est, ut recte intelligamus falso uocati Acori: nam hic Calamus quem Barbarus describit, idem cum uocato uulgo Calamo aromatico existit: ideoque non merito eos reprehendit qui hunc Acorum esse putant. Quod autem dicit utrumque genus Acorum odore superare, ita intelligendum est. Verus Indicus Calamus, & qui Calami nomine ad Mæotidem paludem nascitur, odoris bonitate uincunt eam radicem stypticam falso Acori nomen habentem. Hæc ideo longius executi sumus, ut pharmacopolas & negociatores instigaremus, ut tandem genuinum Calamum expectant. Nam si Nardi spica, Cardamomum, & alia aromata, ex India, Syria, & Arabia afferuntur: quid impedit quo minus etiam Calamus ad nos aduehi queat? Sed pleraque huiusmodi confusiones & errores sordidus quæstus & fœda lucri cupiditas, bonarum & honestarum rerum omnium calamitas, peperit.

DE BALSAMO. CAP. 18.

Balsamum parua est arbuscula, numerosis sarmentis fruticosa, cuius historia & descriptio non est eadem cunctis authoribus: aliis piceæ, aliis Terebintho, aliis Pyxanthæ similem tradentibus. Propterea difficile nobis est, quicquam certi de ea prode. Partes eius tres medicis usui sunt, uidelicet lignum quod Xylobalsamum, fructus quem Carpobalsamum & Cassamum, atque liquor quem Opobalsamum ac Balsamelæon uocant. Efficacior omnibus liquor, proximè fructus, postremum bonitatis locum sarmenta siue lignum obtinent. Cortex tamen sarmentorum ipsum lignum medica ui superat. Fuit autem omnibus huc usque sæculis maximum præ cæteris aromatibus cunctis Balsamo præcium, ideoque mille modis adulterabatur, præcipuè liquor, deinde etiam fructus, atque ipsa uirgulta. Hodie uerò ne adulterati quidem Opobalsami copia nobis contingit. Nouimus in omnibus pharmacopoliis pro Xylobalsamo ostendi tenuia quædam uirgulta, ex quibus maxima pars fatua, omnisque odoris & saporis expers existit. Non dubium igitur, quin pro Xylobalsamo alterius cuiusdam fruticis surculi uendantur: reperiuntur tamen inter eos nonnunquam qui mirum in modum odoris & saporis gratia commendantur. Idem quoque de Carpobalsamo uocato usu uenit. Semina inania sunt & insipida, habentque figuram Hyperici fructuum, qua figura etiam Dioscorides nothum Carpobalsamum depingit: non rarò tamen inter ea inueni quæ maiora essent adulterinis granis, pleno pinguique intus & oleoso nucleo, odoris in attritu gratissimi, & quæ gustu ineffabili odoris, saporisque gratia oris halitum diu commendarent. Porro ipsum Carpobalsamum uix credo ad nos afferri amplius, uastatis Syria, Iudæa, & nunc etiam Aegypto, Turcarum & Barbarorum rabie & incursionibus. Itaque nemo speret temere se synceram Balsami lachrymam consecuturum. Vidimus tamen uerum Carpobalsamum, quod hominum memoria aliqui ex Aegypto attulerunt, Hierosolymis huc reuersi, colore fuluum, lentum, spissum & inueteratum, interim tamen suauissimi adhuc odoris, cuius tantillum totum palatum penetraret. Hæc itaque dixisse hoc loco de Balsamo sufficiat. Totam autem partium Balsami historiam & descriptionem desiderantes, remittimus ad Plinium, Pausaniam, Strabonem, Hermolaum Barbarum, Ruellium, & alios, qui de toto frutice longius scripserunt. Nos quoque alibi paulo diligentius quam hoc loco Balsami partes descripsimus, ut uolentes in libris nostris de historia simplicium medicamentorum inquirere possunt.

Aspalati appellatione hodie nusquam in pharmacopoliis medicamentum habetur. Est autem odoratus, spinosusque frutex, ut authores tradunt. Possunt autem rerum studiosi totam eius historiam ex Plinio, Hermolao & Ruellio discere, nobis nihil certi hactenus scrutari licuit quod ad eius cognitionem faceret. Non enim nomine tantum incognitus est, desideratur etiam ipsa res. Recentiores uero omnes, praesertim uero Serapionis interpretes, tradunt Darisahan, hoc est Aspalatum esse Punicam syluestrem, seu ut ipsorum uerbis utar, arborem mali Granati syluestrem: quod nemini sano iudicio praedito unquam persuadebunt. Aspalatus enim odoratus gustuque subacer est frutex. Punicæ uero tam Syluestris quam satiuæ materia & cortex nihil odorati, nihilque acrimoniae praeseferunt, praeterquam quod folia grauem aliquem foetorem, ferè ut Cynoglossa & uirens Sena attrectata emittant. Huius autem erroris causa est magna inter Punicam syluestrem & Aspalatum, similitudo. Vtraque enim arbuscula fruticosa, multisque spinis armata est, utriusque etiam roseus flos. Nonnulli uero uehementius impingunt, qui credunt Aspalatum siue (ut Arabes uocant) Darisahan idem esse cum Berberi, spinoso frutice, à quibusdam Oxyacantha uocato, qui & ipse syluestri punicæ non dissimilis existit, idque tanquam secretum magnum solos se scire opinantur, quam opinionem omnino reprobamus. Scimus etiam Ioannem Ruellium constanter affirmare, Aspalatum esse lignum Rhodium, uulgo (ut ipse ait) Rodoen appellatum, quod mango- nes officinarum saepe pro Algaloch, hoc est ligno Aloe substituant, idque tanto- pere affirmat, ut dicat nullos nisi ueritatis surdos hoc inficiari posse. Nos autem saluo omnium bonorum sano iudicio, id inficiari nos ingenue fatemur, qui & ipsi tamen indagandæ ueritatis magno flagramus studio & desiderio. Quare si quid contra eius sententiam pronunciare cogimur, id faciemus rei cognoscendi studio, non quod auctoritati doctissimi alioqui uiri quicquam detrahere conemur. Statuimus autem contra eius iudicium, lignum Rhodium non esse Aspalatum, haud absurdis rationibus inducti. Principio igitur illud nouisse legentes oportet: lignum Rhodium, quod Ruellius uulgo Rodoen appellari scribit, idem esse cum eo quod apud nos à quibusdam Rhodisium appellatur lignum. Venditur enim saepe pro Algaloch, quod etiam Xiloaloen, hoc est, lignum aloen uocant, & ponderosum est, ita ut aque immersum lapidis modo subsidat, nec unquam postea emergat. Fiunt ex eo quoque globuli quibus funiculo traiectis praeces suas mulierculæ numerant. Est praeterea odoratum, in summa idem est cum Rhodio cuius Ruellius meminit, nostrum Rhodisium lignum. Com- pellimur autem deinceps singulas eius recitare notas, quas Ruellius Aspalati hi- storiam & descriptioni applicat, & per omnia conuenire constanter affirmat. Primum existimat Rhodium lignum cum nasceretur fruticosum fuisse, idque nobis testari qui- bus adhuc ex asperatum scateat. Spinis nonnunquam inhorruisse arbusculam, putat declarare aculeorum uestigia. Modicam arborem uel fruticem fuisse, satis ligni reli- quias docere. Pondere etiam respondere Aspalato Rhodisium lignum asserit, quoniam lapidis modo confestim praecipit sidat. Addit praeterea hoc lignum subrubere, & in purpuram quandam, exuto cortice, tendere, atque duriciam & spissitudinem eius tactu sentiri. Odoris quoque suauitatem indicare ligni suffitum, gustuque lenem amaru- lentiam recipere, & quadantenus amarescere: denique gustu deprehendi in eo acri- moniam & adstringendi uim quam Galenus Aspalato tribuat. Hæ sunt eius ra- tiones, quibus suam sententiam confirmare conatur, eas sigillatim confutare uerita- tis causa cogimur. Principio autem ex nodis nemo ratiocinari potest fruticem Rho- dium lignum fuisse, cum ij non tam fruticibus quam arboribus proprii sint: neque ul- la pars definitionis habeantur fruticem designantis. Theophrastus enim fruticem de- finiens libro primo de historia plantarum sic inquit: $\theta\acute{\alpha}\mu\upsilon\theta$ (seu ut quædam exem- plaria) non admodum bene habent, $\phi\rho\upsilon\gamma\alpha\upsilon\sigma\upsilon\delta\epsilon\tau\omicron\ \acute{\alpha}\pi\omicron\ \rho\iota\zeta\eta\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \omega\omicron\lambda\upsilon\sigma\iota\lambda\epsilon\chi\epsilon\sigma\ \kappa\alpha\iota\ \pi\omicron\lambda\upsilon\kappa\alpha\delta\omicron\lambda\omicron\upsilon\mu\ \delta\iota\omicron\theta\ \beta\acute{\alpha}\tau\theta\ \pi\alpha\lambda\iota\omicron\upsilon\theta$: hoc est, ut Theodorus Gaza uertit: Frutex uero, quod ab radice, caudice multiplici ramosumque se attollit: ut Rubus, Paliu- rus, & nullam facit nodorum mentionem, sicuti paulo ante in arboris defini- tione

Quod non sit Malus Punica syluestris.

Quod non sit Berberi.

Quod non sit lignum Rhodium.

Ruellij ar- gumen- a, quod Rho- dium lignum sit Aspalatus. † Fortè nos.

Eadem di- luta.

tione fecerat: *ἄσπασπος*, hoc est arborem *ῥωδιον*, id est, nodosam uocans. Ad hunc modum neque alii qui ex partium omni ratione aut circumscriptione fruticem definiunt, nodos ei assignant. Igitur quod nodi in Rhodio ligno scateant, non probat fruticem fuisse: sed intortam & tuberosam arbusculam. Est enim incurua, tuberibus & conuolutis pectinibus intorta eius materia, quæ res manifeste indicat arboris potius caudicem quam fruticis uirgas fuisse. Ferè enim omnes frutices (paucis admodum exceptis) multis longis, rectisq; uirgis à radice assurgunt, ut spina Crispina, Rhamnus, et Oxyacantha: adde Corylum, Ficum, Sambucum, Agnum, Eleagnum, & id genus alios. Quo fit, quod non existimemus, solum Aspalatum tortis enasci caudicibus. Si uero id ipsum quis affirmet, ei confestim, argumentum ex nomine sumptum obiiciemus. Dicitur enim Aspalatus alio uocabulo etiã Erysisceptrum, quæ uox pluribus comis est herbis, ut Cypero, Chamæleoni albo, Spinæ albæ. Obseruauimus autem nos diligenter non nisi recta attollentibus & capitatis herbis, Erysisceptri cognomen, propter aliquam sceptri similitudinem, imponi. Sic enim sceptri cacumen emulatur utriusq; Chamæleonis Capitulum, sic etiam Cyperus in erectorum caulium summitate diffusa gerens comam sceptri imaginem representat. Quemadmodum quoq; spina alba quæ procerò, tereti, & harundineo caule, caulicq; imposito capitulo non dissimilem scepro præ se fert figuram. Itaq; etiam Aspalatum recta in altum attolli censemus, cum & ipse Erysisceptri nomine gaudeat: quare hoc Ruellii argumentum non probat fruticosum Rhodii ligni habitum. Quod autem subiungit spinis id inhoruisse, ut declarant aculeorum uestigia, multo est incertius. Apparent quidem in superficie eius tubercula quædam, & nodi, & præcisorum ramulorum uestigia, sed quæ nihil minus referant quam aculeorum reliquias. Aculei enim Aspalati, quantum ex Theocrito etiam colligere possumus, graciles & ad uulnus infesti sunt, quemadmodum Rhamni, minimeq; crassi aut lati, ut tanta uestigia tuberaq; occupare aut tegere unquam poterint. Deferimus igitur hanc rem omnibus bonis & æqui iudicii hominibus diiudicandam, qui aperte cognoscent, nullis aculeorum uestigiis exasperari id lignum, sed ramorum potius resectorum & tuberosorum nodorum reliquiis inæquale reddi. Fateretur tamen ipse quoq; Ruellius, spiculis suis castratum id afferri. Quapropter nec ista ratione cuiquam persuadebit, spinosum fuisse Rhodium lignum. Modicam arborem fuisse ipsi quoq; ex materia non usq; adeo crassa colligimus. Sed non continuo Aspalatus est, quod modicæ arboris magnitudinem habet. Neq; enim adeo gracilia sunt hæc ligna, ut fruticis fuisse uideri possint: afferuntur enim sapissime quæ una manu nemo complectatur. Vidimus nos non raro à caudice aut radicum principio resecta tubera, quæ crassitudine utramque manum implerent, & propter eam amplitudinem pocula ex ipsis facta memini. Contra Aspalatus frutex, quo medici usi sunt, ea crassitudine non describitur. Quod uero ponderosum sit lignum Rhodium, perinde non comprobatur Aspalatum id esse: non enim quicquid ponderosissimum est & lapidis modo aquæ iniectum subsidit, Aspalatus, nominandum erit, cum nullus unquam scriptor tanti ponderis tantæq; densitatis notam Aspalato tribuerit. Confertur enim (quod ad pondus hoc loco attinet) sibi ipsi ab auctoribus Aspalatus. Itaque in eo probatissimus censeatur, qui in suo genere densissimus & ponderosissimus fuerit. Siquidem non tradunt authores omnium lignorum ponderosissimum esse Aspalatum. Nam quæ pondere alias superant arborum materiæ numerantur, (Ebene,) Buxi, Oleastri, & id genus arborum, quarum nulli ferè pondere inferius est Rhodium lignum. Nos uero non ita ponderosum esse Aspalatum uel inde colligimus, quod quidam ferulaceus esse Plinio dicatur, hoc est rarus, fungosus, leuisq; qui improbatur & probatur ponderosior. Ergo credendum est Aspalato materiam esse densiorem, lignosior, & grauiorem Ferula, non omnium ponderosissimam, sed natura accedere ad ligni alii cuius lentorem & duritiam: id enim Dioscoridi aliisque Græcis significat *φυλόδινος*, & Latinis lignosus, non quod omnia ligna soliditate uincit, sed quod prope ad ligni naturam duritia accedit, illud enim non lignosum sed lignum & plusquam lignum appellandum est. Longe igitur maius est Rhodio ligno pondus, quam Aspalato tribuitur: quapropter neque densitas eius nimia, neq; modum excedens duritia, neque tactu sensibilis spissitudo causæ censendæ sunt, ob quas Aspalatus uideri possit. Negamus etiam subrubere & in purpuram quandam exuto cortice tendere hoc lignum.

gnum. Miror autem cum Rhodio ligno diuersi sint, sibiq; alternis uicibus immixti colores, cur silentio præterierit candidam, & pallidam: rubescentem tantum & purpurascens eligens forte, quia hi propius quam illi ad descriptionem accedebant. Sed pace Ruellii & uenia bonorum omnium dixerim, non rubescere, neque ad purpuram uergere Rhodium lignum. Floridi enim & iucundi aspectus ὑπερυθρος & πορφυρίζων colores, significatq; prior uox illa medium inter candidum & sanguineum aut roseum colorem: altera ex modico candido & roseo in profundiore, hoc est purpureū uergentem. Rhodium uero lignum talibus nunquam blanditur coloribus, sed habet uenas partim albicantes, partim pallidas, partim in spadiceo fuscas et nigras: qui omnes aspectu luridi sunt, nec quicquā gratiæ præter diuersitatem habēt, rarissimeq; inuenitur quod nō distinctos habeat hos omnes colores. Aspalatus uero neque pictus est neque maculis diuersi coloris distinctus, sed uno tantum conspicitur, ex duobus tamen perfecte mixtis. Miror etiam non dubitare aut perpendere Dioscoridis interpretes cuiam Aspalathi parti inesse debeat subrubens aut purpurascens color. Nam dubium nobis relinquit Dioscorides, utrum de cortice an ligno id intelligendum sit, cum probat aspalatum μετὰ τὸ περιφλοιῶναι ὑπερυθρον, ἢ πορφυρίζοντα, hoc est, post excorticationem subruffum aut purpurascens, indefinite enim ponitur infinitiuus περιφλοιῶναι. Interpretes uero omnes, quemadmodum etiam Plinius infinitiuo modo positum uerbum in participium Latinum conuertunt: quo fit ut omnes intelligant eum colorem ipsum lignum præ se ferre debere, postquam deglubatur. Nos uero contrarium intelligimus, censemus enim id de cortice dicere Dioscoridem. Nam quamuis totus hic frutex Aspalatus nominetur, à medicis tamen id nomē etiam ad certam eius partem, quæ maxime usui fuit translatum esse uerisimile uidetur. Ita enim Casiam, ita Cinamomum appellamus, cortices tantum suarum arborum, cum id nomen aliās totis arbutis & fruticibus proprium sit. Quemadmodum enim omnes odoratæ arbusculæ & frutices cortice maiorem quam ligno gratiam habent, ut Cinamomum, Casia, Balsamum & alia eiusmodi, ita etiam in Aspalato se rem habere ratiocinamur, sed id nostra auctoritate uix alicui persuadebimus: igitur ueterum testimoniis adductis forte fides nobis habebitur. Plinius naturalis historiæ libro XXIII capite XIII. inquit uulgaris cuiusdam & syluestris spinæ (quæ Aspalatus nominetur, & ex qua urnæ fullo-niæ impleantur) radicem usum præbuisse, eaq; multos per Hispanias fuisse usos ad odores & unguenta. Deinde subiungit historiam Aspalati ut in oriente nasci ab auctoribus describitur, & nos non dubitamus, quin ea spina eadem cum aspalato fuerit. Omnia enim de ea scribit quæ alii aspalato tribuerant, postquam in oriente geniti Aspalati uires recensuisset, dicens. Similia præstare quoque Syluestrem putant. Non enim refert quod uulgarem hanc dicat spinam, nam uulgaris etiam erat Aspalatus in Aegypto, Syria, Cycladibus, Sicilia, Creta, Rhodo, Nisyro, Phocidis agro, & pluribus locis enascens, ut Plinius scribit: sed non ubique odoratus. Itaque Aspalatus qui in Hispania uulgaris erat, nobis qui frigidiora loca incolimus, non perinde uulgaris & cognitus est. Fuisse autem radicis usum iam ex Plinio probauimus, non tamen indicat num totæ radices an cortices tantum medicinam fecerint. Igitur afferemus etiam aliorum testimonia. Serapion in capite Darisahan, hoc est aspalathi adducit auctoritatem cuiusdam Sulachin, dicentis hunc in modum. Darisahan est planta spinosa, ingrediens in speciebus medicinarum odori ferarum, & habet florem croceum, & cortex ligni eius tendit ad rubedinem. Idcirco si Arabs Sulachin, subruffum colorem cortici inesse scribit, cur non etiam apud Dioscoridem uocabulum ὑπερυθρον ad Corticem referimus potius quam lignum: nam si lignum subrueret, de eo adscripsisset Sulachin, & non de cortice: quapropter iste color tribuitur ei Aspalathi parti, quæ plus cæteris in usum fuit. Fuisse autem Corticis usum in medicamentis testatur Galenus diuersis locis: libris de Theriaca ad Pisonem, & de Theriaca ad Pamphylianum in magmate Hedychroo secundum Magni descriptionem. In trociscis enim libro recipiendum esse iubet ad confectionem Hedychroi magmathis, Ασπάλαθος ῥίζης φλοιῶν, hoc est Aspalathi radicis corticem. Idem testatur Aëtius in suffumigio quodam, corticem Aspalathi recipiendum præcipiens. Cum uero corticis, & præsertim ex radice usus fuerit, & rubescens color manifeste cortici à Sulachin

fahin Arabe assignetur, nemo temere affirmabit, ipsum Aspalati lignum rubere aut
 purpurascere, & utilius Cortice in medicina esse. Contra in Rhodio ligno cortices,
 studio & industria, ceu omnis aromaticæ facultatis & utilitatis expertes, cum proxi-
 ma & exteriori materia profundius resecta abiciuntur, soliusque ligni cor odore &
 sapore commendatur. Ideo neque hac ratione Rhodium lignum Aspalatus esse po-
 test. Odoris autem suauitatem in eius suffitu deprehendi non imus inficias: sed
 multa sunt præter Aspalatum odora quæ iucunde olent per se aut prunis im-
 posita. Taceo autem quod Aspalatus odore ad Castoreum accedere quibusdam
 scribitur, qualem odorem in Rhodio ligno tam crudo quam prunis imposito non
 percipimus. Miramur præterea cur Ruellius dicat Rhodium lignum leuem ama-
 rulentiam resipere, quadantenus amarefcere, cum non incliniet tantum ad amaritu-
 dinem & resipit, quam in Aspalato esse debet. Si uero accurate gustum consula-
 mus, Oleastri saporem sed amariorum & acriorem in eo sentiemus. Galenus qui
 alias diligenter medicamentorum sapes considerat, & nihil, quod ad diiudican-
 das eorum qualitates attinet, prætermittere solet, nullam amaritudinem Aspalato
 tribuit: quam si euidentem in eo esset, nequaquam silentio præterisset. Rhodio ue-
 ro ligno tanta inest amaritudo, ut nullius gustum fugere possit: cui adiuncta est,
 cum aliqua adstringendi ui, manifesta acrimonia, quæ paulatim incipiat donec
 prorsus excalesctas fauces, propemodum ut Cocognidium exasperet & feruore
 detineat, quare id in tertio gradu completo, calidum pronunciamus. Aspalato
 contra dilutius est temperamentum. Habet enim, ut Galenus testatur, diuersas qua-
 litates, acrem quidem calefacientem, stypticam uero refrigerantem: itaque in calidita-
 te & frigiditate medium quiddam obtinet, ut ex uiribus ei attributis ratiocinamur.
 Si uero aliquantulum superat acrimonia adstringentem facultatem (quod tamen
 nullus asserit) primum ei completum caliditatis gradum assignemus. Quemadmo-
 dum etiam facit Serapion, illud inter medicamenta recensens, quibus primus est in
 siccitate & caliditate excessus, quod Aspalati temperamentum duobus gradibus ex-
 cedit Rhodii ligni caliditas. Porro cum hæc Rhodii ligni notæ non possint ad As- Conclusio.
 spalati historiam referri, haud uideo qua aliquis ratione nobis persuadeat, idem esse
 Rhodio ligno Aspalatum. Sed obiicietur nobis fortasse, quod potius indicemus
 quid non sit, quam quid sit Aspalatus. Verum æquos animos legentium id non spe-
 ro offensurum. Longius enim ideo negotium tractauimus, ut reiecta falsa de Rho-
 dio ligno opinione alios etiam instigaremus, ut uerum inquirant Aspalatum, quod
 nos etiam conabimur. Allatus est hæcenus in totam Europam pro Cassia lignea cor- Aspalatum
 tex radicis cuiusdam, crassiusculus, colore purpurascens, præsertim fractus, gustu sty- uideri cor-
 pticis, tenui odore gustantium palatum ac halitum commendans, quem ex Aspalati ticem, qui
 specie aliqua detractum opinamur, nihil tamen affirmamus, antequam ad rei certam pro Cassia
 cognitionem perueniamus. Ut autem aliquam calumniæ partem effugiamus, osten- lignea uul-
 demus quid sit apud authores Rhodium lignum, cum Oleæ Aethiopicæ historiam gò uendi-
 attigerimus. tur.

DE MUSCO. CAP. 20.

Duo sunt medicis præcipui odoris medicamenta, eodem ferè nomine insigni-
 ta. Alterum Muscus, alterum Moschus appellatur. Quod Moschi nomine ab Aë-
 tio dicitur, Indicæ cuiusdam Capræ odoratum pus est, cuius usum nos Arabes do-
 cuerunt. Quod autem Latinis Muscus, ueteribus Græcis Βρύον & Σπλάχνος, recen-
 tioribus uero etiam ὄππος siue ἴππος dicitur. Villosa & odorata arborum canities
 muscus est, è Cedri, Quercus, Populi albæ & aliarum quarundam arborum ramis
 dependens: quæ crebro in odoratis unguentis, suffitibus & cæteris medicamentis
 usa est antiquitas. Quamuis autem musci appellatio quarumcumque arborum
 uillosam caniciem significet, quotiescunque tamen Bryi, Musci, Splachni aut Hip-
 ni uocabulum apud Græcos legentibus occurrit, semper intelligendus est hic odo-
 ratus arborum muscus, quem Arabes Vsnem uocant. Non me fugit Hermolaum
 Barbarum differentiam inter Bryon & Brion constituere, nec conicere possum qua
 fretus sit autoritate aut ratione. Nam candidos illos albæ Populæ racemosos

musci uillos, quos Barbarus Brion dici tradit, Dioscorides etiam Bryi nomine comprehendit. Quod autem alibi Brion alibi Bryon apud authores legatur, librario-
rum incuria accidit, pro u litera i, scribentium. Aetius pluribus locis testatur ὑπνον
sive ἵπνον idem esse quod βρύον & σπλάχνον, hoc est, muscum arborum odoratum.
Idem tamen author libro xxiii. capite exviii in Masuaphi confectione interprete la-
no Cornario, scribit Hipnum canaliculam paruum esse ex arbore quæ Damascena
dicatur, itemque ex ea quæ Rhodacinea appelletur. Qua quidem in re miror Aëtium,
si modo non mendosum est eo loco Græcum exemplar: non enim tantum
contra aliorum omnium authoritatem, sed & contra suam ipsius sententiam id pro-
didisset, cum alibi muscum ὑπνον esse dixerit, cui nihil simile canalicula quæpiam ha-
bere potest. Itaque mendosum suspicor esse hac parte exemplar, quod interpret
Cornarius queritur etiam situ, carie & blattis exesum fuisse. Per canaliculam autem
intelligendus est cortex ex arbore Damascena detractus, canalis figuram habens,
quemadmodum in Casia & Cinamomo uidemus. Cum autem à nullo alio Hyp-
nus cortex aut Canalicula esse dicatur, & ipse Aëtius sæpe testetur Hypnum idem
cum Bryo, hoc est, † pansco, & splachno esse, non potest fieri quin defectus qui-
dam sit in isto uerborum contextu. Coniicio uerò statim Hypni uocabulum in
† Musco. integris exemplaribus sequi Aspalatum aut alium quendam odoratum corticem,
de quo id dicat Aëtius. In eam enim confectionem alias non ingrederetur Aspa-
latus, qui tamen peculiariter omnibus ferè odoramentis misceri solet. Præterea
canaliculato Aspalati cortice medici utebantur, nascitur etiam in Syria & Rhodo
insula Aspalati arbuscula, ideo non sine ratione à Damasco Syriæ urbe & Rhodo,
natalibus suis, Damascena & Rhodacinea nominari potuit. Scio tamen Aëtio
Rhodacini nomine etiam Persicam malum dici. Cum uero Persica malus pro-
cerior & crassior sit, quam ut tam parua canaliculæ ex ea deglubi queant, non ui-
deo qua ratione aliquis per Damascenam aut Rhodacineam arborem, Persicam
malum intelligere debeat, præsertim cum nihil habeat quod iucundè oleat Persi-
cæ mali cortex, siue à caudice, siue ramis, siue radicibus detrahatur. Quantum ue-
rò ex interpretis Cornarii translatione colligere licet, uidetur differentiam consti-
tuere inter Damascenam & Rhodacineam arborem. Dicit enim: canalicula ea par-
ua est ex arbore quæ Damascena dicitur, itemque ea quæ Rhodacinea appellatur, ea
ratione canalicula cuius meminit Aëtius non esset unius eiusdemque arboris cor-
tex, sed duarum diuersarum, quod omnino absurdum est. Species enim indiui-
dua cum sit ea canalicula, è singulari etiam arbore eam detrahi necesse est. Quare
nos ita potius legendum apud Aëtium existimamus. Canalicula ea parua est, ex
arbore quæ Damascena dicitur, quæ etiam Rhodacinea appellatur. Non tamen
quisquam existimet nos interpretem culpasse. Credimus enim uitiò exemplaris id
accidisse, quam primum autem Græci exemplaris copia nobis facta fuerit, dili-
genter hunc locum considerabimus. Hactenus enim non licuit nobis sua lingua
scriptum legere. Porro hic odoratus arborum muscus, nusquam in Germaniæ
pharmacopoliis cognoscitur, nec credo ipsum temere in reliquis Europæ nationi-
bus aut uulgo haberi aut cognosci. Recentiores magno errore muscum & mo-
schum diuersissimi generis medicamenta, nominis similitudine decepti, confun-
dunt. Muscum enim uocant non odoratos arborum uillos, de quibus iam dixi-
mus, sed late olens Indicæ cuiusdam capræ pus, quod proprie Moschus ab autho-
ribus nominatur, & à quibusdam recentioribus Castoreum, quamuis plurimum à
Moscho Castoreum differat: quoniam uerò non raro Moschus folliculis & utricu-
lis Castoreo similibus inclusis uendatur, atque ut ipsum ferè grauitè oleat, pro-
pter aliquam similitudinem id nomen adeptus est. Oportet igitur circumspectos
esse lectores ut discernant an Moschus, an Castoreum apud aliquem huiusmodi scri-
ptorum recipiendus sit.

DE AGALLOCHO. CAP. II.

Agallochum odoratum est lignum, quod recentioribus Græcis Xyloaloe, hoc est,
lignum

lignum Aloë appellatur, quo nomine uulgo in pharmacopoliis ostenditur. Quidam è recentioribus id etiam simpliciter Aloë & Aloa nominant, quorum in numero est Ludouicus Vartomannus, qui Orientales & Australes regiones descripsit. Videntur tamen etiam ueterum nonnulli similiter per Aloën Agallochum intellexisse. Nam Diapasma illud quo lectulum suum odoris gratia conspererat muliercula, de qua in prouerbiis Solomonis legitur, Myrrham, Aloën & Cinamomum recipit: quo loco minime intelligendus est denotatus ille amarissimus & grauiter olens succus Aloë uocatus, qui nullis odoratis pulueribus, aut Diapasmatis miscetur unquam, nec reputatur inter aromata & odoramenta. Itaque hoc pro- uerbiorum loco per Aloën Xyloaloën, hoc est, Agallochum intelligimus, ceu plerisque etiam aliis locis. Sunt autem plures Agallochi differentiae, ex quibus optimū quodq; ad suos usus reseruant Indi & reliqui Australes populi, nobis quod nō ita bonitate excellit mittentes. Miror autem nusquam apud Galenum in censu simplicium medicamentorum Agallochum inueniri, cū tamen ante ipsum Dioscorides de eo egerit, ac post eū etiam Paulus Aegineta, qui omnia sua ex Galeno excerpsit. Citant etiā in testem Galenū Arabes scriptores de Agallocho loquentem, quo fit ut omnino credam, eius mentionē inter simplicia medicamenta fecisse Galenum, sed temporum iniuria ac librorū incuria id caput ē libris de simplicibus medicamentis excidisse. Nusquam etiam Plinius huius ligni, sub Agallochi nomine meminit, quamuis diligenter Dioscoridis scripta perlegerit. De Taro tamen scribit pauca, quod idem esse cum Xyloaloë, hoc est, Agallocho, Aëtius affirmat. Dioscorides Agallochum Thuino ligno simile esse dixit: uidentur igitur qualis sit Thuia arbor. - Theophrastus libro v. de historia plantarum, Thuiaē materiam tribuit quae uetustate corrumpi uix queat, & radices habeat crispissimas preciosioribus operibus expetitas. Eadem arbor aliis authoribus, ut cum plerisque doctis suspicamur, etiam Citrus & Trogetes appellatur, fiebantq; preciosissimae ē radicibus eius apud Romanos mensae, quibus aestimationem fecit crispis uenis conuoluta, & maculosa materia, quam etiam Croco tingebant, ut paulo post in Croco dicemus. Est igitur Thuiaē lignum uenis intortis crispis conuolutum, & maculosum quemadmodum Betulae, Fraxini & Aceris arborum tuber, tum Bruscum tum Molluscum Germanis *Wajel* & *Silber* dictum, quo hodie etiam ubique apud nos mensae & deliciae opera fiunt. Hinc itaque Thuino ligno simile describitur Agallochum, quoniam maculosum, crispumque sit, quale saepe uidimus ad nos adferri. Idem autem Agallocho accidit quod Thuiaē. Quemadmodum enim non quaeuis eius materia aut pars crispatur, ita etiam non quoduis Agallochum crispum apparet. Quod uero radici proximum aut radicis pars fuerit, fluctuantibus uenis in crispum habitum uibratur. Porro quod ad nos defertur non usque adeo ponderosum est, ut aquae iniectum lapidis modo subsidat. Haec enim nota non est praecipua, neque omnibus Agallochi speciebus propria: alioquin Rhodium lignum, quod pro Xyloaloë uenditur, optimum esset Agallochum. Considerandę potius haec notae: uidelicet ut sit odoratissimum, etiam per se, ut est integrum gustu: ualde aromaticum, modice amarescens, leniter adstringens, pingue & resinofum, cuius suffitus gratissimū late spargit odorē, & ut gustatum ac palatum commendat, ceu in libris nostris de historia medicamentorum diffusius indicauimus. Animaduertendum postremo est, ne decipiamur in Agallocho comparando, plerique enim Rhodium lignum ignaris pro eo uendunt, quem dolum Ruellius quoque taxat. Adulteratur praeterea Agallochum, ut Placentarius tradit, ligno quodam in montibus Almasiae nato, quod pondere, nodoso habitu, & quadam aromatica ui Agallochi notas ut cunque refert, sed neque nomen ligni, neque ubi siti sint Almasiae montes indicat. Matthaeus Syluaticus Pandectarum author idem paulo aliis uerbis refert, & lignum quod pro Agallocho uendi conqueritur, Chamelae radices esse scribit. Videndum igitur quid nam per Chamelaeam eo loco intelligendum sit. Significat autem Chamelaea proprie eam plantam, quam Latini Oleaginem & Oleastellum, Arabes uero Meze-reon uocant Thymelae, hoc est, granum Gnidium ferenti frutici figura & uiribus similem. Eius radices Matthaeus Syluaticus pro Agallochouendi credidit,

Aloë in facris literis pro Agallocho.

Thuia.

Agallochi adulteratio.

Chamelae radices.

† *Nervosa.* sed male. Nihil enim simile habet cum Agallocho dodrantalis plantæ radix, substantia rara, lenta, flexilis, & gracilis: cum Agallocho, neque rara neque nervosa, neque flexilis neque gracilis sit materia: sed densa, lignea, flectenti contumax, rigida & crassa. Præterea Chamelææ illius lignum (quo adulteratur Agallochum,) mentitur colore, pondere, nobis & sapore verum Agallochum. Chamelææ vero, hoc est, Mezerei radix, nihil horum præ se fert. Itaque aliam quandam plantam per Chamelæam (qua quidem Agallochum adulteratur) legentes intelligendum meminerint, qua de re nostram sententiam studiosis communicabimus. Chamelææ uox apud Græcos, perinde ut apud Latinos Oleastelli, non tantum Mezereum designat, uerum etiam Thymelæam: & præter Thymelæam & Chamelæam, Oleastelli uox aliam paruum quandam oleam sui generis, quam Cilibracam Columella appellat, (quamuis quidam Calabricam legere malint). Cum igitur uagantur & pluribus plantis communis Chamelææ & Oleastelli appellatio, absque dubio etiam ad Oleastrum, quæ syluestris & pumila est olea, referri potest, quæ alio nomine Græcis *Κότινον* & *Αγριελαια* uocatur. Cum autem authores nos admonent Chamelææ radicibus Agallochum adulterare impostores solere, nec ullo pacto hoc possit intelligi uel de Oleastello, hoc est Mezereo, uel de Thymelæa, necesse est ut per Chamelæam hoc loco intelligamus Oleastrum, qui parua & syluestris est Olea, maxime cum talis ei sit materia, quæ facile pro Agallocho substitui queat. Est enim oleæ densum, solidum, ponderosum, gustu amarum & acre lignum, præsertim syluestri, in primis autem in Arabia & Aethiopia nascenti, cui propter cœli calorem etiam odorata est materia. Censemus igitur sæpe pro Agallocho uendi Aethiopici siue Arabici, aut alibi in calidioribus locis enati oleastri lignum. Nam ipsi Arabes scriptores testantur in Arabia nullum Agallochum gigni, sed aliud quoddam lignum ei non dissimile, quod est oleastri. Id ipsum autem idem est cum Rhodio ligno uulgo uocato. Non obstat quod Ruellius dicit lignum Rhodium in Rhodo insula nasci. Cur enim in Rhodio non nasceretur Oleaster, cum etiam frigidioribus terris familiaris sit? At quæ causa sit quod credamus idem esse Aethiopici Oleastri materiæ Rhodium lignum, differemus elicere donec ad Aethiopicæ oleæ historiam & descriptionem perueniamus.

* Pro Agallocho plerique uendunt lignum Rhodium uel Rhodisium uulgò dictum: quod uilius Agallochi species est: cuius lignum est solidum, durum, uarij coloris, amarum: & uidetur Oleastri uel oleæ Aethiopicæ lignum esse.

DE NASCAPHTHO. CAP. 12.

* *Storax rubra, Thymiana.*

Nascaphthum quod etiam Narcaphthum & Lacaphthon Græcis uocatur, cortex est arboris cuiusdam, ut authores tradunt, ex India allatus. Incertum autem est cuiusnam arboris cortex sit, siquidem hac de re nihil certi nobis tradiderunt Græci scriptores. Paulus Aegineta tamen libro vii. in compositione Cypheos magni siue heliaci Lacaphthū interpretatus corticem piceæ, uel alterius cuiusdam arboris, magis dubios reddit lectores. Non est quidem cur aliquis credat Pini aut Piceæ corticem Nascaphthum esse. Si enim harum arborum corticem Nascaphthum appellerent authores, nihil uilius in Europa Nascaphtho esset. Quoniam uero ex alio orbe in Europam fertur Nascaphthum, nihil minus quam Pini aut Piceæ cortex fuerit. Hodie nullum habetur hoc nomine in Europæ pharmacopoliis medicamentum, nec temere apud Aromatopolas sub alio nomine latens cortex reperitur. Nisi enim hic Nascaphthum fuerit prorsus rem ignoramus. Cum uero nobis certo non constet unde afferatur, & cuius arboris cortex sit, sicca appellata storax, de re ignota non est operæ præcium longius dicere. Ex India non afferri argumentum est uilitas, quamuis aliis quoque indicis id constet. Serapion Abicis cuiusdam testimonio frustra, dicit siccam uocatam storacem corticem esse arboris storacem (Styracem resinam) fundentis, qui decoctæ & expressæ liquidæ styraci supersit, quod tanquam uerisimile non impugnamus. Hoc tamen reticendum haud existimamus, nobis uideri aliam esse & diuersam arborem liquidam Styracem fundentem, ab ea quæ calamitam

famitam sudat Styracem, ut paulo post in Styrace indicabimus. Hoc enim loco non de Styrace, sed Nascaphtho nobis differendum est. Ioannes Rhodericus Lusitanus Nascaphthum putat esse preciosam illam arboris cuiusdam Indicæ materiam, quam ligni aquilæ nomine instructiores Lusitanorum officinæ seruant. Sed cum hoc lignum non sit cortex, sed arboris cuiusdam Indicæ materia, Agallocho similis (cuius etiam speciem esse arbitrabamur) non ausim eius opinionem confirmare. Siquidem Nascaphthum cortex est arbori suæ detractus. Aquilæ uero lignum, non cortex, sed lignum est, quamuis nonnunquam etiam cortice uestitum afferatur, sed raro, & cui non sit eadem, quæ ipsi ligno in odore & sapore gratia. Nos itaque ingenue fate-mur, nobis hæctenus nihil certi de Nascaphtho constare. Hortamur igitur alios, ut id inquirent.

DE CANCEMO. CAP. 23.

Quod *κάνκαμον* ueteres Græci dixerunt, recentiores Græci pariter Arabibus Lacham appellant: & facile intelligent, qui Arabum authorum libros, cum Græcis contulerint, Lacham idem esse cum Cancamo: dubitat Hermolaus Barbarus, quoniam Lacha odore uacare uideatur, qui possit ad suffimenta dari. Sed nullum hac in re dubium mouendum est. Non enim omnia quæ suffita olent, per se ut sunt integra spirant, quod etiam in Lacha contingit. Est enim densa, solida & arida prorsus cum ad nos uenit. Itaque non potest spissæ substantiæ inclusus odoratus eius uapor, & halitus per se erumpere, prunis uero imposita† olate non insuauem odorem dif-fundit. Quare odor eius suffitu tantum percipitur. Est autem Cancamum con-cretus humor, ceu lachryma, in India & Arabia nascens, arborum ramulis & sur-culis undique circumfusus, colore fuluus & pellucidus, qui Lacca nomine in omni-bus pharmacopoliis ostenditur. Authores figuram arboris in qua gignitur non tradunt. E recentioribus tamen Ludouicus Vartomannus, Nuci Iuglandes feren-ti, similem esse scribit. Quinetiam de re ipsa dubitant scriptores. Plerique enim Gummi siue lachrymam esse affirmant: Rhasis uero de coelo eam cadere dicit su-per ramos Guberæ arboris, quam Mespilum interpretantur, quam bene autem non scio. Apud nos certe ueris tempore arborum surculis circumfusa uidetur ceu spu-mosa quædam & lenta saliuua, quam Cuculi uomitum aut saliuam agrestes uocant pueri. Ea æstate concrescit in Lacca soliditatem, sed multo est tenuior ac gracilior: colore cinericeo etiam à lacca differt. Nos hæctenus eos sequimur, qui Lacham Gummi aut lachrymam esse affirmant, Nam habitu & aspectu nihil prorsus ab aliis lachry-mis differt.

DE CYPHI. CAP. 24.

Cyphi non est simplex aliquod medicamentum, sed Thymiamia quoddam, & o-dorata diuisque sacrata confectio: qua Aegyptii sacerdotes ad suffitus, medici uero ad diuersas morborum iniurias antiquitus utebantur. Eius multæ fuerunt compo-sitiones: quæ autem Medicis receptæ sunt, à Dioscoride, Aetio, Paulo Aegineta & aliis describuntur. Arabes hoc Thymiamia Cochion * Cyphi intelligendum est, quod in Mithridatium Antidotum ingreditur. Requirit autem ad Cyphi suum Dio-scorides *ἀλφειν*, hoc est, uegetam Iuniperi baccam. Cum autem duæ sint Iuniperi species, quarum altera maiorem, altera minorem fert fructum, dubium est utrius baccæ accipiendæ sint. Marcellus Virgilius interpretes crassas Iuniperi baccas è maiore Iunipero intelligit, ut ex commentario eius in hoc caput scripto aperte col-ligimus. Nos autem *ἀλφειν* appellationem non ad maioris Iuniperi fructum refe-rendam censemus. Significat enim plenam, adultam, & iusti incrementi baccam si-ue maioris, siue minoris Iuniperi: ideo magis probamus hoc loco Ruellium, qui non magnam aut crassam, sed adultam uertit.

DE CROCO. CAP. 25.

Crocus herba est bulbosa radice, foliis longis & admodum angustis: flore Lilio non dissimilis, autumno è terra emicante. Stamina singulis floribus plerumque

terna, nonnunquam etiam plura sunt, oblonga, gracilia, colore puniceo, & egregio odore, cum exaruerit, quæ propter excellentiam cæteris herbæ partibus præferuntur, & Croci nomine ueniunt. Crocus alibi sponte prouenit, ut in Cilicia, alibi olerum modo in hortis seritur, depositis ordine radicum bulbis, ut Cyrenis, in Sicilia, Italia, Gallia, & Germania. Nam apud nos quoque fœliciter prouenit, uirent eo latè pluribus regionibus, segetis modo, agri, præsertim Misniæ. Satiua præfertur in medicina sponte in Coryco natus, sed nemo speret temere ex Asia ad nos adferri. Itaque uti cogimur, Italico Aquilæ urbis agro genito, & nostrati, seu uernaculo. Tradit Dioscorides Thuinam † tingentes in Italia satiuo usos fuisse, quoniam succi copia & coloris bonitate, sponte natum uinceret. Quo loco non satis fecerunt legentibus interpretes Barbarus, Ruellius, Marcellus & uetus interpres, quemadmodum nec ipse Plinius, quod omnium eruditorum & honorum pace & uenia dixerim. Neque enim culpam transferendam in uiros doctissimos existimamus, sed potius in librarios, *huc* pro *huc* † scribentes, quorum uocabulorum primum illud mortarium, alterum uerò Thuiam arborem significat. Hinc factum est quod omnes mortarium interpretati sint, sed malè admodum & absque ullo sensu aut intellectu. Quæ enim est in tingendis Croco mortariis utilitas, aut quis usus Croci coloris ex mortario. Nos semper hoc de Thuiæ arboris materia intelleximus: Nam quemadmodum adhuc preciosa opera crispa Fraxini & Aceris materia aut tuberibus earum elaborata diluto Croco tinguntur, ita etiam ueteres Thuiam, quæ & ipsa crispa est, infecisse uerisimile est, immò certum. Idem suspicatur etiam Ruellius, non quidem in Dioscoridis uersione, sed in suo de stirpibus opere, tam herbam ipsam cum radice, quam Punicea florum stamina Germani pariter Gallis Arabico uocabulo, *Saffran* nominant.

Thuiæ arboris materiam.

† Nostrico dices habet *huc*.

DE CROCOMAGMATE. CAP. 26.

Crocomagma Crocini unguenti, cuius paulo post mentio fiet, fex & sedimentum est. Constat autem Croco & Myrrha, quæ expresso Crocino unguento remanent, ac in pastillos conformantur. Probat Dioscorides Crocomagma, quod dentes & linguam uehementer ad aliquot horas permanente colore inficiat. Quo loco Ruellius per *quos* annos intellexit, sentiens optimum esse quod uetustatem ferat, & multos annos duret. Sed Dioscoridis sententia est, optimum esse quod infectos dentes Croco colore ad multas horas permanente obsideat. Ita enim hunc authorem intellexit Marcellus interpres, cuius uersionem hoc loco magis quam Ruellii probamus. Huius Crocomagmatis apud ueteres usus fuit. Postea Arabes Trochiscos Crocomagmatis, & corrupto nomine Crocimagmatis recentiorum nonnulli appellant. Capiunt hi ut Mesues tradit Crocum, Colcotar, Alumen, Calcadē, & Gummi Arabicum. Quid autem sit Colcotar & Calcadis (quia huius loci non est) in quinto libro, ubi metallica medicamenta attigerimus, ostendetur. Paulus Aegineta quoque libro vii pastillos quosdam ponit, quos etiam Crocomagma uocat, quorum compositionem ex ipso authore legentibus petendam relinquimus.

DE HELENIO. CAP. 27.

Helenium Romanis Inula, pharmacopolis Enula Campana, Germanis Alant nominatur. Herba est uerbasci foliis, procero caule, floribus Conyzæ modo orbiculatis, colore aureis, radice crassa, perenni, gustu amara & odorata, cuius usus est. Nascitur sponte tam montanis quam campestribus locis, utrisque tamen (ut obseruauimus) pinguibus. Interim etiam in hortis bulbosis radicum oculis seritur. Caulem interdum eadem radix non emittit. Hinc est, quod Dioscorides tradat, caulem quibusdam locis non proferre Helenium. Nos longa obseruatione deprehendimus, id non fieri singulari aliqua natalium locorum natura, sed ratione temporis & radice ætate. Cum enim sponte enatum, se non radicum oculis sed disperso uentis pappaceo semine latè, propagat, aliquot primis annis noua germina semine enata non possunt caules producere, donec ad iustam ætatem & magnitudinem radix perueniat. In hortis autem auulsis radicum oculis satum citius incrementum capessit, caulemq;

caulemque emittit, quem tamen omnibus annis eadem radix non semper molitur, sed alterius plerumque.

*Helenium hoc Theophrastus nomine Chironij Panacis describit. Helenium autem ipse uocat alterum dumtaxat Dioscoridis e Crateua descriptum Heleniam.

† Helenium ex Helene lachrymis enatum aiunt: quam fabulam pulchre describit Nicander in Theriacis suis.

DE HELENIO AEGYPTIO. CAP. 28.

Theophrastus huius Helenii sub hoc nomine nusquam meminit, quamuis Helenium quoddam describit foliis paruis, cuius sit coronis usus. Nouisse itaque legentes oportet Theophrasti Helenium idem esse cum eo, cuius historiam Dioscorides in fine huius capituli e Crateua desumpsit, quam Helenii specie (cum ipsi Dioscoridi ignota fuerit) difficile quis iudicare poterit, tanquam nobis peregrinam & calidis maritimisque, Aegypti praesertim locis, familiarem.

DE OLEO ACERBO. CAP. 29.

Olei propria appellatione intelligunt authores pinguem Oliuarum succum. Itaque cum simpliciter & indefinite positam apud scriptores Olei uocem lectores inuenerint, meminisse eos oportet, natuum & ex oleis expressum succum recipiendum esse. At cum omnia alia olea ex herbarum seminibus eliciantur, hoc priuatim Germani Baumöl / hoc est arboreum oleum nominant: quoniam non ex herbarum seminibus, sed ex arborum fructibus exprimitur. Diuiditur autem in plures oleum differentias, sed geminas praecipue. Aut enim satiuus premitur oliuis, aut syluestribus. Quod uero ex Oleastri baccis fit, rursus in tres differentias primarias conciditur, cum aliud uulgares Oleastri, aliud Aethiopicæ Oleastri, aliud Cilibracæ oleæ siue Oleastelli fundant. Urbanæ, seu (quod idem est) satiuæ oleæ baccis expressum, nationibus & regionum quibus gignitur diuersitate, in plures species distinguitur. Sed ubicunque genuum duas habet differentias: aut enim ex immaturis adhuc oliuis premitur (de quo nunc sermo nobis est) aut ex maturis. Quod immaturæ fundunt oleæ, priuatim Graecis ὠμοτριβές, & ὀμφάκιον appellatur, quoniam id crudæ, acerbæ, & sole nondum percoctæ tritæ baccæ remittant. Latinis Acerbum oleum appellare mos est, recentiores Graeco nomine magis delectantur, Omphacinum appellantes.

DE OLEO COMMUNI. CAP. 30.

Apparet Dioscoridem hoc uno eodemque capite continua orationis serie de omnibus olei speciebus egisse. Librarios uero membra capituli huius in plura capita redigisse. Primæ itaque parti tractationis de oleo praefixus est titulus περι ἐλαίου ὠμοτριβές. Secundæ autem parti περι ἐλαίου κοινῶς, hoc est, de oleo communi. Est autem oleum commune, uulgare illud ex maturis & diruptis oliuis (Graeci ὀρυπετῆς appellant) expressum, quod nos Germani Reifföl, id est, maturum oleum nominamus. Non enim refert quod Dioscorides παλαιότερον, hoc est, uetustius dicat. Siquidem mea sententia per hanc uocem nequaquam intelligendum est uetus Oleum, sed quod Omphacinum sit uetustius, ideoque in comparatiuo gradu παλαιότερον, & ἢ παλαιόν dixit. Nec quis credat commune hoc e diruptis baccis expressum oleum uetustius acerbo esse debere, expressionis tempus respiciens: hic enim non est genuinus sensus. Uetustius enim ideo dixit, quia Drupæ oleæ, ex quibus commune hoc premitur oleum, diutius in arbore sua pendet, quam Omphaces, & ad iustam ætatem perueniunt. Oleum itaque quod Drupis inest uetustius existit eo, quod ante maturitatem decerptæ oliuæ continent. Esse autem hunc Dioscoridis sensum ipse paulo post indicat eodem capite, cum simpliciter παλαιόν, hoc est, uetus oleum ponit. Prima igitur capituli parte de acerbo oleo: secunda de uetustiore, hoc est, maturo: tertia uero simpliciter de ueteri agit oleo.

DE OLEO SYLVESTRIS OLEAE. CAP. 31.

Oleum ex agrestis oleæ, quæ Cotinus & Oleaster appellatur, baccis expressum hoc loco Dioscorides intelligit, quod quouis alio efficacius cum acore manifeste adstringit. In Pharmacopoliis nostris non habetur, nec temere etiam in Italiae officinis: quare superuacuum est plura de eo dicere.

Reperitur natura etiam candicans oleum: sed Dioscorides de eo tractat quod arte & industria humana candorem contraxerit, ad quod eligendum est, quemadmodum ipse præcipit, quod per se albicet. Dealbatur autem leuaturque duplici modo, adiectis uidelicet odoratis quibusdam rebus, ueluti hic ostendit: aut sine his, pura solummodo crebroque effusa & refusa aqua, idque duas ob causas. Primum ut acrimoniam, amuræ reliquias, & pinguedinis rancorem in aquam deponat. Deinde etiam, ut aspectu candoreque magis placeat, ne fusco aut profundiore colore candida unguenta inficiat. Lauatur præterea aliis modis habito diuersarum affectionum respectu, aquis aliquibus odoratis, ceu Maioranæ & Lauendulæ: seu frigidiori aliqua, qualis est Rosacea:

DE SICYONIO OLEO. CAP. 33.

Sicyonium oleum uocatum, in Sicyone Achaia urbe præparabatur, unde nomen inuenit. Porro ne Græcorum lectores hæreant aut impingant, duplex esse Oleum hoc nomine una tantum litera mutata meminerint. Alterum *Σικυώνιον*, alterum *Σικυόνιον* appellatur, *Σικυώνιον* est cuius Dioscorides hic meminit & nomen à Sicyone Achaia urbe obtinuit: hoc autem intelligit Paulus Aegineta libro iij. capite ix de Lethargi cura: & libro eodem capite xx. in cura Tetani. Vtroque enim loco requirit *Σικυώνιον* media syllaba non per *o* breue, sed per *ω* magnum scripta. *Σικυόνιον* uero diuersum penitus est à priore, habetque longe aliam nominis causam. Quemadmodum enim à Sicyone urbe *Σικυώνιον*, ita hoc à *Σικύς* radicibus aut succo, quæ recipit *Σικυόνιον* dicitur, media syllaba non per *ω*, sed per *o* scripta: nam *Σίκυον* Cucumerem Græci uocant. Fit autem hoc oleum non ex fatiua, sed agresti Cucumere, quem nunc Asininum, olim Anguinum appellabant Latini. Meminit Sicyonii huius Paulus Aegineta libro iij. capite lxxvij in cura coxendicis, ubi de sanguine exigentibus per alium medicamentis agit his uerbis. *Καὶ ὀχυλὸς τῷ ἐλατῆρι, καὶ τὸ δὴ αὐτὸ ἢ τὸ διὰ τῶν ῥιζῶν αὐτῶ συντιθε-
μενον σικυόνιον ἔλαιον.* Hoc est (siquis uerbum uerbo uertat) Et succus Elaterii, & ex ipso aut ex radicibus ipsius compositum Cucumerinum oleum.

DE STRIGMENTIS BALNEORVM. CAP. 34.

Ρῦπον, siue *γλοιὸν βαλανίου* Græci uocant Strigmenta, quæ in balneis à lauantium cute desstringuntur, & sub scamis & pauimentorum tabulis in lubricum & glutinosum humorem concreta, reperiuntur. Cum autem apud omnes gentes non fuerit idem lauandi mos, aliis oleo se inungentibus, aliis simplici aqua lauantibus, ideo hæc strigmenta etiam uariant. Intelligit autem Dioscorides hoc loco per balneorum strigmenta sordes humanæ cutis, unâ cum sudore & inuncto oleo lauantibus defluentes. Mos enim Græcis multisque aliis gentibus fuit, inter lauandum oleo corpora emollire, qui deinde etiam ad Romanos translatus est. In Germania uero nunquam fuit hæc consuetudo: ideoque strigmentis, hisce quatenus oleo constant, destituimur.

DE SORDIBVS PALAESTRARVM. CAP. 35.

Græcorum iuuentus in palæstra se nudis corporibus luctando exercens oleo inungebatur, quod cutis sordibus, sudori & pauimentorum pulueri inter luctandum casu mixtum in pauimentum destillans, frequenti luctantium insultu conculcabatur, & in unum corpus coalescebat. Colligebantur, & medicis in suos usus uendebantur hæ sordes, priuatim *πέτθ* appellatæ, quoniam pedibus conculcarentur.

DE SORDIBVS STATVARVM ET GYMNASIORVM. CAP. 36.

Cum oleo inuncti iuuenes inter exercendum parietibus & æreis Gymnasiorum statuis sordida affricarent corpora, aut casu admouerent, ipsæ statuæ luctantium strigmentis perfundebantur, quæ sordes, & ipsæ ad medicinæ usum detergebantur. Differabant autem à palæstrarum sordibus, quod puluerem admixtum non haberent, & quod aliquid æruginis ex æreis statuis contraxissent, itaque illis acriores erant. Porro cum Dioscorides dicat parietum gymnasiorum & statuarum sordes calefacere, non oportet

oportet intelligere ligneis tabulis, faxis, lateribus, aut marmore constructis parietibus adherentes sordes. Hæ enim parum aut nihil à balneorū strigmentis differrent: sed eas quæ parietes, quatenus ære obducti essent, obsiderēt. Ornabat enim antiquitas gymnasiolorum parietes æreis signis, tabulis & statuis: quem sensum etiam è Paulo Aegineta & Galeno collegimus. Siquidem hui non parietum, sed alter eorum σκεφών, hoc est, uasorum, meminit, sine dubio æramenta parietum & ærea uasa quibus continebatur Oleum intelligens.

DE OLEOMELLE. CAP. 37.

Oleomel, quod Græci ἐλαόμελι uocant, quoniam in Syria, alio quàm nostro orbe, prouenit, nec satis authoribus constat è quam emanet arbore, difficile nobis est rem peregrinam indicare. Nouisse tamen hoc legentes oportet, duplex esse Oleomeli, alterum quod sponte sua ex arboris caudice defluat, & alterum quod ex eiusdem arboris furculis humana arte & industria eliciatur. Longius de eo Marcellus in suo commentario egit, quæ repetere non est nostri instituti, poterunt uolentes ea quæ commentatus est ipsi legere. Nos, quod ad aliquam cognitionem attinet, non silentio præteribimus, apud nos ueris tempore è betulæ & quercutum caudicibus sponte sua distillare humorem liquido melle crassiore, ad quem apes & id genus insecta conuolent. Est enim gustu dulcis, sed nauseam gustantibus affert. Alliciuntur eius dulcedine agrestes pueri nonnunquam, sed postquam tantillum degustauerint, nausea & capitis dolore corripuntur, qui superueniente uomitu paulo post soluitur. Porro hunc liquorem Oleomel esse nequaquam affirmamus, sed similem aliquem in nostro orbe genitum. Aliud ab hoc est qui sauciatis Betulæ & Ostryæ arborum caudicibus manat humor, aquæ modo liquidus, pastoribus & agrestibus ad restinguendam sitim expeditus. Scimus etiam hunc liquorem à quibusdam in Septentrione gentibus, tanquam uinum aut cereuisiam ad quotidianum potum repositum toto anno seruari. Hermolaus Barbarus propemodū in ea est opinione ut credat idem esse cum Oleomelle aëromeli, hoc tanquam à ueritate alienum minimè probamus, confutare uerò non est necesse, cum id Marcellus & Ruellius præstiterint.

DE RICININO OLEO CAP. 38.

Postquam de natiuo oleo, de quibus his quæ oleo fiunt strigmentis, & quod olei pinguedinem habet Oleomelle disseruit Dioscorides, sermonem iam ad factitia flectit olea, qualia sunt omnia quæ ex herbarum Olerumque seminibus exprimuntur. Eliciebantur autem hæc antiquitus affusa cōtusæ offæ feruenti aqua & expressa, à qua innatantem pinguedinem auferbant. Hodie diuersa sunt ratione. Cōtunduntur enim, tum leniter teruntur semina, postea è feruente adhuc offa & cunets latis impacta, ut pinguedinem excussam exprimunt. At Ricininum oleum, quod κικινου Græci, Arabes uerò Oleum de Kerua appellant, è Ricini seminibus olim in Aegypto fiebat plurimum. Utebantur enim eo ad lucernarū lumina, nunc uerò parcius apud nos in Europa conficitur, præsertim in Germania, quamuis ubique iam herba hæc fata proueniat: hæc qualis sit, & quot habeat species, ubi ad quartum librum perueniemus, indicabimus.

DE AMYGDALINO OLEO CAP. 39.

Tam dulcibus quam amaris amygdalis expresso oleo hodie frequenter utuntur medici. Veteres amaras nuces ad hoc oleum eligebant, quarum pinguedinem priuatim Metopium appellabant, quoniam Metopii unguenti, quod Galbano cōstat, confectiones ingrederetur. Dulcibus Amygdalis expresso hodie utimur in lenienda aluo, corpore alendo, & medicaminū, præcipue purgantium, acrimonia obtundenda.

DE BALANINO OLEO. CAP. 40.

Ex glande unguentaria, quæ Græcis Balanus Myrepica uocatur, hoc oleum exprimitur, id Arabes scriptores, oleum de grano Ben appellant. Erat olim frequens eius in preciosis unguentis usus, nunc uerò paucissimi eo medici utuntur.

Quid

Quid autem sit Balanus Myrepica in quarto huius operis libro indicabimus.

SESAMINVM. CAP. 41.

CARYINVM. CAP. 42.

DE HYOSCYAMINO OLEO. CAP. 43.

Hyoscyaminum oleum è semine cuiuscunq; Hyoscyami conficitur, tutius tamen est, ut ex ea Hyoscyami specie eliciatur, quæ albos protert flores. Exprimebatur autem olim tuso & aqua calida macerato semine, quem modum adhuc quædam Herbariæ mulieres obseruant, sed ita confectum facillime corrumpitur, & foedum odorem contrahit: quoniam remanet in eo plurimum infusæ aquæ, quæ putrescit atq; ipsum oleum corrumpit. Quapropter nos præterimus quod ex tuso & tosto semine ui exprimitur: syncerum enim & clarum est, nihilq; alieni aut aduentitii humoris continet, ideoq; putredini ac corruptioni minime est obnoxium ut illud.

DE CNIDIO OLEO CAP. 44.

E Thymelææ fructu, quem Græci κόκκον κνιδίου, Latini granū Cnidium appellāt, Cnidelæum exprimitur, cuius hodie rarus est, præsertim apud nos, in medicina usus. Exprimitur autem eo modo, quo Amygdalinum & Hyoscyaminum, tuis, leniter tostis, & dein expressis granū Cnidii nucleis. Porro qualis sit frutex Thymelæa, cuius fructus est granum Cnidium, in quarto huius operis libro, cum ad purgantia medica menta peruenerimus dicemus: Vbi Dioscorides eos reprehendit qui granum Cnidium Chameleæ fructum esse existimant: in quem errorem etiam interpret Virgilius lapsus est, quamuis Dioscoridem huic errori reclamantem diligenter uerterit. Quapropter nemo fidem Marcello habeat in huius capituli cōmentario dicenti Chameleæ, quam Cneoron Theophrastus uocat, granum Cnidium semen esse, alia enim & diuersa à Thymelæa granū Cnidii ferente, planta Chamelæa est, ut suo loco ostendemus.

DE CNICINO OLEO. CAP. 45.

Cnicinum oleum è Cnici (quem recentiores medici & pharmacopolæ omnes Carthamum appellant) seminis nucleo exprimitur, cuius hodie quoq; non minus quam Cnidii olei perquam rarus est usus. Fit autem eodem modo quo Amygdalinū, purgatis & cortici suo exemptis nucleis: quod melius est, quam si una cum corticibus pinguedinem imbibentibus exprimantur.

DE RAPHANINO OLEO. CAP. 46.

Duæ sunt herbæ quæ uulgo hodie Raphanus appellantur, altera maioris, altera minoris cognomento: quarum altera grandi Lapatho æqualia & similia habet folia, caulem sesquicubitalem in uirgas diuisum: flores exiles, candidos, & numerosos, radicem longam, crassam, candidam, odore & sapore Nasturtii, sed acriorem. Germani *Wasserrettich*, hoc est, Marinum Raphanum appellant. Ex huius semine non exprimebatur Raphaninum oleum. Nam nullus est ueterum, qui ad Raphani genus hanc plantam retulerit. Itaq; malè faciūt qui Raphani uocabulo eam appellant, cum potius Nasturtii speciebus adnumeranda sit, quod ueteres etiam fecisse, cum locus inquireret, indicabimus. Raphaninum ergo oleum è propriè uocati Raphani semine exprimitur. Latini radicem, Germani *Ruberrettich*, hoc est, Rapo similem Raphanum aut simpliciter *Retich* uocant, quoniam caulis foliorum seminum & radicum figura & qualitate Rapis non sit dissimilis. Fit autem ea ratione qua Amygdalinum.

Exprimuntur apud nos similiter olea è Iuglandibus, Fagi nucibus, Rapi, Napi, Sinapis, Lini & Papaueris semine, quibus pro oleo oliuæ frequenter ad obsonia nostri utebantur, interdicto à summo pontifice ieiuniorum tempore butyri & adipum usu. Nunc autem plerisque in locis fieri desierunt, excepto quod è Lini exprimitur semine. Hoc enim pictores colores suos diluunt, & ad Vernisij confectionem Dantiscani utuntur.

DE NIGELLINO OLEO. CAP. 47.

Nigellinum oleum è Nigellæ semine exprimitur, eius rarus admodum est in Germania

mania usus. Si quis autem uoluerit, tusa & leniter tosta donec calefiant semina ui exprimat, quemadmodum in Amygdalino & Ricinino dictum est. Animaduertendum autem est ne ad confectionem eius falso appellatam Nigellam accipiamus, in fegetibus nascentem, foliis longis, hirsutis, caule geniculato, flore puniceo, simplici & paruae rosae non dissimili, semine in oblongo & acuminato uasculo, nigro, intus candido, & frumentalicuius modo farinam reddente, planeque inodoro: haec enim herba nihil minus est quam Nigella. Recipiendum igitur est uerae Nigellae semen, quod odoratum est, & passim in aruis sponte, atque in hortis satum prouenit, de qua suo loco plura dicemus.

DE SINAPINO OLEO. CAP. 48.

Sinapinum oleum est Sinapis semine, quemadmodum Raphaninum exprimitur. Fieri autem potest ex omnibus Sinapis speciebus, hoc est, Sinapi agresti & satiuo: Eruca, Erucula maiore, & Erucula minore: sed nostrates raro eo utuntur, ideoque in nostris pharmacopoliis non reponitur: Ad abstergendas cutis maculas uultus eo illinunt.

DE MYRTINO OLEO. CAP. 49.

Haecenus Dioscorides natui, hoc est, proprie uocati olei differentias recensuit, quo quidem in genere continentur ex cuiuscunque oleae aut Oleastri baccis facta olea: quibus statim subiunxit ea, quae ex fructuum & seminum quorundam nucleis tulis exprimuntur, aut coctura eliciuntur. Haec autem secundum olei genus constituunt, quod Plinius Factitium appellat, quamuis ad hoc genus etiam referat Oleastri & Chameleae, hoc est, parui cuiusdam Oleastri baccis expressum oleum. Factitium rursus in duo genera diuiditur: alterum enim simplex est ceu Amygdalinum, Ricininum, Sesaminum & omnia quae ex solis fructuum & seminum nucleis exprimuntur, uel arte: quaedam etiam ex aliis quibusdam ceu Pice, Thure, aut Resina aliqua, aut aromatibus eliciuntur: alterum uero compositum: hoc fit maceratis oleo natiuo, arborum, fruticum, & herbarum foliis, floribus, seminibus, aut aliis partibus medicaui pollentibus, qualia sunt quae iam sequuntur, Myrtinum, Laurinum, Lentiscinum, Mastichinum, & reliqua eiusmodi. Atque haec non inepte composita olea & simplicia unguenta appellantur, siquidem Paulus Aegineta libro septimo, ubi oleorum & unguentorum compositiones recenset, eodem serere modo appellat & distinguit. Est enim differentia inter unguenta & olea, ut Galenus quoque plerisque in locis testatur, clare autem de simplicium medicamentorum facultatibus libro secundo circa finem, ubi Rosacei meminit, oleum Rosaceum appellans: quod simplici ratione fit, maceratis in oleo rosis absque alicuius aromatis, aut odoramenti alterius adiectione. Cum enim praeter Rosas etiam alia recipit aromata, quibus spissatur & odoratur oleum, iam non amplius oleum, sed unguentum Rosaceum appellandum est, quod meminisse legentes, & medicinae studiosos plurimum refert, & quidem in hoc capite apud Dioscoridem. Tradit enim duplicem Myrtini confectionem, alteram simplicem, alteram compositam: quarum prior Myrtinum est oleum: altera uero, Myrtinum unguentum, quoniam non tantum Myrto & oleo constat, sed praeter haec etiam aliis aromatibus, quibus spissatur antequam Myrtum recipiat oleum. Hoc non tantum de Myrtino, uerum etiam de Laurino & aliis quibusdam intelligendum. Porro, ad confectionem Myrtini, uera est recipienda Myrtus, quae in Hispania, Narbonensi Gallia, & Italia nascitur. Nonnulla adulterina, in omnibus Germaniae syluis & montibus proueniens, cuius baccas patria lingua *Deudelber* nominamus. Qualis autem sit uera Myrtus plerisque notum est, qui uero hunc ignorant, eos ad Myrtum remittimus, de quo infra hoc ipso libro differemus. Nouisse etiam legentes oportet, nostrae aetatis medicos uulgo non uti Myrtino, quod Dioscorides conficere docet, sed eo cuius compositionem Arabes authores in suis scriptis reliquerunt.

DE LAURINO OLEO. CAP. 50.

Laurini olei uaria est praeparatio: nostra autem aetate, hoc frequenti in usu est,

est, quod ex oliuæ oleo & Lauri frondibus oleo incoctis conficitur. Id nonnulli man-
gones ut iucundiore colore uireat trita æruginè tingunt, non sine ementium & uten-
tium periculo. Porro si diligenter præparetur, satis hilarem acquirit colorem, ut non
sit opus æruginè colorem genuinum æmulari & mentiri.

DE LENTISCINO OLEO. CAP. 51.

Lentiscinum oleum fit maceratis & incoctis acerbo oleo Lentisci arboris maturis
fructibus, quos *Σχινιδας* Græci uocant. Apud nos nullus est huius olei usus, quoniam
neq; aliunde affertur ipsum oleum, neq; in nostris regionibus Lentiscus nascitur, è cu-
ius baccis conficere nobis liceat.

DE MASTICHINO OLEO. CAP. 52.

Mastichinum oleum quod uulgo in Pharmacopolijs oleum mastice nominatur,
iuxta ueterum traditionem conficitur pura & leuigata Mastice, hoc est lentisci resi-
na, oleo acerbo incocta & dissoluta. Nostra uerò ætate hoc oleum preparatur eo quo
Arabes docent modo.

DE VNGVENTIS. CAP. 53.

Vnguenta preciosa, quæ *μύρα* Græci uocant, antiquitus odoris & uoluptatis gratia
inuenta & præparata sunt. Postea cum ratio medicæ eorū uim deprehenderet, & ex-
perientia comprobaret, cœpit id quod ad luxuriam tantum inuentum erat, etiam ad
salutem humanæ sanitatis cedere. At quoniam utilitati odoris fragrantia mixta esset,
auxilijs precium uoluptas, & quanto preciosiora erant, tanto magis expetebantur.
Fuit autem quotidianus eorum in conuiujs usus apud Græcos, Persas & alios cultio-
res Orientis populos. Vngebantur enim conuiuantium capita, capilli & barbæ, qui
mos deinde etiam ad Romanos defluxit, sed serò admodum. Hinc Latini poetæ to-
ties in iucundis conuiujs ad hilaritatem excitandam, liquidos odores, Achæmeniam
Nardum, & alia huiusmodi requirunt. In Germania uerò hucusq; nunquam in usum
hæc unguenta recepta sunt. Nam quæ uulgo in Pharmacopolijs ex multis & diuer-
sis medicamentis conficiuntur, olea potius sunt composita ad propulsandos ab hu-
mano corpore morbos inuenta, quam unguenta. Etsi enim non tantum id, unde co-
gnominantur, recipiant, sed multa alia etiam odoramenta, tamē quia neq; antea spif-
satur certis aromatibus oleum, neq; quæ ingrediuntur aromata odoris gratia expe-
tuntur, unguenta hæc olea nominanda non sunt. Plerunq; enim nullam habent odo-
re fragrantiam quo olfacientes inuitent, sed medicam quandam facultatem, quam sa-
ni homines, quantum uis uoluptatibus dediti auersantur. Talia sunt quæ hodie in no-
stris Pharmacopolijs conficiuntur ex Hyperico, Costo, triplici piperis genere, Cap-
parum radicibus, Euphorbio, uulpe oleo incocta, Scorpionibus, & id genus alia. Er-
go non tantum *μύρον*, hoc est, unguentum, id uocandū est, quod etiam alia quædam,
præter id unde nomen habet, recipit, sed quod aromatibus conficitur & odoris sua-
uitate delectat.

DE ROSACEO VNGVENTO. CAP. 54.

Duplex est apud medicos Rosaceum. Alterum, quod simpliciter fit maceratis in
acerbo oleo Rosarum rubentium nondum penitus explicitarum folijs. Et alterum
quod admixtis oleo odoramentis conficitur: hoc autem propriè unguentum, illud ue-
rò oleum Rosaceum probatis authoribus dicitur. Nostræ autem ætatis medici Ro-
saceo oleo utuntur: nam unguentum rosaceum, quod admixtis odoramentis constat,
nusquam confici uidimus.

DE ELATINO VNGVENTO. CAP. 55.

Ex palmæ arboris nondum florētis folioso operimento (quod *Ελάτη* Græcis di-
citur) Elatinum olim fiebat unguentum, hodie uero fieri desuit. Quidam eius loco fa-
ciunt unguentum ex semine abietis: creduntq; in huius unguenti compositione abie-
tem *Ελάτης* appellatione significari: sed malè admodum. Aliud enim est hic à Discori-
de descriptum Elatinum unguentum, quàm oleum ex abiete, quod Galenus Acopū
ἄλι ελάτης uocat.

DE MELINO VNGVENTO. CAP. 56.

Melinum ex malis Cotoneis adhuc conficitur, non tamen aromatis odoratur, sed simpliciter fit maceratis ad solem in oleo Cotoneis malis, uocaturq; Oleum Cotoneorum à Pharmacopolis.

DE OENANTHINO VNGVENTO. CAP. 57.

Oenanthinum ex Labruscæ (quæ uitis agrestis est) floribus, Græcis οινάνθη appellatis conficiebatur. Nunc uerò eius nullus apud nos usus.

DE FOENOGRAECINO VNGVENTO. CAP. 58.

Hoc à quibusdam adhuc præparatur, sed simpliciter ex Foenigræci seminibus oleo incoctis, uel ad solem maceratis.

DE SAMPSUCHINO VNGVENTO. CAP. 59.

Sampsuchinum ex Maiorana, quam Græci *σαμψυχορ* appellant, fiebat, admixtis aliis aromatibus: nunc uerò hoc modo non amplius præparatur. Nam omnia ferè unguenta quæ olim odoris gratia cōficiebantur, hodie in Europa fieri desierunt. Recentiores tamen aliud substituerunt, quod Oleum Maioranæ uocant.

DE OCIMINO VNGVENTO. CAP. 60.

Ex Ocimo hoc quondam conficiebatur.

DE ABROTONINO VNGVENTO. CAP. 61.

Ex Abrotono nigra seu Mascula hoc olim fiebat unguentum: nunc quidam ad solem cum Abrotono maceratum oleum, Abrotoni oleum uocant.

DE ANETHINO VNGVENTO. CAP. 62.

Hoc hodie simplici ratione ex Anethi floribus in oleo ad solem maceratis conficitur: quidam etiam Pharmacopolæ secundum aliam descriptionem conficiunt. Vulgo in Pharmacopoliis Anethinum oleum uocatur.

DE LILINO VNGVENTO. CAP. 63.

Lilinum, quod Græci non tantum *κρίνινον*, uerum etiam *εξσινον* Persico uocabulo appellant, Persis Lilium susan nominantibus: adhuc fit, sed tantum in oleo maceratis candidis lilis.

DE CROCINO VNGVENTO. CAP. 64.

Crocinum nostris quoq; temporibus fit, non tamen secundum hanc descriptionem. Pharmacopolæ hoc suo more præparatum oleum Croci appellant.

DE NARCISSINO VNGVENTO. CAP. 65.

Non amplius confici Narcissinum unguentum Medici curant, cum uulgo Narcissus non cognoscatur. Quid autem sit Narcissus in quarto huius operis libro ostendemus.

DE LIGVSTRINO VNGVENTO. CAP. 66.

Ex Ligustri floribus, quoniam odorati sunt, hoc olim conficiebatur unguentum. Nunc uerò nusquam conficitur. Quid autem Ligustrum sit, hoc ipso libro non longè post.

DE IRINO VNGVENTO. CAP. 67.

Ex Illyrica Iride hoc præparabitur unguentum. Recentiores alio modo confectum oleum Irinum nominant.

DE GLEVCINO VNGVENTO. CAP. 68.

Simplex hæc est Gleucini cōfectio, quæ à Dioscoride ponitur. A Galeno hæc ipsa etiam de compositione medicamentorum *κατὰ γένος* libro septimo recensetur, & ad Dioscoridem refertur: & præter hanc aliæ tres indicantur, quæ plura recipiunt aromata siue Medicamēta. Nomen à musto, quod *γλευκός* à Græcis dicitur, accepit. Hodie uerò non amplius, quod quidem sciamus, conficitur.

DE AMARACINO VNGVENTO. CAP. 69.

Diuerfum hoc est à Sampfuchino, quamuis utrumq; Sampfuchum & Amaracum capiat. Alia uerò Aromata, quæ ingrediuntur, differunt. Quare ut distinguantur ab inuicem hoc Amaracinū, illud Sampfuchinū, appellarūt. Hodie autē hoc fieri desit.

DE MEGALIO VNGVENTO. CAP. 70.

Hoc hodiē nō conficitur, nam Dioscoridis etiam ætate nō amplius conficiebatur.

DE HEDYCHROO VNGVENTO. CAP. 71.

Hedychroon ab hilaritate coloris nomen accepit, hodie uerò non præparatur. Pa stilli etiam qui Theriacam Andromachi ingrediuntur, similiter Hedychroi appellan-
tantur, qui plurimum ab hoc unguento differunt. Quapropter ineptè apud Paulum Aeginetam libro septimo in Theriacæ compositione, uocabulo Hedychroi adiecit unguinis appellationem interpres Albanus Torinus Vitodurensis.

DE METOPIO VNGVENTO. CAP. 72.

Metopium Galbanum recipit, propterea à Galbani planta ab Aegyptiis Metopion appellata nomen accepit. Non præparatur hodie.

DE MENDESIO. CAP. 73.

Mendesio unguento, quod ab Aegypti urbe Mendesia nomen accepit, hodie nō amplius Europæ medici utuntur. Nusquam enim in Europa conficitur, nisi quis singulariter id fieri curauerit.

DE STACTE. CAP. 74.

Dicta est Stacte à stillando. Est autem recentis expressæ Myrrhæ destillans pinguis-
simum flos. Antonius Musa Styracem liquidam, Stactem esse cōstanter affirmat, sed malè meo quidem iudicio. Sunt enim natura penitus diuersæ Styracis & Myrrhæ arbores: & huius lachryma in aqua resoluitur, illius uerò in oleo, uel oleo simili humore tantum. Myrrha præterea optima ex aqua fit. Stacte per se magno emitur. Styrax uerò liquida admodum parua. Quare cum ex plurima Myrrha, quantumuis bona, minimum exprimat Stactē, & Storax liquida longè minoris, (quanquam Myrrha etiam uilissimo ueneat) nemo temere affirmabit eam Stactem esse. Quod si non satis efficac hoc argumentum contradicentibus uidebitur, electa Myrrha Stactem expressimus: qua uix aliquid reperiatur, quod diutius & latius oleat, odore aromatum modo iucundum. Sed propter grauitatem aliam quam sensoris irrepentem, facile somnū conciliat. Possunt nostro exemplo uolentes si ueram Myrrham eamq; optimam eligant, non magno labore eam exprimere. Nam uulgo hodie apud nos non exprimitur ob recentis Myrrhæ inopiam, sed in Arabia Mecha copiosè adhuc confici negotiatores referunt.

DE CINAMOMINO VNGVENTO. CAP. 75.

Cinamominum à Cinamomo (quod basis huius unguenti est) nomen accepit. Hodie non præparatur.

DE NARDINO VNGVENTO. CAP. 76.

Nardinum ex Indicæ Nardi Spica, & aliis quæ à Dioscoride recensentur, fiebat. Nunc autem præparatur quibusdam demptis, & quibusdam additis medicamentis, uulgo Nardinum oleum uocatur: sed hoc odore & uiribus, eo quod olim fiebat, multo ignauius est. Galenus Romano uocabulo Nardinum passim in suis libris, Spicatum à Nardi Spica, quam capit, appellat. Quidam uerum Nardinum unguentū hoc esse credunt, quod ex Spica Lauendulæ distillatur, sed longè falluntur.

DE MALOBATHRINO VNGVENTO. CAP. 77.

Malobathrinum præcipuè Malobathro cōstabat: hoc ut Galenus libro tertio de compositione medicamentorum κατὰ γένυ refert, Romæ foliatum dicebatur, quem admodum Nardinum, Spicatum.

DE IASMINO VNGVENTO. CAP. 78.

*Hoc caput in nonnullis editionibus Dioscoridis desideratur.

In Perside Iasmini nascuntur flores, Violis quadantenus similes: Ab Arabibus Iesemia

Iesemini & Zambach appellantur. Ex his unguentum illud conficiebatur, quod ab Arabibus etiã Oleum de Zambach nominatum fuit. Vnde imperiti putant hoc ex Sambuci floribus fieri maximo (& qui etiam pedibus palpari possit) errore. Iasmini autem flores hodie à quibusdam non tantum in Italia, uerum etiam Gallia & Germania, uitium modo sati, uiticulis suis pergulas & concamerationes hortorum ascendunt & integunt, Iasmini uocabulo in Iesemini detorto. Non autem temere quidam huius unguenti odore delectati sunt, cum apud nos etiam cœlo multo quàm in Perside frigidiore, nimia odoris bonitas delicatæ naribus hominibus fastidium pariat. Itali primam literam quasi S consonantem pronunciant: unde quidam eo ignorantia peruenerunt, ut Sesaminum semen & Seseminum appellatum florem eandem rem esse credant, sed malè.

DE MYRRHA. CAP. 79.

Iam dudum de Myrrha incidit controuersia, negantibus etiam doctissimis uiris nos ueram Myrrham habere. Qui uerò res ipsas diligenter inquisiuerit, non poterit nō uidere, quod non tantum mediocris, uerum etiã optima Myrrha afferatur, quam uis hoc fiat rarius. Quod autem non frequentius contingat, sola in causa est aromatorum, quos hodie materialistas uocant, ignauia & inscitia. Hi enim cum partim etiam in Alexandriam nauigent, facile possent optima quæq; eligere & adportare, nisi sumptibus parcere mallent, quàm humani corporis saluti consulere. Verum hoc nequaquam omnium institutum est, cum nonnulli longè alium finem, sc̄dum uidelicet lucrum & priuatum commodum, sequantur.

DE BOEOTICA MYRRHA. CAP. 80.

Boeoticam Myrrham necesse est similiter lachrymam esse. Quemadmodum enim propriè uocata Myrrha, arboris sui nominis lachryma est, quæ in aqua dissoluitur: hoc addo ut à resinosis lachrymis, quæ in aqua minimè resoluuntur, distingui possit: sic etiam par est Boeoticam Myrrham, ex alicuius arboris parte aliqua manare. Non enim frustra, sed ob similitudinem substantiæ & qualitatis, quas cum Myrrha paulò minus quam easdem habet, Myrrhæ uocabulo appellata fuit. In hoc uerò Dioscoridis exemplari, quod Marcellus Virgilius interpretatus est, clarè legitur Boeoticam Myrrham nascentis cuiusdam in Boeotia arboris radicem esse, sed malè quantum mihi uidetur: neq; hoc interpretis culpa, uerum exemplaris Græci uitiò factum est, in quo sic scriptum reperitur, ἡ δὲ βοιωτικὴ σμύρνα ὅτι δένδρον τινὸς ἐν βοιωτίᾳ γεννωμένην ῥίζα τετυμμένην, hoc est, Boeotica uerò Myrrha est arboris cuiusdam in Boeotia nascentis radix incisa. Fuisse autè alium uerborum ordinem & sensum in hoc capite Serapio indicat, cum in Myrrhæ capite sic ait. Sed Myrrha quæ est ex terra, quæ dicitur Laptoteno (id est, Boeotia) abscinditur ex radice arboris quæ est in terris illis. Sic ille hoc Dioscoridis caput reddidit, nec dicit Boeoticam Myrrham incisam esse radicem, sed ex radice exeindi, quemadmodum solent incisione elici reliqui liquores. Idem nobiscum sentit in suis commentariis Marcellus Virgilius interpretes. Myrrha autem hæc hodie omnino non cognoscitur.

DE STYRACE. CAP. 81.

Styracis & Myrrhæ arbores natura penitus esse diuersas in Stacte premonuimus, quod etiam ad natales attinet, nihil prorsus commune habent: hæc enim in India & Arabia, illa uerò in Asiæ minoris Pisidia & Cilicia diuersi cœli regionibus prouenit. Si uerò substantiam ipsam quæ ex his emanat lachrymarum considerauerimus, omninò diuersas deprehendemus. Lachryma enim quæ ex Styrace manat, præter omnes alias quas iam taceo notas, resinosa est substantiæ: cuius proprium est in sibi simili humore aliquò resolui, & minimè in aqua. Quæ uerò è Myrrhæ arbore distillauerit lachryma, facilè etiam propter substantiæ similitudinem in quouis aquoso humore dissoluetur. Hæc ideo dico, ut sciamus liquidam Styracē nihil minus esse quàm Stacten, quod pluribus etiam demonstrare argumentis possemus, si huius loci esset falsas doctorum opiniones & iudicia confutare. Styracis autem triplex hodie habe-

tur differentia. Est StyraX calamita quæ in candicantes & rufescentes grumos cōcreuit. Est & liquida StyraX, quæ in duas diuiditur differentias: altera enim resinosa est pinguedo ex arbore quadam sponte destillans, aut coctura elicitā: & altera, quæ ex StyraCis nucleis exprimitur: sed huius rarissimus apud nos est usus. Tertia differentia StyraX sicca est, à quibusdam etiam ThymiaMa uocata: estq; cortex in ruffo colore nigricans, quem aiunt è StyraCis arbore colligi. Quidam improprie siccam StyraCem etiam rubeam cognominant. Rubea enim StyraX est Calamita StyraX, quæ non candidum sed ruffum colorem habet. Hodie autem Pharmacopolæ non amplius StyraX, sed Storax pronunciant.

* *Nascaphthum corticem improprie Storacem rubeum uocant: cum StyraX ruber, non cortex, sed huius coloris liquor sit.*

DE BDELLIO. CAP. 82.

Substantia & qualitate Bdellium cum Myrrha magnam habet cognationem, suis tamen distingui possunt notis, quas etiam ipsi (ut uocant) Materialistæ ut plurimum ignorant, quo factum est, ut hæctenus aliquot seculis Myrrham pro Bdellio allatam uendiderint. Nunc uerò genuinum rursus affertur, iis, quibus ab authoribus describitur, notis cognoscendum. Nomen suum in Pharmacopoliis retinet.

DE THVRE. CAP. 83.

* *Diuersæ species thuris, permixtæ nobis adferuntur.* Thus etiam optimum nos habere nemo dubitare debet, neq; tamen inficias eo, interdum resina aliis quibusdam adulteratum afferri. Est autem Thus in Arabia nascentis arboris resinosa substantiæ lachryma, candicans, pinguis, & interdum geminis guttis testicularum modo concrescens, quod optimum est, & masculum uocatur: Pharmacopolarum quidam Thus, quidam uerò Olibanum, græca appellatione uocant. Germanis quoniam in templis ad sacros suffitus accenditur, *Weyhrauch*/quasi consecratorius fumus nominatur. Aliud à thure est quod in inferiori Germania Incensum uocant, quamuis etiam Thus à nonnullis Incensum nominetur. Quod enim nostri Incensum appellant, Resina est Pini, aut alterius cuiusdam Pino cognatæ arboris.

DE THVRIS CORTICE. CAP. 84.

Thuris cortex unà cum adhærente lachryma arbori suæ auulsus sæpe affertur, maiore adstringendi & siccandi uis, quam Thus ipsum præditus.

DE THVRIS MANNA. CAP. 85.

Frequenter huius Mannæ in libris Galeni de compositione medicamentorum κατὰ γένος mentio fit, & apud multos alios ueteres scriptores: ubi interpretes interdum mannam Thuris scriptum inueniunt, ex una re diuersas faciunt: ut, si scribatur, Recipe Mastiches, Manne thuris, uirgula distinguentes. Quare quotiescunq; Mannæ uocabulum Thuris nomen immediate antecedit aut sequitur, perpendendum an sola Thuris manna, an utrunq; accipiendū sit. Nam interdum simpliciter Mannam, nonnunquam etiam Thuris Mannam hoc medicamentum medici uocant. Est autem hæc Manna tenuis ex masculo thure puluis & pollen, qui in grumorum attritu resoluitur. Huius olim in Emplastris fuit usus, sed hodie paucissimi eam expectant: nam eius loco contrito utuntur thure. Porro Mannæ nomine uulgo nunc ærium seu roscidum mel, Manhu ab Israelitis olim appellatum, ostenditur: de quo plura, secundo huius operis libro in mellis capite, dicturi sumus.

DE THVRIS FVLIGINE. CAP. 86.

Fuligo etiam ex Thure quemadmodum ex omnibus resinosis & oleosis rebus colligi potest, eo quo Dioscorides docet modo, Est autem Fuligo ex incensa pingui quacunq; re resolutus tenuis fumus, imposito quodam concauo uase exceptus, qui Germanico uocabulo *Aham* & *Schmiz* uocatur.

Magnam nonnulli Græcorum scriptorum controuersiam nobis reliquerunt in uocabulis *πίτυς* & *πέυκη*. Non quod ipsi Græci tantum in horum significatione uariant, sed etiam interpretes interdum *πίτυν*, Pinum; *πέυκη* Piceam uertit; & Ruellius contra, interdum *πέυκη* Pinum, *πίτυν* uero Piceam: quæ uarietas magnâ in demonstrandis & iudicandis rebus difficultatem parit. Theodorus Gaza in Theophrasto præterquam quod *πέυκη* Pinum & *πίτυν* piceam uertit, etiam ipsam *πίτυν* laricem interpretatus est, quem sequutus est Plinius, & Pliniû Virgilius Marcellus, qui præterea *πέυκη* Tædam interpretatur, sed malè. Non tamen est quod hanc culpam aliquis ad interpretum ignorantiam reiciat. Cum ipse Virgilius Marcellus (suo in hoc capite commentario fateatur & concedat) posse etiam aliam quam ipse interpretatus sit, horum uocabulorum significationem ex authoribus afferri, nec hodie tantum ista est in his uocabulis controuersia: nam olim quoque in ipsa Græcia & Macedonia sua nomina permutabant *πίτυς* & *πέυκη* arbores. Laricem tamen *πίτυν*, *πέυκη* Tædam interpretari absurdus est. Multum enim differunt *πίτυς* Larix, *πέυκη* & Tæda. Ego autem potius Ruellium sequor multis argumentis rationibus adductus, & *πίτυν* Pinum, *πέυκη* uero Piceam interpretandam esse censeo. Longum foret & non est huius instituti omnia afferre argumenta & rationes, meum tamen iudicium de huius generis arboribus hoc esto: *πίτυς* est Pinus, quæ cum sponte prouenit Pinaster uocatur: nam aliàs etiam in hortis feritur. Hæc in Germania rarissimè feritur. Syluestris uero Pinus, seu (quod idem est) Pinaster, copiosè in alpibus nostris prouenit: eum patria lingua *Tirbelbaum* appellamus: *πέυκη* est picea, quæ & ipsa duas habet differentias, una est longis fetis comosior, deorsum pendentibus ramis, hæc fructus fert in longo cono Pineis nucibus similes, minores tantum. Conus à Pini cono differt: quod Piceæ conus longitudine ferè dodrantem æquat, crassitudine autem manum propemodum complet: Pini uero conus multo breuior latiorq; existit: habetq; pyramidalem figuram. Illius etiam squamæ tenues sunt, & ab inuicem resolutæ, ita ut fructus siue nuces sub squamis uideri queant: Pini uero squamæ crassiores, longioresq; sunt & compactæ: propterea nō uideri possunt nuces. Si uero Pini Conus in calido estuario, aut ad solē suspēdatur, resolutis magno fragore squamis dissilit, nucesq; spargit, quas *Tirbelnuss* appellamus. Picea autē quæ Pino similes nuces fert, à Germanis quibusdā eodē quo Pinaster nomine uocatur. Hanc arborē, in Germania ad alpes nasci scimus, & à quibusdā etiā Pinū uocari, sed malè. Picea uero syluestris Conū huic similem fert, & in eo minutum, & alatū nucleum, qui in minimo duroq; cortice contineatur. Hanc Germani *ein Fichte* uocant. Abies quæ Græcis *ελάτη* uocatur, ea est sine dubio arbor quæ à nobis *ein Tanne* appellatur, similes Piceæ syluestri Conos ferens, sed torosiores. Huic similis est Milax arbor, siue Taxus: Germanicè *in Tibe* uocatur: fiuntq; ex ea hodie, non minus quam olim, arcus & scorpiones. *Δάσ* est propriè Tæda arbor, quam nos *ein Ruer* / *ein Rinbaum* & *Feuren* uocamus. Ex qua sumpta pinguissima materia, Tæda Græcis, *Rin* Germanis similiter ut arbor ipsa nominatur. Vnde etiam faces *δάσ* à Græcis dicuntur. Huic similis est Larix Latinis, *ein Lerch*: Germanis appellata, Alpibus etiam iuxta Germaniā, & interiori quoq; Germaniæ familiaris: quam an Græci habuerint uel cognouerint, & quomodo eam appellent, nullus adhuc Latinorum aut nostrorum prodidit. Nos uero non sine ratione affirmamus Laricem eam esse arborem, quæ ipsis *κεδρελάτη* uocatur, quod tanquam obseruatu & cognitu dignum rerum studio si diligenter animaduertant.

*Picea, *Pechbaum*: Piceaster, *ein Fichte*: Pinus, *Tirbel*.

DE PITYIDIBVS CAP. 88.

πίτυδες Pini & Piceæ nuces sunt, auellanarum propemodum magnitudine & figura, oblongiores tantum in Conis prædictarum arborum enatæ. Exempti corticibus suis nuclei ad nos ex Italia afferuntur, suum in pharmacopoliis nomen retinentes. Nunc uero Pinearum nucum frequentior est in medicina usus quam Picearum.

Strobili priuatim dicuntur in Pineo cono inuentę nuces, ut à piceæ nucibus distin-
guantur. Totus etiã pini conus cum fructibus siue nucibus, Strobilus uocatur. Qua-
propter bis hoc capite Strobilorum mentionem facit Dioscorides. Primum enim
exemptos ex Cono & purgatos fructus intelligit. Secundo totum cum nucibus Co-
num.

Lentiscus $\Sigma\lambda\upsilon\upsilon\sigma$ à Græcis uocatur. $\Sigma\lambda\upsilon\upsilon\sigma$ uerò eidem genti teretem aromaticum
luncum significat: quæ uocabulorum similitudo quosdam in errorem coniecit, alte-
rum pro altero apud authores accipientes. Ideo ne quis in similem errorem inci-
dat, utramq; uocabulum suis literis scriptum posuimus. Est autem Lentiscus proce-
ra ex resiniferarum genere arbor: folia tamen differunt, quæ lenti similia sunt, sed
maiora. Nascitur præcipuè in Chio, aliisq; Græciæ locis. In Italia autem ab admodu
paucis in hortis plantatur. Germaniæ uerò incognita est arbor.

*Aliqui hodie Sandaracha Mastichen adulterant.

Ex Lentisco resinâ in guttas concreta fluit: quæ priuato nomine $\mu\alpha\sigma\iota\chi\eta$ Græcis ap-
pellatur, quæ adhuc in usu est medicis. Nomen uerò ipsius corruptū mutata, χ Græ-
calitera, χ ualente, in χ Latinam, quo fit ut non amplius $\mu\alpha\sigma\iota\chi\eta$, sed mastix uulgo hæc
resina nominetur.

Terebinthus (quam Græci $\tau\epsilon\rho\beta\iota\upsilon\theta\upsilon\varsigma$, Arabes uerò Baton, Boton, uocant) etiã
ex resinam ferentium arborum genere est. Folia eius eodem quo in Lentisco ordine
in pediculis disposita sunt, multo tamen maiora: & ad Laurinorum magnitudinem
accedentia. Nascitur in Græcia, Cycladibus insulis, Petræa Arabia, Syria, Cipro,
Africa. Nobis omnino est incognita, præterquam quod frondes & fructus eius, si-
cut & Lentisci nonnunquam ad nos afferantur.

*Terebin-
thinam ho-
die uocant,
quæ Lari-
gna est resi-
na, nec ma-
le illi sub-
stituuntur.

Resinæ ex multis arboribus fluunt, quæ autem ex Terebintho, Terebinthina La-
tinis uocatur, Arabibus Gluten Albotin. Hæc rarissime affertur, eius tamen loco La-
ricis resina utimur, similiter Terebinthinam uocantes, sed malè. Quæ uerò ex Len-
tisco fluit Lentiscina Latinis, Græcis $\mu\alpha\sigma\iota\chi\eta$, Arabibus Gluten Romanum appella-
tur. Pineæ expino destillat. Abiegna ex Abiete. Picea quoq; resinâ fundit. Strobi-
linam resinam malè pineam interpretatur Virgilius Marcellus. Antea enim eius men-
tio facta est sub $\pi\iota\tau\upsilon\upsilon\varsigma$ uocabulo, Pineæ autem resina differt à Strobilina. Pithyina
siue Pineæ est, quæ ex arbore sua sponte aut profundius inciso caudicis cortice ma-
nat. Strobilina uerò in Strobilis, hoc est, in pini conis concreuit. Ex Colophone olim
ante tempora Dioscoridis liquida etiã resina afferebatur, quam uocabant Colopho-
niam. ea hodie non est in usu. Ipsi apud nos liquidam resinam copiosam habemus,
propterea etiã olim ex Germania in Græciam portabatur: habent tamen adhuc
Colophoniam nomine siccissimam resinam, quæ an Bruia, aut Cedri pix sit, nondum
ausum certò affirmare. Certe nostra adhuc ætate multi eam picem Græcam uocant,
Colophonia uerò liquida fuit. Ex Gallia quoque in Græciam allatam esse resinam
liquidam testatur Dioscorides. Deinde subiungit: Affertur liquida & ex Galatia
quæ ad alpes est, (hoc est ex Germania) quam patrio uocabulo Larignam regio-
nis eius incolæ dicunt. Hæc adhuc à nobis Terbenhartz uocatur, ab Italis Largat-
tum. Porro quod Larignam resinam ex Germania in Græciam dicit allatam esse, sa-
tis indicat in Græcia non adeo frequentem esse Laricem, ex qua illic colligi pos-
sit. Hinc coniectio non multis in Græcia cognitam fuisse: nullum enim nomen quo
eam indicent authores apud Græcos inuenire potuerunt. Nos uerò ante dixi-
mus

ius proprium eius nomen κεδρελάτην esse. Est & aliud resinæ genus quod Gale-
 nus *πιτρίνον φύσμη* uocat, quasi pineum abscessum: non tamen in pino tantum hic
 abscessus excernitur, uerum etiam in abiete & aliis huius generis arboribus. Cùm in
 abiete gignitur, à Germanis eius Tannenblater eadem significatione uocatur. Est
 autem extuberans abscessus, resina plenus in resiniferis arboribus enatus. Ex cupres-
 so etiam resina liquida fluit. Huius uerò nostra ætate nullus est in hisce regionibus
 usus. Coquebatur olim omnis liquida resina: cocta acrimoniam, odorē, & partium te-
 nuitatem omnē deponit. Quare ea utebantur ad suffitus, quale Cyphi est, ut sua pin-
 guedine facile accensa alia etiā facilius accenderentur, nulloq; interim suo odore reli-
 quorum aromatum fragrantiam rerunderet. Eadem etiam odoratis unguentis sub-
 stantiæ crassitudinis causa miscebatur.

FVLIGO RESINAE. CAP. 94.

DE PICE LIQVIDA. CAP. 95.

Liquide picis nullus hodie uel rarus in medicina usus existit, quamuis copiose hæc
 apud nos & in septentrione è Tæda arbore fiat.

* Aliud liquide picis genus est, quo curruum axes unguunt. Vide mox in Bitumine.

DE OLEO PICINO. CAP. 96.

Nec hoc hodie preparatur. Si autem preparare quis uellet, poterit meliorem modo
 per destillandi (ut uocant) artem ex quacumq; pice & resina colligere.

DE PICIS FVLIGINE. CAP. 97.

Quid fuligo sit, & unde colligatur, antea ostensum est in Thuris capite, quapro-
 pter non opus est ea hic repetere.

DE SICCA SIVE SPISSA PICE. CAP. 98.

Sicca pix omnibus nota est. Germani *Bech* & *Pech* uocant. Quomodo autem
 fiat, Theophrastus docet, noueruntq; omnes qui Hercyniam syluam accolunt, præser-
 tim has eius partes que Bohæmica et Thuringiaca syluæ uulgo appellantur.

DE ZOPISSA. CAP. 99.

Ζώπισσα est pix naualis, quam Græci etiam *ὑπόχυμα* uocant, alia est ab hac pice na-
 uali, que in Germaniæ maritimis locis habetur. † Græci enim naues suas resina & ce *bech* / *βασ*
ρα illinebant. Nostri uerò è pice liquida plerumq; suam naualem picem coquunt. *bech*.
 Quidam etiam Bitumine ad hoc utuntur.

DE BITVMINE. CAP. 100.

Bitumen Græci *Ασφαλτον* uocant, Germani *Erdbech* / quod substantia & uiribus
 Pici cognatum sit, & in terra nascatur. Est autem ceu pinguis terræ adeps, Pici colo-
 re, substantia, quo fit ut facile flagret, accensum. Sunt autem multæ Bituminis diffe-
 rentiæ. Quod solidius & colore in nigro purpureum & splendidum est, Iudai- *Iudæicum*
 cum à Iudæa ubi gignitur cognominatur. Gignitur autem plurimum in Asphaltitide
 lacu, quem mortuum mare nominant. Hoc humanis ossibus in Alexandria & Al-
 kairo Mangones illinunt, & pro Mumia uendunt, cum tamen Mumia nihil aliud sit *Mumia*
 quam bituminis genus quo Idam, ut paulo post referemus. Liquidum Bitu- *Liquidum*
 men quale in Sicilia reperitur, copiose etiam in Germania gignitur, maximè circa
 Brunswicum & Borchtorpium in Saxonia, quo ad axes unguendos, iumentorum sca-
 biem & lucernarum lumina utuntur. Hoc Germanice *Tner* siue *Shor* uocatur: ab
 aliquibus etiam à fetore *Teufelsdreck* nominatur. Est & liquida picis genus
 de quo paulo ante diximus, quo similiter curruum axes unguunt. Quod nequaquam
 ad hoc liquidum Bitumen referendum est. Simile quiddam etiam ex Betula
 arbore igne elicitur: quo coria Liuoni & Russi unguunt. Hoc à Germanis † *Deget* *Säger*,
 & *Prensscher geschmack* uocatur, à Plinio Bitumen Betulæ arboris, quam nos
 in *Bircke* uocamus.

Mumia Arabum.
Mumia uulgaria.

Pissasphaltus talis, qualem Dioscorides describit, non tantum in Cerauniis montibus, uerum etiam quibusdam Germaniæ locis, ut in Transyluania & alibi fluminum impetu è montibus defertur. Quod incolæ haurientes à sordibus purgant, eoque ad facies pro cera utuntur. Vnde etiam à Germanis *Ertrwachs* & *Bergtwachs*; id est, in terra siue montibus genita cera uocatur. Notandum autem est hanc pissasphaltum idem esse cum Mumia. Nam Arabes scriptores in sua Mumia Dioscoridis caput de Pissasphalto citant. Differt tamen quæ uulgo uenditur Mumia à Pissasphalto. Siquidem Pissasphaltus natua est, Mumia uero quæ in pharmacopoliis uenditur, Iudaico Bitumen est, humani cadaueris tabo mixtum. Quod autem hæc Mumia ex Iudaico bitumine fiat, sentit etiam Antonius Musa Brasauolus. Quidam enim ueram Mumiam esse dicunt quod in sarcophagis reperitur, Opobalsamo, Aloë, Myrrha, atque humano tabo commixtum. Nam istis aromatibus diuitum cadauera in oriente antiquo more condiuntur. Hæc autem Mumia, nunquam ad nos affertur, sed ea tantum quæ Bitumine & humano tabo constat. At neque hæc genuina, sed quæ industria fit cadauerum ossibus infuso & circumfuso in humanam figuram bitumine. Quemadmodum enim diuites Aloë, Myrrha & Balsami liquore inuncti reponuntur: ita pauperes bitumine conditi sepeliuntur. Talis est Mumia quæ hodie affertur, quæ ne tantillum quidem Myrrhæ uel Aloës uel Balsami admixtum habet, quod colore, odore, & sapore manifestò deprehendi potest.

Petroleum.

* Item Cæphora & Ambra.

Naphtha etiam Bituminis genus est: sed omnium liquidissimum, calidissimum, & tenuissimum substantia & qualitate. Quapropter cum simul etiam oleosa sit substantiæ facillimè accenditur, ac ignis rapacissimum meritò existit. Sunt autem tres Naphthæ differentiæ. Nigra enim quædam, & candida quædam, & flaua quædam reperitur: illa, crassior: hæc uero, aquæ modo liquidæ sunt. Gignitur autem ex Bitumine natura in terra & montibus accensò, tenuissimis eius uaporibus sursum elatis, & ad frigidiora saxa in tenuem liquorem resolutis: qui deinde per suos meatus è montibus fontium modo scaturit. Hoc autem Naphtha ab alio quouis liquido Bitumine differt, quod igne facta sit. Nam aliæ liquidi Bituminis species absque igne, aut Bitumine accenso, per se in terra gignuntur. Porro multum differunt in terra contenta diuersis locis Bituminis genera, quo fit ut ipsi etiam unde Naphtha generatur uapores magnam habeant differentiam. Ex crasso enim & terrestri Bitumine, crassa: ex tenui & puro, pura etiam & tenuis gignitur Naphtha. Hodie in pharmacopoliis Oleum petrae siue † petroleum uocatur: Germanicum eius nomen est *Steinöl*. Ad Bituminis autem genus etiam referri debent lapis Gagates, Thracius, Terra Ampelitis, Succinum, tam candidum quam fuluum*. Quod omnibus fortè paradoxon uidebitur. Verum nequaquam sine certis argumentis & rationibus id affirmamus.

† Loco petrolei oleo latericio uti licet, Naphtham candidam efficacissimam aiunt: deinde fuluam: postremum locum nigrae tribuunt.

Chamaecyparissus.

Cupressus procera & semper uirens arbor est, conos ferens. Alni galbulis figura similes, magnitudine uero ad tædæ & laricis conos accedentes: in quibus rubentia & angulosa nascuntur semina, quæ ex arefactorum conorum resolutis squamis, cum matura facta fuerint, excidunt. Quidam hos integros cupressi fructus, galbulos, pilulas, & nuces uocant. Posteriore uocabulo hodie pharmacopole utuntur. In Germania hanc arborem nusquam enatam uidimus sponte. In Gallia uero calidioris parte et Italia copiose prouenit, unde ad nos eius coni feruntur: (quos ut diximus) pharmacopole nuces Cypressi uocant. Est & fruticulus Chamaecyparissus à Plinio uocatus. Hic apud nos in hortis & ficilibus ad coronas seritur. Est enim odorata, & semper uiridem seruat comam: hinc etiam hibernis coronis inseritur. Germani *Cypressen* ut ipsam arborem, uocant. Nonnulli tamen hanc Chamaecyparissum, Absinthium Santonicum esse opinantur, de quo suo loco dicemus.

DE IUNIPERO. CAP. 104.

Iuniperus arbor Græcis *ἄγριος* dicitur: baccæ eius, *ἄγριος*. Sunt autem, ut authores tradunt, duo eius genera. Altera ad iustæ arboris proceritatem se attollens, baccis auellanae parvæ magnitudine. Et minor altera, quæ paruum fert fructum, vulgari piso æqualem. Color utriusque baccis niger, non ruffus ut Cedri. Nam quidam etiam docti uiri eò erroris delabuntur, ut Cedrides, quibus fuluus est color, maioris Iuniperi fructum esse credant. Procera Iuniperus Germaniæ nostræ incognita est. Minor uero ubique copiose nascitur, asperis & editis locis, quam patria lingua *† Weckholder / Wachholder / Wachaukeln / & Kramerstaude* nominamus. Eius nos multorum annorum obseruatione duplex deprehendimus genus: alterum floret & nullum fert fructum, alterum uerò non floret, nihilominus tamen fructum parit: qui initio tertiæ anni demum ad maturitatem peruenit, quo fit ut uere in hac Iunipero triplices conspiciantur foetus: iam iam nascentes alii, & iustæ magnitudinis alii, sed uirides adhuc, & omnino maturi alii, quibus niger est color. Itaque uerum est quod authores tradunt, & uulgò fertur, Iuniperum uidelicet parere usque ad tertium annum arbori suæ inhaerentem fructum:

Cedrides.

† Heluetij

Kechhol-

der / forte

quasi

Kech-

holder / à

suffitu.

* Iuniperi maioris resinam, Sandaracham uulgò appellant. Sed pro resina melius dicitur Sandarax, pro metallo Sandaracha.

DE SABINA. CAP. 105.

Sabina, Græcis *βεῖδος*, recentioribus medicis Sauina, Germanis *Seuenbaum / Sagebaum & † Saterbaum* uocatur. Est autem pumila & in latitudinem se diffundens arbor, cuius duæ sunt species. Altera miti, seu Tamarix, est folio: altera cupresso simili & aculeato. Plinius negauit Sabinam fructum ferre, cum dicit: Sabina herba propagine feritur & auulsione. Et paulò post: iisdem modis Rosmarinum ferunt, & ramo: quoniam neutri semen. Qua in re nemo temere Plinio fidem adhibere debet. Vtraque enim tam Rosmarinus quam Sabina semina ferunt, testante id annua experientia. At Sabina, de qua nunc nobis sermo est, non semina tantum sed & fructum fert, Iuniperi baccis colore & figura similem, sed paulo maiorem & gustu multo acriorem. Miror etiam quod herbam appellet, Plinius Sabinam, cum omnibus constet arborem esse, non herbam.

* Utraque species est apud nos.

† Alias Sa-

terbaum.

DE CEDRO. CAP. 106.

Cedrus, quam Arabes *Serbim* uocant, procera est arbor, Syriæ & multis aliis calidioribus regionibus familiaris, Germaniæ hætenus incognita. Neque enim sponte prouenit apud nos, nec feritur. In Italia autem nonnulli tanquam peregrinam in hortis suis excolunt. In Narbonensi uerò Gallia etiam sponte prouenire ex relatione Petri Bellonii Cenomanni nouimus, non quidem proceram sed paruam. Nam quemadmodum in Iunipero quædam procera, quædam humilis est: ita etiam in Cedro, altera magna, altera humilis reperitur. Fert hæc fructus Myrtæ baccæ magnitudine, colore ruffos, quos ad nos ferunt negociatores, baccas Iuniperi maioris uocantes: cum tamen non sint Iuniperi, sed Cedri minoris fructus. Ruellius Cedrum Galiliæ suæ solo nomine cognitam existimauit. Hinc apparet eum Montis Pessulani agrum non perlustrasse, in qua parua Cedrus nascitur. Magna autem Cedrus Iunipero proceræ perquam similis est, caudice erecto, aculeatis foliis, fructus figura & magnitudine. In summa nihil aliud est quam peregrina Iuniperus. Hinc etiam nonnulli ueterum, quemadmodum etiam recentiores, Cedrum cum Iunipero proceram confundunt, utramque Cedrum appellantes. Sed eam quæ propriè Cedrus sit, & de qua nunc agimus, *ὄξυκεδρος* Græcis uocatur, quoniam duriora & spinosiora Iunipero folia habeat. Differt etiam materiæ soliditate, & spadiceo colore, à Iunipero: qui etiam fructu qui Cedro ruffus, Iunipero niger datus est. Quos, cum nuper in Germaniam importarentur, nonnulli etiam doctissimorum uirorum Iuniperi maioris baccas crediderunt, non animaduertentes, manifeste authores Iunipero nigrum, Cedro uerò ruffum tribuere fructum.

Oxycedrus.

Quæ autem *κεδρία* Græcis, & Latinis Cedria, Arabibus *pix Alkytran* uocatur, liquida Cedri pix est, cum qua pariter dum uritur *pix aquosus & serosus* defluit humor, colore fuluus aut ruffus, Cedrium ab authoribus dictus,

Cedria.

dictus, & Cedrinus liquor. Porro quemadmodum *Αρκυδιός*, Juniperi, ita etiam *Αγιός* Cedri fructus nominatur, de quibus iam diximus.

* Galenus Cedrum, Juniperum appellat: & contra etiam. Gummi elemi uidetur Cedri lachryma: pro ea uti licet bit liquore. Deget Germanicè dicto: de quo leges supra ad finem Capitis de Bitumine.

DE LAVRO. CAP. 107.

Laurus Græcis *Δάφνη*, fructus eius *Δαφνίδης* dicuntur. Germani *Loren* & *Lorberbaum*/arborem: fructus uero *Lorbet* nominant. Arbor non magna est in calidioribus quàm nostra est regionibus nascens. Itaque sponte apud nos non nisi fata prouenit. Sunt autem geminæ lauri differentiæ. Altera enim latifolia, altera tenuifolia existit. Est etiam in fructu differentia. Siquidem alterius in rotundo modice oblongus est: alterius oblongus, gracilis, & utrinque ouato mucrone turbinatus.

* Laurus diuiditur in syluestrem & satiuam: ac rursus utraq; in syluestrem & satiuam.

DE PLATANO. CAP. 108.

Platanus peregrina quondam ipsi Italiae arbor fuit, in quam primum ex oriente allata est: ubi in magna æstimatione, propter foliorum latitudinem solis æstum arcentem, habebatur. In Germania eam sponte nasci nemo speret. Quare non assentior illis qui *Aborn* dictam Germanis arborem Platanum esse contendunt. Ea enim acer est: foliorum tamen figura ad Platanum accedit, reliqua discrepant. Platanum autem propriè appellatam, adhuc apud Hispanos, Siculos, & Constantinopolitanos in diuitum hortis excoli scimus.

DE FRAXINO. CAP. 109.

Fraxinum Græci *Μελίαν*, Germani eum *Ajche* & *Esche* appellant. Est autem duplicis generis. Altera quæ simpliciter *Μελία* hoc est fraxinus: & altera quæ *Βυμβλία*, hoc est, bubula fraxinus uocatur. Prior minoribus & angustioribus foliis & semine seu fructu graciliore. Altera uerò latioribus maioribusque tum foliis, tum fructibus conspicitur. Eius frondes ad Bouum pabula quidam adhuc nō minus quàm olim reponunt: unde Bubulæ cognomentum apud Græcos inuenit, quamuis etiam à magnitudine ita cognominari potuerit. Nouisse quoque legentes oportet, rei rusticæ scriptores latifoliam & syluestrem, hoc est, incultiorem fraxinum, Ornum appellare. Ergo meo quidem iudicio † Ornus nihil aliud est quam magna illa latifolia Fraxinus, montibus familiaris. Ruellius aliam arborem Ornum esse putat, cui folia quidem sunt Fraxino posita non dissimilia, sed multo minora, cum Orno maiora tribuantur. Sed quia hæc racemoso florum & fructuum habitu, acerbam uis, & foliorum figura sorbo simillima sit, ad nullum aliud arboris genus, quàm sorbi merito referri debet, quare paulo post hoc eodem libro dicturi sumus.

Ornus Ruellij.

* Fraxinus alia Germanis dicitur *Eychesch*/alia *Steinesch*. Siliquæ Fraxini, pharmacopole linguam auis nominant.

† Ornus, Fraxinus latifolia, etc. Sed alia Fraxini species uidetur, quæ Orni nomen circa Romam hodieque seruat: in Germania non proueniens.

DE POPVLO ALBA. CAP. 110.

Duæ sunt apud Dioscoridem Populi species: nigra altera, & alba altera, de qua nunc agimus. Nec immeritò hæc alba cognominatur, cum inferior foliorum pars candore etiam cum niue certet. Propterea Græcis *λευκή*, Germanis *Weißalberbaum*/ *Weißepopel* & * dalunt inferius candida uocatur. Porro quod ad lachrymam & prima germina huius arboris attinet, non ita efficaces in medicina uires habet, ut nigra, de qua iam dicturi sumus. Nascitur autem hæc arbor pingui fœcundoque solo, & circa pagorum fossas. Falluntur qui albam populum esse existimant arborem, quæ à Germanis eum *Alpe* nominatur. Hæc enim tertia est populi species à Plinio Libyca siue alpina, & à recentioribus Latinis tremula dicta: quoniam longis pediculis pendentia folia, afflatu leuissimæ auræ tremunt.

* Germanis Silberbaum/Abelen.

DE POPVLO NIGRA. 111.

Albæ nigraeque populis tria interponuntur capita, in uulgaribus Dioscoridis exemplaribus.

plaribus. Cum uerò author hic non soleat cognatas res diuellere, post albam populum nigram statim recensere maluimus. Non enim uerisimile apparet, Dioscoridem eas interiectis aliis & minime cognatis rebus discreuisse. Est autem nigra Populus arbor, quam Græci *Αΐγιστον*, Germani *Popel weiden* & *Popeln* uocant: ex cuius recenter erumpentibus oculis unguentum Acopon fit, quod pharmacopolæ Populeum nominant. Veteres Latini utramque Populum Farfarum appellarunt, *Farfarum*. Est etiam herba Farfarus & Farfarella, à similitudine quam cum Populi foliis habet dicta: de qua alibi dicemus. Porro nigrae Populi lachrymam ad Eridanum fluium in electrum, quod succinum Latini uocant, densari, ut poëtae fabulati sunt, & plerique crediderunt, minime uerum est, ut suo loco ostendemus, cum de Lyncurio nobis sermo erit.

DE MACERE. CAP. 112.

Conuenit inter omnes propemodum doctos, Macer, corticosum illud aroma esse, à pharmacopolis Macis appellatum, ipsis Arabibus etiam id testatibus: qui in descriptione sui Macis, Dioscoridis caput de Macere allegant. Nemo autem miretur, cur hic author suum Macer arboribus misceat, cum potius inter aromata de eo agere debuerit. Venia dignus est in hac re Dioscorides, cuius etate res noua, nec penitus cognita fuit. Credebant tamen arboris corticem esse: quapropter hic inter arbores recensetur. Nostra uerò etate, quid re uera sit, cognoscere incepimus. Nam Arabes clarescunt corticem esse nucis Moschatae. Cum uerò Moschata nux plures habeat (quibus munitur) cortices, dubium est quotus in ordine Macer cortex sit. Idcirco quidam tradunt exteriorem esse, quod tanquam falsum ipsa experientia improbat. Possunt tamen qui hoc scribunt isto modo excusare. Noces Muschatas, ut hactenus ad nos allatae sunt, duabus corticibus uestitas conspexerunt, quorum interior qui nucleum ipsum proximè ambit, durus, lignosus & insipidus existit: qui uero hunc circumdat, Macer est. Tertium uero & extremum non uiderunt: itaque opinati sunt Macer exteriorem eius corticem esse. Nos uerò cum integros Moschatae nucis fructus iam saepe uiderimus, non pigebit totius fructus habitum indicare. Est ergo nux Moschata iuglandi, adhuc in arbore cum omnibus corticibus hærenti, magnitudine & forma omnino similis, cortice foris carnosissimo: qualis est uiride illud & carnosum iuglandis putamen. Sub hoc Macer est: quod lignosum corticem, nucleum ipsum (hoc est, nucem Moschatam in se continentem) ambit. Indi totos hos fructus non aliter quam nos iuglandes purissimo Zacharo aut melle condunt, & conditos nobis mittunt. Tales fuerunt qui proximo anno M. D. XXXVI: à nato Christo Francofordiam ex India ab Hispano quodam ferebantur. Porro hi maxime errant, qui Cinamomum credunt Caryophyllos & noces Moschatas ferre: Neutrum enim fert, sed paruum fructum glandibus, in acetabulis siue caliculis adhuc hærentibus, similem, multò tamen minorem.

DE VLMO. 113:

Vlmus, quæ *πτελέα* Græcis uocatur, magna & procera est arbor, lutosum amans solum. Folia habet Tiliæ & corylo non dissimilia. Eius duo sunt genera: alterum simpliciter *πτελέα*, hoc est Vlmus: alterum uerò *ὄρεπτελέα*, hoc est, ut Theodorus Gaza apud Theophrastum conuertit, Montiulmus nominatur. Sunt autem Vlmi istæ arbores, quas Germani *Rostern* uocant: & alterum genus *Vlmen* siue *Vl-† Rūmen*. * Quid uero inter utranque sit discriminis fabri lignarii nouerunt, & nos quoque stern, in historia arborum differentias earum indicauimus.

* *Bast Germanis, Vlmi uel Tiliæ cortex fissilis est.*

DE CARIE LIGNORVM. CAP. 114.

Vetustos arborum truncos, & intempestiuè cæsa atque edificiis nimia uetustate corrupta ligna, uermes atterunt. Qui autem farinæ similis è foraminibus excidit puluis, Caries Latinis, Græcis *σαπρότης ξύλων*, Germanis *Wurm* mel uocatur. Differt autem hæc secundum lignorum diuersam naturam. Papyrus grandis & triquetra herba est, in Aegypti palustribus locis iuxta Nilum iunci modo nascens. Ex hac chartæ olim fiebant, &

quo

quo Plinius docet modo, hinc nostris etiam & nuper inuentis chartis Papyri no-
†*Detracta.* mē mansit. Vidimus nos† detractos medulla papyri cortices ex Aegypto allatos.
Vidimus etiā in uetustissimis Germaniæ Bibliothecis Papyri chartis scriptos libros.

IN NOSTRIS CODICIBVS HARVNDI ET PAPYRVS. CAP. 115. 116.

DE TAMARICE. CAP. 117.

Tamarix Græcis *Myrius* appellatur. Estq̄ duum generum, satiuā & procerā altera,
in Aegypto nascens: & humilis altera, quæ diminutiua forma Tamariscus dicitur. Ei
us duplex genus in Germania inuenimus: alterum solidiore ligno, medullaq̄ ad-
modum exili, & foliis tenuioribus, copiose ad Rhenum circa Argentoratum na-
scens: alterum ampliore medulla, foliis latiusculis, lignoq̄ non usque adeo solido,
quod frequens in Danubii & Vuertachii ripis in Vindelicia prouenit, præsertim
iuxta Augustam. Minoris autem Myricæ folia & cortices pharmacopœ ad medi-
cinæ usus seruant. Fiunt etiam hodie, non minus quā̄m olim, ex ligno eius circulis
doliolorum modo circumdata apud nos pocula. Germani pariter Græcis minorem,
Tamariscum uocant. Male hæctenus Grammatici Myricam eum esse fruticem in-
terpretati sūt, quia Germanis *Heyde* appellatur: cuius flore, præsertim apud nos in
Lunenburgensi solitudine, apes mel copiosum colligunt, sed minime generosum, ut
Dioscorides proximo capite manifestè testatur.

DE ERICA. CAP. 118.

Erica absq̄ dubio est illæ Myricæ similis, sed minor frutex, quem Germani *Heyde*
appellant: in Lunenburgensi solitudine ad duum & trium nonnunquam cubitorum
altitudinem assurgens. Hunc Myricam hæctenus aliqui opinati sunt, sed male, ut pro-
ximo capite indicauimus.

DE ACACALIDE. CAP. 119.

Non cognoscitur in hisce regionibus Acacalis, cum in Aegypto nascatur, neq̄ fru-
ctus eius amplius afferatur: nisi aliquis ex Myrobolanis Emblicum seu Belliricum
hunc esse existimet: quod ut non affirmamus, ita etiam nondum negamus.

DE RHAMNO. CAP. 120.

Rhamnus etiam alba spina Latinis nominatur. Cautos tamen nos esse oportet, ne
res diuersas hoc nomine confundamus. Nam præter Rhamnum spinam arborescen-
tem, in herbaceo genere duo Cardui, albæ spinæ nomine passim ab authoribus indi-
cantur. Ouidius uerò sexto fastorum per spinam albam & uirgam lanalem, Rham-
num intelligit nec sine causa in hunc modum de Rhamno scribit.

*Sic fatus spinam, qua tristes pellere possit
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.*

Et paulo post:

*Virgaq̄; lanalis de spina sumitur alba,
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat.*

Cum ipse Dioscorides easdem Rhamno uires, quas Ouidius spinæ albæ seu lanali
uirgæ tribuit, interprete Marcello, dicens: Fertur præterea Rhamnus, appositis pro
foribus fenestrisue ramis eius, omnium ueneficiorum arcere maleficia. lanalis autem
uirga, Rhamni uirga dicitur. Quod Ianus eam Cranæ Nymphæ (qua potitus erat)
contra Strigum noxas pro amuleto dederit. Sunt autem Rhamni præcipuæ spe-
cies duæ: candida, & nigra, ut Theophrastus scriptum reliquit & nos aliquoties ui-
dimus, quæ tamen non in Germania enatæ, sed ex Italia & Gallia allatæ nobis sunt.
Quapropter non indicamus Germanicum eius nomen, utraque longis tenuibusq̄
aculeis horret. Fructus candidæ, candidus: nigræ, niger: quemadmodum & folium,
quod oblongum paruumq̄ est. Fructui orbiculata est figura, qui in medio turget, in
margine uero tenuior & ueluti foliaceus existit, in summa, uerticillo, quo ceu ponde-
re fassis infixo utuntur mulieres, similis est, non tamen perforatus. Dioscorides &
terram Rhamnum recenset, cuius semen in quibusdam Dioscoridis exemplaribus
spondylio, in quibus etiam Asphodelo, comparatur, diuersis natura plantis. Nos
spondylio, hoc est, uerticillo, similem esse iam ostendimus: quare non Asphodelo, sed
spondy-

Spondylion legendum censemus. Rhamnis quidam etiam annumerant Crispinam uuam ferentem spinam, sed cum foliis & fructu plurimum discrepent, sui generis spinam esse credimus.

* *Quidam Bergottsbehr esse putant, (uuam Crispinam puto) sed folia dissimilia sunt.*

DE HALIMO. CAP. 121.

Halimus frutex maritimis locis prouenit, gustu salsus, unde et nomen inuenit. Nobis propterea incognitus est in mediterranea regione habitantibus. Quamuis autem Germaniam quoque spaciosissimum mare alluat, tamen quia nostrum litus septentrionem spectat, non temere in eo Halimum prouenire quis credat, qui calidioribus et foli aduersis littoribus nascitur. Confuderunt aliqui hunc fruticem cum asphodelo, qui etiam Albucus dicitur. Hinc enim in hoc capite quoque Albuci uocabulum legitur, sed admodum male: non enim à Dioscoride, sed ab alio quodam imperito adiectum est. Videndum in hac planta erit, quomodo concilientur Dioscorides & Serapio: ille enim ait Rhamno simile esse Halimū, sed spinas non habere: hic autem plures illi quam Rhamno spinas tribuit. Vocatur autem ab Arabibus hæc planta Molochia & Atriplex marina. Quare hoc nomine apud Serapionē querendum erit Halimon. Plinius ueterum quorundam autoritate, plures eius species describit.

* *Halimus frutex est maritimus. Alimus uero, Asphodelus.*

DE PALIVRO. CAP. 122.

Varia est apud authores Paliuri historia siue descriptio. Sunt enim multæ eius species, uerum in tanta historiæ diuersitate, quidquam certi sine firma ratione indicare, temerarium foret. Nos illud affirmamus uulgo non cognosci, neque in medicinæ usu nunc esse paliurum. Est autem ut tradunt scriptores duplex paliurius. Altera procerior & arborescens, Africæ familiaris: & humilior altera, quæ spinis & agrorum pestibus adnumeratur.

* *Klein Stachel wicken / folijs similibus uicijs.*

DE OXYACANTHA. CAP. 123.

Oxyacantha, (quæ Theophrasto etiam masculino genere οξύκανθος & οξύκανθον nominatur,) ab omnibus esse creditur spina illa fruticosa, rectis uirgis arborescens, binis, ternis, & nonnunquam quaternis aculeis ad pungendum infestis, ex interuallo armata: quam Arabes eorumque interpretes, & recentiores cum medicum pharmacopœ omnes uno ore Amiberberim & Berberim appellant. Cui sententiæ nos minime retragamur; sed potius conquerimur, confundi apud authores hoc nomine duos frutices naturâ diuersos. Quæ enim hic apud Dioscoridem extat Oxyacanthæ descriptio, nihil minus designat quam Berberim. Alia enim est Oxyacantha, cui Galenus adstringendi & pariter incidendi uires tribuit, ab hac spina quæ à Dioscoride sub Oxyacanthæ nomine describitur: quod iam ostendemus ab ipsa fruticis descriptione exoriri. Principio Oxyacantham suam Dioscorides Achradio, hoc est, syluestri piro, similem dicit, minorem tamen & spinosiorē. Similitudo autem semper ad formam & figuram rei refertur. At diuersissima est Berberi à piraastro figura, ut iam declarabimus. Piraaster enim plerumque singulari caudice assurgit, non ita recto, in diuaticatos & intortos ramos diuiso. Berberis pluribus uirgis fruticis modo se attollit, uisumque minime intortis, sed rectis. Piraastro, antequam omnino senescat, cortex est lenis, glaber, in flauo spadiceus, in cæsis candidantibus maculis uariegatus. Berberi uero longæ diuersus colore, & in ipsa adolescentia rimosus & rugis contractus. Quapropter neminem esse credo, modo semel tantum utrumque uiderit, qui Berberim Piraastro similem fructum eumque rubentem. Berberi quidem rubeus est fructus, sed Myrtæ bacca dissimilis. Hęc enim rotunda & globosa existit, ille uero oblongus & utrinque acuminatus. Oxyacanthæ deinde fructus εὐδύπτερος, hoc est, friabilis describitur. Sed Berberis bacca, quoniam lenta cute succulentam carnem continet, minime friabilis esse potest. Friabile enim non de re quapiam, lenta, humida et succosa dicitur, sed de fragili, arida, quæ digitis facile ueluti in puluerem atteri queat, talis autem fructus Berberi non est, quare nemo ipsum friabilem dixerit. Reliquas notas cum aliis etiã

Pyracantha.

communes an sint, nō discutimus. Censemus itaq; aliā esse spinam quæ à Dioscoride describitur, ab ea quam Galenus & Arabes Oxyacanthæ & Berberis nomine describunt. Qualis autem ea sit nunc declarabimus. Dioscorides inter Oxyacanthæ synonima etiam *πυγία* numerat, cū uero apud nullum authorem hæc uox extet, perperam esse exarata suspicamur. Ipse tamen Dioscorides hoc eodem libro Pyracantham meminit in Mespili capite. Eam esse censemus quæ hic corrupto nomine *πυγία* uocatur. Facilis enim lapsus est scribentium. Idcirco Dioscorides pro Berberi, quæ uera est Oxyacantha, Pyracantham descripsit. Est igitur, ut nos iudicamus, hoc loco Oxyacanthæ nomine descripta Pyracantha, hoc est, spina quæ inter arbores à ueteribus Latinis simpliciter spina, à Gallis Aulbe spine, hoc est alba spina, Germanis *Hagedorn* & *Weißdorn* nominatur. Non tamen intelligimus Rubum syluestres ferentem rosas, qui ab usu nobis *Hagedorn* uocatur, sed eam spinam, quam aliqui ex nostris Cornum esse falsò opinati sunt, fiunt ex ea uiuæ in Hessia sæpes: hæc enim habitu figuræq; Piraastro similis est, minor tamen spinosiorq;. Fructum fert Myrteis bacis equalem, rubentem, nucleos intus habentem, mollem, & omnis succi expertem, ideoq; friabilem. Idē testatur Plinius, cum dicit Aquisfoliæ et spinæ baccas sine succo esse. Accedit etiam foliorum figura, quæ Apio similia sunt: nam talia Pyracantha habere debet, Dioscoride Mespili folia Pyracanthæ foliis comparante & Theophrasto Mespili folia Apio similia describente. Pronunciamus itaq; Oxyacantham à Dioscoride descriptam, esse Pyracantham: ueram autem Oxyacantham de qua Galenus scribit, Berberim esse. Nihil enim obstat quod quædam ex Dioscoride Galenus in suæ Oxyacanthæ descriptionem transfulerit.

Oxyacantham Dioscoridis, esse Spinam Albam uulgò dictam: Germanis Hagedorn. Galeni uero Oxyacantham, cui adstringendi & pariter incidendi uires tribuit, Berberim uulgò dictum esse, Sauerich / Sal sendorn.

DE CYNOSBATO SIVE CYNORRHODO. CAP. 124.

*
Arbutum.

*
Fortè lanuginosa, uel lanuginosa.

Κυνόσβατον, Canirubum Theodorus Gaza apud Theophrastum interpretatus est, idem frutex alio nomine Cynorrhodos, id est, Canis Rosa, uocatur. Est autem nihil aliud, quam syluestris & aculeata hamatus spinis rubus, Rosas syluestres ubiq; in campis proferens, Germani *Feldrosen* uocant. Suntq; tres aut quatuor eius differentia: procerior una: & altera hirsutioribus foliis, cuius frutex totus suauissimum odorem spirat. Hunc Englendiram uulgus appellat. Tertia omnium minima est, nec multum à terra attollitur, quapropter à nobis *Erdrosen* quasi Chamærhodos appellatur. Quarta maiora & lanuginosa & incana habet folia & rosas in candido suauiter rubescentes. Plinius Cynosbatum cum uulgarirubo confudit. Quidam etiam hunc fruticem Arbutum esse credunt, sed malè.

DE LIGUSTRO SIVE CYPRO. CAP. 125.

Ligustrum sine dubio arbuscula est, quæ Græcis Cyprus uocatur. Propterea Plinius idem scripsisse nunquam poeniteat. Germanicè *Mundtweyden* siue *Keinweyden* nominatur, propterea quod salici similis sit, orisq; ulceribus medeatur, & in Rheni ripa copiose nascatur. Male hæcenus crediderunt Virgilio commentatores ligustra Conuoluoli flores esse, quos Germani *Saunglocken* appellant.

* Arabicè *Alkanna*, Henne, Germanicè *Rheinweiden / Mundtholz*.

DE TILIA, [uel potius Phillyrea. Nam Tilia, Philyra est Græcis.] CAP. 126.

Quæ hoc capite à Dioscoride describitur Tilia, omnino eadem est cū Ligustro †, si inuicem utriusq; descriptionem conferant. Galeni & Aeginetæ etate talis Tiliæ historia in Dioscoride legebatur. Siue autem Tilia à Dioscoride sic descripta sit, siue ab alio hæc descriptio adiecta, falsa est, cum nullus neq; ex priscis neq; recentioribus hinc notis eam depinxit. Omnes enim manifeste describunt Tiliæ appellatione eam arborem, quæ Germanis ob ligni lenitatem & molliem cū *Lino* uocatur. Miror autem hoc nullum hæcenus animaduertisse. Nam omnes qui post Dioscoridem de rebus scripserunt, aut alios interpretati sunt, usq; ad nostram ætatem eam controuersiam de Tilia inter Dioscoridem & Theophrastum silentio præterierunt. Superua igitur est hæc Tiliæ historia quæ in hoc authore legitur.

† Refutat hanc opinionem Matthiolus: & Phillyream à Ligustro diuersam pingit, Arabum (ut ait) Mahaleb.

DE CISTO. CAP. 127.

Iamdudum ostensum à Leonicensi est, confudisse Plinium natura diuersas plantas, Ciston & Cisson, quantumuis frigidis argumentis Plinium defenderit Collinutius. Cistus autem in hisce regionibus incognita est. In Italia uero frequens nascitur. Scimus etiam in Gallia quibusdam locis tanquam peregrinum à Magnatibus in hortis ferri, unde & nos semina accepimus: quibus satis enatus est frutex, omnibus quibus à Dioscoride describitur notis conspiciendus.

* Cistus etiam in Bawaria nascitur.

DE HYPOCISTIDE. CAP. 128.

In Italia collibus, & alibi ubi copiosè Cistus prouenit, sub ipso frutice ad radices eius nascitur quiddam, ex argumento Hypocistis dictum, quoniam non alibi quam sub Cisto proueniat. Est autem breuis herba, si modo herba dicenda est, ei quam caudam leonis appellamus non dissimilis, sine foliis, pinguis, carnosaq; & tota ueluti Hyosciami utriculis aut punici malicyrinis constans: succo prægnans, qui expressione aut coctura elicitus & ad spissitudinem coctus, uel in sole densatus, herbae suae nomine in pharmacopoliis seruatur. An uero, quæ passim in pharmacopoliis habetur, Hypocistis omnis huius herbae succus sit, huius loci non est in dubium uocare.

Hypocistis est planta ex ea succus dicitur. Plantam eandem aut cognatam putant, quæ ab aliquibus cauda leonis dicitur, Germanis Onblat / quasi sine folijs: Dioscoridi Orobanche.

DE LADANO. CAP. 129.

Ladon Cisto similis frutex est, cui lenta, resinosa & odorata pinguedo adhæret, quæ Ladanon dicitur. Hodie uero in pharmacopoliis Laudanum. Galenus Ladon nihil penitus à uulgari Cisto differre credit, sed meliorem & calidiorem esse, quoniam in calidioribus regionibus nascatur. Quod an uerum sit, non ausim affirmare, cum ipse Dioscorides Ladonem ex calidioribus locis (qualia sunt Arabia & Libya) damnet; ex Cypro uero, frigidiorè quàm Arabia uel Lybia regione, probet. Ergo non caliditate regionum à uulgari Cisto diuersas res nactum est Ladon. Porro substantia multum utriusq; succi differunt. Hypocistis enim aqua resoluitur, Ladanon in oleoso liquore. Illa etiam Cisti radicibus adnascitur: hoc uero ramulis & folijs adhæret.

DE EBENO. CAP. 130.

Incognita est hodie Ebenus nostris Medicis. Quidam tamen Guaiacum lignum, Ebenum esse contendunt. Quoniam pondere & densa soliditate Ebenum æmuletur. Nos ueram uidimus Ebenum Auguste Vindelicorum apud Conradum Relingerum Patricium Augustanum: & Norimbergæ faciunt ex Ebena delicatioribus cultellis capulos. Venditur tamen hodie non minus quàm olim, Indica & Aegyptiaca spinæ, hoc est Acatia materia pro Ebena, quæ propter similitudinem facile ementibus imponit. Porro illi maxime errant qui Ebenum putant eam esse arborem, quæ Germanis ein Eybe uocatur, de qua in Picea etiam est dictum. Ebenus enim calidissimis nascitur locis, qualis India est. Eybe uero frigidissimis ferè regionibus, & earum etiam frigidis & gelidis montibus. Qualis autem arbor sit quæ Germanis Eybe uocatur, in picea indicauimus, & libro quarto in Taxi capite repetemus. Porro ipsam Hebenum Germani Neben siue Eben appellant.

Ebena

Acacia

* Adfertur in Germaniam quoq; hodie: & à diuitibus quibusdam Norimbergæ ac alibi possidetur.

DE ROSIS. CAP. 131.

Rosæ multiplices habent differentias, quibus ab omnibus dignosci queant: rubentes uero à medicis receptæ sunt, de quibus etiam hic agit Dioscorides. Debent autem tempestiue colligi, antequam penitus aperiantur, & cum adhuc clausæ, conifuram imitantur, & in umbra siccata: sæpiusq;, ne situm contrahant, uersæ ad suos usus reponi.

DE ROSEIS PASTILLIS. CAP. 132.

Podistes, hoc est, Rosei pastilli, in pharmacopoliis Trochisci de rosis uocantur. Alia tamè est & diuersa eos præparandi ratio nunc in pharmacopoliis, quàm olim cum

Dioscorides hæc scriberet. Possunt igitur uolentes aut ueterum aut recentiorum more habito morborum respectu Roseos pastillos componere. Quæ enim à Dioscoride traditur Rhodidum descriptio ad minuendū sudoris & hirci uirus inuenta est. Quæ uerò ab Arabibus descripta est, constringendi & confortandi uires habet.

DE LYCIO. CAP. 133.

Lycium è Pyxacantha, eo quo Dioscorides docet modo, conficitur. Conficiebatur & è Rhamno & aliis quibusdam similiter, ut Oxyacantha, adstringentibus spinis. Copiose quondam in Lycia fiebat, unde & nomē inuenit. Quòd uerò hodie in pharmacopoliis habetur, neq; è Pyxacantha, neq; Rhamno, neq; Oxyacantha (nā ex hac quoq; non cōtemnendum confici potest) excoquitur: sed ex matris sylua ꝑ uocato fructu, qui sæpes & arbuta uitis modo ascendit, & ex aliis quibusdam plantis, nihil aut admodum parum adstringentibus. Falluntur qui Pyxacantham esse putant aculeatis undiq; & semper uirentibus arborum foliis, Germanis, Nole, Gallis Hous, Latinis Aquifoliam dictam, ea enim sui generis arbor est, ut in Quercu dicemus.

DE ACACIA. CAP. 134.

Omibus hodie magno errore persuasum est, Acaciā ueram Prunellorum agræstium, quæ Germanis *Schieben* uocantur, succū esse. Est enim Acacia secundum omnes Græcos, Latinos, & Arabes scriptores in Aegypto nascens spinosa arbuscula, quam Theophrastus etiam simpliciter interdum Acantham uocat. Fert hæc spina lupino similes siliquas & semina, sæpe à me, in Gummi Arabico uocato, quod ex Acacia arbore manat, ut omnes Græci & Arabes testantur, inuenta. Quapropter non est dubium, quin Acacia careamus: quam facile habere possemus, nisi deesset mercatorum diligentia: si enim Acaciæ Gummi totæ naues onustæ ad nos peruenire queunt, cur non & succum è siliquis expressum expetimus?

DE GUMMI.

In Dioscoridis codicibus nostris nullum hic peculiare caput est de Gummi.

Gummi appellatione intelliguntur omnes arborum lachrymæ, quæ tamen non resinosa constant substantia. Quamuis enim interdum promiscuè hanc uocem ad omnium arborum & herbarum tam resinosas quam aqueæ substantiæ lachrymas referamus, proprie tamen Gummi appellantur, quales ex Acacia, ceraso, pruno & Amygdalo lachrymæ fluunt: ex quibus omnibus lachryma quæ ex Acacia manat, Gummi simpliciter, propter excellentiam, uocatur. Arabes uerò Arabici appellationem adiecerunt, et ubiq; in pharmacopoliis sub Arabici Gummi nomine uenditur. Errant uehementer qui Arabicum Gummi, Tragacanthæ lachrymam esse putant, uirium similitudine decepti. Est enim longe diuersa ab hac Tragacanthæ lachryma, ut suo loco ostendemus.

DE AMURCA. CAP. 135.

Tritis & expressis Oliuis, qui defluit humor in tria discedit, quorum superius est Oleum, inferius autem quod crassius & feculentius est, fraces nominatur: quod uero inter utrumq; constitutum est, substantia aqueum, aliquantulum uinosum, acre & acetosum, Amurca Latinis dicitur. Est autem nihil aliud quam succus, qui præter Oleum in Oliuis gignitur. Cuius medicamenti apud nos nullius est usus.

DE VITICE. CAP. 136.

Vitex, quæ Græcis *Αγνός* à castitate quam facit uocatur, copiose etiam in Germania prouenit ad Oenum fluuium, non longe ab Oeniponte oppido, quod nos *Jura* prædict nominamus, & aliis uicinis locis. Quinetiam in Italia nascitur, fructus eius in pharmacopoliis habetur, quem Agni casti semen uocant. Differt vitex multis notis à Silere, hoc est, à parua illa salice, quam quidam Viticē falsò esse credunt. Theophrastus etiam terciæ speciei Agni quæ *Ελεῖγνός* uocant, quod mediā inter Oleam et Viticē figuram & formā habeat, mentionē facit, aitq; nasci circa Orchomenū lacum. Eadem *Ελαῖαγνός* copiose in Cauchorum paludibus inuenitur. Estq; tota odorata. Semen fert Piperi longo non dissimile. Cauchi quoniam lupulum pauci colunt, eius frondes & semina suæ cereuisiæ pro lupulo incoquant: quæ somnū conciliat & cito inebriat.

Vocatur

†
Id est, Perilymeno.

Sethim in sacris literis uocatur.
Acanthas simpliciter.

Siler.
Elegnus.

Vocatur ab illis hæc arbuscula † Ale em a nonnullis etiã Porst/a Vuestphalis Geru. Nos totius arbuscule figurã & naturam, in arborum † & fruticum historia diffusius tractauimus, quò historiam eius legere uolentes remitto.

† Alias Ale-
seum.

† Non
in us que
habentur.

DE SALICE. CAP. 137.

Notæ sunt, & ubiq; in aquosis proueniunt Salices, quas Germani generali uocabulo Weyden nominant. Sunt autem plures Salicis differentie agricolis probè notæ. Genera eius sũt, Viminalis & Perticalis. Viminalis, ut Plinius est author, dicitur, quæ Viminum gratia in agris talea sesquipedali feritur, ut Vimina qua uites ligentur facile sine scalis detondeantur. Viminalis in Francia nostra copiose propter uites feritur. Perticalis in Saxonia, ad lupuli pedamenta. Perticalis est quæ longiore talea siue pertica pangitur, ea nõ singulis annis putatur, ut Viminalis, sed quarto demum anno. Longiorem enim ætatem Perticæ quàm Vimina requirunt. Atq; hæc generum sunt nomina: specierum uero, quæ certò demonstrari uetustis nominibus possunt, Vitellina & Gallica. Vitellina est, quæ Germanicè gelbe Weyden / & Totterweyden uocatur, frequens in Francia nostra, cum Perticalis, tum Viminalis. Gallica uerò est quæ in obsoleto purpurea profert & omnium tenuissima Vimina. Nos Harwey = † Aliqui si-
de / hoc est, Capillares salices, à gracilitate uocamus. Porro qui salicum figuras ler inter-
ignorauerint, Leonharti Fuchsi herbarium consulant, qui plurimum specierum ima- pretantur,
gines delineari curauit. Harwey =
de.

DE OLEA SATIVA ET SYLVESTRI. CAP. 138. & 139.

Olea arbor est, ex cuius fructu Oleum quod uulgo uocant oliuarum, exprimitur: nos ci Selbaum nominamus. Ea duplex est: Satiua, & Syluestris altera, utraque calidis regionibus familiaris. Syluestrem de qua nunc sermo nobis est Græci αγγελ-
λαιαν & κότινον, Latini Oleastrum appellant: qua delictiora etiam apud nos conficiuntur opera. Materia constat crispa, maculosa & uersicolori.

DE COLYMBADIBVS OLIVIS. CAP. 140.

Nondum maturos oleæ fructus, cum adhuc flauis sunt, marina aqua & Thymo conditos, quoniam Muria innatabant, Græci κολυμβάδας uocant. Afferuntur autem ex Hispania & Italia ad nos. Vulgo Oliuen appellantur, quæ grato sapore & salubri stomacho in cibo cum asis carnibus comeduntur.

DE OLEASTRI OLEO. CAP. 141.

Exprimitur etiam ex Oleastri fructu Oleum, quod ad nos non affertur. Est autem ex urbana olea expresso acerbius. Nascitur etiam apud nos parua quædam & syluestris Olea, in Danubii, Vertachi, & Lyci ripis in Vindelicis: e cuius baccis & acetosum & acerbum exprimitur Oleum, ori, donec recens est, gratum, id uetustatem ferre non potest. Existimamus autem hanc Oleam esse quam Columella Cilibracam appellat. Nec nos latet plerosq; Cilibracam Oleam credere eandem esse cum Chame-
laea, quam Arabes Mezereon uocant: quem errorem in quarto libro cum locus requirit, detegemus.

Oleaster
Germani-
cus.

Olea Cilli-
braca.

DE AETHIOPICAE OLEAE LACHRYMA. CAP. 142.

Nascitur & in Aethiopia Oleaster calidioris temperamenti, e quo hæc fluit lachryma, quæ hodie incognita est. Quidam tamen eam esse credunt Gummi dictum Elemi, † quod ut non negamus, ita etiam non affirmamus. Considerantibus autem nobis hanc Aethiopicam Oleam & materiam circumspectantibus, nulla inuenta est quæ æque eius habitum referret, ut lignum quod Rhodii aut Rhodisii cognomine circumfertur, & sæpissime ignaris pro Agallocho, hoc est, Xyloaloe substituitur. Cedri. Causas autem & argumenta quibus inducti sumus, ut statuamus Rhodium lignum, Aethiopicæ Oleæ materiam esse, antea polliciti sumus hoc loco nos allaturos, cum de Alpalato & Agallocho ageremus, id autem nunc præstabimus. Principio nouisse legentes oportet, & probè perspectam habere, uulgaris (hoc est, alibi quàm in Aethiopia nascentis) Oleastri materiam, eius autem figuram, quoniam multos non

† Gummi
Elemi suspi-
cantur ali-

qui esse la-
chrymans
Cedri.

Lignū Rho-
dium uulgo
dictū, Oleā
Aethiopi-
cam uideri.

uidisse scimus, indicabimus. Est itaque Oleastri materia nodis tuberosa (quo fit, ut Hercules etiam clauam ex Oleastro caesam tradant poëtae) densa, solida, intortis & sinuosis Venis seu pectinibus crispa : pallidis, subfuscis & spadiceis maculis uaria, aliquantulum odorata, gustu amara & acris & uetustati ferendae maximè idonea. Eas autem omnes notas, si quis diligenter discusserit, in Rhodio ligno reperiet. Est enim aequè nodosum, & in tubera conuolutum. Quinetiam densa soliditate uulgarem Oleastrum superat, nec immeritò, cum sicciori & calidiori loco proueniat. Refert etiam fluctuantibus uenis crispum Oleastri habitum, nec desunt totidem colores, & macularum uarietas. Est etiam acre & odoratum, atque gustu Oleastri acrimoniam & amaritudinem resipit, sed utranque uehementiorem. Quoniam terra & caelo sitienti & feruido enatum est. Differt autem tenuitate sola à uulgari Oleastro, quoniam alimentum copia in sitienti solo & caelo defuit. Quapropter cum omnes huius ligni notae Oleastro conueniant, & manifestè constet id ipsum ex Alexandria Aegypti, Aethiopiae uicinae, afferri : & auctores tradunt Chamelae materiam & radices nonnunquam pro Xyloaloë uendi, neminem profecto futurum arbitramur, qui neget Rhodium lignum Aethiopiae Oleastri materiam esse: *Chamelaëa.* Porro quod Aethiopia Olea, etiam Chamelae dici possit, antea in Agallocho ostendimus.

DE QUERCIV. CAP. 143.

Non habent Latini quo glandiferarum arborum genus comprehendant uocabulum, quemadmodum Graeci, qui *αρκύς* appellatione non Quercum tantum, uerum etiam omnes alias glandes propriè dictas ferentes significant. Quamuis Theodorus Gaza credat Roboris nomen apud Latinos aequè latam significationem ut apud Graecos *αρκύς*, habere. Sed nos non meminimus hoc aliquem è probatis auctoribus dixisse. Quare non est quod Gazae hac in re assentiamur. Sunt autem diuersae huius generis arbores, partim etiam apud Latinos suis nominibus distinctae: ut sunt, Quercus, Robur, Cerrus, Esculus, Ilex & Suber. Eas omnes Graecis nominibus indicare, ualde operosum esse omnes intelligent, qui Theophrastum de his agentem considerauerint. Nos uerò rerum ad historias collatione, & Gazae uersione freti nostram de eis sententiam ferre non detrectabimus. *αρκύς* est uulgaris illa ramosa in latitudinem diffusa glandifera arbor, caudice neque adeò procero, neque recto, crasso tamen, eam Latini propriè Quercum uocant, Germani *ein Eych* / Theodorus nunc Placidam, nunc Quercum apud Theophrastum uertit. *αρκύς* specialiter uocata robur est (siquidem Theodoro credendum) nisi enim ita Robur Graeci appellarent, non temere aliud nomen esset reperire, qua ea gens eam arborem indicaret. Caudice assurgit Robur recto, procero, paucisque ramis brachiato. Italis adhuc Rouer uocatur, Germanis *ein Steineyche*, à soliditate, quasi lapideam Quercum dicas. Frequentissima est haec in Hestia arbor. *αιγιλας* Cerrus est, Roboris figuram referens, sed haec etiam eo tum rectior, tum procerior existit, ramosque non nisi in summitate habens, Germanis *ein Tanneyche* uocatur, quoniam Abietis modo recto proceroque constat caudice. *πλατύφυλλον* est, quam Esculum Latini, & *Ναυαλεϋχε* Germani appellant, Saxoniae syluis in plano familiaris, huic latissima folia, unde & apud Graecos nomen. Haec sunt glandiferae arbores, quae hoc capite *αρκύς παλαια* à Dioscoride nominantur, & propriè uocatas glandes ferunt.

GLANDES. CAP. 144.

DE PHEGO ET ILICE. CAP. 145.

Mirabuntur fortasse complures, quòd non fagum potius quam phegum Graecorum *φηγόν* uerterimus. Cum fagum non tantum recentiores auctorum interpretes, uerum & ipse Plinius per *φηγόν* intellexerit. Nos illud minimè later, est aliud quod nos nomen mutare compulerit. Graeci enim suam *φηγόν* glandiferis arboribus adnumerant, quibus dissimillima est quae à Latinis Fagus dicitur arbor. Quid enim commune Fagus cum Quercu aut Illice habet? profecto nihil. Quare diligenter notent rerum studiosi, *φηγόν* longe aliam arborem esse ab ea quam Latini Fagum appellant, quamuis Latinum nomen à Graecorum *φηγόν* deductum uideatur.

deatur. Nam ut alia omittamus omnia, quibus discrepant, Græci suæ phego Glandem tribuunt, non aliarum modo oblongam, sed rotundā. Fagus uerò Latinis dicta, glandem proprie non fert, sed in Echinatis pericarpis castanearum more pingues & oleosas nuces, easq̄ triquetras & acuminatas: quæ figura è diametro cū rotunda pugnat. Qui uerò phegum nouisse uoluerit, montanas lustret syluas, in quibus prouenit hæc arbor. Figura illi non dissimilis Quercui, sed strigolior & tristior. Glandes fert omnibus agrestibus notas, figura rotundas: qua nota tanquam præcipua ab aliis Glandiferis distinguitur. Porro non licuit hæcenus rescire, quo nomine nostri agrestes hanc Phegum appellent. Glandes uerò, adiecto rotundarum cognomento, à reliquis distinguunt. At quæ Romanis Fagus appellatur, proprii & simplicis generis arbor est. Et diligenter quidem à Theophrasto Oxyæ nomine descripta, unde uolentes historiam eius petere possunt. Est itaq̄ φυρὸς Quercus species, quam nos Phegū, ut à Fago distinguatur, uocamus. Fagus uerò simplicis generis arbor, quæ Theophrasto ὀξυὰ nominatur. Theodorus † scissimam uertit: quoniam materia eius facile in tenuissimas laminas findatur. Ilex autem quæ Græcis πεινός est, & ipsa glandiferis adscribitur: quo autem nomine Germanis nota sit, fatemur nos nondum rescire potuisse. † Sunt præter has glandiferas & aliæ arbores, in quorum numero est quæ φέλλος Græcis, Latinis Suber, Germanis † Krachbaum nominatur, Pyrenæis montibus familiaris. Cortex ad calceamenta & alios usus expetitur, iccirco in copia etiam ad nos uehitur: est autem rarus, leuis & fungosus, eum nostri Krach uocant à crepitu quem sub pedibus edit calceis insutus.

Oxya.
† Fissim.
Ilex.
πεινός.
Suber.
Phellos.
† Krachbaum.

* Fagum nostram, seu Latinorum, Theophrasti Oxyam facit: Phegum uerò Græcorum, arborem Quercui non dissimilem, strigiosorem: quæ glandes rotundas proferat, &c.

† Ilex alia est Aquifolia, Germanis Hols uel Huls.

DE CASTANEIS CAP. 146.

Castanea arbor sui nominis fructus fert, omnibus notos, qui Græcis Διὸς Βάλανος, Σαρδιανὰ Βάλανος λόπιμα & κάστανα uocantur. Germanis Castanien & Kesten. Plinius numerosam facit earū differentiam. Apud nos triplex habetur genus: unū syluestrium, & duo satiuarum. Syluestrium sylvæ sunt in ulteriori Rheni ripa in Trebochis supra Argentoratum, & in toto uilo montano tractu. Proueniunt etiam in citeriore ripa, sed parcius. Satiuarum quædam sunt minores, quædam uerò grandes è Narbonensi Gallia, primum ad nos allatæ, quas Marones appellant.

DE GALLA. CAP. 147.

Multa præter fructum glandiferæ ferunt arbores: præsertim Quercus, Ilex, & Robur: in quorum numero etiam Gallæ sunt, medicis, librariis, & artificibus quibusdam expetitæ. Eæ pediculis, ut glandes, surculis adhærent. Ferunt etiam in foliis similes Gallis pilulas, sed rariores corpore: in quibus ueluti Muscæ quædam & Culiæc gignuntur. Hæ quamprimum deciderint, flaccescunt: decidunt autem ut plurimum citò, nec Gallæ modo in parente sua indurantur. Ipsæ autem Gallæ Gallæ ὀπffel & Eychōpffel uocantur. Pilulas uerò Gallis similes, & foliis adnatas Daube Gallōpffel nominamus, quasi surdas, fatuas, & inanes Gallas. Suntq̄ optimæ Asiænæ, quas hodie Turcicas nominant.

* Galla alia inanis est, quæ folijs adnascitur. alia solida: cuius tres species adferuntur: Turcica, Istrica quæ parua sunt, & nostrates magne.

DE RHV. CAP. 148.

Rhv frutex paruus latum ferens & lentibus similem fructum, eumq̄ copiosum, confarctum & corymbaceis racemis cohærentem, qui Arabico uocabulo hodie in pharmacopoliis Sumach appellatur. Theodorus Gaza Rhun fluidam interpretatus est, apud Theophrastum nomen illi à ῥῆω factum esse existimans.

DE PALMA. CAP. 149.

Palma arbor est quæ palmulas fert, quas hodie Dactylos uocant. E quibus fit

D iij

purgans medicamentum, quod Diaphœnicon à palmulis nominant. Sunt autē multa & Palmæ & Palmularum genera. Plinius quædam Nicolaos uocat, earum quaternæ cubiti longitudinem habent, quæ uerba malè intelligens Hermolaus Barbarus in magnum errorem incidit, scribens Nicolaos palmulas, quaternum cubiterum habere longitudinem. Auxit itaq; Barbarus decies & sexies earum mensuram. Locus est in Corollario huius capituli. Palmulas autem Germani Dacteli uocant, corrupto Latino nomine. Palma autem procera est arbor: materia rara fungosaq; quæ tota ueluti teretibus & sinuosis neruis per medullam transeuntibus, & ceu fluctuantibus constat. Cortice uestitur carne & capillatis neruis concreto, qui ex interuallo ueluti in orbis, circulos & uerticillos extuberat: quibus se ascensuris ueluti gradibus ad hoc natis scansilem præbet. Folia profert longa, uenosa, harundinea, quorum singula gemina, & ceu complicita conspiciuntur, fiunt ex cortice funes. E foliis funes, sportæ & tegetes, quibus inclusæ quædam peregrinæ merces ex India & aliis calidioribus locis afferuntur. Trabes è palma cæsæ, etiam in alseres serra secantur: iis cistas componunt, quibus inclusum saccharum ex Indiæ occidentalis Insulis nostri mercatores reuehunt. Vidimus nos palmæ frondes, materiam & corticem, adeoq; magnos corticum circulis adhuc circumdatos truncos: quod ideo referimus, ne ex relatione aliorum hæc scripsisse, aut ex Plinio excerptisse uideremur. Porro nequaquam silentio prætereundum existimamus, quod principio huius capituli Dioscorides Arabica Myrobalani mentionem faciat, ut rerum studiosi etiam hoc scirent, quid per eas intelligat hic author. Nos itaque censemus Arabicas Myrobalanos eos esse fructus, qui adhuc in omnibus Pharmacopoliis Myrobalani appellatione cognoscuntur, non tamen omnes quinque intelligimus, sed tres præcipuas: uidelicet Indam, Citrinam & Chebulam, quæ tres differentiæ non in diuersis, sed una eademq; arbore nascuntur, ut palam ostendimus in peregrinorum medicamentorum historia: ubi docuimus Indam Myrobalanum primum fructus rudimentum esse, quam Plinius Oliuæ nucleo comparat, atq; Adypson appellat, & Citrinam maturescens, Chebulam uerò maturum fructum.

Myrobalanus Arabicus.

PALMÆ THEBAICÆ. CAP. 150.

DE PALMÆ ELATE. CAP. 151.

Ελάτη siue *Σωάδα*, oblongum, mucronatum & squamatim compactile florentium & adulescere incipientium palmularum tegmen & operimentum est, pingue, crassum & odoratum, quo antiquitas ad spissanda unguenta usa est: nunc uerò non sris medicis non expetitur. Vidimus aliquoties cum palmulis casu allatam, sed aridam & inueteratam.

DE PVNICIS MALIS. CAP. 152.

Mala punica hodie granata, à granis quæ intra se claudunt, uocantur. Habent hæc suas ex sapore differentias. Inueniuntur etiam, & arte sic nasci coguntur, quæ nullum in acinis semen habeant: ea græcis ex argumento *Ανώρινα* uocantur. Atqui non tantum in Aphrica apud Pœnos, à quibus nomen inuenerunt, Punica mala nascuntur, proueniunt etiam copiosè in Hispania, Gallia, Italia, aliisque pluribus locis atq; in ipsis alpis soli aduersus, & in decliuis campis imminentibus, qua Germania Italiam attingit. Nos hæc mala Granatöpffel & Marie Magdalene öpffel nominamus.

*Punica mala alia sunt syluestria, alia satiuæ: hæc rursus, uel dulcia, uel uinosa, (quæ *Muxa* nominant, quasi *μύξα*;) uel acida.

DE CYTINIS ET BALAUSTIIS. CAP. 153.

Cytinos Punicæ flores esse tradit Dioscorides iam sequenti capite: Balaustia quoque Punicæ sed syluestris flores esse dicit. Nos uerò non temere arbitramur alio modo differre, Cytinos & Balaustia. Cum enim utriusq; Punicæ flos eandem habeat formam, Balaustium & Cytinus diuersam, necesse est aliam subesse differentiam, quæ talis est. Cytini sunt Punicæ tenelli fructus, qui statim post flores decidunt, ut in omnibus malis fieri uidemus. Quod enim Dioscorides scribit Cytinum florem esse Punicæ, non intelligendum esse de toto flore censemus, sed de posteriori eius parte, quæ fructus

fructus rudimentum est. Nam hæc etiam Balauſtii nomine in pharmacopoliis cognoscitur. Balauſtium uero est flos sylueſtris Punicæ, quæ decidit sponte: quoniam inter pediculum & floris folia non habet caput, ex quo fructus fiant. Tales abortini flores in multis arboribus & herbis uidentur, præsertim in Cucurbita & Cucumeratis omnibus generibus, & hæc est uera Balauſtiâ Cytino distinctio, quam neminẽ spero temere reprehensurum, si ea quæ de abortiuis floribus dixi intellexerit, uiderit, & animaduernerit. Possunt tamen tam in sylueſtri, quàm fatiua Punica & Cytini & Balauſtia nasci.

DE SIDIO. CAP. 154.

Σίδιον, uel in plurali numero *Σίδια*, Punici mali cortices, Græci uocant: Latini Mallicorium. Veteres enim Sidam Punicum Malum nominabãt. Est & herba palustris fructum huic similem ferens, quæ Sida appellatur: cuius etiam Nicander in Theriacis suis meminit. Sidium uero hodie corrupto nomine † Sidia uocatur in Pharmacopoliis. † *Psidia*

DE BALAVSTIIS PRIVATIM. CAP. 155.]

Quemadmodum Cytiniâ Græco uocabulo *κύτθ*, profundum uasculum significante, propter figuræ similitudinem, dicti sunt, ita etiam Balauſtia à uerbo *βαλάω* nomen suum sumpsisse nobis uidetur. Decidunt enim hi, & à matre sua tanquam abortiuu excutiuntur. Quicumq; enim Punicæ flores posteriori sui parte inter floris foliola, & quo furculis adhærent peciolum, non habuerint oblongum & tuberosum capitulum, steriles sunt, ideoq; tanquam excrementum quoddam superfluum ueri fructus alimentum consumens, expelluntur. Quare si quis horum Balauſtiorum figuram considerauerit, deprehendet, ea non Cytino aut oblongo uasculo simili tuberculo, sed dilata ueluti basi foliola sua complecti. Est autem figura Balauſtio, Rosæ non dissimilis, sed multo pluribus foliolis stipatus est. Differunt autem colore Balauſtia, ut Dioscorides etiam testatur, ad nos uero ut plurimum feruntur, quæ rosas etiam colore imitantur. Habentur passim in omnibus pharmacopoliis, & nomen suum retinent. Quanquam nonnulli non simpliciter Balauſtia, sed flores Balauſtiorum appellant.

DE MYRTO. CAP. 156.

Μύρτιν Græcis, Myrtus & Murtus Latinis uocatur, frutex celebris poetarum carminibus, uerum uiribus quas in medendo præstat multo celebrior, qui quoniam nusquam apud nos sponte prouenit, Germanico nomine destituitur. Non enim est exiguus ille fruticulus, quem Germani † *Weydelstrauch*, & cuius baccas *Weydel-ber* † *al. Heide* appellat, ut hæcenus falsò pleriq; crediderunt etiam docti. Vera autem Myrtus duplex est, candida & nigra. Illa candida, hæc uero nigra baccas parit: unde & *Heidela-stand.* Ouidius de ea sic scriptum reliquit. *Myrtea sylua subest bicoloribus obsita baccis.*

Prouenit autem copiosè in Narbonensi Gallia, maximè in eius parte maritima, quæ Prouincia uocatur. Seritur etiam à plæriscq; in hortis, etiam in Italia. Est autem in aliquam proceritatem, si studiosè colatur, adolescens frutex, aut etiam arboreſcens: foliis Lentisco uel Buxo similibus, acuminatioribus tantum, gustu aliquid aromatis præ se ferentibus & odoratis, quæ hodie cum fructu ex Italia afferunt. Habent sane ueri Myrtilli insignes differentias quibus à nostris baccis, quas *Weydelber* uocamus, dignosci possunt.

DE MYRTIDANO. CAP. 157.

Myrtidanum Myrti adnatum siue accidens est: † quod ad nos non adfertur: propterea in nullo usu apud nos habetur. † *Tut Cisti Hypocistis.*

DE CERASIIS. CAP. 158.

Cerasi arboris multe sunt forma et facultate distãtes species, quapropter earũ etiã fructus diuersas in cibo et medicina uires habet: austera et maiora, quæ nõ ita in magnis arboribus nascuntur, è Põto primũ in Italiã Lucul. attullit: Quæ uero dulcia sunt et in proceris arboribus nascuntur, spõte sua ubiq; in Germania proueniunt. Proueniunt etiã sponte

sponte in Misniæ & Saxonie finibus, non longe ab Hala, parua & duos cubitos raro excedentes Cerasi, fructu mediocris magnitudinis, quas non sine causa Chamæcerasos sylvestres appellare possumus. Nos generali uocabulo omnia Cerasa Xyrjen nominamus.

DE SILIQVIS. CAP. 159.

A cornuum similitudine Grecis κεράτια hi fructus uocantur, Latinis uero Siliquæ: quoniam leguminum siliquis similes sint: in pharmacopoliis corrupto uocabulo Xylocaracta & Xilocataracta pro Xyloceratia uocantur. A Germanis autem Johansbot/ quoniam credunt diuum Iohannem Baptistam hoc fructu loco panis in

† Bock's solitudine uictitasse. †
hornchē/
Bauaris.

DE MALIS OMNIBVS, ET PRIVATIM COTONEIS. CAP. 160. & 161.

Plurimas habent mala differentias, non tantum secundum diuersas regiones. Variant etiam oppidatim iisdem regionibus. Quare non facile aliquis omnia suis appellare nominibus poterit. Cydonia uero siue Cotonea omnibus nota sunt, e quibus in pharmacopoliis multa ad medicinae usum fiunt. Habent ea tres precipuas apud nos differentias: quædam maiora sunt & malis similia, quædam uero minora, & pyri modo turbinata. Maiora etiam ερραδια Grecis dicuntur. Tertium genus sponte sua Danubii Petrosis ripis in collibus prouenit: plurimumque supra Ratisbonam usque ad petreas fauces, per quas Danubius labitur. Est autem hoc cæteris, pomis quidem minus, sed adstringendi ui multo efficacius.

DE MELIMELIS. CAP. 162.

Melimela siue Glycymela, a melle & dulcedine nomen habent. Hæc si alia accederent, crederent esse quæ Germanis No: igöpfel & Augstöpfel uocantur. Sunt enim admodum dulcia & suauia, & pueris ac delicatis mulieribus expetuntur, unde & Marialis in hunc modum de iis scribit.

*Infanti Melimela fatuasque Mariscas.
Nam mihi quæ nouit pungere Chia sapit.*

DE EPIROTICIS MALIS. CAP. 163.

Qualia Epirotica siue orbiculata mala sint, hodie non facile indicauerit quis. Apud nos tamen habentur in latitudinem compressa mala, quæ ab orbiculata figura patrio sermone Scheyböpfel nominamus, idem significante uocabulo quod Latinis orbiculata. Succus iis uinosus & gratus palato. An uero eadem sint cum Epiroticis, non ausumus affirmare, in tanta Malorum diuersitate.

DE AGRESTIBVS MALIS. CAP. 164.

Agrestia mala ubique nascuntur, habentque multas etiam ut fatiua differentias. Faciunt ex his & pyris agrestibus & syluestribus prunis, omnibus contusis per se expressis, aut affusa aqua, multo simile potum, qui Hessian incolunt rustici, quem Appeltrant/ hoc est, e malis confectum potum appellant.

DE PERSICIS MALIS. CAP. 165.

† Pirsch
Fen. Persica mala, quæ Germanis Pirschen nominantur, omnibus cognita sunt. Differunt tamen a Persicis. Genera eorum plura: quædam parua sunt, quædam grandia, & crocea carne constant, quæ omnibus saporis bonitate præferuntur.

DE ARMENIACIS MALIS. CAP. 166.

† al. etiam
Zamenel
len.
† al. Ma
leui. Ex Persicorum genere sunt & Armeniaca, minora tamen & ori suauiora, colore subflauo, & cito maturescunt, quapropter præcoqua & præcocia a Romanis uocantur. A Germanis uero Marellen, Sommerpirschen & Malatheyn/ & Goll- pirschen. Arbor cum foliis & floribus mediam inter malum persicam & minorem cerasum figuram & magnitudinem habet.

DE MEDICO MALO. CAP. 167.

Medicum malum Assyrium, Persicum, Citreum, Cedromalum & Citrinum uocatur. Grande est & oblongum ouata figura malum, lentam habens carnē, & in medio acetosum circa semina succum, ex quo Syrupum de acetositate Citri dictum faciunt: Corticem habent colore citrinum, unde & nomen inuenit. Porro hoc malū in Cedro non nascitur. Propterea uidendum est ne diuersæ arbores confundantur. Sunt etiam huius generis Limones, Poma Adami, & Arangia, ab Italis Naranzia, Germanis **Pomeranzen** appellata. Ea omnia aurei mali nomine comprehenduntur. Habetur ænigmaticum de his malis carmen, quod est: *Medica m̄la quidem nec m̄la, nec medica:* quod quiuis profodiæ gnarus facile intelligit.

*Germanis tres species nominantur Citrinaten / Limonen / Pomeranzen.

DE PIRIS. CAP. 168.

Pira non pauciores quam mala differentias habēt, quod quidem ad formam attinet. Facultate tamen omnia, sed alia aliis magis, astringunt; Germanis **Piren** & **Biren** uocantur.

DE PIRASTRO. CAP. 169.

Agēs uocatur Græcis, Piraster, hoc est, Pirus syluestris: Quamuis autem Dioscorides Achradem certam syluestris speciem esse dicat, tamen quia Theophrastus simpliciter Pirastrum, Achradem appellat, nos quoque Achradis uocabulo quamcunque pirastrum significari censemus. Sunt enim diuersæ eius differentia.

DE MESPILO. CAP. 170. 171.

Mespilus arbor eiusdem nominis parua m̄la † producit. Sunt autem duæ præcipuæ eius species. Prima Tricoccus Græcis, & proprie Mespilus uocatur: Italis atque Arabibus Alzarola siue Azarola. In Germania hæc arbor incognita est. Altera uero Mespili species, Græcis Epimelis & Hamamelis uocatur, quod iuxta malos soleat nasci. Hæc copiosè in Germania & fata & sponte prouenit. Cum uerò sponte, semper uicinam habet agrestem malum: unde & nomē a Græcis illi factum existimo. Huius fructum Itali etiam Vnedonem uocarunt, propterea quod præter unum comedere & deglutire possit, antequam mollescat: adeo enim fauces adstringit. Non melatet arbuti etiam fructum a quibusdam Vnedonem uocari, quod tantum unus esitari debeat. Sed ipse Galenus epimelida, Vnedonem ab Italis rusticis appellari, testatur. Sed male illi arbuti uicia assignat. Cuius fructus etiam a quibusdam Vnedo uocatur, stomacho noxius & capitis dolores excitans, quæ uicia immerito Epimelidi adscribit Galenus. Cum constet experientia Epimelida (quæ Mespilus in Germania etiam uocatur) stomacho non inimicam esse, nec capitis dolores facere. Porro quæ a Germanis **Nespeln** uocantur, Vnedones sunt, hoc est, Epimelidis fructus, non propria uocata Mespili ut hætenus omnes credunt. Eum errorem nescio an aliquis ante nos deprehenderit. Vt cunque se res habeat, nouisse legētes oportet, Mespilo, Apio similia folia tribui, & singulis fructibus ternos nucleos. Vocata autem uulgo Mespilus nequaquam incisa & Apio similia, sed indiuidua, oblongaque, ut Malus, folia habet, angustiora tamen. Præterea non ternos, sed quinos semper nucleos singula eius mala cōplectuntur, nisi fortè interdum præter naturam aut plures aut pauciores contineat. Quod autem Galeno non assentiamus, Epimelidi, Memæcyli uicia adscribenti, nonnulli fortasse malè interpretabuntur qui in unius magistri uerba iurauerunt.

† Mespila.

Epimelis.

Hamamelis.

DE LOTO ARBORE. CAP. 172.

Commune est & multis plantis proprium Loti uocabulum. Hoc autē loco de Loto arbore sermo est Dioscoridi: quæ plurima in Aphrica, eiq; adiacentibus insulis prouenit. Sunt autem plures Loti arboris species, ut uolentes apud Theophrastum inquirere possunt: Latini Celtim hanc uocant. Quo uero nomine nunc cognoscatur & quid sit hæc Lotus, non conuenit inter authores. Nam quod Ruellius, Barbari fretus testimonio, scribit eam esse quam Calamum Cenomanni appellent, haud induci

Cerasi
species.

induci possum ut credam. Idem Pongeracum, Visciolum & Ciceraginem ab Italis uocari scribit, Gallis Alysam & Alyserum: quod æque falsum esse cognoscet, quicumque arbore, quam his nominibus appellat Ruellius, nouerit. Est enim Cerasi species cuius Baccæ recentioribus Visciola, Germanis uero *Weisseln* dicuntur. Est autem arbor non tantum Italiae aut Galliae familiaris, uerumetiam Germaniae, in qua etiam frequentius sponte nascitur, quam in hortis seratur. Itaque nos plurimum inter hanc & Lotum interesse censemus. Siquidem hæc frigido sub Septentrione cælo, lotus uero torrida & semper æstuanti Africa prouenit: quinetiam huic Cerasi folium est, loto uero Illicis tribuitur, hoc est, figura Quercus per ambitum profundius incisum sinuosumque. Differt etiã utriusque materia plurimum. Nos autem iis subscribimus qui Lotum arborem

*Sandalum
rubra aut
Lotum esse,
aut falsum
tem pro ea
recte in uisum
uenire posse.

Sandalum esse arbitrantur, quod multis argumentis demonstrare & obtinere possemus, nisi breuitati consuleremus. At non quamuis Sandalum intelligere legentes oportet, sed eam tantum quæ rubræ cognomentum in pharmacopoliis habet, quæ & ipsa habet plures differentias, quemadmodum de Loto scribit Theophrastus. Eo autem libentius hoc pronunciamus, quoniam Sandali rubræ folia uidimus Nurebergæ apud Georgium Ollingerum pharmacopolam, qui miro cognoscendarum rerum studio tenetur. Figura iis erat eadem quæ Quercus & Ilignis, sed concinnior & pulchrior: magnitudo uero minor & in angustum contracta, substantia densa, qualem Lauream habent. Quare non aberraturos se uereantur, qui Sandalum rubræ accipient, ubi ueteres Loti materiam requirunt: quæcumque enim uires à Græcis Loto adscribuntur, eas etiam Arabes suæ rubræ tribuisse neminem ignorare putamus.

DE CORNO. CAP. 173.

*Pyraeantha, aliud
quàm Cornus.

† Alij scribunt Kornlebaum.

Cornus nequaquam est, ut hætenus plerique crediderunt, arbore scēs illa Spina quæ ueteres Græci (ut antea retulimus) Pyraeanthā, Latini Spinam, Itali Spinū albū, Galli Aubepine, Germani *Weißdorn* & *Dagedorn* uocant. Quod quilibet palpabit qui Theophrasti & huius authoris uerba de Cornu, cum Italicorum Spino albo & Germanorum *Dagedorn* conferet.

Vera autem Cornus duplex est: syluestris, & satiuæ: utraq; in Germania nascitur, & à nobis Latino uocabulo *Cornelbaum* uocatur. Nam Corna, id est, fructus eius *Cornel* in uocamus. Habemus & alia nomina præter Latinum quibus eam iudicamus, ut *Dirlen*, *Dornfirsen* & *Nerliger*: fructum fert Oliuæ mediocris quantitate, cibo & medicinæ propter suam adstringendi uim, idoneum. Nascitur syluestris Cornus pinguibus montanis locis: distinguitur etiam alio modo, siquidem altera mas, altera foemina existit. Mas apud nos montibus familiaris, quinetiam in hortis seritur: statim ueris initio flores lutei coloris producit. Foemina etiam in plana descendit: florem in pallido candidantem serius emittit, & serius fructum percoquit. Inuenitur foemina Cornus, quam Græci *βηλυκρανία* uocant, plurima inter Danubiū Vuerdam oppidum & Augustam Vindelicorum.

*Corni maris lignum est solidum, foeminae rariis. Cornum syluestrem aliqui interpretantur *Faulholz*, *Faulbaum*: sed in alijs locis alios frutices aut arbusculas iisdem nominibus appellant.

DE SORBIS. CAP. 174.

† Alij Sporbiern / Speierling.
Sorbis torminalis.

Crategus.

Sorbanon sunt, ut quidam falso credunt, syluestria mala, quorum antea ab hoc auctore mentio facta est, suum enim proprium ab his genus habent. In Italia ferè omnibus cognita Sorbus arbor est. Fructus eius in una specie ouatus, in alia rotundus & globosus, in alia turbinatus est. Germani parum deflexo uocabulo & transpositis literis *Sporöpfel* & *Sorböpfel* ac *Esbröpfeln* uocant. Nascuntur tum sponte in montanis quibusdam tractibus, tum etiam in uineis sata. Plinius Romana auctoritate quartum statuit Sorbi genus, quod Torminale uocat. Constata hæc arbor, ut ipse refert, folio Platani, & Pomo, si prioribus conferatur, minimo. Eam arborem Theophrastus è Mespilorum genere esse putat, nec immerito, siquidem fructus & figura & sapore Mespilaceus existit: æmulatur etiam folio ueram Mespilum, nisi multo maius esset. Proprio autem nomine *κράταιον* eam Theophrastus appellat. Porro quantum nos iudicare possumus hæc torminalis Sorbus est, quam Germani *Elzenbaum*

baum

baum/ & cuius fructus Elzber nominant, quibus tanquam singulari & presenti remedio contra tormina utuntur, qui Hercynios montes accolunt rustici. Conueniunt historiae, flores, fructus, eorum fauceus & racemosus habitus quemadmodum & folia. Itaque neminem futurum arbitramur, qui huic nostrae contradicturus sit sententiae.

† Nobis placet etiam quintum Sorbi genus his addere, quod Aucuparium cognominamus: quamuis merito quartum in numero esset, quoniam tota figura, foliis, & flore uerae Sorbo tam similis sit, ut non facile a quouis dignosci queat, nisi pomo, quod omnium minimum & Piso maius est, colore rufum, gustu austerum, quemadmodum alia Sorba. Nostri aucupes fructu eius aibus insidiantur, qui eos Vogelber + nominant. Ruellius hanc arborem Ornum esse credit, ut ante etiam retulimus. Sed alia, ut praemonstrauimus, ab hac est Ornus.

† Sorbus aucuparia
Eberasch
† Quitschelber
Stolberge.

DE PRVNO. CAP. 175.

Prunus arbor uaria habet genera: unde etiam fructus diuersa magnitudine, figura, & temperamento constare necesse est. Sunt enim quaedam aluum sistentia: sunt & soluentia, quae uis facile gustu deprehendi potest. Quae cumque enim dulcia sunt, aluum soluunt: quae uero acerba & austera, eam cohibent. Damascena etiam pruna adhuc in Pharmacopoliis exiccata habentur. Quemadmodum etiam magna illa Hungarica, ab ipsis Hungaris Damascena, & a Germanis grosse Zwetschen & Ungarische Pflaumen uocata. Quidam his pro Damascenis utuntur. Pruna autem omnia generali uocabulo nobis Pflaumen nominantur. In Hestia quoque Praunen/ quae uox a Prumno deducta uidetur. Nam sic Galenus syluestre Coccymelea, hoc est, syluestrem prunum in Asia uocari testatur. Exiccata etiam pruna ad nos ex Hungaria, Bohemia, Austria, Transsylvania & Morauia afferuntur, quae omnia communi uocabulo Zwetschen nominamus: Sunt & cerea pruna quae Spilling Germanis dicuntur. † Brabyla quidam priuatum interpretantur Briecken.

Prumnus.
Cerea pruna.

DE ARBUTO. CAP. 176.

Κόμαρον Graeci arbutum uocant: in Germania nondum sponte natum conspeximus: non enim est syluestris Rosa frutex, quem Cynosbatum esse antea diximus. Vera autem Arbutus in Italia nascitur, folio crasso, Laurini figura, crassiore tamen, minore & pro sua magnitudine latiore. Fructum fert mediocris siue parui pruni magnitudinis: figura Fragi, intus similiter, ut fraga paleacea & acerosa grana habentem, gustu iniucundum. Respexit autem ad Arbuti & Fragi similitudinem quam inuicem habent. Ouidius cum ait: Arbuteos foetus montanaeque Fraga legebant. Plura lege supra in Mespilo.

DE AMYGDALIS. CAP. 177.

Amygdala duplicis est differentiae. Fert enim quaedam dulces, quaedam amaras nuces. Appellatur etiam alio nomine Graeca nux Amygdalus. Cognita omnibus haec est arbor apud nos, maxime qui Rhenum accolunt populis. Primas autem in Germania nascentibus tribuitur in Spirensi agro natis. Germani arborem ipsam Wandelbaum uocant. Fructus uero Wadeln. Notae autem omnibus haec nuces sunt. Exprimuntur ex utriusque nuce oleum, quod in suos usus seruatur a Pharmacopoliis.

DE PISTACIIS. CAP. 178.

Pistacia, uel ut Nicander uocat, Pistachia, quae & iam Phistica † & uulgo in Pharmacopoliis Pistacia dicuntur, nuces sunt in Syria natae, lento & ueluti osseo putamine munitae, quae eodem nomine adhuc ab omnibus medicis & Pharmacopoliis cognoscuntur.

† Pistacia
uulgo.

DE IVGLANDIBVS. CAP. 179.

Nux regia siue Persica, uel simpliciter nux uocata notus omnibus est fructus, in procera & ramosa arbore nascens: quae lata & odorata habet folia. Germani simpliciter Nusse siue Welsche nusse uocant. Persica autem cognominatur, quoniam ex Perside primum in alias translata est regiones.

Ponticæ nuces quas alio nomine Græci *Απριονάρα* uocant, Latinis etiam Auellanae dicuntur. Sunt uerò duplicis differentiae: quædam sponte ubiq; in Corylo uulgaris nascuntur, quæ à Germanis *Naselnuß* nominantur: quædam uerò in hortis syluestris. seruntur arbore Corylo simili, sed fructu oblongiore & toto ceu barbato putamine uestito: nucleus ruffa ut plurimum membrana cingitur. Plinius has nuces barbatae. in Xyli descriptione appellat. Est & tertium Auellanae genus in hortis fatum, syluestri simile, sed maius nucleo, & gustu suauius. Quartum genus est, quod in Macedonia nascitur, arbore non quemadmodum apud nos multiplici, caudice fruticosa, sed singulari, procero, & iustam arborem æquante: foliis latis, nucibus in grandem racemum pingui magnitudine congestis. An autem ueteres hanc cognouerint, neq; negare neq; affirmare ausim. Certè apud eos qui nunc extant authores, nulla extat descriptio quæ eam referat. Inuenerunt autem hanc Corylum in Macedonia & Hæmo Thraciæ monte legati quidam è Buda Constantinopolim missi, inter quos fuit & Paulus Rubigallus qui hæc nobis retulit.

1. *Corylus uulgaris syluestris.*
2. *Vrbana ruffa.*
3. *Vrbana syluestri similis, maior.*
4. *Macedonica, quæ arbor est.*

DE MORO. CAP. 181.

Morus omnibus nota est arbor, quæ Germanis *Wailberbaum* nominatur: fructus uerò, id est, Mora + *Wailber*. Nascuntur etiam in Rubo mora his quæ in arbore nascuntur similia, sed minora & sui generis. Nam Rubus multum à Moro arbore differt. Conficitur ex utriusq; mori succo medicamentum, quod *Diamoron* appellant, oris & faucium uiciis accommodatum. Porro duplicis est differentiae Morus: altera nigra, altera candida fert Mora: sed quæ candida fert, in Germania non ita frequens habetur.

† *Vulgò Mora Celsi.*

DE SYCOMORO. CAP. 182.

Sycomorus, siue quod idem est Sycaminus, copiosè in Aegypto nascitur & aliis quibusdã locis: apud nos uerò incognita est arbor, quemadmodum etiam altera Sycomorus quæ in Cypro gignitur. Habetur in Italia planta multifidis & fissis foliis, in cuius summis surculis baccis simile pomum est, nucleo intus ligneo & anguloso: eam Sycomorum esse quidam Itali credunt: & nobis quidem eius missa sunt semina: quæ terra obruta singula quinas emiserunt plantas. Sed nihil minus est quam Sycomorus: parua enim est, & fructus in extremis fert surculis: cum Sycomorus magnitudinis iustæ arbor sit, fructus suos non surculis, sed ipso caudice producat.

FICVS CYPRIA. CAP. 183.

DE FICO. CAP. 184.

Ficus uulgaris est arbor, cuius fructus Ficus dicuntur Latinis, Græcis *σῦκα*, Germanis *Feygen*. Multæ Ficum apud ueteres sunt differentiae. Hodie tantum tres in hisce regionibus nouimus. Afferuntur enim flauæ quædam in sparteis corbibus compactæ, quas Germani *Norb Feygen* nominant. Aliæ etiam in cistis laurinis foliis commixta ad nos ueniunt, quas à foliis *Laub Feygen* nominamus. Tertium uerò genus ex Massiliensi Prouincia affertur, minutis & turbinatis sparteis corbibus inclusum, hæc parua quidem sunt, sed suauitate præstantes: Germanis *Wartliche Feygen* uocantur. Quidam etiam Caricas siccatas Ficus nominant, quam uocem Virgilius Marcellus malè in Dioscoridis contextum posuit: habent enim Caricæ ficus suum peculiare genus, ut ex Plinio colligimus: & Hermolaus Barbarus in corollario huius capituli testatur.

Carice.

DE CAPRIFICO. CAP. 185.

Est & syluestris Ficus, quam Græci *Εριτόρυ*, Latini Caprificum appellant, Germaniæ incognita: Romæ frequens prouenit, in uetustotum ædificiorum ruinis & muris.

DE GROSSIS. CAP. 186.

ολωδοί, quos Latini Grossos & Grossulos uocant, Caprifici fructus sunt, Ficis multo minores.

DE LIXIVIA E CREMATIS FICI RAMIS. CAP. 187.

Fit Lixivia macerato in aqua utriusque Fici cinere, quæ admodum acris existit. Non sibi medici perquam raro ea utuntur.

DE PERSEA ARBORE. CAP. 188.

Persea arbor plurimum differt à malo Persica uulgari, quamuis & ipsa Persica uocetur, & utraq; ex Perside in alias regiones translata sit, tamen Persica etiam Septentrionalibus plagis cito & ante frigora fructum suum percoquit. Persea uero etiam in Rhodo calida regione, ad florem tantum peruenire potuit, ut authores tradunt. Qui uero plura de Persea legere uoluerint, Theophrastum consulant, qui historiam eius diligenter absoluit.

LIBRI PRIMI CONCLUSIO.

Primum hunc Dioscoridis librum Perseæ caput claudit: quamuis in quibusdam exemplaribus etiam aliquot herbæ sequantur, ut Iberis & Halicacabus, ab imperitiis adiectæ. Nam Iberis idem est cum Lepidio, quod in secundo libro describitur. In capite etiam Halicacabi, quod Hiberida sequitur, tres herbæ confusæ sunt, ut Halicacabus, Solanum somnificum & Dorycnium. Propterea hæc capita impositiua sunt & non genuina.

 VALERII CORDI SIMESIJ, in Pedacij Dioscoridis ANAZARBEI SECUNDO DE MEDICA MATERIA Librum, Annotationes.

Libri secundi partes sunt tres. Prima, De animalibus, & eorum partibus.

Secunda, De Frumentaceis.

Tertia, De Oleribus & condimentarijs herbis.

IN PRÆFATIONE, QUAM DIOSCORIDES SECUNDO LIBRO præponit, Annotatio.

NUMERAT AVTHOR QVO ORDINE RES IN PRIMO LIBRO descriperit, & quo in hoc secundo libro pergere uelit ordine. Nullam autem mentionem facit quod Herbacea quædam & acrimoniam habentia præter aromata in primo libro recensuerit. In secundo uero se de Oleribus & acrimoniam habentibus herbis scripturum pollicetur. Cum ergo Iberis oleracea sit & acrimoniam habens herba, ut in secundo libro describatur necesse est. Nihil enim commune habet cum arboribus, quare inter has describi debeat. Sed ne quis à dictione, acrimonia, causam cauillandi arripiat, necesse est ut indicemus, qualem acrimoniã cum Dioscoride hoc loco intelligamus, ne quis nobis hac tatione persuadeat, bene describi in primo libro Iberida, cum multa alia acrimoniam habentia in eodem recensentur: ut Acorus, Meon, Cinamomum, Costus, & alia quædam manifestam resipientia acrimoniam. Verum ad hanc obiectionem respondemus, Dioscoridẽ de huiusmodi acrimonia, quam prædicta aromata habent, hoc loco non locutum esse, non enim eadem omnibus plantis est acrimonia: quædam enim solam eam habent, adiecta interdum amaritudine, dulce dine, & quibusdam alijs saporum differentiis. Tale

autem sunt Allium, Ceba, Sinapi, Nasturtium, Eruca, Lepidium siue Iberis, & quæcunq; his similem præferunt gustu qualitatem. Hæc simpliciter acria dicuntur: suntq; omnia ista oleraceæ herbæ: de his autem in secundo se scripturum dicit. Longè uerò aliam acrimoniam habent, Acorus, Costus, & reliqua quæ in primo describuntur. Non enim eam in terrestri habent corpore ut exulcerare ualeant, quemadmodum illa oleracea: sed omnia præter lenem & gratam acridinem, etiam partium tenuitate constant, qua facile per corpus penetrare possunt: non enim sui saporis & facultatis uim uni loco imprimunt, nec eidem diutius inhærent, propterea exulcerare minimè sunt apta. Partium etiam subtilitate gratum & iucundum odorem coniunctum habent: & quæ talia sunt, aromata dicuntur. Differunt tamen hæc ipsa secundum diuersorum elementorum diuersam mixturam: quare facultatem etiam eorum diuersam esse necesse est. Hinc est quod Costus ferè solus ex aromatis ruborem cuti impositus excitet, quoniam suam acrimoniam magis in terrea substantia quam cætera aromata habeat. Porro quamuis Piper atq; Zinziber etiam aromatis adscribantur, tamen quia horum maior in culina quam medicina usus sit, maluit ea acrimoniam habentibus & olerum condimentis, quam aromatibus adscribere Dioscorides, & bene quidem, cum hæc duo inter omnia aromata plurimum acrimoniæ & parum aromaticæ qualitatis habeant. Si quis igitur hæc probè intellexerit, facile iudicabit Iberida non primo, sed secundo libro, describi debere. Simile etiam de Halicacabo intelligendum est, quæ non arbor sed herba est, & ad deleteria refertur. Quare in primū librum non erat ponenda, sed in quartum, ubi ex professo de ea in deleteriis & frigidis simplicibus agit. Antea enim promisit se forma & facultate cognata coniuncturum.

DE MARINO ERINACEO. CAP. 1.

Ἐχίνον θαλάσσιον, quem Latini Erinaceum marinum, Germani ein Meerjgel uocant, nouerunt qui maritimis locis habitant. Terrestris similis est, rotundior, minor, & breuioribus aculeis circumuallatur.

DE TERRESTRI ERINACEO. CAP. 2.

Ex terrestrium Erinaceorum genere etiam Hystrix est: quod animal Africa & India gignit, magnitudine semestris porci, pedibus ursinis similibus: dentibus, & labiis lepori, sed his crassioribus, pinguioribus & fuscis, longis & in ceruice erectis setis, à collo usque ad scapulas uestitum. Cætera, præter uentrem, pede longioribus, candicantibus, & nigro distinctis, aculeis munitum, quos irritatum contra lacessentes uallimodo prætendit, & nonnunquam eiaculatur tanto impetu, ut sagittarū modo parietibus affixi hæreant: talis est Hystrici forma & natura. Circumferunt Hystrices, Mimi & circulatores, inter alia, quæ lucri causa oppidatim circumducunt. Habet etiam præter eas quas recensuimus alias proprietates, quas breuitatis causa præterimus. Non enim huius instituti est, exactam omnium rerum historiã scribere. Hystricem Hispani Porcapie, Germani ein Stachelsaw uocant, quasi aculeatum porcum. De hoc autem Erinaceorum genere hic non scribit Dioscorides, sed de minoribus, qui in tumulorum cauernis latitant: quorum Germani duplicem statuunt differentiam. Est enim alter, cui caninum sit caput: alter, cui suillum: hunc nos Schweinjgel: illum uerò Hundsjgel à capitum similitudine uocamus. Porro apud nos Erinaceorum nullus est, neq; in sanitate neq; in medicina usus.

DE HIPPOCAMPO. CAP. 3.

Nomen hoc grandem Erucam (insectum uidelicet) significat, cum tamen paruum sit animal in mari uiuens. Quoniam uerò uulgaribus Erucis grandibus simile sit, nomen suum inuenit. Nobis in continenti habitantibus incognitum est.

PVRPVRAE. CAP. 4.

BVCCINA. CAP. 5.

CONCHA, id est, Purpurarum & Buccinorum medie partes. CAP. 6.

DE MITVLIS, TELLINIS, HIATVLIS. CAP. 7. 8. 9.

Μύακας, Τελλίνας & Χήμας omnes Concharum species sunt, sed singulas suis nominibus non facile quis indicabit. Referuntur etiam ad hoc genus quæ ex Hispania à Sancto Iacobo feruntur Conchæ. Item illæ ex quibus in maritima Germania calx uritur.

DE CONCHVLA INDICA. CAP. 10.

Indica conchula oblongi unguis formam habet, quapropter à Græcis ὄνυξ appellata est. Plures hæc differentias habet: quarum uilissima hodie in Pharmacopoliis habetur sub Blaccæ Bizantiæ nomine. Erat olim in Thymiamatū cōfectionibus huius Conchulæ frequens usus, ut etiam sacræ literæ testantur.

DE TERRESTRIBVS COCHLEIS. CAP. 11.

Cochlearum quas aliqui Limaces uocant, quædam terrestres, quædam marinæ, & quædam fluuiatiles sunt. Omnes Germanicè Schnecken nominantur. Singulorum autem generum multiplex differentia existit, quare ex magitudine & formæ diuersitate dignosci facile possunt: in quibusdam regionibus terrestres & marinæ eduntur. Quæ uerò ex terrestribus, fruticibus adherent, priuatim Σείλοι à Græcis uocantur. Fluuiatiles uirus habent, quapropter à nullis eduntur. Quod si quis fluuiatiles Conchas manu aliquandiu clausas teneat, uehementem Vrticæ modo excitabunt pruritus, quod quidem nos in paruis experti sumus. Sunt etiam Limaces, qui Conchis siue testis carent, colore nigri aut ruffi, herbosis hortorum & sylvarum locis gramine uiuentes, quos Germani Schnegeci appellant.

DE CANCRIS. CAP. 12.

Noti sunt omnibus fluuiatiles Cancri, de quibus hic agit Dioscorides, ideo quæ non est operæ precium longius de iis differere. Marini uerò, quamuis & ipsi ad mare habitantibus cogniti sint, difficile suis nominibus, quæ quidem apud Aristotelem & Plinium extant, indicari possunt. Nos ne omnino rem intactam prætereamus, nostrum iudicium de uno atque altero efferemus. Qui proprie Marini appellantur Cancri, fluuiatilibus dissimiles sunt, exceptis Chelis & pedibus: caudam enim non habent: & corpus non oblongum ut fluuiatiles, sed rotundum. Horum apud Græcos præcipua genera Μαΐαι, Πάγχοι & Ηρακλειωτικοί. Maximi autem eorum, ut Aristoteles tradit, sunt Μαΐαι: quos etiam Plinius Maias uocat. Itali Granceporos & Granceualos: Germani Weerspinnen, hoc est, marinas araneas appellant, quoniam rotundo corporis habitu, & pedibus in orbem ferè exeuntibus, Aranei similitudinem referant. Hi ab Italis alio etiã modo distinguuntur: dura testa præditos, Masaneccos: molli uerò, Molleccos uocantibus. Quæ quidem differentia temporis referenda est: eiusdem enim sunt generis Masanecci & Mollecci: sed Mollecci dicuntur qui deposita ueteri testa nouam, tenuem & mollem induerunt: Masanecci, qui eam nondum deposuerunt, & teneram nondum induerunt. Inueniuntur tamen quibus cæteris duricrem testam natura dedit. Grandes autem Cancri formam fluuiatilibus similes, quos Germani Weerebß & Seeerebß appellant, quo nomine à Græcis indigentur non reperio. Nam Astacus esse nequit, quem Gammarum Theodorus apud Aristotelem interpretatus est. Astacus enim Carabo non multo maior est, quantum ex Aristotele colligere possumus. Igitur quoniam nec Astacus, nec Carabus, nec Caris est, non temere quis apud Græcos nomen eius reperiet. Nos autem iis subscribimus, qui Leonem Plinio dictum existimant. Quemadmodum enim Leo aliis terrestribus animantibus uiribus præstat, ita etiam hic robore & corporis magnitudine quoscunque alios Cancros superat. Nam inuenitur sæpe cubitali & bipedali longitudine, idque in nostro mari: nec dubito alibi etiam maiores capi. Qui autem Κάραβοι dicuntur Græcis, rectè meo quidem iudicio, Locustas in Aristotele uertit Theodorus: omnia enim quæ Carabis tribuit Aristoteles, Locustæ habent. Germani Græco uocabulo parum corrupto Crabben appellant. Locustæ autem Latinis dictæ nobis uidentur: quoniam saltu

terrestres Locustas æmulantur. Porro *καρίδες* dictæ sunt, quas Latini Squillas nominant, nostro etiam mari familiares.

DE TERRESTRI SCORPIONE. CAP. 13.

Terrestres Scorpiones in Germaniæ calidioribus locis gignuntur quidē, sed admodum pauci. In Italia uerò & similibus regionibus magna illorum copia est: nos tuius eorum frequentia caremus. Macerantur in oleo, additis quibusdam aliis: quod olei Scorpionum nomine in Pharmacopoliis seruat.

MARINVS SCORPIO. CAP. 14.

DRACO MARINVS. CAP. 15.

DE SCOLOPENDRA MARINA. CAP. 16.

Terrestris. Marinam Scolopendram an uerum studiosi uel piscatores cognoscant, nondum comperi. Terrestris uerò Scolopendra, sine dubio est *τρίνις* (triremis modo) multis pedibus ingrediens insectum, colore spadiceum, minimi digiti longitudine: quod noctu cum in humido pavimento repit, ut cicindela lucet, non tantum adhuc uiuum & integrum, uerum etiam in partes minimas comminutum, modo uiua dissecetur: Idem si digiti attrectetur, pruritur, ut marina Scolopendra excitat. Germani *ein Dffel* siue *Woffel* nominant. Inuenitur in humidis domorū partibus, nonnunquam etiam hortorum areis & æstate siccatis paludibus.

† *Scolopendræ terrestres si in domo sint, ad puluerem Sacchari Thomæ congregantur.*

TORPEDO. CAP. 17.

DE VIPERAE CARNIBVS. CAP. 18.

* *Viperus quidam Brandt. schlangē esse putat.* Vipera qualis sit serpens, & quibus à reliquis serpentium generibus differat, diligenter Nicander, Aristoteles, Galenus, & Aëtius scripserunt: nihilominus tamen eo ignorantia peruenimus, ut multis sæculis ignota fuerit. Nicolaus uerò Leonicensis solidæ doctrinæ uir, constanter affirmat in Italia frequentes esse, & uulgo Marassos siue Scurziones appellari. Nobis uerò hæcenus eas in Germania uidere non licuit. Carnes eius coctæ in pastillos conformantur, qui in Andromachi Theriacam ingrediuntur.

DE SENECTA ANGVIVM. CAP. 19.

Pulchra est apud Nicandrum de anguina senecta fabula. Est autē anguina senecta, siue, ut Plinius nominat, uernatio, serpentium exterior similis membranæ cutis, quam primo uere lapidū uel fruticū angustis exuunt. Germani *Schlangenhaut* appellant.

DE VTROQUE LEPORE. CAP. 20. 21.

Duplex leporum genus inuenitur: alterum in terra syluas incolit: alterum uerò in mari uiuit. Hic an cognitus sit, neque affirmare neque negare audemus. Terrestris uerò omnibus est notissimus, cuius coagulum aduersus uenena medicinam facit. At totus, nulla dempta particula, in cinerem crematus, calculos frangere dicitur.

DE PASTINACA MARINA. CAP. 22.

Τρυγών, hoc est, Pastinacam marinam Otho Brunfelsius esse credit latum illum piscem, quem nos *ein Rochen* uocamus: sed cum hic Raia sit, alius est circumspiciendus cui Pastinacæ nomē imponamus. Talis autem est quæ Germanis *ein schwarzer Rochen*, hoc est, Nigra Raia, uocatur. Raia figura non admodum dissimilis est, nigrior & longiore cauda conspicuus.

† *Querendum de hoc nomine diligentius: dubitari enim potest, cum radij non meminerit.*

Germanicè

Black=

fisch.

† *ceu pu-*

trido.

DE SEPIA. CAP. 23.

Sepia à putredine habet nomen. Est autem Marinus piscis, sanguine atro ceu putrido. Germani *Blackfisch* quasi

quasi atramentarium piscem nominant. Habet Sepia in dorso spine loco, longum, latum & candidum os, quod facile in puluerem friatur: eo Aurifabri ad annulorum fufuram, Medici uero ad dentifricia utuntur. Vocāt id nostri *Fischbein*, estq̄ omnibus cognitum.

DE MVLLO PISCĒ. CAP. 24.

Mullus quibusdam esse creditur, quem Barbum & Barbionem uocamus, quoniam Barbam habeat, quæ Mullo tribuitur. Cum uero Mulli in mari uiuant, & in uiuariis piscinisq̄ non crescant, (ut Plinius ait) hoc ipsum non affirmamus. Non tamen inepte quis Barbionem, fluuiatilem Mullum appellabit.

DE HIPPOPOTAMI TESTICVLIS. CAP. 25.

Hippopotamus in magnis fluuiis & calidis regionibus uiuit, qualis in Aegypto Nilusest. Hodie Caballus marinus, siue Aquaticus uocatur ab his qui Aphricam terra maricq̄ perlustrarunt. Est autem equo, dorso, iuba, et hinnitu similis: unde & nomen inuenit. Eius testes, quemadmodum & fibri, contra uenena medicinam faciunt. Apud nos uero in pharmacopoliis non habentur.

DE FIBRORVM TESTICVLIS. CAP. 26.

Κάστωρ Græcis, Fiber Latinis, uocatur animal anceps, in terra & aquis degēs, quod Germani eiu *Biber* nominant: Castoreum uero *Bibergeylen*, hoc est, fibrinos testes. Vbiq̄ cognitum animal est, eiusq̄ testiculi frequentem usum habent.

DE MVSTELA DOMESTICA. CAP. 27.

γαλι Græcis, Mustela Latinis uocatur, quadrupes animal, quod nos eiu *Wisel* nominamus. Cuius duo genera quidam faciunt. Sunt enim syluestres quædam: & quædam in domibus nostris habitantes, Gallinis infestæ, maxime hæ, quas *ixtidles* Græci dicunt. Hæ procul dubio sunt, quæ in rusticis ædibus & uillis oberrantes Gallinis insidiantur, a nobis *Iltes* nominantur, non multum a Græco abludente uocabulo.

DE RANIS. CAP. 28.

Ranæ omnibus notissimæ sunt. Hoc autem loco de uiridibus & uocalibus sermo habetur, quæ edendo sunt & in fluuiis & stagnis uiuunt. Reliqua enim genera uenenosa, ut *φρύνθη*: quā Aristoteles *φρύννη* appellat, Latini rubetā, Germani eiu *Krotte*. Et muta uulgaris Rana, in herbosis hortorum locis uiuens, colore pallida. Atq̄ muta palustris Rana, Rubetæ similis, sed minor: Buffo recentioribus Latinis, Germanis eiu *PfärlKrotte* uocata, hoc est, Rubeta palustris. Hęc autem quamuis muta cognominetur, uocalis tamen est, sed breuem, tristem, & minime canoram aut argutam aliarum modo edit uocem, ideoq̄ mutam appellant. In fine uero huius capituli alias uirides Ranas intelligit, quas Græci *βρέφαντας* & *καλαμίτας*, Germani *Laubfrosche* uocant, ut ex Galeno indicare possumus, qui de simplicium facultatibus libro decimo de sanguine harum idem scribit quod Dioscorides. Cum uero aliquando harum sanguini descriptas uires experiri uellet, facto periculo, deprehendit eas promissa non præstare.

DE SILURO. CAP. 29.

Qualis sit Silurus piscis hodie non certò doctis constat. Idq̄ ideo, quoniam nulla extat ne apud Aristotelem quidem, quæ figuram eius indicet historia. Plinius alibi Nilo familiarem dicit: alibi Mœno, Germaniæ amni, in quo præcipue grassetur, etiam innatātes equos sepe demergens prope Lisboum. Difficile igitur est hunc indicare. Tradūt tamen authores maximū esse omnium fluuiatiliū piscium, & Thynnos etiam equare qui marini sunt. In nostris autem fluminibus Hauso, Sturio, & quem patria lingua *Wels* uocamus. Sed Hauso Germanis dictus (quod sciam) nō nisi in Danubio apud nos capitur, in quem è Ponto meat. Non temere ergo quis opinetur alterum è reliquis duobus Silurū esse. Nam Mœnus quoq̄, ut Plinius refert, Siluros habet, in quo scimus nunquam maiores capi aut cerni pisces quam sturiones & *Welsos*; idq̄ raro. Nō enim uicq̄ adeò profundus est amnis, præterquā qua Rheno misce

tur è regione Moguntiaci. Certe ferociam & lasciuiam, quæ Siluro tribuitur, in sturione omnes nouerunt piscatores. †

† Gesnerus Vuelsum uulgo dictum piscem, omnino Silurum esse, in Aquatiliū historia monstrat.

SMARIS. CAP. 30.

MAENA. CAP. 31.

GOBIVS. CAP. 32.

DE THYNNO ET OMOTARICHO. CAP. 33.

Θυνη, hoc est, crudum falsamentum falsa Thynni caro est: quæ aliis ueteribus simpliciter *θύνη*, hoc est falsamentū uocatur. Qualis autē sit Thynnus piscis, doctis non constat: marinum esse certum & quidem grandem. Tradunt Aristoteles et Plinius, Thynnos Pontū uernō tēpore gregatim intrare, nec alibi fœtificare. Qua cōiectura colligimus eos dulci aqua delectari. Pontus enim est reliquo mari dulcior, quoniam in eum maximus fluuiorum numerus se exoneret. Quo fit ut suspicemur † Thynnum esse quem Germani ein Hausen appellant in Danubio, quem aduersus è Ponto petit dulcedine aquarum allectus. Nolumus tamē quidquam certi affirmare. Nouimus enim probè Plinium, ubi maximos omnium pisces recenset Danubio etiā Marionem tribuere (si modo integer locus est) qui fortasse idem cum Thynno esse poterit: sed hoc statuere ualde ambiguum est, cum multi sint cetacei in Danubio pisces præter Hausonem, qui è Ponto in eum ascendant.

† Fallitur. Nam Huso uulgo dictus, Antacæorum seu Oxyrhynchorum generis est.

DE GARO. CAP. 34.

* Germanis La-
cfe.

Garum Latini pariter ut Græci, appellant falsorum piscium succum, sale & pisciū sanguine constantem. Expetebantur autem ad confectionem eius præcipue exta & uiscera, quæ aliās abiicienda erant. Nomen uero inuenit à Garo pisce, è quo primū coepit fieri. Purissima & clarissima Gari pars liquamen uocabatur. Turbida uerò, crassa & feculenta Halex, à sale, ut nos credimus, in fundo cophinorum subsidente. Erant autem multæ Gari differentiæ, ut uolentes apud Plinium & Barbarum inquirere possunt, nobis satis est quid sit indicasse. Porro ñs nequaquam adhibenda fides est, qui Gelatum, & aromatis præsertim croco conditum recentium piscium ius, Garum esse contendunt: recentiores etiam Muriam appellāt, sed malè. Etsi enim falsi Thynni liquorem ita appellet Barbarus, fretus obscuro quodam Plinii testimonio, omnes tamen probati authores cum medici, tum rei rusticæ scriptores, rem longè aliam à Garo Murix uocabulo intelligunt, quemadmodum & ipse Plinius, ut suo loco indicabimus. Nos qui exquisito hoc Garo caremus, eius loco Haringorum Garo uti poterimus. Quamuis autem omnes alii piscium falsorum liquorem hoc nomine appellent: Dioscorides tamen ad carnes etiam transtulit non impropriè, ut nobis uideatur, cum ex carnibus etiam falsamenta fiant, qui mos etiam apud nos uetus est.

DE RECENTIVM PISCIVM IVSCVLO, CAP. 35.

Iusculum hoc, ut ipse Dioscorides hoc capite ait, fit è recentioribus saxatilibus piscibus cum aqua, sale, Oleo & Anetho coctis. Ita enim Græci præparabant. Nostri uero alio modo, eorū multiplici, parant. Porro quos recenset Saxatiles pisces Dioscorides quales sint, & quibus nominibus nunc cognoscantur, ingenue fatemur nos cum multis eruditis ignorare. Percas tamen seu Percides solas ex hiis cognitatas habemus. Earum plures in annibus nostris & lacubus differentiæ, sed omnes generali uocabulo *Perfeten* Germanis nominantur.

DE CIMICIBVS. CAP. 36.

Cimices, Græci *Κίμικες*, Germani *Wanzen* / siue *Wandleuse* / hoc est, parietinos pediculos, uocant. Notum omnibus & inuisum fœtore suo animalculum est. Barbarus hic lectorum cimices dici putat, ad differentiam syluestrium in Malua nascentium.

Sunt

Sunt autem quos Barbarus sylvestres Cimices appellat proprio nomine Buprestides dicta insecta, ut paulò post referemus, figura & fœtoris fastidio Cimicibus similia.

DE MULTIPEDIBVS. CAP. 37.

Multipedes, Græci *βαγιδας*, *ὄβρις* & *ὄβριχας*, Germani *Eselchen*: Italiane Porcelliones uocant. Parua sunt animalcula, colore liuido ceu asini, unde etiã nomẽ; multisq; pedibus ingrediuntur. Inueniuntur in humidis muris, sub lapidibus & aquariis uasibus. Atqui Scolopendra etiã Latinis centipes & multiples interdum uocatur. Videndum igitur ne synonymis decepti, res natura diuersas confundamus.

DE BLATTIS. CAP. 38.

βλαττα Græcis, Latinis Blatta uocatur, insectum ex Scarabæorum genere, quod à Germanis em *Brottefer* & *Wältefer* appellatur. Circa furnos & cistas quibus farina reponitur, uiuens. Eius plura sunt genera, magnitudine, figura & aliis proprietatibus quibusdam dignoscenda. Vnum est quod ante paucos annos Nurenbergæ apparere cœpit. Nurenbergenses *Schwaben* uocant, hoc est, sueuos, quoniam ab hac gente in eam urbem allatum credatur. Est & aliud genus ex acuta clune & odoris terrore inuisum. Frequens hoc in cubiculis tenebrosis, non in sublimi, sed in terra exstructis, et libero aere nõ perflatis. Altis hoc pedibus, lentoq; graditur incessu. Ottho Brunfelsius ratus est, Blattas esse uocales illos & totas noctes circa fornaces in æstuariis & focos dormienti familiæ obstrepentes Gryllos, quos Germani *Heimen* & *Heimchen* pariter Latinis, *Gillen* appellant, sed hi suum genus à Blattis diuersum habent.

DE MARINO PVLNONE. CAP. 39.

Marinus Pulmo ex eorum est genere, quæ Græci *ζωόφυτα* uocant. Est autem partim pulmoni, partim spongiæ similis. Exiccatus contrahitur, aque uerò immersus mirum in modum intumescit. Affertur interdum ad nos cum spongiis. An uero in nostro quoque mari nascatur, nondum comperimus.

SVILLVS, AGNINVS, VRSINVSQVE PVLMONES. CAP. 40.

DE VVLPINO PVLNONE. CAP. 41.

Vulpinus Pulmo in omnibus pharmacopoliis repositus, seruatur ad humani pulmonis uicia. Fit ex eo Eclegma, uulgo *Iohoch* de pulmone uulpis dictum, ad eadem utile.

DE IOCINORIBVS. CAP. 42. 47. 48. 49. 50.

Asininum, Aprinum, Hircinum, canis rabidi & Mergii iocinora, de quibus deinceps diuisis capitibus in quibusdam exemplaribus agit Dioscorides, nullum hodie in medicina usum habent. Vulpinum uero hepar, in omnibus pharmacopoliis reponitur, hepatis humani infirmitatibus quibusdam expetitur.

DE MARIS CERVI GENITALI. CAP. 43.

Cerui genitale uulgo in pharmacopoliis medicinæ gratia non seruatur. Principes uero quidam, nobiles, & uenatores, id tanquam singulare medicamentum aduersus pestem, morbum comitiale & ad excitandam emortuam uenerem, repositum custodiunt.

DE ASINI CAPRARVMQVE VNGVLIS. CAP. 44.

Nota sunt hæc animalia eorumq; ungulæ, de quibus hoc loco Dioscoridi sermo est. Utuntur iisdem suffitis nonnulli contra muliebrium locorum strangulationem.

DE EQVORVM LICHENIBVS. CAP. 45.

ασχη, siue ut Latini uocant impetigo, in superficie cutis serpens exulceratio est, quæ à Germanis *Flechren* dicitur. Simile his in equorum cruribus infra genua nascuntur lichenes,

ANNOTAT. VALERII CORDI

lichenes, qui calli speciem & duriciem habeant, & odore uirosi sentiantur: quos non nulli equites Gallen appellant. Eos etiam ueteres ad Medicinam recipere non dedignati sunt.

VNGVLAE CAPRINAE. CAP. 46.

DE VETERVM CALCEAMENTORVM CORIO. CAP. 51.

Calceamentorum ueteri Corio & soleis in cinerem ustis uulgus quoque adhuc, contra intertrigines & humentes infantium in feminibus exulcerationes utitur.

GALLINACEI CAP. 52. 53.

DE OVIS. CAP. 54.

Quorum diuersa genera quemadmodum & auium inueniuntur: Hoc tamen loco Gallinarum oua intelligenda sunt, quibus quotidie in sanitate, & pariter in aduersa ualitudine uescuntur homines.

CANDIDVM OVI. CAP. 55.

DE CICADIS. CAP. 56.

Cicadae in Germania non nisi calidissimis regionibus reperiuntur, praesertim in superiori Pannonia, sed non frequentes. Nequaquam enim sunt in foeno salientia insecta, quae Germani *Neuschrecken* uocant. In Italia uero Cicadarum magna est frequentia. Germani eas *Baumzigen* & *Hauerbocke* / iocularibus nominibus appellant, quasi arboreas capras & Auenarios capros, quae nomina illis a militibus nostris qui in Italia res gesserunt sunt indita.

DE LOCUSTIS CAP. 57.

Quoniam autem aliquam similitudinem cum Cicadis Locustae habeant, has illis statim subiungit. Sunt autem diuersa Locustarum genera. Vulgares illae, quae multiplicem habent differentiam, Germanis *Neuschrecken* uocantur, quoniam per foenum ambulantes repentino ac improviso saltu terreant. Sunt & peregrinae nobis in Africa & Oriente, quibus diuersae gentes uescuntur: haec gregatim sublatae, diuinitus ultrices scelerum nostrorum poenae, in uarias orbis partes feruntur tanta frequentia, ut solem arceant & totas regiones cum se demiserint, obtegant, uirentem segetem, & quidquid tenerum & herbaceum, depascentes. Venerunt hoc autumno etiam ad nos in Germaniam: quod ideo referimus, quoniam antea inauditum & nulla historia traditum fuit. Suntque haec nostratibus multo maiores, formaque & habitu insolentiores: alasque plures & latas habent, quibus non ex interuallo ceu salientes uolant, sed continue aliarum auium instar per aera feruntur. Quotquot autem in Germaniam uenerant, pruinis oppressae perierunt, magna putredine & foetore regiones inficientes. Metuebant agrestes ueris initio multo numerosiorem sobolem ipsos parentes secuturam, sed sine causa, gelu enim siderata earum oua impossibile fuit adulescere.

DE OSSIFRAGO AVE. CAP. 58.

Φώνη, Romanis ossifragus & ossifraga uocatur. Est autem ex Aquilarum genere, quo autem nomine Germanis appelletur, & an in Germania reperiatur, nondum comperimus.

DE GALERITA AVICVLA. CAP. 59.

Κορυδαλον Graeci, Latini Galeritam & Gallico uocabulo etiam alaudam auiculam dicunt, quam Germani *ein Lerche* nominant. Eius non unum est genus, sed plura. Quaedam in Ericetis, quaedam in agris uiuunt. Aucupes suis nominibus ea diligenter distinguunt. Nam *Sanctlerchen* uocant Canoras illas ex agris in caelum euolantes. *Nejdlerchen* / quae in Ericetis agunt, non ita uocales & canoras.

DE HIRVNDINE. CAP. 60.

Hirundinum species omnibus cognitae sunt. Germani eas *Schwalben* uocant, generali

generali omnes uocabulo. Sunt urbanae in domibus nidificantes, sunt Murariae & Littorales, quae ripas et cliuos excauant. Quaedam etiam Apodes dicuntur, breuibus admodum pedibus, quibus neque ingredi, neque attollere se ualent: itaque sine pedibus creduntur. Sunt haec nigriores reliquis & torosiores. Eadem uenenosae à quibusdam creduntur.

DE EBORE. CAP. 61.

Soli Elephatorum dentes Ebur sunt. Fuit hoc omnibus saeculis preciosissimum. Hodie uero non raro Marinarum quarundam belluarum dentes pro Ebo-
re ostenduntur: sed facile fraudem ostendit rarior & fungosior materia, cum Ebo-
ri uero (unde pectines & alia quaedam delicia opera) densior & compactior, atque ueluti * remulata sit. Germani Ebur *Helffenbein*/hoc est, Elephanti ossa appel-
lant.

DE SVIS TALO. CAP. 62.

Talus os est in iunctura pedum, quod Germani *ein Kôte* uocant. Non tamen
quaeuis animalia Talos habent, sed bisulca tantum.

DE CERVICORNU. CAP. 63.

Ceruorum cornua omnibus nota sunt. Plurimum tamen refert (ut credunt) quo
tempore Ceruis decidant aut reponantur, si his in medicina uti uoluerimus. Habent
autem multas & efficaces in medicina uires: & praestaret eo potius contra uenena
uti, quam ostentoso unicornis Indici cornu, quod nunquam uerum uulgo habetur.
Vna est in Germania Respub. quae integrum habet. Fertur & Venetos duo in The-
sauris suis habere.

DE ERUCIS. CAP. 64.

Erucae nomen insecto & oleri commune est. Hoc autem loco de herbas eroden-
tibus Erucis sermo habetur, quae Germanis *Kaupen* uocantur.

DE CANTHARIDIBVS, BUPRESTIBVS, ET PICEARVM
ERUCIS. CAP. 65. 66.

καυδαρ Græcis Scarabæum significat: unde diminutiua forma *καυδαρίδες* dicun-
tur, parui & in uiridi aurei coloris & oblongi Scarabæi, qui Germanis *Goltke* per ap-
pellantur, quorum adhuc est in medicina usus: frequenter haec in fraxino & ligustro
apud nos reperiuntur, nam harum foliorum pastu mirum in modum alliciuntur.
Sunt autem foedi odoris insecta. Pinerucae uero, quae Græcis *πιτροκάμποι* di-
cuntur, Erucæ sunt in Pino genitæ, quarum hodie nullus est usus. *βύπρηστις* uero sine
dubio est ueluti syluestris cimex, qui Germanis *ein Qualster* uocatur, quo deuora-
to boues rumpuntur: unde & nomen illi à Græcis factum est. Formam hoc animal
Scarabæo cuidam paruulo, sed multo magis Cimici similem habet, altis ingreditur
pedibus, & foetore ipsos Cimices superat: qui etiam frondes & fructus inficit, si
quando per eos reperit. †

† *Buprestis etiam est herbae genus, nostra Berenflax / ut quidam putant.*

DE SALAMANDRA. CAP. 67.

Salamandra reuera est pigrum illud & ignauum lacertarum genus, quod Germa-
ni *ein Molch* siue *ein Elm* uocant. Multis hoc demonstrari argumentis posset,
nisi breues annotationes & non integram rerum historiam scriberemus. Viuit um-
brosis & roscidis conuallibus, solo pingui, praesertim circa fontes, color illi uariis, lu-
teis & nigris maculis distinctus, cum irritatur lacteum uirus sudat, *

† *μόλχη*
Græcè,
quod cum
Germanica
conuenit.
* Sues eis
libenter uo-
suntur.

DE ARANEIS. CAP. 68.

Αραχναί, hoc est, Araneorum multa sunt genera, cum uero qui retia ad capien-
das Muscas praetendit *Αργώστη*, id est, Venatorem Græci uocant. Aliud genus sunt
qui non ita artificii labore rudes telas in domibus texunt. Germani omnes Araneos
generali

generali uocabulo *Spinnen* uocant. Græci etiam *Phalangia* interdum *Araneos* uocant, quamuis præter *Araneos* etiam diuersum *Phalangiorum* genus reperiatur, *Lacertis* paruis potius, quam *Araneis*, simile, quod † *Tarantula* ab *Italis* uocatur.

† *Tarantule* nomen ab alijs in *Italia* *stellioni* tribuitur, ab alijs *Phalangio*. Cordus diuersa animalia confundere uideatur.

DE LACERTA. CAP. 69.

Vel
Lider.

Σάυρα Romani *Lacertum*, & *Lacertam*: Germani † *Heideren* uocant: notus omnibus repens in terra quadrupes serpens est, colore ut plurimum uiridi.

DE CHALCIDICA LACERTA, SEV SEPE. CAP. 70.

Chalcidicam lacertam siue *sepem* *Nicander* & *Dioscorides* lacertis similem esse dicunt. *Seps* autem à putrefaciendo dictus est, putrescit enim saniemque olidam emittit illius morfu factum uulnus. *Chalcidicæ* uero nomē habet quod non uiridis sit, ut ceteræ lacertæ sed græci coloris. Est etiam aliud serpentū genus quod similiter *seps* uocatur, sine pedibus, uiperæ simile, cuius *Aëtius* meminit, diuersum penitus à *Chalcidica* lacerta.

DE SCINCO. CAP. 71.

Scincus terrestris *crocodili* genus est, magnitudine lacertæ, quo multis annis caruimus. Sed iam quorundam diligentia factum est, ut rursus ex *Aegypto* ad nos perferatur. *Pharmacopolæ* quos *materialistas* uocant, paruas quasdam aquatiles lacertas *Salamandris* similes, pro *Scincis*, *Scincorum* marinorum nomine uendunt, quarum usum omnes cauere optarim, quoniam idem quod *Salamandræ* uirus habent. Quo circa neque antidotis neque uenerem conciliantibus medicamentis miscendas suademus.

DE VERMIBVS TERRAE. CAP. 72.

Terræ uermes Græci *τῆς ἐν τῆρα*, hoc est, terræ intestina, Latini *Lumbricos*, Germani *Erdwürme* / siue *Regenwürme* uocant, qui omnibus notī sunt.

DE MURE ARANEO. CAP. 73.

Murem *Araneum* Græci *μυγαλῆν* uocant, quod mediam inter *Mustelam* & *Murem* magnitudinem & formā habeat, non quod ex *Mustela* & *Mure* nascatur, ut quidam credunt: quoniam natura inimicitie sunt inter *Mures* et *Mustelas*. Quo autem nomine Germanis appelletur, non certo affirmare audemus. Suspiciamus tamē magnos illos *Mures*, quos *Katten* Germani uocant, *Mygalas* esse. Sunt enim uenenati et eadem morfu nocumenta inferunt quæ *Mygalæ*. † Quinetiam urina eorum eodem quo uulnus modo conspersos afficit. Quapropter à *Felibus* non nisi maxima fame appetuntur.

† *Gesnerus* in *Quadrupedum historia*, *Murem araneum* esse ostendit, qui Germanicè *Spitzmauß* uel *Müzer* appellatur.

DE MVRIBVS. CAP. 74.

Præter *Araneos* *mures*, sunt etiam *marini*, *aquatici*, & in agris nati *mures*. Hoc uero capite de *urbanis* siue *domesticis* muribus sermo habetur, qui ab omnibus cognoscuntur.

DE OMNI LACTE. CAP. 75.

Notum est omnibus *Lac*, cuius facultates secundum animalium differentias uariant. Constat autem omne *lac* *caseo*, *sero*, & *Butyro*.

SERVM LACTIS. CAP. 76.

SCHISTVM LAC: ET RECENS. CAP. 77.

LAC MVLIEBRE. CAP. 78.

DE CASEO OMNI. CAP. 79.

Multæ sunt *Casei* secundum lactis qualitatem differentie & facultates. Differunt etiam

etiam eiusdem animalis lacte formati pascuorum diuersitate?

DE HIPPACE. CAP. 80.

ἵππικυ, hoc est, Hippace ipso nomine originem suam profitetur. Est autem Equino lacte confectus caseus, Scytharum inuento, ut Hyppocrates scribit. Quidam Hippacem equinum coagulum esse dicunt: sed id hoc loco non uult Dioscorides, nullius enim animantis coagulum ad cibos & alimenta expetitur, substantia tamē coagulum à caseo nihil differt.

DE BUTYRO, EIVSQUE FVLIGINE. CAP. 81.

Notum omnibus Butyrum est: quod quamuis à bobus nomen habeat, quoniam ex bubulo lacte conficiatur præcipuè, non minus tamen ex ouillo quoque & caprino, eo quo rustici nouerunt modo paratur. Quapropter nō est quod Galenus Dioscoridem miretur, ex ouillo caprinoque lacte Butyrum fieri dicentem. Fuligo etiam ex accenso Butyro colligitur, oculorum medicinæ utilis. Nouimus mulieres quæ etiam è suo lacte caseum & Butyrum fecerunt: eratque Butyrum hoc admodum flauum & liquidum.

DE LANIS. CAP. 82. 83.

Lanæ succidæ neque crudæ, neque ustæ in nostris pharmacopoliis usum habent, quamuis multas in medicina uires habeant.

DE OESYPO. CAP. 84.

Earum tamen sordida pinguedo adhuc præparatur, quam Græci *ἰσσυπό* uocant. Hodie uerò corrupto uocabulo Ysopus humidus appellatur, ut ab Hyssopto distinguatur. Hyssoptum enim herbam hodie Ysopum siccam nominant.

DE QVORVNDAM ANIMALIUM COAGVLO. CAP. 85.

Concretum in lactentium quorumque pullorum uentriculis lac, coagulum est, à cogendo seu cogendo Latinis dictum: quod Græci *πιτύων*, Germani pariter Latinis à cogendo seu concresecendo *Lup* & *Xenne* uocant. Videtur autem obscurus esse contextus Dioscoridis, animalia à quibus sumendum coagulum est, enumerantis. Recenset enim Leporem, Equum, Hædum, Agnum, Hinnulum, Dorcadem, Platycerota, Dorcum, Ceruum, Vitulum, Bubalum, & Phocam. Vnde legentes facile inducuntur, ut credant omnia quæ enumerat sum peculiare genus habere, sed hæc opinio absurda admodum est: nam quamuis Lepus, Equus, Hædus, Agnus, Hinnulus, Vitulus, Bubalus & Phoca unumquodque sui sint generis animalia, reliqua tamen non ita distinguuntur. Non enim ullum est animal *νεβρῶ*, hoc est, hinnulus. Neque *Δορκαίς* aliter à Dorco quam sexu differt. Itaque per hinnulū, Dorcadem, Platycerota, Dorcum & Ceruum, quamuis quinque sint nomina, tria tamen animalium genera tantum intelligenda sunt. *νεβρῶ* enim, hoc est, Hinnuli generalis est appellatio, & ad Dorcadem, Platycerota, Dorcum et Ceruum refertur. Sūt enim Græcis *νεβρῶν*, Latinis Hinnuli, pulli animalium omnium quibus ramosa cornua sunt, quales sunt cerui, Platycerotes, Damæ & capreæ, adde etiam Alces. Quare coagulum intelligendum est Hinnuli Dorcadis et capreæ foemelle. Idcirco coniunctio *καὶ* quæ sequitur uocabulum *νεβρῶν*, superflua esse in contextu uerborum non immerito putatur. Præterierunt hæc silentio in suis commentariis Barbarus & Marcellus, nobis uero digna uisa sunt ut explicarentur. Porro animalia hæc partim omnibus nota sunt, ueluti Lepus, Equus, Hædus, Agnus, Caprea foemina, Caprea mas, Ceruus & Vitulus. Platyceros uero, Bubalus & Phoca non perinde cognoscuntur. Itaque opere præcium, nos etiam hac parte facturos arbitramur, si nostram de his sententiam attulerimus. Platyceros ceruorum genus est, media inter Capreas et Ceruos figura, magnitudine ceruo nonnunquam æqualis, huic cornua sunt ueluti in palmas dilatata, è quibus ceu digiti exeunt, unde & nomen animali apud Græcos: eadem non ita tuberibus exasperantur, neque fusca sunt ut ceruorum, sed lenia & candida. Germani unum Platycerotis genus in Danubio appellat, alterum *cin Xene* qui in Suecia bouum & ceruorum modo iuncti magna celeritate ingredientes, currus, rhedas, trahas & esse *cin Xene*.

da trahunt, præsertim hyeme, cum mare quo Codanus sinus ad Septentrionem de-
 finit gelu constiterit, tum enim rectâ negociatores per glaciem hinc inde iter facere
 consueuerunt. Bubalus, seu ut Græci dicunt *βυβαλῖς*, nostratibus bobus non
 dissimile animal est, labro superiori & naribus aliquantulum resupinis: pilo uesti-
 tur in cinericio liuido. Germani corrupto Latino uocabulo eum *Büffel* appel-
 lant. Tradit Plinius etiam Vris ab imperito uulgo Bubalorum nomen imponi, sed
 Vri diuersum à Bubalis genus habent, omnibus nostris qui ad Septentrionem habi-
 tant noti, & aliarum ferarum modo in syluis uagantur. Bubali uerò aliunde ad nos
 mittuntur. *Φώκη* marinum est & quadrupes animal, quod Latini pariter Græ-
 cis Phocam & Vitulum marinum, Germani *Wahrschalt*, Sueci *Sielen* ap-
 pellant. Frequens in nostri maris insulis & Noruegiæ & Sueciæ scopulosis littori-
 bus. Est autem amphibium animal, in terra maricq; uiuens. Catulorum Phocæ pel-
 les ad uestes & puluina nostris expetuntur. Pili hic teneri breues atq; aurei coloris
 & fulgoris.

Bubalus.
 Sed fallitur
 Cordus, ali-
 us enim est
 ueterum
 Bubalus.
 Phoca.

DE ADIPE. CAP. 86.

Adipis, seu ut Græci uocant *στέαρ* uocabulo, quorumcunque animalium pingue
 dinem in genere intelligunt, siue dura & concreta, siue liquida & fluida fuerit. Ita
 hac uoce Dioscorides hoc loco utitur & Galenus libro primo de facultatibus simpli-
 ciū medicamentorum. Differunt tamen, si quis proprie loqui uelit adipem tum apud
 Græcos, tum apud Latinos, suis nominibus dist. nescit: qui enim solidior existit, et dif-
 ficile liquefit, & liquefactus statim concrefcit, Græcis proprie *στεαρ*, Latinis seuum,
 Germanis *Wahrschalt* / *Wangel* & *Tolch* uocatur, qualis est boum, Hircorum, Capra-
 rum, Ouium, Ceruorum & similibus adeps. Qui uero † difficillime ad ignem li-
 quefcit, & difficillime rursus densatur, aut fluidus permanet, Græcis *πιμελη*, Lati-
 nis pinguedo, Germanis *Fet* & *Schmalz* / hoc est, pinguedo & liquamen nomina-
 tur: ut est Vrsorum, Melium, Canum, Gallinaceorum & eiusmodi animalium quæ
 natura calidiora existunt. Porro eam differentiam ex nostro arbitrio non ponimus,
 sed Galeni sententiam sequimur, qui undecimo libro de simplicium medicamento-
 rum facultate, ad hunc modum pinguedinem à Seuo distinguit. Quanquam interpres
 pro Seuo speciei nomine, Adipem generis uocabulum reddiderit, sed improprie.

† Facillime.

CAP. 87, ET SEQUENTIA CAPITA SEPTEM, DE VARIIS ADIPIBUS,
 eorumq; uiribus, curatioe & apparatu agunt.

DE MEDULLIS ANIMALIUM. CAP. 95.

Sunt Græcis duo uocabula quibus medullam significant, nempe *ἐντερῖον*, & *μυελῖ-
 αδῖς*: sed quæ inter se differant. Illo enim arborum medulla, & facta in fructibus qui-
 busdam semina indicantur: hoc uerò quæ in spina & ossibus animalium continetur
 medulla, quam Germani *Warc* appellant.

DE OMNI FELLE. CAP. 96.

Notus omnibus amarissimus est humor, folliculo quodam hepatis adnato inclu-
 sus, qui Græcis *χολῆ*, Latinis Fel, Germanis *Gall* uocatur.

DE SANGVINE ANIMALIUM. CAP. 97.

Præter Hircinum sanguinem nullum in pharmacopoliis ad medicinæ usum, hoc
 tempore in Germania reponi comperimus.

DE ANIMALIUM FIMO. CAP. 98.

Non opus est animalium excrementa in pharmacopoliis seruari, cum semper &
 ubiq; cuiuscunq; animantis (quorū hic fit mentio) si necessitas requirat, fimū habere
 liceat, excepto Crocodili terrestris: quē, si eo ad extergendas & tingendas genas mu-
 lieres carere noluerint, ex Aegypto petāt. Non prætereundū silentio arbitramur etia-
 am uulgo agrestes homines Ciconiarū fimum contra comitiales potu assumere. Mu-
 scerda autē priuatim dictū est Latinis Muriū fimus. Eius duæ apud nos differentie
 uiuari-

Crocodili
 terrestris fi-
 mus.
 Ciconiarū.
 Muscerda
 duplex.

uulgaribus, & omnibus cognitis Muribus alterum: & è singulari muris genere alterum admodum odoratum & Moschi æmulum, quod in montanis locis colligentes rustice mulieres uestibus suis Moschi uice, odoris gratia, interponunt. Idem tere odor ipsis muribus est, ob id eos nostri *Bijam meuse*, hoc est, Moschatos mures appellant. Porro Crocodilifimi, quod Crocodileam Plinius uocat, etiã Ouidius meminit de medicamine faciei, cum dicit nigrior ad Pharii confuge piscis opem. Pharus enim hoc est, Aegyptii piscis nomine Crocodilũ intelligit, quamuis Crocodilea non è pisce Crocodilo, id est, fluuiatili, sed terrestri fumatur, qui Stincus & Scincus uocatur: de quo supra dictum est.

Crocodile
lea.

DE VRINIS. CAP. 99. 100.

Notæ uulgo omnibus Vrinæ sunt, de quibus hoc capite scribit Dioscorides. Auri Glutem quomodo ex Vrina & Cyprio ære fiat, infra libro quinto inter metallica medicamenta indicabit. Lyncis uero urina quid sit, & an sit in rerum natura, multis sæculis dubitatum est: scribunt enim Lyncem proiectam urinam terra obtegere, tanquam hominibus tam salutare medicamentum inuidentem, quæ deinde in lapidem Lyncurium dictum indurescat, sed fabulatum est, quapropter bene Dioscorides quoque illam damnat: & recte inquit idem esse Lyncurion cum Electro. Quod et Plinio etiam discere possumus libro octauo, cap. xxxviii, in hunc modum scribente: Lyncem humor ita redditus, ubi gignuntur, glaciatur, arescit uero, in gemmas carbunculiformes, & igneo colore fulgentes, Lyncurium uocatas, atque ob id succino à plerisque ita generari prodito. Quæ enim alii de Lyncurio scripserant, alii de succino prodidit, nec immerito, cum nullum inter ea discrimen sit, ut alibi etiam Plinius refert lib. xxxvii, cap. iii. post Succini historiam his uerbis. De Lyncurio proxime dici cogit authorum pertinacia: quippe etiam si non electrum id esset, Lyncurium tamen gemmam esse contendunt: fieri autem ex urina quidem Lyncis, sed egestam terra, prout bestia operiente eam, quoniam inuideat hominũ usui: esse autem qualẽ in igneis succinis colorem, scalpique. Nec folia tantum aut stramenta ad se rapere, sed æris etiam ac ferri laminas: quod Diocles quidem & Theophrastus credidit: ego falsum id totum arbitror, nec uisam in æuo nostro gemmam ullam ea appellatione. Quod autem dicit falsum id totum esse, non de succino intelligendum, sed de Lyncurio, quatenus gemmam esse contendunt. Sed & ex hac Lyncurii historia palam fit idem id esse cum succino, quia quæ Lyncurio tribuuntur, alii de succino prodidit. Quin & illud hanc sententiam confirmat, quod tradunt Lyncurium non tantum folia & stramenta, sed & æris & ferri laminas ad se rapere. Si enim id quod ista ad se rapit Lyncurium uocatur, nihil in rerum natura reperitur quod Lyncurium esse possit, præter succinum. Id enim non tantum folia, paleas, stramenta, & id genus alia, nec æris & ferri solum laminas, sed et auri, argenti & cuiuscunque metalli, uti esse experti sumus: Nihil enim unquam reperire licuit quod non attraheret. Nam quod solos Ocimi furculos ab eo non rapi scribunt authores, falsum contempimus. Idem Plinius libro eodem dicit, Demonstratum succinum Lyncurium uocasse, fierique ex urina Lyncum bestiarum, e maribus, fuluum & igneum: e feminis, languidius & candidum. Quod testimonium prorsus confirmat, quod hoc loco obtinere conamur: ij enim colores succino sunt, quos Demonstratus Lyncurio tribuit, quod idem esse cum succino eo manifestius est, quod ipse Demonstratus, ut Plinius refert, Succinum Lyncurium uocauerit. Porro cum nihil à succino Lyncurium differat, fabuloso nomine in omnibus officinis Lyncis lapides, falso dicti, ostenduntur, habitus, figura & materia diuersi: alter enim pallida est gleba, & nonnunquam fusca, candidis maculis (lapidis calamitatis & fornacariæ cadmiæ modo) distincta, terra durior, & lapide mollior: quæ si historię conferatur, non multum à Phrygio lapide distabit. Alter lapis est teres, oblongus in turbem delinens, colore alibi ferrugineus, alibi fuscus, alibi succini modo fuluus & pellucidus. Gigni hos in Pomerania & Prussia: fusciorẽ uero & ferrugineum in Saxonia, Germaniæ regionibus, nouimus. Nam & ipsi eos obiter in itinere inuenimus, & industria effossos collegimus. Germani hos Alpes quoque uocant, quasi Incubi sagittam, creduntur enim incubo aduersari, non quidem ho-

Lyncis urina.

Lyncurium
pharmacopolarum

falsa.
Phrygius lapis.

Alpes

Dactyli
Idci.

minum sed equorum, & iumentorum. Quidam etiam Donnerkeule uocant, hoc est, tonitruum cuneos. Vulgo enim de caelo cum fulmine cadere creduntur. Plinius autem hos lapides Idæos Dactylos appellasse nobis uidetur. Porro ista de Lyncurio dixisse sufficiat. At cum de succini rei omnibus notissima materia & origine uariant, & diuersa ceu data opera scribant authores, uisum est nobis peculiarem de eo commentarium subiungere.

DE SVCCINO.

† Glesin.

Succinum, quod Græci ἤλεκτρον & fabuloso nomine λυγκύριον, Arabes Karabe & Kakabre, Galli Ambram seu Ambrā citrinam: Germani ueteres Glessum/Recentiores Agtstein & Bernstein/Sudani Genar appellant: inter præcipua numeratur quæ Deus ad hominum usum cōdidit, medicinæ pariter & luxui multisq; aliis usibus materiam præbens: quamuis nostra ætate magis tuendæ sanitati quàm luxuriæ inseruit. Nostri succino à proprietatibus quas habet nomina indidere. Siquidem ueteres Germani Glessum id appellabant, quod si interpretæris uitreum sonat: quoniam uitri instar lucem transmittat. Vitrum enim Glasz/ & uitreum † Glesiu dicimus, Agtstein autem, id est, Gagatem lapidem id uocamus: quoniam à Gagate nigro, materia, uiribus, & aliis proprietatibus nihil differat. Bernstein uerò, hoc est, ardens lapis nominatur, quoniam accensum ardeat. Est autem res omnibus cognita & paratu facilis, præsertim cæreum & pellucidum, quod Romani à uini colore Falernum cognominant. Candidum uerò, cui olim nulla fuit authoritas, quoniam parcius gignitur, nunc auri precium æquat. Vera sunt quæ Plinius libro naturalis historiæ trigesimo septimo, capite tertio de succino prodidit: excepto eo, quod Pinei generis arborum resinam esse credat, ut paulo post ostendemus. Nam quod ad originem, hoc est, materiam & generationem eius attinet, nullus unquam authorum uera tradidit. Ideo rem iucundam maximeq; necessariam & cognitu dignissimam prodituros nos arbitramur, si de natalibus, causis & origine eius nostram quoque sententiam protulerimus: de qua cum multis doctis, præsertim Georgio Agricola Medico, naturalium rerum omnium sagacissimo & prudentissimo indagatore, multos iam annos contulimus, eamque longa deliberatione utrinque ita perpendimus, ne quidquam de origine eius temere pronunciarem. Aediturus est prope diem Georgius Agricola inter alia quæ de ortu & materia fossilium rerum conscripsit, etiam suum de succino iudicium, cui nos hoc commentario subscribimus. Existimamus autem nobis hominibus Germanis succinum in nostro orbe genitum quotidie atrectantibus, eiusque naturam quotidiano usu & experientia cognoscentibus, potius alias gentes fidem habituras, quàm Græcis: qui relicta Philosophica in consyderatione eius methodo, ad figmenta absurdissima & aniles & plusquam pueriles fabulas sunt conuersi: rem longe pulcherrimam, cuius cognitionem ingenio assequi desperabant, ludibriis & leuibus figmentis conspurcantes. Quæ quidem in re non tam hominibus imposuerunt, quam suam in confingendis nugis leuitatem, & electri ignorantiam prodiderunt: quanuis Grai ingenium, quamuis Græcis ore rotundo Musa loqui dederit. Etsi autem palam sit, ubi reperiatur succinum, tamē quia et loca & natales perspecta habere ad rei cognitionē non parum faciat, decreuimus hoc de electro commentario, primum indicare ubi legatur, & ad quæ littora plurimum, & quomodo feratur: deinde ostendemus non esse succum, neq; Gummi, neq; resinam, quomodo cunq; eas appellent, arborum: postremo materiam eius, & quid sit, explicabimus. Et hæc quidem ea qua licebit breuitate, ne si longius de eo disseruerimus, commentarius hic finem suum modumq; excedat. Codanus sinus appellatur Plinio immanissimus, à sæuo immenso monte, nec Riphæis iugis minore, qui ad Cimbrorum usque promontorium excurrens, refertus est insulis, quarum clarissima sit Scandinauia, incomptæ olim magnitudinis, nunc uerò clauibus nostris negociatoribus & militibus cognita & perlustrata tota: qui non insulam, sed peninsulam pluribus Isthmis coherentem affirmant: In eo sinu inter Cimbricam Chersonesum & Scandinauiam sparsæ sunt insulæ: Burchana, Austrauia, Actauia, olim uocata: ad quas fluctibus pelli electrum Romanæ olim

olim classes deprehenderunt. Ideoq; eam quam Germani Austraiam uocabant, Romani Glesariam, hoc est, Electridē dixerūt. Quinetiam præter hanc plures alię Glesarię nominatę sunt. Vniuersum autem mare quod Codanus sinus complectitur, Succinum habet, quod fluctibus nunc retro ad Scandinaię, Noruegię, Suecię & Gothię littora agit: nunc ad insulas, ut ipsi etiam deprehendimus: nam & nos quoque illud in Burrhanę, Austraię, & Scandinaię littoribus inuenimus. Nunc ad nostra littora, uidelicet Cimbrica Chersonesi, ducatus Mechelburgiaci, Pomeranię, Prussię, Samelandię & Liuonię. Sed quamuis toto hoc nostro maritimo tractu non raro legatur succinum, exiguum tamen id est, in paruas micæ concretum. Plurimum uero, & maximis glebis constans, ad Samelandiam expellitur, quę Prussię uicina est regio, & Prussię Duci parat: ad eam tanta copia tempestatibus fertur, ut toti terrarum orbī satisfacere possit, quantumuis multis usibus expetitur. Atqui non ad totum Samelandię littus tanta uis Electri expellitur, sed ad eum tractum tantum, quem Germani das Granawische uocant, non longe a pago Sudauis & Samelandis Kraxtepelle dicto, quod retinctum significat. Nudi enim homines retia uenienti Succino prætendentes, sæpius fluctibus retincti obruuntur, unde Pago nomen patrialingua fecerunt. Locus autem quo tanta eius copia colligitur, patet tantum decem milia passuum, hoc est, duo Germanicamiliaria. Habent eius piscationis gnari sua signa & indicia, quibus uenturi Electri copiam æstimant. Sunt alię quædam diuersi generis, sed maxime quædam cordis exigui imaginem referentes, & uesicarum modo inflatę: quę si copiosę ad littus ferantur, plurimum succini aduentare certum, his enim inuolutum tanquam retibus capitur. Cum uero parcius hæ algę littus appulerint, minus succini insequitur. Fluctibus deinde ereptum, Dantiscum uehitur: quę urbs præterquã quod totius Prussię caput sit, etiam celeberrimum est emporium. Vbi primum certis uenditur negociatoribus, ex pacto: præcium pro certa mensura, secundum glebarum magnitudinem, Principi numerantibus. Rude adhuc ut colligitur, asperum scabrumq; est tota superficie, nec quidquam attrahit, quantumuis calefiat: leuigatum uero & politum, primum rapere incipit, qui ex attritu calefacto admouentur furculos. Nam alia quacunque ratione præter confricationem incalescens, perinde ut rude, rapere nequit, quas proprietates neminem antea prodidisse scimus. Nos autem id ideo affirmamus, quoniam sæpius eius rei periculum fecimus. Porro longum foret, omnia statuta legesq; succini gratia latas enumerare, quia alii ex nostris hæc attigerunt. Nos autem quę antea tradita sunt relinquentes quod illi præterierunt indicabimus. Nam neque hoc referre necessarium existimamus, quot habeat succinum colore differentias, & quantam utilitatem hominibus adferat, non in medicina tantum, in qua magnum usum habet: uerum etiam in mechanicis artibus, in quibus multo maiorem. Nunc autem antequam quid sit explicemus, quid non sit ostendendum duximus: aliis succum, aliis Gummi, aliis Resinam, aliis terram, aliis lapidem esse contendentibus. Nam hæc opinioniones multa iam sæcula hominum mentes detinent. Sed lecturos istarum opinionum confutationem prius nouisse oportet, succi, gummi, resinę, terrę, & lapidum, differentiam, materiam, qualitatem, & alias quas habent proprietates: ita facilius dicta intelligent & diiudicabunt. Succum autem cuiuscunque arboris aut plantę non esse succinum, sed neque urinam alicuius animalis, succi & urinę substantia & qualitates ostendunt. Constat enim utrumque aqueo humore: qui etsi solis aut ignis calore densetur, aquę tamen qualicunque infusus diluitur, ideoq; in mare delapsa quamprimum dissoluerentur. Succino uero contraria est natura, nam liquidum in mare primum influat, mox densatur. At hic locum non habet quod dicitur, salē adstringere & densare succos, quod nemo concedet cui salis natura perspecta est. Sali enim arido densandi facultas, sed non tanta ut liquidum succum denset: atque ea densandi uis nequaquam est propter adstringendi qualitatem, sed propter imbibendi aqueum uel similem humorem potentiam. Salis enim propriissima natura est facillime aquam, uinum, uel tale quippiam imbibere, & in tali quopiam humore dissolui. Quapropter quod conspersas carnes & caseos densat, & solidio-

†
Burchanę:

Succinum
non esse suc-
cum aut uris
nam.

res reddit, per accidens fit, non propria aut adstringendi facultate, sed quia carnes & casei recentes, aquoso succo turgentes, succum suum sali combibendum dimit-
tunt, quo fit ut hæc deinde sicca duraque & ideo densiora euadant. Succu uero a-
liqui cum nihil habeant terrenæ consistentiæ, qualem carnes & casei, sed toti aqueo
humore constent, sale humorem quem appetit imbibente minime densantur, sed
sui similes permanent, si serena sit, nec calida aeris constituto: si uero turbida &
humida, etiam liquidiores euadunt, sale humidum aerem imbibente & succo cui
mixtus est communicante: quod manifeste omnes, etiam densati coctura aut sole,
ostendunt succi, si sal admisceatur. Continuo enim humescunt & diffluunt, ma-
ximè humida & frigida aeris constitutione. Ergo si aridus sal succos etiam spiss-
os liquidiores reddit, quanto magis liquidus sal, ceu mare est, liquidos succos
dissoluit & penitus dissipat: Si etiam densatus succus esset succinum, aquæ inco-
ctum dissolueretur, ceu Aloë uulgaris, Hypocistis & eiusmodi: sed etiam si quis
integro æuo in aqua aut uino decoquat, nihil penitus tamen eliquari potest. Adipi
uero aut Oleo incoctum dissoluitur, quod alienissimum est à succis qui aquei sunt:
Est itaque succino pinguis substantia & à succis diuersissima. Quod autem e-

Quod non
sit Gummi.

tiam Gummi non sit, ostendunt argumenta quæ iam de succis attulimus. Nam hæc
quoque, cuiuscunque sint generis, in quouis aquoso humore dissoluuntur, in Oleo ue-
rò minime: eadem, perinde ut densati succi, turbida & humida aeris temperie humes-
cunt & diffluunt, nec sine ratione, cum uiscosi & concreti calore succi existant. Quid-
quid enim siccitate densatur, humido resolui potest. Qui uero Resinam esse

Quod non
sit resina.

contendunt, propius ad materiæ similitudinem & naturam eius accedunt. Quemad-
modum enim Resinæ pingues sunt, & accensæ flagrant, oleo quoque incoctæ dissoluuntur
omnes, ita etiam succinum flamma accensum ardet, & in Oleo si coquatur resoluitur,
& accensum flagrat. Resinam tamen non esse, statim forma glebarum osten-

dit. Resinæ enim partim paulatim distillant, & in paruas micæ guttasque concre-
sunt, ut Lentisci, Juniperi proceræ, quam Sandaracam Arabes uocant: thus masculum, &
quod Orobias ab erui figura & magnitudine uocatur. Partim ex pluribus guttis
longo temporis interuallo collectis in massas scabras, porosas, & cauernosas concre-
sunt, ut Pini, Abietis, Piceæ, Piceastris & eiusmodi arborum: quamuis & hæc frequen-
ter in paruas micæ densentur. Succino uero diuersus est à resina habitus: neque enim
in guttas oblongas densatur, quæ ex arbore se pependisse indicarent, neque in scabra,
cauernosaque, & guttis compacta fragmenta coalescit, sed solidas glebas. Glebarum e-
tiam magnitudo resinam esse negat: siquidem Plinius Romam allatam scribit tredecim
librarum pondere, per libræ duodecim uncias intelligens. Nos uero scimus mul-
to maiores interdum inueniri: & nonnunquam etiam in continente ultra uiginti mi-
lia passuum à littore aratri excitari: & in fundamentis ædificiorum effodi, quibus
undecim, duodecim & tredecim est unciarum pondus. Itaque maximæ glebæ pondus
nostra memoria inuentæ librarum fuit septemdecim & unciarum quatuor. Hæc autem
grandes glebæ poculis splendidioribus à magnatibus apud nos expetuntur, quem-

Murrhinū.

† Georg.

Agricola in

libris à mor

te Val. Cor

di editis

Murrhinā,

lapidē fa-

cit, qui est

Onyx. Pli-

nio dica-

tur: et Chal-

cedoniam

uulgò dictū

interpretat-

ur.

admodum olim apud Romanos ex Oriente Murrhinum: quod & ipsum sine dubio
ad Succini genus referri debet, ut Georgius Agricola † in suis libris de rebus metal-
licis indicabit. Puerile autem est credere, in tantas glebas concrecere resinam aliquā:
ac multo puerilius, credere tantum ex arboribus defluere posse resinæ, ut maria & lit-
tora & terram in continente impleat. Reclamat etiam experientia, nullæ enim
prorsus in nostro littore sunt Pinei generis aut resiniferæ arbores, à Cimbrorum
extremo promontorio usque ad Scandinaviæ Isthmum, quo Asiæ maiori cohæ-
ret, hoc est, toto illo immani sinu Codano, nullæ enim temere in littore arbores,
preter Alnos & Corylos, uisuntur. Oderunt etiam natura resiniferæ omnes sala-
sum, aut mari irriguū, solum. Simili modo neque in Noruegiæ, neque Scandinaviæ mi-
noris, neque Sueciæ littoribus ullo uisitur resinifera aut Pinei generis arbor, quate-
nus nos eam oram lustrauimus, & quatenus militibus & negociatoribus nostris co-
gnita est, qui quotidie totius legunt Scandinaviæ littora. In montibus uero procul à
mari magnæ sunt Tædarum, Abietum & Piceastrorū syluæ. Sed ex his impossibile

est

est ad mare delabi resinam. Præterea si in inuiis cautibus starent hæc arbores, ut aliqui ueterum prodidere, in terram & rupes delaberetur resina. Et si maximè exrupibus æstu raperetur, ut Plinius credidit, sordidum totum esset, calculis, arenis, foliis & aliis rebus mixtum, sed rarissimè reperitur quod tale quippiam cõplectatur. At neq; hoc rationi consentaneum est, ex arboribus è præcipitiis in mare procumbentibus destillare: tum enim paulatim & guttatim destillaret, & in paruas tantum guttas densaretur: sed impossibile est, tot in præcipitiis stare arbores, ut tantum resinæ fundant. Adde si hoc modo distillaret, neq; ranas, neq; lacertas, neq; formicas, muscas, culices, aut quidquam tale complecteretur. Mirum etiam esset si resina sit, non inueniri in eo Pinei generis folia, cum in aliis resinis sua folia frequenter deprehendantur. Esset etiã præter naturam eo loco resinam in tantam soliditatem densari, cum quæuis aliæ resinæ siue frigida siue calida aqua densatæ, maximè falsa, aridæ friabilesq; euadunt, ac sponte dissiliant. Quod si olfactum consulas, exactè nullum resinæ odorè percipies, sed medium quendam inter Bitumen & Ambram, quæ res in terra gignuntur. Quod autè paleas et alia similia attrahit, magnū est argumentū, multum id à resina differre. Nulla enim id præstat resina. Differunt etiã uiribus resinæ, & succinū. Nam hoc præter alia, quibus ab illis discrepat, etiã comitiales suffitu deprehendit, & eos collapsos excitat, quod in nulla unquam deprehensum est resina. Facit etiam ad nostrum argumentum coloris diuersitas: nam si certæ alicuius arboris resina esset, eundem semper colorem haberet, ut Terebinthi, Laricis, Lentisci, Abietis, Pini, & alia uero resinarū, quæ semper sui sunt similes. Succino uerò nunc Sero similis, nunc cereus, nunc fuluus, nunc turbidus, nunc omnino pellucidus, nunc niueus, nunc ex quibusdã eorū aut simul omnibus mixtus, & ceu conuolutus, nunc omnino niger est color. Nam Gagates ille lapis paleas attrahens, nihil est aliud quam nigrum succinum: quare eodem eum Germani uocabulo, quo aliud succinum, appellant, adiecto coloris discrimine. Necesse igitur est, rem diuersissimam à resina esse. Quapropter non possum non Græcorum uanum commentum carpere, qui etiam certa nomina arboribus succinum ferentibus indidere, eas alias Electrides, alias Aphitacoras nominantium, quo uocabulo Indis prædulcis suauitas significetur. Omitto reliquas fabulas, quibus ipsi suã uanitatē & inconstantia palam fecerint. Qui autè resinam non esse cõcedunt, lapidē esse contendunt, quoniã uulgò Germanis lapidis nomine ueneat: sed nihil in eo est quod cū lapide cõmune habeat: lapides enim omnes terreni sunt, nec quicquã in igne amittunt, nisi alterius cuiusdã rei participes sint: neq; acceduntur, neq; in pinguedine aliqua dissoluuntur, aut igne in sublime feruntur, neq; leues sunt, ut aquæ innatent: quæ omnia Succino sunt propria: quòd usque adeo tenuitate à terrena lapidum materia distat, ut certa ratione totum in uaporem & liquidissimum oleum dissolui queat, quod nemo ante nos inuenit aut tentauit: uariis enim ingressi uis sumus, ut naturam, originem, & materiam eius inuestigaremus. Præter eos qui lapidem esse credunt, sunt & qui terram esse dicant: quod ne per somnium quidem alicui in mentem potuisse uenire sperassemus. Quoniã uerò hæc opinio his annis à multis est accepta, iisdem est confutanda argumentis, quibus lapidem non esse probauimus: quamuis id paucis uerbis egerimus, cum non existimemus sanæ mentis & iudicii homines eo erroris delabi posse, ut lapidem esse credant. Decessit hoc anno, cum hæc conderemus, admodum confectus ætate Gregorius Dunckerus, uir haud uulgari experientia præditus: qui multa etiam in Succino obseruauit, quæ nostrum de eo iudicium confirmant: tamen in eum errorem incidit, ut crederet Succinum ueteribus Samiam terram fuisse dictum, regionum nominibus deceptus: nam hæc Germanicora, qua Efflui habitant, hodie Sameland nostris hoc est Samia regio uocatur, perinde ut Samus Insula in Aegæo mari sita. Nihil enim commune succinum cum figulina creta habet, qualis est Samia terra, ex qua Samia uasa fiunt. Nam ut alia prætereamus argumenta, Argilla tenax est Samia terra, ex qua factæ ollæ, igne in lapidis duriciem coquuntur, nulla sui amissa parte, ut alia quæuis figulina terra: Succinum uerò ignis impatientissimum existit: flamma enim accensum eò usque flagrat, donec totum in fuliginem abeat: prunis autem impositum æquæ ut flamma accensum consumitur, siquidem totum in uaporem resoluitur.

Quod non
sit lapis.

Quod non
sit terra.

Porro hæcenus eorū cōfutauiſimus opiniones, qui Succinū, aut ſuccum, aut Gummi, aut Resinam, aut terram, aut lapidem eſſe tradiderunt: quamuis plurima quæ ad rem facerent reliquerimus; maxime quod ad diluendam ſcriptorū authoritatem pertinet. Nos uero minime nuda authoritate, ſed rationibus & argumentis rem tractandam eſſe cenſemus. Nam quod Solinus ſcribit, Germanico Cæſare omnes Germaniæ oras ſcrutante, compertam eſſe arborem Pinei generis, cuius medulla autumni tempore ſuccino lachrymet, falſum penitus eſt, ut ea quæ antea diximus teſtantur: quem admodum & hoc quod tradit. Germanicum Cæſarem omnes Germaniæ oras ſcrutatū eſſe. Quæ Solinus de Succino ſcripſit, & Plinio excerptiſt, quibus ſuum addit commentum. Reſtat igitur nunc, ut noſtram de materia & origine eius ſententiam rerum naturæ ſtudioſis communicemus, qui ſemper credidimus, ſuccinum liquorem eſſe & terra in mare fluentem, arcanas ac nondum compertas ob cauſas paulatim in eā quam præſertit ſoliditatem dureſcentem, quod Georgius Agricola etiam ſentit & Gregorius Dunckerus, cuius modo mentionem fecimus, omnino affirmat, natione Samelandus, qui in eo littore, ad quod maxime expellitur, ultra quinquaginta tres annos uixit, maximaque cura tota uita ſua eo incubuit, ut originem & materiam eius perdiſceret. Nam hic eos quoque reprehendit, qui arborum lachrymam eſſe prodiderunt, clariſque uerbis dicit, liquidum primo eſſe liquorem & terra in mare fluentem. Quod tanquam certiffimum omnibus eſt amplectendum. Adſtipulantur noſtræ ſententiæ etiam ueterum nonnulli ceu Nicias, Philemon, Aſſarubas & Mneſias, quos Plinius citat. Nicias enim ſolis radiorum ſuccum eſſe ſuccinum tradidit, quos circa oceanum uehementiores in terram actos credidit, pinguem ſudorem in ea parte Oceani relinquere, qui deinde in Germanorum littora eiceretur, haud abſurda opinione. Non quod hic ſuccus iſtis ſolaribus radiis nihil præter qualitatem exiſtentibus inſit, ſed quod radiorum feruore, pinguis ille terræ ſudor foras eliceretur. Quod plerique in locis apud nos eſtatis calore, & ueris, autumnique tempore in liquido bitumine deprehendimus: cuius ſpeciem ſuccinum quoque eſſe diximus. Bitumen enim hoc in terræ poris latitans, paulatim foras ſole terram calefaciente, & pinguedinem eius eliquante in lacus, puteos & riuulos emanat: hyeme uero præcluſis terræ meatibus & denſata pinguedine nihil prorsus emanat. Philemon foſſile eſſe & in Scythia erui prodidit, candidi, cerei, & fului coloris: proculdubio comperta ſcribens. Nam in Parthia quoque & Germania Murrhina, quæ abſque dubio ſuccini genus ſunt & terra effodiuntur, quæ nullus unquam resinam credidit. Quare cum foſſile ſit ſuccinum, quæ eſt amentia resinam id eſſe contendere, cum apud nos quoque ſæpiſſime grandes glebæ inter arandum excitentur, & & puteorum & ædificiorum fundamentis eruantur, multis à littore paſſuum millibus: Nos tamen eas ibi minime natas, ſed in terra, mari ut plerique in locis contigit, longius à continente recedente, relictas iudicamus, quamuis plerique ibi genitas credant, in quorum numero etiam fuit Gregorius Dunckerus. Aſſarubas, qui Plinio ſcribente adhuc uixit, apertius rem prodidit, tradens: iuxta Atlanticum mare eſſe lacum Cephisida, quem Mauri electrum uocent, hunc ſole excalefactum & limo dare electrum fluitans. Aſſarubæ ſubſcribit Mneſias, locum quendam Aphricæ Sicyonem uocans, & Cratim amnem in Oceanum affluentem & lacu, ibi eadem ratione naſci qua in Cephiside lacu Aſſarubas tradidit. Nos utrumque ueriffima ſcripſiſſe credimus, non uanis argumentis inducti: primum quidem, quoniam apud nos eodem modo ſole excalefactæ lacunæ & putei, & limo emittunt Bitumen aque innatans. Deinde quoniam certo comperimus etiam in Aphrica reperiri ſuccinum: idcirco ea parte qua Canarias ſpectat inſulas. Nam eam Aphricæ oram Atlanticum mare alluit: Miſit ad nos ex Antuerpiâ Aphricani ſuccini unam atque alteram glebam Gruningus natione Friſius, (qui ea loca luſtrauit, & ipſe id in ripa fluminis cuiuſdam ibidem legit.) Noſtrati adeo ſimilem ut dignoſcinequeat, quas inter cætera quæ chara nobis ſunt eo libentius re-poſuiſimus, quoniam & Mneſiæ & Aſſarubæ fidem & authoritatem firmam nobis faciunt. Quare immerito Plinius eorum tradita aliorum Græcorum commentis adnumerari uidetur. Gigni autem in terra Aphricanum ſuccinum quoque nec eſſe arborum resinam, uel inde perſpicuum eſt, quoniam noſtrati ſimillimum colore, ſubſtantia, & qualitatibus cum ſit, eandem quoque originis cauſam habere neceſſe eſt. Si igitur Pi-

Quod ſit
liquor &
terra in ma-
re fluens.

Succinum
etiam in
Aphrica.

eei aut Pinei generis arborum resina esset, quales arbores in Septentrione uisuntur, necesse esset etiam in ea Africæ ora easdem nasci arbores, quæ similem & eiusdem speciei resinam lachrymarentur. Cum uerò experientia constet, nullas ibi resiniferis similes prouenire arbores: non male ratiocinamur, id resinam minimè esse. Quæ enim ibi proueniunt arbores, nostratibus dissimilimæ sunt, ut referunt qui ea loca inspexerunt. Præcipue autem abundant Sandali, Prasili, Guaiaci, & eæ quæ sanguinem draconis dictam lachrymam fundunt: multæq; aliæ nostris, quia nondum usus alicuius gratia expetuntur, incognitæ. Et si autem Gregorius Dunckerus quoq; deprehenderit, e terra fluentem liquorem esse, non tamen explicat, cuius generis cuiusue substantiæ aut naturæ sit hic liquor, quod nobis est nunc dicendum. Liqueores omnes seu fontes qui e terra ac montibus fluunt, ad duo præcipue referuntur genera: aut enim aquei sunt, aut olei modo pingues. Aquei autem multum differunt secundum terræ per quas fluunt diuersas qualitates, hinc alibi dulces, alibi nitrosi, alibi salsi, alibi Chalcantho infecti sentiuntur: ad nullum autem horum referri potest Succinum: quare necesse est ad alterum liquoris genus id pertinere, quod pingue existit, & olei æmulum. Liquor autem hic pinguis suum apud authores nomen habet, nempe Bituminis, cuius species, solidum & liquidum, quæ & ipsæ in plures differentias diuiduntur. Esse autem Bituminis genus Succinum eius materia, colores, odor, medica uis, & ignis rapacitas, manifestè conuincunt. Substantiam enim si consideres, deprehendes pinguem, flammam facile concipientem, æque ut Bitumen. At qui antea à nobis dictum est pingue terræ liquorè Bitumen esse, talè autem consistentiã Succinũ habet. Quamuis præter Bitumen etiã aliud quippiã in terra genitũ pingue sit, uidelicet Sulphur. Sed ad hoc referri nõ debet, quoniã metallicũ est medicamentũ pluribus à succi nõ differens. Colores etiam totidẽ succino, quot Bitumini: est enim nigrũ quoddã, Gagates & Thracius lapis dictũ, ut uulgare Bitumen: est fuscum in purpura, ut Iudaicũ Bitumen. Est fuluum & perspicuũ quoddam, ut Naphtha fulua, quæ liquidissimum est Bitumen. Et candidum quoddã, ut candida Naphtha. Si autem olfactũ consulas, manifestè Bituminis qualitatem odore percipies. Quod uerò suauius oleat alio Bitumine, puritati substantiæ referendũ est, qua tantum à uulgari differt. Vires etiam originem & materiam eius produnt. Nam ulcera glutinat, mollit, suffitu, olfactuq; uulux strangulatione correptis mulieribus succurrit. Comitiales prunis impositum deprehendit, & deprehensos rursus restituit. Menses cit, uenenis aduersatur. Concretum in thorace sanguinem discutit & resoluit: dysenteria laborantibus succurrit. Tusses & à capite in subiectas partes destillationes suffitu sistit: dentiũ dolores mulcet. Omnes deniq; facultates nostri in succino celebrant, quas ueteres Bituminis speciebus adscripserunt: præterq; has alię etiam succino tribuntur, quas consultò præterimus, quoniam eas ueteres non nominatim recensuerunt, sed in genere indicauerunt. Quod enim factos calculos excernit, & Ictericis medetur, Succinum, ex incidendi, extenuandi, abstergendi, aperiendi, & discutiendi facultatibus procedit: quas Bitumini authores assignant. Quinetiam quotidianus eius in re domestica & mechanicis artibus usus, Bituminis genus esse testantur. Hoc enim statuo clauorum capita, ac alia ferramenta, in nigrum colorem tingebantur, in quem usum multi nostrorum ubi abundat Succinũ recipiunt. Expetuntur etiam lucernarum luminibus, ut Bitumen, ramenta eius. Præterea rapax admodum est ignium, ut Bitumen. Et certũ eius genus, ut Callistratus Plinio citante prodidit, Chrysolectrũ uocatur, quod sit rapacissimum ignium, & si iuxta fuerit celerrime exardescens. Quod de nulla unquam alia re authores tradiderunt, quam Naphtha, quæ Bitumen est liquidissimũ: in hunc enim modũ de Naphtha Dioscorides quoq; scriptũ reliquit: *ἀύρα μὲν ἔχον ἀεὶ πᾶσι τῶν πυρῶν, ὡς ἂν ἐκ διασπῆματός ἀετῶν* hoc est, uim habet rapacẽ ignis: adeo etiã ut ex interuallo rapiat illum: idcirco eũ Callistratus id succino tribuat, quod Naphthæ sit propriũ, quis alii quã Bituminis generi adscribat. Accedit postremò nataliũ uicinitas, ubicunq; enim Succinum, ibidẽ etiã Bitumen gignitur, ut in Perside, Parthia, Carmania, Aegypto, Mauritania, & nostro Septentrione. Omniũ autẽ argumentorum, quæ iam adduximus, firmissimũ est quod interdũ molle adhuc & flexile inueniatur: interdum omninò liquidum in superficie solum tenui crusta uestitum. Inuenta est ante paucos annos in Prussiarum litore

Quod sit
 species Bituminis.

Consistentia.

Color.

Odor.

Vires.

litore

litore oblonga gleba furcæ figura, cuius alterum cornu mollis cere instar flexile fuit. Quin & ipsi Lipsiæ apud auunculum nostrum Ioannem Rallam Pharmacopolam in Succino e Prussia recenter allato, septimo hinc anno, inuenimus glebam, in qua conclusa, ut in ovo ueterascenti, humidus adhuc fluctuabat liquor. Ducti itaq; rei antea non comperta nouitate glebam confregimus, tenui crusta lepidissimum & prorsus si quidum humorem continentem: deprehendimus autem crustam Succino uulgaris similem, liquorem uero Naphithæ fultæ, id est Petroleo similem, paulò tamen crassiorum, odore succinum prunis impositum omnino referentem, & nihil minus quam resinae alicuius habitum præferentem. Cogitantibus igitur nobis per quam resolutionem partes quibus constat succinum ab inuicem discretæ palam fieri possent: tandem hoc anno artē inuenimus qua id fieri posset: deprehendimus igitur in hac arte in partes & elementa sua resolutum magna ex parte in Bitumen transire, uero Iudaico Bitumini adeò simile, ut neq; colore, neq; pondere, neq; substantia, neq; odore, nec quacumq; alia nota ab eo distingui possit. Quin & ipsi nos ista dignoscere haud possemus, nisi Iudaici Asphalti glebulis misceretur: ut autem alia omittamus, etiam con fractum, ceu alatum & pennarum fibras Iudaici modo ostendit. Quapropter cum substantiæ similitudo, colores, odoris qualitas, uirium proportio, ignis rapacitas, natalium uicinitas, quotidianus usus, & manibus nostris atrectata, sensibusq; diiudicata materia, & singulari arte deprehensum in eo Bitumen, Succinum Bitumini cognatum esse testentur, nec ulla sit nota quæ repugnet: clarum tandem & perspicuum est, neq; resinam, neq; gummi, neq; arborum succum, neque utinam, neque lapidem, neque terram esse: sed purissimum, leuissimum, optimum, & sui generis Bitumen. Quemadmodum & Ambra & Camphora, quod huius loci non est multis argumentis demonstrandum. Porro qua ratione lacertas, ranas, culices, muscas, & alia insecta quæ in eo translucent, atq; metallica etiam medicamenta quædam, ceu aluminis, chalcanticiq; uenas, quas ipsi in eo deprehendimus, inuoluat & complectatur, hoc commentario præterimus: quemadmodum & hoc, an in ipso maris uado, aut litore, an utroq; loco eius sint fontes.

† id
† si
concludit.

DE MELLE. CAP. 101. 102. 103.

Mellis uocabulo & propria eius significatione dulcissimum illum liquorem intelligimus, quem apes ex arborum, fruticum & herbarum floribus colligunt, & cera compositis fauis reponunt, omnibus cognitum, & medicine & hominum etiam in sanitate usui expetitur: cuius multæ sunt differentiæ, secundum florum, e quibus colligitur qualitates uariantes. Omnium autem odoratissimum, & maxime aromaticum est, quod e Thymo, Thymbra, Satureia, Serpillo, & id genus herbis collectum fuerit: ideoq; primam bonitatis notam Attico & Hyblæo authores adscripserunt. In Germania uulgatissimum est, quod ex Ericæ fugitur floribus, granulosum, gustu non adeò iucundum, ideoq; non multifaciendum, in medicina saltem, e Luneburgensis ducatus Ericetis allatum. Quod uero Saxones Krudehontig/ alii Junckstrawen hontig appellant, id est, aromaticum & uirgineum mel, non multum ab Attico differt. Suauissimum uero est cum gustu tum olfactu, e Prussia, Liuania, & Lithuania allatum, quod ferè e solis Tiliæ floribus apes colligunt. Est autem hoc quoq; ut iam dictum est, aromaticum, solidum & densum, sed multò candidius. Sardinium uero mel, cuius Dioscorides meminit, ad nos non perfertur, id amarum est: quoniam Absynthio scatei In sua, a qua nomen habet. Sentiant etiam apud hos quidam tractus Absynthio abundantes hoc uicium, maxime in Hungaria. Ponticum postremo uenenatum cum sit, uelcentes interimit, aut ad insaniam adigit. Colligitur id e Nerii & Aegolethri floribus, natura ueniosis, & certis temporum constitutionibus maius uirus contrahentibus. Tale autem est proprie uocatum mel, quod fit apibus florum succum sorbentibus. Sunt & alia quoque duæ insignes mellis species Αερόμελι & Σάκχαρον, non ab apibus collectæ, sed quarum altera ex aere descendit, altera uero in harundinibus quibusdam Indiæ atque foelicis Arabiæ concreuit, de quibus iam dicturi sumus. Porro mellis uocabulum transfertur etiã ad fructum quorundam, tam dulces quam medicos succos, coctura in mellis spissitudinem densatos, ut est mel passulatum, mel palmu-

palmu-

palmularum, mel Anacardinum, &c. Non quod proprie mella sint, sed quia substantiæ similitudine, consistentia, & dulcedine, proximè ad mellis naturam accedant. Ex his Anacardinum sola consistentia mel æmulatur, sapore uerò plurimum differt.

DE SACCHARO. CAP. 104.

*Sal Indus, idem Saccharo. Sed olim non poterant succum exprimere, & lachrymam tantum usurpabant.

Σάκχαρον siue Σάκχαρον, quod Arabes Zachar & Zuchar, alii Salē Indum, Mel Calaminū & Mel Cannę appellant: mel est in Arabiæ foelicis & Indię harundinibus quibusdā in grumos & micæ cōcrescens. Cuius duæ sunt præcipuæ differentiæ. Alterū enim sponte sua in harundinibus istis concrefcit, de quo hīc Dioscorides agit. Alterū earundē harundinum expresso & igne densato fit succo: illud hodie rarissimè afferitur, ideoq; medicis in nullo est usu: hoc uerò in tanta copia aduehitur, ut nemo esse possit qui rem non cognoscat. Nihil enim differt nostrum Zacharum à Zacharo antiquorum, præterquam quod nostrum igne artificiali densatur: illud uerò sole natura succum elicente & elicitum densante. Itaq; nos non pudet cum Gentile, Herculano, Nicolao Castellano, & Vincentio Caprili pronunciare, idem esse nostrum Zucharum cum antiquorum Zacharo, sola autem efficiente causā ab eo differre. Quamuis Manardus repugnet, uir abiq; ulla contouersia in omni disciplinarum genere doctissimus & exercitatissimus, rerumq; insuper cognitione haud uulgari insignis, qui pluribus locis epistolarum suarū obtinere contendit, Zachar antiquorum à nostro Zacharo, materia efficiente, forma, fine & uiribus differre, & prorsus rem diuersam esse, haud contemnendis rationibus & argumentis inductus, quibus non paucos traxit in suam sententiam. Nos uerò cōtrarium semper credidimus, & adhuc adstruimus. Quare si quid rei certo cognoscendæ gratia dicturi sumus, id ueritatis amor, nulla erga uirum doctissimum & uitam iam defunctum similtas, dicere nos compellet: ex animo enim semper complexi sumus eius scripta, plena reconditæ eruditionis, & maximæ utilitatis, ut ob id solum charus nobis esse debeat Manardus: nisi multo charior nobis redderent obsequia, candor, & amicitia quibus parentem nostrum familiariter profecutus est, cum quondam Ferrariæ medicinam profitentem ipsum atque Nicolaum Leonicensem præceptores haberet. Ostensuri igitur nostrum Zucharū ex eadem fieri Cannā, qua ueterum Zachar colligebatur, atq; idē prorsus cum hoc esse, quod materiam, consistentiam, qualitates & facultates attinet: operæ precium duximus hoc uti ordine, ut primum argumenta, quibus nititur in confirmanda sua opinione Manardus, enumeremus, deinde ea cōuincamus. Ultimo uerò ut nostram sententiam firmioribus argumētis defendamus. Argumentis autem eius hinc inde ex epistolis medicinalibus in unum collectis, positionum disputandarum modo numeros adscribemus, ut legentes clarius uideant contra quod quoquo loco disputemus. Sunt autem quæ sequuntur.

Manardi opinio refutatur.

I.

Zacharum uulgare non modò Galeno, sed & omnibus medicis eo uetustioribus, & nonnullis qui per multos annos eum secuti sunt, penitus fuit incognitum: quoniam id silentio præterierunt.

Argumenta Manardi numero

24.

II.

Nonnulli ne nominis quidem mentionem habent:

III.

Alii nomināt quidē, nō tamen uulgare hoc intelligunt, quod plantæ succus est, sed melleum rosē supra harundinis folia conglobatū, à Manna uocata parum differentē.

III.

Vtrumq; enim (hoc est) Manna & antiquorū Zacharum sub roscido, seu (quod idem est) aëreo melle tanquam genere continetur.

V.

Nam Zacharum non est cannæ succus: sed Indus & melleus ros, in harundinibus concretus, ut Galenus etiam putauit.

VI.

In hoc tamen Manna à Zacharo differt: quod Manna super alias plantas & petras cadit: Zacharum uerò super harundines in India & foelici Arabia.

Zacha

Zachari autem ueterum & nostri uulgaris differentia est, quod ueterum Saccharum supra uerae harundinis folia in India, foelici Arabia, & monte Libano concreseat. Nostrum uero in planta cuiusdam pulpalatitet.

VIII.

Differunt etiam, quod nostrum priusquam coquatur, colore potius sit nigricans & subruffum, quam candidum. Nec dentibus fragile, sed per succum, non per dentium attritionem, deglutiendum.

IX.

Differunt quoque causa efficiente: siquidem nostri efficiens est, primum forma, uisque planta suae ex qua premitur: secundum artifex calore ignis concoquens & defaecans: Veterum uero Zachari noctis primo frigus adglutinans: dehinc superueniens solis calor obdurans.

X.

Differunt praeterea, quod antiquo Zacharo materia eadem sit quae melli, hoc est, (ut ipse dicit) Ros: nouo uero seu nostro, planta cuiusdam succus.

XI.

Differunt postremo etiam forma. Antiquum enim, salis: nouum, inspissati liquoris formam habet.

XII.

Quin etiam succus e cannis expressus, hoc est, nostrum Zucharum, nullum cum antiquo Zacharo, praeter dulcedinis consortium habet.

XIII.

Non tamen penitus Galeno incognitus fuit Succus Indicae harundinis radicibus pressus, cuius Varro meminit, si ad memoriam reuocauerimus, id quod quarto libro de simplicibus medicamentis scriptis mandauit: radices scilicet, calamorum, praecipue Aegypti, dulces esse.

XIIII.

Neque tamen Galenus, neque Varro, neque Solinus, (qui harum quoque cannarum mentionem facit,) succum per earum pressionem elicatum, Sacchar uocauerunt, aut esse scripserunt.

XV.

Differunt quoque cannae utriusque Sacchari: nam cannae in quibus Saccharum antiquorum concreseat, uerae sunt harundines, leues, durae & intus uacuae: cannae uero ex quibus nostrum Saccharum exprimitur, uerae cannae non sunt, quoniam exterior tantum specie harundinibus similes sunt, intus uero minime cauae, sed pulposae, graues, molles, & succi plenae, atque Milio potius Indico (quod Melicam uocant) quam harundini similes.

XVI.

Secundum Auicennam Zucharum Alhufar (quod est Manna cadens super plantam Alhufar) idem est cum antiquorum Saccharo: easdem enim uires ei Auicenna tribuit, quas ueteres suo Saccharo adscripserunt.

XVII.

Eadem igitur est materia Mellis apum, Mannae, & Sacchari antiquorum, etiam secundum Auicennam.

XVIII.

Veteribus etiam qui Mellis speciem Zacharum esse tradiderunt, Alexander Aphrodisaeus secundo problematum suorum libro in haec uerba subscribit. Quod Zachar Indi appellant, mellis coagulum est, sole cogente, conuertenteque ad mellis dulcedinem, quod idem etiam in monte Libano fieri certum est. Fit Sacchar id proximum salis glebulis, candidum, fragile, &c.

XIX.

Serapion etsi annos sexcentos Galenum sequutus sit, dum quatuor aut quinque Zuchari genera enumerat, uulgare hoc penitus praeteriit.

XX.

Vincentius Caprilis de materia Sacchari aliquid tangens, narrat potius quam probet ex

bet ex eadem materia (hoc est harundine concisa) utrunq; cōstare, uidelicet ant, i quorum Saccharum & nostrum Zucharum.

XXI.

Repugnat etiam Vincentius Caprilis omnibus antiquis medicis quod dicit: Licet inter mella à Dioscoride, Plinio & aliis antiquum Zacharū enumeretur, non ideo tamen hoc factum, quod eiusdem materię putauerint, sed quia consueuerunt cognata congeneribus adiungere.

XXII.

Consuevit quidem Dioscorides diuersarum rerum capita, ob quandam uel naturæ uel figuræ uel alterius rei similitudinem, inuicem copulare, ut toto eius libri progressu uideri potest: sed uno eodemq; capite de diuersis toto genere rebus nunquam eum uidebis tractantem.

XXIII.

Quum igitur uno capite, libri uidelicet secundi lxxiiiij, cui titulus unicus est, de melle, cum in tribus mellis generibus de Saccharo scribat, clarum est quod mellis speciem putauit, quod ipse etiam modus loquendi, uerbaq; aperte monstrant.

XXIII.

Postquam enim egit de melle Heraclio, subdit: uocatur & quoddam Saccharum, quod mellis genus est in India foeliciq; Arabia concreti.

Prima autem positio Manardi eatenus tantum locum habet, quatenus factitium (hoc est) expresso cannarum succo coctum Saccharum intelligit, quo omnes utuntur. Ea enim exprimendi ratio antiquis medicis incognita fuit: Varroni uerò, Statio atq; aliis probè nota. Antea enim lectorem monuimus, duplex esse Zacharum, alterum sponte in harundinibus concresecens, sole cannarum succum elicente, & in salis spissitudinem densante. Alterum uerò, quod postea cœpit ex iisdem harundinibus exprimi, & igne densari, humana industria naturæ uestigia sequente. Quemadmodum enim natiui Sacchari efficiens est solis calor: ita factitii, hoc est, nostri Zachari efficiens est ignis. Materia uerò utriusq; eadem existit, uidelicet cannarum istarum dulcis succus, in natiuo paulatim inuento circa oculos meatu erumpens, tum per se, quia turget: tum etiam solis attrahente facultate elicitus. In factitio uerò Cylindri ab aqua obiter uersati, ut in quibusdam locis fieri comperimus, aut alia quapiam uolentia expressus. Cum itaq; & solis & ignis calori idem sit in densando affectus, utrumq; eandem nactum materiam, eandē efficere necesse est: à sole uerò elaboratam suauiore & tenuiorem euadere, quam quæ ab igne facta fuerit, omnibus puto notum esse. Concedimus igitur Manardo nostro, factitium Zacharum Galeno, eoq; uetustioribus medicis, incognitum: natiuum uerò quod sola efficiente causa ab eo differt probe notum fuisse. Sed circa hanc positionem nō uersatur summa disputationis. Nam præter id quod dicit Manardus noster, uulgare Saccharum Galeno, eoq; uetustioribus medicis ignotum fuisse, totis uiribus obtinere conatur, res penitus diuersas, (nō tantum efficiente, sed & materia, forma, fine & uiribus) esse: quam opinionem à ueritate maxime alienam esse sigillatim in sequentibus positionibus conuincemus, ea tamen modestia & temperantia id fiet, ut nemo bonus & ueritatis amans calumniari possit, nos tanti uiri auctoritatem, famam, ac fidem incessere: quem nos impensius semper amauimus, quam quiuis alii qui honorificentissimam eius in scriptis suis mentionem faciunt. Quod autem in hac prima positione dictum à nobis est, eandem esse materiam antiqui Sacchari & uulgaris, & utrumq; ex earundem harundinum succo fieri, postea suo loco ostendemus. Secundum argumentum neq; Manardi opi-

*Refutatio
argumenti
primi Ma-
nardi.*

nionem firmat, neq; nostram destruit. Etiam si enim nonnulli ne nominis quidem meminerint, non tamen inde constat diuersum penitus esse ab antiquo Saccharo nostrū uulgare. Quod uerò in tertia dicit quosdam nominare quidem Saccharum, nō tamen uulgare hoc intelligere: at Saccharū hoc natiuum, melleum esse rorem, à Manna uocata, parum differentem: certissimis inditiis moti, pernegamus. Nullus enim unquam ueterum eius rei suspicionem nobis in scriptis suis reliquit. Sed solus Manardus noster Alexandri Aphrodisei diuersas res quodam loco cōfundentis, erronea opinione deceptus & seductus, id longis scriptis adstruere conatus est. Quod autem Alexandri Aphrodisei Saccharum cum Manna confundentis opinio falsa sit, & quod

G

Sacchar antiquū nō sit ros melleus, in hac tertia positione simul declarabimus, sumptis argumentis à materia, & consistentia, forma, sapore, quantitate & aliis quibusdā differentiis, utriusq; uidelicet Sacchari & Mannæ. E quibus si aliquot non comprobata certis rationibus reliquerimus, ea omnia repetemus, cum quid sit Saccharum antiquorū in calce huius commentarii dicturi sumus. Dicimus igitur Sacchari antiquorū materiam succum esse suæ cannæ, & non melleum rorem, quod postea experientia confirmabimus. Consistentia autem Sacchari solida est, dura, & licca, quemadmodum sal fossilis, ideoq; similiter dentibus contritum crepitat, & corruptioni non est obnoxium, si in sicco seruetur loco. Mellei uerò roris iam densati, laxior, friabilior, humidiorq; est consistentia: quare neque inter dentes crepat, neq; uetustatem ferre potest: sed citò bonitatem amittit, & tandem putrescit, amissis colore, saporis gratia, & uiribus, & ascitis alienis quamtumuis diligenter reponatur, qualitatibus, nigro colore, & acoro & acrimonia. Rorem autē melleum non esse Saccharum, ipsa etiam forma indicat: Melleo enim rori cum in micæ concreuit, forma est rotunda, & globosa, quemadmodū singulis roris & aquæ guttis: ut omnes quibus ueram Mannā uidere licet, deprehendent. Saccharū uerò nunc oblongam, nunc globosam, nunc Mannæ figurā habet, ceu Mastiche, Thuris micæ, & aliæ quædam plantarū densatę lachrymæ, ut manifestè appareat harundines id lachrymassę, & nō à cælo descendente melleum rorē excepisse. Sapor etiam Saccharo non est idem qui melleo densato rori, hoc est, Mannæ. Saccharū enim syncerū admodū, & minime mixtū saporē præferet, & totū in ore saliuā dilutum liquefcit. Mannæ contra non syncerus, sed mixtus est, ueluti si quis mellei exceptam Similaginem gustet, ut etiam sacra scriptura testatur, nec ita facile liquefcit, sed inter dentes lentescit. Sed obiiciet fortasse nobis quispiam: et si

utriusq; ^Tutrumq; materia melleus est ros: saporē tamen, consistentiam & formam utriusq; diuersas accidere posse, ijs ipsius Manardi uerba obiiciemus. Saccharū ab alia Manna eo tantū differre dicentis, quod illud supra harundines cadat, hæc uerò super alias quascunq; plantas & petras: quæ Manardi uerba si uera sunt, necesse est neq; materia, neq; forma, neq; magnitudine, neq; sapore, neq; aliqua alia qualitate ista inter se differre, præterquam rerum supra quas se demittunt diuersitate. Sed illud discrimen nullus unquam inter Saccharū & Mannam posuit præter Manardum, cui (etiam si nihil nobis esset quod responderemus) in hac re fidem minimè habituri essemus, cum ipse huius causæ sit actor, & ad causæ suæ defensionem solus id dicat quidem, sed non probet. Magnitudo præterea apertè indicat Saccharum nullum rorem esse posse. Si quidem omnis ros paruis decidit guttis: & si melleus sit, in paruas concreuit micæ: Saccharum uerò in multò maiores quàm ros aliquis micæ concreuit: ut etiam non rarò maximæ auellanæ magnitudinem æquet. Forsitan hic quoque obtrudetur nobis in Manna frequentes esse micæ, Fabarum & auellanæ quantitate. Respondemus nobis certo constare Mannam in tantas micæ concretam non natiuam, sed dolo impostorum confectam esse. Nam uera Manna exiguis constat granis. Micarum quoque Sacchari paucitas declarat, id rorem non esse aut fuisse. Ros enim cum decidit, numerosis densisq; guttis decidit, omnia latè obtegens & conspergens, instar pruinæ, ut etiam sacre litetæ testantur. Sacchar uero si melleus esset ros, non tantum in harundines caderet, sed in alias quoque uicinas arbores, frutices, herbas & gramen. Cum igitur nullus authorum id testetur, neq; experientia comprobet, sed in solis harundinibus inueniatur concretum, ros esse non potest. Cur enim hic in harundines tantum caderet præter tot aliarum plantarum generibus, maiore spacio facilius hunc excepturis. Sed dicit Manardus noster aptiora esse harundinis folia ad rolandum maiora Sacchari frustra. Atqui si robur foliorum harundinis causa est, ut in hæc decidat hic melleus ros, quæso respondeat cur non in plures alias arbores & herbas se demittat, quarum folia & robore & latitudine multo maiora esse constat quam harundinis. Nos uero in uniuersum non concedimus Saccharum in foliis harundinū inueniri. Nemo enim id unquam prodidit præter Manardum, qui hoc exhibitò absq; ulla probatione dicit. Inuenitur enim (quod experientia sensibus nostris exploratū habemus) Saccharū nō in foliis, sed in ipsis culmis, qua oculi & germina è geniculis prodeunt concretū. Si autē ros esset, non ab erectorum culmorū superficie

ad la-

ad latus uergente exciperetur, sed foliorum latitudine cœlo expansa, si modo ea expandenda essent. Quoniam uerò maxima eorum pars (ne dicam omnia) recta mucrone suo in altū attolluntur, ueluti in nostris paludibus Tiphæ & Caricis folia, minime apta sunt cœlo decidentem melleum rorem excipere: nisi quis ea mucrone suo, hunc interceptare causetur, quod planè absurdum est. Sed hîc quoq; obiicitur nobis, Manardus de uera harundine loqui, cuius panda sint folia: nos uerò de Canna Zuchari nostri, quæ plurimum inuicem differant. At nos paulò post demonstrabimus non differre Cannas nostrum Saccharum fundentes, à Saccharum antiquum ferentibus harundinibus. Rorem postremo non esse Saccharum cōcretionis & resolutionis causa (quam Physica nos docet) clarè ostendit. Melleus enim ros omnis diurno calore in pingue liquorem excoctus, nocturno frigore in micas densatur & concreuit. Notum autem calore rursus dissolui quicquid frigore concreuerit: utrumq; hoc melleo accidit rori, ut etiam ex sacris literis dicere possumus, quæ manifestè testantur rorem illū melleum, ubi sol incaluerit, liquefieri. Si igitur eadem materia constaret Saccharū & melleus ros, & eadem ex causa concreuerent, necesse esset Saccharum similiter sole incalente aut alio calore quopiam sicco dissolui. Sed hoc non tantum non dissoluitur, sed durius solis calore euadit. Quod autē Saccharū efficit & densat, melleū rorē dissoluit & destruit. Quapropter Saccharū nihil minus est quam melleus ros cœlo in harundines delapsus. Quod autē scribit Manardus parum à Manna differre Saccharū, neminem persuadebit, cui hæc quæ modo diximus, probè intellecta fuerint. In quarta autem 4
 tempore positione, non opus est refellere quod tradit tam Saccharum antiquorum, quam Mannam sub roscido seu quod idē est aëreo melle tanquam genere contineri: siquidem iam ostendimus Zucharum non esse rorem. Porro si Saccharum roscidis mellis species non est, nemo illud sub hocce genere contineri affirmabit. Quod autem 5
 in quinta dicit Zucharum non esse Cannæ succum, postea falsum esse ostendemus, cum quid reuera sit Saccharum dicendum uenit. Rorem uerò non esse iam ostensum est. Omnium autem maxime inuiti legimus, Manardum affirmare etiam Galenū putasse Saccharum melleum esse rorem: cum tamen nusquam hoc uel minimo iudicio prodiderit. Si enim Saccharum melleum rorem esse putasset, proculdubio de alimentorum facultatibus libro tertio eius mentionem fecisset, ubi satis prolixè de roscido melle differit, Saccharum omnino præteriens: libro uerò septimo de simplicium medicamentorum facultatibus in mellis capite seorsim de Saccharo, tanquam re diuersa à roscido melle agit his uerbis: *καὶ τὸ Σάκχαρ δὲ καλῶμενον, ὅπερ δὲ ἰν δίας τε καὶ ἐν Ἰνδία τε καὶ ἐν Ἀραβίας κομίζεται, περιπλήγνυται μὲν, ὡς φασί, καλὰ μοῖς: ἐστὶ δὲ τι καὶ αὐτὸ μέλι τῶ εἶδος.* quorum sensus est. Et Sacchar uocatum, quod ex India & scælici Arabia affertur, addensatur ut aiunt circumfusum harundinibus: est autem & hoc mellis species. Quibus uerbis nō innuit Galenus, rorem esse de cœlo cadentem supra harundines: sed quomodo rorē putare potuit, rem, cuius origo eum latuit. Dum enim dicit (ut aiunt) dubitat an addensetur in harundinibus Saccharū. Sed quod maximè urget, est quod Galenus dicat mellis esse speciem. Nam ita argumentatur Manardus: Mellis materia est ros: Saccharū est mel: Ergo Sacchari quoq; materia ros est. Per mel autē in maiore positū mel apum intelligit. Verum ad hoc respondemus, nō ualere argumentationē à specie ad speciē. Sed nondum cōstat, mellis ab apibus collecti materiā rorē esse. Et si Plinius id affirmare uideatur, & Galenus cōgenerem rori mellis materiā credat, de qua re post dicturi sumus. Esto autē, quod mellis generali uocabulo hæc mellis species cōtinentur, Mel apū, Mel roscidū & Saccharum, non tamen necesse est omnes eiusdē generis species ex eadē fieri materia. Exempli gratia: si quis Diphryges metallicū medicamentū sibi proponat, quod tanquam genus tres habet species, sed materia plurimum differentes. Primæ enim materia lutū quoddā est: secundæ Pyritis lapidis secunda & terrestris substantia: tertiæ ipse Pyrites lapis. Sed non solum singulæ eiusdē generis species diuersa nonnunquam materia constant. Apū enim examina non solū nasci constat ex Iulorū in salice, Populo, Alno, Corylis nascentiū luteo succo sicq; poliline in fauis reposito, uerum etiam è strangulato & putrefacto uitulo, ut Vergilius quoq; scriptū reliquit. Quare nō est mirum aliam esse materiā Mellis apū, & aliā Sacchari: quod tamen nō propriè, sed æquiuoce mel uocatur, quoniam instar apum

mellis dulce sit, quemadmodum Vrtica piscis, non quod herbe Vrtice similitudinē
6 habeat, aut eadem materia constet, sed quia Vrticæ modo tactam cutem urat. Man-
nam uerò in hoc tantum à Zacharo differre, quod illa super alias plantas & petras ca-
dat: hoc uerò super harundines, ut in sexta dicit, antea quoque negauimus. Sed præ-
terquam quod Manardo in hæc credendum non sit, quoniã primus & solus id di-
cat ad suæ opinionis defensionem, multa sunt quæ ostendunt, alias eorū differentias.
Videlicet, utriusq; materia, consistentia efficiens, forma, sapor, quantitas, concretio-
nis causæ & alia de quibus supra diximus, cum ostenderemus Sacchari materiam nō
7 esse melleum rorem. Saccharū uerò antiquorum à nostro distinguens in septima, per-
inde nobis non satisfacit: præsertim quod dicit, id supra ueræ harundinis folia con-
crescere. Sed cum tot sint harundinum species, quæ singulæ ueræ sunt harundines,
miror ualde quamnam ueram ipse intelligat. Veteres simpliciter harundinem esse di-
xerunt, & non speciem indicauerunt, in qua Sacchar gignitur. Multo autem magis
miror quod dicit etiam in monte Libano, Sacchar supra harundinum folia concre-
scere, cum tamen nullus prodiderit unquam, ex eo monte Saccharum petitū, nedum
in harundinibus cōcretum, quibus natura est montes euitare, & in planis, aquosis &
palustribus locis nasci. Sed decepit Manardum Aphrodiseus, Saccharum cum rosci-
do melle confundens. Roscidum enim mel, hoc est Mannam, crebrò in Libanū mon-
tem delabi etiam Galenus testatur, quod multum à Saccharo distare antea indicau-
8 mus: Octaua positione in Manardo nostrum Saccharum ab antiquorum distin-
guente, æquū iudicē desyderamus. Debebat enim ambas res iam perfectas & formā
suā adeptas, inuicē conferre, & non crudum succū & rudem materiā nostri Sacchari
antiquorū Saccharo cōferre. Postquam enim & nostrū formā suam acquisiuit, perin-
de candidū dentibusq; salis modo fragile euadit: ut non opus sit per succū, sed etiam
cum dentiū molestia attritū, deglutire. Differentiam utriusq; Sacchari per efficientē
causam ponens, impexit uehementer Manardus, quod dicit, uetus Saccharum primo
nocturno frigore adglutinari, dehinc superuenienti solis calore obdurari. Quod quā
uerum sit ipse melleus ros sole incalescente tactus docet: nocturno frigore enim con-
cretus superueniente solis calore rursus dissoluitur, & diffluens perit, ut omnes no-
uerunt, qui matutino tempore serenis æstatis diebus in syluas prodeunt. Testantur
etiam sacræ literæ, sole tactam Mannam, quæ idem est quod melleus ros, liquefieri.
Quare absurdum admodum est, inderem aliquam indurari, qua emolliatur & de-
struatur. Sole autem non indurari constat, quoniam Israëlita eam mane antequam
sol accederet colligere, & in umbram referre cogebantur, alioquin delapsum succum
& minime rem induratam inuenturi. Porro contraria causa Mannam seu melleum
rorem efficit: ascendentes enim è terra dulce halitus in aërem eleuati à terreno pur-
gantur, atque serenis diebus calore solis in dulciorem succum excocti sequenti nocti
frigore concreti, ante diluculum alterius, roris aut pruinae instar decidunt: ut Gale-
nus etiam ipse indicat libro tertio de alimentorum facultatibus in capite mellis, ubi
aerei quoque mellis meminit, dicens: peritis naturæ interpretibus uisum esse, hali-
tus è terra atq; aquis prodeuntes, solis calore exactè attenuatos ac coctos, à frigore
sequentis noctis in unum cogi ac densari. Deuisset ergo Manardus altius rei natu-
10 ram & efficientem causam considerare. Differentiam autem inter antiquum & no-
strum Saccharum à materia sumptum ponens, ideo suam non probare posse senten-
tiam nobis uidetur, quoniam argumentum sumit à re, cuius origo authoribus ex-
actè non constat. Dicit enim, antiquo Saccharo eandem esse materiam quæ sit melli.
Mellis autem materiam rorem esse contendit. Sed nos contra probauimus, Sacchari
materiam non esse rorem. Forma nostrum Saccharum ab antiquo distinguens, se-
digna haudquaquam scribit: quis enim unquam uidit densatum aut sole aut igne
succum, aut liquorem aliquem cuiuscunque plantæ, forma nostro Saccharo simi-
lem? Omnes enim succi & liquores cum igne, ut Saccharum uulgare densantur, spis-
si, glutinosi, lenti, tenaces, minimè friabiles, ad contundendum contumacissimi & ni-
griores euadunt, ceu succi Glycyrrhizæ, Gentianæ, Centaurii, utriusq; Lycii, Hypoci-
stidis, & quotquot alii igne densantur: Saccharum autem in omnibus his densatis
succis

succis aduersatur: friabile enim, contusu facile, & candidum est. Præterea aspectu, candore, splendore, & crepitu ipso inter dentes adeò Sali est simile, ut non possit esse similius: de bono autem loquimur, quale est è Canariis Insulis aduectum, & quodcunq; aliud à fine nomen habet: & non de fœculento, impuro, & industria ab impostoribus adiecta spuma sua adulterato: res enim ad perfectionem perductæ & formam suam iam adeptæ, inuicem conferri debent. Addit succum è cannis expressum, hoc est, nostrum Saccharum, nullum cum antiquo præter dulcedinis consortium habere, quod tam infirmum est argumentum ut seipsum dissoluat. Si enim dulcedine consortium habent, necesse est etiam temperamento & uiribus non discrepare. Ex sapore enim maximè rerum temperamenta & facultates iudicare, Galenus nos docuit. Quare si uiribus perinde ut dulcedine sibi hæc respondent, non dulcedine tantum consortium habent. At nos addimus etiam materiæ consortium habere. Vtrumq; enim succus eiusdem est plantæ, ut postea indicabimus. Quod uero credit Manardus Galeno nostræ Saccharæ cannæ succum nõ penitus incognitum fuisse dicenti, calamorum, præsertim Aegypti, radices dulces esse, libro quarto de simplicium medicamentorũ facultatibus, à ueritate est alienum. Minime enim sermo illi est de Cannis Saccharum ferentibus, summa propemodũ dulcedine, ut mel, præditis: sed de uulgaribus harundinibus atq; certo eorũ genere dulciore, & de aliis quibusdam rebus aqueam dulcedinem (dum uirides sunt) præferentibus, inter quas etiam Gramen est, & plerarumq; arborum germina. Quod autem per dulces Aegypti harundines, non intelligat Cannas Sacchari, perspicuum fit Theophrastum (ex quo hoc de Aegypti harundinibus sumpsit Galenus) legentibus libro sexto de caulibus plantarum, cap. xvi. ubi causam indicat, quare nonnullis herbis dulces sint radices, reliquæ uerò earum partes, quæ supra terram attolluntur, insipidæ existant, his uerbis: ἢ πάλιν διὰ ξυρότητα τῶν αἰῶ, καὶ θάπερ ἢ ἄρωσις, καὶ ἀπλῶς πάντα τὰ καλαμώδη. ξηρὰ γὰρ τὰ ἐπάνω: τὰ κάτω δέ, ἔνυζα ἰκείνω. Quorum sensus est: Aut econtra propter siccitatem eorum quæ sunt superiora: quemadmodum gramen & simpliciter omnia harundinacea: siccæ enim sunt horum partes superiores, inferiores uerò humidæ. Hæc autem Theophrastus de uulgaribus harundinibus in Europa cognitis scribit: atq; iis etiam quæ harundinibus non sunt dissimilia, aut foliis, aut geniculatis culmis, aut utrisq; ut Sisyrnichium, Gladiolus palustris, &c. per inferiora autem earum herbarum Theophrastus intelligit radices, quæ dulces sunt. Per superiora uerò culmos & folia. Hunc autem locum ideo ex Theophrasto exscripsimus, ut sequentia de Aegyptia harundine facilius intelligantur, de qua in hunc modum scribit, διὸ καὶ ὅπου πλείων ἐν τροφίᾳ, καὶ τὰ αἰῶ τὸ φύσει ξηρῶν, ἐδωδισμα: καθάρων γὰρ αἰγύπτῳ τῷ καλάμῳ τῷ γὰρ τοῖς ἔλεσι μὲν ἔχει μὲν γὰρ τινὰ γλυκύντηα ἢ ἀλλως ὑπὲρ τῶν ἄκρων, ἀλλ' ὑπὲρ βραχύν, πάντων. ἰκείνω δὲ ὄλα τῆ ἐν τροφίᾳ ἀπαλὸς γ' ὑπὲρ πλείου ὄλα καὶ γλυκύς. ἔχουσι δὲ ἰσὶ αἰ ρίζαι τῶν γλυκύντηα, μέγιστος ἢ αὐ ξηραυθῶσι: αὐα ξηραυθῶσαι δὲ ὀκίτι, quod est: Propterea etiam ubi plus est boni alimenti, etiam superiora eorum quæ natura sicca sunt, esui apta fiunt: quemadmodum in Aegypto harundinis, eius uidelicet quæ est in paludibus: habet enim quandam dulcedinem, etiã alioqui summitas, sed per exiguam, omnium: hæc autē propter alimenti bonitatem & copiam, tenera præ ceteris est, ac dulcis: habent autē & radices eam dulcedinē usquequo exiccantur, resiccatae uerò minimè. Quibus uerbis Theophrastus docet, Aegyptiam illam harundinem natura siccam & insipidam esse, quod ad folia & calamos attinet: quoniam uerò in paludibus nascatur, alimenti bonitate fit, ut parte sua superiori, tenera & dulcis euadat. Nili enim aqua natura dulcis est: quo fit ut plurimarum herbarum in paludibus eius & circa nascentium radices edendo sint & dulces. Itaq; si eadē harundo extra paludes proueniret, dulcedinem illam in summitate nõ haberet. Sed ut ut res se habeat, constat hanc Aegyptiam harundinem non esse eandem cum Sacchari canna, quoniã illa per accidens propter alimenti dulcedinem dulcis euadit: hæc uerò natura talis est: illam Theophrastus dicit aliquam habere dulcedinem, hoc est, non magnam nec insignem: hæc uerò maximam & cum melle certantem: illa minimè tota dulcis est & breui admodum parte in summitate qua tenera adhuc est, & humida: hæc per totum calamũ diffusam dulcedinē habet: illius radices eò usq; dulces manent, donec humide sunt, exiccatae uerò dulcedinem amittunt: canne uerò Sacchari cum radices tum ca-

lami etiam exiccatae dulcedinem suam seruant. Quapropter nobis non persuaderit Manardus, Theophrastum aut Galenum per Aegyptias harundines Saccharicannas intellexisse. Quod uero neque Solinus, neque Galenus, neque Varro succum cannarum Saccharum uocauerint, aut esse scripserint, nihil impedit quo minus eadem cannae tam factitium quam natium Saccharum fundant. Illud etiam ex libito dicit, nulla neque autoritate, neque experientia fultus, quod scribit harundines, in quibus antiquum Saccharum concresecat, ueras esse harundines, duras, leues, & intus uacuas. Putat enim Manardus ueras esse eas harundines tantum, quae apud nos in Europa nascuntur & concavae sunt. Sed meminisse debebat Manardus etiam inter uulgares Europae harundines (quas ille tantum ueras esse credit) certum genus, quod non cauum sit, sed solidum densumque: qualis quae uasos Graecis a soliditate, & Latinis Sagittalis uocatur. Authores autem simpliciter & indefinite tradiderunt in harundinibus Indiae & foelicis Arabiae Saccharum concresecere: nec dixerit nostras aut uulgares esse harundines, sed Indicas, etiam Varro scribente:

Arundo sagittalis.

Indica non magna nimis arbore crescit arundo,

Illius e lentis premitur radicibus humor:

Dulcia cui nequeunt succo contendere mella.

Porro Theophrastus ubi res in India nascentes enumerat, scribit nullam omnino arborem, nullum fruticem, nullam herbam in India comperiri similem his quae in Graecia proueniant, paucis exceptis, quod Alexandri, res in India gerentis comites, reuersi retulerunt. Quapropter haud mirum alicui uideri debet, Indicas etiam harundines non per omnia in Europa natis similes esse. Habet tamen India eadem arborum, frumentorum & leguminum genera, quae apud nos proueniunt, ut tradunt authores: fert enim Nucem, Ficum, Vitem, Oleam, Castaneam, Palmam, Triticum, Hordeum, Milium, Fabam, Lentem, Lupinum, Smilaces satiuos, & alia pleraque quae ad nostrarum plantarum genera referuntur, sed specie & magnitudine a nostris differunt. Minimè igitur absurdum est harundines quoque Indiae a nostris differre, quamuis Cannae Sacchari, tantum succi dulcedine, crassitudine & crebrioribus geniculis a Nasto uocata in Europa harundine distent. Plinius t certè adeò non dubitauit diuersas esse a nostratibus Indiae harundines, ut etiam prodiderit singula eius internodia, alio nauigabili ternos etiam homines ferre: aliam eis naturam quam nostris & arboream amplitudinem tribuens: at ne fabulam scripsisse uideatur, addit: quales uulgò in templis uidemus. Res enim peregrinas uisu raras & insolitae magnitudinis publicis locis reponi solent: quemadmodum apud nos quoque uidere est in templis Indiae testudinis immanes testas, ac horrendae uastitatis Balcanarum ossa. Ratiocinatur etiam in hunc modum Manardus: Zucharum Alhusar est Manna cadens supra plantam Alhusar, cui easdem uires Auicenna tribuit, quas Graeci suo Saccharo. Ergo idem est cum Zuchara Alhusar Graecorum Saccharum: ex quibus adhuc colligit Saccharum melleum esse rorem. Sed miramur uehementer ipsum suffragia ab Auicenna petere, quem usque adeo detestatur, & cuius nullam facit autoritatem, nec si qua sit admissurum se protestatur, nisi id in gratiam amici faciat. Nos uero haud temere Auicennam hoc dicentem reuicimus, etiam si contra nostram sententiam scribere uideri possit. Ideo autem hoc Manardi argumentum reuicimus, quoniam per Hahoscer, quod idem est cum Alhusar Auicennae, non eandem omnes plantam intelligunt, aliis rectam & proceram quandam plantam, aliis certam Tithymali speciem sic uocantibus: Praeterea non conueniunt inter se in definiendo Zucharo Alhusar authores. Auicenna enim dicit id Mannam esse, quae cadat supra plantam Alhusar. Serapio contra autoritatem Abrionifae, scribit Zucharum Hahoscer egredi ex oculis ramorum suae plantae, & a locis foliorum eius, hoc est, qua folia a planta sua & oculis enascuntur. Quare cum ille Mannam esse dicat, hic uero lachrymam ex Hahoscer emanantem, nondum composita controuersia nullum suggerit Manardo argumentum. Nos tamen credimus Hahoscer plantam esse, cannae Sacchari non dissimilem: quae perinde ut Sacchari canna Saccharum ab oculis emittat, sed sui generis & minus dulce, quam uerum Saccharum, atque adstrictione & amaritudine etiam ab eo differens.

† Lib. 16.

cap. 16.

Zucharum Alhusar.

Hahoscer.

rens: Si autem contingit etiam Mannam supra Hahoscer cadere, poterit hæc Manna Alhufar uocari, ut etiam Auicennæ salua maneat fides & authoritas. Quod uero eadem sit materia Mellis apum, Mannæ, & Sacchari antiquorum, haud quaquam concedendum putamus. Diuersa autem à Manna esse Saccharum antiquorum materia, antea ostendimus. At hoc loco demonstrabimus aliam à melle apum materiam habere, atque adeo etiam ipsum apum mel non esse rorem, sed plantarum succum. Saccharum è singularis & cuiusdam certæ harundinis oculis instar Gummi & lachrymæ alicuius erumpit. Mel apum uero non in una aut certa, sed omnis generis plantis gignitur, tam arboribus quàm fruticibus & herbis. Saccharum in sole positum durius euadit, Mel apum solis calore liquefcit & diffluit. Saccharum cum ad formam suam peruenerit, salis modo in minutissimum puluerem redigi potest. Mel apum in puluerem haud quaquam tundi potest. Præterea sol in unam eademque materiam unam & eandem imprimit operationem: Clarum autem est solem aliam in mellis apum, aliam in Sacchari materia operationem exercere. Illud enim in liquidum coquit succum: hoc uero in durum, solidum, crepituque dum confringitur, aut dentibus conficitur, dissilientem, ueluti salsum, conuertit. Quare si eadem esset materia Mellis quæ Saccharo, alterum alteri simile esset, & utrumque aut liquidum aut durum euaderet. Nam ubi omnes aut præcipuæ causæ sunt eædem, idem etiam effectus sequitur. Propterea unum idemque cum sit & mellis & Zachari efficiens, solis uidelicet calor, eadem etiam consistentia & Mellis & Zachari esset, si eadem materia constarent. Iam uero quia alia Mellis, alia Zachari est consistentia, etiam natura materiam horum inuicem differre necesse est. Postremo si utriusque materiam rorem ueteres esse credidissent, haud quaquam Mannam, *Ἀροσόμελι*, id est, mel roscidum uocassent. Nam dum Mannam uocant roscidum mel, ad differentiam mellis apum, sumunt apum mel rore non consistare ut Mannam: (nunc ad alteram propositi partem uenimus, ostensuri mellis apum materiam:) Rationes uerò & argumenta, quibus id demonstrant, non afferunt, quod enim Plinius ea de re scribit libro undecimo, nulli Philosopho altius mellis naturam perscrutanti satisfacit. Quòd autem diuersa sit mellis apum materia à rore, multæ mellis & apum proprietates palàm ostendunt. Melle enim semper quocunque ueris & æstatis tempore in floribus reperitur. Mellei autem rores non semper, sed rarissimè apud nos decidunt. Mel tam noctu quam interdiu in floribus reperitur: Melleus ros tempore tantum matutino. Mellis circa Meridiem plurimum in floribus deprehenditur: Melleus ros incalescente sole statim perit: Mel dum in floribus continetur semper est liquidum: Ros melleus concretus est. Mel apum in floribus continetur: Ros melleus super folia plantarum decidit: Mel uetustatem non tantum per se ferre longam potest, uerum etiam omnia alia quæ hoc excipiuntur in multos annos conseruare, quod Theriaca, Mithridatum, & alia huiusmodi confectiones clare ostendunt. Ros uerò melleus, hoc est, Manna, ne solus quidem incorruptus unum atque alterum annum durare potest, nedum alias res à corruptione tueri. Itaque in fauis etiã, aut fauis expressum mel, breui corrumpetur, si melleus ros apum mellei materiam præberet. Præterea in Septentrione apud nos maxima mellis est copia, ut in Lithuania, Liuonia, et uicinis regionibus, in quibus tamè rarissimi mellei rores conspiciuntur. Porrò si ros est mellis materia, quærimus quæ fiat, quòd hic in flores tantum decadat. Cælo enim delatus in ea potius se demitteret quæ lata & expansa sunt, ueluti folia plantarum, & minime in tantillos flores: quoniam uerò mel non in foliis plantarum sed floribus reperitur, atque ips non totis, sed absconditis eorum anfractibus & posteriori tantum parte atque recessu, haud uerisimile est mellis materiam rore constare, quomodo enim his præteritis latissimis etiam foliis, in florum ultima penetralia tanquam furtim irrepens atque ex industria in latebris se abscondit recipere potest? Postremò constat omnibus, qui usque ad extremam senectutem apum naturam scrutati sunt rusticis, apes ipsas mellificaturas, tantum è floribus collectum liquorem in fauis reponere. Rores uerò melleos cum decidunt, haud quaquam ad fauos reuehant: quod ipsi quoque uerum esse deprehendimus. Præ

Quòd ros
neq; Sac-
chari mate-
ria sit, ut
predictum
est: neq;
Mellis, ut
dicitur.

†
quo tempo-
re.

terea mellito rore delapso ad hunc frequentes quidem conuolant apes, minime ut est in aluearia reuehant, sed tanquam ad cibum & pastum: quo adeo se replent, ut prorsus inertes et iguauę reddantur, multę emoriantur. Itaq; rustici dicere solent, mellitos rores bonũ quidem pastum apibus prębere, sed ad mellificationẽ minime cõducere. Interim enim dum roris suauitate allectę cibi auidę detinētur, nihil ad aluearia conuehunt. Quapropter nemo nobis persuadebit, rorẽ, mellis apum materiã esse. Cũ uerò res ipsa constet, necesse est alicunde materiam & originem trahere. Nos quidem credimus, haud absurdis rationibus moti, Mel quod apes colligunt, nihil aliud esse quã dulcissimum cuiuscunq; plantę succum, a sole ad extremas eorum partes (quales, flores sunt) elicatum & perfectẽ excolatum & excoctum, dum per tantum spacium ad flores trahitur. Itaq; cum tempestiuos imbres serena cœli constitutio sequitur, plurimum mellis gignitur, imbre succum & materiam plantis prębente, sole uerò in dulcem liquorem excoquente. Nonnunquam uerò cum melli gignendo aptissimus fuerit annus, mel non tantum in floribus latitat, uerumetiam e surculorum dependentium apicibus, oculis & nodis destillat, ut aliquoties in Malo & Quercu obseruauimus: & ut certò sciremus an hoc mel in ipsis gigneretur surculis, uel an ros esset melis surculis exceptus, mel ab ipsis surculis pluribus diebus abstergentes, singulis diebus inuenimus renascenti melle eosdem surculos madefactos, etiam cum nulli caderent mellei rores. Postremò rursum absterfos surculos incidimus, et intra corticem lignumq; eundem liquorem deprehendimus. Nihil autem ab alio melle florum, do- liolis & calicibus contento distabat hic liquor. Quapropter non est, quod credamus mel, quod apes conuehunt, rori cognatum esse, aut ex rore materiam sumere. Sed longius quã locus postulabat hac de re diximus. Quoniam uerò nõnihil ad rei cognitionem hæc facerent, & Manardi argumentum diluerent, celare ea legētes nolui-

Alexandri
Aphrodisei
problemata.

mus. Alexandri uerò Aphrodisei autoritas haud quaquam confirmare potest opinionem Manardi, contendentis, Saccharum rore constare, siquidem mancum, mutilum & confusum chaos, eius est exemplar, & prorsus sui dissimile, tum quod ordinem, tum sententias attinet. Tres enim Alexandri huius problemata interpretati sunt, uidelicet Georgius Valla, Theodorus Gaza, & Angelus Politianus, sed singuli diuersum nacti sunt exemplar. In duobus quidẽ eorum, a Georgio Valla et Angelo Politiano uersis, prorsus non leguntur hæc sequentia uerba a Manardo & Fuchsio in subsidium uocata. Quod Sacchar Indi appellant mellis coagulum est, sole cogente rores, conuertenteq; ad mellis dulcedinem, quod idem monte etiam Libano fieri certum est. Fit Sacchar id proximum salis glebulis, candidum, friabile. Solus autẽ Theodorus hæc in suo exemplari inuenit. Sed non pertinere ad id problema hæc uerba, manifestẽ testatur problematis argumentum quod querit. Cur mel commendetur quod acrius sentiat: & cur amarius, incalescens reddatur: ad cuius questionis solutionem nihil prorsus facit meminisse Sacchari & Albanorii mellis, uiresq; eorum recensuisse. Adiectitium igitur est quidquid ultra questionem eiusq; solutionem problemati adscriptũ est. Quin & ipse Theodorus eorũ uerborũ quibus Manardus nititur interpres, palam indicat in præfatione ad Nicolaum, qui tum summum pontificem agebat, hoc opus non esse Alexandri Aphrodisei, sed alicuius multo recentioris. Quapropter cum minime constet, ad quem authorem hæc problemata referri debeant, & cum exemplaria uariant plurimum, ut prorsus sibi dissimila sint, quis credet notha hæc Alexandri uerba Manardi opinionem confirmare posse? Serapionem uero quatuor aut quinque Zachari genera enumerantem, uulgare hoc penitus præterisse nemo concedet, qui nouerit quid sit Zacharum Tabarzet, ita enim appellant factitium aliquoties despumatum, donec purissimum, solidissimum & candidissimum euadat. Porro Vincentius Caprilis haud quaquam Plinio & aliis antiquis repugnat, Sacchari antiqui & uulgaris eandem esse materiam dicens: & ueteres non ideo Sacchari in mellis capite meminisse, quoniam eadem hæc materia constare crediderunt, sed quia cognata congeneribus adiungere consueuerunt, hoc enim Vincentii Caprilis iudicium nobis admodum placet. Quemadmodum enim nullus e ueteribus dixit Saccharum rorem esse, ita etiam nullus eorum eandem materiam utriusq; Sacchari esse negare potuit, quoniam natui tantum meminerunt. Vulgaris uero faciendi rationem

tionem ignorauerunt. Quod uero Dioscorides uno eodemque capite nunquam agat de diuersis toto genere rebus, ut Manardus caufatur, palam falsum deprehendent, qui apud eum auctorē caput Brassicę, Silymbrii, syluestris Cymini, Libanotidis, Lonchitidis, Cannalis, Polygoni, Symphyti, Tribuli, Graminis, Tragii, & Aconiti, legent & intelligent. Quid enim simile cū alia quauis Brassica, marina Brassica habet, quam Solanella uocant, seu florem, semina, radices, uiticulas, folia spectes; aut sapore confyderes: herba enim est lacte manās et toto genere à Brassica differens, nullūque præter nominis consortium cum ea habet, præterquam quod nonnunquā in cibos recipiatur ut medicamentū potius quam alimentum. Ad eundē modum alterū Silymbrium Cardamine cognominatum, toto genere à primo uero Silymbrio dissidet: cuius natali idem est, figura uero & qualitatibus diuersissima, quid enim quæso Nasturcium cum menta commune habet? Multo magis etiam à syluestri Cymino differt alterum syluestre Cyminum, quod Cornuetam Galli uocant. Quippe uerę Nigelle species cum sit, semenque suum in Corniculis contineat, quam similitudinem cum Cymino umbellifera herba habere potest? Quid etiam ultimam Libanotidem, cuius Theophrastus meminit, uerę & umbellifere Libanotidi cognatam facit? Nihil prorsus certē quod ad figuram uiresque attinet: est enim è lactucę genere, nec quidquam habet, quo umbelliferas plantas imitetur. Idem multo magis apparet in Lonchitide, cuius altera species longo assurgit caule: altera eo prorsus caret, illa folia Porri, hæc uero Polypodii habet: quibus haud potest magis dissimilis esse figura. Cannabis syluestris quoque quoniā Altheę similis est, nihil prorsus cum cannabe cōmune habet, præter corticis lentorē. Polygonon quoque mas à fœmina Polygono usque adeo figura differt, ut nō possit magis differre. Idē Symphyto accidit: cuius altera species Serpylli et Origani, altera uero Buglosię potius similitudinē refert. Tribulus quoque terrestris solo fructus aculeo palustrē emulatur, reliquis notis prorsus dissidet. Idē in Gramine uidere est: siquidē aliud quoduis longo, angusto, acuminatoque cōstat folio ceu harundines: Parnalium uero hederaceorū figuram habet. Pari modo toto cœlo differunt Tragium Creticum, & alibi natū: illud enim, ut alia omittamus, Lentisci, hoc uero Scolopendrii foliis cōstat: utriusque uero nominis causam præbuit Hirco similis odor. Postremo manifeste etiā Aconiti species id ostendit. Pardaliāches siquidē Cucumeris: Lycottonon, Platani folia refert. Illud longa,† tenui, & geniculata constat radice: hoc uero longē dissimili. Illud breuem, singularē, & in nullos ramulos aut adnata diuisum profert caulem: hoc uero multiplicē ramosumque. Quapropter cum pleraque iisdem capitibus toto genere diuersa à Dioscoride describantur, nullius est momenti quod contra Vincentiū Caprilem prætendit argumentū Manardus noster. Quemadmodū igitur iam enumeratę herbe, quauis aliis, cū quibus idē nomen habent figura & reliquis accidentibus, dissimilime sint, nomen tamen ideo earum adeptæ sunt, quoniam aut uiribus, aut natalibus, aut odore, aut alia quadam singulari natura illis respondeant. Ita etiam Saccharum, quoniam non tantum dulcedine, uerum etiam uiribus melli cognatum sit, multo aptius mellis nomen sortitum est. Itaque quod Dioscorides post alias mellis species etiam Saccharum recenset, minime probat eadem materia & mel & Saccharum constare. Hactenus Manardi argumenta diluimus, cuius uestigia etiam Leonhardus Fuchsius ingressus est, pariter ut Manardus contendens, non tantum efficiente, forma et uiribus, uerum etiam materia differre nostrū uulgare ab antiquorum Saccharo: nostrique Cannas Sacchari non esse eas harundines, in quibus ueterum Saccharū concreuit. Sed quia eadem illi sunt quæ Manardo argumenta, iisdem etiam rationibus quas antea attulimus dissoluenda præterimus. Restat autem ut probemus ex eadem fieri harundine & ueterum & nostrum Saccharum, qua quidem in re minime per longas ambages ingrediemur: cū antē ulterius quàm cōmentarii magnitudo postulet, sermonem protrahere coacti fuimus. Sed omissis pluribus quæ ad confirmandam nostrā sententiam facerent, statim quid res sit dicemus. Pronunciamus igitur easdem Cannas & ueterum & nostrum Saccharum gignere: illud quidem natura ceu lachrymam aliquam expellere, hoc uero industria humana ac uolentia pressas fundere. Quod palam fit Auicennę caput de Saccharo legentibus, utrumque enumerantis, Tabarzet uidelicet et quod ueluti Gummi ab harundine assumitur. Per

Tabarzet

Sepe eodē
communi
nomine a
pud Diosco
ridem res
toto genere
diuersas nō
cupari: dū
modo leuis
aliqua simi
litudo eis
contigerit.

†
Quærendū
hoc an uerē
dicatur.

Saccharum
Dioscoridē
mellis no
mine uocaf
se: non quod
substantia
ei cognatū,
sed dulcedi
ne & uiri
bus.

Leonhard
us Fuch
sius.
Probat Sac
charum ue
terum &
nostrum, ex
eadem har
undine esse

Tabarzet enim intelligitur è Cannis expressum prorsus depuratum & candidissimum: per hoc uero quod ueluti Gummi ab harundine assumitur natium, cuius ueteres meminerunt. Interim enim dum scribit assumptum sicut Gummi, indicat alterum uidelicet Tabarzet non esse Gummi seu lachrymam, sed succum eiusdem Cannæ, in qua natium cōcrescit, quod manifeste declarat uerborum contextus, series et ordo. Sed non multifacienda fortasse quibusdam innato odio aduersus Arabes medicos exacerbatis, Auicennæ autoritas uidebitur, quibus ipsam experientiam omnes controuersias conciliantem, & ueritatem certissime indicantem, opponemus. Accepimus autem à plerisque qui Canarias uocatas insulas aliasque regiones perlustrarunt, etiam Ideotis in nullius gratiam dicere paratis, è Sacchari Cannis erumpere liquorem, qui solis calore sponte in Saccharum conuertatur, interdum pellucidum ut candum factitium uocatum Saccharum: interdum uerò candicans, & non pellucidum, sed uulgo negligi, quoniam nō magna eius copia proueniat, quod quidem nos ex relatione aliorum accepimus, ante aliquot annos, sed altero hinc anno cum missam ex Antuerpia Cannæ Sacchari partem accepissemus, certissime cōperimus, uera narrasse, qui id quod iam diximus, retulerant. In oculis enim Cannæ atque ea parte qua folia genicula amplectuntur, concretas Sacchari micas pisi magnitudine deprehendimus, itaque haud uulgari gaudio affecti, hanc Cannæ partem ad alia, quæ chara nobis sunt, reposuimus. Quapropter quia oculis nostris id conspeximus, manibusque palpauius, certò affirmamus eandem esse materiam & nostri & ueterum Sacchari, & solo efficiente differre. Vulgare enim igne & industria humana, ueterum uerò natura & solis calore excoctum perficitur. Porro hæc de Sacchari, Mannæ, & Mellis materia dixisse sufficiat.

DE CERA. CAP. 105.

In aqua. Cera est apum simplex fauus, in cellulas digestus, quæ ex colato omni melle, in qua per se liquata in orbis funditur, omnibus nota, Medicinæ & rei domesticæ ad multa utilis. Sequitur autem Cera mellis sui naturam, unde aliud Sardoæ, aliud Ponticæ, aliud uulgari est temperamentum. Candida autem Cera, quam Plinius puniceam, nonnulli Tyrrenam uocant, qua ratione fiat, Dioscorides docet: fit autem plurima Venetiis, unde ad nos affertur.

* Cera alba, alia factitia est: alia naturalis, quam apes nouelle conficiunt, *Juncfrawen wachs.*

DE PROPOLI. CAP. 106.

Fuit quondam magnus Propoleos in medicina usus: nunc uero omnibus incognita est. Arabes Mum uocant. Sed male eorum interpretes per eam sordes alueorum intelligunt, multum enim ab his differt. Sordes enim in fundo reperiuntur, suntque de rasa apum pedibus à fauis ramenta. Propolis uerò nihil est quam Betulæ & populi lachryma ab apibus collecta, ut aluearium conuernosas partes exæquent, & foramina contra frigus obturent. Germani *Bet & Stopwachs* uocant. Est autem insignne medicamentum, in omnibus aluearibus repertu facile, odore styracis. In quo non uulgare officium apes nobis præstare natura uoluit, quia enim tenuem harum arborum lachrymam difficillimum fuit hominibus propter paucitatem colligere, illarum industria res utilissima nobis constat. Efficacior uerò Cretica & Pisidica est Propolis, cuius maiorem partem apes ex styracis lachryma & ladani pinguedine colligunt:

†
Aliqui
Sina
barz.

DE TRITICO. CAP. 107.

Ordo Dioscoridis. Enumeratis animalibus, eorumque partibus, & uictui & medicinæ utilibus, ad ea quæ frumentacea dicuntur sermonem uertit Dioscorides. Sunt autem frumentacea, quæcunque geniculato culmo & harundinaceis constant foliis, semenque panificio & pultibus aptum in spicis aut iubis producant, ceu Triticum, Hordeum, Milium, Panicum, & quotquot his similia existunt. In tanto autem frumentorum numero, nominumque ancipite significatione, authorumque in his indicandis ac nominandis inconstantia, difficillimum est omnia hæc suis nominibus proprie appellare. Quare cum omnes ueteres authores & ipse etiam Galenus nihil certi nobis reliquerint, arbitramur nos quoque ueniam mereri si in appellandis omnibus defecerimus: præcipua tantum quorum frequens per Europam usus est suis appellationibus ostensuri:

Princi-

principem autem locum inter omnia Europæ frumenta triticum tenet, quod procul dubio est quod Germani Weizen / Græci *πυρόν* uocant, Galli frumentum, generis uocabulum speciei tribuentes: quanquam plerique etiam far, frumentum appellant. Sunt autem Tritici species, Robus & Siligo. Robus uocatur densius, solidius, et ponderosius. Siligo rarius, & leuius pondere: sed candidius Triticum. Est & alia Tritici distinctio: semestris, et trimestris: illud ante hyemem, hoc uero initio Veris seritur, quare alterum Winterweizen / id est, hyemale Triticum: alterum Sommerweizen / id est, æstiuum Triticum Germani uocant. An uero idem sit Robus cum semestri, neque negare, neque affirmare ausumus. Credimus tamen haud sine causa non differre Robum à semestri, nam à semestri non distinguunt id authores, neque Columella cum species Tritici recenset, semestris meminit, sed Robi, quasi idem cum eo crediderit & ipse. Quemadmodum quoque Robus Siligini præfertur pondere & magnitudine, ita etiam Semestris Trimestri, quod & Sitanium dicitur, & Siliginis species existit. †

Triticum.

Robus.
Siligo.†
Similago
hic est species
farina
ex tritico.

DE HORDEO. CAP. 108.

Hordeum, absque ulla controuersia, est quod Germani Gerst / Græci *κριθή* uocant, eius species apud Columellam sunt: Hexastichum, Galaticum nonnullis uocatum. Est autem Hexastichum quod hodie uocant Hordeum sine tunica: quoniam in folliculis nudum gerit granum, figura & colore tritico non dissimile, seni sunt spicis seminum ordines, seu uersus, unde & nomen apud Græcos inuenit, Germani Welche & Römische Gerste / hoc est, Italicum & Romanum Hordeum uocant, quoniam ex Italia primum ad nos allatum est. Distichum Hexasticho, quod ad granum attinet, non dissimile existit: sed binis tantum uersibus semina spicam constituunt, quod nomine etiam præfert, quod autem uersuum numero decedit, culmorum multitudo restituit: qui frequenter uiceni, triceni, quadragenarii à singulis granis exeunt. Nos etiam plures quam sexagenos uno semine emissos uidimus. Germani Fasel gerste / hoc est, sæcundum Hordeum uocant. Vtrique apud nos Vere seritur, & non ante hyemem. Præter hæc duo Hordei genera, adhuc quatuor in Germania rustici nouerunt. Primum candido, ponderoso, omniumque maximo grano constat, Hessis Andach dictum. Secundum hoc paulo minus granum fert, & pauciores uersus, atque semestris existit: ideoque nostris Winter gerste / hoc est, Hyemale hordeum nominatur. Tertium Vere seritur, æstate perficitur: quapropter Germani Sommergerste / hoc est, æstiuum Hordeum id appellant. Quartum proprie Trimestre dici potest: quoniam præcox est, & tertio mense maturescit. Germani hoc Kleine Gersten / & Zeytgerste (seu, ut Saxones dicunt, Titzgerste) hoc est, paruum & temporale Hordeum appellant. Seritur æstatis initio, tertio die ante & post Pentecosten.

HÆC HACTENUS EX SECUNDA, EMENDATA ET AVCTA AVTHORIS Editione. Quæ uero deinceps sequuntur, quoniam ab authore (opinor) morte præuento, perfici non potuerunt, ex prima editione, quæ Francofordiæ olim publicata est (cum Gualtheri Riuji Dioscoride) continuauimus: ita ut ea quoque emendatiora & magis illustra demus, cum aliis, tum ex breuissimis quibusdam ipsius CORDI postremis in quinque Dioscoridis libros Annotationibus, quas manu scriptas accepimus.

ZYTHVM ET CVRMI. CAP. 109. no.

Zythum & Curmi ueteres appellabant ex frugibus facta pocula, qualia illa multa sunt ceruisiæ genera in Germania.

ZEA. CAP. 111.

Zea Latinis Zea, Germanis Dünckel uocatur.

* Zea simplex, Einfarn / Zea dicoccus, Zweifarn.

CRIMNVS. CAP. 112.

Crimnus crassior farina Tritici & Zeæ est, quamuis etiam ex aliis frumentaceis fiat. Vnde plus postea conficitur, * (ueteres polton & poltarion uocarunt.) Germani Gries uocant.

OLYRA. CAP. 113.

Olyra, ni fallor, uulgare illud est frumentum, quod Germani Roggē / siue Roggē uocant.

cant. Hoc si non fuerit apud ueteres, Olyram non habemus, & quid Kocken sit, igno-
ramus.

ATERA. CAP. 114.

Athera est ex tenuissima farina liquidior facta pulvicula, quã Germani ein Sauf-
fen uocant.

TRAGVS. CAP. 115.

*
Bamel-
fern.

Tragus quale sit frumentum, & quo nomine appelletur, non cuius cognitum esse
puto.

AVENA. CAP. 116.

Auena duas habet differentias. Vna enim frumentum est, quod Habern Ger-
manis dicitur. Altera ab hoc ipso autore in quarto lib. Græcè βρωμη appellatur, quæ
à fruge differt, & à Vergil. Sterilis auena uocatur.

ORYZA. CAP. 117.

Oryza frumenti genus est, quod à recentioribus Rizū, & Germanis Reis uoca-
tur: in palustribus & uliginosis locis nasci ορύζα Dioscorides ait. Nostra uero Oryza
ex India in alias terras translata est, & in multis locis Europæ feritur. Quare necesse
est aliam quoque Oryzæ speciem inueniri, quæ etiam in Europa sponte nascatur. Nam
Dioscorides simpliciter palustribus locis eam nasci ait, nec adiecit peregrinæ alicuius
regionis nomen. Porro inuenitur apud nos in palustribus & uliginosis locis frumen-
tum, quod Schwaden uocamus. Hoc proculdubio illius species est. Habet enim fo-
lia, culmos, spicam, & semen omnino maiori Oryzæ similia, semen tamen quamuis
eandem proportionem, saporem & usum habeat, minus est. Sed hoc nihil impedit,
quominus Oryzæ sit species. Hi autem uehementer errant, qui Schwaden Sesa-
mum esse putant. Quid autem Sesamum sit, statim sequetur.

HALICA VEL ALICA. CAP. 118.

Chondrum Græci Latinorum Alicam uocant. Veteres duas res hoc uocabulo in-
telligunt, nempe ex Zea, quæ Diageas uocatur, certo modo factam farinam, & pe-
culiare frumenti genus, quod Latini Far, siue Adoreum uocant. Sed quale hoc sit, nõ
dum planè compertum habemus.

MILIVM. CAP. 119.

Conchro Latinum Milium, Germani Hirsfen uocant: notum est frumenti genus, ha-
rundineis foliis, & in harundinea iuba semen ferens.

PANICVM. CAP. 120.

Ἐλυμὸς καὶ μελόνη Græcis, Latinis Panicum uocatur. Panicum ab omnibus autori-
bus Milio simile esse dicitur. Quare in maximo errore uersantur hi, qui Panicum il-
lud frumenti genus esse putant, quod Germani Heyden Eorn appellant. Verum cum
Heyden Eorn hederacea folia, & minimè harundineum caulem habeat: Panicum ue-
rò harundineo culmo & folio constare describatur, Panicum nequaquam Heyden-
Eorn esse poterit. Sed nõ opus est multis argumentis. Propterea quid reuera Panicum
sit, indicabo. Verum itaque Panicum milio simile est, frumentum, quod Itali adhuc Pa-
nigo, & Germani Fuchsichwanz uocant [aliqui Pfenich/ alii Fench.]

SESAMVM. CAP. 121.

Sesamum à multis esse Schwaden creditur, quod in Oryza negauimus: & hoc
loco multis certissimis argumentis id ipsum demonstrari posset, nisi breuitati consule-
remus: propterea unum tantum afferam. Scribunt autores Sesamum semen suum
in uasculis papaueris modo continere, Schwaden uero in spica siue iuba Milia-
cea suum semen fert. Ergo Schwaden nequaquam Sesamum esse potest. Miror au-
tem uehementer, quo argumento mihi sint, ut illi opinioni tam firmiter adhæreant,
cum adhuc uerum Sesamum ex Aegypto ad nos copiose afferatur, unà cum oleo ex
semine

semine expresso. Nam peregrinum nobis Sesamum est. Schwaden uero sponte apud nos prouenit. Porro sunt qui lesminos flores, quos Itali Sesminos pronunciant, à Sesamino semine non distinguere ualeant, ob eam causam quam in lasmino unguento indicauimus.

* Leindorfer quidam interpretatur.

† Vbi hoc scribatur, iam non occurrit.

LOLIUM. CAP. 122.

Αἰσάριον Græci, Latini Lolium unumquodque degenerans frumentum appellant: quod cum in Hordeo nascitur, *Walch* à nobis, propter insaniam quam facit, dicitur. In Olyra uero *Treipe* / alias *Trest* *Doip*. Est & alia herba parua & quinquefolia rosæ similem habens florem, cumque rubentem, & nigrum in uasculo semen, quod nos *Waden* uocamus. Hoc etiam à quibusdam Lolium esse creditur. Cum uero auctores Lolio spicam tribuant, *Waden* uero uasculum habeat, nihil affirmo. Hi autem magnopere errarunt, qui *Waden* Nigellam esse crediderunt.

AMYLUM. CAP. 123.

Nota omnibus res est Amylum, sic dicta, quod sine mola conficiatur. In pharmacopoliis, una mutata litera, Amidum uocatur. In Germania uero *Stetck* et *Krafft* *meyl*.

FOENUGRÆCUM. CAP. 124.

Fœnugræcum leguminis genus est, quod Græci *τῆλυριον*, Germani *Zigenhorn* / *Böckshorn* & *Sibengezeit* uocant. Sunt tamen qui posterius hoc uocabulum ad lotum satiuam etiam referant. *Zigenhorn* uero genuinum Fœnugræci nomen est. Nam sic Germani Græcorum *Aëgoceron* interpretantur. Semen autem Fœnugræci eodem nomine in pharmacopoliis habetur.

LINUM. CAP. 125.

Uelcebantur ueteres Lini etiam ut Fœnugræci semine. Propterea leguminibus coniunguntur. Est autem Linum omnibus nota herba, quam Germani *Flachs* uocant. Semen uero solum *Lein*.

CICER. CAP. 126.

Ἐπίβρυτον Græcis, Cicer Latinis, Germanis *Kichern* hoc legumen uocatur. Colore habet triplicem differentiam. Est enim quoddam genus rufum habens semen, & quoddam candidum, quod columbinum dicitur. Et tertium genus nigrum semen habet, quod priuatim arietinum nominatur, quoniam arietino capite semen eius simile sit.

* *Zisern* / *Candida semina in Austria.*

FABA, LEGUMEN. CAP. 127.

Cyamum Græci, Latini Fabam uocant, Germani *Bonen* / de quo non opus est dubitare, cum omnes ab autoribus Fabæ adscriptæ notæ huic legumini conueniant, quod nos *Bonen* uocamus. Differunt Fabæ secundum colorem & magnitudinem,

* Non esse nostram Fabam hanc, ex *Aegmetæ* lib. 6. cap. 14. & ex Galeni capite de *Aphace* patet.

FABA AEGYPTIA. CAP. 128.

Aegyptia Faba in inundatis Nilo campis nascitur, cuius radicem Aegyptii *Colocasi* uocant, solo semine hæc nostrati Fabæ similis est. Quod enim ad cæteras eius partes attinet, omnino dissimilis esse cernitur. Nobis autem hæc est incognita.

LENS. CAP. 129.

Ἰσχυρίς Latinis Lens, Germanis *Linsen* appellatur. Est autem Lens duplicis differentiae. Quædam enim legumen est, de qua hoc loco agitur. Altera stagnantibus undis inuolat, de qua infra sermonem habebimus.

Distinxerunt Phaselum à Phasiolo, qui post Dioscoridem scripserunt; ita ut Phaselus sit legumen simpliciter nunc uocatum ab Italis Phasiolus, Phasiolus uero idem cum Dolicho. Sed istam differentiam nullus author adhuc, neque ipse Dioscorides obseruauit. Nam hic Phaseolum uocat id legumen, quod adhuc Itali Phasiolum uocant. Quapropter cum uideam à multis diuersas has herbas confundi, distinguam eas, & notas quibus ab inuicem dignosci possint, ostendam. Sunt enim ambæ legumina, magnam in foliis, floribus, siliquis & seminibus affinitatem habentia. Hic Phaeolus igitur quem Dioscorides hoc loco recenset, & ab aliquibus etiam distinctionis gratia Phaselus, seu ut Itali dicunt, Phasiolus uocatur, legumen est, absque adminiculo seu pedamento per se subsistens, folia habet in uno pediculo tria, hederacea, mollia, quarum spina ex interiore parte candicat. Flores profert candidos, & post hos in siliquis teretibus candida & oblonga semina, media inter fabas uulgares & pisas forma & magnitudine, quibus nigrum quiddam eo loco, quo siliquis annectuntur, inest. Hic est Phaeolus, siue Phaselus ut quidam dicunt, de quo hoc loco scribit Dioscorides.

Altera uero eius species est huic forma foliorum similis. Circunvoluitur hæc arbutis & hastis, fiuntque ex ea coronæ æstate, longiores hæc quam prædictus Phasiolus siliquas fert. Propterea ab aliquibus Dolichus appellatur, & fructus eius Lobi, quoniam insignes sunt siliquæ in quibus figura Phaseli semina nascuntur, non tantum candido colore. Nam inueniuntur nigro, croceo, ruffoque colore, & mixtus etiam pluribus coloribus simul. Hic Phasiolus Smilax leuis et satiuæ etiã appellatur. Quoniam uero hæc duæ Phaseolorum species inuicem similes sunt, nomen etiam commune habent. Cum uero proprie loqui uolumus, legumen illud prius descriptum, Phaselum siue Phasiolum uocamus; postremo uero descriptum Dolichum, Smilacem leuem siue satiuam, & Siliquas eius Lobas. Porro utrunque Germaniæ peregrinum fuit legumen, & Phaeolus, siue Phaselus, siue Phasiolus, qui absque adminiculo erigitur, à paucis in Germania pharmacopolis & herbarum studiosis feritur. Dolichus uero à plurimis non tantum ciuibus, uerum etiam rusticis umbræ & ostentationis causa. De Dolicho autem statim post sequetur proprium caput.

Orobon Græci, Romani Eruum appellant. Peregrinum hoc Germaniæ hætenus legumen fuit, quamuis omnes Orobum uocent eam leguminis speciem, quæ Germanis Wicken appellatur, sed errore seducti. Nam Wicken est Latinorum Vicia, & Græcorum Aphace, seu Βικία, unde Germanica uox deducta est. Veruntamen Eruum nunc à quibusdam in Germania feritur.

Latini *ῥεῖμον* Lupinum, Germani Feiqbonen & Wolsfchoten uocant. Notus omnibus pharmacopolis eodem nomine Lupinus est.

ρογγύλη, siue *ρογγυλίδα*, Latini Rapum, Germani Rüben/ appellant. Notæ omnibus cum herba radices eius sunt, quibus uescimur. Duplicem habet Rapum differentiam. Sunt enim satiuæ quædam, de quibus hoc capite scribitur; & sponte in aruis prouenientia quædam. Videndum tamen est, ne Raphanum agrestem, cum syluestri Rapo confundamus. Sunt enim ualde similes inuicem herbae, sed Rapum fruticosius est, & multas alas ramulosque ad latera spargit, in quibus sunt lutei flores: nascitur pinguibus aruis. Raphanus uero syluestris pallidiores habet flores, & paruas radices. Rapum uero pollicem crassas.

Rapum a-
greste.
Raphanus
agrestis.

* Rapum agreste, Wilde Rüben. De Raphano agresti, paulo post leges.

NAPVS. CAP. 136.

Napi rapis congeneres sunt, densiores tamen, acriores, & minores. Inueniuntur etiam luteo & croceo colore Napi in Bordueldiano Brunsvicensis ducatus agro, quibus præcipua laus & autoritas attribuitur. Græci hunc Napum *Βαρυάδα* uocant, Itali Nauoni, Germani *Napen* uel *Nopen* & *Stichel Rübenn*, Saxones uerò Brunsvicenses suos Napos *Bordfeldische Rübenn* appellant, ab oppidulo *Bordfeld* ubi nascuntur.

RAPHANVS. CAP. 137. 138.

Raphanum Latini radicem, aliqui etiam radiculam, Germani *Rettich* uocant, siue *Rüb Rettich*. Est & alia herba, quæ à Latinis *Lanaria radícula*, siue simpliciter etiam *radicula* dicitur, à Græcis *Struthion*, sed diuersa à Raphano. Quare uidentum est, ne alteram pro altera accipiamus. Raphani autem duæ sunt species. Vna feritur, & in Turingia cubitali longitudine & crassitudine, quæ utraque manu amplecti nequeat, prouenit. Quare non ineptè Plinius scriptum reliquit, Raphanum in Germania infantium magnitudine nasci. Altera uerò sponte in aruis prouenit, quam Germani *Heydel Rettich*, id est, syluestrem Raphanum uocant, Latini *Armoraciam*. † Recentiores Raphano etiam adscripserunt acrem istam radicem, quam nos *Werrrettich* appellamus, & ea utuntur, ubi prædicto Raphano uti debebant: sed malè. Non enim habent aliquem ex ueteribus autorem, qui *Werrrettich* Raphani speciem esse innuat. Quid tamen *Werrrettich* sit, paulò post audiemus.

† Vide etiam
superius in
Rapo.

SISER. CAP. 139.

Σισαριον Latini Siser uocant. Serebatur hæc herba olim in Germania cibi causa, & optimè in hac frigida regione proueniebat, qua causa eam quotannis à Germanis flagitauit Tiberius Cæsar, ut inquit Plinius. Hodie uerò quid sit Siser, ignoratur. Brunfelsius tamen in tertio Herbarii sui Tomo scribit, quòd Siser sit illud olus, quod Germani *Getrie* uel *Getrele* / *Getrele* uocant: cui omnino subscribo. Helli uocant *Klunge* / *Geimör* / alii *Geizelmörren*. Estq; omnium radicum, quæ uescendo sunt, saluberrima Siseris radix.

* Sapore *Pastinacæ*, Venerem stimulat.

RUMEX, SEV LAPATHVM. CAP. 140.

ῥάπαδος, Latinis Rumex, Germanis *Ampffer* dicitur. Herba est quinque sub se habens species, quapropter prædicta trium gentium uocabula in genere omnibus speciebus communia sunt. Quidam Rumex satiuus est, hunc nos *Bartenampffer* uocamus. Agrestis etiam quidam est, qui à pharmacopolis *Lapathum* nunc dicitur, à Germanis *Wasserpampffer* / *Gassenwurcz* / & *Butterampffer* / *Butterlaccich* / quoniam rustici *Butyrum* eius foliis inuolutum in urbes uenale ferant. Non desunt etiam qui *Buglossum* eam uocent, *Myssenorum* & *Vuittenbergensium* Saxonum Germanico uocabulo decepti. Tertia species *ῥυλάπαδος* Græcis, Latinis Rumex acutus, uel, ut nunc, *Lapatium acutum*, Germanis *Spizampffer* dicitur. Nascitur humentibus, syluestri similis, nisi angustiora & acutiora folia haberet. Quarta *ῥεαλις* Græcis, Latinis *Acetosa*, Germanis *Saurampffer* uocatur. Quinta omnium maxima est. Nascitur aquosis & palustribus locis, unde à Græcis *ἰππολάπαδος*, siue *ἰππολάπαδος*, & Germanis eadē significatione *Wasserpampffer* & *Wasserampffer* nominatur. Hæc sunt *Lapathi* genera ab antiquis descripta. Est & sextum, acetosæ forma & sapore simile, multo tamen minus, in agris nascens.

CAP. 141

LAPSANA. CAP. 142.

Lapsana agreste olus est ex *Brassicæ* genere, Germanis *Keinfol* appellatum. Hoc se apud *Dyrrhachium* uictoria *Julii* Cæsari in triumpho exprobrauerunt, ut apud Plinium & Suetonium est uidere.

BLITVM. CAP. 143.

Bliton iners & insipidum olus est. Quo autem nomine iam appelletur, superua

H ij

cum est inquirere, cum nullas habeat medicas vires.

* Quidam Meyer interpretantur, & rectè: alij Güter Heinrich / quæ potius Atriplex quædam sylvestris est.

MALVA. CAP. 144.

Græcorum Malache, Latinis Malua, & Pappeln Germanis appellatur. Vna eius species in hortis feritur, quæ à nobis Römische Pappeln uocatur, sinuosa crispitudine per ambitum foliorum insignis. De hac & sylvestri uulgari hoc capite agitur. Sunt enim & aliæ sylvestres Maluæ, ceu Althea & Alcea, de quibus infra sermo erit.

ATRIPLEX. CAP. 145.

Ατρίπλεξ Græcis, Atriplex Latinis, Melde Germanis hoc olus uocatur. Duplicem habet differentiam. Est enim sylvestris & satiuua. Satiua rursus duplex. est enim uiridi & ruffo folio: Sylvestris plures habet discriminum notas. Hæc quod in stercore rariùs nascatur, Mistmelde appellatur.

BRASSICA. CAP. 146.

Κράμβη Latinis Brassica olim dicebatur, nunc uero Caulis, unde Germani suum Röl desumpserunt, aliqui per excellentiam uocant Kraut. Multæ sunt Brassicæ species: Est enim uulgaris quædam, quæ simpliciter caulis, & Germanis Bla Röl nominatur. Est & crispa quædam, omnibus etiam nota: utriusq; folia ad purpuram colore inclinant. Est etiam alba Brassica, quæ in capita concrescit, unde capitata & sessilis uocatur, à Germanis uero Cappes Kraut / quod nomen ab Italis ad nos uenit. Illi enim capitium sessilem hanc herbam nominant. Habent huius capita in quibusdam CAP. 148. regionibus, ut Bohemia, ruffum colorem. † Est & marina Brassica, quæ hodie Soldanella in pharmacopoliis appellatur. Porro sylvestris Brassicæ plures sunt differentie:

† CAP. 147. De Brassica sylvestri nihil dicit.

BETA. CAP. 149.

τιντλόν Græci, Betam Romani, Beyß Röl / Römisch Röl / Romgras / & Mangolt / Germani hoc olus nominant. Duplicem habet colore differentiam. Est enim nigricantibus in purpura foliis quædam è ruffa radice. Hæc nigra Latinis dicitur, Germanis Rote mangolt / siue Roter rüben. radices enim rapis magnitudine & forma similes sunt. Candida huic omnino similis est, sed colore differt, quem folia eius in candido uiridem habent, (aliqui Siclam uocant.) Nigræ Betæ radices arte incrementum sumere coguntur, quæ condiuntur & assatis carnibus apponuntur. Candidæ uero Betæ radices minime curantur.

PORTULACA. CAP. 150.

Ανθράκων Græcis Portulaca uocatur, Germanis Portzel. Notum est acetarium hoc olus. Est & sylvestris Portulaca, in asperis littoribus nascens: de qua alibi agemus.

ASPARAGVS. CAP. 151.

Asparagus pharmacopoliis Sparagus, Germanis Spargen appellatur. Foeniculo foliis simile olus est, cuius radices & semina in pharmacopoliis seruantur. Dicuntur etiam Asparagi omnium olerum, tam syluestrium quam satiuorum, primo uere tenelli & recentes caules, quales in Rapo & Bryonia uidemus.

* Satiuus omnis fuit sylvestris. Est autem sylvestris alius simpliciter dictus, alius Corrada uel Corradago.

PLANTAGO. CAP. 152.

Αρνόγλωσσον Latini Plantaginem, Germani Wegbreyt uocant. Tres habet hæc herba differentias. Est enim latifolia quædam, & angustis oblongisq; foliis quædam, tertia latifoliæ similia habet folia, multo tamen minora, & leniter hirsuta.

SIVM. CAP. 153.

Sium ex Apii genere olus est, quod Germani Klein Wassermerck uocant, quoniã Palu-

Paludapio simile sit, sed minus. Nascitur glareosis & perennibus riuulis, ut Plinius etiam obseruauit.

* Wasser Eppich. Romæ utuntur in acetarijs, & ranellam uocant.

SISYMBRIUM. CAP. 155.

Primum Sisymbrium Mentę species est, quam Germani *Fischmünz* uocant. Est quę hæc duplicis differentiæ. Vna enim nigricantem habet caulem, & ubiq; in aquosis nascitur, *Bachmünz* Germanis appellata. Altera hirsutioribus est folijs, nec tantum iuxta riuos, uerum etiã in siccis prouenit (in motibus odoratiores) Hęc Balsamita à pharmacopolis nominatur. Confunduntur tamen ab imperitis hæc duę Sisymbrii species.

Alterum uerò Sisymbrium solo nomine priori simile. Nam Nasturtii potius quã illius species est. Quapropter etiam à Græcis *Καρδαμύνη*, Nasturtiaria, & à Germanis *Brunnkress* uocatur. Notum est & salubre olus, quo Helli frequenter uescuntur. Recentiores hoc aquaticum Nasturtium, maximo errore Senecionem uocant, ut in Senecionis cap. audiemus.

BATHIS. CAP. 157.

Κεράσιον, Latini Batin dicunt. Marinum est olus, quod etiam in hortis ferebatur. Nomen tantum in pharmacopolijs nostris habetur. Res enim quę hodie sic apud nos uocatur à pharmacopolis, diuersa penitus à Bati est.

CORONOPUS. CAP. 158.

Pro Coronopode malè hæctenus ranunculi quadam specie usi sumus. Nunc autem uera Coronopus à quibusdam feritur. Est enim acetarium olus, folia habens pedibus & unguibus cornicis similia, & hodie ab Italis herba *Stella* uocatur. Quidam etiam *Cornuceruinum* appellant, à foliorum figura.

SONCHVS. CAP. 159.

Sonchum Latini Cicerbitam & Lactucellam, Germani *Sewmelcke*, & *Hasen-Eöl* appellant. Ex Intybi genere hæc herba est.

* Tertius ubiq; nascitur in agris.

INTYBUS. CAP. 160.

Serim Latini Intybum uocant. Multiplex Intybi genus est, hoc tamen capite duo satia, & unum syluestre describit. Satiuum Intybum ab Italis adhuc *Endiuia satia* appellatur, estq; per omnia syluestri simile, tenerius tamen & latioribus folijs. Syluestre, quod *Cichorium* & *Picris* ob amaritudinem uocatur, & *Amarago* à Gaza in Theophrasto interpretatur, in pharmacopolijs *Cichorea*, & à nobis *Hundtleuff* / *Wegwart* & *Sonnenwirbel* nominatur. Flores habet cœruleos, qui ferè semper solem uersus inclinantur. Vnde etiam à quibusdam *Solsequium*, siue *Heliotropium* appellatur: quamuis *Heliotropium* diuersa sit ab Intybo siue *Cichorio*, & sui generis herba.

* Intybum uerum aliqui *Endiuia Romanam* uocant.

CHONDRILLA. CAP. 161.

Χονδρίλλα quoq; intybacea est herba, habetq; duas species: quarum prima *Cichorio* est similis, multò tamen tenerior & minor, florem interdum cœruleum, interdum etiam candidum ferens. Germani *Klein Sonnenwirbel* uocant†: nascitur in uicinis, quę solidum & gipsum habent solum, quales sunt in lenensibus collibus. Altera *Chondrilla* in pinguiibus & lutolis agris, præsertim in hordeacea segete nascitur. Luteum habet florem, & à Germanis *Sewdistel* uocatur: quod nomen ferè omnibus etiam intybi speciebus commune est.

† Aliqui

Stein-
Frispell.

CUCURBITA. CAP. 162.

Cucurbita, *Κολοκύνθα* Græcis, Germanis *Kürbis* appellatur, cuius duę sunt potiores differentiæ. Vna longos fert fructus, altera latos et sessiles: semine eius Medici utuntur.

H in

ANNOTAT. VALERII CORDI

CUCUMER SATIIVS. CAP. 163.

Σικυθ, siue Cucumis satiuus, à Germanis Gurcken appellatur: quod nomen ab anguria deductum est. Sic enim Itali quandam Cucumeris speciem uocant. Semina eius in pharmacopoliis eodem nomine habentur.

* Huius species sunt Pepones & Melones.

PEPO, PEPONES QUIDAM MUSCATELLINI VOCANTVR. CAP. 164.

LACTUCA CAP. 165.

Lactuca, quæ Græcis Ογιδναξ appellatur, duplicem habet differentiam. Est enim satiuua altera, & agrestis altera. Satiua à Germanis Lattich / Welcherling / Salat & Schmalztraut appellatur, præsertim in Hestia, ubi illa in acetariis cum eliquato butyro, quod pro oleo affundunt, uescuntur homines: unde & Schmalztraut dicta est.

* Species eius sunt, tenuifolia, crispata, capitata.

CAP. 166. Agrestis uerò Lactuca ea est, quam Itali Serriolam, uel (ut quidam durius pronunciant) Scariolam, quoniam dorsum folii serræ modo asperum sit, uocant. Quidam etiam hanc ipsam Endiuuiam appellant: nam in hisce regionibus hæc herba pro inrybō utuntur Medici & pharmacopolæ. Germani hanc ipsam Genßdistel / siue Genßzan appellant, quòd spinosum folii dorsum anserinis dentibus simile sit. Porro nemo offendatur, quòd hanc Endiuuiam Lactucam agrestem appellem. Nam omnes inrybi species ad Lactucæ genus referri debent.

GINGIDIVM. CAP. 167.

Gingidion, Syriacum est olus: nuper etiam ad nos ex Syria allatum, per omnia descriptioni respondens. Quidam Carui de Syria uocant. Porro eò ignorantie quidam peruenerunt, ut Senecionem, qui nobis Creutztraut appellatur, Cerefolium etiam nominent.

* Aliqui Cerefolium pro Gingidio habuerunt.

SCANDIX. CAP. 168.

Scandix etiam agresti Pastinacæ simile olus est, sponte in pinguibus aruis proueniens. Candidos & paruos in exiguis umbellis flosculos habet, ex quibus singuli, & ceu acus longi apices sursum enascuntur. Quapropter à Latinis etiam acicula, & à Germanis Ladel mören uocatur.

CAUCALIS. CAP. 169.

Caucalis Dauco similis herba est, non tamen cuius Dauco (sunt enim plures eius species) sed illi tantum, qui in Germania Pimpinella uocatur. Hirsutioribus tamen constat caule & foliis, Germani Rauch Bibenellen uocant. Nam uulgò dicta Germanis Pimpinella, est ueterum Daucus:

* Nobis non uidetur.

ERVCA. CAP. 170.

Ερσινθη, Latini Erucam, Germani Weissen Senff uocant, quoniam simile per omnia sinapi sit, præterquam semine, quod sinapi nigricans est, Erucæ uerò candicans.

* Errat Cordus: nam quod Sinapi album Germani uocant, omnino Sinapis species est. Eruca uerò nomine Italico nobis noscitur, Rocfelen.

OCIMUM. CAP. 171.

Οκίμωρ Latini Ocimum, recentiores Basilicon uocant. Germani posterius nomen cum Latinis commune habent. Est autem Ocimum duplicis differentie, quoddam enim altius adolescit, & maioribus nigrioribusque constat foliis. Quoddam etiam præ-

am prædicto minus, ramosius, & minoribus foliis inuenitur, & Caryophyllos odore imitatur, unde Ocimum Caryophyllatum hoc appellare cōsueuerunt Latini & Pharamacopolæ, Germani uerò *Λραυβ*, Basilicon.

*Recentiores & Arabes faciunt Ocimum quoddam simpliciter dictum, aliud Nabathi, & tertium Citratum: quæ tria nobis cognita sunt. quartum addunt Caryophyllatum.

OROBANCHE. CAP. 172.

Orobanchen Theodorus Gaza apud Theophrastum Eruangam interpretatus est. Nomen inuenit ex eo, quod Eruum strangulet: pinguis est, & sine foliis herba. Germanis Sommerwurtz appellata.

*Diuerfa ab hac est Theophrasti Orobranche.

HIRCI BARBA. CAP. 173.

Τρατοωβρωνα, Latini Hirci barbam, Germani Bocksbart appellant. Nascitur campestribus locis, nonnunquam etiam pratis & aggeribus, pingui solo congestis.

ORNITHOGALVM. CAP. 174.

ορνιδογαλου, Germani Klein Erdtneuß appellant. Porrò duæ sunt in agris nascentes herbæ, quas Germani hoc nomine indicant. Vna candidum habet, aut luteum, qualem hoc capite Dioscorides describit, florem. Altera purpureum, quæ an ab hoc authore descripta sit, ignoro:

*Kuckelfern. Vide mox in Tuberibus.

TVBERA. CAP. 175.

Tubera radices rotundæ sine germine sunt, quæ fungis similiter in terra nascuntur. Græci *ὄδρα* uocant. An etiam in Germania proueniant, nondum comperi. In Italia copiosè proueniunt, ubi etiam Tartofle uocantur. Sunt & tubera, quæ *καρχυδρα*, ab Araco legumine dicantur: de quibus huius instituti non est dicere.

*Tubera, quidam Hirschbrunst interpretantur: alij Cerui boletos sic uocant, Arachidna Theophrasti quidam Erdtneuß interpretantur. Cordus supra Ornithogalon Flein Erdtneuß appellauit.

HORTENSIS SMILAX. CAP. 176.

Smilax hortensis, siue lenis, quem Dolichum etiam Græci appellant, nonnulli etiã Phasiolum, Germani Windtbonen/Welsche bonen/& Sprencfelbonen uocant: De hoc legumine in Phaseoli capite etiam differuimus:

*Türkische/oder Römische bonen. Semper contra Solem uoluitur.

MEDICA. CAP. 177.

Medica à Media nomen habet. Nam ex ea regione per bella Persarum in Græciã allata est, unde postea in Italiam translata, ad iumentorum pabulum ferebatur. Propterea nemo speret eã sponte in Germania prouenire, ut ii faciunt, qui se omnes plantas, quas Dioscorides describit, nouisse & indicare posse, uana quadam iactantia & persuasione gloriantur. In Italia autem adhuc à quibusdam seritur. Vidi ego herbam hanc à Georgio Agricola ex Italia allatam.

APHACE. CAP. 178.

Aphace uitia est, quæ sponte in aruis nascitur, quam Germani Feldtwickfen appellant. Theophrastus intybacei generis herbam Aphacen nominat, quæ diuerfa est ab hac nostra Aphace. *Dogelwickfe.

PORRVM. CAP. 179.

Notum omnibus Porrum est, quod Græci *ραβου*, Germani Lauch uocant. Porrò sub eodem genere hæc omnia continentur: Allium, Vlpicum, Scorodoprasum, Ampeloprasum, Porrum, Ophioscorodon, Ceba, Gethyum & similia.

*Porrum aliud est capitatum: aliud sectiuum, Schnittlauch.

AMPELOPRASVM. CAP. 180.

Nascitur sponte etiam in aruis & uineis, teretibus foliis Porrum, quod Græci Ampeloprason, Germani Wildenlauch appellant.

CEPA. CAP. 181.

κεραμμυον, Latini Cepam, Germani Zwibeln & Zippeln nominant: Notæ omnibus cum germine suo radices sunt.

*Cepæ aliæ sunt candidæ, aliæ ruffæ. Item aliæ Gordiæ, utrinque acuminatæ. Scissiles, Fleißlauch. Ascalonia, Aschlauch.

ALLIVM. CAP. 182.

Σκόροδος, Latini Allium, Germani Knoblauch appellant. Est etiam sylvestre Allium Ophioscorodon appellatum, lata habens folia, ut Liliū conuallium. Hoc Germani Kampen / siue Kempfen / & Ramsereu nominant. Estque inuisum pastoribus, quoniam lac Allii odorem acquirit, si eo uescantur pecora. Vrsinum Plinio.

SCORODOPRASVM. CAP. 183.

Σκοροδόπρασον sylvestri Allii genus est, mediamque inter Allium & latifolium porrū figuram & temperamentum habet. Unde ab utroque nomen inuenit, Germani Feldtknoblauch / siue Wildentnoblauch appellant. Hactenus hac herba eiusque semine pro scordio usi sunt Pharmacopolæ, & adhuc magno errore utuntur. Nō enim est sylvestre siue agreste allium scordium, sed proprii generis herba, ut suo loco indicabimus.

SINAPI HORTENSE. CAP. 184.

Σινάπι, Latinis Sinapi, Germani Senff appellant. Nota omnibus cum semine suo herba est. *Satiuum à sylvestri cultura solum differt.

NASTVRTIVM. CAP. 185.

Κάρδαμον, Latini Nasturtium, Germani Kressen / & Gartengkressen uocant. Hoc capite de satiuo Nasturtio agitur.

*Est & sylvestre quoddam, Cynocardamon, Hundskresse.

THLASPI CAP. 186.

Thlaspi minus, Germani Däschelkressen uocant, uel groß Deschenkraut & Wegkresse. Differt tamen à Bursa pastoris, quæ Klein Däschelkraut nominatur. Maius uerò Thlaspi sine dubio ea est herba, quam nos Merrettich appellamus, & Arabes Nasturtium album, à candore radicis. Grandibus hoc radicibus & magnifolium describitur. Vergilius autem Marcellus in hoc capite non bene in comparatiuo gradu interpretatus: maiore radice, & latioribus foliis. Ita enim intelligeretur maius Thlaspi minori secundum proportionem maius esse. Sed Dioscorides hoc non uult, neque uerba eius hoc indicant. Nam in Græco nulla comparatio legitur, sed simpliciter πλατύφυλλον, καὶ μεγαλόριζον.

ARABA. CAP. 187.

Quædam exemplaria Arabam, alia Drabam, quædam etiam Arabida appellant. Est autem Nasturtii genus, quod Arabes orientale uocant, hodie ignotum: quamuis Ruellius id cognouisse uideatur. Verum non temere è Ruellio crediderim, cum plantas ad historias uel torquere soleat. Cæterum non male ait Virgilius Marcellus, nullam esse apud alios authores herbam hoc nomine. Plinius tamen eius mentionem facit sub nomine Dryophoni.

IRIO CAP. 188.

Ερύσιμον, Latini Irionem, Germani Schnödsensff / aliàs Schutsensff / Steinsensff appellant. Theophrastus alterius Erysimi genus inter frumentacea recenset, quod diuersum est ab hoc. Imperiti Irionem, quia Dioscoride hoc loco describitur, foeminam Verbenam etiam uocant, uerum magno errore. Nam Irio sinapi cognata herba est, propterea hic inter acrimoniam habentia describitur. Verbenaca autem nihil cum sinapi neque Irione commune habet.

PIPER. CAP. 189.

Piper nouerunt omnes. Habet autem triplicem differentiam. Est enim longum, rotundum seu nigrum, & albū. Longum nigro & candido omnino dissimile existit, cum hæc duo parua & rotunda sint grana. Illud uerò oblongum & betularum grossulis simile. An uerò ueteres recte de eius planta, & quomodo nascatur, scripserint, non est huius loci disputare.

Zingiber quod hodie Zinziber nominant Latini, Germani Jngber. Diuersa à pipere plantæ radix est. Cur autem non potius in censu aromatum descriptum sit Piper & Zingiber, in præfatione huius libri indicauimus.

Hydropiper parens meus in suo Botanologico ait esse mordacẽ Persicariam, quæ à Germanis Wasser Pfeffer / & Schmerzen appellatur, cui sententiæ Musa non aduersatur. Ruellius uerò eam negat esse ueram, quoniam nigram maculam Persicaria in foliis habeat, qualem authores Hydropiperis foliis inesse non dicant. Ait etiam Persicariam exiccatis paludibus emergere, Hydropiper uerò in lacustrium marginibus adolescere. Addit præterea, Hydropiper mentæ foliis describi, sed Persicariam Persici folia habere. Antequàm tamen Persicariam Hydropiper esse neget, indicat Hydropiper eam esse herbam, quæ Eupatorium appellata est hætenus falsò. Cùm igitur antea admonuerim, cautos esse Ruellianos lectores oportere, propterea quòd non raro inuitas plantas ad historias & descriptiones detorquere soleat, suadeo etiam hoc loco, ne illi continuo fides habeatur, uiro aliàs insigniter docto, & qui nõ ex industria malè iudicet, sed qui, cùm homo sit, præter opinionem in errores aliquando præcipitetur. Necessè est igitur aut parentem meum, aut Ruellium perperam iudicasse. Quæ propter utriusq; iudiciũ discutiendũ, & cum Hydropiperis historia conferendũ erit.

Principio igitur Ruellius negat Persicariam Hydropiper esse, quoniã Persicaria purpurei coloris maculam in foliis habeat, quam si Hydropiper haberet, in descriptione authores non omisissent. Ad hoc argumentum breuiter respondeo: Duplex genus esse Persicariæ. Vna quæ maiora nigrioraq; habet folia, purpureis maculis distincta, quæ nullam omnino acrimoniam in gustu habet. Altera uerò huic similis, candidioribus & minoribus tantum foliis, quibus nullæ insunt purpurei coloris maculae: hanc dixit parens meus Hydropiper esse, non illam. Quare nullam uim hoc argumentũ habet. Diluendum igitur nunc erit illud, quo infert dissimiles etiam habere natales Hydropiper & Persicariã, quoniã hæc exiccatis paludibus, quod Hydropiper nõ faciat, emergat. Illud uerò in lacustrium marginibus adolescat, ut historia & descriptio clarè ostendit. Ego uerò Persicariã nõ tantum in exiccatis paludibus nasci uidi, uerum etiã iuxta leniter fluentes aquas, idq; sæpissimè: nec ego tantũ, uiderunt etiã plures alii quibus monstrabam, ne fortasse commentum me dicere quidam existiment. Et econtrã, illam herbam quam Ruellius Hydropiper esse existimat, in palustribus exiccatis non semel nasci uidi. Et quamuis Persicaria exiccatis tantum paludibus nasceretur, minimè tamen hoc solo argumento negare aliquis posset, eam Hydropiper esse, cum nõ omnino siccatis nascatur, sed semper sublit aqua. Nec Dioscorides illi tribuit, quod tantum circa leniter fluentes undas proueniat, & non in aliis aquosis. Propterea enim à Græcis Hydropiper appellatur, quod aquosis locis emergat, siue sint palustres, siue leniter fluentibus undis uicini. Præcipuè tamen & plerunq; huiusmodi natalibus, quales Dioscorides recenset, Hydropiper nasci scribitur: quam notam in mordaci quoq; Persicaria non solus neq; semel obseruauì. Quapropter neq; hoc argumentũ negare potest Ruellius, quod Persicaria mordax Hydropiper sit. Propere mus igitur ad illud quo ait, Hydropiper Mentæ foliis ab authoribus describi, Persicariam uerò Persici foliis cõstare. Ad hoc respondemus, nullam similitudinẽ tam perfectam esse, quæ non habeat aliquam dissimilitudinẽ. Igitur quamuis Persicariæ folia longiora sint, quàm Mentæ, non tamen continuo sequitur, eam Hydropiper nõ esse. Nam nõ raro magnitudo pro longitudine tantum, & econtrã accipitur. Si igitur tam strictè hanc notam Ruellius intelligit, illius falso uocatũ Eupatoriũ multo minus habet folia, Mentæ similia: nam & ipsa etiam nõ proportionaliter maiora sunt, quàm Mentæ folia, sed similiter ut Persicaria longiora & nigriora quàm Mentæ folia, cum Hydropiperi candidiora quam mentæ adscribantur. Igitur neq; hoc argumentũ parentis mei sententiam confutabit. Cùm uerò adhuc constet, Hydropiper Persicariam mordacẽ esse, necessariò sequitur, Ruelliũ à ueritate aberrare, quod falso uocatũ Eupatoriũ Hydropiper esse iudicauerit. Hoc itaq; probare nunc incipiemus. Principio igitur uidendũ est, quale nã falsò uocatũ Eupatoriũ intelligat. Tres enim sunt plantæ,
quibus

quibus falso id nomen inditum est. Vna scilicet quam Mesue describit: altera quæ do drantali altitudine inter arbuta nascitur, Mente foliis, & Lupuli odore. Harum nullam intelligere Ruellium certum est, quoniam utraq; siccis nascitur locis. quam uerò ille Eupatorii nomine indicat, circa aquas nascitur, estq; omnino ea, quam nostrates etiam Pharmacopolæ Eupatoriū uocant, Germani Wasserosten. Hoc an Hydro-piper sit, iam uidendum erit. De Hydropiper itaq; sic Dioscorides scribit: Nascitur plerumq; circa stantes aquas, & leniter fluentes: quæ nota pulcherrimè conuenit. Nolo enim respondentes notas omittere, ut Ruellius in Persicaria fecit, cuius Piperi similem acrimoniam præterit. Quamuis igitur hæc unica nota per omnia conueniat, non tamen sequitur, quod hæc herba Hydropiper sit. Plures enim plantæ in eodem natali proueniunt, tametsi cæteris notis Hydropiperi minimè respondeat. Cum igitur sola hæc nota conueniat historiæ, fallere potest. Si uerò quæ nunc sequuntur, similiter conuenirent, ipse non inuitis pedibus in Ruellii sententiam currem. Sequitur itaq; in Dioscoride: Caulem ex se mittit geniculatum solidum. Quas notas Ruellius malè falso uocato Eupatorio tribuit. Non enim geniculatum habet caulem, Persicaria uerò mordax euidenter tumentibus geniculis intercepta est. solidum etiam caulem eadē Persicaria qualitate habet. Eupatorii uerò falso sic appellati caulis non tam qualitate quam quantitate solidus. Procerus enim est, & magnum foliorum florumq; onus sustinet. Quapropter necesse est eum robur contra uentorum impetum habere. Persicariæ autem caulis quamuis paruius sit, non tamen paruam soliditatem adeptus est, atq; id qualitate, non quantitate seu magnitudine. Nam omnia quæ proceris constant caulibus, robusta etiam à diuina prouidentia facta sunt. Quæ nunc de foliorum forma & colore dicenda essent, paulò ante relata sunt. Quare ad saporem eorum conuertamus orationem, de quo sic Dioscorides scribit: Δεμίαι γίντι γεύσαι ὡσπερ τὸ πίπερι, quod est: sapore acris, ut Piper. Eupatorium autē acrimoniam nullam habet alios saporis excellentem, sed tantum amaritudinem magnam. Propterea Ruellius etiam huius Eupatorii folia meram Piperis amaritudinem resipere scribit. Differunt autem plurimum amarus & acris sapor, & Piper tantum acre, & minimè amarum est. Eupatorium uerò falsum sic uocatum, solam amaritudinem resipit. Ergo quilibet etiam manibus palpare potest, hoc loco Ruellium scribere, quod in rerum natura non inueniatur. Si igitur sapor non conuenit, à quo Hydropiper appellata est hæc herba, iam planè iudicandum erit, Eupatorium, de quo hic agimus, Hydropiper minimè esse. Ne tamen alias notas refugere uidear, pergam eas omnes membratim historiæ conferre: Sequitur autem in textu: Καρπὸν δὲ ἔχει ὡς κλωναρίων μικρῶν ἐκφυόμενον παρὰ τὰ φύλλα συνεχῆ καὶ βοτρυώδη σφικνύ καὶ αὐτό: quod est, si de uerbo ad uerbum uertas: Semen uerò habet in ramulis paruis enascens iuxta folia, continuum & racemosum, acre & ipsum. Ex quibus notis ne una quidem falso uocato Eupatorio conuenit. Nam hoc in summo tantum caulis uertice, non in ramulis iuxta folia lato potius corymbos, & umbellis similes, quam racemos fert. Hydropiperis uero caulis circa se alarum cavitates, & paruos ramulos habere debet, & non in summitate tantum, quod optimè mordaci Persicariæ conuenit. Eupatorii etiam semen sensu deprehendi non potest, neq; aliam quam saporis acrimoniam habet, & demum in pappos resolutum auolat, propterea difficilimè colligi potest. Hydropiperis uerò semen non minorem quam folia in gustu acrimoniam resipit. Propterea una cum illis ad Medicinæ usum olim colligebatur, quæ omnia in Persicaria acris euidenter apparent. Constat igitur falso uocatum Eupatorium Hydropiperis historiæ minimè conuenire, Persicariam uerò, quæ maculis purpureis caret, per omnia respondere: quamuis sola foliorum similitudo à longinquo petatur. Sed sine dubio ipse Dioscorides hanc foliorum comparisonem largo modo intelligi uoluit. Non tam diu in hac una herba immoratus fuisset, si Ruellius suum de Hydropiper iudicium tantopere non probauisset, & alios, qui hoc uerum esse inficiarentur, ueritatis æacos non appellasset. Porro in Piperitide & Siliquaastro iudicando, similiter errat Ruellius. Non enim est herba siue Mentha diuæ Mariæ. Verum hunc errorem huius loci non est confutare, quoniam in Dioscoridis libros annotationes, & non in Ruellii errores reprehensiones scribimus. Plinius de Hydropiper nihil scripsit, de Piperitide autem siue Siliquaastro, non pauca. Differt enim pluri-

mum à Piperitide Hydropiper. Quapropter utranque plantam (ne ab aliquo confundi possint) suo nomine indicabo.

Hydropiper est, de qua iam disputauimus, Persicaria, cuius folia & racemosum semen acrem Piperis saporem habent. Piperitis uero sine dubio ea est herba, quæ in Italia & Germania fictilibus uasculis feritur, caule circa alas rubro, foliis laurinis, flore candido, & post hunc semine in oblongis uasculis ceu siliquis (unde Siliquastrum etiã appellatum est) albo & tenui. Itali eam Piper Hispanum uocant, Germani Schotten Pfeffer, id est, Siliquaceum Piper, ut sic interpreter.

PTARMICA. CAP. 192.

Ptarmicæ à sternutamentis, quæ olfacta proritat, appellata est. Ruellius eam paruum illud ac syluestre Pyrethrum esse affirmat, quam herbam probè cognitã habeo. Cùm uerò non unã tantum sit quæ reclamet nota, nolo quicquam in hac re affirmare.

RADICVLA, SIVE LANARIA HERBA. CAP. 193.

Longè diuersa est à Raphano, qui similiter radícula uocatur, ut antea etiam, cum de Raphano ageremus, indicauimus.

*Alia est quæ Meisterwurtz & Ostrutium uulgò dicitur. Aliqui Saponariam esse putant, Enabenfraut / Seiffenfraut.

CYCLAMINVS. CAP. 194.

Cyclaminus rotundam habet radicem, & plerumq; latiusculam, quam Pharmacopolæ eodem adhuc nomine appellant: quamuis etiam ab aliquibus Panis porcinus nominetur, & à Germanis Erdtweiben.

ALTERA CYCLAMINVS. CAP. 195.

Altera Cyclaminus in Pharmacopoliis non habetur. Qualis autem sit herba, & quo nomine iam appelletur, ignorare me fateor. Ruellius eã cognouisse uidetur. Verum illius decreta cum iudicio legenda esse, supra monui.

*Cyclaminus altera, Perichlymenum, & Vitis syluestris, uidetur una herba, tribus capitibus descripta: quæ & Caprifolium dicitur, Spect lilien.

DRACUNCVLVS MAIOR. CAP. 196.

Δρακοντία, siue Ἰσαγον, Latinis Dracunculus & Serpentaria uocatur. Hanc magno errore Bistortam esse hæctenus credidit tota ferè Medicorum & Pharmacopolarum multitudo. Cùm uerò Bistorta, quam nos Waterwurtz appellamus, frigidum omnino habeat temperamentum, Dracunculus autem calidum uehementer, nullo modo Bistorta Dracunculus esse potest. Veruntamen Dracontia in Italia, Gallia, & Germaniæ locis quibusdam habetur Ari similitudine, cuius etiã species est, ut ueteres omnes tradiderunt.

*Dracunculus est genus ad Dracunculum maiorem, & minorem, Aron & Arisaron. Dracunculus maior, dicitur Loph crispum.

DRACUNCVLVS MINOR.

Minor Dracunculus, qualem hic Dioscorides describit, nescio an cognoscatur. Mihi enim hæctenus eum uidere non licuit.

*Loph planum. Est & alia species quæ à Plinio describitur, Wasser Aron / quæ tot habet genicula, quibus ab alijs distinguitur, quot annos.

ARVM. CAP. 197.

Ἄρον, Latini Arum, in secunda declinatione uocant. Hodie usus inualuit, ut in terra Aron, aronis, flectamus. Est autè herba ubiq; pingui solo, in umbrosis & antiquis syluis nascens, quam Germani pariter Græcis, Aron / Pfaffenpint / & Teutscher Ingwer uocant. Vulgares etiam Herbarii pedem Vituli, propter foliorum similitudinem, dicunt.

*Loph minus. hoc uti tuto possamus loco Loph. Cyrenaicum uescendo est. Aron in calidis regionibus mitius est: in frigidis, acrius: sicut & Iris.

ARISARVM. CAP. 198.

Arisaron ab Aro & Isaro, id est, Dracunculo nomen inuenit. Figura enim Aro, & temperamento Dracunculo simile describitur. Hodie incognita est herba. Dicitur etiam Aris, diminutiua forma, quoniam Aro minor sit. *Fieri Aron.

ASPHOG

ASPHODELVS. CAP. 199.

Magnus in Asphodelo error commissus est hactenus. Vbiq̄ enim pro eo syluestre Liliū, quod Hemerocallen Græci, & Germani Goldzwurz appellat, accipiunt Pharmacopolæ. Verus tamen Asphodelus in quibusdā Italiæ locis habetur. Suntq̄ radices eius Pæoniæ radicibus similes, ut authores scribunt, & nos etiā uidimus. Hemerocallis uerò radix, quæ iam pro Asphodelo in usu est, Lili radice, & minimè Pæoniæ similitudinem habet.

BVLBVS QVI EDENDO EST. CAP. 200.

Βόλβος ἐδάδλυος, quemadmodum olim omnibus cognitus fuit, ita hodie omnibus incognitus est.

BVLBVS VOMITORIVS. CAP. 201.

Qualis herba uomitorius sit Bulbus, hodie nō quiuis dixerit. In quarto libro Narcissus etiam hoc nomine appellatur.

SCILLA. CAP. 202.

Σκίλλα, Latinis Scilla, Pharmacopolis Squilla uocatur. Cepæ cognata est planta, cuius radices in frequenti sunt usu Medicis.

*Merzwibel. Nascitur locis siccis & salis

PANCRATIVM. CAP. 203.

Pancration minor Scilla est, quæ hodie raro ad medicinæ usum affertur: quantitate & uiribus maiori inferior.

CAPPARIS. CAP. 204.

Capparis spinosus frutex est, cuius saliti flores, nondum aperti propriè, et fructus, eodem nomine appellantur, & cum assatis carnibus mensæ apponuntur, Germani Kappern uocant.

*Flores alij magni, alij parui, tanquam duplicis generis, adferuntur.

LEPIDIVM. CAP. 205.

Lepidium, Iberis etiam uocatur, & falso à quibusdam diuersæ herbæ creduntur. Quapropter malè in fine primi libri caput de Iberide legitur, Est enim una eademq̄ herba, quæ tamen duas species habet. Maius Lepidium Laurino, sed maiore constat folio, gustu acri. Hoc Arabibus Seitaragi, & Germanis Ingwerkraut / Pfefferkraut / Römische Kresse / uocatur. Minus uerò Lepidium Gauchsblum / Waldkresse.

BATRACHIVM. CAP. 206.

Batrachium, Latini Ranunculū, Germani Fröschs Pfeffer / Hanensfuß / & Spiegelblumen uocant. Plures eius sunt quam Dioscorides descripsit species. Omnes tamen flammulæ appellatione hodie ueniunt, ob igneam in gustu acrimoniam sic dictæ. Est etiam frutex quidam, qui similiter à quibusdam flammula appellatur, qui ab his diuersus est.

*Ranunculo Sardo excepto, reliqui omnes apud nos nascuntur.

ANEMONE. CAP. 207.

Anemone agresti Papaueri non dissimile est, hodie autem in nullo usu habetur.

*Teufelsaug.

ARGEMONE. CAP. 208.

Duplex est Argemone, sed utraq̄ etiam Papaueri agresti, siue Rhoëadi similis est. Neutra hodie cognoscitur, quamuis Ienæ copiosissime proueniat, ea qua à Dioscoride describitur figura. Nomen eius in Agrimoniam detortū est, qua appellatione uerum Eupatorium hodie indicatur: de quo errore in Eupatorio sermonem faciemus.

*De Argemone altera caput supposititium quidem est, reperitur tamen herba talis, qualis hic describitur: Wilde Garbe / Wilde Grensing.

ANAGALLIS. CAP. 209.

Latini pariter Græcis Anagallidem uocant. Pharmacopolarum quidam Anagallium, Germani uerò Grundtheyl & Jochtheyl / aliàs Gochtheyl. Male quidam hanc & Auriculā muris cōfundunt, natura diuersas herbas. *Est & Anagallis aquatica. Psungel

HEDERA.

HEDERA. CAP. 210.

Hedera sine dubio est, muros, turre, & arbores scandens frutex seu arbor, quæ à Germanis *Ebhe* uocatur. Quare sine rationibus & argumentis quidam nos Hedera neque nouisse, neque habere contendunt.

CHELIDONIUM MAIUS. CAP. 211.

Chelidonium nomen inuenit quod circa hirundinum aduentum erumpat. Germanicè *Scheltraut* uocatur.

CHELIDONIUM MINUS. CAP. 212.

Minus Chelidonium eandem etiam ob causam nomen accepit, forma uerò priori dissimile est. Habet aurei splendoris flores, & in foliis purpureas maculas, quas Dioscorides non descripsit. Vergilius uerò diligenter in quarto Georg. depinxit, cum Amellum florem his carminibus indicat. (Est enim sine dubio eadem herba Chelidonium minus & Amellus.)

*Est etiam flos in pratis, cui nomen Amello
Fecere Agricola, facilis quærentibus herba.
Nanq; uno ingentem tollit de cespite syluam
Aureus ipse, sed in folijs, quæ plurima circum
Funduntur, uiolæ subluce purpura nigrae.
Sæpe Deum nexis ornate torquibus aræ,
Asper in ore sapor, tonsis in uallibus illum
Pastores, & curua legunt prope flumina Melle.*

* *Erdgersten/Scharbockstrauch. Est autem Scharbock species morbi Gallici.*

OTHONNA. CAP. 213.

Othonna quid fuerit, neque ueteribus constitit, neque nobis. Hodie nomen cum re amissum est.

MURIS AURICULA. CAP. 214.

Quædam exemplaria duo capita de Muris auricula habent, quædam etiam unum tantum, nempe posterius, quo propriè uocata Muris auricula describitur: de hac etiã hoc loco agimus. Nam quæ priori capite describitur, Alfine est: & in quarto statim Helxinem, in quibusdam exemplaribus hoc loco unum tantum de Muris auricula caput habentibus, sequitur. Vera itaq; Muris auricula Scolopendrio siue Polypodio similia habet folia, minora tamen, quæ singula murium auribus similia sunt, Germani quoque *Weyßhülzen* uocant. Est & alia quæ similiter ab omnibus Auris *Pilosella* cula muris uocatur, etiam Germanis quibusdam & Italis Pilosella, nostrisq; equitibus *Wageltraut*. Sed hæc minima quædam Intybi species est, quod ex floris forma, colore & lacteo foliorum liquore facile colligimus.

ISATIS SATIUA. CAP. 215.

Isatis satiua copiosè in Turingia ad tingendas uestes feritur. Germani *Weydt* uocant, Latini Luteam & Glastum. In huius herbae caulis longitudine uariant exemplaria: quædam enim cubito eum altiore, quædam uerò duobus proceriore esse indicant. Prior tamen lectio mihi magis placet. Ea enim altitudine in pingui etiam solo Isatida nasci uidi.

* *Species uidetur Brassicæ syluestris.*

ISATIS AGRESTIS. CAP. 216.

Agrestis Isatis eandem cum satiua formã habet, & ab illa nihil differt, præterquam quod non seratur. Germani eam *wilden Weydt* uocant. Nascitur in spisso & gipso solo.

TELEPHIUM. CAP. 217.

Videtur corruptum esse hoc caput, & dubitatur an hoc loco legi debeat. Nam in quarto eandem herbam aliter describit: & aliter in capite Aizoï minoris, quod Telephium diuersum ab hoc esse, secundum hanc descriptionem, necesse est. Ego nullam hæcenus herbam uidere potui, quæ huic historiae conueniret. Quapropter in minoris Aizoï annotatiunculam sermonem de Telephio reuicimus.

VALERII CORDI SIMESIJ, in Pedacij Dioscoridis
ANAZARBEI TERTIVM DE MEDICA materia Librum, Annotationes.

AGARICVM. CAP. 1.

GARICVS FVNGI GENVS EST, ARBORIBVS ADNASCENS: nomen suum in Pharmacopoliis adhuc retinet, & à Germanis, quoniam plerumq; in abiete nascatur, Danneischwamm uocatur.

*Potius Lerchenschwamm à Larice uocandus.

RHA PONTICVM. CAP. 2.

Habentur in Pharmacopoliis duæ radices, Quarum unam Rha barbarum, alteram Rha Ponticū uocant. Verum neutra est ea, quæ hic à Dioscoride describitur. Nam Rha Ponticum, quod hodie sic uocant, huic historiae minimè conuenire potest. Est enim ponderosa & succosa, nec aliquem Croci ex se colorem remittit. Rha Ponticū uerò, quod Dioscorides describit, fungosum & leue est, & Croci colorem manducatum remittit. Ergo quilibet uidere potest, nequaquam uerum esse Rha Ponticum, quod hodie eo nomine uenditur. Neq; enim in Ponto hoc nascitur, sed in Italia, unde ad nos adfertur. Quid autē sit ea radix, quæ hodie pro Rha Pontico in usu est, statim post audiemus. Nunc uerò quid Rha Ponticum reuera sit, indicandū puto. Omnes Arabes cum de suo Rhabarbaro seu Rauedseni scribunt, Dioscoridis caput de Rha Pontico citant. Vnde necessariò sequitur, Dioscoridis Rha Ponticum, quod in Ponto nascitur, idem esse cum Rauedseni Arabum. Cum uerò Rauedseni ualde odoratū esse ipse sensus testetur, & Rha Ponticum sine odore, (hoc enim Græcis ἀοσμη significat) à Dioscoride describatur, necesse est diuersas radices esse, nostrum seu Arabum Rhabarbarum, & Græcorum Rha Ponticum. Propterea antea à me dictum est, neutram radicem Dioscoridis esse Rha Ponticum, quod non simpliciter à quoquam intelligi debet. Nam Rha Ponticum, quod in Ponto nascitur, inodorum est: quod uerò in India prouenit, odoratum propter cœli & regionis calorem gignitur. Nam idē genus habent, & eandem formam, Rauedseni & Rha Ponticum Græcorum, odore tamen & uirium præstantia Indicum præcellit. Certum igitur est, nostrum Rhabarbarum cum Dioscoridis Rha Pontico idem esse genere, & tantum differre natalis loci diuersitate. Propterea minimè errāt Arabes, quod Dioscoridis caput de Rha Pontico in recensendo suo Rauedseni adducant. Subscribo itaq; hoc meo de Rhabarbaro iudicio Manardo, qui in Epistolarum lib. 6. Epistola 5. ad Leonicum scripta, idē quod ego de Rhabarbaro iudicat.

Seritur hodie in plurimis Germaniæ locis herba quædam, quam uerum Rhabarbarum esse credunt, quoniam luteum colorē radix eius habet: sed magno errore. Est enim nihil aliud, quam Lapathi uel Rumicis species, quod quilibet ex radicis, caulis, foliorum, florum & seminum figura & uiribus iudicare potest. Nequaquam enim continuo Rhabarbarum erit, etsi luteum colorem radix habeat. Nam uulgaris quoque Rumex similem colorem in radice ostendit. Propterea superuacuum est, quod tanta cura eam herbam excolant.

GENTIANA. CAP. 3.

Γεντιανή à Germanis Bitterwurz, & Encian uel roter Encian appellatur. Nota hoc nomine omnibus Pharmacopolis & Medicis radix est. Nascitur copiosissimè in Sueuiæ & Brisgoiæ montibus.

ARISTOLOCHIA. CAP. 4.

Tria sunt Aristolochiæ genera. Longa, rotunda, & altera longa, quæ Aristolochia clematitidis uocatur. Hanc hodie simpliciter longam uocamus, cum tamen prior illa sic appellanda erat, quæ incognita nobis hæctenus fuit. Iam uerò ex Italia ad nos rursus affertur. Radicem habet dodrante non multò longiorem, ut etiam historia indicat. Quæ uerò hodie longa à nobis appellatur, & ueteribus Aristolochia Clematitidis, ab hac diuersa penitus est. Longissimam enim & uitis sarmento similem radicem habet, unde apud Græcos nomen inuenit. Germani eam Osterlucet uocant.

CAP. 6.

Rotunda Aristolochia radicem rotundam, instar globi, habet: nonnunquam etiam tuberibus inæqualem. Hac etiam caruimus hæctenus, & malè eius loco usi sumus ea radice, quam Germani *Holwurz* appellant, quæ nihil habet præter radicis rotunditatem, cur Aristolochia dici possit. Omnes enim Aristolochiæ hederaceo constant folio. *Holwurz* uerò Rutæ & Fumo terræ folia similia habet. Omnes etiam Aristolochiæ eundem saporem & odorè habent. *Holwurz* autè ab Aristolochia utrumq; diuersum. Porro malè in omnibus Dioscoridis exemplaribus Clematitidis Aristolochiæ folia, minoris Sedi, id est, Vermicularis foliis comparatur. Etenim cum longa & rotunda Aristolochia, hederaceis constet foliis, par est etiam tertiã eius speciem eiusdem formæ folia habere, qualia etiam in ea nasci cernimus. Propterea corruptus est hic locus apud Dioscoridem, cum ait: *φύλλοις ὑπορογγύλοις ἀεὶ μὲν μικρὸν εἶκος*. & pro *ἀεὶ μὲν*, legendum est *ἀσπερ*. Sic proculdubio etiam Dioscorides scripsit, & ipsa rei natura indicat. *Μικρὸν* uerò expungendum est. Ipse uerborum contextus uidetur à Dioscoridis stylo & loquendi forma in comparationibus plantarum abhorrere. Factum itaq; est quorundam diligentia, ut omnes tres ueræ Aristolochiæ differentias habere possimus. Quid autè sit *Holwurz*, quam malè rotundam Aristolochiam uocamus, in Fumi terræ capite indicabimus, ne quicquam relinquere uideamur.

CAP. 5.

DVLICIS RADIX. CAP. 7.

Glycyrrhizam Germani *Süßholz* & *Süßwurz* appellant: Eadem est cum Scythica, quæ comesta aliquot diebus sitim famemq; tolerare Scythas posse, authores tradunt. Plantatur hæc in Germania etiam ad annonam & uectigal. Plinius errauit, quòd dicit sine dubio inter aculeatas esse Glycyrrhizam, foliisq; eam echinatis describat, id est, aculeatis. Decepit Plinium duorum istorum uocabulorum similitudo, *γλυκύω* & *εχίνω*. Nã facilis est ex uno in alterutrū lapsus. Dioscorides folia Glycyrrhizæ *γλυκύω*, id est, Lentisco comparauit. Vidi autem ego Lentisci & Glycyrrhizæ folia: estq; his mira in figura, positu & ordine similitudo. Quapropter monendi sunt Pliniani lectores, ne hoc loco Plinii potius auctoritatem, quam naturæ ueritatem, & oculatam fidem sequantur.

CENTAVRIVM MAIUS. CAP. 8.

Inuenit olim utrumq; Centaurium, & à se appellauit, Chiron Centaurus. Hodie uero quale sit hoc maius Centaurium, omnino incognitum fuit, & adhuc paucissimis, quid reuera sit, notum est. Porro si huius historiæ quis conferat radicem istam grandem, quam hæctenus impropriè Rhaponticum uocarunt Pharmacopolæ, haudquaquam ire inficias potest, idem esse eam cum maiore Centaurio. Neq; uerò radix tantum descriptioni conuenit, conueniunt etiam caulis, folia, flores & semina. Quapropter non opus fuisse Antonium Musam hoc negare.

CENTAVRIVM MINUS. CAP. 9.

Minus Centaurium ob amaritudinem Fel terræ etiam à Latinis appellatur: quam appellationem malè ad maius Centaurium transtulit apud Theophrastum Gaza. Non enim amarum gustu percipitur, ut minus. Est autem minus Centaurium ea herba, quam Germani *Tausentgilden* & *Aurin* uocant. Quidam etiã *Siberkraut*: In Pharmacopoliis Centaurea appellatur.

*Cognata huic uidetur Gratiola, sed efficacior.

CHAMAELEON ALBUS. CAP. 10.

Chamaeleonem quidam eum Carduum esse dicunt, qui a nobis Viehdistel appellatur. Alii etiam Marianum Carduum ueluti lacteis maculis in foliis conspersum Chamaeleonem uocant. Sed neutra pars probabile quiddam asserit. Nam Chamaeleon duplicem habet differentiam. Est enim candidus & niger. Ille nullum omnino caulem habet: hic uero tantum do drantalilongitudine. Sed Viehdistel & Martendistel proceros habet caules, qui interdum supra hominis proceritatem excrescunt. Neque haec tantum nota hi Cardui a Chamaeleonibus differunt, carent etiam odoris grauitate, propter quam niger Chamaeleon Ocimoides & Cinozolon uocatur. An autem apud nos etiam nascatur albus Chamaeleon, non facile quiuis dixerit. In Italia uero prouenit, unde allatas radices uidi. Ixia uenenum huius radicibus interdum & in quibusdam locis adnascitur, uisco quo aues capiuntur simile, unde & apud Graecos nomen inuenit. Appellatur etiam ipsa herba Ixine ab hoc uisco, ut apud Theophrastum & Plinium uidere est. Apud Plinium tamen lib. 21. cap. 16. male Helxine pro Ixine, scriptum inuenitur.

*Carlina candida maior, quae ex Gargano monte adfertur.

CHAMAELEON NIGER. CAP. 11.

Chamaeleonem nigrum uulgo ignoramus. Mihi tamen ea Cardui species uidetur esse, quae a Germanis Eberwurtz appellatur: † historiae enim omnes notae conueniunt, & eosdem habet in curandis malignis ulceribus usus. Sed obiiceret quispiam, Nigri Chamaeleonis radicem uenenatam esse intra corpus sumptam, ut Galenus ait: radicem uero, quam nos Eberwurtz nominamus, egregiam uim contra pestem & omnia uenena habere. Nos autem respondemus: Non semper huius Chamaeleonis radicem uenenatam esse, neque in omnibus locis, sed solum tantum, quibus uisco simile quiddam, quod Ixiam uocant, in radice producit, quod si non habeat, non est uenenata. Nam albi etiam Chamaeleonis radix si sine Ixia sit, intra corpus contra uarios morbos sumitur. Cum uero adnatam Ixiam habuerit, uenenata redditur. Sciendum est illud etiam, in nigro Chamaeleone Ixiam interdum inueniri, ut Plinius lib. 22. cap. 18. circa finem ait, additque omnium generum Chamaeleonis radices scorpionibus aduersari. Quare non sine ratione nos quoque nigri Chamaeleonis radice, quam Eberwurtz uocamus, contra pestem & uenena utimur. Porro accusare aliquis Plinium posset, quod nigri etiam Chamaeleonis genera uiscum ferre dixerit. Verum cum uiderim in ea radice, quam Eberwurtz uocamus, Ixiam nasci, Plinium uera dixisse, & Eberwurtz nigrum Chamaeleonem esse, probare possum. Itali nigrum hunc Chamaeleonem Carlinam uocant. *Carlina nigra.

CROCODILIVM. CAP. 12.

Crocodilion nigro Chamaeleoni simillimum est, & saepe legentes fallit. Germani wild Eberwurtz uocant. In Pharmacopoliis hodie non habetur.

*Quidam Rhaponticum Germanicum interpretantur, nescio quam herbam sic appellantes.

LABRUM VENERIS. CAP. 13.

Labrum Veneris Graeci Dipsacon, Pharmacopolae Carduum fullonum, Germani Wolfsstrahl / Weber distel / & Weberarten appellant. Notus est omnibus Carduus, cuius echinatis capitibus fullones pannum uellicant & exasperant. Duplicis autem est differentiae. Quaedam enim sponte ubique prouenit, quaedam etiam in agris seritur, qua fullones utuntur. Non desunt qui hanc Cardui speciem Virgam pastoris uocent.

SPINA ALBA. CAP. 14.

Spina alba, de qua hic agitur, ex Carduorum censu est, & ab Arabibus Bedeguar appellatur. Nondum tamen inter doctos conuenit, quo nomine a nobis appelletur: Quamuis Fuchsius Marianum carduum, cuius folia lacteis maculis distincta sunt, Spinam albam esse certo affirmet. Cum uero ueteres hanc albam Spinam simpliciter albo colore descriperint, & non candidis maculis conspersam, quales in Mariano Carduo uidemus, nihil affirmo.

ARABICA SPINA. CAP. 15.

De Arabica Spina, quam Arabes Suchaha uocant, non parua etiam inter doctos & Pharmacopolas contentio habetur, quam componere non est nostrum.

SCOLYMVS. CAP. 16.

Scolymus non est uulgaris ille & incultus Carduus, purpureū habens florem: sed fatuus ille, quem ueteres Rei rusticæ scriptores simpliciter Carduum uocant, Itali hodie & Galli Artecochum. Pulcher est Carduus, cuius fructu siue capite in cibis uescuntur. In Germania nuper etiam serici cœpit, non tamen ad libidinis luxum, ut in Italia & Gallia. *Carduus Hispanicus.

POTERIVM. CAP. 17.

Poterion Cardui species est, quæ hodie non cognoscitur: non, ut quidam putant, arbuscula illa, quæ Germanis Schlehendorff appellatur. Dioscorides Poterion grandem esse fruticem scribit. Schlehendorff uero frutex non est, quoniã in iustam arboris magnitudinẽ adolefcit, si non præcidatur. Poterion longos, molles, uitiliũ modo lentos, graciles, & hircinæ spinæ similes ramulos producit. Schlehendorff uero non ramulos à terra mittit, sed crassum, durũ, inflexilem, & si flectatur continuo fragilem caudicem erigit. Vidi ego Hircinæ spinæ ramulos, qui graciles mollesq; sunt, ut carduorum & aliarum herbarum ramuli. Sed nihil omnino commune cum hac arbore habebant. Poterion totũ multa, tenui, lanosaq; lanugine uestitur. Schlehendorff uero nulla lanuginis uestigia habet, nisi fortẽ aliquis in uetustis illius caudicibus muscum & uillosam caniciem lanuginem appellare uelit. Sic autem nequaquam intelligit Dioscorides. Multum enim differunt Muscus & Lanugo. Muscus etiam in crassis tantum arborum partibus inuenitur. Poterion uero totum tam ramulis minimis, quàm maximis lanuginem ostendit. Poterion semen siue fructus odoratus, sed medicinæ inutilis est. Schlehendorff uero inodorum & medicinæ ualde utilem habet. Postremo Poterion sunt radices neruosæ, quæ in terra sectæ gummi lachrymantur. Schlehendorff uero ligneas habet radices, quæ in terra sectæ nullum gummi emittunt. Certum igitur est, arborem quam nos Schlehendorff appellamus, Poterion non esse, neq; à Dioscoride describi. At si eam descripsisset, in primo libro, ubi Prunũ & alias arbores recenset, quærẽda esset, ac minimẽ inter Carduos in hoc tertio, in quo de radicibus, herbis & seminibus se scripturũ in præfatione huius libri pollicitus est.

Non est
Prunus syl-
uestris.

ACANTHIVM. CAP. 18.

Acanthion diminutiuum est ab Acantho nomen. Est autem sine dubio Carduus, quem Benedictum uocant, Pharmacopolæ Itali Carduncellum diminuto à Carduo nomine, & Germani pariter Latinis Cardobenedicten, & proprio uocabulo Spinnenditel, quasi aranæ carduum, propterea quod aranearum telis capita ipsius simili septa sunt lanugine.

ACANTHVS. CAP. 19.

Ex Carduorum etiã genere Acanthus est. Itali eum Brancam ursinam Romanã uocant. In Germania à quibusdam spectaculi causa in hortis colitur. Differt à uulgo hinc uocata Branca ursina, umbellifera herba plurimũ, quæ à Nicandro & Plinio Bupleuron, & à ueteribus Græcis etiã Buprestis appellatur. Est & Buprestis ex Cantharidum genere, de quã in Secundo dictum est.

*Branca ursina Romana, alia syluestris est, alia fatiua.

SYLVESTRIS ACANTHVS. CAP. 20.

Qualis sit syluestris Acanthus, nondum comperi.

ONONIS. CAP. 21.

Ononis ab Italis Remora aratri, Resta bouis, & Acutella, à Germanis uero Hawheud & Scalleraut appellatur. Longissimas habet radices, quæ boues & aratra in arando remorantur, unde etiam ab Italis nomen inuenit.

LEVCACANTHA. CAP. 22.

Antea habuimus Carduum, qui duobus discretis nominibus *ἀκανθα λευκή* appellabatur. Hic uerò composito ex duobus uocabulis nomine, *λευκάκανθα* uocatur. Quales autem Carduus sit, hodie ignoratur.

TRAGACANTHA. CAP. 23.

Tragacantha Latini Hirci spinam uocant, cuius lachryma quæ ex secta manat radice, adhuc in Pharmacopoliis Tragaganthum appellatur. Falluntur aliquot recentiores, qui gummi Arabicum Tragacanthæ lachrymam esse putant.

ERYNGIVM. CAP. 24.

Eryngion, quod hodie quidam Centumcapita, & Germani Wallendistel / uel Kadedistel uocant, omnium Carduorum pulcherrimum est, propter foliorum spectabilem formam, & capitulorum posituram, quæ alibi candida, alibi pallida, & in quibusdã locis cœrulea spectantur. Radices eius in Pharmacopoliis siccatae & Zazcharo conditæ seruantur.

ALOE. CAP. 25.

Aloë omnibus Pharmacopolis notus est succus, cuius frequentissimus est in Medicina usus. Affertur autem ex India. Herba ipsa etiam apud nos studiose in hortis colitur, ea qua à Dioscoride describitur figura. Quidã Semperuiam Indicã appellant.

* Aliqui *Sedum maius* uocant. Insipida apud nos est: sed in hypocaustis suspensa, amarescit, uiuicq; ac uiret. Succotrina à loco Succot cognominatur quædam. Præfertur Hepatica. Vilis & arenosa est Caballina.

ABSINTHIUM. CAP. 26.

Absinthium Germani *Wermüt* / & *Elfenn* uocant. Multas habet quæ statim in sequuntur differentias. Hoc loco tamen de uulgari & ubiq; nascenti agitur. Errant qui album Abrotanum, Ponticum Absinthium esse dicunt. Errant etiam qui Cupressum herbam (quam nos *Cypressen* / Græci *Chamecyparissum* nominant) Seriphium, id est, marinum Absinthium esse contendunt.

* Nostro Absinthio quia parum adstringit, admisceri potest Rosa.

MARINVM ABSINTHIUM. CAP. 27.

Marinum Absinthium à Seripho Insula etiam Seriphium dicitur. Nascitur maritimis locis, unde nomen inuenit. Pharmacopolæ eius semen habent, quod Alexandrinum semen uocant, quidam etiam Sanctum semen, quod nomen à Santonico deductum est. Nam hoc marino Absinthio simile est, semine tantum exiliore. Nascitur hoc in Galliæ & Germaniæ quibusdã locis, & semen eius ab Italis Sardonigo, à Pharmacopolis Zinæ semen, uel semen Sanctum minus appellatur. Germani utrumque *Wurmsamen* / & *Wurmtraut* uocant.

* Huius semen aliqui semen Zedoarie uocant. Absinthium marinum aiunt etiam in Germaniæ ora, ut Seebergi, inueniri.

ABROTONVM. CAP. 29.

Abrotonum duplex est, scilicet nigrum & candidum. Illud mas, hoc uerò foemina intelligitur. Mas apud nos in hortis plantatur, & Germanis *Stabwurtz* / *Garthrim* / *Ebreiß* / candidum similiter in hortis seritur, sed interim multis in locis sponte gignitur, propterea à nobis *Wilde Stabwurtz* & *Weisse Stabwurtz* appellatur. Mas apud nos rarò floret, ob nostri cœli frigiditatem.

HYSSOPVS. CAP. 30.

Hyssopus sine dubio est ea planta, quæ adhuc ab omnibus hoc nomine dicitur: quamuis multis argumentis contendere aliquis posset, nos Hyssopo carere. Sed ea argumenta facile dilui queunt, Germani *Jiop* uocant.

* Nascitur circa hunc fruticem *Cuscuta*, multò reliquis subtilior: qua pro *Epithymo*, si opus sit, rectè utemur. Item in montibus syluestris etiam Hyssopus prouenit.

STICHAS. CAP. 31.

Stichas in Stichadibus Insulis è regione Massiliæ olim seruebatur, unde & nomē inuenit.

uenit. Huius loco hodie Arabica Stichade utuntur pharmacopola, quæ omnino eadem est, sed densiorem spicam habet. Porro omnibus hodie ignotum est, quidnam sit ueteribus illa herba, quam nos Lauendulam maiorem, siue Spicam, appellamus. Quidam tamen Nardum Celticam esse affirmant: quorum opinionem in Celtica Nardo confutauit. Alii Rorismarini genus quoddam existimant, inter quos Leoniceus, Manardus & Parens meus fuerunt. Verum neque horum opinioni assentiri possum, salua tamen semper doctissimorum uirorum autoritate, & chari parentis reuerentia. Cum uero ab illorum sententiis omnino recesserim, meam opinionem de Lauendula ista, seu Spica, ut proferam necesse est, ne uidear temere & absque ratione a doctissimorum uirorum iudicio recessisse. Mihi autem omnino persuasi, Spicam istam Stichados speciem esse. Nam nascitur & plantatur iisdem locis, quibus Dioscorides Stichada nasci ait. Sed leue est hoc argumentum. Consulamus ergo omnes alios sensus, qui si integri nobis fuerint, nunquam in iudicandis plantis errare & falli possumus: Iamdudum itaque in ea opinione hæsitauit, quod crederem Spicam istam Stichadis speciem esse. Noluim tamen quicquam certi pronuntiare, antequam utramque plantam uiuam uidissem. Curauit igitur Arabicum Stichada, nostro orbi peregrinam plantam, mihi afferri, allatumque ex Narbonensi Gallia semen terræ mandauit aliquoties: & è semine prædiit planta ramulis, foliis, odore, sapore, & ramulorum foliorumque positu Spicæ Lauendulaceæ per omnia similis. Fragrantior tamē est Arabica Stichas, quam Spica. Neque tamen his notis contentus fui. Animaduerti etiam flores & semina in utraque similia esse, quæ utraque in oblongis spicis gerit. Arabicæ tamen Stichadis Spica breuior est & densior, quam Lauendulæ siue spicæ.

Huius etiam generis est uulgaris ista Lauendula, quæ ex maiore illa in eam quam uidemus degenerauit. Porro Mesue uehementer errat, quod scribit Arabicam Stichada semen non habere, cum illi satis manifestum & perspicuum sit.

ORIGANVM OMNE. CAP. 32. 33. 34. 35.

Origanum multæ sunt species, ut Heracleoticum, Onitis, Origanum syluestris, et Hircina origanum. Heracleotica uero plures adhuc differentias habet, inueniturque una eius species, quæ forma foliorum & capitulorum Maioranam imitatur. Hæc iam ex Creta à quibusdam allata est, odore iucundissimo. Omnibus illis speciebus nos in nostro orbe caremus, sola syluestri Origano excepta, quæ copiose in nostris montibus gignitur, & à nobis Tosten & Wolgemüt appellatur. Hæc iam in pharmacopoliis habetur.

PULEGIUM. CAP. 36.

Nouerunt omnes Pulegium, quod humentibus locis sponte gignitur, & à quibusdam in hortis & perforatis fictilibus plantatur, propter miram germinandi facilitatem. Nam etiam minutim incisum satumque prouenit & germinat. Germani Poley uocant.

DICTAMNVS. CAP. 37.

Iamdudum à doctis deprehensum est, nos uera Dictamno carere, & diuersissimam ab ea radicem in eius locum recepisse, quam magno errore Dictamnum nominamus. Constat uera Dictamnus Pulegii foliis, nostra uero, qua pro Dictamno utimur, Fraxini folia habet, quæ longè à Pulegii foliorum similitudine recedunt. Vera Dictamnus etiam foliis Medicinam facit tantum, radices enim lignosæ sunt, propterea rarus illarum usus fuit. In nostra uero solæ radices medicæ uim habent. Dictamni præterea folia densa lanugine utrinque uestita sunt: nostræ autem folia omnino glabra cernuntur. Quapropter in Dictamno hac ualde erramus. Ne autem calumnias & conuicia audire cogar, quod à cõmuni persuasionem recedam, indicabo ubi nã uera sit Dictamnus: Georgius Agricola primus in Germaniam Dictamnus ueram attulit, cum ex Italia rediret. Vidit hic uiuam Dictamnus cum Scordio in fictilibus uasculis Venetias ex Creta allatam. Post hunc magnam illius copiam Olingerus Norimbergam Venetiis aduexit, à quo peritiores etiam pharmacopole emunt. Nunc autem quotannis magnæ eius sarcinæ ex Creta Venetias, à Venetiis Francofordiam afferuntur. Et tam graphicè ab omnibus descriptam historiam exprimit, ut non possit melius. Verum minimè caule caret, ut

Theophrastus scribit. Minimè etiam flore, ut Dioscorides putat. Habet enim purpureum florem. Quapropter hac in parte potius Vergilio, quàm Theophrasto & Dioscoridi crediderim, qui caulem & flores purpureos Dictamno tribuit. Sed uenia dignos illos pronuncio, cum multæ herbæ quibusdam temporibus & locis neque caulem neque flores habeant. Non tamen id à proprietate illis inest. Simile in Cynoglossa Dioscorides commisit, quæ quibusdam locis & temporibus caulem & flores minimè producit, cum tamen alibi utrunque producat. Plures sunt herbæ, quibus neque caulem, neque flores, neque semina Dioscorides esse dicit. Ego tamen multis nunc annis hoc obseruare uolens, tale nihil inueni, sed deprehendi eas herbas, quibus ille caules omnino negat, interdum, ut antea dixi, sic nasci. Illud tamen animaduerti uerum esse, nullam Filicem Filiciq; cognatam herbam, caules, flores & semina ferre. Thelypteris autem quamuis caulem ferat, flores tamen & semina minimè gignit.

* Vulgarem Dictamnum, Itali Fraxinellam uocant: quod nomen aliqui sigillo Salomonis non rectè adtribuunt.

PSEVDODICTAMNVS. CAP. 38.

Pseudodictamnus antedictæ similis describitur, sed humidioribus locis gignitur. Necessè igitur est, maiorem priore fieri, quod ad folia & caules attinet. Viribus uero multo inferior existit. Non affertur hæc. Satius enim est nobis priore uti, quæ uiribus hanc superat.

CRETENSIS DICTAMNVS. CAP. 39.

Non apportatur ad nos hoc Dictamni genus. Quidam credunt nostram Dictamnum illud esse. Sed hæc ubiq; nascitur, propterea non opus fuisse, ex Creta eam in Græciam afferri.

SALUIA. CAP. 40.

Eleliphacum Latini Saluiam uocant, Germani **Salbey**. Optima est quæ minima habet folia. Vehementiorem enim saporem remittit. Nota omnibus Saluia est.

* Saluia cruciata est, de qua Dioscorides sentit, minor. Maior uero, *Sphacelus Theophrasti*.

MENTHA SATIUA. CAP. 41.

Ἡδύστυμον siue *μινθώ*, Germani **Krause müntz** appellant, Saxones uero **Krause minthen**, pharmacopolæ Mentham crispam. Satiua hæc Mentha est, & nisi sæpe transferatur, Silymbrio similis fit.

MENTASTRVM. CAP. 42.

Mentastrum agrestis Mentha est. Germanicè **Pferds müntz** appellatur. Serpit per terram hirsutioribus & grauius olentibus foliis, quàm satiua Mentha. Sed nemo aquaticam Mentham me intelligere hoc loco credat.

NEPETA. CAP. 43.

Nepeta tres habet species. Est enim montana, agrestis, & fruticosa. Montanam nondum uidi. Agrestis priuatim à Latinis Nepeta uocatur: quod nomen malè nunc tertiæ speciei, quæ omnium ignauissima est, tribuitur. Habet uera Nepeta Pulegii similitudinem aliquam, & nobis **Korn müntz** uocatur. Tertia species fruticosa & proceræ est, Germanicè **Karzen müntz** uocatur, quoniam feles ea delectantur. Ob eandem causam ab Italis Mentha cataria dicitur. Græci omnes has species Calaminthas uocant. Recentiores pharmacopolæ ueram Nepetam Calamentum & Mentham non odoriferam dicunt, ut distinguatur à satiua & odorata Mentha. Verùm inepta est hæc distinctio, cum Calamentum etiam ualde odoratum sit.

* Nepeta alia est montana, **Stein müntz**, alia propriè dicta, in aruis & humidis locis, **Korn müntz**, alia falso dicta Nepeta, **Karzen müntz**.

THYMVM. CAP. 44.

Thymus in multis Germaniæ locis in hortis plantatur, & à nobis **Tymchen** uocatur. In calidioribus regionibus sponte gignitur. Is uero qui in Creta nascitur, spicata habet capitula, & fragrantissimum spirat odorem. Nonnunquam etiam ad nos affertur, & à pharmacopolis Thymus aromaticus appellatur.

THYMBRA. CAP. 45.

Thymbra sylvestris, & fatiua est, utraq; Cunila à Latinis dicitur, fatiua uerò Satureia tantum. Hæc à nobis Saturey & Gartenfunel dicitur. Nemo credat, Columellam Thymbra à Satureia diuersam facere herbam, cum ait: Et Satureia Thymi referens Thymbraeq; saporem. Satureiæ enim uocabulo fatiuam Cunilam intelligit, Thymbrae uerò sylvestrem. Quasi dicat: Satureia quæ Thymbra fatiua est, medium habet inter Thymum & sylvestrem Thymbrae saporem. Sylvestris autem Satureia, quæ proprie Thymbra uocatur, & ipsa iam affertur ex Creta pro Polio, sed falso, habetq; circa se cuscutam Epithymi modo, quam Paulus Aegineta, Epithymbrium uocant.

SERPILLVM. CAP. 46.

Serpillum quoddam fatium, quoddam etiam sylvestre est. Satiuum hodie non temerè cognoscitur. Errant itaq; qui nostrum Pulegium illud esse credunt. Sylvestre uero ubiq; in asperis nascitur, & à nobis Quendel Funel & Feldtkunel uocatur: Quidam adeò inertes sunt, ut Feidtkunel & Feldtkümme! eandem rem esse credant: cum hoc uocabulo Caron agreste, illo uero Serpillum sylvestre Germani intelligant. Porro magnam similitudinem Cunila cum Serpillo habet. Propterea hoc illius etiam nomen sibi apud Germanos adoptauit.

SAMPVCHVM. CAP. 47.

Sampsuchus siue Amaracus, Latinis Maiorana, Germanis Weyeron uocatur. Omnibus nota est herba. Illud tamen reticere nolo, Amaraci nomine etiam aliam herbam Galeno, Dioscoridi, & aliis Græcis significari. Nam Galenus libro tertio κατά τὴν ἀμάρυτον Amaracum non boni odoris esse indicat, propterea eam delicati cuiusdam emplastro miscere noluit. Quid uero sit Amaracus, quam eo loco intelligit, postea eodem hoc libro in Parthenio indicabimus.

* Sampsuchum aliud semine feritur: aliud surculo, quod fruticescit.

MELILOTVS. CAP. 48.

Melilotum Latini Sertulam Campanam uocant. Non idem Melilotum omnes pharmacopolæ habent. Quidam enim humi stratam trifolii speciem, (Heluetii uocant Gäle Taubenkröppie) quæ luteos habet flores, pro Meliloto accipiunt, sed male. Neq; recens enim, neq; sicca aliquam odoris bonitatem habet: Melilotum uero fragrantissimum habere debet, præsertim siccum. Propterea hoc Dioscorides cū Sampsucho inter alias odoratas herbas describit. Ii tamen melius faciunt, qui Steinleec appellatam Loti siue Trifolii speciē, pro Meliloto accipiunt. Odorata enim est ualde, præsertim quæ luteos habet flores: hi siccati melius etiam olent.

* Melilon uera gratissimum habet mellis odorem: eius uera effigies exhibetur à Fuchsia.

MARVM. CAP. 49.

Maron olim omnibus nota fuit herba, propterea (ut in re nota fit) forma eius descripta non fuit. Hinc factum est, ut hodie omnino ignoretur.

ACINOS. CAP. 50.

Acinos nisi Ocimum Cariophyllatum fuerit, quod Germani Krauß basilien uocant, omnino incognita est hoc tempore.

BACCHARIS. CAP. 51.

Bacchar siue Baccharis, coronaria est herba. Cuius caput in quibusdam exemplaribus malè Asari capiti commixtum est, & ab imperitis additum, ut supra, cum de Asaro ageremus, dictum est. Bacchar uero quo nomine iam appelletur, ignoratur. Ruelius eam nouisse se putat. Ego uero qualem ille herbam intelligat, non scio.

RVTA. CAP. 52.

Rutam Germani Rauten/ siue Weinrauten appellat. Omnibus nota est herba.

Habet

Habet autem suas differentias. Vna enim satiuua est, de qua nunc agitur. Altera syluestris, odoris & saporis acrimonia satiuuam superans. Hanc Arabes Harmel siue Armel uocant: pro cuius semine Cicutæ semen magno periculo hactenus in usu fuit, quem errorem alii ante nos animaduenterunt.

RUTA SYLVESTRIS. CAP. 53.

Parens meus in suo Botanologico ait, nostrum uulgare Hypericum siue Perforatam, Ascyron, id est, alteram Hyperici speciem esse. Antonius Musa uerò negat, & scribit nostram Perforatam omnino eam esse, quæ hoc loco à Dioscoride Ruta syluestris uocetur. Miror autem quomodo in tam peruersum iudicium incidere potuerit, uir ille aliàs acerrimus simplicium censor. Quòd autem hac in re falsum iudicium tulerit, nunc conabimur ostendere, à temperamento Rutæ sumpto initio. Certum est secundum Galeni, & omnium Medicorum sententiam, atq; ipsa experientia comprobata, satiuuam Rutam in tertio iam completo exalfacientium ordine siue gradu esse, unde etiam tantam exiccandi uim acquisiuit, ut ipsum genitale semen exiccet. Syluestris uerò Ruta integro gradu in caliditate & siccitate satiuuam excellit: quo fit, ut non sine nocumento intra corpus sumatur. Qui igitur hæc probè considerauerit, nullo modo iudicabit Perforatam syluestris esse Rutam: quippe cum Perforata in secundo tantum calfaciendi & siccandi gradu sit. Vnde perspicuum est, eam nondum satiuuæ Rutæ, nedum syluestris temperamentum habere. Qui hoc credere noluerit, ipsum Galenum & certissima iudicia, quæ à gustu & experientia sumuntur, temere reprehendit. Sed dicent aduersarii, & errorum eorum affectores (ut sunt ad calumnias prompti) cœli temperamentum in causa esse, ut Perforata apud nos in calore deficiat. Eos suo gladio iugulabo. Nonne idem cœli temperamentum etiam ipsam Rutam in calore deficere cogere deberet? Nonne Ruta præterquam quòd satiuua est, ex alio etiam orbe ad nos allata fuit, unde necessario sequeretur eam frigidiorum multo fieri (si cœli ratio tantum in mutandis herbarum uiribus ualeret) & tamen adhuc apud nos calida in tertio gradu existit. Cū uerò Perforata hîc minimè feratur, sed spòte ubique proueniat, & omnia spòte genita satiuuis acriora sint, etiã in eadē specie, & tamen in calore integri gradus interuallo satiuuam rutam non assequatur, minimè uerum esse potest, quòd Musa ait Perforatam rutam syluestris esse. Nec animaduertit Rutæ syluestris caput deprauatissimū esse in Dioscoride, de quo nunc uerba faciemus. Duplex & diuersa syluestris Rutæ historia hoc capite in quibusdā exemplaribus legitur, ac malè si bi ipsi totum caput cohæret. Necesse igitur est unam ex illis notam & adiectitiam esse. Quæ autem illa sit, ipsa ratio & meliorum codicum fides docere potest. Siquidem in principio huius capituli tota Hyperici historia legitur, quæ malè ab imperito quodam huic capiti preposita est. Quilibet enim hoc, qui legere tantum Græcas literas potest, iudicabit. Nam de uerbo ad uerbum totum Hyperici caput huic loco accreuit. Hæc itaq; est notha & adulterina historia Rutæ syluestris, cui Musa suam Perforatam contulit, non animaduertens Hyperici descriptionem esse, neq; hoc loco in probatis & synceris codicibus legi. Abiecta igitur adulterina hæc historia, uera & genuina sequetur, quam ille neglexit. Eam autem Rutæ speciem à quibusdā in Italia seri uidit harum rerum diligentissimus obseruator Georgius Agricola, Medicinæ Doctor, qui aliquot cum foliis, floribus & seminibus ramulos secum ex Italia attulit, eos ego diligenter inspexi, & historiæ contuli. Cui postquam per omnia respondere sunt uisi, ipsa me rei ueritas pronuntiare coëgit, ipsos de Ruta syluestri decerptos fuisse. Hæc uero Ruta omnibus ignota est pharmacopolis: Porro amicis hæc scripsimus. Nam si necesse foret, ualidiora adhuc allaturi essemus argumenta. Hæc candidis ingeniis sufficiant.

* Nostrum Ligusticum habet candidum semen, quia est satiuuum: Dioscorides de syluestri loquitur.

CAP. 54. Moly, Galeno & Hippocrati Myle est.

PANACES HERCVLEVM. CAP. 55.

Panaces Herculeum malè apud Theophrastum Ligusticum interpretatus est Theodorus Gaza. Sunt enim natura diuersa, non tamen penitus dissimiles ferulaceæ plantæ, quod ad radicem, caulem & semina attinet, folia uero plurimum discrepant. Ipsa herba

herba apud nos non nascitur sponte, in Italia uero à quibusdam ostentationis gratia eam feri audio. Ex radice incisa liquor manat, qui opoponax & opoponacum uocatur, cuius adhuc est frequens in medicina usus. Atqui non queo satis admirari præcoces eos & temerarios in demonstrandis plantis iudices, qui quam primum unica tantum nota & similitudo historię siue descriptioni conuenerit, tam facile plantam aliquam, hoc uel illud esse pronunciant, reclamantibus interim plurimis descriptioni notis. In eorum etiam numero Itali quidam sunt, qui nostram uulgarem Brancam urfinam Panaces Herculeum esse putant, nobiscq; Germanis semen eius ceu rei exoticæ mittunt, cum tamen apud nos nihil illa uulgarius ex ferulaceis herbis inueniatur.

PANACES ASCLEPIVM. CAP. 56.

Panacis hoc genus ab inuentore suo nomen inuenit. Hodie uero non cognoscitur.

PANACES CHIRONIUM. CAP. 57.

Inuenit olim Chiron Centaurus, & à se nominauit hoc, quod nunc ab omnibus ignoratur, Panaces.

* Quidam mentam Saracenicam uocant, sed falso: Theophrastus quidem Panaces Chironium, Helenium uidetur. nam aliud quam Nicander & Dioscorides Chironium habet.

LIGUSTICVM. CAP. 58.

Ligusticum à Liguria, ubi copiose nascitur, appellatum est. Galenus Libypticum uocat, pharmacopolæ Leuisticum, Germani Liebstüchel.

* Nostrum Ligusticum habet candidum semen, quia est satinum: Dioscorides de syluestri loquitur.

PASTINACA ERRATICA. CAP. 59.

Erratica Pastinaca à Germanis Wilde mören/ & Vogelsnest/ propter umbellæ figuram, appellatur. Græcis σταφυλίν & ἀγρί & , pharmacopolis uero Daucum. Sed omnes authores Daucum diuersam herbam ab hac syluestri Pastinaca faciunt. Propterea hic scriptor Daucū seorsim etiam descripsit, cuius caput statim sequetur. Sunt igitur diuersæ herbæ, syluestris Pastinaca & Daucus.

* Pastinaca alia est satina, alia syluestris. Satina rursus duplex: Gallica, Pastenack uel Pasteneye Germanis. Carota, Mohren/ Rüble. & similiter syluestris, alia Gallica, Rosbibenelle/ Wilde Mohren: alia Daucus dicitur, Germanis Vogels nest.

SESELE. CAP. 60. 61. 62.

Seseleos multæ sunt species, ut Massiliense, Aethiopicum & Peloponnesiacum: Est etiam Creticum, quod proximè sequitur. Aethiopicum autem & Peloponnesiacum, hodie à nobis non cognoscitur. Solius Massiliensis semen pharmacopolæ habent, Sileris montani appellatione, quod nomen à Sile deduxerunt. Nam Sesele ueteres etiam Sili & Seli uocabant. Siler uero pumile salicis genus quoddam est, in aquosis proueniens.

* Sesele Massiliense, uulgo Roskümmel.

TORDYLVM, ID EST, CRETICVM SESELI. CAP. 63.

Τόρδυλον sunt qui τερδύλιον uocent. Nicander Hordylon, Aegineta Τόργυλον, nisi uitium in exemplaribus sit. Herba hæc qualis ueteribus fuerit, nulli hæctenus cognitum est ex recentioribus, qui de simplicibus scripserunt. Ego tamen affirmare ausim, eam esse quæ à Germanis Berwurtz appellatur, à quibusdam etiam Meu, sed falso. Parens noster in Botanologico suo herbam, quam Berwurtz uocamus, Daucum Creticum esse putauit. Semen uero manifestè historię reclamat, quod ille nondum uiderat. Quapropter ab illius sententia libenter recedo, ne charum alio qui patrem plaris quam ipsam rei ueritatem æstimare uidear. Non enim is sum, qui suos suicq; parentis errores defendat. Econtra uero si iniuste ab aduersariis reprehendatur, me illum defendere uis naturæ iubet.

SISON. CAP. 64.

Sison siue Sinon, exiguum semen est. Hoc tamen nomine à pharmacopolis non cognoscitur, qui duo semina Amomi appellatione ostendunt. Vnū rotundum & Pa pauere minus, neq; acre, neq; odoratū, quod Botryos semē est. Alterum uero Apii siue Pe

ue Petroselini semen figura & quantitate æmulatur, colore nigrum, cum tunditur odoratum, & in gustu aromatica acrimonia linguam pungens (ut ferè omnia in umbellifera genita semina.) Posterius hoc sine dubio est illud semen, quod Dioscorides aliisque ueteres Sison siue Sinona appellarunt. Recentiores Medici, qui barbaro illo seculo uixerunt, & pharmacorum compositiones in luminaribus suis, ut uocant, conscripserunt, malè Petroselinum Olusatrum (quod illi corruptè Olixatrum uocant) & Sinon (quod Sinonum appellant) idem esse putant.

ANISVM. CAP. 65.

Anisum omnibus notum est semen, quod in pharmacopoliis nomen suum retinet. Quidam etiam Fœniculum Romanum illud appellant, cum tamen Romæ idem habeant Fœniculum, quod nos. Semine uero nostro dissimile Fœniculo est. Seritur in Germania multis locis ad uectigal, & à nobis Anis uel Enis appellatur.

CARVM. CAP. 66.

Κάρων siue Caron, Latini Carum uel Careon, pharmacopolæ Carui, Germani Wisentumel siue Feldtümel uocant. Nascitur in pratis & campestribus pinguibus (non tamen uliginosis) locis, Semine eius quotidie in cibis utimur.

ANETHVM. CAP. 67.

Anethum umbelliferum olus est, Fœniculo simile, latiore tantum semine. Pharmacopolæ herbam eodem nomine appellant, Germani uero Till.

CYMINVM SATIvvm. CAP. 68.

Cyminum sunt qui Cuminum appellant, pharmacopolæ Cyminum, siue Cuminum Romanum, Germani Kramtümel / Römischer Tümel.

CYMINVM SYLVESTRE. CAP. 69.

Duplex syluestris Cymini genus hoc capite describitur. Vnū satiuo simile semen, sed glumosum ferens, quod Haberümel à Germanis uocatur, quoniam auenæ modo glumosum sit. Apportatur hoc aliunde cum satiuo in Germaniam. Alterum Nigellæ potius quam Cymino simile est. Cum uero Nigella quoque à quibusdam Cyminum nigrum uocetur, potuit etiam ad hanc herbam Cymini appellatio transferri. Vidimus eam sæpe in agris, & hic quoque in Vuittenbergensi agro Medicinæ studiosis ostendimus. Est autem uerè Nigellæ omnino similis foliorum incisuris, florum figura & colore, seminum colore & odore: fruticosior tantum, & semen non uasculo continuo ut Nigella, sed in corniculis pluribus ex uno principio sine flore sursum crescentibus. Hoc Germani Hornümel / id est, cornutū Cyminū uocant. Ruellius libro iij. cap. xliij. ait, ad alterius syluestris Cymini descriptionem satis accedere uideri herbam, quam sua rura Cornutam (à Corniculis) uocant. Qua in re bene iudicat Ruellius, propterea nequeo non illius iudicium probare. Atque utinam ubique similiter iudicaret.

Alterum
Nigellæ species.
Nigella cornuta.

AMMI. CAP. 70.

Ammi Latini Ammium, pharmacopolæ Ameos nominant. Peregrinum nobis semen est, & interdum eius loco Petroselini semen Materialistæ pharmacopolis uendunt. Seui aliquoties mihi missum recens Ameos semen, & nostrum cœlum minime respuit, habetque mediam inter Apium & satiuum Petroselinum figuram.

* Circa Goslarium sponte nascitur.

CORIANDRVm. CAP. 71.

Κόριανδρον ἢ Κορίαννον, Latini Coriandrum, Germani Wandstentill (à cimicibus & anetho composito nomine) & Coriander uocant. Nomen inuenit à foedo odore, quo, cum uirida adhuc est, Cimices imitatur. Pluribus Germaniæ locis ad uectigal ab holitoribus seritur.

HIERACIUM MAIUS. CAP. 72.

Non reor Dioscoridem hoc loco inter umbelliferas plantas Hieracium descripsisse. Cum enim sint Intybaceæ & oleraceæ herbæ, eas in secundo libro, ubi de Lactuca & Intybo agitur, describi oportuit. Est autem Hieracium maius Intybi agrestis species, quæ à Germanis Wilde Sewdistel uocatur.

HIERACIUM PARVUM. CAP. 73.

Hieracium paruum à Germanis Pippaw/ Pfaffenblatten / & Sommerdohz uocatur. Coliculus breuem, tenerum, concuum, & glabrum sine ramulis & foliis à terra ex circumstratis foliis erigit, in summo luteum orbiculatum & latum florem sustinens, qui postquam in pappos resolutus fuerit, uestigium relinquit sacrificulorum rasuris simile. Porro utrunq; Hieracium nomen ab accipitribus accepit, qui eius lacteo liquore oculorum suorum aciem acuere existimantur. Idem etiam de Aquila quidam tradunt. Pharmacopolæ rarò has herbas colligunt.

* Fuchsius Hedypnoida uocat.

APIUM SATIUM. CAP. 74.

Omni bus cognitum est satium Apium, quod Germanis Eppe/ deducto ab Apio nomine, & Merck/ uocatur. Apium etiam sponte in nigro & pingui solo circa pagorum fossas ac riuulos nascitur, satiuo per omnia simile, & idem, præterquam quod non colatur. Copiose autem hoc inter Lipsiam & Merseburgum urbes circa pagos crescit.

* Apium satiuum aliud est latifolium, Merck. aliud crispum, nostrum Petroselinum.

PALUSTRE APIUM. CAP. 75.

Ἐλεοσέλινον apud Theophrastum Paludapium non indoctè uertit Theodorus Gaza. Qui quamuis Græcus natione esset, primus tamen fuit, qui in Latina lingua Græcarum dictionum compositiones imitari auderet, nec infeliciter Latinam linguam in rerum appellationibus auxisse uidetur. Est autem palustre, siue rusticum Apium, grâdis herba, Apio satiuo similis, in palustribus proueniens, quæ à Germanis Wassermerck appellatur. Nullus eius apud nos est in Medicina usus. Cùm tamen eadem omnia quæ satiuum possit.

* Eleoselinum maius, Wassermerck: minus, Wilde Merck.

MONTANUM APIUM. CAP. 76.

Montanum Apium quid sit, hodie omnino ignoratur. Nolo tamen præterire, uehementer errasse interpretem Virg. Marc. quod capitula huius Apii Papaueris capitibus comparauerit. Ruellius autem Cicutæ capitibus illa similia uertit, & hoc quidè optimè, ut nunc ostendemus. Magna enim est ineptia, umbelliferę plantę capitula, id est, ipsas umbellas papauerinis capitibus cõparare, cum nulla sit inter utraq; illas partes proportio uel similitudo. Græci tamè exëplaris culpa est, quod Verg. Marcellus in uertenda hac nota peccauerit. Nam in illo legitur: κεφαλία μικρώνω παρεμφερές, ubi ille μικρώνω Papauer uertit, cum tamen μικρόν Papauer, μικρώνω uero ex papauere expressum succum significet. Quis igitur herbarum partes succo alicui conferret? Verum abundat in ea dictione μν, syllaba, & simpliciter κώνω legendum, quod est Cicutæ. Et sic etiam uertit Barbarus. Omnes enim Apii species in umbellis flores & semina ferunt, & minimè in papauerinis uasculis. Propterea sine dubio ipse Dioscorides huius montani Apii capitula siue umbellas Cicutæ capitulis comparauit, quæ etiam umbellas & minimè papauerina uascula fert. Venia dignum Marcellum pronuntiarem, si non ipse etiam omnia argumenta, quæ pro nobis sunt, probè sciuisset, & pro sua uersione contra Barbarum Apologiam scripsisset, in huius capituli Commentario.

PETROSELINUM. CAP. 77.

Quamuis Petroselinon quoq; similiter in montibus ut Oreoselinum nascatur, ta-

men diuersæ sunt herbæ. Petroselinum enim non tantum in montibus gignitur, sed præruptis illorum petris, unde nomen inuenit. In Macedonia optimum nascitur, unde Macedonicum etiam appellatur. Ostendunt eodem nomine grande & nigrum quoddam semen pharmacopolæ, quod Ruellius etiam uerum Macedonicum Petroselinum esse credit, lib. iii. cap. xlvii. Cum uero Petroselini semen Ammio candido & minimo semini comparetur, nequaquam uulgo uocati Petroselini Macedonici semen, uerum Petroselinum esse potest. Hoc enim nigrum & grande est. Quod autem hoc semen Petroselinum Macedonicum non rectè uocetur, eorum culpa est, qui in suis luminaribus docent, Petroselinum Macedonicum & Olusatrum, siue Olixatrum, (ut illi pronunciant) idem esse: sed magno errore. Habet enim Olusatrum proprium & à Petroselino diuersum genus, eiusque semen est, quod falso Macedonicum uocatur Petroselinum, ut sequenti capite indicabimus. Porro uero Macedonico caremus. Quod uero eodem nomine apud nos in hortis seritur, illius speciem cultura mansuetam esse minimè inficias eo. Hoc à nobis Petersilien appellatur.

OLVSATRV. CAP. 78.

Hipposelinum Theodorus Gaza apud Theophrastum Equapium uertit, propter magnitudinem sic à Græcis uocatum. Est autem Olusatrum sine dubio ea Apii species, cuius semen hodie in pharmacopoliis Petroselinum Macedonicum appellant. Omnes enim notæ descriptioni conueniunt. Idem etiam Musa sentit. Ruellius Olusatrum non cognouit, cum huius semen antea Petroselinum esse dixerit.

SMYRNIVM. CAP. 79.

Smyrnionà Myrrha nomen habet, quoniam radicis lachryma & semen Myrrhæ aliquem odorem & saporem habeant. Hanc herbam pater Angelicam esse dixit, non uulgarem tamen, sed quæ in Pomerania & Brisgoia nascitur, nigra foris radice: & hac in re dubium non est. Ruellius non sciuit, Smyrnium hodie Angelicam uocari, alioqui non affirmaret, Angelicam Laserpitium Gallicum esse. Inuenit enim in quibusdā artis ueterinariæ compositionibus Laserpitium Gallicum requiri. Postquam igitur satiuam Angelicam in Gallia uidisset, statim, (sed temerè) iudicauit, eam Laserpitium Gallicum esse. Cum uero à nullo unquam probato authore aliqua Laserpitii species in Gallia nasci scribatur, nec eius historia à quoquam ponatur, uana hæc est coniectura, qua patriam suam celebrare conatur, ut similiter Laserpitiferae appellentur Gallie, quemadmodum Cyrenæ, quas Catullus Laserpitiferas carmine suo appellat. Sed esto (quod non est) Angelica Laserpitium Gallicum uocetur, tamen etiam Smyrnium esse potest. Quapropter ipse Ruellius Smyrnium quoque non cognouit, quamuis herbam uiderit. Ille Smyrnium eam esse herbam dicit, quæ Gallis Leuechia, siue Leueche, appellatur. Cum uero ego compertum habeam, Leueche à Leuistico deductum & corruptum uocabulum esse, & sic Gallos satiuum Ligusticum appellare, † minimè uerum est quod scribit, Leueche Smyrnium Gallis uocari. Porro uerum Smyrnium, id est, Angelica, à Germanis *Heilig geyst wurz* / *Brustwurz* / & *Angelick* uocatur: quibus nominibus ea est intelligenda, quæ ex Pomerania & Brisgoia affertur radice nigra. Nam aliud etiam genus ubique in uliginosis circa paludes & profluentes, & in humidis petris prouenit, quod multis notis à priore discerni potest.

† Bene diceret Cordus, si nostrum Ligusticum seu Leuisticum uulgo dictum, cum ueterum Ligustico conueniret.

ELAPHOBOSCV. CAP. 80.

Ad Elaphobosci descriptionem satis accedere uidetur herba, quæ Germanis *Sirsche* appellatur, aliàs *Gerse* uel *Strenzel*.

FOENICVLVM. CAP. 81.

Marathrum Germani *Fenchel* appellant. Notum omnibus est, ferulaceam & umbelliferam herbam esse Foeniculum.

HIPPOMARATHRV. CAP. 82.

Hippomarathrum grande & syluestre est Foeniculum. Describitur & alia syluestris Foeniculi species, sed utraq; hodie ignoratur, quamuis Ruellius sibi Hippomarathrum cognouisse uideatur.

* Foeniculum syluestre crassius est satiuo, & grauioris odoris, *Wilder Fenchel*. Pleriq; cum *Peucedano* confundunt hodie: sed *Peucedano* odor est grauisimus, radix foris nigra, Hippomarathro candida.

DAUCVM. CAP. 83.

Hic Daucus à syluestri Pastinaca plurimum differt, habetq; multas species. Omni-
um uero maxima Pastinaca Gallica à Plinio uocatur, cui aliæ similes sunt, sed multo
minores. Omnes hæ in Germania Pimpinellæ uocantur, uulgo *Bibenelle*/quarum
radices & semina ualde acrem habent saporem. Itali, inter quos etiam Musa est, aliam
herbam Pimpinellam uocant: eam scilicet quam nos *Blutströp*, sicut appellamus:
cuius duæ sunt species. Vna purpureo, altera pallido, cum floret, capitulo. Hæc in æ-
ditis & asperis nascitur, illa in pinguibus & lutosiis pratis: utraq; Italis ad cibos expe-
titur, habetq; Dauco, id est, Pimpinellæ nostræ similia folia, minimè tamè umbellas.
Temperamento uerò contrario constat, uulnera capitis mira efficacia sanat, quas ui-
res uulgares herbarii magno errore nostræ Pimpinellæ tribuunt. Porro minimè est
negandum, quòd etiam Pastinaca syluestris à ueteribus, & ab hoc ipso authore inter-
dum Daucus uocetur. Propterea non merito aliquis Pharmacopolas reprehendet,
quòd Pastinacam syluestrem Daucum nomenent.

DELPHINVM. CAP. 84.

Suspicio Dioscoridem nullum Delphinium, præsertim hoc loco, descripsisse. Neq;
enim Galenus, neq; Aegineta huius mentionem in simplicium censu faciunt, cum ta-
men aliàs de omnibus quæ in Dioscoride describuntur simplicibus, ipsi quoq; agunt:
Neq; hoc caput in antiquis codicibus legitur, neq; hoc loco inter umbelliferas herbas
siliquas ferens describi debuit. Est enim hoc contra authoris huius institutum & or-
dinem. Non tamen nego fuisse Delphini appellatione ueteribus herbam, sed à Dio-
scoride non depictam.

* Aliqui Delphinium interpretantur *WeydenFraut*: cui folia salicis tribuunt, sed incisa.

DELPHINIUM ALTERVM.

PYRETHRVM. CAP. 85.

Pyrethrum Latini etiam Saliuarem appellarunt. Radices eius in pharmacopoliis
habentur eodem nomine. Seritur in Germaniæ multis locis ad uestigal, & à nobis
Græco uocabulo corrupto *Perthiam*/ propriis uerò nominibus *Gemeurwurtz*/
siue *Geyferwurtz*/ id est, gustu feruida, & saluaris uocatur. Ruellius malè folia eius
Gallicè Pastinacè comparauit, cum tamen Dioscorides simpliciter ea syluestri Dau-
co comparauerit. Hoc autè loco per syluestre Daucum, Pastinacà syluestrem intelli-
git. Nam huic similia folia Pyrethrum habere ipse inspexi. Gallica uero Pastinaca ual-
de lata habet, & Pyrethro dissimilima folia. Atqui Ruellius malè Gallicam Pastina-
cam idem cum syluestri Pastinaca, siue Carota esse putat. Quamuis autè Gallus fue-
rit Ruellius, minimè tamen Gallicam Pastinacam cognouit, neq; ipsum Pyrethrum
nasci uidit: quod ex Plinio & illius uerbis facile demonstrare possem.

* Pyrethrum minus, *Wilder Bertram*. Draco non est Pyrethrum.

LIBANOTIS. CAP. 86.

Libanotidis species, quæ hoc loco describuntur, nobis hodie omnino incognitæ
sunt, & plurimū differunt à nostro uulgari Rosmarino, qui frutex potius quam her-
ba est. Quidam tamen putant nostratam Rosmarinum hanc ueram Libanotida esse,
sed apud nos degenerare. Verum hi toto cœlo aberrant. Sunt enim diuersissimæ
plantæ. Illæ enim, de quibus hic agitur, umbelliferae & Fœniculo similes sunt: quæ si-
militudo nullam habet cum nostrate Rosmarino proportionem. Nam quoties dege-
nerant plantæ, minores aut maiores, aut debiliores euadunt, seruata semper eadem
proportione. Hanc autem Libanotida in Theriacis suis intelligit Nicander, & mini-
mè nostratam, quæ proprium ab illo genus habet, ut proximo capite sequetur.

* Libanotidem primam aliqui putant esse Angelicam syluestrem uulgo dictam, *Wilde Angelica*. secundam ue-
rò *Schwarz Hirschwurtz*/ quam alij *Seseli Aethiopicum* faciunt.

CANCHRYS, SEMEN LIBANOTIDIS. CAP. 88.

Quæ hoc loco describitur coronaria Libanotis, à Romanis & Germanis Rosmarinus uocatur: & hæc est quæ ubiq; ad coronas plantatur, habetq; diuersum genus à priore. In Italia & quibusdam Galliaë tractibus copiose nascitur sponte, apud nos uero satiuæ est tantum.

SPONDYLIVM. CAP. 90.

Spondylium Latini Verticillarem uocant. Hodie nobis incognita est planta. Ruellius eam cognouisse uidetur, ait enim à Gallis Panacum syluestrem uocari. Videndum igitur est, quamnam ille herbam intelligat.

* Ruellius proculdubio sentit de ea, herbam, quam multi imperiti apud Germanos brancham ursinam falso uocant. Ea quidem ad Sphondylii descriptionem melius accedere uidetur quam Astrantia uulgò dicta, Meisterwurtz, quæ nonnullis Sphondylii nomine appellatur.

FERVLA. CAP. 91.

ῥαβδον Latinis Ferula appellatur. Grandis hæc est & Fœniculo similis planta, pharmacopolis hodie incognita. In Italia sponte quibusdam locis prouenit. Germania uero à paucissimis seritur ostentationis gratia. Omnes umbelliferæ plantæ ab hac ferulaceæ dicuntur, ceu Fœniculum, Peucedanum, Anethum, &c.

PEUCEDANVM. CAP. 92.

ῥευκεδανόν, Latinis Peucedanum, Germanis Narstrangt uocatur. Notum est Medicis & pharmacopolis Peucedanum.

* Herba Sulphurata.

NIGELLA. CAP. 93.

μελανθιον Latinis Nigellam, Germani Schwarzen Künmcl appellant. Errant uehementer, qui in segetibus longis hirsutisq; foliis, & rubente flore nascentem herbam Nigellam uocant, quæ à nobis Xaden appellatur.

LASERPITIVM. CAP. 94.

σίλφιον Latinis Laserpitiū, pharmacopolæ Asam foetidā, Arabes Aniudē, Germani Teüfelsdreef appellant. Multi opinantur (inter quos etiam pater meus fuit) Asam foetidam minime esse Silphii liquorem, solo odore rem æstimantes. Verum n̄ falluntur. Differt enim secundum regionis diuersitatem Silphium. Optimum est Cyrenaicum, quo hodie caremus. Quod uero nos habemus, ex Media & Syria affertur, cui Dioscorides uirosam odorem tribuit, quem in Asa foetida aperte sentimus. Certum igitur est, nos eam saltem Silphii speciem habere. Illi autem uehementer errant, qui Asam dulcem siue Benzoi, uerum Laserpitium esse putant, in quorum numero etiam est Ruellius, qui Beniuium pro Benzuinum scripsit, & interpretatur prolem Iudææ parentis, cum tamen Benzoi non in Iudæa nascatur, sed ex India afferatur. Porro non erit inutile, differentiam ostendere inter Laserpitium & Benzoi, ne aliquis ad falsam illorum opinionem inclinaret. Certum est Silphii liquorē ex ferulacea & Apio simili planta manare. Qui uerò Benzoi ex India afferunt, uidisse se dicunt proceram arborem, ex qua resinæ modo destillet, quod incolæ Benzoi nomenclant, ex hoc pinguisimum florem exprimi, quem sibi reseruent, ac potentissimis regibus pro magno dono mittant, oleum Benzuinum uocantes, & quo Diis suis supplicent. Sedimentum uerò quod superfuerit, sicca resinæ simile aduenis mercatoribus uendi, & demum ad nos etiam afferri. Lignum etiam huius arboris in sacrificiis iucundissimo odore accendi, habetq; in maximo precio & honore.

SAGAPENVM. CAP. 95.

σαγάπηνον pharmacopolæ corrupto uocabulo Serapinum dicunt. Herba ferulaceæ in Media nascentis liquor est.

EUPHORBIVM. CAP. 96.

Euphorbium acerrimus est liquor, qui eodem nomine in pharmacopoliis uocatur. Nomen uero ab Euphorbo, Iubæ regis Libyaë medico & fratre Musæ, Augusti Cæsaris medico, inuenit.

* Non est propriè arbor, liquor eius adulteratur lachryma Esule & Tithymalli.

GALBANVM. CAP. 97.

Galbanum uerum eodem nomine à pharmacopolis cognoscitur. Et hoc ferulaceæ cuiusdam plantæ, Metopium appellatæ, liquor est.

GVTTA AMMONIACA. CAP. 98.

In Libyâ circa Hammonis Iouis delubrum, ex ferulacea planta colligitur Hammoniâcus liquor, qui & Hammoniâcum Thymiama à Græcis Medicis appellatur. Qui dam autē Interpretes cum apud Galenum legunt: *Ἀμμωνιακὸν θυμιάματ*, duas dictiones uirgula distinguunt, diuersas res intelligentes, sed falsò.

SARCOCOLLA. CAP. 99.

Sarcocolla notum est in pharmacopoliis gummi, quod in Perside ex arbore quadam destillat, & in minimos grumulos concrefcit.

GLVTINVM. CAP. 100.

Glutinum siue Gluten, *κόλλα* Græcis, Germanis *Leim* uocatur. Ligna eo conglutinantur, propterea etiam à Græcis *ἔνυλόκολλα*: & quod ex taurino corio excoquitur, *ταυρόκολλα*, uocatur.

GLAUCIUM. CAP. 101.

Malè quidam credunt, Glaucium (Arabes Momithe uocant) cornuti Papaueris succum esse. Nam ex sui generis herba colligitur. Hodie uerò ad nos non amplius affertur.

* Quidam *Kattenzagel* interpretantur.

ICHTHYOCOLLA. CAP. 102.

Ichthyocolla à pharmacopolis colla, siue gluten piscium, à Germanis *Hausenblasen* uocatur, quod scilicet piscis illius ex aluo sumpta membrana sit. Vtitur ea in gelandis croceis piscium iusculis. Excoquitur etiam ex membranis illis, quemadmodum ex boum coriis pulchrum, flauum & translucidum gluten, Germanis *Wundt-leim* uocatum, quod eius madefactis in ore frustis chartæ glutinari soleant.

VISCVM. CAP. 103.

if Germanis *Vogelleim* appellatur. Ex multis arboribus Viscum fit, quales sunt Myxæ fructus, Aquifolia, & ea quam nos *Wadich* appellamus. Hoc uero loco Dioscorides Viscum intelligit, quod ex frutice illo fit, qui à Germanis *Wissel* appellatur, nunquam per se è terra crescentè, sed aliis arboribus ceu accidens adnascente. Inuenitur hic fructus in quercu, syluestri mælo & pyro, salice, betula, corylo, abiete, & nonnunquam etiam in uite.

* Melius Viscum fit è ramulis, quam è baccis. fit etiam ex Aquifolia.

APARINÈ. CAP. 104.

Aparine à quibusdam Lappa etiam uocatur, quod tota herba cum semine propter asperitatem suam prætereuntium uestibus adhæreat, Germani eam *Alebebraut* nominant.

ALYSSVM. CAP. 105.

Alysson hic author, & alii, rotundis foliis descripserunt, Plinius uero Rubiæ similibus, sed malè. Qualis uerò sit hodie, ignoratur.

scilicet

ASCLEPIAS. CAP. 106.

Asclepias ea est herba, quæ à quibusdam Vincetoxicum, à Germanis *Schwalbenwurz* uocatur, quoniam cum maturuit semen in Siliquis, Siliquæ ipsæ dehiscunt, & hirundinibus uolantibus similes fiunt. Eandem ob causam ab aliquibus recentioribus Hirundinaria dicitur. Sed alia est Hirundinaria, quæ 2. libro Chelidonium uocatur.

COLVS RVSTICA. CAP. 107.

Ατρακτυλῖς, Cnici, quem hodie Cartamum uocant, agrestior quædam species est, quæ hodie non temerè à quouis cognoscitur.

POLYCNEVM. CAP. 108.

Polycnemon qualis sit, hodie omnino ignoratur. Nomen à multis furis siue internodiis inuenit.

CLINOPODIVM. CAP. 109.

Clinopodium Germanis *Werbeld* est appellatur, multos habet, ut Marrubium, circa caules uerticillos, lectorum rotundis pedibus similes, à quibus Græci & Germani nomen illi indidere.

* *Origanum longum nimirum.*

LEONTOPETALVM. CAP. 110.

Leontopetalum omnino est incognita hoc tempore planta.

TEUCRION. CAP. 111.

Teucrium à Germanis *Kummertrost* uocatur. Huius etiam species est, quæ hodie dicitur (nomen Germanicum uidetur deesse) & nobis pro *Chamædry* in usu Germaniæ pharmacopolis habetur.

* *Herba Bleiner Kummertrost nascitur saxosis locis, & alia species in montibus.*

TRIXAGO. CAP. 112.

Χαμαίδρις Germanicè *Erdeiche* uocatur. Non cognoscitur hæc à Germaniæ pharmacopolis. Eius tamen loco Teucrii speciem habent, quam omnes etiam uulgares Herbarii *Chamædryos* appellatione indicant. Differunt autem plurimum inter se. Hæc enim ubiq; in campestribus nascitur, cœruleo flore, & minimo semine in compressis pericarpis clauso. Sed uera *Chamædry* asperis & caluis exit montibus, flore purpureo, & semine nigro & rotundo in denticulatis caliculis, *Hyoscyami* uasculis similibus, multò tamen minoribus. Affertur iam ex Italia & Creta ad nos. Ego autem maximam eius copiam in Germania *Ihenæ* inueni. Brunsellius eam in tertio Tomo sub *Chamæpyteos* nomine depinxit.

LEVCAS. CAP. 113.

Leucadis Nicander etiam meminuit. Quo uero nomine nunc appelletur, nulli cognitum est.

LYCHNIS CORONARIA ET AGRESTIS. CAP. 114. 115.

Utraq; *Lychnis* hodie incognita est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur.

* *Lychnis satua, Dausent schön: syluestris, Donner nägele. Nostri Caryophylli nihil sunt quam Lychnidis species. Plinius Rosam Græcam uocat. Lychnites Marienößlin.*

LILIVM. CAP. 116.

Multæ sunt Liliorum differentia. Hoc tamē loco candida Lilia intelligenda sunt, quæ nobis *Lilien* uocantur.

BALLOTE. CAP. 117.

Ballote Latinis *nigrum*, siue *cantherinum* *Marrubium*, & *Ulceraria*, Germanis *Schwartzes Andorn* uocatur.

APIASTRVM. CAP. 118.

Duplex est *Apiastrum*. Vnum sic appellatur, quod *Apio* simile sit. Hoc alio nomine *Ranunculus* uocatur, & in Sardinia uenenatum est. Alterum ab *Apibus* *Apiastrum* uocatur, quæ hæc herba delectantur. *Melissophyllon* hoc à Græcis uocatur. Plinius hanc distinctionem non cognouit, ut lib. xx. capite xi. uidere est. Vbi dicit: *Apiastrum* *Higinus* quidem *Melissophyllon* appellat, sed in confessa damnatione est uenenatum in Sardinia. *Apiastrum* uero, id est, *Melissophyllon*, quod *Higinus* intelligit, nequaquam est uenenatum. Pharmacopolæ hanc herbam *Melissam*, Germani *Bienenkraut* dicunt.

* *Nascitur in Hesia montibus quibusdam.*

Prasion, Latini Marrubium, Germani Andorn & Gotts vergiß uocāt. Nota est omnibus herba.

STACHYS. CAP. 120.

Stachys spicata herba est, & Marrubio similis, candidior tamen, & ob eam causam Germanis Weisser Andorn, & Stein Andorn uocatur.

PHYLLITIS. CAP. 121.

Omnibus persuasum, & Pharmacopolarum animis altius infixum est, Scolopendrium esse Linguam ceruinam, quæ Germanis Dirchjung uocatur. Cum uero Scolopendrium Polypodii modo incisus foliis describatur ab omnibus, Lingua ceruina uero nullas omnino incisuras habeat, necesse est differre plurimum Scolopendrium & Linguam ceruinam. Quid autem reuera lingua ceruina sit, hoc loco indicabimus. Posthac etiam quid uerum Scolopendrium sit, indicaturi. Lingua ceruina igitur sine dubio est, quæ hîc describitur, Phyllitis, tam graphicè omnes notæ descriptioni conueniunt.

PHALANGIVM. CAP. 122.

Phalangium hoc nomine omnino hodie ignoratur.

TRIFOLIUM. CAP. 123.

Multæ sunt Trifolii species in campis & pratis nascentes. Hoc autem loco diuersum ab illis Trifolii genus intelligit Dioscorides, quod priuatim Oxytriphylon & Asphaltion ab odore uocatur. Quale autem Trifolium hoc sit, nondum compertum est.

POLIVM. CAP. 124.

Duplex est montani Polii genus, sed neutrum Pharmacopolis in Germania cognitum. Quod enim hi Polium uocant, asperis locis exit, Serpyllo syluestri simile, deinceps per ramulos nascente semine, non iniucundè uiride hoc olet: siccatum uero nullum habet odorem, hyeme etiã perit. Sed uerum Polium altis & caluis exit montibus, in summis ramulis Corymbi figura capitula, & in his semina ferens. Viride & siccum suauiter olet, & hyeme tota uiret. Sic describitur Polium à ueteribus. Huius minor species ex Creta, Lugduno, & Massilia, Gallia urbibus ad paucos nostrates Pharmacopolas affertur. Maius uero in Germania copiosè nascitur, præsertim Iheng, & ab incolis Wilder Rosmarin uocatur, improprie tamen.

*Wilden Laudendel in Turingia appellant. Teucrium est proprie minus Polium.

SCORDIVM. CAP. 125.

Scordion hæc herba appellatur, quòd odore tantum Allium imitetur. Forma enim omnino Allii dissimilis est. Pharmacopolæ magno errore syluestre Allium Scordiũ appellant. Veruntamen Scordium in Germania multis locis nascitur, ut Rundenbergi, Peyne in Brunswicensi Saxonia, ut in Cheruscorum agris, necnon Vuittenberge: Herba est Chamædri similis, odore Allii, nascitur palustribus locis, unde etiam Romanis palustris Trixago appellata est. Germanicum nomen nondum audire licuit. Scordium quod in Creta, Italia & Gallia nascitur, eandem habet cum nostrate figuram.

TVSSILAGO. CAP. 126.

Βήχιον καὶ χαμαίλευκὸν, siue χαμαίγιστον, Latinis Tussilago, Farfarella, Farfarago, & Ungula caballina, Germanis Nüßlattich & Brandlattich appellatur.

ARTEMISIA. CAP. 127.

Artemisiam duo cognouimus genera. Alterum rubente, & alterum candicante caule. Pharmacopolæ eodem utrunq; adhuc nomine appellant. Germani Wuggart & Beisfuß. *Artemisia latifolia, Weisser Beisfuß.

TENVIFOLIA ARTEMISIA. CAP. 128.

Huius Artemisiam caput genuinum non uidetur, quoniam antea etiam tenuioris Artemisiam mentionem fecit. Propterea in antiquis exemplaribus nusquam legitur.

AMBROSIA. CAP. 129.

Ambrosiam recentiores Tanacetum, id est, Keinsar esse putant, quidam etiam

ANNOTAT. VALERII CORDI

Hirschwurtz. Sed utrumque falsum est. Nam Ambrosia Artemisiae speciebus annu-
meratur. Hodie uerò non cognoscitur.

BOTRYS HERBA. CAP. 130.

Et hæc Botrys altera Ambrosia species est, cuius semen ab aliquibus Pharmaco-
polis Amomum uocatur. Seritur à paucis in Germania. Herba est admodum odora-
ta, & ab holitoribus, qui eam ferunt, *Türkischer Beifüß* uocatur. Nomen à copio-
so semine illi Græci indiderunt, quod in racemulis paruis circa totos ramulos nasci-
tur.

GERANIVM. CAP. 131.

Geranium siue Gruina, Germanicè *Kranichknabel* & *Storckenschnabel* uo-
catur, quoniam semina gruinis rostris similia ferat. Habet hæc herba aliquot differen-
tias, quæ à foliorum & florum diuersitate cognoscuntur.

*Vna species quæ habet *Malue folia*, dicitur *Pes columbinus*, quod nomen etiam Amomo tribuitur. Alia, *Acus mo-
schata* uel herba *Roperti*.

TOMENTVM, SIVE CENTVNCVLVS. CAP. 132.

Γναφάλιον, Latini Centunculum & Albinū, Germani *Rhurkraut* appellant, mol-
lis est & lanuginosa herba, qua pauperes olim culcitræ farciebant. Vnde à Græcis &
Latinis nomen inuenit. **Cotonaria* *Rhurkraut*.

TYPHA. CAP. 133.

Typha palustris siue lacustris est planta, quæ à Germanis *Kolben* / siue *Narren-
Kolben* uocatur, florem in summo densum, copiosum & clauæ similem habens.

**Wasser Kolben*.

CIRCAEA. CAP. 134.

Circæa quo nomine iam appelletur, omnino incognitum est.

OENANTHE. CAP. 135.

Oenanthen Theodorus Gaza uitis florem apud Theophrastū interpretatus est:
Satis huic descriptioni respondet herba, quæ Filipendula iam uocatur, quod glan-
dibus similes radices à longis & tenuibus fibris ceu filis pendeant. Germani proprio
uocabulo *Erdeycheln* / quasi terrestrem glandem, à radicum similitudine, appellat.
Videndum tamen est, ne cum hac Chamædrin confundamus, quæ nobis *Erdeyche* /
id est, terrestris Quercus uocatur.

**Filipendula* proximè accedit qualitatibus ad *Pæoniam*.

CONYZA. CAP. 136.

Confundit Plinius cum Origano & Cunila Conyzam, diuersas natura plantas,
quas hîc Dioscorides & alii ueteres seorsim diuersis etiam capitibus descripserunt.
Nihil enim commune inter se habent. Sunt autem plures Conyzæ species, quæ ma-
gnitudine, natali solo, & odoris grauitate dignosci possunt. Germani generali uoca-
bulo omnes eius species *Hundsauge* uocant.

**Aliqui* *Querwurtz*. Species sunt tres. *Montana*, *campestris*, *palustris*. Prima ab odore *thuris*, etiam *Libanotis*
dicitur: & recentioribus, *Incensaria*. nam Itali *Thus*, *Incensum* uocant.

HEMEROCALLIS. CAP. 137.

Hemerocallis syluestre Liliū est, quod Germani *Goldtopf* / siue *Goldtwurtz*
appellant. Pharmacopola uerò *Asphodelum*, sed falsò, ut antea dictum est, cum de
Asphodelo sermonem haberemus.

**Wild lilgen*. Species una *Porphyranthes* dicitur. Altera Germanis *Gold lilgen*: quæ in montibus *Sue-
uicæ* sponte nascitur: alibi seritur.

VIOLAE. CAP. 138.

Λευκόιορ, Romani Violam albam, Arabes *Cheiri*, Germani *Gelbe violet* uocant.
Inueniuntur albo, luteo, cœruleo & purpureo colore. Ad medicinam tamen utilis-
simæ sunt luteæ.

**Fuchsius* pro *Samaßen blümen* esse *Leucoia* putat.

CRATAEOGONVM. CAP. 139.

Non cognoscitur hoc nomine aliqua herba. Est etiam arbor apud ueteres eiusdē
nominis.

no minis. Porro si quis ea probè intellexerit, quæ proximo capite de Phyllo dicturus sum, manifestum erit Ruelliū errare, quod Thelygonon & Arrhenogonon Persicariae species esse scribit.

PHYLLVM, HERBA. CAP. 140.

Phyllon superuacuā habet in hoc authore historiam. Nulla enim per se est herba, quæ propriè Phyllon appelletur. Neq; Dioscorides eius historiā quasi suam posuit, sed ex Crateua Herbario, ut ipse fatetur, descripsit. Non tamen inutile futurum existimo, si quid sit Phyllon indicauero. Theophrastus lib. 9. cap. 19. de historia plantarum, herbam ponit, quæ duas habet species. Vnam appellat Arrhenogonō, quod masculinum sexum concipi faciat: alteram *θυλόγονον*, quod foemininus sexus ea pota concipiatur. Ex quibus cōstat, hanc Theophrasti herbā cum Dioscoridis Arrhenogono & Thelygono, (quas etiam Phyllon uocat) eandem esse. Descriptio enim, nomen, & attributæ uires conueniunt. Quoniam uerò antè dixi, Phyllon nō habere proprium genus, & tamen est herba quæ Arrhenogonon uocetur, necesse eā sub alio nomine latere: quod manifestum fiet, si quis Mercurialis historiā & uires ab hoc authore descriptas, cum Theophrasti Arrhenogono & Thelygono cōferat. Sunt enim sine dubio Arrhenogonon & Thelygonon, Phyllon & Mercurialis, una eademq; herba, quæ duas habet species, ut suo loco indicabimus. Propterea nemo existimet, folium, herbam, hoc loco descriptū, diuersum à Mercuriali esse. Deprehensum à nullo hactenus est hoc in Dioscoride uitium. Nemo tamen hanc ob causam minus fidei Dioscoridi habere debet. Non enim ipse proprium Phyllo genus à Mercuriali diuersum constituit, sed hæc ex herbario Crateua descripsit, ad quem etiam ea reiecit.

TESTICVLVS. CAP. 141.

ορχις, Latinis Testiculus, siue Canis testiculus, Germanis Knabenkraut / *Knagwurz* / *Standthart* / *Stendelwurz* / *Geylwurz* / & *Erdgeyl* uocatur. Pharmacopolæ omnes eius species Satyriones nominant, cum tamen Satyrion diuersum ab Orchi genus habeat.

ALTER TESTICVLVS. CAP. 142.

Orchis Serapias priori similis est, maiora tamen folia, & minores testiculos habet. Germani iisdem hanc quibus illam nominibus appellant. Porro plures hodie Testiculorum species, quàm à ueteribus descriptæ sunt, cognoscimus.

SATYRIVM, HERBA. CAP. 143.

Qualis hæc prima Satyrii species sit, non facile quis dixerit.

* Hoc etiam aliqui Knabenkraut interpretantur.

ALTERVM SATYRIVM. CAP. 144.

Alterum siue Erythron Satyrion, Germani *Rot Knaben Kraut* uocant.

ORMINVM SATIIVM. CAP. 145.

Ormini duo sunt genera, Satiuum unum & syluestre unum, Vtrunq; hodie Centrum galli, & malè etiam Gallitricum uocant. Quidam etiam Scarleam, unde Germanicum nomen Scarlei deductum est.

* Orminum syluestre, *Wilde Scharley* / *wilde Salbei*.

HEDYSARVM, uel PELECINVS latinè Securidaca. CAP. 146.

ONOSMA. CAP. 147.

Onosma ex Anchusarū genere est. Hodie uerò quo nomine appelletur, nō cōstat.

NYMPHAEA. CAP. 148.

Nymphæa ea est herba, quā Arabes Nenuphar, Germani *Seckennefen* / *Seckenblumen* / & *Keulenwurz* uocant. Prior hæc species grandem & candidum florem habet, multis oblongis foliis constantem.

ALTERA NYMPHAEA. CAP. 149.

Alter a Nymphæa priori omnino foliis & fructu similis est. Flore differt, quem luteum & Rosæ similem habet.

ANDROSA.

ANDROSACES. CAP. 150.

Androsaces parens meus suspicabatur Cuscutam esse, nihil tamen certi pronunciauit, quoniam descriptioni Androsaces non per omnia responderet Cuscuta.

* Verum Androsaces Matthiolus pingit.

ASPLENVM. CAP. 151.

Asplenion, siue Asplenon, eadem est cum Scolopendrio. Scolopendrium uero, ut in Phyllitide dictum fuit, non est Lingua ceruina. Propterea errant omnes, qui adhuc Linguam ceruinam Scolopendrium uocant. Verum autem Scolopendrium Arabes, & quidam Pharmacopolę Ceterach uocant, Germani *Wösselstabin* / id est, Scolopendre similem Filicem. Est enim Scolopendrium siue Asplenium, herba ex Filicis genere, Polypodii, & Scolopendre uermis modo utrinque incisa, habens folia ex una parte glabra & uiridia, ex altera flaua & aspera. Quidam Germani Scolopendriū etiā *klein Spicant* / uocant. Dictum itaque iam est quid sit uerum Scolopendrium, siue Asplenium, & quid etiam sit Lingua ceruina, quę hactenus falso Scolopendriū est nominata. Sufficere igitur hæc puto iis, qui præteriti & barbari seculi erroribus adhæserunt.

HEMIONITIS. CAP. 152.

Hemionitida Theodorus Mulā in Theophrasto uertit, propterea quod in Theophrasto non Hemionitis, sed *ἡμίονο* legitur. Quo autem nomine iam appelletur, nondum constat. Ruellius tamen putat Linguam ceruinam, quę hodie falso Scolopendria uocatur, Hemionitida esse, sed antea ostensum à patre meo & me fuit, Ceruinam linguam sine dubio esse Phyllitida, quę seorsim ab Hemionitide describitur. Illud tamen fateor, me sæpe suspicatum esse, & adhuc suspicari, quod Hemionitis & Phyllitis una eademque sit herba. Descriptio enim & uires conueniunt. Quod si fuerit, nemo Ruellium accusare poterit, quod Hemionitida Linguam ceruinā esse dixerit. Porro Verg. Marcellus maxime errat, quod Asplenon & Hemionitida eandem esse herbam suspicatur: in quam suspicionem ideo incidit, quod Asplenon etiam secundum uulgatum errorem Ceruinam linguā esse crediderit. Plinium, Teucrium & Hemionion, diuersas natura plantas, confundere, sciant Plinianilectores.

* Hemionitida ueram Matthiolus exhibet.

ANTHYLLIS. CAP. 153.

Duę sunt Anthyllidis species. Vna lenti, altera Chamepity similis: utraq; falso est gustu. Propterea ab Italis Salsolę appellantur, & stercus passerū. Priorem nondum uidi. Altera uero quę Chamæpityi similis est (licet male in quibusdam Dioscoridis exemplaribus Chamædryi, scriptum reperiatur) in Apricis Hercyniæ syluæ locis nascitur, & à Germanis *Salztraut* appellatur, tam manifesto salis sapore, ut etiam ex utraq; uita & non uita, Sal excoqui possit, quem Salem Alkali uocant Arabes. Propterea neque Aristotelem, neque Plinium recte sensisse constat, quod scribant omnes sapes præter salum plantis inesse. Nec enim sola Anthyllis excipitur, cum alię etiā plures huiusmodi inueniantur.

ANTHEMIS. CAP. 154.

Ανθιμις, siue *χαμομήνιον*, corrupto nomine Pharmacopolis Camomilla uocatur. Germanice *Camillen* / *Hermelen* / & *Weydblumen*. Prior species, quę foris candidum, intus luteum habet florem, hodie in omnibus Pharmacopoliis ad usum Medicinæ seruatur.

* *Leucanthomus cognominata, ceteris melior. Tertia species, cuius folia in ambitu floris aurea sunt, nascitur in montibus. Est & alia species, Anthemum Theophrasti.*

PARTHENIUM. CAP. 155.

Parthenium hoc à Pharmacopolis Matricaria uocatur, quod Arabum quoque interpretes minime latuit. Galenus hanc herbam Amaracum uocat, ut in Sampsucho dictum est. Propterea magno errore in sexto libro Gal. de Simplicib. Amaracum Maioranā uertit Theodoricus Gerhardus Gaudanus. Nam Maioranæ Galenus postea in 8. meminit, sub nomine Sampsychi, & diuersum ei ab Amaraco temperamentum tribuit. Quinetiam ab hoc authore Parthenium Amaracus dicitur.

* *Cotula foetida non est Parthenium.*

BUPHTHALMVM. CAP. 156.

Sunt aliqui qui Buphthalmum & Chrysanthemum eandem herbam esse credant, quibus non uehementer repugnabo. Illud tamen nouisse oportet, plures esse Buphthalmi species: Sunt enim quibusdam candidi simulq; lutei flores, quarum maiorem nos *Kuidille* / minorem uero *Hundsdtlle* & *Hundsblumen* appellamus, Pharmacopolæ Cotulam foetidam. Quaedam etiam species omnino luteos flores habet, & his Chrysanthemum nomen Græci indiderunt, Germani uero, idem significante uocabulo *Goldtblumen*.

*Cotula alia foetida est & dicitur: alia non foetida, quæ potius fuerit Buphthalmus.

PAEONIA, SIVE GLYCYSIDE. CAP. 157.

Insignis est herba Pæonia, & omnibus cognita: habet tamen duas species sexu distinctas. Fœminam nos habemus, cui radices numerosæ ceu gracilibus Isthmis coherent. Masculam uero in Germania haberi nondum comperi, cuius semen aliunde mihi missum terræ mandauit, sed nulla cura mulceri potuit ut exiret. † Quamuis enim † Nobis quidem est seminibus nasci plantas, & Pæonia utraq; insigne semen habeat, nullum tamen audiui, qui ex sato femine germen nasci uidisset, tametsi semine non plures periculum fecerint, atque ipse etiam sapius. Oportere igitur adesse certum ferendi tempus & modum, quidam uolunt, & illud etiam curari, ne unquam semina, prouenit: cum è corniculis eximuntur, digitis atrectentur. Quibus an assentiri debeam, nescio. sed tardè. Quoniam etsi quotannis semen sponte è corniculis in terram excidat, & seipsum serat (ubi magnam Pæoniæ copiam holitores habent) minimè tamen enascitur: quod diligenter ipse animaduerti, & hortulanos huius rei causa interrogauit, qui simile se deprehendisse responderunt. Pæoniam Germani *Peonien* / & *Freisam rosen* uocant. Pharmacopolæ Latino siue Græco nomine utuntur.

LITHOSPERMVM. CAP. 158.

Lithospermon, Germani *Steinsamē* / *Neerhirsen* / & *Steinbirß*. Pharmacopolæ Milium solis uocant. Nullam herbam usq; adeo admiratus est Plinius, atq; hanc.

PHALARIS. CAP. 159.

Phalaris Pharmacopolis incognita est herba, nec cuiquam adhuc constat, quo nomine iam appelletur. Mihi uero ante paucos annos semē è Norimberga missum est, à Gallis Milium syluestre uocatū: quod cum seuissem, Phalaris ipsa, quæ Dioscorides hoc loco describit, erupit. Optimè descriptioni respondent notæ omnes. Germanicū eius nomen ignoro, quoniā apud nos adhuc neq; satiuam, neq; sponte nascentē uidi.

*Quidam *Blüthirßen* interpretantur.

RVBIA. CAP. 160.

Ερυθρόδαυον, Theophrastus *Ερυθρόδαυον* appellat, qui eam longè aliter quàm hic auctor describit: quàm bene autem, non uideo. Siquidem nos cum omnibus antiquis & recentioribus Medicis optimè Rubiam cognoscimus, ea qua Dioscorides eam describit figura. Seritur hæc in multis Germaniæ locis ad uectigal. Pharmacopolæ Rubiam tinctorum uocant, Germani *Röten*. Si autè uehementer errant, qui Anchusæ, id est, Buglossæ asperæ siue rubētis radices pro Rubia accipiunt, quales noui multos.

LONCHITIS. CAP. 161.

Lonchitis hæc mihi adhuc incognita est. Hodie in Pharmacopoliis habetur nusquam. Ruellius tamen nouisse uidetur. Cum uero nesciam qualem ille herbam nigros Capetos Gallice uocet, eidem assentiri non possum.

ALTERA LONCHITIS. CAP. 162.

Altera Lonchitis sine dubio ea mihi uidetur esse, quæ Germanis *groß Spicane* appellatur. Mediam figuram inter Scolopendrium & Polipodiū habet. Scabræ sunt foliorum incisuræ. Vnde eam asperam Lonchitida cognominauerunt.

ALTHAEA. CAP. 163.

Althæa, syluestris Maluæ genus est, in uliginosis & palustribus locis nascens.
Planta

Plantatur à quibusdam etiam in hortis. Pharmacopolæ eam eodem & Bismaluae nomine nouerunt. Latinis Hibiscum olim dicebatur. Germani *Eibisch* / *Sammet* / *bappeln* / *Stoekwurtz* appellant.

ALCEA. CAP. 164.

Et hæc syluestris Maluæ species est. Folia profundius Verbenæ modo incisa habet, florem uerò & semē Althæa. Germani eam *Nochleuchten* & *Sigmarswurtz* uocant, aliqui *Feltrig* / quia rumpat pannos oculorum. Nascitur plerumq; in pratis, quæ fluiui tumescentes attingere possunt, & non procul ab horum ripis. Pharmacopolæ hanc herbam non habent.

CANNABIS SYLVESTRIS. CAP. 165.

Syluestris Cannabis omnibus nota est. Nullū habet apud nos in Medicina usum: **Wilde Eybisch* est similis Althæa.

CANNABIS SATIUA. CAP. 166.

Satiua Cannabis à nullo nō cognoscitur. Rarus & huius est in Medicina usus. Male huius folia Malo similia Verg. Marcellus interpretatus est. In Græco enim textu *Μελίς* id est, Fraxino, legitur.

ANAGYRIS. CAP. 167.

Anagyris, quæ ob foetorem suum in prouerbiorum censu habetur, hodie non temerè à quouis cognoscitur.

**Frutex est, qui post annum primum è semine prouenit: habet enim hoc ossea duritiei.*

CEPHAEA HERBA. simpliciter Portulaca agrestis ei uidetur. CAP. 168.

Κηραία quamuis ab hortis nomen habeat, tamen in arenosis littoribus, & minime in hortis nascitur. Est autem eadem herba cum Portulaca, præterquam quod Cepæa sponte in asperis littoribus nascatur, cum Portulaca in hortis seratur. Apparet igitur permixtasse inuicem nomina sua has herbas. Germani Cepæam *wilde Borzel* uocant.

ALISMA. CAP. 169.

Alisma siue Damasonium, hodie Herbarii corrupto uocabulo Almeam uocant, Germani *wilden Wegerich* / uel *Nirtenpfeiff*. Hic author unum tantum Damasonii genus ponit. Plinius uerò duo. Nos autem plures eius differentias nouimus. Nullus est hodie in Pharmacopoliis Damasonii usus.

ONOBRYCHIS. CAP. 170.

Qualis Onobrychis sit herba, hodie omnino ignotum est.

**Italorum hanc Rutam caprariam esse putant.*

HYPERICVM. CAP. 171.

Tres sunt reuera Hyperici species. Prima propriè & simpliciter Hypericum uocatur. Altera priuatim suo nomine Ascyron & Ascyroides nominatur. Tertia etiam peculiari nomine Androsæmon appellatur: quamuis etiam omnes tres species Androsæmi appellatione ueniant, propterea quòd digitis confricatae earum comæ & flores, sanguineo colore succum remittant. Prima igitur species, quæ priuatim Hypericum dicitur, nondum mihi cognita est. In nostris autem Pharmacopoliis loco eius Ascyro utimur, quod altera est, ut antea indicauimus, Hyperici species. Demonstrauimus etiam male ab aliquo Hyperici caput, syluestris Rutæ capiti commixtum esse, & quòd Ruta syluestris differat à Perforata. Ruellius in tertio de natura stirpium libro, cap. 74. scribit, Dioscoridem in Hyperico mentione floris digitorum attritu cruentati non meminisse. Concederem ego hoc (quoniam sunt quædam Dioscoridis exemplaria, quibus ea nota deest, quale etiam Verg. Marcellus habuit) nisi in probatis codicibus, ubi de Hyperico agitur, manifestè hæc uerba legerentur: *Ανθ' έχει μέλιον, ὃ διατρίβον τοῖς δακτύλοις αἵματὸς τῆς χυλὸν ἐκκρίνει, ὅθεν καὶ αὐτὸ σφοδαίμορ' ἐκλήθη.* Quæ sic uerti possunt: Florem habet luteum, qui digitis attritus sanguineum succū excernit, unde & Androsæmon, id est, Humanus sanguis appellatur.

**Aliqui*

*Aliqui hodie Hypericum uocant, cui folia sunt minora, perforata: Ascyron, latioribus folijs: Androsæmum, non perforatis. Vide mox in Ascyro & Androsæmo.

ASCYRON. CAP. 172.

Ἀσχυρόν, quod aliqui Ascyroides uocant, secunda est Hyperici species, quam Pharmacopolæ etiā simpliciter Hypericon & Perforatā, Germani Narthaw & Sanct Joh anstraus appellāt. Folia eius inter lucem & oculos nostros posita crebris punctis ceu Perforata uidentur. Vnde etiam Perforatæ nomen inuenit. Hanc herbam Antonius Musa in suo simplicium examine Rutam syluestrem esse contendit, cuius sententiam antea confutauimus.

*Lege proximè retro caput de Hyperico.

ANDROSAEMVM. CAP. 173.

Ἀνδρόσαμον, quod Διονυσίασα etiam uocāt Græci, in nullo usu hodie habetur. Herba est rubente caule, cuius cortex ita striatur, ut quadrangulum reddat caulem. Ramulos & alas Ascyro similes, folia tantum maiora & minores flores quàm Ascyron habet. Nascitur circa profluentes riuulos, & à Germanis rot Narthaw appellatur.

*Vide superius caput de Hyperico.

CORIS: CAP. 174.

Coris à graui & cimicibus simili odore nomen inuenit. Fruticulus dodrantalis est, folijs Ericæ similibus, profert etiam baccas Iuniperi baccis similes, sed minores, quæ cum folijs attritæ medium inter Iuniperum, Pinum, & Cimices odorem remittunt. Estq; hic nimè ingratus. Germani Corn Erdtuer / quasi paruam & terrestrem Thédam appellant, quoniam odore etiam Thédam arborem imitatur. Dioscorides fructus siue baccas eius non descripsit, quas tamen urinam & menses trahere dixit.

CHAMAEPITYS. CAP. 175. 176.

Chamæpityn Græci uocant herbam, Pini odorem aliquem habentem, cuius tres ponunt species, quæ olim omnes à Latinis Aiuga & Ibiga dicebantur. Hodie uerò quid reuera Chamæpitys sit, non omnibus est notū: quamuis à parente meo, & quibusdam aliis scriptis sit proditum. Quidam Pharmacopolæ Chamepeucen, à Germanis Seithraue appellatā, Chamæpityn uocant. Quidam eius loco primam Syderitis speciem, quam Germani Seithraue appellant, ostendunt. Et hæc herba etiam à Venetis nobis huc transmittitur, cum tamen ubiq; apud nos in montibus nascatur. Sunt etiam qui ueram Chamædryn Chamæpityn uocent. Alii quoq; alias herbas eo nomine indicant, sed omnes illi errant. Nam uera Chamæpitys est herba illa, quæ à Pharmacopolis lux dicitur.

VALERII CORDI SIMESIJ,

in Pedacij Dioscoridis

ANAZARBEI QVARTVM DE MEDICA materia Librum, Annotationes.

VETONICA. CAP. 1.

VETONICA, PHARMACOPOLIS BETONICA, GERMANIS Bethonien uocatur. Nota est omnibus herba. Sequitur in quibusdam exemplaribus aliud Betonicae caput, uerum illud non est Dioscoridis, quod superstitiosa uerba indicāt, quibus totum caput constat. Neq; etiam in antiquis scriptoribus legitur. Negandum tamen minimè est, aliud quoq; Vetonicae genus esse, quod Aegineta Pulegii similitudine describit. Cuius Galenus etiam lib. 4. de sanitate tuenda meminit, atq; eam Sarxifagon uocari: de qua in proprio loco dicturi sumus.

BRITANNICA. CAP. 2.

Certum est copiose nasci in Germania Britannicam, cum olim vires eius Frisiis etiam cognitæ fuerint, qui eam Romanis contra Stomachacem demonstrarunt: Quo uero nomine iam appelletur, non constat, nisi quis Bistortam, seu herbam paralytios eam esse dixerit: quorum neutrum adhuc neque affirmo, neque nego.

*Bistorta potius Limonium fuerit.

LYSIMACHIA. CAP. 3.

Lysimachiam Leonicenus Corneolam esse putat, qua tinctorum uiridem colorem inficiunt. Huic subscribit Ruellius lib. 3. cap 78. Quamuis post aliam herbam Lysimachion esse putet, quam Galli Pellibossam uocant. Ego autem nullo modo illis assentiri possum, qui Corneolam Lysimachion esse putant. Quoniam Corneola est fruticosa herba, quæ à Germanis Gubetraut appellatur, in ædibus nec aquosis nascens, neque gustu magnopere astringens. Hanc Corneolam Georgius Agricola, Medicinæ doctor, secum ex Italia attulit, sibi à Leoniceno pro Lysimachia demonstratam, sed plures notæ non conueniunt. Vera tamen Lysimachia in aquosis nascitur, & à Germanis Weiderich appellatur. Ruellius eodem quo antea de Lysimachia eum scribere loco dixi, putat Lytri uocabulum corruptum esse à Lutco. Nam ut Victruuius est author, qui non possunt Chrysololla propter raritatem uti, herba Luteum appellata, cœruleum inficiunt. Verum nequaquam ibi Victruuius per Luteum Lysimachiam intelligit (quod Lytron etiam appellatur) sed sui generis herbam, quæ Grecis Isatis, Germanis Weyde, Latinis Lutea, siue Glastum appellatur.

SANGVINALIS MASCULA. CAP. 4.

Polygonon mas, Latinis Sanguinalis mascula, & Proserpinaca, Pharmacopolis Lingua passerina, Corrigiola, & Cetymnodia: Germanis Wegedritz & Deningraß uocatur.

SANGVINALIS, FOEMINA. CAP. 5.

πολύγονου θήλυ, quæ Romanis Sanguinalis foemina, Germanis Schafftenheru appellatur, masculæ omnino dissimilis est. Habet enim idem cum Hippuri genus, specie tantum differt. Nascitur in stagnantibus & lacustribus pratis, caulibus geniculatis, in se factis, & foliis Hippuridis (id est, Roszage!) similis, qui mirum in modum eius pabulo delectantur. Huic etiam similis alia est, sed asperior, quam Germani Schat-rauß appellant, quod ea sculptores in poliendis ligneis operibus uti soleant.

*Polygonos hæc nascitur tantum in aquosis locis: Hippuris etiam extra aquas.

POLYGONATVM. CAP. 6.

Polygonatum sine dubio est ea herba, quam Pharmacopolæ Sigillu Salomonis, Germani Weiswurz & Gelenkwurz appellant. Vtraque gens ab articulata radice illi nomen indidit. Vulgares Germanici herbarii hanc herbam cum Dictamno & Helleboro albo confundunt, detestabili, & digno ut confutetur errore.

CLEMATIS. CAP. 7.

Clematis hæc Peruinca species est, quæ astringendi vires habet. Est enim alia quoque Peruinca, quæ alium ducit: de qua hoc loco non agitur. Germani hanc Clematida wilden Singrün uocant: aliqui Ingrün/ Beruinc.

ALTERA CLEMATIS. [Quidam codices, ut à Gonpylo editus, Clematidem alteram hoc loco non habent.]

Alteram hanc Clematida, ut Galenus refert, Dioscorides in fine quarti libri descripsit. Nunc uero in principio libri quarti utraque describitur, sed male. Priorem enim in principio huius libri astringentibus herbis, ceu Britannicæ, Lysimachicæ, & utriusque Sanguinali, propter uirium similitudinē, coniunxit. Hanc uero quoniam alium semen eius duceret, in quarti libri fine, ubi de purgantibus agitur, descripsit. Est autem Clematis hæc duplicis differentiæ. Vna enim grandis frutex est, proceras arbores scandens, & singulis annis incrementum sumens, quoniam caudex & uiticulæ illi aliarum arborum modo durant. Altera uero per omnia huic similis est, breuior tamen (quamuis & hæc interdum 15. pedum longitudine adolescat) & autumnis caules siue

uiticu

uiticulas amittit. Nascitur hæc in prati s circa arbuſta, quò fluuioꝝ inundationes peruenire queunt. Illa uerò in mōtibꝝ arboꝝ & uinearum ſepes aſcendit. Vtraqꝝ Germanis *Nebling* uocatur. Arboreſcens tamen maioris, & herbacea minoris cognomen habet. Saxones etiam *wilde weinrancken* nominant, quòd ſarmētis uitem æmulentur.

POLEMONIA. CAP. 8.

Polemonia quo nomine iam uocetur, nulli cognitum eſt. Ruellius tamen Polemoniam eam eſſe credit, quam Gallica rura Boſcifauiam uocant, quod nomen cum Germanis commune habent Galli. Nos enim ſic eam herbam uocamus, quod Saluæ ſimilitudinem aliquam habeat, & in dumoſis locis naſcatur, quæ nos *Buſche* appellamus. Vulgo apud nos *Buſchſalbei* herba hæc uocatur. Sed Ruellius eam uia ad hæſtoriam torquet. Neqꝫ folia enim, neqꝫ radix conueniunt, quas ille cōuenire dicit, contra oculis perſpectam experientiam & teſtimonium.

PETRAEVM SYMPHYTVM. CAP. 9.

Συμφυτον πετραϊον, Latini Petream Conſolidam uocant, Germani *Steingunſel*. Naſcitur petroſis & in petris. In pharmacopoliis autem hoc tempore non habetur, præſertim in Germania: quamuis in petroſis locis naſcatur, quales ſunt *Aſciburgi*, duobus à Brunſuico miliaribus.

ALTERVM SYMPHYTVM. CAP. 10.

Alterum Symphytum ſine dubio eſt aſpera illa in uliginoſis locis naſcens herba, quam Pharmacopolæ maiorem Conſolidam, Germani uerò *Beynwelle*/*Schmerwurtz*/*Schwarzwurtz*/*Walwurtz* & *Lotwurtz* uocant.

HOLOSTEVM. CAP. 11.

Holoſteum molliffima dicitur eſſe herba, quapropter ex aduerſo ſic appellata eſt. Quo nomine iam dicatur, ignotum eſt. Ruellius eam à Gallis *Denticulum canis* appellari ſcribit. Cùm uerò idem author alibi gramen, alibi *Coronopum dentem canis* eſſe dicat, parum ſibi ipſi conſtat. Propterea illius opinioni aſtipulari non poſſum.

STOEBE. CAP. 12.

Stœbe quo nomine iam appelletur, nondum comperi. Sunt tamen aliqui qui eam *Scabioſam* eſſe credant. Cùm uerò ab hoc authore nulla eius deſcriptio ponatur, nihil affirmo.

*Alia uidetur *Stœbe* Dioſcoridis & Galeni, neutra uidetur eſſe *Scabioſa*.

CLYMENVM. CAP. 13.

Qualis Clymenon herba ſit, nondum ſcio, Ruellius eam cognouiſſe uidetur.

PERICLYMENVM. CAP. 14.

Periclymenon omnium doctozum conſenſu frutex eſt arbuſta ſcandens, quem Itali & Pharmacopolæ *Matris ſyluam*, Germani *Geißblat*/id eſt, *Caprifolium* appellant. Porro cauendum eſt ne diuerſas res confundamus. Nam quidam Itali & noſtrates etiam Pharmacopolæ, pedali altitudine herbam quandam foliis oblongis per interualla quiuis plerunqꝫ in uno geniculo ſtellæ modo diſpoſitis, ſimiliter *Matris ſyluam* uocant. Ea Germanis *Waldtmeiſter* dicitur, & eſt *Aparinæ ſylueſtris* quædam ſpecies.

*Dioſcoridis *Peryclymenum* idem uidetur cum *Cyclamino* eius altero, & cum *Vite ſylueſtri*, una planta tribus locis deſcripta.

TRIBVLVS. CAP. 15.

Tribuli duplex eſt genus. Terreſtre unum, & aquaticum alterum. Terreſtre in Germania naſci nondum uidi. Aridum tamen à Georgio Agricola ex Italia allatum conſpexi, habetqꝫ eã figuram, quam Dioſcorides illi tribuit. Vehementer errant qui *Tribulos* in Georg. Vergilii uulgares *Carduos*, id eſt, *Diſſeln* interpretantur. Nihil enim cōmune cum hiſ habent. Aquaticus uerò *Tribulus*, quem aliqui non rectè *Marinum* cognominant, ſine controuerſia eſt, quam nos *Waſſernuß*/*Stachelnuß*/*& Spitznuß* appellamus, cuius miram in germinando proprietatē obſeruauimus. Naſcitur in limoſis & ſtagnantibus fluuiis, ut apud nos eſt inferior *Mildæ* pars circa *Dieben*:*Elſter* in *Miſnia*, *Albis*, & alii quidam.

SARXIPHAGON, SIVE SAXIFRAGA.

Credunt nonnulli nō esse hoc caput Dioscoridis, eo solo argumēto persuasi, quod Latina uox, Saxifraga, in principio capitis loco Græci nominis legatur, quam Græci in Sarxiphagon corruerunt, ut fit in alterius linguæ uocabulis nō intellectis. Nullius autem est id argumentum ualoris. Nam ipsi Græci Latina quædam uocabula in suam linguam receperunt, quales sunt ἀξύνια, id est, Axungia, & hæc Saxifraga, & alia quædam. Porro hoc Sarxiphagon est quod Galenus Cestron etiam dici testatur, quodq; Aegineta Pulegio simile esse dicit, sed minus. In Cestri, id est, Betonicæ capite, Dioscorides cum Epithymo comparat. Ego uerò suspicor nō legendum esse Epithimum, quoniam nulla est inter Pulegium & Epithimum similitudo. Præterea in quibusdam Græcis exemplaribus non habetur hoc uocabulum. Quare Thymum pro Epithymo legendum esse non sine ratione conicio, quoniam magna est affinitas inter paruum Pulegium & Thymum. Nascitur apud nos herba quædam in asperis locis, mediam figuram inter Serpyllum, Thymum & Pulegiū habens, qua apud nos Pharmacopolæ pro Polio utuntur, Germanicè wilder Kiesel/wilder Poley. Hęc an Saxifraga sit animaduertendum. Errat Ruellius, quod hanc Saxifragiam esse putat Saluiam uitam. Nam Saluia uita idem est cum Adianto & Capillo Veneris, de quo seorsim, ferè in fine huius libri agit Dioscorides. Porro mira est hodie in appellandis herbis inconstantia. Quicquid enim sanguinem sistit, Sanguinariam uocant: & quicquid calculosis medetur, Saxifragiam, nimis latè patente significatione & uocabulo.

LIMON VM. CAP. 16.

Limonium nomen inuenit, quod in palustribus pratis nascatur: pediculos ex una radice emitit tres uel quatuor, do drantali longitudine, & in singulis terna sunt Betæ similia folia, quo fit, ut decem aut pluribus foliis à Dioscoride describatur. Flores habet candidos, quorum nullam mentionem Dioscorides facit, Germani hanc herbam Wüemangolt & Sibert appellat. † Nullus est eius in Pharmacopolis usus. Sunt & alia duo syluestris Betæ genera, quæ ab Italis & Pharmacopolis Pirole, à Germanis Waldmangolt, id est, syluestres Betæ, & Wintergetin appellantur, quorū Dioscorides non meminit.

Gesnerus
hanc sententiam nō
probat: &
Bistortam
potius Limonium
facit.

LEPORINVS PES, HERBA. CAP. 17.

Αγρόπυρος qualis sit, uel quo nomine iam uocetur, uulgo incognitum est, quamuis, ubiq; in agris nascatur, estq; Trifolii species, quam Germani Nagentlee uocant, & Dajen pfocten.

MEDI VM. CAP. 18.

Medion ut minus cognoscamus, diuersæ eius apud authores descriptiones faciunt. Plinius enim Iridi satiuæ folia eius comparat, Dioscorides uerò Seridi. Sunt etiā Græca Dioscoridis exemplaria, in quibus Iridi, manifestè pro Seride, legitur. Quare uidendum est, & rationibus & coniecturis artificiosis scrutandū, utrum Iridi, uel Seridi, legendum sit.

*Seridi potius quam Iridi legendum conijcimus.

EPIMEDI VM. CAP. 19.

Epimedion suo nomine similiter ut Medion hodie incognitū est. Sed nunc aliud habet nomen, nempe Trinitas, à tribus foliorum partibus. Vnde etiam Græcis Trias uocatur.

*Trinitas dicitur apud Chirurgo Italia: Germanicè Edel leberfrant.

GLADIOLVS. CAP. 20.

Nō temerè cognoscitur hodie uerus Gladiolus. Veteres omnes herbas, quæ Gladio similia haberent folia, Gladiolos cognominabant, quales sunt Acorus, Sparganeum, Xyris, Iris &c. Quos hodiernos quoq; imitamur, sed maiori quàm par erat licentia. Est enim sui generis herba, quæ Gladiolus Latinis, & Græcis ζιφιον, φάσγανον, & αχαι. βύριον appellatur. Eam apud Theophrastum Gaza interdum pugionē, interdum ensem, interdum etiam Gladiolum interpretatus est. Quinetiam Ciperū sui generis lunū, Gladiolū uertit, sed malè. Verus autē Gladiolus in pinguibus & humētibus locis

bus locis nascitur, quæ fluuiorum inundationes obtegere possunt. Caulem habet insigni leuore, ut Theophrastus ait. Propterea Ruellius contra Theophrastum & ipsam experientiam, scabrum caulem illi tribuit. In summo caule ceu umbellam habet, purpureis & ab inuicem distantibus floribus plenam. Hoc enim sibi uult in Græco Dioscoridis textu *συστόλον*. Germani hunc Gladiolum *Schwertel* appellant. Videndum tamen est, ne aliam herbam pro hac aliquis intelligat. Nam Germani quoque, ut Græci & Latini, Gladioli nomen ad Iridis & Acori species transferunt.

*Gladiolum sunt qui *Victorialem rotundam*, aut *foeminam* hodie nominant, *Runde Sigwurz* / *Neünkrafft*. *Longa* quidem uel *mascula* cognominata *Victoralis*, non est huius generis, sed *Allium alpinum*. *Gladiolus uagum* est nomen, ad herbam hic descriptam, & *Gladiolum aquaticum*, & *Cyperum*.

SPARGANIVM. CAP. 21.

Sparganium semen suum in pilulis fert: Nascitur humentibus locis, & Germanis *Degenkraut* uocatur. Nullus est huius, quemadmodum & ueri Gladioli, in nostris regionibus usus.

XYRIS. CAP. 22.

Xyris sine dubio est illa Iridis species, quæ ab Italis *Spatula foetida* nominatur, eam habet quidem florem, sed qui post multos annos primum erumpat: unde aliqui sine flore esse crediderunt, iuxta uulgares hos uersus.

Iris purpureum florem gerit, Ireos album:

Gladiolus luteum, sed Spatula foetida nullum, &c.

ANCHUSA. CAP. 23.

Anchusæ prima species, quæ *Onoclea* dicitur, non temerè apud nos prouenit. Herba est ex syluestris *Buglossæ* genere, cuius radix usque ad interiorum medullam siue neruum rubenti turget succo. Affertur radix eius ex aliis regionibus ad maritimæ Germaniæ urbes, ubi eam *Alkannam*, *Orcanettam Galli*, improprie uocant *Pharmacopolæ*. Nam Arabes *Ligustrum Alkannam* appellant, ut in primo libro diximus.

**Anchusa alia maior est, alia minor: & tertia species minima, quæ Schminckwurz uulgo nominatur.*

ALTERA ANCHUSA. CAP. 24. 25.

Nullus adhuc ex recentioribus scriptis certi aliquid de Anchusa prodidit, præter patrem meum, qui suo studio inuenit, Anchusam alteram hanc esse in sabulosis nascentem, rubente radice, *Buglossam*. Nihil enim est quod descriptioni repugnet. Germani eam *wilde Schenzungen* uocant. Radicis superficies per messem sanguineo succo manat. Male hæc à quibusdam *Cynoglossa* dicitur.

**Aliqui hanc Echion faciunt.*

LYCOPSIS. CAP. 26.

Lycopsis à florum figura dicta est, qui (scilicet flores) hiante suo rictu, patulas luporum fauces imitantur. Alteræ Anchusæ similis est, & species eius, longiorem tantum & asperiore caulem habens, Germani similiter *wild Schenzungen* / uel *warpt Schenzungen* appellant. Nascitur in sabulosis campis, nonnunquam etiã in muris & circa arces in montibus sitas, Male & hæc ab aliquibus *Cynoglossa* appellatur.

ECHIVM. CAP. 27.

Echion absque controuersia est illa syluestris *Buglossa*, quam hodie *Pharmacopolæ* simpliciter *Buglossam* uocant, Germani *Schsenzungen*. *Leoniceus*, uir alioqui doctissimus, & qui primus commissos in plantis errores corrigere conatus est, non satis certis & sufficientibus rationibus, hanc *Buglossam Cirsion* esse putat: quæ secutus etiã est *Ruellius*. Equidem diligentius illos hanc herbam considerasse optarem. Porro cum iam dixerim, nostram uulgo uocatam *Buglossam*, non esse ueram *Buglossam*, sed *Echion*, necesse est in eius locum ueram *Buglossam* substituere, ne in calumniatorum cauillationes incidam. Hoc autem in suum locum differemus. Est & alterum *Echion prædicto minus*, nigrioribus in purpura floribus. Nascitur hoc in pinguis aruis. *Nicander* quoque duas *Echii* species cognouisse uidetur.

OCIMASTRVM. CAP. 28.

Onopordis *Ruellius* laceam albam esse putat, ubique in agris nascentem herbam

quàm uerè autem, nondum uideo: Quando quidem notæ, quas tamen Ruellius conuenire dicit, descriptioni non respondeant. *Gesnerus cum Ruellio sentit.

ERINVS. CAP. 29.

Erinos hæc herba appellata est, quòd Caprifici modo lacteum liquorem remittat. Hodie autem incognita est: quamuis Ruellius eam cognouisse uideatur.
*Aliqui Rapunculum syluestre Erinum esse putant: quam rectè ipsi uiderint, wilde Rapunzel.

GRAMEN. CAP. 30.

Aγρωσις, siue Gramen, quod Germani *Gras* appellant, hoc loco non quoduis scœnum significat, sed eam herbam, quæ ubique in cultis nascitur, geniculatis & dulcibus per terram serpens radicibus ceu uiticulis: foliis arundini similibus, sed multò minoribus. Hanc Germani singulari etiam uocabulo, *Quecken*, *Queckgras* & *Gras* à iumentis appellant, quæ ea herba delectantur. *Queck* enim Saxonica lingua utentibus populis iumenta significat. Quapropter hoc uocabulo Germani *ἀμασίτις* interpretantur. Nam sic etiam Gramen à Græcis dicitur.

CAP. 31.

Gramen arundinaceum, Germanicè *Rhorgras* / *Sauthaw*.

CAP. 32.

Parnasinum uerò Gramen nobis incognitum est, quoniam in Parnaso monte gignitur.

SIDERITIS. CAP. 33.

Prima Sideritis à Germanis *Seyskraut* appellatur. Omnes enim notæ conueniunt descriptioni. Hanc herbam quidam Chamæpityn appellant, sed falsò, ut in fine tertii libri demonstraui. Ruellius herbam Iudaicam, siue Tetrakit Sideritida primam esse putat: quam uerò ipse Iudaicam herbam intelligat, non scio. Nam illi qui auctores huius nominis sunt, sibi ipsis non constant, quam herbam Tetrakit, siue Iudaicam appellent.

CAP. 34.

35.

Alteram Sideritida & tertiam, quæ Heraclea uocatur, ignorare me ingenuè fateor. Ruellius tamen utranquæ cognouisse sibi uidetur.

ACHILLEIA. CAP. 36.

Αχιλλεία qualis sit, hodie omnino ignorant. Ruellius tamen hoc *ἀχιλλείον* Millefolium esse dicit. Intelligit autem Millefolium uulgare siue terrestre: sed magno errore. Nam nostrum Millefolium est Stratiotes Millefolia, siue terrestris, apud ueteres auctores. Hic autem error in grauiorem illum errorem coniecit, ubi Stratioten terrestrem indicare conatur: de qua re suo loco dicemus. Reuera autem Achilleia est terrestri Millefolio cognata planta, quam Germani *Feldtgarbe* uocant, alii *weisse Keimjarn*. Copiosissimè nascitur in pinguibus & quiescentibus aruis.

RVBVS. CAP. 37.

Ῥάβδος, sunt etiam qui *κωσοβάτος* appellant: quamuis *κωσοβάτος* in primo inter arbores describatur, sitquæ diuersus ab hoc Rubo. Hæc igitur nominum permutatio in causa est, quod diuersas *κωσοβάτος* descriptiones apud auctores legamus. Rubus uerò, de quo hic agitur, triplicem differentiam habet. Quidam enim frutices & arbuta ascendit. Quidam etiam paruus omnino est, & in opacis montibus gignitur, rarò cubitum excedente longitudine, fructum post Solstitium maturum ostendens, spinis horret caulis eius, quem singularem plerumquæ erigit. Tertius humi in aruis & alibi reperit in terra, aculeatos ramos siue uiticulas spargens, hanc *χαμαίβατος* Theophrastus uocat, & à Theodoro Gaza nō ineptè Humirubus interpretatur. Omnes hæc species à nobis *Brahmè* & *Krazen* appellantur. Fructus uerò eius, qui Mora Rubi sunt, *Brahmbeer* & *Krazenbeer* appellantur. Malè quidam mora bacci probati, id est, Rubi, pronunciant. **Chamæbatus*, *Saubenbeer*.

RVBVS IDAEVS. CAP. 38.

Rubus hic in Ida, Troadis monte, non tantum gignitur, unde nomen illi Græci indiderunt: Nascitur apud nos etiam in montibus & syluis, sine adminiculis per se uirgis recta ascendentibus subsistens, tenuibus & exilibus spinis, quamuis frequentissimus etiam sine spinis, omnino glabris inueniatur uirgis. Folia à tergo candidiora habens, quam

quàm supradictus. Fructus quoque solstitio maturefcere incipit, qui rufus & leniter hirsutus est. Germani hunc Rubum priuatim *Dimpeer / Dindbehz*, & Mora eius *Dimperen* uocant, quæ gustu iucundiora quam prioris Rubi fructus percipiuntur: Ruellius sine dubio cognouit hunc Idem Rubum, aitque à Gallis Frambosciam appellari. Idem Ruellius fraga Idæi rubi speciem quandam esse putat, nec malè, si non Idæus rubus frutex, & fragaria exilis herbula esset, quæ tota foliis, floribus & fructibus constat: neque enim dignos caules, neque ramos aliarum herbarum modo habet.

Hoc nomina
ue dignos.

HELXINE. CAP. 39.

Duæ sunt herbæ Helxine appellatæ. Vna Cissampelus Græcis, Latinis Conuoluulus uocatur: altera uero Parietaria Latinis dicitur. Vergilius autem Marcellus malè Cissampeli Helxines caput è Dioscoride, quasi adulterinum reiicit, nihilominus tamen nomina eius in Helxines (quæ Parietaria est) capite relinquens, ut sunt Cissampelon, Cissampelon, Melampelon, & Cissanthemon. Helxine igitur, quæ Cissampelos uocatur, à Germanis *Winden / Wede winden / & Saunwinden* appellatur, cuius flores hæcenus Ligustrum interpretati sunt apud Verg. magno errore, ut in primo libro indicauimus. Nascitur etiam in segetibus Helxine, gracilibus & oblongis foliis, flore prædicti floribus simili, sed secundum proportionem minore. Vtraque lacteum liquorem confrica remittit, hæc *Kornwinden* Germanis appellatur. Huic Helxine Elatine similis est, propterea Serapio statim post Conuoluulum Elatinen (Dioscoridem citans) describit. Idem tamen Serapio Cissampelon Ascui, Elatinen uero Athin, corruptis ab Helxine & Elatine nominibus, appellat. Altera uero Helxine, quæ parietaria, Perditium & Muralium dicitur, in parietibus & muris sub stillicidiis nascitur, unde à Germanis *Traufftraut* uocatur: ab aliis *S. Peters Kraut / Tag vnd nacht*. Huic similis est Alfine, cuius caput in secundum librum ante Auriculam muris ab aliquo transpositum est. Nam hoc loco omnes quatuor illæ herbæ describi debent, scilicet Helxine duplex, id est, Cissampelos & Parietaria, illisque similes Elatine & Alfine. Hunc enim ordinem ipse Dioscorides in describendis his herbis seruauit. In multis hodie pharmacopoliis Allinè (id est, *Tag vnd nacht*) Parietariam uocant, sed magno errore. Nam Parietaria tantum in stillicidiis circa muros & parietes nascitur, Alfine uero in syluis, plurimum à parietibus distante natali, à quo utraq; nomē suum inuenit. Cum autem hoc loco de Alfine mihi sermo sit, nequam omittere possum, magno errore apud Plinium Helxines appellatione Carduū quendam describi. Verba Plinii ex lib. xxi. cap. xvi. hæc sunt: Helxine rara uisu est, neque in omnibus terris: est radice foliosa, ex qua media ueluti malum extuberat, connectum sua fronde. Huius uertex summus lachrymā continet iucundi saporis, Acanthicen Mastichen appellatam. Hæc autem de uerbo ad uerbū ex Theophrasti libro vi. cap. iiii. de plantarū historia desumpsit Plinius. Theophrastus uero hoc loco non Helxine habet, sed *ifivn*, quæ carduus pinea à Theodoro interpretatur. Pliniū secutus est Hermolaus Barbarus, qui eadem in Corollario huius cap. scribit. Hunc autem errorem facile in librariorum et scriptores reuerteret aliquis Collinutius, nisi ipse Plin. lib. xxii. cap. xvii. (ubi Dioscoridis Helxinè, id est, Parietariā, siue Perditium describit) scriberet, se, qualis uera esset Helxine, in priori libro dixisse, hoc est, ubi Helxinen pro Ixine apud Theophrastū legit, ut supra demonstraui. Graue hunc errorem nullus adhuc in Plinio animaduertit, quamuis toties emendatus, & reprehensus sit. Sed satis esset, si quis eos errores corrigeret, qui post uitam Plinii librariorum incuria irreperunt. Nam omnes ipsius authoris errores corrigere, onus esset ualde impar unius uiri humeris:

ELATINE. CAP. 40.

Elatine, ut iam diximus, Helxine Cissampelo similis est, florē habet ualde exilem, & triquetrum semen. lacteum liquorem non remittit, qua sola nota à Cissampelo distinguī potest. Nascitur in aruis & cultis locis, Germanis *Erdwinden* appellatur. Hodie nullus illius est in Medicina usus.

* Quidam hanc Orbanchen faciunt.

EUPATORIUM. CAP. 41.

Eupatorii nomine non omnes pharmacopolæ eandem herbam ostendunt. Ut autem

breuiter dicam: Nullus uerum Eupatorium cognouit, præter eos qui hodie Agrimoniam uocatam herbam Eupatorium uocant. Nam reuera Eupatorium est ea quæ nunc falsò appellatur Agrimonia: qui error Dioscoridis etiã ætate fuit. Propterea illius authores à Dioscoride in hoc capite iure reprehenduntur. Sed tanta fuit hætenus barbaries, ut nullus eam reprehensionem animaduernerit. Dudum de hac rescripserunt Leonicenus, parens meus, & alii plures, quibus etiã ipse Ruellius subscribit. Germani *Udermenig*, Eupatorium uocant, & *Leberletten* / quia lappas habet.

QUINQUEFOLIUM. CAP. 42.

Quinquefolium Græci *πεντάφυλλον*, Germani *Fünffblat* / & *Fünffingertraut* appellant. Serpit per terram multis & longis uiticulis, ex geniculis singulis radices in terram demittentibus. Est etiã sine dubio Pentaphylli species, quæ Tormentilla appellatur: quod ex foliorum & florum figura, & totius herbæ sapore, temperamento & uiribus iudicare qui uis potest. Quapropter illi minimè sunt accusandi, qui Tormentillam *πεντάφυλλον* esse scripserunt. Hi autem qui omnino nos uero Pentaphyllo carere scriptis prodiderunt, nullo modo probandi sunt. Vbiq; enim in pharmacopoliis uerum habetur *πεντάφυλλον*.

* *Quinquefolium simpliciter dictum, humi serpit: eiusdem species minor, id est, Tormentilla uulgò dicta, rectè surgit.*

PHOENIX. CAP. 43.

Phoenix hæc herba à punice coloris semine dicta fuit. Est autem frumentacea & spicata planta, in aruis & recenter illitis luto maceratis nascens, & Germanis *Weuße Korn* / siue *Weuße gersten* appellatur, aliis *Fürsthaber* / frumentum tectorum.

IDÆA RADIX. CAP. 44.

Idæa radix qualis sit, hodiè omnino ignoratur. Nomen inuenit ab Idæa monte, in quo fortè copiose nascitur. Quapropter non credo ubiq; eam apud nos prouenire.

* *Sunt qui aliud faciant Idæam herbam apud Plinium: aliud radicem Idæam, quarum parum à Rhodia distare putant, & fortè Ben rubrum uulgò dictum esse. Folia autem rusci non huic, sed herbarum Idæe attribuenda: confunde utriusq; historiam.*

RHODIA RADIX. CAP. 45.

Ex Macedonia olim Rhodia radix in Græciam ferebatur, propterea radicem tantum descripsit Dioscorides: folia uerò, caules, & alias eius partes quales sint, nullus unquam scriptor prodidit. Radicis tamen tam certæ à Dioscoride afferuntur notæ, ut facillimè deprehendi possit, si modò aliquis in eam incidat. Ego cum præterito anno apud circumforaneum herbarium radicem quandam uiderem omnes notas habere, quas Dioscorides Rhodiæ tribuit, statim iudicauit eam Rhodiam siue Rhodiada radicem esse: simulq; nomen ab eo quærens, quod Rosaria erat, cum audirem ipsum quoq; nomen conuenire, nihil dubitabam. Emptam itaq; radicem terræ mandauit, quæ proxima æstate caules, folia, flores, & semina maiori Crassulæ similia protulit. Eandem radicem cum in Italia uidisset Georgius Agricola Medicus, harum rerum studiosissimus sectator, statim ipse quoq; iudicauerat eam Rhodiam esse, cuius partem apud illum uidimus, estq; omnino cum nostra hac eadem. Idem Agricola Portulacæ siue Crassulæ folia Rhodiam radicem habere in Italia obseruauit, qualia etiam in nostra domum ab illo reuersi inuenimus. Cum igitur diuersorum hominum iudicia in eadem re conueniant, respondentibus etiã omnibus descriptioni notis, nihil est, quod aliquis dubitet, Rosariam esse Rhodiam radicem, quam Germani *Rosenwurts* appellant, ab odore rosarum dictam, non à Rhodo. Nascitur copiose in Alpibus circa Saltzburgum. Porrò illud constanter dicere ausim, Galenum hanc radicem non cognouisse, quoniam eam calidam in secundo, siue in principio tertii esse scribit. Quod temperamentum ex uiribus, quas Dioscorides illi tribuit, collegit. Verum cum ipsæ quoq; Rosæ similiter ut Rhodia radix, capitis doloribus medeantur, nec tamen calidæ sint, falsa est hæc ratiocinatio. Galenus autem Rhodiam radicem tantum digerendo capitis dolores pellere credidit, cum tamen id partim propter percutiendi uim, partim etiã propter aliquam partium tenuitatem faciat. Constat enim ex

nim ex contrariis qualitatibus, humida ac calida, scilicet terrea & frigida, quemadmodum ipsæ etiam Rosæ, quod ii qui plantarum odoribus nares, & saporibus linguam exercuerunt, facile percipere possunt. Nam odore, sapore, & colore omnino rosas imitatur Rhodia radix.

EQUISETVM. CAP. 46.

Hippuris, Cauda equina, siue Equisetum, à Germanis *Kannentraut / Roszagegel / Schaßthew / & Taubenroeten* id est, Columbina colus, appellatur quoniam præludium quoddam ante germinationem colo in torulos tornatæ simile, ceu penso inuolutum, primo uere emittit. Longiora folia & teneriorem habet caulem, quam Polygonos fœmina, nec in aquis, ut illud, prouenit. Facile igitur ab inuicem discerni possunt.

EQUISETVM ALTERVM. CAP. 47.

Alterum Equisetum priori simile est, breuioribus tantum foliis. Quapropter non existimo hoc genere ab illa differre, quoniam primam etiam Hippurim multum mutari secundum diuersos natales obseruauimus.

*Nascitur in syluis, Wilder Roszagegel.

COCCVS INFECTORIVS. CAP. 48.

Frutex est sui generis, foliis Aquifoliæ. Kermes Arabibus. Est & alius Coccus uermiculus dictus, Zerbs Polonis.

TRAGIVM. CAP. 49.

Si (ut Dioscorides scribit) sola Creta Tragium gignit, nulla nobis spes est, quod in nostris regionibus inueniatur.

*Non eodem modo ab authoribus describitur.

ALIVD TRAGIVM. CAP. 50.

Aliud Tragium quo iam nomine appelletur, uel an apud nos proueniat, nondum compertum est.

*Non est proprie frutex.

TRAGVS, HERBA. CAP. 51.

De Trago hac parens meus in Botanologico suo disseruit, qui primus eam in lucem rursus restituit, Germani *Dünerbeer* siue *Dünertrauben* uocant, quidam etiam *Kazentreubin / uel Blatloß*. Sed hoc nomen latius patet. Itali Pagnolla dicunt, quod oblongi eius acini, quos pro foliis habet, Pineis nucleis similes sint. Nascitur maritimis littoribus, fluminibus imminentibus apricis petris, & in muris, aliquando etiam in tegulis. Antonius Musa errat longè, quod Italorum Pagnollam Aizoon minus dicat esse. sunt enim tam similes inuicem herbe, ut non facile à quouis discerni possunt, minus Aizoon & Tragus. Propterea utriusque differentias ponere non erit inutile. Dioscorides Aizoon minori *ἀνθη χλωρὰ* tribuit. Significat autem hoc loco *χλωρὸν* non simpliciter uiridem, sed luteū & modicè ad uiridem inclinatum colorē. Theophrastus etiam per *χλωρὸν* simpliciter luteū intelligit lib. vii. de hist. plantarum in fine capituli xiii. Vbi Anthemii, id est, Chamemeli florē foris candidum, intus uero *χλωρὸν* esse scribit. Eo loco Gaza malè uiridem, interpretatus est. Nam omnes uidemus, Chamemeli florem in medio nō uiridem, sed luteū colorem habere. Et ipse Dioscorides mediū floris Anthemidis ad aureum colorem inclinare scribit, qui plurimè à uiridi differt. Quapropter cū Aizoon minus *ἀνθη χλωρὰ*, id est, luteos flores habeat, quos sepius etiam nos in ea herba uidimus, nullo modo Pagnolla minus Aizoon esse poterit. Habet enim Pagnolla, id est, Tragus, nō luteos, sed candidissimos flores, quos in omnibus locis producit. Hinc est quod nullos flores in Trago describit Dioscorides. *Huius herbe folia Dioscorides fructus nominat.

IVNCVS. CAP. 52.

Σχοιν Græcis in genere omnis Iuncus dicitur. Germanis *Bingen / Xit* & *Sem pten*. Habet autem multas species Iuncus. Est enim molli acumine quidam, qui ubique apud nos in aquosis nascitur, & priuatim à Græcis *χοιν* & *λεία*, id est, leuis siue lenis Iuncus appellatur. Qui uero maritimis nascitur locis, acuto & ad uulnus infesto est acumine, *ἐξύχων* uocatus: eo nos caremus. Grandis uero Iuncus in lacu-

bus

bus & stagnis nascens quæ Græcis ἀλόχοινϑ, Germanis Kofbinzen siue Pserdebinzen/Latinis Mariscus nominatur. Est & quartus Iuncus Euripici nomine, quamuis quædam exemplaria Dioscoridis Aethiopicum eum appellent. Sed ut meam opinionem dicam, nullus est hoc nomine apud omnes alios authores Iuncus. Quapropter necesse est huic loco subesse mendam, & neq; Aethiopicus, neq; Euripicus legendum. Nam Galenus, qui Iuncorum species & vires ex Dioscoride collegit, nullam facit Euripici siue Aethiopici Iunci mentionem. Et quod hic de Euripico legitur, ille de Holoschoeno scribit. Serapio etiam qui de uerbo ad uerbum Dioscoridis caput de Iunco interpretatur, nullum Aethiopicum siue Euripicum Iuncum habet, sed similiter ut Galenus de tertio Iunco, id est, Holoschoeno eadē scribit, quæ nūc in exemplaribus Dioscoridis Euripico siue Aethiopico tribuuntur. Quapropter audacter ex Dioscoride hæc duæ dictiones reiiciendæ sunt, Aethiopicus siue Euripicus, & in locum ἀλόχοινϑ substituenda.

LICHEN, HERBA. CAP. 53.

Lichenem Græci hanc herbam appellarunt, quod more lichenis, id est, impetiginis in humidis & umbrosis petris serperet. Serapio eam Hazez Alsacher appellat, interpretis uero Epaticam reddidit. Vulgo enim Epatica herba uocatur, quam Lichena ueteres dixerunt. Sed præter hanc innumeras alias habent Epaticas, qui uulgaribus & à nullis authoribus traditis nominibus delectantur. Lichen autem (ut ad rem nostram redeamus) herba est in humidis & umbrosis petris, nonnunquam etiam in gelidorum puteorum lapidibus serpens, quam quidam Epaticam, Germani Steinflechten & Wößflechten/ & Lâberkraut appellant, neq; caulem, neq; flores, neq; semen habet, quamuis interdum breuissimos quosdam pediculos, parua ceu acetabula ferentia protrudat. Sed hæc neque flores, neq; caules, neq; semina propriè dici possunt.

PARONYCHIA. CAP. 54.

Paronychia quo nomine iam appelletur, non quiuis dixerit:

CHRYSOCOME. CAP. 55.

Similiter etiam ignoramus, quid Chrysocome sit, cui nomen aurei coloris corymbi indiderunt. Saracenicam tamen Mentha, quam recentiores Græci Costum herbam, Germani uerò Marien münze appellant, sine dubio est Chrysocome cognata. Habet enim in summis caulibus aurei splendoris corymbos, & Veratro nigro similes radices. Estq; herba tota cum radicibus admodum odorata.

CHRYSOGONVM. CAP. 56.

Chrysogonon ab aurei coloris semine nomen suum inuenit. Quo uero nomine hodie uocetur, & an apud nos proueniat, omnibus adhuc ignotum est.

HELIOCHRYSVM. CAP. 57.

Heliochryson apud Theophrastum Aureliam interpretatur Theodorus Gaza. Est autem herba quæ in pharmacopoliis Stichados citrinum, & Germanis Keimblum/Steinblum/Winterblum/ & Jungling uocatur. Malè in hoc capite aquosis conuallibus interpretatus est Verg. Marcel. Nam in Græcis codicibus χαρὰ δρόσους, τὸ ποτὸς legitur: quibus uocabulis significantur torrentibus & imbribus abrupta loca, quæ alias sicca sunt, præterquam cum per ea imbrum torrentes delabuntur. Huiusmodi enim locis in aspero sabulo Heliochrysum nascitur, & nunquam in aquosis uallibus. Nam aspero, arenoso & sicco solo gaudet. Apud Gal. & Aeginetam per Amaranthū Heliochryson est intelligendum. Nam huius etiam flores, quemadmodum purpurei Amaranthi, nō marcescunt, ut nomen indicat. Si quis autem illorum authorum capita de Amarātho Dioscoridis Heliochryso conferat, omnino eandem herbam esse pronunciaré cogetur. Purpurea uero Amarāthus, Plinii nimirū, qui uulgò flos amoris dicitur, nullam facit Medicinam, propterea ab hoc authore non descripta est. Ruellius minimè uerū Heliochryson indicat, qui lib. iij. cap. xxiiii. Stecha-

Dos citrinā uerā Stichada esse dixit, magno & ipsum errore. Nam Stichas uera longē alia est herba, quam quæ Stichados citrinum uocatur.

CHRYSANTHEMVM. CAP. 58.

De Chrysanthemo seu Caltha in Buphthalmo differuimus, ubi eam à Germanis **Goldtblumen** appellari indicauimus.

* Videtur hoc caput cum Buphthalmo confusum.

AGERATVM. CAP. 59.

Ageraton quo nomine iam appelletur, & an in nostris etiam regionibus nascatur, nulli cognitum est.

VERBENACA RECTA. CAP. 60.

Verbenaca hæc recta dicitur, quod rectis surgat caulibus. Germani hanc **Danen-
kamp** appellant. Nascitur aquosis locis.

VERBENACA SUPINA. CAP. 61.

Hæc autem Verbenaca resupinatos erigit caules, & ubiq; adhuc in pharmacopo-
liis Verbenaca, & à Germanis **Eisenkraut** / siue **Eisenhart** (ab effectu, quia incuruos
habet circa radicem ramulos) appellatur. Columbæ utraq; Verbenaca delectantur, un-
de illi **παρασπείρον** & nomen Græci indiderunt, qui eam **ἱερὰ βοτάνη** etiam, id est, Sa-
cram herbam uocant. Sunt hodie aliqui qui luteis & paruis floribus herbam quan-
dam Verbenacam fœminam uocant, sed eam Irionem esse secundo libro docuimus:
nihil enim cum Verbenaca commune habet.

ASTRAGALVS. CAP. 62.

Astragalus herba à radicum, cum talis, similitudine appellata est, hodie autē quid
sit, ignorant omnes. Ruellius tamē cognoscere uisus est sibi, cui cum ratione est adhi-
benda fides. Nascitur ubiq; æditis fruticosisq; locis. Germanis **Knollenkraut** uo-
catur, quibusdam **Christianwurze**.

HYACINTHVS. CAP. 63.

Quantum ex poëtis & aliis Rei rusticæ scriptoribus intelligere possumus, non u-
nius tantum herbæ nomen Hyacinthus fuit. Nam Irin quoq; Hyacinthum aliqui no-
minarunt, & poëte Lilio similem Hyacinthum esse dicunt, colore tamen differre, quo-
niam Lilio insit argenteus candor, Hyacintho uero purpureus color. Porro Hyacin-
thus quem Medici intelligunt, parua herba describitur, multis & purpureis in coma
gibbosa constitutis floribus. Hunc licet hodie omnino ignoremus, spero tamen me,
quid reuera sit, non ita post longum tempus nos affecuturos. Nascitur in Comitatu
Mansfeldensi iuxta montem Petri copiose, & Germanis **Breünling** uocatur.

* Heluetijs, ut quidam aiunt, nescio quibus, **Kolrosen**.

PAPAVER ERRATICVM. CAP. 64.

* **Μικρὸν ποικίλον**, Latinis Papaueralis, & Papauer erraticum, pharmacopolis Papauer
rubeum, Germanis **Wilder mahn** / **Feldtmahn** / **Kornrosen** / **Klapperrosen** / &
Autz ben dicitur. Notum omnibus erraticum Papauer est, nascitur in aruis & sege-
tibus. Sciendum est in hoc cap. improvidē comparari huius Rhœadis Papaueris fo-
lia Origani & Thymi foliis, Non posset dissimilior esse horū proportio. Habet enim
Rhœas Erucae siue Cichorii modo incisa folia, à qua similitudine longissimè rece-
dunt Thymi & Origani folia. Abundant igitur & ab aliquo malè adiecta sunt uoca-
bula ista. Vehementē errant, qui hoc Papauer cornutū Papauer et Memithen, id est,
Glaucio esse putāt. Est enim quelibet illarū ab aliis diuersa, et proprii generis herba.

SATIIVM PAPAVER. CAP. 65.

* **Μικρὸν ἰμπερον**, id est, satium Papauer, quod Germani **Wahn** / siue **Wagen** uo-
cant, duo prima diuisione genera habet. Thylacite ab oblongo et utriculis simile capi-
te nominatur, habet hoc candidum semen, quod hodie Papauer album dicitur. Alte-
rum uero nigrum semen in lato sessili & doliolo simili capite, unde etiam à Græcis
Pithite nominatum est, uulgo hoc nigrum Papauer à pharmacopolis nuncupatur:
Ex nigro hoc Papauere lacteus liquor leniter incisis uasculis colligitur, quē Opium
in omnibus adhuc pharmacopoliis nominant. Exprimitur etiam ex tuis foliis & ua-
sculis succus, & exiccatur. Eum priuatim Græci **μικρὸν ἰμπερον** uocant, sed uiribus mul-
to est liquore imbecillior, propter inconcoctam & aqueam substantiam, eandem
ob cau-

ob causam facilius putrescit & teredines sentit. Quidam interpretes cum apud Græcos authores Opon, siue Opium legunt, succum Papaueris interpretantur: sed magno errore. Nam *μυκόνιον* succus est Papaueris, Opos uero siue Opium, est liquor eiusdem.

PAPAVER CORNUTVM. CAP. 66.

Μυκωρ κεράτις, Latinis Corniculare, siue Cornutum Papauer, Germanis *Hornmahn* appellatur. Non habetur hoc in nostris pharmacopoliis. A quibusdam tamen in hortis feritur. Siliquam habet longam Fœnugræci siliquæ æqualem. In Dioscoridis exemplaribus male legitur *καρπὸν δε μικρὸν*, id est, fructum breuem, ut Vergilius Marcellus interpretatus est. Cum uero eundem fructum cornu modo inflexum, & Fœnugræci siliquæ similem esse dicat, nequaquam *μικρὸν* sed *μακρὸν* legendum est, quod ipsius fructus oculis subiecta forma manifestè indicat. Serapio quoque, ubi hoc Papauer de uerbo ad uerbum ex Dioscoride descripsit, dicit, illud habere semen minutum in subtilibus & longis uaginis. Errant qui cornutum Papauer esse putant in segete nascens Papauer, quod antea Rhœzada nominauimus. Differt etiam ab hoc Papauere cornuto Memythe, id est Glaucium, ut prius aliquoties indicauimus.

PAPAVER SPUMEVM. CAP. 67.

Μήκωρ ἀφρώδης, quod quidam etiam Herculeum, siue Heraclion uocant, ignota omnibus nunc est herba, neque ipse Plinius eam cognouit. Nam libro xx. capite xix. de hoc Papauere sic scribit: Alterum est syluestribus genus Heraclion uocatur, ab aliis Aphron, foliis (si procul intuearis) speciem passerum representantibus, radice in summa terræ cute, semine spumeo, ex hoc lina splendorem trahunt æstate. Hæc autem de uerbo ad uerbum ex Theophrasti de hist. plant. libro ix. cap. xiii. desumpsit Plinius. Sed nequaquam Theophrasti mentem intellexit. Nam hic Papaueris huius folia Struthi siue Struthii herbe foliis comparauit, quæ lanaria radícula etiam appellatur, quod scilicet radice eius lanæ & lintea candorem acquirant. De Struthio hoc in secundo libro differuimus. Commisit itaque hoc loco Plinius duplicem errorem, utrunque satis magnum. Primus est, quod pro herba Struthio passerem animal interpretatus sit. Alter uero, quod dixerit, Papauere lina candorem trahere. Cum igitur Struthos passerem etiam significet, facilis esset prior error, nisi ipse Theophrastus aperte indicaret, se non passerem, sed herbam Struthii appellatione intelligere. Dicit enim Heraclion Papauer folio constare Struthii, quo splendore in linteis tribuant. Candorem autem linteis non passere sed herba lanaria, quæ Struthos siue Struthion Græcè dicitur, tribuunt. Potuisset etiam ex hoc colligere Plinius, Theophrastum herbam & non auem intelligere, cum sic de Papauere Herculeo scribat: Constat folio Struthii. Quibus uerbis aperte indicatur, Struthion folia habere, quod plantis & non animalibus proprium esse omnes nouerunt. Ne autem alicui incredibile uideretur, herbe huius folia passeris speciem habere, Theophrasti uerbis hanc parenthesin adiecit Plinius: Si procul intuearis.

Error Plinij.

* Hoc fortè est Ben album syluestre.

HYPECOVM. CAP. 68.

Υπήκοον quo iam nomine appelletur, nullus adhuc scriptis prodidit, neque aliquis ex doctis nouit. Propterea mihi quoque ueniam dari non est iniquum, quod ipsum non nouerim.

APOLLINARIS. CAP. 69.

Υοσκύναιος, Latinis Altercum, Apollinaris, Symphoniaca, & Hyoscyamus, Germanis *Büentraut* uocatur. Tres habet differentias. Est enim purpureo flore & nigro semine quædam. Altera florem luteum & semen subflauum habet: utraque apud nos non nascitur, & quoniam uenenatæ sint, nihil refert quod nos careamus. Tertia omnium est innocentissima, quæ flore constat albo, sed in medio purpureo, & semine candido. Nascitur hæc apud nos ubique in ruderibus, fossis, & circa oppida pagosque.

PSYLLIVM, SIVE PVLICARIS. CAP. 70.

Ψύλλιον & Pulicaris dicta hæc herba est, quod semen eius colore & quantitate pulicibus simile sit. Notum hoc est eodem nomine omnibus pharmacopolis. Herba ipsa sponte apud nos etiam & copiosissime nascitur, præsertim Iuturboci, & vicinis locis.

SOLANVM QVOD EDENDO EST. CAP. 71.

Στρώχον & κηπαῖος, Latinis Solanum & Cacubalum, pharmacopolis Solatrum, Germanis *Nachtſchatte* uocatur. Multa sunt solani genera, quæ deinceps enarrabimus.

Hoc loco Dioscorides uulgare solanum intelligit, quod nos simpliciter *Nachtſchatten* / & pharmacopolæ Solatrum appellant. Serebatur olim cibi gratia. Nos uero illud in cibo uitamus. Theodorus Gaza omnes Solani species Vesicarias apud Theophrastum interpretatur, sed malè. Nam Vesicaria speciale nomen est, & uni tantum Solani speciei proprium, quæ fructus uesicis similes fert, unde & nomen inuenit.

VESICARIA. CAP. 72.

Αλικάκαβος, quod φουσαλίδα etiam hic author & Aëtius uocat, Arabibus & pharmacopolis corrupto ab Halicacabo nomine Alkekengi dicitur, Germanis uero *Jurdenfirſſen* / *Blasenbeer* / *Blasenfirſſen* / & *Schlucten*. Nascitur circa uineas sponte, in quibusdam etiam locis in hortis seritur: fructum habet in rubenti & leniter turbinato folliculo ceu uesica, croceum, & Ceraso magnitudine æqualem.

SOMNIFICVM SOLANVM. CAP. 73.

Στρώχον ὑπνωτικόν hodie ignoramus. Id tamen certum est, Amarum dulcem, id est, *Jelenger ie lieber* / huic ualde cognatam esse. Foliis enim, florum forma, fructu & uiribus (quas in me ipso expertus sum) Solanum refert.

SOLANVM FVRIOSVM. CAP. 74.

Στρώχον μανικόν in Aegypto copiose nascitur, unde ad nos fructus eius afferuntur, quos pharmacopolæ Cuculos de Levante, id est, Solanum orientale uocant. Nam Cuculus idem est quod Cacubalus siue Solanum, Levante uero Itali orientem à leuando uocant. Antequam autem ad nos perferantur hi Cuculi, omnino exiccantur interiores nuclei, & succosa caro quæ corticem ambit. Semel satis recentes uidimus. Pisces quamprimum eos deglutierint, uertigine corripuntur, & supini aquis innatant, ita ut facillimè manibus apprehendi possint.

*Mibi Coccali orientis uulgo dicti cum Solani huius historia conuenire non uidentur.

DORYCNIVM. CAP. 75.

Nullus ex ueteribus tum Græcis tum Latinis, hanc herbam descripsit, præter Dioscoridem, qui historiam eius ex Crateua desumpsit. Plinius & alii quidam crediderunt, Dorycnium idem esse cum Solano furioso, quod falsum esse Nicander, Dioscorides, & plures alii testantur. Reuera autem sui generis herba est Dorycniū, de quo meam opinionem paucis proferam: Seritur à Venetis monachis, & à paucis in Germania Medicis herba, quam Granacordis & Halicaccabum alterū uocant, ab Halicacabi fructus similitudine. Habet hæc herba omnes notas & uires, quas Nicander & Dioscorides Dorycnio tribuunt, † sola tamen folia non conueniunt, quæ Dioscorides oleæ foliis similia esse dixit. Sed hoc me nihil mouet: Desumpta ex Crateua est historia, potuitque corrupti locus iste, ubi de foliis agitur. Respondēt candidi flores, folliculi, unde etiā Halicaccabus à ueteribus & nostris appellatur. Conueniunt etiā ad amissim in folliculis contenta, rotunda, dura, leuia & colore uaria semina. Conuenit etiam eorū numerus, & cōmanducata lacteum habent colorem & saporē, quas notas Dorycnio Nicander tribuit. Quinetiam somnifica sunt eius semina, nec sine periculo uitæ intra corpus sumuntur. Quapropter cum omnes alię notę conueniant, uerisimile est in foliorum comparatione mendam esse. Seuius hanc herbam, uidimus & gustauimus.

† Reprehēdit hanc opinionem Matthiæus.

stauimus. Propterea non ex aliorum relatione ista de Dorycnio scripsimus: Grana eius comesta suauiore somnum quam Opium afferunt: Sed cauendus est magnus illorum numerus.

MANDRAGORAS. CAP. 76.

Non sine causa turbabitur, qui Theophrasti & Dioscoridis de Mandragora uerba considerabit. Dioscorides enim Mandragoræ primi fructus sorbi magnitudine, & luteo colore esse dixit, quamuis Marcellus malè uittellis ouorum interpretatus sit, ratus *uittis* legi oportere, quæ uox oua, non ouorum uittellos significat. Probati codices *duas*, id est, sorbis, habent, ubi Serapio Mespilum interpretatus est, sed malè. Hoc autem peccatum potius interpreti, quam Serapioni adscriberim. Alterius uerò mala, siue fructus, duplo maiora, & croceo colore depinxit, utriusque etiam caulem negat. Sed Theophrastus Mandragoræ caulem esse manifestè indicat, de histo. plant. lib. vi. cap. ij. Vbi fructus eiusdem niger & acino uuæ similis describitur. Sed malè *ραγώδης* racemosus reddidit Gaza. Nam *ράξ*, *ράγος*, uuæ acinum significat, unde deriuatur *ραγώδης*, quo uocabulo acino uuæ simile quiddam Græci intelligunt. Ruellius non racemosum, sed ouum legi oportere apud Theophrastum censet, sed magno errore. Non enim corruptus est iste apud Theophrastum locus. Cum uerò contraria omnino sit Mandragoræ historia apud Theophrastum & Dioscoridem, facilè temerarius quisdam alterutrum authorem mentitum esse pronuntiaret: quod ne aliquis faciat, moneo & suadeo. Nam uterque satis exquisitè & optimè Mandragoræ historiam executus est, (quod fortasse Paradoxon alicui uidebitur.) Sed illud nunc demonstrare incipiam: Dioscorides tres Mandragoræ species enumerat, Theophrastus autem unam tantum. Dioscorides autem marem & fœminam Mandragoram, id est, priores duas species, quas solas uiderat, descripsit ea forma, qua adhuc in Italia cognoscuntur. Quin & ego fructus & semina uidi, plantaui & enata folia historię conuenire animaduerti. Hos duos Mandragoras Theophrastus non cognouit, neque aliquam eorum mentionem facit. Tertiam uerò Mandragoræ speciem, quæ Morion priuatim dicitur, Dioscorides non uidit, ut ex uerbis illius aperte colligimus, & hæc est quam Theophrastus describit Mandragoras: grandem habet radicem, caulem procerum, folia Solani & Mandragoræ prioris foliorum mediam habent figuram, flores profert nigros, & post hos nigros fructus grandi uuæ acino æquales (id est, wie ein grosse Weinbeere) qui uinosum succum gustatus emittit. Vidimus eam plantam in Hessiæ umbrosis & antiquis syluis iuxta speluncas nasci, Hessi Dolltraut dicitur, quo nomine Græcorum Morion interpretantur, Alii etiam Schlaffbeer eam uocant, quoniam soporem fructus eius faciunt. Porro nullum tam stupidum esse existimo, qui credat in humanam formam sculptas illas radices, quas Agyrtę ostentant, Mandragoram esse. Fingunt enim radicem aliqui ex radice bryoniæ & althęæ, alii aliter. Veri Mandragoræ radicis cortex in pharmacopoliis suo genuino nomine habetur.

ACONITVM PARDALIANCHES. CAP. 77.

Pardalianches Aconitum, quo pantheras uenatores necant, hodie nulli cognoscitur. Si tamen huius historię conferamus herbam, quam nos ab uno fructu, quem solum fert, Linbeer uocamus, uiresque cōsideremus, manifestè uidebimus eam hoc Aconitum esse, quod Theophrastus alibi Telyphoston, alibi *Μυόφρονον*, alibi etiam Scorpionem uocat, quoniam radicem habet graminis modo geniculatam, & scorpionis caudæ similem.

* Fallitur Cordus: est enim Linbeer Solanum syluaticum quoddam, frigide facultatis, non septicæ.

ALTERVM ACONITVM, ID EST, LYCOCTONON, SIVE

Cynoctonon. CAP. 78.

Aconitum quod Lycoctonon & Cynoctonon dicitur, quoniam lupos & canes interimat, tres habet differentias: quarum una, quæ est efficacissima, à pharmacopolis habetur, & ab his radix Aconiti dicitur. Germani uerò Græcum nomē Lycoctonon interpretantur, Nam Dollschwurz à nobis appellatur, quod uenatores Lupos & Vulpes eius radice necent.

* Id quod purpureos flores habet, dicitur Münchsappen.

CICUTA. CAP. 79.

Κόνησος Latini Cicutam, Germani Wüterich & Wütscherling uocāt. Non cognoscitur ab omnibus Cicutā. Nam aliam herbam minimē uenenatam hoc nomine habent pharmacopole, cuius semen longum & gracile existit, ideoq̄ creditur apud nos non esse uenenata Cicutā. In causa est, quod ueram Cicutam non nouerunt, quæ in nostris etiam terris præsens est uenenum: quod manifestissimis exemplis probari potest. Non enim rarō contingit pueros radice & semine eius, quod Aniso equale est, uesci & intermori. Habet Cicutā fœdissimum odorem, quo solo statim abominabile eius uirus percipitur. Sunt autem plures eius species.

* De temperamento eius controuersia est, sicut de Coriandro. Species Cicutæ etiam in arboribus nascitur, semine aniso simili, Gleysen.

TAXUS, ARBOR. CAP. 80.

Taxus arbor, quæ à Græcis Σμίλαξ appellatur, uenenum est. Ideoq̄ oportet, ut diligenter animaduertamus, quam rem intelligant scriptores, cum Smilacem apud eos legimus. Nam præter hanc arborem duæ sunt adhuc plantæ, quæ Smilaces appellantur. Vna lenis siue satiuā dicitur Smilax, id est, Dolichus. Altera aspera est Smilax, siue Hedera Cyliffa. Est autem Taxus arbor sine dubio ea, quam nos eius Eiben uocamus, è cuius ligno adhuc arcus & scorpiones fiunt, quos optimos ex Taxo fieri auctores tradunt. Hi autem maximē errant, qui Eiben Ebenum esse credunt, sola nominis similitudine decepti. Noluit in primo libro inter arbores describere Taxum Dioscorides, ne cognata facultate præditæ res distraherentur. Cum igitur Taxus uenenum sit, non immeritō hoc loco inter uenenatas plantas recensetur.

APOCYNVM. CAP. 81.

Apocynon qualis sit herba, hodie omnino ignoramus. Cognominatur hæc etiam Cynocrambe, quoniam canes interimat. Porro alia est etiam quæ proprio nomine Cynocrambe uocatur, ut suo loco ostendemus. Quapropter uidendum est, ne diuersæ naturæ res confundamus.

* Apocynum uerum pingit Matthiolum.

NERIUM. CAP. 82.

Nerion quod aliqui Rhododaphnen & Rhododendron, à rosæ simili flore uocant, arbor est quibusdam temporibus uenenata, è cuius & Aconiti floribus in Ponto uenenatum mel apes colligunt. Arbuscula hæc in nostris regionibus non nascitur, in Italia à quibusdam in hortis ostentationis causa plantatur, & nos ipsius semina seuiimus: fructum habet longum, intus ceu carduorum pappis refertum, qui in quibusdam Dioscoridis exemplaribus malè Hyacinthi pappis similes esse leguntur. Cum autem Hyacinthus nullos omnino pappos habeat, legendum est Acanthi, id est, Spine siue Cardui alicuius, ut probati codices & ipsa experientia testantur. Monendi etiam Medicinæ studiosi sunt, apud Aëtium in compositione Esdræ malè seorsim legi Flores Nerii & Rosarū Rhododaphnes, Nam eadem arbor Nerion et Rhododaphne est. Rosæ itaq̄ Rhododaphnes nihil aliud sunt, quàm flores Nerii. Videtur itaq̄ flos Nerii interpretatio esse Rosarum Rhododaphnes ad marginem signata, quæ postea ab aliquo indocto in ipsum uerborum contextum posita est. Porro ipse Galenus & Dioscorides diuersas Nerio uires adscribunt. Ille enim Nerion homini quoq̄ uenenum esse dicit: Hic uerò homini contra uenena remedium facere. Possent autem hi auctores conciliari hoc modo, si intra corpus sumatur Nerion uenenum esse, Si uero foris imponatur, contra uenenatorum morsum Medicinam facere. Sed sic se rei ueritas habet. Nam probata exemplaria addunt σὺν οἴνω πινόμενα, id est, cum uino pota, uidelicet flores & folia. Sic etiam in Plinio manifestè legitur, qui proculdubio hoc ex Dioscoride transcripsit. Quin etiam in Esdræ Antidotum, cuius præcipuus usus est contra uenenata animalia, Nerii flores recipiuntur, ceu medicamentum contra uenena efficacax. Id tamen uerum est, florem eius insaniam facere, sed non semper. Accidit enim hoc quibusdam locis, & quibusdam temporibus.

Fungorum multiplex est differentia. Quidam enim edendo sunt, quidam uerò intra corpus sumpti strangulant. Germani omnes generali uocabulo Schwemme uocant. Qui autem edendo sunt, suis etiam distinguuntur generibus. Sunt enim quidam Piperis sapore, & lacteo liquore manant, hos Germani Psifferlinge uocant. Sunt & Boleti, quos Bölze eadem nostra gens appellat, uenenati Fungi. Multa habent genera, sed omnia Poggenstul. id est, Bufonum cathedræ siue sellæ Saxonibus dicuntur. Sub Betulis arboribus in candido & rufo colore uarii nascuntur Fungi, quos Fuegenichwemme/id est, Muscarios fungos uocamus, quoniam muscas lacte intriti occidunt. Pharmacopolæ etiam in suis Officinis Fungos habent, quos Boletos & Fungos ceruinos uocant. Ferunt eos in syluis ex semine ceruorum nasci, & propterea Venerem stimulare: sed falsum hoc est. Inueni enim hos Ceruinos fungos in præruptissimis montium syluis, quò ne Damæ & Rupicapre quidem peruenire possent, nedum cerui. Nec uerisimile est eos Venerem stimulare, cum frigidum, pituitosum, crudum, & malignum succum in humano corpore gignant. Quæ enim Venerem accendere debent, contrarias facultates & qualitates habere necesse est.

* Fungorum edulium optimi sunt Psifferlinge & Reißfen dicti.

Colchicon copiose in Colchide nascitur, unde etiam nomen inuenit. Estq; in illis regionibus uenenata herba. Quod uero apud nos prouenit, amarius est, quo sapore ueneni aliqua pars diluitur, nec tamen omnino innoxium redditur. Homines enim quos eo purgauerimus, seuisima incurrunt accidentia. Pharmacopolæ hanc herbam Hermodactylum, Germani Herbstblumen / Wisensaffran / & Zeitlosen appellant. Quidam huius florem Narcissum esse crediderunt, sed reuera Narcissus plurimum ab hac herba differt. Colchicum aliqui etiam Ephemerum appellarunt, quòd eadem die qua sumatur, hominem occidat.

* Huius radix tot habet annos, quot cortices. Theophrastus Narcissum uocat, ut quidam putant, mihi non uidetur.

Ephemerum hoc solo nomine Colchico simile est: uiribus enim & forma multum ab illo differt. Alio nomine etiam Iris agrestis uocatur. Hodie autem ignotum est.

* Non est Liliū conuallium, ut quidam rentur.

ἄκως δὲ τῶν τελευτῶν, id est, Lens in lacustribus locis genita. Differt hæc à lente legumine. Nam aquis stagnantibus innatat ceu muscus, minimis & compressis foliis constat. Figuram Lentis semina repræsentant. Vnde & nomen inuenit. Germanis eadem significatione Wasserlinsen uocatur.

Ἀϊζων τὸ μέγα Latini Semperuiuam, siue Vitalem maiorem, pharmacopolæ Barbâ louis, Germani groß Dauswurcz / groß Donnerkraut / groß Immergrün / & Dausblauch appellant. Plinius Gramen & Aizoon diuersas natura plantas confudit, lib. xxiii. cap. ult. errore manifesto. Plinium secuti sunt Hermolaus Barbarus & Ruellius, qui ferè de uerbo ad uerbum illius errorem exscripserunt. Miror autem uehementer, hos doctissimos alioquin uiros, istum insignem Plinii errorem non obseruasse.

Semperuiua minor nō est Italica uocata Pagnolla, ut antea in Trago demonstrauimus.

Habet

Habet autem alterum Aizoon duas species. Prior Germanicè Klein Haufwurcz / Klein Donnerkraut / Daubenweitz / & Klein Immergrün uocatur. Oblonga, pinguis, & acuminata habet folia, caulem gracilem, altitudine dodrantalem, in summo luteos flores, paululum ad uiridem colorem inclinatos, ferentem. Flores huic tribuit Vergilius Marcellus interprete colore pallidos: in Græco uero *χλωρά* legitur, quæ uox etiam luteum colorem significat, ut antea quoque dictum est. Serapio uero eiusque interpretes citrinum interpretati sunt, & hoc optimè quidem. Recentiores minus Aizoon Vermicularem uocant, estque frigida herba, ut maius Aizoon, pro qua nostra aliam similem herbulam, sed contrario temperamento, accipiunt.

Aizoon
minus.

Altera minoris Aizoi species incertam habet apud hunc authorem historiam. Corruptus enim uerborum contextus est, quod quilibet in hoc studio exercitatus facillimè uidere potest. Plinius uero optimè eam describit, & uidentur omnia eius uerba, quæ facit de tribus Aizoi generibus, ex hoc authore desumpta esse. Eius authoris uerba ex libro xxv. cap. xiii. hæc sunt: Quod minus est in muris parietibusque nascitur, & regulis, fruticosum à radice & sursum usque ad cacumen, foliis angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule, radix inutilis. His uerbis egregiè describit primam minoris Aizoi speciem, cui deinde alterum minus Aizoon comparat, dicens: † Huic similis est quam Græci Andrachnen agriam uocant, Itali Illecebram, pusillis, latioribus foliis, breuiore cacumine. Quibus uerbis euidenter indicat eam herbulam, quam Germani Erdpfeffer / Scimpfeffer / & Waurpfeffer appellant. Hæc sola ex omnibus Aizoi generibus calidum habet temperamentum. Propterea eam magno errore pro Vermiculari accipiunt. Distinximus itaque ab Aizoi speciebus Tragum, & omnes tres Aizoi differentias indicauimus, & scio me in hac non errare.

†
CAP. 92.
Illecebra.

ACETABVLVM. CAP. 92.

Primam *κοτυλολόνα*, quam Cimbalion, Scitalion, Acetabulum & Umbilicum Veneris uocant, in nostris regionibus nondum nasci uidimus. Quidam tamen hoc nomine herbam quamdam rotundo folio, cui in medio est pediculus, indicant, quam ego probè noui. Nascitur in humentibus & putridis arenosis locis: sed plurimum ab Acetabuli descriptione differt, radicem enim habet tenuissimam, Acetabulum uero oliuæ similem, & grandem. Quapropter qui herbis ignotis ex hoc authore nomina indere uolunt, ut omnes descriptionum notas considerent necesse est.

* Recentiores aliqui Scatuncellum uocant, Itali Rondelam.

ALTERVM ACETABVLVM. CAP. 93.

Alterum Acetabulum sine dubio mihi esse uidetur pinguis illa herba, quam recentiores Crassulam maiorem. Germani Fettehenne & Donnerbonen appellant. Crassa & carnosam habet folia, ut Aizoon maius, quæ hyeme unam cum caule exarescunt.

* Gesnerus Crassulam hanc ueteri Græco uocabulo Anacampserotem uocat.

VRTICA. CAP. 94.

Ακαλίφη, siue *Κνίδος*, Germanis Nessel appellatur. Nota omnibus herba est. Plures eius inueniuntur species, quam ueteres descriperunt. Semen eius in pharmacopoliis seruatur.

* Fœmina passim uulgaris est, exili semine: mas, Vrtica Romana uocatur.

GALIOPSIS. CAP. 95.

A florum figura nomen hæc herba inuenit, qui hiantibus mustelæ faucibus similes sunt. Nota omnibus est, Germani eam Bienfang / & Todt nessel / siue Taubenessel appellat. Videndum tamen est ne quis eam cum Ballote, id est, Marrubio nigro, simili herba, confundat. Quod ne fiat, foliorum creber intuitus faciet. Galioipsis enim longiora & acuminata Vrticæ modo folia habet. Ballote uero rotundiora. Inueniuntur etiam Galioipsis species aliæ, candido, luteo & uario flore. Nam Dioscorides unam tantum speciem descripsit, quæ purpurascens habet flores.

* Plinius aliquando Mesoleucum & Dialucum nominat. Non est Scrophularia.

GALION. CAP. 96.

Galion hoc à coagulando lacte nomē inuenit. Duplicis est differentiae. Vna enim candidum, altera luteum florem habet: utriq; Aparines sunt folia. Flores quamuis parui sunt, multitudine tamen herbam ex longinquo conspicuam reddunt. Germani Kaynritzen & Labtraut/† appellat. Recentiores quidam Aspergulam. Sed latē patet hoc nomen; neq; in aliquo probato authore legitur.

† Nam Lab, coagulum uocant.

SENECIO. CAP. 97.

Εριγέρωρ & Senecio hæc herba dicitur, quod flores eius cito in ipsa iuuentute canescant. Magnus hodie in hac herba error committitur, ne dicam maximus. Senecion enim refrigerandi uim habet. Hodie uero Senecionem alii Carduum benedictum, alii Nasturtium aquaticum uocant, herbas in tertio gradu calidas. Verum autē Erigeron siue Senecion, ubiq; cultis & incultis circa oppida, & in muris nascitur. Italianam Petrellam, Germani Baldgreise & Creuztraut appellat. Sunt & huius plures species.

THALICTRUM. CAP. 98.

Thalictron non est Argentina siue Argentilla, ut Ruellius opinatur, neq; hoc ille certò affirmat. Verum autem Thalictrum est ea herba, quam Germani Neyleblat appellat, qua rustici in Saxonia maxima curant uulnera, sine aliquo adiutore Medico. Nascitur in campestribus & in pratis, non ita humentibus. Sunt autem tres ipsius species, quæ suis differentiis distingui possunt.

* Aliqui Widertthon appellat: sed hoc uocabulum latē patet.

MUSCVS MARINVS. CAP. 99.

Βένουρ θαλάσσιον, Muscus marinus, Plinio Lactucæ similibus constat foliis, ñsq; rugosis & contractis, sine caule ab ima radice exeuntibus. Sed malè ista de Marino musco scribit. Intelligit enim eam herbam, quam antea Lichena esse ostendi. Muscus uero marinus multis capillamentis tenuior est, quam ut Lactucæ foliis constare possit. Mihi sine dubio Marinus muscus esse uidetur Muscus ille falsus, quem pharmacopoeia hodie Corallum herbam, siue Corallinam appellat. Idem etiam Antonius Musa iudicat. Affertur ex maritimis locis, una cum adhærentibus marinis testis. Est alia etiam herba nomine Carolina siue Carlina, cuius in Chamæleone mentionem fecimus.

MARINVS PHYCVS, SIVE ALGA. CAP. 100.

Nobis in mediterraneis locis habitantibus, omnino incognita est marina Alga.

POTAMOGETON. CAP. 101.

Potamogetona bellè nouisse se credit Vergilius Marcellus. Interim tamen ait, nomen inuenisse à uicinitate fluminum, prope quæ nascatur. Quæ uerba indicant, eum nullo modo herbam hanc cognouisse. Nam Potamogeton in ipsis aquis nascitur, & tantum folia paulum extra aquas eminentia ostendit. Quæ uero reuera sit Potamogeton, nondum constat. Noui ego herbam Betæ folio, sed longiore, quæ spicatum florem extra aquam erigit. Ipsa uero longis uiticulis in aqua spargitur, & gustu uehementer astringit. Nascitur stagnantibus & limosis fluuiorum partibus, & in aqua repletis urbium fossis. Est & alia huic omnino similis, sed rotundiore folio. Quamuis autem omnes huius herbæ notæ Potamogetoni conueniant, nullam certam tamen sententiam de ea ferre ausim.

* Aliqui Wassermangolt uocant: quod nomen etiam Limonio Cordi attribunt.

AQVATICVS STRATIOTES. CAP. 102.

Si in Aegypto & Nili inundatione tantum hic Stratiotes nascitur, ut Plinius scribit, cum in nostris regionibus quærere superuacuum esset labor. Cum uero Dioscorides illum indefinitè aquis innatare & sine radice uiuere scribat, soli Plinio non credo. Quis enim omnium regionum fluuios & paludes uidit, ut certò affirmare ausit, nusquam

quàm nisi in Aegypto nasci hunc Stratioten: Hodie uerò quid sit ignoramus. Nomen inuenit, quod milites uulnerati se hoc curarent. Sed malè cū illis ageretur, si ex Aegypti Nilo eum toties petere deberēt, quoties uulnerarentur. Propterea eam in nostris quoq; fluuiis inueniri non despero. Innatat enim stagnantium undarum superficiei ubiq; herba quædam pinguibus foliis, nec ullam è terra habet assurgentem radicem, fibras tamen in aquam spargit, ut lentes aquaticæ, per quas nutritur. Germanicè hæc uocatur aut uocari potest *groß Wasserlinsen*. Folium tamen Aizoï foliis simile nō est, sed Afari. Propterea sepe suspicatus sum an ne Afari pro Aizoï legendum sit. Nō parum certa est Aizoï foliorum comparatio, cū duæ potiores species Aizoï sint diuersæ figuræ folia habentes, nec adiecta sit distinctio, cuius nam Aizoï foliis Stratiotis huius folia similia essent. Habet autem hæc herba, quæ apud nos prouenit, refrigerandi & astringendi uim, ut ipse Stratiotes.

MILLEFOLIA STRATIOTES. CAP. 103.

Χυλιόφυλλον ὄστρατιώτης, id est, Millefolium Stratiotes sine dubio est illa herba, quæ hodie ubiq; Millefolium uocatur, à Germanis *Garben* & *Kelcken*. Hanc herbam Ruellius antea Achilleam esse credidit, sed magno errore. Propterea nunc etiam non minus in indicando Stratiote terrestri siue Millefolio errat. Nam ferulaceam quandã herbam & Dauci speciem Millefolium Stratioten esse dicit, quæ Daucus asininus, Anethum, syluestre, & Cuminum syluaticum à quibusdam appellatur. Quamuis autem Stratiotes hic Millefolium umbellæ similes corymbos habeat, minimè tamen ex ferulacearum siue umbelliferarum genere est. Porro hæc herba, quam Ruellius Stratioten Millefolium esse falsò dicit, à Theophrasto Pastinaca Patrensis uocatur, nigrã habet radicem, sapore & odore Pastinacæ.

* Est & alia Stratiote terrestris species, non descripta Dioscoridi, quam uulgò uocant *wild Wurmfraut*.

VERBASCUM. CAP. 104.

ὄλον, id est, Verbascus multas habet species, quas Germani omnes generali uocabulo *Königs Kertzen* / *Feld Kertzen* / & *Wullen Kraut* appellant. Pharmacopola uerò corrupto nomine Tapsum barbatum, Barbassum siue Barbatum dicunt. Est etiam ferulacea planta Tapsia, ut suo loco audiemus, sed à Verbasco diuersa.

Porro Coronarium Verbascum Græcis *Lychnitis* & *ὄρναλιν* nominatur: quoniã ramulis illius & conuolutis foliis pro funiculis siue conuolutis linteolis in lucernis quidam utuntur. Seritur hoc in hortis, foliis cōstat oblongis & hirsutis, floribus purpureis rosæ simplici similibus: quamuis etiam cãdido colore inueniantur, hos Germani *Campelosen* / *Warren rosen* / *Sammet rosen* / & *Damasten rosen* appellant.

* Herbam *paralytyn* uulgò dictam *Schlüsselblumen* / aliqui *Verbasculum* uocant, nescio quam rectè.

AETHIOPIS. CAP. 105.

Aethiopis quæ sit herba, nulli hodie ex doctis cognitum est, quoniam in peregrino & alio quàm nostro orbe nascitur.

* Aethiopidis picturam apud Matthiolum reperies. Aliqui *Symphyto* maiori cognatam putant esse herbam.

ARCTION. CAP. 106.

Arction quo nomine iam appelletur, non constat, quamuis Ruellius hoc cognouisse uideatur.

ARCFON. CAP. 107.

Αρκσον, siue *προσωπίς*, Latinis *Personatia* & *Lappa grandis*, Pharmacopolis *Baradana*. Germanis *Buzen Kletten* / *Kos Kletten* / *Buzen letter* & *ross Kletten* uocatur. Confundunt quidam Arction cum Arcio, ut Brunfelsius & Ruellius, magno tamen errore. Sunt enim diuersæ herbæ, sed facile hoc Librariorum & Chalcographorum incuria accidere potest. Brunfelsius uehementer errat, quòd Vngulam caballinam Arcion siue Personatiam esse dixerit.

PETASITES. CAP. 108.

Πετασίτης à *petaso*, id est, galero nomen habet. Grande enim illi est folium, quod caput humanū à solis æstu, uice galeri defendere potest impositum. Mediam habet hæc

herba inter Personatiam & Bechion figuram, folia tamen huic rotundiora quam Personatiæ sunt. Primo uere spicam longam purpurascensibus floribus plenam protrudit, qui lappularum aliquam habent similitudinem, sed reuera lappæ non sunt. Germani Petasiten Neubien uocant, alii *Teuntrafft*: uel *Pestilenzwurtz*, quod radix bubones pestilentiales maturet. Nascitur uliginosis & pinguibus locis.

EPIPACTIS. CAP. 109.

Epipactis quæ sit herba, hodie omnino ignoratur, nec facile erit eam inuenire, quoniam nullus ex ueteribus, ut in re nota sit, totam eius historiam posuit.

CAPNOS, ID EST FVMARIA. CAP. 110.

Κάπνυς, Latinis Fumaria & Fumus terræ, Germanis *Erdtrauch* / *Tunnenkraut* & *Daubentropff* dicitur. Sunt etiam qui *Wilderauten* appellant, sed male. Capnos hæc, quam Dioscorides describit, ubiq; in Pharmacopolis Fumi terre appellatione habetur. Nascitur in agris. Est & alia Capni species, cuius Plinius & Aëtius meminerunt. Vocatur hæc Capnos siue Capnium phragmites, quod in dumosis sepibus nascatur, & Capnos Chelidonia, quod Hirundinū aduentu erumpat. Cauliculo eius, ubi è terra erumpit, gallinaceorum calcaribus simile quiddam adiacet, à quo etiam Romanis pedes gallinacei dicta fuit hæc herba, ut apud Plinium legitur. Hæc Capni species proculdubio est ea herba, quam Germani *Holwurtz* & *Danen-sporn* appellant, quam ubiq; per Germaniam Aristolochiam rotundā uocant, cuius species duæ sunt, maior & minor, sed magno errore, ut in tertio libro diximus. Habent enim huius herbæ folia Rutæ & Fumi terræ foliorum mediam similitudinem. Aristolochiæ uero omnes hederaceo constant folio.

SATIVA LOTVS. CAP. 111.

Græci Loti appellatione eas herbas indicant, quas ipsi alio nomine *τριφυλλα*, & Latini Trifolium uocant, Germani *Klee*. Has omnes Arabes Andacochæ appellatione comprehendunt. Loti species omnes sponte nascuntur, sola satiuæ excepta, quæ in hortis seritur. Propterea quamuis hæc nullam habeat apud authores descriptionem, cum sola in hortis seratur, ex omnibus aliis Loti generibus, facile erit eam cognoscere. Est itaq; hæc sine dubio Trifolium illud satiuum, quod Germani *Gartenklee* / aliquid etiam ab odore, *Nardes* / id est, *Nardum* uocant. Spirat enim iucundum odorem siccata. Flores habet in capitulis ferè cœruleos, quibus in iisdem capitulis semina succrescunt Fœnugræci seminibus similia, sed multò minora, in leniter aculeatis utriculis inclusa. Quoties igitur apud Arabes simpliciter Andacocham scriptum inuenerimus, hæc herba accipienda est. Nam hodie ex Trifolij uulgaris genere sine odore herbulam hirsutam, nullas uires præter astringendi habentem, & ubiq; in agris nascentem, Andacocham uocant, sed magno errore.

*Lotus satiuæ Gallis & Italis Fœnugræcula dicitur. Germanis *Nartz* / *Gartenklee* / Heluetijs *Zigerkraut*.

SYLVESTRIS LOTVS. CAP. 112.

Syluestris Lotus hoc nomine nulli hodie cognita est, propterea nihil adhuc certi de ea pronunciare ausim.

*Aliqui Melilotum uulgarem esse putant. *Steinklee*.

CYFISVS. CAP. 113.

Satius cultu differt à syluestri: qui frutex in Germania sponte prouenit, *Geißklee* / *Bergklee*.

LOTVS AEGYPTIA. CAP. 114.

MILLEFOLIUM. CAP. 115.

Μυριόφυλλον, quod Latini Millefolium uocant, plurimum differt ab ubiq; uocato Millefolio, quod antea Stratioten Millefolium esse indicauimus. Nam Stratiotes a specus & siccis locis nascitur, hoc uero Millefolium palustribus. Porro Germani hanc herbam *Dieserenn* & *Vasserrannen* appellant, quoniam folia eius Fœniculo similia sunt, & tota herba nuper natam abietem figura imitatur.

MYRRHIS. CAP. 116.

Myrrhis umbellifera est herba, Cicutę ualde similis. Nascitur iuxta arbusa, & Germanis *Burkmoien* uocatur. Sunt etiam qui *Kelberfennen* appellant. Sed hoc nomine eam indicare non satis tutum est. Nam & Cicuta palustris etiã Germanis *Kelber* uocatur. Et non raro accidit, pueros nominum uicinitate deceptos, hanc pro illa cibi gratia tempore famis eruere, & comesta mori. Cuius rei aliquot exempla uidi.

MYAGRVM. CAP. 117.

Myagros hoc nomine ignota hodie est. Ruellius tamen eam cognouisse uidetur, sed sibi ipse non constat. Nam lib. 3. cap. 25. semen eius Fœnugræco comparat, & bene. In quibusdã tamen Dioscoridis exemplaribus non *τῆλιδι*, id est, Fœnugræco, sed *τραχήλω*, id est, ceruici, magno errore comparat. Quam enim figuram Fœnugræci semen cum collo siue ceruice habet. Ruellius uerò in lib. 2. cap. 30. ubi quid sit *μύαχρον* indicat, & deinceps notas eius descriptioni confert etiã, dicit semen eius in colli speciem exporrigi. Quo loco manifestè uidemus, quomodo cogat etiam falsam notã descriptioni respondere.

OENAGRA. CAP. 118.

οἰνάχρον, siue *οἰνόδιννα*, uel *ὀνάχρα*, ut quædam exemplaria habent, hodie ignota est planta.

CIRSIVM. CAP. 119.

Cirsion, quod aliqui transpositis literis Crission uocant, nequaquam est uulgo uocata Buglossa, ut Leonicens & Ruellius scribunt, salua tamen doctissimorum uiuorum autoritate. Certum enim est uerum Buglossen esse Boraginem. Cirsion uerò quoniam Buglossa siue Boragine grandius est, grande etiam Buglossum appellabatur. Vulgaris autẽ Buglossa, siue Hircina barba uel lingua, Boragine multo minor existit, Ergo nequaquam Cirsion esse potest. Antea etiã uulgarẽ Buglossam Echion esse indicauimus. Sed uerum Cirsium grandis est herba, latis & multo longioribus quàm Borago foliis, proceriore etiã caule. Seritur à quibusdam apud nos in hortis, siue Italicum uel Romanum Buglossum uocatur.

ASTER ATTICVS. CAP. 120.

Astera Atticum Arabum interpretes, & Pandectarum author Mattheus Syluaticus, cum Eryngio confundunt, sed fœdo errore. Sunt enim diuersissimi generis herbae. Ruellius quoq; Astera Atticum non rectè indicat, quamuis non suam, sed aliorum de hac herba opinionem ponit. Ego autem scio me uerum Astera Atticũ in montibus circa Ienam inuenisse. Non enim melius historiæ conuenire posset, tam exquisitè respondent descriptioni omnes eius herbae partes. Nascitur in petrosis montibus, ut quædam etiam Dioscoridis exemplaria indicant. In quibusdam etiam exemplaribus de floribus eius leguntur, *ἀστὴρ πορφύρεον ἢ μίλιον*, id est, florem purpureum aut luteum, sed falsò. Non enim in quibusdam locis purpureos, & in quibusdam luteos habet. Sed utrunque colorem simul iidem flores ostendunt. Quapropter *πορφύρεον ἢ μίλιον*, id est, purpureum & luteum legendum est. Hoc enim alia exemplaria & ipsa floris figura testantur. Media namq; floris pars luteum habet colorem, circa quam parua & purpurea foliola, ut in Chamæmeli floribus uidemus, disposita sunt, quo fit ut purpureo & luteo simul colore Asteris flos describatur. *Sternkraut.

ISOPYRVM, HERBA. CAP. 121.

Quę sit Isopyron herba, hodie nulli non incognitum est, neq; aliquis adhuc ex recentioribus eam inuenit.

*Sunt qui Nigellam Damascenam esse coniectent.

VIOLA NIGRA. CAP. 122.

ιον ἄχρion, Romani Violam purpureã uocant, Germani *Violen* / siue *Deieln*. Nota omnibus hæc herba est, quæ primo Vere ubiq; in hortis & uepribus emicat, colliculo gracili, & ualde odorato flore. Herba eius in Pharmacopoliis *Violaria* uocatur.

CACALIA

CACALIA. CAP. 123.

Cacalia non est agreste Carui, ut quidam apud Ruellium opinantur. Hodie enim omnino incognita est.

*Sunt qui Lilium conuallium aut cognatam herbam esse suspicentur.

BVNIVM. CAP. 124.

Bunion nulli hodie hoc nomine notum est. In secundo libro sermo de Buniade etiam habebatur, quæ plurimum ab hoc Bunio differt.

PSEVDVBVNIVM. CAP. 125.

Pseudobunium in Creta nasci Dioscorides scriptum reliquit. Quapropter nescio an apud nos etiam nascatur. Hodie uero quid sit, omnes ignorant.

HEDERA TERRESTRIS. CAP. 126.

Terrestris Hedera, quam Græci χαμαίκισος uocant, non est herba illa, quæ Germanis Gundelrebe dicitur: de qua re parens meus in Botanologico suo disseruit.

*Smirgel herba aliquo modo huic descriptioni conuenit, sed nulla est in floribus amaritudo.

CHAMAEPUCE. CAP. 127.

Quædam exemplaria pro χαμαίπευνη, χαμαίλευκη habent, sed malè. Nam Chamæleuce diuersa est ab hac herba, & eadem cum Bechio, id est, Tussilagini. Correctiores uero codices & Plinius Chamæpeuce habent, id est, pumila picea. Est enim paruus frutex Chamæpeuce, foliis uirentibus, & piceæ similibus, odore admodum graui, & Germanis Sertannen / Sichtannen / & Scytheyde appellatur. Quidam hunc fruticem etiam Chamæpityn uocant, sed malè: ut suo loco indicauimus.

BVGLOSSVM. CAP. 128.

Verum Buglossum, quod ueteres medici intelligunt, sine dubio est omnibus nota Borrago. Nam Apuleius dicit Corraginē à Lucanis appellari Buglosson, B, litera in C, mutata. Folia Buglossi ueteres dixerunt animi uoluptates & letitiam facere, si uino iniiciantur. Idem nos Boraginis floribus tribuimus.

*Mesues facit duplicem Borraginem, unam syluestrem quæ est nostra Buglossa: & alteram satiuam, quæ est Borrago.

CYNOGLOSSA. CAP. 129.

In hisce regionibus malè asperam Anchusam illam quam Lycopsin esse diximus, Cynoglosson uocant. Veram autem Cynoglossam omnes aliæ Germaniæ gentes Hundszunge / id est, Caninam linguam uocant: quam etiam Pharmacopolia habent. Dioscorides ei caulem negat: & nos etiam sine caule eam nasci ubique uidemus, quibusdam tamen temporibus eadem caulem, purpureos flores, & post hoc minutas lappas producit, quas Plinius etiam illi tribuit. Ergo imprudenter Ruellius scribit, non esse Cynoglosson quod in Officinis habeatur, quoniam caules & lappas ferat. Multis enim nunc annis obseruauimus Cynoglossam interdum primo anno nimirum, fortè & secundo sine caule nasci, ut Dioscorides eam depingit, reuera tamen caulem fert. Duplex inuenitur Cynoglossa, maior & minor. Hæc Dioscoridinon fuit cognita, & foliis, caulibus, floribus & lappulis maiori similis est, sed minora hæc omnia habet. Quinetiam natales & odoris uires cum illa communia habet.

PHYTEUMA. CAP. 130.

Phyteuma hodie omnino incognita est herba, neq; opus ea magnopere habemus, si amatoris tantum ueneficiis est utilis.

LEONTOPODIUM. CAP. 131.

Leontopodion similiter ut Phyteuma incognita nobis est, nec alias habet in medicina uires, quam quod amatoris ueneficiis utilis sit. Quædam tamen exemplaria eam corpori foris impositam abscessus discutere addunt.

HIPPOGLOTTON. CAP. 132.

Quædam exemplaria Hippoglosson habent, sed malè. Nam nomen suum ab Hippoglottide

poglotide inuenit. Habet enim, ut Plinius etiam ait, parua foliola linguularū forma ex foliis exeuntia. Propterea Vergilius Marcellus malè Hippoglosson legi censet, qui nequaquam etiam uerum Hippoglosson in suo Commentario indicat. Nescio enim quam spicatum lanuginem introducere conatur, cum tamen nullus unquam author alicuius lanuginis uel spicæ in hac herba mentionem faciat. Mihi profectò hoc Hippoglosson, siue Hippoglossidion, siue Hippoglotton eadē esse uidetur cum Lauro Alexandrina. Vtrunq; enim Hippoglossum ab hoc authore & aliis omnibus uocatur, utrumque Rusci folio describitur. In Lauro Alexandrina tamen paruorum foliorum ex foliis nascentium non meminit: e contra etiam in huius Hippoglossi historia, foliis adnati fructus mentionem non facit. Sed hoc meam opinionem magis confirmat. Quod enim utriusq; descriptioni deest, id etiam ex utriusq; descriptione sarciri potest. Quo fiet, ut unam tantum herbam Hippoglosson & Alexandrinam Laurum esse cognoscamus. Nam habemus in Pharmacopoliis herbā Vuulariæ nomine, e cuius foliis alia minora nascuntur folia, quæ omnia Rusci modo aculeata sunt, sed molliora. In mediis uerò foliis iuxta parua foliola rubentem fert fructum, Ciceris magnitudine. Hæc itaq; Vuularia Hippoglossi & Alexandrinæ Lauri descriptioni optime conuenit. Ruellius hoc loco laudandus est, quòd Hippoglosson Bonifaciam, siue Paganam linguam ab Italis uocari scribit. Est enim Bonifacia eadē herba quæ Pharmacopolis Vuularia, & Germanis *Seyfflintraut/ Zungenblat/ & Berblat* appellatur. Nec memouet, quòd Galenus & Aegineta diuersis locis de Hippoglosso & Alexandrina Lauro agāt. Aegineta enim ex Galeno, Galenus ex Dioscoride carū uires transcripsit. At certò scio, Galenum Hippoglossi nomine ab Alexandrina Lauro diuersam herbā nō cognouisse. Potuit itaq; hæc una herba ab alio Hippoglossum, ab alio uerò authore daphne Alexandrina appellari. Nam Theophrastus Alexandrinæ lauri tantum meminit, proculdubio sub hac etiā Hippoglosson intelligens, cuius alibi nusquam mentionem facit. Vnde Dioscorides etiam, & qui Dioscoridē secuti sunt scriptores, occasionem nacti sunt credendi Hippoglossum ab Alexandrina Lauro differre. Talis quoq; error ipsi Dioscoridi in Phyllo & Mercuriali accidit. Similes etiā innumeros in Plinio inuenias. Alexandrina Laurus etiā Idæa dicitur, quod si aliquis ignorauerit, & nomē illud solum apud authorem aliquē inuenerit, statim opinabitur, eam sui generis esse herbā, sed falsò. Constat etiā certissimis uulgi experimentis, Vuulariæ radicem etiam siccam bubones in peste maturare. Hinc est quod malacticā uim Hippoglossi radici authores tribuant. Quinetiam Vuularia difficulter parientes epota adiuuat, menses cit, & calculos pellit, quæ licet omnia uulgi experimenta sint, tamen easdē etiā facultates Lauro Alexandrinæ authores adscribunt. Cum igitur Vuularia utriusq; descriptioni respondeat, & utriq; etiam attributis uiribus poleat, ac Alexandrina Laurus & Hippoglosson etiam eandē historiam & idem nomē habeant, sine dubio Vuularia eadē est cum Alexandrina Lauro, & Alexandrina Laurus eadem cum Hippoglosso. Possemus hoc loco plura argumenta afferre, si non breuitatis causa illud omitteremus.

ANTIRRHINVM. CAP. 133.

Antirrhinon, siue Anarrhinum, quod alio nomine Cynocephalea & Bucranion appellatur, fructum fert canino siue uitulino capiti similem, tam exquisita similitudine, ut etiam os & nares appareant, quæ in maturitate in eo aperiuntur, ut per eas maturum semen excidere possit. Nascitur ubiq; in agris & hortis. Germanicum eius nomen est *Brackenhaupt/ Hells* etiam *Orant* uocatur. Quod uocabulū pluribus herbis tribuitur, quæ à ueneficiis hominem tueri superstitiosè creduntur. Idem etiam de Antirrhino ueteres tradiderunt.

* *Orant den alten weibern wol befant. Aliud est Orant Tragi: quod tamen et ipse Antirrhinum facit.*

CATANANCE. CAP. 134.

Catanances duæ sunt species. Cum uerò utriusq; ad amatoria tantum usus sit, nihil refert eam non cognosci. Mirum in modum autē errat Ruellius, quòd Bistortam alteram Catanancen esse credit. Atque in hac sola herba uidere possumus, quomodo ad descriptiones torqueat plantarum partes. Catanance enim folia, figura & colore oleæ foliis similia describuntur. At oleæ folia minimi hominis digiti longitudinem & latitudinem non habent. Bistortæ uerò folia dimidii ferè pedis latitudinē habent, & sesqui

& sesquipedae etiam longiora sunt, quae nullam cum oleagineis foliis proportionem habent. Cætera taceo.

TRIPOLIUM. CAP. 135.

Tripolium (si Arabibus, & ex his in simplicibus exercitatissimo Serapioni credimus,) nihil aliud est quam Turbith Arabice dicta herba, cuius radices in Pharmacopoliis habentur. Serapio in sui Turbith descriptione, totum Dioscoridis caput de Tripolio recenset. Dioscorides certe Tripolii radicem per aluum aquam & urinam pelere scribit, quas vires omnes Medici Turbith habere nouerunt. Illi uero uehementer errant, qui Pityusam Turbith esse dicunt. Nam Arabes seorsum etiam à Turbith Pityusam describunt.

*Plinius uidetur Polium cum Tripolio confundere.

ADIANTUM. CAP. 136.

Duplex est Adianti genus, candidum & nigrum. Vtrunq; tamen Polytrichon, Calitrichon & Capillus Veneris uocatur. Recetiores inexcusabili errore Scarleam Calitrichon uocant, quae diuersissima est herba ab Adianto. Hunc errorem Ruellius quoque animaduertit, qui Scarleam saluam transmarinam appellat. Est autem Adiantum ex Filicū genere ferè minima. Dioscorides nigrum tantummodo describit, quod diu caruimus, nunc uero copiose affertur, & à Pharmacopoliis Capillus Veneris uocatur. Habet hoc nigros, splendentes & extremæ gracilitatis coliculos. Male autem in eius historia legitur: φύλλα ὁμοία πτερίδι, quae uerba ab aliquo adiecta sunt. Nam antea eius folia diligenter descripsit, cum ait: φύλλα ἔχει κορυφῶν ὁμοία. Imposititia & adulterina igitur sunt ista uocabula: Folia Filici similia. Nam ipse etiam Serapio ea non habet, quamuis totam Adianti historiam ex Dioscoride transcripserit. Candidum aliud Adiantum dicitur, quod respectu nigri candidiores habeat coliculos, qui alias reuera in uiridi pallent. Hoc à Germanis Waurrauten / & Esselfarin dicitur, quoniam onisci animalia in humidis muris, iuxta illius cespites agunt.

TRICHOMANES. CAP. 137.

Et Trichomanes quoque à capillo similibus coliculis nomen inuenit. In Pharmacopoliis Polytrichon uocatur, quamuis hoc omnium Adianti specierum cognomen potius sit, Germanicum eius nomen est Steinfarin / Fäderhar / Widerthon / & Steinfeder. Sunt etiam qui Saxifragiam illud uocant, sed nimis late patet hoc uocabulum.

XANTHIUM. CAP. 138.

Xanthion inde nomen habet, quod flauos faciat capillos. Nascitur ubique in iisdem in quibus Dioscorides ait locis, & Germanis Betlers leuse / & Jgelfletten appellatur.

AEGILOPS. CAP. 139.

Facile quidem est dictu, Aegilopem sterilem esse Auenam, & Hordeum necare, sed eam indicare non est cuiusuis.

BROMUS. CAP. 140.

Bromos quoque sterilis Auenae species est. Cum autem eius generis plures in aruis reperiantur herbae, non facile indicari potest. *Dauber habet.

GLAUX. CAP. 141.

Glaux non tantum in maritimis locis nascitur. Nam apud nos etiam in siccis apricis montibus & abruptis uis inuenitur.

POLYGALA. CAP. 142.

Ab effectu nomen suum haec herba inuenit. Lactis enim generandi facultatem possidet. Germanis wilde Süßwurz appellatur, uel wilde Lacteris.

OSYRIS. CAP. 143.

Osyris sine dubio est ea herba, quam nunc Linariam recentiores uocant, Germani uero Arottenflachs / & Harntraut. De qua re etiam parens meus in suo Botanologico scripsit.

SMILAX ASPERA. CAP. 144.

Asperam Smilacem, quam Theophrastus etiam Cilissam hederam uocat, in Germania non nasci puto. Quoniam ex Cilicia in Græciam translata sit. Et nunc in Italiæ quibusdam locis in hortis ostentationis causa colitur. Florem habet odoratum, cuius Ouidius meminit, cum ait: Et Crocon in paruos uersum cum Smilace flores. Ramulos & folia eius uidi, quæ Georgius Agricola (cuius antea memini) secum ex Italia attulit.

LENIS SMILAX. CAP. 145.

Lenis Smilax eadē est cum satiuā, quæ Dolychus etiam appellatur: quod palam fiet, si quis alios authores de Smilace legat, qui eandem herbam lenem & satiuam esse indicant, & duo tantum Smilacis genera esse dicunt, scilicet asperum, & lenem, quod in hortis nascitur. Ad hæc si utriusque descriptio & uires in hoc authore considerentur, quilibet iudicabit eandē esse herbam, lenem & hortensem Smilacem. Propterea ipse Dioscorides errauit, quod crediderit lenem Smilacē propriū genus à satiuo habere. Dioscoridē in hac re secutus est Galenus, qui ait, lenē Smilacē asperę similes uires obtinere, quod falsum est: Nam lenis Smilax terrestri constat substantia, ut omnia ferē legumina: propterea etiā grauiā & tumultuosa facit insomniā. Asper uerō Smilax longē alio constat temperamēto, quod ex gustu percipi potest. Sapore enim nihil cōmune cum leni Smilace habet. Cum autem plantarum temperamenta & facultates (ipso Galeno teste) ex sapore iudicentur, necesse etiam est, asperam Smilacem nihil in uiribus cum leni Smilacē commune habere, ut Dioscorides etiam indicat, qui Smilacem lenem tumultuosa insomniā facere dicit, Asperam uerō contra letalia uenena antidotum esse. Cum igitur tam breuiter Galenus lenis Smilacis uires perstringat, & minimē uerum temperamentum illi assignet, facile colligitur, ipsum nesciuisse, quid lenis Smilax esset. * *Türkische bonen.*

RUSCUS. CAP. 146.

ῥυσκίου ἄρτια, siue *ῥυμυρσίου*, Latinis Ruscus appellatur. In Germania eam nasci nondum uidi, uel ab aliis nasci audiui. Propterea nullum eius Germanicum nomen expiscari potui. Quidam cum mihi locum in Germania describeret, ubi copiosē Ruscus nasceretur, eo ut uiderem uiuam plantam profectus sum. Ruscum minimē inueni, sed aliam herbam graminis foliis, uisq̃ mollissimis, quorum figurā nō posset magis à Rusci foliis differre, radices tamen Rusco simillimas, quod ad figuram attinet, habentem, quarum in plurimis Pharmacopoliis pro Rusco usus est, & Rusci radices appellantur, sed magnō errore. Hanc aliqui pro Phalangiti ostendunt. Nam uerum Ruscum uidi aridum ex Italia allatum, dura & aculeata folia habentem: quam ob causam Vergilius quoq̃ horridum eum appellat.

Huius Oxymyrsinę fructus plurimū differūt à Cubebis aromaticis granis, quos duos fructus, Serapio eosdem esse credidit: quem errorem iam dudum deprehendit & scriptis mandauit, doctissimus uir Nicolaus Leonicensis, cuius inuentum alii etiā sibi adscriperunt.

LAURVS ALEXANDRINA. CAP. 147.

De Lauro Alexandrina, siue Idæa, in Hippoglossō satis dictum est. Melius scribitur Hypoglossus, quod in summo sub foliis ceu ligulas exerat, authore Galeno & Dioscoride. Eadem uidetur Idæa Laurus. Serapio huius quoq̃ in Lauri capite meminit, Hippoglossi uerō nusquā, proculdubio intelligēs Hippoglosson à Lauro Alexandrina nihil differre. Porro quod ad capitis huius emendationē faciat, etiam prosequamur. Omnia exemplaria folia Lauri Alexandrinæ, Rusci foliis cōparant, quædam tamen minora esse indicant. Rusci autem folia multo minora sunt, quam Vuulariæ. Ergo dicet aliquis, Vuulariam Laurum Alexandrinam non esse: cuius uenia dico, locum in Dioscoride corruptum esse, nec minora sed maiora legi debere, quod Plinius & Serapio claris uerbis ostendunt. Hic enim de uerbo ad uerbum eius historiā ex Dioscoride transcripsit. Testantur idem correctiora exemplaria, in quibus manifestē *ῥυσκίου*, id est, maiora legitur. Huius autem erroris causa & origo est, uocabulorū

contrariam significationē habentium similitudo. *μείον* enim minus, *μείζον* uerò maius significat. Facilis itaq; & lubricus est ex alterutro in alterutrum lapsus. Fallitur Ruellius in indicanda hac uerba. Non enim cognouit eam cum Hippoglossò eandem esse.

DAPHNOIDES. CAP. 148.

Δαφνοειδής recentiores Laureolam uocant, quæ in nostris Pharmacopoliis nō habetur, nec ego quæ sit compertum habeo.

*Semen oblongum habere quidam aiunt, & Germanicè interpretantur groß Kellershalß. Daphnoides pictum Matthiolus exhibuit.

CHAMAEDAPHNE. CAP. 149.

Chamædaphne, ut à Dioscoride describitur, non multum ab Alexandrina Lauro differt. Hodie non cognoscitur, si alia & diuersa est ab Alexandrina Lauro.

VERATRUM ALBUM. CAP. 150.

Εμέβορ & λευκός, id est, albū Veratrū, siue albus Helleborus, Germanis weiß Nieswurz uocatur, ubiq; in Pharmacopoliis habetur. Vulgares herbarii confundunt Dictamnium, Helleborum album, & Sigillum Salomonis, id est, Polygonaton, ut antea etiam dictum fuit. Albus Helleborus copiosè in Germaniæ alpibus iuxta Heluetios nasci dicitur.

VERATRUM NIGRUM. CAP. 151.

Εμέβορ & μέλας, id est, nigrum Veratrum, apud nos in hortis plantatur: quamuis quibusdam in locis sponte proueniat. Nascitur ad Hercyniam syluam Sesamoïdis genus, cuius radices Radicarii Agyrtæ Pharmacopolis pro Helleboro hocuendunt. Sunt enim illi simillimæ, sed multò inefficaciores, quoniam non tam uehementer ut illæ purgant. Hinc est quòd aliqui temerè pronuncient, nos uero Helleboro carere. Porro Hellebori huius flores à Dioscoride in candido purpurascetes, & figura racemosi describuntur, quod ex minori Sesamoïde huc adscriptū est. Aliqui enim hunc Helleborum cum Sesamoïde confundunt. Sed uerus niger Helleborus uiridem in pallido florem habet, & minimè racemosum, Germanicè schwarz Nieswurz & Christwurz appellatur. Folia habet Platano, siue Aceri similia, profundius tamen & usq; ad pediculum per ambitum secta, & quælibet eius diuisuræ seu partes undiq; ferræ modo asperis incisuris horrent. Quæ uerò ab Agyrtis pro Helleboro iam uenditur, Nigellæ constat foliis: & Sesamoïdes minus esse uidetur.

† Atqui talis iam agnoscitur uerus Helleborus niger in Italia circa Comum: cuius tamē uulgaris noster, species una est.

SESAMOIDES MAIUS. CAP. 152.

Sesamoïdes dicitur, quòd Sesamo simile semen habeat. Hoc in Anticyra nasci dicitur. Vires quas Dioscorides huic adscripsit, Plinius Sesamo assignauit, malè Sesamū pro Sesamoïdes, in hoc authore legens, Pliniū secutus est Ruellius. Sed miror hunc tam crassum errorem adeò non animaduertisse, ut etiam ipse in eum inciderit.

*Sueuis Leusekraut / ut quidam interpretantur: sed ea puto Consiligo fuerit, à Sesamoïde longè diuersa.

SESAMOIDES MINUS. CAP. 153.

Minus Sesamoïdes foliis priori dissimile existit. Ab huius historia non multum ab Iuditea herba, quam Agyrtæ Pharmacopolis pro Helleboro nigro uendunt. Vires enim easdem habet, nec radicum descriptio dissidet, quæ tenues, graciles & nigri Hellebori radicibus similes sunt. Germanis hæc herba Klein Christwurz appellatur. Vide supra in Helleboro nigro.

CUCUMER AGRESTIS, ET ELATERIVM. CAP. 154.

Σίκυς ἄγριος, Latinis Cucumis agrestis, siue anguinus, & à recentioribus Asininus appellatur. In Germaniæ quibusdam locis ad Medicinæ usum seritur, & ab holitoribus Pompen uocatur, propterea quod semen & humorem ei aculetur, quem admodum machinæ quædam aquam, quam nos Pompen appellamus. Elaterion uerò est exiccatus & in pastillos cōformatus fructuū succus. Dissidēt autē in eius electione grauissimi

CAP. 155.

grauissimi authores, Aegineta, Dioscorides, & alii. Ego autem Aeginetae sententiam magis laudauerim, qui illud probat, quod ad uiridem colorem inclinat, Dioscorides uero candidum. Sed impossibile est uiridem per se succum, cum exiccatur, candidum fieri. Quod uero ex radicibus fit Elaterion, candidum colorem acquirit. Nam ipse succus etiam lacteus est. Sunt & alia quaedam in hoc capite absurda, ubi Elaterii conficiendi modus traditur. Sed huius instituti non est, omnes errores discutere.

Germanice dici potest Zgelsfürbes.

PEDICULARIS, HERBA. CAP. 156.

Staphis agria, siue Phthiroctonon, Latinis Pedicularis herba, & Pharmacopolis adhuc Staphis agria uocatur. In Germania eam nondum nasci uidi.

THAPSIA. CAP. 157.

Thapsia à Thapso Insula, in qua primum inuenta est, appellatur: raro afferuntur ad nos radices, interdum tamen pro Turbith aduehuntur, sed Turbith est durius. Est autem ferulacea & Foeniculo similis planta. Nicander Trinacriam Thapsiam probat. In Sicilia enim efficacissima nasci creditur.

*Duplex est: una, minor: altera, maior: quae pro Costo interdum affertur: & foris quidem Costi loco uti licuerit, intus non item.

GENISTA. CAP. 158.

Sparton, Latini Genistam, Germani Günstler uocant. Copiosissime nascitur in Hessian montibus, ubi etiam arborescit. Semina eius in Pharmacopoliis habentur. Est autem duplicis differentiae. Quaedam in funes torquetur, ex qua etiam corbes uuis passis & ficibus seruandis texuntur in Hispania. Spartum id ueteres uocarunt. Altera non tam lentas habet uirgulas, ut simile quiddam ex iis fieri possit.

SILYBUS. CAP. 159.

Silybus quid sit, nemo adhuc compertum habet. Serapio illud Hacub Alkandec uocat.

GLANS VNGVENTARIA: CAP. 160.

Βάλανος μυροψικίς, ab Arabibus granum Ben appellatur. Sunt etiam radices Been uocatae, sed ab Vnguentaria glande diuersae. Videndum igitur est, ne res eas confundamus, ut quidam faciunt. Affertur rursus ad nos ex Aegypto fructus hic. Theophrastus eum simpliciter etiam Βάλανον uocat, nulla adiecta differentiae nota, Martialis quoque in Apoph. Myrobalanum, cum ait:

*Quod neq, Vergilius, neq, Carmine dixit Homerus,
Hoc ex unguento constat, & ex Balano.*

NARCISSVS. CAP. 161.

Narcissi plura sunt genera. Ex his purpurei sero florere feruntur. Candidi uero Narcissi (de quibus Dioscorides scribit) genus est, flos ille quem Germani Wertzzenblümen, & Josephstabe appellant. Nascitur Lipsiae in syluis. Et sponte in hortis & sepius in Hestia. Hodie nullus est huius in Medicina usus.

*Narcissos aliqui interpretantur Hornungöblümen/ Wertzzenblümen/ Aprillenblümen/ & Narcissum autumnalem pro Colchico accipiunt.

HIPPOPHAES, HERBA: CAP. 162.

Hippophaes quid sit, hodie omnino ignoramus. Herba autem est ex aculeatarum genere.

HIPPOPHAESTVM. CAP. 163.

Hippophæston quoque nulli hodie hoc nomine cognitum est.

RICINVS. CAP. 164.

Croton siue Cici, Latinis Ricinus dicitur, quoniam semen habeat Ricino insecto simile. Est autem Ricinus animal paruum, quod ouium, canum & bouum feminibus ac cuti adheret, exitu carens, propterea eo usque sugendo se implet, donec rumpatur. Germanis est Zecke appellatur. Porro ipsam plantam Pharmacopolae Cataputa

maiores, Arabes Kerua, & Germani Wundelbaum / & Admischen Hanff appellat, aliqui Xeußliche bonen. Seritur à quibusdā ostentationis causa in hortis. Platano & Aceri similibus foliis, sed maioribus. Agyrtæ eum Tūrtischen hanff uocant: quod nomen uulgus etiam retinet.

TITHYMALI. CAP. 165.

Tithymalum Latini Lactariam herbam appellant. Est autem omnibus illius speciebus lacteus liquor, qui ex abrupta herba emanat. Cum uerò plures sint herbæ præter Tithymalos, quæ lacteum habent liquorē, necesse est earū differentias ponere, ne aliquis error committatur, qui in his herbis cōmitti possunt maximi. Sunt enim quædam lacteum liquorem habentes frigidæ, quædam etiam in summa caliditatis gradu constitutæ. Constituamus igitur tres illarū differentias. Prima Tithymalorum esto, Altera Intybaceorum, Tertiæ uerò adscribamus eas plantas, quæ neq; ex Tithymali neq; ex Intybaceorum genere sunt. Quomodo autem illæ ab inuicem dignosci possint, nunc ostendemus. Tithymalus quamuis in multas species diuidatur, omnes tamen oblongo & nullis incisuris diuiso folio constant. Intybaceæ uerò herbæ omnes circumroso & inciso per ambitum constant folio. Tithymalorum maxima pars umbellas habet. Quibus uerò hæ non sunt, illæ loco earum in medio duorum foliorum singulos flores & fructus ferunt. Intybacea uerò in singulis pediculis singulos habent flores, ex minimis foliolis compactos, colore luteos, sola Condrilla minore & Cichorio excepto, quæ interdum cœruleos, interdum candidos flores produunt. Intybaceorum omnium flores in lanuginē uocatam pappos resoluuntur. Tithymalorum uerò minime, qui omnes fructus habent tribus loculamentis distinctos, & in his singulis singulos nucleos. Intybaceorum semina cum pappis leniter per auram auolant. Tithymali cum impetu & crepitu suum semen eiaculantur. Intybaceorum lacteus liquor amaro gustu statim in lingua percipitur, Tithymalorum liquor à bubuli lactis sapore nō multum recedit, dum primo gustatur, deinde paulatim totum os & fauces accendit, & Coccognidii modo urit, & foris cuti impositus exulcerat, quod Intybaceorum liquor minime facit, propter temperamentī frigiditatem. Hæ igitur herbæ quas iam ab Intybaceis suis notis distinximus, omnes Tithymali appellatione ueniunt, estq; hoc generale eorū nomen. Intybaceæ uerò herbæ sunt omnes Lactucæ species, utraq; Chondrylla, utrunq; Hieracion, Intybum satium & agreste, quod Cichorion uocant, & quæcunque his similes sunt, & lacteo liquore manant. Tertia uero lactariarum plantarum differentia ad neutrum genus illorum referri potest, neq; simul unum proprium reuera genus habet, ut Tithymali & Intybacea. Non enim sibiipsis, ut illa, similes sunt. At huiusmodi pauca inueniuntur, ut Ficus, Erinosa herba, Scammonia, Cissampelus utraq; & tenella minoris Clematidis germina, quæ singulæ proprium habent genus, nec omnes sub eodē genere cōtineri possunt, ut Tithymali & Intybacea.

*Rapunculi, etiam ut uulgo uocant, & herbæ ei cognata, lactis nonnihil habent: & Opuli folia. & ferulaceæ herbæ, calidæ & acris naturæ liquorem lacteum non pauca continent.

Tithymalorum autem, quas Latini priuatim lactarias herbas uocant, plures sunt species, sed nobis non perinde cognitæ: quamuis nos non pauciores etiam cognitæ habeamus. Sed eæ quas nos habemus, partim à ueteribus nō descriptæ sunt: & e contra nos non habemus aliquot, quæ apud illos descriptæ sunt.

Prima itaq; Lactaria herba, quæ Characias, id est, Vallaris appellatur, & mas existimatur, nulli hodie hoc uocabulo cognita est, aliqui Teufelsmilch interpretantur: Secunda, foemina est, & Caryites Myrsinitesq; appellatur, fructus ferens ceu nuces, & hæc uulgo nō cognoscitur. Quidā tamen Nucē uomicā Pharmacopolis dictum fructum, cornea soliditate, in hac lactaria nasci credunt. Tertia paralius est, in maritimis nascens, quam nemo adhuc ex recētioribus indicauit. Quarta Helioscopius dicitur, quod comam suā cum sole circumagat. Hæc proculdubio mihi esse uidetur, quæ à Germanis Dunsmilch uocatur. Cyparissias quinta in ordine recensetur, ad quam referatur etiā Pityusa, quæ specie tantum ab hac differt. Miror autē cur Cyparissias appellatur, cum tamen Dioscorides eā nuper natæ Pinu similitē esse, & inde nomē accepisse dicat. Vnde necessario sequitur, eā Pityusē nomē habere. Nam Pitys Pinus est cui nuper è semine enatæ similis esse Cyparissias dicitur. Cyparissus uero Cupressus est. Eadē

igitur

igitur genere est *Cyparissias* & *Pityusa*. Porro duæ sunt *Pityusæ*, minor & maior, propterea etiam post septem hos *Tithymalos* priuatim describuntur. Sine dubio autem *Cyparissias* & minor *Pityusa*, eadē herba mihi uidetur, quam Arabes *Scobram*, *Pharmacopolæ* uerò & recentiores Medici *Esulam* minorem, & Germani *Wolffsmilch* appellant. Sextum locum *Dendroides* habet, arboris modo ramosa & fruticosa hæc mihi esse uidetur sine controuersia, quam Germani *Steynmilch* uocant. Nascitur in petris. Septima est *Platyphyllos*, à latitudine foliorum dicta, quam non facile hodie aliquis demonstrauerit.

**Matthiolus* *Tithymalorum* aliquot species pulchrè pinxit, *Cyparissiam* aliqui *Esulam* minorem uocant, *Wolffsmilch*.

PITYVSA. CAP. 166.

Pityusa, ut antea dictum fuit, duplicem habet differentiam. Minor genere à *Cyparissian* nihil differt. Maior uerò in pinguibus & uliginosis nascitur locis, recentioribus *Esula* maior, & Germanis *Teufelsmilch* appellatur, uel *wilde Wolffsmilch*.

LATHYRIS. CAP. 167.

Lathyrus quoque ex *Tithymalorum* genere est, forma & fruticosis ramulis insignis. Recentiores & *Pharmacopolæ* eam priuatim etiam *Tithymalum* uocant, & *Cataputiam* minorem, quoniam fructus & semina maiori *Cataputiæ*, id est, *Ricino* similia habeat. Germanicè *Springkörner* / *Springfamen* / & *Fuchsmilch* uocatur.

PEPLVS, HERBA. CAP. 168.

Peplus parua est herba, ex *Tithymali* genere, ubique in hortis & uineis nascens, Germanicè *Fleyn Hundsmilch* dicitur.

PEPLIS. CAP. 169.

Peplis genere *Peplo* cognata est, sed quo nomine iam appelletur, nulli cognitum esse puto.

**Kleine Wolffsmilch*.

CHAMAESYCE. CAP. 170.

Chamaesyce dicitur hæc herba, quod *Ficus* modo lacteo liquore abundet. Hodie uerò incognita est.

SCAMMONIA. CAP. 171.

Scammonia herba est nostro *Cyffampelo*, id est, *Conuoluulo* similis, lacteo liquore etiã similiter plena, maiore tamen radice. Hinc est quod *Cyffampelus* tenuis *Scammonia* uocatur, quoniam multò tenuiorem radicem quam *Scammonia* habeat. Comparantur apud *Dioscoridē* *Scammonia* folia *Helxines* foliis, quo loco *Helxine* non *Parietariam*, sed *Cyffampelum*, id est, *Conuoluulum* significat. Colligitur ex *Scammonia* radice liquor, qui exiccatus ad nos perfertur, & similiter ut planta, ex qua fit, *Scammonea* uel *Scammonium* uocatur.

CHAMELAEA. CAP. 172.

Chamelea est planta oleæ foliis, unde & nomen inuenit, que ab Arabibus & *Pharmacopolis* *Mezereon* appellatur. Huic similis est *Thymelæa*, id est, frutex in quo *Coccongidion* nascitur. Cōfundunt hodie diuersas has plantas. Nam *Thymelæam* quoque *Mezereon*, & *Coccongidium* grana *Mezereon* uocant, quantum uis admo-nerit *Dioscorides* *Coccongidion* nō esse *Chameleæ*, id est *Mezerii*, sed *Thymelææ* semen:

THYMELAEA. CAP. 173.

Thymelæa frutex est, quem Germani *Sebast* / & *Kellershalß* appellant, ex quo colligitur granum gnidium, quod composito nomine etiam *Coccongidium* appellatur. Nascitur pinguibus, montanis & opacis locis.

SAMBVCVS. CAP. 174.

Arctii, Latinis *Sambucus*, Germanis *Holunder* / & *Albern* appellatur. Nota omnibus *Sambucus* est, flores candidos, & nigras baccas in latis umbellis ferens. Inuenitur etiam aliud *Sambuci* genus prædicto minus, floribus & baccis non in um-

bella, sed racemo constitutis, Baccaë rubentem habent colorem. Hoc à ueteribus non est descriptum. Nascitur pinguibus montanis locis: wilder Dolder.

EBVLVS. CAP. 175.

Χαμαιακτὴ, id est, parua Sambucus, herba est. Autumno enim caules illi omninò pereunt, uirgas habet quadrangulas, Sambuci modo inanes, folia, flores, umbellas & baccas Sambuco similes & æquales, quamuis baccaë non nigrum habeant, sed rufum colorem. Germani eam Αιτιχὴ appellant.

PYCNOCOMVM. CAP. 176.

Pycnocomon quid sit omninò ignoramus. Brunfelsius in tertio Tomo nequaquã ueram huius imaginem pingi curauit. Malè Vergilius Marcellus semen eius Porro simile interpretatus est. Correctiores enim codices *πρασιν*, id est, Marrubii, habent, non *πρασιν*. Necessè enim est hanc herbam Marrubii semen habere, si Ocimo similes flores fert: quod si opus esset demonstrare, possemus ex plantarũ constitutione, sumptis rationibus & argumentis.

APIOS. CAP. 177.

Απιος, quam *ισχιάδα* etiam uocant, herba hæc dicitur, quod Pyro similem radicem habeat. Quidam etiam Raphanum syluestrem appellant. Videndum tamen est ne cum agresti Raphano, id est, Armoracia cõfundatur. Quædam exemplaria radicem eius Asphodeli radici similem faciunt, quædam Spondylii, sed facilis est ex altero in alterum lapsus. Ea uerò exemplaria quæ radicem huius herbæ Asphodeli radici comparant, deprauata sunt, siue ea Theophrasti, siue Dioscoridis fuerint. Asphodelus enim multas oblongis glandibus similes radices habet, ut Pæonia foemina, quibus nulla est cum Pyro similitudo. Spondylion uerò rotundam habet, & Pyro conformem radicem. Ruellius se ueram hanc Ischiada inuenisse putat, sed fallitur: quod ex diuersis facultatibus colligere possumus. Nam Ischiadis siue Apii huius una tantum radix intra corpus sumpta, utrinq; id est, per aluum & uomitum purgat, eiusq; liquor sesquioboli pondere, id est, scrup. s. & gra. v. idem præstat. Eius uerò herbæ radice (quam Ruellius Ischiada esse putat) famis tempore pauperes in Gallia uescuntur, quod uidisse se Ruellius testatur. Cum uerò Apii radix una tantum tam uehementer purget, & corpus inaniat, minimè cibus & alimentum esse potest, neq; aliquis ea sine periculo uitæ uescetur. Illa autem cuius Ruellius meminit, alimentum est: Ergo minimè Ischias appellanda erit. Fateri autem omnes cogimur, nos hanc herbã ignorare.

*Hodie nota est, pingitur à Matthiolo.

COLOCYNTHIS. CAP. 178.

Colocynthis diminutiuum est à Colocyntha, id est, Cucurbita. Est autem Colocynthis Cucurbitæ syluestris genus, quam Pharmacopolæ Cucurbitam deserti, & Colocynthidam uocant.

*Huius species una fructu oblongiore, propriè est Colocynthis: hac olim pro uentosa utebantur. Altera Somphos est, qua in Pharmacopolijs utimur.

EPITHYMVM. CAP. 179.

Epithymum, quo nos hodie utimur, uerum Epithymum esse negat Antonius Musa, infirmis admodum argumentis nitens, nos uerò in utranq; partem prolixè disputare possemus, si cum aduersariis res nobis esset. Cum uerò hæc amicis scribamus, satis sit eos nouisse, uerum Epithymum in Pharmacopolijs haberi, & reuera nihil aliud esse quàm Cuscutam in Thymo nascentem. Adnascitur etiam Thymbræ Cuscuta, quæ Epithymbrum appellatur. Cuscuta enim aliarum herbarum accidens est, e quarum caulibus nō aliter quam uiscum ex arboribus, erumpit, quod nos diligenter obseruauimus. Propterea bene legitur apud Plinium, Epithymum sine radicibus nasci. Nam proprias radices minimè in terram agit, sed herbarum abundantia succo uiuit & nutritur.

ALYPVM. CAP. 180.

Alypum herbam qui cognosceret, nullum adhuc uidere uel audire mihi licuit.

EMPETRUM. CAP. 181.

Empetron hoc an idem sit cum Sarxiphago superius descripto, uel diuersum, non facile aliquis indicabit. Vtuncq; fuerit, nulla iam hoc nomine extat herba.

* Querendum an Millegrana uulgo dicta sit.

CLEMATIS. CAP. 182.

VITIS SYLVESTRIS. CAP. 183.

Aliquam planta hæc cum Vite similitudinem habet. Ideoq; hoc nomen inuenit, improprie tamen. Non enim idem genus cum Vite satiuæ habet, ut satiuæ cultura tantum ab hac distinguatur, sed suum genus à Vite diuersum habet. Germanis hæc syluestris Vitis Spectreben appellatur, & flores eius Spectlilien/Periclymeno ualde similis est. Videndum ergo erit, ne cum eo confundatur.

VITIS ALBA. CAP. 184.

Αμπελὸς λευκή, uiticulas, folia, & capreolos satiuæ Viti similia habet, & candidam radicem, propterea albæ Vitis nomen inuenit. Herba est sepes ascendens, quam pharmacopolæ Bryoniam, Germani Faunreben/Sichtreben/Sichtwurz/Dundsreben/ & Stickwurz appellant. Baccas fertrubentes.

VITIS NIGRA. CAP. 185.

Αμπελὸς μέλαινα in quibusdam similis est Albæ uiti, Radicem tamen nigram habet. Hæc eodem nomine iam appellatur. Habet autem nigras baccas.

FILIX. CAP. 186.

Filix siue πῆεις hæc, mascula appellatur, folia ab una radice multa emittit, magnarum auium alis similia, unde etiam nomen acquisiuit. Caulem nunquam producit, Germanice Faren/siue Farentraut uocatur, propterea quod latos uentris lumbricos expellat, quos Faren Germani nominant.

THELYPTERIS. CAP. 187.

Θηλύπῆεις foemina est Filix, proceris constat caulibus, & foliis pluribus, mascula Filice latioribus & breuioribus. Germani hanc Kossfaren (an quod equis medeatur, ut Tragus de hac aut illa scribit) appellant: aliqui Hofaren/Creuzfaren.

POLYPODIUM. CAP. 188.

Ex Filicum etiam genere est Polypodium, quod Latini Filiculam, siue Filicularem, & Germani Engelhuis/ & Supfaren appellant. Pharmacopolis Polypodii nomen cognitum est. Sunt etiam Germani qui Polypodium Steinfaren appellant, quoniam plerumq; in muscosis petris nascitur. Hoc tamen nomen differt à Steinfarlin/id est, Trichomane.

* Filicula modo pro Polypodio, modo pro Trichomate accipitur.

DRYOPTERIS. CAP. 189.

Δρυόπῆεις thelyptheridi similis est, multo tamen minor. Nascitur in uetustarum quercuum muscosis partibus. Germanis, quoniam parua sit Filix, Erdfaren/Windtfaren/Baumfaren/ & Eychfaren appellatur. Vulnerarias habet uires, rusticis non incognitas. Querenda est in antiquis & umbrosis syluis, in quibus annose Quercus fuerint. In piceis & abiegnis syluis minimè prouenit.

* In marem & foeminam diuiditur.

CNICVS. CAP. 190.

Cnicon pharmacopolæ & recentiores Medici Carthamum appellant. Germani Ditselsaffran, siue Feldtsaffran. Theophrastus de historia plant. lib. vi. cap. iiii: tria genera Cnici siue Cneci describit. Vnum satiuum, quod Carthamum appellari iam diximus. Et duo syluestria. Ex his primum est quod à Dioscoride Atractylis libro tertio uocatur. Alterum uero syluestre Cnicum, Dioscorides & alii Græci Acanthii nomine indicant. Propterea minimè errat Ruellius, quod alterum syluestre Cni-

cum, Cardium benedictum appellari scribit, quem nos Acanthium esse in tertio libro diximus. Porro Cnici flores à Dioscoride Croco comparantur, quo loco non ipsius Croci flores, sed in medio flore nascentia rubro colore stamina, quæ Crocus appellantur, intelligenda sunt. Nam Dioscorides non dicit, quòd Cnici flores Croci floribus similes sint, sed simpliciter Croco. Quilibet autem nouit Crocum nò ipsum florem sed floris stamina, ut iam diximus significare. Igitur nullum turbare uel in dubitationem rapere potest florum Cnici cum Croco comparatio.

MERCVRIALIS. CAP. 191.

Διυόζωσις Latinis Mercurialis, Germani Bingeltraut appellatur. Duplex illius genus sexu distinguitur. Mascula appellatur, quæ bina semper, & testiculorum figura iuncta semina habet. Fœmina racemosos flores & semina producit. Repetantur hoc loco quæ superius de Phyllo herba dicta sunt, ubi indicauimus Phyllon proprium genus, & à Mercuriali hac diuersum non habere, sed idem esse Phyllon & Mercurialem Dioscoridis cum Theophrasti Arrhenogono, & Thelygono. Pharmacopolis hæc herba Latino nomine cognita est.

CANINA BRASSICA. CAP. 192.

Κυνικὴ, siue Cynocrambe, sine dubio est Mercurialis mascula syluestris: quod ipse Dioscorides etiam indicat. Herba est Mercuriali masculæ similis, semina uerò quam Mercurialis maiora habet. Fœmina in hoc genere non inuenitur. Nascitur in syluis, & Germanicè Wild Bingeltraut appellatur. Ruellius in hac herba indicanda errauit.

HELIOTROPIVM MAIVS. CAP. 193.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, id est, Heliotropion maius, qualis sit herba, & quomodo iam uocetur, ignoro cum omnibus, Solus Ruellius eam sibi cognouisse uidetur, qui herbam Cancrî appellari scribit: ubi diligenter animaduertendum est, Ruellium longè aliam herbam intelligere quàm Millegranum, quæ apud nos herba Cancrî uocatur. Nam hæc tam exigua habet foliola, ut uix conspici possint, & in arenosis areis nascitur. Quam uerò Ruellius sic uocat, pingui solo prouenit, & Ozimi folia habet, ut ille scribit. Vulgo creditur Heliotropium esse ea herba, quæ à Germanis Wegwart appellatur, sed falso. Nam Wegwart: Cichorium est, id est, Intybum agreste, cuius Dioscorides in libro meminit. Hoc autem loco Heliotropium seorsum ab illo describitur. Erroris causam protulit Plinius, qui cœruleum florem Heliotropio tribuit, qualem Cichorium habet, quem etiam cum sole circumagit. Quamuis igitur multæ sint herbæ, quæ solis cursum sequantur, una tamen est, quæ propriè Heliotropium dicitur, estq; duplex, maior & minor. De illa iam egimus. Hæc uerò iam sequetur.

HELIOTROPIVM MINVS. CAP. 194.

Ἡλιοτρόπιον τὸ μικρόν quæ sit, hodie omnino ignoramus. Neq; aliquis adhuc eam scriptis ex recentioribus indicauit.

SCORPIOIDES. CAP. 195.

Scorpioides hoc plurimum differt ab herba, quam Theophrastus Scorpionem appellat. Nam Scorpioides hoc semina habet, Scorpionum caudis similia. Scorpio uero apud Theophrastum radice Scorpionis caudæ simili describitur. Theophrastus autem Scorpionis appellatione primum Aconiti genus intelligit, quod alias Teliphonon & Pardalianches appellatur. Porro Scorpioides quæ sit herba, hodie ignoramus.

77

VALERII CORDI SIMESIJ, in Pedacij Dioscoridis

ANAZARBEI QUINTVM DE MEDICA MATERIA LIBRVM, Annotationes:

Qui est de Vitibus, Vino, & Metallicis.

VINIFERA VITIS. CAP. 1.

OTA OMNIBVS EST QVAE IN VINEIS COLITVR VITIS, Germanicè Weinstock appellatur. Plurimas habet hæc diuersis regionibus differentias.

* Capreoli, Kläbern/Gäbele. Vinacea, Trebern/Träst.

LABRUSCA. CAP. 2.

Αμπελο ἀγρία, Latinè Labrusca, Germanicè Wilder Weinstock appellatur, eadem est cum prædicta Vite, præterquam quòd non colatur. Sola igitur hac nota ab illa differt. Nascitur apud nos circa vineas, & in uinearū sepibus.

VVA. CAP. 3.

Στάφυλη, Latinè Vva, Germanicè Weintraub uocatur. Intelligitur autem hac appellatione totus in Vite racemus multis acinis cõstans: der Traub. Ipse acinus Vve à Græcis ῥάφι, à Germanis ein Weinbeer appellatur. Passa uerò Vvas ῥάφισ Græcis, & Roslein Germanis appellatur. Cuius in pharmacopoliis tres sunt differentia: omnium maximæ sunt, quas hodie Cibebas appellant, anteriori pollicis articulo magnitudine ferè æquales. Arabibus Vva Cibib dictæ. Secunda differentia continentur uulgares, quas simpliciter Vvas passas uocamus. Tertia uerò omnium minima, nullo in tus nucleo. Afferuntur hæc non in racemis, sed ab his decerptæ, & in grandes massas compactæ. Pharmacopole eas Corinthiacas siue minores Passulas uocant. Germanicè Klein Roslein.

VVA PASSA ALBA. CAP. 4.

LABRUSCAE, FLOS. CAP. 5.

οινάνθη syluestris Vitis, quam Labruscam uocant, flos est. Habetur eodem nomine herba etiam, quæ in iii. lib. descripta est. Verg. Marc. Interpres in huius capituli Commentario scribit, se non meminisse, quod in aliquo loco apud Dioscoridem eo nomine herbam legerit, cum tamen illius caput interpretatus sit, & adiectis etiam Scholiis illustrauerit.

OMPHACIUM. CAP. 6.

ομφάκιον immaturæ Vvæ, quæ ὀμφάφι Græcè dicitur, succus est: ab Italis nunc Agresta appellatus.

VINVM. CAP. 7.

Notum est omnibus Vinum, Cuius natura uuarum diuersis locis genitarum temperamentum sequitur.

VINVM ALBUM. CAP. 8.

VINVM SAPORE DIFFERENS ET MIXTIONE. CAP. 9.

VINVM LOCO DIFFERENS. CAP. 10.

VINI FACULTAS. CAP. 11.

OMPHACITES. CAP. 12.

LORA. CAP. 13.

Διυτερίας, siue ποτίμιον, Latinis Lora, Germanis Laur uocatur. Fit expressis Vuis, affusa aqua, & iterum calcatis.

VINVM E SYLVESTRI VVA. CAP. 14.

VINVM

VINVM MELITITES. CAP. 15.

οἶνός μελιτίτης ex austero musto & melle conficitur. Hodie uerò an conficiatur, nescio.

MVLSVM. CAP. 16.

οἶνό μελι, id est, Mulsum, ex ueteri austero uino & melle conficitur; apud nos non præparatur.

AQVA MVLSA. CAP. 17.

Μελίκρατος Latini Aquam mulsam, Germani Honigschrauff uocant. Differt Melicraton ab Hydromele, quod Melicraton ex melle & aqua simpliciter fiat, estq; substantanea & temporanea confectio. Hydromeli uerò similiter ex aqua & melle conficitur, sed præparatur ut seruari & uetustatem ferre possit. Cuiusmodi est quod in Germania Medt appellatur, quo præter Germanos etiam alii Septentrionales populi pro uino & ceruisia utuntur.

* Medt quod ex sauis paratur, Apomeli est potius quam Hydromeli.

AQVA. CAP. 18.

Nota est omnibus Aqua. Cuius qualitas secundum loca in quibus scaturit, uel per quæ fluit, uariatur.

MARINA AQVA. CAP. 19.

Nota omnibus ad mare habitantibus Marina aqua existit, pro qua nos in mediterraneis habitantes salinarum muriam, uel ex aqua & sale confectam aquam, accipere oportet.

THALASSOMELI. CAP. 20.

Purgationum causa conficiebatur olim θαλασσόμελι, nunc nusquam, quod ego sciam, conficitur.

ACETVM. CAP. 21.

οξός Latine Acetum, Germanice Essig appellatur. Quoties Acetum apud Medicos scriptum inuenerimus, semper uini Acetum intelligere oportet, & nequaquam ceruisiæ. Est autem Acetum uinum uel ceruisia uetustate corruptum, & in acidili quoris saporem conuersum. Saxones qui Brunswicensem Saxoniam incolunt, ex industria etiam Acetum, quemadmodum ceruisiam coquunt, quod non fit ceruisia, sed statim musteum illud decoctum, refrigeratum in Acetum transit, quo illis finitimæ gentes ferè omnes pro Aceto in cibis utuntur.

ACETVM MVLSVM. CAP. 22.

οξύμελι pharmacopolæ adhuc conficiunt, Oximel simplex uocantes.

OXHALME. CAP. 23.

οξάλημ ex aceto & muria conficiebatur: iam uero nullus restat eius usus.

THYMOXALME. CAP. 24.

Θυμοξάλημ etiam Dioscoridis ætate non amplius conficiebatur, eius tamen præparandi rationem Dioscorides tradit.

ACETVM SCILLITICVM. CAP. 25.

Acetum Scilliticum adhuc in pharmacopoliis conficitur, & Acetum Squilliticum uocatur. Quid autem Scilla sit, in secundo libro dictum est.

* E cruda scilla fieri: nam è cocta facile putrescit.

VINVM SCILLITICVM. CAP. 26.

Scilliticum uinum nusquam in Germania confici uidi.

MARINA AQVA CONCINNATA VINA. CAP. 27.

Non conficiuntur apud nos eiusmodi uina:

VINVM EX COTONEIS MALIS CONFECTVM. CAP. 28.

Duplex

Duplex est apud Dioscoridem huius confectio, sed altera tantum apud nos fit.

MELOMELI. CAP. 29.

μηλόμελι ex malo Cotoneo & melle conficitur. Rarus hodie est illius usus.

HYDROMALVM. CAP. 30.

υδρομέλι nusquam in Germania præparatur, neq; alibi confici existimo.

OMPHACOMELITES. CAP. 31.

ομφακόμελι ex acerbæ uug succo & melle conficitur. Sed huius non ita frequens est in Germania confectio.

VINVM EX PYRIS CONFECTVM. CAP. 32.

Conficitur hoc quemadmodum Cydonite, Sed rarus est eius usus in Medicina. Hæssi rustici ex Pyris syluestribus succum exprimunt, qui uini saporem habet, sed ob frigidius temperamentum, & humiditatis inconcoctæ abundantiam statim acescit, ideoq; musteum ebibitur.

VINVM E LABRVSCAE FLORIBVS CONFECTVM. CAP. 33.

Huius conficiendi rationem Dioscorides docet, sed nusquam apud nos conficitur.

VINVM EX PVNICIS. CAP. 34.

Ex Punicis malis exprimitur hoc uinum. Seruatur in pharmacopoliis & uinum Granatorum appellatur.

ROSACEVM VINVM. CAP. 35.

Rosaceum uinum in Germania nusquam uidi præparari, Acetum uerò Rosaceum ubiq; fit.

VINVM EX MYRTI BACCIS CONFECTVM. CAP. 36.

Ex contusis & expressis Myrti baccis conficitur Myrtite uinum, In nostris uerò regionibus nusquam præparatur.

VINVM MYRTEVM. CAP. 37.

Vinum cui contusæ Myrti baccae & ramuli cum foliis iniiciuntur, Græcis μυρτινός, Latinis Myrteum appellatur.

LENTISCINVM ET TEREBINTHINVM VINVM. CAP. 38. 39.

Lentiscum & Terebinthum arborem, nusquam in Germania habemus. Ideoq; hoc uinum apud nos non confici potest.

PALMEVM VINVM. CAP. 40.

Ex uulgaribus palmulis conficiebatur hoc uinum. Nos illud nunc non præparamus. Arabibus Nabith uocatur.

FICATVM VINVM. CAP. 41.

In Cypro olim ex Ficibus conficiebatur, eo quo Dioscorides docet modo, hoc uinum.

VINVM E SYCOMORIS. CAP. 42.

VINVM RESINATVM. CAP. 43.

Resina in frigidis regionibus uino adiicitur, ne acescat.

PINEIS NVCLEIS CONDITVM VINVM. CAP. 44.

Non præparatur hoc apud nos, nisi quis ex industria & Medicinæ causa conficiat.

CEDRINVM VINVM. CAP. 45.

Cedrus arbor apud nos non prouenit. Quapropter illius baccis uinum condire non possumus.

E BACCIS IUNIPERL. CAP. 46.

CEDRITES. CAP. 47.

VINVM PICATVM. CAP. 48.

Picatum uinum nusquam adhuc confici uidi.

VINVM ABSINTHITE. CAP. 49.

Ex Absinthio ubiq; conficitur Vinum & Ceruisia, quod nulli incognitum esse existimo.

VINVM HYSSOPITE. CAP. 50.

Hyssopo etiam uinum, quemadmodum Absinthio, conditur, & in multis Germaniæ locis conficitur.

Plantæ quibus sequentia uina condiuntur, omnes antea descriptæ sunt. Ipsa uerò uina nondum confici uidi.

VINVM AROMATITE. CAP. 64.

Conficitur hodie multiplex Aromatite uinum, præsertim in maritima Germania & Saxonia, quæ Claretum, & Lautertranc appellat: hoc candidum; illud, crocatum est. Sed secundum Dioscoridis descriptionem non conficiuntur.

PLVRIBVS DIVERSISQVE ODORAMENTIS CONDITA VINA.
 CAP. 65. vsq; ad CAP. 70. inclusive.

Sequentia uina apud nos non præparantur, solo Nectarite excepto, quod ex Inuulæ etiam, Nectation appellatæ, radicibus conficitur. Vbiq; uulgo Alantwcin uocatur.

PLVRIBVS HERBIS CONDITA VINA. CAP. 71. vsq; ad CAP. 83.

Herbæ quibus sequentia uina condiuntur, antea explicatæ sunt. Satis igitur sit nouisse, nullam ex illis apud nos confici præter Saluiacum. Conficitur tamen in quibusdam locis etiam ex Dauco, quem syluestrem Pastinacam in iij. lib. nominauimus. Ihenæ in Thuringia ex Polio etiam uinum præparant, cuius Dioscorides nullam facit mentionem. Sequitur etiam uinum ex salis flore confectum. Quid uerò sit salis flos, ipse Dioscorides hoc eodem lib. scribit in Metallicis medicamentis, quæ nunc sequuntur.

DE METALLICIS MEDICAMENTIS.

CADMIA. CAP. 84.

Multæ sunt Cadmiæ species, nos tantum duas in pharmacopoliis habemus: Vnâ ex fossilium genere, Alteram factitiam. Illam Germani Galmey / & pharmacopolæ Lapidem calaminarem. Hanc uerò Thutiam appellant, quæ omnium efficacissima est. Thutia autem Arabica est dictio, qua metallicum Spodium & Pompholyga indicat Serapio. Posteriores uerò Botryiten Cadmiam minorem sic appellarunt, sed male. Est autem Botryites Cadmia minor, ex accenso & liquefacto æroso lapide fuligo quædam sursum in caminos euolans, & ferreis hastis undique eminentibus tuberculis ceu racemus adhærens. Cadmiæ uocabulum recentiores in Cmaiam & Chniam (alias Climiam, Catimiam) corruerunt. Reliquum autem Cadmiæ genus in multas diuiditur species, à Galeno & Dioscoride descriptas, quarum maximus olim erat in Chirurgia usus. Verum hæc omnes hodie ubique incognitæ sunt, quamuis in nostris metallicis fornacibus, maxime Goslaræ, omnes species gignantur. Diuiditur autem omnis Cadmia in Natiuam & factitiam. Natiua duplex est. Vna cuius Galenus meminit, quæ in Cypri montibus & torrentibus inuenitur, Galeni ætate omnibus aliis à quibusdam Medicis prælatæ, cuius magna copia in Vuestphaliæ montibus & torrentibus reperitur. Aspectu racemosa, & mixtis ueluti cubis constans, foris spadiceo, intus autem æreo aut argenteo colore. Altera lapis est ponderosus, scaber & uersicolor, quem antea lapidem Calaminarem appellauimus.

Factitia autem Cadmia in plures species conciditur. Prima Botryitis dicitur, quod grandis racemi instar, à fornaculateribus pēdeat. Hæc rursum duplex est. Vna qualē iam demonstrauimus, sponte & casu inter liquefaciendum genita. Altera minor est, & ferreis hastis ex industria fornacibus insertis, undique tuberosa, & racemosa facie adhærens. Secunda Cadmiæ species Placodes appellatur, quod ueluti latis crustis compacta sit, quæ & ipsa duplicem habet differentiam. Vna crassioribus constat crustis, altera multo tenuioribus, & sibi ipsi inuicem superiacentibus compacta est, quarum commissuras candicantes aut pallidæ lineæ cingulorum modo intersecant, quam ob causam Zonitis nominatur. Tertia uerò Ostracitis dicitur, quæ testaceâ & terrestrē habet substantiam, concretionē tenuis, & colore plerumque nigricans, in ima fornace nascens,

nascens, cum cæteræ in mediis fornacibus gignantur. Omnes prædictæ Cadmiæ duræ & ponderosæ sunt. Quarta autem puluerulenta leuissimaq; est, Pompholygi, id est, Bullæ, substantia & pondere similima, colore ut plurimum ex candido in æreum aut cœruleum modicè degenerans. Inuenitur & subfusca, quæ prædictæ plurimum bonitate cedit, Capnitis uero uocatur, quod fuliginis & fumi modo leuis sit. Gignitur hæc non ut reliquæ in ipsis fornacibus, sed in earum ore, quo flammæ eluctantur.

* Cadmia capnitis est fumus pyritæ lapidis. Pompholyx est fauilla (cum æri citrinus color inducitur, & aurichalcum fit) ad tectum ascendens: Spodium uero cinis relabens. Tutia est Cadmia fistularis hodie in pharmacopolijs ita dicta, sed falso: nam Tutia Arabicum nomen Spodio debetur. Pyrites est materia æris & plumbi, & ubi non est Pyrites, ibi non gignitur Cadmia.

SPODIUM ET POMPHOLYX. CAP. 85.

Magno errore Spodium in pharmacopolijs uocatur Ebur ustum, siue Canna, id est, arundo combusta. Est enim hoc Arabum commentum. Adscribunt huic suo Spodio maximas in confortando epate uires, sed quas neq; ratione neq; aliqua experientia illi inesse cognoscere possumus. Verum tamen Spodium nihil aliud est, quam extinctæ metallorum fauillæ, quæ propter pondus rursus decidunt, & circa fornacem eiusq; pauimentū colliguntur. Hoc hodie in pharmacopolijs Nihili griseum, et à Germanis *Weißmuth* appellatur. Pompholyx uero tenuissimis & leuissimis fauillis constat, quæ summis fornacum caminis adhærent, atq; in magnum corpus accrescunt, sed principio cum fit, in aqua surgentibus bullis similis est, unde etiam nomen inuenit. Pharmacopolæ eam Nihili album, Germani *Weißmuth* appellant. Probatur apud nos quæ Norimbergæ conficitur.

Antispodia ueteribus dicebantur arborū quæ CAP. 86
rundam frondes & chartæ exustæ, quibus utebantur pro Spodio, cum huius non esset copia. Tale etiam est Arabum Spodium. Nullum tamen Spodium, siue Antispodium intra corpus sumitur. Quapropter nemo credat Arabum Spodium eas uires in confortando hepate habere, quas illi adscripserunt.

* Lege etiam supra in capite de Cadmia. Spodium uulgare est antispodium, quo extrinsecus tantum uti conuenit: efficacius, quod preparatur cum camphora.

CREMATVM AES. CAP. 87.

Inualuit hodie consuetudo, ut cuiusuis metalli rudem adhuc materiam, quam Germani Metallici *Erz* uocant, æris uocabulo significant. Quidam etiam hoc omnium metallorum generale nomen esse existimant: sed falso. Nam nullus unquam author, siue Græcus, siue Latinus, qui de metallis scripsit, hoc testatus est, sed omnes æris appellatione, quod Græcis *χαλκός* dicitur, peculiare metallum significant, quod Germani *Kupffer* & Latini recentiores Cuprum appellant, cuius laminæ uruntur, & in pharmacopolijs Aes ustum uocantur.

FLOS AERIS. CAP. 88.

χαλκὸς ἄνθος, id est, Aeris flos, plurimum differt à re metallica, composito nomine *χαλκάνθος* appellata: Est autem propriè Flos æris, tenuissima æris liquefacti substantia, quæ ex repentina frigide aque affusione in milii magnitudine colore purpureo ceu grana densatur & expuitur. Nullum hodie in Medicina usum habet, quoniam ferè omnia metallica ignota hæctenus fuerunt. Errant aliqui ex recentioribus, qui *gru ginem*, id est, *Spangrün* florem esse æris existimant.

SQUAMA AERIS. CAP. 89.

Λεπίς χαλκῆς, id est, Squama æris, est æris superficies, quæ malleorum ictu in squamas resoluitur. Duplex eius genus est, crassa, & farinæ modo tenuis. Crassa *Kupffer schlag* Germanis dicitur. Subtilior uero *Kupfferbraun* siue *Kesselbraun*. Tenuiorem Plinius etiam *Stomoma* appellat, quod ex summa lanugine excutiatur. Porò *Stomomatis* squama, de qua hoc loco Dioscorides agit, à tenui illa plurimum differt. Nam tenuis squama ex ære fit. *Stomomatis* uero Squama ex optimo ferro, quod ueteres *Stomoma* appellabant, quoniam cultellorum et gladiatorum acies (quas ora etiã appellat sacra scriptura) ex illo fierent. *Stomoma* ferrum hodie etiã *Cha* CAP. 90
lybs, & Germanicè *Stahl* uocatur. Vergilius Marcellus errat, quod *Stomomatis*

squamam, æris squamam uocat. Nam ipse Dioscorides aliter scribit:

AERUGO. CAP. 91.

109 Græci æruginem uocant, quoniam florida sit æris rubigo, quæ priuatim in ære ærugo, ut in ferro ferrugo, uocatur: utraque ceu putrefactio sui metalli est. Pharmacopolis uiride æris, Germanis *Rupffergrün/ Spangrün/ & Grünspan* appellatur. Qui barbaris & impropriis uocabulis delectantur, Aeruginē Prasion uiride uocant, ut simpliciter Prasion appellatam herbam ab ea distinguant. Sed ridicula hæc est distinctio. Sunt autem duo potiora æruginis genera. Vnum *ἰόν φυσόν*, à Græco uerbo *ἴω*, quod rado significat, dicunt. Hoc ex industria & arte præparatur, & laminis æris deraditur, unde nomen inuenit. Derasum in massas formatur, & hæc est quæ ubiq̃
CAP. 92. habetur ærugo. Alterum eius genus sponte in ærariis metallis siue fodinis gignitur, & interdum in uermiculorum formam concrescit, quapropter *ἰός σκώληξ* nominatum est. Hoc autem hodie in nullo usu Medicis est. Inuenitur tamen non raro in nostris ærariis fodinis.

FERRUGO. CAP. 93.

ἰός σιδήρα, Latinis Rubigo ferri, siue ferrugo, Germanis *Eisenrost* appellatur. Nota omnibus res est.

RECREMENTVM FERRI. CAP. 94.

Omniū metallorū recrementum Græci *σκαρία*, Germani *Schlacken* appellant. Hoc uerò capite de ferri tantum recremento agit Dioscorides, quod nos *Eisen Schlacken/* appellamus. Quidam ex recentioribus ferri squamam impropriè etiam *σκαρία* uocant, ex qua pilulas præparant, à calore resolutò uentriculo salutare.

PLUMBVM ELOTVM. CAP. 95.

Plumbum Græcis *μόλυβδος*, Germanis *Blei* uocatur. Duo habet genera Plumbum. Vnum nigrum, Alterum candidum dicitur. Illud est quod hodie simpliciter Plumbum, et à nobis *Blei* appellatur. Hoc uero iam Stannum tantū Latini, et *Zinn* Germani nominant. Porro elotum plumbum ex nigro fit, estq̃ nihil aliud quàm ipsum Plumbum, cum liquore aliquo in crassiusculam substantiam detritum, quod siccatum in puluerem transit. Malignis & calidis ulceribus curandis utilissimum.

CREMATVM, SIVE VSTVM PLUMBVM. CAP. 96.

Plumbum usq̃ in cinerem crematum hoc loco intelligit Dioscorides. Rarus hodie eius est usus, nisi quòd figuli eo utuntur.

RECREMENTVM PLUMBI. CAP. 97.

Plumbi *σκαρία*, siue recrementum, Germani *Bleischlacken* appellant.

PLUMBARIVS LAPIS. CAP. 98.

λίθος μόλυβδος lapis est metallicus, colore plumbi, ex quo etiam Plumbum excoquitur. Germani Metallici illum *Glantz* appellant, Plinius etiam Galenam. Estq̃ pariter argenti & plumbi ferax uena.

STIBIUM. CAP. 99.

Stibium Græci *σίμι* & *σίβη*, pharmacopolæ Antimonium, Germani *Spießglas* appellant, quod Plinius etiam lib. xxxij. cap. vi. Alabastrum & Larbasum uocari scribit. Est autem scissile metallum, colore plumbi, cum prunis iniicitur, sulphuris modo liquefit, & foedum odorem remittit. Si diutius cremetur, tandem in plumbum transit.

* Vix est metallum, cum in laminas duci non possit, sed res metallica. Purgato hoc ad characteres fundendos typographi utuntur.

PLUMBAGO. CAP. 100.

Plumbaginem Græci *μόλυβδαεναν* uocant, Cuius duplex est genus. Fit enim quædam cum plumbo aurū, siue argentum purgatur. Estq̃ horū metallorū fæx, quæ ablatamassa in fundo catini reperitur. Hæc Germanicè *Tess* appellatur. Altera fossilis est, colore prædictæ nō dissimilis, quæ plumbiferax uena est: nō nunquā etiam argenti. Eā Germani *Bleischweyß* uocāt. Plinius utrāq̃ hæc plumbaginem, galenā etiam uocat.

Vtebantur

Vtebantur ueteres in emplastris Molybdæna. Iam uero à Metallicis tantum cognoscitur.

* *Que colorem lithargyri habet, aut fossilis aut factitia est: que plumbi, est lapis plumbarius, Galena fossilis Plinio.*

ARGENTI RECREMENTVM. CAP. 101.

Argenti recrementum priuatim Græci *ἐλκυσμα*, Germani *Silberschlacken* uocant.

SPVMA ARGENTI. CAP. 102.

Argenti spuma Græcis *ἀδάργυρος*, pharmacopolis Lithargyrium, Germanis *Silberchaum* & *Gledt* uocatur. Duplex eius genus colore distinguitur. Quoddam enim aureo est colore, ideoque Græcis *χρυσίτις*, pharmacopolis Lithargyrium auri, Germanis *Goldgledt* dicitur. Alterum colore argenteum candorem imitatur, quod Græcis *ἀργυρίτις*, pharmacopolis Lithargyrium argenti, Germanis *Silbergledt* nominatur. Est autem Lithargyrium plumbum nigrum, quod purgationis causa argento additur, cum argenti sordibus in spumam concretum.

CERVSSA. CAP. 103.

ὕμινθος Græci, Cerussam Latini, *Bleiweiß* Germani uocant. Et hæc plumbum est aceti acerrimi halitu in candidum pollinem resolutum. Hæc si uratur, donec rufum contrahat colorem, colorem facit, qui Sandix appellatur. Quem Vergilius intelligit, cum ait:

Sponte sua Sandix pascentes uestiet agnos.

Quo loco aliqui Sandicem herbam esse interpretati sunt, quæ lanas inficiat: sed male, quamuis ipse Plinius etiam crediderit Vergilium herbam intellexisse: quod tamen ex uerbis illius nullo modo colligi potest.

* *Sandix est uulgare minium.*

CHRYSOCOLLA. CAP. 104.

Chrysocolla Germanis *Schifergrün* appellatur, qua olim pictores & aurifabri utebantur. Illi, quoniam iucundum haberet colorem: hi uerò ut aurum ferruminarent, unde etiam nomen inuenit. Hodie nullum habet in Medicina usum.

* *Humor est qui defluit per uenas auri & æris, & putrescit.*

ARMENIUS LAPIS. CAP. 105.

Armenium, siue Armenius lapis, æruginosam habet substantiam, ideo ærugini quodque secundum proportionem in uiribus respondet. Paucissimi pharmacopole hunc lapidem habent. quidam tamen eundem Smaragdi nomine ostendunt, sed magno errore.

* *Smaragdus pellucidus est, & sapore caret. Armenius Chrysocollæ et Cœruleo cognatus est.*

COERULEVS. CAP. 106.

Κόρυθος, siue Cœruleum, Arabibus Lapis lazuli, Germanis *Lasurstein* uocatur: Duplex illius genus est. Vnum in aurifodinis inuenitur, uenis eius per lapidum commissuras in diuersas partes tendentibus. Alterum in maritimis quibusdam litoribus gignitur, crasso sabulo simile. Est etiam factitium, quo pictores tantum utuntur. In pharmacopolis ex cœruleo pilulæ fiunt, quas de Lapide lazuli cognominant.

INDICVM. CAP. 107.

Malè lapidis appellatio Indico præponitur, neque enim lapis est, neque terra, sed color in purpura cœruleus, propterea Dioscorides eum cœruleo coniungit. Est autem duplicis differentiæ. Vna in India arundinibus adnascitur, ut scribit Dioscorides. Altera infectiuium, siue *βερνικόν* appellatur, quæ apud nos à tinctoribus ex Isatide herba præparatur, cuius florida spuma est, unde à Germanis *Weydtblüm* / & *Indich* appellatur.

OCHRA. CAP. 108.

Ochra lutei coloris terra est, quam Germani *Schergeel* uocant, cuius tres sunt differentiæ. Quoties Ochra colore plantarum flores à Dioscoride describuntur, notè

pallidus color tantum, sed luteus etiam intelligendus est.

* Probatissima Goslarie effoditur.

CINNABARIS. CAP. 109.

Cinnabaris sine dubio est Gummi, siue exiccatus ille rubeus succus, qui in pharmacopoliis sanguis Draconis appellatur. Plinius ex Elephanto & Dracone pugnaelium & commixtum sanguinem esse credidit, uerum falso, & mercatorum fabulis deceptus. Nostra ætate inuentum est, proceræ cuiusdam arboris in Aphrica genitæ Gummi, siue lachrymam esse. Fallitur Anto. Musa, dum putat nostrum Draconis sanguinem diuersum esse ab eo, qui à Serapione describitur, quoniam Serapio Sideritidis esse succum scribat. Qua in re errauit Serapio. Propterea non sequitur, quod sint res diuersæ.

* Natua ex arboribus fluit, & sanguis Draconis Arabice uocatur. Metallica propriè Minium uocatur. est autem uena argenti uiui. fit etiam factitia ex argento uiuo & sulphure.

MINIUM.

Minium, cuius hoc capite meminit Dioscorides, uena est, ex qua Argentum uiuum conficitur, & alio uocabulo etiam ἀνδραξ, à colore uocatur, Germanis Bergzinner / & Queck Silber etiam nominatur. Quod hodie ubique Minium à pharmacopoliis, & Germanis Queck dicitur, minimè uerum est Minium, sed sandicis species, necy unquam ex eo Argentum uiuum fieri potest, quod Minio proprium est.

ARGENTVM VIVVM. CAP. 110.

Argentum uiuum, siue Vena eius in marmore, siue per se inueniatur, idem est. Plinius hydrargyron ab Argento uiuo distinguit, sed malè. Germanis Queck Silber / pharmacopoliis Chimistis Mercurius appellatur.

RUBRICA SINOPICA. CAP. 111.

Μίλητος Σινωπικὴ in Cappadocia olim effodiebatur, nunc uero in nullis pharmacopoliis habetur.

* Aliqui hodie pro uero bolo Armeno adferri putant.

FABRILIS RUBRICA. CAP. 112.

Fabrilis rubrica est rufa gleba, quam hodie Bolum appellamus. Huic etiam cognata est lapidosa ista terra, quam nos Aötel, siue Aötelsteyn uocamus.

* Vna est natua: alia factitia, Braunrot ex Ochra cremata.

LEMNIA TERRA. CAP. 113.

Rarissimè hodie Lemnia terra affertur. Mirum enim in modum adulteratur. Olim hæc Lemnia sphragis, id est, Sigillum appellabatur. Nunc uero Terræ sigillatæ appellatione in pharmacopoliis habetur, sed quæ minimè uera sit.

ATRAMENTVM SVTORIVM. CAP. 114.

Atramentum sutorium Græci χαλκανθον, pharmacopola Vitriolum, Germani Kupferwasser appellant, multas habet differentias. Quoddam in stirias destillando concrescit, unde σαλακτις, σαλακτικόν, & λογκωτόν appellatur. Quoddam in glebas concrescit, quod πυκτόν, id est, gelatum uocatur. Tertium coquitur donec refrigeratum geletur. hoc ἐφθόν nominatur, & ubique habetur. Colore etiam distinguitur Chalcanthum. Est enim cœruleum, uiride, & candidum. Posterioris Dioscorides non meminit. Errat Antonius Musa, quum scribit Vitriolum Romanum nunc appellatum, ueterum Mysi esse. Olim coria sutores Chalcantho tingebant, unde apud Latinos nomen inuenit.

* Est aqua aluminosa, quæ destillauit per uenas aereas, Stalactidem interpretantur Gogfel. Vide etiam in Additione ad Chalcitum.

CHALCITIS. CAP. 115.

Quantum ex Galeno conicere possumus, duplex est Chalcitis. Vna quæ in fodinis concreta inuenitur, Altera quæ ex Chalcantho fit. Vtræque hodie ignota est, quamuis in nostris ærariis fodinis reperiat. Galenus cum scribit Chalcanthum etiam in Chalcitida paulatim mutari, incepta foris à superficie mutatione, non intelligit in superficie cuiusuis Chalcanthi colore in candidam seu pallidam substantiam resolutam materiam, ut Musa falsò putat. Quapropter idem Musa immeritò reprehendit Galenum, qui ipse metallicas fodinas inspexit, & diligenter Chalcanthi in Chalcitida mutationem obseruauit.

* Chalcites Græcis aliàs pyriten significat, sed additur lapis. aliàs Chalcanthum ruffum, Rot Kupfferwasser / nel Solet / inuenitur et candidum Chalcanthum.

PSORICVM. CAP. 116.

Υωεικόμ compositio est, ex metallicis quibusdam medicamentis, contra scabiem facta, unde & nomen inuenit.

MISY. CAP. 117.

Misy non minus quàm Chalcanthum, congelatus est humor, qui per commissuras Pyritidis, id est, ærarii lapidis, fluxit: Ibidem aliquandiu contentus in duram, sed interim friabilem substantiam concreuit. Est autem Misy gleba, substantia, sapore & uiribus Chalcantho similis aspectu, atque in friando arenosæ naturæ, colore aureo, stellarum & scintillarum ignis modo splendens. Fuit hoc medicamentum olim Galeni ætate in frequenti usu, à quo tempore usque ad nostram ætatem omnino incognitum fuit, nec adhuc à quoquam cognoscitur, uno atque altero excepto. Antonius Musa in suo de simplicibus examine scribit, Vitriolum uulgo appellatum in pharmacopoliis Romanum, uerum esse Misy, magno errore. Siquidem Vitriolum Romanum uiridissimum habet colorem, Misy aureum: nec est ulla in aspectu nota, quæ conueniat. Non animaduertit ille, Vitriolum Romanum illam esse Chalcanthi speciem, quæ Pecton uocatur, uiridi aut cœruleo colore, & sponte in fodinis concrescens, unde nomen inuenit. Verum autem Misy in maxima copia inueni Goslariæ, cum in metallicas fodinas ibidem descendissem, omnino ea facie, colore, substantia & facultate, quibus à Dioscoride, Galeno & Plinio describitur. Cuius magnam quantitatem mecum Vuittenbergam attuli, sperans posse fieri, ut rursus in usum recipiatur.

* Gelben Kupfferrauch.

ATRAMENTVM METALLICVM. CAP. 118.

Μελαντηρία pharmacopolæ adhuc Atramentum nigrum, siue griseum, Germani Atrament appellat.

* Vena est Chalcanthi, pura, non cocta: Schwarz Kupfferrauch.

SORY. CAP. 119.

Σωρυ Melanteriæ cognata res esset, nisi ruffum magis colorem haberet. Pharmacopolæ Sory ostendunt sub Atramenti rubei nomine, Germani Rot Atrament uocant. Sciendum est Chalcanthum, Chalcitida, Misy, Melantheriam, & Sory, omnia ex una materia constare, nempe gelato humore, qui per lapides æs in se habentes, fluxit & destillauit, sed differre, secundum admixtam illi terræ diuersitatē, quo fit ut omnia illa in aqua cocta Chalcanthum remittant.

* Hoc etiam uocant Schwarzen Kupfferrauch.

DIPHRYGES. CAP. 120.

Triplex est Diphrygis genus. Primum luto simile quiddam est, & in cuniculis è terra eructatur, quod Dioscorides in sola Cypro gigni testatur. Sed hoc certò affirmare difficillimum est, cum tam spaciosum terrarum orbis, multa habeat loca omnium metallicorum medicamentorum feracia, quibus olim Cyprus nobilitata fuit. Inter quæ Germaniam diu principatum obtinet. Ipsum natium Diphryges non minus quàm Cyprus gignens. Eructatur namque Goslariæ è terra in cuniculis colore lu-

teum, substantia lentum glutinosumq̄, figulinæ cretæ modo, tanto impetu, sed paulatim expuitur, ut lapillos etiam prodiens sursum attollat: natura & facultatibus Misy respondet. Secundum fax æris est, quemadmodum Molybdæna auri & argenti. Tertium ex Pyrite lapide usto præparatur. Omnium tamē optimum est secundum, quod Germani *Dffenbruch* uocant, hodie nullum habet in Medicina usum. Pandectarius uehementer errat, quod *Diphryga* & lapidem Phrygium eandem rem esse scribit. Confundit enim hæc duo.

AURIPIGMENTVM. CAP. 121.

Auripigmentum Græci *Αρσενικόμ* uocant, Germani *Auripigment* / siue *Sperment* / *Goldgeet* / Chimistæ & pharmacopolæ *Arsenicon* ab Auripigmento hodie distinguunt. Nam *Arsenici* appellatione facta quædam ex metallicis quibusdam uenena indicant. Est autem apud Græcos & Latinos duplex Auripigmenti genus. Vnum in glebas concretum & lapidosum. Alterum in laminas, fissile & purum. Hoc uero optimum est.

* *Arsenicum uulgare factitium est & chymicum.*

SANDARACHA. CAP. 122.

Sandaracha eandem habet cum Auripigmento materiam, & in iisdem fodinis, & in iisdem glebis inueniuntur. Differentia est quod flammeo colore, ut *Cinnabaris* metallica, fulgeat, propterea ab Arabibus Auripigmentum rubeum uocatur. Hodie in pharmacopoliis *Gummi Iuniperi* Sandaracha uocatur, maximo errore, & qui ab Arabum interpretibus originem duxerit, melius autem diceretur Sandarax. Antonius Musa, Georgium Agricola in Sandaracha reprehendit immerito, quoniam ipsius Agricolæ uerba de Sandaracha nullo modo intellexit.

* *Koter Schwefel / feurschwefel.*

ALVMEN. CAP. 123.

Alumen Græcis *Στυμφυρία*, Germanis *Alain* uocatur. Multæ olim eius erant differentia. Nos uero illud habemus, quod Græci *Βολιτιδα*, id est, glebosum, atq̄ hoc factitium. Nam ex natiuo gleboso scissile Alumen gignitur, quod flos ueluti illius est, uiribus efficacissimū omnium. Antonius Musa errat, quod scribit Alumen scissile esse illud, quod hodie Alumē plumosum, siue de pluma uocatur. Nam omne Alumen in aqua resoluitur, & in igne exurit. Plumosum uero in aqua nunquam dissoluitur, neq̄ in igne mutatur, etiam si pluribus diebus cremaretur. Alumen scissile omnium efficacissimè totum os astringit, Alumen uero plumosum nihil omnino præter quod exiccet. Quid uero Alumen de pluma sit, statim indicabitur, ubi ad lapides peruentum erit.

* *Alumen zucharinum fit è factitio subtilissimè trito & albumine oui. Bolitis, id est, glebosum, Arabes Iamenum nominant. Pro omnibus speciebus uti licebit nostro factitio.*

SVLPHVR. CAP. 124.

Θείον Græci Sulphur, Germani *Schwefel* appellant. Viuum Sulphur appellatur Græcis *ἄωρον*, quoniam ignem nondum expertum est. Tale existit omne fossile Sulphur, quod nondum liquefactum & in frustula fustum est.

* *Sulphur est adeps terre, ideoq̄ in oleo resoluitur.*

PVMEX. CAP. 125.

Pumex lapis omnibus est notus, quem Græci *Κίονη*, Germani *Bimbe* appellant. Est autem lapis in ardentibus montibus natus, qualis in Melo, Lipara, Sicilia, & aliis quibusdā locis sunt, è quibus in sulis & montibus mari expositis, nonnunquam in mare præcipitantur, cui postea innatant propter substantiæ raritatem, quod uidentes nautæ & mercatores, spumam maris esse pumicem credunt: sed falso.

* *Alius est candidus, alius niger.*

SAL. CAP. 126.

Salis genera plurima sunt. Prima tamen diuisione in duo genera diuiditur. Quidam enim

fossilis est, & quidā factitius. Ex fossili olim maximè probabatur ad Medicinā Hamōniacus, pro quo alius factitius eiusdē nominis irrepsit, aurifabris & ærariis fabris quā Medicis utilior. Nunc uero ex fossili primam bonitatis notam habet, qui lucē transmittit, & in cubos dum frangitur se diuidit, quem gemmæ salem Pharmacopolæ uocant.

* *Marinus sal fit, cum marina aqua in lacubus concrefcit, Grob saltz/Meersaltz.*

SALIS SPVMA, AVT LANVGO. CAP. 127.

Αλός ἄχνη, id est, Salis spuma, qua hodie omnino in nostris Pharmacopoliis caremus, quamuis etiam in nostris maris cautibus gignatur, ut in Suecia, Dania, & Noruegia.

* *Est marina spuma densata, Meerblümen.*

MURIA. CAP. 128.

Halme, id est, Muria, duplex est, Natiua & factitia. Natiua ex salinarum fontibus hauritur. Factitia eo modo præparatur, quo Columella docet. Germani Muriam factitiam Salzlaeken. Natiuam uero Sahl appellant.

* *Non est Laeken piscium aut carnum, quod Garum uocari debet.*

SALIS FLOS. CAP. 129.

Αλός ἄνθος in Aegypto Nili gignitur, & in aliis quibusdam locis. Quapropter nobis ignotus est.

* *Non salis, sed maris florem interpretari oportebat: est autem nihil aliud quam Sperma ceti uulgo dictum. Dioscorides describit crudum, nos præparatum habemus.*

NITRVM. CAP. 130.

Nitri multæ sunt differentia. Ex quibus etiam est quod hodie Salpetræ appellatur. Hoc substantiæ tenuitate omne aliud Nitru antecellit, differtq; à ueterum, id est, uero nitro, quod salis modo candentibus testis prunisq; impositum, primùm pauca bullas emittit, quibus cessantibus ipsum nitrum remanet, nec ab ipso igne accendi aut consumi potest, sed salis modo tostum igni resistit. Nostru uero nitrum, quod ex nitrosæ terræ diluto coquitur, contactu igne ocysimè flammā concipit, totumq; in aërem resoluitur. Hinc colligimus ualde esse tenuium partium. Nam gustatum quoque cum maxima tenuitate pungit, atq; copiosam ex alto saliuā prouocat. Errant igitur, qui nitrum frigidum esse pronunciant.

* *Fel Nitri est nitrum arboreum, quo uti licet pro ueterum nitro.*

SPVMA NITRI. CAP. 131.

Dupliciter huius medicamenti nomen profertur. Aut enim duobus separatis uocabulis Αφρός νιτρος nominatur, aut ex utroq; composito nomine ἀφρόνιτρον. Hinc Martialis in Apophoretis utrunq; illi nomen hoc disticho tribuit:

*Rusticus es, nescis quid Græco nomine dicas,
Spuma uocor Nitri, dicor et Aphronitrum.*

Gignitur autem duobus modis. Primum per se in cautibus cauernosis, nullo iuxta nascente nitro. Secundo autē, in ueri Nitri, quale in Aegypto habetur, aceruis, superficietenus, in spumofam substantiā resolutis eius glebis, quod ad nos omnino non adfertur, neq; apud nos hæcenus inuentū est. Primum uero in petris & antiquis muris ex nitroso tenuiq; humore in illis concepto gignitur, habetq; hoc duas ab inuicem diuersas species. Quod enim in petris nascitur, substantiā habet magis terrestrē, ideoq; in testa prunis impositū, donec ipsa testa excanduerit, primùm bullas agit, quibus at tolli desinentibus, id quod aqueū in eo erat, consumptū esse cognoscimus, quo consumpto quod terrestre est, salis & ueri nitri modo remanet. Hinc dicit Dioscorides, paulò post principiū, quod utrunq; tam nitru quā spuma nitri, salis modo torreatur, uel cumentur. Porro Aphronitru in antiquis muris nascens, iā dicto aspectu simile est, colore candidissimū, substantiā uero multo tenuiore, quā in petris natū constat. Ideoq; factitii nostratis nitri instar prunis inspersum, facillimè flammam concipit, totumq; in flammā, fumū & aërē resoluitur: capellę uehemēter huius linctu delectatur.

ANNOTAT. VALERII CORDI

Novisse autem oportet, omnem nitrum quod accendi potest, non esse illud nitrum quod veteres describunt. Color uero tam nitro quam Aphronitro non ubique terrarum idem est. Alibi enim rubent, alibi ad purpuram inclinant. At Aphronitrum quod Ihe-
næ cauernosis cauitibus adnascitur, partim cinereo, partim candidissimo conficitur co-
lore, atque hoc triticeæ farinæ aspectu simile est, ut etiam Galenus scribit. Quod autem
antiquis muris efflorescit, nunquam alio quam candido conspexi colore.

FAEX. CAP. 132.

Fæcis appellatione hoc loco Vini & Aceti fæcem intelligit Dioscorides. Est autem
Fæx horum liquorum sedimentum, quod Germani *Hesfen* appellant.

CALX. CAP. 133.

Ασβήσος Græcè inextincta Calx appellatur, Germanicè *ungeleschter Kalk*. Cre-
matur & Calx ex marinis buccinis, ut in maritima Germaniæ ora, ubi omnia ædificia,
tam publica quam priuata, huiusmodi calce extruuntur. In mediterraneis locis ex al-
bo lapide & marmoris genere quodam uiliore paratur.

* *Calcarius lapis est de specie Marmoris.*

GYPSVM. CAP. 134.

Gypsum in multa genera diuiditur. Quoddam in longos & rectos pectines fini-
ditur: quoddam uero in laminas, quod idem est cum Aphroselino, siue speculari lapi-
de. Quoddam etiã in glebas magnas concreuit. Omnia hæc genera Germani *Gips*
uocant.

* *Gypsum aliud est Sciscile, aliud alabastro simile, ex lapide speculari etiam, quem *Erdglaß* uocant, sit optimum
Gypsum.*

SARMENTORVM VITIVM CINIS. CAP. 135.

Sarmenta uitis omnibus nota sunt, ex quibus Cinis lixiuie causa uritur: quamuis
ipse etiam Cinis per se Medicinam faciat.

ALCYONIVM. CAP. 136.

Αλκυόνιον marine spumæ species est, propterea in Pharmacopoliis spuma maris uo-
catur, cuius quinque habentur differentiæ. * *Meerschäum.*

ADARCES. CAP. 137.

Αδάρκυσ quoque, uel Pericalamitis, spumofum quiddam est, quod Itali *Pallam ma-
rinam* uocant.

SPONGIÆ. CAP. 138.

Spongiæ omnibus notæ sunt, quibus mensæ & alia quædam exterguntur, Germa-
nicæ *Schwemme* uocantur: quo nomine etiam Fungi continentur.

CORALLIVM. CAP. 139.

Corallium lapideus frutex est in marinus, cuius tres species triplici colore distin-
guuntur. Est enim nigrum, candidum & rufum, Omnes Germanicè *Corallen* ap-
pellantur. CAP. 140 *Vulgatius est rufum, & preciosius candidum. Nigrum rarò inuenitur,
& priuatim *ἀντιπαθής* uocatur, Theophrasto memoratum.*

PHRYGIVS LAPIS. CAP. 141.

Qualis sit lapis Phrygius, hodie omnino incognitum est, quamuis in omnibus fe-
rè Pharmacopoliis habeatur sub lapide Lyncis nomine. At cum duo sint lapides Lyn-
cis appellatione uenientes, necesse est ut indicem, uter horum Phrygius sit. Primus
itaque instar digiti oblongus atque teres est, & in mucronem desinit. Alter uero aspe-
ctu terræ glebam pumicosam & laxam imitatur, mediamque inter lapidem & terram
substantiam habet: colore est pallidus aut subfuscus, candidisque maculis & lineis ue-
luti litum contraxisset, distinguitur. Posteriores hunc Phrygium lapidem esse cense-
mus.

mus. Author Pandectarum atq; Serapio Diphryges & Phrygium lapidem confuderunt, eandem rem esse falso existimantes.

LAPIS ASSIVS. CAP. 142.

Assivus lapis in Assio Troadis promontorio inuenitur, unde nomen inuenit. Hodie uerò ignotus est.

* Idem Sarcophagus appellatur. Germanicè *Walstein* / lapis laxus & rarus. sed aliqui etiam Arabicum lapidē qui candidi coloris sit, *Walstein* interpretantur.

PYRITES LAPIS. CAP. 143.

Pyrites lapis, Arabibus Marchasita, Germanis *Alß* uocatur, cuius multæ sunt species, metallicæ rei peritis cognitæ.

* Unus est aurei coloris, *Golt oder Kupffer Fieß*: alius argentei.

HAEMATITES. CAP. 144.

Hæmatites lapis nomen suū in Pharmacopoliis retinet, & Germanicè *Blutstein* appellatur, cuius multæ species à Plinio enumerantur, quæ omnes in Hercyniæ Saxoniae montibus gignuntur, una tantum excepta.

* Nomen ei uel à colore, uel ab effectu, idem cum ferro temperamentum habet, cum aliqua tamen caliditate. Bonus non statim debet resolui. Ambergi ex nigro fit ferrum.

SCHISTVS. CAP. 145.

Schistus scissilis est lapis, substantia & uiribus Hæmatiti similis, colore tamen magis pallido, & uiribus secundum proportionem debilioribus ab illo dignoscitur.

GAGATES. CAP. 146.

Gagates & Thracius lapis substantia & uiribus ualde similes sunt. Vterq; enim ex bituminosa materia constat. Distinguuntur inuicem formæ diuersitate. Gagates enim crustaceus est. Thracius uerò sibi ipsi undiq; æqualis. Porro lapidis Gagatæ species est, qui copiosè in Germaniæ montibus inuenitur, & quo fabri ærarii & ferrarii pro carbonibus utuntur, quod ex substantia, odore, uiribus & forma demonstrari potest. Germanicè hi lapides *Steinboien* appellantur. Hoc Gagatæ genus Theophrastus *ἀδρακας γωστας* uocat. Vide mox in Thracio.

THRACIVS LAPIS. CAP. 147.

Thracius lapis idem est cum succino nigro, quod nos *Schwarz Augstein* appellamus.

* Aliqui Chalcantum uocant *Augstein* / id est, Ophthalmicum lapidem. Succinum uero *Agstein* / nescio quæ etymologia. Thracium aliqui putant Anthracium quoq; dici. Vide proximè retro in Gagatæ.

MAGNES LAPIS. CAP. 148.

Magnes lapis in multis Germaniæ locis inuenitur, propterea omnibus notus est, Germanicè *Magneß* & *Eisenbraut* uocatur. Nascitur in Misniæ montibus, & in Hercynia Saxoniae, prope Harz burgum, milliare Germanicum à Goslaria distantem arcem, & ab eius loci incolis *Segelsteyn* appellatur, quod nauæ eo utantur.

ARABICVS, GALACTITES, MELITITES, MOROCHTVS, ALABA-
strites, & Thyites, lapides. CAP. 149. 150. 151. 152. 153. 154.

Arabicus, Galactites, Melitites, Morochthus, Alabastrites, & Thyites, hodie omnino incogniti sunt lapides: quamuis ad Thyiten etiam referri possit lapis, qui Stolpæ nascitur, duritiæ suæ etiam ferrum durissimum respuens. Ex hoc olim mortaria fiebant, unde & nomen inuenit. Porro Galactites Hildenshemii gignitur, iisdem forma, substantia & uiribus, quas illi Dioscorides tribuit, aliqui uiridi colore describunt, sed malè. Arabicus quoque, quamuis non cognoscatur, Hildenshemii in montibus inuenitur, partim candidissimo, partim maculoso ebori similis. Vstus exasperatur, ideoq; optimum dentifricium existit.

* Arabicus

ANNOTAT VALERII CORDI

*Arabicus alius est cinerei coloris: alius candidi, quem Germanicè Walsstein uocant: quanquam & Asium lapidem aliqui Walsstein interpretantur. Alabastrites uel Onyx (quanquam & gemma Onyx est) hodie Alabastrum uulgo dicitur, & marmor candidum: est enim marmoris species. Alabaster, weisser Marmelstein. Thyites est uiridis, & remittit lacteum liquorem: Auicenna uocat lapidem Nigrorum & Aethiopum.

IVDAICVS LAPIS. CAP. 155.

Iudaicus, qui etiam Balanites, Phœnicites, Tecolithus & Eurios appellatur, adhuc in Pharmacopoliis Iudaici nomine habetur. Plinius ex eo lapide quatuor fecit lapides, nominum diuersitate deceptus. Est autem insigni & mirabili forma lapis, in quo solo naturæ artificium cognosci potest.

*Species una est figura glandis, unde & Balanites dicitur: altera similis uertebra piscium.

AMIANTVS LAPIS. CAP. 156.

Amiantus lapis sine dubio est scissilis ille & friabilis lapis, quem Pharmacopola Alumen plumosum uocant, qui eam habet naturam, ut igne nunquam consumatur, etiamsi aliquot diebus cremetur. Multæ eius differentia sunt. Inuenitur interdum flexilis, ut fila & telæ ex eo fieri possint. Agyrtæ pilos Salamandra esse dicunt, sed falsò. Est enim lapis qui ex montibus effoditur. Plinius Indici cuiusdam lini meminit, quod igne consumi non possit: sed mercatorum fabulis deceptus. Nam idem est cum Amianto linum illud. Germanice hic lapis Federweiß, Steinfachs, Steindacht/ vnd das Ewig licht appellatur. Est & alius Amiantus, qui in laminas finditur, ut lapis specularis, sed huius nullam facit mentionem Dioscorides.

*Videtur descriptio Amianti lapidi speculari potius conuenire, nam in igne non consumitur, & purior redditur. Aliqui uocant Keussisch gläß. Veteres Amiantum, etiam Thernitin uocant.

SAPPHIRVS. CAP. 157.

Sapphirus gemma est omnibus nota, cuius plures sunt species, uulgo Saphir uocatur.

MEMPHITES. CAP. 158.

Memphites circa Memphim urbem Aegypti inuenitur. Hodie uerò omninò incognitus est.

SELENITES. CAP. 159.

Selenites qui alio nomine Aphroselenus uocatur, idem est cum speculari lapide, quem Germani vnser Frauen Eis/ & Erdgläß appellant. Finditur in laminas, ex quibus olim fenestrae fiebant, quales adhuc in uetustis tēplis & edificiis uidemus.

*Vide supra in Amianto.

IASPIS. CAP. 160.

Iaspis multas habet species, quæ colore distinguuntur, hodie tantum notus est qui ad rufum colorem inclinat, Jenæ pluribusq; aliis locis in Germania nascens.

AETITES. CAP. 161.

Aëtites non in Aquilarum nidis gignitur, sed in montibus & saxorum cōmissuris inuenitur. Germanicè Adlers stein uocatur.

OPHITES. CAP. 162.

Ophites multas habet differentias: Qui uerò cinereo est colore, & maculis distinctus, in Germania etiam inuenitur, & uulgo Schlangenstein appellatur, è quo cochlearia & pocula fiunt, quæ cōtra uenena uim habere creduntur. Diui Bennonis monumentū quatuor columnis ex Ophite factis sustentabatur Misnæ in arcis templo, quod hoc anno destructum est.

Porro Ophites, cui grauitatem Dioscorides tribuit, hodie omnino non cognoscitur, dubiumq; est utrum ea uox βρυς, id est, grauis, ad pondus an ad odoris grauitatem referenda sit. Porro Hildenshemii marmor planum ceditur, maculis atq; etiam squamis serpentinis similibus cōstans, odore cum teritur graui uisum cornu, simulq; putrida

putrida oua referenti, qui etiam eo odore alioquin saluberrimum fontem sub huius marmoris petra largis undis scaturientem inficit. Nam ieiuno stomacho haustus, ructus cit, odorem & saporem ipsius lapidis referentes. Porro hoc marmor sine dubio est Ophitis species. Hinc colligitur, grauitatem non ad pondus, sed ad odorem referendam esse, cum alias ferè omnes lapides ponderosi sint.

SPONGIARVM LAPIDES. CAP. 163.

In Spongiis testacei inueniuntur lapides, qui in Pharmacopoliis adhuc habentur.

LITHOCOLLA. CAP. 164.

Lithocolle gluten est, quo Lapicidæ lapides fractos conglutinant. Germanicè *Steinlein* uocatur, cuius plures sunt confectiones.

OSTRACITES. CAP. 165.

Ostracites Hildenshemii nascitur substantia et asperitate testas lateresq; imitatur, atque percussus eorum modo resonat, concretionem planus est, sibi ipsi crebris ceu lateribus interpositus, *(forte impositus)*.

SMYRIS LAPIS. CAP. 166.

Smyris duritia Adamanti proxima est, ideoq; Gemmarum utroque gemmas possunt. Vitrum etiam eo finditur. Germanicè *Schmirgel* / siue *Schmirril* uocatur. **Aliqui Smyrillum uocant.*

ARENA LITTORALIS. CAP. 167.

Hoc loco intelligenda est Harena, quæ in marinis littoribus inuenitur.

COS NAXIA. CAP. 168.

Naxiæ cotes in Cypro olim inueniebantur, nobis pro eis alias accipere licet, quæ simile habeant temperamentum.

GEODES LAPIS. CAP. 169.

Geodes lapis Aëtite cognatus est. Quemadmodum enim Aëtites lapidem, ita Geodes terram in se complectitur, propterea à Græcis *Γεωδης*, & à Germanis *Erdstein* uocatur. Gignitur in Misnia non procul à Dresda, & in Saxonia prope Hildenshemiam urbem.

TERRA. CAP. 170. &c. usq; ad 178.

Eretria, Samia, lapis in Samia terra repertus, Chia & Selenusia terræ hodie omnino non afferuntur. Cimolia uerò Creta etiam appellatur, cuius duplex genus colore distinguitur. Est enim purpurascens altera, & candida altera, hanc Cretam Latini, & Germani *Reiden* / siue *Crit* appellant. Afferitur ex Anglia.

**Pro terris illis ueterum, quæ ad nos non adferuntur, aliæ apud nos nascentes substitui possunt.*

MARINAE TESTAE. CAP. 178.

In maritimis locis & littoribus ex salis aspersione, terra & calculis testacea corpora concresecunt, quæ Dioscorides hoc loco intelligit.

TERRA EX FURNACIBVS. CAP. 179.

Fornacum terra omnibus nota est, quam Germani *Sfen leyman* / siue *Backofen leyman* uocant. Non tamen intelligenda est terra, siue lutum ex quo fornaces fiunt, sed ea quæ iam in fornacibus longo tempore exusta est.

MELIA TERRA. CAP. 180.

Ex Melo insula olim terra hæc in alias terras ferebatur. Nunc illi cognata quædam alia ex Tripoli Aphricæ afferitur, temperamento, uiribus & substantia Meliam referens, qua Barbitonfores in extergendis peluibus utuntur. Ipsa tamen Hildenshemii inuenitur, ea substantia, colore, strepitu, & abstergendi ui, quibus hic describitur. Plinius candidæ etiam meminit, quæ Melini nomine & ipsa ibidem reperitur.

AMPELIS

AMPELITIS TERRA. CAP. 181.

Ampelitis, siue Pharmacitis terra, Bituminosam habet substantiam, & gagatis modo crustacea est, & in assulas finditur. Scissilis talis apud nos etiam cum fossilibus carbonibus (quos gagatis speciem esse dixi) ex montibus eruitur Zuiccauie in Misniae finibus, & Aquisgrani in inferiori Germania à fabris lignariis Schwaiße Creide/ id est, Nigra creta appellatur.

FVLIGO CAP. 182.

Ασβόλη Græcis, Fuligo dicitur, Schmutze & Kienrauch Germanis In primo libro de Fuligine dictum est, quæ ex pinguibus rebus conficitur. Hoc uero loco eam Fuliginem intelligit Dioscorides, quæ in Vitrariis officinis ex siccis lignis flammare solutis gignitur. Inuenitur etiam pinguis, lenta, & in nigras massas pici similes concreta Fuligo, maximè in rusticis ædibus, trabibus supra focum adhærens, quæ ex humidis lignis fit, & Germanis Ruß appellatur, acrimonia prædictam superans.

ATRAMENTVM LIBRARIVM. CAP. 183.

Omnibus notum est quo scribimus Atramentum. Hodie tamen alia ratione fit, quam qua Dioscorides docet.

Finis Annotationum Valerii Cordi in
Dioscoridem.

Hieronymo Heroldo Lipsensi, rei- PVB. NORIMBERGENSIS MEDICO DO- ctissimo, experientissimoq; CONRADVS GESNERVS medicus S. D.

De libris quatuor Valerij Cordi, quibus stirpes varias, earumq; partes describit. De
adnotatiunculis adiectis, nominibus ab authore confictis, & eiconibus.

EMITTO humanitati tuæ nunc tandem clarissime
HEROLDE, diligentissimi desideratissimiq; VALERII
CORDI tui, quatuor illos sanè egregios, quibus uarii
plantarū generis descriptiones accuratissimè persequi-
tur, libros. quos cum tu superiori anno liberaliter mihi
communicasses, utq; publicæ utilitatis ergò typis excu-
di efficerem, hortatus esses: ego mox reliquos etiam e-
iusdem authoris libros inquirere cœpi, ut pleraque eius
scripta uno uolumine concluderentur. In ea cogitatio-

ne dum uersor, commodum & insperatò mihi à præstantissimo medico Ioanne Pla-
cotomo, libri aliquot Cordi offeruntur; inter quos iidem quoq; De stirpibus libri e-
rant, iicq; ipsius authoris manu, sed prima festinataq; perscripti: ita ut quædam, nisi
apographo tuo adhibito, legi non facile à quouis potuissent. Videtur autem circa
annum à nato Domino quadringentesimum supra mille quingentos hæc condidisse.
Opus quidem cum aliàs imperfectum apparet, tum lacunis alicubi relictis (pro
quibus nos asteriscos inseruimus) dissitum & hiulcum: quarum tamen pleraq; ab
harum rerū studiosis obseruatoribus poterunt aliquando suppleri. Ipse, si uixisset,
emendaturus pleraq; ac suppleturus, si licuisset, erat. Ego quaecumq; est, publica lu-
ce dignum iudicauī, non minus (in suo quidem genere) quàm olim Aeneidem Au-
gustus. Parcent igitur operi posthumo ambitiosi homines, & cornicum oculos con-
figere soliti, qui ut aliquid esse uideantur, nodum uel in scirpo quærunt: et reprehen-
dendis hisce libris, quibus extremam manum imponere authori non permisere fa-
ta, abstinebunt. Sed mihi quoq; uitio non uertent, si quædam emendanda fortè præ-
teriuī. non meum enim hunc fœtum, sed alienū edo: in quo ingenium meum osten-
tare non libebat, neque vacabat, sed ne decuisset quidem opinor. Adnotatiuncu-
las illas breuissimas, quæ ad margines paginarum, uel ad principia aut fines capi-
tum leguntur, pleraq; ut reperi, partim in autographo Cordi, non ab ipso, sed do-
cto quodam uiro eiusq; nominis studioso (pro suo in singulis iudicio, præsertim
circa Germanica nomina:) partim in alio exemplari, similiter ab erudito quodam
adscriptas, reliqui. De meo pauca quædam sparsim addidi, nec ulla separauī nota.
Quod ad stirpium aliquot nomina à Cordo conficta attinet, ubi uetera Græca La-
tinæue non reperiēbat, monuī ubique Lectorem, ne quis imperitior quam ut anti-
qua à nouis discernere ualeat, intricaretur. Finxit autem pleraq; omnia aptè, & ita
ut rerum quæ nominantur naturis perpulchrè congruant. eiusmodi quidem nomi-
na rebus indere, ubi antiqua desunt aut ignorantur, hominem philosophum & qui
rerum naturas calleat, maximè decet. Horum pauca quædam, in quibus Græcæ lin-
guæ proprietates & analogia non satis obseruatur, suis locis notauimus, ita ut quo-
modo aptius formari possint, indicaremus. Eicones stirpium, ut nouit præstan-
tia tua, nullæ ab eo expressæ fuerūt: quas ego passim addendas curauī, ut hoc etiam
ornamentum libris eius accederet, idque eo libentius feci, quoniam Iosias Riheli-
us (Argentinenſis typographus, de bonis literis præclarè meritus, & inter alias
optimi parentis Vuendelini uirtutes huius etiam laudis heres, quòd multos subin-
de egregios diuersis in linguis codices suis prælis excudat) qui typis suis impri-

Adnotati-
uncule.

Nomina
stirpium.

Eicones.

mendum hoc uolumen susceperat, permultas sanè prius imagines sculptas in promptu habebat, quibus in publicandis De natura stirpiùm eruditis et copiosis illis Hieronymi Tragi commentariis, Germanica Latinâq; lingua, Vuendelinus pater usus est. Subiui igitur non inuitus hunc laborem, ut quæ nam in Tragi libris propositæ eicones, quibus à Cordo descriptis plantis congruerent, inquirerem & notarem: quod in nonnullis præstare satis difficile erat, ubi scilicet res una nominibus longè diuersis ab utroque describitur. His autem, quæ ex Tragi opere desumptæ sunt imaginibus, Tragi nomen, unâ cum libri, capituli, paginæq; numero adscribere uolui: quo uidelicet ita nō solum appareat, unda petita sit pictura: uerum etiam si quis plura de eadem stirpe cognoscere cupiat, mox inueniat locum. Porro præter has eicones, adieci nonnullas ex aliorum, qui hodie imaginibus stirpiùm insignes extant, libris, deniq; de meo stirpiùm pictarum thesauro, de quibus, quarum Io. Kentmannus illustris medicus Torgæ apud Misenos candidissimè me participem fecit, multis sanè et raris, plerasque reliquas addidi: idque adeo nō minus libenter et iucundè perfecit, quam si uiuenti ipsi Cordo (cuius etiam memoriam colo) impartiri eas mihi licuisset. Sacchari arundinis effigiem è Cosmographia Munsteri mutuatus sum. Quod si ex his picturis aliqua non admodum accuratæ aut elegantes uidebuntur, Lectorem tamen pleræq; omnes, ut ad rerum ignotarum cognitionem facilius perueniat, promouebunt. Quod uerò nonnullis Cordi descriptionibus eicones nullæ adiectæ sint, causa est, quoniam stirpes aliqua (quamuis notæ mihi) hoc tempore haberi non potuerunt. uel quia aliqua, ut nihil dissimulem, adhuc mihi incognitæ sunt, aut esse uidentur. Forte enim aliquas earum noui, non tamen ex istis tum nominibus tum descriptionibus statim agnoscere potui. alicubi etiam picturæ quædam minimè necessaria mihi uisæ sunt, ut ubi proximè alia eiusdem generis & per omnia ferè similis proponitur pictura. Quare cum Nigellæ effigiem posuerim, illius quam Damascenam cognominant, omisi. Hoc certè quantum in me fuit perficere studui, ut Cordi lucubrationes hætenus suppressæ, quibus medicamentorum simplicium natura illustratur, in publicum usum ac lucem tanquam è tenebris productæ simul alijs prodesse, simul sui conditoris nomen celebrarent: & inter Germanos qui editis nostra memoria libris rem herbariã excoluerunt, (ut sunt præcipuè Otho Brüselsius, Leonhartus Fuchsius, Hieronymus Tragus, Adamus Lonicerus: et nuper uno alteroq; libello etiam Antonius Schnebergerus ciuis meus, qui nunc Vilnæ in Polonia medendi artē egregie exercet, Valerius Cordus quoq; merito neq; postremo loco, nominaretur. Et quoniã tibi in primis doctissime Herolde, Cordi existimationem ac famam curæ esse sciebam, tum hanc ob causam: tum quia æquum erat, & gratitudinis officium postulabat, ut à te primo communicati mihi huius authoris libri, ad te quoq; primum redirent, in tuo tanquam optimi patroni nomine eos apparere uolui. Remitto igitur tibi sortem tuam cum usura ferè pari, nempe alijs Cordi libris, & in eos quos tu miseris eiconibus scholijsq; adiunctis. Spero autem te diligentiam meam, non quidem summam aut exquisitam, sed quantum hoc tempore præstare mihi licebat, boni consulturum: & si quid inciderit tibi per otium ad hæc legenda diuertenti, quod emendandum existimes: aut si addenda aliqua eicon communicari abs te queat, id omnino facturum, quod ego de humanitate tua mihi polliceor: & quod præcipuum est Cordi nostri famam honestare, & Gesnerum tuum amare perpetuò dignaturum. Vale. Tiguri. VII. Cal. Decembris. Anno M. D. LIX.

VALERII

VALERII CORDI SIMESIJ, Historiæ plantarum, liber I. qui est de herbis diuersis.

*Prouta quas hominum causa natura creauit,
Pulchrius est rerum cognitione nihil.*

DE ROSELLA SIVE SALSIRORA, [quæ ab alijs Ros Solis dicitur.] CAP. I.

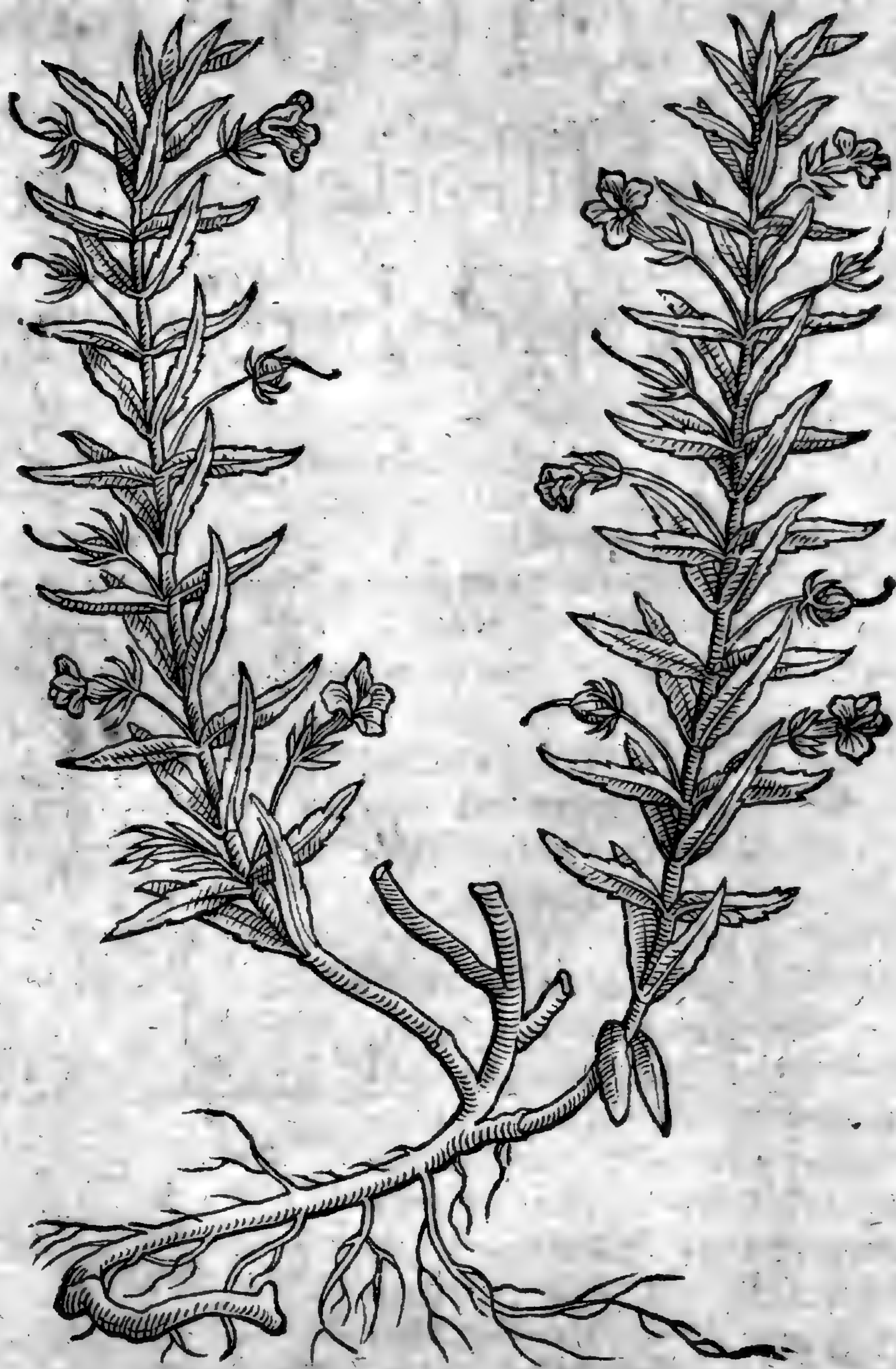

ROSCELLA habet minima, septem uel octo numero, plura interdum, & interdum pauciora, longis et rubentibus pediculis in orbem per terram sparsa, leniter plerumque, qua caelum spectant, concaua & hirsuta, ceu rubenti capillo uestita, eoq; in medio breuiori, in ambitu uero longiori: siccissimis etiam temporibus ceu roris minutissimas guttas et aspergines habentia: sapore acri, nitent & glabra omnino sunt ex inferiore parte foliola, habentq; tota minimi cochlearis figuram: e medio uero foliorum coliculus exit dodrante breuior, gracilis, rubescens, & sine ramulis, in summo paruos & pallidos flosculos sustinens, radicales habet paucas, breues, & capilli modo tenuissimas. Nascitur uliginosis & palustribus arenis. Habent folia, caules, & flosculi, acerbum, leniter acetosum & modice acrem saporem.

DE LIMNESIO SIVE CENTAVRIDE,
[quæ uulgo Gratiola dicitur.] CAP. II.

CAULES ab uno radicis cespite multos erigit, teretes & dodrantem altos, interdum uero altiores: in quibus folia centauro minori, hyperico, uel ascyro similia, longiora tamen, & ad hysopi foliorum longitudinem accedentia, leniter per ambitum incisa, quatuor uersibus usq; ad summum cacumen nascuntur, in quorum alis flores singulos oblongos, inferius ubi pediculo iunguntur, subflauos, caetera candidos, & quatuor foliolis constantes producit: quorum inferiora tria clausa & contracta plerumq; sunt, superius uero expansum ac sursum reflexum, quibus singulis singuli succedunt fructus, anagallidis fructui magnitudine æquales, sed oblongiores, & in turbinem desinentes, semina minima intra se claudentes. Radices candidas transuersas & multas in terra spargit, gramine similes, crassiores tamen & crebrius geniculatas: a quibus plurimæ hellebori modo descendunt fibrae. saporem habet tota herba ualde amarum, ac omnino nihil (quod sensu percipi possit) adstrin-

gentem. purgat egregiè bilem & pituitam, nihil interanea lædens: quoniam horribili isto ac ingrato odore, quo cætera purgantia medicamenta prædita sunt, caret.

DE SAGITTA SIVE SAGITTALI, [*Sagittam inter ulvas appellamus, quam Mago dicit Pistanam à Grecis appellari, &c.*
Plinius lib. 21. cap. 17.] CAP. III.

SAGITTA pediculos habet triquetros, intus raros & spongiosos, bicubitales, interdum longiores, brevioréscq, secundum lacuum in quibus nascitur altitudinem. iis in summo triplici acumine folia alatae sagittæ modo præfixa sunt: inter quæ caulis erumpit foliorum pediculis altitudine ferè æqualis, & ipse rarus, spongiosus, rectus, & læuore insignis, in quo per intervalla terni plerumq; candidi et tribus foliolis constantes contrariis pediculis nascuntur flores: quibus punicea intus sunt stamina, floribus subnascuntur hirsutæ et castaneæ magnitudine pilulæ: quarum exterior pars tota copioso, plano, & tenui semine constat: in medio uerò globulus rotundus est, cui annectitur semen. radices habet multas, hellebori fibris similes, colore pallidas. Nascitur in lacubus & stagnantibus undis.

* *Telum Iouis in Albi.*

Sagitta.

Bistorta. Trag. 1. 105. pag. 321.

DE BISTORTA. CAP. IIII.

BISTORTA in triquetris pediculis folia circa radicem profert, tumici & qualia, acutiora tantum, superius uiridi, inferius candido ad cinericeum inclinante colore: è basi in utroq; pediculi latere deorsum fastigiata, & sinuosa: inter quæ caules assurgunt solidi, geniculati, & bicubitali ferè longitudine: quem singula ex geniculis prodeuntia ac sursum nascentia folia amplectuntur, inferioribus multo minoribus. ii in summo minutos, candidos, & modicè purpurascens flores in spica dispositos ferunt: quibus triquetra, similia lapathi seminibus, sed maiora semina succedunt. radicem habet pollice crassiorem ceu geniculis distinctam, bis in sinum detortam ac inflexam: cui foris est nigricans, intus uerò in candido rubescens color. Adstringunt gustata, radix, et semen. folia præterquam quòd paululum etiam adstringunt, lubrica & glutinosa gustu percipiuntur. Nascitur pinguibus & lutosis pratis, nonnunquam etiam in syluis antiquis.

DE CARDVO SPHAEROCEPHALO, [spinam albam in Italia quidam hodie uocant. querendū an Echinopus ueterum sit.] CAP. V.

SPHAEROCEPHALUS Carduus multa ab una radice folia mittit, pedali & aliquando maiore longitudine, latitudine pedis dimidi utrinq; aliquoties profun-

dis & spinam fe-
re cōtingentibus
incisuris diuisa,
per ambitum bre-
uibus nec adeò
infestis aculeis ar-
mata, superius ui-
ridia, inferius can-
dicante lanugine
obducta. Caules
posthæc ab una
radice duos aut
tres, interdum eti-
am plures erigit,
altitudine duorū
triūmue cubito-
rum, solidos ro-
bustosque intus
ceu sambuci me-
dullam habētes,
rubente & tactu
glutinosa lanugi-
ne uestitos, quæ
digitis ad caules
confricata odorē
aliquem remittit.
Caulibus folia
(prius descriptis,
similia) per inter-
ualla adnascun-
tur, minora quo

summitati propiora: è quorum alis circa superiorem caulium partem ramuli oriun-
tur, pile magnitudine, rotunda, hirsuta & aculeata capitula ferentes. Flores undiq̃
ex singulis capitulorum aculeis singuli nascuntur, colore candidi (aut ferruginei)
quinq̃ oblongis & ualdè exiguis foliolis constantes. Habent etiam singuli (cum a-
periuntur) flores singula cœrulea stamina: quorum deinde summitates in duos par-
uos et reflexos apices finduntur. Flores ex superiore capitulorum parte prius erum-
punt. Ultimo autem inferius ubi ramulis iunguntur, quapropter particulatim & in-
equaliter enascuntur flores, qui ubi defluerint in aculeis foramina relinquunt, qui-
bus semina oblonga, candida, hirsuta & aspera lana ceu amianto obducta, includun-
tur. Radicem habet longam, crassam, & intus omnino lignosam. Folia & semina sa-
pore leniter amara sunt. Nascitur saxosis & fluuiis imminentibus collibus.

* *Crocodilium uidetur.*

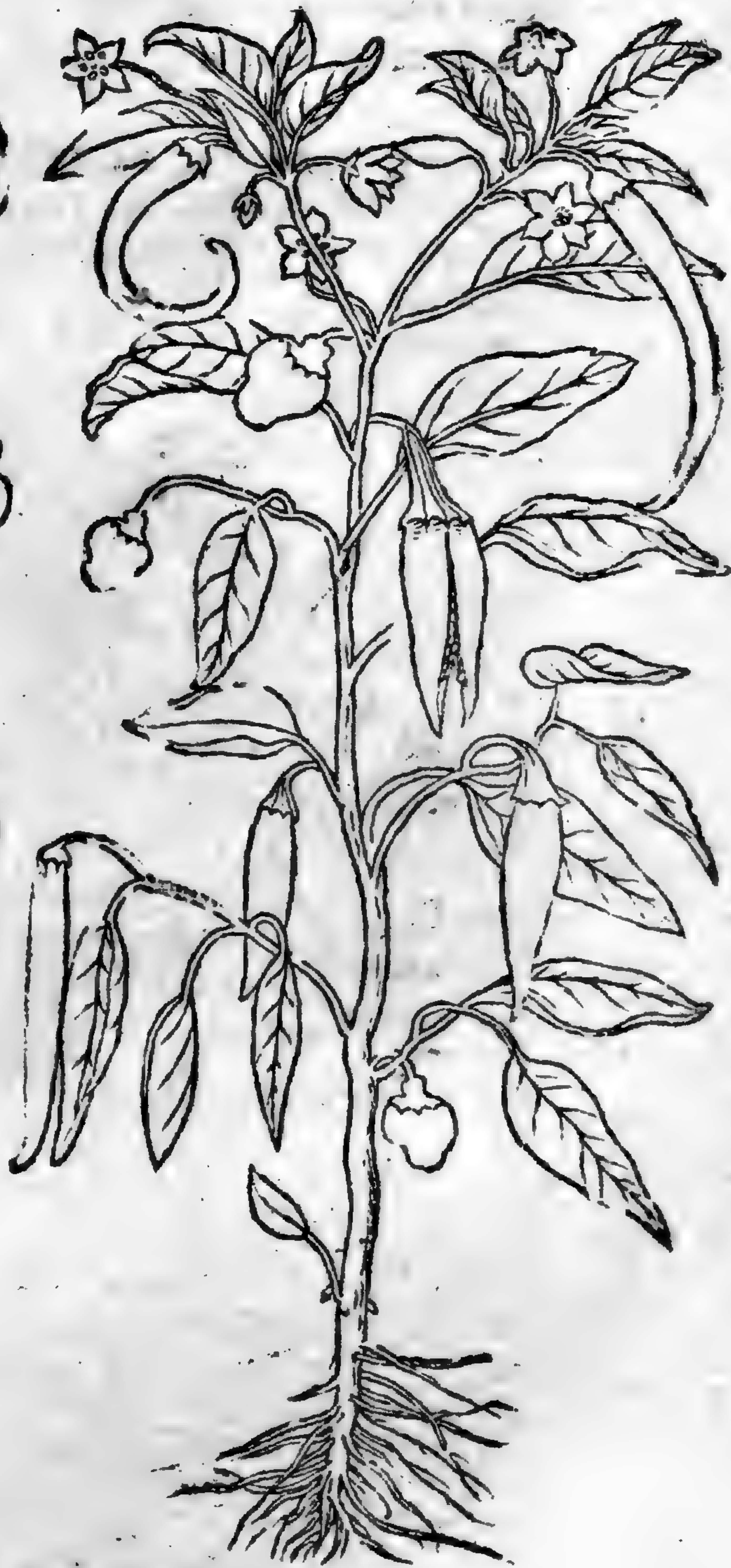
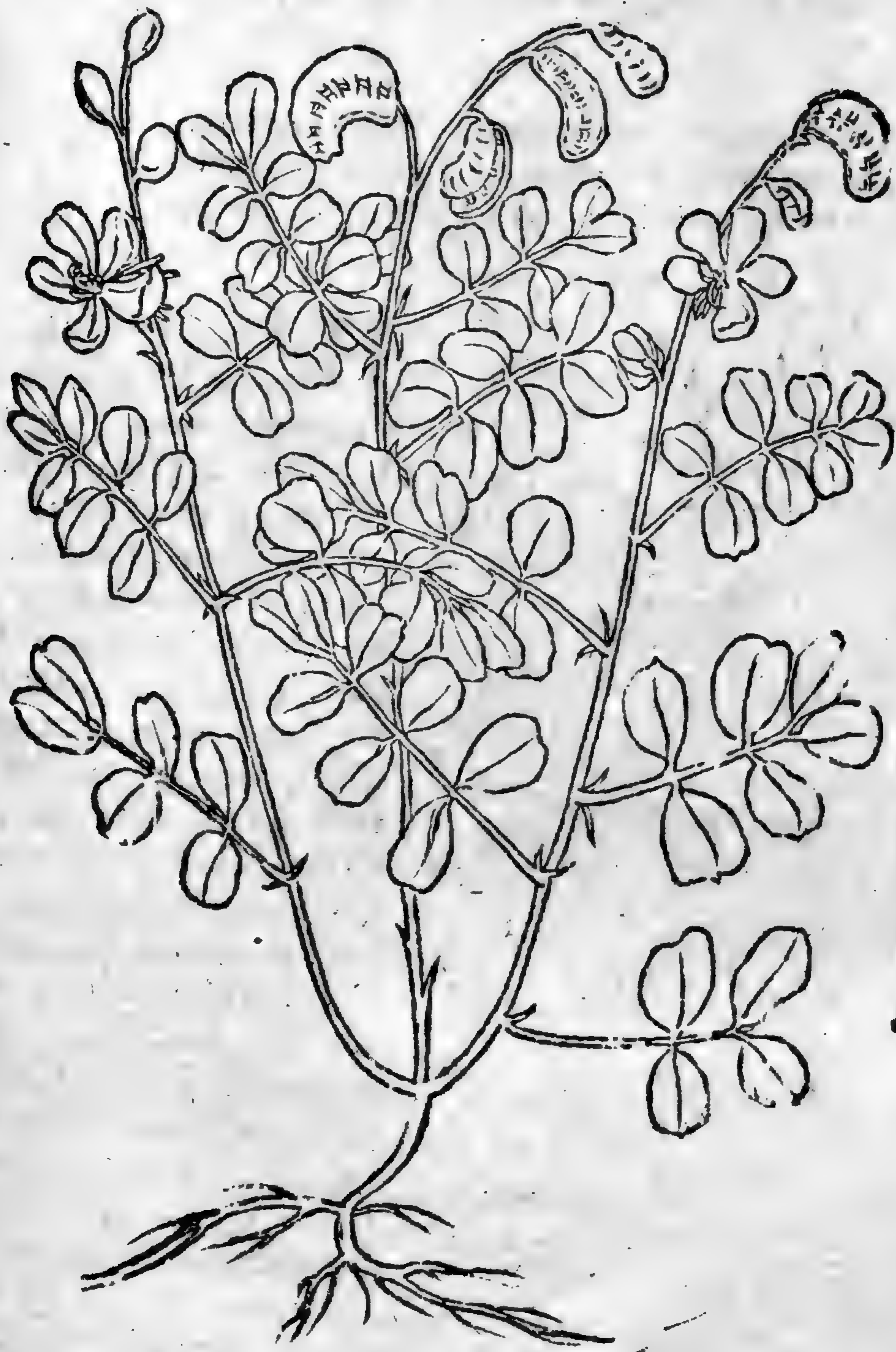
DE SENA. CAP. VI.

SENA caulem erigit cubitali altitudine paucis ramis fruticosum, foliis in singu-
lis pediculis utrinq̃ tribus uel quatuor binis semper per interualla ex contrario
& rubente annexu erumpentibus, Portulacæ foliis figura similibus. In supremo pe-
diculo nullo inter utrumq̃ ordinem intercedente, quod (ut in reliquis siliquis feren-
tibus herbis fit) parem numerum turbet. Ex pediculorum alis (in quibus folia na-
scuntur) alii indiuidui & singulares prodeunt ramuli, circa quos ex interuallo dispo-
siti sunt lutei & pallescentes flores, quinq̃ foliis in concauitatem aliquam reflexis,
constan

constantes eiusdem coloris stamina habentes, è quorum medio sursum incurvatum corniculum prominet, quod paulatim in latam, planam & compactam excrevit siliquam, sex uel septem cordis figura, & nigrescente colore semina intra se cludente. radice nititur oblonga, tenui, lignosa et inutili, odore ingrato tota herba sentitur. ut Cynoglossa & punice folia. flori stam. na prius, deinde folia decidunt. Radice nititur tenui flavescente & inutili. Aestiu est herba.

Sena. T. 3. 9. p. 964.

Piperitis. Trag. 2. 148 p. 928.

DE PIPERITIDE SIVE SILIQVASTRO. Peruniano, [Capsico forte
aut Cardamomo Arabico, cognata planta.] CAP. VII.

PIPERITIS caulem erigit cubitalem, minimi digiti crassitudine, in angulos striatum & circa foliorum ramorumque eruptiones in purpureo colore nigricantem, intus seu sambuci medulla farctum, in summo in duos seu tres ramos similiter striatos diuisum, qui rursus in minores diuiduntur. oblongis foliis constat, in posteriori parte trium plerumque & quatuor digitorum latitudine, in mucronem fastigiatas, quo fit ut mediam habeant lauri & solani foliorum similitudinem. flores ex alis ramulorum erumpunt candidi, quinque aut sex foliis stellæ modo dispositis. constantes paucis in medio staminibus, quibus amissis ex caliculis teretia & sine commissuris succrescunt ceu siliquæ, uascula longitudine digitali, latitudine uero pollicari (& interdum latiore) sensim in turbinem seu mucronem desinentia, principio uiridia.

P. iiii

cum autem maturuerint ruffa aut punicea, nitentia & deorsum, ut flores ipsi pendencia. quæ cultello in longitudinem aperta plurima in flauo candida, compressa & Lenti similia semina sed tenuiora ostendunt membranæ crassæ ceu callo per media uascula transeunti adnata. constant intus uascula & calli pingui & succosa substantia quæ uetustate in puluerem resoluitur. Radicibus nititur numerosis, tenuibus, & in minimas fibras diuisis: seritur fictilibus uasculis. radices, caulis, folia & flores nullam fatu dignam saporis qualitatem habent. uascula uero cū seminibus & quod carnosum in medio est acerrimo sapore linguam uellicant, & odorata sentiuntur. Aestiuæ est herba.

DE BALSAMELLA, [Balsamine peregrina, quam Fuchsius alteram facit, Dodoneus foeminam. Itali (inquit) Balsaminum genere neutro uocant, & à Balsamina seu Charantia distinguunt.] CAP. VIII.

BALSAMELLA la caulem cubito altiore a radice mittit, rubentem inferius circa terram, qua manum implere possit crassitudine, superius minimo digito multo graciliorem, cui ab inferiori parte usque ad summitatem undiq; cubitum longi, crassi & recti adnascuntur rami: ex his duo circa terram contrario sibi opponuntur exortu. caulis & rami leuore habent, & pingui, carnosæ, succosæq; constant substantia ut portulacæ caules, sed multo robustiores sunt. pinguia et mollia totam herbam uestiunt folia tenui foliæ lauri foliis similia leniter per ambitum serrata. in utroq; pediculorum latere paruas & rufas excrecentias habentia. è quorū alis in ruffo purpurei flores erūpunt purpureis uiolis non dissimiles, sed multo maio-

res (nullis in medio staminibus præter unum capitulum seminum ferendi causa enascens) a tergo breuem apicem & incuruam caudam ferentes. quamuis in anteriore etiam parte longiorem apicem gerant. ex singulis floribus singula hirsuta prodeunt capitula, magnitudine cynosbati, in quibus milio equalia sunt semina, colore nigra et aliquantulum aspera. Radicibus nititur numerosis, tenuibus, pinguibus & succosis ab eraso caulis trunco descendens. Aestiuæ est herba.

* Balsamina Amygdaloides.

DE DORYCNIO, [Ego neq; Dorycnium puto, neq; Solanis cognatum, etsi
quidam Halicaccabum peregrinum nominant.] CAP. IX.

T. 2. 119. p. 897.

DORYCNIVM ex breui caulis
trunco plures singulares & striatas
emittit iunceaegracilitatis uiticulas, duorū
plerumq; cubitorum altitudine, tenuia affi-
xa uirgulta ascendētes. ē quibus per inter-
ualla striati pediculi, tria folia apio simila
ferentes prodeunt, & quodlibet eorum in
tres partes per ambitū profundius incisas
diuiditur. hęc quo summitati propinqui-
ora fuerint eo minora etiā sunt. ex foliorū
alis singuli exeunt pediculi, longitudine di-
gitali, gracilitate sua mediocri filo equales,
in extremitate duobus breuib; & retro-
flexis capreolis contrario annexu sibi ipsis
oppositis. uirgultorum alas ac furculas ap-
prehēdētes, quo melius uiticulae ea ascen-
dere et imbecillitati suę cōsulere possint. in
fine pediculorū ante capreolos fert flores
candidos, paruos, exiguis intus luteo colo-
re staminibus, quorum magna pars caduca
apud nos est: qui uero abortiui non cecide-
rint, sed remanserint, ē medio triquetros dē-
fos et aēre inflatos emittunt folliculos, ma-
gnitudine halicaccabi uesicis equales, tenui
admodum membrana constantes princi-
pio. Viride mox in ruffo pallescente intus
tribus mēbranulis à medio ad angulorum
interualla usq; transeuntibus in tres came-
rulas interseptos. qui interdum non tribus
tantum, sed quatuor constant angulis, uerū
hęc non est propria eorum, sed monstrosa
forma exsuperabundanti in ea parte nutri-

mentali humore causam et originē habens singulis camerulis ubi in medio follicu-
lo coniunguntur, singula semina innascuntur magnitudine parui pisi, figura rotun-
da, colore nigra ab una parte, nempe in annexu cādidam & satis magnam maculam
habentia, figura quadam tenus azari folium uel latiusculum cor imitātem, unde eti-
am ipsa semina grana cordis appellantur, ea foris dura sunt, intus uero candidum &
inflexo septo distinctum nucleum complectuntur, sapore dulcem, radicem habet di-
gitali crassitudine, multis fibratam cirris. Aestiuā est herba.

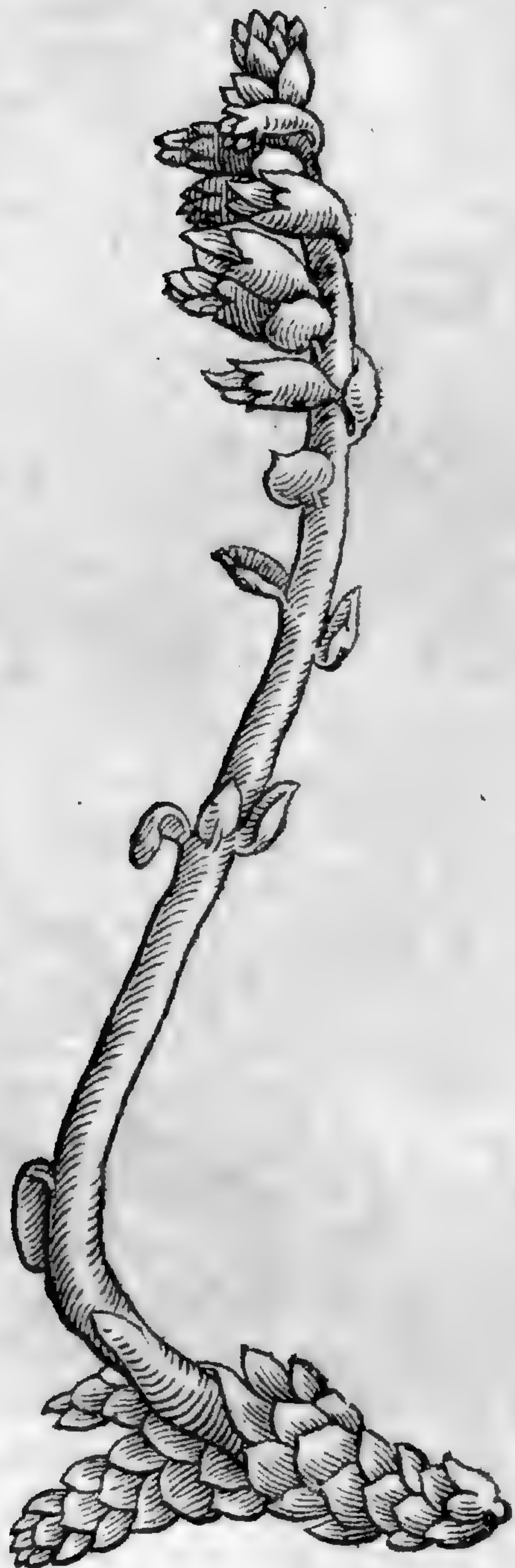
DE ANBLATO, [Germanicè dicto: id est, Aphylo, quod folijs careat.
Orobanchen aliqui putant, non tamen ea, sed ei similis superficie herba
est. nos aliquando Plinij Aegoletbron esse putauimus.] CAP. X.

ANBLATVM primo uere coliculum profert longitudine dodrantalem,
minimo digito graciliorem, tenerum & succosum. à cuius medio quatuor flo-
rum ordines usq; ad summitatem enascuntur. & omnes antrorsum spectantes, flo-
res in ruffo candicant, foris hirsuti & à tergo foliolis ceusquamis eiusdem coloris
operti sunt: ē quibus parua & acuminata prodeunt uascula plena seminibus paruis,

Q

hyoscyami seminibus similibus, uascula maturo semine in duas partes se aperiunt, radicibus nititur multis crassis, succosisq̄, squamarū modo sibi ipsis superiacētibus & hyeme non pereuntibus. caret herba hæc foliis, nascitur putri et umbroso solo in syluis aut secus eas. saporem habet in acerbo leniter amarum, adiuncta pauca partium tenuitate.

Anblatum.

Helianthemum. T. 1. 73. p. 221.

DE HELIANTHEMO, id est, Sonnenblume. Est hæc, ni fallor, immerito
Hyssopus sylvestris dicta à Trago, cuius eiconem etiam posuimus, Scyden
hyssop. CAP. XI.

HELIANTHEMUM coliculos producit graciles, lignosos & subhirsutos, in quibus folia sunt polygonii foliis similia, carnosā & leniter hirsuta, per quorum longitudinem singularis transit linea intus ceu cannale foliis impressa, foris uero eminens siue elata. coliculis flores lutei deinceps adnascuntur pentaphylli floribus similes forma & magnitudine, quibus singula succedunt oblongi erui magnitudine uascula, et in his papaueris quātitate semina, colore. Radicibus nititur tenuibus & lignosis nullius usus, habent folia & flores dulcem lubricumque saporem. folia item confracta mox apte coniuncta ob succi lentorem rursus coalescunt. Nascitur asperis, siccis & apricis, tam campestribus quā montanis locis.

* *Consolida aurea* Chirurgis quibusdam.

DE HYOSCYAMO PERVNIANO, [Stramonia, vel
Nuce Methel.] CAP. XII.

T. 2. 128. p. 896.

PERVNIANVS Hyoscyamus, prima qua seritur æstate caulē emittit uiridem, candicantibus punctis distinctū, crassitudine ferè digitali, longitudine cubitali, in paucos ramos diuisum. folia fert iuxta alas solani foliis similia: multo tamē maiora, longitudine spitamæ. latitudine paulo angustiora, mollicie, odore et sapore hyoscyamum uulgarem referentia, * quamuis etiam coctorum pisorum aliquo modo odorem referant. iuxta quæ uirides, imò Man dragoræ sō lia & radice em olent. etsi fortius concaui & oblongi calices sunt, è quibus singuli prodeunt flores, colore candidi, inferius angusti et striati, superius uerò cōpliciti: postea se in calathi figuram explicantes, resupinato undiq; labro: è cuius circumferentia quinque plerumq; aut sex erumpunt mollia acumina, paribus interuallis ab inuicem distantia, à quibus singulis ternę descendunt usq; in imam florum partem, lineæ, colore in uiridi, candicantes intus & extra conspicuæ, sed intus concauæ, foris uero eminentes, flores triente sunt longiores & superius quatuor digitos lati: inferius uerò, qua ex caliculis prodeunt, unum tantum in mediis ipsis quina plerumq; sunt aut sena colore candido stamina, forma lilii staminibus similia. inter quæ etiam claua ut in lilio apparet, in summa conuoluoli, id est, cyssampeli florum imaginem referunt, hii toti decidunt. ima tantum calicu-

lorum partibus relictis, è quibus singula nascuntur rotunda & aculeata capitula, magnitudine iuglandis, & singulis eorum aculeis in flauo candidum durumq; subest semen magnitudine & figura senæ semini æquale. Radice nititur candida, digitali crassitudine in fibras distracta, eaq; inutili, seritur in hortis magno studio, sed rarò maturescit. Aestiua est herba.

DE GINGIDIO Syriaco olere. Icon hæc Gingidij à Dodonæo exhibetur. Bisacutum (inquit) Romani uocant, ut Dioscorides ait: cuius nominis uestigium hac ætate Itali et Hispani seruantes, hanc herbam uulgò Bisniago appellitant. Nascitur in Italia, in aruis frequens. utuntur coliculis eius ad dentium expurgationem. Brabantis rarò uisum. CAP. XIII.

VMBELLIFERA & æstiua herba Gingidium est, hisce proximis annis ad nos primum in Germaniam allata. Prima æstate qua seritur geniculatum emittit caulem, minimi digiti crassitudine, cubito prociorem, nigricantibus striatum lineis, multosq; ramulos ferentem. folia sub geniculis exeunt, pastinacæ satiuæ foliis similia, tenuiora tamen, pluribusq; incisa eruptionibus, singulæ ramulorum diuisiones, umbellas, & in his candidos exiguosq; flosculos sustinent, Ammios uel

dam acrimoniam præ se fert. semina item Ammii saporem habent, quamuis acriorē amarioremq̃. folia deniq̃ radice & semine mitiora sunt, & ob id oleribus aptius addi possunt.

DE MELONGENA, [Malum insanum aut Melanzanum uocant aliqui recentiores, Simeon. Sethi forte Maxinzanion.] CAP. XIII.

MELONGENA, quam Itali corrupto nomine Melanzanam uocant. Prima qua seritur æstate caulem erigit longitudine cubitali, crassitudine minimi digiti, solidum lignosumq̃, in ramos inæquali ordine diuisum, ex quibus alia prodeunt adnata folia iuxta alas fert dodrante breuiora, quatuor digitorum latitudine, per ambitum parum et inæqualiter sinuosa, in mucronem desinentia aspera & in confricādo strepentia, secus ea longos rubentesq̃ pediculos & in his singulos aculeatos calices, ex quibus singuli item nascuntur flores in quinque acuminata & rugosa foliola, stellæ modo diuisi, colore purpurascēte, estq̃ tota florum latitudo duorum ferè digitorum, in quorum medio quinque sunt erecta, lutei coloris stamina in medio eorum uno eminente apice, florum foliola postquam defluerint ex calicibus singuli subnascuntur fructus anatis & interdum anseris oui magnitudine, nonnunquam oblongi & ouati, nonnunquam etiam rotundi, & interdum sursum recurui, colore plerumq̃ rubente, quamuis etiam flauī & candicantes inueniantur, intus rara, lenta

pastinacæ umbellis et floribus similes: quarum maxima est, quæ à medio producitur caule, floribus succedunt Ammio similia colore & quātitate semina. sub ipsis umbellis foliola in orbē se proferūt, inferioribus multo minorā, tenuiorā, acuminatiorāq̃. Umbellæ semine maturo clauduntur ut syluestris pastinacæ: tactuq̃ glutinosæ & pingues sunt, odore non ingrato, qualem ferè cera habet. Radicem habet syluestri pastinacæ equalem, colore candidam, intus lignosam, foris uerò carnosiore cortice constantem: cuius sapor non iniucundam

lenta et fungosa carne constantes, apud nos serò maturescentes, in mediis fructibus sinuosæ quædam cavitates sunt, & in his semina copiosa figura lentis colore flavescente, minora tamen tenuioraq̃. Radicibus nititur numerosis in minimas fibras ceu capillamenta diuisis. feritur à nobis ad spectaculum in hortis aut fictilibus. Arabes etiam in alimentis fructu utuntur, sed uitiosum gignit succum. saporem habet in dulci fatuum, pauca admixta amaritudine.

Melongenæ. T. 2. 127. p. 894.

Scorodonia. T. 1. 4. p. 15.

DE SCORODONIA (id est, Wildesalbey.) sylvestris. [Tragus Saluiam sylvestrem uocat lib. 2. cap. 4.] CAP. XV.

SCORODONIA caulem habet scordij modo quadrangulum, longitudine cubiti, & hirsutum, per interualla singula folia ex oppositis lateribus alternis uicibus proferentem, Betonicae foliis similia; minora tamen, tenuiora, candidioraq̃. e quorum alis supra medium caulem singuli nascuntur ramuli, & minora inferioribus folia. flores ex adnatorum & medii caulis uno latere erumpunt, hiantes & in candido pallidi, deinceps usq̃ ad summitatem dispositi, semina fert nigricantia quaternaria, plerumq̃ in singulis florum caliculis chama dryos seminum quantitate. Radice nititur tenui, lignosa & paucis fibrata cirris, ideoq̃ inutili, & singulis annis intereunte, quotannis autem semine se propagat: est enim æstiuæ herba, Folia gustu

amara sunt, odore scordium & lupuli fructus imitantur. Nascitur editis incultis locis, inter arbuta, & syluis lucidioribus, solū amat aliquatenus arenosum uel aliquin asperum, non tamen omnino siccum.

* Bindeleube. Est scordium Montanum Odi.

DE POLYACANTHA cardui specie, fruticosus carduus est [Itali quidam Carduū stellatum uocant, à spinis stellatis: & aliqui, ni fallor, Calcatrippam: quod nomen Cordus lib. 2. cap. 140. Consolidæ regali uulgò quibusdam dicto adscribit. Polyacanthus Theophrasto alicubi inter acanacea numeratur, Gaza Aculeosam interpretatur, sed acanacea dicuntur, quorum & folia & conceptaculum florum spinosa sunt: id quod Polyacanthæ Cordi non conuenit.] CAP. XVI.

POLYACantha caulē habet gracilem in multas alas et adnata diuisum, eāque nonnunquā humi undiq; prostratas, circa quē ab inferiore parte folia sunt dodrante breuiora utrinque, profundius usque ad spinam incisa, sūntq; eorū diuisiones seu partes ferē minimi digiti longitudine, latitudine eiusdē, maioribus intervallis dispositę et molliter hirsutę. capitula fert numerosa quinque aut sex gracilibus lōgis, acutissimis & flauescensibus aculeis septa, ex quibus purpurei prodeunt & capillacei flores: uis sub sunt parua, oblonga & candicantia

semina cum floribus in pappos resolutis auolantia, sub ipsis capitulis parua quædā foliola sunt, quæ singula inferiorum foliorum partes figura imitantur, leniter & ipsa hirsuta. Radicem habet digitali crassitudine, longitudine dodranti candidāq; per cuius medium lignosus à caule descendit nervus: ea gustu & odore uulgarium carduorum radices refert: folia uerò sapore amara sunt. Nascitur circa urbes, oppida & pagos, planis & campestribus locis, præsertim in Rhenana regione.

* Iconem è Dodonei libris mutuati sumus, pictorum fortè incuria, non optimam: capitulum ex arida depictum, seorsim apposuimus.

DE TANACETO PERVNIANO. CAP. XVII.

PERVNIANVM Tanacetum cuius flores alii Indianos charyophyllos, alii Indianas rosas uocant, paucos ante annos ad nos allatum est, sed uix summo studio & cultura ad maturitatem peruenit. Prima qua seritur æstate caulem emittit trium cubitorum altitudine, in ruffo nigricantem, & angulis striatum, à quo iuxta terrā bini alterno ordine seu positu resupinati & contrario exortu enascuntur rami, medio caule paulo breuiores. folia habet in singulis pediculis multa tanaceti foliis similia, undiq; per ambitum serrata, flores foliaceos in summis ramorum surculis ex oblongis uiridibus et angulosis caliculis profert pulcherrimos aspectu, media inter caryophylli calendule et rosarum flores forma et magnitudine, quorum foliola inferius lutea sunt, intus uero in fuluo rubentia, et leniter holoserici modo hirsuta, in mediis floribus stamina sunt similiter lutea, semina in caliculis fert oblonga, nigra et tenuia, florum foliolis annexa. Radices subsunt tenuibus cirris fibratae, quotannis intereunt, folia trita ualde odorata sunt, flores uero imbecillem spirant odorem, gaudet assiduo sole & crebra rigatione.

* *Petilium aliqui suspicantur.*

DE ALTERO NIGRO HELLEBORO, uel Helleborine
maiore. CAP. XVIII.

CAULEM habet singularem minimi digiti crassitudine, do drantali altitudine, propter foliorum quæ defluerunt uestigia asperum, circa quem folia sunt nigri hellebori foliis similia, molliora tamen, candidioraq; : caulis superius in ramulos diuiditur, quos folia sine pediculo prioribus dissimilia uestiunt, duorum ferè digitorum latitudine in extremitate in quinque, sex uel septem partes ceu digitos diuisa. quorum medio flores prodeunt lati & concaui, foris uirides, intus uero in uiridi candicantes, quibus singula succedunt nigellæ capitibus similia uascula, maiora tamen, & in his nigricantia semina tritico similia, sed multo minora. Radice nititur tenui, lignosa, foris nigra, paucis fibrata cirris, eaq; inutili. Olēt folia grauiter quem admodum sambucus, & amara gustu percipiuntur, quemadmodum ipsa etiam semina. Nascitur asperis, apricis calculosisq; montibus, plurimumq; in Sueuia Vuirtembergensi, iuxta Reutlingam & Mellingam in Taurino monte.

* *Confiligo Columelle.*

DE AIZOO serrato, [quod folijs albicantibus & serratis in saxis montium
prouenit, Fischjung aliqui uocant.] CAP. XIX.

AIZOV M serratum circa radicem numerosa & crassa habet folia, maiori aizoo similia, multò tamen minora & undiq; minimis sursumq; uergentibus incisuris instar serræ incisa, aizoi maioris modo globum ueluti oculum constituentia, caulem erigit unum atq; alterum, gracilem, longitudine pedis, pauca & deinceps disposita foliola ferentem: in cuius cacumine flores sunt candicantes, minoris aizoi floribus similes: quibus succedunt minima semina, radicibus adhæret paucis, nigris, & tenuissimis. Adstringit tota herba, folia uerò efficacius. Nascitur altissimis calcariis petris, iisq; humido musco obductis: ut supra Reutlingam, auff der Almen, non longè à Nebulosa spelunca in Sueuia.

* *Aizoi serrati species duas appinximus: quarum ea, cui rariores sunt flores, eosdem punctis sanguineis distinctos habet.*

Aizoum serratum.

Aizoum serratum alterum.

DE HELLEBORINE tenui folia, [Matthiolus hanc Consiliginem esse suspicatur, sed uera Consiligo descripta est superius, secundo ante hoc capite.] CAP. XX.

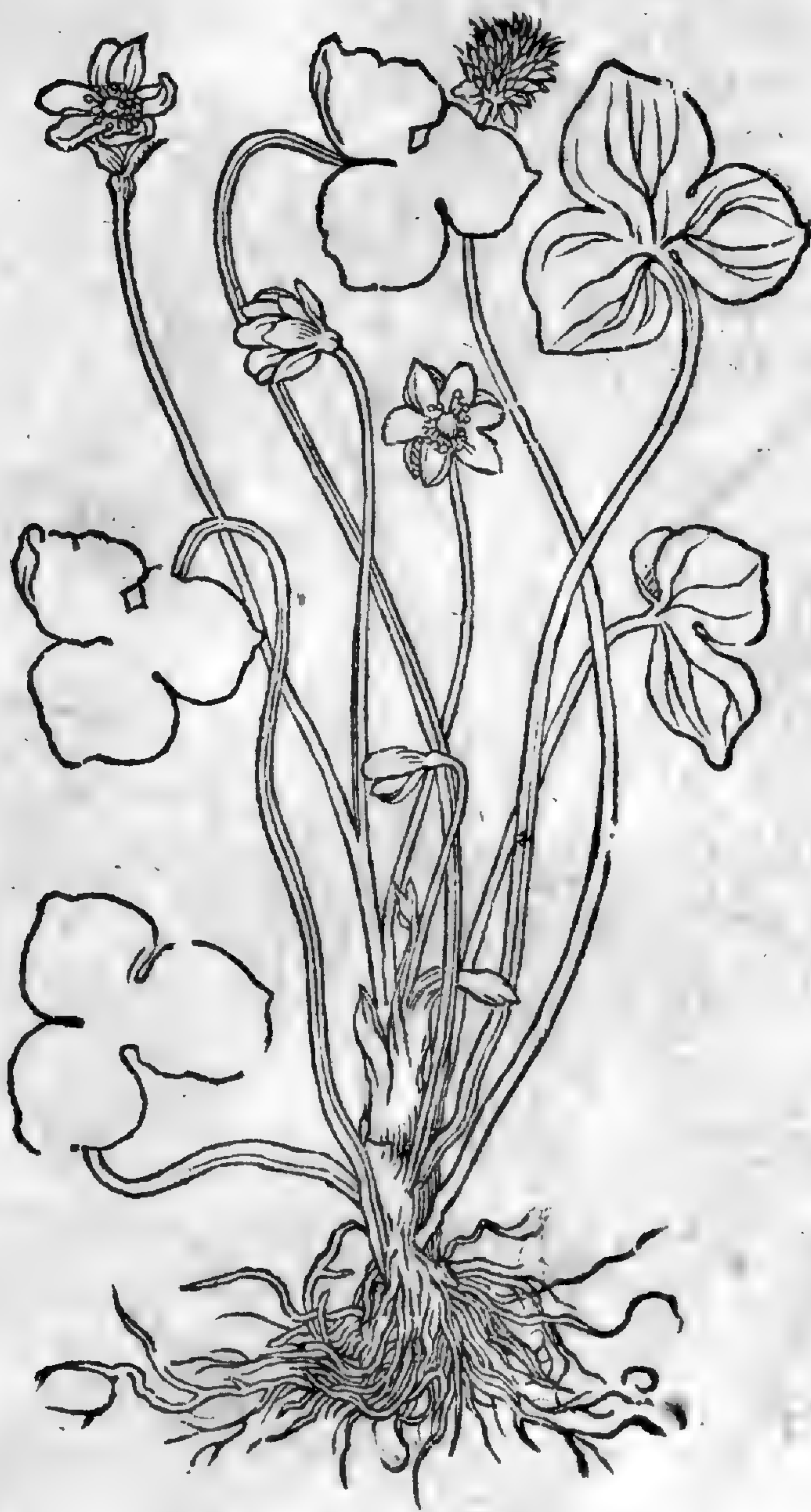
COLICVLOS ab uno radicis capite plures erigit teneros, teretes, longitudi-
 ne dodrantali: circa quos folia sunt abrotano aut Chamemelo similia, in sum-
 mis coliculis colicorumq; indiuiduis: adnatis ueris principio singuli sunt stellati
 flores: quorum hæc est forma, in medio paruum eminet capitulum flauum aspe-
 rumq; per ambitum numerosis & luteis staminibus circumuallatum, è quorum an-
 nexu floris folioli enascuntur undique in orbem radiorum modo disposita, uncie
 longitudine, latitudine uerò quarta uncie non excedentia, colore lutea & ut purissi-
 mum aurum splendentia, à tergo alia & minora sunt foliola, colore nigricante, qui-
 bus nondum apertus flos continebatur. Radices habet numerosas, nigras, gracis-
 les, hellebori nigro similes, sapore amaro. Nascitur montanis asperisq; locis.

* Est Sesamoides nostrum minus.

Helle-

Helleborinum. T. 1. 135. p. 406.

Epimedium. T. 1. 177. p. 518.

DE TRINITATE, *id est*, Epimedio. [Germani aliqui Hepaticam nobilem,
uel auream nominant.] CAP. XXI.

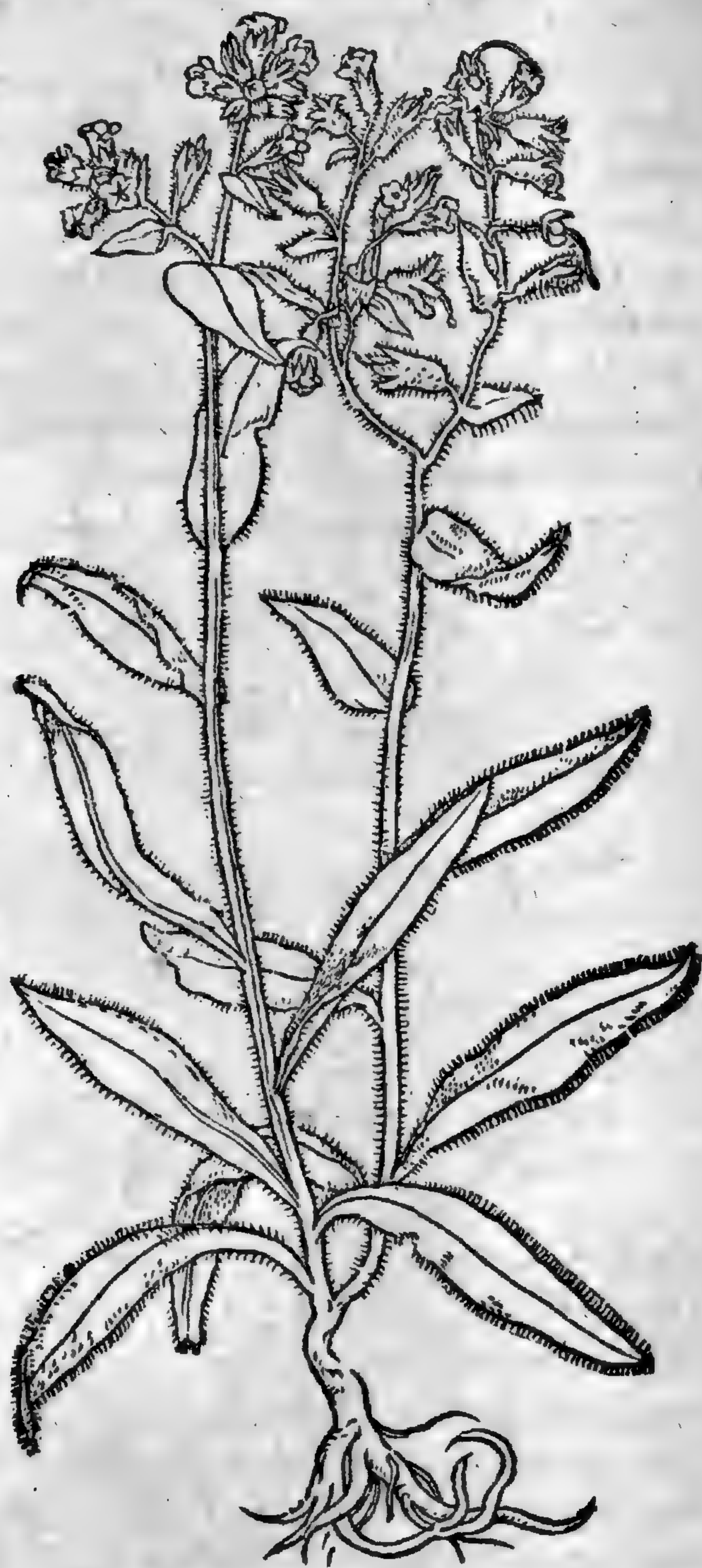
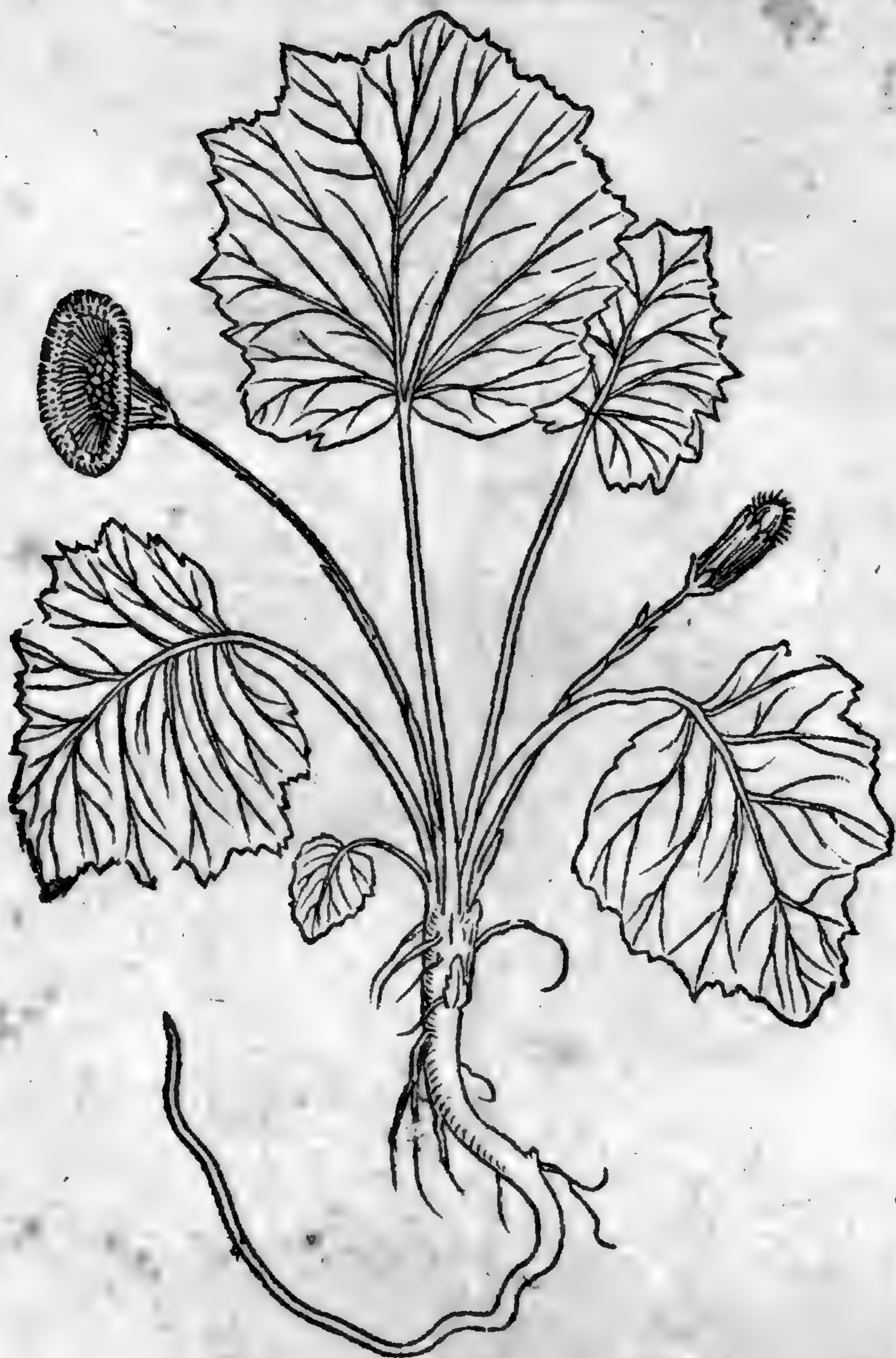
FOLIA asaro æqualia similiaq̄ habet, sed in tres partes diuisa, unde nomen inuenit, superius uiridia, inferius rubentia, asari instar, contra hyemem contumacia. è quorum medio primo uere do drante breuiores prodeunt graciles teretesq̄ coliculi, & in singulis singuli flores, magnitudine & colore purpureis uiolis similes, sex paruis foliolis constantes, in medio paruum est capitulum, paucis & exiguis staminibus circumdatum. Radices subsunt graciles, numerosæ nigrae q̄, in diuersa tendentes. Nascitur umbrosis syluis.

* Anthera.

DE BECHIO, [*id est*, Tussilage.] CAP. XXII.

BECHION primo uere singulares, molles, hirsutos, do drantalesq̄ emittit coliculos, oblongis squamis ceu foliolis deinceps uestitos, in quorum summitate singuli sunt flores in orbem circumacti, luteis et capillatis foliolis constantes in medio eiusdem coloris stamina sunt, minimis lilis similia partimq̄ reflexa.

R

DE ANCHUSA minima. [Eadem autem cognatissima uidetur, quam Tragus
syluestris Buglosse nomine describit lib. 1. cap. 77.] CAP. XXIII.

MINIMA anchusa primo uere caule assurgit gracili, anguloso, solido & hirsuto, foliolis oblongis hirsutisq; uestito, inferius minimi digiti ferè longitudine, in summitate uerò multò minora. diuiditur caulis in pedales ramulos, in quibus per interualla exigui & linguli flores minimis foliolis obsidentur, quibus quaterna plerumq; succedunt semina, colore nigro, forma & quantitate echii seminibus æqualia. floret particulatim, ita ut in summis ramulis tantum flores conspiciantur. Radicem habet longam & gracilem, foris sanguineo colore tinctam, & tingentem, maximè sole taurum occupante. deinde æstate arecente herba, ipsa quoq; nigrescit & moritur, qualitatibus echio & aliis anhusis respondet. nascitur in aggeribus & aruis.

DE LITHOSPERMO. CAP. XXIII.

LITHOSpermon ab una radice plurimis assurgit cubitalibus aut maioribus caulibus, iunceis, teretibus, asperis & solidis, digiti minimi longitudine et latitudine, foliis utrinq; acuminatis et asperis uestitis, superius in copiosos ramulos diffusis. in quibus breui interuallo utrinque folia sunt inferioribus breuiora, in exortu non coniuncta, se alternatim oppositorum spaciis contraria, secus
quæ

quæ singuli sunt, breuesq; pediculi in quinque minima foliola diuisi, & in horum medio terna plerumque aut bina & singula semina milii quantitate, modicè superius turbinata, colore in candido cæsia, splendida & dura, intus minimum nucleolum habentia. floret particulatim in summitate tantum conspicuis floribus, paruis candidisq; similibus et æqualibus minime anchusæ, sed diutius floret usq; in autumnum. Radice nititur digitali crassitudine, longitudine pedali, in partes distracta foris, initio ueris usque ad solstitium, ferè anchusæ modo, cruento et roseo succo tincta, intus autem candidam quæ singulis annis novos emittit caules, eorq; plures quo annosior fiat. donec deinde nimia radicum copia & senio suffocetur, qualitatibus & temperamento Anchusis & Echio æquipollet, ad illorum itaq; genus referendum est, quod ueteres non animaduertent.

Lithospermon. T. 1. 183. p. 536.

Filipendula. T. 2. 122. p. 883.

DE FILIPENDULA, [aliqui Oenanthen Dioscoridis faciunt.] CAP. XXV.

FILIPENDULA multos dodrantales à radice capite coliculos emittit, admodum graciles, utrinque ex interuallo breui semuncia longioribus & serratis foliis alatos, sine peciolo, pediculo adnatis, in summis pediculis unum folium ueluti in tria diuiditur, ita ut duo ad utrumque latus inclinet, medium uerò rectà promineat: omnibus autem foliorum interuallis ueluti paruula foliorum rudimenta immixta sunt:

R ii

Caulē emittit singularem, cubitalem aut interdum maiorem iunceꝝ gracilitatis: teretem, solidum, modicè rubentem & minimè profundè striatum geniculis, longo interuallo. præcinctum. è geniculis singula prodeunt folia prædictis similia, sed iuxta exortum latiusculis duabus laciniis utrinq; caulem amplectentia. flores medio uere in summis profert caulibus corymbi figura aceruatos antequam aperiantur in ruffo candicantes, totus deinde corymbus in plures graciles & inæquali longitudine surculos diuiditur, floribus paruis, cãdidis et septē plerumq; foliolis compositis plenos, multis in medio capillatis staminibus, dilabētib; florum foliolis semen remanet paruum, oblongū, gracile, copiosum et capitulum constituens ueluti * Medesussii semen, non tamē inuolutum. in omnibus surculorum maioribus sinibus et euidentioribus furcis singularis est flos, & postea seminibus constans capitulum sine pediculo fatu digno alarum cauis annexum. Radicem habet superius in superficie terræ minimi digiti crassitudine, oblongam, à qua undiq; exeunt graciles teretesque fibræ, in extremitate singulis plerumq; ueluti caudatis glandibus, substantia carnositate omnibus in uniuersum radicibus. foris niger est color, intus uerò in candido modicè ruffus. tota herba diuersis constat qualitatibus, partim enim adstringit, partim tenuem quendam saporem & ueluti uinosum palato imprimit, caput & olfactum odore etiam cum gustatur tentantem. flores inter optimum mel & uinum & pœoniam medium habent odorem, estq; hic non iniucundus, omninoq; similis Medesussii floribus, cui tota etiam equalis est temperamento. Nascitur in pratis, campis & herbosis locis, nonnunquam etiam frutetosis.

Id est, argentea
tilla maioris
que et
Frampff-
wurzeln
dicitur.

Tormentilla. T. 1. 171. p. 502.

DE TORMENTILLA, id est,
Pentaphyllo recto. CAP. XXVI.

TORMENTILLA, graciles dor-
drantalesq; à radice emittit coliculos,
breui interuallo, quinis, senis aut septenis fo-
liis uestitos pētafhylo similibus, multo ta-
men minoribus. in summis coliculis lutei flo-
res sunt, & semina pentaphyllo similia, mi-
nores tantum. Radice nititur crassa, oblon-
ga, tuberosa, intorta capillamentis, et fibris
uullosa, foris nigricante, intus ruffa et carno-
sa, quæ efficacissimè cum quadam tenuium
uirium participatione adstringit. Nascitur
aliquo modo uliginosis, macris, & herbosis
locis, tam editis quàm planis, nonnunquam
etiã in altissimis sed humentibus montibus.

DE FRAXINELLA, [cuius radice uulgò
hactenus pharmacopole nostri pro Dictamno
abusi sunt.] CAP. XXVII.

FRAXINELLA caules erigit lon-
giores cubito, teretes, uirides, inferius
glabros, superius leniter asperos & ruben-
tes, in nullos ramulos diuisos, à quibus folia
exeunt positu & figura fraxino similia. (un-
de nomen inuenit) nam bina, ex interuallo
contrario exortu, longo intusq; canalicula-
to pediculo enascuntur, uno inter utrumq;
ordi-

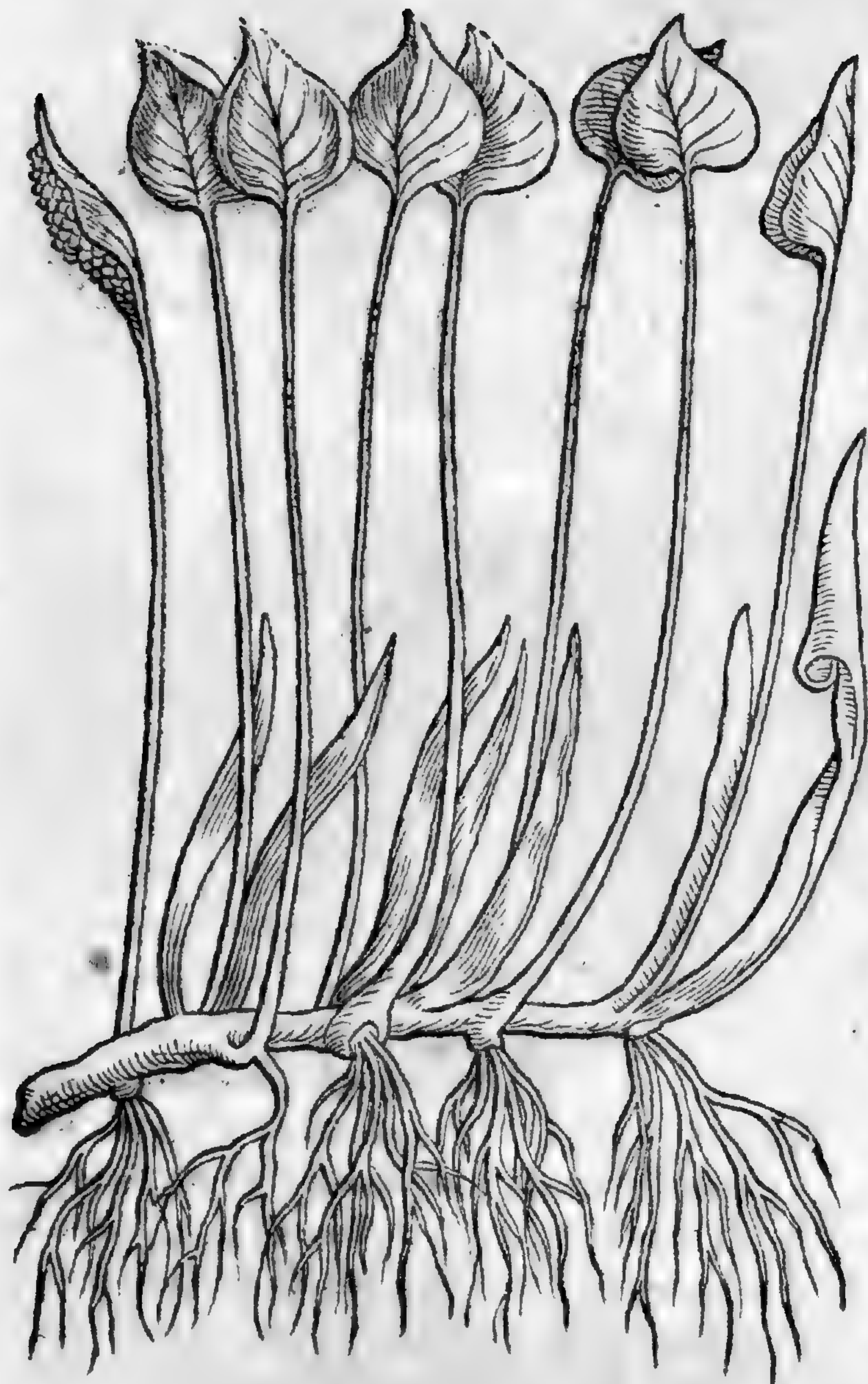
Fraxinella. T. 1. 7. p. 27.

ordinem recta prominente, supra medium caulis (ubi folia desinunt) inæquali intervallo, egregiæ figuræ flores exeunt sole geminos occupante, quinque reflexis foliis compositi, uncia multo longiora, semuncia uero perquam raro latiora, & utrinque in mucronem fastigiata, sursum reflexis cacuminibus, unico inferiore deorsum se reflectente excepto, singula in candido modicè rubent, & sanguineis uenis distincta sunt, stamina ex mediis floribus nouena plerumq; exeruntur resupinata, in quorum medio capitulum est paruum, hirsutum & purpureum, in extremitate sua apicem habens. sole deinde à geminis ad cancrum transeunte primum florum folia, deinde etiam stamina decidunt, capitulo tantum medio remanente, quod in quinquepartitum, hirsutum & rubens excrescit folliculum, superius latiusculum, inferius autem tenuius, duplici cortice constans: exteriore carnosio, sed interiore cartilagineo, quod in maturitate sua apertis angulorum summitatibus nigra & splendentia semina una cum emicanti cartilagineo pericarpio eiaculatur figura lithospermi, sed multo maiora, candida, breuiq; linea (qua adhærebant parte) notata. Radices ab uno principio sex, septem aut plures (secundum ætatem) in superficie terræ transuersas spargit pede longiores, digito plerumq; graciliores, candidas, carnosasq; per longitudinem lignoso, lento & exemptu facili transeunte neruo, qui quoniam inutilis abiicitur. habent folia ruthæ saporem & odorem, superior uerò caulis pars cum floribus multum grauissimumq;, nec tamen iniucundum odorem spirat. Radicibus acris, & amarus est sapor adiuncta euidenti partium tenuitate, qua diu palatum detinet. odorem uerò spirat, ueluti si quis dauci radicem, syluestris pastinacæ semen & piper commisceat. Nascitur editis montanis, & frutetosis locis, solum amat lutosum saxosumq;. minimeq; arenosum.

DE DRACUNCULO palustri, [Aliqui Arum palustre uocant, Fuchsius Dracunculum Plinij tertium.] CAP. XXVIII.

DRACUNCULVS Palustris coliculos spargit pedales minimi digiti crassitudine, uirides & glabros geniculatos, ex geniculis fibratas candidasq; radices fundentes intus raros, fungosos latioribusq; & contiguis foraminibus in longitudinem porosos: in articulis rotunda, lataq; folia proferentes, acruatim in tenuem mucronem desinentia, iuxta pediculum sinuata glabra, & inferius nitida. horum pediculi longis foliolis ueluti tunicis inuoluti sunt, quæ primum ipsos pediculos uestiunt & amplectuntur, in uniuersum autem hæderaceorum figuram expriment, nisi multo maiora & speciosiora essent. à medio cespitis capite alius erigitur pediculus singularis, plerumq; longitudine dodrantalis, digito paulo gracilior, te-

res, glaber, nitidus, prioribus concolor & similiter æqualis, porosus. in cuius summo paruum oblongum quod est capitulum, breuibus candidisque staminibus circumdatum, quod paulatim in racemum excrescit iuglandis quantitate, per æstatem uiridem, autumno demum rufescentem, substantia fungosum, cuius acini seu potius folliculi semina in se claudunt parua, oblonga, & fusca muscerdis minora, cōgelato aut ueluti coagulato pellucidoque humore, cristalloidi oculorum humori simile circumfusa. Racemo adnatum est singulare folium prædictis multo minus & acuminatius, intus quæ racemum respicit candidum. Radicem habet cubito plerumque multo longiorem, crassitudine ferè digitali, crebro geniculatam, æqualibus teretibus, glabris & porosis internodiis, iuxta caput radicis è superioribus geniculis graciles, longæ, candidæ, copiosæque descendunt fibræ. gustu tota herba aro similis est, primum enim fatuo occurrit sapore, mox adeo uellicat linguam ueluti spinarum aculeis assiduo perforetur. Nascitur uliginosis palustribusque locis, & in ipsis paludibus ac pigris camporum riuulis, interim modicam

adnascens Alnorum umbram amat. solo macro & putrido maxime gignitur, pingui uero & luto non dum mihi uisa est nasci. diuturna est herba.

DE PENTAPHYLLO palustri.

CAP. XXIX.

PENT Aphyllon palustre uiticulas per terram spargit longas, graciles & angulis striatas, in quibus ramuli & folia pentaphyllo similia et æqualia sunt, quinque aut septem numero, inferius in cinereo candicantia, superius uero uiridia. flores in medio uere & postea profert foliatis, in quinque aut sex folia diuisos, colore ferè purpureos eiusdem coloris staminibus in medio paruum capitulum cingentibus, quod paulatim in fructum rubentem excrescit: quantitate, figura et colore nondum rubentis fragi, nullo intus succo. radicibus nititur longis, tenuibus, nigricantibus et in geniculis fibratis, adstringit tota herba, præsertim fructus. Nascitur uliginosis, putridis & macris pratis. herba est diuturna.

* Heptaphyllon Plinij fragiferum.

Pentaphyllum palustre.

DE TRIFOLIO palustri.

CAP. XXX.

TRIFOLIUM palustre coliculos emittit breues, minimo digito graciliores, teretes, geniculatos, uirides, & intus porosos. è singulis geniculi pediculi exeunt digito longiores, terna folia iuglandi similia:ferentes, caules erigit cubitales, teretes glabros & æquales, in quibus sole ex tauro in geminos eunte, deinceps dispositi flores sunt foliati, candidiç. floribus succedunt rotundi & parui folliculi papaueri simili semine pleni. Radicibus nititur plurimis, teretibus crebro geniculatis, intus porosis, undique in transuersum tendentibus & seipsas quotannis propagantibus: hinc fit ut tanta huius herbæ copia eodem loco gignatur, coherentibus in terra propaginibus. è radicum articulis, aliæ erumpunt radiculæ, longitudine dodrantes, iunci lenis crassitudine, teretes & tam foris quàm intus candidæ. saporem tota herba amarum habet, sine alia euidenti qualitate, nascitur uliginosis, palustribus & maris pratis, plerumq; iuxta palustre pentaphyllum, iisdem enim proueniunt natalibus.

* Limonium Odi. Biberflce.

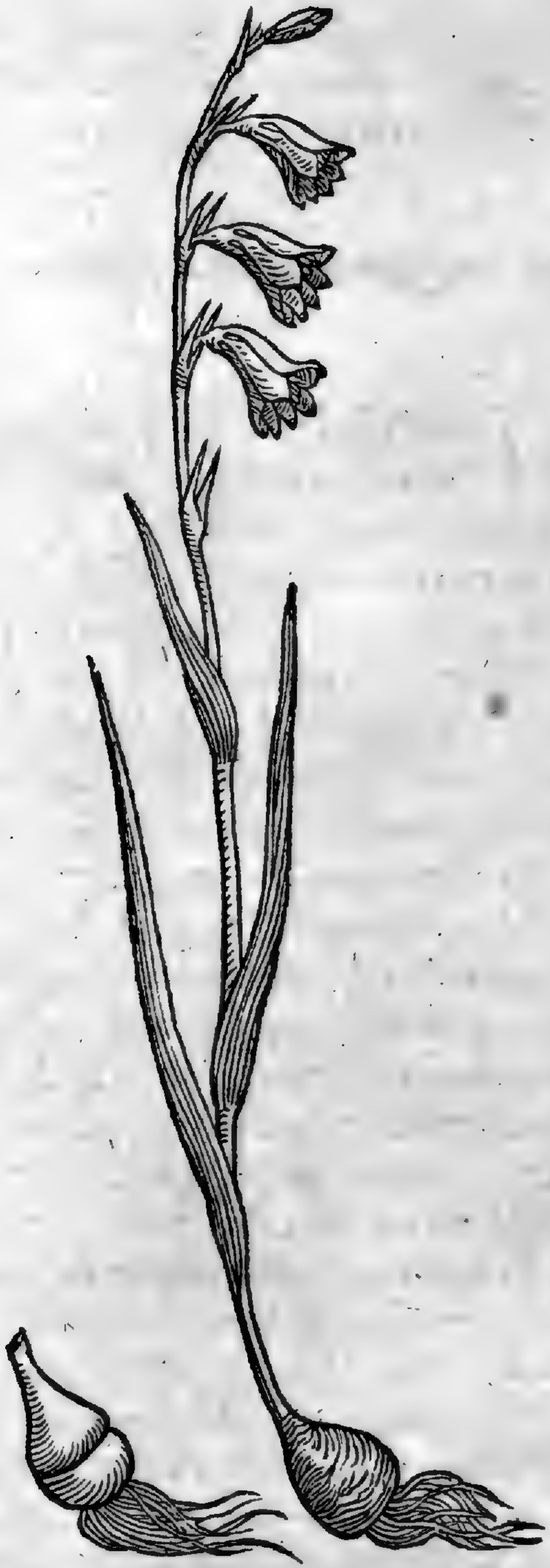
R iij

DE BRASSICA *sylvestris, uirgata.*

CAP. XXXI.

BRASSICÆ *sylvestris*, quædam est species, quæ caulem erigit bicubitalem, & ferè teretem, glabrum, intus medullaceum. cui statim à terra usq; ad summum tatem iunceæ gracilitatis deinceps adnascuntur recte uirgæ, longitudine cubitali, sub his iuxta exortum singula sunt folia longitudine digitalia, inferius uncia, aut interdum duùm digitorum latitudine, in mucronem desinentia, pinguia & glabra, sine pediculo caulem & uirgas, ueluti sinu quodam circum amplectentia. totis uirgis siliquas erectas producit, digiti longitudine, uehemèter graciles, intus sinapi similia semina continentes, quæ per longitudinem in duas partes tenuissima quadam membrana diuiduntur, flores uere & æstatis initio in summis tantum uirgis apparent candidi, minimis quatuor foliolis & paucis staminibus constantes. floret particulatim: itaq; simul maturas & maturescètes siliculas, simulq; flores habet. Radix subest do drantalís digiti mediocris crassitudine. Tota herba satiuam Brassicam sapore æmulatur.

DE VICTORIALI foemina, id est, sylvestri Gladiolo. [Longa uictoralis
uulgò dicta, non Gladioli, sed Allij genus est in Alpibus.] CAP. XXXII.

VICTORIALIS foemina post ueris initium rectum et mucronatum emit tit folium : è quo alia duo aut tria erumpunt, Iridi similia, multò tamen angustiora, utrinque striata et Iridis modo sibi inserta : iunceum, teretem, cubito longiorem, & glabrum caulem amplectentia : in cuius summitate quinaque, sex aut septem egregiæ figuræ & coloris flores, sole cancrum ingrediente, se proferunt, à se inuicem distantes, in unam partem caulis se inclinantes, & deorsum nutantes. constât hi sex folijs, uncia parum longioribus, simul ab uno exortu prodeuntibus : ex quibus quatuor semuncia paulò latiora sunt, colore roseo, sed multò lætiore & pulchriore : inter diu, cum sole tanguntur, ignis & scintillarum modo exteriori superficie coruscantia, & ueluti flagrantia, reflexis labris profundioris calathi figuram referentia, reliqua duo foliola prædictis multò tenuiora sunt, ac intra florem cõstituta, inferius aliquantulum prominent, & candidam, longam, & in medio latiore maculam habent : quam undiq; purpurea linea circumscribit, & terminat. superiori floris folio stamen subest trifidum, & inter hoc et folium singularis apex. floret paucis diebus, ab inferiori parte incipiendo. aperiente enim se qui in summitate est flore, inferior flaccescit & clauditur, floribus singuli folliculi succedunt, in rotundo modi-

cè oblongi, tenuibus uenulis distincti, nucis auellanæ quantitate : qui cū immaturuerunt in tres partes diuiduntur, & tenuia paleacea, flauaq; semina ostendunt : in quibus rubens, cartilagineus, & paruus est nucleus, radicem habet non profundam, paruam, rotundam, bulbosam, ab ima basi uersus germen turbinatam, aliquot crinitis & reticulatis tunicis, ueluti lorice uestitam : quibus detractis duo exigui candidi, carnosiq; apparent bulbi, uno alteri insidente, superiori quidem ueris initio minore, sed uegetiore : inferiore autem maiore & latiore, uerū flaccido et fungoso. perit enim & flaccescere incipit, prioris anni bulbus ueris initio supernascente alio, itaq; simul decrecentem & increcentem radicem habet, nonnunquam etiam inferiori subest tertius bulbus, sed adeò flaccidus & inanis, ut inter effodiendum, (quia non est spectabilis) negligatur, dum floret superior & minor bulbus increscit, uincitq; soliditate & quantitate inferiorem : nam cum flaccescere flos incipit, digiti crassitudinem, & globuli figuram acquirit. fibras ab inferioris bulbi base emittit tenues, candidasq;. saporem radix habet præ cæteris herbæ partibus excellentem, nempe dulcem & modicè acrem, relinquit enim in palato aliquandiu linguam & fauces aliquantulum urentem & saliuam elicientem (flores & folia idem faciunt sine dulcedine) acrimoniam. Nascitur editis, frutetosis & herbosis locis, magis tamen pla-

nis, nec adeo altis ut hyacinthus. solum amat lutosum, prouenit copiosissime in syl-
uulis frutetosis circa pedem Lauterbergi, hoc est fereni montis, quem hodie mon-
tem diui Petri uocant, uno atque altero ab Hala Saxoniae miliaribus.

Eiconem hanc à Io. Kentmanno accepimus.

* Est Victorialis rotunda quam inueni prope Gaterstedt. Longa uocatur Siegwurtz, & in Austria, Al-
pibusque nascitur. Figuram habet oblongae barbae bifidae, sed rotundam, Germanice. Aller mañ barnisch,
& runde Siegwurtz, appellant aliqui etiam Ober barnisch. De longa uide Ioannem Ammonium
Agricolam.

DE THALICTRO nigro. [Hanc Galli Saxifragam nominant: aliqui luteam
cognominant.] CAP. XXXIII.

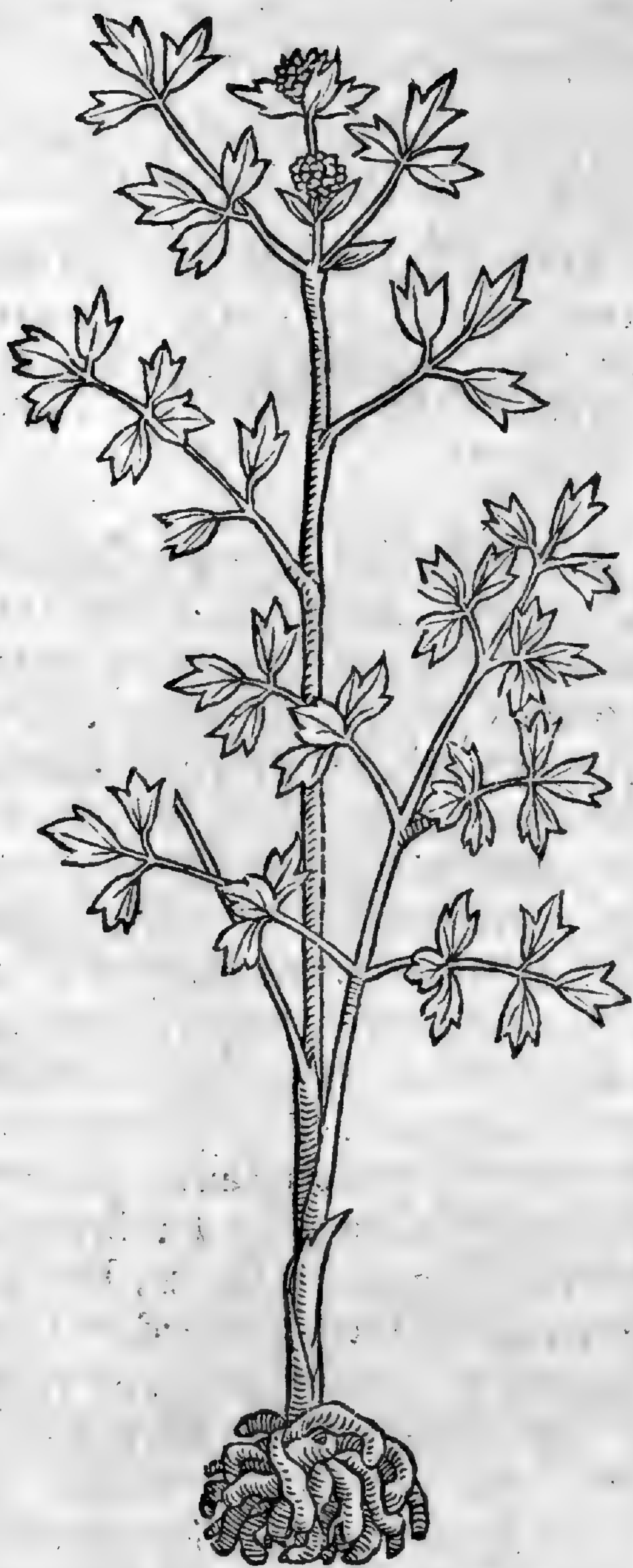

THALICTRUM nigrum cau-
lem emittit cubito plerumque multo
proceriorem, minimo digito gracili-
orem, crebris geniculis interseptum, tere-
tem, modice striatum, in purpura nigri-
cantem, tactu solidum & durum. à radice
ultra medium usque caulem, glabra folia è
geniculis exeunt, media inter Coriandri
inferiorum foliorum & Rutae figura &
quantitate, suppinguia, superius uiridia,
inferius autem cineracea, digito longiori-
bus & dodrantalibus fere pediculis ex in-
teruallo utrinque adnata, ipsa etiam mi-
noribus insident surculis eodem ordine,
maxime circa inferiore pediculorum par-
tem. omnium uero foliorum simul in
pediculis coniuncta facies, umbellifera-
rum figuram habet. caulis supra medium
sui in multos & longos ramulos diffun-
ditur: qui geniculatim in plura adnata
subdiuiduntur: quibus cancro solem ex-
cipiente, numerosi, exigui & flauo adna-
scuntur flosculi, exiguis, pendulisque tan-
tum staminibus constantes: iis dilabenti-
bus exigua, oblonga, & nigra remanent
semina. Radice nititur perenni, minimi
digiti crassitudine, breuique, intus crocea
et substantia aliquantulum lignosa: à qua
plures dodrantales, graciles, lignosae, len-
tae & flauae quoquo uersus exeunt fibrae,
foris caesio, tenuique cortice uestitae. To-
ta herba gustu amarum, subacrem, & te-

nuem praese fert saporem, saliuam elicientem. flores subacri, & erucæ, rapisque simili
odore sentiuntur. Nascitur in campis & pratis quibusdam.

DE THALICTRO tenuifolio. CAP. XXXIII.

THALICTRUM tenuifolium, nigri altitudine, caulem emittit, & interdum proceri-
orem: paulo graciliorem, profundius striatum, colore in uiridi pallidum, lon-
gioribus interuallis geniculatum. folia è geniculis profert utrinque pediculis adnata,
in uicem circa exortum nigri Thalictri modo respondentia: in tenues, angustas, unci-
ales,

ales, indiuiduas, & non ferratas partes, dissecta, glabra, & undiq; uiridia. Toti autem cum foliis pediculi, syluestris pastinacæ foliorum figuram ferè exprimunt. in summo caule sex aut septem digito longiora adnata sunt: æstatis initio plures, exiguôsq; corymbos ferentia, capillatis, breuius & flauis flosculis ueluti staminibus compositos: quibus succedunt nigro Thalictrò, æqualia ferè & similia semina. Radicibus nititur nigri similibus et equalibus, non tamen adeò lignosis, sed carnosioribus, nec adeò croceis. Gustu & qualitatibus tota herba nigro Thalictrò, remissioribus constat. flores uerò odore Canopum, id est, sambuci flores æmulantur. Nascitur iisdem quibus nigrum natalibus: nonnunquam etiam humidioribus pratis, præsertim uliginosis & macris.

* Ea cuius hic effigiem damus herba, si non Thalictrum leptophyllum Cordi est, genere tamen proximo continetur.

DE AIZOO minimo, [quod acre non est, sed acri persimile.] CAP. XXXV.

AIZOON minimum coliculis & foliis minori simile existit, multò tamen exilioribus, minoribusq; his partibus constat. flores habet foliolis quinque stellæ modo radiatis constantes, quinque exiguis acuminatis in medio apicibus se-

mini ferendo natis, iisdemq; decem staminibus circumuallatis, aizo acris floribus, forma, quantitate & luteo colore similes, positu tamen differentes, non enim minoris aut acris aizo modo umbellam siue capitulum constituunt, sed deinceps ab uncialibus aut longioribus coliculorum adnatis utrinq; alterno situ exeunt. ex his qui ab uno latere enascuntur, oppositorum spaciis iunguntur. Radicibus nititur tenuibus et capillatis. Adstringunt uehementer coliculi, foliola & flores, quemadmodum minus aizon, sed uehementius. siccius enim est. Nascitur iisdem, quibus acre & minus aizon natalibus. Cauendum ne harum similitudine fallamur, acrem pro hac accipientes: uiret semper, unde nomen inuenit.

DE MILLEGRANA, [Galli Herniariam uocant, Tragus Empetron, nescio quam rectè.] CAP. XXXVI.

MILLEgrana dodrantes, numerososq; per terram undique spargit coliculos, admodum graciles, colore in uiridi flauos & teretes, breui interuallo rutæ similibus foliis, minoribus tamen uestitos: secus que, ramuli exeunt duarum aut trium unciarum longitudine, omnibus ramulis copiosi & minimi in lateribus racemuli adnascuntur, colore flauo, principio circa ueris exitum tenuissimis & leteis flosculis, deinde minimis seminibus pleni. Radice nititur singulari, tenui, candida et inferius fibrata, et inutile. Herba, odore nullo commèdatur, saporem uerò primum in-

lipidum, mox subamarum, & modicè acrem habet. Nascitur apricis, arenosis, sabulosisq; campis, littoribus & ripis.

* Est herba cancri minor.

Millegrana. T. 1. 181. p. 527.

DE ASTRAGALO herba. [Turnerus Apian Fuchsi Astragalum facit. Sed alium Astragalum pingit Matthiolus, qui cum Dioscoridis descriptione melius quadrat.] CAP. XXXVII.

ASTRAGALUS uiticulis similes caules spargit, tenues, angulosos et ciceri non dissimiles, longitudine pedales aut dodrantes, in quibus ex intervallo quaterna aut sena sunt folia, longitudine unciali; latitudine autem semuncia, utrinq; acuminata; forma & magnitudine ciceris foliis similia, non tamen per ambitum serrata, neque hirta sed glabra. flores habet circa ueris exitum purpureos, ciceris floribus quantitate & figura similes: quibus succedunt sesquiunciales angustę silique, aliquantulum teretes, & in his quaterna aut quina plerumque semina estatis initio, uicia similia, paulò tamen minora, colore cæsia. Radicibus nititur ab uno eodemq; interdum tuberoso principio, in plures graciles, nigrasq; uiticulas, per transversum in terræ superficie distractas, quæ in geniculis tuberosæ, crassæ, uillosæ, fibratæ & superficie tenus nigre sunt: intus autem candidæ, sapore ut glycyrrhiza dulci, adstringente & acerbo, quarum usus est. semē quoq; adstringit, sed crassa et terrestri constat substantia, ueluti uicia. Nascitur montanis, frutetosis, incultis & uento

perflatis locis: plurimaq; Gosslariæ in uicinis Rammo montibus.

* Germanus Christianwurzgel & Knollenwurzgel: aliqui Cicer montanum uocant.

DE NYMPHAEAE Alba. CAP. XXXVIII.

NYMPHAEAE quæ à candido florum colore alba dicitur, à radice capite pediculos, secundum stagnorum profunditatem, bicubitales aut tricubitales emittit, crassitudine minimi digiti, teretes, uirides, indiuiduos, molles et flexiles, glabros, intusq; satis amplis in longitudinem tendentibus foraminibus porosos, qui singula ferunt folia dodrantis aut pedis, quoquo uersus latitudine superius omnino læuia, glabra, æqualia & nitida, inferius autem ramosis uenis distincta, aquæ inatantia, & forma rotunda, nisi iuxta pediculi annexum in digito plerumq; profundiorum sinum recederent. Caules ab eodem radice capite plures profert eiusdem longitudinis, crassitudinis, formæ & substantiæ, in ruffo aliquantulum nigricantes, & similiter latis & contiguis foraminibus peruios, in superficie aquæ desinentes, nullis penitus foliis ornatos, singulos flores in summitate ueris exitu ac æstate

feren-

T. 48. p. 696.

ferentes, anteq̄ aperiantur, pollicari longitu-
dine & crassitudine, & in mucronem desin-
entes, colore foris uiridi, cum uero aperis-
untur, in quatuor folia exterior pars expan-
ditur, inferius ut dictum est, uiridia, super-
ius candida. quæ autem quadripartita ista
tunica claudebantur folia similiter undique
expanduntur. ex his exteriora pollicarem
habent longitudinem & latitudinem, inte-
riora uerò minora sunt, omnibus ab utraq̄
parte niueus est color. Stamina in medio
sunt longitudine uncialia, acuminata, plana
& lutea. Dilabentibus florum partibus, in
medio capitulum remanet, paulatim in quã
tatem doliaris papaueris utriculi adoles-
cens, concauã et aculeatam in summitate co-
ronam habens, intus in loculamentum in me-
dio coeuntia, distinctum. in quibus semen
est milio simile, paulò tamẽ maius, nigrum
& splendidum. Radicem habet diuturnam
cubito plerumq̄ longiorem, crassitudine
brachiali, propter contigua amissorum pe-
diculorum uestigia, factitiæ clauæ modo
nodosam transuersè limo inhærentem, fo-
ris omnino nigram, intus autem candidam,
fungosam et porosam. à cuius ima parte
pede longiores in limum descendunt fi-
bræ, minimo digito graciliores, teretes, fo-
ris in candido liuentes, intus uerò candidæ,
& substantia porosæ. flores gustu aqueam

habent dulcedinem & aperti aliquantulum grauiter olent. semen autem glutinosũ
habet saporem. Radices amaræ sunt & adstringunt. Nascitur in stagnis & lacubus,
quorum fundus lutosus & limosus est.

DE NYMPHAEA Citrina.

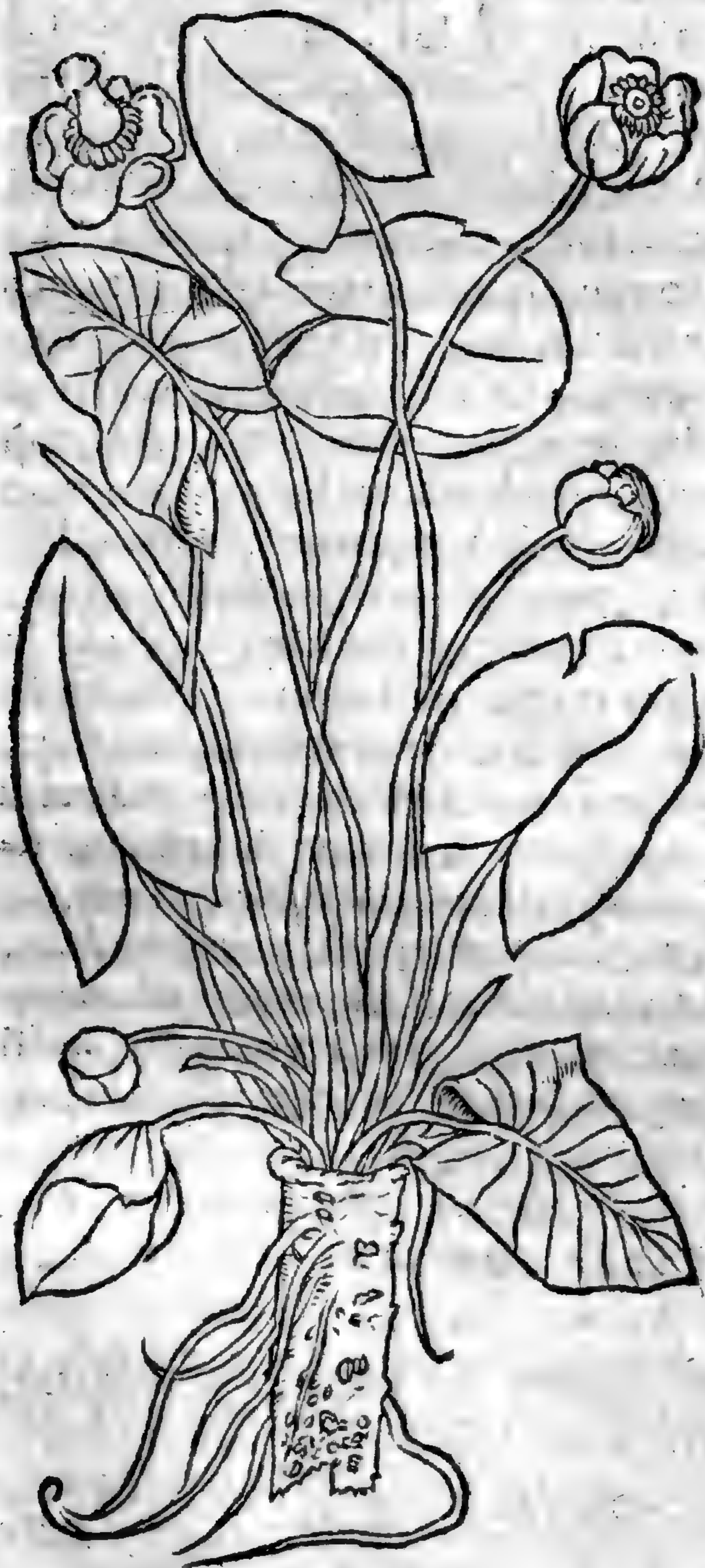
CAP. XXXIX.

NY Mphæa altera quæ à luteo floris colore citrina aut lutea cognominatur,
albæ similis est, suis tamen notis (ut ostendemus) dignoscitur. pediculos e-
nim in quibus singula sunt folia, non teretes, sed angulosi sunt, duobus utrinq̄ eui-
dentibus angulis, unoq̄ obtuso, tertium latus ueluti teretis pediculi pars est. folia
habet non adeò rotunda ut alba sed oblongiora, caules item similes et æquales, pau-
lò tamen crassiores, & colore in flauo uirides, multò angustioribus poris peruios.
flores uero omnino dissimiles, non enim oblongum antequam aperiantur, capitu-
lum constituunt. sed rotundũ & modicè latum, in quinq̄ folia rotunda et uncialia se
expandentes foris uiridia, maximè quæ è caule exeunt, intus uerò lutea et splenden-
tia. stamina intus in orbem disponuntur numerosa, lutea, forasq̄ reflexa, inter quæ
et exteriora quinq̄ folia minora sunt, & multa foliola, eiusdem coloris in medio sta-
minũ, uigente adhuc flore, capitulum erumpit rotundum, uiride tam recens quàm
maturum, & piri modo turbinatum in summitate lata & modicè concava, ueluti stel-
la, non tamen incisa, aliquam uentrosi canthari similitudinem referens. hoc pereunte

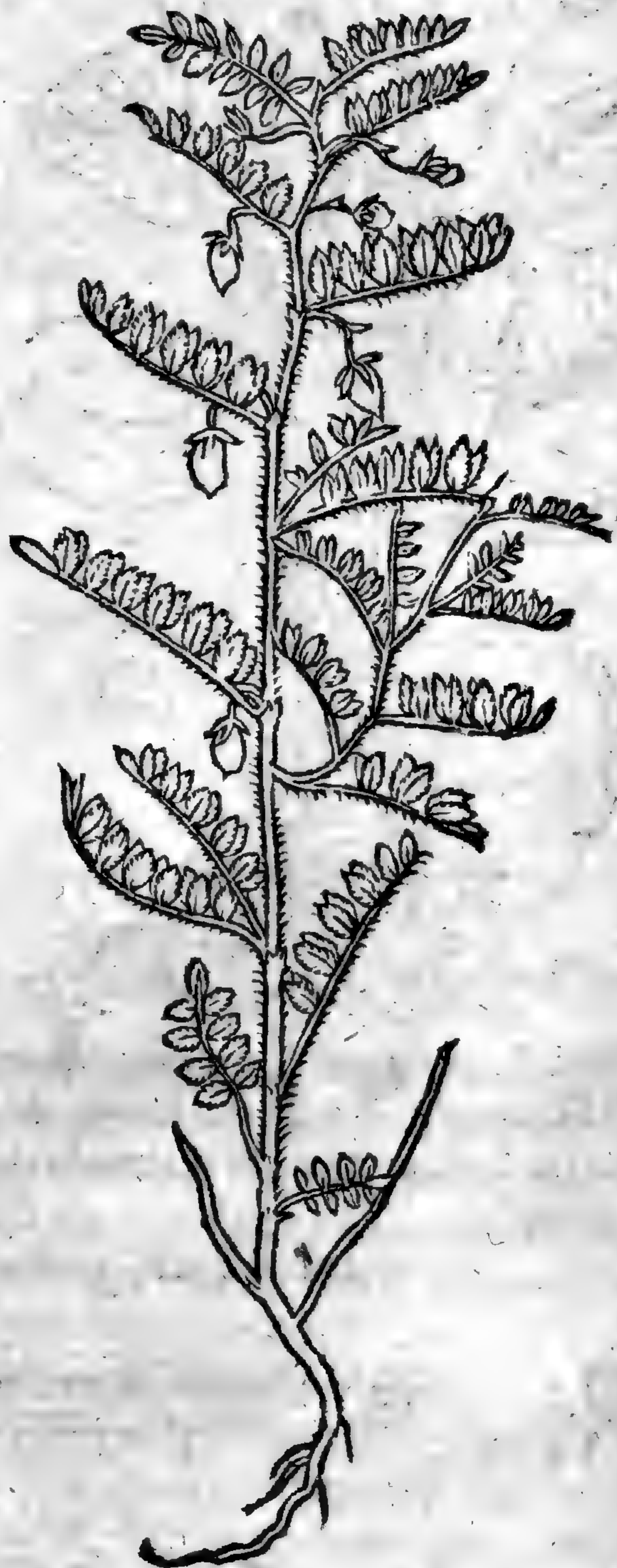
S iii

flore maximi, papaveris utriculi magnitudinem acquirit, quod antequam penitus maturescat, incisum uiscosa, in diuellendo emittit fila, semen in fungosis loculamentis multo maius quam alba habet, colore flauum. Radicem habet diuturnam multo longiorem et crassiorem, rarioribus pediculis uestigijs tuberosam, foris et intus candidam, transversamq. a qua omnino nigrae in limum descendunt fibre, albae fibris crassiores, totius radice substantia, porosa & fungosa est, gustu aqueo subamaro, & aliquantulum adstringente. flores autem & semina uehementer adstringunt. Odorem radix iniucundum spirat, flos uero iucunde cum grauitate aliqua, olet et gusta habitum oris suauem reddit. Nascitur iisdem quibus alba Nymphaea, locis simulq. cum illa floret & frutificat.

Nymphaea Citrina. T. 2. 48. p. 697.

Cicer nigrum. T. 2. 10. p. 609.

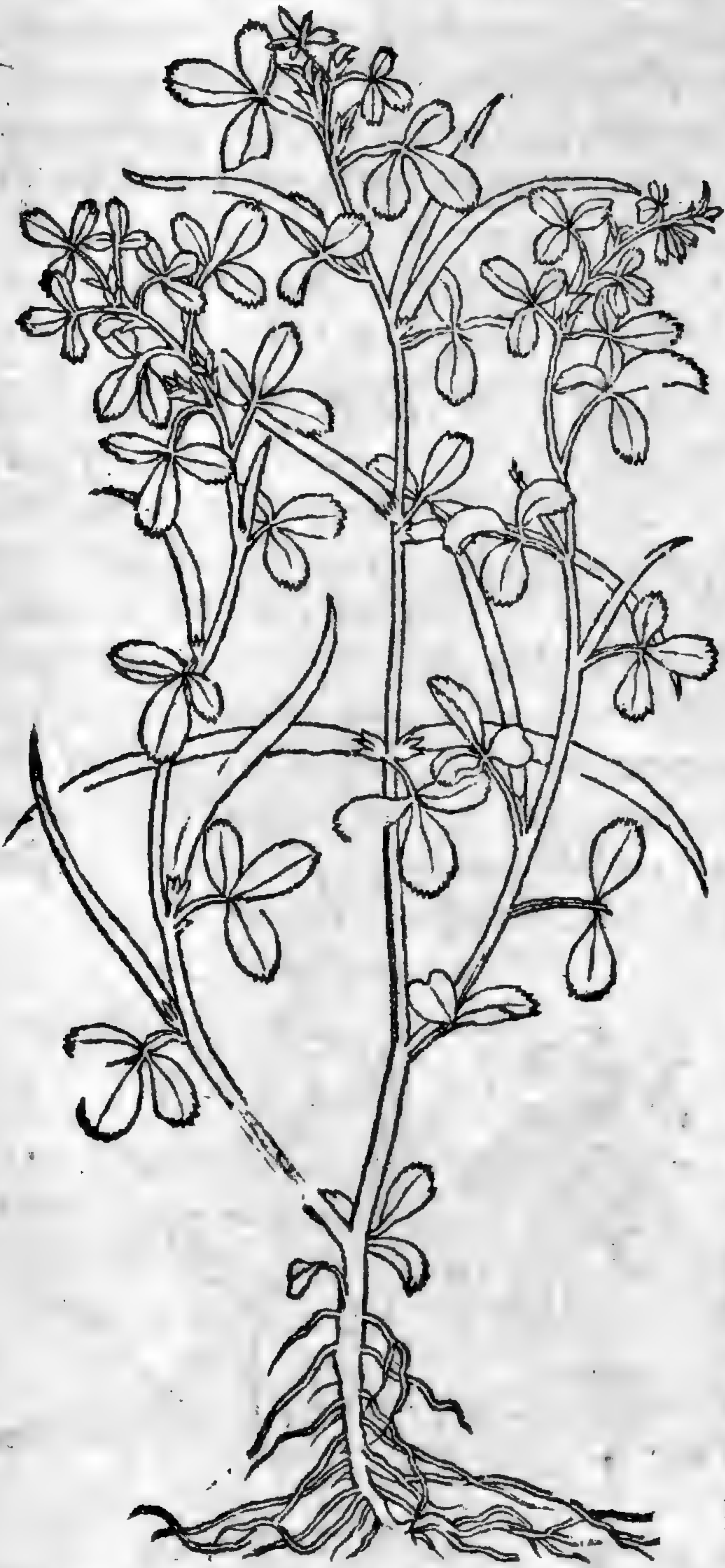

DE CICERE nigro seu arietino.

CAP. XL.

CICER nigrum quod arietinum quidam appellant statim a terra in plures pedes longiores diuiditur ramos, solidos, teretes et modice hirsutos, in plura adnata, inaequali ordine subdiuisos. e quorum geniculis folia prodeunt, uncia breuiora, oblonga & aliquantulum serrata, digitali ferè pediculo utrinque ex interuallo breui adnata, in extremo pediculo unum recta inter utrumque ordinem extenditur. flores secus folia ex alis exeunt, a stas initio & aliquandiu post, singulares, parui, papilionum figura in purpura rubenes, quibus singuli succedunt folliculi unciae longi-

Fœno-græcum. T. 2. 4. p. 597.

longitudine hirsuti & ueluti flatu distenti, in quibus bina, aut terna clauduntur semina, pisi mediocris quãtitate, angulosa, turbinata, arietini capitis propemodum figura, unde nomen inuenit, foris nigra, intus autem flaua. Radice nititur gracili, candida & inutili. Seritur in hortis aliorum leguminum modo. Totius herbæ superficiem minimæ & roscidæ insident guttæ etiã siccissimis diebus, præsertim folliculis & foliis gustu simul acetoso & falso, semina pisis suauiore habent saporem, herba uerò ipsa gustu reliquis leguminibus respõdet.

DE FOENOGRAECO. CAP. XLI.

FOENOGRAECUM singularem cubito plerumq; proceriorem rectumq; emit tit caulem, iuncea; gracilitatis, teretem, uiridem & concuum: è quo ex interuallo longiore, do drantalia exeunt adnata, folia habet in uno pediculo terna, unciali longitudine, semuncia latitudine, iuxta annexum angusta, in summitate uerò latiora & in rotunditatem desinentia, superius uiridia, inferius cineracea. quorum natura est sereno cœlo & sole supra horizonem existente, se demittere, turbido autem ac pluuioso, & sole occidẽte, sursum se erigere atq; inuertere, ut inferior eorũ pars reddatur superior. flores circa exitum ueris in summis uirgis exiguos & oblongos

profert, colore pallidos, figura uero papilionibus similes, eosq; in singulis uirgis una uice singulares, quo decidente supra eum alius erumpit, quo fit ut paulatim & successiue etiam fructificet, siliquas post flores fert digito longiores, graciles, acuminatas, incuruas ac reflexas, caprinorum cornuum figura, (unde Græcis ægoceros uocatur) in quibus semina oblonga, angulosa & flaua sunt, umbilico ueluti cauda quadam siliculis adhærentia, quibus exiccatis medicatus est sapor. Odor uerò cum grauitate aliqua iucundus, ueluti Loto satiuo. Radice nititur longa, tenui, candida & inutili: seritur in hortis ad medicinæ usum.

DE PASTINACA nigra syluestri, cui radix foris nigricat, intus candidat, perennis. CAP. XLII.

PASTINACA nigra folia à radice capite emittit pastinacæ syluestri aut satiuæ similia & æqualia: neq; tamen hirsuta, neq; aspera, sed glabra & aspectu pulchra: è quorum medio caulis plerumq; bicubitalis assurgit, minimo digito gracilior, uiridis, & glaber, non omnino teres, sed aliquantulum angulosus, & lineis striatus, geniculis do drantali aut pedali interuallo ab inferiori parte præcinctus. è quibus folia exeunt prædictis similia, sed minora. Ramos à foliorum sinu singulos producit pedales, aliquando maiores, in summo caule ramorumq; adnatis umbellæ sunt, æstatis initio, luteis in pallido flosculis plenæ: quibus succedit oblongum, angulosum &

duplex semen, magnitudine, figura & colore inter fœniculi & cari semen medium. Radice nititur cubitali, neruosa, digitali ferè crassitudine, foris nigra, intus autem candida, eaq; perenni: quæ gustata simul Tordyli & Pastinacæ Gallicæ saporem æmulatur, semen subamarum, subacrem, & tenuem habet saporem: folia autem non admodum dissimilem sed amariorem. Nascitur in campis et pratis, quæ fluuiorum inundationibus irrigantur.

DE CARO. CAP. XLIII.

CARON ea æstate qua seritur folia tantum à radice emittit pastinacæ syluestri similia, paulo tamen minora, nec adeo in latitudinē explicita, neq; hirsuta: altero dehinc uere caulē singularem profert, longitudine bicubitalem, gracilem, teretem, uiridem, glabrum, concauum, & geniculis interseptū: in quibus ramuli sunt & folia, iis quæ iuxta terram erant minora. flores medio uere in umbellis exiguos, candidosq; fert, & post illos semina oblonga, parua, angulosa, in cinereo nigricantia, dupliaq;. Radice nititur ferè dodrantali, gracili & candida. ea antequam caulem proferat, mollis est & pastinacæ saporem imitatur, at postquam caulem emiserit lignosa fit & perit. Semen acrem, tenuemq; saporem habet, anetho non dissimilem. Nascitur in pinguibus campis ac pratis, quò fluminū inundationes peruenire queunt, nonnunquam etiam editis, sed tamen pinguibus campis ac pratis.

Caron. T. 1. 152. p. 455.

Phasiolus. T. 2. 12. 613.

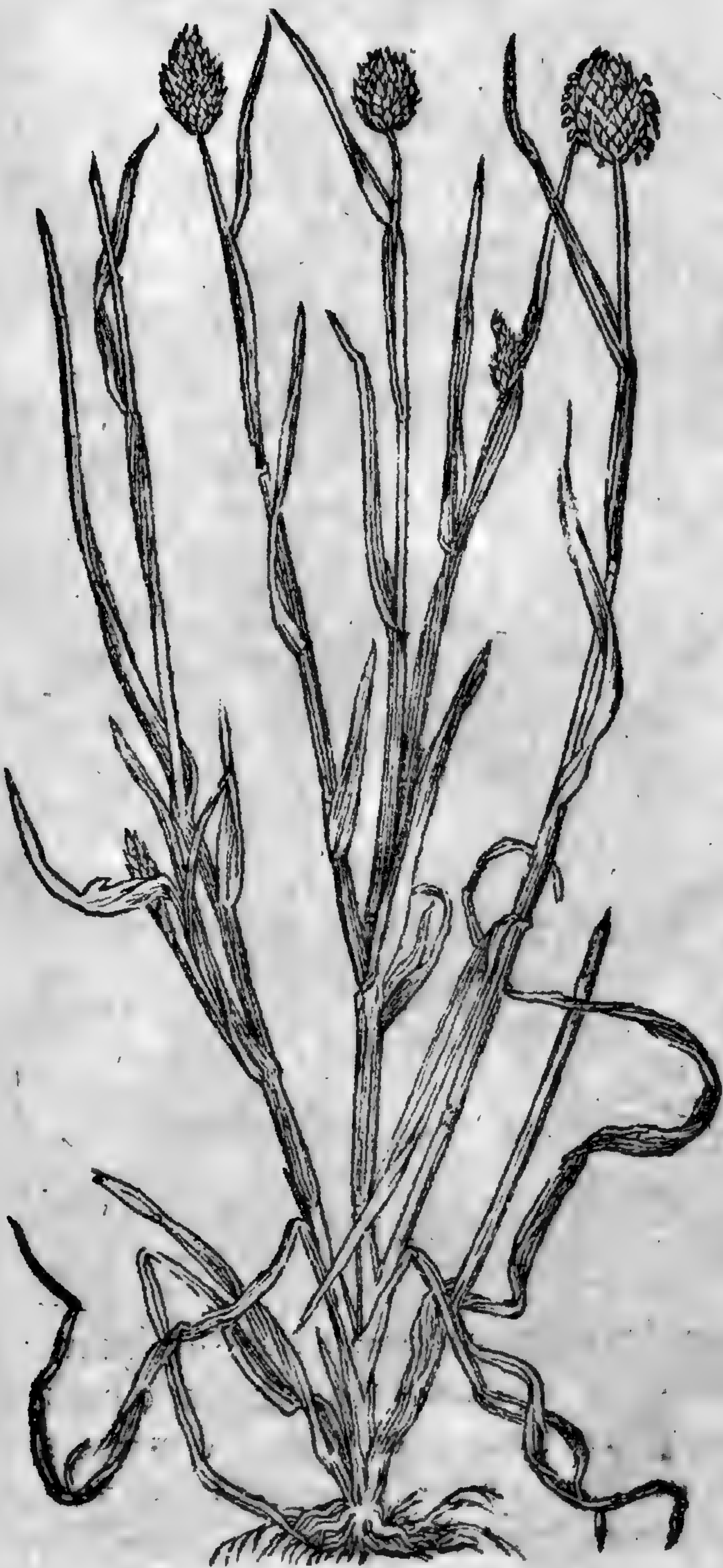
DE PHASIOLO minore, satiuo: [uel Eruo anguloso, à uiticularum angulis dicto, satiuo. Tragus Pisum Græcorum uocat.] CAP. XLIII.

PHAS lolus minor, qui ab aliquibus angulosum eruum appellatur, statim à terra in plures bicubitales spargitur uiticulas, easque latas & angulosas, duobus angulis in molliciem & foliaceam substantiam desinentibus. folia ex interuallo è geniculis profert bina, digitalia, semunciæ latitudine indiuiduis neruis à tergo uenosa, glabra & utrinque in mucronem desinentia, uni pediculo inhærentia, nis circa annexum singulares adnascuntur & intortì capreoli, quibus aut adminicula apprehendit, aut eorum inopia seipsam comprehendit. foliorum præterea pediculi qua uiticulis iunguntur binis, paruis, acuminatisque foliolis excipiuntur. flores æstatis initio habet candidos papilionum figura. quibus siliquæ succedunt, minimi digiti longitudine & latitudine compressæ, lato & anguloso dorso, uentre autem in aciem attenuato, in quibus semina sunt pisus mediocribus æqualia, angulosa, & in aciem obtusam desinentia, colore candida, & gustu pisus similia. Radice nititur parua, candida, fibrata, tuberculis plerumque exiguis plena: seritur aliorum leguminum modo.

* Weysse Bechern. Alius est phaseolus sponte sua stans, quem Colonia uidi.

DE PHALARIDE. CAP. XLV.

T. 2. 35. p. 669.

PHALARIS culmos tres aut quatuor erigit cubitales, & nonnunquam proceriores, geniculatos, Zeæ aut olyræ culmis non dissimiles. folia è geniculis singula exeunt, dodrãtalia, semunciæ latitudine in mucronem fastigiata, paruæ arundini aut tritico similia: ex iisdem geniculis singuli etiam culmi ramorum uice ascendunt, foliis amplexi, spicas desinente uere summis culmis & adnatis singulas rectasque è foliorum inuolucris protrudit, unciales aut sesquiunciales, digitali crassitudine, teretes, in summitate turbinatas, breuibus, latiusculis, candicantibus & uiridibus lineis distinctis aristis, ueluti squamis compactas: è quibus flores exigui, pallidi staminibus aut tritici floribus similes se proferunt, semen inter squamos fert, milio non dissimile candicans, splendidum, oblongum, & in mucronem acuminatum, gustu milio non dissimile. Radice nititur multifida & fibrata. Culmi & folia graminis aut arundinis, siue aliorum frumentaceorum modo aqueam dulcedinem gustu præ se ferunt. Seritur à quibusdam, ut alię fruges, estque estiuum frumentum.

DE ASPARAGO. CAP. XLVI.

ASPARAGUS caules emittit primo uere teneros, longos, teretes, uirides,
T

glabros & sine foliis ab uno cespite plures, qui paulatim in numerosos, tenues & lentos diuiduntur ramos & uirgas, & circa has foliola frequentia, unciæ longitudine, indiuidua & capillorum aut setarum modo tenuia: tota itaq; herba cum fœniculo aliquam in foliis similitudinem habet, & duûm cubitorum altitudinem petit. Flores sole in geminos transeunte circa ramulos copiosos, paruos, et pallidos producit, & post eos baccas pili quantitate, rotundas, rubentéscq;, intus carne sua duo aut tria nigra & corneæ soliditatis semina claudentes. Radicibus nititur perennibus, numerosis, ab uno transuerso, & propter caulium uestigia, aspero, uillosoq; dorso, utrinque in obliquum descendentibus, longis, teretibus, lentis, foris cineraceis, intus autem candidis, quibus dulcis & glutinosus est sapor: coliculi item adhuc teneri admodum suauem saporem habent, sic ipsa etiam semina. Nascitur campestribus tam editis quam planis locis, quamuis etiam seratur.

Asparagus. T. 1. 74. p. 222.

Althæa. T. 1. 121. p. 371.

DE ALTHAEA, seu Malua palustri.

CAP. XLVII.

ALTHAEA quæ palustris malua est, caules erigit plerumq; bicubitales minimi digiti crassitudine, teretes, lanuginosos & solidos, foliis oblongo pediculo insidentibus ex interuallo usq; ad summitatem uestitos, ex rotundo in angulos exeuntibus per ambitum serratis, quatuor unciarum aut digitorum latitudine, tactum mollibus, breui & densa, & ueluti de tonsa lanugine, holoserico similibus. Ramulos

mulos ē singulis foliorum alis profert similiter foliatis, flores in summis uirgis & ramulis emittit candidos, sole in cancro existente, syluestrium rosarum figura, paulo minores tamen, quinque uncialibus foliolis constantes. in quorum medio paruum est nucamentum, iulo simile, colore rubescens, semen habet latum, paruum, in orbē centro cuidam circumpositum, quod cortice detracto nigricat. Radicibus nititur diuturnis, ab uno trunco descendentes, cubitalibus, pollicis aut digiti crassitudine, foris subpallidis, intus autem candidis: substantia & gustu neruosis, lentis, glutinosus, dulcibus & mucilaginosus, aquam coagulantibus. tota herba easdem habet qualitates. Nascitur pinguibus, uliginosis, humentibus & palustribus pratis, & in fossis.

DE PHV maiore. [hortensi.]

CAP. XLVIII.

T. 1. 19. p. 60.

PHV maius caules emittit bicubitales, minimi digiti crassitudine, teneros, glabros, concauos, geniculatos, & ueluti candicante polline conspersos. habent adnata etiam caules, eaque bina in singulis geniculis. flores æstate in caulium & ramulorum summitate exiguos, in pura candicantes, corymbis latis & umbellis similibus, insidentes habet: & post eos semina exigua, quibus lanuginosum, & pappis simile quiddam adheret. folia à terra circa caulium pedes multa emittit mollia, glabraque, sex aut octo unciarum longitudine, latitudine autem trium digitorum, longis, teneris & canaliculatis pediculis insidentia: ea partim incisuris carent, partim uero in pinnas profundius secta sunt. Radicibus nititur longis, perennibus, in latitudinem se propagantibus, crebro propter foliorum

uestigia geniculatis, digiti crassitudine, colore cæsiis, transuersis, & in superficie terræ inhaerentibus: à quibus longæ, teretes & iuncea fibrae in rectum & obliquum descendunt, gustu amaris & subacribus, odore uero admodum medicato, & Nardi Indicae aut Celticae similibus, aliquantulum tamen uirosioribus: nobis colitur in hortis.

T. 1. 135. p. 405.

HELLEborus niger qui apud nos gignitur, ab uno radicis cespite, numerosos emittit pediculos, longitudine dodrantales, aut pedales, iunco crassiores, glabros, in tereti aliaquantulum canaliculatos et ab imo rubentes, & nigricantibus maculis uariatos, in quorum summitate ex uno principio in latitudinem se pandunt folia, quinque aut sex unciarum longitudine, latitudine uncię aut sesquialterius uncię utroque capite mucronata, per ambitum asperis et aculeatis incisuris, ferrata, tactu rigida, inferius in uiridi nigricantia, superius autem nigriora. ex his quędam minora sunt, & tria aut quatuor sibi coniunguntur. iuxta utrumque canalis latus quo pediculi sulcantur. Profert etiam coliculos foliorum pediculis æquales: in quorum summitate flores sunt hyeme usque ad ueris initium quatuor aut quinque, pallidis

in uiridi foliis: & pollicis ungui æqualibus constantes, plerumque pronos: e quorum medio capitulum angulosum, cornutum, & ueluti siliculis congestum exeritur, aliquot oblongis & nigris seminibus onusta. Radicibus nititur perennibus, crassis & nigris, a quibus plurimę quoquo uersus emittuntur longę, teretes, iuncea & nigrae fibrę, odore dum eruuntur admodum graui, ac sambuco non dissimili, sapore amaro, acri & nauseoso: seminibus eadem est qualitas. Nascitur in quibusdam Sueuię montibus, saxoso & tamen pingui solo: In Misnia uero & Turingia, Hessa, Saxonia, & pluribus aliis Germanię prouinciis, in hortis colitur.

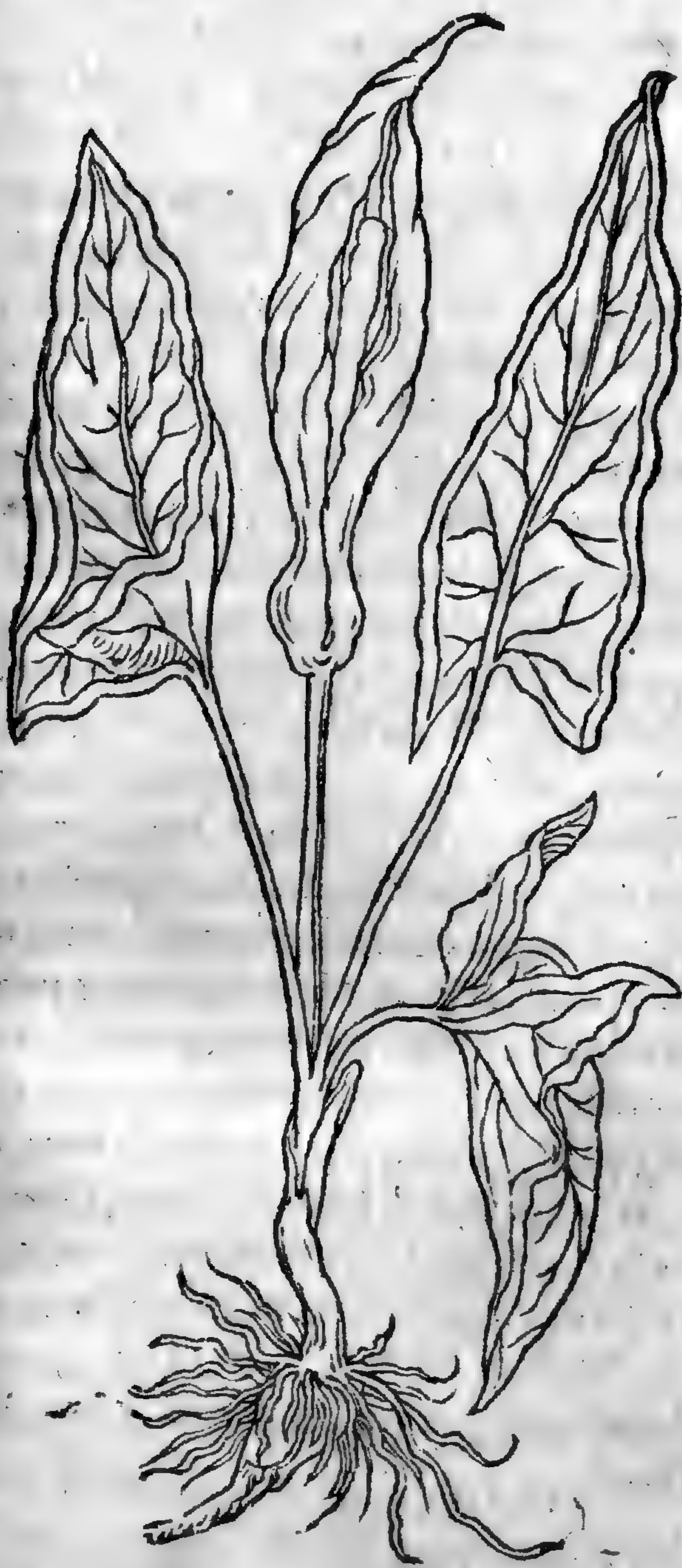
DE ARO. CAP. L.

ARON primo uere in uolucris modo conuoluta in mucronem emittit folia: ea se paulatim expandunt, & hederaceorū formam asciscunt, hisce tamen multo maiora fiunt, nam in dodrantalem plerumque longitudinem excresecunt, & in acutum desinunt, retro uero iuxta pediculum in latitudinem expanduntur, & in sinum recedunt, quibusdam etiam in locis purpureis maculis distinguuntur. Ab eo tempore aliud quoque emittit inuolucrum, breui coliculo insidens & erectum, quod sole ad gemi-

ad geminos properanti aperitur, in leporinæ aut asininæ auriculæ formam, intusque pistillo culinario simile quiddam ostendit, minimi digiti longitudine, idque erectum & colore in purpura lividum aut cineraceum, purpureo cuidam & aspero tuberculo innitens, sub quo aliud quoddam tuberculum est prædicto æquale, sed colore pallidum. hoc flaccescente superiori tuberculo atque pistillo, in iuglandis magnitudinem increfcit, & uuæ rubentis figuram acquirit, singulisque acinis unum atque alterum semen continet, eruo paulo minus: hoc instante æstiuo solstitio perficitur, inueniturque tum temporis sine foliis coliculo, nitens uua: quæ postquam defluerit, absconditur tota herba. Radice nititur bulbosa, diuturna, pollicis anteriori articulo æquali, candida, teneraque, quæ enascente herba flaccescit, post maturitatem uero arefcite increfcit & tumida fit: multosque oculos seu tubercula emittit, quibus se propagat. Odorem omnes herbae partes grauem spirant: sapore uero adeo acri, linguam & palatum pungunt, ut carduorum & spinarum aculeos esitare se gustantes credant. Nasctitur umbrosis, antiquis syluis & uetustis, umbrosisque urbium & castrorum fossis, ac iuxta sepes: Seritur a quibusdam etiam in hortis.

Aron. T. 2. 80. p. 774.

Perfoliata. T. 1. 162. p. 482.

DE PERFOLIATA. CAP. LI.

PERFOLIATA hæc herba dicitur, quoniam caulis per ipsa folia crescit. Singularem emittit caulem cubito longiorem, gracilem, teretem, rubentem, concavum,

& tamen solidum ex intervallo foliis singulis eleganter uestitum, per quæ traiectus esse caulis videtur, non omnino per medium, sed eo loco ubi omnes eorum ueng ueluti in centro coeunt. habent folia duarum aut trium unciarum longitudinem, præsertim quæ caulem amplectuntur. nam quæ in ramulis sunt iis magnitudine cedunt, omnia tamen subrotunda, modicè turbinata & glabra existunt, inferius autem iuxta terram nulla cauli circumfunduntur, ex omnibus geniculis ramuli exeunt graciles, similiter foliati, eo positu semper seruato, ut ab ima parte foliorum unicus caulis aut ramulus sit, & quamprimum uero caulis aut ramulus folia transferit, in furcam diuidatur. hic ordo usq; ad summitatem continuatur, in qua plures corymbi sunt, foliis exiguis & in exortu simul coniunctis pediculis insidentibus congesti: in quorū medio, semen paruum, oblongum, angulosum, cartilaginosum, liquidum, numerosum, nudumq; continetur: id flores non habet, præter aliquantulum luteæ cuiusdam lanuginis, nascenti insidentis. Radice nititur candida, tenui, fibrata, lignosa & annua, ideòq; inutili. semen gustu subamarum, acreq; est, & tenuitate sua saliuam elicit, folia autem remissiores habent saporem. Nascitur editis & pinguibus aruis, ut Eymbecci & in Hesiæ quibusdam aruis, ac alibi etiam, quinetiam à quibusdam in hortis feritur.

DE TITHYMALLO pentaclo, [communiputo, radice inutili.] CAP. LII.

TITHYMALLV S pentaclo ab uno radicis cespite plures emittit caules, pede plerumq; proceriores, iunci modo graciles, teretes & glabros. foliis glabris duarum & nonnunquam trium unciarum longitudine, digitiq; latitudine, ac incerto ordine dispositis, uestitos, hi ex summitatis capite ueluti ex centro quinos proferunt surculos, longitudine digitales, admodum graciles & teretes, sub quibus singula sunt folia inferioribus æqualia. Omnes surculi superius in binos, exiguos surculos, furcarum modo diuiduntur: singulisq; furculis bina subsunt folia, prioribus multo minora, longitudine unciali, digiti latitudine, & in mucronem desinētia. surculi autem extremi furcarum semel atq; iterum ex intervallo binis amplectuntur foliolis, sibi in exortu contrariis, proxime descriptis similibus, minoribus tantum. Flores qui propriè sic appellentur non habet, quemadmodum ferè omnes Tithymalli: sed singulos fructus in singulis surculorum eruptionibus, & iuxta foliorum surculos amplectentium principia, magnitudine seminis uiciæ, figura triquetros, obtusis tamen angulis: aliquantulum hirsutos, in tria loculamenta diuisos: quæ singula continent semina milii aut panico æqualia, foris nigro cortice, intus autem candida, pingui nucleo, gustu dulci: ea in maturitate apertis repente loculamentis pro siliunt: surculi alios caules etiam proferunt, è foliorum sinu, sub quinquepartito capite, simili fructu prægnantes, uerum inæqualiter dispositos. Radicibus nititur perennibus, ab uno principio numerosis (maximè pingui, culto, nec herbofo loco) transuersis, non in altum descendentibus, tortuosis, minimo digito aliquanto gracilioribus, carnosis, in candido flauis, multos rubentēsq; asparagos emittentibus, ex quibus sequenti anno germina prodibunt. fibras demittunt radices numerosas, quibus herba nutritur. maiores enim radices caulium tantum ferendorum causa natae sunt. abundat tota herba lacteo liquore: & gustu ac reliquis qualitatibus, cæteris Tithymallis respondet. Nascitur frutetosus locis.

Radices.

DE DAUVO angulosi caulis. CAP. LIII.

DAVCV S angulosus dum è semine nascitur, primo anno caulem non fert, sed folia undiq; circa radicis caput per terram strata, ea ratione, ut multa folia singula constituent. pedibus enim et canaliculatis pediculis utrinq; apposita sunt, duarum unciarum longitudine, folia ab utroq; latere profundius usq; ad suum quoque

que pediculum in partes per ambitum serratas dissecta: ex his maxima sunt, quæ posteriori pediculorum parte exeunt: minima uerò, quæ anteriore. Caulem altero & nonnunquam tertio anno erigit tripedalem, minimo digito graciliorem, angulosum, & iuxta terram ferè triquetrum, nisi plures intercederent minores anguli, solidum & geniculis præcinctum. folia è geniculis se proferunt inferioribus similia, breuiori tamen pediculo: & ex horum alis pedales, ac plerumq; indiuidui ramuli, angulis striati: in quorum cacumine æstate singulæ sunt umbellæ, forma conuexæ, densæ & candidis, minimisq; floribus factæ, melleo liquore ueluti conspersæ, quibus odor est lixiuii aut saponis, siue mellis calce mixti. semen * Radice nititur diuturna pedali, pollicis aut digiti crassitudine, candida, circa caput propter amissorum foliorum uestigia & nervos pilosa & uillosa: in crassiores fibras distracta, per quam lignosus descendit nervus. ea gustu acris est, saliuam prouocat, diuq; feruorem in gustantis palato relinquit: folia acrimoniæ mixtam quoq; amaritudinem habent. Semen uerò * Nascitur asperis & editis locis: copiosissimaq; lenæ, in uinearum incultis calculosisq; partibus: & Vuitembergæ in tumulis quibusdam fabulosis, qua ex urbæ uersus septentrionem itur.

* Querendum numquid cum Oreoselino, hoc est, Apio montano, commune habeat hæc herba.

DE IXOPO. [Intybacea herba, cui nomen à liquore, quem Greci opon uocant, quem ixi, id est, uisci instar uiscosum habet, confinxit.] CAP. LIIII.

IXOPVS intybacea herba est. ea humerosa emittit à radice capite folia, longitudine dodrantali, latitudine unciali, acuminata, & undiq; per terram strata, partim etiam in obliquum erecta: è quorum medio unus atq; alter, aut nonnunquam plures exeunt dodrantes, & interdum pedales coliculi, teretes, teneriq;: in quorum cacumine, circa ueris medium singuli sunt orbiculati flores, multis luteis capillamentis uni calici insidentibus constantes: qui deinde in pappos resoluti auolant, unâ cum oblongo & inferius annexo semine. Radice nititur perenni, pedali, duùm digitorum crassitudine, foris nigra, intus candida, carnosâ & fungosa: quæ præcisa, copiosum emittit liquorem, colore in lacteo modicè cinereum, qui digitis tractatus, aut gustatus, substantia uisco similis fit, & in longum ductilis, siccatus uerò rufescit, paulatimq; nigrescit. Tota herba gustu dulcis est, chondrillæ prioris modo. liquor non ignauiter etiam adstringit, odore uerò nullo commendatur. Nascitur editis, apricis, montanis locis. terram amat pinguem, calcario lapide mixtam plurimo, ideo prouenit circa lenam.

* Vidimus nos similem herbam in solo argilloso ad pedem montis, folijs ferè plantaginis minoris: radice cæcâ arida suffitur, iuniperum ferè olente, etc.

DE THAMECNEMO. CAP. LV.

THAMECNEMUM caulem habet pedalem, teretem, glabrum, solidum, singularem, inferius tumidis geniculis binum digitorum intervallo interceptum, in summitate crebris surculis, uiscq; bifidis & trifidis, atq; è geniculis prodeuntibus, ramosum. folia è singulis geniculis exeunt bina, pingua & glabra, in uiridi cœrulea, longitudine digitali, latitudine uerò unciali. flores æstatis initio fert in summis surculis paruos, quinquefolios, colore puniceos, nuncq; omnino se aperientes, sed semiclausis similes, tumido, molli & quinqueangulari calici insidentes, quo detracto, capitulum emicat nuce auellana minus. hoc cum maturunt, in quatuor plerumq; partes dehiscit, & rotunda nigraq; semina ostendit milio paulò maiora. Radice nititur parua, annua & inutili, folia gustu subamara sunt & brassicæ saporem referunt. Nascitur in aruis, solum amat pingue, album, & marga stercoratum, quare Hamelanum est in Angrinariis.

* Videtur ad polemonij uel persfoliata species pertinere. Græcæ lingue peritus fortè Thamoocnemum potius dixerit, siue à τῆμις, siue à τῆμιος, quod est creber.

Thamecnemum.

Lauandula maior. T. 1. 18. p. 58.

DE LAVANDULA maiore, [quam spicam nardi uulgius nominat: Dodonæus
Lauandulam maiorem] CAP. LVI.

LA V A N d u l a maior frutex est cubitalis plerumq; à breui & scabro caudice in plurimos foliatis surculos diuisus. uirgas æstate profert numerosas, nonnunquã cubitales, iunco graciliores, quadrangulares, aliquantulum hirtas & striatas, geniculis longo interuallo interceptos: è singulis geniculis folia prodeunt duarum uncularum longitudine, tenuia, angusta & hirta. flores summis uirgis fert paruos, hiantes & purpureos, in gracili & digitali longitudine spica dispositos, angustis, striatisque caliculis insidentes, quibus exigua, nigra & splendentia semina succedunt, uirgæ maturo semine exarescunt. qui uerò circa terram è caudice profunt surculi perennes sunt, & tota hyeme folijs cinerei coloris uestiuntur. Radice nititur lignea & fibrata, saporem habent folia et flores amarum, subacrem, aromaticũ, tenuem et totum palatum penetrantem, odorem quoq; uehementem, acrem, tenuem & iucundum: eadem substantia constant, pingui, ideòq; copiosum oleum, uulgo spicæ oleũ appellatum, in sublimatione remittunt. Colitur apud nos in hortis, in Narbonensi autem Gallia sponte prouenit tantacopia, ut non temerè alia materia accendendo igni adhibeatur.

DE LAVENDULA minore, [quam uulgò simpliciter Lauendulam nominant. Dodonæus
Lauendulam foeminam.] CAP. LVII.

LA V E N D u l a minor maiori in cunctis similis est, minoribus tamen surculis & foliis, breuioribusq; spicis constat, odore quoq; & sapore remissiori, olfactum recreat, non enim adeò grauem odorem spirat, minusq; pinguis existit. Colitur & hæc in hortis.

Lauendula minor. T. 1. 18. p. 57.

Stichas. T. 1. 70. p. 213.

DE STICHAD E Arabica.

CAP. LVIII.

ST I c h a s quæ hodie Arabica stichas appellatur, mediam habet inter maiorem & minorẽ Lauendulam figuram, spica tantum crassiore & multò densiore constat, flores alioquin Lauendulæ forma & colore similes fert maiores tamen; odore & sapore maiorem Lauendulam æmulatur, sed multum superat, uehementissimũ enim & aromaticum odorem spirat, substantia quoq; non minus pingui constat ac illa, in Germania semine sata pullulat quidem, primãq; estate foeliciter adolescit, hyemem tamen nequaquam tolerat, quapropter eo tempore intra tectum ferenda est, & tepida nec obnoxia gelu camera fouenda. Cellariis humidioribus seruata, contrahit situm & perit, ideo tutissime prædicto loco seruatur. In Narbonensis autem Gallia

V

quibusdam locis sponte cum Lauendula nascitur, praesertim in Massiliensi provincia.

* Nostra Spica & Lauandula sunt sylvestres species stachadis. maiores lignosiores, odore & gustu ignaviores.

T. 2. 106. p. 847.

DE DIPSACO sylvestri. CAP. LIX.

DIPSACUS aculeata est herba, ex car-
duaceo genere, primo anno cum e se-
mine aut sponte enata fuerit caulem non
fert, sed tantum folia, longitudine dodran-
talia, latitudine trium digitorum, nonnun-
quam etiam maiora, aspera, rugosa & supe-
rius aculeis armata, undique in orbem a radi-
cis capite strata, & in terra iacentia, totaque
hyeme uirentia: e quorum medio sequenti
anno caulis assurgit rectus, bicubitalis, mi-
nimi digiti crassitudine, teres, glaber, inter-
imque angulis striatus, maxime in summitate
tactu solidus, intus tamen aliquantum con-
cauus, colore candidans, geniculatus et spi-
nis Raię piscis modo armatus, praesertim in
summis uirgis. folia e singulis geniculis bi-
na exeunt, praedictis plerumque longiora &
magis acuminata, nullis in superficie spinis
horrida, nam aculeos tantum in eminenti
dorso ferunt Luciorum dentibus similes. ex
his aliquot quae a duobus aut tribus inferi-
oribus geniculis prodeunt, non ab inuicem
discreta sunt sed continua iuxta exortum, &
concauo sinu ueluti labro quodam cau-
lem amplectuntur, quo rores & pluuiales
aqua etiam siccis diebus aliquando conti-
nentur. supra haec foliorum labra ramuli ex-
eunt, e singulis geniculis bini, alterno & cru-
cifirmi positi, caulis modo geniculati &

aculeati, in quorum summitate singula sunt oblonga & ouata capita, longitudine di-
gitali, et latitudine duarum unciarum aut trium digitorum, aculeis longis, angustis,
mollibus & obliquo ordine dispositis constantia: sub his ubi ramulis insident, in or-
bem se proferunt, ueluti longi quidam radii, resupinati & inferius aculeati. flores in-
ter aculeos capita proferunt aestate paruos, in ruffo purpureos, lanuginosis & par-
uis staminibus, quibus singula succedunt oblonga & angulosa semina, omnia capi-
ta intus oblongam habent concauitatem, lanuginosa quadam medulla plenam: in
qua nonnunquam uermiculi gignuntur: maximum autem est quod medio cauli insidet
caput. Radice nititur ferè dodrantali, digiti crassitudine, candida & fibrata, primo
anno carnosam, altero uerò lignosam, & postquam exaruerit caulis, intereunte. folia gu-
stu amara sunt, quemadmodum & radix. Nascitur campestribus, planis locis, circa
fossas & riuulos.

De

DE DIPSACO *satiuo: [cuius capitum aculei deorsum inflexi sunt: aliud ferè nihil differt à superiore.]* CAP. LX.

DIPSACUS *satiuus sylvestri per omnia ferè similis est, maioribus tamen omnibus partibus constat, nec quicquam etiam differt partium positu aliisque proprietatibus, præterquam quod capitum aculei duriores, & deorsum inflexi sunt: floresque candidiores ferat. Capitibus in uellicando panno fullones utuntur, cuius rei causa, in hortis feritur, uiribus sylvestri respondet, quamuis paulò debilioribus.*

DE PEPLO, *[quem aliqui Esulam rotundam uocant, folijs non serratis, etc. autumnò locis cultus diu apparet, sub hyemis etiam initium.]* CAP. LXI.

PEPLVS *Tithymalli species est semestris, eadem enim æstate qua ex semine prodierit, interit, sparsoque semine se quotannis propagat. Caulem unum atque alterum statim à terra emittit iunco crassiorem, teretem, glabrum, subrubentem, & solidum, aliquot ab ima parte adnatis inæquali et incerto ordine dispositis frondosum, in tres ramulos diuisum, quorum singuli deinde in binas, quinque, sexies, aut sæpius circa exortum coeuntibus, subdividuntur. folia sub singulis furcis è geniculis prodeunt bina, contrario positu Rutæ latifoliæ & hyperici folijs similia & æqualia. Sub trifidis autem ramulis terna sunt folia, ex his rotundiora sunt ac iuxta annexum angustiora, quæ ab inferioribus anomalis adnatis incerto ordine exeunt, in extremarum furcularum angulis exiguum & hirsutum quiddam floris loco conspicitur, secus quod exigui sunt & triquetri folliculi in terram annuentes, in singulis furcularum angulis singuli, quibus terra clauduntur semina papaueri æquale, foris nigrum, intus autem candidum, inferiores furculæ primò semen ferunt, deinde superiores ideoque successiue, fructificat tota æstate semencque maturum eiacularur, & propter diffusos ramulos humi frequenter sternitur. Radice nititur gracili, breui, candida, multis capillamentis fibrata, lignosa & inutili. Abundantia*

muli & folia lacteo liquore, primum subdulci, interimque modicè acri, deinde paulatim fauces exurente, semen dulcius est, sed similiter gustantis os accendit. Nascitur in hortis & uineis.

DE PARIETARIA, *[uulgò dicta, Helxine ueterum.]* CAP. LXII.

PARIETARIA *caules ab uno cespite plures emittit cubito proceriores, teretes, uirides & solidos, ab inferiori parte ultra medium usque ramosos, ex quibus per*

interualla exeunt singula folia, oblonga, duarum unciarum aut digitorum latitudine, in summis uirgis minora, in oblongum mucronem fastigiata, & iuxta pediculum similiter ferè acuminata, tactu aspera, hirsuta & strepentia, secus quæ parua et asperè quædam sunt, & numerosæ ueluti lappæ, uerticillorum Marrubii modo caulis circumpositæ, uestibus tenaciter adhærentes, candicantibus flosculis plenæ, adeò paruis ut uisum ferè subterfugiant, iisdemq; antequam aperiuntur rubetibus, semina lappis continentur, admodum parua, nigra & splendentia. Radicibus nititur perennibus, numerosis, do drantalibus, candicantibus, & iunco crassioribus, foris carnosio, molliq; cortice uestitis, intus autem lignosis & fibratis, facileq; dum manibus stringuntur, corticem remittentibus. Saporem habent folia & lappæ dulcem & aqueum. Caules uerò aliquantulum cum aqueo sapore amarescunt. Radices postremo prædictis, gustu respondent, præterquam quod simul non parum adstringant. Nascitur circa macerias, parietes & muros, in tectorum stillicidiis.

Parietaria. T. 1. 63. p. 193.

Botrys. T. 2. 124. p. 887.

DE BOTRY.

CAP. LXIII.

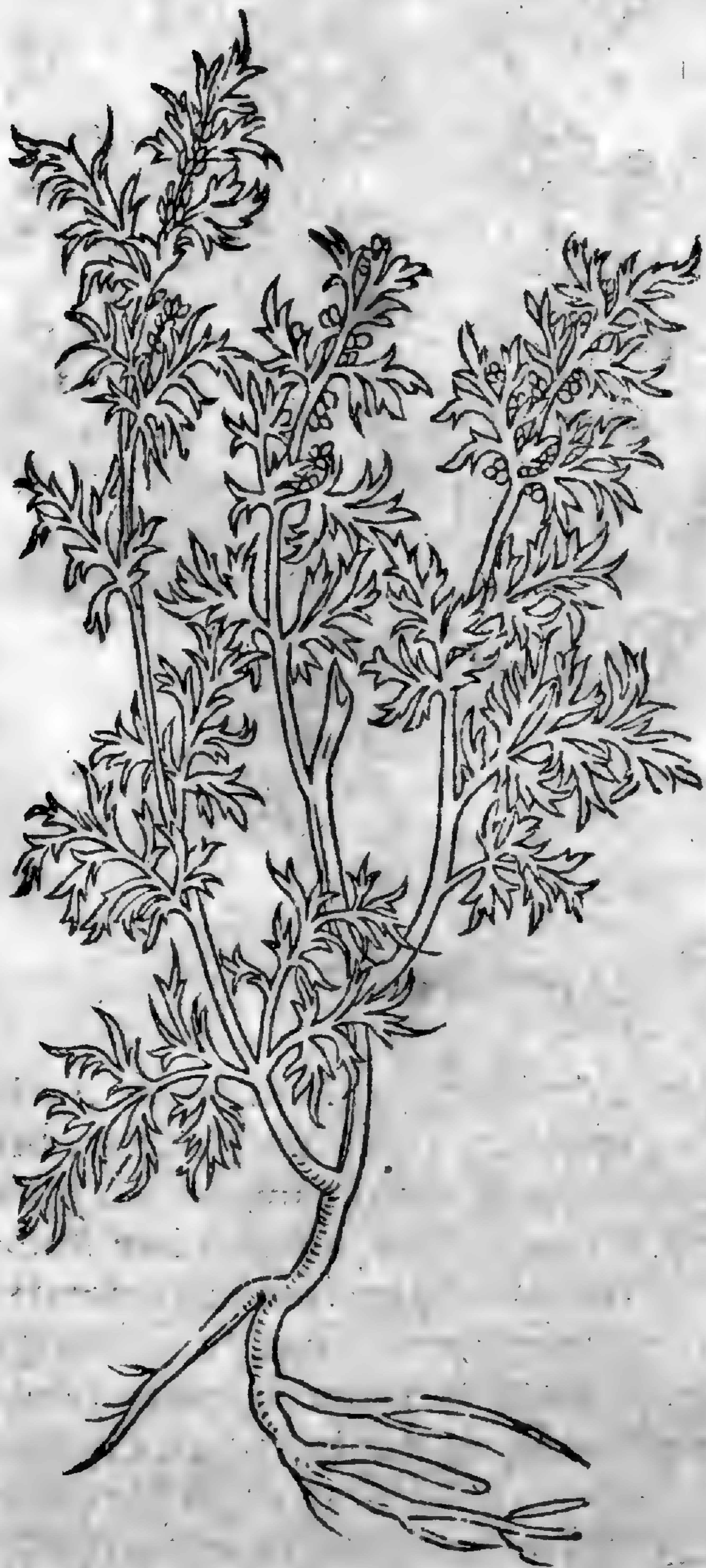
BOTRYS, quæ etiam Ambrosia appellatur, æstiuæ herba est. Caulem erigit rubentem, hirsutum, minimo digito graciliorem, tortuosum et solidum, nec omnino teretè, multis alis & ramis fruticosum. folia habet inferius sub ramulis singula digito longiora, duorum digitorum aut unciarum latitudine, per ambitum Cichorii, quercus

rii, quercus & Erucae modo laciniata & sinuosa, aliquantulum hirsuta, à tergo, id est, subtus crassa, eminente, fragiliq; spina, & uenis ad lacinias prodeuntibus distincta, ac colore in pallidum uergentia, superius uerò uiridiora, & concavis canaliculis infra eminentibus contrariis, sulcata, quæ autem ramulis breui interuallo adnascuntur folia prædictis multo minora sunt, æstate totis ramulis secus folia adnascuntur, in latitudinem diffusi racemi admodum parui, parietariæ lappulis non dissimiles, præterquam quod uirgas non amplectantur, sed ab iis ad latera extendantur. Flores qui propriè sic appellari possint non habet, paruam enim & quæ uix cognosci possit in racemis fert lanuginem colore candicantem, figura parietariæ flosculis respondentem, semen in racemulis fert papaueri minus. Radice nititur semestri, breui, fibrata, lignosa & inutili. Saporem racemi amarum habent, quibus maturescen- bus, folia pallescunt & decidunt. Odorem tota herba admodum iucundum & uinosum spirat. Seritur apud nos in hortis.

DE ABROTONO nigro masculino.

CAP. LXIII.

T. LIII. p. 341.

ABR Otonum nigrum seu masculum frutex est odoratus, uirgas ab uno radicis trunco, profert numerosas et lignosas: à quibus plures erigit cubitales & graciles turculos, capillatis, angustis, incis, & in latitudinem diffusis foliis plenos. flores & semina æstate circa surculos numerosos fert, colore ad aurum inclinantes. figura absynthii floribus & seminibus respondentes, quamuis in plurimis Germaniæ regionibus neque flores neq; semen producat, propter aliosam naturã, & nostratis cœli frigiditatem. Radice nititur lignosa & ramosa. folia & summas surculorum partes hyeme amittit. Odorem habent comẽ eius uehementer acrem, & aliquantulum grauem, saporem uerò amarum, tenui & palatum penetranti acrimoniæ mixtum. Colitur apud nos in hortis.

DE ABROTONO candido seu foemina. [Aliqui pro Abrotono foemina Chamecyparissum pingunt.] CAP. LXV.

ABR Otonum candidum surculos, nigro Abrotono similes producit, similibusq; foliis, floribus et seminibus uestitos, præterquam quod folia non ita tenuia sint, sed aliquam habeant cum Achilleæ foliis similitudinem eadem superius nigro Abrotono candidiora sunt, inferius autem multo candidiora & cinerea, surculos hyeme omnino amittit. Radicibus nititur perennibus, gracilibus & fibratis, plurimas quoque uersus sub terræ superficie uiticulas spargens, quibus se quotannis cum scenore propagat, ideoq; non unus atq; alter surculus solus inuenitur, sed integra sylua simul: saporem & odorem nigro Abrotono ferè similem habet, remissio- rem tamen. Nascitur editis campis.

*Abrotonum candidum.**Hyssopus sativa.* T. 1. 14. p. 47.DE HYSSOPO *sativa.*

CAP. LXVI

HYSSOPUS *sativa* caudicem habet in ramos diuisum, à quibus lignosæ, geniculatæ, quadrangulares & cubitales assurgunt uirgæ. è quorum geniculis bini & circa exortum coniuncti prodeunt furculi alterno & cruciformi positu: folia sub hisdem furculis è geniculis exeunt quaterna, bina aut plura, longitudine uncialia, angusta & utrinque acuminata, glabra & ueluti acu puncta, non tamen perforata: in summis furculis parui & denticulati calices exiguos corymbos constituunt, in spica dispositos, flores æstate à caliculis singuli prodeunt hiantes, qui plerumque stamina exerentes, colore in purpura cœruleos & omnino saluix floribus similes, minores tamen, semina flores singuli ut plurimum quaterna relinquunt, nigra & admodum parua, hyeme summas uirgas amittit saluis inferioribus. Radice nititur lignosa & perenni. Odorem coma eius acrem, aromaticum & iucundum spirat, saporem habet amarum, feruidum & tenuitate sua totum palatum penetrantem. Colitur in hortis, prouenit etiam in murorum coronis.

De

CEPA ouata prima æstate qua seritur folia uulgari similia profert. Altero uerò anno cum rursus deponitur quatuor aut quinque emittit caules, uulgari similes: in quorum summitate globosa sunt capitula, & in his flores & semina nostrati æqualia. ipsa uerò Ceba à nostrati differt, quòd longa & utrinque acuminata est: minus etiam inflat quàm uulgaris Ceba.

* Alia est quam Ascaloniam nonnulli cognominant, utpote sterilis.

DE THLASPI Cardamoide.

CAP. LXVIII.

T. 1. 27. p. 87.

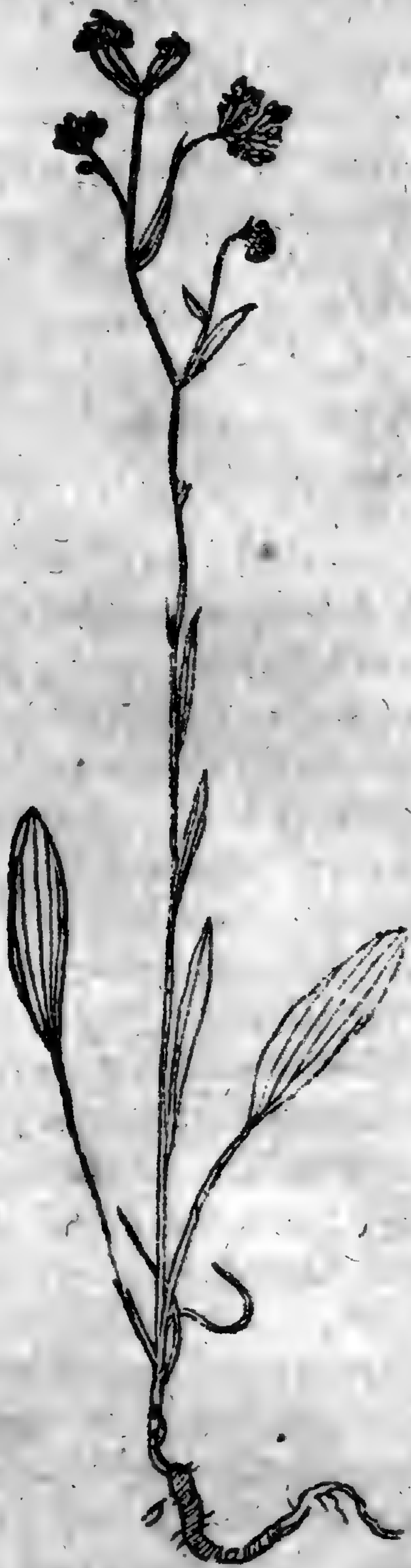
THLASPICARDAMOIDES siue nasturtium, folia habet modicè pinguia, digitali longitudine & latitudine aliquantulum serrata, ex his aliquot profundius sunt incisa, omnia per terram undiq; sternuntur. Caulem è medio foliorum singularem erigit, pede proceriorem, teretem et leniter hirsutum, breuioribus foliis uestitum, in summitate in ramulos surculaceos diuisum: quibus enascentibus folia quæ circa terram sunt exarescunt: flores habet exiguos, candidos & numerosos, undiq; ramulis circumpositos, eosq; non simul, sed particulatim & tantum in summitate producit, semen habet copiosum, totis ramulis adnascens in singulis pericarpis, iisque inferioribus conuexis, superius aliquantulum concauis & compressis, geminum, figura & quantitate nasturtii, colore ruffum. totum pericarpium conuexi alicuius clypeoli formam refert, & utrinq; eminenti semine aliquam cordis speciem ostendit. Radice nititur semestri, oblonga, gracili, candida, lignosa & inutili, folia gustu uehementer acria sunt, & nasturtium æmulantur, semina autem glutinosum lentorem acrimonia commixtum habent. Nascitur lutosi & pinguibus aruis, secus uias inter segetes, copiosissimumq; inter Gosslariam & Hildesheimium in Saxonia.

DE ISOPHYLLO.

CAP. LXIX.

ISOPHYLLON quamuis umbellifera sit herba suum habet proprium genus neq; enim incisis constat foliis, sed indiuiduis & æqualibus. Caules ab una radice emittit duos tres aut quatuor bicubitales ferè ut plurimum crebro geniculatos, graciles, teretes, glabros & uirides. folia è geniculis singula profert quatuor aut quinque unciarum longitudine, unius uncia aut digiti latitudine, uiridia, glabra & uenosa, minimè incisa, ac sine pediculo geniculis adnascencia, quæ tamen iuxta ter-

Isophyllon. T. 1. 143. p. 431.

ram sunt, folia antequam caules adoleſcant latiora ſunt, quæ uerò in ſummitate prodeunt, multò minora prædictis exiſtunt. Ramulos à geniculis producit longos, in quorum ſummitate exiguæ ſunt umbellæ, paruis & luteis floſculis plenæ, quibus ſemina ſuccedunt, perfoliatæ ſimilia. Radice nititur perenni, candicante, gracili & in partes diſtracta, lignoſo intus neruo. Saporem habet tota herba ſubacrem, aliquantulum amarum, & ſaliuam prouocantem, perfoliatæ non diſſimilem. Naſcitur montanis locis, ſolum amat argillaceum, calcario lapidi mixtum.

* Beyl aller welt. Pontanus Elaphuſcum uocat ex Gallia.

DE GERANIO ſupino maiore, [folijs ferè cicuta, locis cultis naſcitur, etc: Videtur autem cognatum Geranio primo Dioſcoridis.] CAP. LXX.

GERANIUM ſupinum maius, uiticulas cubitales aut maiores, (niſi ſolis ſiccitas impediatur,) geniculatas, hiriſutas & molles, undiq; per terram ſtratas. folia habet longiora quam uncia, profundius incifa et ſerrata, cicuta folijs non diſſimilia, modicè hiriſuta, dodrantalibus aut breuioribus pediculis utrinque adnaſcentia, non tamen in exortu coniuncta. Flores tota æſtate fert in longis

& gracilibus pediculis, ab uno principio prodeuntes, paruos, quinquefolios, colore puniceos, numero quinque ſex aut ſeptem, quibus totidem roſtrata ſuccedunt & reſupina capitula, quorum roſtra acubus æqualia ſunt. ea in maturitate inferius in quinque partes dehifcunt, et contrahuntur, ſingulisq; partibus ſingula adhærent ſemina, oblonga, flaua & lanuginofa. Radice nititur oblonga, gracili, in partes diſtracta, candida, & ſemestri: quæ aliquantulum foetet. Saporem habet tota herba aqueum ferè. Naſcitur cultis agris & hortis, & minimè in campis aut herbolis locis.

DE VRTICA minore. CAP. LXXI.

VRTICA minor caulem pedalem aut proceriorem erigit, aliquantulum ſtriatum, & aculeatum, folia ex interuallo profert bina, breuib; quidem, ſed ad pungendum & urendum inſeſtis ſpinulis armata, unciarum ferè duarum longitudine, latitudine unius, utrinq; acuminata. per ambitum profundius ſerræ modo incifa, in exortu contrariis pediculis coeuntia, ſecus quæ quaterni ſunt in ſingulis geniculis, ueluti exigui racemuli, minimos floſculos proferentes, parietariæ floribus, ſigura, colore & quantitate æquales, quibus ſuccedunt nigra ſemina lino ſimilia, multò tamen minora. Profert etiam adnata è foliorū aliſ ſingula ſimilib; folijs & racemulis ueſtita. Radice nititur breui, gracili, candida, ſemestri & inutili. Odorem habet dum tractatur grauem, guſtuq; dulcis eſt, præſertim ſemen, corpori admota uehem.

mentissime urit, mirumque est tam paruis aculeis adeo feruidam inesse naturam, ut ignis modo dolorem & pustulas excitent. Nascitur in hortorum areis, fossis, rudibus & areis circa pagos.

* Beyter Vessel.

Urtica minor. T. 1. 1. p. 3. maior ibi male legitur, pro minor.

Chamaepitys prima. T. 1. 25. p. 80.

DE CHAMAEPITY prima. [Aliqui tertiam hanc faciunt.] CAP. LXXII.

CHAMEPITYS prima ab uno radicis capite plures emittit coliculos, longitudine dodrantes, nonnunquam etiam pedales, graciles, teretes, rubentes, hirsutos & solidos, foliis undique plenis, ea breui admodum interuallo, cruciformi & alterno posita a coliculis exeunt, e singulis geniculis bina in exortu coniuncta, ab uno principio internas unciales, angustas, hirsutas et minime serratas partes diuisa: flores in foliorum alis singulos habet, Polii, Scordii aut Chamædryos floribus similes & equales, colore luteos, floret paulatim ab imis geniculis incipiens, quapropter per totam æstatem flores producit: iis singulis quaterna succedunt, parua, oblonga & teretia, semina florum caliculis insidentia. Radice nititur oblonga, candida, semestri & inutili. Herba odorem spirat aliquantulum grauem, resiniferis arboribus non dissimilem, quarum comas forma etiam æmulatur, unde nomen inuenit. Saporem habet amarum. Nascitur in uineis & aruis, plurimumque circa Vuirciburgum, in Boioheymia, & Renano tractu, solum amat aliquantulum pingue & calida loca.

T. 1. 78. p. 237.

ces prominent, flores singuli ultra diem non durant, quibus excidentibus calix ipsorum radiatus clauditur, & incrementum capescit, fouetq; in se quaterna (ut plurimum) aut pauciora semina, oblonga, aspera, serpentinis capitibus aliquantulum similia, inferius ueluti angustum collum habentia, ea cum foris nigrum colorem in maturitate contraxerint, apertis denuo calicibus excidunt, & sequenti uere germinant. Radice nititur crassa, breui, candida, carnosae & semestri, nigris do drantalibus fibris nutrimentum attrahente. Saporem habet tota herba dulcem & suauem. Nascitur in hortis, semel autem sata difficulter deletur.

DE ALTERA Buglossa urbana.

CAP. LXXIIII.

EST & alia urbana Buglossa siue Borrage, quae solo florum colore a priore differt, omnino enim candidos fert flores.

De

DE HERACLEA [Sideritidem hanc primam faciunt, aliqui Tetrabit aut
herbam Iudaicam nuncupant.] CAP. LXXV.

HERACLEA, quæ etiam Sideritis Heraclea uocatur, caulem habet do dranta-
lem, gracilem, quadrangularem & hirsutum, in binos ex interuallo ramulos,
alternis & contrarijs lateribus exeuntes, ex interuallo distractum. folia statim à ter-
ra usq; ad summitatem fert breui interstitio, chamædryos quantitate, profundius &
pulchrius ex obliquo incisa, minora & paucioribus incisuris diuisa quo summitati
propiora; hæc è singulis geniculis bina alternis lateribus & cruciformi positu pro-
deunt. flores æstate paruos secus folia, ternos, quaternos aut nonnunquam plures
fert, uiridibus, resupinatis & denticulatis caliculis insidentes, scordij aut chamæ-
dryos floribus, figura & rubente colore similes, quibus decidentibus demittuntur
eorum caliculi, semencq; in se gignunt, exiguum, nigrum, scordio aut Chamædryi æ-
quale. Radice nititur breui, fibrata, candida, annua & inutili: semen cum æstate ceci-
derit autumnii initio germinat, folia tantum proferens, ea proximo uere enato caule
flaccescunt: saporem habet amarum, odorem uerò acrem, grauem, ueluti si quis ui-
num & lupulum commisceat. Nascitur in uineis, & earum muris, caluiscq; apricis &
editis locis, nonnunquã etiam in aruis. solum amat pingue, calcario lapidi mixtum.

* Est zeyßgenkraut. Non est Sideritis Fuchsj, quæ multò maior hac est, & arthriticis prodest. Germa-
nicè Beruffkraut.

T. 1. 39. p. 122.

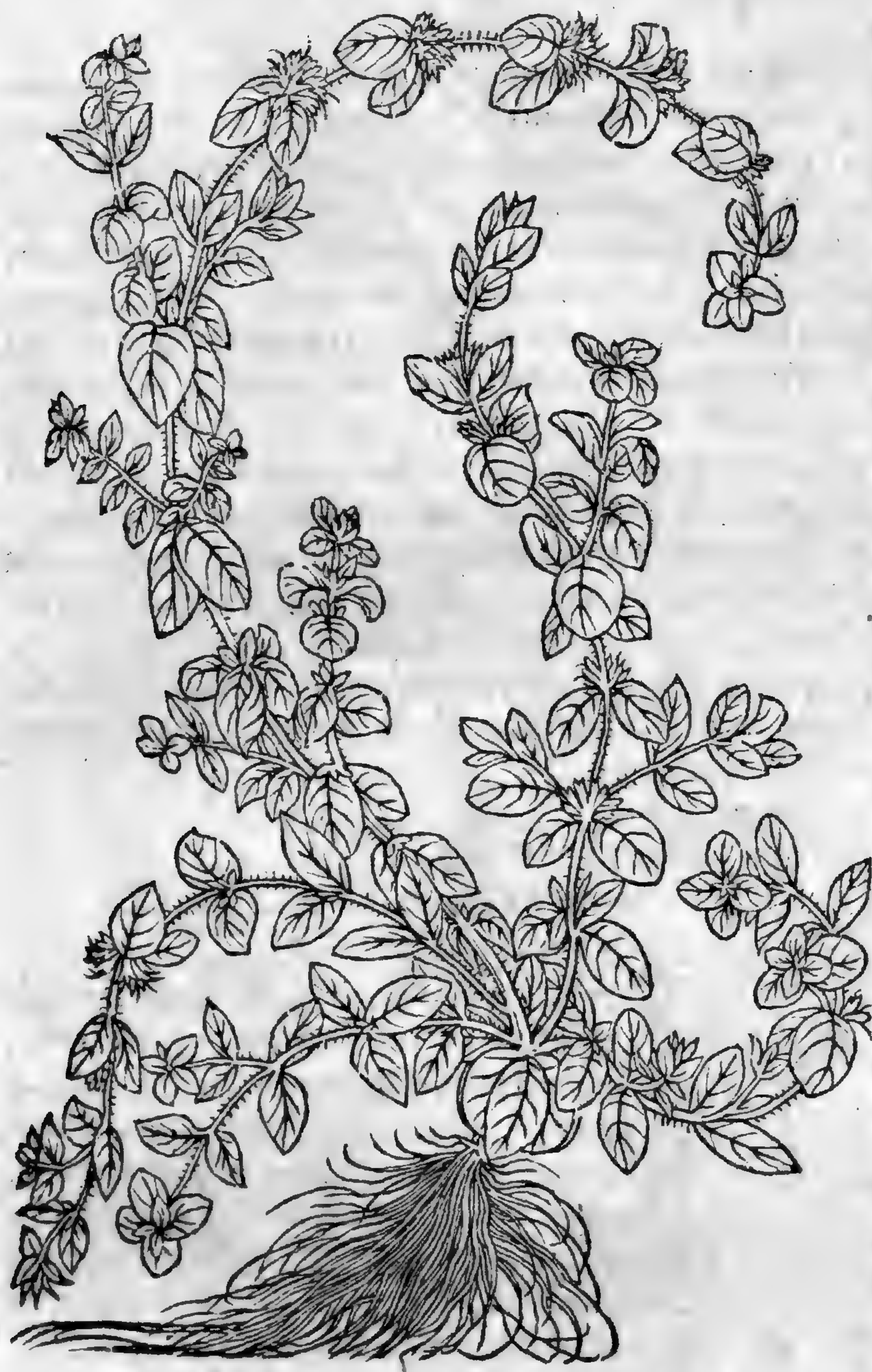
DE PANICO. CAP. LXXVI.

PANICUM æstiuum est frumentum,
culmum ex uno semine singularem eri-
git duobus plerumq; cubitis, fœcundo solo
proceriorem, solidum & geniculis tumēti-
bus præcinctum, in cacumine attenuatum.
folia à geniculis singula exeunt longitudi-
ne plerumque cubitalia, latitudine unciali,
acuminata & arundinea. spicam in summo
culmo fert do drantalem, & nonnunquã pe-
dalē duorum ferè digitorum crassitudine,
pronam & uulpinæ caudæ similem, semine
exiguo, flauo & milio simili, plenam et con-
ferctam. prodeunte è foliis, & crescente
spica à duobus inferioribus culmi, genicu-
lis, undiq; in orbem enascuntur, & in terram
descendunt fulcra, quibus fulcitur ipse cul-
mus, ne pondere nutantis spicæ sternatur,
& humi procumbat: tanta est diuinæ proui-
dentia erga tam uilem herbam clementia,
benignitas et sollicitudo. Radicibus niti-
tur fibratis, gustu et qualitate milio respon-
det. Seritur in agris.

DE PVLEGIO. CAP. LXXVII.

PVLEGIUM exigua est herba per terrã
serpens, folia habet parua, subrotunda
modicè acuminata, et obscuris incisuris

X ij

trantem . Nascitur campestribus, nec herbosis locis, fluminum inundationi obnoxiiis.

DE HORDEO glabro.

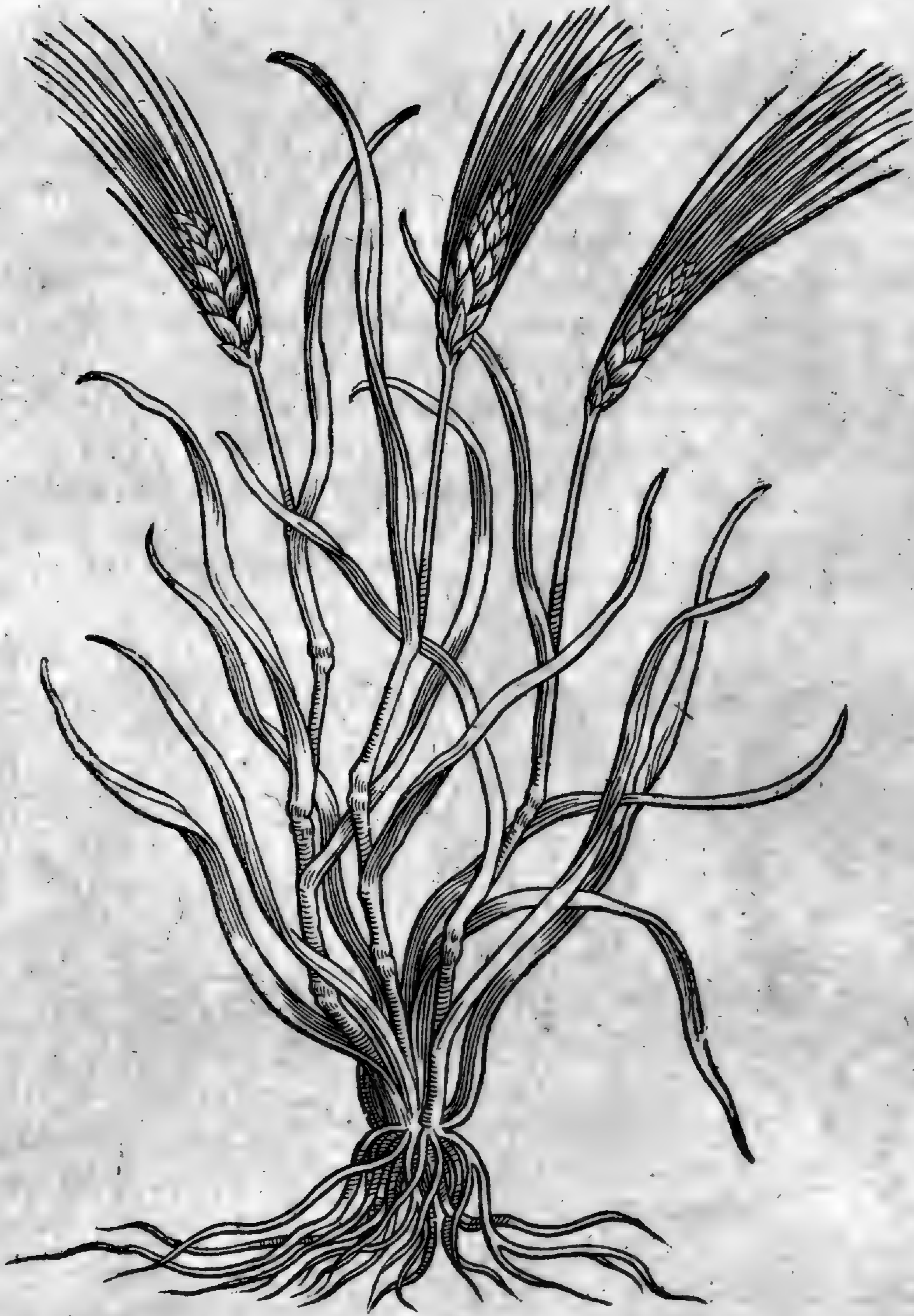
CAP. LXXVIII.

HORDEUM glabrum aestiuum est frumentum, culmos ex uno grano emittit decem, uiginti, triginta, aut nonnunquam plures foecundo solo, nostrati hordeo similes & aequales, quod etiam spicis & spicarum aristis aemulatur, semen habet hordeo aequale, tritici modo purum, glabrum & nitidum, facile dum tractatur, a glumis recedens. Radicibus nititur multis, tenuibus & fibratis. Semen gustu hordeum & triticum imitatur. Solum amat foecundum.

* Dodonaeus, a quo Eiconem hanc mutuati sumus, zeopyron uocat: & ex Galeno etiam Gymnocrithon id est, Hordeum nudum. Tritici (inquit) species est, zea & hordei similitudinem quandam referens.

De

Hordeum glabrum.

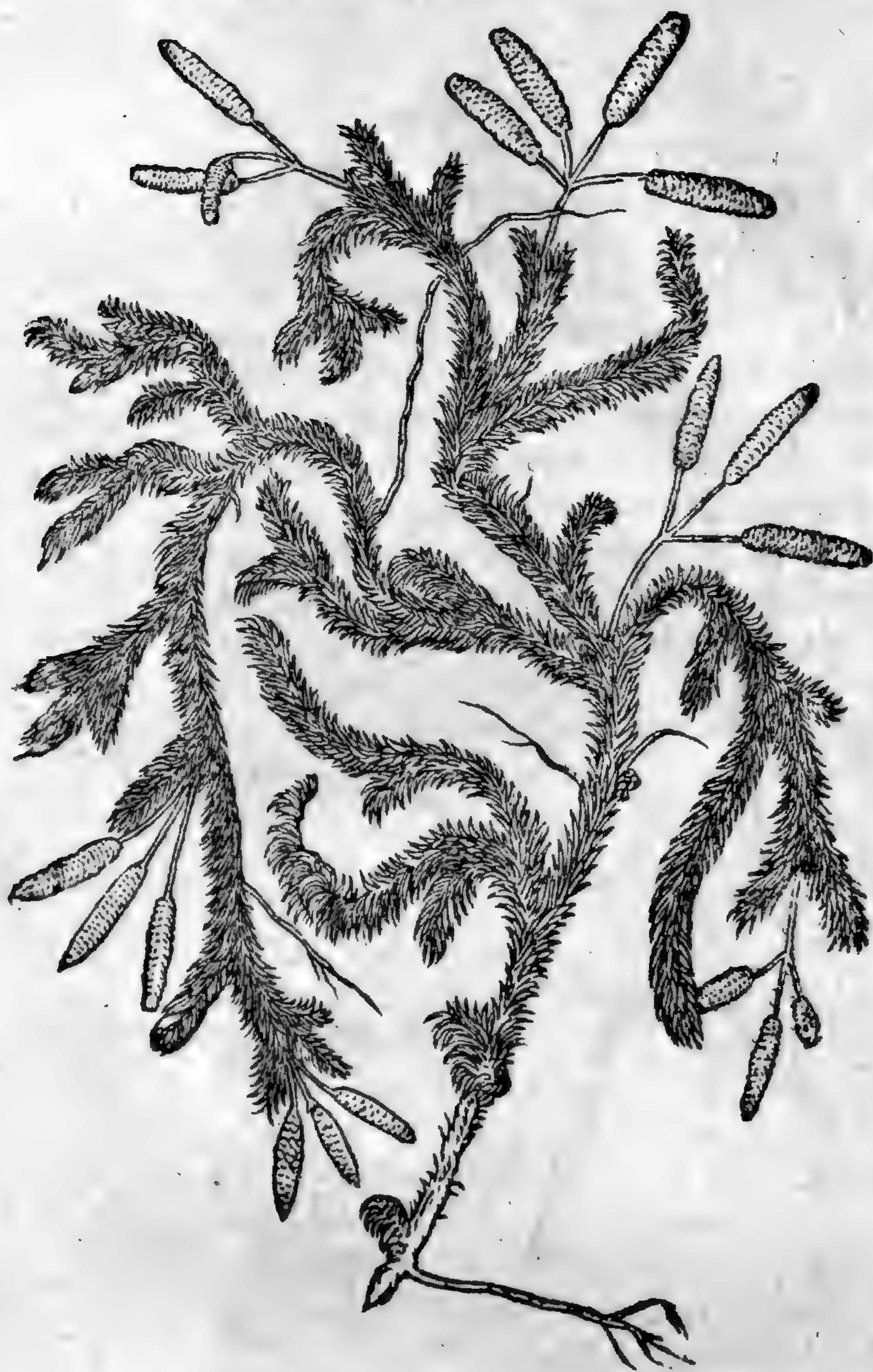

DE CHAMAEPEUCE. [*Querendum an haec Erica altera Matthioli sit, quam pingit, non describit.*] CAP. LXXIX.

CHAMAEPEUCE frutex est plurimis à terra assurgens uirgis, in summitate ru
 bête lanugine obsitis. folia habet sesquiunciali longitudine, angusta, gracilia,
 retroflexis utrinque laterum extremitatibus, & à tergo modicè hirsuta, flaua, hyeme
 uirentia: flores ueris exitu in summis uirgis producit, paruos, candidos, * & folia=
 ceos, corymborum modo coaceruatos, his singuli succedunt parui, aridiq; fructus,
 hordeo minores, in quibus tantillum clauditur semen. Radicibus nititur longis,
 obliquis & fibratis, foris in flauo rubentibus. Odorem folia, flores & fructus gra=
 uissimum habent: saporem uerò acrem & uehementer tenuem; Nascitur macris,
 putridis uliginosisq; locis, sub Tædis arboribus.

Dioscori
 des flores
 rosæ ei tria
 buit, quod
 fortè perpe
 ram legi=
 tur. Plinius
 florum non
 meminit.

* Hac non Cordi Chamepeuce, mihi ignota: sed nostra est.

DE MERCVRIALI mascula sylvestri. CAP. LXXX.

MERCVRialis mascula sylvestris, masculæ Mercuriali in cultis locis nascen-
ti, caulibus, foliis & semine similis existit. folia tamen nigriora, duriora, sicciora
q̄q̄ habet, semen etiam multò maius. Radicibus nititur obliquis aut transuersis,
(à quibus plures exeunt fibræ) iisdemq̄ non annuis, ut urbana, sed diuturnis & perennibus.
Qualitate urbanæ respondet, non tamen adeò efficax est in soluenda aluo.
Nascitur in pinguibus syluis.

DE MERCVRIALI foemina sylvestri: [Aliqui foeminam in hoc genere esse
negant: nec ego reperisse memini.] CAP. LXXXI.

MERCVRialis foemina sylvestris, Mercuriali foeminæ in cultis prouenienti si-
milis est, nigrioribus tamen foliis, & maioribus seminum racemulis constat,
neque annuam habet radicem, sed perennem, obliquam, & fibratam: qualitatibus
Masculæ respondet, iisdemq̄ locis gignitur.

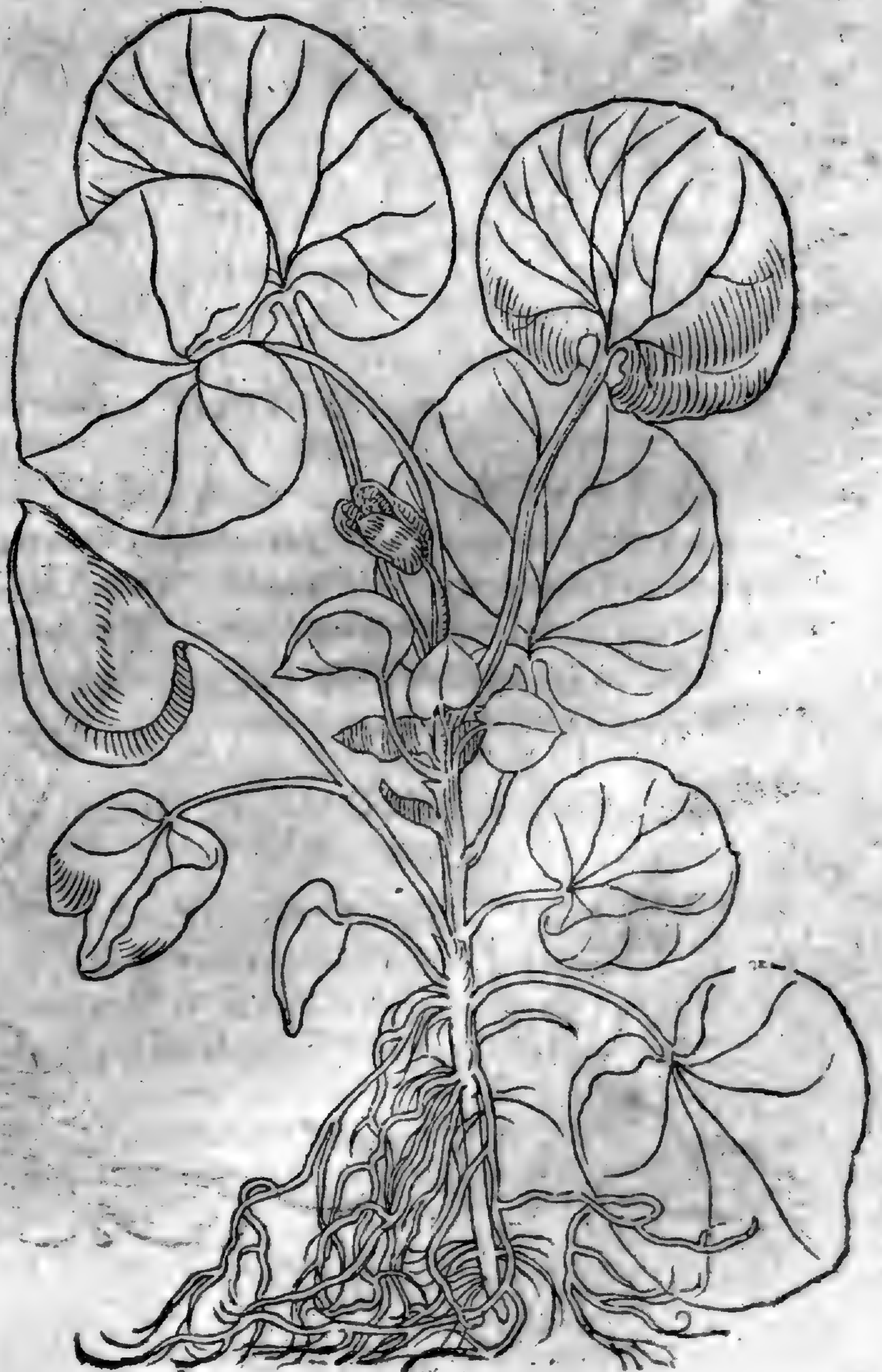
De

BACTRIANUM siue Indicum triticum æstiuum est frumentum. Culmum proferit tricubitalem, geniculatum, digiti crassitudine, solidum, intus fungosa medulla plenum. folia habet cubito plerumq; longiora, trium aut quatuor unciarum latitudine, uenosa & arundinea. spicas in summo culmo fert dodrantes, plerumq; graciles & raras olyre spicis similes, & similiter florentes, aliquando quindecim, uiginti aut triginta, quæ postquam defloruerunt exarescunt, & nullum semen producunt. quæ uerò fructum ferunt spicæ, inferius è culmi geniculis exeunt, nonnunquã tres aut quatuor, at à singulis nodis singulæ, longitudine dodrantes aut maiores, manum implente crassitudine, multis foliaceis tunicis rectæ, tam strictæ in summitate conuolutis, ut ne aquam quidem transmittant quæ spicas corrumpere possit spicæ cum ad iustam magnitudinem peruenerint florum uice numerosos, longos, & candicantes producunt, ueluti capillos è stricto cacumine prominentes, & singuli singulis adhærent seminibus, ea detractis (cum exaruerunt tunicis) conspiciuntur pili maioris quantitate, & sine glumis aut aristis octo aut decem uersibus in longitudinem porrectis, fungosum mediastinum undiq; amplectuntur, tamq; arcuè coniunguntur, ut propter compressionem angulosa fiant, & nonnunquam rumpantur, colorem habent flauum aut croceum. inuenitur etiam peculiare genus, omnino rubentibus & nigricantibus granis. Radicibus nititur multis, obliquis & fibratis, quibus etiam accedunt fulcra quædam ab imo geniculo undiq; exeuntia, & in terrâ demissa, quibus uento agitata seges sustentatur: solum amat pingue & humidum. Saporem semina habent cæteris frumentaceis dulciorem & suauiolem.

* Türkisch oder Indiamisch Korn.

Triticum Bactrianum. T. 2. 26. p. 657.

Asarum. T. 1. 20. p. 64.

ASARVM breues per terram spargit coliculos, à quibus folia exeunt hederacea, trium digitorum aut duarum unciarum latitudine, densa, rotunda & iuxta pediculum in sinum recedentia, flores iuxta terram, foliorum pediculis annexos, primo uere producit, Hyoscyami uasculis similes, minores tamē trifido labro, & introrsum curuato, colore purpurascens, in quibus semina sunt uitis acinorum nucleis similia, minora tamen, angulosa & breuissimis ueluti aculeis exasperata. Radices per terræ superficiem spargit perennes, numerosas, in geniculis fibratas, iuncæ gracilitatis, in pallido fuscas, sapore aromatum modo acri & iucundo, odore ad modum grato, uehementi & Nardum æmulante, quæ mansæ uomitum cient. uiuet tota hyeme, & radicibus se propagat, nascitur etiam ex semine. Prouenit montanis & frutetosis locis, solum amat pingue & densum, plurimumq; sub corylis.

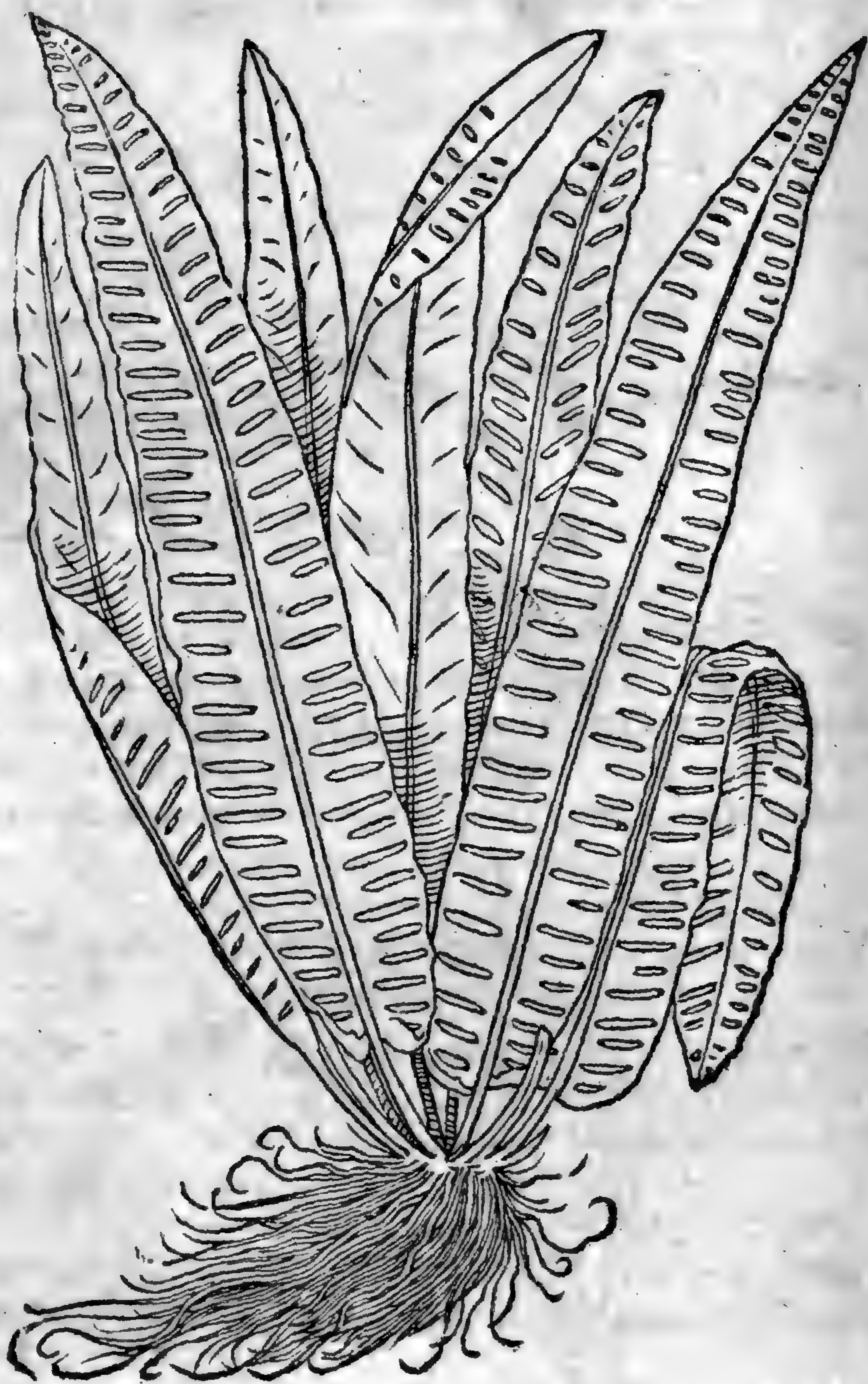
DE CORRUDA. [uel syluestri Asparago aculeato.] CAP. LXXXIII.

CORRUDA Asparagi species est, syluestri Asparago similima, præterquã quod folia non mollia, sed aculeorum modo dura & acuminata habeat. Nascitur iisdem quibus syluestris Asparagus locis, rarò tamen simul proueniunt, maior enim Germaniæ pars syluestri Asparago abundat, eæ uerò Germaniæ regiones quæ Viennam Austriæ circumiacent, Corruda scatent, qualitates habet easdem quas incultus Asparagus.

* *Corruda siue Myacantha imaginem ex Dodonæi libris apposuimus.*

Corruda.

Phyllitis. T. 1. 188. p. 549.

DE PHYLLITIDE. CAP. LXXXV.

PHYLLITIS, quæ etiam Hemionium appellatur, plura ab uno cespite folia emittit dodrantalia aut pedalia, duarum unciarum plerumq; latitudine, acuto Rumici similia, obtusiora tamen, speciosiora, glabra & densa: à tergo ab utraq; spinæ parte oblongos, hirsutos, flauos aut rubentes, ueluti uermiculos, deinceps pertransuersum, & ferè obliquum dispositos ferentia. Radicibus nititur numerosis, masculæ filici similibus, implicitis foliorum uestigiis consistentibus, fibratis, foris nigricantibus, intus autem in pallido uiridibus: neque caulem, neq; florem, neque semen fert, è uermiculis tamen foliorum, in puluerem resolutis & sparsis nascitur. Viret tota hyeme, & ab iisdem radicibus noua folia singulis annis profert, prioribus numerosiora: saporem habet tota herba adstringentem, cum tenuitate aliqua. Prouenit umbrosis & saxosis montibus: solum amat pingue, non tamen ex ipsa terra immediatè nascitur, sed ex musco lapides & præsertim calcarios tegente.

* Unser Hirschzung.

DE POLYGONATO tenuifolio [aliqui erectum, uel angustifolium cognominant.] CAP. LXXXVI.

T. 1. 132. p. 400.

POLYGONATUM tenuifolium, caulem (aut aliquando plures) erigit cubitalem, iunceæ gracilitatis, teretem, leniter striatum, aliquantulum asperum & purpureis punctis seu maculis conspersum, foliis uenosis, glabris, digito paulò longioribus, semunciali latitudine, & utrinq; acuminatis uestitum, secus quæ ueris exitu oblongi candidiq; flores sunt, quibus paruè rubètes & rotundæ succedunt baccæ, unum atq; alterum * cartilagineum semen continent. * imò tria semper. Radice nititur perenni, longa, digitali crassitudine, geniculis ex interuallo præcinctâ, in quibus singulorum caulium uestigia eaque impressa apparent, foris sufflaurâ, intus candida & fragili in transuersum sub terræ superficie sparsa, tenuibus fibris capillata, Polygonato simili, ea gustu dulcis, simulq; amara existit. Baccæ eius asparagi baccas glutinosa substantia & sapore imitantur. Nascitur editis & montanis syluis, plurimâq; in Hercyniæ syluis.

DE POLYGONATO, [quod uulgò sigillum Salomonis uocant.] CAP. LXXXVII.

POLYGONATUM caulem erigit cubitalem (nonnunquam etiam plures) iunci modo gracilem, teretem & glabrum, ex interuallo singulis uestitum foliis, digitali longitudine, & duorum digitorum aut unciarum latitudine, uenosis, glabris & utrinq; in obtusum mucronem turbinatis, secus quæ flores medio uere erumpunt candidi & oblongi, foliis numerosiores præ-

Y

fertim à radice incepta supputatione, quibus singulae succedunt baccae, pisi mediocris quantitate & rotunditate, primum uirides, in maturitate uerò nigrae, cartilagineo semine farctae. Radice nititur perenni, longa, digitali crassitudine, ex interuallo geniculis praecincta (in quibus foliorum impressa uestigia apparent) candida, fibrata, fragili & transuersa, quae gustata glutinosum, subdulcem et nauseabundum cum saporem tum odorem remittit, baccis eadem est qualitas. Nascitur in syluis tam planis quam montanis.

* Polygonatum curuum seu latifolium, Germanice Weyßwurtz/ Gelengwurtzel.

DE POLYGONATO anguloso, [quod superiori simile est, sed caule anguloso. etc.] CAP. LXXXVIII.

POLYGONatum angulosum uulgariter Polygonato per omnia respondet, praeterquam quod caulem non teretem, sed angulosum proferat, & flores multò maiores, & ab inferiori parte subuirdes, radices quoque non adeò tumidis turgent geniculis, & fibras non solum ab inferiori parte, uerum etiam à superiori proferunt, qualitatibus autem uulgare polygonatum æmulatur.

DE MALVA satiuà laciniosa.

CAP. LXXXIX.

MALVA satiuà laciniosa, caulem singularem erigit, humana statura plerumque multò proceriorem, numerosis & cubitalibus adnatis ramosum, iuxta terram unciam & nonnunquam duos digitos crassitudine uincens, modicè angulosum, glabrum, intusque angusta concauitate peruium. folia fert glabra, sub ramulorum exortu singula, inferius dodrantali quoquo uersus latitudine, in quinas, senas aut septenas (non tamen profundius incisas) per ambitum crebro laciniosas & infractas partes diuisa, quae uerò in summis uirgis folia sunt, his magnitudine cedunt, flores per totam aetatem secus folia fert plures, paruos, candidos & quinquefolios, quibus singulis plura succedunt semina in orbem mucroni cuidam ueluti centro circumposita, quinquepartito calice insidentia. Radice nititur semestri, pede longiore, inferiorem caulis partem crassitudine æquante, singulari, candida & fibrata, tota herba gustu dulcem, lubricum & glutinosum refert saporem. Triti caules muco similem lentorem remittunt, seritur in hortis.

De

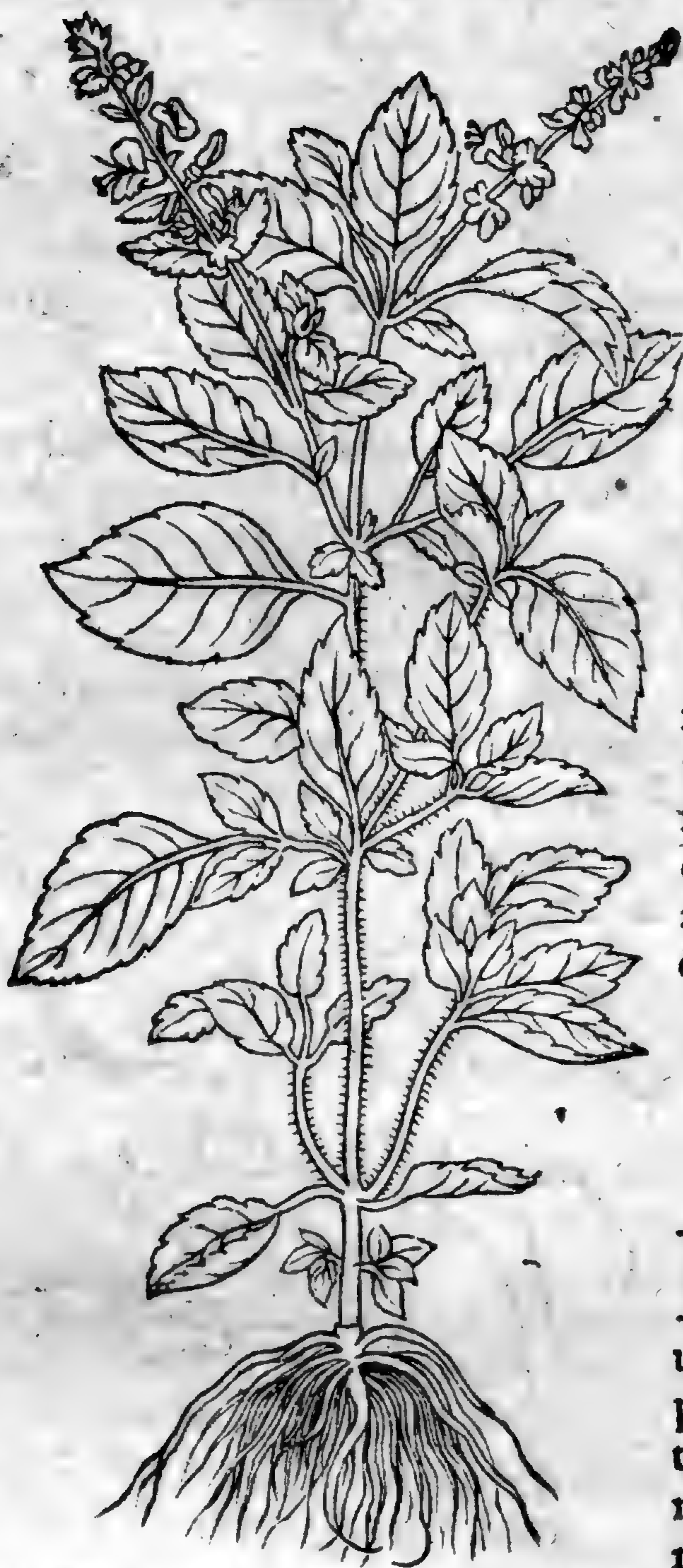
Malua hortensis crispata.*Malua sylvestris recta.*DE MALVA *sylvestris recta.*

CAP. XC.

MALVA sylvestris recta rectum erigit caulem sesquicubitalem, minimi digiti crassitudine teretem, raris pilis hirsutum, statim a terra in ramos diffusum. folia habet longis pediculis insidentia, quinque digitorum aut unciarum latitudine, & quinquepartita. flores æstate fert secus ramos & folia sylvestribus rosis similes & æquales, quinquefolios, & in ruffo candicantes, quibus in orbẽ disposita succedunt semina. Radice nititur semestri, pedali aut longiore, digiti crassitudine, candida & in partes distracta, tota herba gustu dulci & glutinoso sentitur. Nascitur in aggeribus, hortorum areis, & circa rudera.

DE OCIMO nigro, [Basilici specie, cuius nigra sunt semina. Herba Ocimo maiori cognata videtur, cuius eiconem è Trago addidimus. CAP. XCI.

Ocimum nigrum. T. 1. 8. p. 31.

OCIMVM nigrum caulem emittit pede proceriorem, per intervalla binos ramulos contrario exortu & alterno positu proferentem, colore purpureos & glabros. folia sub ramulis habet sesquiuncialia plerumq; paulò angustiora, in mucronem desinentia, glabra & modicè per ambitum incisa, solani foliis similia, minora tamen, in summis uirgis breui intervallo se proferunt, ueluti uerticilli colore in purpura nigricantes: à quibus candidi & hiantes prominent flores, superiori & erecta parte rubescentes, quibus dilabentibus succedunt exigua & nigra semina denticulatis caliculis insidentia. Radice nititur longa, gracili, fibrata, semestri & inutili. Tota herba uehementer odorata est, saporem habet dulcem, modicè acrem & tenuem. seritur apud nos in hortis odoris causa.

DE INTYBO nauseoso. CAP. XCII.

INTYbum nauseosum folia habet digitalia longiora, unciali plerumq; latitudine, utrinq; in partes diuisa, & hirsuta, undique per terram strata. è quorum medio duo aut tres assurgunt caules, in plures dodrantales ramulos & surculos diuisi, in quorum summitate lutei et capillati sunt flores, in pap-

pos canescentes, qui unà cum oblongo semine auolant. floret particulatim & diu. folia enatis ramulis pereunt. quæ uerò in uirgis sunt folia prædictis multò minora existunt, radicem habent paruam & fibratam, quæ unà cum foliis inferioribus liquorem incisa remittit non omnino candidum, gustu uehementer acrem & nauseabundum, cuius qualitas nullis uerbis exprimi potest. Nascitur in editis uineis, solo pingui & glutinoso.

DE COLOCYNTHIDE grandi, oblonga. CAP. XCIII.

COLOcynthis grandis, oblonga, ab una radice uiticulam emittit digitali aut pollicari crassitudine, quæ in multas alias angulosas, undique per terram aliquot orgyrum longitudine sparsas diuiditur. hæ iuxta exortum graciliores sunt. at aliquantulum reptando progressæ digiti ferè crassitudinè consequuntur, eadem dodrantali intervallo geniculis præcinguntur, secus quæ capreolos emittit, & singula erigit folia longitudine & latitudine pedali, in tres partes lupuli modo secta, tactu aspera & breuibus aculeis horrida, pedalibus aut cubitalibus, teretibus, asperis, conca-

concauisq; pediculis insidentia, ab iisdem geniculis radices in terram demittit tenues, quibus nutriendo fructui succurrit, flores secus foliorum exortum profert duplicis generis, foecundos & steriles. Steriles longo concauoq; insident pediculo, liliiq; figuram & quantitatem habent, praeterquam quod intus hirsutus & colore luteus sit, atq; labrum ipsius in quinque partes dissectetur, reliqua floris pars concaua & continua est, in cuius medio cachryi simile capitulum eminet, retro ipsum florem nullum extuberat tuberculum, quod secuturi fructus spem faciat, foecundus autem flos breuiori, solidiori & crassiori nititur pediculo, intusq; tria crassa, hirsuta, luteaq; tubercula, staminum uice continet, quibus in fundo floris melleus liquor circumfunditur: retro florem capitulum eminet, quod decidente flore in grandem & humi procumbentem excrescit fructum, longitudine plerumq; doctralem, ea crassitudine, quae utraq; manu circumamplecti uix possit, duarum ciuilium librarum pondus habet, is primum uiridem colorem, postea candicantibus maculis conspergitur, in maturitate postremo totus in luteo pallet, & circa pediculum eminentibus angulis distinguitur. dissectus, corticem primum ostendit durum, lignosumq;, mox flauam, cartilagosamq; carnem, & in medio eius sex ordines seminum candidorum, oblongorum, acuminatorum, latorum & planorum. in quibus candidus est nucleus. Radice nititur semestri & admodum breui, a qua aliae multae candidae in diuersas partes exeunt, longitudine cubitales, & funiculorum modo tenues. quod si quis plantam hanc humi repere nolit, supra cameras perticis extructas ducas, ea enim ratione capreolis baculos apprehendet, & attegias siue scenas faciet. Saporem fructus habet amarissimum & grauem odorem, seminis autem nucleus dulcis est. Seritur spectaculi gratia in latis hortorum areis.

DE COLOCYNTHIDE *grandi, rotunda.*

CAP. XCIII.

COL Ocynthis grandis, rotunda, oblongae grandis et colocynthidi, uiticulis, capreolis, floribus, foliorum magnitudine, radicibus, asperitate atq; omnibus aliis accidentibus similis & aequalis est. duobus tantum differt, folia namq; in quinque partes diuisa habet, fructusq; minores superficie aequali, pondere ciuilem librā excedentes, & globi instar rotundos aut modice planos utrinq; tam circa pediculū quam floris uestigium modice eminentibus angulis distinctos: quibus color est primum uiridis, in maturitate uero pallidus, qui dissecti substantia, seminum ordine & figura oblongis similes sunt, praeterquam quod nonnunquam octonos seminum ordines habeat, ac totidem quoq; oblongae colocynthidi contingere possunt. Sapore et odore oblongae respondet.

DE ZVCHA *rotunda, mediocri.*

CAP. XCV.

ZVCHA rotunda, mediocris uiticulis, capreolis, foliis floribus, radicibus, asperitate, atq; omnibus aliis proprietatibus oblongae & grandis colocynthidi similis existit: fructum uero habet globi modo rotundum, aut modice compressum: in superficie modice, ita ut uix appareat tuberosum, quam grandis, rotundae colocynthidi paulo maiorem, pondere ciuilem librā unius cum dimidia: principio uiride, deinde maculosum, in maturitate uero luteum: qui dissectus luteam carnem ostendit, & in medio eius sex latorum, oblongorum, acuminatorum, candidorumq; seminum ordines, quibus candidus inest nucleus. Saporem habet fructus dulcem, semen uero dulciorem. seritur praedictorum modo.

DE ZVCHA *rotunda minore.* [*Zucha Italica Cucurbita est. Matthiolus zuchas Indicas depingit*]

CAP. XCVI.

ZVCHA rotunda, minor per omnia mediocri similis est, praeterquam quod folia latiora habeat, fructus autem minores, sed eminentioribus angulis striatos,

& in superficie magis tuberosos, quorum etiam cortex multo lignosior & durior est quàm mediocris zuchæ, carnem habent ferè croceam, et senos seminum ordines, sapore mediocris zuchæ respondet, cui etiam similiter colitur.

DE COLOCYNTHIDE *turbinata*.

CAP. XCVII.

T. 2. 98. p. 828.

Colocynthis turbinata uiticulis, capreolis, folia & flores grandi & oblongæ colocynthidi similes profert, & similiter per terram repit, sed omnes partes tenuiores habet. fructum producit piri modo turbinatum (cuius pyramis circa pediculum est) quo maiorem in maturitate flauum, & candidantibus lineis per longitudinē distinctū, foris durū et lignosum, intus autem fungosa carne plenum, in qua quatuor oblongorum, planorum, paruum ac candidorum seminum ordines continentur. Radicibus nititur prædictis similibus, sed minoribus multò, quibus semestris est uita, è geniculis autem nullas in terram demittit radices. Saporem habet amarum, ut prædictæ colocynthis species, quibus etiam similiter colitur.

DE COLOCYNTHIDE *oblonga, glabra*.

CAP. XCVIII.

Colocynthis oblonga, glabra, uiticulis, capreolis, foliis, flore & radicibus grandi & oblongæ colocynthidi similis & æqualis est, folia tamē quoquoque fus dodrantē uix excedunt, & non longè à mucrone duabus incisuris, sed non profundis in tres partes diuiduntur: fructum habet oblongum, eidem colocynthidi similem, sed sine angulis & omnino glabrum, minorēmq;. nam longitudinis circumferentia quindecim uncias: raro excedit, latitudinis uerò duodecim uncias completitur, colorem habet primū uiridem, in maturitate uerò obscure luteum ac in pallorē saturatum degenerantem, seminum ordine, colore & quantitate, atq; carnis substantia colore ac sapore prædictas colocynthides æmulatur, quibus etiam similiter in hortis colitur.

T. 2. 97. p. 824.

CUCURBITA *cameraria* quæ ante *camerarum* fenestras seritur, uiticulam ab una radice emittit, quæ in multas alias angulosas, teneras & modicè concauas uiticulas diuiditur, folia ex interuallo proferentes, singula ferè rotunda, nisi in iis anteriori maxime parte tres plerùmque acuminati anguli eminerent: eadem eminentiis quibusdam breuissimis rarissq; per ambitum circumuallantur, & tactu mollia sunt, foliorum *Althææ* modo, magnitudo eorum seu latitudo secundum natalium diuersitatem uariatur, foecundo autem aprico et humido solo, apud nos in *Germania* pedem cum quadrante interdum latitudine excedunt: pediculus iis est longus, tener, leniter hirsutus, modicè concauus et prope modum teres, si non modicè canaliculatus esset eo latere, quo superiori foliorum parti respondet. capreolos secus folia producit singulos, quibus affixos baculos

& perticas apprehendit, in magnam altitudinem ascendens, flores iuxta folia & capreolos fert, figura liliaceos, partim steriles, partim uerò foecundos, utriusque quinque candidis, intus hirsutis, sesquiuncia longioribus, uncia paulò angustioribus, forasq; modicè reflexis & repandis constant foliis, differunt tamen inter se. Siquidem steriles breues habent in medio apices & hirsutiores sunt, nec quicquam habent tumidi post se (ubi pediculo iunguntur) quod sequuturi fructus spem faciat. Foecundi uerò in medio tria crassiuscula, bifidaq; stamina continent, nec immediatè pediculo iunguntur, nam inter ipsos flores & pediculum paruum & leniter hirsutum extuberrat, quod tenera cucurbita est, capitulum, iuxta annexum in angustum colum desinens, quod marcescente flore paulatim accrescit, deinde ab autumno in magnam molem, quam cucurbitam uocamus auctum maturescat, magnitudo & forma non est eadem omnibus cucurbitis: quædam enim longæ sunt, quædam uerò inferius uentrosæ existunt, & superius in angustum collum coarctantur. Cum apud nos in *Germania* feliciter enata maturuerint, longè quinque pedes longitudine & dodrantem cum uncia assequuntur, maxime si pensili licentia concessa, liberi pependerit. Ventrosæ autem interdum in duorum pedum longitudinem & pedalem latitudinem adolefcunt: utrumque tamen genus frequentius minus capit incrementum.

tum. eam enim magnitudinem quam posuimus non semper nec ubiq; consequuntur, color omnibus est in maturitate flauus, durusq; & ligneus correx, pulpa teneris est candida, gustu dulcis, maturis uerò fungosa, seminibusq; plena, præterquam in collo: nam eo loco uentrosæ nullum semen continent: longitudo semini uncialis est, latitudo autem semuncialis: idem planum et compressum est, atq; anteriori parte modicè acuminatum, posteriori uerò latiusculum, duobusq; eminentiis cornutum. corticem habet lignosum, candidum, acuminatum, compressum, gustuq; dulcem nucleum claudentem. Radice tota herba nititur candida, in multas tenues partes distracta, eaq; semestri: in hortis sata cameras perticis extractas ascendit & obtegit, facitq; iucundas frigidásq; scenas, latis foliis solem arcens, feritur etiam in hortis pensilibus, ante cameras & fenestras, ut dictum est. unde hoc cucurbitæ genus camerarium Romani appellabant, ut Plinius testatur.

DE CUCURBITA Plebeia. CAP. C.

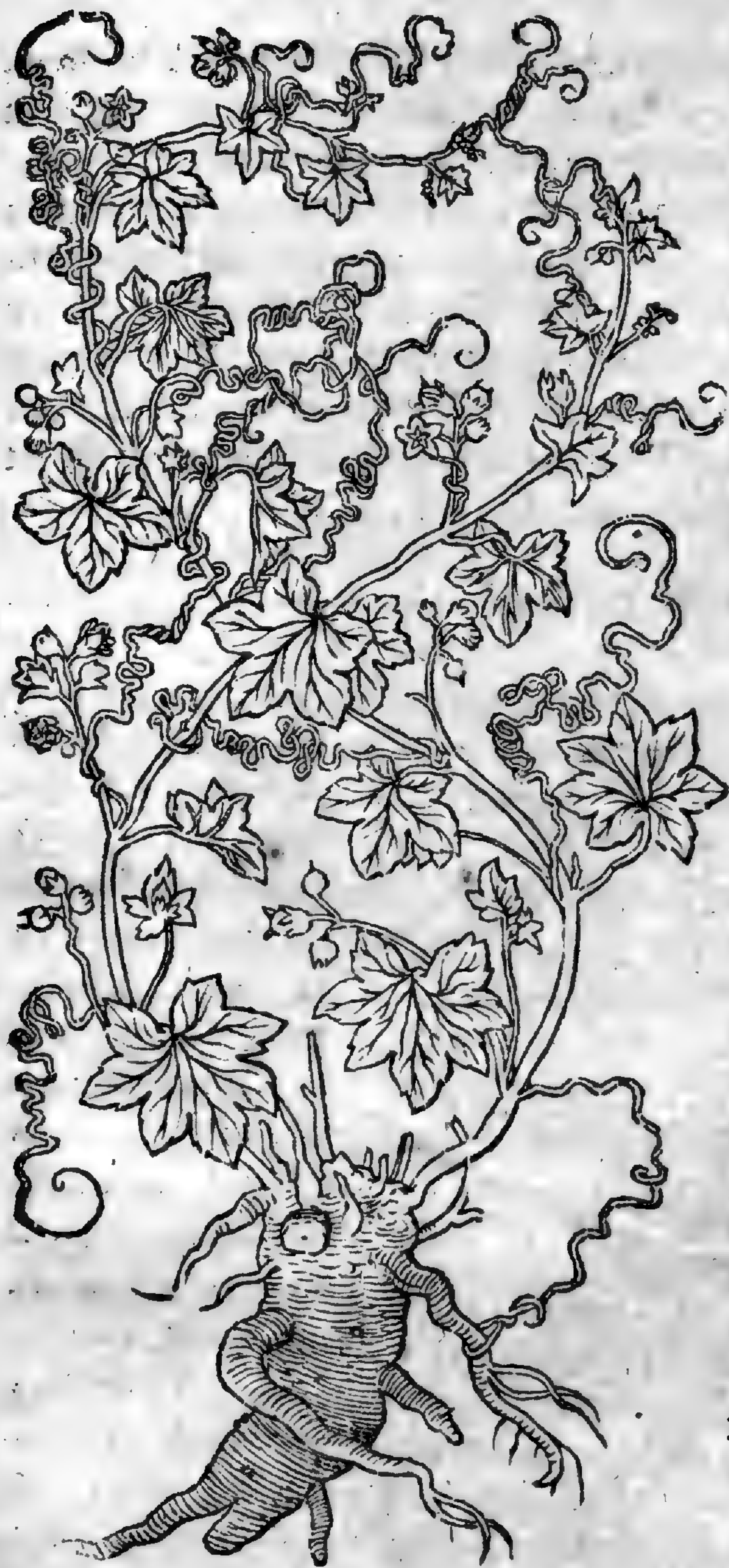
CUCURBITA Plebeia uiticulis, foliis, floribus & semine camerariæ similis est, fructum tantum dissimilem producit, cui duorum dodrantum aut nonnunquam cubiti apud nos est longitudo, latitudo uerò quincunx aut sextans, forma sunt inæquali: nam inferius longum habent uentrem, à quo in longum nec angustum collum desinunt, interdum etiam incuruantur. Est & alia, quibus distinguuntur, differentia. cameraria altitudinis auida est, plebeia uerò humi prorrepit, quousque uersus uiticulas suas spargens. Saporem habet dulcem, carnemq; cum tenera adhuc est, quæ edendo sit.

DE BRYONIA nigra, [quæ baccis tantum nigris ab alba differt.] CAP. CL.

BRYONIA quæ nigras fert baccas, ab una radice uiticulas emittit plures, tenues, longas & angulosas, foliis asperis, scabris & forma uitigineis similibus uestititas, secus quæ singuli, longi, intortiq; exeunt capreoli, arbuistorum uirgas & sepium sarmenta apprehendentes, quo facilius ipsæ uiticulæ, alioquin infirmæ, sepe scandant, quas ubi ascenderint, in omnes partes reptantes se expandunt: flores à ueris exitu usq; post medium ætatis fert paruos, foliaceos, colore pallidos, pauca intus stamina habentes, quibus singulæ succedunt baccæ seu acini, mediocris pisi quæritate, forma rotundæ, colore primum uirides, in maturitate uerò nigrae, & in exiguos racemos congestæ, tactu molles, intusq; lubrico & glutinoso succo plenæ, quo quina senaue semina continentur, cannabis colore & quantitate, sed modicè acuminata, in latitudinem compressa, & candidum nucleum intra se cludentia. Radice nititur perenni, secundum ætatem grandi carnosaq; longitudine plerumq; cubitum excedente, crassitudine brachij aut tibiæ, longo rapo aut Raphano simili, capite multis ceu uerucis tuberoso, in profundo in duas uel tres partes distracta, colore, foris incandido cineracea, intus autem candida, aut buxi modo pallida, quæ gustu amara & subacris est, cum adstrictione non pauca, & aliqua nauseosa qualitate abundanti, eadē lubrico & glutinoso succo, & grauem odorem spirat, baccæ siue acini, radicem qualitatibus æmulantur, minus tamen siccant. Colligitur primo uere mox prodituris asparagis, ex radice aqua, præfecto radicis capite, & excauata radice, quæ in cauum, (singulis diebus matutino tempore tollenda) confluit. ischiadicis utilis. Nascitur in sepibus.

DE BRYONIA alba seu ruffa. [Radix enim alba est, acini rubent.] CAP. CII.

HANC Bryoniæ speciem ob radicis candorem albam nominare cuius licet, eandem propter acinorum ruborem ruffam uocare minimè absurdum est, uiticulis

Bryonia alba. T. 2. p. 820.

ticulis, foliis, capreolis, floribus, acinorum figura & substantia, & radicis mole nigrae similis est. differt tamen ab illa quod acinos habeat rubentes, et radicem tam foris quam intus candidiorem, succum radix habet nigra paulo uiscosior, easdem habet cum illa qualitates, sed efficaciores. Nascitur iisdem quibus illa locis, plurimaque in Vuirtenbergensi Sueuia atque Renana prouincia, in Hestia uero, Saxonia, Vuestphalia, Pomerania, Marchia, Vuirtembergensi Electoratu, & Misnia nondum uidi nasci, nam hae regiones nigra tantum abundant.

* Stiefwurtz / Teuffels firsche.

DE ZVCHA maiore longa, [cuius fructus grandi & oblonga Colocynthidi similis ac dulcis est.] CAP. CIII.

ZVCHA maior longa, uiticulis, foliis, capreolis, floribus, seminibus, radicibus & asperitate, grandi oblongaque colocynthidi similis existit. fructu uero eiusque sapore ab illa differt. siquidem figura est longus, in longitudinis circumferentia uiginti sex plerumque uncias complectens, latitudinis uero ambitu octodecim uncias raro excedit. Pondere autem quinque libras sex uncias superat, pediculo haeret crasso, anguloso, nigro, solido & tactu aspero: a cuius an nexu contigui inter se & tereti superficie exeunt anguli, ipsum fructum circa pediculum ueluti crassioribus striis ornantes, colorem

habet principio uiridem, & candicantibus maculis conspersum: in maturitate uero citrinum, superficie constat aliquantulum tuberosa, cauernosaque, gustu dulcedinem respicit. Colitur in hortis.

DE ZVCHA maiore rotunda.

CAP. CIIII.

ZVCHA maior rotunda, uiticulis, foliis, capreolis, floribus, seminibus, radicibus atque asperitate iam dictae longae zuchae similis est, folia tamen figura aliquantulum ad uitis ac ficus folia accedunt. Fructum fert globi modo rotundum, aut modice in latitudinem depressum, crasso, anguloso, aspero, solidoque pediculo herentem, (a quo longae iusta anguli circumquaque exeunt) longitudinis circumferentia uiginti duas aut nonnunquam plures, paucioresue uncias complectentem, ambitu uero latitudinis uiginti quatuor uncias nonnunquam excedentem, pondere autem quinque libras atque octo uncias habentem, colore & cauernosa superficie longam maiorem zucham aemulantem, saporem habet dulcem, a quo succo dilutum. Colitur ut longa.

Querenda
dum an haec
sit zucha
Indica Mat
thioli.

Z

ZVCHA magna, glabra, rotunda, maioribus zuchis uiticulis, foliis, capreolis, floribus, seminibus, radicibus & asperitate similis est. fructum producit grandi & rotundæ zuchæ figura similem, tam longitudinis quam latitudinis ambitu uiginti duas plerumque uncias complectentem, pondere autem quinque libras duabus unciis excedentem, pediculo crasso, anguloso, aspero, nigro solidoque hærentem, à quo eminentes prodeunt anguli, undique per fructus latera transeuntes, donec circa floris uestigium collecti, rursus coniungantur. colorem habet etiã circa maturitatem in nigro subuiridem. Si uerò serenus & tepidus fuerit autumnus citrinum colorem induit, quod si cœlum frigidum & triste fuerit, tepido loco fouendus est, ut citrinescat, Carne constat flaua & dulci. Colitur prædictorum modo.

MELON quem ueteres cucumerem appellant uiticulas per terrã spargit asperas, bicubitales aut nonnunquam longiores. à quibus breui interuallo folia exeunt, in rotundo modicè angulosa, plerumque trientalia aut quadratalia, iuxta pediculum quam alibi latiora, aliquantulum incisa, modicè serrata & aspera, secus quæ singuli intortique se proferunt capreoli, & iuxta hos flores foliacei in pallido flauo, qui partim steriles, partim fecundi sunt, steriles post se nihil habent tuberosum: fecun-

di uerò à tergo habent tuberculum, quod paulatim in fructum excrefcit grandem, globosum, per longitudinem undique impressis angulis striatum, subscabrum, colore in cæsis flauum, magnitudine secundum regionum temperiem uariantem, plerumque tamen tam longitudine quam latitudine sex uncias excedit, uariat etiam figura, partim enim exquilitæ sunt rotunditatis, partim etiam oblongi: dissectus per longitudinem fructus, primùm ostendit subuiridem corticem, mox carnem teneram, mollem,

mollem, succosam, colore in flauo croceam, gustu dulcem, suauem atq; aliquantum odoratam, in medio autem fructu pulpa est mollis, mucilaginosaq; candidis, oblongis, acuminatis atq; compressis seminibus plena: quibus foris est lentus cortex, intus uero candidus nucleus gustu dulcis, cum siccaus fuerit, pinguis & oleosus, semina integra longitudine semunciam habent, eam tamen plerumq; excedunt, Radice nititur oblonga, candida, carnosae & semestri. Colitur in hortis, copiosissimuscq; Bambergi.

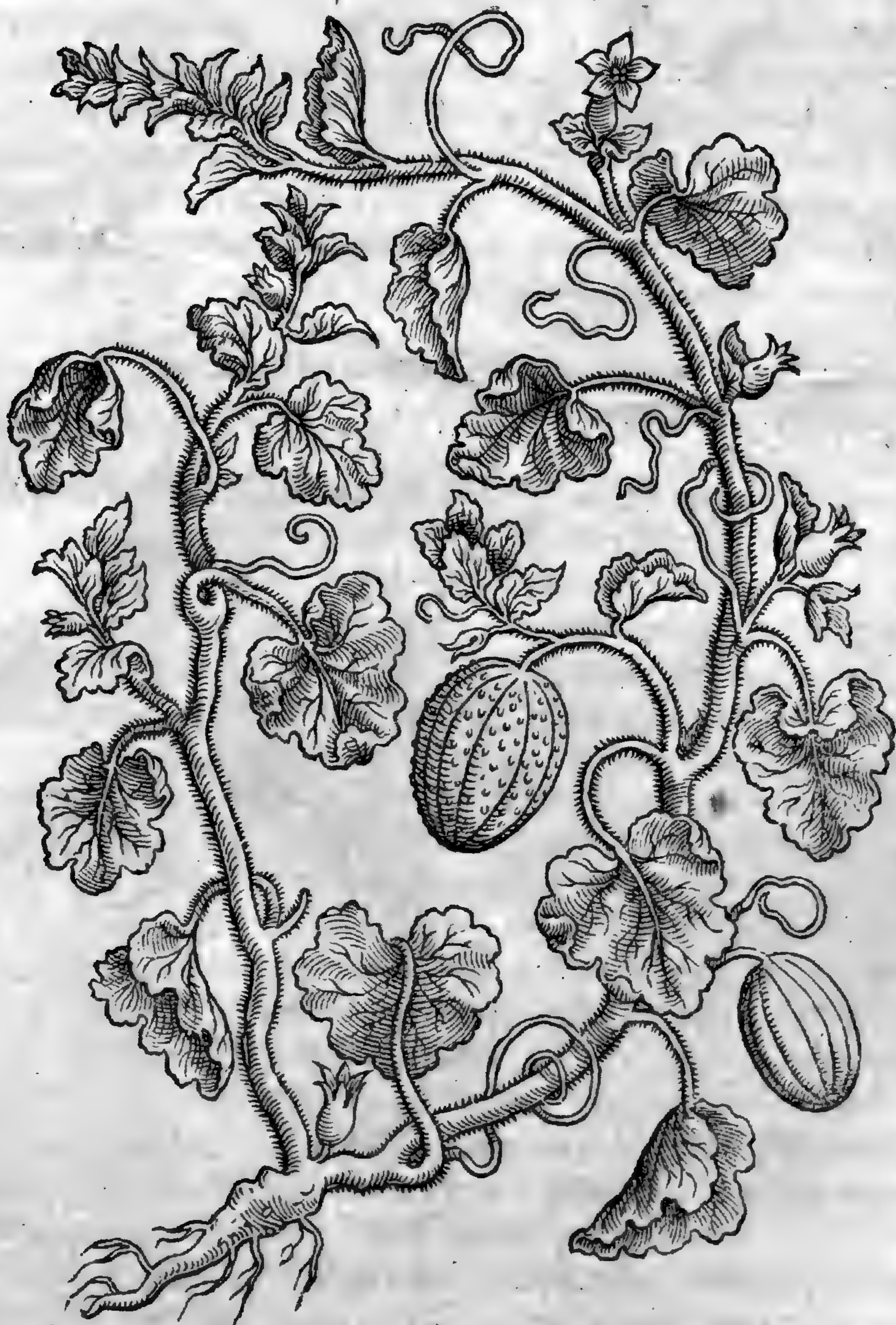
DE MELONE moschatellino.

CAP. CVII.

MELON moschatellinus uiticulis, foliis, floribus, fructu, radice et asperitate, uulgari similis est, omnia tamen habet minora, teretioraq;, folia quoq; concinniora sunt, fructus gustus suauitate uulgarem excellit, atq; aliquem moschi odorem praese fert, unde nomen inuenit. Culturam apud nos diligentiolem desiderat.

DE PEPONE.

CAP. CVIII.

PEPO non habet suum proprium genus, à Melone diuersum. Nam ut Plinius inquit libro nono, capite quinto, Cucumeres cum magnitudine excessere pepones uocantur. Veteres namq; (ut antè etiam dictum est) cucumeres appellabant, quos modo Melones uocamus, neq; usquã inuenitur apud antiquos scriptores, Melonis uocabulum in hac significatione. Est itaq; Pepo grandis melon seu cucumis, ob magnitudinẽ & maturitatẽ, molliori, fluidioreq; carne & pulpa constans, huius

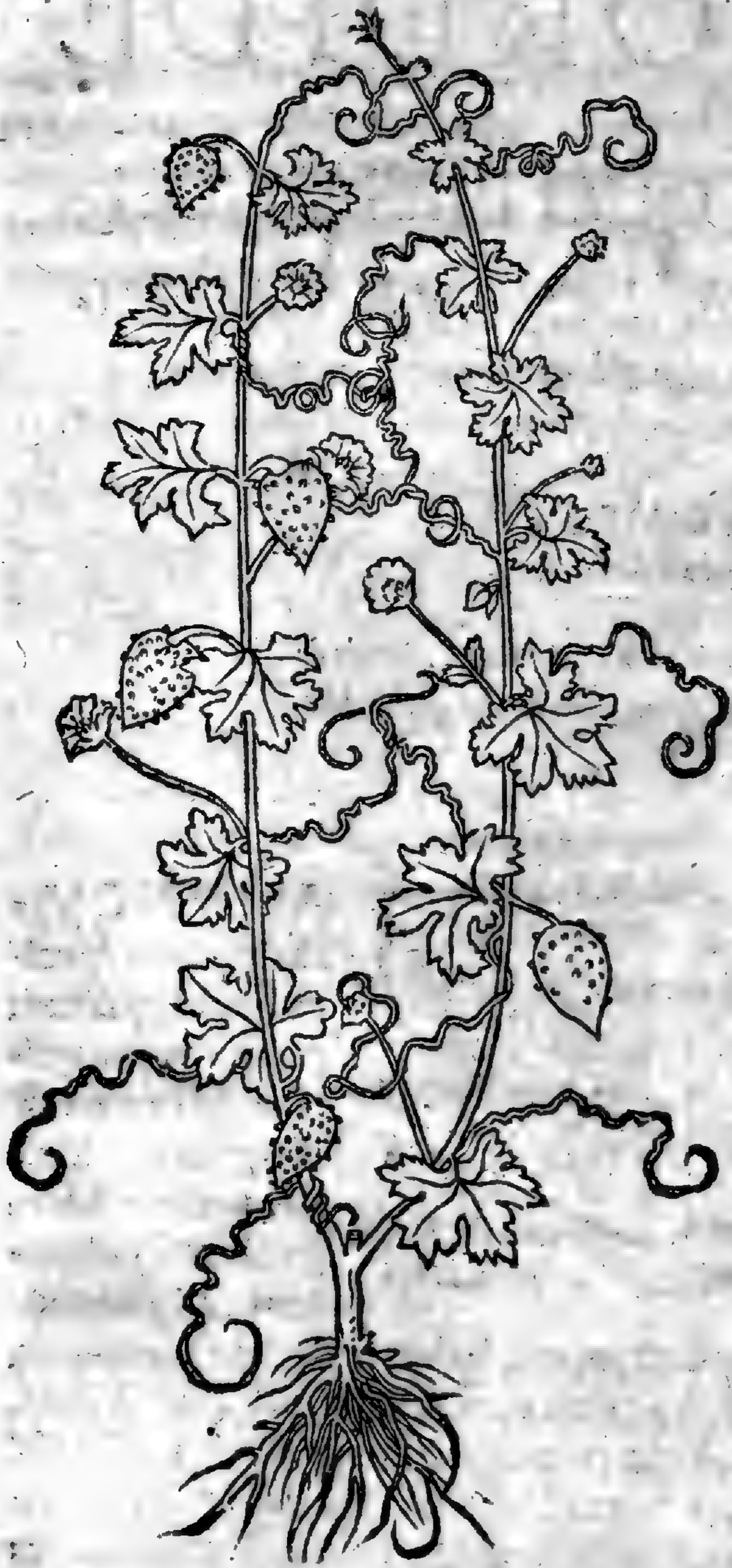
plures species nouerunt hortulani, uulgares gustu Melones imitantur. qui uero Germanicè *Melpfeben* appellantur, quasi *Alphitopepones*. farinae modo in gustantium ore dilabuntur, succoq; qui propriè sic uocetur carentes, Bambergi felicissimè proueniunt.

COL Ocynthis oblonga, candida, grandis, uiticulis, foliis, capreolis, floribus, fructus quantitate, semine, radicibus, asperitate atq; amaro sapore, oblonga, grandi & flauæ colocynthidi similis est, solo ferè colore huius fructus ab illius fructu differt, siquidem principio uiret, mox albicantibus, inæqualibus maculis ceu nubeculis aspergitur, postremo in maturitate totus albicat. Colitur in hortis prædictorum modo.

COL Ocynthis leuis, quæ in frequenti usu est, uiticulas per terram spargit asperas, Meloni similes, in quibus folia sunt aspera & scabra, longitudine quadrantali aut maiore, latitudine paulò minore, in mucronem desinentia, atq; utrinque ex obliquo, & profundius in ternas plerumq; partes secta, ipsæ quoque partes suas incisuras habent, flores secus folia producit luteos, partim steriles, partim fœcundos, quos ex prædictorum descriptionibus discernere licebit. Fœcundos autem flores fructus sequuntur pilæ quantitate & rotunditate, à principio uirides, in maturitate uerò flauis, qui postq; exaruerunt ferè extremam leuitatem acquirunt, cortice uestiuntur propemodum coriaceo, quo detracto, candida apparet leuisq; inanis, & fungosa pulpa, in qua per orbem longæ cauernulæ sunt, piro similibus seminibus plenæ, colore spadiceis, duro cortice candidum nucleum cludentibus. Radice nititur oblonga, fibrata, candida atq; semestri. Fructus saporem habet amarissimum, nulla alia saporis specie admixta. Colitur apud nos, sed paucissimis. trans maria uerò in calidioribus locis sponte in asperis gignitur.

CUCUMIS puniceus, quem pleriq; Momordicam & Charatiam uocant, uiticulas emittit numerosas, graciles & angulosas, longitudine bicubitales aut tricubitales, undique foliorum plenas, quæ uitis aut Bryoniæ foliorum modo in partes secta sunt, tactu aspectuq; glabra & mollia, latitudine quoquouersus trientata, quadrantaliæue, capreolos secus folia singula producit, quibus intortis uicinos sirculos Bryoniæ modo apprehendit, affixas uirgas ascendens. Flores æstate è foliorum linu enascuntur, antequam aperiantur uiridi inclusa alabastriculo, postea è in quinque foliola ad florum foliorum spacia trāsitura, aperiente quinque paruis, modicè ex rotundo turbinatis, rugosis, luteisq; foliis constantes, latitudine interdum unciam excedentes, quorum aliqui steriles, aliqui uerò fœcundi sunt. Steriles pauca, breuia, lutea q; stamina in medio habent, sed nullum post se tuberculum quod secuturi fructus principium sit. Fœcundi uerò terna reflexa, bifida q; stamina in medio continent, & retro se oblongum capitulum secuturi cucumeris rudimentum, quod dilabentibus florum foliolis, paulatim in fructum excrescit oblongum, figura plerumque ouatum, superficie tuberosum, aculeis horridum, colore in ruffo puniceum, longitudine interdum Bessis, latitudine uerò sesquiunciam rarò excedentem, cartilaginea & rubente carne constantem, qui cum autumno iam iam imminente gelu maturitatem consequutus est, rumpitur ac dissilit, grauidamq; aluum seminibus ostendit, longitudine semuncialibus, latitudine angustioribus, anteriori parte modicè acuminatis, posteriori autem rotundis, planis ac ueluti compressis, fusco nigroque, aliquantulum rugoso, aspero, atq; ualde duro cortice, candidum nucleum, propor-

T. 2. 130. p. 899.

proportione, toti semini similem, claudenti-
 bus. Radice nititur semestri, breui, minimo
 digito graciliori, et in fibras desinente, foris
 candicante, intus pallida. quæ gustata pri-
 mum aliquam dulcedinem resipit, mox
 parua amaritudine atque acrimonia mani-
 festa, gustus organa afficit, saliuam ciens, nu-
 clei dulcem habent saporem, cum qualitate
 nauseam minante. At ipsius fructus cartila-
 go Colitur apud nos magno studio,
 solum amat pingue, suspensum, crebram
 rigationem atq; assiduos solis radios.

FINIS LIBRI I.

Z iij

VALERII CORDI DE

plantis, liber II, quo illas præcipue persequitur, quarum historia à veteribus uel exactè tradita non est, uel omnino præterita.

*Quàm uarijs rerum ludat natura figuris,
Sola uel herbarum turba docere potest.*

DE RANUNCULIS: Et primùm de primo uel palustri: deinde de reliquis tribus à Dioscoride descriptis formis: tum de alijs quibusdam.

CAP. I.

Ranunculus palustris. T. 1. 30. p. 93.

* Vulgò
Frosch
pfeffer.

* Sardous
Ranuncu-
lus.

RANUNCU-
lus multas speci-
es habet: quarum
prima in pingui-
bus, aquosis &
uliginosis locis
prouenit. caulem
profert cubita-
lem, & aliquan-

do proceriorem. habet is adnata ramulosq;
multos. folia coriandri modo incisa sunt,
multò tamen maiora, pinguiora, pallida &
glabra. flores fert copiosos, unde & polyan-
themos appellatur, foliaceos, (ut omnes
eius species) luteos, & aliquando purpure-
os (hos autem rarò apud nos) minores et-
iam quàm reliquæ eius species. semen par-
uum, densum & copiosum, in oblongo ceu
capitulo. radices habet multas, candidas &
capillatas, ex uno capite prodeuntes, sapore
subamaro & acri: caules quoque, folia, flo-
res & semina gustu acerrima sunt. Habet
hæc præ cæteris apud nos prouenientibus,
exulcerandi uim maximam.

SECUNDA species.

ALTEra Ranunculi species copiosè
in Sardinia nascitur, unde illi Sardoæ
uel Sardinia herbæ nomen, differt à priore,
quòd lanuginosa, & pluribus foliorum inci-
suris spectetur.

Tertia

TERTIA species.

TERTIA minima est, nascitur in dumosis, subhumidis, & stirpibus confectis locis, coliculo assurgit ferè dodrantali, & unico: cui tria folia contrariis pediculis canalium modo cauis adnascuntur. folia singula in plures diuiduntur incisuras: e quorum medio unus flos luteus, foliaceus, intus eiusdem coloris, stamina rosarum modo habens, emicat. dilabentibus florum foliolis, remanet in medio capitulum, unde enascebantur stamina, quod fabæ magnitudinem capessit, leuiter aculeato semine constans. Radicē mittit transuersam, crassitudine iunci, foris subrubram, intus uerò candidam, sapore ualde ingrato, qui uix definiri possit. folia & pars coliculi flori uicinior maximam habent acrimoniam.

QUARTA species, cognata tertiæ.

QUARTA huic figura similima est, sed magnitudine paulum excedit: folia tantum nigriora habens, florum uerò foliola candida sunt: in quorum medio lutea (ut in tertia) stamina uisuntur. nascitur iisdem quibus tertia locis: utriusq; radix uenenoſa esse dicitur. Hæ autem sunt ranunculi species, quarum Dioscorides meminit, præter has uerò sunt aliæ, quas nos enumerare iam incipiemus.

Ranunculi genus, quod uulgò à mense Mertzzenblumen uocant, id flores uel albos, uel roseos, uel luteos profert.

T. 1. 30. p. 95. ad tertiam speciem.

Ranunculus aruensis. ad quintam speciem.

QVINTA species.

QVINTA plerumq; in cultis prouenit, primæ similis, minoribus tamen & tenerioribus foliis: graciliori, cōcauo et singulari caule, paucioribus floribus colore luteis, quibus singula subnascuntur capitula, in quinque, sex aut septem aculeatas partes (quæ semen sunt) diuisa. Radicibus nititur polyanthemi similibus, cui qualitate etiam respondet, Nascitur in aruis.

* *Ranunculus segetalis*, Acker Hanensfuß.

SEXTA species, flammula. [Nostra Flammula ceu rapulum in radice habet. Vide in octaua.]

SEXTA est quæ à quibusdam ob igneam mordacitatem flammula uocatur, iisdem nascitur locis, latioribus foliis iisdemq; hirsutis, pluribus ab una radice hirsutis caulibus, flores hæc maiores profert egregii splendoris, dilabentibus florum foliolis, capitulum è medio enascitur rotundum, asperumq;, paruis planisq; seminibus constans.

Ranunculus multiplex. ad septimam speciem.

T. 1. 30. p. 94. ad octauam speciem.

SEPTIMA species.

* *Gesülter Hanensfuß*. **S**EPTIMA coronaria uocatur, quæ in hortis ad usum coronarum seritur: estq; factitia potius quam natiua, folia habet circa cubitales caules apio similia, hirsutaque, profundius secta: flores luteos egregii splendoris, non quinque sed pluribus foliolis farctos.

Tragus

* *Tragus Ranunculum sylvestrem tum dulcem tum acrem, cultura multiplicare flores ait. Nos etiam album multiplicem habemus in Heluetijs.*

OCTAVA species. [Hæc fortè est quam pingit *Tragus* libro 1. c. 30. hac Icone, nisi sexta sit preposita.]

OCTAVA lata, nigra & profundius secta habet folia: circa cubitales ferè caules, floribus, capitulis & qualitatibus sextæ similis.

NONA species. [quam nostri *Flammulam* uocant, non sextam.]

NONA subasperis & incultis locis provenit, cognomento rotunda: folia, flores, capitula & caules sextæ similes profert, ni breuiores essent caules. radicem habet paruum, globuli modo rotundam, à qua graciles & candidæ descendunt fibræ. Germanicè *Grüßwurz* appellatur.

* *Runder Hanenfuß.*

Ranunculus minor, flammula. ad nonam speciem.

T. 1. 137. p. 43. ad decimam speciem.

DECIMA species. [quam aliqui *Anemonis* adnumerant, Germani *Buchsenschell* uocant.]

DECIMA leptophyllon & comatum cognominare possumus, folia habet *agrestis pastinacæ* similia. è quorum medio singularis exit caulis, cuius mediū aliud folium incisuris diuisum, ac si multa essent amplectitur: in summo unicum florem sustinet, grandem, purpureum, foliis oblongis & repandis constantem. in quo

stamina lutea . quæ uerò in medio sunt stamina in hirsutam comam mutantur, sub quibus semen est clematidi simile.

* Anemone quibusdam, Bucheschell/Hacketkraut. Ad Rhenum, Gadelosen.

VNDECIMA species.

VNDECIMA in montibus nascitur, quartæ speciei caulem foliaq; similia habet asperiora tantum, florem item candidum sed maiorem, è cuius medio, postquã folia floris defluerint, capitulum auellanae magnitudine enascitur, totum candida lanugine constans, in qua semen paruum, acerrimi saporis inuenitur. Radicibus nititur nigris, tenuibusq;.

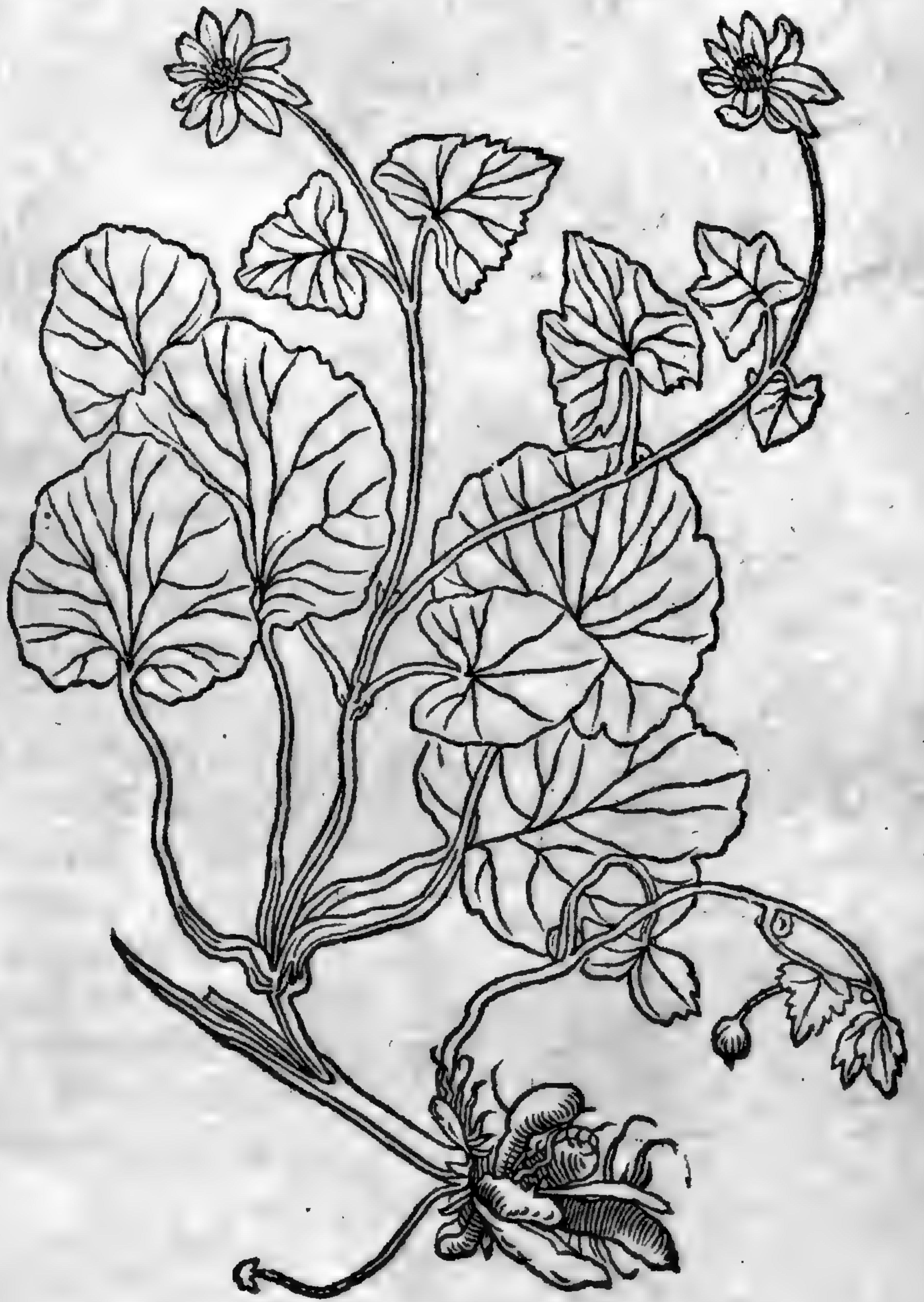
* Weisse bitzwurz Heluetijs, uel Grawmeile, uel Groß Schneeglöckchen, eadem uel cognata est.

DVODECIMA species.

DVODECIMA platyphyllos non improprie diceretur. Caules cubitales erigunt, foliis oblongis, inferius uestitos lauri similibus, gracilioribus tamen. flores, capitula, & radices octauæ respondent.

Ranunculi species duodecima Cordo. Reperitur & laeuis & serratis folijs.

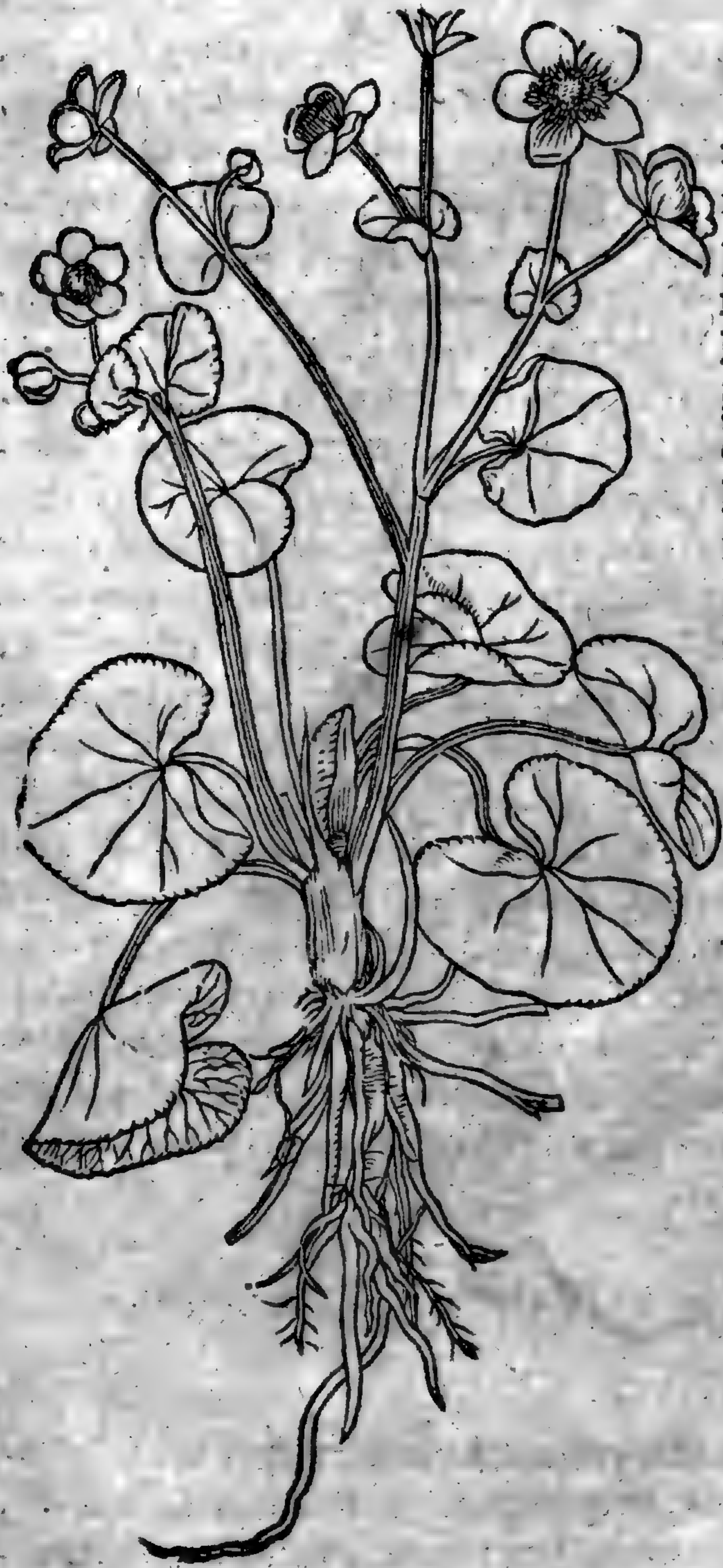
Chelidonium minus. T. 1. 35. p. 113.

CHELIDonium minus cuius florem Virgilius in quarto Georgicorum *amelum* uocat, folia primo uere (circa hirundinum aduentum) ex una radice multa fundit longis pediculis, hederæ foliis similia minora tantum, mollia & pingua, & quæ pediculis iunguntur in sinum utrinque excurrentia: inest medijs foliis purpurea macula, quæ tamen in locis plus æquo humidioribus illis deest, coliculos ex uno radicis cespite, multos eòsq; singulares sine ramulis mittit, teneros, rubentes & concauos binis plerunq; contrariis foliis uestitos, in quorum summitate flos est luteus & aurei splendoris, stellæ modo per ambitum radiantibus, in eo foliolis pallidioribus, nec adeò splendentibus, ubi in medio staminibus (quæ & ipsa lutea sunt) iunguntur. radices subsunt candidæ, multæ, coaceruatae tritici granis similes, maiores tamen, & ad oliuæ cornicq; nucleorum magnitudinem accedentes, quarum superior & germinibus propior pars gracilior existit, radices quoque triticeis granis similes, ex coliculatorum geniculis iuxta foliorum eruptionem emittit ubi ipsi coliculi in terra sternuntur. Sapore tota herba est subacri & aspero, nascitur humentibus & planis, & incultis locis.

DE CHELIDONIA *palustri*, [Ego *Caltham palustrem* uocârim: nostri *Mosblûmen*.] CAP. III.

T. 1. 44. p. 142.

CHELIDoniũ palustre, minori Chelidoniae similis est, per omnia tamen maius, minus rubent huius coliculi, folia item profundiore circa pediculum sinu constant, & purpureis maculis carent. est etiam alia differentia, quòd minoris Chelidoniae coliculi sine ramulis nascantur, hoc uerò circa singula in coliculo folia binos emittit ramulos cum in minore Chelidonia bina semper folia singulares coliculos uestiant. Flores in summitatibus singulorum coliculatorum singulos producit luteos, paucioribus tamen rotundioribus, multoq; maioribus foliolis quàm illius, constantes: in quorum medio stamina eiusdem coloris uisuntur. radices uerò subsunt minori Chelidoniae dissimiles: hellebori radicum fibris similes, foris obnigræ, intus candidæ, longæ, graciles & insipide, folia florèsq; similem minori Chelidonio saporem habent. nascitur uliginosis pratis & palustribus locis: iisdem quibus minor Chelidonia temporibus *

Capitulum seminum est echinatum.

* Wyesenblûmen/ Dotterblûmen.

DE CHELIDONIA *phragmite*, [falso hactenus usurpata pro *Aristolochia rotunda* apud Germanos.] CAP. IIII.

CHELIDonia phragmitis, quam Aetius *Capnium*, Plinius uerò *Capnum phragmitem* & pedes *Gallinaceos* appel-

lat. Nomē suū inuenit, quōd primo uere circa hirundinū aduentum germinet ac floreat. Capnium uerò & Capnium phragmitis dicitur, quoniam herbæ priuatim capnus dicitur, floribus et foliis similis sit, quōdque circa sepes & dumos nascatur. Duplicis est hæc, ut subiungemus iam, differentiæ, una eius species coliculos, plerumq; duos diuaticatos, rubentes, longitudine dodrantales ex una radice profert: in quibus folia sunt tria semper, ex uno pediculo exeuntia, & in plura incisa, media inter capnum, rotamq; figura & quantitate tenera, ab inferi ore parte tenuissimas uenulas ceu lineas habentia. subest coliculis ubi terræ iunguntur, folliculus pallidus, concauus, superius apertus, gallinaceorum calcaribus similis (unde & nomen) in quo antequam prorumperet tenella adhuc germina continebantur. flores primo uere profert in summis coliculis purpureos, paruos, oblongos, concauos, ex una parte in acutam caudam, ex altera uerò ceu in bubonis caput desinentes, habetq; totus flos antequam aperiatur minime cuiusdam auiculæ figuram, qui deinde circa caput inhiantem rictum panditur. Semen in siliculis breuibus & latiusculis fert nigrum, rotundum & lentis modo planum, splendidissimum, duplici ordine, nam utrisque silicularum commissuris adnascitur, ipsi quoq; semini candidum quiddam adnascitur, statim primo uere ex uiridibus adhuc siliculis fissis semen excidit.

Radicem habet globuli modo rotundam, minimi mespili magnitudine, tenui & sufflauo cortice uestitam, intus uerò candidā, cuius exterior pars cum floret rara & flaccida, interior uerò spissior nuclei modo existit, quæ & ipsa in se adhuc minimum nucleum ceu centrum continet. Altera illius species huic similis est in omnibus partibus, quæ supra terram sunt, flore tantum copiosiore, cuius color in iisdem natalibus in alio coliculo purpureus, in alio candidus, & in alio in candido uiridis interdum apparet, habentq; flores minima quædam circa se foliola, ubi ex coliculo nascuntur. Radicem uerò priori similiter bulbosam, quæ quamprimum herba floruerit, rumpitur & concaua fit. quæ concauitas deinde terra repletur, radices hæc foris densiores sunt, & contractæ, in uiridi pallidū colorem ostendunt, nascitur similiter ut prior illa circa ueteres uiuas sepes atq; uespres, pinguius tamen quàm illa solum diligit.

DE SISYRINCHIO, [cui radices plerumq; duæ, pisi quantitate, sibiipsis insidentes, etc. flores lutei.] CAP. V.

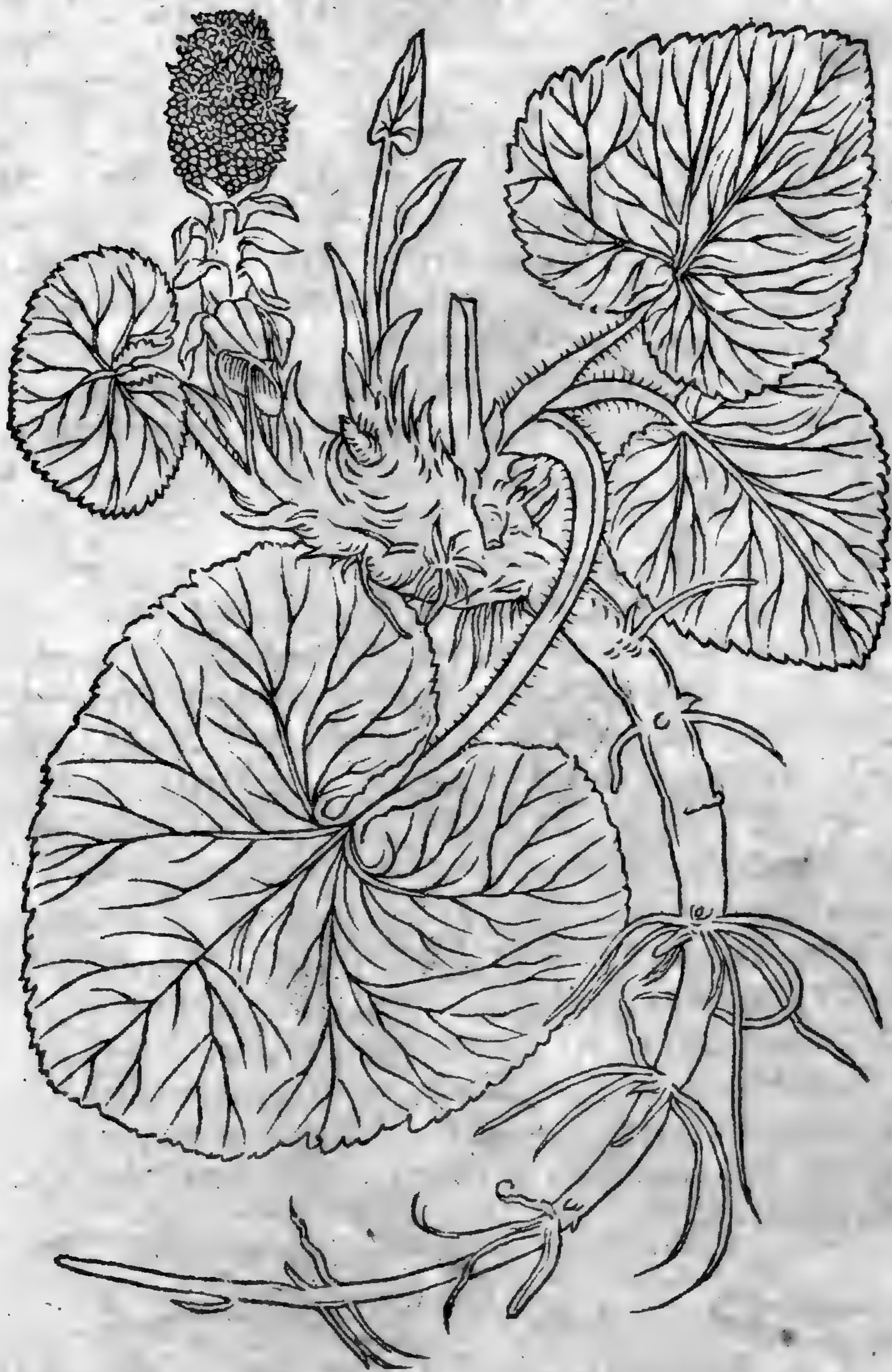
SISYrinchion primo uere folia croco similia emittit: secus quæ coliculum tenerum, longitudine ferè dodrantali producit, in quo unum & alterum folium est, antedictis multò breuius, & hirsutum: è quorum alis pro numero foliolorum eorundem

dem flores lutei Chelidonii minoris foliis * similes, nascuntur: quorum * fortè flo-
 foliola foris in luteo uiridia existunt. Stamina in flore numero & positura folio-
 ribus.
 lis respondent: in quorum medio exerit se triquetrum capitulum, ut in uiolis purpu-
 reis post florem, pallidum, eiusdem coloris apicem habens. Radices subsunt ple-
 rumq; duæ pisi quantitate, sibi ipsis insidentes, foris interdum luteæ, intus uerò can-
 didæ, dulces & hordeum * pisumq; aqua maceratum sapore imitantes. numero = * Inde
 sam à radice remittit sobolem milii quantitate & figura: quæ postquam proximo quidam
 anno excreuerit, (non eodem sed altero anno,) caules floréscq; producit. Nascitur Erd-
 arenosis, iisq; aliquantulum humentibus aruis. Qui uerò in pingui planóq; solo sub malis ap-
 arboribus nascitur, quò fluuiorum inundationes perueniunt, maior quidem est, sed pellant.
 sapore & uiribus ignauior.

* Sparganium minus olim Odus appellabat. Vide an Hyacintho paruo cœruleo Fuchsi cognatum sit, uel
 potius Gladiolo.

DE PETASITE. CAP. VI.

T. 1. 138. p. 45.

PETASITES, quæ pro-
 pter foliorum cum pe-
 taso similitudinem sic dici-
 tur, Bechio cognata est, &
 statim primo uere cum be-
 chio & Chelidonia omni-
 erumpit ceu uua purpurei
 coloris, quam paulatim co-
 liculus rubens digitali ferè
 crassitudine protrudit, ceu
 foliolis oblongis, rubenti-
 bus, & in cauitatem infle-
 xis ab inuicem distantibus
 plenus, quæ operimentum
 in terra adhuc contentæ u-
 uæ fuerant. uua autem ipsa
 postq; eruperit, in multa et
 ab inuicem distantia capi-
 tula diuiditur: in quibus
 numerosi minimi & stellæ
 modo radiantes, intus pur-
 purei, in extremitatibus ue-
 rò candidi nascuntur floscu-
 li, singuli in medio singula-
 re stamen candido colore
 exerentes, coliculus proces-
 su temporis resolutis in
 pappos floribus flaccellit
 & perit, à quo tempore fo-
 lia, quæ à radice post flo-
 rem erumpunt, incremen-

tum accipiunt usq; ad autumnum, ea sunt prius bechii foliis similia, nigriora tantū,
 cum uerò ad iustam magnitudinem peruenerint, cucurbitinis foliis figura similia fi-
 unt, quibus neq; magnitudine etiam in autumnno cedunt. Radicem habet magnam
 geniculis præcinctam, cui à lateribus aliæ graciliores ceu propagines adnascuntur

geniculatae & ipsae. habet tota herba cum radice, praesertim si digitis conteratur grauem odorem. Nascitur pinguibus & uliginosis locis, & iuxta pigros profluentes.

* Pestilenz wurtz, Groß Lettschen

DE POLYGALO: [Quidam non recte Hedysarum, neq; melius alij Fœno-graecum sylvestre nominant.] CAP. VII.

POLYgalon caules dodrante longiores profert cui utrinq; folia usque ad summū cacumen adnascuntur, ea alterno ordine ex oppositorum spacijs prodeunt, & lenti similia sunt, latiora tantū, & multa contrarijs utrinq; pediculis uniramulo innituntur, extremitate uerò unum folium plerumque imparium numerum efficit, exeunt è singulis alis secus folia longi pediculi, quibus in summo est coma purpureis floribus plena, qui cum casuri sunt paulatim flauescunt, floribus succedunt uiciae similes siliculae: in quibus semina lentibus aequalia sunt, radicem unam atq; alteram habet dodrantali longitudine, digitali uerò crassitudine, colore flauam, & sapore dulci & leniter acerbo.

* Glycyrrhiza sylvestris. conuenit enim glycyrrhizae sapore radice.

Polygalon. T. 2. 5. p. 599.

Erucula maior. T. 1. 32. p. 102.

ERVCVLA olus est mediam quandam brassicæ & Erucae similitudinem referens, folia habet erucæ modo diuisa, modicè pinguiâ & brassicæ modo leuia, sapore acri & amaro, ramulos ex uno caule statim à radice fert multos, cubitales & interdum maiores, in quorum summitatibus flores sunt Leucoiis similes, in pallido candidi, nigricantibus uenis distincti, qui quatuor tantùm foliolis constant. diu floret & ob id semen totis ramulis adnascitur, quod paruum, nigrum & oblongum est, & in erucæ similibus non tamen hirsutis siliculis clauditur, in summo ubi nullū inest semē, compressis & acuminatis. radicem habet paruum, lignosam, & ob id inutilem.

DE GLADIOLO palustri: [quem quidam Theophrasto sic dictum suspicantur: sed Theoph. Cypirum, *λίωρον*, Gaza Plinium secutus Gladiolum uertit, *Xi-phion* uerò ensem. CAP. IX.

GLADIOLUS palustris, folia ab una radice erigit multa, iridi similia, angustiora tamen, triquetra, & superius in mucronem desinētia, è quorū medio caulis duūm triūmue cubitorum altitudine erumpit, insigni leuore & æqualitate præditus, in cuius summo flores multi, longis pediculis, ex uno principio nascuntur, in purpura candidi, tribus foliolis constantes: sub quorum interuallis alia tria (sed illis minorâ) sunt. stamina in se flores habent numero plerumq; nouem, croceo in summitate puluisculo manus atrectantium inficientia. Habent singuli flores in medio capitulum, seminiferendo natum, & sex partibus diuisum, quibus sunt singuli in summo repandi apices. omnibus huius capituli, angulis singulæ adhærent guttæ, admodū paruæ, crysalli modo translucidæ, sapore & substantia mellis. Radices habet duas, quarum gracilior & nigrior descendit: crassior uerò superius ferè in superficie terræ transuersa fertur. utriq; propagines aliquot & multæ fibræ adnascuntur. habent radices saporem dulcem & glutinosum. nascitur autem pinguibus, limosis & humen-tibus locis, quò fluuiorum inundationes peruenire possunt.

* *Gladiolus Theophrasti hic uidetur: alius uerò Dioscoridis Gladiolus in segetibus nascens, nempe Victoriz alis nostra rotunda uel foemina.*

DE STRVTHIO uocato hodie, [uulgò *Astrantia* uel *Imperatoria*.]

CAP. X.

STRVTHION folia habet lata, in singulis pediculis tria: quorum posteriora duo sine eo latere, quo pediculo propiora sunt, singulas habent profundiores usque ad spinam diuisiones, tertium uerò quod in anteriore parte constitutum duas, nam in utroque latere usq; ad spinæ principium diuisum est, omnia præterea similiter per ambitum serræ modo incisuras habent. Caules ex uno radicis cespite erigit plures concauos & geniculatos: è quibus ramuli & adnata umbellas latas, candidis flosculis plenas ferentia nascuntur. floribus succedunt candida, plana, latiuscula & anetho similia, sed paulò maiora semina. Radices ex uno trunco nascuntur multæ, pollicari crassitudine, geniculatæ, quæ partim in terram descendunt, partim obliquæ & transuersæ undiq; feruntur, quibus se mira foecunditate propagat, radicibus multæ ac tenues fibræ adhærent. dissecta radix caules & folia candicantem, pinguem & copiosum fundunt liquorem, qui gustu acerrimus & tenuissimarum uirium percipitur, non tamen talem acrimoniam habet qualem coccus gnidius uel Tithymalli, qua fauces similiter urere possit, sed illa acrimonia sola partium tenuitate constat.

* *Neyster wurzel.*

DE LEPIDIO maiore.

CAP. XI.

LEPIDium siue Hiberis maior, caules habet bicubitales * teretes, in quo candidum quiddam ad cœruleum uergens colorem appareat, quod digitis facile ceu minimus puluis abstergatur. Cauli ramuli & adnata plura adnascuntur, plena candidis, minimis, copiosis & muscosis flosculis, quibus odor inest ligustri florum odorem referens, sed non adeo fragrans. folia à radice cauli & ramulis adnascuntur, quæ densa & satis crassa sunt, & lauri foliorum formam habent, multò tamen maiora, quæ quò summitati & cacumini propinquiora fuerint, eo minora, angustiora & acutiora spectantur. Radicem habet digitali crassitudine candidam, & ualdè longam, quæ in ipsa terra se propagat, & procul etiam à cespite è terra diuersis locis erūpit & germinat. saporem radix & folia habent ualdè acrem nasturtio similem.

DE POLIO maiore, [supino] quod in Germanina non infrequens est, ut sequens quoq; sed aliud peregrinum nobis & nobilius polium est, folijs serratis, etc. CAP. XII.

POLIVM maius frutex est paruus, graciles, copiosos & dodranrali longitudine ramulos undiq; per terram spargens, plenos folijs, thymo similibus, maioribus

Polium maius.

bus tantum, recta
& sine uenulis spi-
na per media folia
transit, quæ infe-
rius candida et te-
nui lanugine ob-
ducta sunt, supe-
rius uerò uiridia
spectatur. ramuli
in summitate sin-
gulos habent co-
rymbos, candidis
floribus, ex acule-
atis & candicanti-
bus caliculis ena-
scētibus, plenos,
post flores in calis-
culis, quaterna
plerumque semi-
na sinapi simi-
lia inueniuntur.
folia & corymbi
grauiter, non sine
suauitate odorata
sunt. Radicem ha-
bet superius ferè
digitum crassam,
quæ in multas fi-
bras diuidatur.
habent folia &
flores ualdè ama-

rum saporem, quæ hyeme non amittit, sed semper uirentia conseruat. Nascitur mar-
morosis, calcariis, caluis & apricis montibus inter calculos.

* Nascitur Ienæ, ubi Wilden Rosenmarin & Tollen Rosenmarin uocant.

DE POLIO minore, [recto, aliàs cognato superiori.]

CAP. XIII.

MINVS uerò Polium, non per terram sternitur, sed recta assurgit. est autem
paruus, ramosus & do drantali altitudine frutex, qui totus candida & tenui
dictamni Cretici modo lanugine uestitur. folia habet plurima, maiori similia, mino-
ra tantum, & undiq; cana lanugine cādicantia. in cacumine ramulorū singula capitula,
quibus flores & semina corymbacea priori similia fert, sed minora omnia, magisq;
candicantia. Odoris suauitate & aromatico sapore hoc polium maiori præfertur.
Nascitur iisdem quibus illud locis, sed non in omnibus terris inuenitur: hyeme simi-
liter etiam ut maius folia reseruat & uiret.

* Quidam de Polio Germanis peregrino eum loqui putant, et omittere foliorum serraturam in ambitum in-
star Chamædryos. mihi non de peregrino, sed Germanico altero loqui uidetur.

DE PEUCEDANO. [Tragus, Fuchsius, Dodonæus, & ut uidetur, etiam Matthiolus, eandem pro peucedano herbam pingunt, quam hic è Tragi libro exhibemus: quæ an cum Cordi descriptione conueniat, querendum.] CAP. XIII.

T. 1. 121. p. 881.

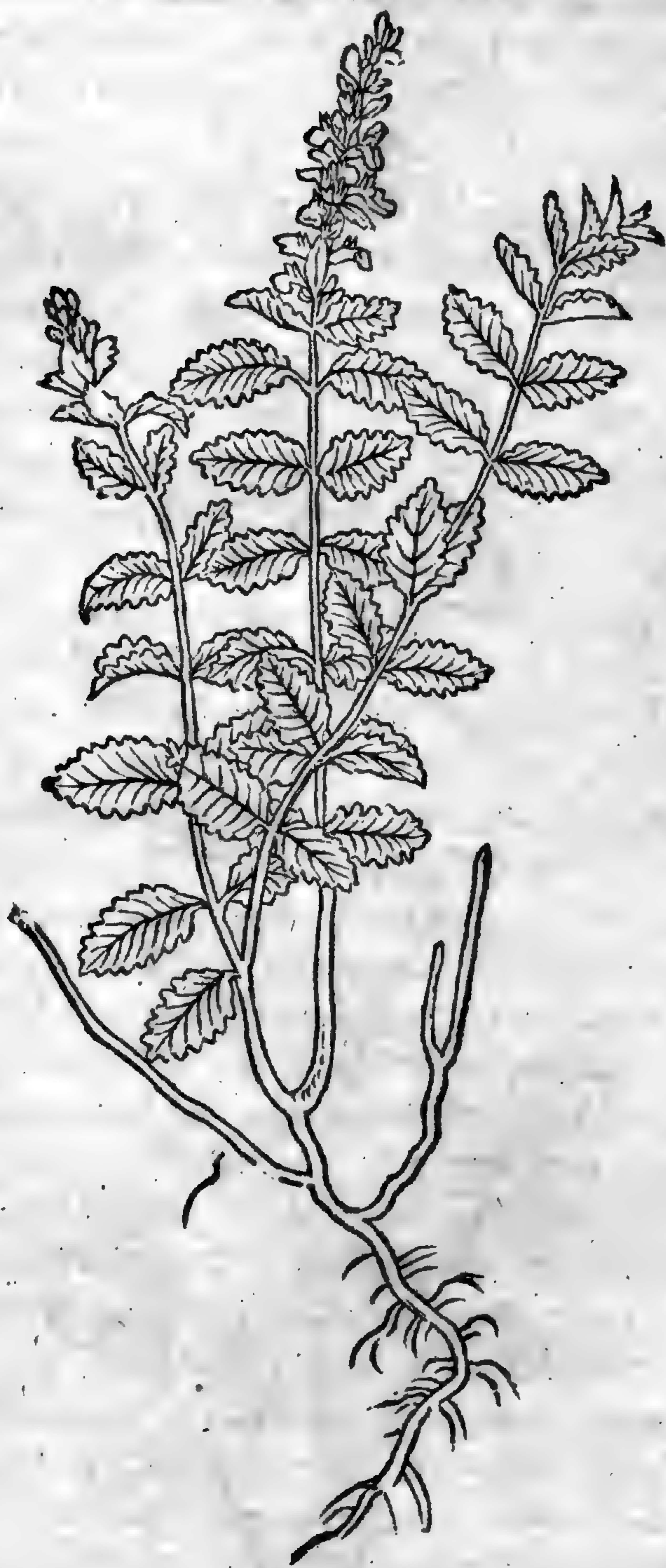
PE Vcedanum densum foliorum, sceniculo similium, cespitem ex una radice producit. foliorum autem talis est forma & constitutio. pediculi è radice exeunt multi, densi, lenti & rectis uillis neruosi: qui singuli, in tres diuiduntur ramulos, qui & ipsi in tres, & hi rursus in totidem, qui & postea aliquoties in tot, sed minimas diuisuras, quæ folia sunt, erumpunt. Caulem (etsi hunc aliquando & in quibusdam locis non ferat) erigit bicubitalem, & aliquando maiorem, densum, sceniculo similem, sed paulò tenuiorem, geniculis uerò magis quàm in sceniculo protuberantibus distinctum. ex quibus longi & singuli nascuntur ramuli, qui in nullos deinde diuidantur, sed singulas ferant umbellas, quæ propterea quod longis & tenuibus constent pediculis, principio cum ex folliculis eruperint, pendent, robustiores uerò facti sursum rigent. flores habet minimos, ad luteum inclinante colore. semen uerò latum, duplex, anetho simile, sed maius in candido parum nigricans: umbellæ huius pediculi, mediæ & inferiores, breuiores. exteriores uero longiores, quo fit ut concaua reddatur umbella. Radicem habet foris nigrâ, intus candicantem: grandem, interdum bicubitali longitudine in terram descendentem: crassitudine qua manum implere possit, superius uerò, ubi in multa capita diuiditur, crassiores fibras, in latere obliquis plerumquæ ordinibus descendentes, planam. hæc copiosum, flauum & graueolentem liquorè dissecta è cortice suo remittit, qui statim exiccatur & sulphuri flauo similis fit. sapor radice & liquor feruidum habent. folia uerò his similem, sed multò ignauiores. Nascitur montanis locis, inter parua arbuta, nonnunquæ etiam in apricis & pinguis pratis.

dinibus descendentes, planam. hæc copiosum, flauum & graueolentem liquorè dissecta è cortice suo remittit, qui statim exiccatur & sulphuri flauo similis fit. sapor radice & liquor feruidum habent. folia uerò his similem, sed multò ignauiores. Nascitur montanis locis, inter parua arbuta, nonnunquæ etiam in apricis & pinguis pratis.

DE CHAMAEDRY. CAP. XV.

CHAmædryes coliculos, tenues, duros, hirsutos & dodrantes erigit, qui interdum in binos ramulos geniculatim diuidantur, eos uestiunt ferrata, hirsuta & parua folia, quernis iamiam primo uere erumpentibus, foliolis similia, quæ in summis uirgulis sub floribus multò quàm in inferiore parte minora sunt, & aliquantulum concaua. flores habet purpurascetes, exiguos & deorsum pendentes, unico foliolo, ceu coclear, concauo constantes, quibus in summo duo, triaue tenuia stamina adnascuntur, habentquæ toti cū caliculis flores formam et magnitudinem, cum polii maioris floribus eandem. cui semina quoque similia in paruis, denticulatis & aculeatis caliculis producit. Radices graciles, numerosas et geniculas per terram spargit, sed inutiles, tota quæ herba odorata est et gustu amara. Nascitur apricis, caluis et calculosis montibus.

De

*Chamedrys. T. 1. 67. p. 204.**Lotus sativa. T. 2. 2. p. 588.*

DE LOTO *sativa*, [quam aliqui non rectè *Trifolium simpliciter nominant,*
Germani Sibengezeyt.] CAP. XVI.

SA Tiva lotus concavum, angulosum & duorum pedum altitudine caulem profert, ex quo per intervalla in singulis pediculis tria nascuntur folia, anteriori pollicis articulo ad indicem compresso & dilatato similia, minora & oblongiora quo cacumini propinquiora. quæ per ambitum leniter acutis nec profundis incisuris diuisa sunt, ex quorum alis singuli prodeunt pediculi, habentia in summo parua capitula, exiguis & ferè cœruleis flosculis plena, quibus fœnogræco similia semina, sed multo minora, in molliter aculeatis utriculis contenta succedunt. Radice nititur gracili, lignosa & inutili, tota herba odorata est, præsertim siccata, tum enim magis quam uiridis redolet.

DE CORIANDRO. CAP. XVII.

COR landrum circa inferiorem caulis partem folia in singulis pediculis quina plerumq; inferius nitentia producit, eo ordine ut bina per intervalla in pediculo contrariis nitantur pediculis, in pediculorum summitate quinto intercedente, &

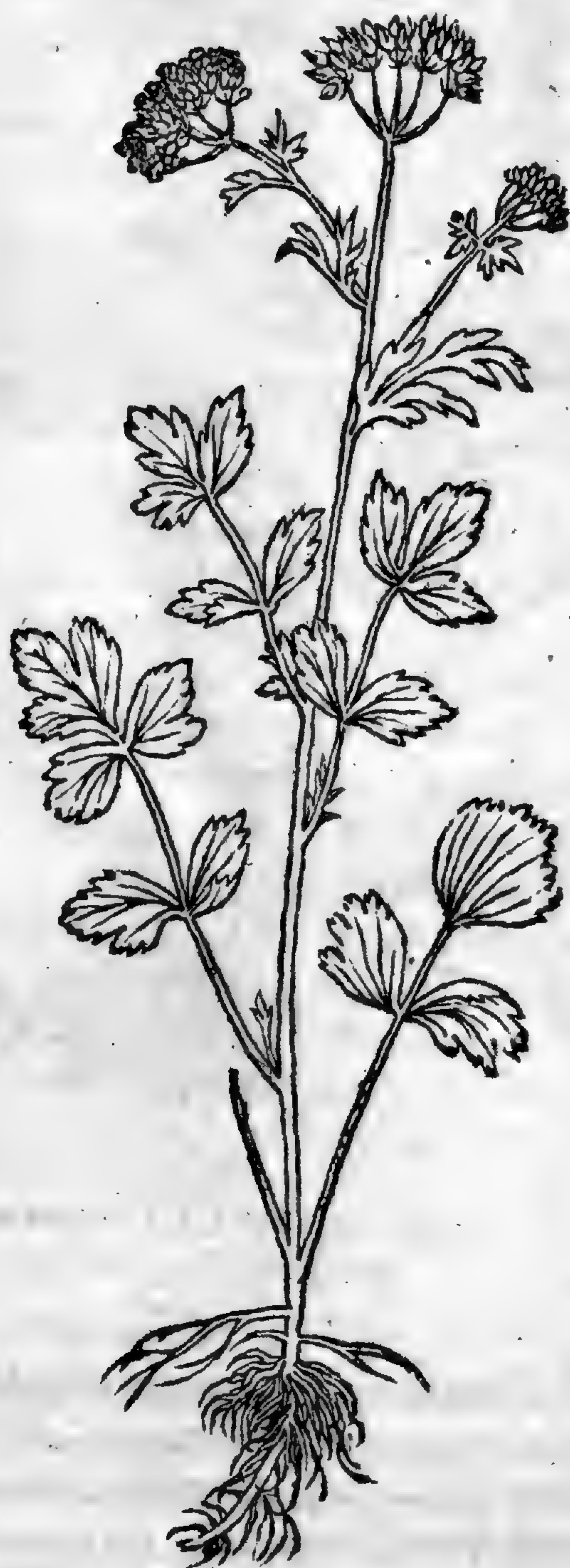
b ij

parem numerum turbante, habent hæc folia apii similitudinem, multo tamen minora & crebrius incisa sunt, quæ uerò in summo caule sunt foliola, inferioribus multò tenuiora & fœniculi modo secta uidentur. Caulis illi est teres, tenuis, glaber & cubito altior, in cuius summo multa graciliâq; enascuntur adnata, paruas umbellas (candidis & nonnunquã purpurascensibus flosculis plenas) ferentia. Semen floribus succedit, globuli modo rotundum, magnitudine * quod siccatum ualdè leue redditur. Radice nititur tenui, oblonga & lignosa, odorem tota herba habet, inter cicutam & cimices medium, unde & nomen accepit.

Coriandrum. T. 1. 36. p. 115.

Anisum. T. 1. 35. p. 453.

DE ANISO. CAP. XVIII.

ANISVM postquam ex semine suo exierit, duo triâue pollicis latitudine, rotunda ferè & per ambitum serrata folia profert. à quo tempore caulem Coriandro similem & æqualem, hirsutiorem tantum, in geniculis folia incisuris diuisa, fatiui petroselini foliis similia habentem, eaq; superius minora quàm inferius. è caule adnata coriandri modo exeunt, umbellas latas minutis candidisq; floribus plenas habentia, quæ post florem semina cinericeicoloris ferunt.

Radi-

Radicem habet breuem, lignosam, tenuem & fibratam. folia, caules, flores & semina gustu dulcia & leniter acra percipiuntur, estq; hic sapor gratus ualdé.

DE AMMI. CAP. XIX.

T. 2. 118. p. 874.

AMMI circa terram & recenter è semine enatum, sambuci nuper erumpentibus foliis similia habet folia, pluribus tamen incisuris diuisa, quina plerumq; ex uno pediculo coriandri ordine nascentia. pediculi autem in quibus ea hærent, superius canalium modo concaui sunt. caulem fert bicubitalem, minimi digiti ferè crassitudine, teretem, modicè striatum, & statim à terra in multos diuisum ramulos, quæ uerò circa eum folia sunt inferioribus, multò sunt minora & pluribus incisuris diuisa, ramuli & adnata latas, planas & aniso similes umbellas ferunt, in quibus candidi, exigui flores, ac post hos minuta, oblonga & cumino similia nascuntur semina, sed minora multò, sub umbellis item foliola sunt, coronopi foliorum anterioribus partibus similia, tenuiora tamen: hæc hirsuta. Radicem habet digitali ferè crassitudine & lignosam.

DE SATIVA siue leuismilace, [quam
& Dolichum uocant.] CAP. XX.

DOLICHUS ab una radice plures mittit clauiculas, longis baculis affixis se circumuoluentes, ita tamen, ut semper contra solem circumagantur: ex quibus per interualla longi & angulosi enascuntur pediculi, tria folia hederæ similia, sed maiora ferentes, ex his quod in anteriori parte cõstitutum est, longiori annectitur pediculo, & spinam per medium transeuntem habet. alia duo utrinq; breui admodum annexi hærent: atq; exteriora latera longius à spina recedunt, gibbumq; faciunt, habent clauiculæ & folia lenem asperitatem quandam, flores ex omnibus alis à radice usque ad summitates clauicularum erumpunt numerosi, foliacei (ut omnium leguminũ) qui aut candidi aut pallidi, aut lutei, aut rubentes cernuntur. floribus subnascuntur longæ, ac deorsum pendentes siliquæ, in latitudinem extensæ, in extremitate incuruo & auium unguibus simili apice armatæ, Lupini siliquis similes, longiores tamen & tenuiores, quæ postquam maturuerint semina in se continent, sex, septem, octo aut nouem numero, fabis magnitudine equalia, & forma ouium renibus similia, nisi leniter in latitudine compressa essent, quorum multa sunt genera, colore tantum distincta. nam inueniuntur candido, pallido, luteo, nigro, rubente & uario colore, quos colores flores etiam sequuntur. fiunt ex smilace hac scenæ, & tabernacula æstate, ascendit enim triginta pedum longitudine uirgas, si radicibus quotidie humor suppeditetur, si uerò nulli affigantur baculi, quibus circumuoluatur, humi procumbit, tardè germinans, & difficulter fructificans.

DE PHASEOLO, [qui superiori cognatus, hoc ab eo differt, quod nullam asperitatem habeat: nec tam altè excrescat, etc. Semina profert candida, minora rotundioraq; quàm superior.] CAP. XXI.

PHASEOLO, siue phaselo, siue phasiolo proprium & diuersum à prædicta smilace seu dolicho genus est: quamuis magnam cum illa affinitatem habeat. clauiculis & folia à radice profert dolicho similia, ac eodem modo contra solem baculis aduoluitur, differunt tamen, quòd nullam asperitatem habeat, nec in tantam altitudinem adolescat. folia etiam in superiore parte candicantem lineam per medium transeuntem ostendunt, ac iuxta fastigium rotundiora sunt, ex caule iuxta terram dodrantem longi nascuntur pediculi, mediocriter crassi, leniter striati, ac sursum erecti, è quibus candidi flores papilionibus similes erumpunt, dolichi floribus multò maiores, eadem die qua aperiuntur rursus se claudentes, foris in uiridi colore palescentes, quorum magna pars apud nos caduca existit, erumpunt etiam ex clauicularum geniculis flores, quibus omnibus longæ, nigrae, teretes & sursum rigentes sub nascuntur siliquæ, dolichi siliquis graciliores & teretes magis, nullo in extremitate apice, qualem dolichi fructibus esse diximus. quæ 7. 8. 12. 13 aut 14 colore candido in se claudunt semina circa annexum nigricantia, & dolichi seminibus similia, sed rotundiora minoraq;.

Phaseolus. T. 2. 13. p. 615.

Nigella cornuta.

DE NIGELLA cornuta, siue sylvestri, [quam Dioscoridis Cuminum sylvestre alterum facit, sicut & Fuchsius à quo depingitur. Matt hiolus reprehendit Monachos, qui in Mesuen commentarios edidere, quod nigellam Citrinam (id est, subflauiseminis) Cuminum Syluij primum fecerint.] CAP. XXII.

NIGELLA cornuta, quam Dioscorides alterum sylvestre cuminum uocat, fruticosa est herba, ab una radice caulem fundens, statim à terra in multos, cubitali ferè longitudine, ramos diuisum: qui adhuc in plura adnata ac alas diuiduntur, ex illis inferiores undiq; per terram supini sternuntur. folia sub ramulis ac alis exeunt breuia & tenuia, peucedani extremis foliis similia: (non tamen eo ordine incisa) quorum eruptiones siue partes in latitudinem reflectuntur. singula adnata in summitate singulos ferunt flores, in cœruleo candicantibus foliolis in orbem dispositis cōstantes, multis intus staminibus, sed duplicis generis, nam exteriora breuia, latiuscula, ac singula in binos apices diuisa sunt, & rotæ figura orbem constituunt, colore uarium: interiora uerò longiora & graciliora sunt, partimq; per interualla prædictorum ad latus feruntur, partim etiam erecta, modicè resupinantur: è quorū medio plures sursum eriguntur corniculorum figura siliculæ, in quibus semen figura, odore & sapore nigellæ simile, sed minus clauditur. radice nititur flaua, gracili, lignosaq; ideoq; inutili. Nascitur in segete & agrorum aggeribus, æstiuua herba est.

DE NIGELLA. CAP. XXIII.

Nigella. T. 1. 37. p. 117.

NIGELLA caulem habet tenuem, circa quem folia sunt sylvestris pastinacæ foliis similia, minora tamen & tenuiora. caulis in plures diuiditur ramulos, in quibus rotæ figura flores sunt, colore in candido cœrulei, cornutæ Nigellæ floribus similes, è mediis floribus paulatim enascuntur oblonga, angulosa & superius quinque plerumque aut sex apices ferentia uascula, ceu papaueris, multo tamen minora, interius quinque aut sex membranis rectè descendibus in totidem camerulas seu loculamenta discreta: quibus milii quantitate nigra, angulosa continentur semina, intus candidam medullam habentia. Radice nititur tenui et superuacua. Habēt eius semina pastinacæ odorem & saporem, multo tamen acriorem utrumq;. æstiuua herba est. Est & alterum huius genus semine tantum differens, quod candidum seu flauescens habet.

DE NIGELLA Damascena.

CAP. XXIII.

QVAE uerò Damascena appellatur, nigella & ante paucos annos ad nos allata est, prædictæ tota similis existit, statim tamen à terra multis alis surgentibus fruticosior. Vascula uerò maiora producit, quorum eminentiores partes purpurascens habent colorem, profundiores uerò in uiridi candicantem, sub ipsis uasculis

ubi pediculis iunguntur, admodum tenuia foliola in orbem disposita enascuntur. Semen item praedictae simile fert, sapore tamen & odore minus efficax, ideoque uiribus etiam ignauius. Radicem habet tenuem paucis fibratam cirris & superuacua. & haec aestiua est herba.

DE ASCLEPIADE, [quam uulgo Hirundinariam appellant.]

CAP. XXV.

ASCLEPIAS ab uno radicis cespite, plures erigit surculos fractu contumaces, solidos & teretes caules, longitudine cubitali, & interdum proceriores; in quibus folia sunt e latitudine in acumen fastigiata, hederaceorum figura, circa inferiorem caulium partem breuiora & latiora, superius uero paulatim angustiora & oblonga. Flores in summis uirgis initio aestatis candidos, foliaceos & paruos profert, grauius cum suauitate aliqua, quemadmodum rari flores odoratos. floribus singulis singulae succedunt triquetrae, & in mucronem desinentes silique, minimi digiti longitudine, nigris, angulosis & candidae lanugini annexis seminibus plenae. quae in maturitate in alas aperte figuram uolantium hirundinum praeseferunt, unde etiam Germanicum illi nomen factum est. Radices subsunt numerosae, candidae, graciles, longae, hellebori nigri radicibus similes, ab uno capite seu principio partim recta, partim oblique descendentes, grauius odoratas, sapore modice acri, amaro & tenui. Nascitur montanis, calculosis, saxosis & stirpibus conferctis, apricisque locis, quamuis in campis & pratis quibusdam etiam humidioribus copiosissime gignatur, ut Spira, semine eò de montibus per torrentes & fluuiorum inundationes delato. Radix hyemem illaesa perfert, singulisque annis regerminat.

* Vincetoxicum. Germanice Schwalmenwurtz, id est, Hirundinaria: et fa sant, à multis capillamentis radicū.

Asclepias. T. 1. 58. p. 128.

Orchis maior. T. 2. 82. p. 778.

DE ORCHI, siue Testiculo maiore. [Idem, aut cognatus uidetur Orchis, hic primus Tragi.] CAP. XXVI.

ORCHIS siue testiculus herba, folia à radice & inferiore caulis parte lilio similia profert, paulò tamen minora: caulem singularem in nullos ramulos diuisum, tenerum, longitudine pedali, maiorem interdum, nonnunquã uerò etiam minorem: in summitate purpureis floribus undiquaquã circumdatum, Capni, Chelidoni floribus similibus, singulis floribus parua admodum, oblonga et acuminata subnascuntur foliola. Radices habet duas oblongas, magnitudine palmi, superius qua caulis erumpit iunctas, paucisq; ab annexu descendentes fibris & testiculis similes: quarum una plena, carnosaq; est, altera uerò flaccida & rara. saporem utraq; habet glutinosum & aliquantulum dulcem. nascitur montanis, calculosis locis, & interdum asperioribus, editis, & stirpibus conferctis campis. Alterum genus huic similitimum est floribus tantum in candido luteis differens, omnium testiculorum radices alternis annis flaccescunt, & carnosæ fiunt.

DE TESTICULO minore, uiolaceis floribus. etc. [Hic aut similis fuerit Orchis sextus Tragi, quem hic exhibemus: nostri uocant Teuffels antlit.] CAP. XXVII.

Orchis minor. T. 2. 82. p. 783.

ORCHIS hic folia & caulem prædicto similia habet, tenuiorem tamen caulem & minora folia. Flores in summo caule quinq; sex, septem aut octo, à se inuicem distantes, & deinceps dispositos profert, grato aspectu, purpureis uiolis figura & colore similes, inferius latiore & hiante prominentes parte: in qua parua & pauca sunt stamina, superius uerò in tres partes ceu tenuia foliola diuisi. horum profundior & gratior aspectu purpura est, quam uiole. Radices fibrasq; habet prædicto similes, minores tamen multò & rotundiores, & sapore magis dulci. Nascitur editis, siccisq; campis.

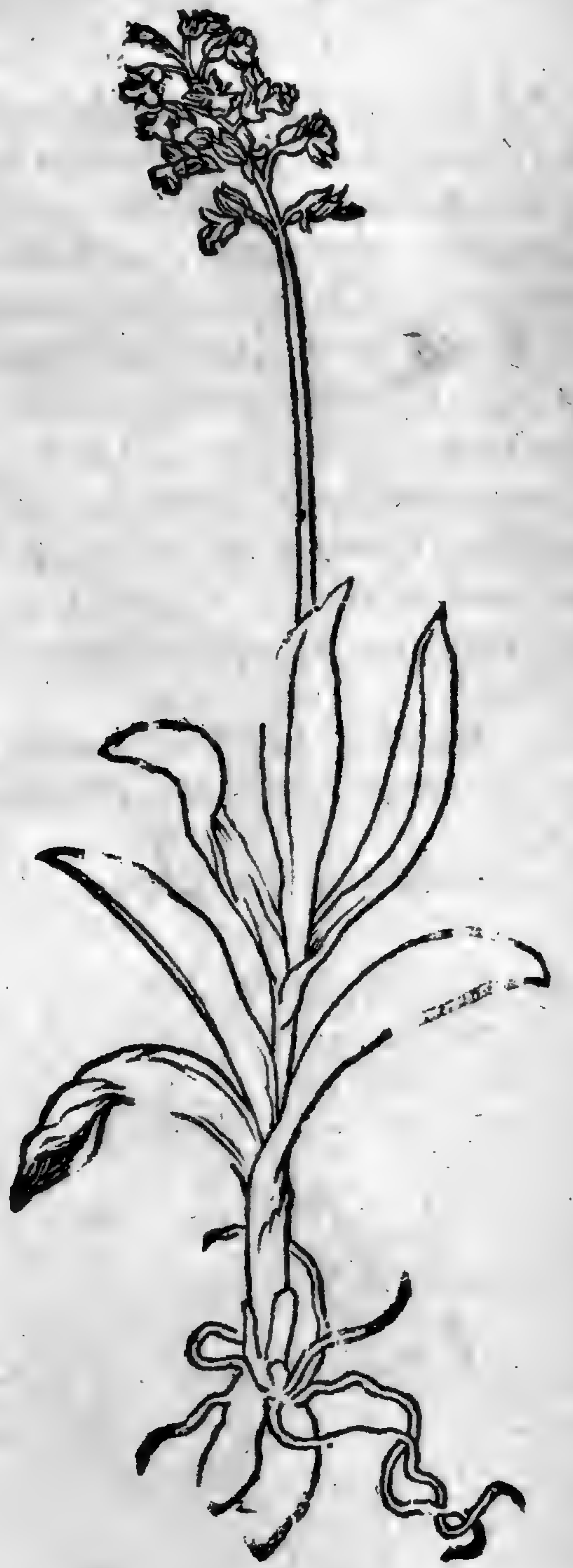
DE TESTICULO alio, [cui flores rubent, etc. Conferri cum hoc possunt posita à Trago Icones hæ duæ.] CAP. XXVIII,

EST & alius testiculus dodrantali aut maiore, gracili, tereti & glabro caule: foliis singulis liliaceis, multò tamen minoribus, minimi digiti longitudine, deinceps amplexus in summitate comam sustinens, rubentium florum plenam. Radicibus nititur binis, paruis, globosis, altera flaccida, altera autem uegeta. saporem tota herba cæteris testiculis eundem habet. Nascitur in humentibus & macris pratis.

T. 2. 82. p. 779.

T. 2. 82. p. 780.

DE TESTICULO candido, odorato maiore. [Odoratus est precipue hic etiam Tragi Orchis.]
CAP. XXIX.

ORCHIS siue testiculus, candidis, maioribus et odoratis floribus, folia tria à radice profert: quorum duo lili foliis paulò minora, tertium uerò multò minus existit, è quorum medio caulis exit pedalis, in tereti striatus, uno atq; altero minimo foliolo uestitus, flores in summitate ex interuallo profert candidos, striatis & intortis pediculis annexos, quadripartitos, tribus deorsum prominentibus partibus, quarta breuiore & duplici, ueluti galea prioribus superius insidente, à quibus singulè retrorsum exeunt uncia breuiores, graciles, incuruæ & concauæ caudæ, intus melleo liquore usq; ad medium plenæ. Radicibus nititur binis, oblongis, ueluti mediocribus oliuis, candidis, carnosis & caudatis: quarum altera uegeta, altera uerò flaccida existit, quibus dulcis inest sapor, flores admixtam dulcedini amaritudinem habent, suauiterq; olent. Nascitur humentibus, nec adeo pinguibus pratis & campis.

De

*Testiculus candidus. T. 2. 82. p. 782.**Testiculus pumilio. T. 2. 82. p. 784.*DE TESTICULO *pumilione.* CAP. XXX.

Deest descriptio. Nos Testiculi minimi è libro secundo
Tragi Iconem hîc exhibere uoluimus.

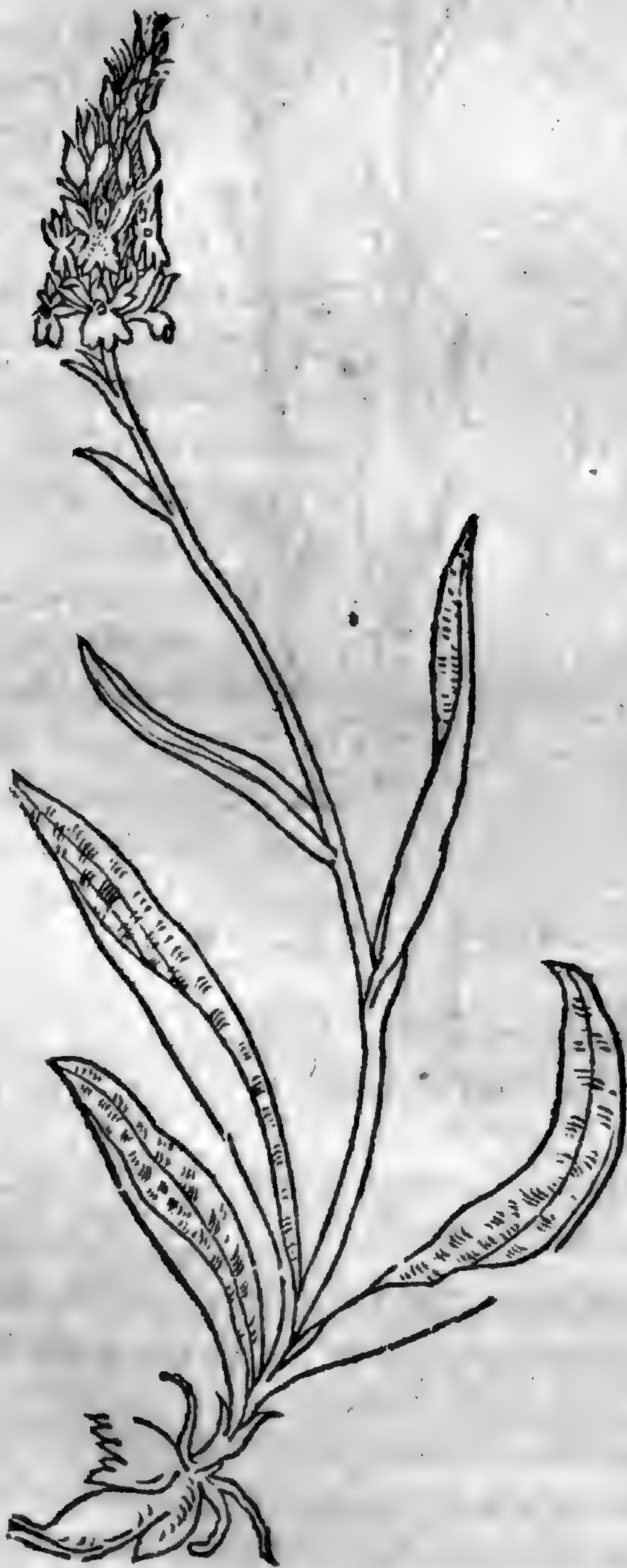
DE TESTICULO *candido, odorato minore.* CAP. XXXI.

TESTICVLus odoratus minor, folia prope terram habet tria quatuorue admodum parua, oblonga, acuminata atq; aliorum testiculorum modo pinguia & glabra, longitudine unciam rarò excedentia, latitudine autem quartam unciaë partem æquantia, ut plurimum erecta. è quorum medio exiguus, tener, gracilisq; exit coliculus, longitudine quadrantalis, à media sui parte usq; ad cacumen continua, minimorum candidorumq; florum, intus melleum liquorem continens, serie circumuolutus. Radicibus nititur duabus oblongis, paruis, nonnunquam etiam ternis, semunciam longitudine excedentibus. Tota herba glutinosum saporem habet, flores insuper amaritudinem resipiunt. Radices dulcedinem aliorum modo. Flores odorem habent suauissimum & fragrantissimum. Nasctur editis campis, iisq; subcaluis.

DE PALMA Christi, [folijs maculosis. Tragus palmas Christi Orches foeminas
appellat.] CAP. XXXII.

PALMA Christi folia habet pauca iuxta terram, lilio similia, minora tamen, purpureis maculis plena: è quorum medio caulis assurgit pedalis ex interuallo, foliatus, purpureis in summitate & caudatis floribus orchis similibus. radicibus nititur binis, crassis, latis & pinguibus, in partes ueluti digitos diuisis, unde etiam nomen accepit, sapore testiculum imitatur. nascitur in pratis. Altera eius species iuxta terram nulla habet folia, caulem tamen altiozem, & in purpura candicantes flores, nascitur iisdem locis. Tertia multò longiora habet folia, & angustiora, hiacyntho similia circa cubitalem caulem, rarò purpureis punctis distincta. flores in longa spica priori similes, interdum uiolaceos, nonnunquam etiam candidos, gignitur in herbosis montibus.

Palma Christi. T. 2. 82. p. 781.

Palma Christi alia. T. 2. 82. p. 780.

DE PALMA Christi alia, [folijs non maculosis.]

CAP. XXXIII.

EST & alia palma Christi, caulem habens pede longiorem, plerumq; glabrum, minimo digito graciliorem, ex interuallo singulis liliaceis folijs acuminati-
bus

bus paulò minoribus sine purpureis maculis amplexum. flores summitate ueluti in longa spica dispositos, inæquali colore purpurascens: sub quibus singula sunt angusta & parua foliola, in purpuram uergentia. Radices habet binas, latas, crassas, carnosas & candidas, in binas, tres aut quatuor partes ueluti digitos distractas, quarum una strigosa, fungosa & nigrior est: altera uerò uegeta & solida. saporem prædictis eundem habet, nascitur humentibus & macris pratis.

DE SYMPHYTO syluestri. [species est pulmonariæ Plinij.]

CAP. XXXIII.

Pulmonaria Plinij.

SYMPHYTUM syluestre caulem primo, uere cum nigra uiola emittit, hirsutum & in eo folia oblonga, in mucronem desinentia, tactu aspera et strepentina, flores circa caulem in hirsutis, herbaceisq; caliculis ruffos, floribus symphyti maioris similes, minores tantum: in quorum caliculis quatuor plerumque colore nigra semina Echii seminum similitudine inueniuntur, quæ cum caule statim amittit. ab eo deinde tempore folia, quæ circa radicem sunt, incrementum capessunt, & in palmæ unius latitudinem, duarum uerò longitudinem adulescunt. iuxta pediculum lata & figura hederacea, anteriore parte in acumen

turbinata. Radici nititur tenui ueluti præmorsæ, ex qua alia graciliores in diuersas partes distractæ oriuntur. Tota herba saporem lubricum & glutinosum habet, quemadmodum proximè descripta Solidago magna.

DE PAPAVERE cornuto.

CAP. XXXV.

CORNUTUM papauer, in multos annos durans herba est, ideoq; prima qua seritur æstate, neq; caulem, neq; florem, neq; fructum producit, sed tantum folia crassa, pinguia & hirsuta, longitudine spithamæ, latitudine uerò quatuor digitorum, uesbasci foliis quadamtenus similia, nisi per ambitum serrata, et profundius

Papauer cornutum. T. 1. 39. p. 123.

incisa essent, humi ea procumbunt, & hyemis iniuriam contumaciter perferunt, sequenti deinde æstate caulem promit geniculatum, & in multos ramos diuisum, folia uerò quæ è caulis geniculis prodeunt prædictis minora sunt, & parcius incisuris diuisa, quo summitati propiora fuerint, aliqua heraceorum foliorum similitudine, è cuiusq; autem sinu bina plerumq; erumpunt germina, unum indiuiduū, florem fructumq; ferens. alterum iuxta alterius folii sinum rursus in bina prædicto modo diuiditur, eaq; diuisio usq; ad summitatem ramulorum ab hac herba seruat. minora igitur & indiuidua germina seu pediculi singulos ferunt flores, colore luteos, papaueris satiuæ floribus æquales, quatuor latissimissq; foliis constantes: in quorum medio eiusdem coloris numerosa stamina capitulum constituunt, ex quo deinde incurua

& gracilis siliqua tangenti aspera, longitudine digitali erumpit, scœnogræci siliquæ equalis, non tamen adeo in acumen desinens, sed in summitate nigricans, capitulum alatæ sagittæ quandam similitudinem præ se ferens habet, sed obtusa acumine siliqua utrinq; lineam profundâ ceu incisam per longitudinem transeuntē habet, quæ commissuræ eius sunt, quibus matura aperitur, semina intus continentur papaueri similia, colore admodum nigro. Radice nititur crassa, longa, foris nigricante, quæ quotannis regerminat. seritur apud nos in hortis, in calidioribus uerò regionibus sponte in asperis maritimis exit, grauem habet tota herba odorem, & amarum saporem, qualem reliqua papaueris genera.

DE CYCLAMINO.

CAP. XXXVI.

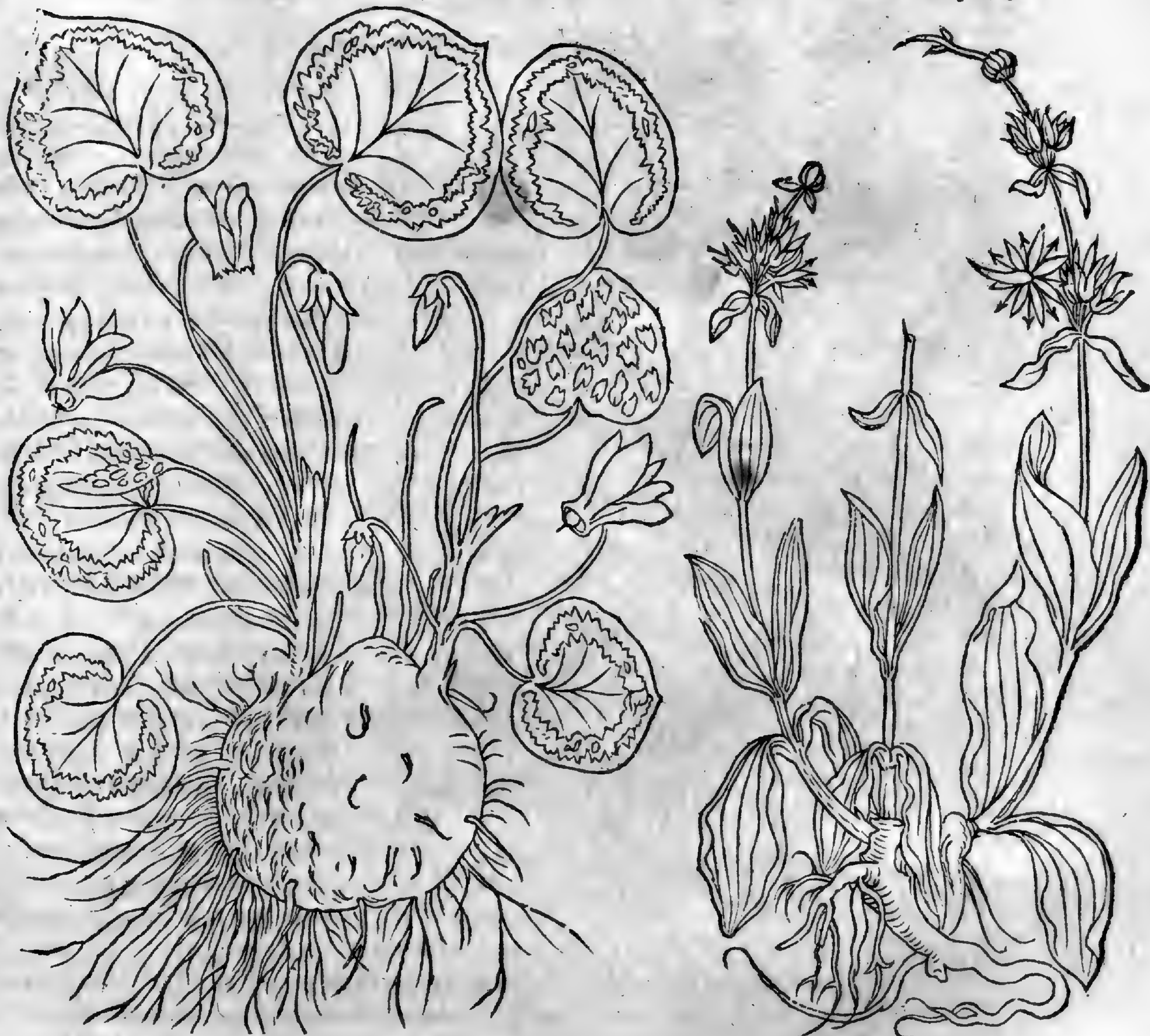
Cyclaminus asari folia habet inferius purpurea, superius uiridia, utrinq; tamen candicantibus maculis distincta, coliculos à radice rubentes, graciles breuesq; emittit, & in singulis singulos flores rosæ syluestri similes, minores tamen, & colore purpurascens, quibus parua succedunt uascula, & in his semina asari seminibus quadatenus similia, coliculi adueniente seminum maturitate in spiram inuoluuntur, humiq; procumbunt. Radix subest rotundo rapo aut malo æqualis, in latitudinem se pandens, foris in ruffo colore nigra, intus candida, sapore ualdè acri & amaroscente.

rescente. nascitur editis, montanis & stirpibus conferctis locis, solum amat luto-
sum, quemadmodum Asarum.

* Erdscheibe/Schweinßbror.

Cyclaminus. T. 2. 134. p. 906.

Gentiana. T. 1. 56. p. 174.

DE GENTIANA. CAP. XXXVII.

GENTIANA à radicis capite quinque, sex, aut aliquando plura profert folia, ma-
iori plantagini similia, cum ad consistentiam peruenerint, aliquantulum rube-
scentia, è quorum singularis, grandis, concavus & in flauo colore nitens exit caulis
duorum & aliquando trium cubitorum longitudine, circa terram pollicis, aut medii
digiti crassitudine, superius uero iuxta cacumen minimo digito gracilior, in nullos
omnino ramos uel adnata diuisus, à media sui parte, usque ad summitatem geniculis
maioribus interuallis præinctus, ex quibus singulis bina exeunt folia, inferioribus
multò minora, leniter per ambitum incisa, basi sua caulem amplectentia: è quorum
sinu plures & oblongi oriuntur caliculi, & ex his singuli stellati & luteo colore flo-
res, Amelli floribus similes, nisi oblongiores & graciliores haberent radios, semen
florum caliculis, in duas partes se aperientibus inuenitur numerosum, leniter ru-
bens, forma & quantitate Leucii simile semini, leuius tantum, nec ita carnosum. ra-
dicem habet duum plerumque digitorum crassitudine, longitudine uero pedali, in

plures partes distractam, colore cum recens est sufflauo, cum uerò exaruit rufescen-
te: sapore ualdè amaro. Nascitur altissimis, umbrosis, humidisq; mōtib; quamuis
aliquando etiam humilioribus quibusdam conuallibus gignatur, radix singulis an-
nis regerminat, cum uerò semine se propagat, rarò altero & uix tertio anno caulem
producit.

DE SINONE siue Sifone. [Tragi Sifon, cuius Iconem damus, cum hoc conferatur.]
CAP. XXXVIII.

T. 1. 154. p. 461.

Bl cubitali ferè altitudine herba est, cau-
les habet circa radicem minimo digito
graciliores, crebris geniculis, breuibus in-
teruallis præcinctos, et in multos ramulos
diuisos. Folia circa radicem multa profert,
humi prostrata, eaq; non indiuidua simpli-
ciaq; sed in gracili & pede longiori pedicu-
lo utrinq; sena, quina, quaternaue, contra-
rio inuicem exortu, et ab inuicem distantia,
posteriore sui parte, (qua utrinq; profun-
diorem habent incisuram) unciam latitudi-
ne excedentia, & digitum ferè longitudine
æquãtia, in angustum cacumen fastigiata,
& undiq; aculeatis incisuris diuisa, in ante-
riore uerò pediculi parte, tria ab uno exor-
tu exeunt folia, quorum duo exteriora ad
latera uergunt, medium rectà extenditur,
quæ uerò sub ramulis & adnatis è genicu-
lis prodeunt folia, prædictis multo minora
sunt, paulatimq; decrescunt, quo ad cacumi-
na propius accesserint. Singula adnata exi-
guas ferunt umbellas, in quibus minimi &
candidi sunt flosculi, quos deinde parua sub-
sequuntur colore nigro semina, petroselini
satiui seminibus æqualia. Radice nititur di-
giti crassitudine, longitudine dodrantali,
candida, in fibras distracta, & postq; fructi-
ficauerit pereunte, semina gratam ceu aro-
mata resipiunt acrimoniam. radix semini-
bus imbecillior est, folia uerò radice. Serit-
ur apud nos in hortis, sed difficulter nostro
cœlo prius sata comprehendit.

DE IRIDE nostrate satina.

CAP. XXXIX.

IRIS quæ apud nos in hortis, uineis ac murorum coronis seritur, ab uno cespite
plura & erecta erigit cubito longiora folia, duùm digitorum latitudine, rectiue-
nia, inferius in radicem capitibus coniuncta, ceu ex omnibus unum fiat, & sibi inui-
cem inserta, singulorum aperto & inciso uentre seu carina alterius dorsum excipien-
te, superius uerò alæ modo in latitudinem explicita, & in mucronem gladii figura
desinentia: è quorum medio caulis assurgit sesquicubitalis, rectus, teres & glaber, ue-
luti cinereo polline conspersus, facilè abstergentibus cedente, quinq; aut sex genicu-
lis inter-

Pingitur hæc herba etiam à Dodoneo: qui aliquos
pro Meo ea uti scribit.

T. 2. 51. p. 703.

lis interseptus, ex quibus singula exeūt sine pediculo caulem amplectentia folia, inferioribus eo minora, quo summitati propinquiore, flores in summitate post medium ueris per interualla erumpunt, primū conuolutis in turbinem membranis, paulatim se in nouem folia explicantibus: ex his tria inferiora digitali sunt longitudine, circa exortum angusta, reliqua sui parte uncia multò latiora, deorsum inflexæ, linguæ figura, foris liuidi coloris in cinereo, & iuxta principium uiridia, intus uerò purpurea, latis & lacteis uenis se uiolaceo splendore miscentibus, maximè ubi uersus exortum gracilesunt, adhæret iis in interiori sinu inferius lutei coloris & in longitudinem exprorecta lanugo, oblongis pilis, hirsutæ campæ aliquam similitudinem referens, in summa totum folium Iridis omnes colores representat, unde nomen inuenit, lanuginem cuiuscq; foliū aliud paruum obtegit folium in summitate in duas partes dissectum, ab utroque latere herbacei coloris, in medio liuido exstante dorso. reliqua tria folia, & ipsa linguæ aut coclearis formam habent, primis tamen latiora, & paulò breuiora existunt. & quemadmodum illa deorsum incuruata ascendunt, sic hæc sursum uersus reflexa iunguntur. color his est utrinque in cinereo liuidus, quâ uerò prioribus alterno positu adnectuntur purpureæ maculæ luteo colori insperguntur: durat ferè octiduum flos, deinde contrahitur, exiccatur & decidit, inferius oblongum, ac sexangu-

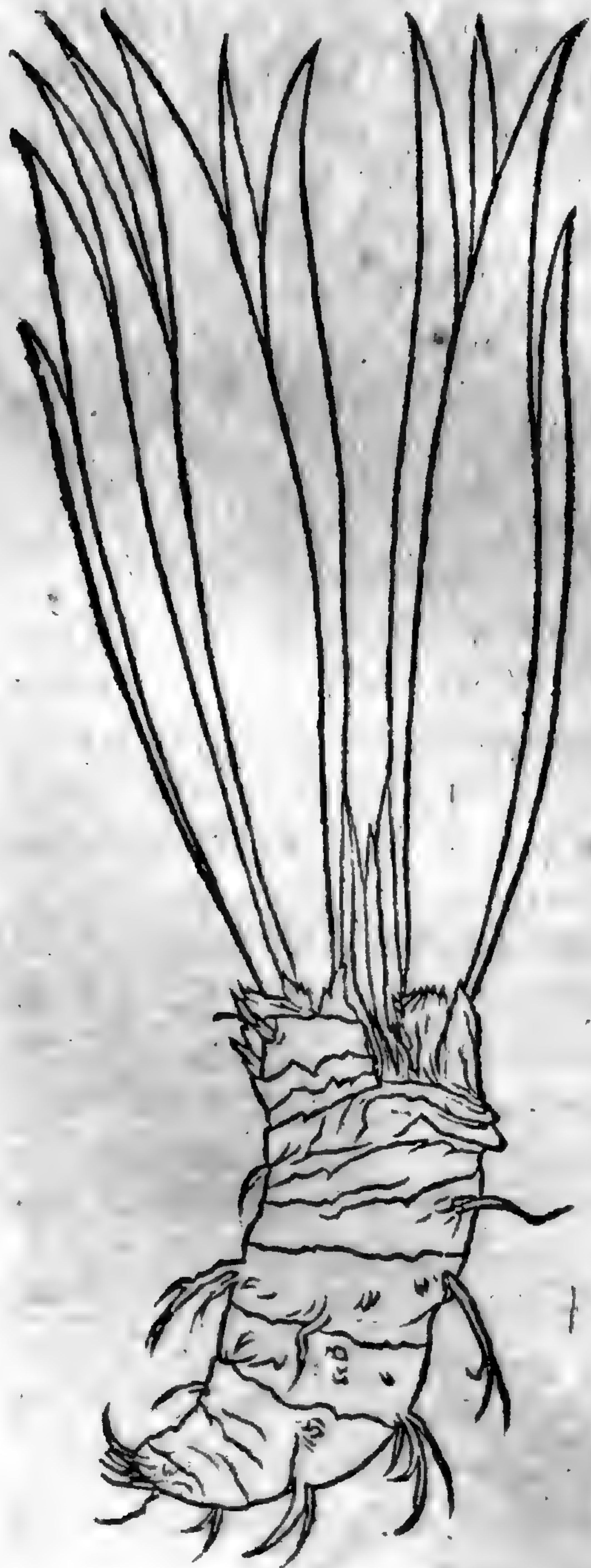
larem folliculum relinquens, intus in tria loculamenta interseptum, in quibus rotunda sunt et oblonga semina. Radicibus nititur multis, inuicem in latitudinem sibi adnatis, duum digitorum crassitudine, geniculatis in transuersum striatis, per superficiem terrae sparsis, foris modice in flauo rubentibus, intus autem candidis, ex inferiori parte longas, tenuesque fibras in terram agentibus, ex his aliquot, quae adhuc nascuntur lutei coloris in fine aut capite existunt. grauius tota herba, ut sambucus ferè dum teritur, spirat, praesertim radix, quae etiam gustata, coccognidii modo fauces exurit.

DE IRIDE syluestri. CAP. XL.

SYLVESTRIS Iris satiuæ similis est, paucisque notis à satiuæ distinguitur, foliis minoribus & hyeme prorsus non apparentibus, cum satiuæ folia hyemis sæuitiæ contumaciter resistent. caulem etiam quam satiuæ breuiorē fert, è quo flores ferè uiginti diebus ante satiuæ flores erumpunt, colore magis purpureo, quibus defluentibus pollicari quantitate succedunt folliculi, sex lineis concauis in longitudinem striati, in maturitate tribus commissuris se aperientes, rotundo & cartilagineo semine pleni. Radicem habet digitali crassitudine, dodrante breuiorem, geniculatam, transuersam à posteriore parte singulis annis putredine tantum ferè amittentem, quantum ab anteriori parte æstatibus capiti restituitur, nec satiuæ in modum densum cespitem constituentem. Sapore & odore atque aliis qualitatibus satiuæ respondet. Nascitur editis & cliuosis locis inter arbuta.

* *Lilium Scheyber hensebey Helstet, quod omnium primò floret.*

T. 2. 133. p. 904.

DE XIRIDE, [quæ uulgò spatula foetida dicitur.] CAP. XLI.

XIRIS syluestris Iridis species est, folia, caules, flores & radices satiuæ æqualia & similia producit, nisi aliquid impediret. nam flores magis saturata arrident purpura, quibus succedunt syluestris Iridis folliculis similes utriculi, sed paulò maiores & triquetri rotundo, rubroque semine pisi quantitate pleni. Radicibus nititur magnū cespitem constituentibus, positu, figura & colore syluestri Iridi similibus, sed paulò crassioribus, habent semina & radices grauem & sambuci ferè odorem, & gustata satiuæ modo, fauces scarificant, folia uerò supra modum foetent, unde etiam alio nomine spatula foetida recentioribus appellatur.

DE IRIDE tenuifolia, [quæ apud nos etiam non procul Tiguro nascitur.] CAP. XLII.

TENUIFOLIA Iris prædictis omnibus tenuior est, foliis dodrantalibus aut pedalis, semunciam latitudine nunquam superantibus, plurimis à denso radicum cespite assurgentibus. Caules satiuæ Iridi similes profert, multò tamen graciliores, in apricis pratis cubitales, in frutetosis uerò proceriores, flores foliorum numero positi & forma satiuæ similes habet, nisi quod minores magisque purpurei sint & flaua erucæ li-

mi-

mili lanugine careant, cuius uices occupant: iuxta singula tria inferiora & inflexa folia, totidem liuentis in purpura coloris stamina. Radices subsunt multæ, transuersæ, graciles, in superficie nigricantes, & propter uetustas foliorum reliquias uillosæ, intus candidæ, sibiipsis implicatæ, à quibus prædictarum Iridum modo exeunt fibræ & cirri. trita, recentis adhuc, folia medium inter syluestrem Iridem & gramen odorẽ spirant. Radices uerò præscriptarum more fauces exurunt. Nascitur in apricis planisq; pratis, & frutetosis ac humentibus campis.

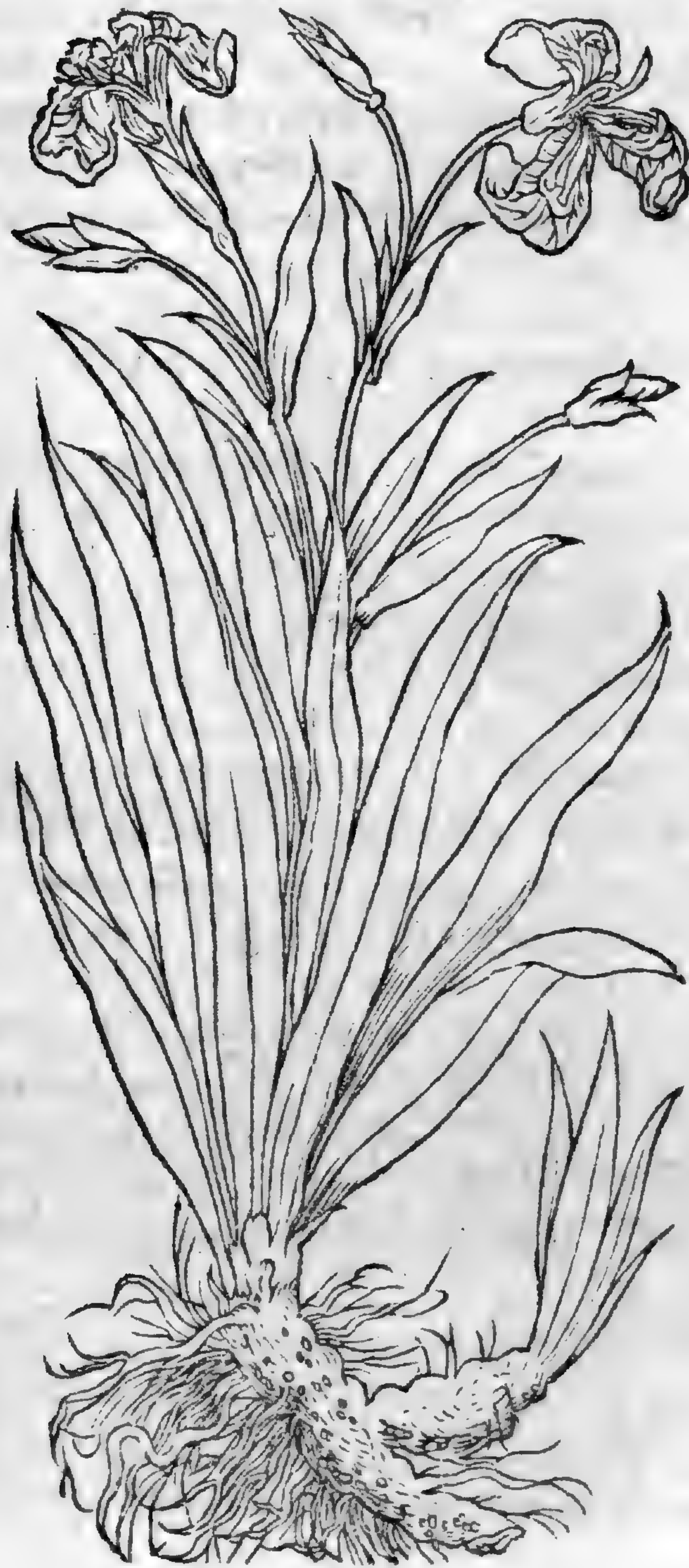
DE IRIDE *lutea siue Pseudoacoro.*

CAP. XLIII.

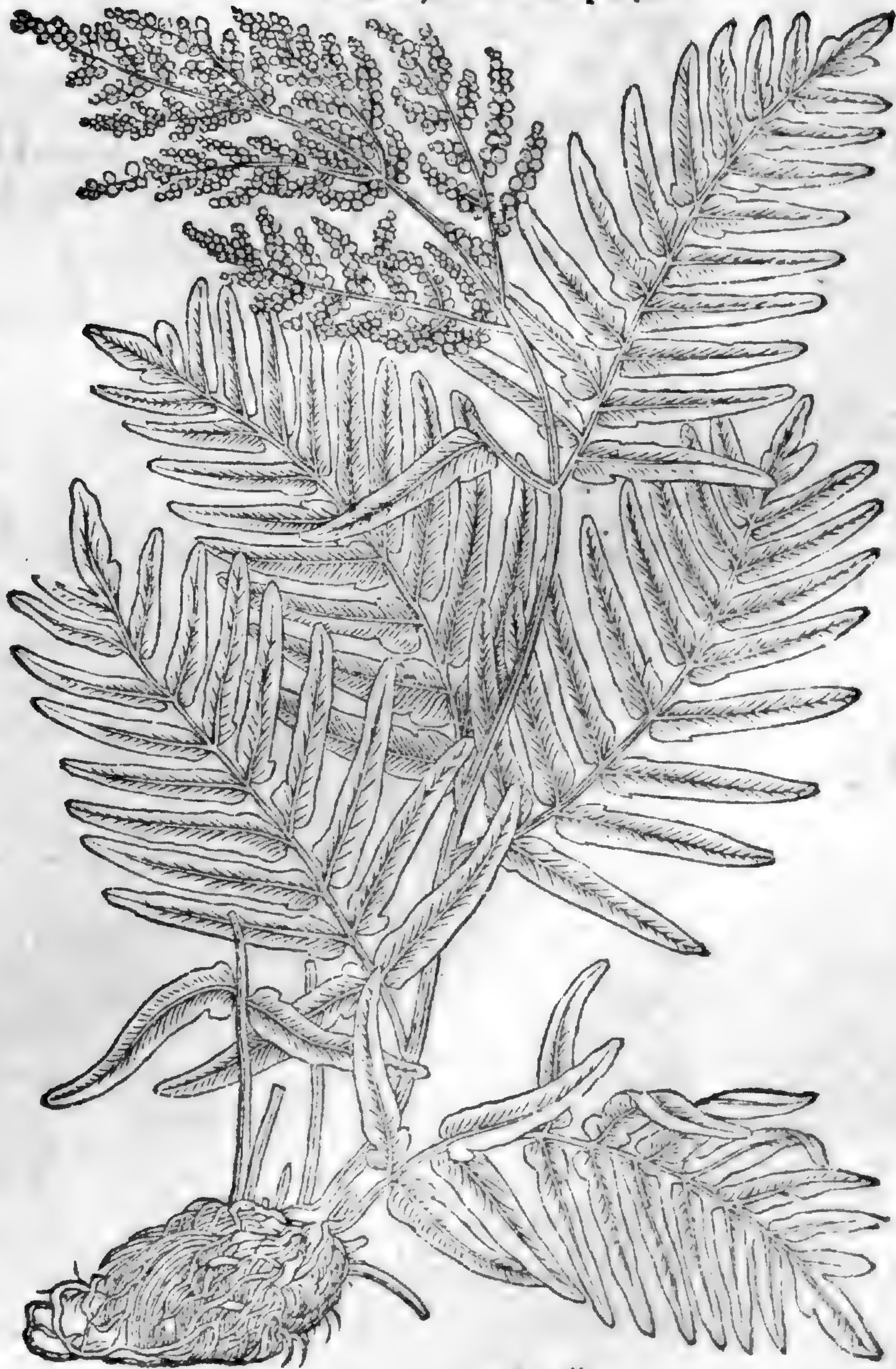
PSEUDOACORUS folia, caulem & radices satiuæ Iridi æquales & similes habet, præterquam quòd folia, utrinq; extatè dorso iuxta mucronem euanescente, ab aliarum Iridum foliis differant. flores item quantitate eiusdem, forma uerò tempore florendi & partibus, tenuifoliæ Iridis floribus respondentes, quibus singuli succedunt folliculi, longitudine & crassitudine pollicari, figura triquetri, intus trifido septo in tria loculamenta secundum longitudinem diuisi, latis, tenuibus, forisq; rubentibus, intus autem candicantibus & substantia cartilagineis seminibus pleni, sibiipsis pulchro ordine superpositis, & multò quãlentes maioribus. Radices propter foliorum uestigia & uenosas reliquias foris uillosæ nigraeque sunt, intus uerò rubentes, substantia porosæ, & ceu filis quibusdam uenosæ, quæ gustatæ uehementer sine quauis alia qualitate adstringunt. Odorem tanta herba nullum spirat, nascitur ubiq; in palustribus.

* Gälbe schwerteln.

Iris pseudoacorus. T. 2. 49. p. 699.

Filix latifolia. T. 1. 186. p. 543.

d ij

LATIFOLIA filix ab uno radicis cespite plures emittit pediculos bicubitales, iunco multò crassiores, inferius ab interiori parte canaliculatos & utrinque binis angulis striatos, glabra & omnino leui superficie. ij iuxta terram præcisi lunæ nondum in globum tumentis figuram ostendunt: à quibus utrinque ex intervallo usque ad summitatem alii erumpunt minores pediculi, non omnino in annexu sibi respondententes, longitudine dodrantes, qui uerò inferius & in summitate constituti sunt, mediis breuioribus existunt, exeunt ab iis tenera & glabra folia, duarum ferè unciarum longitudine, iuxta exortum semuncia paulò graciliora, paulatim in mucronem non adeo acutum fastigiata, tenuissimis & obliquis uenulis distincta, quina, octona, dena, undena aut duodena, ex utroque pediculorum latere, breui admodum intervallo ut se contingant ferè, exeuntia. in fine pediculorum inter utrumque ordinem unum rectè prominet, parem numerum unitate in imparem permutans. tota herba filicis modo pennata, & in latitudinem explicata est, à medio eius cespite alii etiam eriguntur cubito maiores coliculi, ultra medium foliis prædictis similibus pinnati, ab ea uerò parte usque ad cacumen, foliorum uice hirsutas, asperas, crassasque habet diuisiones, colore in ruffo flauas. Radicibus nititur tenuibus innumeris, uillosis, ueluti cirris in magnum & inextricabilem nodum implicitis, in superficie nigris, intus uerò in uiridi pallidis, quæ in medio, ubi omnes coniunguntur, amissorum coliculorum reliquias & uestigia retinent. Saporem diuersum diuersis habet tota herba partibus: superioribus enim & asperis incisionibus, præter exiccantem qualitatem, nulla alia inest: folia uerò uehementer amara sunt, pediculi autem quæ radicibus iunguntur glutinoso lentore & cucumeraceo sapore linguam edulcorant: reliqua sui parte aqueam præ se ferentes dulcedinem. radices postremo cum modica dulcedine adstringunt. Nascitur putridis, uliginosis, macris & humentibus locis, circa alnorum truncos.

DE BVGLOSSA *longifolia*. [Tragus Buglossam Italicam uocat.] CAP. XLV.

BVGLOSSA longifolia à radicis capite plura emittit dodrante longiora folia, trium aut quatuor digitorum latitudine, utrinque fastigiata, hirsuta et aspera, è quorum medio caules erumpunt plures bicubitales, plerumque foliis asperiores & teretes, in plures ramulos diuisi, flores in summis ramulis profert (sole in Geminos eunte) singulos, paruos, purpureos, exiguis quinque foliolis, breui, concuæ, teretibus ueluti fistulæ annexis constantes, in medio tenuissima stamina ceu breues pappos habentes, facile dum trahuntur, à calice suo quinque constante, hirsutis & acuminatis foliolis recedentes, singulis floribus quaterna, terna, bina aut singula succedunt nigra semina, Buglossi quam Borruginem uocant similia, paulò tamen maiora & rugosiora, intus candidum nucleum habentia. Floret particulatim, ideoque semen totis ramulis adnascitur, inferius maturius, superius uerò recentius. Radicibus nititur longis, teretibus, digitali crassitudine, foris nigris, intus candidis, glutinosis & mucilaginosi, tam gustu quam tactu Symphyti radicibus similis & perennibus. herba ipsa cum floribus medium habet saporem, inter latifoliam Buglossam & Echion. Sparso eius semine prima quidem æstate caules fert, uerum breues, sequentibus autem annis, ex eadem radice maiores emittit. Seritur apud nos in hortis, interim etiam sponte prouenit.

Buglossa longifolia. T. 1. 77. p. 232.

DE ARGEMONE, [Tragus papauer erraticum Argemonen facit, non recte.
Cordus hic similem herbam, nobis ignotam: luteo liquore acri & amaro manentem.] CAP. XLVI.

AR G E M O N E caulem habet ferè cubitalem, teretem, & hirsutum: circa què folia sunt inferius maiora, superius uerò minora, crebro profundis & obliquis incisuris diuisa, hirsutàq; minori Rhæadi similia. florem item, sole Geminos ingrediente, in summis surculis fert similem & æqualem, quo defluente oblongum capitulum remanet, papaueri Rhæadi simile, paulatim incrementum sumens, donec unciam longitudine superet, in summitate latum, inferius uerò angustum, in quo semen clauditur papauere minus, colore ruffum. Radicem habet annuam, digito longiorem, gracilem, teretem & fibratam, colore flauam. Tota herba luteum liquorem incisa remittit, Chelidonio maioris modo, gustu acrem & amarum. Nascitur in editis uineis, glutinoso & pingui solo.

DE PAEONIA foemina. CAP. XLVII.

PA E O N I A foemina primo uere rubentibus erumpit in purpura coliculis, unà cum foliis in summitate sibi inuicem inuolutis, clausarum in pugnum manuum & unguium figura, iuxta terram eiusdem coloris aperta quædam inuolucra,

d in

imbricibus similia, relinquentes, quibus nondum enata claudebantur germina. Caliculi apertis foliis paulatim cubiti altitudine assurgunt, angulosi que fiunt, purpura se in uiriditatem dilutam immutante: habent adnata aliquot caules longitudine dodrantalia, quæ in ternos diuiduntur, & uni geniculo annexos pediculos in terna folia desinentes: ea profundius incisa, & smyrni modo in partes dissecta sunt, longitudine duarum aut trium unciarum, latitudine uero unius, supernè uiridia, infernè cinerea, & ramosis uenis distincta, in summis caulibus, sole Taurum occupante, flores fert puniceos, papaueri similes, crassioribus tamen foliis constantes. in quorum medio bina eminent cornicula, luteis circumuallata staminibus, quæ sola, reliquis deciditibus florum partibus, remanent ac paulatim usque ad sesquiunciale

longitudinem & uncialem ferè crassitudinem adolescentia, extrorsum reflexa & hirsuta lanuginosaque superficie, ea in maturitate superius unica commissura aperta semina ostendunt, pili maioris quantitate quinque aut sex, foris nigro cortice, intus candido nucleo constantes: Radices habet numerosas, longitudine dodrantales, interdum digitales, nonnunquam etiam breuiores, crassitudine pollicari sibi ipsis angustius quibusdam ueluti isthmis coherentes, foris nigricantes, intus ex candido modicè ad rubedinem tendentes, & diurnas in summa farciminum, sepius per interualla funiculo præstrictorum formam imitantur. Saporem habet radix dulcem, acrem, subamarum & nauseabundum, semen gustu radicibus respondet, non tamen adeo nauseam facit. Odorem uero grauem, nec multum absimilem Sambuco tota herba spirat.

DE THYMO *nostrate.*

CAP. XLVIII.

THYMVS nostras qui in hortis colitur, frutex est parvus, ramosus, pede raro procerior, foliolis uestitur totus minimis, modicè oblongis, acuminatis & hirsutis, breui interuallo geniculatim surculis circum adnata. in summis surculis capitula sunt, post medium ueris minimorum in candido modicè rubescentium florum & caliculis in labro ferratis insidentium plena: quibus defluentibus semen in caliculis gignitur

Thymus nostras. T. I. 12. p. 43.

gignitur, minimum in ruffo nigricans, quamuis Theophrastus & Plinius nullum esse Thymo semen asserant, contra rei ueritatem. Radice nititur lignea, in fibras distracta & inutili, habent folia teneriꝫ cum flore coliculi gratam in gustu acrimoniā & iucundum admodum odorem.

DE THYMO *capitato.*
CAP. XLIX.

QVI uerò ex Creta & oriente ad nos affertur Thymus nostrati quidē similis est, sed hirsutioribus & asperioribus foliolis, capitulis in summo nostrati tenuioribus, sed densioribus, confertioribus, & ueluti in spicam turbinatis, acriore gustu et odore, magisꝫ aromatico.

DE ACHILLEA, [quam *Tragus* uidetur *Millefolium* uulgare nuncupare, hac eius *Icone* proposita.] CAP. L.

ACHILLEA dodrantes aut pedales quotannis à perenni radice caules emittit, numerosos, rectos, graciles, surculaceos, modicè angulosos & lanuginosos, à terra breui spacio usꝫ ad summitatem sesquiunciali longitudine, & unciali ferè latitudine, foliis uestitos, in obliquas & crebro utrinꝫ minutim incisas partes, ex interuallo in utroꝫ latere diuisis: ea quamuis coriandrinis non dissimilia sint, testante idem Dioscoride, tamen maiorem habent cum Tanaceti foliis similitudinem nisi multò minora essent, sed eadem illis est forma & proportio, in cacumine cuiusꝫ caulis inæqualiter dispositi, surculi umbellam constituunt, minimis floribus in medio subluteis, per ambitum candidis, & nonnunꝫ purpurascensibus plenam, ea florere incipit sole in Geminis existente, usꝫ in æstatem durante flore. Radicibus nititur tenuibus, in fibras distractis, lignosis, ideoꝫ superuacuis. Tota herba terrestri stratioti similima est, nisi latiora folia haberet. saporem & odorem folia cum floribus medicamentosum nec ingratum habent *Matricariæ* similem, non tamen adeò grauem, necꝫ eo usꝫ amarum. Nascitur in quiescentibus, planisꝫ, sed editis aruis. solum amat pingue & lutosum.

* *Matthiolus* *Millefolium minus* nominat. *Achilleam* aliam facit.

Achillea. T. 1. 160. p. 476.

Ruta fatiua. T. 1. 12. p. 68.

DE RVTA *fatiua* maiore siue *latifolia*.

CAP. LI.

RVTA *fatiua* maior, frutex est caudice cubitali, aut altiore, crassitudine digitali, colore cinereo, in multos ramos diuisus. ex his ueris initio plures emittit longos, teretes, egregiè uirides & flexiles surculos, in quorum summitate ueris exitu, & æstate inæquali ordine flores sunt Leucoio similes, minores tamen, quatuor aut interdum quinque luteis & coclearis modo concavis foliolis constantes, sursum spectante eorum concauitate, in medio flore quadripartitum aut nonnunquẽ quinquartitum est capitulum, colore uiride, exiguum quendam apicem habens, stamina ab ima eius parte exeunt lutea, octona aut dena in latitudinem resupinata: ex his medius numerus supra foliolorum concauitatem extenditur, reliqua autem quatuor foliolorum spaciis interposita sunt, semen in mediis florum capitulis fert paruum, in rotundo modicè oblongum, colore nigrum, folia omnibus ramulis adnascuntur, in longis pediculis incerto ordine disposita, parua, in plures & inæquales partes secta, uirentia, mollia & pinguia. ex his maxima pars semunciam longitudinem non excedit, latitudine multò minore. Radice nititur ex uno principio multifida, numerosa, capillamentis fibrata, colore flaua. uiret tota hyeme, non flaccescentibus foliis, antequam nouo uere alia enascantur, quo tempore etiam surculi qui semen

men protulerunt, in summitate exarescunt: coma eius acrem, aromaticum, interimque grauem spirat odorem, eadem sapore amaro, feruido & tenui palatum excalefacit, maximè uiridia adhuc florum capitula. Colitur in hortis.

DE RUTA *fatua tenuifolia.* CAP. LII.

RVTA tenuifolia Latifoliae per omnia respondet, praeterquam quòd multò minoribus constet omnibus partibus. folia siquidem fumo terrae modo in exiles partes diuisa habet, non tamen in tantam latitudinem diffunduntur. floribus & capitulis latifoliae similiter respondet. semen habet oblongum, nigrumque, gustu uehementer acre: reliquarum partium qualitas & sapor latifoliam aemulatur. Seriturque similiter ut illa in hortis, parè apud nos, sed frequentius in Italiae quibusdam locis ubi hanc tantum Rutam nouerunt.

DE LVPINO *fatuo.* CAP. LIII.

T. 2. 15. p. 622.

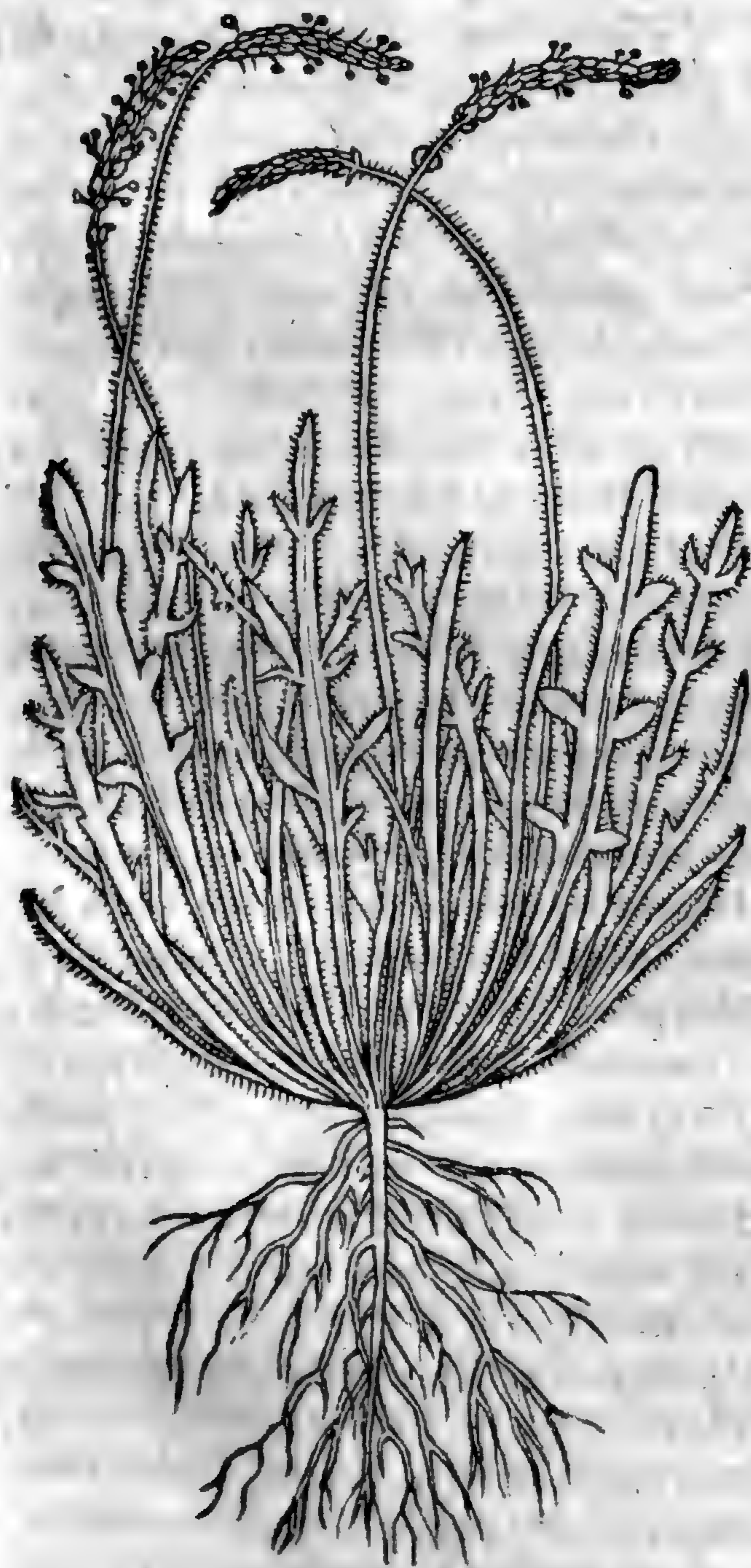

LVPIus fatiuus legumen est recto, sesquicubitali, tereti, lanuginoso, concavo, et singula assurgens caule. folia habet quina, sena, & ut plurimum septena, duum digitorum longitudine, latitudine ferè unius, utrinque fastigiata, superius glabra, inferius lanuginosa, è summitate pediculorum, ueluti ex uno centro radiorum modo exeuntia, interdum splendente sole erecta, noctu uerò omnino se demittentia. pediculi quibus haec insident longi sunt et inaequali ordine ex interuallo cauli adnascuntur. in summo caule, & nonnunquam etiam in adnatis deinceps dispositi flores, sole Geminos occupante, erumpunt figura, papilionum, colore candidi, quibus defluentibus succedunt digitali longitudine & latitudine siliquae, figura planae, lanuginosae, & principio crassae carnosaeque, cum maturerint, tenues & flauae. in quibus semina sunt rotunda & plana, foris in flauo candida, intus uerò detracto cortice flaua, latitudine semuncia paulò minora, ea qua annectebantur parte concauitatem exiguam ueluti umbilicum habentia, crepitaculi modo in siliquis resonantia, cum arefacta herba agris euellitur. radice nititur singulari, tenui, lignosa, candida & superuacua, paucis capillamentis fibrata, quibus nonnunquam parua tubercula adnascuntur, sicca tellure, subitaneis imbribus irrigata, ef-

ficacissimum semen est, ideoque solum in usu medicinae habetur propter amaritudinem, medium enim saporem habet inter cicera & absinthium.

CORONOPUS ab uno radicis capite folia emittit numerosa, longitudine fere dodrantalia, graminis modo angusta, canaliculata, crassa, pinguis & in extremitatibus hirsuta, supra medium utrinque in partes ueluti ungues distracta, multoque magis diuisionibus suis ceruinis cornibus similia, propter copiam humi undique in orbem prostrata, inter quae indiuidui coliculi ueris exitu erumpunt, longitudine dodrantales, teretes, subhirsuti & uehementer graciles, in summitate singulas uelut spicas plantaginis modo ferentes: ex quibus stamina tenuissima exeunt, quae flores eius sunt. semen in paleacea est spica, copiosum concipit minimum ac rubens, aliquantulum oblongum & compressum. Cum liberè nascitur hoc olus resupinatos erigit coliculos, densius autem satum rectos emittere cogitur. Radice nititur singulari, candida, tereti, dodrante breuiori & minimo digito graciliore: quae gustu cum aquea dulcedine & modica acrimonia parum adstringit. folia saporem dulcem, & aliquantulum salsum habent. Seritur apud nos in hortis, estque annuum & acetarium olus.

Coronopus. T. 1. 31. p. 99.

Rhodia radix. T. 2. 137. p. 913.

DE RHODIA radice.

CAP. LV.

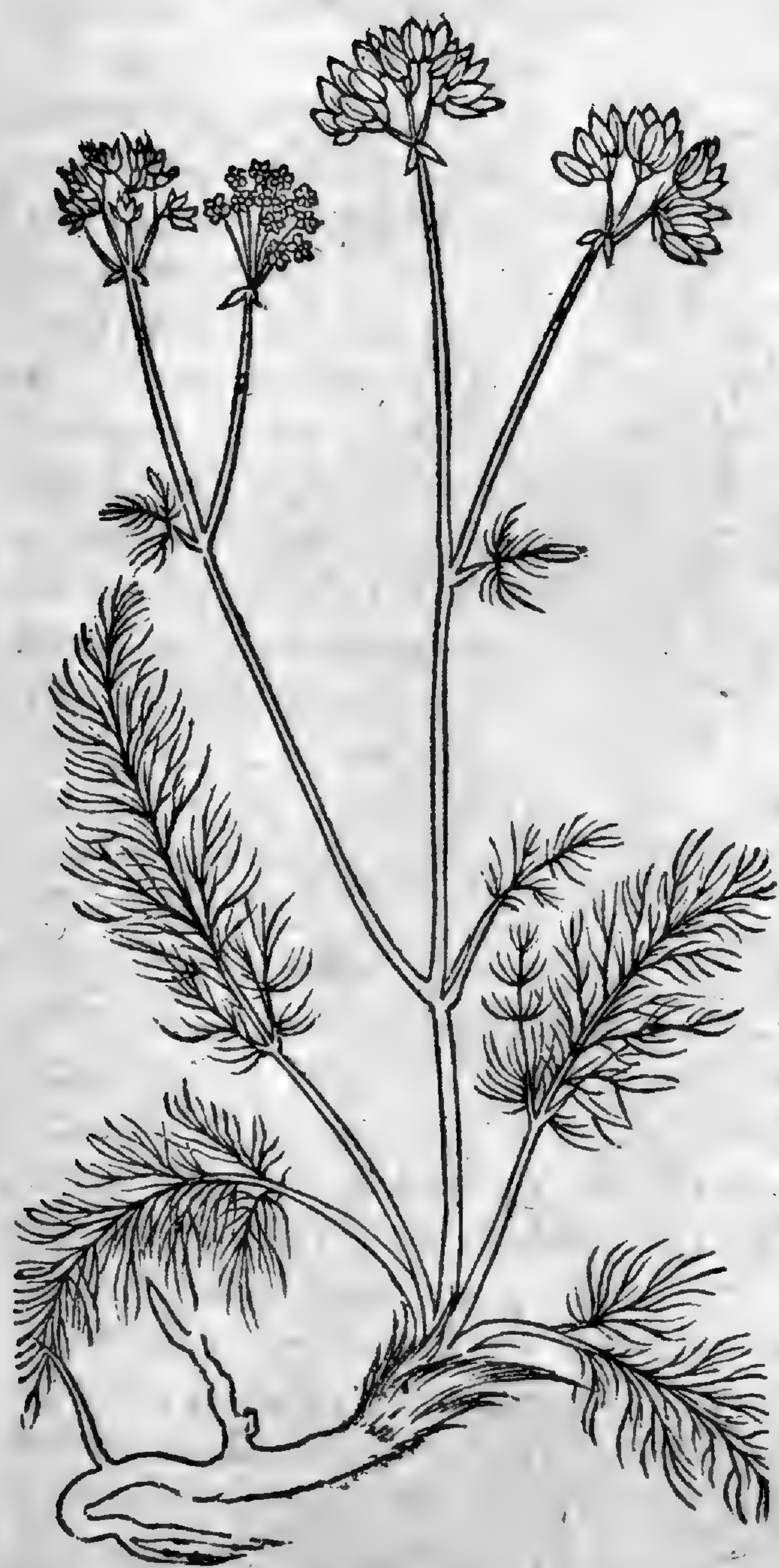
* imò
crassiores. **R**hodia radix ab una radice numerosos emittit coliculos longitudine dodrantis, nec gracilitatis, teretes et glabros, statim à terra usque ad summitatē, unciali longitudine & se

et femūciali latitudine foliis undiq̄, inæquali ordine uestitos, in extremitate modicè nec profundè incis, substantia crassi, carnos, & in uiridi cœruleis, in summa medi- am habent figuram folia, inter crassulæ maioris & portulacæ folia, in summis colic- tis æstate parua erumpit umbellæ simile capitulum, paruis & in candido pallidis floribus plenum, semen fert exiguum. Radice nititur dodrante breuiore, crassitudi- ne pollicari, ramosa, inæquali & tuberosa, cœsio, squamoso & facile recedente corti- ce uestita, intus uerò in candido rubente, fungosa & pondere leui. quæ trita, & gu- stata ac naribus admota medio inter rosas & salicis flores sapore & odore perci- pitur. herba etiam cum amaritudine aliqua adstringit. Nascitur in alpibus Germa- niæ non longè à Salisburgo.

* Adfertur ex Austria.

DE TORDYLO, [Nostri uocant Bärwurtz, aliqui pro Meo accipiunt.
Tragus Daucis adnumerat.] CAP. LVI.

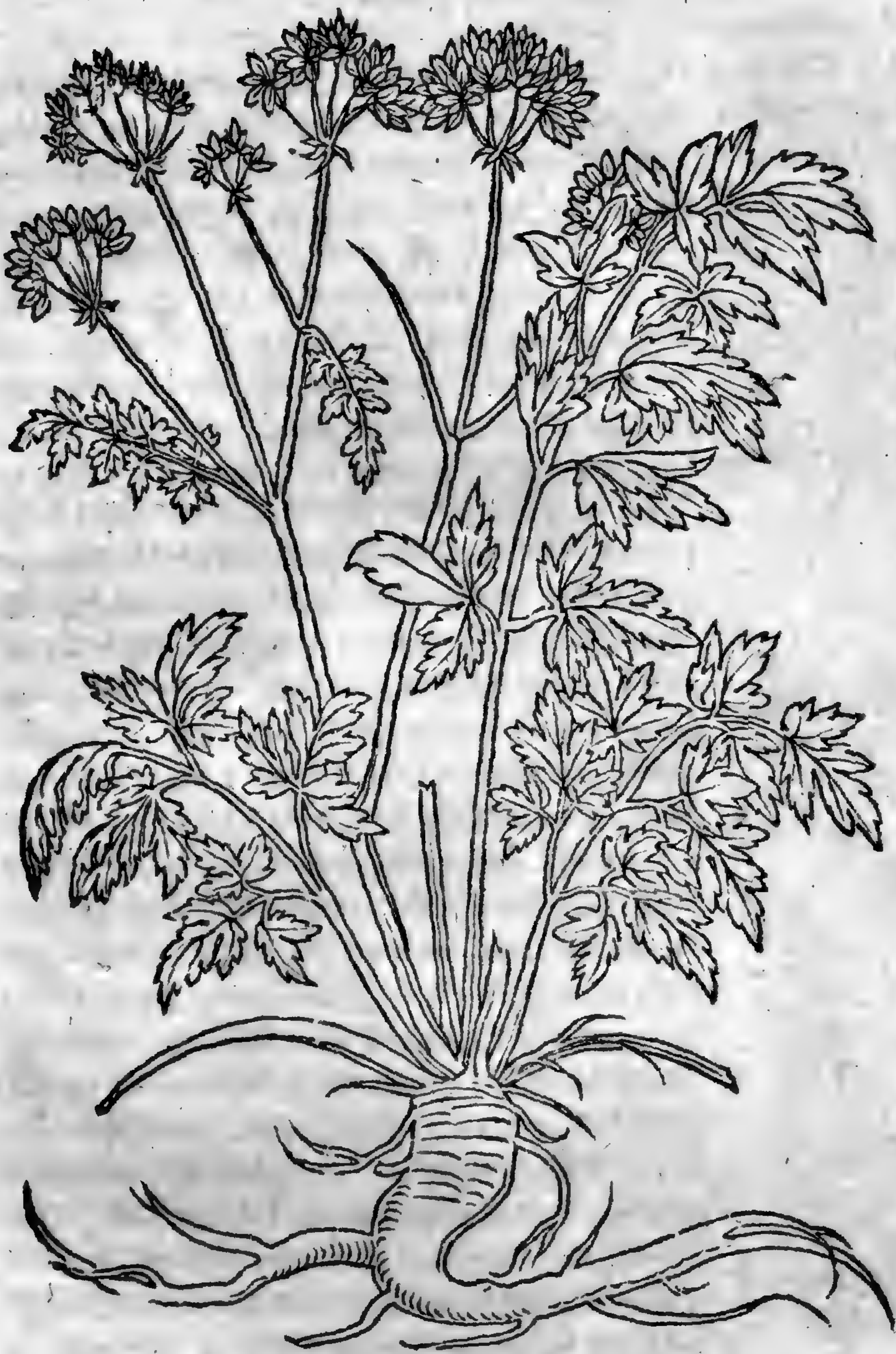
T. 1. 148. p. 445.

TORD Ylon, quod ab aliquibus Sese- li Creticum appellatur, numerosos ab uno radicis cespite pediculos emittit, lōgitu- dine dodrantes, graciles, ab interiore par- te ex tereti figura in angulum desinentes, uenosos & iuxta terram in purpura nigri- cantes, à quorum medio usq̄ ad summita- tem ex interuallo prodeunt minutissimè in- cisa folia breuissimorum capillamentorum figura, gracilibus surculis utrinq̄ in exor- tu sibi coniunctis circumposita. horum sur- culorum primi longissimi sunt, quibus reli- qui paulatim longitudine cedunt, donec in summitate in turbinatam figuram desinat omnium foliorū coma, quæ per omnia fœ- niculi foliis similia sunt, præterquam quod multò breuiores huius Tordyli incisuræ sint. Caulem paulò post mediū ueris unū atq̄ alterum producit, longitudine peda- lem aut dodrantalem, gracilem et concauū, uno atq̄ altero in cacumine adnato, & in singulis parua umbellam candidorum flosculorum plenam: quibus succedit ob- longum, angulosum, duplexq̄ semen in fu- sco sufflauum, media inter cuminum satiuū & Sese- li figura & quantitate. Radicibus ni- titur multis, ab uno capite in diuersas par- tes distractis, longitudine dodrantalibus, mi- nimo digito multò gracilioribus, foris ni- gricantibus, intus uerò candidis, quæ supra modū acri, suauis, aromatico & tamen graui

odore nares opplent, sapore uehementer tenui, aromatu simili, & iucundo, minima quantitate: gustatè longo tempore gustum atq̄ olfactum obsidentes. folia media- qualitātē inter radices & fœniculi folia tā gustu quàm olfactu habent semen postre- mo prædictis partibus qualitate respōderet, nisi aliqua admixta amaritudine dilue- retur. Nascitur excellis, planis & apricis latorū in cacumine montiū cāpis, iisdemq̄ aliquantulum humentibus, ut iuxta claustrum Knibusium in nigra sylua, inter Dornstadiū & Lustenauium oppida, quæ ex Tubinga uersus Argentoratum itur.

T. 1. 141. p. 425.

nora tamen pedali pediculo, geniculatim utrinque enascentia, in terna aut quaternaria plerumque paria diuisa, adnata omnibus caulium geniculis singula egrediuntur, in quorum summitate umbellae sunt foeniculo similes & aequales, luteis & paruis floribus. a stasis initio plenae, quibus succedunt oblonga, angulosa, duplicia & foeniculo similia semina tam figura quam colore, maiora tamen. Radices habet superius crassas, in multas partes digitali crassitudine distractas, nonnunquam cubiti profunditate aut maiore descendentes, colore candicantes. quae incisae flauum colorem ex se remittunt. Saporem habet tota herba modice acrem, tenuem & aromaticum: odorem uero apio multo acriorem & grauiorem, non tamen iniucundum. Radici recentiores sunt, quam reliquis partibus qualitates praesertim liquore, sed propter excrementosam humiditatem facile teredinibus corroduntur aut alioquin corrumpuntur. Semen uero quia siccus est, in multos annos prorogatur. Colitur in hortis: amat terram pinguem & locum umbrosum desiderat: ideoque feliciter iuxta macerias prouenit.

LIGVsticum satiuum pediculos ab uno radicis cespite plures emittit cubito plerumque longiores, & minimi digiti crassitudine teretes, striatos, glabros & concauos: acuius medio per interualla usque ad cacumen bini minores exeunt pediculi, quorum inferiores longitudine pedali conspiciuntur, reliqui uero breuiore, & ex his interstitiis discreta bina folia in geniculis coeuntia, glabra & nitentia, trium aut duum digitorum latitudine, longitudine paulo maiore, turbinata profundius in anterioribus lateribus apud modo incisa, e summis pediculis, unum recta egreditur parem praedictorum numerum in impari uertens. Caules erigit humana statura plerumque multo proceriores, pollicis aut digiti crassitudine, geniculis praecinctos: in quibus pediculi & folia sunt praescriptis similia, mi-

DE MILLEFOLIO *terrestri maiore*: [*Tragus Millefolium nobile nuncupate uidetur.*] CAP. LVIII.

T. 1. 160. p. 476.

STRATIotes terrestris maior, quem aliqui Millefolium terrestre uocant, multa ab una radice folia emittit digito longioribus pediculis utrinque breui interuallo adnascencia, semuncia longitudine se ipsa inuicem contingencia, plurimis, capillatis, breuibusque incisuris diuisa. Tota cum pediculis folia magnam habent cum auicularum pennis similitudinem, caules emittit rectos, longitudine plerumque digitali, teretes, furculosos & indiuiduos, ab ima parte usque ad cacumen inaequaliter dispositis foliis plenos praedictis similibus, breuioribus tamen. In summis caulibus latum est capitulum, corymbi aut umbellae figura (si omnes eius furculi ab uno principio exirent) paruis, candidantibus & in medio luteis flosculis plenum, candida florum foliola quae luteo tuberculo circumponuntur, quibusdam locis purpurascence colore conspiciuntur. floret diu, incipit enim sole in Geminos traesente usque, post solstitium durante flore, cui semen paleaceum & acerosum succedit. Radice nititur perenni, gracili, fibrata, lignosa & inutili. Saporem habent folia & flores subamarum et subacrem, odorem uero acrem, abrotono albo non dissimilem, estque hic non iniucundus, praesertim florum si terantur. nascitur secus uias, fossas, et in aggeribus solo plerumque aspero & aprico.

DE STRATIOTE *sive Millefolio terrestri minore.*

CAP. LIX.

STRATIotes terrestris minor, maiori in cunctis similis, multo tamen minor, raro enim do drante altioribus caulibus assurgit, tenuissimisque foliorum incisuris constat, odore magis acri, in attritu uehementi & aromatum modo iucundo, saporem habet maiori multo acriorem, amariorem, magisque tenuibus partibus constantem, alioquin tam similes inuicem sunt, ut non facile a quouis dignoscantur: nec credendum est, has duas herbas unam eademque esse, & natalibus tantum differre. nam minor haec in apricis tumulis ex pingui terra congestis, & in pinguium editiorumque aruorum marginibus, iisdemque diu non cultis prouenit: maior autem illa in asperis & macris tantum. Cum itaque omnia in asperis & macris nascentia, eiusdem speciei in foecundo solo, genitis acriora, efficacioraque sint, necesse esset, maiorem stratiotem in macris nascentem, in pingui, laetoque solo exeunti, acriorem & efficacioram fieri, sed in laeto solo nata, in macro natali genita multo efficacior existit, tam gustu quam odore, ergo rationi minime repugnat, minorem stratiotem

diuersum à maiore, & proprium genus habere. Prouenit autem copiosissima inter Halam Saxoniae & Merseburgum, inter Halam & Eyslebiu, & in tumulis olim congestis circa montem Petri & uicinis locis.

DE HEMEROCALLE rubente, [quod Italarum Martagon uidetur, quo pro Asphodelo imperiti quidam hactenus abusi sunt.] CAP. LX.

T. 2. 83. p. 787.

HEMEROCALLES rubens siue lilium syluestre, caulem erigit plerumq; bicubitalem, teretem, gracilem, uiridem, solidum, que, inferius purpurascens maculis conspersum, foliis quincuncialibus, longitudine & duarum unciarum latitudine, glabris ex rotundo turbinatis & pinguibus uestitum, iisque iuxta annexum angustioribus, supernè nigricantibus, infernè autem uiridibus, eminentibus, ramamosisque à tergo & in mucrone coeuntibus, uenis. flores estatis initio proni summo cauli adnascuntur lilio figura similes, multò tamen minores. nam senis uncialibus constant foliis medi digiti latitudine, sursum reflexis, colore in pallido rubentibus, intusq; purpureis maculis conspersis, substantia pinguibus, carnosis & glutinosis. stamina ferunt singuli flores sena foliis numero respondentia, in quorù extremitate oblongum et transuersum quidam est, colore in ruffo purpureum, rubiginoso, puluisculo, statimq; pereunte conspersum, è medio staminum prodit incuruus apex in triquetrum rubensq; capitulum desinens, uiridi & triquetro folliculo insidens qui defluentibus florum partibus solus remanet, & resupinus sursum incuruatur, paulatimq; increfcit, donec uncia longior & semuncia latior fiat, qui inferius angustior existit, idem sex eminentibus angulis totidemq; lateribus constat, intus autem tribus

membranis ceu parietibus in tres camerulas per longitudinem diuiditur, in quibus bini cõtigni, paruorum, latorum, planorum, leuium sibi inuicem superiacentium & flauorum seminum ordines continentur. Radicem habet bulbosam, diuturnam, iuglandis quantitate, pinguibus, crassis, acuminatis & flauis aut luteis squamis, uelut nucamentis sursum spectantibus compositam: à qua alii exigui prodeunt bulbi, quibus se propagat. Saporem habet lentum, glutinosum & nauseosum, tam flores quam radices, lili saporis respondentem. Nascitur in syluis & frutetosus locis, tam editis quam planis.

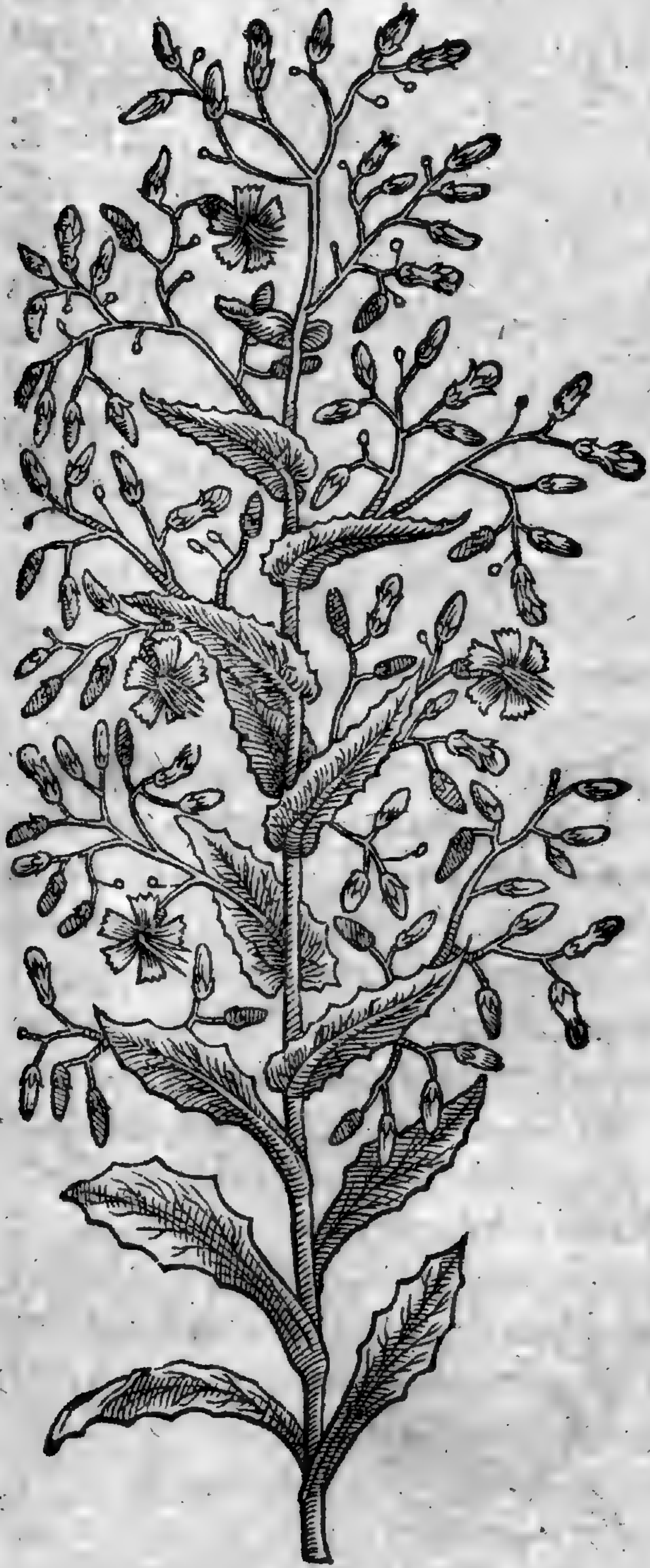
DE SONCHO syluestri lata radice. [Nos talem serè quandam Lactucam syluaticam habemus, sed multò proceriorem plerumq; , duorum generum: unum luteis, alterum purpureis floribus.] CAP. LXI.

SYLVESTRIS Sonchus caulem habet cubito proceriorem, foliis per ambitum diuisis, sinuosis et ueluti circumrosis amplexum, Sonchi foliis similibus, minoribus

bus tamen. Flores fert in summis uirgis paruos, capillatos & luteos: in pappos canescentes, & unâ cum oblongo nigroq; semine auolantes. Radice nititur semestri, breui, sesquiunciali, lata, in partes duas aut tres diuisa, foris flaua, intus candida. Tota herba copiosum & lacteum incisa liquorem remittit, gustu amarum & subacrem. Nascitur frutetos locis, plurimumq; circa montem Petri.

Lactuca syluatica.

Aster Atticus. T. 1. 48. p. 152.

DE ASTERE Attico, [radiculis odoratis. Videtur eadem, prima species herbe: quam Florem tinctorium Tragus uocat, Germanicè Scharrenkraut. Fuchsius quidem suo Asteri duos à radice caules producit, Matthiolus quatuor.]

CAP. LXII.

ASTER Atticus caulem unum atq; alterum cubitalem erigit, solidum, lignosum, nigricantem, & in ramulos diuisum: circa quem oblonga & utrinq; acuminata folia sunt, duabus unciis longiora, dimidia uncia latiora, nigricantia, hirsuta & aspera, at quæ propè terram, folia è caule exeunt maiora sunt, quæ uerò in summitate minora, flores æstatis exitu in summis uirgis fert Chamæmeli floribus similes: in medio enim luteum habent capitulum, quod instar stellæ undiq; oblongis & angustis foliolis ueluti radiis circumdatur: quibus flaccescentibus luteum capitulum in pappos resoluitur, & unâ cum oblongo semine auolat. Radice nititur in partes & fibras distracta, eaq; perenni. saporè folia habent modicè amarescentem. radices uerò caryophyllatæ aliquem odorem adiunctum habent. Nascitur montanis, lapidosis & herbosis locis: plurimaq; circa lenam & Tubingam.

OXyccum coliculos per terram spargit dodrantes plerumque, setarum modo
tenuis, et in flauo rubentes: paruis & thymo similibus, supernè uiridibus, infer-
nè autè candicantibus aut rubescētibus, singulisque foliolis breui interuallo uestitos.
flores in extremis et capilli instar gracilibus surculis fert admodum paruos, colore pro-
pmodum puniceo: quibus aestate singulae succedunt baccae pisi quantitate, figura ro-
tundae & cordis modo inferius iuxta annexum turbinatae, superius uerò exiguo &
quadripartito umbilico ueluti coronatae, colore foris primum candicantes: mox pu-
niceae & purpureis contiguisque maculis et punctis conspersae: intus uerò in candido
modicè rubentes, & quatuor exiguis cavitatibus parua & ueluti abortiua semina
claudentes. eae unà cum coliculis humi procumbunt, nonnunquam etiam in musco tan-
quam absconditae latent. Radicibus nititur breuibus, capilli modo tenuissimis &
flauis, saporem coliculi & folia habent adstringentem: baccae uerò egregiè & simpli-
citer acetosum. Nascitur incultis, macris, humidis, putridis, uliginosis, muscosisque lo-
cis, ac frequenter iuxta Salsioram, plurimumque propè Vuittembergam.

* Heluetijs Mosbeer, id est, acini palustres, nascuntur enim muscosis & humentibus locis.

Oxycoccum. Aliter uel alia species
pingitur à Dodoneo.

Ricinus. T. 1. 98. p. 288.

*in Rungfel den
see ist die frucht
ein wasser*

DE RICINO. CAP. LXIII.

RICINUS caulem ex uno semine erigit singularem, trium plerumque cubitorum altitudine, aut proceriorem, pollice crassiolem, arundinis modo geniculatum & concavum, glabrum & ueluti in purpura cinereo puluere conspersum, duobus, tribus aut quatuor adnatis ramosum. folia habet do drantis aut pedis latitudine, in septem, octo aut nouem, nonnunquam etiam plures partes incisa, & per ambitum serrata, glabra, mollia & aceri arbori similia, longis, crassis & teretibus pediculis insidentia: ea ubi pediculo iunguntur, neruos ueluti e centro per medias foliorum partes a tergo emittunt. flores aestate fert pedibus pediculis instar longi racemi circumpositos, eosque duplicis generis, inferiores enim antequam aperiantur ferè pili rotunditatem & quantitatem habent, apertis autem caliculis muscoli & pallidi corymbi speciem acquirunt, gracilique pediculo adhaerent: qui in medio iuncturam quandam habet, a qua ipse flos, postquam flaccescere incipit, recedit & decidit, nulla spe secuturi seminis aut fructus post se relicta, steriles enim omnino inferiores hi flores sunt, & tantum rudimenta ac praeludia quaedam. Alterum uero floris genus a molliter aculeatis capitulis procedit, singulaque capitula terna, hirsuta, furcata & rubentia stamina proferunt, quae floris uicem explent: hisce arefcentibus capitula accrescunt, donec paruae castaneae quantitatem consecuta fuerint, ea in tres (ut plurimum) partes ceu utriculos diuiduntur, nonnunquam etiam in quatuor, semina in utriculis singula habet. Ricino animali forma & quantitate aequalia, foris liuido aut maculoso cortice, intus autem candida medulla constantia, lignoso utriculi cortici inclusa. quo propter siccitatem in maturitate repente fisso & contracto, ipsa semina cum impetu & crepitu ueluti tormento aliquo emissa, longius profiliunt. Radice nititur pedali, multifida, candida & semestri, seminis tantum usus est, quod gustu fauces exasperat nauisam & uomitum ciens, intra corpus uero grana aliquot sumpta cum anxietate maxima utrinque purgant. herba ipsa, cum teritur, grauem habet odorem. Seritur in hortis.

DE CUCUMERE *anguino.* CAP. LXV.

CUCUMIS *anguinus*, qui etiam *asininus* appellatur, uiticulos per terram spargit bicubitales, minimi digiti crassitudine, teretes, breuibus aculeis exasperatos, solidos, & anguim modo inflexos. folia fert longis, crassis & aculeatis pediculis insidentia, sex unciarum longitudine, posteriori parte quatuor aut quinque unciarum latitudine, in obtusum mucronem desinentia, superius uiridia, inferius autem pallidiora & crebris, intricatisque uenis rugosa, utrinque tamen aspera. flores ex foliorum alis tota aestate profert, quinque latis acuminatis & flauis foliolis, uncia paulo breuioribus constantes, in quorum medio ternae hirsutae & flauae furculae staminum uicem explent: retro flores hirsutum & oblongum extuberat capitulum, quod flaccescente flore, paulatim una cum suo pediculo accrescit, donec maxime glandis quantitatem superauerit, hoc undique breuibus aculeis armatur, & in maturitate cum splendere, gliscere & candicare inceperit, sponte sua aut leuiter tactum a pediculo recedit, & cum impetu ueluti tormentum aliquod oblonga foris nigra, intusque candida semina una cum aqueo succo ei aculatur, producit etiam alios adulterinos & steriles flores, quos nulli fructus sequuntur, eos a genuinis & foecundis dignosces, quod intus terna, trifida ueluti complicata, & per ambitum crocea, nec hirsuta stamina contineant, nullumque a posteriori parte capitulum producant, quod secuturi fructus rudimentum existat. Radice nititur do drantali, crassitudine sua manum ferè complente, candida, carnosae & semestri,

oblongo rapo simili. Tota planta uehementer amara est, sine aliqua alia qualitate, folius seminis medulla dulcedinem habet, quæ etiam mutes alliceat. quapropter miror Galenum huic semini amarum saporem adscribere libro de facultatibus simplicium, fortè superficiem tantùm gustauit, quæ amara est, non ipsum nucleum, qui propriè seminis appellatione uenit; purgat egregiè aluum succus totius herbæ. Nasçitur asperis locis, circa pagos & rudera, cum uerò feritur, multò maiora folia producit.

Cucumis anguinus. T. 2. 99. p. 832.

Cichorium. T. 1. 91. p. 272.

DE CICHORIO.

CAP. LXVI.

CICHORIUM siue agreste Intybum, caules erigit cubito proceriores, inferius teretes & hirsutos, superius autem angulis striatos, pluribusq; adnatis ramosos, angusta cauitate peruios, donec uiret lentos & infragiles: folia habet circa imam caulium partem dodrantalia ferè per ambitum inæqualiter diuisa, sinuosa, hirsuta, trium plerumq; digitorum latitudine, & in mucronem desinentia, maximè summis uirgis exeuntia, quæ minora etiam sunt, & paucioribus incisuris diuisa, folia uerò quæ ante caulium productionem à radicis capite exeunt, & per terram sternuntur, multò maiora existunt & obtusiora. flores à ueris exitu in foliosis caliculis proferre incipit usq; ad autumnum, rotæ modo in orbem circumpositis foliolis constantes, colore cœruleis, uncia breuioribus, & in extremitate ferratis, stamina

in me-

in medio flore sunt eiusdem coloris, singuli autem flores unum tantum durans diem: manè enim prodeunt, uespere uerò flaccescunt. semina post flores in iisdem caliculis fert oblonga et angulosa, sine pappis hyeme excidentia. Radice nititur perenni, cubitali, bifida plerumq̃, superius minimi digiti crassitudine, carnosæ & candida, per quam lignosus transit neruus. folia incisa paucò lacte manant. tota herba amarum habet saporem, non tamen usq̃ adeò uehementem. Nascitur campestribus & asperis locis, circa regias uias & arua.

DE CICHORIO satiuo.

CAP. LXVII.

CICHORIUM satiuum, quod ab Italis etim Endiuia hortensis seu simpliciter Endiuia uocatur, agresti figura & florum colore similitimum existit, folia tantum maiora minusq̃ incisa habet, paulòq̃ minores flores maioribus foliosioribus hirsutioribusq̃ caliculis insidentes. Radice nititur dodrantali, lignosa, multis capillamentis fibrata, hyeme unà cum herba pereunte. Sapore agreste Cichorium æmulatur, quamuis minus amarescat. Seritur acetariorum causa in hortis Italiae frequentius quàm Germaniæ.

Cichorium satiuum. T. 1. 91. p. 273.*Helenium maius. T. 1. 55. p. 170.*

HElenium maius, quod ab alio nomine Inula siue Inula cāpana uocatur, grādia à radice emittit folia, pedali & cubitali plerumq; longitudine, latitudine interdum do drantali in mucronem desinentia, per ambitum modicè & inæqualiter serrata, superius in uiridi pallentia, inferius autem candicantia, hirsuta & uenis obliquis distincta, uerbasci foliis similia, caulem alternis (ut plurimum) annis fert tricubitalem, digiti crassitudine, nigricātem, in tereti striatum, solidum et singulis foliis (quā inferiora sunt) paulò minoribus ex interuallo uestitum, & in cacumine in adnata ali quot diuisum: à quibus magni & orbiculati flores æstate prodeunt, foliaceis caliculis insidentes trium unciarum latitudine, inæqualibus partibus constantes. in medio enim numerosa, breuia & lutea stamina densum capitulum cōstituunt, quod undiq; longi, angustiq; & eiusdem coloris foliolis radiorum modo circumdatur: hisce flaccescentibus interiora stamina in tenues pappos soluuntur, & unā cum oblongo, gracili, nigro semine auolant. Caulem quibusdam locis non fert, aut raró. Radice nititur perenni, grandi, crassitudine sua manum implente, in pedales partes distracta, foris subruffa, intus autem candida & carnosā, à qua ueluti oculi alia germina exeūt, quibus auullis & positis propagatur, intus in ipsa radice liquor flauus guttatim dispersus continetur. Saporem radix habet feruidum, tenuem & amarum. flores & folia cum parua acrimonia amarescunt, semen foliis acrius est, & nihil ferè amaritudinis obtinet. Nascitur pinguibus & fœcundis campis, à quibusdam etiam in hortis colitur.

DE CHONDRILLA *tenera, [Cichorio simili, floribus è cœruleo modicè in purpureum uergentibus, etc.]* CAP. LXIX.

CHONdrilla tenera, Cichorio, id est, agresti Intybo similia habet circa terram folia, non tamen hirsuta, sed admodum glabra & tenera: è quorum medio cubitalis, tenerq; exit caulis, superius in adnata diuisus, in quibus flores sunt Cichorio similes, modicè in purpuram ex cœruleo uergentes, semen habet oblongum, * Radice nititur perenni, pedali, cubitali aut longiore, digitali crassitudine: foris tenui, squamoso & nigro cortice uestita, intus candida, carnosā, tenera & admodum fragili. Tota herba lacteo turgēt liquore, & gustu dulcis est. Nascitur editis apricisq; uineis & montibus. solum amat albicans, pingue & calcario lapidi mixtum: lenæ itaq; copiosissima nascitur.

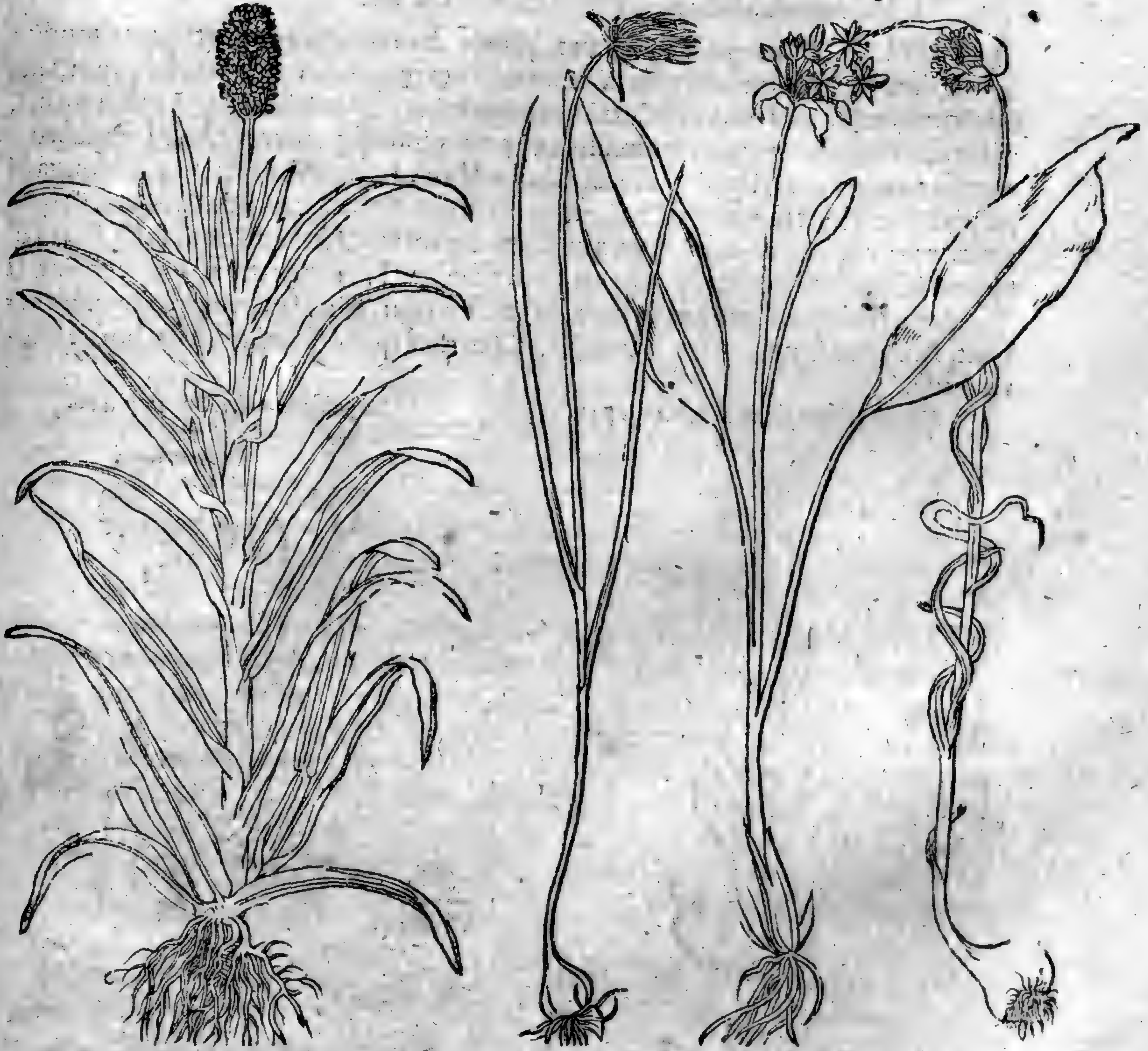
DE MILIO (*uel Panico*) *Indico, quod semestris est frumentum. [uulgò Sorgi appellant.]* CAP. LXX.

MILIVM Indicum tres aut quatuor prægrandes, ex uno grano emittit culmos, septem, decem aut nonnunq; tredecim pedum longitudine, crassitudine digiti, nouenis ut plurimum geniculis interceptos, solidos & maturescēte semine rubentes. folia è geniculis singula profert cubito longiora, trium aut quatuor digitorum longitudine, tritico Bactriano similia, per ambitum minutissimis sed acutis dentibus armata: qui si deorsum mulceantur, teneros digitos etiam uulnerant. è summis uirgis singulæ erectæ spicæ erumpunt foliis inuolutæ, do drante plerumque longiores, quatuor aut quinque unciarum latitudine, plurimis paniculis constantes, & commodo in mucronem desinentes. hæ postquam omnino ex inuolucris æstate prodierunt, flores proferunt exiguos, oblongos, flauos & pendulos, quibus defluentibus spicæ rubescere incipiunt. autumno

tumno uerò cum ad maturitatem peruenerunt, nigricant & granis in ruffo nigricantibus, uulgariq; Milio multò maioribus turgēt. Radicibus nititur multis, obliquis & satis firmis, iis tamen contentum non est. nam increfcente culmo, & in foliis turgente spica, ex inferioribus geniculis undiq; demittit fulcra quædam, quæ, ubi in terram descenderint, radices & fibras agunt. hisce fulcris diuina prouidentia proceris culmis consulit, quo facilius uento resistent, ipsum semen cum lacte coctum rufescit; & simul milii ac orizæ saporem æmulatur, solum amat pingue & humidum.

Milium Indicum. T. 2. 30. p. 660.

Allium campestre. T. 2. 69. p. 748.

DE ALLIO campestri. [Tragus Allia syluestria tria simul depicta exhibet, uti hic ponimus. è quibus medicum syluaticum est, & Germanis nominatur Waldfnoblauch / Kamseren / Gerinsel. hoc Dioscoridis Ophioscorodon esse putat: aliqui ursinum cognominant. Extremorum alterum quod binis folijs pingitur, Caninum uulgò cognominari ait à foetore, Hundfnoblauch, in uineis & locis cultis nasci, unde Ampeloprason esse conijcit. Fuchsius syluestre allium uocat. Wilder Fnoblauch. Alterum quoq; Allij canini speciem facit, sed non describit. hoc an allium campestre Cordi sit, inquirendum. (Id autem esse uidetur, quoniã Fuchsius Germanicum eius nomen prodit. Seldfnoblauch. hoc est, Allium campestre.) Meminit præterea Allij canini minoris, quod alibi depingens Hyacinthum secundum facit.]

CAP. LXXI.

ALLium campestre, ab uno cespite plures erigit indiuiduosq; caules, longitudine plerumq; cubitales, iunceos, solidos & angulosos. Folia circa terram tantum habet dodrãtalia, ualdè angusta, & modicè canaliculata. in summis caulibus sin-

guli erecti sunt corymbi, purpurascensibus flosculis æstate pleni: singulis floribus triquetri, nigricantes & exigui folliculi, qui aperti sena, oblonga, nigraque ostendunt semina, succedunt, semina uni pediculo annexa. Radicibus nititur multis, exiguis, bulbosis, fibratis & inferius crasso uinculo connexis, ita tamen, ut singuli bulbi singulos ferant caules. saporem & odorem Allii habet. Nascitur in campis et pratis, maxime fluuiorum inundationi obnoxiiis lutofo solo.

DE MENTHA corymbifera minore, [quam Itali herbam Iuliam uocant, aliqui Eupatorium Mesue: cuius qualemcumque ex Tragi libris Iconem adiunximus. acuratiorem dedit Matthiolus, Maiorem describit infra, cap. 117.] CAP. LXXII.

MENTHA corymbifera minor, plures ab una radice emittit uirgas, longitudine (ut plurimum) cubitales, admodum graciles & solidas, sesquiuncialibus longitudine, & semuncialibus latitudine foliis per ambitum ferre instar incilis, uestitas. In summis uirgarum furculis, corymbi æstate se proferunt, sole Leonem occupante, exiguis luteisque floribus diu durantibus pleni: quibus exigua, oblonga & palacea succedunt semina. Radice nititur exigua, fibrata, candida & semestri: quæ gustata pyrethri feruorem habet, quo saliuam proliciat. Coliculi uero folia, flores & semina iucundum spirant & uehementem odorem, Menthe corymbiferae maiori et Tanaceto similem, saporem eadem partes amarum, & cum acrimonia tenuem habent. Nascitur in montibus Vuirciburgi, feritur à quibusdam etiam in hortis odoris causa.

Mentha corymbifera minor, T. 1. 175. p. 515.

Sanguisorba maior, T. 1. 157. p. 470.

DE SANGVISORBA *maiore.* CAP. LXXIII.

SANGVISORBA maior, caules erigit cubitales, graciles, angulosos, solidos & ramosos: folia iuxta terram se proferunt, longitudine sesquiunciali, unius latitudine, per ambitum ferræ modo incisa, ut plurimum canalis instar complicata, superius uiridia, inferius cineracea, à dodrantali angulosoq; pediculo exeuntia, ex utroq; latere quina, sena aut plura, in extremitate pediculi unum inter utrumq; ordinem intercedens rectà prominet. in summis caulium furculis circa ueris medium capitula profert oblonga, anteriori medii digiti articulo æqualia rubentibus & palaceis floribus plena, quibus defluentibus semina succedunt angulosa, exiguaq;. Radice nititur perenni, minimi digiti crassitudine, obliqua, foris nigricante, intus rubescente, in plures partes distracta, quæ gustata adstringit. folia & reliquæ herbæ partes glutinosum & dulcem saporem habent, odorem uerò cucumeris. Nascitur in lutosiis pratis, fluuiorum inundationi obnoxiiis, plurimâq; Lipsiæ, Halæ, Merseburgi, etc.

DE SANGVISORBA *minore.* CAP. LXXIII.

SANGVISORBA minor maiori similis, folia tamen & capitula minora fert, flores quoque non paleaceos, sed lanugineos producit, alibi in ruffo candidantes, alibi rubentes, tantum semen maiori æquale habet, & triquetrum aspera superficie. Radice nititur perenni, minimi digiti crassitudine, dodrantali aut pedali, non obliqua sed rectà descendente (nisi quid impediatur) saporem & odorem maiori similes habet. Nascitur lutosiis, calculosis apricisq; collibus, & secus uias.

DE DAVCO *tenuifolio, folijs pastinacæ syluestris, multò minoribus, glabris, etc. [Querendum an hæc sit Caucalis Matthioli.]* CAP. LXXV.

DAVCVS tenuifolius primo anno, quo è semine prodiit, folia tantum profert, syluestri pastinacæ similia, multò tamen minora, glabra & per terram strata. Sequenti postea anno caulem erigit pede proceriorem, teretem & foliis circa genicula præcinctum singulis, iis quæ circa terram sunt minoribus, umbellam in summo caule æstate unam atq; alteram fert, minimis candidisq; flosculis plenâ: quibus singula succedunt duplicia semina ante maturitatem superius rubentia, fatiui petroselino æqualia. Radice nititur annua, admodum gracili & sufflaura, quæ gustu aliquantulum acris est. folia syluestri pastinacæ similem saporem habent. semen uerò feruore cæteras partes uincit. Nascitur asperis, apricis & editis locis, plurimumq; quæ ex Hildesheimia Hanoueram itur, unius miliaris germanici spacio ab Hildesheimia.

DE ALLIO *fatiui multifido.* CAP. LXXVI.

ALLII fatiui duo sunt apud nos discrimina. unum enim capite grandi constat, pluribus nucleis coactū, huius superficies candidis tenuissimisq; uestitur membranis, quæ in uniuersum detrahantur, nucleis adhuc separatim uestitis, folia hoc habet cubitalia, uenosa & canaliculata, sibi ipsis inserta ita, ut caulis figuram ubi omnia coniunguntur exprimant, primo cum deponitur anno neq; caulem, neq; semen fert, an uerò altero ferat uidentum.

Allium sativum multifidum. T. 2. 68. p. 745. Ex duabus his Alliorum formis à Trago exhibitis, altera uulgaris Allij est, capite multifido. alterum Scorodoprasum nominat, ac describit postea cap. 70. libri eiusdem, id est, secundi. Medio matrices mulierculæ (inquit) in hortis Allij genus, etc.

DE ALLIO simplici utroq;. [Lege quæ scripsimus supra cum effigie Allij sativi multifidi.] CAP. LXXVIII.

ALLium simplex, indiuiduūq;, quale in Aegypto nasci scribit Dioscorides, utrum suum peculiare & diuersum à prædictis genus habeat, non ausim affirmare: siquidem apud nos huiusmodi Allium frequenter nascitur, ex utroq; allii genere, cum nucleus aut semen ponitur, quod in nullos nucleos diuidi aptum sit. Præstat ita utriusq; huius Allii simplicis differentiam ostendere: simplex itaq; Allium quod ex indiuiduo maioris Allii nucleo natum fuerit, oblongum est & utrinq; acuminatum, pluribusq; ac candidis membranis uestitur. Quod uerò ex amphicarpo Allio nascitur, è nucleis non gignitur sed semine, non tamen quouis, uerùm eo tantum, quod simplicissimum natura sit, & in nullas partes distrahi natum. cum adoleuit, porri caput magnitudine æquat & globuli rotunditatem habet, unâq; aut altera

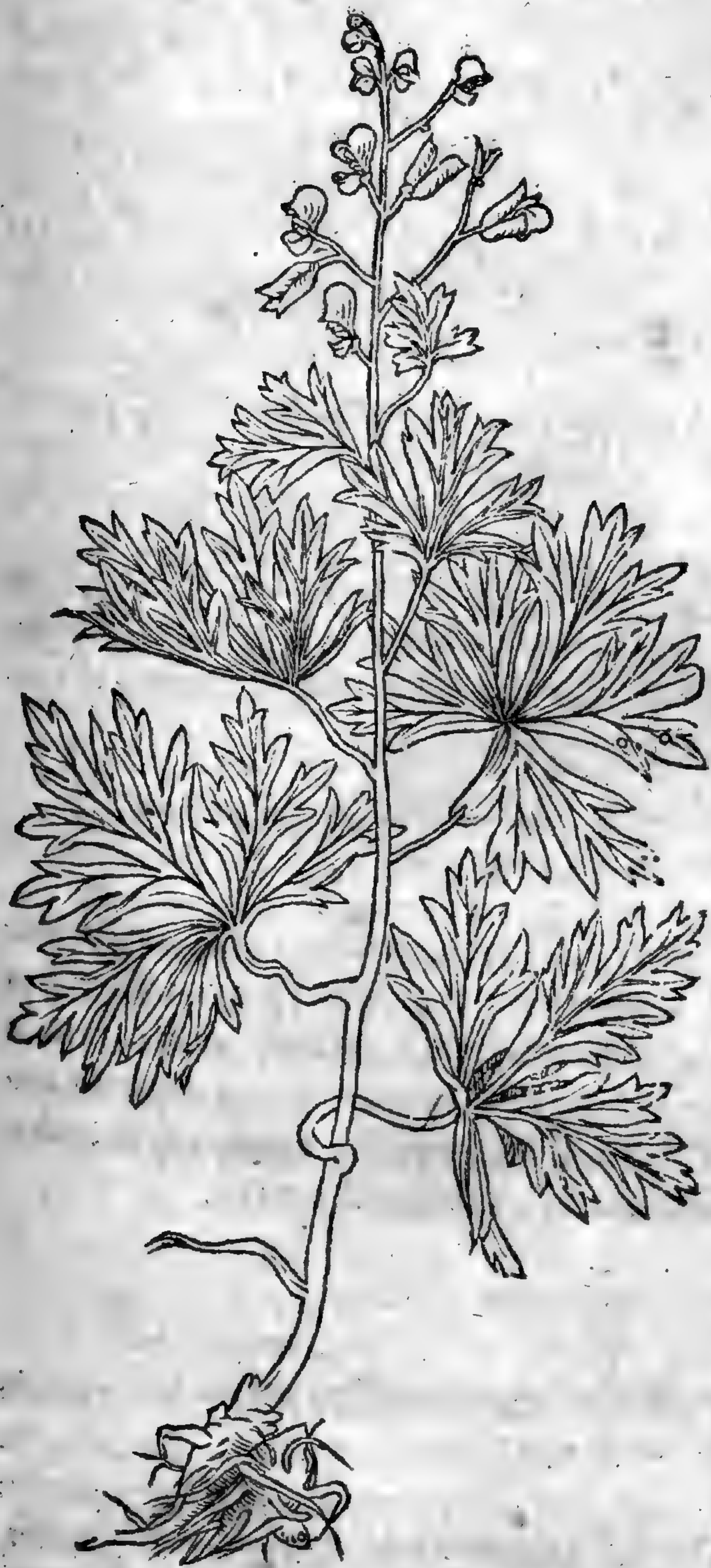
DE ALLIO satiuo amphicarpo, [quod ita cognominat, quòd & radicum nucleis seratur, & seminibus quæ nucleos similitudine referunt.] CAP. LXXVII.

ALTERum satiuū Allii genus, quod amphicarpon appello siue semine, siue nucleis ponatur, caput non adeò grande acquirit, membrana tenuissima & purpurascente circumdatum, quæ sponte etiam rupitur. Nucleos habet non separatim, ut primum genus uestitos, sed nudos ferè, numeroq; pauciores, indiuiduos & caulis basi circumpositos. Caulem emittit prima æstate, utroq; modo satū, cubito proceriorem, teretem & glabrum, ab ima parte canaliculatis foliis uestitum, priori Allio similibus, paulò tamen minoribus. In summis caulibus utriculus candicans enascitur, in longū & acuminatum cacumen desinens: quo crescente caulis sub ipso utriculo bis intorquetur ueluti in spiram, nec rursus in rectū diducitur, antequam utriculus quantitate caput in terra retentum magnitudine ferè æquauerit, & rupta æstate membrana iam maturescencia semina ostenderit, quæ globuli figuram habent, & magnitudine anteriorem partem minimi aut annularis digiti æquant, (colore foris purpureo, intus autem candido,) racemi modo confecta, & substantia acrimoniaq; nihil à capitum nucleis differentia: inter quæ intortæ ueluti caudæ se proferunt rudimentum quoddam futuri floris, sed frustra ostendentes. Vtriusque Allium sapore acerrimum est, & fumofo odore caput tentat.

tera purpurea uelatur membrana, hoc autem omnino Aegyptiaci Allij descriptio-
nem repræsentat, utrumq; autem caule & semine caret, ueluti imperfectum sit, &
quamuis simplex Allium quod oblongum est, altero anno ponatur, non tamen cau-
lem fert, quantumuis adolescat, & in nucleos diuidatur in terra caput. an itaq; sim-
plex Allium quod rotundum est, & purpureum similiter in nucleos diuidatur, &
caule careat animaduertendum.

DE LYCOCTONO satiuo tricarpo, sic enim à triplici siliquarum ordine
nominamus. [Hic sortè Napellus est, qui apud nos in hortis colitur. flori-
bus cœruleis, alicubi purpureis: cuius Iconem Tragus hanc dedit.]
CAP. LXXIX.

Lycotium satiuum tricarpum. T. 1. 82. p. 248.

LYCOCTONUM satiuum, quod à tri-
geminis folliculis tricarpon uocatur,
caules, folia, flores, folliculos & semina syl-
uestri similia fert: suas tamen habet, quibus
ab hoc dignoscitur, differentias. folio est
profundius usq; ad pediculū inciso, nigrio-
re, glabro & inferius supra modum splen-
dente. floribus capacioribus, colore purpu-
reis, folliculisq; in summitate sibi annuen-
tibus, ut plurimum, ternis: in quibus nigra
sunt semina. Radicem habet crassam, mul-
tis nigricantibus cirris fibratam, secus quā
aliæ enascuntur, ueluti oculi aut bulbi, se-
quenti anno caulem producturæ, raro au-
tem una tantum inuenitur radix, cum enim
nō transfertur, in terra se propagat, quo fit,
ut unius cespes multis constet radicibus, si-
bi inuicem cohærentibus. Saporem *

DE LYCOCTONO satiuo pentacarpo, [quod
à quintuplici siliquarum ordine sic nominat Cor-
dus. Flores quàm superius maiores habet, colore
in purpura cœruleos, & candicantes: eiusdē alio-
qui generis proximi, ut apparet.] CAP.
LXXX.

LYCOCTONUM satiuum pentacar-
pon, prædicto simile est, non tamen
adeò profundè secte foliorum partes sunt,
nec adeò splendida: flores quoq; maiores
fert, colore in purpura cœruleos, & candi-

cantes, quibus siliquæ succedunt quinæ, prædicti siliculis longiores, semine nigro
plena. Radicibus nititur tricarpo æqualibus & similibus.

DE ABSYNTHIO. CAP. LXXXI.

ABSYNTHIUM uirgas cubito proceriores emittit, minimo digito paulò gra-
ciliores, striatos, admodum breui lanugine canos & solidos, quibus totis usq;
ad summitatem ramuli adnascuntur semine exiguo, furfuraceo, in nutantibus ueluti

Absynthium. T. 1. 110. p. 335.

racemulis contento flauoq; onusti : quod tantilli æstate præcedunt flosculi, colore lutei, qui concussis uirgis instar pulueris decidunt. folia antequam caules proferat circa radicem habet in latitudinem explicita, et in minimas partes rutę modo diuisa, ab utraq; parte breui, & cinericea lanugine candicantia. quæ uerò in summis uirgis sunt folia, paucioribus partibus constant. Radice nititur digitali crassitudine, fibrata, lignosa & perenni: saporem habet uehementer amarum, tenuem & aliquantulum adstringentem : odorem uerò admodum grauem & acrem: semen cæteris partibus tenuius amariùsq; existit, caput tam gustu quàm olfactu in saporem trahit & aggrauat. Nascitur asperis locis, circa uias, pagos & arces.

DE ABSYNTHIO *dulci.* CAP. LXXXII.

ABSYNthium dulce Artemisiam sapore æmulatur, figura uerò absynthium. Radice nititur similiter ut Absynthium perenni.

DE ARTEMISIA *maiore.* CAP. LXXXIII.

ARTEmisia maior Absynthio similis est herba, per omnia tamen maior. differentia in colore & sapore consistit. caules enim purpurei et spadicei sunt coloris, folia superius uiridia sunt, inferius uerò incana. seminum quoq; capitula magnitudine absynthio cedunt, magisq; rubent. Radice nititur perenni, saporem habet tenuem & iucundum odorem. Nascitur iuxta sepes & profluentes.

DE SATVREIA. CAP. LXXXIIII.

SATVreia siue Thymbra satiua, pedalis & interdū cubitalis est herba, caulem ab ima parte satis crassum, solidum, hirtum & nigricantem habet. Tota herba numerosis geniculis præcingitur, & in plures uirgas diuiditur, ita ut à singulis geniculis bini ramuli alterno positu exeant. folia sub ramulis uncialia plerumq; habet, eaq; angusta & acuminata, superius modicè hirta, inferius ueluti punctis quibusdam distincta. flores æstate in summis furculis fert exiguos, & in candido rubentes, in capitibus ceu breuibus spicis contentos, foliis permixtos: quibus nigra succedunt semina caliculis insidentia. Radicibus nititur lignosis, fibratis, semestribus & inutilibus. folia & flores gustu acria sunt non sine gratia aliqua, odorem habet acrem, & iucundum. Seritur in hortis.

De

Artemisia maior. T. 1. 113. p. 344.*Satureia.* T. 1. 13. p. 45.DE THYMBRA, [id est, *Satureia sylvestris*, quæ è Creta affertur.] CAP. LXXXV.

THYMBRA, quæ sylvestris *satureia* est, *fatiuæ satureiæ* in cunctis similis existit, durioribus tamen & magis hirtis foliis constat. saporem & odorem aciores habet, si uerò nimium gustetur uomitum minatur. Nascitur asperis & saxosis locis, in Creta & uicinis regionibus: unde ad nos affertur. Quæ uerò circa eam nascitur *Cuscuta Paulo Aeginetæ* & reliquis Græcis, *epithymbrum* uocatur.

DE STACHY. CAP. LXXXVI.

STACHYS plures erigit uirgas, longitudine cubitales, & quadrangulas, è quibus per interualla bini, alterno positu exeunt ramuli. folia habet *Marrubio* æqualia, oblongiora tamen. flores æstate circa summas uirgas profert paruos, candidos, hiantes & in quinas partes sectos, denticulatis caliculis (exigui & rari uerticilli modo) coniunctis insidentes: quibus exigua nigraque succedunt semina. uestitur tota herba tenui, candidaque lanugine. Radice nititur fibrata, lignosa & perenni, sapore & odore *Marrubium* emulatur, saporem tamē *Marrubio* habet paulò acriorem, odorem uerò imbecilliolem. Nascitur asperis, & aliquantulum editis locis circa pagos, ut inter *Seburgum* & *Eyslepium*.

* *Steigandorn.* Rara Germaniæ herba.

DE SCOLYMO, [quem uulgò Artischock uocant.]

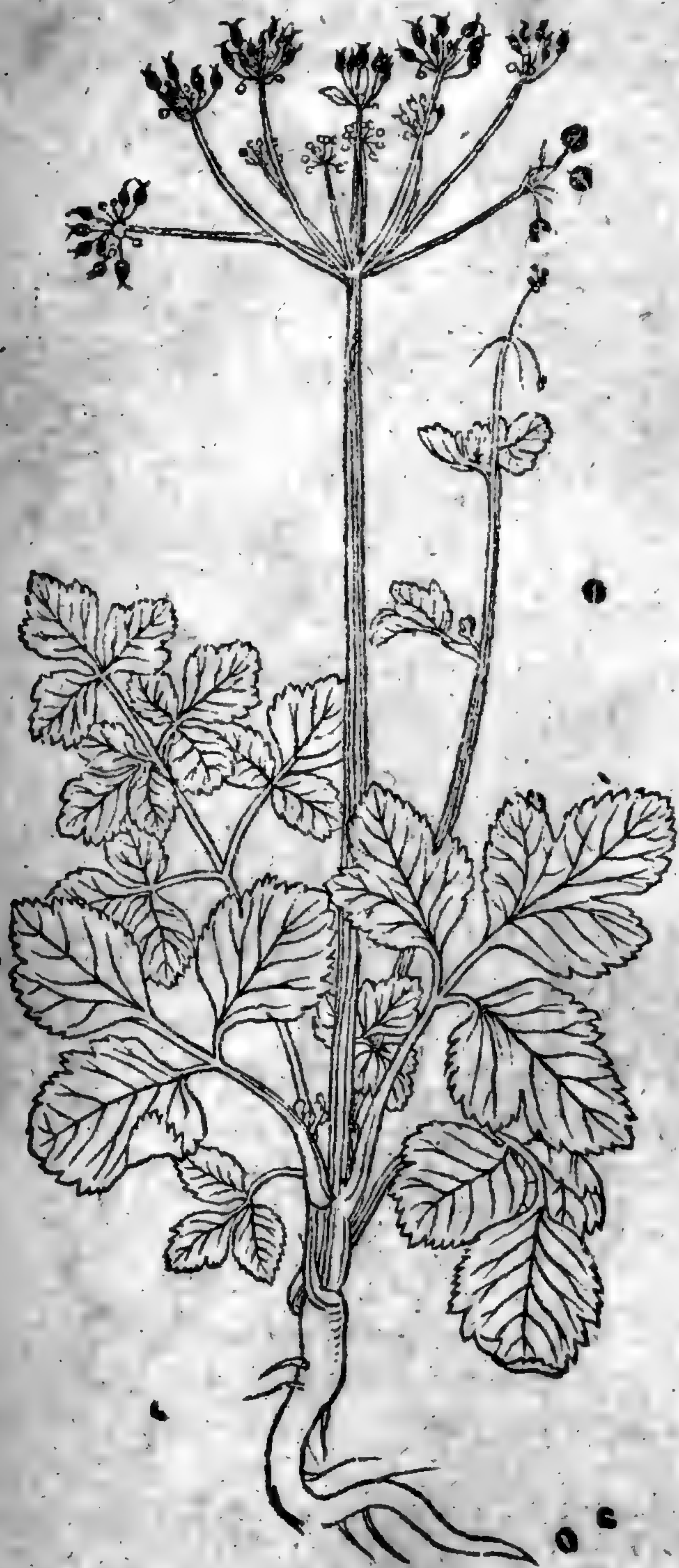
CAP. LXXXVII.

SCOLYmus Carduus est satius, & in cibos receptus, prima qua feritur æstate, grandia profert folia, crassa, angulosa & canaliculata spina. utrinque in dodrantales, rugosas, & in cinericeo colore cauas partes usque ad ipsam spinam secta: quæ & ipsæ suas peculiare diuisuras habent, singulis aculeis armatas. ea hyeme sub niue latent, sequenti uerò æstate caulem emittit sesquicubitalem, striatum & incuruū: in cuius cacumine grande est caput, conii & pineæ nucis figura, aculeatis carnosisque squamis circumuallatum, quod in summitate aperitur circa solstitium, latam comam ostendens, purpureis & capillatis floribus plenam & conferetam: quibus semina succedunt Cnico similia, non adeo tamen angulosa, pauloque minora, colore cæsia & interdum maculis conspersa. Radice nititur cubitali aut pedali, crassitudine sua manum implente, foris nigra, intus candida, & antequam fructificet carnosam. postea uerò lignosa & pereunte: quæ gustu amarescit: folia quoque amarum saporem habent. Seritur in hortis capitis causa luxuriosis Italis, nobis tantum spectaculi uice colitur.

De

DE HIPPOSELINO, [quod uulgò Petroselinum Macedonicum uocant.]
CAP. LXXXVIII.

T. 1. 145. p. 436.

HIPPOSELINUM prima aestate cum e semine prodierit, folia tantum profert Apio similia, multo tamen maiora, sequenti uero anno caulem emittit bicubitalem, angulis striatum, modice concuum, & in adnata seu ramulos diuisum, in quorum summitate umbellae sunt latae Libanotidis figura, antequam diuidantur conferctorum corymborum formam referentes, luteis flosculis plenae: quibus duplicia, grandia, angulosa, nigra cartilagineaque succedunt semina. Radice nititur perenni, dodrantali aut pedali, pollice crassiore, pastinacae satiuae modo indiuidua, foris nigricante, intus candida & carnosae. quae gustu acris, subamara, odorata & aliquantulum feruida existit. Semen acrius amariuscque est, & aromatum praesertim myrrhae odorem habet. folia similes habent qualitates, sed aqueo humore dilutas. Nascitur umbrosis & humentibus locis. In Germania tamen parcius, interim etiam colitur apud nos in hortis.

DE BRASSICA agrestis quadratis siliquis,
floribus candidis, &c. CAP.
LXXXIX.

BRASSICAE agrestis una species cubitalem habet caulem, teretem, glabrum, aliquantulum concuum, & in ramulos diuisum, folia ex intervallo singula profert se-

cus ramulorum eruptiones, trium aut quatuor unciarum longitudine, paulo angustiora, subrotunda, glabra & Brassicae modo carnosae: flores ueris exitu candidos & oblongos fert, quibus singulae succedunt siliculae, digito longiores, angustae, & quadrangulares, oblongo, nigraeque semine plenae. Radice nititur exigua, lignosa, semestri & inutili. Folia Brassicam gustu imitantur: semen uero amariuscque est, & aliquantulum acre. Nascitur pinguibus agris, lento & glutinoso solo.

DE OCIMO Nabathaeo. CAP. XC.

OCIMVM Nabathaeum, uulgari ocimo aequale & simile est, candidioribus tamen uirgis & foliis constat: nec adeo grauem, sed iucundiorum odorem spirat. Seritur in hortis.

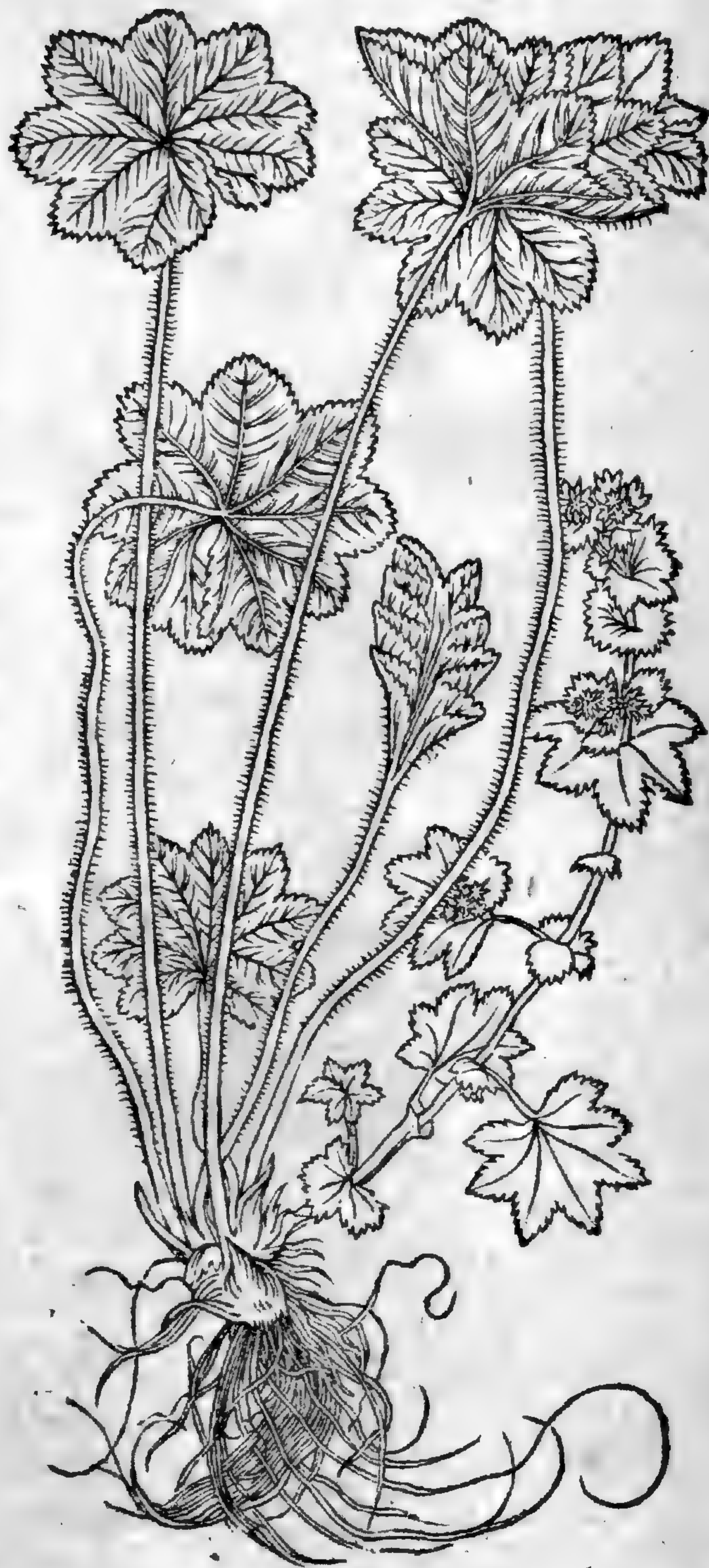
DE OCIMO *caryophyllato*. [Videtur de eo sentire, quod inter Ocimi genera minimum est.] CAP. XCI.

OCIMVM *caryophyllatum*, praedictis quidem simile est, sed multo minoribus uirgis assurgit, minoribusq; foliis constat, iisdemq; candicantibus. odorem habet inter utrumq; Ocimum & Caryophyllas medium, unde nomen inuenit. Seritur in hortis.

Ocimum caryophyllatum. T. 1. 8. p. 30.

Drosium. T. 1. 174. p. 511.

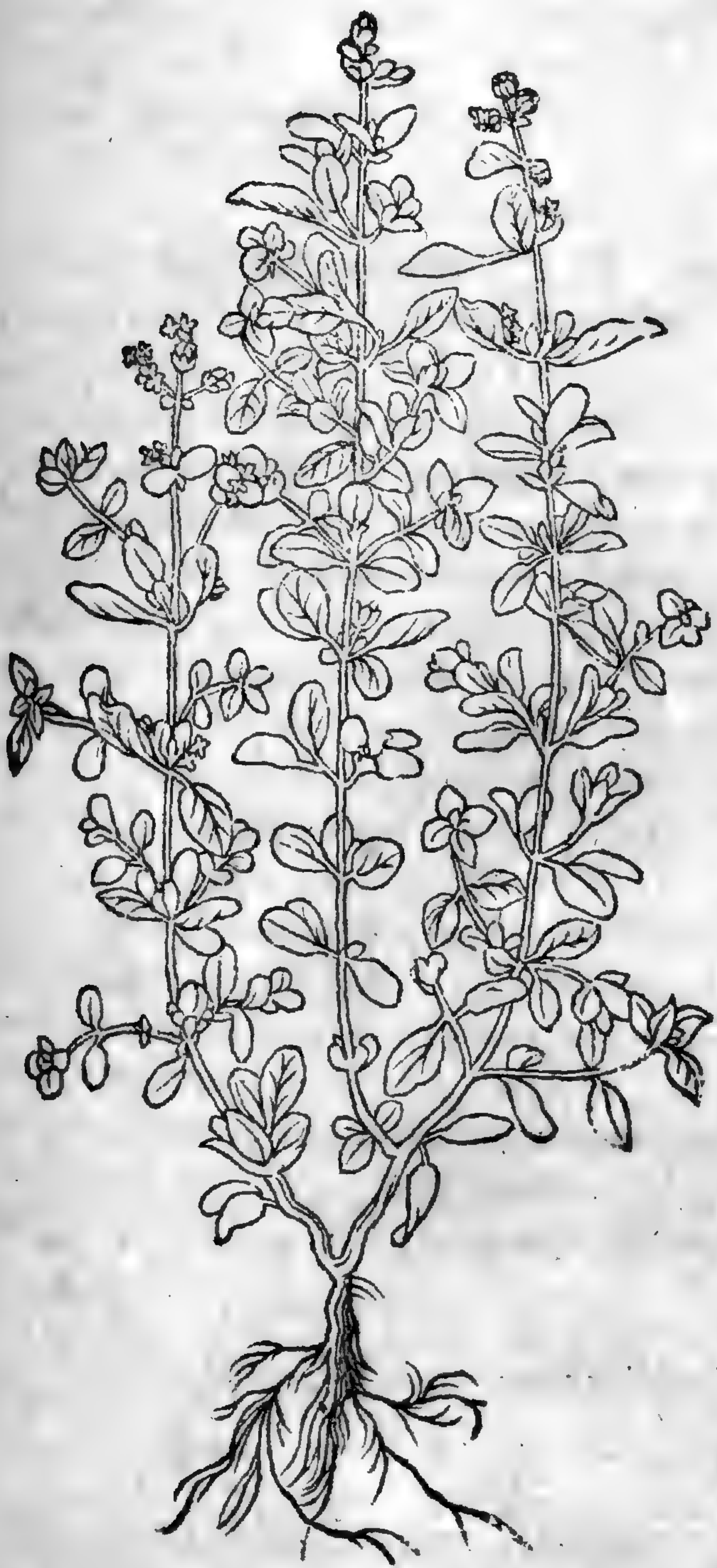
DE DROSIO, id est, *Alchimilla*. [Nomen e Germanico finxit.] CAP. XCII.

Δροσικὴ seu Δρόσιον, siue *Viāctison*, quam uulgò *Alchimillam* uocant, do drantales plerumq; emittit pediculos, eosq; iunceos, propemodum teretes & leniter hirtos, in summitate singula folia ferentes, superius uiridia, inferius pallida, & antequā explicentur tunicae modo complicata, cum uerò se explicuerint, quinque unciarum quoquoersus latitudinem acquirunt, rotundaq; fiunt, praeterquam quod per ambitum plerumq; octonis profundis incisuris diuisa sint, & quae inter eas partes seu spacia sunt, semicirculum expriment, & ferrae modo incisa sunt. praeter eas sectiones sinum adhuc habent usq; ad pediculum recedentem, a pediculo singuli nerui ad parti-

partium extremitates transeunt, ipsis foliis ros in guttas coactus continetur, nonnunquam etiam singulis incisuris ros Margaritarum modo insidet, unde etiam Græcū & Germanicū nomen accepit. Coliculos ueris medio dodrantes, iunceos, teretes hirtosque emittit, exiguis foliis interceptos & in plura breuia adnata & furculos diuisos; in quorū summitate minimi luteique flores sunt, substantia muscoli, & post hos tantilla semina, quæ uix uisu percipi & dignosci queant. Radice nititur minimi digiti crassitudine, foris nigricante, intus autem flaua, ferè lignosa & perenni, à qua undique numerosæ exeunt fibræ. tota herba adstringit, maximè autem radix. Nascitur pinguibus, herbosis, frutescentis & editis locis.

DE SAMSUCHO. CAP. XCIII.

T. 1. 9. p. 33.

SAMSUCHUS quæ Latinis Maiorana uocatur, odoratus frutex est caudice breui, minimi digiti plerumque crassitudine, multis dodrantalibus ramulis, iisdemque in latitudinem expansis fruticosus, foliis uersitur totus, in rotundo oblongis, tenuifolia Nepetæ similibus & æqualibus, mollibus, leniter hirtis, & hyeme uirentibus. Flores æstate fert in summis furculis admodum exiguos, muscosos & candidos, ab exiguis squamosis hirtisque capitulis prodeuntes: semen iisdem capitulis continetur admodum paruum, colore spadiceum. Radice nititur multifida, lignosa & perenni. semine satum eadem æstate fructificat, & binos è singulis geniculis ramulos profert, postquam uerò adoleuerit incertus fit ramulorum ordo: odorem habet fragrantem, admodum iucundum & suauem, saporem uerò tenuem, & subacrem. Caput tam gustu quam olfactu ueluti futuro somno mulcet & mitigat. Colitur apud nos in hortis.

DE ROSMARINO syluestri seu maiore. CAP. XCIIII.

ROSMARINUS syluestris seu maior, odoratus est frutex, caudice assurgit digitali aut pollicari crassitudine, pluribus cubitalibus bicubitalibusque uirgis ramosus. folia circa uirgas breui interuallo fert sesquiūcia

lia, angusta, superius uiridia, inferius autem canescentia, modicum ab utroque latere inflexa & Chamæpeuce similia, quæ hyeme non amittit, flores uerè in uirgis secus folia profert paruos, hiantes, colore in cœruleo candicantes, denticulatis caliculis insidentes, pauca stamina exerentes, quibus exigua nigraque succedunt semina, (quamuis Plinius illi falso semen neget.) Radice nititur lignosa, in plurimas fibras distracta & perenni. Odorem habet suauem, iucundum, simulque grauem, saporem uerò tenuem, modicè feruidum, subamarum & saliuam elicientem Nascitur in Narbonensi Gallia.

Rosmarinus minor. T. 1. 17. p. 55.

ROSMARINUS minor seu tenuifolius, uirgis, foliis, floribus, semine & reliquis facultatibus maiori similis est: præterquam quod minoribus cōstet hisce partibus, odorem etiam suauiolem nec adeo graue spirat. Colitur apud nos in hortis.

DE PITYOSPERMO. [Finxit hoc nomen Cordus à resinaceo seminis odore saporeq;. Memini hanc herbam locis Helueticorum montanis inuenisse, & in horto plantasse, folijs cicutæ, semine oblongo, etc.]

CAP. XCVL

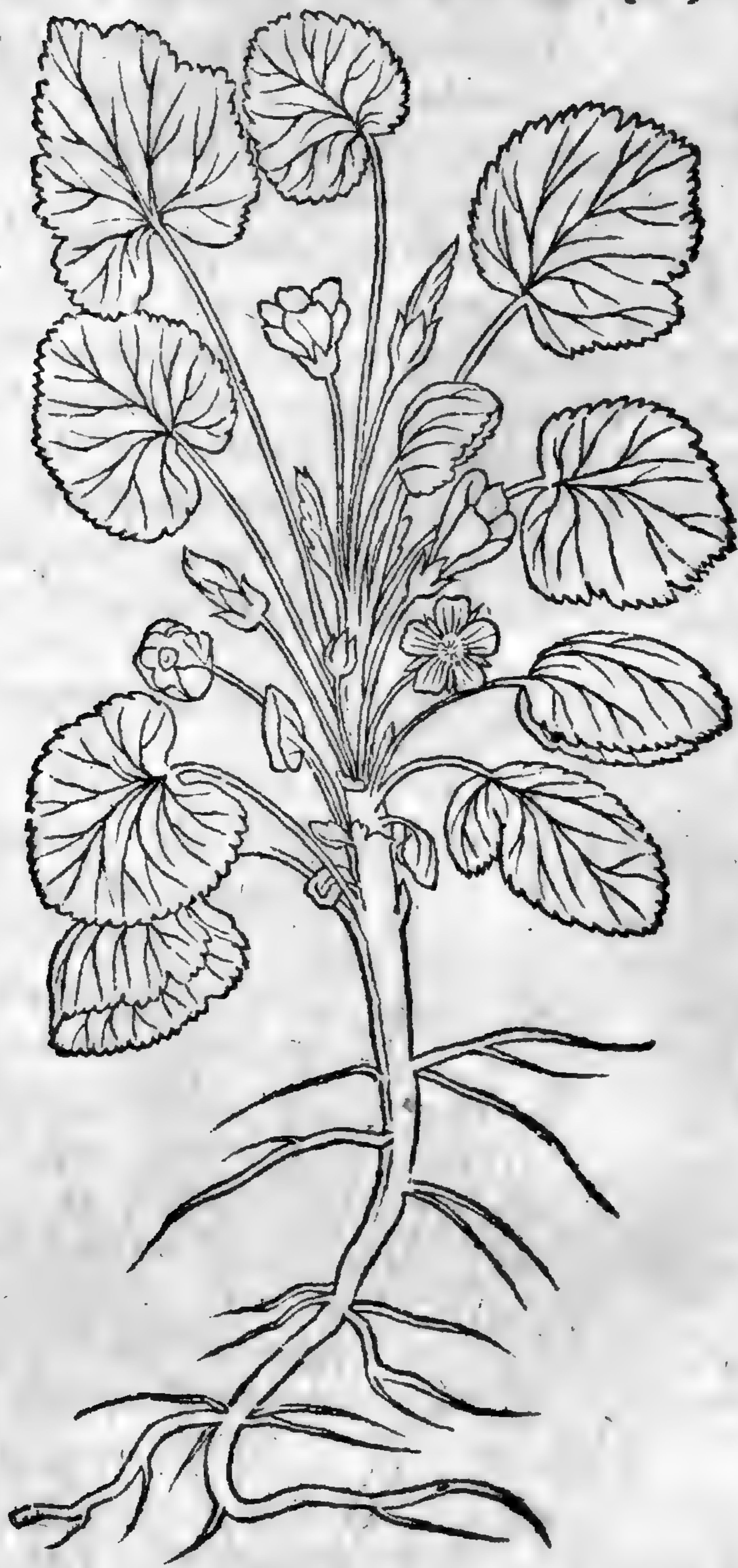
PITYOSPERMON caules emittit cubito multo proceriores, geniculatos & striatos. folia à radice profert longis pediculis in latitudinem diuisa, cicutæ similia, præterquam quod hirsuta sint, et paulo maiora. umbellas in summis caulium uirgis fert ammio æquales, ueris exitu exiguo cãdidoq; flore plenas: quibus duplicia succedunt semina, cumino multo longiora, angulis striata, nigricantia, & substantiæ artilaginea. Radices habet perennes, ab uno cespite in plures dodrantaes aut pedales partes distractas, minimi digiti crassitudine, colore candidas, fibratas & interdum foris nigricantes. à quarum capite alię exeunt radices geniculis præcinctæ, sub terræ superficie sparsæ, quibus se propagat. Ra-

dix gustu ferè Gallicam pastinacam imitatur. Semen resinaceum habet tum saporem tum odorem, & radice efficacius est. Nascitur umbrosis, lapidosis, humentibusq; locis, solo subpingui iuxta gelidos riuulos, opacis montibus & syluis delabentes.

DE MALVA syluestri supina, [alij minorem uel pumilam cognominant. est autem uulgarior, & ubiq; obuia.] CAP. XCVIL

MALVA syluestris supina caules per terram spargit cubitales, teretes, uirides & solidos, in quibus folia sunt longis pediculis trium unciarum latitudine (nonnunquam etiam latiora) per ambitum serrata rotundaq;, præterquam quod ab una parte in profundum sinum recedant usq; ad pediculi annexum. Flores secus folia fert paruos quinquefolios, alteri syluestri Maluę similes, minores tamē, in candido rubentes, quibus exigua succedunt semina in orbem disposita. Radice nititur (uide an perenni) longa, neruosa et cãdida, folia, caules, et semina gustu glutinosum lentorem remittunt. Nascitur circa hortos, sepes, pagos & rudera.

De

Malva sylvestris supina. T. 1. 120. p. 369.

DE OLSENICHIO. CAP. XCVIII.

HERBA quam Germani Olsenich appellant, folia à radice profert in latitudinem explicita, media inter cicutæ & pastinacæ foliorum figura et magnitudine: è quorum medio caulis assurgit sesquicubitalis, non adeò crassus, angulis striatus et geniculatus. folia in geniculis singula ferens, inferioribus minora. umbellas gestate in summis ramulis fert anetho similes, candido exiguoq; flore plenas, quos Anetho similia & duplicia semina sequuntur, minora tamen. Radice nititur perenni, foris subnigra, intus candida, ab uno capite minimi digiti crassitudine, in obliquas, tenues & dodrante paulò breuiore partes distracta: quæ gustu feruida, tenuis & subamara existit, semen similes habet qualitates. Nascitur uliginosis, putridis palustribusq; locis, iuxta Alnorum truncos, nonnunq; etiam in eorum musco.

DE SANTONICO maiore, [quod serè magnitudine tantum à sequenti differt.] CAP. XCIX.

SANTONICUM maius Absynthio cognatus & odoratus frutex est, caudicem habet pollicari crassitudine numerosas, cubitalesq; uirgas emittentem, tenera canaq; lanugine obductas, uncia longioribus, canis & Ericæ modo in breuissimas carnosasq; partes diuisis, & hyeme durantibus foliis undiq; uestitas. In summis uir-

gis flores lutei sunt, breuibus staminibus in paruum orbem dispositis facti; semē habet tenue & furfuraceum. Radice nititur lignosa, in plurimas fibras distracta. Saporem folia, flores & semina leniter amarum tenuemq̄ possident, odorem uerò iucundum & aromaticum. Colitur apud nos in hortis, in Narbonensi uerò Gallia sponte nasci fertur, si Dioscoridi & iis, qui nostra ætate ibidem genitam uiderunt, credimus.

DE SANTONICO minore, [id est, Chamæcyparisso uulgari.]

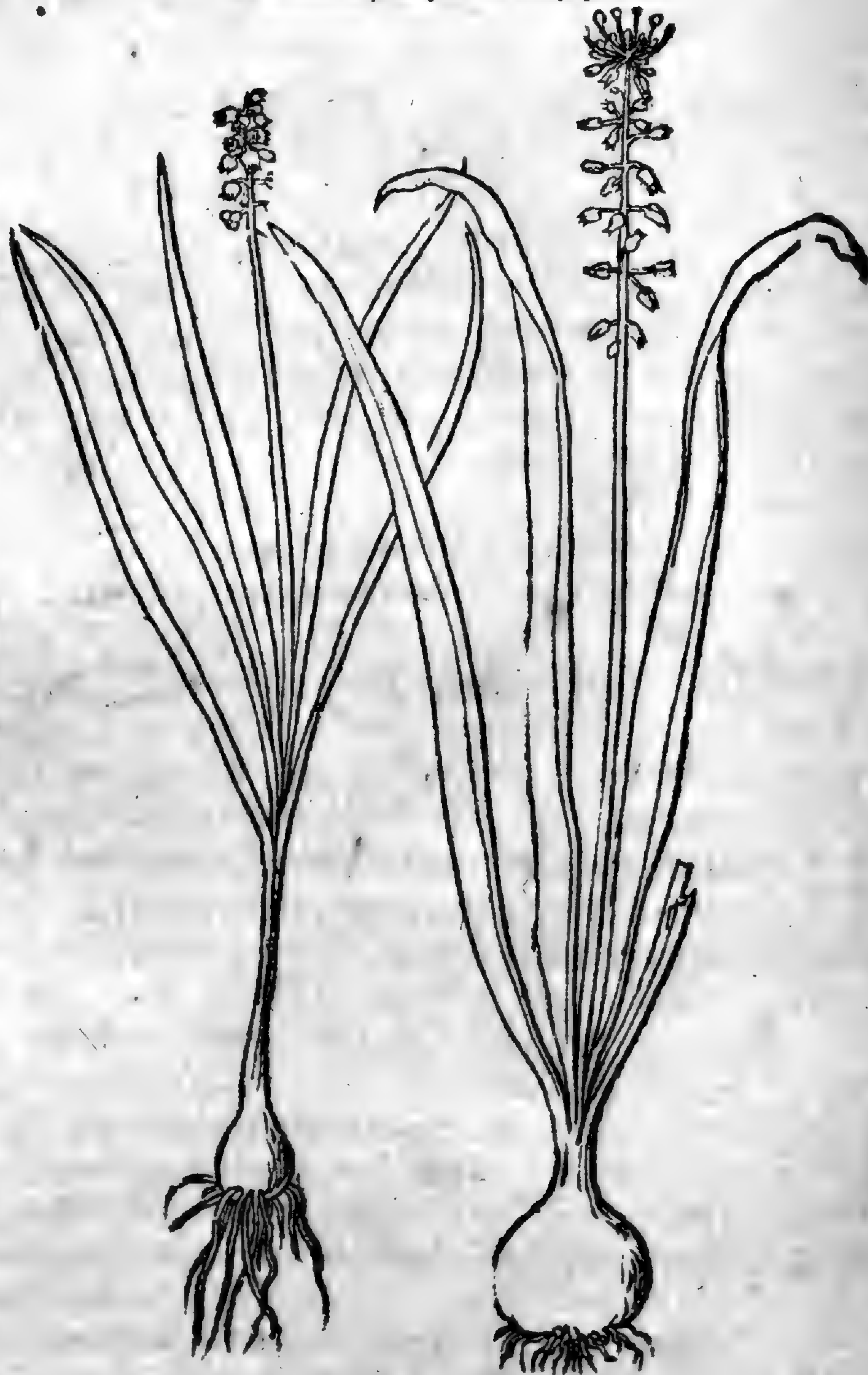
CAP. C.

SANTONICUM minus, quod à Plinio Chamæcyparissus uocatur, maiori in cunctis simile est: paulò tamen minoribus uirgis & foliis constat, remissioresq̄ habet cum saporem tum odorem. Colitur similiter apud nos in hortis cypressi nomine, quamuis Cyparissus siue Cupressus procera sit arbor: à qua hoc nomen ad hunc odoratum fruticem translatum est, ob aliquam foliorum (quam cum arbore habet) similitudinem. Nascitur & hoc copiosissimè in Narbonensi Gallia.

Santonicum minus. T. 1. 24. p. 77.

Hyacinthus syluestris. T. 2. 79. p. 772.

DE HYACINTHO syluestri. [Idem est, ni fallor, aut planè cognatus, Hyacinthus maior Tragi et Fuchsj, cuius iconem addimus: quanquam cœruleis floribus, cum Cordus suo purpureos tribuat.]

CAP. CI.

HYACINTHUS syluestris, folia statim à radice profert dodrantalia, nonnunquã etiam longiora, latitudine ferè semunciali, recti uenia, canaliculata, & in teram incli-

inclinata: e quorum medio caulis assurgit, do drante (ut plurimum) procerior, sine foliis teres, uiridis, crassitudine culmi, & inferius rubentibus maculis conspersus: in cuius summo coma est purpureorum * & deorsum procumbentium florum plena, singuli autem flores oblongi, teretes atq; ab ima parte latiores, concavi, præclusi q; sunt: sub ipsa coma alii flores sunt prædictis similes, sed latiores, pallidiores, & positi rariores: quibus singuli triquetri & exigui succedunt folliculi, neq; deorsum nutantes, neq; sursum erecti, sed cauli, pediculo breui ueluti inserti, & recta eminentes: qui in maturitate tribus commissuris aperti, terna semina figura omnino rotunda, nigra, & substantia cartilaginea, ostendunt. Radicem habet perennem, bulbosam, mediocris iuglandis quantitate, tenui nigricante q; membrana uestitam, intus candidam carnosam q; tunicis compositam: inferius tenuibus candidis q; capillamentis terræ inhærentem. Tota herba lentum, glutinosum & aquetum saporem habet: semen uero gustu subamarum & modicè acre est. Abrupti folliculi, caules teneri & folia lentum in trahendo sequacem & clarum humorem remittunt. Nasctur apricis tumulis mediocri solo.

* Verus est Hyacinthus medicorum. Nasctur autem Schenberge bey Hetstetb: ubi propter floris colorem Breünlingf appellant.

DE LIMNOPEUCE: [fictum est nomen ab eo, quod in stagnis nascatur, folijs Tædæ seu Piceæ.] CAP. CII.

LIMNOPEUCE singulares erigit caules, iunco multo crassiores, in tenuitatem desinentes: e quibus breui admodum interuallo folia exeunt Tædæ similia, breuiora tamen, molliora q;: quibus singula adnascuntur ceu grana milio minora. Radicibus nititur perennibus, transuersis, nigricantibus: plurimis capillamentis fibratis, & in limo hærentibus, quibus se propagat. Herba ipsa insipida est, & modicè styptica. Nasctur in lacubus & stagnis, inter Eislebium & Seburgum.

DE PHYLLITIDE lacustri. [Potamogetoni cognata est herba, folijs Phyllitidis. nascitur q; in nostro Felium lacu, si bene memini.] CAP. CIII.

PHYLLITIS lacustris, ex limo sub aqua uiticulam profert, longam, teretem, orlorinæ pennæ crassitudine, foris Tiphæ modo asperam, hirsutam & fuscam: intus autem uiridem, & concavam, e qua raro interuallo aliæ oriuntur uiticulæ, iuncea gracilitatis, foris uirides & glabræ, intus autem concavæ, quæ ubi supra aquam emerferint, folia ferunt Betæ aut Phyllitidi similia: minora tamen, colore in uiridi pallida. Tota herba gustu dstringit. Nasctur in lacubus, copiosissima q; in lacu qui est inter Seburgum & Eislebium.

DE TESTICULO bifolio. CAP. CIIII.

TESTICULUS bifolius, duo à terra profert folia, Lilio similia, latiora tamen: e quorum medio caulis assurgit cubitalis, tenuis et angulosus, minimis singulis q; foliis ex interuallo uestitus in summo caule ex foliorum alis candidi flores auiculæ uolantis figura, prodeunt: e quibus à tergo unciali longitudine exeunt caudæ tenues concavæ q;, in fundo melleum succum continentes, per caudas ueluti per uitrum transparentem. Radicibus nititur geminis maturæ oliuæ aut cæreii oblongi q; pruni ferè magnitudine, iisdem q; oblongis & caudatis: supra quas aliæ tenuiores exeunt, Damasonii radicibus æquales. Sapore pratensem Palmam imitatur. Nasctur pingui, herbosos q; solo raris arbuftis obseffo.

PALMA montana Hyacintho similia est terra profert folia, paulo tamen maiora. Est quorum medio caulis exit Bifolio testiculo similis, similiterque foliolis uestitus, non tamen angulosus, sed teres. Flores etiam fert similes, numerosiores tamen & minores, colore purpureos. Radices habet geminas, pratensi Palmæ similes, maiores tamen: quæ gustu reliquas Testiculorum species æmulantur. Nascitur in montibus pingui solo.

DE LILIAGINE. [Phalangium aut Phalangium hanc aliqui putant: quod hæc ferè apud nos effigie nascitur.] CAP. CVI.

LILLAGO statim à radice folia profert Hyacintho similia, angustiora tamen. Est quorum medio caulis assurgit cubitalis, aut aliquando maior, tenuis, teresque, superius uno atque altero interuallo singula habens folia, prædictis multo minora. In summo caule et adnatis flores producit sex, oblongis uncialibusque foliolis constantes.

† uel potius Asphodelo uero

Est mediis floribus, luteis apicibus, stamina prominent, in summa Lilio † similes flores sunt, multo tamè minores, nec ita resupinatis partibus repandi. Radicibus nititur multis, culmi crassitudine, lentis, pinguibus, glutinosis, perennibus, ab uno capite † in diuersas partes distractis, longitudine doctantis. Saporè habet glutinosum & nauseosum aliquantulum. Nascitur editis apricisque locis, iuxta rara & parua arbusta.

† ut etiam in Asphodelo.

* Nos Asphodelum Germanicam uocamus, propter radicum & florum similitudinem, seminumque formam & colorem conuenientem.

Phalangium

Alisma quorundam

DE DAMASONIO tenuifolio. [Id uidetur hæc quam exhibemus, aut proxima genere herba, syluis & montibus nostris non infrequens. Duæ aut tres eius species, magnitudine colorèq; florum præcipuè differunt. Sed flores in nostro non uidetur foliacei: quamobrem accuratius perpendendum fuerit.] CAP. CVII.

DAMASONIUM tenuifolium caulem habet dodrantalem aut pedalem, teretem ac leniter striatum, per interualla acuminata, & liliacea folia proferentem: tenuiora tamen & uenis durioribus striata, ipsum caulem quæ ab eo exeunt amplectentia: super folia usq; ad caulis summitatem, ueris exitu flores se proferunt candidi, foliacei, nullos apices habentes, quorum media pars ceu luteum labrum exerit. Semen * Radicibus nititur tenuibus, perennibus, forma & substantia syluestri Damasonio similibus. Saporem habet amarum, glutinosumq;. Nascitur editis & opacis locis, solo pingui.

* Helleborine Dodonæi.

DE DAMASONIO Calliphyllon, [altera specie superioris.] CAP. CVIII.

DAMASONIUM calliphyllon, tenuifolio Damasonio floribus, semine, caule & radice simile est: caulis tamen paulò crassior est: folia uerò multò speciosiora habet, media inter syluestre Damasonium & Polygonatum figura, paulò tamen minora pulchrioraq;. Nascitur pingui nigroq; solo, Alabastrite aut Gypsarium saxum obtegente, plurimumq; iuxta Northusium, ad Hercyniam syluam.

T. 1. 40. p. 128.

DE ANEMONE tenuifolia. CAP. CIX.

ANEMONE tenuifolia caulem erigit cubitalē, teretem, striatū, solidumq;, statim à terra ex interuallo folia proferentem, Nigellæ aut Chamæmelo equalia, & in adnata se diidentem: in quorum summitate singuli sunt flores minoris Helleborinæ aut Chamæmeli floris figura, quorum medium in purpura nigricat, reliqua pars uerò puniceo colore fulget: in medio flore incisum est capitulum pineo cono simile, paruis nigrisq; staminibus cinctum. decidentibus ueris exitu florum foliolis capitulum increfcit, donec sesquiunciam consequatur longitudinem, totumq; horreat aculeatis seminibus, obliquo ordine circumuolutis. Radice nititur minimo digito graciliore fibrata, lignosa & semestri. foetent aliquo modo triti flores & gustu ferè insipidi sunt, nisi tantillam possiderent amaritudinem. Nascitur pinguibus aruis in segete.

* Non est hæc Anemone, ut neq; sequens: sed Chamæmalum Eranthemum Dioscoridis: cuius semina ad frangendum calculum efficacissima sunt: Turingi uocant Teuffelsauge / propter colorem florum, prunæ non absimilem, quasiq; ardentem. Acrimoniam nullam habet, quæ propria est Anemone.

DE ANEMONE tenuifolia altera, [colore tantum floris alio. Vide scripta cum præcedenti.] CAP. CX.

ANEMONE tenuifolia altera, iam descriptæ in cunctis similis est, præterq; quòd flores pallidos habeat, in medio tamen similiter nigricantes. Nascitur iisdē, quibus præcedens, cui gustu etiam respondet.

h iii

DE CORALLOIDE, [cui nomen finxit à radice albo Corallio simili. Aliqui, ni fallor, Saniculam albam uocant. alij temerè aconitis adnumerant, nos Iconem à Ioanne Kentmano acceptam apposuimus.] CAP. CXI.

Coralloides.

Coralloidis alia species.

CORALLOIDES caulem emittit cubitalem, iunceæ gracilitatis, inferius nigricantem. folia propè terram habet sex aut septem, ab uno pediculo prodeuntia, aliquatenus Cannabi similia; in summo caule uerò multò minora paucioraq; in quorum alis parua ueluti baccæ hærent, colore in purpura nigricantes, & in partes modicè incisæ: an aliud quoq; semen habeat uidendum. Radice nititur perenni, trã uersa, adnatis inæquali, candida & dum eruitur splendenti, albo Corallio simili, unde nomen inuenit: quæ gustu acrem & subamarum habet saporem, ceu Raphani aut Rapi cortices. Nascitur umbrosis mōtibus, solo pingui saxa tegenti: plurimãq; inter Stolbergum et Northusium ad Hercyniam sylvam.

* Aliqui consolidam Sarracenicam nominant. Est autem Aconiti species, baccata sub folijs & non flore, quæ fert puniceum. Sapor radicis est nasturtij.

DE ACONITO monococco. [Solani non Aconiti generibus adnumerari hæc herba debet: quoniam & refrigerat, & acinos habet ceteris Solanis similiter.] CAP. CXII.

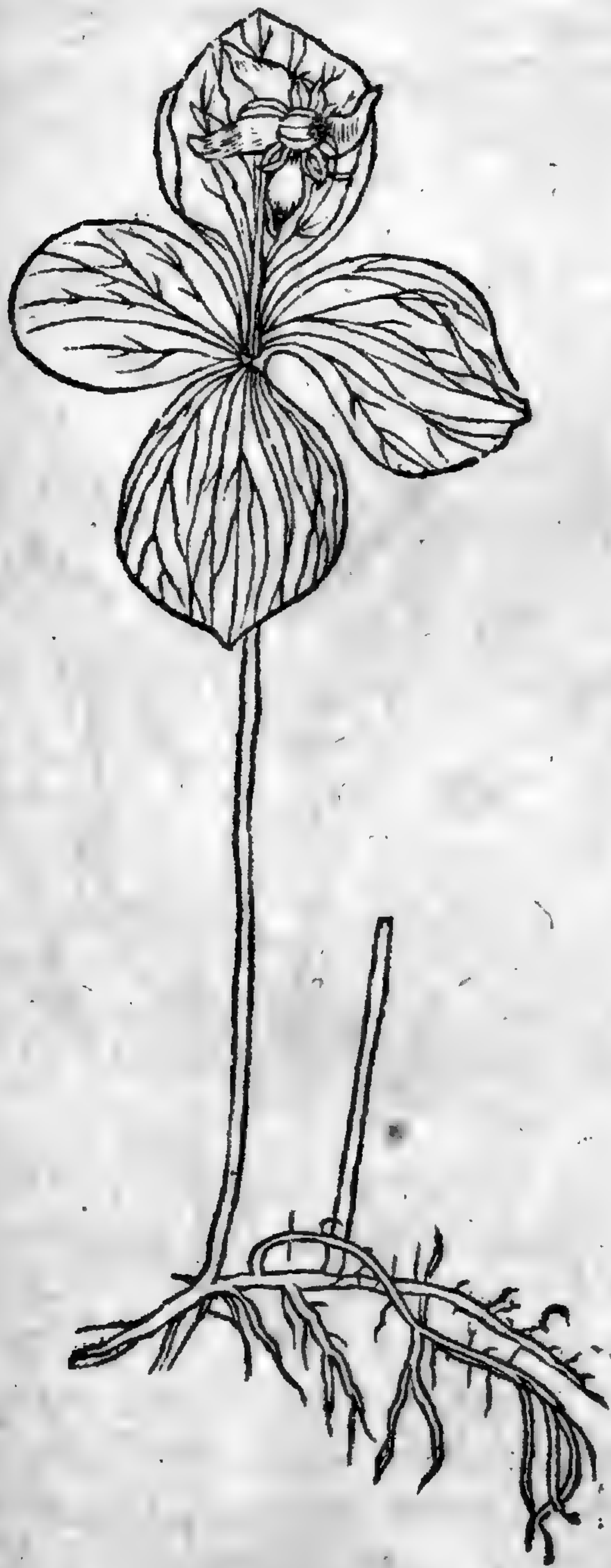
ACONITUM seu Pardalianches monococcon, caulem erigit teretem, singularem & iudiuiduum, longitudine dodrantalem aut maiorem, in cuius summitate

rate folia sunt plerumq̄ quatuor, rarissimè autem plura, Parietariæ & Cyclaminis aut Hederæ figura, paulò tamen maiora, utrinq̄ in acumen fastigiata, sed anteriori parte obtusiora, æqualiter ab inuicè distantia, & sibiipsis in uno centro iuncta. è medio foliorum breuis & gracilis oritur pediculus, similiter quatuor oblongis, paruis acuminatisq̄ foliolis circumdatus, è quorum interuallis alia quatuor multò minora tenuioraq̄ erumpunt, & ex illorum medio rursus octo prodeunt stamina, luteo polline conspersa, quæ paruum, purpureum, concavum, cubòq̄ obtusis angulis similem florem, eundemq̄ singularem circumdant, quatuor apices plerumq̄ eiusdem coloris habentem, ex quo paulatim rotunda nigraq̄ bacca gignitur. Radice nititur lōga, gracili, geniculata, foris subfusca, splendente, è geniculis laterales sub terra uiticulas spargente, transversa & perenni: quæ gustu cum amaritudine adstringit, simulq̄ insipida ingrataq̄ dulcedine & tenuitate nauseosa palatum afficit. Nascitur umbrosis locis, solo, ut plurimum, pingui.

* Germanice, Eynbeer.

Aconitum monococcum. T. 1. 102. p. 308.

Dracunculus primus. T. 2. 81. p. 777.

DE DRACUNCULO primo siue Polyphyllo.

CAP. CXIII.

DRACUNCULUS primus siue polyphyllus, quem recentiores Lupo crispum ab incisis foliis appellant, caulem erigit rectum, tripedalem, crassitudine digitali, teretem, glabrum leuèmq̄, uersicoloribus maculis, maximè purpureis conspersum & uarium, serpenti adeò similem, ut etiam cauto ex improviso oblatu serpens

h iij

esse credatur . folia habet do drātalīa, acuto rumīci similia, quīna, sena aut septena, in uno pediculo simul coniuncta. in summo caule ueris medio inuolucrū foliaceū fert lō gitudine do drātalī, quo aperto pistillus prodit aro similis, multò tamē maior et post hūc oblōgus racemus, primū uirīdibus, in maturitate autē puniceis baccis factus: in quibus crocati sunt durīq; nuclei. Radice nititur perēni, crassa, rotunda, bulbosa, candida, tenui cortice uestita, magnitudine mediocris malī, multis candidisq; capil lamentis fibrata, cui oculi ceu exigui bulbi adnascuntur, quibus in terra se propa gat. Tota herba Aro nostrati gustu & reliquis facultatibus respondet, paulò tamen efficacior existit. Colitur apud nos in hortis, in calidioribus uerò locis sponte um brosis locis, & iuxta sepes prouenit. In comparatione saporis cum Aro hoc sciendū est, quòd Aron in calidioribus regionibus minimè acre sit, apud nos uerò acerrimum, & facultate Dracunculo proximum.

DE DRACUNCULO altero seu henicophyllo, [folijs Ari, maioribus, & maculis candidis conspersis. Matthiolus hunc Dracunculum maiorem, uocat & pingit.] CAP. CXIII.

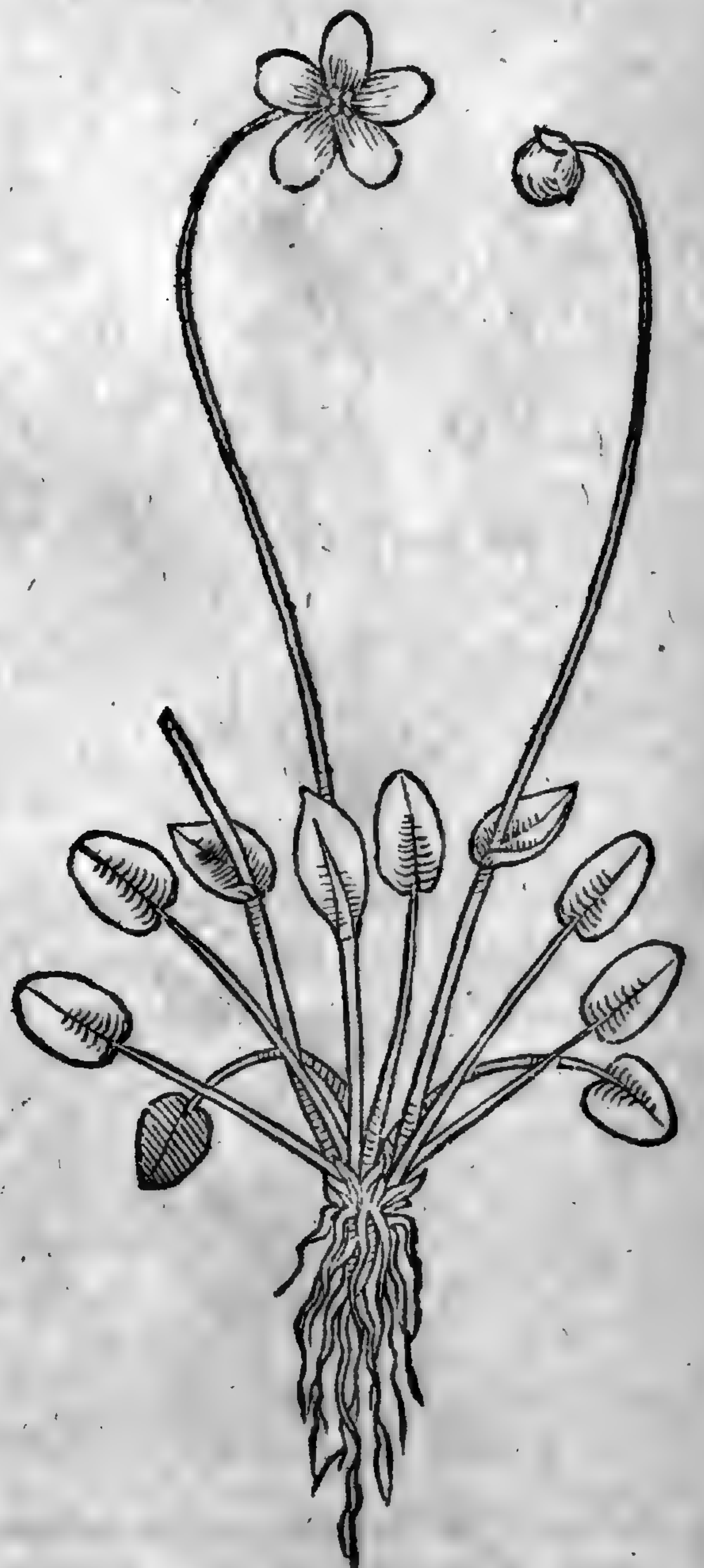
DRACUNCULUS alter seu henicophyllos, quem recentiores Loph planum appel lant, priori per omnia similimus est, præterquam quòd folia habeat minimè in partes secta, sed Aro similia, maiora tamen, & candidis maculis conspersa: quæ ante hyemale solstitium illi apud nos rarò decidant. easdem habet quas prior facultates. nascitur iisdem natalibus, apud nos uerò in hortis colitur.

* Aron maculosum.

Dracunculus maior.

Hepatica alba.

DE HEPATICA alba, [quam Germani Lãberblümle uocant.]

CAP. CXV.

HEPATICA alba coliculus emittit do drantalem, indiuiduum, gracilem & angulosum, infra cuius medium unicum duntaxat est folium, longitudine ferè unciali, subrotundum, modicè turbinatum, & figura hederaceum, sine pediculo coliculus amplectens, & in sinum recedens: in summitate singularem fert florem, quinque candidis & subrotundis foliis constantem, in cuius medio turbinatum & cãdicans eminet capitulum, quinque oblongis candidisq; radiis circumuallatum: è quorum interuallis tenuissimi prodeunt apices, luteum quiddam in apice ferentes. sub ipso flore quinque exigua sunt foliola, quibus flos antequam aperiretur, claudebatur, defluentibus autem floris foliis capitulum increscit, donec parua auellanae magnitudinem assequatur. hoc in maturitate apertum, parua, oblonga & flaua, aut rubentia semina ostendit. Radice nititur admodum parua & nigricante, tenuissimis capillamentis fibrata. tota herba subamarum, leniter acrem & modicè adstringentem saporem habet. Nascitur macris & putridis pratis, quæ nunquam omnino exiccantur.

* Gramen Parnasi quibusdam.

DE VERBASCO leptophyllo, [Ea uidetur quam Germani Goldfnöpfle uocant, Rheni accolæ Schabenfraut, Mottenfraut. Tragus Blattariam facit.]

CAP. CXVI.

Verbascum leptophyllum. T. 2. 146. p. 925.

VERBAScum leptophyllum singularem erigit caulem, longitudine bicubitalem, teretem, intusq; fungosum, statim à terra usque ad mediũ foliis uestitum, longitudine quadrantali, latitudine sesquiunciali, iuxta annexum angustis & leniter per ambitum serratis: hæc quo summitati propiora fuerint, eò breuiora euadunt. supra folia flores æstate lutei, foliacei, in medio croceum quiddam habentes, cauli usque ad summitatem adnascuntur: quibus linguli succedunt ueluti globuli pisi quantitate, colore fusci, exiguo, fusco, anguloso, & papauere minori semine pleni. Radice nititur do drante breuiori, in multas fibras distracta, candida, lignosa & semestri. Folia gustu subamara sunt, quemadmodum & flores: semen ferè insipidum est. Nascitur circa oppida & in lutosis aggeribus.

* Verbascum tenuifolium, forte Blattaria, Goldfnöpfle.

DE MENTHA corymbifera maiore, id est, Mètha Sarracenicæ. [Aliqui Costum hortensem, alij Mentham Græcam appellant. Minorem descripsit supra, cap. 72.] CAP. CXVII.

MENTha corymbifera maior, quam uulgo Mentham Sarracenicam appellant, multos ab uno radicum cespite cau

les emittit longitudine bicubitales, angulosos & solidos, folia longis pediculis (antequam caules erumpant) numerosa ab radice erigit quinque unciarum longitudine, latitudine uero duarum cum dimidia in obtusum mucronem desinentia, utrinque ueluti impressis punctis quibusdam distincta, subtus modica tenuique lanugine pubescentia, & per ambitum serrata. quae uero in caulibus & ramulis sunt folia, inferioribus multo minora existunt, ac sine pediculis uirgas amplectuntur, & iuxta annexum utrinque profundius secta sunt. caules in plures ramos distrahuntur, qui & ipsi in summitate in numerosos tenuesque pediculos diuiduntur: in quorum cacumine aestate aurei coloris flores sunt, densis ueluti paleis facti, qui autumnis in fuscum acerisumque semen transeunt. Radicibus nititur minimo digito paulo gracilioribus, nigricantibus, lignosis atque perennibus, per terrae superficiem sparsis, multa lateralibus germinibus propagationis causa emittentibus: a quibus aliae tenuiores radices substantia carnosae, foris fuscae & hellebori fibris aequales in terram descendunt, flores & folia amarum, feruentem tenuemque saporem habent, ueluti si quis simul Mentham & Abrotonum gustet, odore etiam tam Abrotonum quam Mentham aemulatur. estque hic non sine gratia acerrimus. Colitur in hortis.

* Marien Münze.

Mentha corymbifera. T. 1. 53. p. 163.

Lingula uulneraria. T. 1. 106. p. 323.

DE LINGULA uulneraria. [Huic Fuchsius Ophioglossi nomen finxit, aliqui Lanceam Christi uocant.] CAP. CXVIII.

LINGula uulneraria, singularem emittit coliculum, longitudine dodrantalem aut proceriorē, gracilem, glabrum & mollem: a quo triū aut quatuor unciarum a terra

à terra altitudine folium exit singulare, sine pediculo coliculum amplectens, trium ferè unciarum longitudine, latitudine uerò unam excedens, ac in mucronem non adeo acutum desinens, nulla spina nullisq; uenis distinctum. in summo coliculo insecto, aut uermiculo cuidam aliquid simile est, uncialem habens longitudinem, crebrò utrinq; à lateribus incisum. Radicem habet exiguam admodù, tenuibus fibris capillatam. Neq; florem neq; semen fert. Saporem habet herba subdulcem, modicè tenuem & aliquantulum glutinosum. Radix paululùm amarescit & subacris est. Nascitur montanis locis, plurimacq; Ambergi atq; Oeniponti.

DE PSYLLIO. CAP. CXIX.

T. 154. p. 167.

PSYLLium furculosa est herba, coliculo assurgit dodrantali aut pedali, solido, anguloso, hirsuto & geniculato, folia à geniculis utrinq; prodeunt oblonga, angusta & modicè hirta, longitudine beßis, latitudine uerò quintam unciaë partem non excedentia. Ramuli è foliorum sinu enascuntur tenues, in quorum summitate & coliculi cacumine oblonga & paleacea sustinentur capitula, quantitate nucis auellanaë, minimis, pendulis, pallidis & tritici similibus flosculis circumdata, à paleaceis caliculis propendentes: quibus singulis bina succedunt duracq; semina, quæ sibi inuicem coniunguntur, modicè canaliculata, quantitate & colore pulicum, (unde nomen inuenit) aqua maceratum lentam mucilaginem superficie tenuis remittens. intus uerò candida est, seminis substantia, capitula quoq; foliolis circumuallantur, prædictis minoribus. plerumq; rectà assurgit psyllium: spargitur tamen nonnunq; etiam humi, à radice capite emissis ramulis, acciditq; hoc frequenter cù rectus ille coliculus decerptus fuerit. Radice nititur oblonga, gracili, candida, lignosa & semestri: semen æstatis ferè exitu excidit, quo sparso recens enascitur herba usq; in autumnum uiuens, principio cum prodit numerosa profert à radice capite folia, humi procumbentia: quæ enato caule exarescunt, saporem folia habent amarum, seminis uerò mucilago dulcis est: odorem, donec uiuet, tota herba grauem spirat. Nascitur asperis, sabulosis densioreq; arena constantibus locis, secus agros, plurimùmq; Vuit tembergæ, Sidæ, & Guterboci.

DE TANACETO. CAP. CXX.

TANACEtum primo uere numerosa folia ab uno radice cespite emittit, non indiuidua, sed multis partibus composita, & filicis modo alata, siquidem à dodrantalibus purpureisq; (æstate) pediculis utrinq; exeunt foliola, longitudine ses-

quiunciali, latitudine uerò semunciali, ab utraq; parte ex obliquo profundius in cisa; quibus enatis caules assurgunt ab eodem cespite plures, longitudine sesquicubitu frequenter excedentes, teretes, trientis aut beffis interuallo geniculati, minutissime striati, colore in purpura nigricantes, & solidi, quos geniculatim singula uestiunt folia, prædictis similia, sed breuioribus pediculis insidentia. folia quæ circa terram sunt adultis caulibus exarescunt, ipsique caules in summitate in numerosos ramulos diuiduntur, quorum cacuminibus exigua orbiculataq; insident æstate capitula, latitudine tertiam unciam partem æquantia, breuibus, paleaceis atq; aurei coloris flosculis dense compactis constantia, corymborum modo coacervata erectaq; quæ tota æstatis exitu in cælia & paleacea semina Santonico aut Absynthio similia conuertuntur. Radice nititur breui, crassitudine digitali, lignosa & perenni, plurimis cirris, & capillamentis fibrata, à qua etiam aliæ exeunt radiculae, uiticulis similes et geniculatim sub terræ superficie, donec in Germen erumpant repentes. Saporem folia & semina habent amarum, tenuem, subacrem & Seriphii semini omnino similem, odorem uerò acrem, grauem & cum eodem Seriphio certantem, semen tamen foliis multò acrius est tam gustu quàm odore. Nascitur in aggeribus, & iuxta agrorum fossas, solo mediocri, subaspero aut arenoso, omnino autem pingui terra nunquam uidi prouenire.

Tanacetum. T. 1. 51. p. 158.

Daucus Selinoides. T. 1. 156 p. 466.

DE DAUICO Selinoide, [Apio simili folijs, acerrimo, ulcerante. (infra cap. 141. meminit latifolij Selinoidis Dauici.) Est autem hæc fortè Saxifraga minor, Pimpinella similis, cuius Iconem Tragus dedit huiusmodi.] CAP. CXXI.

DAUICUS Selinoides, folia à radicis capite emittit utrinque à pediculis exeuntia, Apio similia, paulò tamen oblongiora, nec ita splendida & glabra, sed aliquantulū rugosa, ambitu inciso, & per terrā sparsa: è quorum medio caulis assurgit cubitalis, gracilis, striatus & geniculatus, singulis folijs geniculatim uestitus, prioribus multò tenuius incisis. habet adnata & ramulos aliquot caulis, in quorum summitate parvæ sunt umbellæ, æstate candidis flosculis plenæ: quibus succedunt exigua, oblonga, & in fusco rubentia semina, singulisque flosculis bina & sibi inuicem coniuncta. Radice nititur duorum plerumque dodrantum longitudine, minimo digito paulò graciliore, terete, colore candida & perenni. Nascitur campestribus lutosisque locis ac pratis. Radix gustu acris & feruida est, quæ si diutius (cum recens adhuc est) atrectetur, manusque ad os & nares ferantur, eas partes quibus admotæ sunt manus leniter exulcerat, idem efficit decoctæ uapor & halitus, insuper etiam capitis grauedinem, attractoria ui, quam efficacem habet, facit. odorem spirat similiter acrem. semen utraque facultate radici respondet.

DE DAUICO Cyanopo. [Sic autem cognominat à cœruleo radicis liquore prædicto similem, sed minorem facit. Querendum an hæc sit Pimpinella (melius Saxifraga) Tragi tertia & minima species.] CAP. CXXII.

DAUICUS Cyanopus folijs, caulibus, umbellis, earumque colore seminibusque Selinoidi similis est, præterquam quod caulis breuior & magis teres sit, & uix euidenti bus striis, sulcetur: lanugine etiam tam caulis quam folia tenui breuique uestiuntur. Radice nititur perenni, paulò minore quàm Selinoides dauicus, foris nigra & aliquantulum tuberosa, intus autem candida, quæ præcisa, aut abrupta omnino cœruleum liquorem remittit. Sapore & odore dauicum Selinoidem emulatur, sed paulò imbecillior existit. Nascitur asperis, arenosis, sabulosis & aliquantulum editis locis, congestisque arena tumulis, & aggeribus, plurimusque Vuittembergæ.

DE DAUICO coriophyllo, [cui folia ferè coriandri, radix oblonga, acerrima, &c.] CAP. CXXIII.

DAUICUS coriophyllus, folia circa radicis caput profert, partim coriandro, partimque pastinacæ similia, per terram strata, à quorum medio caulis exit pedalis, aut nonnunquam cubitalis, gracilis, teres, solidus, geniculatus, subtilibus striis sulcatus, & in purpura (cum in consistentia est) rubens, umbellis, flosculis, eorumque colore & semine, Dauco cyanopo similis existit. Radicem habet pedis, aut nonnunquam duorum dodrantum longitudine, Selinoide graciliorem, teretem, candidam & perennem. Sapore & odore exulcerante, acrimonia tota herba Selinoidi dauco respondet. nascitur ubique in cultis campis & secus uias, solo qualicumque.

DE DAUICO coniophylo, [id est, Cicutam folijs referente, &c.] CAP. CXXIIII.

DAUICUS coniophyllus caulem habet Dauco Selinoidi similem: folia uerò in brachiatis utrinque pediculis producit in latitudinem explicita, & cicutæ modo in tenues partes incisa, adnata caulis à geniculis emittit longa, in cacumine latiusculas umbellas candidis flosculis ferentia: quibus semina succedunt Selinoidi similia. Radice nititur candida, coriophyllo dauco æquali, aut nonnunquam maiori, & perenni, facultatibus Selinoidi respondet. Nascitur umbrosis, herbosis atque editis locis, solo pingui.

DE POLYCHRESTO, [umbellifera herba, liquore radicis lacteo. Nomen unde indiderit Cordus, ex descriptione non uideo. Nam si nomen fingendum sit, à foliorum crebris incisuris, aut furculorum, qui umbellam constituunt diuisionibus, Polymetum fuerit dicendum, non polychrestum.] CAP. CXXV.

POLYchrestum foliosam à radicis capite emittit comam, undique per terram sparsam. ipsa autem folia non simplicia atq; indiuidua, sed multifida, omnium ferè umbelliferarum modo: siquidem pediculi tenues à radice exeunt, crebrò articulis intercepti, qui in singulis articulis in ternos furculos sæpius & multis uicibus subdividuntur. ultimis, extremis minimisq; pediculis folia insidēt exigua, in multas tenues partes secta, & crebris incisuris partim coriandro, partim fatiuo petroselino similia, cum fructificare inceperit arescentia. Caulem è media foliorum coma erigit unum atq; alterum, (aut nonnunq; plures secundum radicis ætatem) cubito plerumq; proceriorem, teretem, modicè striatum, longo interuallo geniculatū, intus fungosum, atq; per omnia Anetho similem, paulò tamen tenuiorem, folia è geniculis proferentem, inferioribus similia, sed multò pauciora minoraq;: in cuius summitate umbella expanditur lata, quinq; aut sex unciarum latitudine, quadrantibus plerumq; furculis constans, candicantibus flosculis plena. siquidem singuli umbellæ furculi, in plures tenuiores furculos subdividuntur, minoris umbellæ speciem referentes, semina singulis floribus succedunt bina, coniunctaq;, tanquam unū sint, anetho latiora crassioraq;, colore subfusca, sub ipsa umbella tenuia oblongaq; exeruntur ceu folia. Radice nititur † tricubitali, aut nonnunquam pro ætate longiore breuioreue, superius crassitudine digitali, candida, carnosae et perenni, quæ præcisa, lacteum remittit liquorem, saporem radix habet Pastinacæ fatiuae similem, simulq; amarum & subacrem. semen gustu radici respondet. Lacteus uerò liquor ceteris partibus efficacior est: folia imbecilliora sunt: flores postremo medium tenent inter folia & radicem temperiem. Nascitur asperis, sabulosis, arenosis campis, tumulis & aruis, plurimumq; in Vuittembergensi electoratu.

† Mirum hoc cum caulem dixit uno cubito duntaxat, plerumq; proceriorem esse.

* Fortè Vielgutha, id est, ualdè bona: etsi alia uidetur ualdè bona Italarum: & Toute bone, id est, Tota bona Gallorum.

HIRCibarba, folia à radicis capite profert, do drante plerumq; longiora, angusta, croco similia, paulò tamen latiora, nam semunciam ima sui parte aliquando attingunt, ad terram inclinata: è quorum medio caulis assurgit, in statu durus ex interuallo foliis, sine pediculo amplexus prædictis breuioribus, cui successiuè per totum uer et æstatem ramuli adnascuntur breuioribus foliis amplexi, flores toto uere usq; post medium æstatis in summis ramulis profert, sibi inuicem succedentes, orbiculatos, luteos, staminibus dense stipatis constantes, oblongo calici insidentes, sub calice uerò caulis & ramuli in oblongam cavitatem & in summo latam desinūt, quod euidentius in primis floribus circa ueris medium apparet. flores in oblongos pappos resoluuntur, unà cum longo striato & fusco semine, inferius annexi in aurâ abituri, semen intus candidum dulcemq; nucleum complectitur, atque dum adhuc cum pappis in calicibus continetur, quam hircinæ barbæ speciem præ se fert, unde nomen apud Græcos, Latinos & Germanos inuenit. Radice nititur oblonga, minimi digiti crassitudine, candida, antequam fructificet carnosae & gustu suauis, postea uerò arescente. Saporem teneri coliculi antequam semen ferant admodum dulcem & suauem habent. abundat tota herba copioso & lacteo liquore. Nascitur in montibus, campis & pratis.

Hircibarba. T. 1. 94. p. 280.

DE PORTVLACA *agresti*, [à qua *fatua* cultu tantum differt. *Pinguis* à
Fuchſio.] CAP. CXXVII.

PORTVLACA sponte nascens, statim à radice in plures crassos, pingues, carnosos, teneros, rubentes & undiq; per terram sparsos diuiditur coliculos: qui & ipsi in numerosiores subdiuiduntur ramulos, totius autem herbæ in terra iacentis quantitas dodrantis aut pedis spacium occupat. folia habet numerosa, crassa, pingua nitidaq; longitudine ferè uncialia, anteriore parte rotunda, pauloq; quam posteriore latiora, semunciam latitudine rarò excedentia, secus qua flores sunt exigui colore lutei, quibus succedunt oblongi, acuminati atq; hordeo equales & similes utriculi, per transuersum commissuram habentes, à qua superior lolliculi pars recedit, nam pileoli modo auferri potest, saluo adhuc seminis receptaculo, quod & ipsum in transuersa commissura aperitur, minima nigerrimaq; semina ostendens. Radice natiur oblonga, fibrata, carnosà, subrubente & semestri. Saporem coliculi & folia habent glutinosum & modicè acetosum. semen paruum respicit dulcedinem. Radix postremo iniucundo sapore ferè nauseam mouet. Nascitur in uineis tam pinguibus quam arenosis, nascitur etiam in arenosis sabulosisq; fossarum aggeribus, circa pagos & arua.

Portulaca fatua. T. 1. 125. p. 382.

PORTVLACA *fatua*, solo cultu ab agresti differt, hinc est quod in hortis *fatua*, ob alimenti copiam maioribus & speciosioribus foliis exeat, atque propter saporis gratiam & succi bonitatem magis quam agrestis edendo sit.

DE GAROSMO, id est, uuluaris, [obsceno gari odore herba, unde nomen confinxit Cordus. est autem Atriplicis agrestis minima species.] CAP. CXXIX.

GAROSMUM agrestis Atriplicis minima species est, coliculos per terram spargit iunceos, longitudine dodrantes, aut nonnunquam pedales, in quibus oblonga sunt folia, uncia breuior, flosculos, racemulos producit paruos, & in his uix euidentes flosculos: quibus rotunda & papaueri aequalia semina iisdem racemulis contenta. Radice nititur tenui atque semestri. Tota herba uehementer foetet instar putridi hilecum gari, eadem manibus tractata, foetore eas adeo inficit ut integrum diem oleant. sapore quoque garo non est dissimilis. Nascitur asperis locis circa macerias, sepes et itinera.

DE MENTASTRO.

CAP. CXXX.

MENTASTRUM caules erigit cubitales, quadrangulares & hirsutos, folia ex intervallo in contrariis lateribus, alterno ordine & cruciformi positu proferentia, longitudine beffis, latitudine autem unciam quarta aut tertia parte excedentia, rugosa atque lanuginosa pube obducta. Ramulos supra medium plerumque caulis est foliorum sinu producit, uere & aestate numerosis undique floribus in candido rubentibus & hiantibus, denticulatis calicibus insidentibus, & positu quandam spicae imaginem referentibus circumdati: quibus exiguum nigrumque semen succedit. Radice nititur multis capillamentis fibrata, laterales uiticulas propagationis causa in terra spargente & perenni. Saporem habet amarum, acrem & adstringentem, odorem uero grauem & acrem, *fatua* Mentha multo iniucundior. Nascitur secus gelidos riuulos, solo pingui, interimque saxoso, arenoso autem nunquam enatum uidi.

De

Mentastrum. T. 1. 5. p. 20.

DE SONCHO leui. [*Sonchum* utrumq; aliter Matthiolus, aliter Fuchsius pingunt, cognatas tamē herbas. ad quas etiam *Lactuca sylvestris* Tragi pertinet. Fuchsius asperum Germanicè *Genßdistel*, leuem *Hasenföl* interpretatur. *Tragus asperi* *Sonchi* genera duo describit 1. 90. Iconibus omisis.] CAP. CXXXI.

LENIS aut leuis *Sonchus* caulem erigit singularem, cubito plerumq; proceriorum, minimo digito paulò graciliorem, angulosum, glabrum, rubentem, tenerum & concavum, folia ex interuallo proferentem, longitudine dodrantali (aut maiora) latitudine uerò quadrantalia aut quincuncialia, mollia, tenera & utrinq; profundius usq; ad spinam in quaternas plerumq; partes secta. inter utrumq; latus anteriori parte singularis folii portio intercedit, rectaq; exporrigitur. Ramulos in summo caule è foliorum sinu emittit paucos, in quorum summitate lutei orbiculatq; flores toto uere & æstate usq; in autumnum se proferunt, latitudine unciali, capillamentis dense stipatis cōstantes, quæ in pappos resoluta, unà cū paruo oblongo & in fusco rubente semine auolant. Radice nititur oblonga, candida, fibrata & semestri. abundat lacteo liquore tota herba. Saporem caules et folia habent amarum, aliqua aquea dulcedine mixtum. Semen dulce est, odore herba papauer æmulatur. Nascitur sponte in hortis & fossis.

DE SONCHO *aspero maiore*. [Lege quæ ad præcedentis capituli Lemma annotauimus.] CAP. CXXXII.

SONchus asper maior, caule, ramulis, flore, semine & radice, lacteo liquore leni
 Soncho similis est, foliis tantum differt, quæ longitudine quincuncem interdum excedunt, latitudine uerò posteriori parte trientem æquant, antè in mucronem fastigiantur. eadem sine pediculis caulem amplectuntur, nec in partes secta sunt, sed per ambitum inæqualia, & breuibus, nec adeò duris aculeis horrida. Saporis amaritudine lenem sonchum aliquantulum superat, nasciturq; iisdem locis.

DE SONCHO *aspero minore*. [Vide annotata cum capite 131.] CAP. CXXXIII.

SONchus asper minor, maiori per omnia ferè similis est, sed multò minor existit. Caulem enim producit pedalem, duos dodrantes rarò longitudine excedentem, aliquantulum teretem, nec adeò tenerum, sed solidiorem foliis uestitum, triente breuioribus, per ambitum maioris modo spinulis horridum. Saporem habet amarum. Nascitur circa sepes, aspero & arenoso solo.

DE LACTUCA *agrestis, quam hodie falso apud nos Endiuia uocant*. CAP. CXXXIIII.

T. 1. 89. p. 268.

LACTUCA agrestis Galeni tempore Grecis thridacine appellata, & quam hodie ubiq; in Germania à ueritate aberrantes, Intybum & Endiuia tam Medici quàm pharmacopolæ uocant, primo uere ab erumpente semine folia emittit oblonga, tenera, modicè per ambitum sinuosa: è quorum medio caulis exit singularis, sesquicubitalis aut interdum bicubitalis, teres, uiridis, glaber & solidus, statim à terra ferè usq; ad cacumen folia proferens, longitudine propemodum dodrantalia, latitudine bessem (ut plurimum) excedentia, utrinq; in profundos breuibusq; spinulis inæquales & ferratos sinus excauata, colore in uiridi cinerea, à tergo, id est, inferius, oblongis fragilibusq; aculeis horridum & spinosum dorsum habentia. anterior folii pars in mucrone desinit. At Bremæ in Saxonia ea folii portio non turbinè fastigiatur, sed in rotunditatem

ditatem exit, ramulos caulis supra sui medium producit numerosos, in quorum summitate copiosi, parui luteiꝫ flores capillamentis stipati, ueris exitu se proferunt, ob longis caliculis contenti, qui in pappos resoluti unà cum olongo, & in fusco castio semine auolant. Radice nititur semestri, oblonga, foris in consistentia fusca, intus autem candida, antequam caulem edat tenera, postea uerò lignosa. abundat tota herba copioso, lacteo & crasso liquore. saporem habet uehementer amarum & euidenter acrem, odore papauer imitatur. Nascitur incultis asperisꝫ locis, aggeribus, rudibus, muris, & iuxta sepes.

DE SMYRNIO, seu Angelica uulgo dicta.

CAP. CXXXV.

T. 1. 140. p. 411.

SMYRNium, quod hodie ab omnibus ferè Europæ Medicis & Pharmacopolis Angelica nominatur, primo anno cum è semine prodierit, pediculos emittit cubitales, crassitudine digitales, teretes: teneri, glabri & in terrâ repandi, utrinꝫ in binos, ternos, aut nonnunꝫ quaternos, minores pediculos ceu brachia diuisi & expansi, in quorum extremitate folia sunt figura Apii foliis similia, sed multò maiora, in ternas plerumꝫ turbinatas partes antrosum spectantes secta, propius ad aceris Cinereæ folia accedentia, interdum ad dodrantem tam longitudine quàm latitudine accedentia, & tota hyeme uirentia: sequenti aut tertio anno caulis è medio foliorum asurgit, duùm aut nonnunꝫ trium cubitorum altitudine, crassitudine pollicem plerumꝫ superans, teres, geniculatus, glaber, in candido liuente & absterfu fa-

cili polline ueluti conspersus, & concavus, geniculatim foliis ornatus, prædictis multò minoribus. habet ramulos & adnata aliquot caulis, in quorum summitate magnæ sunt umbellæ, quinqꝫ aut sex unciarum latitudine, forma conuexæ, candidantibus flosculis plenæ, quibus bina succedunt semina, inuicem coniuncta, oblonga, angulosa, paleacea et in candido cinerea: oblongum, planum, foris nigrum, intus candicantem & cartilagineum nucleum paleaceo & anguloso cortice claudentia, umbellæ antequam enascantur, in posteriori foliorum parte instar utriculi tumida continentur, quæ intra ipsum utriculum auctè, rupto utriculo, erumpunt, quandam confercti racemi speciem referentes, donec in eam quam descripsimus formam ado-

lescant. Radice nititur antequam caulis enascatur crassitudine plerumque manum complente, nonnunquam etiam crassiore, oblonga, in multas dodrantes aut pedales partes distracta, foris nigricante, intus candida, carnosae, molli, succosaeque: quae praecisa flauum liquorem seu lachrymam, ab interiori corticis parte remittit, cui similis liquor etiam in foliorum uenis continetur, sed aquosior. Cum uero caulis maturo semine perit, ipsa quoque radix putrescit. eadem etiam quamuis tempestiue effoditur, ob excrementicii humoris copiam facile ab innascentibus uermiculis perfunditur. Sapor radix semen & folia habent acrem, fauces scarificantem, subamarum, tenuem & aromaticum: odorem uero similiter acrem, uehementem, medicatum atque aromatum similem. Efficacissimus omnium partium liquor est, mox semen, deinde radix: flores & folia postremum locum tenent. Nascitur umbrosis, humentibus, uliginosis, palustribus, petrosisque, tam editis, quam planis locis, plurimumque in Pomeraniae palustribus atque Noriuegiae montibus. Interim etiam feritur Friburgi in Brisgoia, quae Pomeranicam bonitate uincit, siccioribus locis enascens, ideoque non tam facile teredinem sentit, ut illa.

DE SOLANO nigro, uulgari.

CAP. CXXXVI.

SOLANUM nigrum cubitalis herba est, multis angulosis, inaequalibus et subscabris adnatis ramosa. folia habet plerumque trientalia, latitudine paulo angustiora, in mucronem turbinata, per ambitum incisuris diuisa, & tactu mollia: Flores tota aestate, contra quam aliae plantae ex mediis foliorum internodiis profert paruos, in singulis pediculis ternos, quaternos, quinos aut senos, quinis exiguis oblongis, acuminatis & candidis foliolis, instar stellae radiorum, dispositis constantes: in quorum medio lutei minimique apices, in unum coniuncti eminent, floribus. singuli succedunt acini quantitate pisi, figura rotundi, substantia molles, primum uirides, in maturitate uero nigri, intus subuiridi, glutinosoque succo atque paruis flauentibus compressisque seminibus pleni, ab uno pediculo, instar corymbi aut parui racemi dependentes, & in terram annuentes. Radice nititur oblonga, fibrata, candida, semestri atque inutili, saporem folia habent aqueum, simulque adstringentem, acini uero glutinosum & aliquantulum uinosum, odorem spirat grauem & foetidum. Nascitur ubique in urbium hortis, iuxta macerias, muros, rudera & sepes, tam cultis quam incultis locis, umbrosis natalibus, mire frondium magnitudine & temeritate luxuriat, iisdemque frequentius & felicius prouenit.

* Vulgo Nachtischad.

DE SOLANO puniceo, [altera specie precedentis, ita ut colore ferè solum differat.] CAP. CXXXVII.

SOLANUM puniceum, ramulis, foliis, floribus acinorum, figura & quantitate, radice, sapore, odore & natalibus nigro Solano simile est: differt tamen, quod paulo asperioribus constet ramulis, acinosque in croceo colore puniceos producat, qui aequè ut nigri baccæ ante maturitatem uirent.

DE XANTHIO.

CAP. CXXXVIII.

XANTHION caulem habet cubitalem, circa terram digiti crassitudine inaequalem, & aliquantulum angulosum, subuiridem, solidum & nigris in purpura maculis conspersum, longis, crassis et cauli similibus adnatis, statim à terra usque ad summitatem incondito ordine exeuntibus ramosum: in quibus folia sunt longis pediculis insidentia, longitudine trientem plerumque excedentia, posteriore sui parte triente raro angustiora, in mucronem fastigiata, per ambitum inaequaliter incisa, in summa Atriplici similia. à quorum sinu ueris medio atque exitu oblonga exeunt capitula, corni aut oliuae nucleo similia & aequalia, in candido purpurascens, breuibus

bus stipatisq; ceu apicibus obsita, quæ flores eius sunt: eadem paulatim castanearum modo aculeis armatam duramq; superficiem acquirunt, binosq; intra se autumnò, cum maturuerint et induruerint, nucleos claudunt, colore candidos, nigricante tenuique membrana uelata. Radice nititur oblonga, multis capillamentis fibrata, candida & semestri. Saporem exterior fructuum pars acrem habet: nuclei uerò dulcem & gratum. odore partim Solanum, partim Nasturtium herba æmulatur. Nascitur iuxta urbes et pagos, planis humētibusq; locis, ubi hybernas aquas æstas exiccauit.

Xanthion T. 2. 102. p. 839.

Hippia minor. T. 1. 126. p. 385.

DE HIPPIA minore, [quam uulgò Morsum Galline, eruditi pleriq; Alsinen uocant.] CAP. CXXXIX.

HIPPIA minor, egregie teneritudinis herba est, coliculos per terram spargit numerosos, pedales aut do drantales, admodum graciles, teretes, teneros, glabros, uirides & geniculatos. folia in singulis geniculis bina profert, uncia plerumq; multò breuiora, posteriori parte rotunda, anteriori uerò modicè acuminata atque Anagallidi similia, molliora tamen. flosculi è foliorum sinu exeunt minimi, colore candidi, stellæ modo radiati: quos per exiguus subsequitur utriculus, pauca semina intra se continens, papaueri similia. Radiculis nititur semestribus, capilli modo tenuibus, euulsi tamen in runcando difficilibus, quantumuis gracilibus. Sapo-

rem tota herba aqueum & ferè insipidum habet, aliquantulum tamen Betæ simile, nitrosa succi qualitate. Gallinæ huius herbæ pastu delectantur. Nascitur cultis hortorum areis.

DE CALCATRIPPA *candida*. CAP. CXL.

Calcatrippa candida. T. 1. 195. p. 659.

CALC Atrippa candida, caule, ramulis, foliis, florum figura & semine, in aruis nascenti similis existit. flores colore differunt, qui illis in candido est rubens. Colitur coronarum causa in hortis.

* Vulgò Kittersporck, id est, *Consolida regalis*. Vide supra lib. 1. cap. 16.

DE DAUCOIDE *maiore*, [folijs hirsutis, &c.] CAP. CXL I.

DAU CO Ides maius folia habet per terrā strata, apio aut Latifolio, id est, Selinoidi Dauco similia, hirsuta & per terram strata: è quorum medio caulis exit sesquicubitalis, aut aliquando maior, aliquantulum asper & geniculatim foliis uestitus, iis quæ inferius sunt minoribus, in summo caule umbellæ sustinentur æstate in candido rubentibus flosculis plenæ: quibus singulis bina, subrotunda, crassiuscula & lapparum modo aspera, & prætereuntium uestibus adhærentia, semina succedunt. Radice nititur oblonga, candida, tenui, antequam caulem proferat, carnosâ, gustuque cum acrimonia subamara, quæ maturo semine perit. Semen tritum odore cimices et Buprestides imitatur, gustuq; admodum ingrato est. Nascitur decliuibus, campestribus locis, inter fruteta.

DE DAUCOIDE *minore*. CAP. CXL II.

DAU CO Ides minus, caulem maiore tenuiorem producit, in summo adnata & ramulos proferentem. folia geniculatim exeunt, in latitudinem explicata, & in tenues partes secta, partim pastinacæ sylvestri, partim cicutæ similia, minora tantum & aliquantulum hirta, flosculos æstate in paruis umbellis fert, in candido rubentes, quibus semina succedunt in maturitate candicantia, Aniso similia, sed paulò minora, aspera & lapparum instar prætereuntium uestibus adhærentia. Radice nititur tenui, lignosa & semestri, gustu maiorem imitatur, non tamen adeò ingratum & asperum saporem habet. Nascitur frutetosis locis, secus uias.

DE CONYZA sylvestri hirsuta, [Conyza Tragi, quam hic exhibemus, ut cum Cordi Conyzis cōferatur, uidetur conyza minor Matthioli. Videtur & illa species conyze, quæ quinq; aut plures ab una radice transuersa caules producit, communi herbæ uulnerariæ nomine ab eo uocata.] CAP. CXLIII.

T. 1. 54. p. 166.

T. 1. 164. p. 488.

CONYZA sylvestris hirsuta caules emittit pedis aut duum dodrantum altitudi-
 ne, rectos, graciles, solidos & subhirsutos, oblongis, hirsutis, mucronatisq; fo-
 liis, besse interdum longioribus, uncia uerò paulò angustioribus. in summis cauli-
 bus capitula sunt singula & subtus aspera. in quibus æstate & ueris exitu flores lu-
 tei sunt, figura orbiculati, campestri conyze similes, longioribus tamen, per ambitū
 capillamentis stipati & radiati, quæ in pappos resoluta, unà cum oblongo fuscoq;
 semine auolant. Radice nititur lignosa, fibrata, nigricante & perenni. Saporem flo-
 res habent amarum & acrem. folia gustu mitiora sunt, odorem spirat grauem, suba-
 crem, præsertim flores. Nascitur in cultis, montanis & frutetosis locis.

* Est Conyza montana, odorata.

DE CONYZA sylvestri, glabra.

CAP. CXLIII.

CONYZA sylvestris glabra, caulibus, capitulis, floribus, semine & radice, hirsuta sylvestri similis est, caules tamen glabros, nec adeò aspera & hirsuta ca-

pitula producit. folia habet longiora, paulò latiora q̄, superficie leui & glabra, per ambitum tamen tenuibus incisuris aspera. sapore & odore hirsuta imbecillioribus constat. Nascitur montanis, herbofis & frutetosis locis.

DE CONYZA Helenitide.

CAP. CXLV.

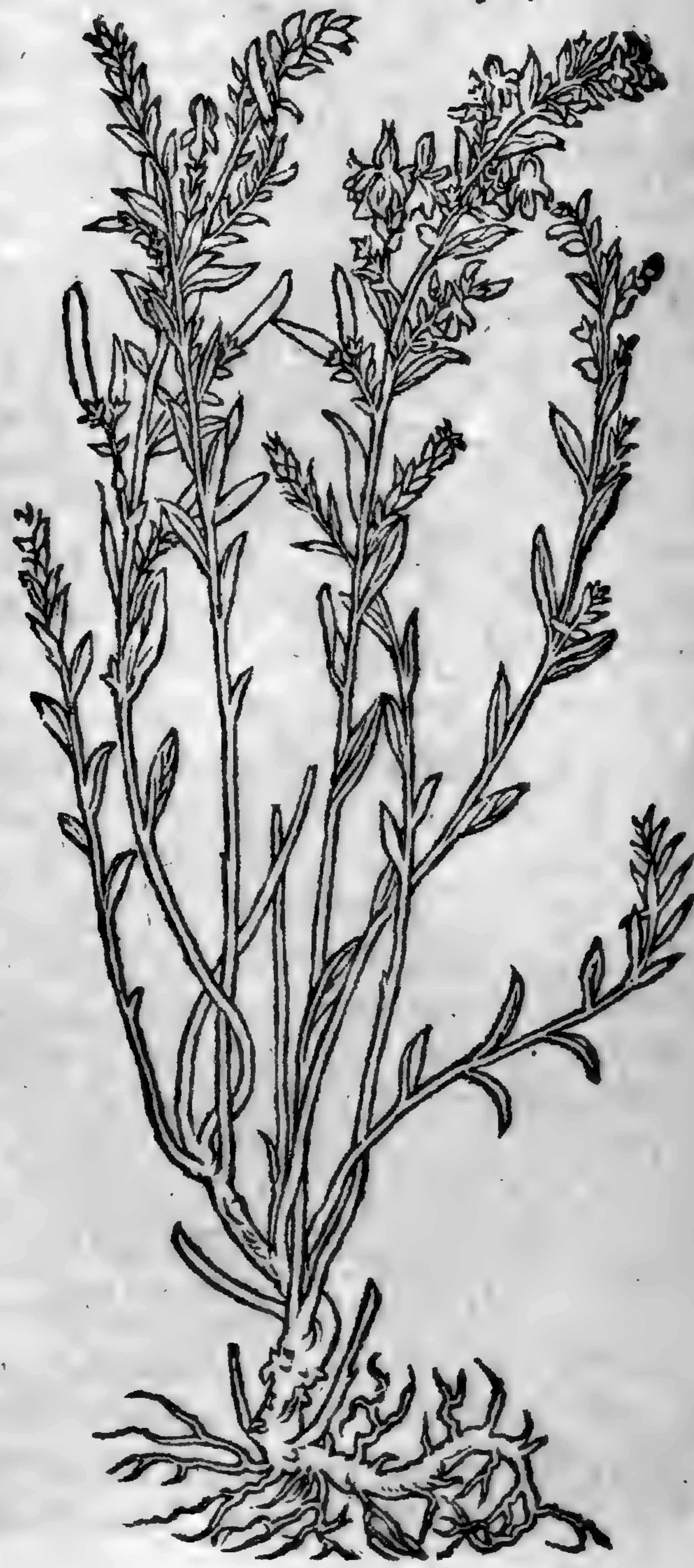
CONYZA Helenitis, foliis, caulibus, flore & sapore Helenio, id est, Inulæ similia est: multò tamen minor. Primo anno, cum è semine prodierit, folia tantùm profert longitudine trientalia, quadrantali aue, latitudine uncialia, in mucronem acuminata, subtus tenui lanugine hirsuta, & in terram refracta. altero deinde anno caulem profert plerumq̄ cubitalem, nonnunq̄ ab eadem radice plures, graciles, teretes, solidos, foliis iam dictis minoribus uestitos, interdum in adnata diuisos: in quorum summitate singula sunt capitula, à quibus lutea exeunt stamina, florem constituentia, longitudine plerumq̄ unciali, undiq̄ in orbem radiorum instar explicita: in quorum medio breuiora eiusdemq̄ coloris stamina sunt, densius stipata. quæ in pappos resoluta, unâ cum oblongo fuscoq̄ semine auolant. In summa Inulæ speciem capitula, flores & semina referunt, nisi minora essent. Radice nititur ferè lignosa, fibrata, & † Saporem folia & flores amarum habent, atq̄ fauces scarificant. Nascitur campestribus, lutosis locis, quos fluuiorum inundationes hyeme & uere operiunt.

† Vide an
perenni.

Conyza Helenitis. Eadem aut similima uideatur Matthioli. conyza maior.

Chamaeclema. T. 2. 8. p. 797.

De

DE CHAMAECLEMATE, [quod nomen author confinxit, uulguſ Hederam
terreſtrem uocat.] CAP. CXLVI.

CHAMAECLEma, quam ubiq; in Germania falſò Hederam terreſtrem,
Germani uerò Gundelreben proprio nomine appellant, uiticulas per terram
ſpargit numeroſas, iunco graciliores, modicè anguloſos, teneros, glabros & genicu-
latos, longitudinis incertæ, ſiquidem interdum & frequenter orgiam excedunt. fo-
lia à ſingulis geniculis bina prodeunt, longis pediculis inſidentia, rotunda, per am-
bitum incifa, non tamen ferrata. nam incifurarum interualla rotunda ſunt, uenis cor-
rugata, ſuperius uiridia, inferius autem pallidiora, & iuxta pediculum in ſinum ex-
cauata, latitudo iis eſt plerumq; unciarum duarum. flores ſecus folia fert oblongos,
hiantes, chamædryos aut Galiopſios floribus ſimiles, colore in purpura cœruleos,
quibus exigua nigræq; ſuccedunt ſemina, ueluti Chamædryi. Radice nititur tenui, fi-
brata, quinetiam à ſingulis geniculis in terra radices demittit. ſaporem folia & flo-
res ſubamarum & modicè acrem habent, odorem grauem, non tamen iniucundum
ſpirat, uiret tota hyeme, coquitur cum carnibus. Nascitur iuxta macerias, ſepes & in-
cultis locis.

* Gundelreben.

DE PARTHENIO, [Matricaria uulgò dicta.] CAP. CXLVII.

T. 1. 50. p. 156.

PARTHEnium, quod hodie ubiq;
per totam Europam Matricaria nomi-
natur, folia circa terram numeroſa fert, utrin-
que in partes longitudine unciales, latitudi-
ne uncia anguſtiores, crebrò ex obliquo in-
ciſas diuiſa, partim Coriandri, partim etiam
Tanaceti foliis ſimilia. è quorum medio cau-
les plerumq; plures aſſurgunt, pede frequen-
ter proceriores, graciles, anguloſi, adnatis ra-
moſi, & ſub horum exortu ſingulis uestiti fo-
liis, quibus eadem eſt inferioribus figura.
flores in ramulorum ſummitatibus fert or-
biculatos, latitudine ſemunciales, in medio
luteis breuib; ſtaminibus denſe ſtipatis,
uitello ſimile capitulum conſtituentibus,
quod undiq; breuib; exiguis, numeroſis,
cãdidisq; ſoliolis circũuallatur. media eſt lu-
tea pars florum mutato colore in ſemina ta-
naceto ſimilia permutatur. Radice nititur
plurimis candidisq; capillamentis fibrata,
atq; † perenni. Saporem tota herba amarũ,
& cum tenuitate acrem habet, odorem uerò
acrem & ualdè grauem, ueluti Tanacetum,
ſed acriorem, cui guſtu etiam reſpondet.
Nascitur in antiquis urbium muris, iisque
aliquantulum humentibus, & petris qui-
busdam urbibus uicinis, plurimũq; Mar-
purgi in Heſſia, Freiburgi & Rochlicii in
Miſnia, plurib;que aliis regionibus: iis ue-
ro locis quibus ſpõte nõ prouenit, in hortis
ſolitur, arenoliſ minimè ſpõte exit.

† Vide iſt
Trago.

T. 2. 103. p. 841.

glabra & nitida est, inferior uerò & aquis contigua, subhirsuta, eminentibus uenis distincta, & adhærentibus diuersi generis animalculis mucosa & sordida existit. Flores æstate sub foliis circa clauam fert paruos, candidos & aqua submersos: quibus singuli succedunt fructus, lōgitudine et latitudine unciam excedentes, angulosi, quatuor oblongis, duris, ad pungēdum paratis, et modicè reflexis aculeis armati, atq; iisdē aculeis, ceu cornibus taurini capitis formā exprimentes, & lignoso infragiliq; cortice candidum nucleum complectentes: cum recens est, mollem & lacteo succo, si exprimatur, manantem, gustu dulcem, & ad insipidum saporem simul ueruentem. qui cum aruerit, omni carens succo tam aqueo quàm oleoso, durus et adit, atq; substantia ad frumentaceorum seminum naturam accedit, adeò ut etiam panis ex eo pinli queat. Cum fructus deciderint, ipsa claua eorum nigricantibus uestigiis inæqualis redditur. Radices, supra fructum etiam matura & iam flaccescente herba adhuc in limo hærentem, habet numerosas, fibratas & nigricantes: quarum maxima plerumq; pars, non è limo, sed è circumfusa aqua nutrimentum trahit. pauca siquidem ex his limo insident, nisi casu aliquo eo operiantur, ipsa quoq; capillamenta spicis similia radicum uicem supplent, superioribus partibus alimentum suggerendo. Caules & folia manifestam adstringendi uim habent, uerum caules multo foliis efficaciorum. Nascitur stagnantibus fluiuorum partibus, lutosis lacubus et urbium

TRIBVLI lacustris fructus æstatis præteritæ exitu, sparsus in limo latēs, eiq; tanquam anchora inhærens, caulem saluo & integro tam operimento quam nucleo ex angusto foramine emittit, secundū aquæ in qua nascitur diuersam profunditatem, duūm, trium aut quatuor cubitorum, lōgitudine bēssis seu trientis, interuallo geniculatum, teretem, inferius ubi è fructu exit iunco multò graciliorem, paulatim uersus summitatem crassescentem, atq; superius ueluti in clauam intus fungosam, longitudine plerumq; quadrantalem, crassitudine uerò pollicarem desinentem. à singulis geniculis binas ceu capillatas & uillosas spicas, inferiori caulis parte breuiores, superiori autem longiores proferentem, colore subfuscum, intusq; ualdē angustis fistulis, Nymphææ modo, per uia internodia habentem. Folia è superioris clauæ capite profert numerosa, trientalibus aut nonnunquam quadrantalibus, & interdum bēssim non excedentibus, uiridibus, in medio crassioribus, intusq; fungosis pediculis insidentia, undiq; in orbem per aquæ superficiem strata & expansa, quatuor lateribus, longitudine sesquiunciam aut bēssis, Romboidem figuram referentia, ex his duo posteriora latera, pediculo iuncta minime incisa sunt, reliqua autem duo anteriora incisuris serram imitantur. superior foliorum pars omnino

bium fossis, quibus omnibus limosus sit fundus. Plurimus Vuittembergæ & Tor-
gæ, ex Albi fluuio emissis lacubus, atq; Lipsiæ in stagnantibus Elistri partibus, lu-
tolisq; lacubus.

* vulgò Wassernuß, uel Stachelnuß.

DE CICUTA maiore.

CAP. CXLIX.

T. 1. 159. p. 474.

CICUTA maior folia circa terram pri-
mo anno habet, in anguloso, brachiato
et in binos minores pediculos aliquoties di-
uisis pediculis crebrò in tenues partes inci-
sa, & in latitudinem explicita: è quorum me-
dio sequenti uere caulis assurgit procerus,
duùm, trium aut nonnunq; quatuor cubito-
rum altitudine, & digiti uel pollicis crassitu-
dine, glabrum, teretè, geniculatum, liuidis,
fuscis atque subrubentibus maculis con-
spersum, intus fistulæ modo concauum, fo-
lia geniculatim inferioribus similia proferè-
tem, superius adnatis pluribus ramosum: in
quorum summitate umbellæ sunt modicè
conuexæ, candicantibus æstate flosculis ple-
næ: quibus semina succedunt Aniso similia
& æqualia, in maturitate tamen candidiora,
atque in binas partes dilabentia. Radice ni-
titur dodrantali aut pedali, crassitudine di-
gitali, tereti, candida, antequam caulem
proferat carnosâ, cum uerò fructificauit
lignosa fit, peritq;. Saporem radix Galli-
cæ Pastinacæ non dissimilem habet sed cras-
so uenenosòque halitu uitalia tentantem.
semina gustu iniucunda sunt quemadmodũ
& folia, quæ etiam grauem admodum, fœ-
dum atq; horribilem odorem spirant. Nasci-
tur umbrosis pinguibuscq; locis, circa fossas,
sepes, & templorum umbra septentrionem
uersus.

DE CICUTA minore, [Tragus scribit hoc uitium Petroselini esse, & aliquo modo
ad cicutam pertinere. Germani uocant Gleyß, Glyssen.] CAP. CL.

CICUTA minor caulem erigit pedalem aut cubitalem, gracilem, geniculatũ,
teretem & nitidum, foliis geniculatim uestitum, maiori Cicutæ similibus, sed
uehementer nitidis & splendidis umbellas, flores & semina maiori similia profert.
Radice nititur tenui, candida ac semestri: odore, sapore, & facultatibus maiorem æ-
mulatur. Nascitur cultis hortorum areis, plerumque inter satium petroselinum
decerpentes fallens. nam pro Petroselino, aut unâ cum illo resectum cibusq; insper-
sum uescentium mentes graui periculo turbat, ideoq; cautos esse hortulanos oportet,
atque noxiam hanc herbam splendore à Petroselino distinguere, alioquin fo-
liorum incisuris & forma illi non dissimilem.

DE PNEVMONANTE, id est, Lungenblüme. [Gentianae minoris speciem esse apparet,
qualem hic exhibeo, aut similimam.] CAP. CLI.

PNEVMONAN-
thes caulem qui
busdam in locis pro-
ducit singularem &
individuū, quibus-
dam uerò in binos
sibi contrarios et al-
terno positu exeun-
tes ramulos diuis-
sum, gracilem, solis-
dum, in uiridi pur-
purâq; nigricantē,
folia sub ramulis
proferentem sesqui-
uncialia, semuncia
latiora, coloreq; ni-
gricantia: quæ ue-
rò in summis sur-
culis sunt prædictis
magnitudine cedūt:
flores æstate in sur-
culorum cacumine
fert, Modelgeræ si-
miles, sed maiores. si
singularis sit caulis,
unum atq; alterum,
in ramoso uerò mul-
tos, erectos, conca-
uos, oblongos, infe-
rius angustos, supe-
rius latiusculos, pro-

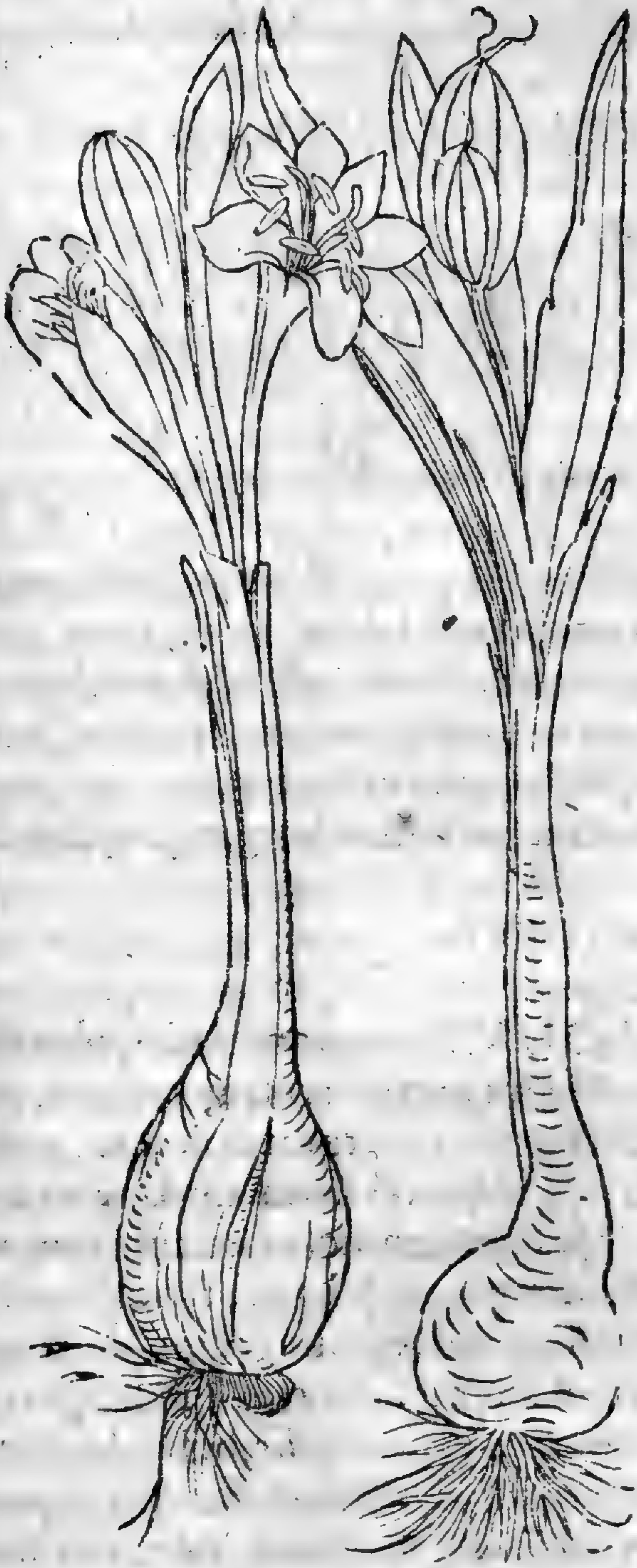
fundius in quinas plerumq; partes sectos, intus hirsutos, colore in purpura cœrule-
os, quinis, ut plurimum, intus oblongum uiridemq; apicem stipantibus. flaccescen-
te flore apex paulatim in uncialem utriculum excrefcit papaueraceo semine plenu.
Radice nititur tenui, lignosa, semestri atq; inutili. Flores amarum tenuemq; sapore
habent, folia uerò his multò imbecilliores. Nascitur campestribus uliginosisq; lo-
cis. nascitur etiam excelsorum montium, syluis carentium, opacis atq; meridiano
sole non illustratis partibus, plurimumq; lenæ in Hausbergo.

* Dodonæus Violam calathianam uocat, propter floris figuram. Videtur ad Gentianæ species pertinere. est
enim radix lutea & amara gustu.

DE COLCHICO nigro, [cuius radix siccata, foris nigricat.] CAP. CLII.

COLCHICI (quod hodie Hermodactylum uocant) tres sunt species. primū
enim cum siccatum fuerit, foris nigrum, intusq; fuscum in candido colorem
habet. Alterum in flauo subrubentem, tertium uerò candidum. Ex his nigrum, pau-
lò ante autumnale æquinoctium florere incipit, usquequo superueniens gelu, sub
ipsis pruinis superbientes flores opprimat. Coliculum itaq; autumnò edit quincun-
cialem, nonnunq; etiam dodrantalem, gracilem, glabrum, candicantem atq; egregie
teneri-

T. 76. p. 759.

teneritudinis, in cuius summitate flos est Lilio non dissimilis, sed minimè repandis & reflexis deorsum foliis. sex ut plurimum foliis longitudine sesquiunciam aut bessem æquã tibis, latitudine uerò uncia paulò angustioribus, utrinq; acuminatis, glabris, nitidis, pinguibus, in attritu glutinosis, primū clausis & conuolutis postea se explicantibus constans, colore in subrubente purpura albicans, in medio luteo colore stamina, numero ipsa floris folia non excedentia continens. qui postquam unum atque alterum diem durauerint flaccescunt. deinde paulopost sequentis ueris initium folia profert longitudine dodrantali, latitudine uerò unciæ aut sesquiunciam, acuminata, crassa, Liliaceis forma & substantiæ lentore similia, sed longiora, sub terra coeuntia, & teretem, tenerum candicantemq; pediculum constituentia: in quorū medio prope terram utriculus extuberat acuminatus, triquetrus, longitudine sesquiunciam plerumq; accedens, latitudine uerò unciam ut plurimum æquans, rotundo, milioq; maiori, primum candido, æstate deinde post solstitium maturescente & ad ruffum in nigro colorem transeunte semine plenus, quo sparsa folia flaccescunt. Inueniuntur nonnunquam duo aut tres utriculi simul coniuncti & ab una radice prodeuntes, cum eadem radix totidem flores produxerit, sed unus tantum ex his magnitudine prestat, alii ueluti abortiui sunt. Radice nititur longitudine sesquiunciali, modicè in planū compressa, latitudine unciam plerūq; quarta eius parte excedente, superius turbinata, inferius autem latiuscula parte ueluti in paruum unguem desinente, & candidas fibras in terram demittente, & paruis bulbis circa latera enatis se propagante: foris multis in ruffo nigris tunicis uestita: ex quorum numero eius ætatem cognoscere potes. singulis enim annis singulas superinduit tunicas, quibus detractis reliqua radice pars carnosã, totaq; candida & lacteo succo plena est, eadem ab una pariterimã ueluti sulcum habet, per quã floris coliculus transiit, hunc enim nō è superiori & acuminata parte maioris radice autumnò promit, sed ab inferiori flaccescentis ungui & latiore, contra reliquorum bulbosorum morem. ea uerò radix à cuius mucrone flos & folia emittuntur, sulco caret, usq; in autumnum, donec subnascens paruula alia emisso flore priorem sulcet. Hinc est quod radices, quibus uere & æstate principio folia insident, canaliculatum istum sulcum non habeant. Folia cum exaruerint, uestigium quoddam turbini impressum relinquunt. Eadem radix quæ priore anno germinauit, sequenti anno flaccescit, autumnò succedit alia admodum parua, inferius adnascens, à cuius superiori parte autumnò flos prodit. nam hinc minime à maiore exit, minor hæc radix unã cum flore adolescit, in uere autem & æstate sequenti simul cum semine ad iustam magnitudinem peruenit, quo tempore prior omnino perit. Siccata radix tam foris quàm intus fusca fit. Saporem radix habet dulcem simulq; amarum, tenuem, saliuam prouocantem, & aliquantulum nau-

seofum. Odorem uerò omnes herbae huius partes, grauem & nauseabundum spirant. Nascitur in pratis tam planis quam montanis solo pingui, plurimumque in Vuirtembergensi Sueuia, ubi autumno omnium ferè montium decliua, campi & prata his floribus albicant.

DE COLCHICO *subrubente*, [quod à colore radicis siccatae ita cognominat.]
CAP. CLIII.

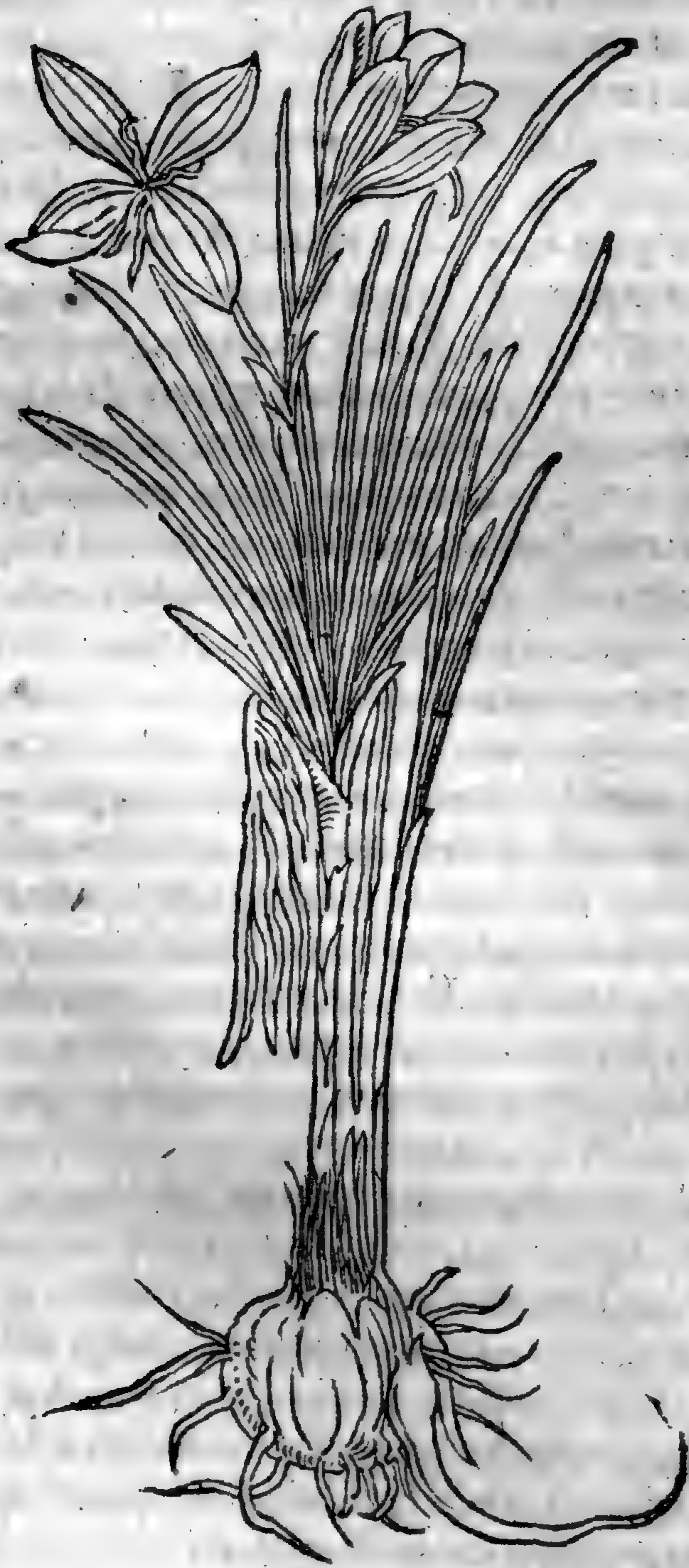
COLCHicum subrubens, nigro in omnibus notis & proprietatibus assimulatur, præterquam quòd siccata eius radix, quamuis excorticata, rubescat. saporem quoque & odorem nigro similem habet, nasciturque eiusdem naturæ natalibus: rarissimè tamen iuxta se simul nascuntur.

DE COLCHICO *albo*, [cuius radix etiam siccata albicat, tum foris, tum magis intus.] CAP. CLIIII.

COLCHicum album flore, foliis, semine & radice prædictis simile est, qualitate tantum ab illis differt. siquidem radix etiam cum siccata fuerit foris albicat, quanquam interdum flauescat cum inueterascit, intus uerò candidissima, tenera, in tundendo mitis, mollis & tractabilis existit: quæ tusa farinam triticeam aspectu refert. Saporem habet dulcem & ualde suauem, nulla amaritudine mixtum. sponse in Germania nascentem nondum uidi, sed cultam tantum & è longinquis allatam locis.

DE CROCO. CAP. CLV.

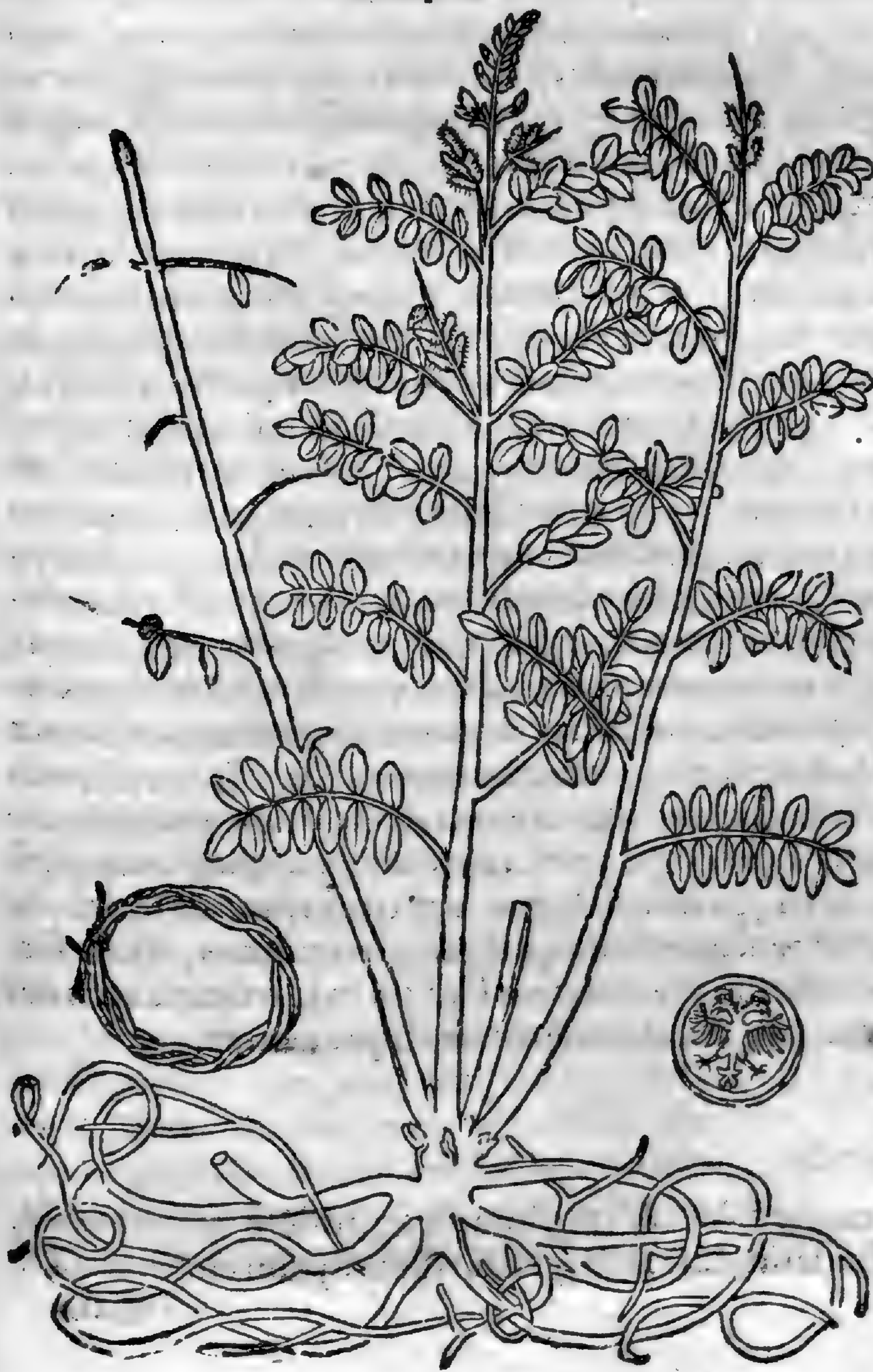
T. 2. 77 p. 763.

CROCUS autumnini initio, cum Sol in libram ingressus est germinat. primum folia multa protrudit oblonga, ualde angusta, acuminata et uenosa, prope terram atque in ipsa terra coniuncta fasciculorum aut scoparum instar, ac membrana tenui inuoluta. e quorum medio coliculus erumpit quincuncialis, gracilis, tener, glaber & nitidus, in cuius summo flos est sex foliis, besis longitudine, uncia paulò angustioribus utrinque acuminatis, & inferius ubi coniunguntur omnino purpureis constans, intus sex staminibus ornati. ex his tria, breuia, angusta, colore lutea, positu erecta & superficie pulueracea sunt, reliqua tria longitudine ipsa floris folia paulò excedunt, cum etiam ex clauso conuolutoque flore iam iam ex terra prodeunte, exertis capitibus proficiant. eadem inferius angusta, superius uerò latiuscula existunt et subtilissimis crenis, nonnullorum oculos subterfugientibus. incisa color iis est in ruffo puniceus. ea collecta, aroma celebre constituunt, ab omnibus crocum aut crocus appellatum, gustu amariuscule, subacre & aromatum simile, odore iucundo, acri, late spirante, oculos aliquantulum mordicante, lachrymas profundere cogente, & modice cum suauitate non ingrata caput aggrauante, somnumque conciliante. eius tam triti quam integri parua portio magnam aquæ aut uini quantitatem, luteo aut citrino colore, & ad pini

ad puniceum inclinante, tingit. Flores unum atq; alterum tantum diem, postquam aperti fuerint, durant, in summa Colchico similem florem habet, præterquam quod croci floris color magis ad purpuram uergit, & quod Colchicum tria illa longa, punicea q; stamina, quæ crocum sunt, minime habeat. Floret etiam cum Colchico aut paulò post, cum ultimis Colchici floribus. Folia quæ cum flore Crocus protulit, hyeme non flaccescunt, sed sub ipsa niue uident, proximo q; uere incrementum capiunt, donec æstate ad iustum statum perueniant: in quo longitudinem habent pedalem, latitudine autem quartam uncie partem non excedunt, eadem substantia uenosa, id est, recti uenia sunt, & ab una parte angustis admodum canaliculis striata, ab altera uerò sulcum habent minime profundum, modicè candicantem, & per eorum medium usq; ad mucronem transeuntem. Radice nititur rotunda, bulbosa, cum floret autem in latitudinem uncialem aut maiorem compressa, multis tenuibus, capillatis fere q; reticulatis tunicis uictorialis modo inuoluta. detractis tunicis tam foris quàm intus candida carnosâ succosâ q;, in superficie multis circulis cincta: à quibus ipsæ tunice initium sumunt: autumno cum floret singulari, sequenti autem uere & æstate duplici atq; altera, alteri superius insidente. Cum enim ueris initio folia increscunt, superior radice pars à qua folia exeunt increscit, donec æstate parentem sub se retentam quantitate æquet: hac itaq;, uigentem, solidam succosâ q; constitutionem nacta, ipsa parens languida et flaccida redditur, atq; autumno tota euanescit. Propagat se bulbosis oculis, ipsi radici adnatis: fibras ab inferiori parte in terra agit tenues candidas q;, nutrimentum attrahentes. Saporem radix habet dulcem, aliquantulum nauseosum & tenuem, ideo q; saliuam modicè elicientem. Colitur apud nos in agris,

T. 2. 150. p. 935.

DE GLYCYRRHIZA.
CAP. CLVI.

GLYCYRRHIZA,
Ab uno radice capite
caules altheæ uirgis similes
emittit, secundum radice
tatem plures, duum aut tri-
um cubitorum altitudine,
iuxta terram minimi fere di-
giti crassitudine, teretes, soli-
dos, lignosos, in uiridi suffla-
uos, intus fungosa medulla
plenos, atq; inferius tactu as-
peros, ex interuallo inæqua-
li ordine folia proferentes: è
quorum sinu ramuli enascun-
tur singuli. folia inferius
maiora q; superius habet, a-
latam figuram referentia, nã
dodrantalibus pediculis us-
trinq; quina, sena, et nõnun-
quã septena pari fere inter-
stitio distãtia adnascuntur,
ea ratione, ut bina semper in
uno exortu coniungantur,
atq; breuibus admodum pe-
diculis ex aduerso opponan-
tur, in summitate surculi, à

quo omnia folia exeunt: unum rectâ prominere inter utrumque ordinem, patem foliorum numerum unitate imparem commutans, singula sesquiunciam aut bessem longitudinem habent, latitudinē unciam minorem aut unciam, quamuis sæpius etiam multò maiora fiant. eadem subcrassa & aliquantulum pinguis sunt glutinosamque & splendentem habent pinguedinem, utrinque superficiem insidente: ideoque tacta digitis contumaciter adherent. est præterea iis peculiaris quædam natura quam cum paucissimis communem habent. Oriente sole singula folia in latitudinem primum æqualiter explicantur, mox unâ cum ascendente sole eriguntur & ipsa, atque interdum omninò sursum rigent atque unâ cum pediculo cymbam, aut nauium carinam forma referunt: occidente uerò eodem sidere, rursus se dimittunt, noctuque intus demissa dependent, donec rursus ascendente sole eleuentur. quinetiam aeris constitutionibus reguntur. nam si dies sereni fuerint interdum eo modo quo dictum est erecta sunt, pluuiosis uerò, nubilis, tristibus & frigidioribus diebus etiam æstate atque ipso meridie se deorsum submitunt, atque hæc de foliis tantum intelligenda sunt et non simul de eorum pediculis: horum enim positus, neque solis cursu, neque cœli constitutione mutatur. è summis caulium alis oblonga quædam, dissecta & uelut aculeata prodeunt capitula, (quæ Dioscorides pilulis Platani comparat, fructus improprie appellando,) ea se paulatim in quadrantalem & nonnunquam quicunciam pediculum extendunt, undique usque ad summitatem paruis, oblongis, papilionaceis & colore in candido cœruleoque purpurascens floribus circumdatum, atque eorum positu comam hyacinthi florum referentem. flores omnes ferè caduci sunt, paucissimis exceptis: è quibus uncialis, gracilis, subrubens atque in latitudinem compressa prodeit silicula, tribus aut quatuor oblongis seminibus grauida. diu hæc herba uiuet antequam folia amittat, quæ postea, ubi foliorum defluuii tempus aduenierit, non sigillatim sed uniuersa simul unâ cum pediculo decidunt, cui etiam postquam deciderit adhuc adherent. Radice nititur superius trunco simili, quò uetustior fuerit eò crassiore, plerumque crassitudine pollicari, inferius in multas longissimas radices undique in obliquum exeuntes distracta, quæ arenosum solum aut arenam tantum nactæ, duarum orgiarum longitudinem excedunt. substantia eis est nervosa, flexilis, distractu difficilis: ideo cum inter effodiendum extrahuntur raro abrumpuntur, maximè solo arenoso. colorem habent foris in spadiceo aut subruffo pallentem, intus uerò buxum. Superior radice pars à qua iam dictæ exeunt, & quæ uelut truncus seu caput earum est, peculiare & à prioribus diuersas emittit radices, minimi digiti crassitudine, omninò transversas, asparagis similes, sub terre superficie quoque uersus serpentes, quæ cum cubitale, bicubitale & interdum longius spacium progressæ fuerint, acuminato germine è terra emicant, caulesque producant, qui sequenti anno deorsum obliquas demittunt radices, quales antea descripsimus, flaccescentibus postea, & pereuntibus, à quibus ortæ sunt, transversis radicibus, quibus in uere in candido pallidus est color, substantia autem tenera, succosa fragilisque ab æstate, deinde usque in autumnum superficies earum in fungosum corticem mutatur, interior uerò pars, obliquarum radicum modo in nervosam, minus tamen firmam aut lentam, & colore buxeam substantiam transit. Saporem radices habent ualde dulcem, modicè adstringentem & subacrem, cui etiam iuncta est minima quædam amaritudo, qualis leguminibus inest. nam hæc quoque planta æque ad siliquiferum genus referenda est, quam ipsa legumina; quapropter minimè absurdum uidebitur, quòd unam ei ex leguminum qualitatem tribuimus, quam forsasse non quiuis gustu percipere & diiudicare queat. Colitur in Germania luci causa, præsertim Bambergi in Franconia, ubi maximus eius est proventus.

* Lactenige / Süßholz.

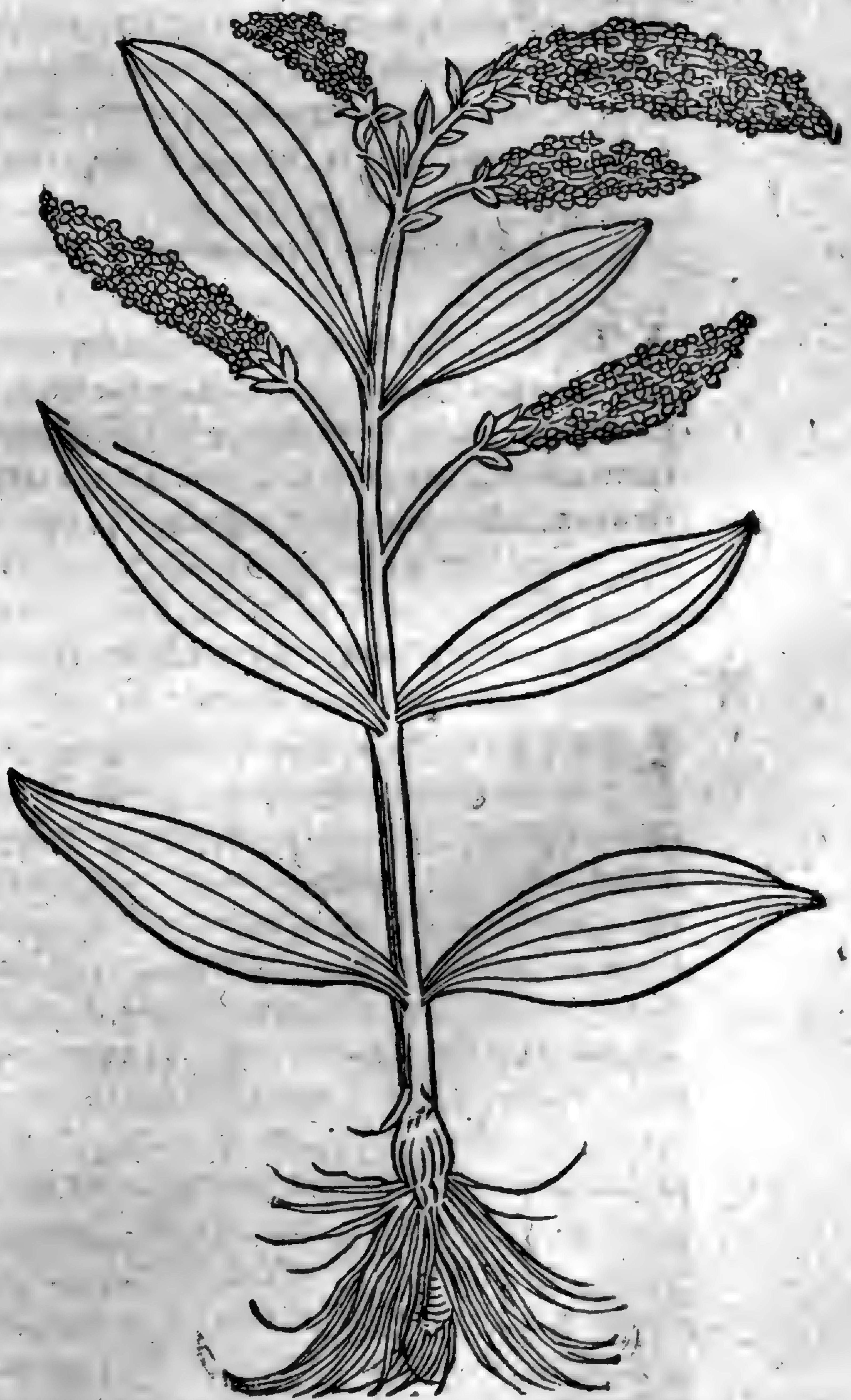
DE VETONICA CAP. CLVII.

VETONICA à radice capite folia emittit plura, longitudine quadrantalia, posteriore sui parte bessem latitudine attingentia, nonnunquam etiã maiora: in obtus

obtusum mucronem atque subrotundum desinentia, per ambitum incisa: (partes autem incisurarum eminentes, non acutæ, sed obtusæ sunt.) crebris & tortuosisue- nis in rugas contracta, trientalibus aut longioribus hirtisq; pediculis, sinui eorum immixtis annexa, partim humi prostrata, partim erecta, partim obliquo positu eri- gentium se speciem referentia: e quorū medio caulis assurgit erectus, cubitalis, qua- drangularis, indiuiduus & hirsutus, uno atq; altero interuallo bina folia e cōtrariis duobus lateribus proferens, in exortu breuibus sibi inuicem pediculis aduersa, & iis quæ prope terram sunt multò minora. in summo caule oblonga & spicata coma est æstatis initio, Galiopsi non dissimilibus, atq; in ruffo modicè purpurascensibus floribus plena: quibus quaterna plerumq; succedunt paruaq; & colore nigra semi- na. Radice nititur perenni, minimo digito graciliori, breui, fusca, in multas tenues nigricantesq; fibras distracta. Saporem folia & flores amariuscule & subacrem habent, à quibus radices quoque gustu non multum differunt. Nascitur in pratis, frutetosis & herbosis locis, solo ferè qualicuncq;.

Vetonica. T. 1. 65. p. 198.

Elleborus albus. T. 1. 36. p. 409.

DE ELLEBORO albo. CAP. CLVIII.

ELLEBORUS albus cum primū prodit, conuolutis foliis, enascentis Polygo-
nati formam imitatur, caulem paulatim producit, quem e conuolutis foliis ex-
m

plicat, longitudine plerumq; pedalem, minimo digito multò graciliorem, foliis ex interuallo singulis uestitum, longitudine quadrantem plerumq; excedentibus, latitudine uerò bessem cum semuncia æquantibus, utrinq; in obtusum mucronem desinentibus, incuruis liris ab uno mucrone ad alterũ transeuntibus, tam superius quàm inferius sulcatis, tactu rigidis, atque sine pediculo, caulem, ceu tibiali usq; ad proximum folium demisso amplexantibus, hinc est quòd arescens caulis, cortices, ceu tunicas (ut Dioscorides scribit) demittat. Flores

*

Radice nititur longitudine bessem excedente, superius unciam latitudine frequenter superante, inferius autem in turbinem seu mucronem, coni instar desinente, foris fusca, intus uerò candida, è qua circumquaq; aliæ exeunt radiculæ quinq;, sex aut septem unciarum longitudine, quinta aut quarta uncia parte rarò latiores, teretes, paucis capillamentis fibratæ, & tam foris quàm intus candidæ, intus gracilem neruũ, per totam earum longitudinem transeuntẽ habentes: quibus sapor est primum modicè glutinosus, mox acris, & pyretri modo saliuam ciens. semen præter acrimoniam etiam amariusculum est. Tritæ radices grauem atque aliquantulum foetidum odorem habent. Nascitur in montibus frutetos, solo plerumq; pingui, plurimumq; in Vuirtembergensis Sueuiæ finibus circa Aurachum, atq; uicinis montibus.

DE VETONICA alba, [solo colore diuersa à precedente.] CAP. CLIX.

VETONICA alba genere à rubea non differt, habet tamen suam propriam & ab illa solo colore diuersam speciem. folia siquidẽ, caules, spicatam florum comam, semen ac radices rubeæ Vetonicæ similitimẽ sunt. flores habet candidos, quorum colore ab illo dignoscitur. Qualitates rubenti easdem possidet, nasciturq; uisdem natalibus, inuentu tamen rarior est.

DE VESICARIO SOLANO. CAP. CLX.

HALICACABUS, siue Vesicaria caules emittit uiticulis non dissimiles, longitudine cubitales & plerumque maiores, aliquantulum angulosos, geniculatos, subhirsutos, plerumque indiuiduos, & ad terram inclinatos. Folia è singulis geniculis bina profert, Solano similia, maiora tamen & oblongiora, nonnunquam sex unciarum longitudine, latitudine uerò quinque unciarum, longis pediculis insidentia, maximè umbrosis locis. Flores secus folia singulos habet tota æstate quinq; semuncialibus, & in candido pallidis foliolis constantes, quinquepartito caliculo insidentes, ac in medio exiguum capitulum continentes, dilabentibus florum foliolis, caliculus rotundam cauitatem adipiscitur, intra prædictum illud exiguum capitulum claudens. cum quo paulatim increscit, donec æstatis exitu atque autumnii initio, ipse inflati folliculi aut Vesicæ speciem referat, & sesquiunciale latitudinem consequatur, quo tempore etiam capitulum folliculo inclusum Cerasi acinum rotunditate, & magnitudine æquat, qui unã cum folliculo principio uirent, in maturitate uerò medium habent inter croceum & puniceum colorem. acini intus candidis, planis, exiguisq; seminibus, & uinoso succo pleni sunt: folliculi uerò ubi turbinem desinunt foramen habent, quod ambiunt quinque acuminati ueluti apices. radicibus nititur longis, tenuibus ueluti uiticulis, partim rectã descendentibus, partim in transuersum propagationis causa reptantibus, candidis, ex interuallo paucis tenuibusq; fibris capillatis, gustuq; amaris. acini in uescis contenti, uinosum, amarum & tenuem, id est, penetrantem saporem habent, quorum tantum usus inualuit.

Nascitur

Nascitur editis uineis, quãuis etiam planis & humentibus locis iuxta sepes enatum lenæ uiderim: ubi maxima eius est in uinetis copia. solum amat pingue & densum, iis uerò locis quibus sponte non prouenit, in hortis colitur.

Vesicarium Solanum. T. 1. 101. p. 302.

Cnicus Supinus. T. 2. 114. p. 862.

DE CNICO *Supino.* CAP. CLXI.

CNIC V *Supinus*, qui hodie per totam Germaniam *Carduibenedicti* nomine cognoscitur, caules aliquot ab una radice profert pedales, & aliquando cubitales, rubentes, hirsutos, intus fungosos & modicè concauos, cum locum & spacium nacti fuerint per terram se spargentes. folia prope terram ac circa caulem habet quinque, sex, aut septem, unciarum longitudine, latitudine uerò besis, hirsuta, modicè pinguia, mollia, per ambitum sinuosa, inæqualiter dissecta, & teneris aculeis non adeò pungentibus armata. Ramuli à caulibus exeunt plures, foliis inferioribus multò minoribus uestiti. in quorum summitate, acanacea sunt capitula. foliis paruis & maximè hirsutis circumdata, longitudine unciam excedentia, crassitudine digitalia, superius turbinata, squamis acuminatis composita: è quarum mucronibus graciles uncialesque oriuntur aculei, utrinque minoribus transuersisque aculeis aucti, ob teneritudinem inter pungendum fragiles, atque capitulorum mucronem circumuallantes. Flores è capitulorum mucrone per medium aculeorum emittit Cni-

ei & reliquorum carduorū modo capillatos, colore in croceo flavos. Semina habet oblonga, striata, teretia, colore cœsia: quibus superius pappi barbę similes sunt. Radice nititur semestri, lōga, gracili, primum carnosā, autumnū uerō initio lignosa trāsueris fibris brachiata & inutili. tota herba, tenera, pingui & tactu aliquantulum glutinosa lanugine uestitur, maximē ea pars quę inter capitula & his circumdata folia est. Folia, flores & semina amarum saporem habent, nullius alterius qualitatis, quę quidem gustu percipi & distingui possit participem. Seritur apud nos in hortis.

* Cardobenedicten.

DE FABA uulgari. CAP. CLXII.

T. 2. 14. p. 618.

FABA uulgaris sata, terram non egreditur ut Lupinus, caulem erigit singularem, indiuiduū, longitudine sesquicubitali, & nonnunquam crassitudine minimi digiti proceriori, quadrangularem, glabrū, intus concuum, erectum, & capreolis carentē. Folia ex interuallo habet bina, terna, aut quaterna in uno pediculo, oblonga, plerunq; subrotunda, subpinguia & glabra, longitudine trientalia aut interdum quadrātaliam, latitudine uerō bessem equantia, aut nōnunquam excedentia, secus quę numerosi exeunt flores, non tamen omnes simul, sed successiue florentes, forma papilionacei & oblongi, colore cādidi, quadam tamen sui parte nigri & longitudine unciā plerunq; superantes: ex his primūm florēt inferiores deinde superiores, siliquę ē floribus singulę prodeunt cum ad iustam magnitudinem peruenerint, lōgitudine quadrantales crassę & carnosę, intus quina, sena, septena aut octona semina claudentes, quę unā cum siliquis siccata longitudine sunt semuncialia, latitudine uerō paulō minorā, aliquantulum cōpressa, & ab una parte uelut lima aspectu, foris in candido pallente cortice, intus autem flaua, solida atq; arida carne constantia. Radice nititur oblonga, subfusca, fibrata & semestri. Saporē recentes fabę habent dulcem, siccatae uerō modice etiam amarum dulcedini mixtum. Colitur in aruis.

DE FABA nigra minore, [quę à uulgari Fabā solo colore differt.]

CAP. CLXIII.

FABA nigra minor, caule, foliis, floribus, siliquis, semine, atq; omnium partium magnitudine uulgari similis est, solo seminum colore differt, qui illis in nigro purpureus est. Saporē fabę uulgari similē habet, sed paulō dulciorem. Seritur in hortis.

DE FABA nigra maiore, [quę magnitudine solūm à precedenti differt.]

CAP. CLXIII.

FABA nigra maior, minori incunctis similis est, omnes tamen partes maiores produ-

producit, semina eius, quæ fabæ appellantur interdum uncialem non tantum cois sequuntur, uerumetiam excedunt longitudinem, latitudine uerò tertia parte minora existunt. eadem quàm prædictæ fabæ magis planæ & compressæ sunt, colorē (ut parua) in nigro purpureum habent: quibus etiam sapore respondent, coluntur in hortis.

DE SYMPHYTO maiore, candidis floribus: [cuius descriptio duobus etiam sequentibus Symphytis, excepto florum colore, conuenit.] CAP. CLXV.

T. 1. 79. p. 240.

SYMPHYTON maius, caules emittit plerumque sesquicubitales, et bicubitales, nonnunquam etiam longiores, in ramulos adnata & alas diuisos, crassos, angulosos, hirsutos, intus sonchi modo concavos, circa quos ex interuallo singula sunt folia, longitudine dodrantalia, latitudine bessem æquantia, utrinque in mucronem desinentia, hirsuta, longis pediculis adhærentia, atque per omnia maiori & longifolio Buglosso similia, quæ autem in ramulis superius sunt, multò minora existunt. ea uerò quæ à radice una cum caulibus prodeunt prædictis multò maiora sunt, siquidem non raro sedecim uncias, frequenter etiam uiginti, atque interdum bipedem longitudine consequuntur, (preter pediculum, qui & ipse dodrantem excedit.) latitudine uerò sepe sex aut septem uncias excedunt. Flores in ramulorum cacumine fert numero-

fos, successiue per totam æstatem, à medio uere florentes. longitudine unciales, angustos, concavos, apices intus habentes, ab hirsutis & quinquepartitis calicibus prominentes, et in terram plerumque annuentes, colore in cædido modicè pallescentes. quibus singula bina, terna, aut quaterna semina succedunt grano tritici minora, acuminata, foris nigro nitidoque cortice, intus candido nucleo constantia, magnitudine & figura, Borriginis semini similia, æque enim collo tenuis resecti serpentini capitis formam præferunt ac Echios, Borriginis, atque reliquarum Buglossarum semina. Radicibus nititur perennibus longitudine pedem excedentibus, crassitudine digitalibus, ab uno trunco in diuersas partes distractis, foris nigris intus candidis, carnosis, teneris, inter effodiendum fragilibus minimeque neruosis. gustu & tactu glutinoso lentore mollibus & dulcibus, quæ siccata taurini ferè glutinis duria

ciem acquirunt. Horrēt caules, ramuli & folia aspera & teneris aculeis simili lanugine tactu pruritus excitante. eadem partes dulcem habent saporem & aliquantulum lentum succum ueluti Borrage, atque reliquę Buglosę species. Nascitur humentibus, pinguibus lutosisq; locis, pinguibus & humentibus fossis, atq; putri arenosq; solo, ut Vuittembergę, ubi omnium natalium eius qualitatem cernere licet.

DE SYMPHYTO maiore rubente, [quod à præcedente florum colore tantum differt.] CAP. CLXVI.

SYMPHYTON maius rubens, prædicto candido, caulibus, foliis, florum figura, semine, radicibus, partium magnitudine & qualitatibus omnibus simile est, solo florum colore differt, quem rubeum habet, nasciturq; iisdem natalibus.

DE SYMPHYTO maiore [purpureis floribus, nec aliter à prædictis differente.] CAP. CLXVII.

SYMPHYTON maius purpureum, per omnia simile est prædictis duobus, præterquam quod flores purpureos habeat. Nos autem libenter has tres Symphyti species ab inuicem distinximus, et separatim descripsimus, unicuiq; suum proprium caput tribuentes; quoniam ista coloris in floribus uarietas non ex diuersorum natalium natura oritur, cum omnes illæ tres species non raro iisdem natalibus exeant, & quamuis aliò in diuersæ qualitatis solum transferantur, suum tamen colorem quælibet earum retinet, quemadmodum pleræq; eiusmodi herbæ.

DE CNICO satiuo. CAP. CLXVIII.

T. 2. 105. p. 845.

CNICUS satiuus, qui ab omnibus hodie Carthamus appellatur, ab uno semine singularem emittit caulem, longitudine sesquicubitalem, aut nonnunquam maiorem, teretem, rectum, colore caesium, solidum, durum, lignosum, ac superius in multos rectos, indiuiduos dodrantes, longioresue ramulos diuisum, circa quem singula sunt folia, non magnis interuallis distantia, longitudine fere trientalia, latitudine unciam excedentia, posteriore sui parte in obtusum, mucronem desinentia, anteriore uero, in oblongum acumen, præfixo breui & infirmo aculeo fastigiata, colore uiridia, glabra, per ambitum plerumq; minimis, innocentibusq; aculeis horridula, & sine pediculis à caule exeuntia, quę autem ramulos uestiunt folia, his similia sunt, sed minora. Capitula, ramulorū summitatibus singula insident, figura rotunda, & acanacea, in latum turbinē fastigiata, latitudine uncialia, oblongis, acuminatis & aculeatis squamis composita, undique paruis acuminatisq; foliis, partim in obliquū erectis, partim, recta in transversum acuminatam cuspidem prætendētib; partim etiam demissis circumuallata, ex his maiora sunt sub capitulis orta ac demissa, minora uerò subrecta, quę superiorem locum tenent, & Rusci foliorū quantitatem & figuram habent. Flores æstate à capitulorū mucrone erumpūt graciles, capillacei, numerosi &

si & dense stipati colore lutei aut citrini, puniceis croci staminibus, id est, croco aromati similes: quibus collectis fullones luteo colore lanas tingunt, ipsum crocum æmulantes, inferior florum pars, capitulis inclusa, in paruos resoluitur pappos, sub quibus sunt semina angulosa, modicè acuminata, candida, nitida atq; hordeo ferè similia, paulò tamen maiora, foris duro lignosoq; cortice, intus candido pinguiq; nucleo, gustu dulci, subtenui & aliquantulum nauseoso constantia. flores saporem amariusculum & modicè tenuem habent. Radice nititur, semestri oblonga, gracili, fibrata & inutili, seritur in aruis ac hortis, plurimustq; Brunsvici & Magdeburgi in Saxonia, multisq; Turingiæ locis.

DE AMARANTO *purpureo*. [Nostruocant Kote Kdble/alij Taufent=shon.] CAP. CLXIX.

T. 1. 199. p. 579.

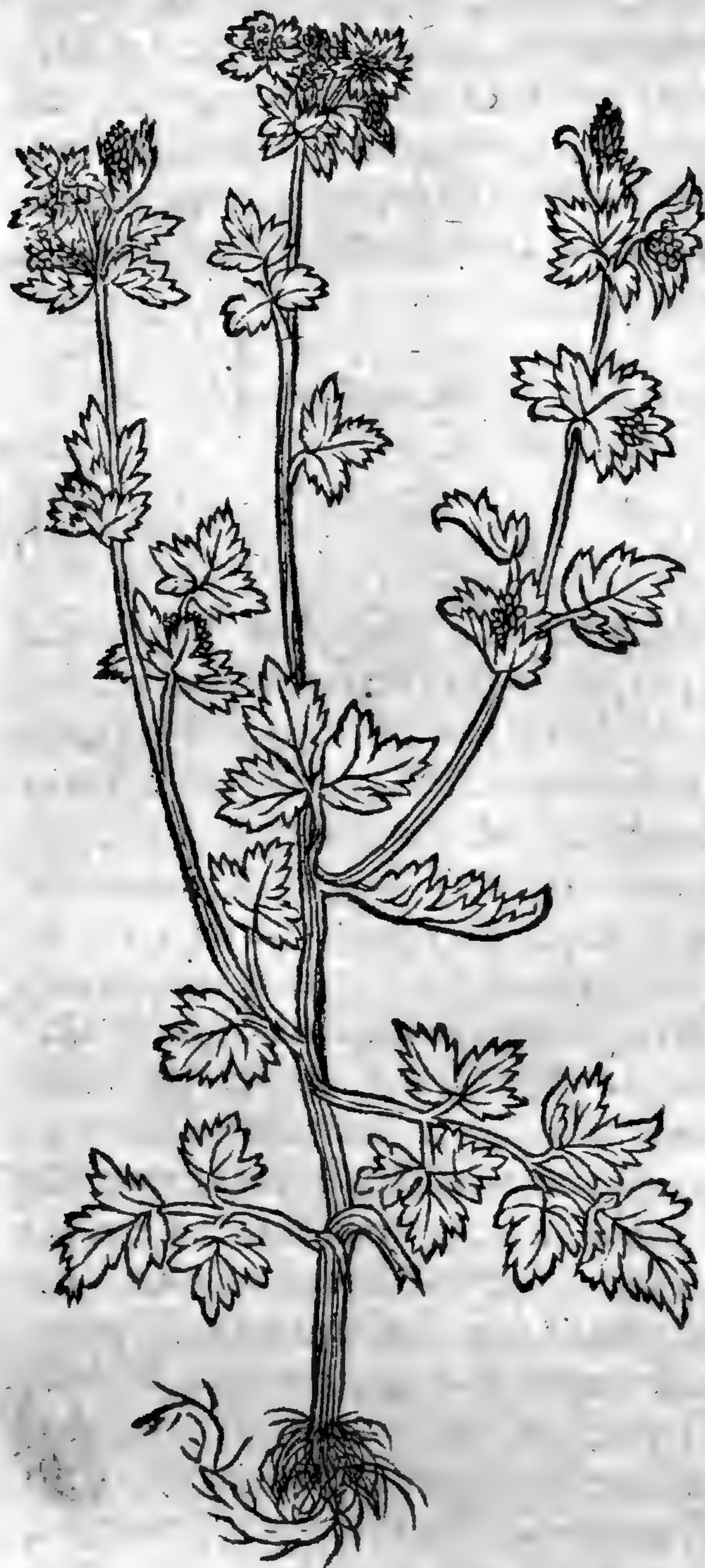

AMARANTVS, siue Amaranthus purpureus, (ut ab Amarantho citrino, id est, Heliochryso distinguatur) caulem erigit cubitalem aut sesquicubitalem, tenerum, pingue, modicè angulosum, striatum, prope terram rubentem, glabrū, intus fungosum & superius multis adnatis ramosum. Folia totam herbam uestiunt, utrinq; acuminata, longis pediculis hærentia. Hælicacabo, id est, uellicariæ similia, plerumq; tamen minora, glabra, in uiridi modice plerumq; rubentia, molliacq;. Flores in ramulis æstate paleaceos fert, spicarum aut erectorum racemulorum modo coaceruatos, rutilanti purpura fulgentes, in attritu purpureum succū remittentes. qui decerpti, & exiccati ad hybernas coronas reponuntur, quoniam diu eundem purpureū fulgorem, etiam aliquot annis non marcescentes, retineant, unde quoque nomen inuenit. semen maturis floribus insidet paruum, rotundum, modicè in latitudinem compressum, nigrum & supra modum splendidum. Radice nititur breui, tenera, succosa, modicè fibrata ac semestri, gustu & odore nullas habet fatu dignas qualitates (præterquam in semine, quod subdulce & modicè tenue quiddam resipit) ideoq; ad hoc usque tempus nullus eius usus inualuit. tribuuntur tamen illi uires quædam in uulgaribus & impressis herbariis, quibus fides sine ratione nequaquam

est adhibenda. Seritur coronarum causa in hortis.

DE APIO *fatiuo*. [Sic nominat Apium uulgo dictum, non Petroselinum uulgare ut pleriq; eruditi hodie.] CAP. CLXX.

APIVM fatium dodrantales, pedales, & nonnunquam longiores pediculos ab uno radicum cespite emittit, eosque angulosos, teneros, concauos & undi-

que per terram sparsos: quibus utrinque terena aut quaterna adnascuntur folia, spaciis disiuncta, eo ordine disposita, ut bina se contrariis pediculis in exortu cōtingāt. in extremo pediculo unum rectā prominet, parem numerum in imparē commutans. color iis est superius uiridis in nigro splendidusq̄, inferius autem pallidus. quodlibet eorum duabus profundis incisuris in tres ambitu serratas partes uni pediculo insidentes, diuisum est, (præsertim posteriora et extremū) quarum media, utrinque adnatas magnitudine uincit, cum bassis plerumque longitudinē æquet ac interdum excedat, latitudine uero besselē attingat. Caules ē pediculorum, (quibus folia adhærent) medio erigit, secundum radicem magnitudinem et ætatem, singulares, duos, tres, aut plures, sesquicubitales, angulis striatos, concauos & adnatis ramosos, circa quem folia sunt prædictis similia, sed multo minora, umbellas ex interuallo paruas & numerosas fert, ramulis adnatas, æstate primum candidis minimisque flosculis, mox ualde paruis, angulosis, duplicibus cartilagineisque seminibus plenas, porro quæuis umbellæ ramulis adnatæ sint, tamen ex ipsis umbellis etiam ramuli non raro exeunt suas proprias umbellas habentes. Radice nititur superius digiti interdum crassitudine, inferius in plurimas, candidas, fibratas & capillatas partes distracta. Semen gustu feruidum, tenue, amariuscule, & aromatum

modo odoratum est. Folia subamara quidem existunt, sed feruore & tenuitate seminibus cedunt, radices easdem ferè qualitates habent, quas semen et folia, odore tamen & aromatico feruore, à semine superantur. Colitur in hortis.

DE APIO agresti, [à quo superius cultu duntaxat differt.]
CAP. CLXXI.

AGRESTE Apium nec forma nec specie nec qualitatibus à satiuo differt, præterquam quòd non colatur. nascitur humentibus fossis & circa pigros riuiolos solo pingui, Halæ, Seburgi, Merseburgi & uicinis locis.

DE EUPATORIO, [id est, Agrimonia uulgo dicta.] CAP. CLXXII.

EVPATORIVM quod hodie Agrimonia ab omnibus ferè, tam Medicis quàm Pharmacopolis appellatur, ab una radice singularem plerumque erigit caulem, longitudine cubitalem aut aliquando proceriorem, teretem, hirsutum subrubentem, solidum lignosum, fractu contumacem, & nonnunquam in unum atque alterum ramulos diuisum. Folia iuxta terram habet septuncialibus pilosisque pediculis

Eupatorium. T. 1. 175. p. 514.

culis breui admodum intervallo adnascen-
tia, utrinq; bina, sena, septenaue, longitudi-
ne ut plurimum sextantali, latitudine autē
unciali, hirsuta, per ambitum serrata, singu-
lis pentaphylli foliis similia, unā cum pe-
diculis per terram strata & circumfusa, in
extremis pediculis unum folium rectā pro-
minet, inter utrumq; foliorum ordinem in-
tercedens. Flores æstate, caulī a media eius
parte usque ad summitatem, deinceps ad-
nascuntur parui, foliacei, colore lutei: qui-
bus singulæ succedunt lappulæ, cum ad
iustam magnitudinem & statum peruene-
rint, pronæ & in terram annuentes, adeo
asperæ hirsutæque ut siccatæ prætereun-
ti uestibus adhaereant. Radice nititur li-
gnosa, in partes distracta, fibrata, in fusco
rubente atq; perenni. odorem tota herba
bonum & Vetonicae non dissimilem ha-
bet. Saporem uerò modicè acrem, tenuem
& aliquantulum adstringentem. Nascitur
siccioribus campis, montibusq; prope
fruteta.

DE EUPATORIO altero, [cognato su-
periori, sed raro inuentum.] CAP.
CLXXIII.

EUPATORIUM alterum, ab uno ra-
dicis capite, duos aut tres emittit cau-
les, longitudine cubitales, teretes, concas-

uos et tamen satis duros, prædicto Eupatorio pilosiores, in ruffo nigricantes, rectos,
minimè ramosos, sed indiuiduos, circa quos ex intervallo folia sunt quina septena-
ue, longo, gracili hirsutoq; pediculo in summitate insidentia, non deinceps disposi-
ta, & ab inuicem distantia, sed uno eodemq; loco ueluti centro simul coniuncta. præ-
dicti Eupatorii foliis omnino similia, longioribus tamen pilis obsita, positu ac for-
ma ad Cannabis folia, aut potius ad Quinquefolii accedentia. Flores in summis cau-
libus, ueris medio numerosos fert, priori Eupatorio forma & colore similes, corym-
borum modo coaceruatos: sub quibus parua sunt foliola, prædictis multò minora.
Semen floribus succedit *

Radice nititur lignosa, in tenues partes distracta, nigra, perenni & gustu uehemen-
ter adstringente. herba uerò glutinosum & subdulcem habet odorem. Nascitur cir-
ca fruteta solo mediocri, ut prope Lipsiam, qua itur uersus Halam, & in Ceiciano
agro. inuentu rara est hæc herba, non enim temerè nec ubiq; nascitur.

DE FILICE mascula, [quæ plures ab una radice pediculos emittit. quæ mihi quidem non mas,
sed foemina filix uidetur, ex Theophrasti & Dioscoridis uerbis. etsi pleriq; hodie (Tragum ex-
cipio) marem eundem faciunt, quem hic Cordus errore ueluti per manus tradito.] CAP.
CLXXIII.

FILIX mascula, ab uno cespite secundum radicis ætatem numerosos gracilesq;

emittit pediculos, longitudine cubitales aut proceriores, utrinque oblonga, acuminata, incisa folia proferentes, breui intervallo disiuncta, sibiipsis ferè contigua, & in latitudinem explicita, ita ut tota foliorum pennata & diffusa facies, uná cum pediculis autum alas pennasque figura æmuletur. omnibus foliis non est eadem magnitudo, inferiora enim minorasunt, quemadmodum etiam superiora: nam alata illa foliorum series, paulatim in fastigium desinit, quæ uerò à mediis pediculis aut paulo inferius exeunt, quadrantalem habent aut maiorem longitudinem, latitudinem autem posteriore sui parte, qua immediati sine ullo pediculo pediculis annectuntur, uncialem aut digitale, à qua paulatim in fastigium acuminantur. uariant tamè magnitudinem, secundum radicum ætatem, uetustiori cespite & in statu existente enata folia à tergo flauam,

subrubentem, breuem, densam, in puncta latiuscula diuisam, & ueluti aspersam lanuginem habent. Radice nititur longa, tenuibus capillamentis denseque farctis cirris uillosa, secundum ætatem magna, & in plures partes seu capita diuisa, perenni, multis oblongis, hirsutis, nigricantibus & sursum erectis ceu squamis, quæ priorum foliorum præteritis annis exaruerunt reliquæ sunt, composita colore, intus in candido uiridi, gustu adstringente. Folia paulò minus quam radices adstringunt, & grauem odorem spirant. Nascitur montanis, saxolis & umbrosis locis, copiosaque etiam in planis uliginosisque locis, iuxta aquas ac profluentes Alnorum, reliquarumque arborum truncis & radicibus adnascens: rarò unus tantum aut pauci eius cespites iisdem natalibus proueniunt, sed plures: quamuis neque caulem, neque flores, neque semen ferat, propagat se tamen disperso uentis, hirsuto flauoque puluere, foliis à tergo adhærente, ceu reliquæ omnes eius mox secutura species.

DE PTERIDIO masculino, [id est, Filice exiguo mascula, uel potius scemina, ut supra. Cognata huic uel eadem potius est Filicula palustribus pratis circa lacum selium nostrum frequens.] CAP. CLXXV.

PTERIDION masculinum, Filici masculæ iam descriptæ, per omnia similis est, còcinniores tamen incisuras habet, multoque minor existit, rarò enim bessem & do-

drans

drantem excedit. folia eius decerpta & confricata manibus obstrepunt, neque caulem, neque florem, neque semen fert. Saporem habet masculæ filici similem, sed tenuiorem, odorem uero grauiusculum. Nascitur montanis, muscosis roscidisq; collibus, arborum umbra à solis æstu protectis, solo plerumq; pingui, copiosumq; circa Northusium, in Hercyniæ iugis.

DE PTERIADIO, [quod apud nos etiam prouenire puto in muris, sed rarius: frequens autem Badæ in colle iuxta Limagum, mox infra thermas: ubi & Dryopteris nascitur: qua cum ne quis confundat cauendum. Pteriadion quidem hac forma dici non probo: neq; enim talis forma diminuendi recepta est. Sed à Pteris rectè fit Pteridium, ab hoc Pteridarium, quod Pteridio minus est.] . CAP. CLXXVI.

PTERIADion, masculino Pteridio undiquaq; simile est, sed plerumq; paulò minus: coliculos habet nigricantes & aliquantulum splendentes, foliorum incisuræ mediam habent inter Pteridii & Adianticandidi folia, formam & figuram, gustu quoque utrumq; imitatur. Nascitur umbrosis, muscosis, roscidisq; petris, nec caulem, nec flores, nec semina ferens.

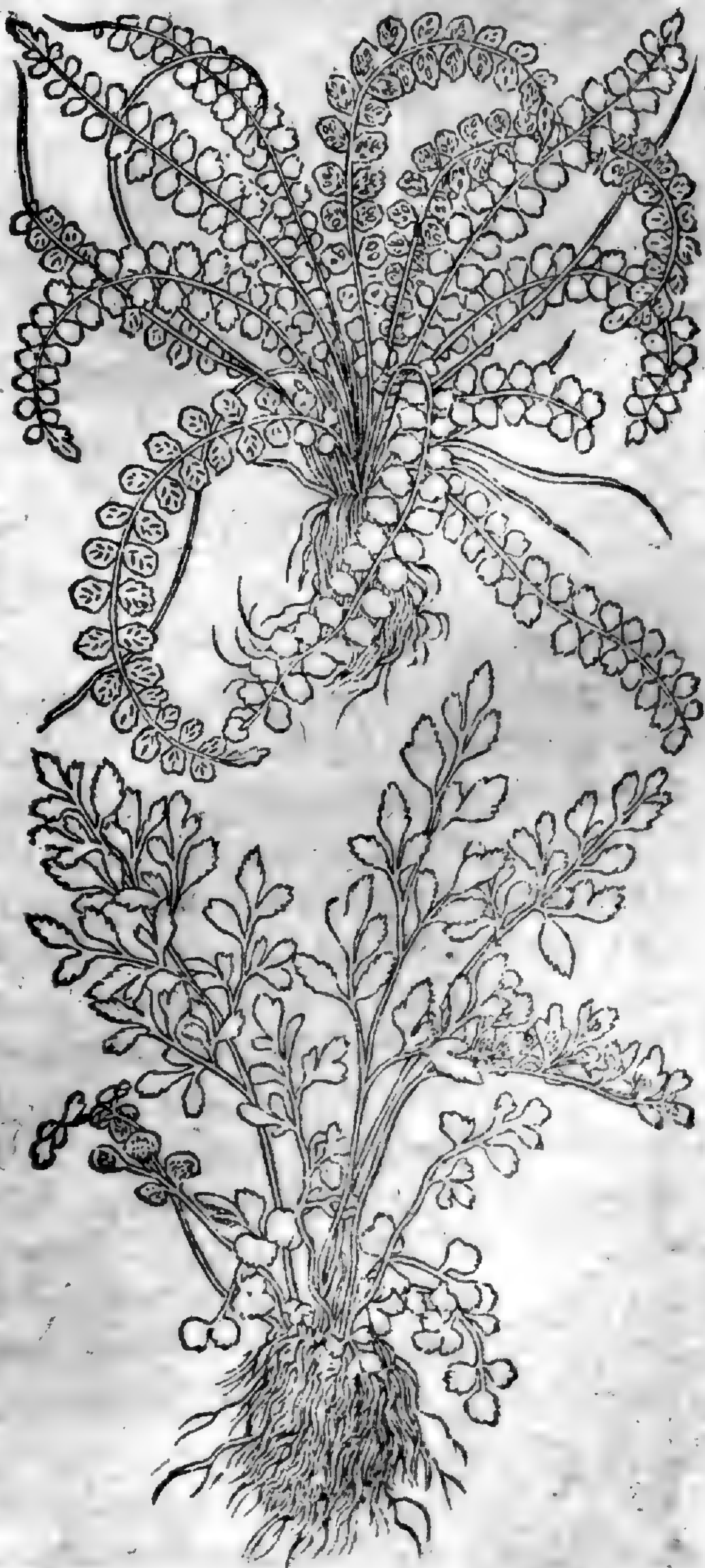
DE TRICHOMANE.

CAP. CLXXVII.

Trichomanes. T. 1. 182. p. 530.

TRICHOManes, ab uno cespite plures emittit coliculos, quinque, sex, septem aut octo unciarum longitudine, setarum modo graciles, aridos, in purpura nigro & pulchro splendore nitentes, quibus ab utraq; parte tenuia, parua, orbiculata, minutissime per ambitum incisa, & lentibus latitudine æqualia, adnascuntur foliola, breui admodum intervallo, deinceps usque ad coliculorum summitatem disposita, sibi inuicem in exortu aduersa, sine pediculis adhærentia, interiore sui parte uiridia & glabra, exteriori uero flauo, subrufo hirsutoq; puluisculo punctatim disperso, filicis instar, ceu conspersa. quæ tota hyeme uiuent, nec decidunt antequam in uere noua flaccescentibus succedant. Radicibus nititur tenuissimis, numerosis, capillatis, cirrosis, nigris, implicitis, intricatis & perennibus, cuius superiores partes, ex qua germen exit, gustatæ subacerbæ sunt. folia quoq; non parum adstringunt, & sensibilem habent gustu partium tenuitatem. Nascitur copiose umbrosis roscidisq; petris, quamuis neque caulem, neque florem, neque semen producat, propagat se tamen foliis à tergo inhærente puluisculo, quemadmodum omnes filicis species, quod semel atq; iterum dixisse satis sit. Magnus eius est in Hercynia prouentus.

* Duas eiconas, lector, hic, cum separare non possemus, necessariò adiunximus: quarum prior ad hoc caput propriè pertinet, altera uerò ad CLXXII spectat: ubi idem facere cogemur.

† sic no-
cat mono-
clonon, id
est, uno pe-
tiolo surgē-
tem: quæ
potius mas-
culum est.

PTERIDION *foemina*, *Thelypteridi*, id est, *foemine filici* † *coliculi foliorum* quæ
figura secundum proportionem omnino similis est: sed multò minor, ac teneri-
or. siquidem do drantalem altitudinem rarissimè excedit, insidet foliis à tergo hirsu-
tus, subruffus & in puncta dispersus puluisculus, quo se propagat. nam hæc quoque
aliam filicum modo flore & semine caret, pro caule coliculos proferens, decer-
pta folia & manibus confricata, maiorem edunt strepitum quam masculum *Pter-*
ridium. Radicibus nititur perennibus, tenuibus, capillatis, cirrosis, nigris, impli-
citis & à crassiusculo principio, foris nigro, intus herbaceo enascentibus. Saporem
habet tota herba acerbum & adstringentem, cum sensibili partium tenuitate. Odo-
rem aliquantulum grauem spirat, ceu mascula *Filix*. Nascitur umbrosis montanis
sylvis, pingui plerumque & muscoso in superficie solo: plurimumque in *Hessia*, & ad
Hercyniam non longè à *Northusio*.

* In annotationibus suis in *Dioscoridem Cordus: Dryopteris* (inquit) *Thelypteridi* similis, multò minor
nascitur in uetustarum quercuum muscosis partibus. Germani *Eychfaren/Baumfaren/Erdfaren/*
& *Windfaren* appellant.

Pteridion foemina. T. 1. 184. p. 538.

Struthiopteris. T. 1. 188. p. 550.

DE STRUTHIOPTERI, [quam sic nominat author, quòd aspectu & crispo foliorum habitu Struthiocameli pennas imitetur. Ea fortè est Lonchitis altera, quam ut Tragus exhibuit, Aspleni sylvestris nomine, etsi nõ accuratè pictam, adiunxi.] CAP. CLXXIX.

INVENta est præterito anno, cùm in Saxonia essem, in Hercynia sylua prope Goslariam filicis quædam insignis species, figura admodum spectabilis, hætenus à nullo authore descripta, neq; uulgo, neq; Medicis cognita, cui Struthiopteridis nomen indidi, quoniam aspectu ac crispo foliorum habitu struthionis siue struthiocameli pennas imitatur. Est itaq; Struthiopteris filicis species, pediculis assurgens, pede longioribus, satis crassis, interiore sui parte canaliculatis, colore in flauo ruffis, paulatim usq; ad cacumen attenuatis: quibus ferè totis ab utraq; canalibus parte usque ad summitatem, deinceps breuissimo interuallo adnascuntur foliola: quorum maxima sunt, quæ à mediis pediculis exeunt, longitudine sesquiunciam æquantia, latitudine uerò uix rarò quintam uncia partem excedentia, colore in flauo rubentia & subfusca, ab interiori parte canali proxima glabra: à tergo uerò, in ruffo, subfusco puluere hirsuta, tenui, flauo & utrinq; conspicuo neruo, per medium in longitudinem transeunte ueluti discreta, transuersis incisuris & ceu rursus clausis, secta & imbricata, quæ, postquam ad statum peruenerint, utrinq; retrosum usq; ad neruum contrahuntur, & seipsum adhærentem puluerem inuoluunt, adeò ut ne appareat quidem. Inferiora eorum spacia superioribus maiora sunt, quamuis & ipsa semunciam rarò excedant, eadem paulatim decrescunt, quò magis cacumini appropinquant, nã in summitate ac aliquanto inferius constituta, tam exiguis dirimuntur interstitiis, ut se inuicem non tantum contingant, uerum etiam trudent. quæ an hyeme etiam Phyllitidis modo uireant, nondum expiscari potui: hætenus enim decerptam tantum & non nascentem uidere concessum est, ideò neq; radicem describere possum. Folia gustu, cum tenuitate aliqua adstringunt. Nascitur in Hercynia sylua Saxonie, quæ Goslariam urbem attingit.

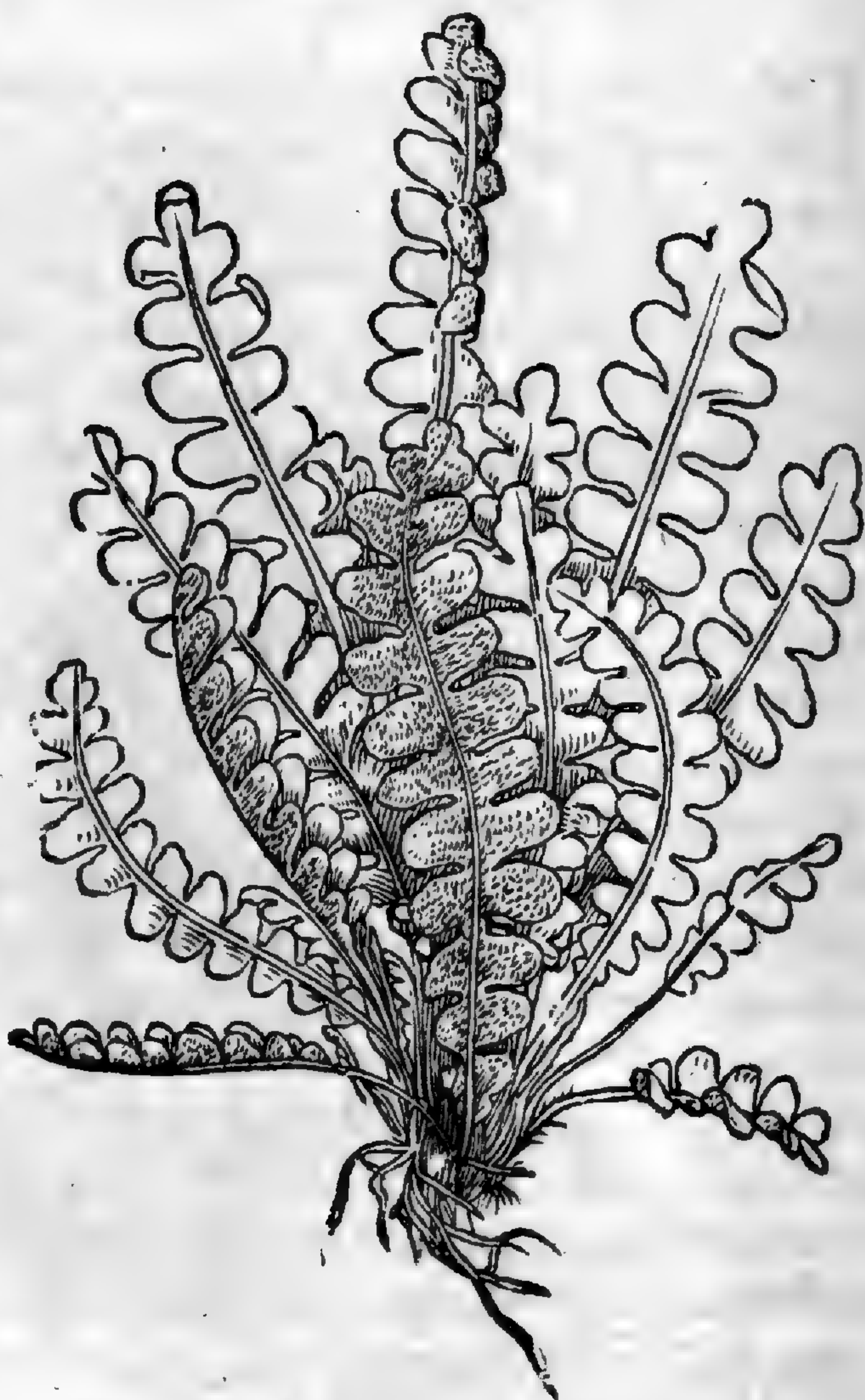
* Struthio apud Latinos recentiores tantum usurpatur: Greci Στρουθοκάμηλον dicunt, uel Στρουθὸν μέγαλον ἢ Λυβικόν; neq; laudatur compositio Latini & Greci uocabuli.

DE POLYPODIO. CAP. CLXXX.

POLYPOdium, folia emittit dodrantalia aut longiora, gracili & aliquantulum anguloso pediculo, utrinque in secta & partes diuisa, longitudine unciam, latitudine uerò tertiam aut quartam uncia partem æquantes, aut interdum maiores, nullis incisuris subdivisas, interiore sui parte glabras, exteriori autem flauo, subruffo, hirsuto, atq; in puncta diuiso puluere conspersas, utrinq; pediculo enatas, in exortu sibi minimè aduersas, sed spaciis inuicem appositas. Radices habet in ipsa terræ superficie transuersas, minimo digito plerumq; graciliores, tortuosas à lateribus alias quoquouerfus emittentes, superius paruis, modicè concauis & eminentibus ceu cotyledonibus, polyporum pedum extremitates, acetabula figura imitantes, foris in spadiceo colore nigras, intus pallidas & subuirides, carnosas & perennes, plurimis, tenuibus, nigricantibus & dense implicitis cirris capillatas, gustu cum quadam nauseabunda qualitate dulces, aliquantulum adstringentes, saliuam elicientes, & modicè amarescentes. foliis idem est sapor, remissior tamen. Viret tota hyeme, nec folia amittit antequam in uere flaccescentibus noua succedunt: quibus enatis flaccida exarescunt, & in radicibus singula uestigia, cotyledones constituentia, relinquunt. Nascitur muscosis petris, riuulorum muscosis & saxosis ripis, in uetustis quibusdam muris atq; muscosis arborum, præsertim quercuum, truncis.

Polypodium. T. 1. 165. p. 540.

Scolopendrium. T. 1. 188. p. 551.

DE SCOLOPENDRIO, siue Aspleno. CAP. CLXXXI.

SCOL Opendrion siue Asplenon, quod Arabes Ceterach appellant, Polypodio similis herba, multò tamen minor. siquidem ab uno radicis glomere longitudine tantum quadrantalia, aut ad summum trientalia emittit numerosa q̄q̄ folia, utrinq̄ in partes Polypodii modo, spaciis aduersa, secta interiori sui parte uiridia, exteriori uerò & à tergo flauo, hirsuto squamosoq̄ puluere, eoq̄ non punctatim diuiso, sed continuo obducta, quæ siccata contrahuntur tam longitudine quam latitudine. Radicibus nititur tenuibus, nigris, cirrosis, dense inuicem intricatis & perennibus. Viret tota hyeme ut Polypodium. Saporem folia adstringentem, & aliquantum tenuē habent. Nascitur in opacis petris, sed in Germania minimè frequens, præterquā in nigra sylua inter Brisgoiam & Vuirtembergensem Sueuiam sita. *

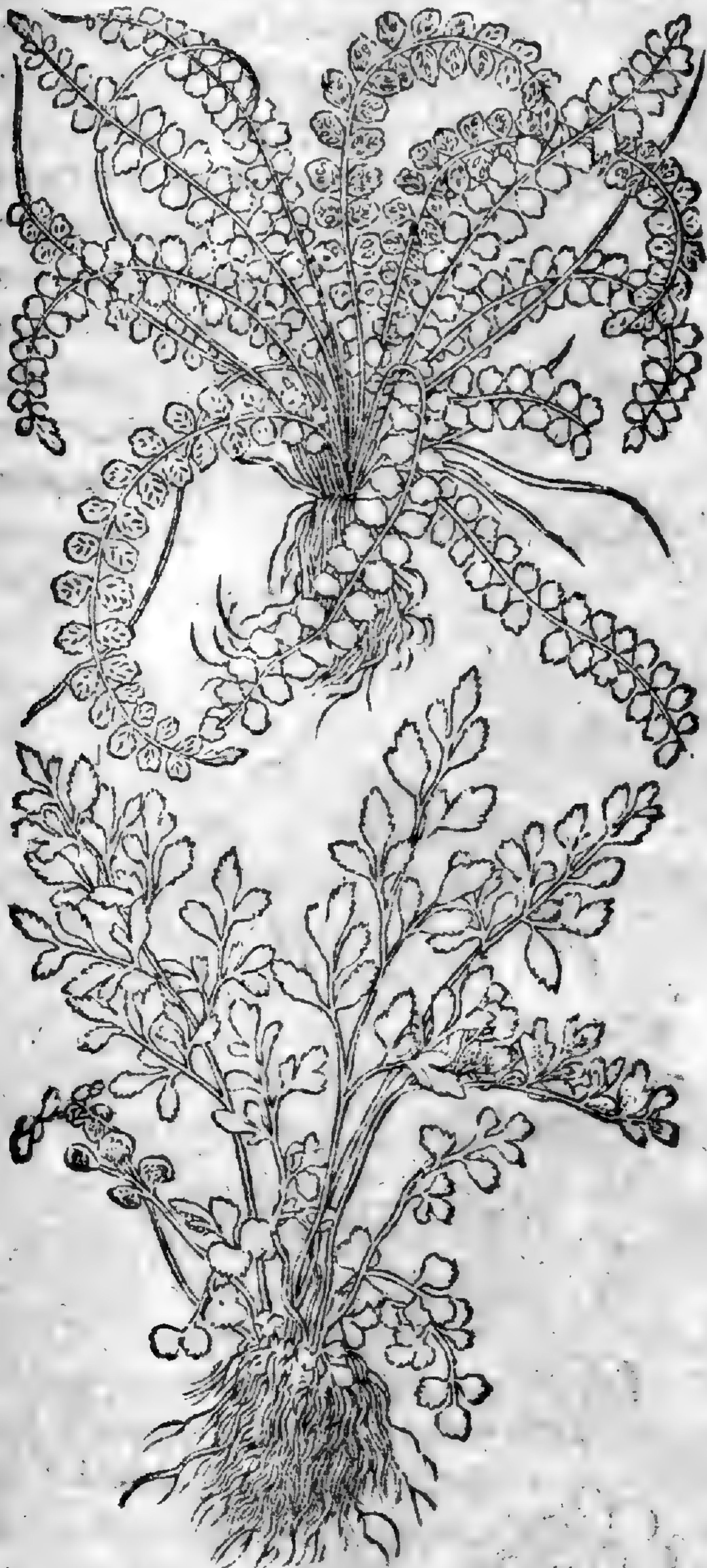
* imò ad Rhenum etiam passim.

DE ADIANTO candido, [quod uulgò Rutam murorum uocant, Matthiolus Paronychiam.] CAP. CLXXXII.

ADIANTum candidum, quod Germani Murariam Rutham, alii murarium petroselinum appellant, pediculos ab uno radicum capite seu cespite plures emittit

emittit, longitudine ut plurimum quadrantales, seta & Adlanto nigro crassiores, colore uirides, inferius autem ubi à radice exeunt in fusco rubentes. superius utrinque in peciolos unciales diuisos, quibus ab utraque parte foliola adnascuntur, parua, incisa, nigri Adianti foliis similia, minora tamen, crassiora quoque, interiori sui parte glabra & uiridia, à tergo uerò in fusco rubescete hirsutoque puluere obsita, tota hyeme cum pediculis suis uirentia. Radicibus nititur tenuibus, breuibus, nigris, in densum glomerem intricatis, & ab uno ceu capitulo exeuntibus, folia & pediculi gustu adstringunt cum tenuitate aliqua. Nascitur è lapidum commissuris, in antiquis umbrosisque muris, tam lapidibus quam lateribus constructis.

Adiantum nigrum. T. 1. 182. p. 531.

Adiantum candidum. T. 1. 182. p. 530.

DE ADIANTO nigro, [quod in Gallia Narbonensi nascitur.] CAP. CLXXXIII.

AD lantum nigrum, ab uno cespite numerosos emittit coliculos, longitudine dodrantales, septunciales, quincunciales, et nonnunquam etiam trientales, capilli instar tenuissimos, in spadiceo colore nigros & nitidos, in exiguos tenuissimosque pediculos ex interuallo diuisos, à quibus folia exeunt parua, incisuris diuisa, & inferioribus coriandri foliis similia, minora tamen & admodum tenuia, aduersus hyemis iniuriam contumacia, nec flaccescentia, antequam nouo uere alia pereuntibus succedant. Radicibus nititur uillosis, capillatis, nigris, in densum glomerem & cespitem intricatis atque perennibus. Folia gustu leniter Trichomanes modo adstringunt.

gunt, cum mediocri tenuitate. Nascitur umbrosis humentibusq; locis, roscidis muris, & in puteis, in Germania parcius, in Gallia autem Narbonensi copiosissimè, praesertim circa montem Pessulanum.

DE MOSCHATELLA: [Nulla apud nos, alibi etiam rara, prope Basileam in sylua reperisse memini: & Lausannæ iuxta sepem. Alius quod sciã nullus meminit.] CAP. CLXXXIIII.

MOSCHATELLA, plerumq; quadrantalì, aut ad summũ trientali altitudine asurgit, idq; primo uere, unã cum Chelidonia Capno, iuxta quam etiam prouenit. pediculos profert duos, tres aut quatuor, graciles, teneros et in uiridi pallidos: in quorum summitate folia sunt parua, per ambitum incisa, & in partes Capni Chelidoniae, aut Ranunculi Chelidoniũ modo secta, minora tamen, tenuiora pallidioraque. Coliculus è medio pediculorum singularis plerumq; exit, nihil ferè ab ipsis foliorum pediculis differens, in cuius summitate paruum, angulosum ac uiride est capitulum, florum uicem explens, & sub hoc unum atq; alterum folium, praedictis similia, sed paulò minora. Radice nititur breui, parua, candida, longitudine plerumq; semunciali aut aliquantulum maiori, pinguibus, crassiusculis & sursum uersis ceu squamis inaequali, paucis minimisq; fibris capillata. à qua exiguae partes Ari modo recedunt, quibus se propagat, saporè folia habent tenuem. Radix uerò subdulcem & modicè adstringentem, odorè folia spirant Moscho similem, unde nomẽ inuenit, statim flaccescit herbula hæc, quemadmodum Capnos chelidonia, nõnunquam etiam antea. Nascitur umbrosis locis sub arbutis, iuxta Capnon Chelidoniã et Ranunculum Chelidonium, solo plerumq; subputrido.

Moschatella.

Oxys. T. 1. 178. p. 520.

DE OXY. CAP. CLXXXV.

OXYS, quam hodie Alleluiam, atque Trifolium acetosum uocant, exigua herbula est, non uno tantum loco e terra erumpens, ueluti alia plantae, quae ab uno radicis capite germina fundunt, sed diuersis locis a transuersa & in multas partes sparsa radice enascens: latum cespitem constituens, & pro sui magnitudine satis amplum occupans spacium. Pediculos emittit quadrantales, gracilesque, in summitate terna sunt folia, in mucronem ubi coniunguntur desinentia, colore admodum uiridia, longitudine semunciam excedentia, latitudine uero unciam aequantia, superius unica tantum incisura, paulatim se insinuantem, diuisa, & latiusculi cordis figuram referentia. primo uere Sole arietem tenente, cum primum enascuntur complicata, postea autem se instar canalium aut sulci aperientia, donec iustam formam nata, aequaliter in latitudinem expandantur. Flores Aprili mense profert in summis coliculis, foliorum pediculis aequalibus, singulos foliaceos, Cymbali modo concavos, colore candidos & sanguineis uenulis distinctos, parua intus luteaque stamina continentem, inter quae etiam secuturi seminis rudimenta apparent, ea dilabentibus florum foliolis semuncia plerumque maiorem capessunt longitudinem, simulque folliculorum naturam & acuminatam figuram induunt. semen enim continent nasturtio non dissimile, colore croceum, solo tactu dissiliens siliculis, profiliens. Radice nititur tenui, geniculata, ex interuallo nodosa, subruffa, minimis capillamentis fibrata, in terrae superficie per transuersum serpente, pluribusque adnatis, quouersus sparsis propagante & perenni. Saporem folia & flores habent simpliciter acetosum, nullo alio sapore mixtum aut dilutum. Nascitur in Lucis & syluis supra arborum, praesertim fagorum praecisarum truncos, solo putrido, aut muscoso.

DE FRAGVLA. CAP. CLXXXVI.

FRAGVLA est herba quae fraga gignit humi nascentia. Pediculos emittit trientales aut quincunciales, graciles, modice angulosos hirsutosque, in singulorum cacumine terna sunt folia simul eodem loco coniuncta, longitudine plerumque sextantalia, latitudine uero sesquiuncialia, per ambitum serrata, superius uiridia, inferius autem candicantia, utrinque tamen modice hirsuta. Flores uere, in hirsutis, & foliorum pediculis similibus & aequalibus, aut paulo longioribus coliculis producit foliaceos, in quina foliola sectos, & colore candidos, in quorum medio paruum luteumque capitulum, ipsius fragi rudimentum extuberat, quod defluentibus florum foliolis semunciam, ut plurimum, longitudinem, pauloque minorem latitudinem, acuminatam in summo figuram, exasperatam superficiem, teneram carnosamque substantiam, & rubentem colorem aestatis initio acquirit. in fructum euadens, fragum ab omnibus dictum, minimisque seminibus per carnem dispersis, plenum gustu uinosum, admodum suauem & uinosum. Radice nititur tenui, oblonga, subruffa, perenni, gustuque adstringente, folia quoque adstringunt, sed remissius. Nascitur in montibus, neque opacis, neque apricis nimium.

FINIS LIBRI II

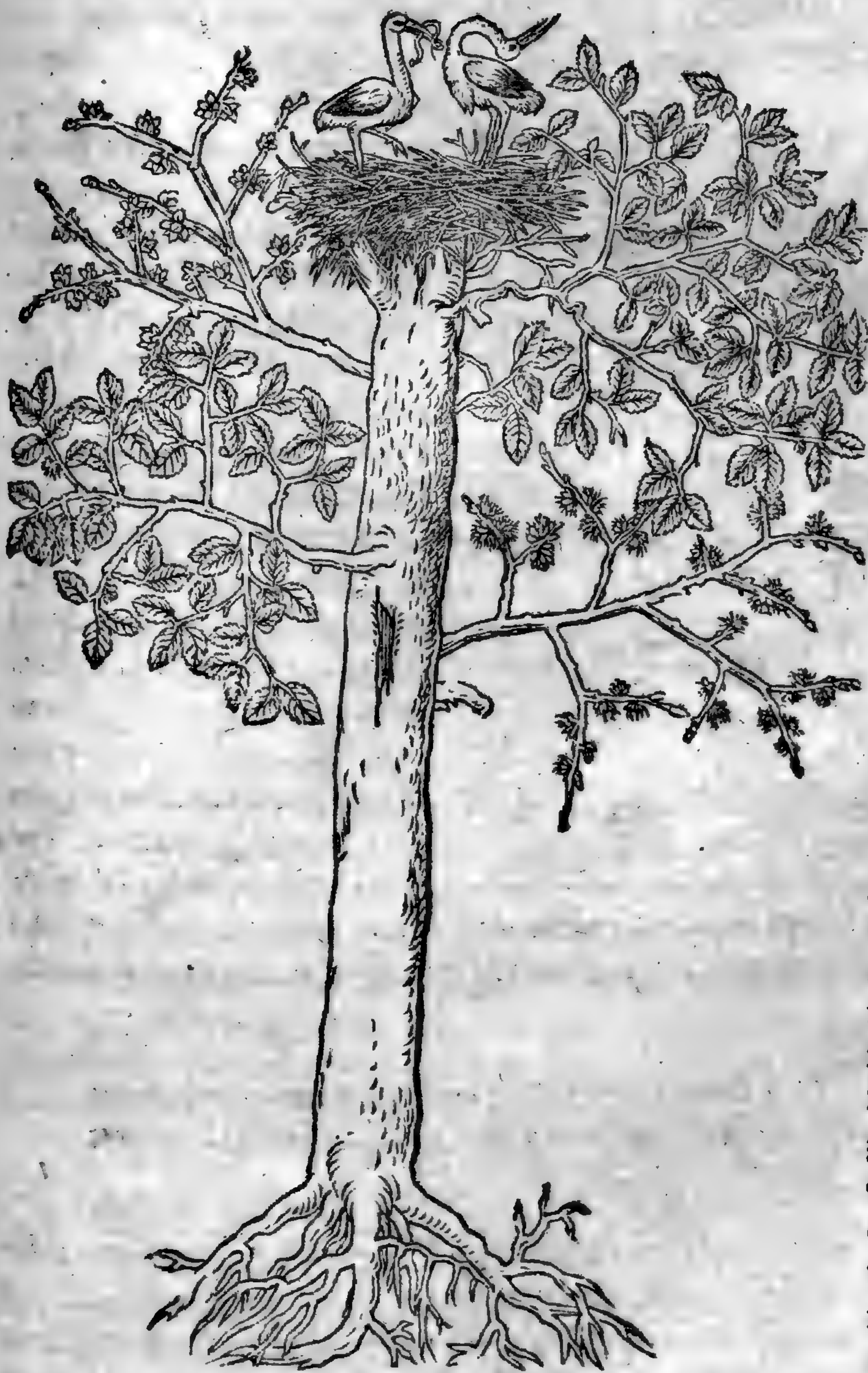
VALERII CORDIDE

plantis, liber III, arborum, fru-
CTVVM, ET ARBVSTORVM DE-
scriptiones continens.

*Securis animis tantum hæc cognoscere Cordi est:
Quos non ambitio, nec opes, nec gloria mundi,
Nec uarij affectus uana sub imagine torquent:
Sed dulcis natura iuuat, pascitq; beatos.*

DE VLMO. CAP. I.

T.3.64.p.1087.

VLMVS speciosa, pro-
cera, ramosaq; arbor
est, duplici cortice uestita,
quorum exterior asper sca-
berq; est, interior uerò car-
nosus, mollis, lentus & in te-
nuissimas phyluras tilie mo-
dò fissilis, lignum candidū,
tenerū, & in opere tractabi-
le. flores primo uerè sole in
arietē transeūte ex capitulis
numerosos, exilesq; pro-
fert, ceu exigua & rubentia
stamina, seu capillamenta,
quos copiosum, latū et folia
ceu semen subsequitur, circa
annexū angustum, anterio-
re parte latius & in paruum
sinum inflexū, in Maio ma-
turescens, in medio semine
tenuis, planus & candidus
nucleus est, sapore dulcis
magnitudine & figura len-
ticulæ similis. folia post flo-
res se proferunt quinq; aut
sex, uel interdum septem di-
gitorum longitudine, latitu-
dine triū aut quatuor utrin-
que ex rotundo fastigiata,
undiq; per ambitum incisu-
ris diuisa, per mediam lon-
gitudinem rectus & à tergo

magis conspicuus transit neruus, à quo alii minores ceu costæ, rectiq; & ueluti pas-

ralliel ad eminentes incisurarum partes exeunt, in uno tamen latere plures quam in alio, quo fit ut altera foliorum pars alteram longitudine uincat. Folia, cortex, semenque in gustu dulcem lubricumque emittunt succum, ideoque * Nascitur pinguibus & lutosiis campis.

DE ACERE tenuifolia, [quae & Opulus & Rumpotinus dicitur, Germani Maßholder appellant.] CAP. II.

T. 3. 79. p. 1123.

dum aridi fructus, modicum lactei liquoris remittunt, si incidantur. habent folia semen & cortex ulmo similes qualitates : nasciturque iisdem quibus ulmus natalibus.

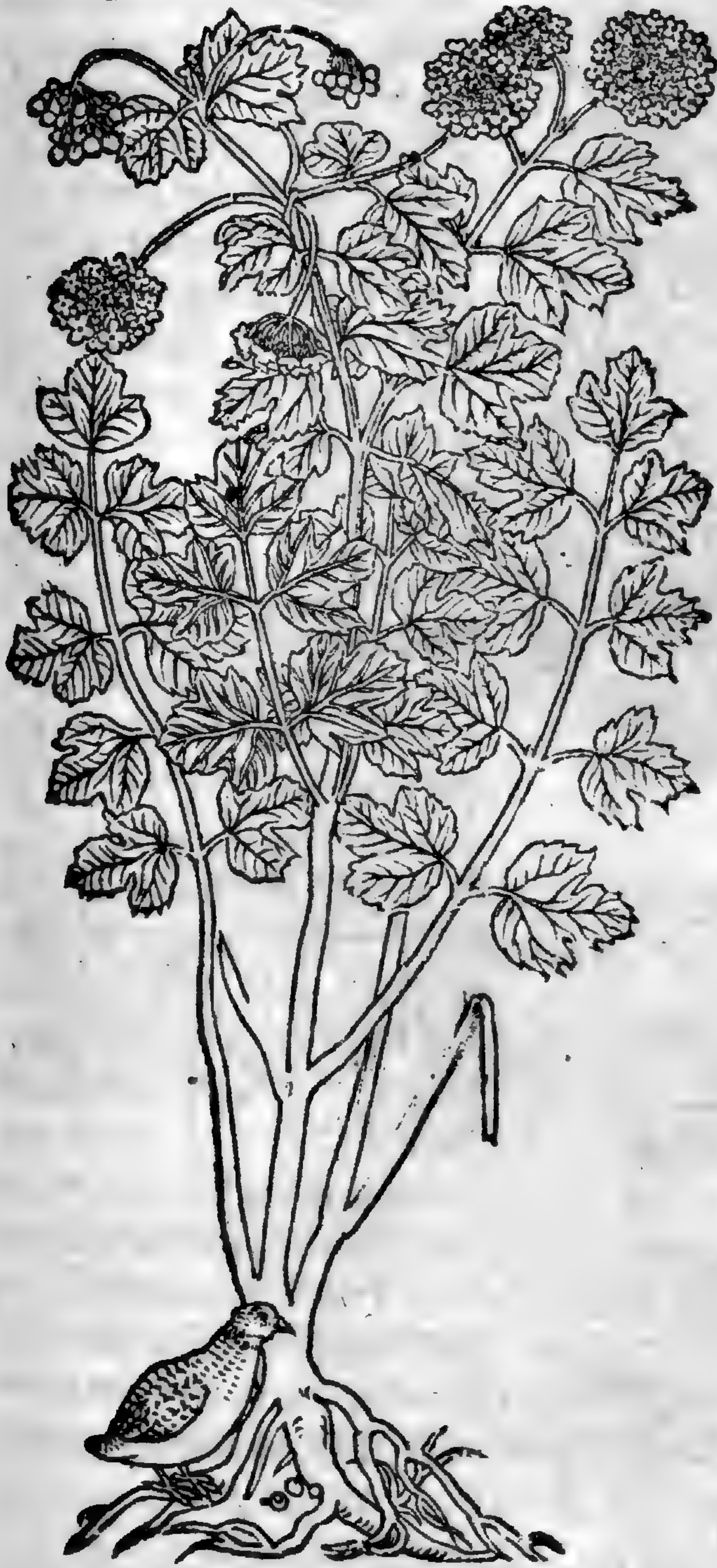
DE LYCOSTAPHYLO foemina. [Nostris sambucum aquaticam uocant: Saxones Lupinam uuam, quod nomen graece exprimere uoluit Cordus. De foemina leges infra, cap. penultimo huius libri.] CAP. III.

ARBVSCVLA est quinque aut sex cubitorum longitudine, caudice inferiorius crassitudine sua manum complente, cui cinericii coloris, glaberque & fragilis circumdatur cortex: uirgæ ex caudice se proferunt longæ rectæque, crassitudine digiti, aut pollicis, sambuci modo per interualla geniculis praecinctæ: in singulis uerò articulis bini erumpunt nodi seu ramuli, lignum tenerum candidumque existit &

ACER tenuifolia, caudice & cortice ulmo similis existit: gracilior tamē, breuiorque, fragilioremque interiorē corticem, quamuis substantia philuræ similem habet. Materia est alba, recta, tenera & fissilis. Ramos expandit numerosos, multis latis foliis, longo, uiridique aut rubente pediculo ab his dependentibus uirgineis similibus, leuioribus, mollioribus & tamē minoribus. in quinque plerumque potiores partes diuisis. flores in Aprili fert ab uno pediculo plures, paruosque, colore uirides in candido, paucis intus staminibus et ē singulis bine plerumque se proferunt siliquæ, circa connexum duræ, tumentesque, ob singulos inclusos nucleolos, qui parui candidique sunt, reliqua siliquarū pars membranæ modo tenuis & scarabeorum interioribus alis est similis, colore in uiridi rubente. Tenues uirgæ, folia & non-

stit & propter amplam laxamq; intus medullam fragile. Folia habet latitudine & lōgitudine quatuor, quinq; aut sex digitorū et in tres partes diuisa: quo fit, ut paulo minus quā uitiginea sint. in summis uirgis Maii initio umbellas fert rotūdas, sam- buco similes, in quibus flores sunt candidi, magnitudine & forma leucoia ferē simi- les, in quinq; foliola obrotūda diuisi, nullis in medio staminibus præter unū aut alte- rum exiguum inflexumq; coloris candidi foliolum: uniuersa tamen umbella simul non floret. incipit enim exterior circumferentia singulis floribus, singulæ succe- scunt rubentes bacca, minimis uuæ acinis æquales: tota hyeme in matre pendens, in quibus singuli sunt duri planiq; nuclei, cortex amari & adstringētis est sapo- ris. Baccarū uerō succus autumnō amarus modiceq; dulcis & acetosus est: in uere autem cum hyeme passus factus fuerit magis adstringit.

Lycostaphylon. T.3.25.p.1002.

Cervispina. T.3.15.p.979.

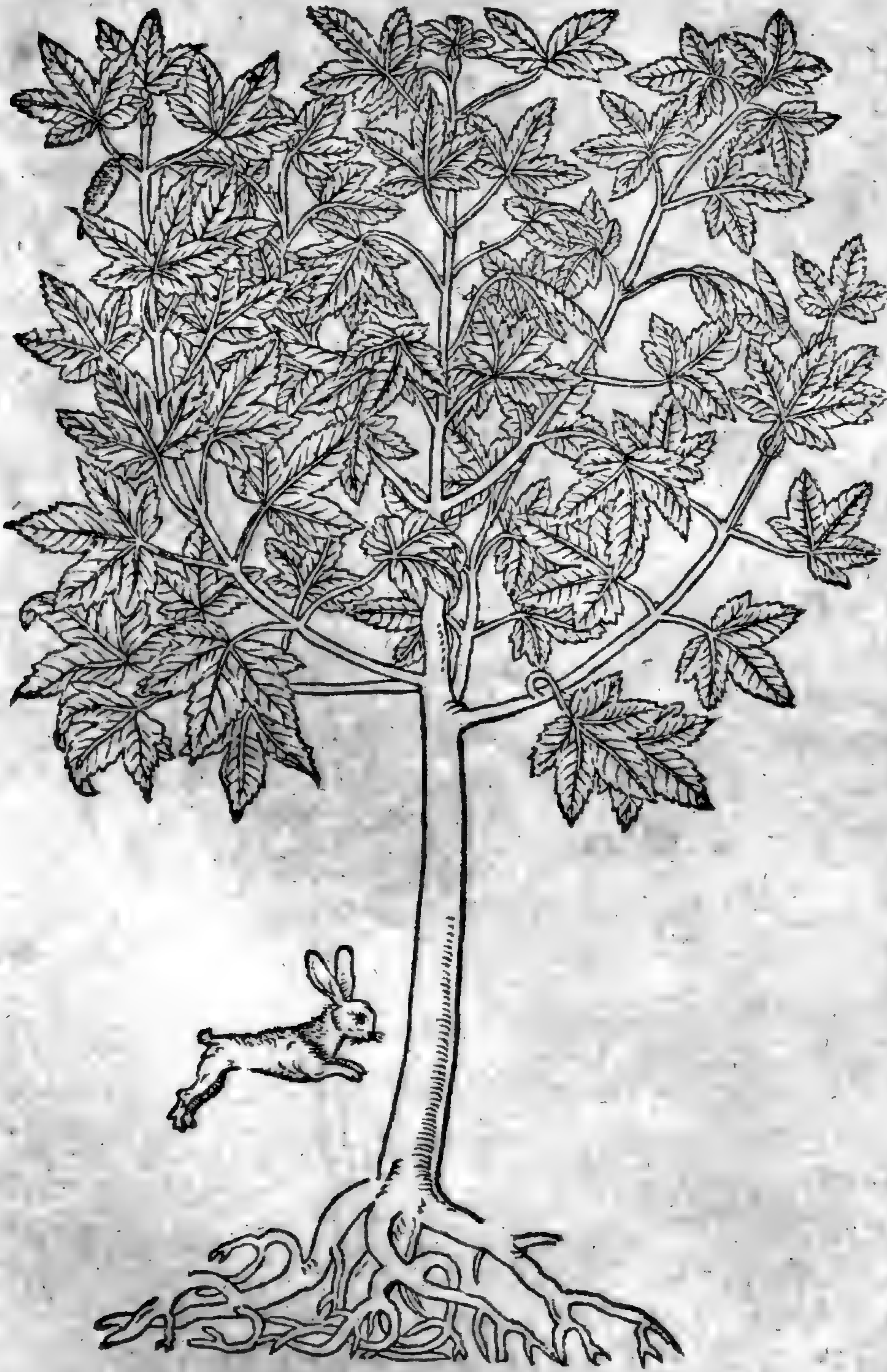
DE CERVISPINA. CAP. III.

ARBVSCVLA est quinq; aut sex cubitorum altitudine, nonnunquam e-
tiam procerior, cortice foris, ut cerasus transuerso nigrioreq; uestita, quo de-
tracto subest alius tenuior colore uiridis, prædicti modò per transuersum rā-
mos uestiens, sub quo est tertius crassior, setis candidis per longitudinem plenus,
neruosus, colore diluto croco similis, quo in aqua decocto antylicium fit. gustu ad-
stringēs cū amaritudine aliqua, paucisq; aculeis pirastri modo septa materia dura et

robusta, folia fert media inter cornum & malum similitudine modicè per ambitum ferrata: flores Maii mensis principio producit admodum exiles iuxta foliorum pediculos colore uirides, in quatuor radios instar crucis diuisos quatuor intus minimis reflexis & flosculo concoloribus staminibus. baccæ ex singulis floribus singulæ nascuntur foris principio uirides, in maturitate uerò nigræ, intus uerò semper uiridi permanente succo, qui lubricus est in maturitate. baccis unus & alter inest nucleus. habent acini eius adstringendi & abstergendi uim ob amarum & acerbum saporem, cū nauseabunda qualitate aliqua. **Saffegrin** fit ex baccis alternis uicibus allumine mixtis.

DE ACERE maiore, [quam Germani *Ahorn* uocant. aliqui non rectè *Platanum* esse putant.] CAP. V.

T. 3. 80. p. 125.

ACER maior speciosa, procera, ramosa, est arbor, folia ferens uiridinea, & quinque partita, superius uiridia, inferius autem candicantia, ac modica lanugine circa uenas obducta flores, fructus fert tenuifoliae aceri similes, binis aut interdum ternis alis, furcæ modo propius coeuntibus uni pediculo iunctis, rarò autem soli sunt fructuum gemelli, sed plura paria ab uno maiori pediculo dependent. cortice uestitur leui aut nõ adeò scabro. Materia constat tenera, ac in opere tractabili. Nascitur editis locis, plerumq; solo pingui & spisso.

DE SORBO torminali [Tragus interpretatur, *Wilder Sperberbaum* / *Eschrösel*.] CAP. VI.

SORBVS torminalis, speciosa & piro æqualis arbor est, cortice uestita flauo: caudex uerò scabriore libro tegitur. folia habet lata, duriuscula, aceri maiori similia, flores fert fauaceos, cãdidos numerosos, instar corimbi. uni pediculo annexos. quos singuli sequuntur fructus, magnitudine auellanae, colore spadicei, sapore acido & adstringente, pira atq; *Mespila* æmulantes, in quibus exigui nuclei ueluti

luti in piro sunt. Nascitur montanis locis, solo pingui & interdum saxoso. Plurima
maꝑ ad Herciniam sylvam & circa Ienam.

Sorbus torminalis. T. 3. 30. p. 1010.

Sorbus aculeata. T. 3. 18. p. 934.

DE SORBO aculeata, id est, Piracantha. [Oxyacantha Dioscoridis uidetur, & Spina
appendix, Plinij.]

CAP. VII.

SORBVS aculeata, aspectu Torminali sorbo similis est, multo tamen minoribus caudice, foliis & fructu, quinetiam fruticosior est, & duriore materia constat, multisq; spinis pirastris modo armatus, cui aspectu, cortice & materia quonon dissimilis est. Folia singulis apii foliis æqualia habet, gustu glutinosa: fructus rubent, ac intus unum atq; alterum lignosum nudeum continent, reliqua bacarum pars fragilis est, gustuq; aliquantulum glutinosa, statim satietatem uescentibus affert, & omnino succo caret: nascitur ubiq; tam planis quam editis locis, & in syluis.

DE ANONYMO.

CAP. VIII.

ANONYMVS, quæ alio nomine etiam Euonymos appellatur, ramosa est arbuscula, quatuor aut quinque cubitorum altitudine, cuius stolones & nuper nati ramuli, propter corticem in quatuor angulos excurrentem, quadrangulares sunt.

o iiii

furculos & ramos profert numerosos, breui interuallo, in singulo exortu binos & sibi contrarios: in quibus folia sunt Chamæceraso similia & æqualia, paulò tamen minora, nec serrata. ab iisdem furculis paulò post ueris initium flores profert pallidos, quatuor foliolis constantes, Leucoio similes, sed minores: quibus singuli succedunt fructus seu folliculi, forma quadrangulares, Lathyridis utriculorũ magnitudine, colore puniceo aut roseo: qui in autumno, postquam maturuerint, aperti, quaterna crocei coloris semina ostendunt. ea croceo uelamine detracto cãdicantes nuclei sunt, figura gallinaceis testiculis similes. Saporẽ uerò habet in amaro dulcescentem, & nauseabundum. Tota etiam arbuscula grauem & iniucundum habet odorem. Materies eius solida, fìsìlis, tenera, & æqualis est. ea cum adhuc succo turget cesa, diluto croceo pallore etiam Buxum prouocat. Nascitur in syluis tam planis quàm editis.

DE PIRO arbore & Piris urbanis. CAP. IX.

PIRVS urbana, syluestri, caudice, cortice, materia, foliis & floribus similis est, speciosioribus tamen magisque rectis ramis, foliisque paulò maioribus constat, ipsorum autem fructuum, quæ pira nuncupamus infinita sunt genera, ex quibus aliquot in Germania prouenientia describemus: adiectis etiam Germanicis eorum nominibus, quæ

tamen secundum diuersas prouincias uariant.

Propstbirn/id est, Præpositana ex lata basi, iuxta pediculum in obtusum mucronem delinunt, longitudinem habent quadrantalem, latitudinem uerò paulo minorem, color, iis est in uiridi pallefcens, uiridibus maculis ceu punctis conspersus: gustu adstringunt, & succi abundantia sitim extinguunt. maturefcunt autumnii initio, & cito putrescunt propter frigidioris & aquei succi abundantiam, habentur copiose Islebii propè Herciniam Saxonie.

Speckbirn/id est, Lardina, in medio crasso uentre intumescunt, à quo subito in mucronem delinunt, longitudinem habent tribus unciis maiorem, latitudinem uerò quadrante paulo minorem, colore sunt pallido, & Præpositanorum modo uiridibus punctis conspersa, gustu sunt admodum miti & suauis, & porcini adipis modo in ore liquefcunt, unde etiam nomen inuenerunt, atq; succi abundantia sitim restinguunt, cum excorticantur suauem spirant odorem: maturefcunt autumnii initio & Præpositanorum modo facile putrescunt.

Kaulbirn/id est, Globosa, globi ferè rotunditatem habent, nisi iuxta pediculũ in obtusum & uix euidentẽ turbinem fastigiarentur, longitudine duas uncias uix, & raro excedunt, latitudine uerò longitudinem modicè superant. colore sunt in uiridi pallefcente, sapore & odore Lardina æmulantur, cum quibus etiam maturefcunt: facile & hæc putrescunt. Habentur Islebii.

Hansfbirn/id est, Cannabina, Globosis similia sunt, sed paulo maiora, colorẽ habent

habent uiridem maculis
cei punctis distinctum, sa-
pore globosis respondent,
non tamen adeo in ore li-
quescent, simul cum illis
maturescunt, & facile pu-
tre dine corripuntur. Has
bentur & hæc Islebit.

Glockenbirn / id est,
Campani, à sessili basi in-
angustum ueluti collū co-
arctantur, à quo deinde in-
obtusum ceu caput desi-
nunt, habentq; omnino ca-
panæ figuram, unde etiam
nomen inuenerūt. Colore
sunt omnino flauo pun-
ctisq; maculoso, longitudi-
ne quadrante paulò mino-
ra sunt, latitudine uerò du-
as uncias nō assequuntur,
odorem spirant non insua-
uem, maxime excorticata,
gustu Cannabinis respon-
dent, patiterq; cum eis ma-
turitatem cōsequuntur. &
facile putrescunt. Islebit
proueniunt copiose.

Künigsbirn uel **Re-
gelbirn** / id est, Regalia,
grandia sunt & uentrosa,
longitudinem habent in-

terdum quatuor unciarum, latitudinem uerò paulò minorem, colore sunt cæsius, ea
autem parte, qua solem acceperūt, leniter rubescunt. Gustu adstringunt, & copioso
succo eoq; suauis, & aliquantulū uinoso sitim sedant. Maturescunt sole in libram in-
gresso, nec adeo facile putrescunt.

Klunfbirn / id est, turgida, duplicis sunt differentiae, utrumq; tamen genus
Regalibus proportionaliter forma respondet, sed quantitate illis cedunt, differen-
tia in colore est unum siquidem genus, cæsius habet colorem, alterum in cæsius ru-
bentem, succum habent regalibus gustu similem, fortius tamen adstringunt. matu-
rescunt cum Regalibus. in Saxonia magnus eorum est prouentus, maxime Hildes-
heimii.

Bonnebirn / id est, Bonnana, à Bonna oppido Rheno imposito sic appellata,
unde in alias regiones translata sunt. figuram habent ferè globosam, nisi modicè in-
obtusum mucronem iuxta pediculum desinerent. longitudine sunt quadrantali, la-
titudine uerò paulò minore. Color iis est ab unà parte uiridis aut pallefcens, ab alte-
ra autem, qua sole tacta fuerunt, rubens: gustu modicè adstringunt, succo abundant
copioso, eoq; ferè aqueo, actu uehementer os refrigerante. maturescunt sole ad Scor-
pionem properante Abundant Marpurgi in Helsingia.

Schmalzbirn / id est, *σεατάπια*, sic dicta sunt quod adipis, aut liquaminis cuius-
dam instar, in ore liquescant, fructus sunt ferè in ima parte tumidi, ac paulatim iu-

xta pediculum, in angustum collum desinunt. Vt cucurbitæ longitudine sunt quadranti aut plerumq; maiori, latitudine uerò sextantem, excedunt, semuncia. Colorem habent in pallido flauum, odorem spirant iucundum, gustu autem strenuè adstringunt non sine admixtione præcipui & uinosi saporis, non satis matura nec bene confecta dentibus, & nimis auide deuorata, in faucibus aliquandiu manēt & anhelitum remorantur, alioquin matura ac bene mansa in ore adipis modo liquefūt. Maturescunt antequam sol in libram transeat. Habentur in Hestia præsertim Francobergæ, ubi magnus est eorum prouentus.

Junctfrawenbirn groß/id est, Virginea maiora, turgidis similia sunt colore et forma, quantitate uerò paulò minora. Gustu efficacissimè adstringunt, adeo ut fauces exasperent, atq; labra in angustum, instar uirginei osculi contrahant, succum habent aqueum ueluti uino austero mixtum. Maturescunt æstatis exitu, Brunswici in Saxonia copiosè proueniunt.

Junctfrawenbirn Klein/id est, Virginea minora, à tumido uentre in angustum collum desinunt, longitudinem habent quadrante paulò breuiorem, latitudine uerò sesquiunciam aliquantulum excedunt, colore sunt pulchro, ueluti si quis cæreum rubenti ac puniceo misceat, insuper etiam punctis conspersa sunt, gustu adstringūt, simulq; facilè in ore resoluuntur. Maturescunt autumnii initio. Islebi maxime coluntur.

Hamelshwenste/id est, *κτις γάσπα*, nomen ab eo inuenerunt, quod ueruecum uentriculos tumore æmulantur, ea crasso ueluti uentre turgent, longitudine quadrantem equant, & sepe etiam excedūt, latitudine uero quadrante minora sunt. Colore sunt cæsius, eo autem latere quo solem aspexerunt, subrubente. Saporem habent ualde cum gratia quadam & uinoso succo adstringentem. Maturescunt æstatis exitu. Habentur Simesusis in Hestia, & uicinis pagis, ibiq; reliquis piris præferuntur.

Löwenbirn/id est, Leonina, à præstantia sic appellata, ea in Turingia et uicinis locis Hestiatia nominantur, insignes sunt fructus, inter omnes autumnii dotes principatum, propter durationem & saporis succiq; bonitatem, obtinentes. Sūt autem inferius tumida & plerumq; inæqualia, longitudinem habēt quadrantalem & frequenter maiorem, latitudine uero sextantem non rarò excedunt. Colore sunt cæsius sub uiridi & modice ruffo. Saporem habent adstringentem cum præcipua suauitate. Succo abundāt copioso, uinoso, odorato & actu refrigerante: unde sitim confestim sedant, quin & ipsa pira uehementi & aromatico odore mirum in modū ægros recreant. Maturescunt sole in libram ingresso: postremò reposita in longum tempus durant, abundant in Hestia, maxime Marpurgi, eadem Francobergæ, Marpurgio uicina urbe, **Schärersbirn**/id est, Tonsoriana uocantur, à tonsore quodam qui ea primus eò transtulit.

Hangelbirn/id est, pendula, Steatapiis figura, colore, & quātitate equalia sunt, pediculo dependent longo, unde etiam nomen sortita sunt, gustu à steatapiis differunt, non enim ita uinoso constant succo, nec adeo adstringunt, nam simpliciorum saporem habent, nec ex tot qualitatibus compositum, cum iisdem tamen simul maturescunt. Coluntur & hæc in Hestia.

Margarethenbirn/id est, Margarethana, sic dicta sunt quod circa festum diuæ Margarethæ maturescant, sole in Leonē ingrediente, in oblongū collum fastigiantur, longitudine quadrantem, latitudine uero uix sextantem assequuntur. Colorem habent in cæreum rubentem. Carne constant tenera, succosaq; gustu uehementè suauis, & in ore facile resolubili, odore sunt admodum grato. Abundant Brunswici in Saxonia.

Winterbirn/id est, Hyemalia, ex rotūdo modice turbinatur, longitudine quadrante minora sunt, latitudine uero sextantē parū superant. Colorem habent uiridem, substantiam uero durissimā, ut uix dentibus cedant. Gustu strenuè adstringunt & refrigerant,

gerant, succo aqueo simulq; austero sitim sedant. Maturescunt serò in autumnò post omnes alios fructus, postquam pruinis & gelu tacta fuerunt. Habentur Francobergæ in Hefisia.

Knochenbirn/id est, ossea, à duricie nomen inuenerunt, ex tumido uentre paulatim in breue & angustum collum desinunt, longitudine sextantem, latitudine uerò sequiunciam raro excedunt. Colorem habent subrubentem, substantia sunt adeò dura, ut cruda mandi non quæant, sed cocta tantum. Gustu ualdè adstringunt, maturescunt autumnì initio, Coluntur Francobergæ in Hefisia.

Augstbirn/id est, Augustana, ferè rotunda essent, nisi in breuem mucronem desinerent. Longitudine sextantè parum excedunt, latitudine uerò paulo minora sunt. Colorem habent flauum interdum in pallido rubentem, gustu adstringunt cum peculiari succi suauitate, maturescunt tempestiuè in Augusto mense, unde etiam nomè inuenerunt. Eadem fugacia sunt nec diu durant. Abundant in Hefisia ubiq;.

Honigbirn groß/id est, Mellea maiora, in oblongum desinunt turbinem, longitudine quadrante, semuncia minora sunt: latitudine uerò sextantè ferè asequuntur. Colorem habent in flauo cæsiu, & superficiem non adeo glabram, gustu adstringunt, succoq; abundant suauis, maturescunt autumnì initio, aliquandiu durantes. Habentur Vuittembergæ in superiori Saxonia.

Honigbirn klein/id est, Mellea minora, turbinata sunt, longitudine sesquiunciam non excedunt, latitudine uerò paulo minora sunt, colorem habent subrubentem, saporem habent ualdè dulcem & suauem, unde nomen inuenerunt. Liquefcunt facile in ore gustantium, maturescunt paulo post Augustana. Abundant in Hefisia.

Muscattellerbirn/id est, Muscatellina, parua admodum sunt & turbinata, longitudine unciam paululū excedunt, latitudine uerò unciã paulò minora sunt. Colore in uiridi rubente, saporem habent suauissimum & aromaticum, ueluti modico musco condita essent, unde etiam nomè sortita sunt. Facile in ore liquefcunt, odorè quoq; iucundum spirant. Maturescunt in Iunio mense. Coluntur studiosè in Misnia.

Schaffbirn/Melleis maioribus similia sunt quantitate, figura & colore, paulò tamen oblongiora & angustiora. Saporem uerò habent uehemèter suauem, modicè adstringentem, facileq; propter carnis & succi teneram molliciem in ore resoluiuntur. Maturescunt sole ad libram properante. Habentur Francobergæ in Hefisia.

Waybirn/id est, Cærea, inferius uentrosa sunt, superius in turbinem desinunt, longitudine quadrantem paululum interdum superant, latitudine uerò sextantem raro excedunt. Colorem habent flauum aut cæreum, unde nomen illis inditum est, ab ea etiam parte, qua solem receperunt, grato & maculoso rubore intuentes ad comedendum se inuitant. Saporem habent suauem, modicè adstringentem, carne constant miti & facile in ore liquefcente. Maturescunt sole in uirginem ingresso, fugacia sunt, nec diu durant. Habentur Marpurgi in Hefisia.

Rostbirn/id est, Rostia, in medio uentrosa sunt, & utrinq; in angustum desinunt, longitudine quadrantem semuncia excedunt, latitudine uerò sextantem cum semuncia equant. Colorem habent flauum, cæsiis punctis cõpersum, gustu sunt admodum miti & suauis, ac facile in ore liquefcunt, eadem propter nimiam molliciem minime durant. Maturescunt autumnì initio. Coluntur Islebi & uicinis oppidis.

Aschbirn/id est, Cinerea, nomen habent quod cineris modo mollia sint & facile in ore diffuant. Rostia, figura, colore carnis substantia & sapore æmulantur, paulò tamen minora sunt, magisq; in unam partè uersus pediculum turbinata, quamuis interdum Rostiorum modo in medio uentrosa fiant. Maturescunt cum Rostiis, Coluntur Islebi.

Dinkbirn/id est, *πότιμα*, sic dicta sunt, quod alicuius potus instar sitim arceant, in medio tument & in obtusum mucronem desinunt, longitudine sextantem parum superant, latitudine uerò sextantem ferè æquant. Colore sunt omnino flauo,

rubescunt tamen ea partē quæ soli exposita fuit, saporem habent suauem, carnemq̃ teneram & largo potabiliq̃ succo abundantem. maturescunt cum Rostiis, & similiter ut illa cito putrescunt. Coluntur in agro Islebiano.

Eyerbirn/id est, Ouata, à figura nomen inuenerunt quæ illis est utrinq̃, breuis oui instar turbinata, alioquin etiam à potimis proportione & forma non multum differunt, paulo tamen minora existunt, colorem habent flauum, punctis conspersum. sapore Rostia æmulantur, simulq̃ modicè adstringunt, odorem spirant admodum suauem, maturescunt cum potimis, citoq̃ putrescunt. Habentur & hæc Islebil & uicinis oppidis.

Pfalzgräuisch birn/id est, Palatina, quæ in Hestia **Mesbirn** uocantur, fugacium omnium generosissima sunt, æqualiter plerumq̃ in turbinem desinunt, longitudine quadrantem, semuncia dempta, æquant, latitudine uero sextantem rarò excedunt. Colore sunt inter croceum, puniceum & rubentem medio. carne constant tenera, succosa, sapore suprâ modū suauis, & ueluti aromatica. Odorē habent tam integra quam incisa suauissimū, quē nullum pirorum genus bonitate superet. Maturescunt Augusti exitu sole in uirginem ingresso. Habentur in Renano tractu. Francia, Hestia, & multis aliis regionibus.

Spindelbirn/siue **Kautenbirn**/id est, Rombacea, Rostiis figura, colore, et magnitudine similia sunt, paulo tamen angustiora, substantia uero & sapore ab illis differunt, duriore siquidē carne constant, ideoq̃ diutius durant, saporē habent adstringentem simulq̃ suauem. Maturescunt cum Rostiis. In agro Islebiano coluntur.

Zuckerbirn/id est, Zucharina, longitudine sextantem paululum excedunt, latitudine uero eundem uix aut rarò attingunt; colore sunt uiridi. Carne constant tenera facile instar Zuchari in ore, liquefcente, gustu suauis & dulcia. Maturescunt cum ouatis nec diu durant. Coluntur in agro Islebiano.

Packlemisch birn/id est, Paclemiana. Zucharinis quantitate & figura similia sunt. Colorē habent uiridē & cæsum, superficie aliquantulū sunt scabra, carne constant dura, succosa & adstringente. maturescunt cum Zucharinis, & si iniuria absit non facile putrescunt, sed aliquamdiu durare possunt, sicut pleraq̃ alia quæ dura carne & adstringente succo constant. Coluntur in agro Islebiano.

Kirchmesbirn/id est, rotūda & uentrosa sunt, & uersus pediculū in longū, angustū & ualdē attenuatum mucronē desinunt. longitudine triente, semuncia breuiora sunt, latitudinis uero diametro sextantem excedunt, quamuis etiam minora nascantur, colore sunt flauo, carne constant tenera succosaq̃, gustu simul Palatina & potima referunt. Maturescunt autumnno, durantq̃ ferè donec sol sagittarium ingrediatur. Habentur Vuittembergæ.

Knaustbirn/siue **Gelbe Honigbirn**/id est, Tumida & Mellea flaua, latam habent basim, atq̃ Turgidorum instar tumida & subrotundo sunt, iuxta pediculum in breuem, obtusum ac rotundum mucronem desinunt, tam longitudine quam latitudine, sextantem cum semuncia interdum excedunt, sed rarò, colore sunt flauo et punctato, circa pythmena plerumq̃ Melleorum maiorum colore & asperitatem affectant. carne constant subdura, succosa, & circa seminum receptacula lapidosa. Saporem habent in mellea maiora, & Leonina medium, estq̃ hic admodus gratus. Maturescunt autumnno, & nonnunquam ferè usq̃ ad hyemale solstitium durant. Coluntur Vuittembergæ uicinis locis.

Klosterbirn/id est, Cœnobiana, inæquali uentre turgent & iuxta pediculū turbinantur, longitudine quadrantem attingunt, qui latitudine quoq̃ non multum cedunt. colorem habent flauum & uiridibus punctis conspersum. substantia eis est subdura, & aliquantulū lapidosa. Gustu mediocriter adstringunt & modicè glutinosum cum suauitate existunt. Maturescunt cum Tumidis, illisq̃ similiter durant. Habentur in agro Vuittembergensi.

Glasbirn/id est, uitrea, rotunda sunt & modicè turbinata, longitudine sextantem cum tertia plerumq̃ uncia parte æquant, latitudine uero, sextantem paululum

excedunt. colorem habent in flauo modicè uirescentem: caro iis est tenera, succosa, gustu adstringēs, suauis & uinosa, maturescunt cū Rostis, paulò ante autumnii initium. Islebi copiosus eorū est prouentus, uicinisq; oppidis, durant usquequo sol sagittarium ingrediatur.

Kirchbirn/id est, Templaria, oblongam & ouatam habent figuram, magis tamen quam ouum in turbinem desinunt. Longitudine sextantem æquant, latitudine uerò sesquiunciam aliquantulū excedunt. Colorem sunt ab unā parte in flauo uiridi, ab altera autem, qua solem receperunt, rubente. Carnem habent duram, modicè succosam, gustu modicè acetosam, ac uehementer adstringentem. Maturescunt æstatis exitu, diuq; durant. Horum quoq; magnus est Islebii prouentus.

Quittenbirn/id est, Cotonearia, Cœnobianorū modò inæquali uentre tumēt, iuxta pediculum in breuem mucronem, ueluti turbinata Cotonea, desinunt, pariterq; tuberosa existunt. Vnde etiam nomen illis factum est, sextantem cum tertia uncia parte, tam latitudine quam longitudine excedunt. Colorem habent uiridem, carnem uerò duram, succosam, gustu modicè uinosam & mediocriter adstringentē. Maturescunt autumnii initio, durantq; usq; in hyemem. Habentur Islebii, &c.

Parißbirn/id est, Parisiana, inferius rotunda sunt, & superius in mucronē desinunt. Longitudine sextantem cum semuncia æquant, latitudine uerò sextantem nō excedunt, aut rarò. Colorem habent ab unā parte flauū, ab altera autē qua solem senserunt puniceū. Caro iis est succosa, gustu cū suauitate adstringens. Maturescunt cū predictis, durantq; in hyemē usq;. Copiosus eorū est in agro Islebiano prouentus.

Weybersterben/id est, Thelyphona, rotunda essent, nisi iuxta pediculū in breuem obtusumq; mucronem fastigiarentur, sextantem tam latitudine quam longitudine plerunq; excedunt. Colorem habent flauum, & iuxta basim croceum, & punctis conspersum. Carne constant dura aliquantulum lapidosa, succo, gustu modicè acetosa & ualde adstringenti, quemadmodū Templaria, cum quibus etiam maturescunt. Durant in hyemem usq;. Coluntur in agro Islebiano.

Rölbirn/id est, Brassicana, magna, subrotunda & turbinata sunt, longitudine quadrantem æquant, cui etiam latitudo eorum respondet, si semuncia, aut tertia uncia pars detrahatur. Colorem habent in uiridi pallidum, ab altera parte modicè rubentem & punctis conspersum. Carne constant duriuscula, succosa, gustu aliquantulum acetosa & fortiter adstringente, quemadmodum Thelyphona, cum quibus etiam maturescunt, & similiter durant. Islebii coluntur.

Hölpener/id est, Vasta, magna, uentrosa, inæqualia & turbinata sunt, longitudine quadrantem cum semuncia interdum excedunt, latitudine autem longitudinem fere æquant. Color iis est uiridis, Carnem uerò habēt succosam, gustu uinosam, modicè acetosam, & Brassicanis fortius adstringentē. Maturescunt autumnii initio, diuq; usq; in hyemem durant. Frequens eorum est in agro Islebiano prouentus.

Saffbirn/id est, Succulenta, uastis similia sunt, paulò tamen minora, minusq; inæqualia, colore in uiridi flauo. carne constant solida, quæ incisa copioso succo manat, eadē manducata fere tota in succum transit, nimium enim quiddā remanet sicci, cum deglutitur succus, qui gustu frigidus, subacidus, uinosus & adstringēs est. Maturescunt autumnii initio, diuq; durant. Habentur Vuittembergæ.

Bierlinge/id est, Oualia, à forma ouali nomen acceperunt. mediam habent inter Potima & ouata figuram ac magnitudinem, color iis est flauus punctisq; sub-ruffis in fusco conspersus. Carne constant dura, succosa, gustu acida, uinosa & adstringente. Maturescunt autumnii initio diuq; durant. Proueniunt Vuittembergæ.

Kruselbirn/id est, Turbinata, figura turbinem, quæ pueri funiculo inuolutam in terram proiciunt ut uertatur, emulantur. longitudine quadrantem attingunt, latitudine autē sextantem semuncia excedunt. Color eis est in uiridi pallidus, multis uiridibus maculis ceu punctis conspersus, carne constant solida, succosa gustu ualde adstringenti, aliquantulum acetosa & suauis. Durant usq; sol aquarium aut pisces superauerit. Abundant in Misnia.

Biatbirn groß/quæ etiam **Fregelbirn**/id est, quæ frigendo sunt, omnium ferè maxima sunt, nonnunquam enim minam cum dimidia pendent, figura sunt globosa, interimq; turbinata, & frequenter inæqualia, colore inter uiridem pallidum rufumq; medio, & ex altera parte magis ruffo. Carne constant cum suauitate succi, adstringente, aliquid acetosi participante. Proueniunt in Misnia, præsertim Leisnichi & Coldicii.

Grawchen/id est, à colore nomē inuenerunt, siquidē cineracea, simulq; sub uiridia & sunt, figura globosa paruaq; unciā tam latitudine quā longitudine equantia, aspectu à syluestrium quibusdam nihil differunt, gustu sunt tenera, mitia, dulcia & suauia cum adstrictione aliqua, durant post solstitium hyemale. Proueniunt autem in Misnia Lipsensi agro.

Gelbrotebirn/id est, Punicea, oblongam pyramidalem figuram habent, quadrantem longitudine paulominus quam semper attingentes, latitudine uerò sextantem. Colore sunt ab unā parte citrino, ab altera croceo & puniceo. Carne constant tenera, gustu adstringente, suauis, subacido & aquoso, maturescunt autumnī initio & usq; ad solstitium hyemale durant. Proueniunt Hildesheimii in Saxonia.

Grünlinge/id est, Prasina, satis magna sunt, siquidem quadrantem nonnunquam longitudine excedunt, latitudine uerò sextantem, figuram habent oblongam at pyramidalem, colorem uiridem, carnem succosam, non segniter gustu adstringentem. Maturescunt autumnō ineunte, & usq; post solstitium durant, prouentus eorum Hildesheimii est magnus.

Wasserbirn/id est, Hydrapia, quantitate Prasina æmulantur, figuram habent uentrosam in medio, & utrinq; in mucronem desinunt, iuxta pediculum oblongiorem acutioremq; propè pythmēna uero breuiorem & obtusiorē, colorem ab unā parte habent pallidum, punctisq; conspersum, ab altera autem rubentem, & per oram pallore dilutum. Carne constant succosa, gustu aquea cū suauitate aliqua. matura fiunt cum prasinis, nec usq; adeo durant. Proueniunt Hildesheimii.

Regelbirn/id est, Conaria, pinei conii figuram habent, è latiuscula enim basi in mucronem desinunt, longitudo eis quadrantalis, latitudo autem sextantalis, colore sunt ex una parte uiridi, ex altera uero rubescente. Carne constant succosa, gustu austera, maturitas eis contingit autumnī initio, à quo tempore usque ad hyemale solstitium durare possunt. Nascuntur Hildesheimii.

DE MALIS. CAP. X.

MALORUM tam urbanorum quàm syluestriū non minor quàm pirorū uarietas est, plurima enim & horū genera, partim insitionū natura, partim diuersitate discreta, quæ autē ex his nobis optime cognita sunt, ea deinceps describemus.

Müßöpfel breyt/id est, Pulmentaria lata, satis magna sunt, latitudine altitudinem superant, nam quadrantem altitudinē non attingunt, aut rarò, cum latitudinis diametro trientem nonnunquam excedant. Colorem habent rubentem & modicè purpurascens uibicibus mixtum, carne constant miti, **grizelicht** & omnis succi experte: Facili in ore, dissolubiliq; gustu, in dulci subacida, & suauis, odorē uerò iucundum spirant. Copiosus eorum est Islebi prouentus.

Maidezichen/id est, κορυτιθια, sic dicta sunt, quod figura protuberantes & ferè acuminatas puellarum mammillas imitentur, tam exquisita similitudine, ut etiam pythmē eorum, papillas aspectu referat. longitudo ijs est sextantalis, à qua latitudo basis nihil aut parum differt, iuxta pythmēna in obtusum, latum, & umbilici figura cauum mucronem desinunt. colorem habent flauum, carnem uerò teneram succosam, gustu suauem, subacidam, uinosamq; odorem, reposita gratum spirant, maturescunt autumnī initio, & ad hyemis principium usq; durant, uel paulo diutius. Islebiano agro copiose proueniunt.

T. 3. 44. p. 1041.

Wüßöpfel rund/id est, pulmentaria rotunda, ut plurimum globosa aut rotunda sunt, interdum tamē latitudine longitudinē superant, & ē contra, longitudine latitudinem. magnitudine etiam inter se differūt quantum ad individua attinget, specie autem minime. Ut plurimum autem quadrantē cum semuncia lata sunt, sed altitudine quadrantem uix attingunt, inueniuntur etiam multo maiora. Colorem habent undique ferē rubentem, longis & in purpura roseis ceu uibicibus, distinctum. Carne constant miti in dulci modicē acescente, facile ingustantium ore liquecente, mediocriter succosa, gustu suauis, uinosaq;. Odo-rem habēt iucundum. Maturescunt autumnī principio, & ad hyemis initium usque durant, aut aliquanto diutius. Habentur Vuittembergæ.

Wüßöpfel Klein/id est, Pulmentaria minora, rotun-

dis Pulmentariis forma & colore similia sunt, multo tamen minora, oblongioraq; existunt, carne etiam teneriore, succosiore constant, saporem habent suauem, uinum & subacidum. Odorem uerō iucundum. Maturescunt cum rotūdis similiterq; durant. Proueniunt in agro Vuittembergensi.

Wüßöpfel gelb/id est, Pulmentaria flaua, maximis rotundis pulmentariis æqualia sunt. Colorem habent flauum, ab una parte raris uibicibus. Colore sanguineis conspersum. Carne constant suauis, dulci, uinosaq;, ueluti rotunda pulmentaria. Odorem bonum spirant. Autumnī initio perficiuntur & in hyemem usque durant. Magnus eorum est Islebiū prouentus.

Süßlinge Klein/id est, dulcia minora, forma & colore minoribus pulmentariis similia sunt, sed multo minora, nam rarissimē Coreitthiorum magnitudinem excedunt. Carnem habent teneram, succosam, gustu uehementer dulcem & gratam. Odorem spirant suauē. Maturescunt hęc etiā autumnī initio & in hyemē usq; durant.

Nannöpfel/id est, Paterniana, lata & plana sunt, altitudine sextantem cum semuncia æquant, latitudine uerō quadrantem nonnunquam excedunt. Colorem habent flauum, sanguineis uibicibus, Pulmentariorum instar, maculosum. Carne constant tenera, mediocriter succosa, gustu subacida, uinosa & uehementer suauis, odore pulmentaria æmulantur. Maturescunt cum prædictis, durantq; similiter. Proueniunt in Vuittembergensi agro.

Scheiböpfel/id est, Orbiculata, Pateruianis similia sunt figura, odore, & sapore, plerumq; tamen paulò minora, pauloq; magis in latitudinem compressa existunt. Colorem habent pallidum, interdum flauum in croceo, paucisq; uibicibus, iisq; sanguineis pictum.

Gotharde/siue **Polöpfel**/oblonga sunt, & in medio aut inferius aliquantulum tumidiora, quorum pythmen profundiusculæ insidet superius ueluti lacuna. Colore sunt in spadice ruffa aut fusca, ab altera interdum parte pallidiora ac rubentibus uibicibus maculosa. Longitudinem habent multò plerumq; maiorem quadrante, latitudinem uerò quadranti æqualē. Carne constant tenera, miti ac rara, fungosa & tamen aliquantulum succosa. Gustu subacida, suauis, & in ore facillè dissolubili. Maturescunt cum prædictis, atq; post medium hyemis usq; durant. Habentur in omnibus Germaniæ regionibus

Kartechenöpfel/**Parisöpfel**/uel **Biscope**, id est, uel **Episcopia**, omnium dulcium malorum nobilissima sunt. Figura eis est ut plurimum rotunda, colorem habent ab unâ parte suauiter, tenuissimis, contiguis roseisq; uibicibus rubentem, ab altera uerò in candido pallidum uix euidens, dilutisq; uibicibus conspersum, incertum, & descriptu difficilem, unde etiam Cartechianorum nomen inuenerunt. Odorem spirant gratum ac iucundum, longitudine quadranti cedunt, latitudine uerò eundem æquant. Carne constant tenerrima, succosa, niueâq;. Gustu supra modum suauis, dulcis atq; mitis. Maturescunt autumnii initio, & in hyemem usq; durant. Habentur in omnibus ferè Germaniæ nationibus.

Dartlinge weiß/id est, Duracina alba, rotunda sunt atq; modice in latitudinem compressa, altitudine sextantem, latitudinis uerò diametro sextantem & semunciam excedunt. Colorem habent unâ parte, qua solem exceperunt in flauo rubentem, altera autem in uiridi candicante: intus albescentibus maculis, per cutim transparentibus aspersa sunt. Carne constant tenera & tamē solida, succosa, gustu acida, uinosa & suauis, odorem reposita aliquamdiu spirant iucundum. Maturescunt autumnii initio ac totam hyemem durant. Habentur ubiq; ferè in Germania.

Porstorffer/id est, Porstorfiana, eandem habent quam Duracina alba figuram, & proportionē, paulò tamen minora sunt, colore quoq; non multum ab eis differunt. siquidem ab una parte pallent, ab altera uerò suauiore insipientes rubore delectant. Carne constant iam dictis Duracinis simili gustu uehementer suauis & generoso, ueluti si quis Duracina Cartechianis commisceat. Odorē spirant gratum. Coluntur in Misnia, ubi propter saporis nobilitatem cæteris omnibus præferuntur. Maturescunt cum Duracinis, & similiter ferè durant.

Presilienöpfel/id est, Presiliana, aspectu sunt pulcherrima, figura rotunda & globo similia, colore rosea, atq; Presilii materiæ dilutum prouocantia, magnitudine quadrantem ut plurimum æquant, nonnunquam etiam excedunt. Carne constant tenera, subsolida, gustu dulci, simulq; acescente & suauis. Maturescunt autumnii initio, & usq; hyemale solstitium durant. Magnus eorum est Hildesheimii prouentus.

Saffrâneke/uel **Hanenklote**/id est, Crocina, è nobilissimis haud quaquā sunt postrema, figuram habent globosam propemodum, tam longitudine quam latitudine sesquiuncialia, latitudo eorum, longitudinem non raro excedat, paululum tamen, in summa Coreitthis ferè æqualia & similia. Colore sunt inter uiridem flauum crociq; dilutum medio, quem serenis & calidis æstatibus puniceæ croceæq; maculae tenuesq; uibices distinguunt, eo insigni pluuiosis æstatibus destituntur. Carne consistunt tenera, gustu dulci, aliquantulum subacida, suauis, & aromatico quodam halitu gustantis palatum commendante. quinetiam suauiter & iucundè redolent. Maturitatem adipiscuntur autumnii principio, & usq; ad æquinoctium uernū durant, frequenter etiam longius. Habentur Hildesheimii, præsertim in hortis Monachorum in Sulta extra urbem sito Cœnobio.

Saffrâneke rot/id est, Crocina rubentia, Crocinis figura & magnitudine equalia sunt,

ha sunt, colore uero pulmentariis & dulcibus minoribus, nam similiter sanguineis uibicibus roseam superficiem distinctam habent. Carnis substantia, saporis qualitate, maturescendi, durandique tempore Crocinis respondent. Proueniunt autem in Saxonia Hildesheimii ac Honouerae.

Bolchöpfel/ mala quae Romani Pulmonea olim nominabant, omnium dulcissimum maxima sunt, figura globosa, diametri quoque uersus non raro trientalis, colore flaua, nonnunquam etiam in uiridi pallido, praesertim ubi frigidiori humidioris quae aestate enata fuerint. Carne constant rara, fungosa, instar pulmonis, unde etiam nomen sortita sunt; ea digitis confricata & auribus admota strepitum edunt. Saporem habent dulcem, non insuauem, nulla alia qualitate mixtum, maturitatem consequuntur aestatis exitu. Durare aliquandiu possunt, nunquam tamen aut raro hyemale solstitium attingunt. Proueniunt copiose in Hessia.

Weidenbolche/ id est, Pulmonea salici inserta, Pulmoneis iam dictis aequalia & similia sunt. Carne constant paulo rariore, gustu dulci atque aliquantulum amarescentie. Aestatis exitu haec quoque maturescunt, & similiter modico tempore durant, colluntur a quibusdam in Hessia. Possunt horum ad exemplum etiam alia salici inseri, praesertim, dulcissima & alioquin rarae substantiae, auctuque facilia.

Glasöpfel/ id est, Vitrea, pulmoneis similia aequaliaque sunt, non tantum figura uerum etiam colore, praeterquam quod superficiem, nonnunquam etiam carnem habeant obscuri uetri modo pellucidam, quod horum malorum proprium est, idem si aliis malis contingat, uicium censendum est. Carne constant dulci, suauiter, modice uinosa. Maturescunt aestatis exitu, diu autem durare minime ualent. Nascentur Coburgi in Franconia.

Hartlingerrot/ id est, Duracina ruffa, figuram habent orbiculatam, interimque globosam, magnitudinem uero neque omnia, neque, ubique eandem, ut plurimum tamen altitudine sextantem, latitudine autem sextantem & semunciam attingunt; colore sunt roseo, sanguineis longisque uibicibus undique distincta. Carne constant admodum solida & densa, attamen ualde tenera, succosa in gustu, acetosa, cum peculiari suauitate. Odorem spirant non ingratum. Maturescunt autem autumnii initio atque omnium diutissime durant, nonnunquam enim usque ad aestatis medium, atque non raro diutius, prorogantur. Proueniunt fere in omnibus totius Germaniae pomariis.

Weinseürchen/ id est, Oenoximela, Orbiculatis figura & quantitate similia sunt, paulo tamen altiora, nec usque adeo in planum compressa. Colore ab una parte in uiridi pallidoque candicante, ab altera leniter interdum rubescente. Carne constant admodum solida duraque, interim tamen delicata & tenera, succosa gustu, uinosaque suauitate: tenue, austerum, syncerumque uinum aemulante. Maturitatem adipiscuntur autumnio ineunte, & usque post aequinoctium uernum durant. Abundant in Hessia.

Ecköpfel/ id est, Angulosa longa, ab angulis nomen inuenerunt, a pediculo enim usque ad pythmenam undique angulis crassioribus sulcantur, qui tamen iuxta utrumque caput eminentiores sint, in medio uero, hoc est uentre non tam euidentes. Longitudinem habent quadrantalem, latitudinem sextantalem, nonnunquam tamen in maiorem quantitatem adolescunt. Colorem autem flauum, sanguineis uibicibus, dense conspersum. Caro eis tenera, succosa & mitis, gustu interdum dulcem atque acetosum saporem media, & suauis ualde. Maturescunt autumnii principio, ac uernum usque ad aequinoctium durant. Proueniunt in Hessia ac Misania.

Ecköpfelrund/ id est, Angulosa rotunda, angulorum eminentiis, colore, carnis substantia, sapore, maturescendi durandique tempore Angulosae longis similia sunt, in hoc tantum ab iis differunt, quod ut plurimum globosam figuram ha-

habeant, magnitudine sunt quoquo uersus quadrantali, non rarò tamen maiora, quanquam frequenter etiam minora inueniantur. Proueniunt in Misnia.

Grünche/id est, Prasomela, figuram habent oblongam, latitudinem sextantalem, longitudinem autem semuncia maiorem, colore sunt in uiridi pallido. Carne constant tenera, gustu suauis, dulci simulq; acetosa. Maturescunt æstatis exitu, & totam hyemem durant. Proueniunt copiosè in Hessia Marpurgensi agro, ac in uicina.

Weisse Godharde/id est, Gothardina alba, Gothardinis figura, carnis teneritudine, sapore, maturescendi durandiq; tempore similia sunt. Magnitudinem uerò inter Prasomela ac Gothardina mediam habent: Colorem autè in uiridi candicantem. Frequens eorum est Marpurgi in Hessia prouentus.

Augstöpfel/id est, Augustina, parua sunt atque propemodum globosa, sesquunciam tam latitudine quam longitudine rarò excedunt. Colorem habent flauum, Carnem teneram, gustu dulcissimam & ualdè suauem. Odorem gratum & iucundum. Maturescunt Augusto mense, unde nomen inuenerunt, eadem fugacia sunt, minimèq; durant. Nascuntur ubique ferè in Germania, sed in Hessia copiosissimè, Saxones ea *splitte* uocant.

Rosenöpfel/id est, Rosacea, Presilianis magnitudine & colore similia existunt, carnem habent paulò dulciorem, figuram uerò non usque adeò globosam. Maturescunt æstatis exitu & ad hyemem usque durant. Proueniunt Coburgi in Francia.

Blütöpfel/id est, Sangrinea, figura sunt globosa, quantitate sextante paulo maiore, colorem habent foris roseum, Carnem uerò teneram ueluti in sanguine maceratam, roborisq; gratissimi: gustu dulcem, aliquantulum subacidam & suauissimam. Maturescunt æstatis exitu, Magnus eorum est Coburgi in Francia prouentus, quamuis & alibi non desint.

Süßöpfel groß/id est, Dulcia magna, Pulmoneis figura & quantitate æqualia sunt, paulò tamen minora, rotundioraq;. Colorem habent in uiridi flauescentem, ex altera parte subrubentem. Carnem mediocriter solidam, gustu dulcem, suauemq;. Odorem spirant gratum ac marrubio simillimum. Maturescunt æstatis exitu: abundant in Hessia.

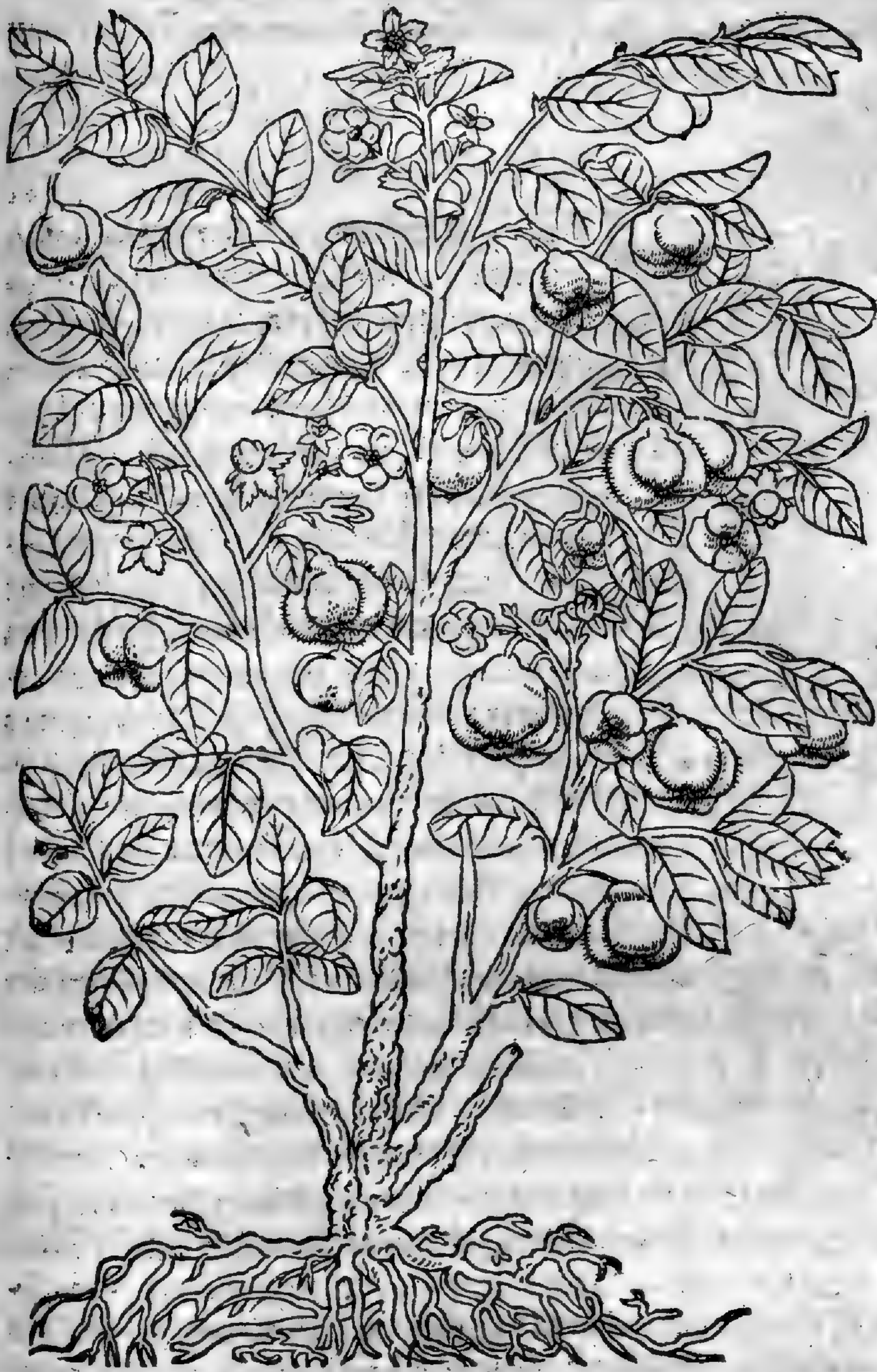
Sauröpfel groß/Oxymela maiora, dulcibus magnis colore, magnitudine, figuræq; similia sunt, in hoc tamè differunt à dulcibus, ferè omnia acetosa, quòd candicantia exiguaq; puncta per cutim transpareant. Carne constant solida, tenera, gustu acetosa, uinosa, suauisq;. Maturescunt æstatis exitu, durantq; in hyemem. Proueniunt in Hessia.

Pavelöpfel/id est, Parelia, Omnium maxima sunt, figura globosa, modicè compressa, colore in roseo alicubi flauescente, sanguineisq; uibicibus consperso. Carne constant tenera, sapore inter dulcem ac acescentem medio, estq; hic non mediocriter suauis. Odorem spirant iucundum, maturitatem consequuntur autumnii initio, durantq; ad autumnii ferè exitum. Coluntur Islebi, uicinisq; tractibus.

Sauröpfel Klein/id est, Oxymela minora, Duracinis ruffis æqualia similia sunt, paulò tamè oblongiora, colore in uiridi candidoq; flauescente, punctisq; candicantibus per cutim translucens conspersa. Carne, sapore, maturescendi durandiq; tempore Oxymela maiora imitantur, paulò tamen acetosiora existunt. Prouentus eorum est in Hessia magnus.

COTONEVS, SIVE malus Cydonia, siue Cotonea, arbor est fruticosa, numerosis, nisi coherceatur caudicibus, iisque ramosis & in æqualiter uirgatis ab uno radicis capite assurgens, altitudine quatuor, quinque aut

T. 3. 43. p. 1039.

aut sex cubitorum, crassitudine manū complente, nō nunquam etiam multo maiore, præsertim cum ad iustam magnitudinem peruenit. Cortice uestitur mediocriter crasso, non rimoso nec ualdè scabro, inferius colore fusco, superius autè leuiore & glabro, folia habet piro arbori non dissimilia, hoc est subrotunda, interimq; fastigiata, plerumq; tamen minora, crassiora, robustioraq; supernè uiridia & glabra, infernè autem cādicante lanuginosaq; pube obducta. Flores apud nos producit sole ac ariete ad Taurum properante, quinque candidis leniter rubentibus, subrotundis, semuncia latioribus foliis constantes, apicibus quibusdam in medio stipatos, prope quos exerunt se parua quedam folia, arboris huius nō florū foliis similia. hinc est quod cotonea quædam mala & fere omnia iuxta pythmena foliata sint. Retro florum folia oblongum lanu-

ginosumq; aliquid extuberat, secuturi uidelicet fructus rudimentum: hoc decidens florum foliolis incrementum capessit, donec iustam quantitatem assequatur. Porro ipsa Cotonea mala apud nos in duo præcipua genera conciduntur. Vnum enim maiorem molem adipiscitur, longitudine quadrantem cum semuncia interdum superantē, latitudine uerò, quadrantem, iuxta pediculum latiore, circa pythmena autem paulo angustiore, superficie glabram, æqualem, & pauca, nonnunquam etiam nulla, obductam lanugine, colore in aureo flauescente. Carne rariuscula fungosaq;. Alterum multò inferius, magnitudine existit prope pediculū angustius, iuxta pythmena latius, angulis striisq; profundioribus sulcatum, colore in aureo flauoq; uirescente, densiore lanugine obductum. Odor utriq; generi suauissimus ac late spirans; minoribus uerò, id est, Strutheis uehementior. Caro utriusq; colorem flauum obtinet, minorum uero densior compactiorq; existit. Semina ferunt in medio pomo utriculo in cellas discreto, piri seminibus equalia similiaq;, cum nucleo tū cute spadicea, foris mucilaginoso dum madefiunt, lentore lubrica. Strutheorum caro qua seminum conceptacula ambit, lapidosa existit. Vtrunq; genus dure diu nequit. Radicibus arbor hæc nititur multis, partim rectis, partim obliquis, fusco simulq; spadiceo cortice obsitis. Seritur auullione, uiuiradice, insitione, ramulis & taleis.

DE CITRO arbore ac malis Citreis. [Tragus trium diuersarum, sed cognatarum arborum fructus, Citrea mala, & Nerantia à recentioribus uocata, & Limones uulgò dictos, exprimere uoluit. Accuratioris singularum icones Matthioli dedit.] CAP. XII.

T. 3. 40. p. 1032.

CITRVS arbor, est fruticosa uelut Cotoneus, ramos habet uiridi glabroq; uestitos cortice, ferendę foetuum molli ualde impares & ad terrā pronos, ideoq; subiectis per transuersum hastilibus, funisq; fulciēdos. Folia laureis similia, dēsiōrata tamen, multoq; maiora, & ad iuglandis magnitudinē accedentia, oblōga, utrinq; acuminata, egregiæ uiriditatis, splendorisq; præsertim supernę, infernę enim pallidiora existunt. Tota hyeme arborem suam exornātia, odoris acerrimi, latē spirantis, qualis in Melissophyllo sentitur, cū grauitate quadam cimicem imitante. spinis armatur sub omnium foliorum annexibus, longitudine uncialibus, rectis, acutis, ac uiridibus. Flores uirentes, gemmarum caliculi emittunt oblongos candicantes, & quorum duplex est genus uidelicet, sterile & fructiferum: sterile nullum post se tuberculū producit: Fructiferum uero, præterquam quod à tergo fructus rudimento sibi annexo comiteatur, etiam in medio aliud insigne exerit pensum colo inuolutum æmulans, quod Theophrastus quoq; nouit. Fructus florem sequuntur singuli, longitudine non raro dodrantali, figura ouata, superficie rugosa, tuberosaq;, colore primum uiridi, in maturitate uero aureo, seu citrino, nec solum ouata nascuntur figura, tum etiam globosum consequantur habitum, utrumq; eiusdem est odoris ac foliorū similis. Cortice ambi-

untur gustu amaro, feruido simulq; tenui, cui subest caro cartilagineę duræq; consistentiæ, colore candido, aspectu atq; acetoso sapore conditę capitatę Brassicę truncos referens, in medio malo cauitas quædam est, succo uehementer acetoso, suis mēbranis contento plena, cui immixta sunt oblonga & semuncialia semina, utrinq; ferē acuminata, cute foris flaua striatāq;, intus candido dupliciq; nucleo constantia: quibus amarus, tenuis & mediocriter feruens est sapor præsertim cutis. nucleus enim dulcedinem quandam admixtam habet, radicibus nititur copiosis & tenuibus: Cœlum amat calidum, hyemis iniuriis minime obnoxium, quod si nactum fuerit, flores, adulescentes, maturescentes maturosq; fructus simul producit, non solum æstate, uerum etiam hyeme. Magnus est huius arboris malorumq; eius in regno Neapolitano & Hispania prouentus, feritur etiam in Germania, sed frustra, nihil enim præter folia producit. Verum frigore siderata facillē perit, nisi diligenti cura adhibita, contraq; hyemis sæuitiam muniantur, illatis in tepida coenacula aut cellarum arbustis, sic enim ad plurimos annos uiuent. Cū fructificat substructis iugis, hastilibus

hastilibus furcisq; fulcienda est, ne malorum pondere incremente detracta succumbat, ac fracta prosternatur. Verum hoc in Germania timendum minime est, in qua uix frondes ab hyemis saeuitia uindicari queunt, quantumuis tepidis specubus fo- ueantur.

DE CITRIO, id est, Arangio arbore, malisq; Arangijs. [Vide Lemma praece- dens: item ultimum huius libri.] CAP. XIII.

ARANGIUS, seu Citrius arbor est, Citro cortice, radicibus, aculeis, ramis, foliis, fructuq; similis, multò tamen maior ac singulari stipite seu caudice assurgens. quinetiam flores similes producit, sed pulchriores & multo odoratiores, in- tus subcitrinos, per oram uerò limbi purpurascens, differt tantum foliorum singulari forma, fructusq; cum paruitate tum rotunditate. Folia enim quamuis Citreis similia sint tam colore quam nitore, acuminatiora tamen angustioraq; spe- ctantur, & praeter hanc notam etiam singulari quodam proprioq; insigni distin- guuntur, quodlibet enim eorum posteriori parte iuxta annexum ferè, utrinque in- cisuram habet, quibus sibi inuicem aduersus constituitur isthmus, quinetiam spina per foliorum dorsum transiens in ipsa angustia iuncturam habet, qua ueluti in bi- na folia, singula diuidantur, ita ut posterior eorum pars parua myrtheoq; aequalis sit, uerum obtusa, anterior autem Laurini maioris acuminatq; figuram ac quanti- tatem habeat. Odor ijs est quemadmodum & sapor, Citrinorum aemulus, re- missior tamen paulò, licet & haec cimum uirus nonnihil redoleant. Fructus iis- dem quibus Citrius temporibus producit, rotundos ac globosos, modicè com- pressos, magnitudine mediocris mali. Colore primùm uirides, in maturitate postre- mò fuluos aureiq; fulgoris, cortice, carne & semine constantes. Cortex est crassus & corio similis. Gustu, odoreq; citreos cortices imitans, iucundius tamen redolet, cui subest caro, per longitudinem senis plerumq; aut octonis membranis distincta, uinoso succo plena, qui in altero eorum genere dulcis, attamen aromaticus, uino- susq; existit, in altero uerò acetosus, utrumq; suis dignoscitur indiciis, dulcia super- ficiem habent glabriorem, leuiorem, mollioremq; corticem: acetosa autem aspe- rior ac durior. Semina in carne continentur Citreis similia, paulò tamen mi- nora eiusdem etiam cuius Citrea saporis & odoris. Retinet & haec arbor suas hye- me comas, quemadmodum Citrus, similemque cœli constitutionē, curam, cultumq; desiderat.

DE LIMONE arbore, eiusq; fructibus, id est, Limonibus. [Vide Lemma ca- pitis 12.] CAP. XIII.

LIMON quoq; ex Citri est genere, multò tamen minore ac fruticosiore arbu- sto, pluribus ab una radice uirgis exeuntibus, cū large fructificat, subiectis ha- stilibus ac furcis fulcienda est. arbuſto, cortices, ramos, uestiunt priorum instar uiri- des. Folia multo minora producit, piri Cotoneiq; foliis aequalia, rotundiora tantum, densa, uiridia ac glabra. Spinis armatur ueluti Citrius atque Arangius, minime ta- men rectis, sed aliquantulum hamatis, multoq; pluribus quam illæ, quo fit ut eius uirgæ ac ramuli aduncis aculeis quandam rubi imaginem referant. Flores Citrio figura non dissimiles profert, paulo tamen minores, fructus uero Citreis ac Aran- gijs aspectu, odore, ac sapore non dissimiles, eorum quadruplex ad nos peruenit genus, primum anserini oui formam ac magnitudinem habet. Odore inter Citri- um atq; Arangium malum medio. Secundum globosum existit, minusq; predicto, utroq; capite ueluti eminente umbilico insigne, cœtera sui parte tuberosum. Tertium oblongum est gallinarum oui quantitate & figura. Quartum tertio equale est sed glo- bosum, & superficie magis aequali, omnibus crassior, ac aurei palloris cortex, qua-

lis Arangiis. Odore uehemens, gustu amarus, feruidus ac tenuis. Reliquum corpus caro est, rara cauernosaq̄ per longitudinem membranis quibusdam intersepta, cui immixta sunt Citriis similia figura odore aut gustu, semina minora tantum, succus per totam carnem diffusus est largus, saporis uehementer acetosi ac dentes heberantis. Radicibus nititur qualibus Citricus ac Arangius. Gaudet eodem coelo cura ac cultu, semper uiuens fructumq̄ fundens ac florens. Fructus eius omnis generis cū ex Italia tum Hispania ad nos uehuntur terra maricq̄, partim per se, partim etiam idq̄ frequentius marina aqua aut alia quapiam muria conditi. Plantam eius in Germania enascentem nullam uidere hactenus mihi contigit.

DE PVNICA malo, ac Punicis malis.

CAP. XV.

T. 3. 42. p. 1037.

PVNICA malus, parua est arbor, Eponymio, quæ & Anonymus uocatur, magnitudine, cortice, ligni duricia, radicibus ac foliis similis, folia autem multo minora sunt, ac potius oleæ equalia, molliora tamen, obtusioraq̄, longitudine sextantem, latitudine uero digitum raro excedente, grauius cū foetore aliquo odorata, atq̄ canum halitum, feliumq̄ urinæ graueolentiam aliquo modo referentia: aculeos in ramis fert oblongos ac subrectos. Flores fert duplicis differentiae, hoc est steriles & foecundos, hii à tergo oblonga capita annexa habent, hyosciami uasculis equalia ac similia, eaq̄ singuli singula, Græcis κύτινοι nominata, quæ secuturi fructus rudimenta sunt. Illi autem nihil huiusmodi obtinent, sed nudo latoq̄ calici insidens. Vtrisq̄ amplitudo rosæ æmula, stipata conferctaq̄ foliorum densitas. Colore ut plurimum rutilo, ac inter sanguineum roseumq̄ medio, estq̄ hic aspectus iucundissimus. reperiuntur etiã candidi, mixtiq̄ è rutilo & albo coloris. Roseorum autem maior inualuit in Medicina usus. Steriles flores cum ad iustam consistētiam peruenerint, ponte delabuntur, ideoq̄ Balaustiorum nomen apud medicos habent. Eos eligere oportet densis, rutilis roseoq̄ colore, foliis confertos, & sanguineo decore aquam inter macerandum coquendumq̄ tingentes, gustu uehementer adstringentes, qui uero pallidiores fuerint è Medi-

cina excludendi. Non autem Balaustia tantum decidunt, decidunt etiam foecundorum florum capita, hoc est, fructuum rudimenta, quos antea Cytinos appellauimus, pluribus enim foetibus grauata parens, alimentum omnibus largiri nequit, sed robustioribus tantum, imbecilliores autem prærepto à ualidioribus succo destituti à pediculo resoluti delabuntur, qui collecti propter insignem quam habent adstringendi uim, magnopere medicinam instruunt. At qui in arbore remanserunt, pugni magnitudine adolescunt, figura globosi, breuiq̄ pediculo ramis annexi, pythmene in summo lato, amplo ac dolii plerumq̄ instar concauo ac profundo. Cortice

uestiuntur

uestiuntur duro, crasso, subscabro, foris in obscura purpura subruffo, intus autem flauo, ac substantia, gustu & demigrandi facultate gallis simili, eo continentur oblongi, angulosi, confercti acini, tenui carne, uinoso succo ac semine constantes, ad fauorū aliquam similitudinem dispositi, numerosis tenuissimisq; membranis distincti, differunt inter se acini colore ac sapore: quidam enim sunt ruffi, quidam, in purpura candicant, quidam etiam cādicant tantum. Sapor aliis acetosus, aliis dulcis, aliis mixtus, omnibus tamen uinosus ac præcipuæ suauitatis. Semina acinis singula, unico figura ac colore similia sunt, minora tamen, forisq; ligneo cortice, intus autem nucleo constant. Inuenitur etiam singulare quoddam huius mali genus, nullum in acinis semen continens, ob id *απύρινον* Græcis dictum, quod rarissimè ad nos peruenit. Cortex priuatim ad Medicinam reponitur, Græcis *Σιδλιον*, Latinis Malicorium appellatur, qui nunc corrupto nomine passim in Pharmacopoliis Psidia & cortex psidiæ uocatur. Eligito purum substantia flauum, intus nullo situ obsita cavitata: sycheris, minimeq; corruptis aut putrefactis malis collectum. Colitur etiam in Germania Punica malus, magno studio curaq; custodienda, fructum tamen producere nequit, ob Cœli nostratis in hyeme rugorē, gaudet enim calidis regionibus, in quibus minimè seuit hyems. Prouenit etiam temperatis, ideoq; foeliciter etiam in Hispania, Italia ac Narbonensi Gallia fructificat, cum alias in Pœnis nascatur, unde etiam nomen inuenit.

DE PVNICA SYLVESTRIS. CAP. XVI.

PVNICA sylvestris, satiuæ per omnia similis est, incultior tamē, spinisq; horridior, cuius Balauſtia ac Cytini in satiuâ punica natis efficaciora sunt. Nascitur in Aphrica ac in Hispania Herculeo freto uicina sponte, Regno hoc ob id Granati cognomento gaudente.

DE FICO ET FICVBVS. CAP. XVII.

FICVS fruticosa est arbor, magnitudine mediocris sambuci, caudice breuicō tortoq; uirgas ac stolones ab eadē radice emittit plures, ceu geniculatas, crassitudinis diuersæ: cortice uestitur leui, tenui, simpliciq; inferius in caudicibus cineraceo, superius uerò in ramulis uiridi. Materia constat molli, infirma, rara, ampla intus cavitata, cuius inanē crassa fungosāq; medulla ad exemplū sambuci repletū est. Folia habet magna, crassa, lata, tam longitudine quam latitudine, nō rarò do drantalia, in tres partes antrorsum spectantesq; binis profundioribus incisuris diuisa, quarum media recta præ cæteris eminet, reliquæ duæ obliquè ad latera tenduntur, quæ uicinarum à tergo per medium hirsuto neruo dirimitur. iuxta pediculum utrinq; singulæ aliæ partes è prædictis duabus exeunt. Color foliis supernè uiridior, infernè pallidior, utrinq; scabricia quadam obsita sunt, inferius quidem mitiore, superius autem asperiore, præsertim cum uersus pediculum ea quis mulceat. Radicibus nititur multis, longis, firmis, lentis, euulsu distractuq; cōtumacibus, multis capillamentis fibratis, colore flauis, atq; rutæ radicibus per omnia similibus, maioribus tamen multo. abundant cortices & folia lacteo copiosoq; liquore, odore ac sapore ad rutam accedente, quemadmodum etiam reliquæ eius partes. Fructus omnis ferè urbana ficus bis producit, æstatis initio unum, autumnō uerò alterum, utrosq; simul fouens, sed diuerso tempore perficiens. Flores, ut omnes hæctenus tradiderūt, fert, sed statim parua fructuum rudimenta, quos grossulos aut grossos Latini uocant, piflo aut fabæ æqualia, ea paulatim increſcunt, donec piri mediocris figuram ac quantitatem consequantur, cum ad mediam magnitudinem peruenerint. intra se flores (quod fortasse mireris) concipit figura conferctis staminibus similes, colore in candido purpurascens, undiq; è carne exeuntes, atq; ad mediam fructus cavitatem se

dirigentes, quibus singula minutaque succedunt semina, colore flava, quodammodo leniter compressa, milioque similia, unde etiam Cenchramides à Græcis dicuntur. Ipsæ ficus liquorem habent dum adolescunt lacteum & subacrem, qui maturescete fructu paulatim in dulcem excoquitur succum, ubi ad maturitatem peruenerint, cavitates eorum tota carne & semine repletur, carne primò constant dura, in maturitate uerò molli gustu, dulci, odore propemodum nullo. differunt inter se colore: quædam enim candidant, quædam rubent, quædam nigricant. Præterea genera earum adhuc multa nobis nondum uisa, ideoque potius silentio prætereunda, quam ex historia & relatione aliorum describenda, donec aliquando Christo adiuuante, & hæc ipsi conspexerimus. Afferuntur ad nos passarum triplex discrimina. Primum in spartheis magnisque corbibus. Secundum in similibus sportis, sed laurifolii immixtum.

Tertium in paruis turbinatisque è spartho contextis corbibus, Massiliensium cognomento, à prouincia in qua proueniunt dicta, magnitudine cæteris quidem inferiores, saporis uerò generositate superiores. Cælum amat calidum, ac temperatum. Prouenit etiam frigidis regionibus, uerum multa cura à frigoris iniuria uindicanda, ideo apud nos priorem fructum perficit tantum, alterum frigore præueniente.

DE CAPRIFICO. CAP. XVIII.

CAPRIFICUS syluestris est ficus, urbanae per omnia similis, incultior tamen duriorque: grossos fert, quales urbana, sed nunquam maturescentes. liquore manat quam satiuâ acriore, tam gustu quam odore. Prouenit sponte in calidioribus regionibus, gaudet montanis, aut alioquin editis locis ac uetustis muris, quos insinuatis radicibus etiam dirumpit, ideoque copiosus eius est Romæ, ueterum in ædificiorum ruinis prouentus. Vbi equis etiam non ingratum pabulum uirgæ ac frondes eius faciunt. At in Germania nulla penitus sponte exit, cum uix urbanam maximo studio cultam, alere queat, tam difficile est, peregrinas plantas alii quam suo cælo assuefacere.

DE OLEA, atque Oliuis. CAP. XIX.

OLEA inter nobilissimas arbores haudquaquam postremum locum obtinet, cum

T. 3. 51. p. 1061.

cum tot modis non tantum cibos, uerum etiam medicamenta instruat. Est autem proceritatis mediocris ceu mascula cornus. Cortex ramos uestit leuis, glaber ac flauus: folia profert numerosa, longitudine sextantalia, latitudine uero semuncia plerumque excedentia, utrinque acuminata, nullis omnino incisuris ferrata, nullisque uenis conspicua, praeterquam unico, per medium dorsum spinnae uice, transeunte neruo, tactu crassa, spissa & glabra. Colore, in uiridi flauescencia, supernè quam infernè pallidiora contra aliarum arborum naturam, tam breui pediculo adnata, ut surculis ceu infixis appareant. Saporis amarum atque subacris, quemadmodum & cortici. Flores producit paruos, candidos, foliatos, aspectu muscosos & propemodum racemosos, qui non omnes ad frugem perueniunt in Europa, in iis uero locis, quibus propria est haec arbor, perueniunt, ideoque congestae eius baccae confectas uuas aemulantur. Ipsi fructus, quos oliuas uocant, cum ad maturitatem peruenierint, mediocris atque oblongi pruni, cum magnitudine, tum etiam figura spectantur, quantitas tamen diuersis generibus diuersa: quaedam enim oliuae unciam, quaedam sesquiunciam excedunt. Colorem habent principio uiridem, mox flauum, postremo fuscum: constant autem carne, succo, semine. Caro primum dura est, in maturitate uero mollis, succus pinguis & oleosus existit, atque aliquid aquei sibi commixtum habet,

quod autem pingue dulceque in eo fuerit, oleum appellatur. quod uero aqueum ac amarum, amurca. Semen oblongum, lignosum, durum, & utrinque acuminatum, singulis oliuis singulum intra se candidum nucleum claudens, eiusdem figurae, cuius ligneus cortex. Materia arbori aequaliter spissa, solida, crispa ac intorta, attamen tenera, gustu amarescens: colore, inter flauum ac spadiceum ferè medio, nonnunquam etiam maculis utriusque coloris inuicem conuolutis conspersa, praesertim cum ad iustam aetatis consistentiam peruenierit. Radicibus nititur partim rectis, partim obliquis, in summo cespite coherentibus. Materia arboris modo solida: gaudet calidis regionibus, ideoque in Syria, Graecia, Italia atque Hispania feliciter prouenit. In Germania uero, quamuis diligentissime coletur, nihil praeter florem producit, ideoque in calidiori eius parte.

DE COLYMBADIBVS. CAP. XX.

COLYMBades, muria conditae oliuae sunt, ab innatando sic appellatae, conduntur tam immature quam maturescentes, afferuntur ad nos integre cum muria sua ex Italia, terrestri itinere, & Hispania per mare, arboris suae frondibus, ac Thymi manipulis mixtae. Eligito solidas, aequaliter flauas, unciales ferè, nulla putredinis macula emollitas, superficiei extentae, ac minime rugosas, pediculis adhuc adherentes. Saporem habent amarum, subacrem, ac propter muriam, salsum, estque hic non ingratus. Vsus eorum in sanitate cum assatis carnibus est, in delicatioribus Germaniae Gentibus frequens.

VALERII CORDI HISTORIAE
DE OLEO EIVSQVE *differentijs, Amurca, & Fracibus*
CAP. XXI.

OLEVM est succus Oliuarum, præli ope expressus, substantiâ pinguis, gustu dulcis, eius ad nos tria perueniunt genera, Italicum & Hispanicum, utrumq; ex maturis oliuis expressum, atq; Omphacinum, hoc est acerbû, ex immaturis bacis factum, affertur tam ex Hispania quam Italia. Italicum frigore facilius densatur, aquosius enim est, colore cum concreuerit in flauo candidum, aspectu subasperum inæquale ac ueluti harenaceum, qualis consistentiâ à Germanis *Grigelicht* uocatur: gustu dulcè ac suaue. Hispanicum contra siue ab Vlisibona allatum pinguius est, aspectu ac substantiâ æqualius, leuius, tenuius & acrius. Sapore primum dulci, postea uerò fauces aliquantulum sacrificante. Omphacinum quod Latini acerbum uocant, uiridius existit, gustuq; adstringit mediocriter. Omni recēti Oleo odor suauius, Hispanico tamē acrior paulo, Omphacino præter suauem quiddam acidi redolens. Contra inueterato cuiuscunq; generis rancidus & nauseosus non tantum odor, uerum etiam sapor. At qui omne recens ac nuper expressum oleum, tria in se continet, oleum, amurcam & fraces, ut paulò ante relatum à nobis est, cū Oleam describeremus. Fraces appellantur fundo insidentes feces, hæ fiunt ex comminuta bacarum carne simul expressa ac fundum petente, sapore subamaro ac subacri. Amurca est aquosus ille succus, ab oleo & fracibus recedens, supra fraces & infra oleum constitutus, tenuior quidem fracibus, ponderosior uerò oleo: ideoq; medium inter utrumq; locum occupat, ueluti inter aërem ac terrâ aquâ. Oleum postremò utrisq; leuius existit propter aëream pinguemq; substantiam, supremū ex hiis locum obtinens, ac omnino similem qualem inter elementa aër. Porro hæctenus simplicis, natui ac proprie nominati olei Historiam recensuimus, alibi facticiorum, & ad Medicinam compositorum oleorum rationem tradituri.

DE CITRIO *altero. [Vide supra, Lemma capituli 12.]* CAP. XXII.

EST etiam altera Citrius per omnia similis Citrio, Arangia mala ferenti: fructus gignit Arangiis similes & æquales, multo tamen gratiore, magisq; fuluo colore, odore, Arangiis ignauiora multò: sola figura, soloq; aspectu gestantium oculos inuitantes. Carne constant Citreis simili, gustu insuaui. Quinetiam in superficie infixorum dentium uestigia habere dicuntur, unde eis Adami pomorum nomen factum est, quo ab Italis cognoscuntur. Colitur & hæc arbor in Calabria, mihi nondum uisa, qua propter breuiter eam percurramus.

DE LARICE, *[cuius elegantem picturam Matthiolus dedit.]* CAP. XXIII.

LARIX resinifera est arbor, caudice recto, procero atq; Abieti æquali cortice crasso, scabro, fuscoq; ramis supra medium multis foliis capillatis, uillorum instar coaceruatis, longitudine sextantē, crassitudine uerò porcinas setas æquantibus, colore in uiridi pallidis, tactu mollibus, teneris, iuxta exortū è singulis ueluti tuberculis, per interualla dispositis, exeuntibus, leniter odoratis, contra hyemē cōtumacibus, nec antequam alia ueris initio succedant, defluentibus: quod ubi contigerit, non uniuersa simul, sed singula paulatim recedunt, aliis successiuè ab iisdem tuberculis prodeuntibus, dilapsorum uices occupaturis. Itaq; non defluxisse folia, sed noui iuuentutis habitū induisse uidentur: Conos, (qui fructus eius sunt) è ramulis profert paruos, oblongos & ouatos, longitudinis sesquiuncialis, Cupressi galbulis similes & æquales, tenuioribus tamē squamis compactiles, autumno maturescentes, semen singulis squamis geminū tegitur, admodū paruū, Tedæ seminis figurā & quantitātē referens, foris cinericeo cortice, intus autē candido nucleo cōstans, sapore dulci, & pineā nucem emulante, seminibus annexæ sunt singule ceu alæ, apū siue alterius cuiusdā insecti pennis similes, è dehiscētibus autumo conorū squamis se exerētes, ipsa semina uento dispersa, ut diffusius & rarius spargātur, uehere & impellere nata.

nata. squamis ex interiori parte binæ sunt cauitates, quarum conuexa subius latitania semina operiunt. Materia arboris est spissa, dura, colore spadicea, ueluti Cedro & Taxo, corruptioni ac teredinibus minimè opportuna, ideoq; seculis aliquot duraturis operibus & edificiis dicata. Resinam fundit larix liquidam, nunquam durascentem, liquidi mellis consistentia, colore flauam, nonnunquam etiam uitream & transparentem, gustu plusquam amarescentem, mediocriter acrem, tenuem, & odoratam, quæ hodie non tantùm pro Terebinthina in usum recepta est, uerum etiam solo Terebinthinae cognomento cognita, quamuis à quibusdam Italis etiam Largatum & Lachrymum, id est, lachryma appelletur. Nascitur in Alpibus Germaniæ, copiosissima autem circa Saltzburgum regionibus, & Silesiæ Morauiaeq; montibus, in finibus Boiohemiæ. * Lerchenbaum/unde Larigna resina est.

Larix. T. 3. 77. p. 119.

Oleaster Germanicus Cordi uidetur, aliqui Rhamni adnumerant.

DE OLEASTRO Germanico. [Hic fortè etiam cognatus frutex aculeatus, qui circa Rhenū uersus Curiam copiose nascitur, acinis è luteo rutilantibus, acidis: quem aliqui Rhamni speciem esse putant: cuius iconem de nostris addidimus. CAP. XXIII.]

OLEASTER Germanicus, arbor est non adeò procera: cum ad iustam magnitudinem peruenit, quatuor, quinq; aut sex cubitorum altitudine, nonnunquam etiam procerior. Caudice aliquantulum intorto, ramis, surculis, corticis, colore, aculeis, & toto propemodum habitu, syluestri Pruno, hoc est, Spino pruna fe-

renti similis. siquidem cortice uestitur foris colore spadiceo: aculeisq; armatur longis, sescunciaibus aut sextantalibus, colore ut plurimum cinericeis. Folia totis ramulis surculisq; adnascuntur oblonga, oleæ similia, minora tamen tenuioraq; atq; breuissima, tenuissimaq; lanugine subtus canescentia, superius autem in uiridi cineracea, longitudine sesquiunciam, latitudine uerò tertiam digiti partem æquantia, sapore modicè adstringente, odore nullo. Flores totis ramulis adnascuntur quibus singulæ succedunt bacca, Myrti baccis similes, paulo tamen maiores, oblongiores, multo tamen molliores, colore primum autumno, deinde cū ad maturitatē peruenerint, tenui, glabra, fragiliq; cute & succo cōstantes. Succus autē triplicē misturam sortitus est: uidelicet oleū, aquam & carnis parū, qui ē baccis expressus in tria medicamēta, ceu oleæ succus seipsum diuidit. Caro enim fundū uasculi petens, in fraces transit gustu adstringētes & acedentes. Aqua medium locum occupat, supra fraces, & infra oleū constituta, in amurcā conuertitur, consistentia tenuem, sapore ualdè acidam ac ipsum acetum emulantem. Quod autem pingue in hoc succo est, propter leuitatem in summo amurcæ suæ supernatat, pinguedinem nihilā uerò oleo distans: tenuius tamen, gustu pingue, subacidum & modicè adstringens, odore olei aceto commixti. Tota autem bacca digiti contrita, naribusq; admota propter acidam amurcam, magis quàm oleum acetum redolet: quæ uerò tota hyeme in arbore remanserint bacca, si terantur, succum remittunt aspectu & colore † post imitantē. Odore aceti ueteriq; rancido oleo cōmixti, corrumpitur enim, putrescitq; gelicidiis in baccis oleum, ut odore tantū ab amurcæ inesse cognoscatur. Semina baccis sunt singula parua, oblonga, utrinq; acuminata, pallenti tunica inuoluta: aspectu foris fusca, intus uerò candicantia. Radice arbor nititur multifida & diffusa. Materia eius à Spina, pruna agrestia ferēti, solā molitia differt. Frondes eius in cubiculum proiectæ mures alliciunt, præsertim siccatæ. Nascitur circa fluuios & amnes, solo lapidoso arenosoq; copiosissima autem in Germania ad Lycum Vindelicię amnem, & ad Danubium ab eiusdem Lyci ostio, usq; ad Petreas fauces, per quas Danubius fluit, tribus millibus passuum supra Kelheim oppidum sitas.

†
Forte Pus
uel Porst.

DE TAMARISCO *Fœmina*, [*fœminam uocat eam speciem, quæ latioribus folijs est, medulla maiore, & ligno minus solido: Marem uerò, cui folia tenuiora, medulla minor, & lignum solidius: qualis apud nos, & Argentorati circa Rhenum nascitur. Fuchsius in libro iconum Tamaricem syluestrem fœminam pingit. Tragus non distinguit: figura tamen, quam ex eius libris exhibemus, illi quàm Fuchsius dedit, persimilis est.]
CAP. XXV.*

TAMARISCVS *fœmina*, masculæ Tamarisco, uirgarum figura, magnitudine, & colore per omnia similis est, folijs eiusdem instar in uiridi cineraceis, indiuiduis, paruis, oblongis & circa ramulos surculosq; totos undiq; frequentibus, isdemq; sursum uergentibus. Flores ueris medio circa quadrantales aut sextantalesq; gracilesq; surculos fert, muscosos, exiles, numerosos, in quina ut plurimum acuminata foliola, stellę figura dehiscētes, colore aut candidos, aut in candido purpurascētes. Radicibus nititur foris colore fuscis. Materia uirgis seu baculis à radice præcisus est, multo quàm masculę rarior: amplaq; intus & fungosa, medulla inanis & laxa. Saporem cortices, folia & flores habēt adstringentē, simulq; tenuem, & halitū faciliori respiratione commendantē. Odorem siccatae frondes iucundum exhalant. In summa tam qualitatibus, quàm aspectu masculam Tamariscum immitatur. Nascitur secus rapidos & crebris inundationibus tumidos amnes, solo saxoso: copiosa autem circa Lycum & Vertachum Vindelicię amnes: præsertim Augustæ, & in ripa Danubii infra Lyci amnis ostium, porrò in omnibus hisce locis promiscuè cum Oleastro Germanico prouenit, quamuis humiliores, humidiores & magis lapidosos quam Oleaster natales amet. siquidē hic etiam longius à fluuiis solo editiore & tamen plano exit, altissimis inundationibus exposito.

DE

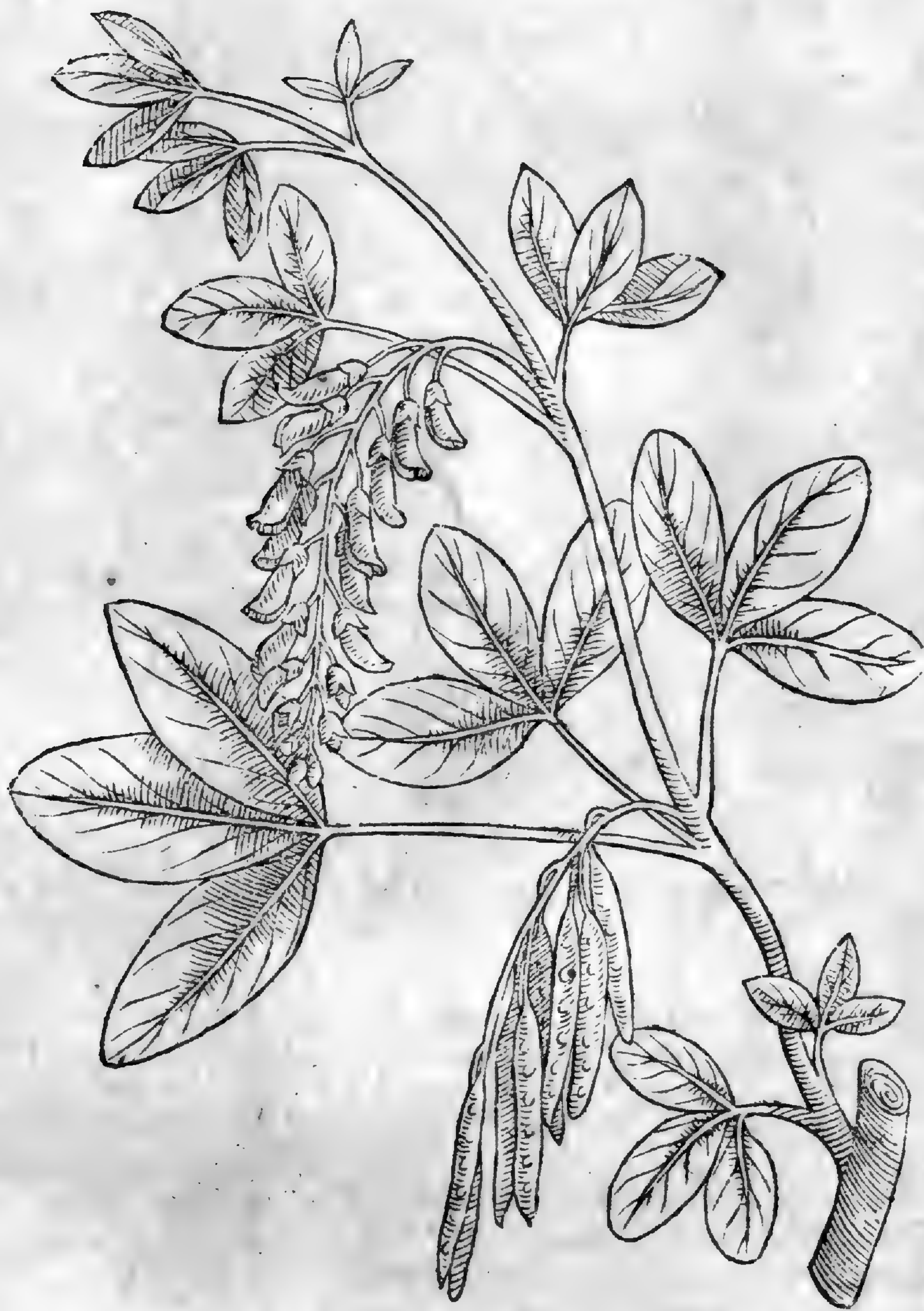
Tamariscus. T. 3. 5. p. 955.

Pseudocrania. T. 3. 26. p. 1003.

DE PSEUDOCRANIA, (id est, salsa Corno. Querendum an hæc sit arbuscula, seu frutex, quem à ligni duritia, Germani Hartriegel appellât. Plinius Virgam sanguineam appellauit. Eruditi quidã Cornũ sceminam esse cõijciunt, (sed Cordus mox cap. 30. aliam Cornum sceminam describit.) cuius iconem ap-
posuimus. CAP. XXVI.

PSEVD Ocranía, arbor est quatuor, quinque aut sex cubitorum altitudine, caudice distorto ut plurimum, crassiore quam ut manu complecti queat, cortice uelut spadiceo, ramisque pluribus brachiata. Folia habet subrotunda, ac interim in breuem mucronem desinentia, leuissimè per ambitum serrata, rarò sesquiuncia latiora, figura inter Tiliam, Betulam ac Pirastrum media. Flores post ueris initium secus folia è surculis ramulisque profert paruos, colore propemodum in herbaceo palescentes, staminibus paucis breuibuscque stipatos: in medio flore exiguum & oblongum eminet secuturi fructus rudimentum, quod paulatim, relicto post se flore, in oblongam excrescit baccam, utrinque modice turbinatam, & corni fructus modò ouatam magnitudine principio uiridè, in maturitate demum Ra-
dice nititur multifida, quoquo uersus distracta. Nascitur in saxosis collibus inter petras, quales sunt supra Regensburgũ urbem (quam Ratisbonam uocant) in utraque Danubii ripa.

TRIFOLIA arbor, octo aut decem cubitorū altitudine adolescit, caudicem habet inferius subscabro, superius autem leui, ac in cinericeo subuiridi cortice uestitum, circa medium ramosum. Foliis plerumq̃ sextantibus utrinq̃ acuminatis, minime per ambitū serratis, atque in singulis pediculis ad Trifolii exemplum ternis. Flores post ueris principium producit, in dodrantalibus, gracilibus atque dependentibus pediculis numerosos, figura fabaceos seu papilionaceos, quales in omnibus leguminibus est uidere: colore luteos & geniste floribus similes. ē quibus singulae nascuntur siliqua,

longitudine quadrantales, sextantalesue, graciles, & in latitudinem aliquam compressa, semine grauida: colore, figura, & magnitudine inter foenogracum & lenticulam medio, gustu subamaro, ac modice cum nausea quapiam adstringente. Transfertur a quibusdam propter florum decoram speciem in hortos: praesertim Oeniponti, & Francoforti ad Moenum fluuium siti.

* *Cytisus* quorundam: *Laburnum* Plinij, & *Anagyris altera* (maior) Matthioli.

CYTISVS albus syluestris frutex est, plures ab una radice perennes emittēs quirgas, longitudine cubitales, bicubitalesue, fractu aliquantulum cōtumaces, quibus totis folia adnascuntur numerosa, in singulis pediculis terna, a tergo breui admodū ac pilosa lanugine canescentia, dorso elato, ab utraq̃ parte in mucronem desinente, carinam referentia: & uulgari alicui Trifolio similia, minora tamen. Gustu suauiter glutinosa & dulcescentia. Flores post ueris initium ab inferiore sui propemodum parte usque ad summitatem uirgarum, ē foliorum alis producit oblongos, papilionaceos, longitudine sesquiunciales, Fabae floribus similes, colore luteos, sapore immaturi cuiusdam leguminis, ē quorum medio singulae se proferunt,

Effigies hæc Cytisi est, qualis circa Scaphusiam in
collibus nuper a nobis repertus est.

ferunt siliculæ, prin-
cipio hirtæ & inca-
tuæ, ætate mature-
scentes, longitudi-
ne ut plurimum sex-
tantales, angustæ
quæ. Semine intus
gravidæ, media fe-
re inter Fœnogra-
cum & Lenticulam
figura & magnitu-
dine, gustu uiciæ se-
men imitante. Ra-
dice nititur ligno-
sa, multifida, lōga
& quia frutex est,
perenni. Nascitur
montanis locis in-
ter petras & arbu-
sta, iisdemq; nō ni-
mium opacis aut
umbrosis sed poti-
us apricis, copiose
autem Ratisbonæ
ad Danubium sitis
collibus, & præfer-
tim eo monte qui
Castein ab incolis
nominatur, inter
urbem ipsam &
Stauffam Danu-
bio imminens op-
pidum, ad sinistra
iacente.

DE PSEUDOCYTISO, siue nigro & maiore Cytiso.

CAP. XXIX.

PSEUDOCYTIS V S, siue niger Cytisus, prædicto similis est aspectu, ma-
gnitudine & foliis, hoc tamen differt quod magis in rectum adolescat, ramu-
losq; potius surculosos, quam uirgas e caudice proferat: ligno etiam constat fragi-
liori, cortice & foliis nigrioribus, nec ita in carinæ figuram elato eorum dorso.
Gustu minus glutinoso, floribus quidem luteis, sed brevioribus, & fusco in siliquis
semine. Nascitur iisdem quibus albus locis. Tubingæ autem in Vuirtembergæ
geni Suevia, solus absq; albo prouenit.

DE CORNO FOEMINA. [Vide supra, lemma capituli 16. Corni simpli-
citer, maris nimirum, icon hæc est e Tragi libris.]

CAP. XXX.

CORN V S foemina, masculæ Corno per omnia similis est: distat tamen
ab hac, caudice minus procero, minusq; recto: flore racemoso quidem, sed

minore, colore in uiridi pallido, seriusq; erumpente: baccis austerioribus, & materia minus spissa.

* *Cornus* est arbor durissimo ligno, Germanicè *Co:rlbaum* / & *Hornfirsche* / & *Welscher Firschenbaum*, Nascitur in *Hercynia* copiosè propè *Stolbergam*.

Cornus T.3.37.p.1024.

DE COTONEA MALO *sylvestri*. CAP. XXXI.

COTONEA malus *sylvestris*, satiuæ per omnia similis existit, à qua ramis distat minoribus tantū, caudice assurgit magis recto, iuxta terram minus fructuoso, sed singulari frequentius: eadem numerosioribus scatet floribus, & largius fructificat. Fructus sero perficit, qui etiam satiuæ fructibus multo sunt minores,

Nascitur ad radices montium & collium, frequenter etiam inter petras, atque in uinearum sepibus, copiosissimè autem supra *Ratisbonam* & supra *Kelheimium* oppidum, petraeis faucibus, in utraq; *Danubii* ripa.

DE THYMELAEA minore. CAP. XXXII.

THYMELAEA minor, paruulus est frutex, plures ab una radice emittens uirgas, longitudine pedales aut dodrantaes per terram stratas, lentas, flexiles,

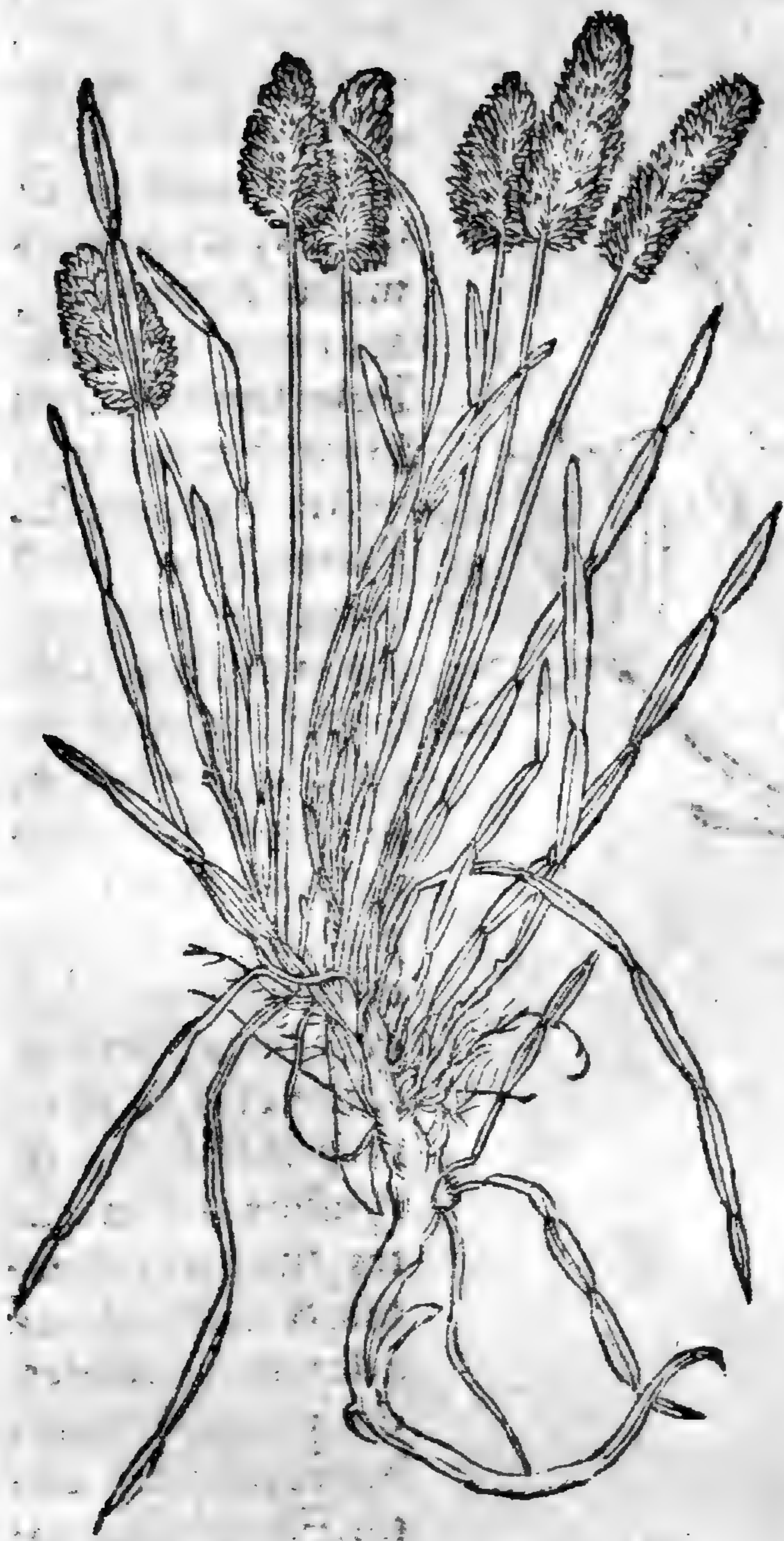
Thymelæa minor.

& distractu contumaces, foliis numerosis, undiq; uestitis, figura oblongis, utrinq; acuminatis, crassiusculis, superius uiridibus, inferius pallidioribus, Oleæ Myrthicæ foliis multo minoribus, ac potius fruticoso Polio similibus, paulo tamē maioribus, gustu glutinosi. Flores, sole Taurū occupāte, producit in summis uirgis oblongos, inferius angustos, superius in quaterna folia parua se pandētes, ē purpura in puniceū atq; candicantem colorē uergentes, densos, confertos, & ab uno principio se in corymbos diffundentes, suauiter odoratos, & mellis aliquē odorem redolentes, diuq; durantes, quibus coronarij utuntur. Floribus singulæ succedunt

Radice nititur longa, candicante, neruosa, lenta, flexili, infragili, & perenni: gustu ad aliquot horas fauces & palatum Coccognidii modo excalescente & scarificante. Nascitur frutescens & muscosis, tam planis quam ediculis locis, nonnunquam etiam sub Iuniperis. copiosa autem circa Vindelicorum Augustam & Ratisbonam.

DE GENISTA angulosa. [Tragus Chamaespartium nominat. Foliorum in descriptione meminit, quæ icon non representat.] CAP. XXXIII.

GENISTA angulosa, frutex est, cuius rami in plurimas uirgas diuiduntur, longitudine cubitales, gracilitate iunceas, angulosas, egregiè uirenti cortice uestitas, erectas, lentas flexiles, distractu difficiles, & scoparum modo in densam congeriem stipatas, in quibus folia sunt parua, oblonga, utrinq; acuminata, rutæ foliis æqualia, & in singulis ferè exortibus terna. Flores medio uere, cū humidior annus fuerit, totas uirgas uestiunt, Papilionum aut Pisi florū figura, colore egregiè lutei, magnitudine unciales. ē quibus singulæ excrescunt siliculæ, principio leniter hirtæ, cum ad iustam magnitudinem adoleuerint, ut plurimum sextantales, in latitudinē aliquam compressæ, colore nigricantes, intra se semen claudentes lenticulæ similes, minus tamen, colore flauum, consistentia mediocriter durum. Radice nititur multi-

fida, nervosa, lenta, flexili & infragili, colore lutea. Totus frutex grauius Sambuci propemodum instar olet. Saporē caudicis ramulorumque cortex, folia, uirgæ, flores, semina & radices habent amarum, ac reliquorum purgantium medicamentorum modo nauseabundum. Folia autumnū exitu amittit, uirgis tota hyeme inter niues grato aspectu uirentibus. Nascitur montanis, asperis locis, solo denso, rubricoso, simulque arenoso, ut in Hestia, Sorlandia; nec non planis campis in mera arena & sabulo, ueluti in toto Nurebergensi agro, præsertim circa Lauffam oppidum. Porro silentio prætereundum non est, hunc fruticem in arenosis campis humilem esse, & duos cubitos rarissime excedere: in montibus uero, ubi densius & asperius solum nactus fuerit, arborefcere: caudice, qui manu amplecti nequeat, quinque & sex cubitorum proceritate, atque tam densis stipari uirgis, ut quantumuis profundas niues sustineat, nec patiatur temere ad radices usque eas delabi: adeo ut liberam uiam & transitum syluæ eius, niueos fornices subeuntibus præbeant uiatoribus; maxime autem in Sorlandia montibus, quibus mirum in modum scætet, & abundat hæc Genista.

* Ginster zu Siegen. pabulum optimum pro ouibus.

DE GENISTA IUNCEA.

CAP. XXXIIII.

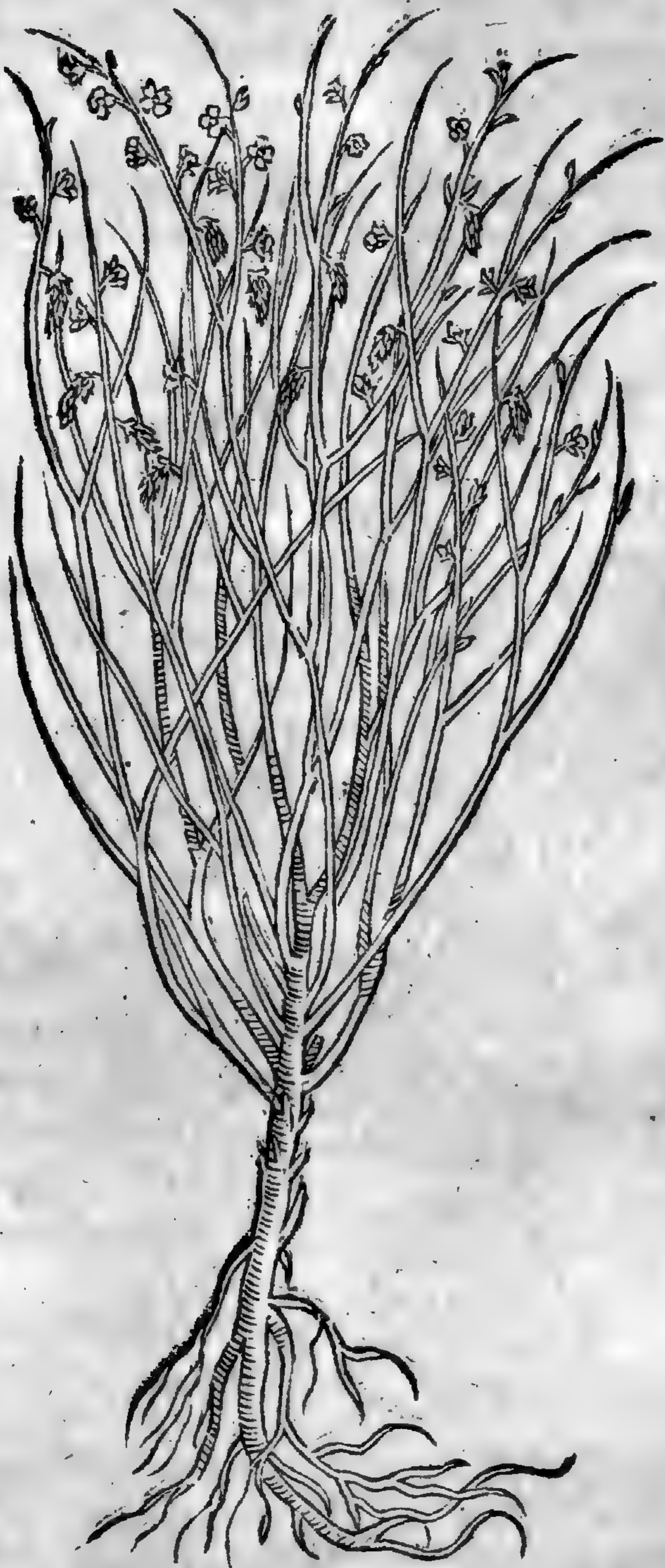
GENISTA iuncea, angulosa & proximè descripta, ramulis, uirgarum rectitudine & uiriditate similis est, tenerior tamen in uniuersum, minime angulosa, sed teretibus, glabris uenosisque uirgis, foris lento, nervoso, flexili & uirenti cortice: intus autem inani, fungoso candidoque habitu, leuem iuncum per omnia referentibus: folia, teneræ tantum & nuper enatae uirgæ habent angusta, utrinque acuminata, longitudine uncialia, numero pauca, ex interuallo plerumque singula, non ut angulosa, in uno quoque exortu, terna: annuæ uero & uetustiores uirgæ ramulique, foliis omnino carent, eo tantum loco excepto, quo tenera emittunt germina. Flores quibus singule succedunt si-
liquæ prædictæ longiores quidem, sed paulò angustiores, quadrantem ut plurimum longitudine equantes, semine intus Angulose simile & æquale. Radicem habet
cuius cortex, quemadmodum etiam caudicis & ramorum, gustu Angulosam genistam æmulantur. quin & huius semen gustu, & qualitates illius imitatur, omnes tamen eius partes remissiores sunt tam odore, quam sapore, at extremæ uirgæ & nouella germina nihil graue, nihil nauseosum, nihilque amarum olent aut resipiunt, præterquam herbaceam & insipidam lunci qualitatem. Nascitur

Seritur

Seritur apud nos à quibusdam in hortis, quemadmodum & in Italia aliquot locis,
spectandi tantum gratia.

* *Sparthum Hispanicum.*

Genista Iuncea.

DE LYCOSTAPHILO MASCULA. [De *scæmina* leges supra,
Cap. 3. huius libri, ubi & Iconem inuenies. CAP. XXXV.

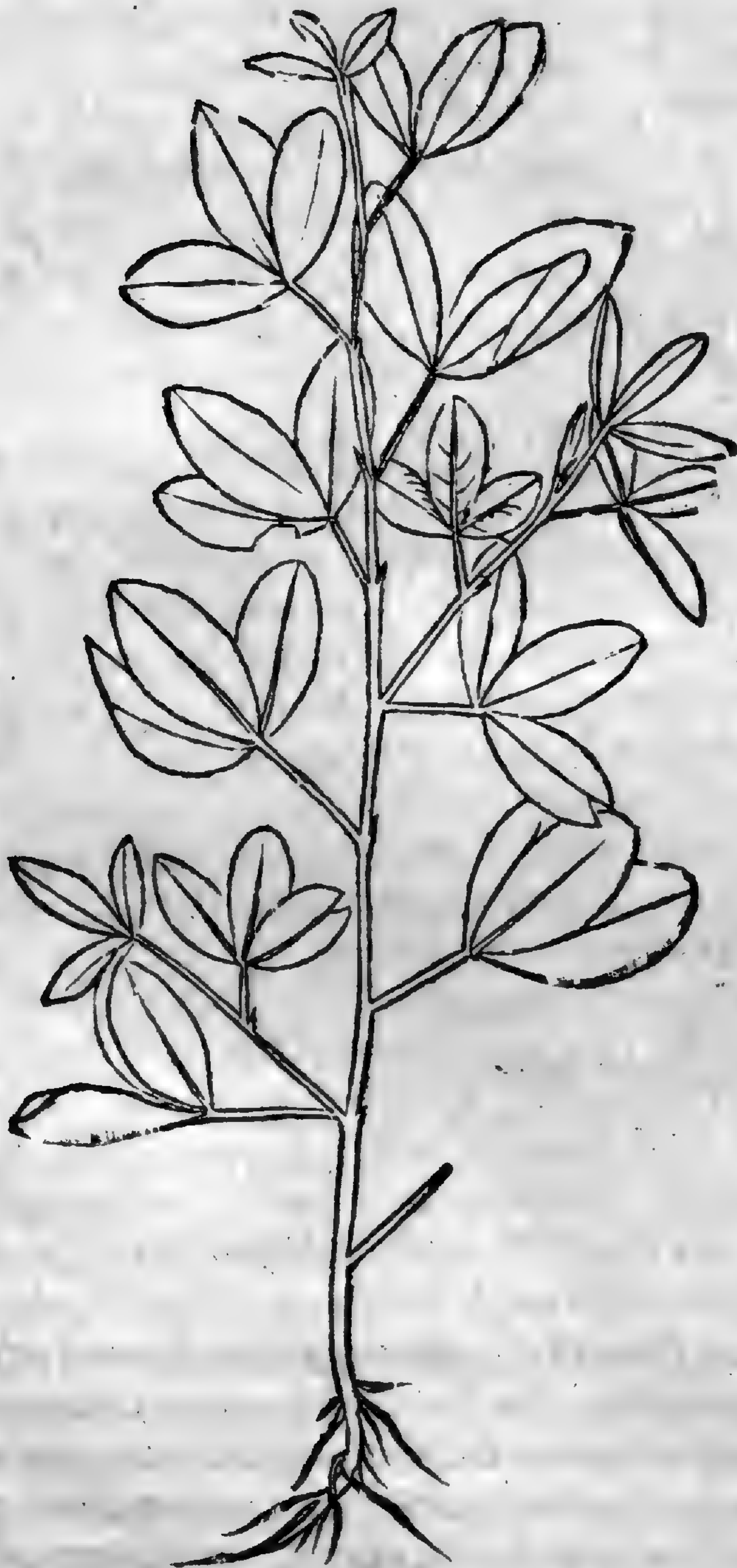
LYCOSTAPHILUS mascula, arbor est fruticosa, multis circa caudicem stolo-
nibus, quinque aut sex cubitorum, altitudine assurgens, caudice brachiali crassitu-
dine, ramosoque uirgæ & surculi ex interuallo ramulis enasuntur gemini: alterno
positu cruciformem habitum referentes, eum in modum dispositi, ut bini semper
in singulo exortu sibi aduersentur. Folia habet quatuor aut quinque ut plurimum,
unciarum latitudine, uirgineis propemodum similia, in tres partes minoribus in-
cisuris serratas dissecta, tactu mollia. Flores in extremis surculis, sole geminos in-
trante, se proferunt numerosi, conferti, laram, densam & corymbaceam umbellam
constituentes, quinque subrotundis foliolis compositi, nullis in medio prorsus sta-
minibus, aut staminum siue uestigijs, siue rudimentis, insignes. Colore candidissi-
mi, nullo odore, sed solo candore commendabiles, & nullam secuturi fructus spem
promittentes. Materia arboris est rara, fragilis, grandi intus acinani fungosaque
medulla peruia, ueluti Sambucus & Ficus. In summa tota arbor, radice, caudice,
ramis, surculorum ordine, foliis, floribus, materia, corticisque odore, & sapore, Ly-

costaphilo foeminae, hoc est, fructiferae similis existit, praeterquam quod masculae flores, nulla in medio, ut foemina, staminum uice foliola habeant. Masculae praeterea nullum fructum deprehendere potuimus, cum foemina etiam hyeme puniceis baccis suis gratum inter niues spectaculum praebet. Nascitur iisdem, quibus foemina, locis: sed in Germania parcius, ideoque in hortos propter florum elegantiam transfertur, praesertim Augustae Vindelicorum, Ratisbonae, ac Nurenbergae:

* Videtur esse Schwelcken.

DE ANAGYRI. [Tragihæc est Fabainuersa, uel ut alij nominare malunt, foetida. Germanicè Baumbonen. Qui plenius pictam Anagyrin requirit, à Mathiolo petat. CAP. XXXVI.]

Anagyris. T. 2. 14. p. 619.

ANAGYRI parua est arbuscula, caudice singulari, rimoso cortice, scabritiem quandam referente, qui in uirgas diuiditur rectas, teretes, flexiles, & fractu contumaces. duplici alterno, alatoque ordine germina ac furculos ita emittentes, ut alterius ordinis furculi oppositorum germinum spaciis ex aduerso innitantur. Folia habet partim oleæ partim Vitici similia, latiora tamen paulo, et Oleæ foliis molliora, utrinque acuminata, supernè uiridia, infernè in cinericeo canescentia, longitudine sesquiuncialia, nonnunquam etiam promissiora, & in singulis pediculis terna. Quod autè inter ea medium locum occupat, aliis duobus cum longius, tum etiam latius existit. In summa, Trifolii alicuius folia imitatur. Flores

quibus succedunt filiquæ, semina intra claudentes renibus, aut Smilacis satiuæ seminibus similia, minora tamen, breuiorâque, & ad minorum fabarum tam figuram quam magnitudinem propius accedentia, superficie glabra, colore inter se diuersa, quædam enim, arbusculæ purpureos, quædam liuentes, aliæ in cinericeo pallidos, foetus excludunt: omnibus in maturitate ossea est soliditas, ac dentibus prope modum inuicta duricies, quam non tantum in cortice, uerum etiam in flaua intus carne obtinent. Radice nititur recta,

descendente, plures fibras in obliquum emittente, flexili lentore uirgas æmulante. Foetorem contrectata manibus, cortices, germina & folia, ædunt foetum, nauseabundum, Xyridis maioris graueolentiæ non dissimilem. Saporem eadem partes habent ceu pratense aliquod Trifolium, interim tamen ingratum, semina uerò commanducata

* Faba foetida. Baumbohnen Tragi.

VAL. CORDI PLAN-

191

tarum historiae, liber III, in quo

LIGNORVM, CORTICVM, ET FRV-
ctuum peregrinorum: item peregrinarum radicum & lachrymarum des-
criptiones habentur.

Quidquid Thuriferis procul Sabæis,
Eoisq; rates uehant ab oris,
Maurorumq; dat ampla, uasta tellus,
Atq; ex occiduis refertur Indis,
Descriptum modica probè papyro,
Iste paruulus exhibet libellus.

DE GVAIACO, fortè Trogete, seu Thuia, seu Citro. CAP. I.

GVAIACVM, lignum est proceræ
arboris ex Hispaniola insula, ante quin-
quaginta annos primum ad nos allatum: cu-
ius non unum genus esse multi arbitrantur:
optimum autem ex sequenti descriptione co-
gnoscitur. Caudex huius arboris ab incolis
in truncos serra inciditur, cuius diameter ple-
rumq; dodrantis aut pedis longitudinem ha-
bet, cortice uestitur in candido cinereo: quo
detracto, materiæ superficies pallida specta-
tur, pollicari profunditate. quæ uero intra
hunc anulum clauditur nigrior materia, so-
lida est, non unum habens colorem, nigri-
cat enim quædã, quædam etiam in spadiceo
colore flauescit, quædam præterea omnes
istos colores discretos habet. quare in plura
genera hoc lignum ab aliquibus diuiditur:
eligendum tamen est quod ruffum, spadi-
ceum, flauum, liuidumq; colores simul mi-
xtos habeat. Pectines, quibus in longitudi-
nem findi possit, non habet, sed admodum
breues, in rectum, obliquum, transuersumq;
diuulsos reuersosq;, quos Germani lignarii
fabri *Widerburstige schliffen* uocant, den-
sa item, compactaq; est materia, quapropter
torno leuigata, polito marmorì, uel cornu si-
milis est, & aquæ iniecta quamprimùm fun-
dum petit. Radice aut trunco eius inferiori
nihil crispius, cum torto ac sinuoso uillorū di-
scursu, cuiusuis aceris tuber prouocet, ac etiã
superet. Saporẽ habet modice amarũ in dul-
ci, leni & mordicante acrimonia adiuncta.

f. in

PRESILIVM lignum, aliquam in materia cum Acere habet similitudinē, colore tamen rubet; inuenitur etiam in ruffo candicans, sed prædictum melius est: crassitudine Guaiaco æquiparatur, pectines habet rectos, ideoq̄ facile finditur, scobina asperiore in assulas redigitur, quæ in liquorem, quo decoquuntur, rubedinem suam deponunt, tinctoribus expetitam, scribendis etiam rubentibus literis aptam. Eligito materiam eius ruberrimam, decorticata ad nos affertur, ut pluuias uel alias ex industria affusas aquas facilius inbibere possit: hoc enim pacto id quod pallidius est, floridiorem acquirit colorem: quidam etiam lixiuio humectant, facile deprehenditur, purpurascit enim in superficie, intusq̄ remanente pallore. Saporē habet modicē dulcem.

DE PRESILIO *citrino, id est, Bugia.* CAP. III.

PRESILIVM citrinum, longi sunt baculi, crassitudine qua ferē manum impleant, rectis per longitudinem descendentes pectinibus. Colorem habet flauum uel citrinum, dolabris in tenues & fasciis similes assulas scinditur, quæ in aqua decoctæ, luteum uel citrinum remittunt colorem, quo fullones tingendis lanis & pannis utuntur, in gustu ferē nulla qualitate linguam afficit.

DE SANDALO *rubeo, id est, Loto arbore.* CAP. IIII.

SANDALVM rubeum, peregrinæ & in Aphrica Indiaq̄ nascentis arboris materia est, crassitudine & pectinibus rubenti præsilio similis, colore multo rubentiore & ad nigredinem accedente: huius etiam solidior, & propterea ponderosior est quam illius materia, ideoq̄ aqua iniecta quamprimum fundum petit. Saporem habet dulcescentem adstringentemq̄ leniter; odorem uerò nullum fatu dignum, tingit hoc etiam quemadmodum presilium, sed gratior profundiorq̄ huius est quam presilij color. Decorticatum affertur.

DE SANDALO CITRINO. CAP. V.

QVOD uerò Citrinum appellatur sandalum, diuersum penitus à ruffo mihi esse uidetur, nam gracilius quam illud est, & dissimili constat materia & qualitatibus, sine cortice ad nos affertur, forisq̄ pallidius est, intus uerò solido, ponderoso, pingui, et si aquæ imponatur, fundum petente, leni, tenuissimo, nullamq̄ medullam habente, ligno constat: sapore acri, aromatico, per totum os se diffundente, & ad caput usq̄ penetrante: colore in flauo rubescente. Odorē habet quemadmodū & saporem aromaticum, iucundum, fortemq̄, qui facillimē caput tentet & repleat.

DE ALBO SANDALO. CAP. VI.

EST & tertium sandalum, quod quidam album uocant, sed reuera nullam habet in colore, qua à citrino dignoscatur, differentiam: inuenitur enim quod magis flauo & profundiore sit colore quam antea descriptum citrinum. Quapropter hac nota non est à prædicto discernendum, sed tantum odore & sapore, hos enim ualde imbecilles, uix perceptiles, & citrino dissimiles habet, magnitudine uerò & materia illi omnino simile est, & similiter decorticatum ad nos affertur.

DE AGALOCHO, *id est, Xyloaloe solida & ponderosa.* CAP. VII.

AGALOCHVM in plures species ab authoribus, præsertim recentioribus diuiditur: quo uerò passim utimur, lignum est duum triumue digitorum crassitudine densum, ponderosum: & aquæ iniectum, fundum petens, pingue, nodosum, pectinibus nō adeo rectis, sed interdum in tuber inuolutis, colore uarium, maculosumq̄,

culosumq; nigris, fuscis, & flauis distinctum uenis, gustu acre, amarum & aromaticum: odore, dum prunis imponitur, grato & iucundo: prunarum calore pinguem, rubentemq; remittens liquorem, et spumę modo paruas agentem bullas: affertur & hoc decorticatū sandalorum modo. Nascitur in India & Arabia. Quidam hoc Agalochū, lignum Rhodium siue Rhodisium appellant, & Aspalathum esse affirmant, ut Suesionensis ille Ruellius, sed errat plurimum, uir alioquin doctissimus, & multę lectionis: sunt etiam qui hoc Oleastri lignum esse credant.

DE TARO, id est, Xyloaloe fissili, leui, & aromatica. CAP. VIII.

TARVM uerò, quamuis Agalochi species sit, & ab Aëtio Xyloaloe appelle tur, diuersum tamen penitus à prædicto Agalocho existit. Crassiore siquidem multò est trunco, ut uix utraq; manu amplecti possit: materiam, & rectos gracilesq; pectines instar fichte habet, quapropter facile in parua etiã frustra finditur: colore uerò ab abiete multū differt: fuscū enim in cinereo existit. Et ut plurimū maculosum, præsertim si per transversum incidatur, partim enim fuscis, partimq; cæsis uenis distinguitur, optimum erit in quo nigredo superet: pondere etiam prædicto multò leuius est, nec aquę iniectum submergitur, nisi multis in ea diebus maduerit. Saporem habet aromaticum, per totum os, ob partium tenuitatem se diffundentem: odorem uerò siue tritu siue prunis impositum, suauissimum: qui à gustato etiam ad cerebrum ascendat.

DE TARO CRISPO. CAP. IX.

AFFERTVR & aliud ex India Tarum, prædicto simillimum, leniter sinuosus pectinibus, fluctuantia ceris tuberi simile, colore pallidius, materia rarius, odore & sapore imbecillius multò. uidetur tamen ex eadem arbore desumptum esse, atq; à radice potius quàm caudice (nam radices arborum Crispiores plerumq; sunt quàm ipsi caudices.)

DE CINAMOMO CHARACIO, id est, usuali. CAP. X.

CINAMOMVM characium, quod hunc ubiq; simpliciter cinamomum siue canella uocatur, cortex est rectus, longitudine cubiti aut maiore fistulæ, aut canalis modo concauus, colore in fusco rubescens, cuius crassiores & inferiores partes, alio cinereo, tenui & scabriore cortice uestiuntur, qui, quoniam inutilis penitus existit, deraditur: baculi autem arboris, à quibus deglubitur, pollicis aut digiti crassitudine sunt. Saporem habet ualde acrem, nõ cum molestia pungentem, sed iucundū, & supra omnia aromata, suauis acrimonia linguam titillantem. Odorem item suauissimum, siue gustetur, siue alias tritum, aut contractum naribus admoueatur, spirat. Optima autem est interiora corticis pars tenera, & in longum fissilis: exterior enim scabrior existit, & remissiori acrimonia, eaq; simul adstringente constat. quod uerò cortice continetur, lignum inutile est, ideoq; ab incolis, ubi nascitur, abiicitur.

DE CASIA AROMATICA. CAP. XI.

CASIAE, apud ueteres multa, quemadmodum etiam cinamomi, genera cognita fuerunt, quę multis seculis iam delituerunt: iam uerò tria rursus afferri ceperunt. Est autem quodlibet horum cinamomo similis frutex aut arbuscula, quatuor plerumque, aut quinque cubitorum altitudine, rectis caudicibus & ramis adolescens, duorum pollicium, aut unius crassitudine: superiores uerò ramuli graciliores sunt. Folia habet densa, laurinis similia, multò tamen maiora, ad Citri potius folia accedentia, utrinque fastigiata, ternas indiuiduasq; uenas per longitudinem transeuntes habentia, quarum media crassior rectaque est, reli-

quæ duæ leniter curuâtur, & in arcû sinuantur, eæ à tergo eminent, & euidentiores sunt quam intus. Fructus fert laurinis baccis similes, minores tamen & rubentes, calicibus, seu capulis glandium modo insidentes, qui rarissimè afferuntur. Cortices uerò eius qui iam afferuntur, longitudine cinamomo characio similes sunt, crassiores tamen & nigriores, præsertim duo priores: quorum unus saporem habet acrem & aromaticum, ueluti si quis cinamomum, galangam & Caryophyllos æquis portionibus misceat, modicè insuper glutinosum: alter uerò paulo remissiorè, glutinosum in gustu lentorem instar symphyti, reddens. Tertia species gracilior existit, colore & forma ad cinamomû accedens, cui etiam saporem similem habet, sed remissiore acrimonia & glutinoso lentore leniter adstringentem. Quæ uerò passim iam in omnibus pharmacopoliis habetur, appellata Cassia lignea, adulterina est, & à præscriptis diuersa penitus: radicis enim cuiusdâ cortex existit, nullum fatu dignum saporem, præter adstringentem, habens. Nascuntur uerò omnes Cinamomi & Cassiæ species partim in India, partim etiam in felici & odorifera Arabia.

DE XYLOBALSAMO. CAP. XII.

LIGNVM quod nostra ætate Xylobalsami nomine affertur, tenues gracilesque uirgæ sunt, cubiti longitudine, aut maiores ex uno caudice, minimi digiti crassitudine enascentes, in plures surculos diuisæ, tenui & cinereo cortice uestitæ, gustu lenem & aromaticam acrimoniam resipientes, odore non admodum uehementi, qui dum teritur, uix percipi potest.

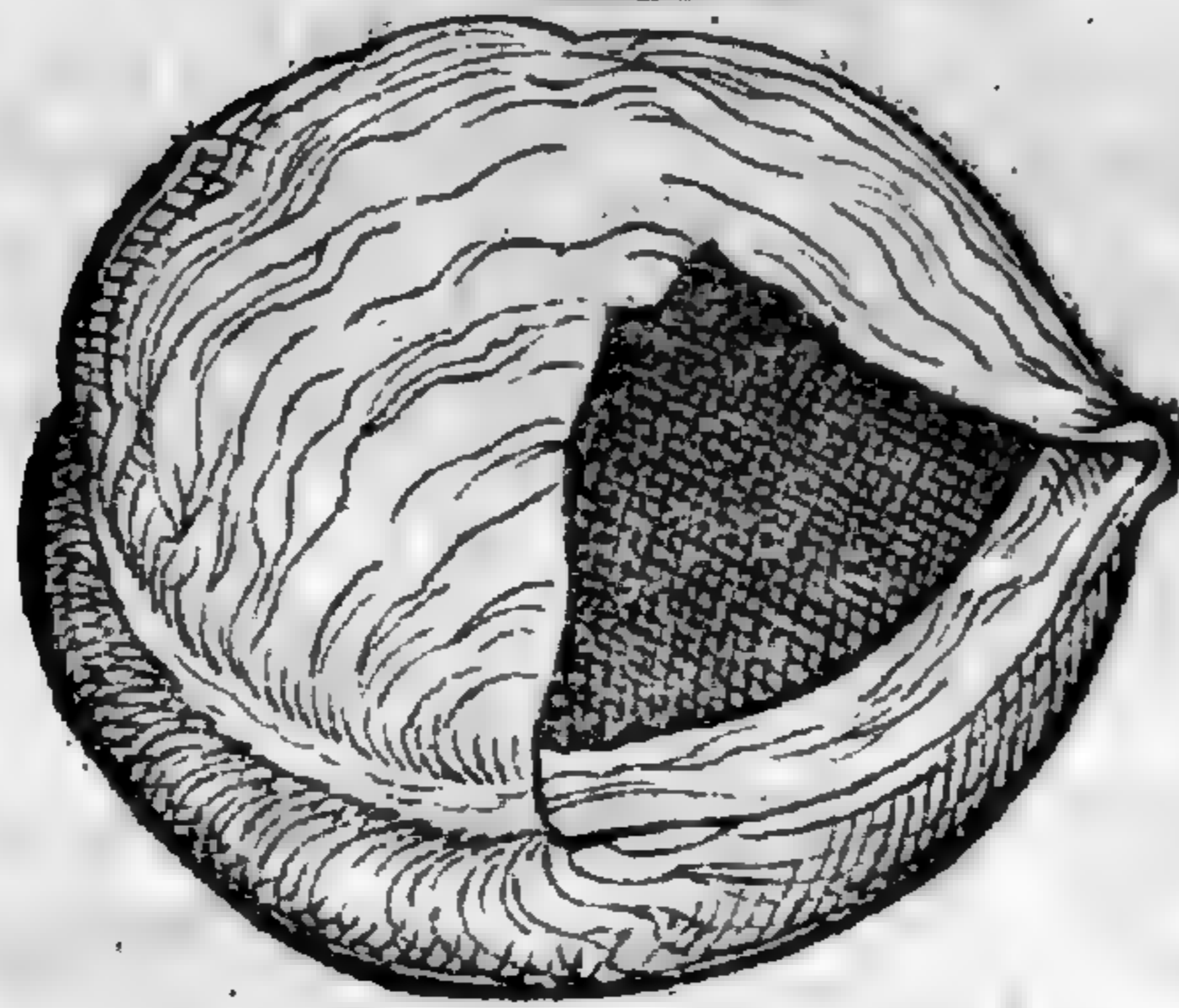
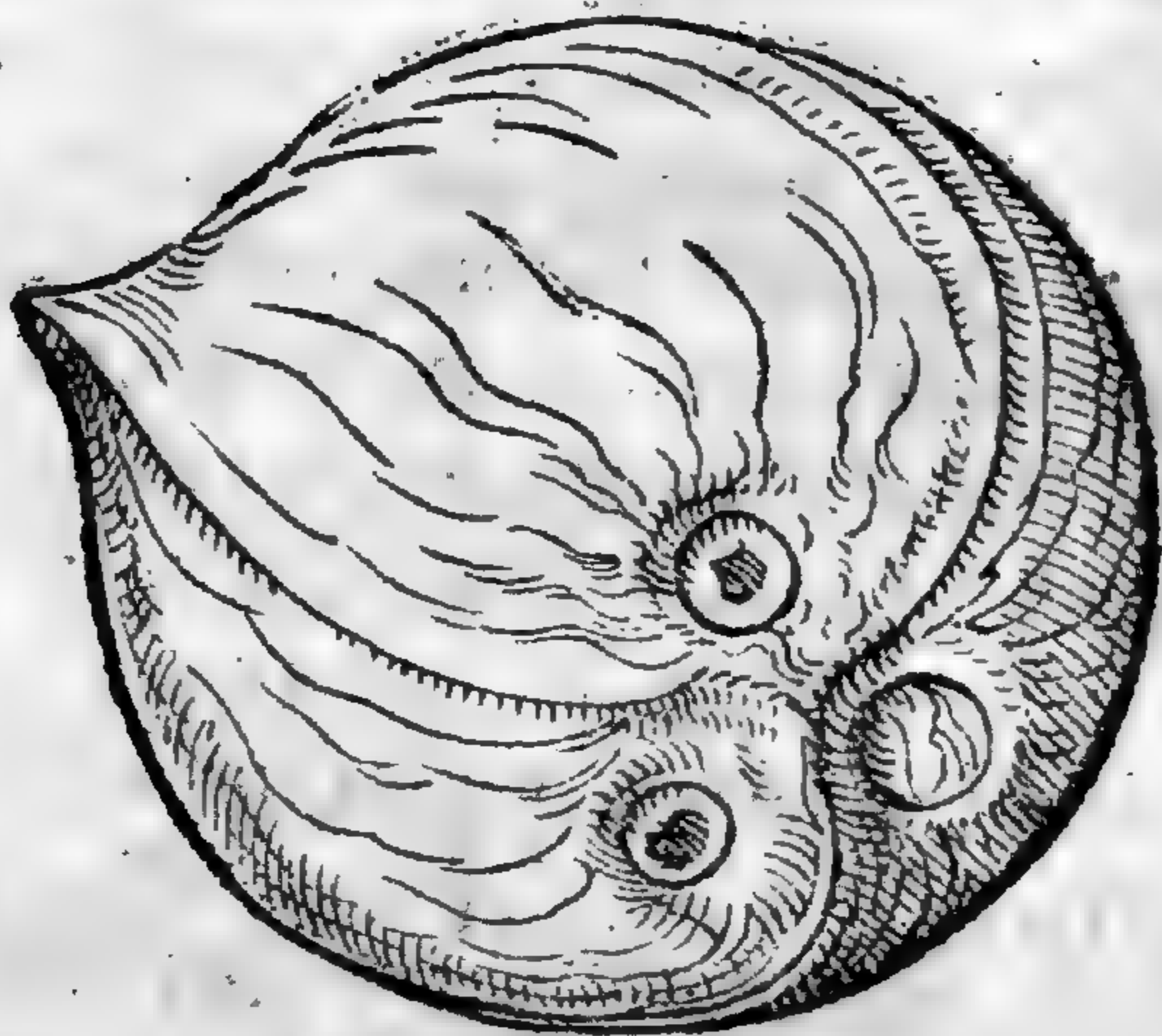
DE NASCAPHTHO, id est, Thymiamate. CAP. XIII.

NASCAPHTHVM quod hodie Thymiamata, & Storax rubea in pharmacopoliis uocatur, crassi corticis fragmenta sunt, colore in ruffo nigricantia, quæ sola per se aut cum aliis quibusdam ad odores uaporantur: habetque acrem, nec inuisandum in suffitu odorem, gustu nullam ferè qualitatem præ se fert præter siccantem: estque huius rei causa, quod nimis inueteratum ad nos afferatur.

DE NVCB INDICA. CAP. XIII.

NVX Indica grandis, ouatus & triquetrus est fructus: humani capitis plerisque magnitudine, duplici cortice, nucleoque constans. exterior cortex crassus, carnosus, & neruosis uenis per carnem in longitudinem transeuntibus, plenus est, quo detracto alter subest solidus, lignosusque cortex, oblonga & paulo minus quam globosam speciem referens. Colore propemodum spadiceus, superficie modicè rugosus, obtusiore capite, rotundo foramine peruius, circa quod duæ aliæ paruæ cauernæ sunt impressæ, his tribus foraminibus faciei aliquam formam æmulatur, ita ut cauernæ oculorum & superciliorum uicem, peruium uerò foramen oris impleat: in altero capite tres eminentiores anguli, in unum angulum desinunt. Nucleus lignoso hocputamine continetur, totam eius cavitatem proportionaliter explens, cum recens est: siccatus uerò in concusso cortice uacillat & mouetur. Color ei est in rugosa superficie fuscus, intus uero candidus, substantiam habet mediocriter cartilaginosa, pingue & oleosa, recens gustu dulcem, & butyro non salito similem, inueteratus uerò simul rancidam. Habet hic intus cavitatem, qua maturus, & nuper decerpto fructu exemptus, aquam continet gustu dulcem, quæ successu temporis exiccatur: ideoque ad nos allatæ inanem habent cavitatem, propter quam multum nucleo decedit: nam is incisus, qui concauus est, uix minimi digiti crassitudine cernitur, qui cum sicca est, una cum lignoso & integro cortice bilanci impositus, ut plurimum duodecim, tredecim aut quatuordecim uncias pender: affertur ex India, detracto plerumque exteriori cortice, cuius neruose uenæ torquendis funibus apte sunt. Ligneus autem, et nucleo proximus cortex, argento exceptus, & ornatus poculorum uice, in conuiuia recipitur. Durat aliquot annis propter nuclei soliditatem.

Nux Indica.

DE CVCI, id est, Nuce Indica minore. CAP. XV.

NV X Indica minor, quam Theophrastus Cucī appellat, iam descriptæ similis est, multò tamen minor: totus enim fructus tres aut quatuor uncias longitudine raro excedit, idē superius latior est, quam inferius, ubi pediculo adnascitur, figura triquetrus, foris carnosio uenosoq̃ cortice, intus lignoso cōstans, quo nucleus cōtinetur oblongus in summo quam imo latior, utriusq̃ corticis modo triquetrus, unus tamen angulus harum partium acutus est: reliqui duo obtusi ac teretes, color nucleo est in superficie fuscus, intus candidus, habet etiam in medio cavitatem proportionē toti fructui respondentem, a quoso humore plenum, paulatim cum exiccatur evanescentem. Substantia nucleus constat primum cartilaginosa, pauloq̃ durior quam maior Indica nux, sed cum inueteratus fuerit, cornu soliditate æqua, qui pluribus diebus in calida aqua maceratus teneræ cartilaginis duriciem acquirit. Saporem habet, quemadmodum & odorem subrancidum, uelut maior.

DE NVCE moschata mascula uel maiore. CAP. XVI.

NV X moschata mascula, colore rugoso habitu, intusq̃ uersicolore uenarum discursu, nuci moschatae similis est, maior tamen, oblongiorq̃, figura atque

magnitudine ferè ad uulgares palmulas accedit, cuius pericarpium, quale sit, nobis nondum constat. Saporem habet subacrem, aliquantulum tenuem & aromaticum, ideoq; contra difficiles partus eam assumunt Venetæ mulieres. Affertur ex India, non tamen copiosè, sed rarò, cum reliquis aromatibus, præsertim nucibus moschatæ, casu quodam iis mixtæ.

DE NVCE MOSCHATA. CAP. XVII.

NVX Moschata insignis est fructus, qui totus, cum ad iustum incrementum peruenerit iuglandis, uiride, carnosumq; putamen adhuc habentis, magnitudine cernitur, triplici, cortice, nucleoq; compositus: exterior cortex carnosâ consistētia ac crassitudine uirenti iuglandium putamini similis est, cui subest alter tenuior, non continuus, sed in partes sectus, colore in flauo rubescens, qui singulari proprioq; nomine olim macer, nunc uerò macis appellatur. Eo detracto apparet tertius, colore in fusco purpureus, aut rufus, substantia lignosus nec admodum crassus: intra se nucleum cōtinens subrotundum, oblongum, longitudine uncialem, superficiē rugosum, colore cinereum, intus spadiceis candicantibus, discurrentibus intortisq; uenis uersicolore, substantia subpinguem, cum pungitur, rubentem oleosumq; liquorem è plaga emittentem, in contundendo fragilem. Saporem habet quemadmodum & odorem tenuem, suauiter acrem, iucundum, ualdè aromaticum & adstringentē, qui nux moschata uocatur, & decorticatus ex India affertur. Affertur etiam integri fructus melle conditi, quos nuper cœperūt adulterare, eius lingulis nucleis, uiridi iuglandiū putamini diuiso, impositis, & rursus composito, qui dolus facilè deprehenditur, mollicia, sapore, & qua diuisa erant commissura. Carnosus enim moschatæ nucis cortex iucundum habet saporem, solidioremq; consistētia, iuglandis uerò austeriorem, & molliorem. Similiter quoq; excipiuntur Limonum & Chebulorum (quos sic uocant,) conditorum carne, sed hic dolus commissuris deprehendendus est, quoniam condita eorum caro, gustu ferè nihil à nucis moschatæ carnosio putamine differt. Medius autem cortex, quem macem uocamus, saporem & odorem habet nucleorum Tedæ pingui commixtorum, ideoq; amariusculus est, magisq; caput tentat. Lignosus postremò cortex, gustu insipidus existit. Eligito nucleos maiores, ponderosiores, solidiores, intus spadicei coloris plurimum, candicantis autem ac pallidi minimum habentes, & copiosiore tenuioremq; liquorem è plaga remittentes.

DE MACE, id est, medio Nucis moschatæ cortice.

CAP. XVIII.

DE Mace, seu ut ueteres uocant, Macere, iam in Nucis moschatæ descriptione, ceu de parte eius diximus, quare denuo de ipso uerba facere opus nō esset, sed cum singulari nomine appelletur, ac separatim per se solum, ceu sui generis medicamentum ex India afferatur, atq; reponatur, non malè me facturum existimo, si propriam ei & peculiare caput tribuero. Est igitur Macis seu Macer nequaquam exterior, ut hæctenus nobis traditum est, sed medius nucis moschatæ cortex, inferius ubi pediculo proximus fuit, coniunctus, reliqua sui parte diuisus & inæqualiter dissectus, colore in flauo rubescens, non adeò crassus, substantia ferè cartilagineus, friabilis, & subpinguis cum pungitur, moschatæ nuci similem liquorem è plaga fundens. Odorem & saporem habet nucis moschatæ pauce pinguiq; Tedæ commixtæ. Eligendum est integrum crassissimum, fuluum seu rubentius, copiosiore liquore ex impressa plaga fundens, pinguisimum atq; ponderosissimum.

DE FAVFELE, id est, auellana Indica.

CAP. XXIX.

FAVFEL, quod Arabum Medicorum interpretes, Indicam auellanam nominant, longitudinis uncialis fructus est, inferius sublata basi, turbinata
cauernu

cauernula, modicè concavus, superius teretis conii figura in micronem desinens, qui supra mensam basi collocatus, cavitatem tegit, erectæ pyramidis figuram imitans, foris cinereo aut subfusco colore, tenuibusq; rugis, intus uersicolore uenarum discursu, nuci moschatae similis. Saporem habet mediocriter adstringentem, odorem uerò nullum fatu dignum. Affertur ex India, sed rarissimè, nec nisi casu aliquo cum aliis aromatis, præsertim Zingibere. Eligito maximos, ponderosissimos & gustu uehementius adstringentes.

DE NVCE STYRACINA. CAP. XX.

A. *Styracis fructus, uidetur fractus.* B. *Granum quoddam ruffum, quod apud pharmacopolas cum Styrace calamite inuenitur.* C. *fructus quidam cum Styrace rub. apud pharmacopolas.*

NV X Styracina globosæ figuræ fructus est, mediocris auellanae magnitudine, duplici cortice nucleoq; constans, exterior cortex carnosâ substantiâ & in uiridi cæsi colore, supremum amygdalæ putamen refert, is in maturitate tribus rimis in tres partes dehiscit: alterum lignosum, durum, flavum, aut subruffum corticè ostendens, quo continetur nucleus pinguis, oleosus, gustu acris, odoratus & resinosa Styracis qualitatibus respondens, sed multo acrior, & fauces scarificans: affertur ex Asia minore frequenter unâ cum Styrace. Eligendæ sunt maturæ, recentes, rubescentes & minus rancidæ, uetustate enim nuclei rancorem contrahunt propter oleosam substantiam.

DE NVCE VOMICA. CAP: XXI.

NV X uomica, qua hodie utimur, fructus planus, compressus, orbiculatus, latitudine uncialis, crassitudine sextam uncia partem non excedens: superficie, in cæsi candida, ad inclinationes splendens: tactuq; propemodum holoserici molliciem habente, breui denseq; stipata lanugine oblitus, quæ derasa, comminuto Amianto similis existit, in medio utrinq; obscurum, ceu umbilicum, parum & uix euidente tuberculo referens, concretionem duplex, atq; in duos orbiculos fissilis. Substantia, seu materia cõstat candida, dura, solida, & infragili, ueluti cornu, tritu & contusu difficillima, nisi arida ramenta contendantur, quæ & ipsa maximo labore uix teruntur. Cũ in duos orbiculos finditur, uterq; in orbis circumferentia exiguum foramen habet, quo continetur germinaturæ, & ex semine hoc fato exituræ plantæ rudimentum: exiguo pediculo, & ueluti paruo Tiliagineo aut Hederaceo, uenoso, dupliciq; folio constans, tam exquisita perfecta q; figura, ut cum ueri folii consummata forma de perfectione certet, eius unica tantum pars, hoc est pediculus, prædicto foramine uel cauerna continetur, foliola uerò duplicis fructus commissura, clauduntur. Saporem habet

absq̄ ulla adstrictione, uehementer amarum, ideoq̄ nauseam & uomitum prouocantem, unde nomen inuenit.

DE ANACARDIO. CAP. XXII.

ANACARDIUM oblongus est fructus, aliquantulum planus, & in latitudine quādam compressus, longitudine ut plurimum uncialis, anteriori parte in rotundum obtusumq̄ mucronem attenuatus, posteriori uerò ac latiore crasso, angulosoq̄ pediculo adhærens. Colorem habet nigrum & splendentem, formam uerò, auium corda aspectu æmulantem, unde etiam nomen accepit, substantia ei diuersa est: intus enim planum candidumq̄ nucleum claudit, hunc ambit reliqua eius pars ceu cortex, quæ incisa, cauernosa & foraminibus, tophi, aut pumicis instar plena est, crassiusculum, uiscofum, glutinosum, lentum, & in ruffo nigrum liquorem cauernosis anphractibus continens, cum inueteratus fuerit arecentem & coagulatum, spumofum, exiccatumq̄ sanguinem, unā cum cauernulis referentem. Saporem nucleus habet, primum dulcem, mox acrem, & paulatim eò usq̄ adstringentem, donec linguā, palatū ac fauces planē cōtrahat: melligo uerò eius, seu glutinosus liquor, gustu nucleo respōdet, multò tamē asperior est, ac uehementissimè adstringit. adeò, ut fauces in angustiam constringat, & strangulationis periculo respirationē detineat, contumaciter dentibus, linguæ atq̄ palato adhærens, idem paulò largius gustatus aut assumptus, uescentes strangulat & interimit. Eligito nigerrima, ponderosissima, candidum, recentemq̄ nucleum, & copiosiore ac fluidiore liquorem habentia: durat pluribus annis antequam uetustate corrumpatur. Affertur ex transmari- nis partibus ad nos in Europam.

DE BALANO MYREPSICA. CAP. XXIII.

BALANUS Myrepica, quam Arabes granum Ben appellant, fructus est, ut plurimum oblongus, figura triquetrus, colore candidus, aut in candido cinereus: cortice & nucleo constans. Quale autē pericarpium habeat, nobis adhuc incognitum est, nam calice & pericarpio suo exemptus, in Europam affertur. cortex modicè lignosus ei est, interimq̄ fragilis, & propter raritatem leuis, quo clauditur nucleus, proportione corticis cavitati similis, colore tam foris quā intus candidus, substantia pinguis & oleosus, in superficie tenui: fungosoq̄ uelamine circumdatus: sapore subdulci, subamaro, & tenui saliuam, nauseam atq̄ uomitum ciens, præsertim cum intra corpus sumptus fuerit. Eligenda est colore undiq̄ candida, plenum candidum, minimè rugosum, neq̄ rancidum, neq̄ flauum nucleum habens. Affertur ex Syria & Aegypto in Europam.

DE SILIQVA Indica, id est, Cassia fistula, quam ueteres Fabam Indicam uocarunt. CAP. XXIII.

SILIQVA Indica quæ à ueteribus Faba Indica, à recentioribus uerò Cassia solutua, seu Cassia fistula nominatur, siliquaceus est fructus, uiginti unciarum, duorum aut trium do drantum plerumq̄ longitudine, digitali, pollicari, nonnunquam etiam maiori crassitudine, interdum rectus, frequenter etiam leniter incuruatus, atq̄ figura teres, lignoso cortice, ligneis interseptis, pulpa atq̄ seminibus constans. Cortex illi est tenuis, foris niger, reliqua sui parte pallidus, duas cōmissuras ueluti suturas habens per longitudinem transeuntes, sibiq̄ inuicē oppositas, quibus malleo leniter percussus, dehiscit: tota siliqua intus nigra, subliquida, dulciq̄ medulla, seu pulpa repletur, nō tamen continua, sed planis, tenuibus, transuersis, ligneisq̄ orbiculis, breui interuallo, distincta, crebroq̄ intersepta: in omnibus interstitiis singula sunt semina, tertiam unciae partem longitudine implentia, latitudine paulò minor, cordis figura turbinata, aliquantulum in planum compressa superficie tenus, pallida aut ruffa & nitida, substantia solida ueluti cornu, aut cartilago lenta, uulgaris siliquæ non inæqualia aut dissimilia, in quorum commissura, flauum duplexq̄

cei

ceū folium continetur, germinaturæ & ex terra prodituræ plantæ rudimentum: crassioribus autem siliquis, & pollicem excedentibus nulla insunt semina, rarissimè enim illis contingunt. pulpa inueterati fructus paulatim omninò exiccatur: quò fit, ut ad motum intus crepitaculi instar resonent, qualis reiicienda est eumentibus, atque eligenda crassissima, ponderosissima, atque intus liquidiore pulpa repleta. Affertur ad nos ex Aegypto & India.

DE CARPESIO. CAP. XXV.

CARPESIV Marboris Asiaticæ coaceruatus quidam fructus est, cuius hæc est constitutio: pediculi ab arbore exeunt in rotundum, et crassius capitulum desinentes, à quo undique plures exeunt teretes fructus, ut plurimum incurui, deorsum pendentes, figura siliquacei, foris nigri, ac ueluti geniculati, modicè que apparentibus angustis, breui interuallo præcincti, substantia nervosa, uenosa, & propterea difficili distractu, pinguique liquore madida constantes: semina intra se contigua, purpurea, nitida, & gigartis similia: sed paulò maiora claudentes, longitudine plerumque sextantales, paulò longiores, frèquentius tamen breuiores, crassitudine quartam uncia partem æquantes, & nulla commissura neque sponte, neque ui dehiscens. Saporem uenosa eius ac pinguis pars habet acrem, feruidum, aromaticum, & caput tentantem: odorem uerò similiter acrem, uehementem, nares ferientem, & caput implentem, maximè que si frangatur aut contundatur. Semina gustu iniucunda, & rancida sunt, ideò que eximendum atque abijciendum, cum intra corpus assumendum, aut medicamentis aroma hoc miscendum fuerit. Eligito nigrius, ponderosissimum, pinguisimum, copiosiori liquore friantium digitos inficiens atque perungens, siue à pediculi capite adhuc dependeat, siue ab eo deciderit. nam utrumque simul ad nos ex Syria Asiàque affertur.

DE AMOMO. [sic uocat Rosam Hierichuntis uulgo dictam, non probo.] CAP. XXVI.

AMOMVM paruus est & dodrante breuior fruticulus, substantia lignosus ab uno caudice, seu trunco minimo digito graciliore, plures emittens ramulos, qui & ipsi rursus in numerosos cirrososq; surculos distrahuntur, in seipos introrsus conuolutos, fractu difficiles, & colore spadiceos. Corticem crassiores eius ramuli flauum, aut candicantem habent. totus frutex contracto habitu uuaë figuram æmulatur. Semen interiore sui parte conuolutis surculis tectum continetur, copiosum in singulis pericarpis geminum, alioquin circa pediculos numerosum, atque uuaë modo racemosum, quod in conuoluto frutice uix apparet, qui si aqua aut uino maceretur, extensis humore surculis diffunditur, & undique in latitudinem expanditur, omnes seminum racemulos ostendens, humore autem postea exemptum paulatim exiccatur, & rursus in pristini habitus figuram inuolutis cirris contrahitur. Odorem totus fruticulus habet acrem, suauem, aromaticum, caput replentem et somnum conciliantem. Saporem autem similiter acrem, linguam Carpesii instar mordentem, iucundum, atque aromaticum. Eligendum est recens, integrum, non comminutum, ponderosum, semine flauo aut subruffo adhuc plenum. Affertur ad nos ex Syria, ab ijs qui Hierosolymam religionis gratia hæctenus hinc profecti sunt: eoq; ad imposturas suas hucusque usi sunt monachi & sacrificuli, simplici & credulae plebeculae persuadentes, rosam id esse circa Hierichum, in sancta terra natam, ideò in Natali Saluatoris nostri, nocte atq; ipsa Natiuitatis hora, sponte sua, diuinitus aperiri & diffundi, maxima & execrabili impostura hoc mendacium hominibus inculcantes, reuera enim sponte expanditur nunquam, nam quotiescunque, & quodocunque uolueris aperitur, si aqua aut uino perfusum maceraueris, eodem illi quoque modo expansum populo ostenderunt. quapropter Amomum ad nos delatum, ignauum tum odorem, tum saporem habet, cum toties maceratum, in humorem qualitates suas, natura tenues & dissolubiles, deposuerit.

MELLIGETTA oblongus est fructus, & magnitudine, figura propemodum ovo æqualis, folliculo similis, cortice constans uenoso, tractu cōtumaci, subruffo, aut in pallido fusco supernum pythmena, inferius pediculi uestigium habens, intra se nitidis, angulosis, pipere minoribus, superficie ruffis, intusq; candidis seminibus, crebris, fungosisq; mēbranis distinctis & interseptis plenus. Gustu feruidis ut piper & Zingiber, quibus odore etiam nō dissimilia sunt. Cortici nulla ferè in gustu qualitas. Afferuntur ex India, & regno Melli: cortici exempta eius grana, raroq; folliculo inclusa: eligenda sunt nitida, ruffa, superficie extenta, minimeq; rugosa, solida atq; ponderosissima.

DE CARDAMOMO MAIORE. CAP. XXVIII.

CARDAMOMVM maius, Melligetæ similis fructus est, minor tamen, longitudine raro sextantem superans, superius iuxta pythmena latior, inferius propè pediculum angustior, & ficus aut piri modo turbinatus, nullam cōmissuram habens qua aperiri queat, colore foris in cinereo subruffus, uenoso & distractu difficili cortice constans: intus seminibus crebrò membranulis interseptis ac distinctis. Colore, figura ac magnitudine Melligetæ granis similibus, obtusioribus tamè angulis, plenus. Saporem grana habent quemadmodum & odorem ualdè iucundum, aromaticum, tenuem, subacrem, ac modicè amarescentem. Cortici nulla est in gustu gratia, ideoq; eo exempta semina ad nos ex Syria & Aegypto afferuntur, quamuis interdum etiam integri fructus, quales iam descripsimus, aduehantur. Eligo grana eius nitidiora, ponderosiora, at odoratissima. Fructus autem integri probantur maturi, hoc est superficiem extentam habentes, undiq; præclusi, neq; ex industria aperti, neq; teredinibus corrosi, ponderosi, & cōsummati denseq; in se fæctis seminibus pleni. Errant quotquot dicunt, Melligetam, maius Cardamomum esse, Cardamomis enim tenuis minimeq; feruens, sed gratus ac iucundus est sapor, Melligetæ uerò piperis instar acerrimus: qua de re alibi in scriptis in Dioscoridem commentariis differuimus.

DE CARDAMOMO MEDIOCRI. CAP. XXIX.

EST etiam aliud Cardamomum, figura oblongum, triquetrum, utrinq; acuminatum, colore in candido fuscum, quantitate grandæ auellanae nuci æquale, maiore Cardamomo minus, minore uerò maius, ideoq; mediocre à nobis nominatum, intus dense in se fæctis, maioriq; Cardamomo similibus granis plenus: cortice constat prædicti instar, uenoso, sed multo tenuiore, in tribus suis angulis, quibus maturum dehiscit, singulas commissuras habet. Gustu Cardamomo maiori grana eius respōdent. Afferitur & hoc ex Aegypto & India, sed paucissimum, idq; perquam raro, cum utroq; Cardamomo.

DE CARDAMOMO MINORE. CAP. XXX.

CARDAMOMVM minus mediocri per omnia simile est, paulo tamen minus, candidiori, paulo tenuiori cortice, & trium angulorum commissuris dehiscente uestitum, quo detracto semina apparēt dense in se fæcta, nullis membranulis distincta, maiori cardamomo similia, paulo minora, magisq; angulosa, in ruffo cineracea, atq; tam arctè sibi ipsis coniuncta, ut unum semen figura bubulos renes æmulans, appareant esse. Saporem grana habent ualdè aromaticum, tenuem, maioriq; Cardamomo similem, sed paulo tenuiorem. Afferitur & hoc ex Aegypto & India, folliculis suis exemptum, nōnunquam etiam una cum folliculis, idq; copiosius quam maius, solumq; uulgo hodie cognoscitur: maius enim cum parcius aduehatur paucissimis notum est: probatur quod maioris, notas habuerit.

DE CARYOPHYLLO *immaturo aut minore.*

CAP. XXXI.

CARYOPHYLLVS *immaturus* aut *minor*, exiguus fructus est, in India nascentis parvæ cuiusdam arboris, solidam, ponderosam, duramque materiam, & lauri folia habentis, vulgo per Europam Caryophylli appellatione cognitus, absque immaturi adiectione: decerpitur enim, cum floret, cum adhuc est secuturi fructus rudimentum: longitudinem habet transversi digiti, aut uncia minorem, formam vero exigui & obtusi clavi: nam gracili eius corpori latiusculum & quadrangulum capitulum insidet, in angulis quatuor eminentiis dentatum, lacunulæ, aut quadrati alveoli instar, superius modicè excavatū, conuexo, concavoque ceu tuberculo tectum, friatu facili: quapropter hæc capituli pars, non in omnibus Caryophyllis cernitur, cum solidius eorum corpus, fragilius, in tanto itinere atterat. Materia constat cartilaginosa, modicè lignosa, lenta, in fragili, tritu difficili tam foris quam intus, innigro & rubente colore fusca: pinguem, oleosum, tenuemque liquorem, cum pungitur, è plaga remittente. Saporem habet piperis modo acrem, tenuem, valde aromaticum, simul adstringentem, & linguam veluti stupore quodam afficientem. Odorem quoque aliorum aromatum modo iucundissimum. Probatur nigrior, solidior, ponderosior, & copiosorem liquorem ex inflicta plaga fundens. Affertur ut dictum est ex India.

DE CARYOPHYLLO *mature, seu maiore.*

CAP. XXXII.

CARYOPHYLLVS *maior*, nihil à minore differt, præterquam quod ille *immaturus*, hic vero *maturus* sit: relictus enim in arbore sua, quoad iustum capiat incrementum, acerbus seu *minor* Caryophyllus, in *maturum* atque *maiorem* convertitur, qui hodie ab omnibus tam Medicis quam Pharmacopolis Anthophyllus vocatur, figura oblongus, in medio crassior, magnitudine mediocri auellanæ, aut potius Corni vel oliivæ nucleo similis & æqualis, superius quadrangularem pythamena, quam in Caryophyllo, capitulum à nobis dictum habens. Cortice foris uestitur tenui, quo detracto, duplex apparet nucleus, ideoque in duas partes fissilis, incurva & sinuosa commissura compactus, ligni aut cornu instar solidus trituque difficilis: Saporem cortex eius, Caryophyllo minori similem habet, nucleus vero multo remissiore.

DE FESTVCIS *Caryophyllorum.* CAP. XXXIII.

FESTVCAE Caryophyllorum, aliquibus fusti, aut fustichi nominati, graciles oblongique sunt surculi: quibus ceu pediculis, ipsi Caryophylli adnascuntur, colore & substantia Caryophyllo æquales, gustu vero paulo remissiores, hi ex Caryophyllis separati seorsim ab aliquibus servantur. Eligantur nigriores, pinguiiores, liquorem fructuum modo remittentes, odore atque sapore ad minores Caryophyllos proximè accedentes.

DE PIPERE LONGO.

CAP. XXXIII.

PIPER longum, oblongus est iulus, in India nascens, gracili pediculo dependens, Coryli aut Betulæ arborum apud nos nascentium, iulis similis & æqualis, longitudine plerumque sesquiuncialis, crassitudine tertiam aut quartam unciae partem raro excedens, colore ut plurimum cineraceus, aut fuscus, figura teres, in superficie numerosis & parvis eminentibus, ceu verrucis, obliquis contiguisque ordinibus dispositis, tuberosus. Semina sub omnibus tuberculis singula latitant, colore foris ruffa, intus candida, figura milio similia, paulò tamen minora, non nisi fracto iulo apparentia, quæ perfecti secuturique piperis rudimenta sunt. Saporem habet modicè amarescentem, uehementer acrem, & ignis modò feruidum, non tamen è uestigio linguam pungentem, propter excrementice, ac nondum percocti humoris copiam, cuius culpa etiam facile à teredinibus perforatur. Odorem spirat modicè aromatatum instar iucundum. Eligendum est recens, magnum, solidum, minimè corrosum aut perforatum, ponderosum, seminibus intus, eo quo dictum est modo dispositis, plenum, ac si in aqua decoquatur, aut pluribus diebus maceretur, minimè diffuens: quod vero huiusmodi non

fuerit, ceu inueteratum atque fictitium reprobandum est: adulteratur enim multis modis quos consulto hoc loco praeterimus, ne potius imposturas tradere ac docere, quam dolos deprehendere, uideamur.

DE PIPERE albo & nigro

CAP. XXXV.

PIPER album atque nigrum ex longo fit, dehiscens eius iulis, & ab inuicem recedentibus, incrementibusque, intus contentis miliaceis granis, donec in oblongos racemulos obliquis seminum ordinibus plenos diuisum, quadrantalem, aut maiorem consequatur longitudinem. singulis granis rotunda figura, & Viciae magnitudo est: ita ut duodecim grana perfecta, obolum pendeant, nonnunquam pauciora: frequentius autem plura. eadem principio uirent, quo tempore inter exteriorem, tenuem, extentumque corticem, & nucleum cauitas quaedam inanis intercedit, quae paulatim maturescens nucleis repletur: cum autem ad iustam magnitudinem peruenerint, foris nigra fiunt, & rugis contrahuntur, partimque medullae contumaciter coherentem corticem habent, quae nigrum, & simpliciter uocatum Piper sunt: partim uero non rugoso, tenui, & facile ab extento candidoque nucleo, recedente cortice, uestiuntur, quae candidum Piper sunt. Vtrumque odoratum & gustu acerrimum, feruidissimumque est, odoratius tamen acriusque candido nigrum sentitur: ideoque medias habet candidum, inter longum & nigrum qualitates: tardius enim longi, citius candidi, citissime autem nigri acrimonia gustu percipitur, quamuis Dioscorides candidum. (quoniam acerbum sit) utroque ignauius esse tradat, quam bene non uideo, cum absurdum quiddam inde oriatur: nam idem noster Dioscorides nigro ignauius candidum ideo esse ratiocinatur, quoniam acerbius, hoc est immaturius sit nigro, ergo cum longum quoque acerbius, immaturius imperfectiusque sit candido, sequitur necessario longum Piper omnium esse ignauissimum, ergo uidetur aut haec ratiocinatio nullum in ueritate locum habere, aut Dioscorides male tradere, candidum tam longo quam nigro ignauius esse, qua de re in libris de qualitatibus & facultatibus medicamentorum latius differemus, in quibus plures huiusmodi controuersias diiudicabimus, probatur in nigro maximum, solidissimum, ponderosissimum, & paucissimis rugis contractum. In candido albissimum maximum, solidissimum, ponderosissimum, superficie extentum & minime rugosum.

DE BRESMATE, id est Pipere abortiuo.

CAP. XXXVI.

BRESMA siue Brasma imperfectum & ueluti abortiuum est Piper, colore & magnitudine nigro simile, sed inane & ualde leue, gustu quoque nigrum amulans, sed imbecillius, quod a nostris negociatoribus Gerbelier nominatur, praedictis tribus Piperis speciebus in omni usu, (praesertim in medicina) postferendum.

DE CVBEBIS.

CAP. XXXVII.

CVBEBAE longe diuersi sunt a Carpesio fructus, figura rotundi, & nigro Piperi similes, paulo tamen minores, oblongis rectisque pediculis adhaerentes: colore in cineraceo fusci, acu aut cultello puncti, Cariophylli modo liquorem remittentes, qui ab Indiae, in qua nascuntur, incolis partim cum adhuc acerbi sunt, partim cum ad iustam maturitatem peruenerint, colliguntur: hinc est quod immaturae leues sint, superficiemque habeant rugis contractam, intus autem in corticis inani concauitate nucleum exiguum, flaccidum & tabidum. Maturae uero in superficie sunt aequales, extentae minimeque rugosae, intus autem caesio, tritu facili & consumatae magnitudinis nucleo plenae ac distentae, ideoque acerbis ponderosiores. Saporem acerbam, hoc est, ante maturitatem lectam, habent ualde aromaticum, acre & mediocriter amarum, subtilem, cum maxima tenuitate ad caput in gustu euaporantem.

porantem. quæ uerò ad iustam magnitudinem peruenerunt, gustu minus acres, minusq; amaræ sentiuntur, magnam penetrabilis & uaporabilis saporis partem & ipsæ retinent, imbelliores itaq; acerbis maturæ sunt. Probantur acerbæ, quæ rugosæ, inanes, leues, & ualde aromaticæ tam gustu quàm odore fuerint: maturæ autem quæ maiores, ponderosiores, foris æquali superficie minimeq; rugosa, intus plenæ & nequaquam inanes sint.

DE CARPOBALSAMO. CAP. XXXVIII.

CARPOBALSAMUM quod ad nos fertur, hoc nomine parui, oblongi, & utrinq; acuminati sunt fructus, duplo aut triplo pipere maiores, duplici cortice & nucleo constantes. exterior cortex crassior est, ruffumq; in fusco colorem habet, & quatuor euidentes commissuras per longitudinem transeuntes, quibus post maturitatem aperitur: exterior uerò tenuior est & candidus, clauditq; intra se candidum pinguemq; nucleum. Saporem & odorem habet acrem, tenuem & ualde aromaticum, inter Carpesium, Cardamomum atq; Cubebas medium. Optimum est grande, plenum, pingue, & liquore Balsami in exteriori cortice plenum, sapore atq; odore uehementissimo. Adulteratur ualdè similibus granis, quæ multò imbecillioribus qualitatibus & mediastino septo, per longitudinem nuclei transeunte, à dicto Carpobalsamo dignoscuntur & distinguuntur. Affertur ad nos ex Aegypto, sed ualdè inueteratum.

DE CVCVLI fructibus. [Vulgò Cocce de leuant nominant.] CAP. XXXIX.

CVCVLI fructus sunt in Aegypto nascentis furiosi Solani: † racemoso, dū ^{Historia de} adhuc in matre sua herent, habitu, nouē, decē aut duodecim acinis ab uno pedi ^{puđ Dioz} culo corymbi figura dependentibus: nigra, succosa, molliq; carne, lignoso cortice, & ^{scoridē} nucleo cōstantibus, quorū caro paulatim, exiccato eius succo, tabescit & rugis cōtra ^{Theophrastum non} hitur antequā ad nos è tam longinqua regione perferatur. Singulis acinis siccatis a- ^{respondet.} uellane parue magnitudo est, & rotunda, aliquantulum oblonga figura, & circa annexum modicè renum instar sima. Nucleum habent candicantem, pinguem, sinuoso, contorto, & lignoso distinctum intersepto, sapore amaricantem, subdulcem, & modicè tenuem, quo ad capiendos pisces utuntur. Eligito maximos, ponderosissimos, & candido nucleo intus repletos, nam ad nos allati, ut plurimum inanes & leuissimi sunt.

DE THAMARINDO, id est, Acacia Indica. CAP. XL.

THAMARINDUS Ceratio, hoc est Siliquæ similis & æqualis fructus est, in India nascens, foris in ruffo niger, splendens, tactu mollis, succosa & mellis despumati spissitudine, liquore plena, per longitudinem neruis uenosa, ac siliquis crassiori carne constans, quo continentur contigua, in angulos & planiciem compressa, cartilaginea ruffaq; aut flaua semina, nigro & friabili cortice uestita: duplicia, duabus separabilibus partibus compacta, in fructus longitudine disposita; magnitudine fabis æquali paruis aliquantulum maiora, ita, ut terna aut quaterna drachmam pendeant. Saporem melliginosus carnis succus habet uehementer acetosum, subdulcem & adstringentem. Caro autem gustu succo respondet, ignauior tamen minusq; dulcis existit, quamuis fortius quàm succus adstringat. Semina postremò uehementius etiam carne adstringunt, paululum acetosæ qualitatis habentes, dulcedinis uerò nihil. Orientales populi expresso eius succo ceu præstantissima parte, in medicamentis utuntur, nobis carnem & semina, hoc est abiectas reliquias mittentes: probatissimi in nigro purpurei, succosi, non tamen aceto perfusi, atq; ualde in gustu acetosi.

MYROBALANVM tam Græci quàm Latini autores foeminino genere proferunt, cum à Balano foeminini generis nomine uocabulum hoc compositum sit: posteriores uerò, & barbari, grammaticis præceptis non satis instructi, atque bonos authores neque curantes, neque obseruantes, ad hunc usque diem masculinum genus eis tribuunt, quarum tres tantùm differentias uetustiores Arabes medici tradiderunt, uidelicet Indas, Chebulos & Citrinas, de Belliricis ac Emblicis seorsim, ceu sui generis medicamentis differentes: recentiores uerò etiam hos duos fructus Myrobalanis annumerant, quinque earum differentias colligentes, quas hoc distycho comprehendunt. *Myrobalanorum species sunt quinque bonorum, Citinus, Kebelus, Belliricus, Emblicus, Indus.* Reuera autem neque Belliricus, neque Emblicus ex earum numero sunt, cum nullam habeant in figura cum Balano, hoc est, glande, similitudinem: glandes enim oblongæ sunt: huius uerò fructus duo, globuli modo rotundi. At quoniam similiter Myrobalanis adstringant, uentrèmque aliquantulum comprimendo subducant, ac lignosos, ut ipsæ, habeant nucleos, uisum est recentioribus, hos quoque Myrobalanorum generi adicere, quorum uestigianos etiam sequemur, eodem ordine eas descripturi, sumpto ab Inda principio, cuius etiam Plinius in Palmularũ enumeratione meminit. Porrò una eademque arbor omnes tres Myrobalanorum differentias gignit, ex quibus Inda seu nigra, acerbus, immaturus, & adhuc adulescens fructus est, ideòque nullum intra se nucleum habet, sed quoddam cavitatis secuturum nucleum excepturæ rudimentum: magnitudinis est incertæ, quoniam tam intempestiuè, quàm tempestiuè colligitur. Hinc est quòd aliquæ earum unciam, aliquæ etiam sesquiunciam longitudine excedant. Colorem foris in uiridi fuscũ & pallecentem, qui tamen non nisi in absterfa et lota apparet: nam cũ copiose afferatur, inuicem confricantur & atteruntur, detritoque sibi fusco puluere, in nigrum colorem tinctæ conuertuntur, figuram habet Oliuæ & utrinque turbinatam, Carne constat densa, solida, ponderosa, dũ confringitur splendete colore nigra aut fusca, gustu uehementer adstringente, aliquantulum acida, subdulci, tenui, saliuam prouocante, ideòque sitim arcente, & oris halitũ comendante. Odo rem nullum fatu dignũ siccata spirat. Eligito neque minimas neque maximas, sed mediocres, longitudine uncia paulò breuiiores, aut ad summũ unciales, pondere triobolares aut 2 3 nonnunquam excedentes, simulque densas, solidas, intus nigerrimas, & splendentes: foris autem in citrino & fusco colore, si abluantur, uirescentes: minus rugosæ, nulloque aut admodũ exili & compresso cavitatis rudimento inanes.

DE MYROBALANO CITRINA CAP. XLII.

MYROBALANVS citrina ex Inda fit: relicta enim in arbore sua Inda quoad increseat & maturescere incipiat, concepto intus lignoso semine, in eam quam citrinam nominauimus, euadit: longitudine sesquiuncialẽ et nonnunquam maiorem, crassitudine uerò media & tumentis parte digitalem, utrinque in mucronem desinentem, quinque angulis per longitudinem transeuntibus inæqualem, modicè rugosam, tenui cortice, densa solidaque carne & semine constantem. Cortici color est citrinus: carni ex citrino ad ruffum uergens. Semen eius lignosum, candidũ, angulosum, rugosum, scabrum, ualde durũ, figura oblongũ: corni semine duplo, triplo, aut quadruplo maius, intus candidũ oblongum, utrinque acuminatum nucleũ tenui, pallidãque cuticula uestitum claudens, figura & sapore Pineo nucleo similem. caro gustu Indæ respondet. Probatissimæ sunt maiores, maximè citrinæ minus rugosæ, densæ, crassæ, & in fracturis splendete subruffaque carne, minorique semine prægnantes, & pondere duas drachmas et scrupulum æquantes.

DE MYROBALANO CHEBVLO CAP. XLIII.

CHAE Bula appellata Myrobalanus fit, cum citrina ad consummatam maturitatem peruenerit, quæ Citrinæ figura, carne, semine & nucleo per omnia respondet

respondet, maior tamē est, mollioriq; crassiore, & minus fragili carne constat, colore tam foris quam intus nigra, gustu citrinæ aut Indæ simili. Eligantur maximæ, ponderosissimæ: foris, cum abluuntur in citrino puniceoq; colore nigræ, carnem crassiorem, nigriorem, lentam, mollem, & fractu ob succi copiam difficilem habentes: ad trium drachmarum pondus quam proximē accedentes.

DE MYROBALANO Bellirico. CAP. XLIII.

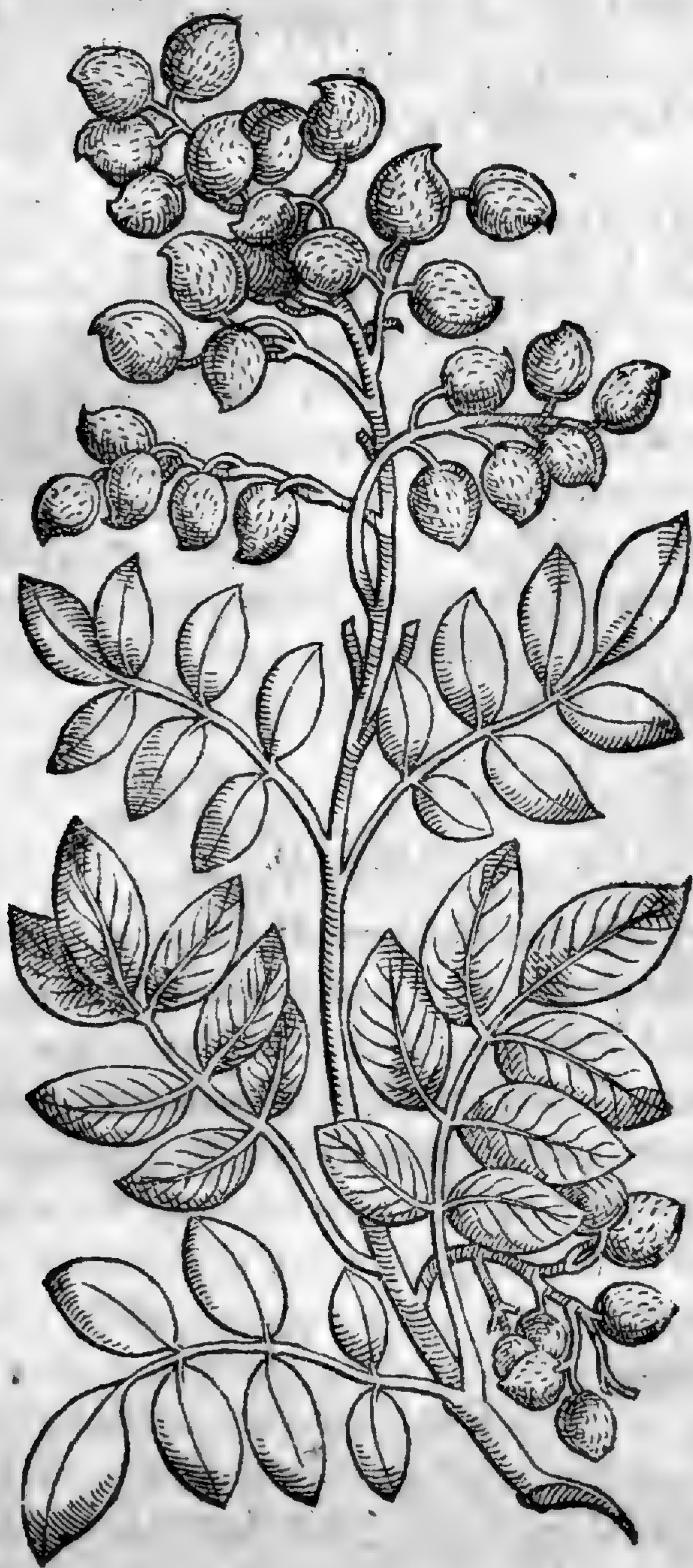
MYROBALANVS quæ Belliricus appellatur, à prædictis tribus differt, in alterius generis quam illæ, arbore nascens, figuram habet rotundam aut modicē oblongam, superficiem fuscā, æqualem, in longitudine quinque ut plurimum angulis distinctam, magnitudinem uerò maioris gallæ, pondere quatuor aut quinque scrupulos superans aut æquans, tenui carne, & magno, lignoso, duroq; semine constans Chebuli semine multo maiori, drachmę pondus leuante, & intus oblongo, acuminatum & auellanae propemodū æqualem nucleum claudente. Saporem caro eius habet proximē ad prædictarum Myrobalanorum qualitatem accedentem: substantiam uerò illis rariorem. Eligito maiores, ponderosiores, solidioriq; carne constantes.

DE MYROBALANO EMBLICO. CAP. XLV.

MYROBALANUS appellata Emblicus, suum peculiare & proprium genus habet, etiam à Bellirico diuersum: magnitudine Bellirico cedit, eadem nunquam integra affertur, sed in fragmina diuisa & dilapsa: habere enim eius caro sex in longitudine commissuras, quibus cum maturuit dehiscens in totidem partes dilabitur, quæ singulæ adhuc in binas partes digitis findi queunt, crassitudine mediocri, habitu contracto, & aliquantulum rugoso, colore cinereo aut fusco. Totus fructus sub commissuris singulas cavitates habet, quarum uestigia in fragmentis apparent. Semen in medio est lignosum, durum, paulo minus quam rotundum, colore subrufum, æquale, minimē rugosum, parua rotundæq; auellanae æquale: sex angulis & commissuris compactile, & in totidem partes secundum longitudinem fissile, quibus singuli insunt nuclei figura oblongi & triquetri, ligneo, tenui, & tamen duro cortice, intus autem medulla constantes. Saporem caro eius Indæ Myrobalano aut Chebulo similem habet. Eligito fragmenta eius maiora, solidiora, ponderosiora, & minimē rugis contracta.

DE PISTACIIS. CAP. XLVI.

PISTACIAE, quas alii in neutro genere Pistacia uocant, in Syria natae nuges sunt, amygdalinis fructibus minores, pineis uerò nucibus paulo maiores, duplici cortice & nucleo constantes, figura oblongæ, superius acuminatæ, inferius pediculi, cui adhæserunt, uestigium seruantes, ab una parte tumidiore & in angulum desinente uentre protuberantes, una commissura, per mediam anguli longitudinē transeunte, cum maturuerunt dehiscentes. Exterior eius cortex carnosus, modicē rugosus est, suprēmo amygdalæ putamini substantiæ, & colore similis, qui facile à maturis fructibus recedens, interiorem ostendit corticem. Colore candidum, superficie glabrum, substantia durum, lentum, fractu contumacem & ueluti osseum, qui intus barbatae, ruffæq; auellanae nucleo, similem & æqualem nucleum continet: substantia tenerum, pinguem, colore in flauo uirescentem, rubenti cuticula uelatum, gustu dulcem, ualde suauem, tenuem, orisq; halitum commendantes. Eligito maximas, ponderosissimas, candidissimas, sponte sua modicē dehiscente commissura plenum, recentem, & neq; rancidum, neq; rugosum, neq; situ obsitum nucleum ostendentes: quæ autem ab hiis notis, uel ab aliquibus earum recedunt & discrepant, inutiles sunt, neq; medicamentis intra corpus sumendis, miscendæ, sed liuores ex ictu curantibus, confectionibus relinquendæ.

DE AMYGDALIS *minoribus.* CAP. XLVII.

AMYGDALAE minores, uulgaribus proportionaliter per omnia similes sunt, quibus etiam sapore & facultatibus respondent: multo tamen, hoc est triplo aut quadruplo minores existunt, eadem in duplicem differentiam diuiduntur, una enim amaras, altera uerò dulces nuces producit. Afferuntur adhuc putaminibus suis inclusæ cum Gallis Asianis atq; aliis medicamentis ex Asia aduectis.

DE PERSICIS *minoribus.* CAP. XLVIII.

PERSICA minora ab Armeniacis differunt: nostratibus per omnia respondent: multo tamen minora sunt, ut ex nucibus aestimare facile quis potest, quæ cum à uulgarium nucibus lignosa substantia & scabra, cauerno soq; habitu nihil discrepent, duplo tamen aut triplo minores sunt paruis, & ex Asia uenientibus Amygdalis. Saporem & qualitates uulgaribus easdem habent.

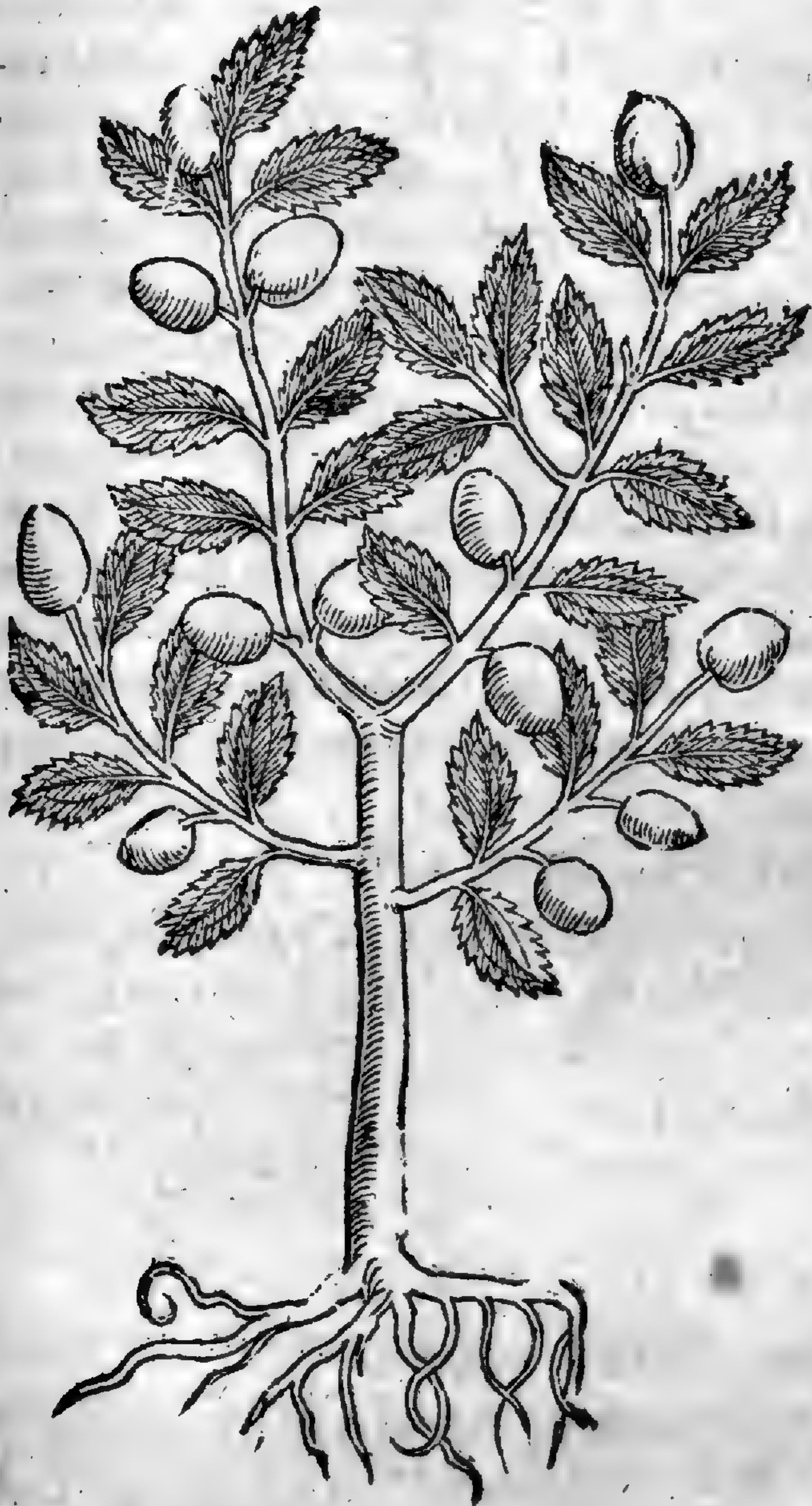
DE IUIVIBIS seu *Zizyphis.* CAP. XLIX.

IUIVBAE, quæ Græcis Zizypha uocantur, ab Oriente in Europã inuectæ, at boris poma seu bacce sunt: Corni baccis sanguineo & splendente foris colore, ob iōga figura & singulari intus ligneoq; semine similes: aliquantulum tamē maiores, & ad

& ad mediocri pruni aut oliuæ magnitudinem accedentes, leui, molli, glutinosa, gustuq; dulci pulpa seu carne constantes, in medio singulare, ut dictum est, semen continentes, utrinq; acuminatum, foris duro ligno, intus oblongo, aliquantulum compresso & ruffo nucleo constans. Afferuntur ex Italia ad nos siccata, ideoq; rugosa. Eligitur maximas, plenas, recentes, molles, nec adeo rugosas.

Iuibe, T. 3. 36. p. 1023.

Myxa. T. 3. 35. p. 1014.

DE MYXIS. CAP. L.

MYXAE uel Sebaste, quas hodie Sebesten appellant, & ipsæ e Syria translatae in Europam, arboris fructus sunt, Iuibis aut cornis similes & æquales, orbiculato calici ceu adnexæ insidentes, foris nigri, intus lenia, glutinosa, uiscosa gustuq; dulci carne constantes, in quorum medio singulare est semen, Corni semini æquale, modicè planum, foris duro ligneoq; cortice, intus dulci nucleo compositum. Eligitur maiores, & natio lentore madidas, uiscosas, & adhuc orbiculato calici adherentes.

DE IUIVBIS minoribus, quas Plinius Tuberes nominat. CAP. LI.

IUIVBAE minores, Plinio tuberes appellatae, colore, nitore, carne, molli

lentore. Sapore & nucleo maiores imitantur: iis tamen minores, nec oblongæ, seu rotundæ atque similiter flaccidæ. Eligantur maiores, ponderosiores, minus flaccidæ, & plenior carnem habentes. Afferuntur hæ quoque ex Italia.

DE FOLIO CASIAE CAP. LII.

CASIA omnis aromatica, maximam habet cum Cinamomo similitudinem, ideoque folium quod hodie pro Malobathro in usu est, & simpliciter folium, magno errore uocatur, Cinamomi folium à plerisque etiam doctis esse creditur, sed male: est enim à Malobathro penitus diuersum quemadmodum etiam à Cinamomi folio, nam sine dubio à uiliore & non adeo efficaci Casia producit, quod pediculi eius sapor manifestè indicat, qui planè rubentem & glutinosi saporis Casiam refert, & nequaquam Cinamomum. Est autem figura oblongum, utrinque mucronatum, speciosum, densum, crassum, atque interiore sui parte glabrum, nitidumque: posteriori autem tribus eminentibus neruis ab uno mucrone ad alterum transeuntibus exaratum, quorum medius crassior est, rectaque extenditur, reliqui uerò duo qui utrinque sunt, in arcum flectuntur, utrumque folii limbum sequentes: nullus enim tortuosus, aut in ramulos diuisus est. Magnitudo foliorum non est eadem, plerumque tamen quinque, sex aut septem uncias longitudine æquat, latitudine autem tres, aut circiter. Colorem habet in cineraceo & pallido, cum ad nos peruenit uirescentem: saporem uerò glutinosum, tenuem, aliquantulum subacrem, & quandam Cinamomi gratiam resipientem. Odorem quoque subacrem, aromaticum modo iucundum, ueluti si quis Piperis & Cinamomi odores commisceat. Eligito recens, densius, crassius, maius atque integrum, quod tam gustu quam odore proximè ad Casiam accedat. Fragmenta uerò & friatorum puluerem, medicamentis ne commisceas.

DE FOLIIS CARIOPHYLLI CAP. LIII.

CARIOPHYLLI folia densa sunt, crebrisque & tortuosis uenulis exarata: figura autem & magnitudine tenuifoliae Lauri folia imitantur. Colorem habent iisdem paulo fusciorum: odorem uerò ac saporem Cariophyllorum, sed remissiorum. Eligito quæ maiora, crassiora, firmiora integraque sint: friata uerò in puluerem, aut fragmenta eorum uitanda. Afferuntur cum Cariophyllis, sed rarò.

DE SCHOENO, uel Schoenuantio. CAP. LIIII.

SCHOENVS hoc est teres odoratus iuncus, hodiè corrupto uocabulo Squinantum appellatus, in plures species diuiditur, natalibus tantum diuersas, quidam enim in Nabathæa, quidam in Arabia reliqua, quidam etiam in Lybia, prouenit. Is autem qui ad nos affertur, qua regione natus sit nondum comperi: est autem aspectu nostrati iunco tenuiore non adeo dissimilis: sed colore differt in candido subruffoque purpurascente, neque simplici tunica fungosam medullam continet, sed multis tenuibus inuolutisque in teretem habitum tunicis totus constat, e quorum medio caulis emicat gracilis & teres, in summitate purpureis flosculis plenus, qui rarissimè in Europam aduehuntur, cum à Camelis prærodantur, quod Galeno etiam cognitum fuit. Festucas, quas inuolutis tunicis constare diximus, ab una radice numerosas emittit, inferius crassiores, superius tenuiores, longitudine dodrantes aut pedales: radicibus nititur tenuibus, lentis & lignosis. Saporem stipulae seu festucae habent feruidum, tenuissimum, ualde aromaticum, & Pulegio per omnia similem, multò tamen uehementiorem, atque optima arte destillatam Pulegii aquam resipientem. Odorem quoque inter Rosas & Pulegium mediū, estque hic suauissimus. Eligito integrum, longum, plures stipulas ex una radice proferentem, non candicantem, sed rubentiorum, intus purpurascens, superius in tenuiori coma in ruffo purpureoque colore cineraceum, sapore feruidissimū tenuissimumque, & odore uehementissimum.

Schœnus.

Nardus Indica.

DE NARDO INDICA. CAP. LV.

NARDVS Indica à Syriaca & Gange nite nullam habet genere differentiam, natalibus tantum distinguuntur, siquidem omnes in uno eodemque monte gignuntur, ex quibus Syriaca in occidentali eius parte, Syriam respiciente, Indica uero in Orientali parte ad Indiam uergente nascitur. Indica in duas species diuiditur, quarum una in ipso monte prouenit, altera uero in radice montis, non longè à præterfluente Gange nascens. Odore uirosior, atque in monte nata ignauior. Hodie autem hæ nardi species ad nos indistinctæ, iisdem saccis aduchuntur. Planta eius tota qualis sit, nobis nondum constat, pars uero ea que Nardi aut Spicæ appellatione affertur, radicis caput est, aliqua radicis portione, et foliorum caulisque

lentis, uenosis, nervosis, capillatis, & in spicæ figurâ intricatis reliquiis ac uestigiis constans, colore in fusco rubens. Saporem radix habet amarum, tenuem, acrem, aromaticum & Celticæ nardo similem. Odorem uero inter Celticam Nardum atque Schœnum, medium. Spica autem radici insidens easdem qualitates habet, sed multò ignauiolem saporem. Eligito singularem aut unam atque alteram spicam una radice ferentem, mediocrem, hoc est, neque maximam neque minimam, densam, non in uillos distractam, ponderosiolem, ruffam, subfuscam, gustu amarissimam, tenuissimam, aromaticam atque odoratissimam, tam spica quam radice, longiorè radicis partem habentem. Fragmenta autem friatumque puluerem medicamentis ne misceto.

DE NARDO CELTICA seu Saliunca.

CAP. LVI.

NARDVS Celtica, quam Latini Gallicam, atque Saliuncam Germanico nomine appellant, odorata, aromatica & admodum breuis herbula est, coliculo sesquiunciali aut sextantali, paruis, oblongis, in cinereo pallidis aut flauis sursum uerlis, & sibi squamarum instar superiacentibus tunicis, ceu foliis, obsito, in terra plerumque iacente, è cuius summitate terna, quaterna, qui naue exeunt florum uice oblonga, tenuia, uenosaque folia, colore lutea, inferius admodum angusta, superius latius

Nardus Celtica.

scula, longitudine sesquiuncialia aut sextantalia, quæ cum deciderint, singula vestigia & reliquias post se relinquunt, foliaceas coliculi squamas, seu tunicas constituentia. Radice nititur tenui, oblonga, fusca, fibrata, uillosa & Azaro simili, tenuiori tamen, quin etiam ex inferiore coliculi parte terræ incumbenti, fibras & radículas demittit. Odorem habet grauem, uehementem, latè spirantem, uestes bono halitu commendantem, Cyperum & ueluti situm redolentem: estq; hic admodum iucundus: quibusdam tamen fastidium, ob nimiam odoris, caput leniter agrauantis uehementiam. Saporem radix & coliculi habent amarum, acrem, tenuem, aromaticum, halitum oris commendantem, & diu in gustantis palato perseverantem. Squamosæ autem foliaceæq; tunica & flores, neq; odore, neq; sapore fatu digno, commendantur: ideoq; hæ partes medicamentis non sunt miscende. Nascitur apricis Germaniæ alpibus copiosissimè: quemadmodum in Norico & Istria, ubi ab incolis una cum radicibus uellitur, & in manum complentes fasciculos ligatur, qui deinde per totam Europam à Pharmacopolis & mercatoribus comportantur. Eligito fasciculos maiores, radicum & florum plenos: hæ enim partes recentis signa sunt. Paleacea eius fragmenta, friatumq; puluerem medicamentis intra corpus sumendis ne admisceas.

DE CRETHAMO *marino, uel Crethmo ueterum.*

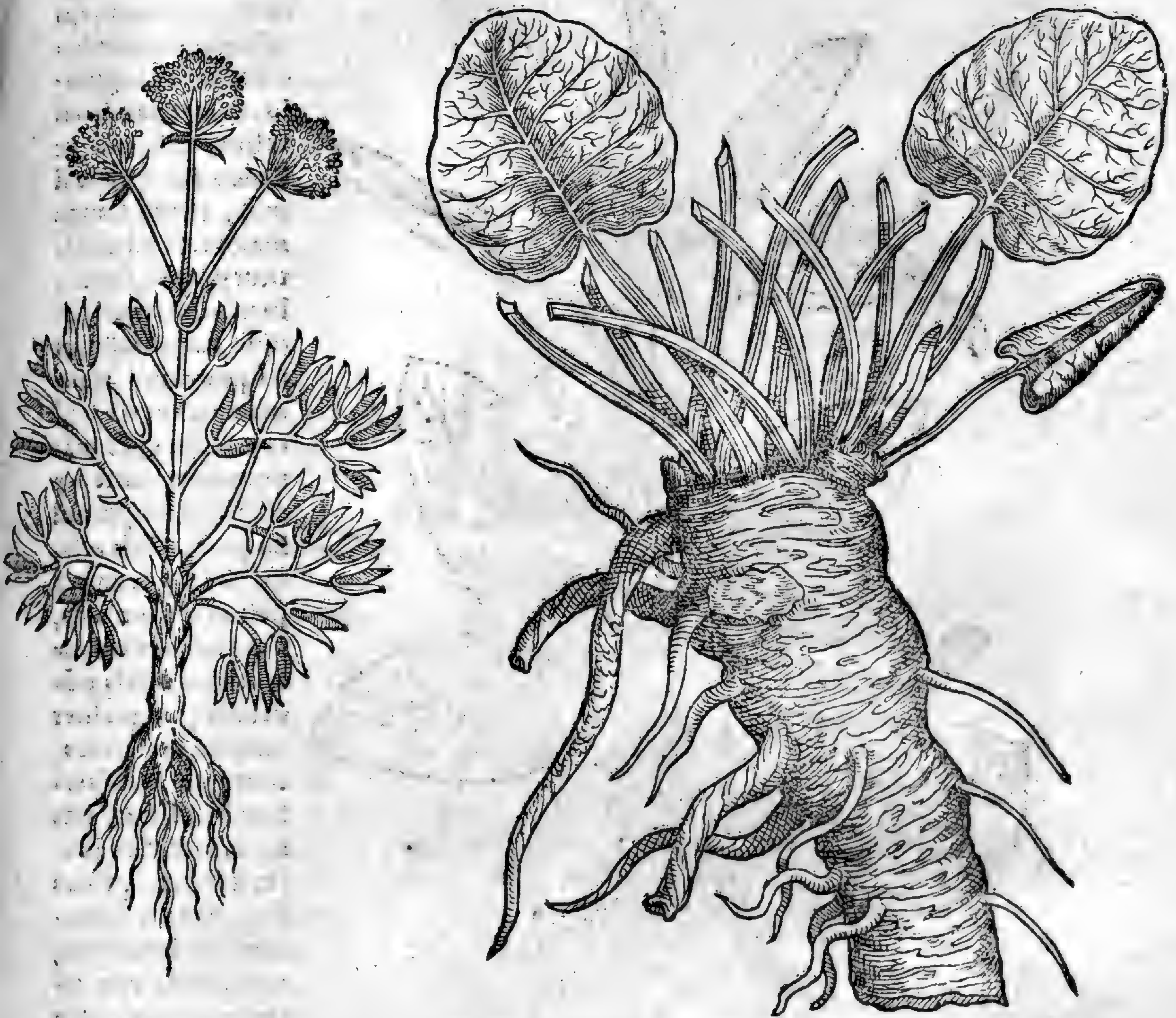
CAP. LVII.

CRETHAMVM *marinum*, siue Crethmum à ueteribus dictum, umbellifera herba est, caulem ab uno radice cespite, unum atq; alterum aut nonnunquam plures emittit, longitudine pedales, aut proceriores, graciles, geniculatos, aliquantulum solidos, teretes, intus fungosa tenuiq; medulla plenos, pediculos è geniculis singulos producit, aliquoties in ternos minores pediculos subdivisos, superiores atq; extremi singuli terna habent folia, longitudine uncialia, aut sesquiuncialia, figura angusta, utrinq; acuminata, crassa, portulacæ modo pinguis, & in ruffo uiridicq; colore albescencia, gustu aliquantulum salsa. Flores in umbellis ramulorum summitatibus insidentibus, fert paruos & candidos, quibus succedit oblongum, teres, modicè angulosum, duplex candidumq; semen, Smyrini aut Libanotidis albæ seminæquale & simile, foris molle, intus cartilagineum ueluti nucleum habens. Radice nititur ab uno capite in duas tres aut quatuor longas & teretes partes diuisa, crassitudine ferè digitales, colore candidas & perennes, gustu subacres, dulces, tenues & suaues, ueluti si quis pastinacæ satiuæ, & Crethami agrestis radicum sapes misceat. Semen quoq; subacre & suaue est quemadmodum radices, tenuioribus tamen partibus constat. Nascitur maritimis saxosisq; locis, in lapidum rimis accommissuris, plurimumq; maritimis Liburniæ partibus.

DE

Cruhamus.

Rhabarbaricus.

DE RHABARBARO seu Indico. CAP. LVIII.

RHABARBARUM seu Indicum grandis est radix, herbae cuiusdam Rumici cognatae, crassitudine utramque interdum manum complens, foris undique fusca, intus uersicolore, Aceris aut Alni, aut Betulae tuberum modo in crispum habitum intorta, conuolutaque carne constans, pondere leui, fungosa, partim flaua, partim candicante & croceis, puniceis ruffisque uenis distincta, gustu mediocriter amara & cum glutinoso lentore aliquo adstringens, eadem humorem in quo maceratur croceo pallore tingit. Eligitur propter natium humorem ponderosum, intus multis rubentibus uenis iisdemque peruersicolore carnem sparsis, plenum, odoratissimum, quod minime teredinem senserit, neque antea maceratum fuerit. Affertur ex India, per transuersum in partes, seu crassiores orbiculos secta.

DE CENTAVRIO MAIORE. CAP. LIX.

CENTAVRIVM maius, quod hodie in omnibus Pharmacopoliis, & a cunctis Medicis Rheu siue Rhaponticum appellatur magno errore, insignis herba est, caule interdum ferè tricubitali, multis adnatis ramoso, foliis magnis luglandi & qualibus, colore uiridibus, per ambitum aliquantulum incis, flore in oblongis ac subrotundis capitulis capillaceo, in caeruleo colore purpurascete, semine papae

posa florum lanugi-
ne inuoluto, in capi-
tulo molliter collo-
cato, duro, angulo-
so, colore candican-
te simulq; liuido, ac
Cnico per omnia si-
mili, paulò tamen
maiore. Radice ni-
titur grandi, sæpius
bicubitali, crassitu-
dine sextantali aut
sesquiunciali, non-
nunquam etiã mul-
to crassiore, & ma-
num complente, re-
cta, singulari, in nul-
las partes distracta,
instar lōgi teretisq;
pali in terram acta,
foris fusca, intus ru-
bescente, densa, pō-
derosa, æqualiter
carnosa, et circulos,
cum per transuer-
sum inciditur, sibi
superinductos plu-
res habēte, quibus
singulorum anno-
rum incrementum,
ac uniuersa eius æ-
tas colligitur: copio-

so, ruffo, substantia pingui, oleoso, simulq; fiscofo & aquæ innatante liquore plena, eundemq; copiosiore exterioribus ē circulis fundente, gustu leniter acri, cum len-
tore aliquo modicè adstringente, subdulci ac aliquantulum tenui, cuius usus est. E-
ligito recentem, hoc est plenam, solidam, ponderosam, liquidiore liquore manantē,
à uermibus minimè corrosam, & cum frangitur, Rhabarbari instar uersicolore, propter pallidam simulq; ruffam substantiam & rubentem liquorem in longis por-
osis angustisq; cavitatibus contentum. Nascitur montanis, apricis & frutetosis lo-
cis, solo pingui, copiosissimaq; in Italia monte sancti Angeli, unde ad nos à nostrati-
bus Agyrta eò proficiscētibus affertur. Nascitur etiam in Germania, sed uiribus in
Italia natæ, cedens.

DE COSTO ALBO seu Arabico.

CAP. LX.

COSTV Salbus seu Arabicus, maiori Centaurio similis radix est, ut plurimū
tamen minor, densa & candida : quæ per transuersum in partes secta ex
Oriente huc affertur. Inulæ campanæ instar subruffum liquorem continens, ro-
scidis guttulis per substantiam eius dispersum. Saporem habet uehementer cum
aromatica gratia feruidum, & sub amarum, odorem autem ualdè acrem, aro-
mati similem & nares ferientem. Eligito solidum, candidissimum plenum &
minimè teredinibus corrosum. Sapore & odore acerrimus & suauissimus, hæc es-
nim recentis notæ sunt: nam plerumq; ualdè inueteratus affertur, nunc autem rariss-
simè

simè aduehitur, sed loco eius acerrimæ herbæ radix, ipsius uidelicet Thapsiæ maris in Italia nascentis & præterea Inula in oriente nascente, ueri Costi modo in taleolas aut orbiculos secta, de quibus radicibus mox agemus. Dolus uerò ab iis facile deprehenditur, qui Enulæ nostratis figuram, substantiam & qualitates probe perspectas & cognitatas habent.

DE COSTO *flauo uel Syriaco.* CAP. LXI.

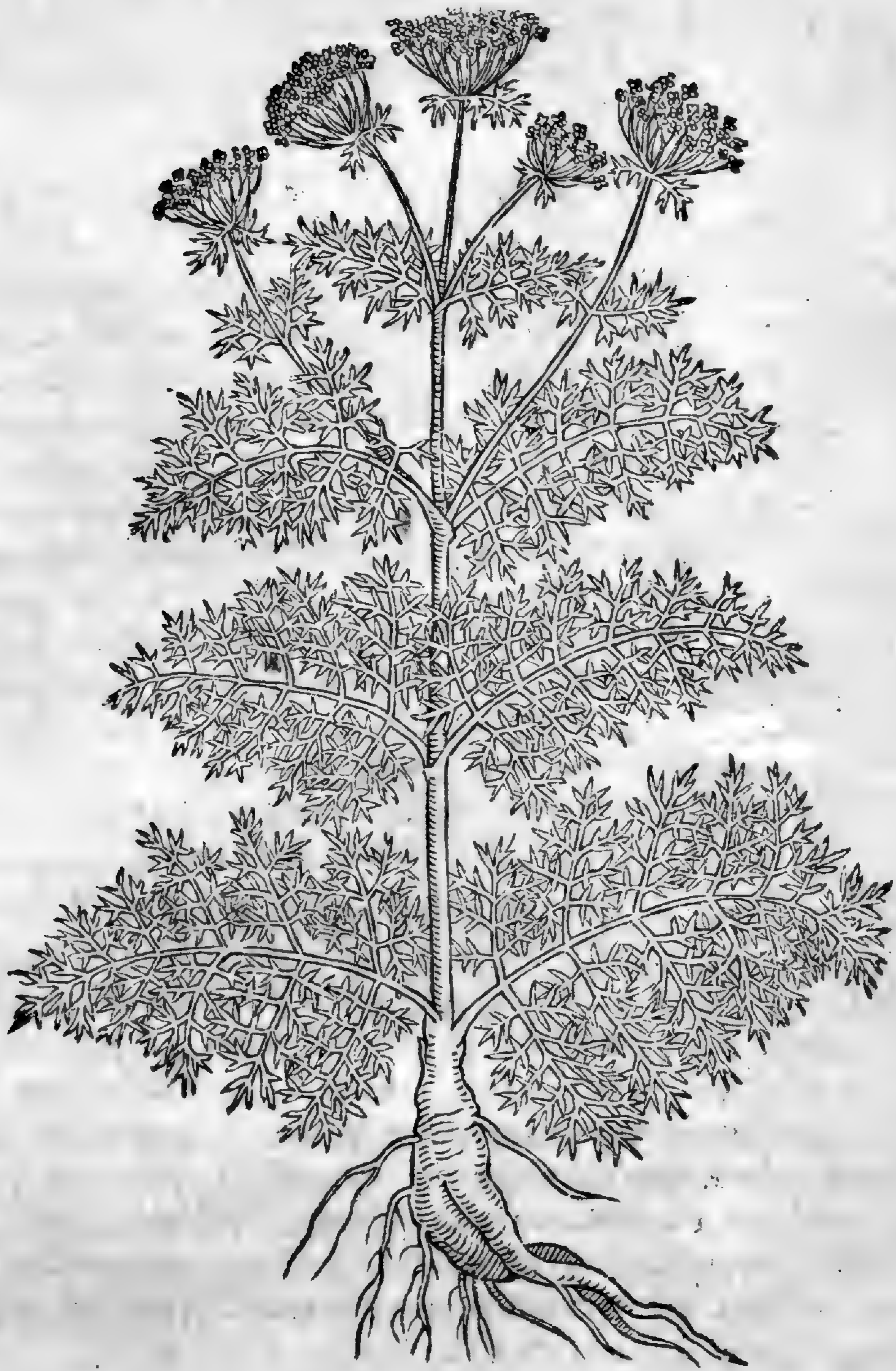
COSTVS flauus, qui à ueteribus Syriacus appellatur, candido seu Arabico per omnia similis est, maior tamen & ad Centaurii maioris radicem propius accedens, siquidem colorem habet Buxi modo flauum, ac nonnunquam ad Centaurii ruborem inclinantem, quo ferè solo ab Arabico differt, nam gustu & odore eidem omnino respondet; uenit hic quoq; ex Oriente per transuersum in frustra dissectus. Eligito plenum, solidum, gustu ac odore acerrimum & iucundum, à uermibus nequaquam corrosus, talis à recenti crebris foraminibus ac contento in foraminibus puluere nimia leuitate deprehenditur. Affertur hodie quam rarissime, cum impostores hoc dolo, turpi ac Deo abominabili lucro inhiantes, alias pro eo radices uenditent, de quibus in Arabico dictum est Costo, & iam latius dicetur.

DE INVLA COMAGENA. CAP. LXII.

INVLAE Comagenæ ac reliquis in Oriente locis nascentis radix, quæ pro candido, hoc est Arabico Costo, ab indigenis impostoribus ad nos militatur, nostratis Enulæ Campanæ radici, forma ac qualitatibus per omnia similis est, densior tamen solidiorq; & magis percocta ob cœli calorem, quapropter siue in orbiculos transuersa secetur, seu secundum longitudinem findatur, minus in exiccando flaccescit & parcius in rugas contrahitur quam nostras, quæ aquei & inconcocti humoris plurimum habet, quo inter exiccandum exhalante corpus remanens flaccescit ac rugis contrahitur. Partim autem hæc Orientalis Enula candidat, quæ bonitate excellit, partim liuet aut fusca est, quod uetustatis aut intempestiue effosse, ac negligenter siccatae indicium est, partim etiam per transuersum in orbiculos secta affertur, partim etiam in longitudinem filsa.

DE THAPSIA MAIORE. CAP. LXIII.

THAPSIA maior, umbellifera & ferulacea herba est. Radice nititur grandi, longa, crassitudine manum complente, foris nigra aut fusca, intus autem candida, crasso, carnosocq; cortice, & lignosa simulq; fungosa medulla constante. Gustu acerrima, linguam exurente, plurimam saliuam prouocante, ingratißima, nauseosa, & fauces ueluti strangulationis comminatione afficiente. Odore uirosa, rancida, & uetustissimæ cuiusdam rancidæq; pinguedinis qualitates referente. Nascitur in Italiæ calidioribus regionibus, unde ad nos pro Costo ab impudentissimis impostoribus hisce annis militari capta est, execrabili, periculosissimo ac capitali pœna digno dolo ac impostura.

DE GALANGA MAIORE. CAP. LXIII.

NVPER admodum coepta est afferri, antea nobis incognita quaedam radix, in partes secta, quam maiorem Galangam uocant, quoniam Galangæ, quod ad figuram attinet, per omnia respondet: multo tamen maior est, nam pollicem et duos interdum digitos crassitudine æquat: eadem inæqualis ueluti ramis brachiata, & foliorum candicantibus uestigiis, ueluti zonis & circulis cincta est, & gracilibus nervosisq; cirris fibrata, qui ceu inutiles auferuntur. Colorem habet foris ruffum, intus autem uenosam, ualde leuem, candidam, aridam atq; Zingiberi similem substantiam. Odore ualde acrem, in caput penetrantem et sternutamenta prouocantem, non tamen gratam, aut iucundam ut minor. Sapore acerrimam, ingratham & uentriculum subuertentem. Eligito maximam, leuem, plenam, ac uermibus non corrosam.

DE GALANGA MINORE. CAP. LXV.

RADIX hæc simpliciter & proprie hæctenus Galangæ uocabulo cognita fuit, nulla cognomenti adiectione, nunc autem cum alia maior eiusdem nominis afferatur, minoris cognomine ab illa distinguitur. Est autem herba Orientalis ex Cyperi generibus, à quibusdam Cyperus Babylonicus appellata, cuius radix in taleolas secta ex Oriente affertur, pondere leuis, figura inæqualis, & in transversum & obliquum tendentibus adnatis brachiata, minimum digitum crassitudine æquans,

æquans, foliorum uestigiis ex interuallo, ceu zonis aut circulis præcincta, foris ruffa et subfusca, intus autem fulua, dura, solida, uenosa cum frangitur & tritu difficilis. Odore ualde acris, & aromatum modo iucunda. Sapore quoque ignis instar feruida & aromatica. Eligito nitidam, solidam, mediocriter ponderosam, foris in fusco ruffam, intus fuluam, minimè pallidam, dum cultro inciditur splendentem, nequaquam uermibus corrosam, gustu cum aromatica suauitate acerrimam & odoratissimam.

DE ACORO, qui uulgò Calamus aromaticus dicitur.

CAP. LXVI.

ACORVS uerus qui hodie per totam Europam magno errore Calamus aromaticus appellatur, gladiolacei generis herba est, foliis statim à terra exeuntibus cubitalibus, latitudine ferè uncialibus, uenosis, se inuicem dissecta aluo ueluti carina excipientibus, & sibi insertis, nostratem Iridem figura imitantibus, atque gladii modo in aciem & mucronem fastigiatis. Radices habet Iridi syluestri nostrati similes, perennes, posteriori parte sibi coherentes et implicatas, foliorum uestigiis inæquales, quincunciales aut longiores minimo digito: cum siccatae sunt, ut plurimum crassitudine æquales, nonnunquam crassiores, præsertim antequam exiccantur, undique per terræ superficiem in transversum sparsas, ita ut à superiori parte cœlum spectante, folia proferant: inferiore autem qua terræ incumbunt, fibras deorsum mittant, quarum uestigia, ceu stigmata in exiccatis adhuc apparent. Colorem foris subruffum aut candicantem: intus candidum, aut in candido modicè rubescentem. Substantiam raram, angustissimis contiguisque poris fungosam ac pondere leuem. Gustu subamaram, acrem, tenuem, & aromatum modo suauiter odoratam. Eligito non crassiores minimo digito, candicantes, densas, minimè rugosas, admodum breui interuallo foliorum uestigiis præcinctas, teretes, tam gustu quam odore uehementiores, & non cariosas. Nascitur aquosis locis, in calidioribus prouinciis, plurimamque in Asia, unde ad nos affertur.

DE ZINGIBERE.

CAP. LXVII.

ZINGIBER Cypero cognata est herba; in India proueniens, cuius radices ad nos afferuntur omnibus Zingiberis nomine cognitæ, figura inæquales, modicè planæ, in paucas bulbosas partes ut plurimum diuisæ, longitudine lesquiunciales, sextantales, aut nonnunquam maiores, foris cæsiæ aut in candido subfusca: intus alba, friabili, tenera, & per longitudinem uenis seu setis aut filis nervosa carne constantes. Gustu ceu Piper, feruidæ, acres, & aromatum modo odoratæ, quarum hodie duæ aut tres afferuntur seorsim differentia, scilicet foris, quò ponderosiores fiant, rubrica tinctæ, quæ coloratum Zingiber uocantur, et albæ quæ album Zingiber. Eligito candidissimum, friabile, & tamen solidum, superficie extentum, plenum magnumque & quod nequaquam teredinem senserit, facile enim propter excrementicii humoris copiam à uermibus corroditur. Est etiam fuscum intus & ueluti corneum Zingiber intempestiuè collectum, quod improbatum.

DE ZEDOARIA, que Veterum Arnabo uel Zarnabum est.

CAP. LXVIII.

ZEDOARIA quæ ueteribus Arnabo & Zarnabum appellatur, duplicem habet differentiam, altera enim longa, altera uerò rotunda est: longam ex Arabibus quidam simpliciter Zedoariam uocant, rotundam autem Zurumbet, ideò nos quoque utrumque medicamentum descripturi, eam distinctionem sequemur, utriusque eius speciei suum proprium caput tribuentes. Est itaque Zedoaria Arnabi altera species, longam radicem habens, longitudine sextantalem, trientalem aut quadrantalem: crassitudine minimo digito æqualem, utrinque in obtusum mucronem desinentem, foris candidam, intus ex cinereo in fuscum colorem uergentem. Substantia densam, solidam, pinguem & ponderosam. Gustu atque odore uehementer tenuem, subamaram, mediocriter acrem & late cum grauitate quadam ac ualde aromatica suauitate, dum tunditur aut manducatur, spirantem: minima portione diu oris halitum commendantem, & per palatum ac nares in caput penetrantem. Eligito magnam, densam,

plenam, non rugosam, intus ueluti pinguem, lentam, dentibus propter soliditatem aliquantulum repugnantem, gustu tenuissimam odoratissimamque, & nullis foraminibus peruiam, facillimè enim cariem ac teredinem sentit, ob calidi, crassi, lenti & excrementicei humoris, quo tota constat, copiam. quapropter etiam ante uetustatem corrumpitur, si humidiori & situm redolente loco seruetur, aut si, ut plerumque inter uendendum fit, ex uno loco in alterum transferatur, uidelicet ex sicco in uidum, aut e contra, praesertim si crebro fiat.

DE ZVRUMBETO, [quam Zedoariam rotundam dixeris.] CAP. LXIX.

ZVRUMBETVM, siue ut Arabes proferunt, Zurumbet, substantia, pondere, soliditate, colore, sapore & odore longae Zedoariae omnino similis est, sola figura differt. Est enim radix rotunda, globosa, magnitudine uncialis, aut interdum maior, nonnunquam etiam minor, superficie aliquantulum inaequalis, ac praecipuarum fibrarum uestigiis tuberosa: Ari bulbo similis & aequalis, eadem superius in breuem plerumque mucronem desinit, quo germen terrae adhuc inhærens fundere consuevit. Eligito praedictae Zedoariae notis commendabile. Affertur ex India.

DE CVRCVMA LONGA. CAP. LXX.

CVRCVMA quae a ueteribus Cyperus Indica uocatur, duplicis est differentiae, uidelicet longa & rotunda, quemadmodum Cyperus in Europa proueniens, suum tamen proprium, a Cypero nostrate diuersum genus habet. Sunt autem prioris speciei radices ut plurimum sextante longiores, minimo digito crassitudine aequales, Zingiberi simulque longis Cyperi radicibus similes, teretes, utroque latere radicibus aliis minoribus, quarum aliquae breues, & oculaceis bulbis similes sunt brachiatae, & obscuris foliorum uestigiis praecinctae, foris pallidae & modicè scabrae, intus autem ex croceo colore in puniceum aliquantulum declinantes, ponderosae, densae, & ueluti densato atque exiccato humore constantes: gustu subamare, & cum aromatica tenuitate acres & odoratae, quae uino aut aqua maceratae, croceo colore tingunt. Eligito densiorem, ponderosiore, nullis foraminibus peruiam, gustu feruidissimam atque odoratissimam.

DE CVRCVMA ROTVNDATA. CAP. LXXI.

CVRCVMA rotunda substantia, pondere, soliditate, colore, odore, & sapore longae Curcumae omnino respondet: figuram uero rotundam habet aut modicè oblongam & ouatam, qualem oliua aut radix Ari, quibus etiam magnitudine aequalis est ut plurimum, eadem fibris quoque ut longa nititur. Odore ac sapore priorem ut dictum est imitatur, multo tamen acrior, feruidior & tenuior existit, praesertim quae substantia constat rariori ut Zingiber: haec enim ferè medium habet inter Zedoariam & Carpesium tam odorem quam saporem. Eligito gustu feruidissimam, tenuissimam, aromatum modo odoratam, diu acrimoniã in gustantis palato relinquentem, orisque halitum odoris gratia commendantem, & quae nondum teredinem senserit.

DE DORONICO. [uulgò dicto, quod Romanum cognominant, quo maius est, sed minus efficax, quod in nostris alpibus Heluetiorum oritur.] CAP. LXXII.

DORONICVM parua cuiusdam herbae radícula est, longitudine uncialis aut sesquiuncialis, aliquantulum in latitudinem compressa, modicè inaequalis uelut squamata, in medio latiuscula, inferius uero atque superius paulatim in angustum tenuemque mucronem desinens, ex utroque latere unum aut alterum oblongum tuberculum ceu pedes emittens, quo fit ut tota radícula minimae tarantulae aut laertae figuram exprimat: colorem habet in candido & cinereo modicè flauum aut subruffum,

subruffum, substantiam uerò densam, solidam, recrementiceo humore constantem, gustu dulcem, paululum amarescentem, subtenuem, & rosarum propemodum modo odoratam. Eligito maiusculas, densas, æquales, extensas, lentas, & minimè perforatas: facile enim, dum ueterascunt, teredinem sentiunt ob excrementice & a calo re non percocti humoris copiam.

DE TURBITO. CAP. LXXIII.

TURBITVM, siue ut Arabes uocant Turbit, radix est in calidioribus regionibus nascentis herbæ, hætenus nondum cognita. Radix autem ad nos afferatur ualdè inueteratus, in sextantales aut quadrantales partes secta, crassitudinis incertæ, partim enim duorum digitorum, partim unius crassitudinem habet, partim etiam festucarum & surculorum modo tenuis est, maiora frustra inæqualia & tortuosa sunt, tenuiora uerò æqualia & recta. Colorem habet foris in cinericeo fuscum, intus autem candidum: substantiam exterius corticosam, interius ueluti lignosam, per longitudinem concavis, angustis & contiguis poris ceu canalibus fistulosam, & raram, ideoque pondere ualdè leuem. Saporem habet, quod corticosum foris est, acrem, paulatim feruere in gustantium ore & faucibus incipientem, saliuam copiosam elicientem, idem inter terendum odoratum quiddam spirat. Eligito cortices eius, æquales, rectos, intus candidos, exiccati liquoris, ceu rosidas guttulas in se continentes, leues, & minimè a uermibus perforatos: adulteratur gummi, utriusque extremitati seu capite illito, ut ueluti natiuo liquore pingue uideatur. Sed dolus cognoscitur, quod gummi hoc illitum, gustu nequaquam ferueat, & quod contractus cortex nullas intra natiui liquoris reliquias contineat. Adulteratur etiam immixtis minoris Thapsiæ tenuioribus radicibus, quæ candidiores, fractu puluerulentæ & facile in farinam conteri aptæ sunt.

DE THAPSIA MINORE. CAP. LXXIIII.

THAPSIA minor, æque ut maior, ex umbelliferarum & ferulacearum herbarum genere est: radicem habet longam, satis magnam, crassitudine digitalem aut pollicarem, nonnunquam etiã crassiorē uel graciliorē, foris nigram, intus candidam, carnosò crassoque cortice constantē, qui exempta interiori neruosaque medulla affertur, substantia tener, in farinam friabilis, leuis, & liquorem ruffum, exiccatum, guttatim dispersum continens. Saporem habet, cum siccatus ad nos peruenerit, primum ferè insipidum aut farinæ tribuli aquatici similem, mox tenuem aliquantulum, postremò mediocriter acrem & feruentem, ob excrementice humoris copiam, non est uestigio, sed tardius acrimoniam suam linguæ ac palato imprimentem. Eligito corticem eius magnitudine mediocrem, crassum, siccati liquoris guttarum plenum, & a uermibus nondum corrosum, quod facile fit ob crassæ humiditatis copiam.

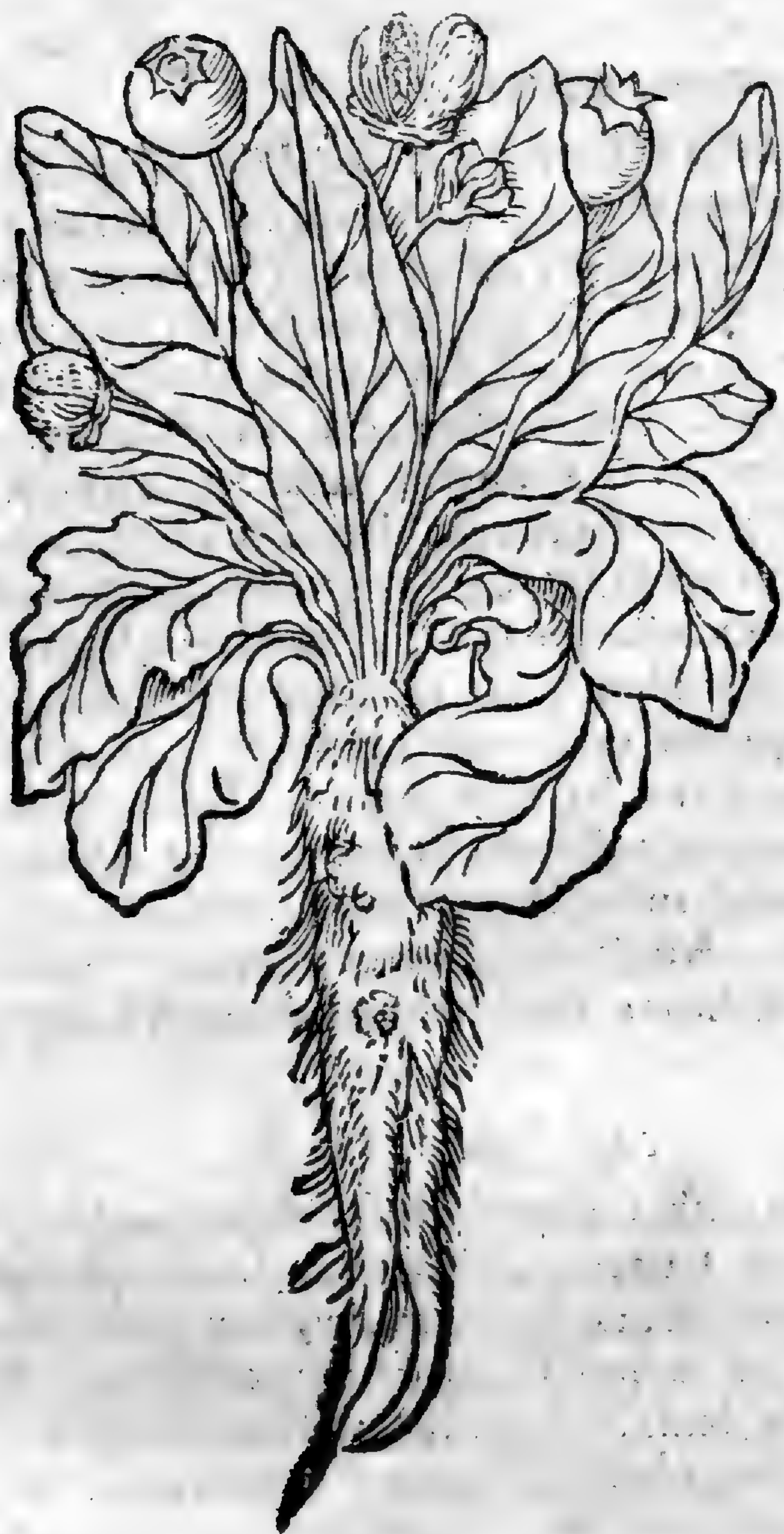
DE MANDRAGORA albo seu masculino. CAP. LXXV.

MANDRAGORA albus, quem masculū ueteres appellant, folia a radicis capite profert magna, iuglandi aut latifoliæ lactucæ equalia, oblongiora tamen his, mollia, glabra, in uiridi candicantia, & circa radicis caput per terram sparsa, secus quæ trientales exeunt pediculi, in quibus flos est pallidus & foliaceus ceu latiusculo calici insidens, floribus singula succedunt poma, figura rotunda, paruis limonibus æqualia, colore ad dilutum aqua crocum inclinantia, succosa carne constantia, qua continentur pallida aut cæsia semina, piri seminibus æqualia, non tamen acuminata, sed modicè plana, & ab una parte renū instar sima. Radice nititur perenni, grandi, longa, crassitudine manum implente, in partes distracta, foris pallida aut incandido subfusca, intus candida, carnosā, succosa & crasso cortice constante. Odo rem tota herba grauem spirat, præsertim poma, quibus succus est aliquantulum gustu uinosus, subamarus tã odore quã sapore caput aggrauans. Radix amarescit simulque subdulcis est. Eligito cortices radicis crassiores, candidiores, & a uermibus

non corrosos. Nascitur in Aegypto & Syria, unde ad nos affertur, quamuis in Germania quoque ab aliquot studiose colatur sicut & ipse feci.

Mandragoras albus. T. 2. 116. p. 809.

Mandragoras foemina.

DE MANDRAGORA nigro seu foemina.

CAP. LXXVI.

MANDRAGORAS niger seu foemina, folia habet candidi instar per terram sparsa, minora tamen, & angustiora, tenuifoliae lactucae similia, sed huius quoque minora, mollia, odore graui, ac in uiridi colore nigricantia: secusque pediculi flores & poma sunt albo Mandragorae, succosa carne, seminibusque similia, colore uero paulo pallidiora, duplo minora, Sorbis aut mediocribus epimelidibus, id est, mespilis nostrabus aequalia. Radicem habet priori substantia & figura similem, minorem tamen, in duas aut tres sibi inuicem ut plurimum implicitas partes diuisam, foris nigricantem, intus autem candidam & perennem, quae sapore prioris radicis respondet. Eligito cortices eius maris Mandragorae notis commendabiles. Nascitur hic quoque calidioribus terris ut praedictus, & similiter apud nos a paucissimis colitur, magnam curam, quae a gelu uindicetur, postulans.

DE MACHOLEBO.

CAP. LXXVII.

MACHOLEBUM, seu ut Arabes uocant Mahaleb, nuclei sunt, figura, quantitate & colore Cerasiorum nucleis similes, gustu tamen tenuiores, uel hementiores,

hementiores, & odorati, ideoq; suavi odore oris halitum commendantes. Eligitur recens, hoc est, plenum, in candido subruffum, odoratum, & minime uetustate rancidum. Affertur ex Aphrica & Aegypto in Italiam, Galliam & Hispaniam: in Germaniam uero rarissime, quia apud nos nullus adhuc eius usus inualuit. Arbor autem in qua nascitur, qualis sit nobis nondum constat.

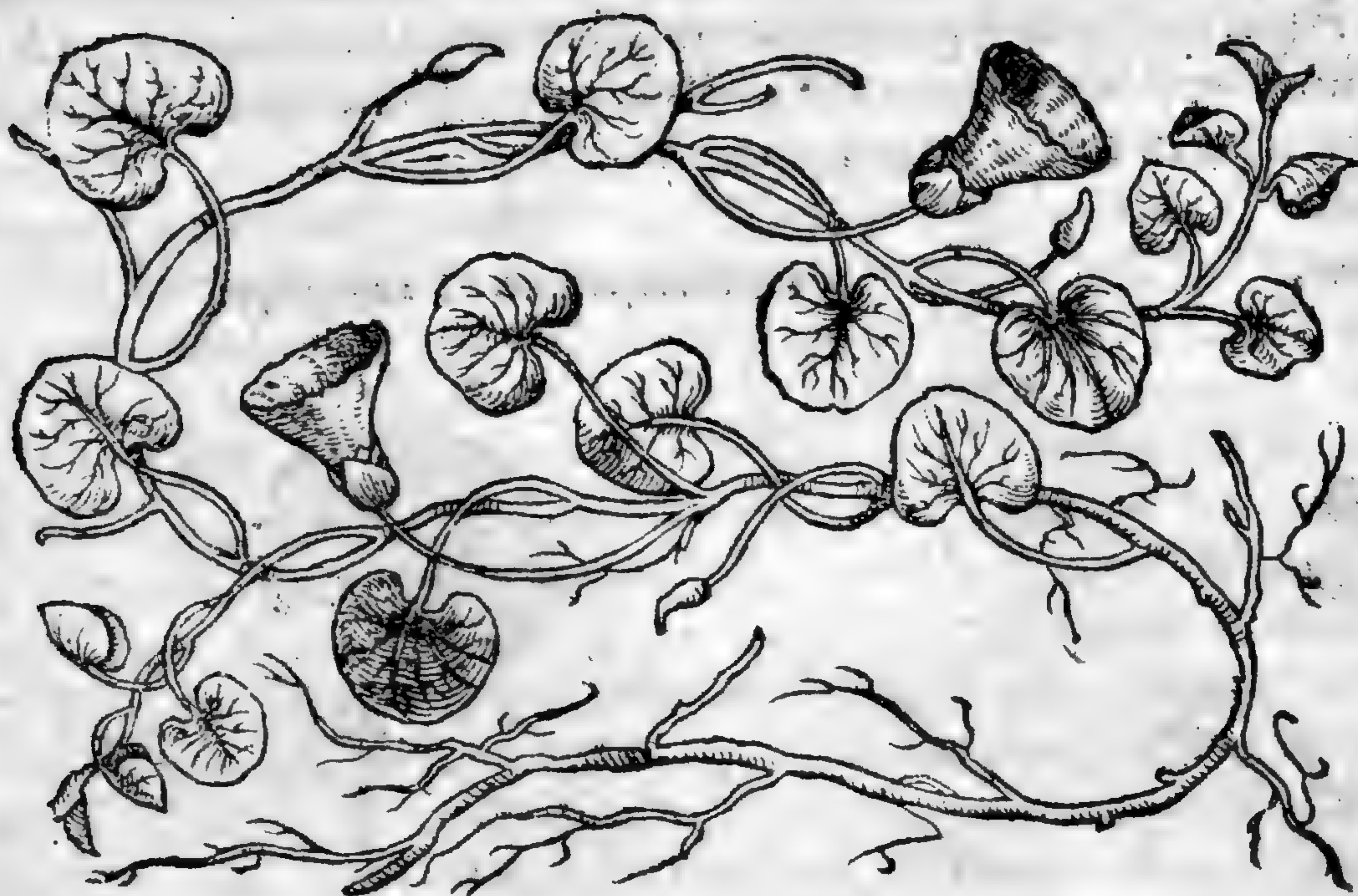
Macholebum.

Cuminum satium. T. 2. p. 876.

DE CUMINO SATIVO. CAP. LXXVIII.

CUMINVM satium, siue ut aliqui scribunt Cyminum, parua & umbellifera herba est, altitudine raro pedem excedens, tenuibus & in plures angustas partes sectis foliis: semine in umbellis oblongo, utrinq; acuminato, anguloso, cartilagineo: in cineraceo colore subflauo: longitudine quartam unciae partem æquante: gustu subamaro, tenui, mediocriter acri, & cum grauitate suauiter odorato. Radice nititur oblonga, tenui, & cum maturuit semē, pereunte. Eligitur plenum, magnum, flauum, aut pallidum, pufum, intus pingue ueluti liquore aut oleo madefactum, minimeq; acerosum, inuehitur ad nos ex Vlisibona & Venetiis, Antuerpiam, ac in reliquas urbes atq; emporia.

BRASSICA marina, quam hodie Soldanellā uocant, coliculos seu uiticulas per terram spargit graciles, à quibus exeunt folia longis pediculis, posteriori parte latiuscula, anteriori uerò in obtusum mucronem desinentia, hederæ aut Chelidonio minori similia, latitudine plerumq; ses-

quiuncialia, pinguia, crassaq; lacteum liquorem cum præciduntur remittentia; semen habet in rotundis folliculis nigrum, angulosum, durum, cicere minus, intus flauum. Saporem habet herba acrem, amarum & subsalsum, maximè liquor. Nascitur maritimis locis, in Italia & Narbonensi Gallia, unde ad nos affertur.

DE SERIPHIO Absinthio, [sive marino: quod uulgò Alexandrinum aut Zinæ semen appellatur. Aliud uidetur Absinthium marinum, quod Matthiolus pingit.] CAP. LXXX.

ABSINTHIUM Seriphium, sive marinum Absinthium, ramosa est herba, nostrati absinthio similis, multò tamen minoribus foliis: semen habet paruum ueluti ammi, acerosum, colore flauum, gustu ualdè amarum, acre, uehementer tenue & grauer, ueluti si quis Santonicū absinthio misceat, & cum aromatica qualitate aliqua odoratum. Eligito magnum, non puluerulentum, & odoratissimum: Nascitur maritimis locis in Aegypto, unde ad nos affertur, Alexandrinum semen, aut Zinæ semen appellatum, aliud ab hoc est Santonicum.

DE BDELLIO. CAP. LXXXI.

BDELLIUM ueteres regionum, in quibus prouenit, nominibus distinxerunt, sed quoniam etiam in iisdem prouinciis diuersa eius genera proueniunt, uisum est mihi conuenientius esse, coloris & qualitatum differentiis ea distinguere, præsertim cum nobis non constet, neq; facile inquiri possit in tanta ignauia, & ueritatis contemptu, ubi quæuis eius species nascatur. Est autem Bdellium densata lachryma, in aqua dissolubilis, Myrrhæ concretionem & aspectu similis, in Arabia, India, & uicinis aliquot regionibus, ex arbore quadam Ceraso simili cortice uestita emanans, atq; circa ramulos in magnos grumos, pondere sextunciales, quincunciales, sextantales & unciales concrescens, qui tam integri quàm contracti ad nos afferuntur, unà cum adhærente cortice & ramulis: quod in crassiores grumos seu glebas concreuit, Hadrobolon à ueteribus Græcis Medicis cognominatur. Differt autem Bdellium colore & sapore: quoddam enim ruffum, aut in ruffo subfuscum est, quod plerumq; maioribus grumis constat, & cum frangitur in plures grumulos dissilit, modicè transparet, & mediocriter splendet. Gustu amarum, acre, & tenue existens. Quoddam minoribus est grumis, forisq; in ruffo subfuscum, intus ruffum, cum frangitur in duas tantum partes se diuidens, & ueluti dissectum prædicto magis translucens, densum, lentum, glutinosum, pingue & lachry-

Primum.

Secundum.

lachrymas albas, seu guttas omnino translucidas, cum in calido loco reponitur, emittens. Est etiam quod pallidum aut candidum habet colorem, grumis oblongis & mediocribus constans, multis longis, inter defluendum densatis guttis concretum: sapore amarum, ualde ingratum, omnibus Bdellii speciebus acerrimum, et fauces uehementer scarificans, adeo interdum, ut anhelitum restringat. Est praeterea nigrum Bdellium, colore foris nigrum, intus autem, cum frangitur, in nigro ruffum: Gustu, glutinosum, lentum, & mediam inter Thus & Cerasi gummi qualitatem resipiens. Affertur quoque aliud Bdellium, foris nigrum, intus fuluum in igneo aut purpureo colore, & omnium maxime translucens: substantia lentum, molle, glutinosum & Cerasi gummi simile, sapore idem Cerasi gummi cum amaritudine quadam & modica acrimonia imitans. Est postremo Bdellium, prioribus speciebus simile substantia, colore & sapore, quod intus paucis, pallidis, aut candidantibus maculis ceu unguibus distinguitur. Odor cuiuscumque Bdellii generi prunis imposito acris, grauis & aromaticus, ueluti si quis Thus & Myrrham commisceat: differt tamen aliquantulum secundum substantiae diuersitatem. Eligito in quouis Bdellii genere aspectu, cum frangitur, nitidum, cornu ungui aut taurino glutino simile, magis translucens & pinguius molliusque, hoc enim recentis indicium est.

DE MYRRHA. CAP. LXXXII.

MYRRHA in odorifera Arabia nascentis arboris lachryma est, in aequo aliquo humore dissolubilis, cuius sex ad nos perueniunt genera, non tamen distincta, sed sine discrimine simul in unum saccum coniecta, ex quibus primum rubrum habet colorem. Secundum flauum. Tertium flauum aut subruffum, & maculis ceu candidis unguibus uarium colorem habet. Quartum omnino & aequaliter candidum est. Haec quatuor Myrrhae genera pinguia synceraque sunt, & fractu non difficilia, pondere leuia, paruus & semuncialibus aut uncialibus ad summum grumis constant, globosam & natiuam formam habentibus, ex quibus candidum in gustu Ceræ modo lentescit, Sapor omnibus est amarus, acris, tenuis & aromaticus. Odorem habent per se, & prunis imposita, acrem, aromaticum, iucundum, cum grauitate non pauca caput in somnum trahentem. Quintum myrrhae genus, magnis, nigris & compactis glebis constat, substantia aridum, odore & sapore iniucundum, quoniam nimio solis feruore exaruit, aut tenuiores & aromaticas partes propter expressam ex se stactem amisit. Sextum adulterinum est, aloë, gummi Arabico & pauco Myrrhae diluto compactum, & in grumos conformatum, qui dolus facile deprehenditur odore, sapore & prunis: nam naribus admotum non iucunde olet, gustatum aromatica tenuitate & acrimonia caret, & dentibus contumaciter adheret, prunisque impositum foetet ueluti gummi, & cum frangitur, propter ariditatem in multas partes friatum dissilit. Syncera autem Myrrha dentibus non adheret, sed facile resoluitur. Eligito Myrrham pinguius, leuem, foris aequaliter flauam & ueluti tabidam ac putulentam, intus autem ruffam, aut flauam, aut uersicoloram, plures candidos unguibus habentem, aut candidam atque liquore plenam, quem aestate in rosidas guttas concretum emittat. Vendiderunt hisce annis impostores maiores Myrrhae grumos pro Bdellio, sed dolus deprehenditur, quod Bdellium gummi instar dentibus adheret, nullumque ferè odorem per se spiret, nisi prunis imponatur, sicut enim grauem, uehementem, Thuriisque non dissimilem & a Myrrha differentem odorem spirat.

DE STACTE. CAP. LXXXIII.

STACTE, pinguis, ruffus aut flauus liquor est, ex recenti, syncera, pinguius, macque Myrrha expressus, oleo liquido crassior, infuso aequo quodam humore dissolubilis, gustu ac odore Myrrhae qualitates cunctas referens, sed multo effica-

ciores, cū optima illius pars, atq; ipse flos existat, probatur odoratissima, mediocris et liquida, colore fulua aut ruffa, gustu amara atq; tenuissima, nulloq; oleo adulterata, qui dolus superinfusa calida aqua facillimè deprehenditur: syncera enim Staete in ea resoluitur: oleum uerò, qualecumq; id fuerit, nullo modo aquae commiscetur, sed ipsi innatat. Nunquam in Germaniam allata huc usq; Staete est, potest tamen paruo labore, sed magno dispendio, ex optima Myrrha exprimi.

DE OPOBALSAMO. CAP. LXXXIIII.

OPOBALSAMVM, Balsami liquor est ex inflicta cortici eius plaga guttatim destillans, in aqueo humore dissolubilis. Colore, dum musteum adhuc est, candicans & lactescens, atq; liquidi olei cōsistentiam habens, postea cū inueterascit exhalans quod tenuissimum in eo est, fuluum colorem acquirens & crassescens. Odorem habet supra omnia aromata suauissimum, acrem et latè spirantem. Saporem autem feruidum mediocriter, cum maxima partium tenuitate per totum palatum, ad caput & odoratus organa penetrantem. Eligito præter iam dictas notas, lac coagulans, si aquæ instilletur, primū fundum petens, & mox à se ipso dissolutum ipsi aquæ se commiscens: cū linteo aut panno instillatur, neq; maculam, neq; maculae uestigium in eo relinquens, postquam potius frigidissima quàm calida aqua rursus pannus sit ablutus. Adulteratur enim multis modis, odorato aliquo oleo, aut resina, aut cera: sed deprehenditur hic dolus sola frigida aqua: syncerum enim facile in ea dissoluitur, nec quidquam eo in fundo remanet, aut superius aquae innatat. Adulterinum uerò & quod doli causa syncero mixtum fuerit, nequaquam aquae commiscetur: sed separatim, aut fundum petit, aut innatat, aut utrunque facit.

DE CANCHAMO. CAP. LXXXV.

CANCHAMVM, quod recentiores authores Laccam appellant, in Arabia nascentis arboris lachryma est, colore ruffa, fulua aut flaua: ramulis undiq; in succini duriciem densata & concreta adhærens: lumine accensa lucidissima, a flamma ardens, liquefcens, & ardentibus flammantibusq; guttis destillans, quæ extinctæ nigricant & indurantur. Eadem in calida aqua ad ignem dissoluitur, & ei omnino commiscetur, sanguineo aut purpureo colore aquam tingens, qua tingendis pelibus utuntur: ex eadem fit floridus ille & preciosus color, quem pictores eodem nomine Laccam uocāt. Odorem prunis impositum iucundum spirat. Saporem habet cū resolutum fuerit amarum ac tenuem, quale autem per se est, nullum ferè odoris aut saporis qualitatem remittit propter nimiam substantiæ densitatem. Eligito maiores eius grumos, colore fuluos, translucidos & adhuc furculis adhærentes: reprobatur immundum, admixtis corticibus aut aliis rebus plenum, & quod nigrū est. Cū lauare & sordes ab eo segregare uolueris, in feruentis aquæ sextarium sex Canchami uncias conuicito, & bullire paulatim finito, donec aqua sanguinea aut purpurea reddatur, tum excolatam aquam, abiectis quæ in colo remanserint sordibus, ad spissitudinem liquidi mellis decoquito, & liquidis medicamentis, quæ Laccam requirunt, misceto. si uerò solidis & siccis miscere opus fuerit, diutius coquito, donec refrigeratum pristinam soliditatem ac duriciem recuperet, hoc modo preparatum Canchamum nigrū fit, estq; hæc genuina lauandi Laccam ratio, poteris etiā pro simplici aqua Schoenanti, aut aliorum epati obstructo cōuenientium & aperientium medicamentorum decoctionem aut dilutum accipere: lauatur etiam alia ratione, tritum abiecta aliquoties in qua lauatur decoctione, aut aqua, secundum absurdam & omnibus modis improbandam recentiorum authorum traditionem.

DE SARCOCOLLA. CAP. LXXXVI.

SARCOCOLLA, arbusculæ cuiusdam in Perside nascentis lachryma est, colore ruffa aut candicans, concretionem tenuis, minutis, ueluti friatis, atq; Thuris, Mannæ similibus grumis cōstans: Sapore amara, acris, nauseosa, gummi instar glutinosa, atq; in aqua aut aqueo humore aliquo dissolubilis. Eligitorum, ueluti spumofum, candidum, amarissimum, & gummi instar glutinosum: ruffus color inueterascentis indicium est; adulteratur minuto & friato gummi, sed facile deprehenditur, adulteratum enim minorem amaritudinem resipit, & minime acris est, neque nauseam, cum deglutitur, prouocat, neq; fauces scarrificat.

DE BENZOO. CAP. LXXXVII.

BENZOOM seu Benzoi, quod etiam Assa dulcis appellatur, arboris cuiusdam in India nascentis resinosa lachryma est, quæ ad nos non grumis ueluti Thus, Myrrha, Canthamum atq; alia huiusmodi affertur, sed antea ab incolis, apud quos prouenit, expressa, ac demum in magnos pastillos, massas ac panes compacta, qui malleo percussi facile in partes & grumos dissiliunt. Substantiam enim habet aridam & friabilem ceu pix aut resina siccissima atq; Colophonia, alio nomine Græca pix appellata. Colorem habet uarium, ruffum, flauum & candidum, eosq; distinctos & translucidos. Saporem subdulcem, suauem, & modice ueluti arecentem, quemadmodum Guaiacum lignum: commanducatum in ore non dissoluitur propter resinofam consistentiam, sed Mastiches modo inter dentes lentescit, pallidumq; in lurido colorem acquirit, translucidum amittens. Odorem spirat ualde iucundum, cum teritur ac tractatur: prunis uero impositum multo acriorem, & propter fuliginosum siccum uaporem fauces siccantem & tussim irritantem. Eligito purum, & quod immixtis foliis & corticibus careat, translucidum, maioribus grumis distinctos colores habentibus, in densam massam compactum & formatum. Substantia constat neutra, hoc est neq; aqua neq; oleo dissolubili, quemadmodum & Viscum. Cortex arbori, ex qua destillat, est Guaiaco similis, sed uenosus: folia uero lata Terebintho aut Lauro similia & æqualia, quæ nonnunquam panibus immixta una cum lachryma afferuntur: materia uero arboris qualis sit nobis nondum constat: uerum quatenus ex sapore & odore sumpta ratiocinatio ualet, magnam habet cum Guaiaco arbore in qualitatibus similitudinem, quid autem figura differant, explorandum.

DE OLEO BENZOINO. CAP. LXXXVIII.

BENZOINUM Moleum duplex est. Primum enim in India ex recenti Benzoo ui exprimitur, quemadmodum ex Myrrha Stacte, substantia liquidum, & tenue, colore ruffum, fuluum & candicans, odoratissimum, nares & caput opplens, atque gustu multo quam Benzoum acrius, facileq; penetrans: quod rarissime syncerum affertur, neq; enim ad hunc usq; diem uulgo eius in Germania usus est, quamuis sit uiribus efficacissimis. Secundum peculiari quodam artificio per destillationem fit prædicto simile, sed multo ignauius tam gustu quam odore: utrumq; adulteratur oleo, sed deprehenditur dolus turbido oleagineoq; colore, & rancida faucesq; offendente in gustu acrimonia.

DE CINNABARI, id est, Sanguine draconis. CAP. LXXXIX.

CINNABARI, seu ut hodie adhuc uocatur Sanguis draconis, nascentis in Africa arboris cuiusdam lachryma est, & nequaquam Elephantorum Draconumq; in fabulosa pugna occumbentium sanies, ut olim hominibus inculcauerunt suis uenditationibus mercatores, & ut Plinius credidit. Cōcrescit hoc in densos & picis modo fragiles grumos, coagulato sanguini foris colore, & aspectu similes, qui una cum adherente cortice afferuntur, in paruas micæ fractum splendet, & luci oppositum modice ueluti spumofum est, accū teritur roseum floridissimumq; colorem habet, integrum uero

in profundo & saturo colore nigricat, commanducatum inter molares dentes entelcit, n̄sq̄ tenacissimè adhæret propter glutinosam uiscosamq̄ substantiam: sapor inter masticandum remittit præter glutinosum lentorem, primum subdulcem, & modicè ueluti adstringentem, mox ualdè acrem, & si gustetur paulò diutius linguæ mucronem instar Cariophyllorum, obstupescientem, & gustati doronici halitum in palato relinquentem. Eligito paruis & cortici ruffo aut candicanti adhuc adhærentibus cōstans, purum, splendidum, profundum, donec integrum est, coloris cum teritur uerò, floridissimi. Adulteratur pluribus modis, Rubrica, arida colophonia, & pauca synceri Cinnabaris quantitate mixtis, quod in magnos pastillos & oblongos grumos formatur, ut pendentium in arbore micararum natiuam figuram referat atq̄ æmuletur, sed dolus facillimè deprehenditur colore turbido, liuido, rubricoso & minimè florido: præterea etiã saporis ignauia. Acrimonia enim atq̄ doronici halitu in gustu caret, postremò in oleo statim resoluitur, & colophonia ad pristinum fuluumq̄ colorem redit, ad fundum uasis descendente rubrica: syncera uerò, neq̄ oleo, neq̄ aquæ inter dissoluendum miscetur, sed aquam, in qua coquitur, lacteam reddit in pallido, cum refrigeratur, uasiq̄ adhæret.

DE PROPOLI. CAP. XC.

PROPOLIS lachryma est resinosa Betulæ, Populi nigre & alpinæ arborum gemmantibus, oculis aut germinibus innascens & adhærens: apibus collecta & in alueariis circa oras & aditus eorum suspensa, qua hyeme omnes rimas amplosq̄ aditus contra frigoris iniuriam obturant, cuius quatuor sunt differentiæ. Prima è nigra populo colligitur tantum, secunda ex Betula tantum, tertia promiscuè, ex nigra alpinaq̄ Populis & Betula, facillè tamen dignoscuntur. Populo enim nigra desumpta, cui Aegyriæ cognomen sit, colore est flauo aut fuluo, manibusq̄ tractata mollis fit, & in longum trahitur quemadmodum uiscum. Odorem habet suauem, iucundum, caput mulcentem & somnum inuitantem ueluti Aegyri, hoc est Populi nigre germina primo uere enata, atq̄ Styraçi non dissimilem, sapore eiusdè Populi oculis respondet. Quæ uerò è Betula sumpta est, Semidea, id est, Betulnea in posterum nominetur. Hæc Betulæ oculorum odorem spirat, qui Aegyro non est absimilis: colorem habet inter flauum, cinereum & subutridem medium, atq̄ iam dictæ instar in manibus mollis fit & distrahitur, paulò tamen siccior existit quam Aegyriana. Quarta uerò quæ ex nigra alpinaq̄ populis, & Betula colligitur, utriusq̄ colorem, odorem, saporis & consistentiam mixtas habet, ideoq̄ mixtæ nomen post hac obtineat. Tertiam ex alpina Populi lachryma apes faciunt, sed rarò, iisq̄ tantum locis quibus nulla populus aut Betula, sed Alpina solummodo abundat. Est propoli natura, ut oleo resoluator ueluti cera, ponderosior tamè densiorq̄ est, nam in aqua liquefacta fundum petit: cera uerò aquæ supernatat. Eligito in quouis genere odoratissimam, synceram, & minimè admixtam ceram habentem, quod si cera doli causa adiciatur, in aquam propolis conticiatur sufficientem, & coquatur, ita enim syncera ad fundum uasis descendet, cera uerò aquæ innatabit, quæ refrigerata facillè auferetur.

DE STYRACE. CAP. XCI.

STYRAX nascentis in minore Asia arboris cuiusdam lachryma est, in paruas micas aut grumos concrescens, substantia resinosa, pinguis, in longum, ubi incaluit, ductilis, in oleo resolubilis admodum, cum grauitate non pauca, odorata ueluti propolis, præsertim cum prunis imponitur, cuius tres cognoscuntur species colore tantum differentes, prima candicat, altera ruffa est, tertia nigricat simulq̄ liuet, ruffa foris plus rubet quam intus: candida, ac nigra per totam substantiam eundem colorem habet, reperitur etiam flaua quædam inter ruffam & candidam media. Meminit præterea Dioscorides candidæ pellucidæq̄ Styraçis gummi similitudinem

rudinem habentis, quam mihi uidere nondum licuit, quantum diligentissime eam inquisiuerim: prædictarum enim nulla pellucet, neque ulla ex his copiose & sola affertur, sed omnes commixtæ, atque arboris suæ schobe quam plurima adulteratæ, adeo etiam ut ex integra eius libra, uix uncia synceræ eligi queat, sic allatam hodie omnes Storacem calamitam uocant. Eligito puram, in longum ductilem, pinguem, odoratissimam, atque cum suauitate caput aggrauantem, & somnum inuitantem. Adulteratam, furfurosam, aridam, cano situ obsitam & schobe plenam, nullis medicamentis admisceas, præterquam iis quæ odoris causa conficiuntur: præstaret tamen iis quoque potius synceram miscere quam adulterinam, siquidem puriorem, uehementioremque uaporem syncera emittit: adulterata autem imbecillior. Fit in quibusdam confectionibus Rubeæ storacis mentio, ibi ruffa lachryma Styra-
cis accipienda est, & minimè cortex ille fuscus et aridus, falso Storax rubea uocatus.

DE STYRACE LIQVIDO ET OLEO STYRACINO. CAP. XCII.

STYRAX liquidus qui ad nos peruenit, liquidæ aut Laricneæ resinæ consistentiam & crassitudinem habet. Colorem in cineraceo candicantem. Odorem Styra-
ci similem, uehementem, acrem & grauem, præsertim cum prunis imponitur, per se latius spirat, quam prædictus Styra-
x, propter liquidiorē substantiam. Idem natiuus nō est, sed fit additis pauca calamitæ Storaci, copiosiore liquida aut Laricna resina oleo & uino, simulque coctis, expressis, atque cum refrixerit donec candorem acquirat, ligneo pistillo agitatis: ex ea mixtura duo resultant, uidelicet Styra-
x liquidus, & oleum Styracinum: dimissa enim uno atque altero mense, quod deinde tenuissimum, liquidissimum, atque odoratissimum in mixtorū illorū medica-
minum substantia fuerit, a crassiore discedit, eidemque ad fundū uasis descendenti, su-
perius innatat oleo crassior, Laricne resinæ liquidior, colore fulua & pellucida, Sty-
racinum oleū appellata, quod a reliquo aufertur, & separatim seruatur, reliquū rur-
sus agitatur ut candorē induat. Eligito in liquido Styrace odoratissimam, odore ad-
purū Styra-
cē propius accedentem: sed multo uehementius & grauius redolentem, colore candicantē in cineraceo. Oleū Styracinū ad nos rarissime affertur, in quo pro-
batur fuluū, pellucidū, odoratissimum, & suauius quam liquida Styra-
x redolens, & quod lentum sequacissimumque fuerit dum ab intincto digito defluens dependet.

DE THURE, *mamma Thuris, & cortice Thuris.* CAP. XCIII.

THUS quod in omnibus Pharmacopoliis hodie corrupto à Libano uocabur-
lo Olibanum appellatur, in Arabia nascentis arboris resinosa lachryma est, in oleo liquefcens: cuius plures sunt species, colore & magnitudine grumorum tan-
tū differentes, uidelicet Indicum, mammosum, masculum Orobia & Manna, ex-
his Indicum maximis inæqualibusque glebis constat, pondere sextantalibus & tri-
entalibus, nonnunquam etiam grauioribus: colore tam foris quam intus liuidum, nigricans, candicantibusque aut flauis maculis uarium. Mammosum oblongis est grumis Indicoque minoribus, multis oblongis guttis prioribus superuenientibus & inter defluendū densatis, pendulorū mammarū figura cōpositum: colore flauum. cognominatur hoc Stagonia quemadmodū etiā proxime sequens masculum: hoc paruis, rotundis, candicantibus aut flauis est grumis, Auellane æqualibus: minori-
bus tamē, maioribusque interdū, partim singulis, partim geminis, ueluti testiculis co-
hærentibus cōstans. Orobia autem minimis est grumulis, Eruo aut Viciæ æquali-
bus, & globosis: colore masculino simile, hæ Thuris differentie hodie nō separatim sed mixte afferuntur. Habet omne Thus suauē, acrē, aromaticū, & uehementē odo-
rem, cum per se, sicut prunis impositū. Saporem autē amarū, suauiter acrē et tenuem. Probatū naturā habens in grumis figuram in quouis genere, nitidum, purū, intus-
tū frangitur pingue, odoratissimū, & quod quamprimū, si accendatur, ardeat flam-
ma lucidissima. Adulterabatur olim Pineæ resina, et gummi, hodie uerò Terebin-
thina uera: sed facile deprehēditur. Resina enim in tenues micæ & farinā facile friat-
tur, & in fumū cū uritur, euanescit atque liquefcit. Thus solidius est, citissime accendi-
tur nec adeo liquefcit, gummi in igne foetet & in oleo nequaquam dissoluitur. Porro mā-
na à ueteribus appellata, Thuris pollen & farina est: crebro motu concussionē et a-

Petrus Bels-
lon scripsit
mihi se à
Lufitano
quodam
pharmaco-
pola didi-
cisse Styra-
cem liqui-
dam à uera
Styrace o-
mnino di-
scernere, et
seque resinā
è peculiari
quadam ar-
bore manā-
tem in mor-
te Fois, in-
ter Galliam
& Hispani-
am. Hæc
itaque ratio-
ne due
sunt liqui-
dæ Styra-
cis
species.

titione in faccis aut cistis elisa, colore candicans. Probatur pura, Thuris grumulis, Orobix minoribus mixta, atq; eundem Thuri odorem ac saporem habens. Vitanda est cribrata, resina adulterata: hæc, cū prunis inspergitur, inequali fumosoq; motu, & obscure ardet, mixtumq; odorem alieno uapore spirat. Cortex uero, Thuris arboris Thuriferæ cortex est, qui unâ cum adhærentibus affertur. Eligito crassum, pinguem, nitidum, leuorem habentē, et qui Thus imbiberit, odore & sapore Thuri similem, sed uehementius adstringentem.

DE TEREBINTHINA RESINA. CAP. XCIII.

TEREBINThina, appellata Terebinthi, arboris resina est: colore candida, subflaua, uitrea, aut candido cœruleū colorem affectans, interdum pellucida, quæ friata, primū in plurimas micæ teritur, mox lentescit, & glutinosa fit. Odorem habet acrem, suauē, aliquantulum grauem, & Laricneæ resinæ non dissimilē, præsertim manibus tractata, & prunis imposita. Gustu modicè amarescit, et inter dentes lentescit, iis dum masticatur adhærens: destillat hæc primū liquida, deinde paulatim ardescit. Eandem hætenus sacrificuli unâ cum Thure accēsam, in templis adoleuerunt, ob id incensum appellantes: quò factum est, ut hodie adhuc cum Thure ex Syria & Aegypto allata, pro Thuris quadam specie uendatur ab imperitis & impostoribus mercatoribus, qui differentiam inter utrumq; facturi, hanc, Incensum siue Thus appellant: (sed magno errore) Thus autem uerum Olibanum, non intelligentes hæc duo uocabula, alterum græcum, alterum latinum, eiusdem rei nomen esse.

DE MASTICHE. CAP. XCV.

MASTICHA, seu Mastiche, quæ hodie Mastix ubiq; nominatur, Lentisci arboris resina est: colore foris propter inhærentem puluerem, attritione elisum, candida, aut flauescens: eo autem absterfo, uitrea, aut propemodum Crystallina atq; omnino translucens: odore suauis: gustu aliquantulum adstringens, tenuis, oris halitum commendans, & inter dentes lentescens: liquida primū destillat, deinde paulatim aridam consistentiam acquirit, & in guttas densatur, ideoq; minutis grumulis cōstat, pondere obolum plerumq; pendentibus, frequentius etiam minoribus, & nonnunquam maioribus. Eligito synceram, puram, candidam, omnino translucentem, odoratissimam, dum manibus tractatur aut masticatur, lentescentem, atq; inter dentes transparentem, qualitatem amittentem, & loco eius niueum candorem induentem.

DE SANDARACE. CAP. XCVI.

SSANDARA X maioris Iuniperi resina est: substantiā arida, dura, flaua, omnino translucida & aspectu Mastiche similis: longioribus tamen coniunctis & inter destillandum densatis in grumos guttis constat, duriorq; & multo aridior existit, ideoq; neq; inter digitos neq; dentes lentescit. Odorem habet Mastiche, sed acriorē dum teritur, aut prunis imponitur: saporem etiam eidem similē, sed amariorē. Probatur munda, calculorum, corticum & surculorum expers, prorsus transparentis, flaua, atq; odoratissima: aliud ab hac Sandarace est Sandaraca, metallicū medicamentum Auripigmento cognatum.

DE RESINA ELEMNIA. CAP. XCVII.

RESINA Elemnia, quam aliqui gummi Elemni uocant: ex qua arbore destillet nullus authorum prodidit, cū ne nomen quidem eius apud ipsos reperiat, quapropter hodie adhuc nullus est eius in Germania usus, rarissimè etiam hætenus affertur, idq; ab uno aut altero in tota Germania Pharmacopola tantū. Quātum autem ego ex cōsistentia, qualitibus & facultatibus eius ratiocinari possum, hæc resina nihil aliud est, quàm Cedri lachryma: at quoniam hoc nondum certò cō-

peri,

peri, ideo Elemnia nomine, pharmacopolis cognito, eam descripturus sum. Est autem Elemnia, non gummi, sed resina densa & sicca, in grumos castanearum magnitudine concreta, foris inflauo sordida, intus flaua, maculis modice candicantibus distincta, et Thuris modo pinguis. Odore acris, uehemens, & Sandaraci similis, sed grauius & uehementius redolet, ueluti hodie uocata Colophonia. Saporem habet inter Thus, Colophoniam & Sandaracem medium. Eligito synceram, pinguem, flauam & translucidior.

DE COLOPHONIA. CAP. XCVIII.

COLOPHONIA quae nunc ita uocatur, pix est arida: colore in ruffo fulua, & translucida, cum grauitate et uehementia quadam odorata. Saporem amarum scula & subacris, magnam habens cum Elemnia resina, odore, sapore, & substantia similitudinem: quapropter si Elemnia Cedri est resina, haec sine dubio eiusdem arboris pix est: nam nostra Colophonia plurimum a ueterum Colophonia differt, siquidem quae apud ueteres sic appellatur, resina est liquida: quam uero hodie Colophoniam nominamus, arida pix est, a quibusdam Graeca pix uocata. Laudatur pitura, fulua atque omnino translucida.

DE LARIGNA RESINA. CAP. XCIX.

LARIGNA resinae Larice arbore emanat, est autem omnino liquida, consistentia oleo crassior, melle uero liquidior: colore flaua, aut uitrea: odore acris, suauis, atque aliquantulum grauis: gustu amara, acris & tenuis: probatissima quae ab intincto digito contumaciter & aequahter defluit, aliquantulum translucida, odoratissima atque purissima. In uitrea probatur clarissima & uitri instar lucem transmittens. Hanc hodie ubique fere per Hispaniam, Galliam, Italiam atque Germaniam Terebinthinam appellant, atque eadem etiam pro Terebinthina utuntur, magno in re errore. Nascitur copiosissime haec resina eiusque arbor in Germania, uidelicet in Silesia, Morauia, Transsylvania & Alpibus, unde in alias Europae nationes defertur.

DE LADANO. CAP. C.

LADANON neque resina neque gummi est, sed pinguedo quaedam roscida, Ladæ frondibus superficie tenuis insidens. Est autem Lada Cysto similis frutex: colligitur haec pinguedo duplici ratione, uidelicet casu & industria. Nam dum caprae frondes huius fruticis depascunt, barbis pinguedinem abstergunt, inhaerentemque uillis, domum saturae portant, dominis suis depectendam: hic collectionis modus casu deprehensus est. Ex industria autem Ladanum collecturi uillis oblitos funes, aut unes tantum per Ladæ frondes trahunt, itque sic inhaerentem pinguedinem depectunt, & in offas latiusculasque massas conformant, medicamentum quod Ladanum seu Laudanum uocatur constituentes. Tactu lentum & mollescens, in oleo dissolubile: colore cum huc affertur, ruffum, aut in purpura fuscum: sapore adstringens: odore ferum, uehemens, acre, & tamen suaue atque iucundum, nec ingrata suauiate caput olfactumque mulcens. Adulteratur calculis minutis, terra & arena, sed deprehenditur facile, pondere, duricia, nigricia atque odoris ignauia: nam syncero multo ponderosius est, neque digitis dum tractatur adeo adheret, neque mollescit: si cultro incidatur, terram & haenam ostendit, cultri que aciem hebetat, atque inter mastigandum dentes offendit. Syncerum uero nullo ex iis uiciis dedecoratur, sed dentibus cedit absque ulla eorum offensione. Eligito leuissimum, in sole diffuens & mollescens, inter digitos lentescens, usque adhaerens, colore ruffum, purum atque odoratissimum, cum per se tum prunis impositum. Nascitur in Lybia, Arabia et Cypro, unde ad nos affertur.

DE GUMMI. CAP. CI.

GUMMI quod Arabicum cognominatur, Crispinae spinæ modo aculeatae, siquas Lupini figura ferentis, contortique aspectus arboris in Arabia atque

Aegypto nascentis lachryma est, in grumos Auellanae Castaneae uel magnitudine concrefcens, frequenter etiam uermium aut lumbricorum contortorum figuram referens: colore uitreum, candidum, fuluum & pellucidum: gustu glutinosum, dulce, dentibus contumaciter adhærens, eosque glutinoso lentore coniunctos detinens, ut difficilimè distrahantur: aquam qua dissoluitur in lentam, sequacem liquidamque mucilaginem conuertens. Eligito purum, uitreum, translucidum aridumque.

DE TRAGACANTHO.

TRAGACANTHUM glutinosum est gummi, ex Hircinae spinæ radicibus collectum, oblongis, curuis, intortisque lachrymis, ueluti per cribrum aut rarum linteum expressis, constans colore candidum & pellucidum nitorem leuoremque habens: reperitur etiam flauescens, subruffum, & in fusco rubescens. Substantiam habet lentam, glutinosam, tritu difficilem, aquam qua dissoluitur, in densam, coagulata & tremulam mucilaginem, glutinis instar tenacem, conuertentem: sapore subamarum & mediocriter dulcem. Eligito candidissimum, purum, minimè sordidum, æqualiter translucens, & cuius minima portio maximam aquæ copiam coagulet. Affertur ad nos ex Asia.

DE LASERPICIO CAP. CII.

LASERPICIUM ferulaceæ cuiusdam herbæ densatus liquor est, in Lybia Media & Syria nascens, ex his, qui in Lybia prouenit, alibi natum odoris bonitate excedit. Verùm hic in Germaniam aduectus est nunquam. Illud autem Laserpicium quod in Syria ac Media gignitur, ad nos peruenit atque in alias Europæ nationes, Assæ foetida nomine. Scarificantur eius herbæ radices & caules: liquor è plagis destillat, & in guttas grumosas concrefcit, colore ruffus, flauus aut candidus: sapore acris, feruidus & subamarus: odore acerrimus & late spirans, uirosa grauitate Allii, Ceparum Porrique odorem superans, caput replens. Eligito candidioribus, flauis, tactu lentis, atque lucem mediocriter transmittentibus guttis constantem: purum, lentum, inter tractandum uiscosum, pondere leuiusculum, & nullis festucis sordidum. Adulteratur pluribus modis, plerumque tamen terra, arena & trito marmore, sed deprehenditur facile, duricia, ponderis magnitudine, habitu sordido, minime natiuam grumorum figuram referente, atque arena, marmore & terra dum resoluitur, ad fundum uasis descendentibus, ac si coletur in colo remanentibus. Resoluitur ad liquida medicamenta aqua, aut aceto, aut uino iniectum supra prunas:

DE SAGAPENO. CAP. CIII.

SAGAPENUM quod hodie Serapinum corrupto nomine appellatur, nascens in Syria atque uicinis ei regionibus ferulaceæ plantæ densatus liquor est, quemadmodum & Laserpicium, cui etiam colore, sapore & odore non est dissimilis, non tamen adeò magnum, sed mitius uirus redolet. Eligito syncerum, pellucidum, foris ruffis: intus autem cum frangitur flauis aut candicantibus guttis compactum, inter digitos si tractetur lentescens, & propemodum medium inter Laserpicium & Galbanum odorem habens. Affertur ad nos in hunc usque diem recens, syncerum ac minime adulteratum, quod in posterum quoque ut fiat, opto. Resoluitur quemadmodum Laserpicium.

DE GALBANO. CAP. CIIII.

GALBANUM prouenientis in Syria ferulaceæ plantæ Metopium appellata liquor est, grumis tam foris quam intus flauis aut candicantibus compactus: substantia mollis, pinguis, cum tractatur uiscosus & digitis adhærens: sapore amariusculus, mediocriter acris, odore grauis, caput suauiter implens & somnum concilians,

conciilians, plerumq; caulium suorum assulis mixtus. Eligito syncerum, purum, pingue, cum accenditur claram & cum impetu ardentem flammam nutriens, neq; nimis liquidum, neq; nimis aridum, sed mediocriter uiscosum, micis suis Thureas guttas imitans, colore maximè flauum, tale enim recens est. Resoluitur ut Laserpicium.

DE HAMMONIACO. CAP. CV.

HAMMONIACVM, seu gutta Hammoniaca, à ueteribus etiam Hammoniicum Thymima appellatum, nunc uerò corrupto nomine Armoniacum, ferulaceæ plantæ Agasyllus nominatæ, & in Lybiæ harenis, atq; circa Hamonis Iouis delubrum nascentis densatus liquor est, densis solidisq; grumis, in massas compactus Thuri non dissimilibus, foris flauis, ruffis, aut in fusco flauis, intus autem candidis aut subcandidis, nitidis & splendentibus. Odore ferè Galbanum pauco castoreo mixtum referens, gustu amarum. Eligito syncerum, minimè harenosum, omnino purum, maioribus grumis, foris flauis aut croceis, intus uerò candidioribus congestum, cum accenditur, claram flammam alens, & repentino ictu propter densitatem aridiorem in plures splendidas nitentesq; micas dissiliens, & cum manibus tractatur, cum lentore mollescens, quod huiusmodi fiterit Thrausma à Dioscoride uocatur, quæ uerò minoribus micis est, & arenis plena, ab eodem Phyrana dicitur. Affertur ad nos syncerum & ualde purum, omnibusq; bonitatis notis commendabile: nonnunquam tamè semine suo permixtum, quod latum duplexq; est, ueluti Anethi semen, sed maius. Resoluitur ad medicamenta quemadmodum Laserpicium.

DE OPOPANACE. CAP. CVI.

OPOPANAX, siue Opopanacum, ferulaceæ plantæ, Panaces Herculeum appellatæ densata lachryma, seu liquor est, piso æqualibus aut maioribus guttis in massas compactum. Massis, grumis, guttisq; eius foris croceus, uel ruffus in puniceo color est, intus uerò candidus aut flauescens. Substantiam habet pinguem inter digitos lentescentem, saporem amarum, mediocriter acrem & tenuem, Lygustico nostrati per omnia similem, uehementiorem tamen. Odorem quoq; remittit ueluti Lygusticum acrem, latè spirantem, cum grauitate aliqua caput implentem. Eligito croceo foris colore, intus candido, pingue & Galbani instar lentescens, purum, nullis caulium assulis mixtum, gustu uehementissimum, odoratissimum, maioribus grumis constans, atq; propius ad lacteum liquorè, dum resoluitur, accedens. Dissoluitur ad liquida medicamenta, quemadmodum Laserpicium, eiq; cognati liquores. Quod si aliquem ex prædictis liquorem ab immixtis ferulæ assulis aut surculis purgare uolueris, mediocriter contritum linteo præligato excipito, atq; in fictili suspendito, superinfuso quantum satis fecerit uino, aceto aut aqua, prout conducere aliquis horum liquorum uideatur: atq; paulatim calefieri supra fornacem finito, cum deinde in linteo liquidum factum fuerit, aut fieri cœperit, exprimito quod sincerum est, surculos uerò in linteolo remanentes abiicito. Purgatur etiam alia ratione, cum nodus ita suspenditur ut humorem non tangat, sed ut feruentis tantum humoris uapor per linteum penetrans liquorem emolliat, donec exprimi queat, quod calente adhuc eo fieri necesse est. Affertur ex Aphrica, Aegypto & minori Asia.

DE OPIO. CAP. CVII.

OPIVM nigri papaueris liquor est, ex scarificato eius uasculo emanans, colore primum lacteus & consistentia liquidus collectus flauescit atq; exiccatur, cum omnino desatus fuerit colorem acquirit ruffum, spadiceum aut fulcum, atq; in massas herbe sue foliis inuolutas conformatur. Odorem spirat acrem, grauem, & caput in soporem trahentem, ueluti tota ex qua colligitur herba, sed multo grauiorem. Saporem habet amarum, acrem, & linguam stupefacientem. Probatum syncerum, purum, in arido mollescens, in sole diffluens, colore quam maximè ruffum aut spadiceum.

ceum, cūm frangitur splendore quodam nitens, & qui faciliè dissoluitur, nec Cerae modo lentescit. Affertur ex Aegypto ad nos.

DE EUPHORBIO. CAP. CVIII.

EUPHORBIVM, Euphorbię nominatę plantę liquor est, cuius duo sunt genera. unū in æquales densatur guttas, magnitudine pisi, modicè cauernas: colore flauas & mediocriter lucem transmittentes. Alterum in excipulas sub plagis suspensas confluit, & in massam densatur: colore vitreum aut candicans. Primum affertur ad nos frequentius: utrumq; saporem habet omnium feruidissimum, non tamen è uestigio cūm gustatur agentem: sed paulatim feruescentem, palatum, fauces maxima acrimonia scarificantem, exurentē, & interdum integrum diem perferentē, si uel tantillū ex eo in ore dilutū deglutiat: naribus attractū idem præstat. In summa Tithymalli alicuius gustu qualitātē representat. Porro planta ex qua colligitur, aculeis cortice crassiusculo exētib; ceu uallo munita est, fructū parit in trifido foliulo, ternis utriculis coniunctū, Lathyridi similē, sed paulò minorē: semina utriculis singula clauduntur, colore foris flaua, intus autē candida ac pinguia: gustu liquore emulantia. Quapropter si quis accuratē hanc plantā consideret, inter Tithymalli species reponendā esse indicabit. Eligito grumos liquoris eius puros, cādidos, aut flauos & pellucidos: qui uerò plantę suę aculeis & fructibus permixtus est, reprobat, ideoq; tā spinas quām semina è liquore electa abiicito, cūm syncero uti destinaueris. Affertur ad nos ex Africa syncerū, rarissimè adulteratū. Adulteratur autem Gummi, aut Sarcocolla, & Tithymallorū liquore, sed faciliè dignoscitur. Gummi enim dulcedine & glutinoso lentore deprehenditur: Sarcocolla friabilis est, gustuq; amara: Tithymalli uerò liquor non ita in guttas magnas concreuit, sapore tamen similis ei est.

DE SCAMMONIO. CAP. CIX.

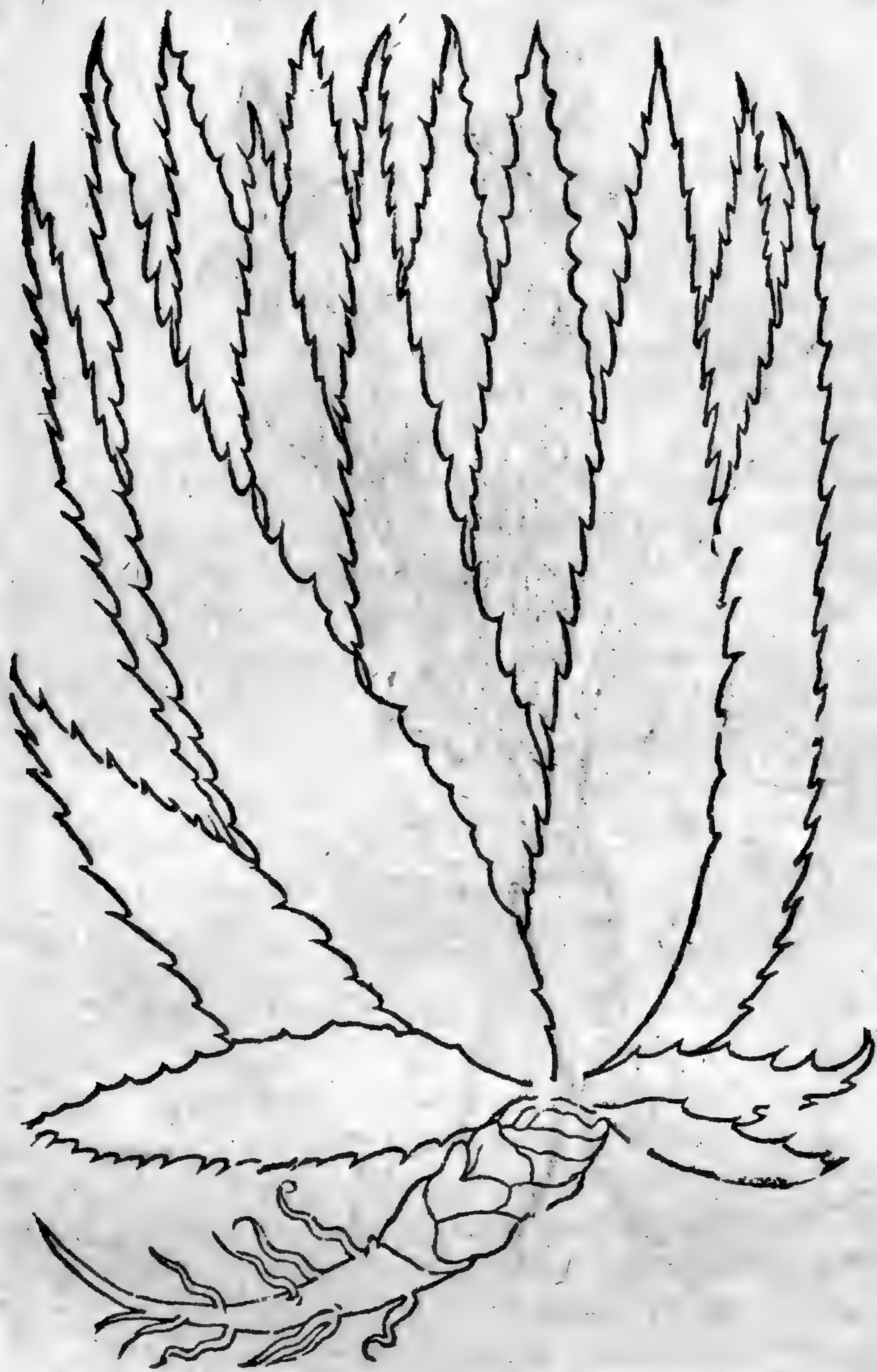
SCAMMONIVM, quod hodie Scammonęam appellant, Scammonęæ nominatę herbę liquor est, in excavatam eius radicem confluens, colore primū lacteus, & substantia liquidus: is aufertur, & densatus in massas confirmatur: cūm exaruit colorem acquirit fuscum, aut liuidum, aut cineraceum, aut fuluum: qui fuluus aut ruffus fuerit, pellucet: ceteri colores densis massis sunt, lucemq; non transmittant. Eligito rarum, spongię instar foraminosum, pondere leue, minimeq; densum aut ponderosum, colore cum frangitur fuluum, Taurini glutinis modo translucentem, mediocriter lentum, & tamen fragile, dissolutu facile, uenis tenuissimis distinctum: gustu leniter amarescens, paululūm acre tenuitate qualitatis, mediocriter saliuam eliciens, & cum linguę adfricatur, in candidissimum liquorem, lacti similem superficie se resoluens. Adulteratur Tithymallorum liquore, qui similiter ad linguam albescit, sed deprehenditur in gustu, fauces exurente & dolum prodente acrimonia. Syncerus autem fauces nequaquam scarificat, ut Tithymalli liquor, sed omnino Cyllampeli, hoc est, maioris Conuoluoli liquorem resipit, & similiter nauſeam gustatus affert, idq; non immeritò: est enim Scammonia cuius liquor est Scammonium, Cōuoluolo per omnia similis, quantū ad uiticulas, flores, lacteum liquorem & qualitates attinet: folia quoq; ab huius foliis parum discrepant: sunt enim ipsius foliis similia, sed pilosa, triangularia, atq; in alatę sagittę figuram redacta.

Scammonium.

DE ALOE. CAP. CX.

ALOE eiusdem nominis herbæ densatus succus est, quem Indi pellibus infu-
sum ad nos mittunt; eius tres hodie cognoscuntur differentiæ, ex eadem tamē
planta expressæ. Optima Succotrina appellatur, omnium purissima, quæ dum frigi-
da est, malleo percussa, in splendida nitidaq; fragmenta dissilit. Colore fulva, aut
ruffa & pellucida, inter tractandum mollescens, in sole diffluens, atque foris nitido
fuscoq; , aut nigro colore bonitatem suam intus latentem, abscondens & dissimu-
lans. Saporem habet amarum, adstringentem, aromaticum, aliquantulum tenuem
& oris halitum cōmendantem. Odorem autem aromaticū, & tamē grauem. Secun-
da Hepatica cognominatur, prædicto densior, aridior, iocininoris modo concreta.
Colore in citrino subruffa, & Succotrina minus pellucida. Odore & sapore Succo-
trinam æmulatur, grauius tamen olet, pauloq; amarior existit, magisq; adstringit.
Tertia Caballina uocatur, ueterinariis relinquenda, omnium ponderosissima, ari-
dissima, densissimaq;. Colore nigra, & minimē translucens, terra arenisq; plena, &
maius quā prædictæ uirus olens. Gustu amarissima & ualdē adstringens, & non
sine horribili qualitate aliqua palatum & stomachum afficiens. Eligito in quouis ge-
nere pinguisimā, purissimam, hyeme friabilē, æstate molliusculā, & in manibus leni-

tescentem, calculis, arenis ac terra carentem, tam gustu quam olfactu aromaticam amaritudinem resipientem, somnum odore conciliantem, & dissolutu facillimam. Afferitur ad nos ex India atque Arabia, per Syriam & Aegyptum. Herbam autem eius ex Hispania allatam, plantati, omnibus quibus a Dioscoride describitur notis respondentem, hyeme tamen obgelu eruenda est, & in tepido quodam loco suspendenda, nam in aere quoque suspena uiuit ac incrementum capit, cuius rei causa etiam amphibion appellatur: non enim in Arabia, Indiaque tantummodo prouenit, uerum etiam maritimis Apuliae & Hispaniae partibus, sed faciendo succo inutilis.

DE SACHARO. CAP. CXI.

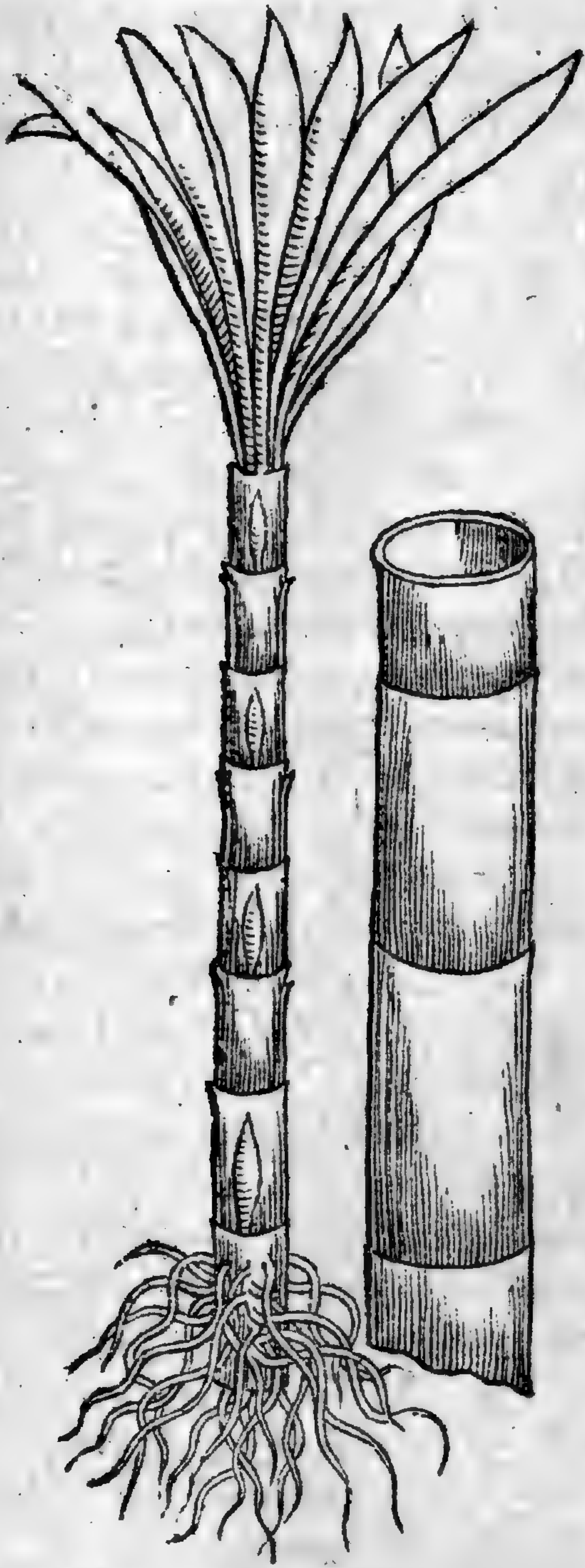
I
Natiuum.

SACHARVM quod hodie Zuccharum appellatur, melleae dulcedinis succus est, e singulari harundinis genere expressus, ad iustam consistentiam coctus, & in turbinatas metas densatus, colore & splendore niueus, aut in candido rubescens, cum aqua dissoluitur & rursus ad crassitudinem coquitur, mellis instar pinguis, & in longum ductilis, dulcedinis gratia & suauitate ipsum mel superans, cuius prima diuisio duplex est, natiuum enim alterum & facticium alterum. Natiuum liquor est, sponte ex harundinis suae oculis in geniculis germinantibus erumpens, principio liquidus, deinde cum sole excoquitur, pisco, fabae, aut auellanae aequalibus grumis, in salis friabilem naturam ac densitatem concrescens, colore interdum candidum, interdum etiam fuluum, & pellucidum: hoc antiquis medicis tantum Sachari atque salis Indi nomine cognitum fuit. Hodie uero non amplius affertur, sed eius in locum substitutum est, quod Candum aut candidum cognominatur, cuius mox fiet mentio. Facticium diuiditur in Pyramidale, Candum, Penidium. Pyramidale rursus in species plures, uidelicet Thomaeum, Melisium, Cannarium & Finale. Thomaeum a quodam Occidentalis Indiae loco, cui Sancti Thomae nomen est, cognominatur, ubi plurimum fit: hoc omnium pinguiissimum est, colore candidum aut in flauum uergens, frequenter etiam in mediis metis rufum, praesertim in summitate: quod in eo candidum est, praesertim foris, friatur facile: rufum uero propter lentam

II
Thomaeum.

tam

Sacharum.

tam pinguedinis densitatem frianti resistit, cū
resoluitur rufescit, & in despumando pluri-
mū spumæ excernit, cum rursus ad spissitudi-
nem coquitur, densitatem diu seruare nequit,
sed propter pinguitudinem melli cognatam
semper humescit. Saporem habet cum odore
aliquo pingui, cæteris quidem dulciorem, ma-
gisq̄ uiscosum, sed minus suauē. Adulteratur
spuma sua, intus pyramidibus admixta: dolus
fusco rubore detegitur. Eligito tactu facile,
pingue, densum, candidius, & quod non adeo
lentum & contumax fractu est, cū malleo per-
cutitur. Melisium similiter ut Thomæum ab
Indiæ occidentalis quodam loco cognomina-
tur, mediamq̄ habet inter Thomæum & Can-
narium substantiam, colorem & naturam: pu-
rius enim, nitidius, candidiusq̄ Thomæo exi-
stit, idem facile friatur, manibus mediocriter
propter pinguitudinem aliquam adheret fria-
ti farina. Probatum tam intus quàm foris candi-
dissimum: quod autem foris tantum candicat,
intus uerò subruffum est improbatum, nam ad-
ulteratur hoc quoq̄ spuma sua Pyramidibus
intus commixta. Cannarium nominatur ab
Insula Cannaria, inter Africam, Spagnollam
& Americam sita, ubi copiosissimum coqui-
tur: est hoc prædictis duobus generibus soli-
dus, multò candidius, splendidus, ac purius.
Saporem habet ualde dulcem & suauissimum.
Eligito undiq̄ niuis instar candidissimum, ari-
dissimum, minimè lentum aut pingue, sed mal-
leo percussum, in solidas partes dissiliens, dum
dentibus atteritur, cum strepitu quodam cre-

III
MelisiumIIII
Cannarium

pans, atq̄ si resoluatur ac despumetur, aqueam claritatem habens. Finale, siue Zuc-
charum Finis aut Fini à mercatoribus appellatum, nomen inuenit ab extrema & fi-
nem consecuta bonitate. Fit hoc è Cannario cū optimè despumatur & depuratur:
decoquitur deinde lento igne ad debitam consistentiam, postremò in dodrantales
Pyramides cœrulea charta inuolutas fingitur. Optimū quod candore, ariditate &
splendore etiam optimum Cannariū superauerit. Adulteratur Cannario in paruas
metas, seu Pyramides formato, sola metarū paruitate & chartæ colore: Finale men-
tiente dolum detegunt fragmenta, à Cannario nihil differentia. Candum ex quo
uis supradictorum genere fit, è Thomæo difficilè tamen: uerum è præstantiore, præ-
stantius & pulchrius. Resoluitur eorum quoddam, ac denuò ad iustam consisten-
tiam, certum modum non excedentem, tum ollis infunditur è rariore luto factis,
intus prius ligneis tenuibusq̄ hastulis, per transversum inuicem crucis modo cre-
bro dispositis, repletis, ita tamen uncia aut duorum digitorum interuallo, ab inuicē
ligna illa distētò. Fiunt hæc è recto fissiliq̄ ligno, quale est Abietis aut Piceastri. Re-
ponitur deinde feruens adhuc in calefacto æstuario, donec circa insertas hastulas
densatum, cuborum aut cocti Calchanti modo concreuerit, tum eximitur & in par-
tes ueluti longos racemos diuiditur. Saporem habet Cannario similem, ori indi-
tum sensim liquefcit, dentibus autem comminutum, crepitu uehementiore quàm
Cannarium obstrepit, quoniam omnium durissimam substantiam possidet. Proba-
tur quod in fuluo colore flauescit & pellucet, quòd q̄ in maiores cubos exæquatis

V
FinaleVI
Candum

VII
Melicalis
mus.

VIII
Penidiam.

splendidisq; lateribus, densatum fuerit. Laudatur atq; excellentissimum censeū omne Zaccharum, quod recens fuerit, atq; minimum spumæ ac sordium in despumando remiserit. Affertur quod iam descripsimus Zaccharum Pyramidale omne ex occidentis Insulis atq; regionibus, quas antea nominauimus, Antuerpian, clarissimum inferioris Germaniæ emporium: ubidemum interpolatur, ac Finale coquitur, atq; maxima Candi appellati copia. Affertur etiam à Venetiis terrestri per alpes itinere, non tantum Finale, uerum etiam aliæ eius differentiæ. Hæc sunt Zacchari genera quæ nobis mittuntur hæctenus, & quæ unâ cum nominibus suis in Germania cognoscuntur. Alibi autem natum ueluti in Creta, Cypro aut aliis regionibus, quibus differentiis dignoscatur, inquirendum. Nouisse autem oportet has generum differentias non plantæ diuersitate fieri, sed terræ ac locorum, in quibus nascitur, diuersa natura ac situ oriri: eadem enim est herba quæ hunc liquorem fundit, quantum ad figuram, attinet, qualis autem hæc sit: iam trademus. Herba est harundinei generis, ab uno radicis cespite plures ac proceras harundines, quas Cannas recentiores uocant, emittens, humanam proceritatem longitudine excedentes, pollice multo crassiores: ac interdum manum complentes, figura teretes, colore flauas, crebris geniculis ueluti Zozis, sextantis, quadrantis, aut trientis interuallo distantibus præcinctas. Folia è geniculis exeūt sursum erecta, figura harundinea, bicubitalia, ac frequenter etiam longiora, duobus digitis latiora, atq; palustri Tiphæ tam figura quam positu similia: ipsæ harundines fungosa intus medulla plene sunt, & melleæ dulcedinis succo turgent. Radicibus nititur crassis, geniculatis, obliquis, atq; per transversum se propagantibus, intus non minus quam Cannæ fungosa, dulci, succosaq; medulla grauidis, à quibus oculi aut germina ad consitionem auferuntur. Flores & semen eius quales sint mihi uidere nondum licuit, quapropter silentio ea præteribimus, donec aliquando utrunq; concedente Christo, oculata fide cognouero. Penidium uero Zaccharum ex Pyramidali fit, in micis confractio, per noctem in sufficienti aqua, donec resoluatur macerato, tum ad iustam & diligenter considerandam consistentiam lentis prunis, absq; despumatione coquendum, usque quo gutta eius frigidò marmorì instillata, seipsam contineat nec diffuat, aut donec frigidæ aquæ instillatum omnino densetur atq; indurescat, nec in ea inter instillandum dissoluatur: deinde super marmoream tabulam aut mensam optimè exactam, oleo quodam pinguiissimo superunctam, dum adhuc feruet effundendū, eiusq; diffuentes oræ & extremitates continuè in medium referendæ: cum autem propemodum Larignæ resinæ crassitudinem acquisiuerit, in unco parieti affixū, suspendendum, defluensq; sine intermissione ad uncum referendum, atq; celerrimè diducendum distrahendūq; est, donec candorem acquirat, tum ueluti in tenues funes torquendum & exiccandum: agenda hæc sunt in calido æstuario, manusq; Amylo conspergendæ. Eligito candidissimum, rarissimum, at leuissimum.

DE DROSOMELITE, id est, Manna.

CAP. CXII.

DRΟΣΟΜΕΛΙ, quod etiam Aëromeli à Græcis, ab Arabibus uero, Men, Siracost & Tereniabin, à Medicis autem recentioribus Manna appellatur: roscidum siue aëreum mel est, ut ipsa etiam Græca eius nomina indicant. Pandectarius tamen Tereniabin diuersum esse à Manna tradit, sed improprie, siquidem genere nihil differunt, utrumq; enim aërei mellis species existit. Est autem omne aëreum mel qualecunq; id fuerit succosus, optimusq; terræ uapor: æstate cum plures serenissimi dies fuerint, calore eleuatus, in aërem attractus, & ibidem in dulcem liquorem excoctus, qui postremo nocturno frigore coactus, ante diluculum, uice roris super arborum & fruticum folia decidit. Colorem & consistentiam eandem minime habens in omnibus regionibus: quod enim in calidioribus locis, ueluti Arabia ac Syria gignitur, in paruas, friabiles, candidasq; micas densatur: quod uero apud nos in Germania decidit, (decidit enim æstate serena sæpissimè) liquidum, flauumq; est, foliisq; ceu superinfusus aliquis Sirupus insidet, liquidum permanens, donec

ab

ab apibus & eius generis insectis absorptum auferatur. Gignitur etiam in Calabria, nostrati siccius, propter cœli temperaturam, nostri aëris temperamentum calore uincens. Hoc ab incolis colligitur, & ad medicinæ usum seruatur, diu tamen durare nequit: corrumpitur enim ac diffluit quauis humida aëris constitutione, ideoq; calido siccoq; loco repositum seruari debet. Eius due à pharmacopolis constituuntur differentiæ, Masticina & Granata, ab argumento cognominatæ. Granata manna minoribus granis aut grumulis constat. Masticina autem maioribus atque Mastichæ guttis propemodum æqualibus. Saporem habet ubicunq; genita, dulcissimum, aliquantulum Penidii instar lubricum & uiscosum. Eligito recentem, candidam, & anno minimè uetustiore, ultra id tempus inueterata ruffescit & fusca fit, atq; medicinæ inutilis redditur. Adulteratur quàm facillimè Zacharo penidio, graminis aliarumq; herbarum foliolis circumuoluto, & in paruas micæ formato, ut de cœlo cadentes, ac circa foliola densatas guttas, habitu suo mentiens, pro natiuo uendi possit: indicat fraudem durationis tempus: huiusmodi enim in annos plures seruat. Nouisse etiam oportet facticæ esse quæcunq; Senæ folia grumis suis amplectitur, nulla enim ex Arabia & Aegypto ad nos affertur Manna, nedum quæ super Senæ frondes in Aegypto prouenientis ceciderit: nam Sena in Europa nascens satiuæ est, & Manna super satiuas herbas parcius cadit, cum parua earum sit copia: in syluestres uerò frequentius se dimittit, quoniam largos campos occupent, recipiendo huic liquori capaciores.

DE CHINAE RADICE. CAP. CXIII.

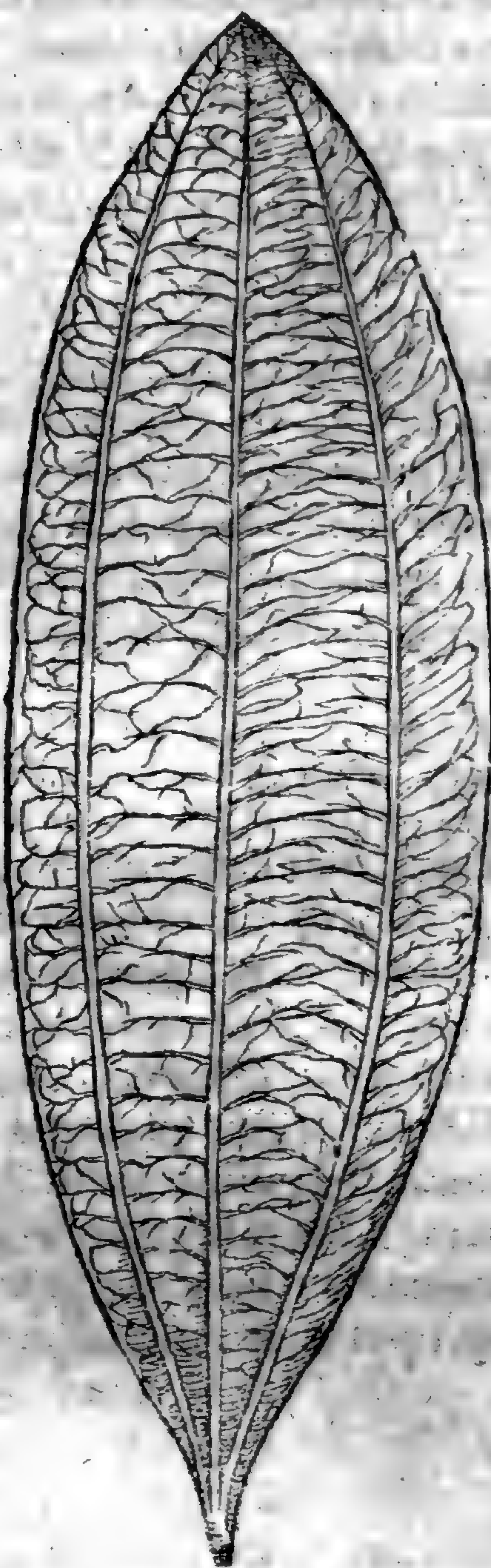
CHINAE A radix quam aliqui Chinam appellant, & Schinam pronunciant, à China occidentalis Indiæ regione nomē accepit, in qua copiosè nascitur. est autem tuberosa, inæqualis, media inter Tuber & Rhodiam radicem figura, magnitudine incerta, rarò tamen triente breuior: foris in cineraceo pallida, simulq; fusca, intus uerò candida, nigrisq; filis per longitudinem transeuntibus distincta: substantia tenera, fungosa, leuis & arida ueluti Galanga aut Rhodia radix: ea digitis confricata & auribus admota Pumicis aut Meliæ terræ instar, strepitum emittit. Saporem habet tenuem, subdulcem, & aliquantulum suauem. Odorè similiter tenuem, non iniucundum, & halitum inter masticandum commendantem. Utuntur indigenæ ea aduersus morbum Gallicum, decoctum ipsius propinantes. Affertur Antuerpiam.

FINIS LIBRI QVARTI ET VLTIMI

Aa

Folium ad cap. 52, lib. 4.

Eleagnus Cordl.

Caspari Collino Pharmacopœo

peritissimo Seduni apud Vallesios, Conradus Gesnerus S. D.

ACCIDIT errore quodam, ut pictor dum stirpes aliquot e meo pictarum stirpium thesauro pro his Cordi libris depingeret, has etiam numero quinque ad Cordi libros non pertinentes, in formis ligneis expresserit. quod ne frustra factum esset (nostrum enim stirpibus quod meditamus volumen, an cum eiusmodi aut aliter factis iconibus, olim Deo largiente edituri simus, nondum constituimus.) Cordi libris hic eas subiungere, & ad tuam humanitatem, optime & charissime mi Colline, mittere uolui. tu enim inter Pharmacopœos eruditione excellis, & meum in Stirpibus inuestigandis studium benigne iuuas, communicandis subinde ijs quæ in patria tua herbarum feracissima, non uulgaria tibi se offerunt. His igitur frueri interim, donec tandem nostrum etiam De Fontibus Helueticæ & Germanicæ medicatis, iam dudum in tuam gratiam inchoatum, & propter alias occupationes intermissum librum absoluero. Vale. Tiguri decimo Calend. Ianuarij, instantis anni M. D. LX.

DE TVLIPA TVRCARVM.

HOC Anno hæc natiuitate Domini M. D. LIX. initio Aprilis, Augusta, in horto magnifici uiri Ioannis Henrichi Heruuarti uidi herbam hinc exhibitam, ortam e semine quod Byzantio (uel ut alij, e Cappadocia) allatum erat. Florebat tunc temporis, flore uno pulcherrime rubente, magno, instar lili rubri, octonis condito folijs: quorum quatuor foris sunt, & totidem intus, odore suauissimo, leni, & subtili, qui breui euanescit. Color interius pallidus est aut subflauus: & stamina tanquam croci, in medio intercepta ceu geniculo, ipsa quoque octona, ex

quibus itidem alia exterius paulo sunt, alia interius. Calix nullus. Caulis est circiter pedem altus. Folia in eo quaterna albicant, crassiuscula, solida, duos palmos (id est digitos octo) longa, Orchæon ferè foliorum figura; modice recuruato margine; (non adeo quidem ut pictura præ se fert, quam antea expressam amicus quidam

Tulipa.

ad nos misit.) ex his tria inferiora maiuscula sunt: summum, paruulum. Maculae nullae dum erant, quas in adultioribus foliis apparere aiunt. Radicem non uidi: sed aiunt esse bulbosam instar hermodactyli ferè, uel porri forma & magnitudine. tertio anno florem producere. propagari de radice, bulbulo puto adnascente. semen nullum proferre, siue natura, siue nostri coeli culpa. Turcio uocabulo Tulipam uocant aliqui. Sed aliam herbam in Italia eruditi Turcico Tulipae nomine demonstrant, cuius picturam Ioan. Kentmannus nobis communicauit: ternis foliis, flore ceu lilii parui, luteo, bulbo ruffo, simili cepe. cuius semina olim Guilandinus Borusius ad me misit, lata, ruffa, similia seminibus lilii syluestris quod Martagon Itali uocant. ipse Satyrium triphyllum esse conuiciebat. & fortè nostra etiam hæc Tulipa, Satyrii species est, præsertim erythri uel erythraici, cum flore rubeat. Quòd autem semina non fert, uel regionis uicini accidere potest, uel quia species diuersa est. nam & Iridis species alia semine foecunda est, alia sterilis. Sunt ex Turcis (inquit Kentmannus) qui Tulipam dicunt nomen habere à flore, qui formam refert pileoli Dalmatici.

DE CHAMAECERASO MONTANA.

FRVTEX in alpisbus Claronæ, circa Fabarias thermas, alibiq; & apud nos etiam in Albio monte nascitur, cubitalis plerumq; aut parum supra. qui cerasa pulchra & rubra fert, ueris simillima, paulò minora, pediculo etiam simili: succo plena aquoso, subamaro, croceo per maturitatē, hoc est, in fine Septembris, locis frigidioribus: apud nos Augusto. prodeunt ea ex alarum cauis. semina insunt alba, lata, in singulis fructibus ferè sex septemue, aut plura, circa pediculum inter se coniuncta, amara. Fructus quidem gemelli uisuntur. Aspectus sanè cerasa uera mentitur, sed gustus ingratus ilico prodit. Hoc etiam peculiare habent, quòd punctis binis nigricantibus singuli hi fructus, tanquam ocellis aut pupillis notantur. Folia quoq; cerasi, (uel arbuti, sed non crenata) oblonga, in mucronē exeuntia, marginibus non serratis: sapore non certo quidem, sed ingrato: bina. Stipitis cortex albicat, ut fruticis illius quem **Beinhülgen** Germani uocant, (Dodoneus, ni fallor, Periclymeni speciem: nos Periclymenum rectum uel marem appellabimus:) cui sanè cognatus uideri potest, foliis & fructibus tanto maior, quanto stipite & ramis minor est, succo & sapore eodē, nescio an etiam seminibus. Florem quoq; nondū uidi. Medulla ligni alba est. Quòd si, ut suspicor, cognatus illi fuerit, Chamæpericlymenum appellabimus. Sed hoc a-

Chamæcerasus.

lias certius indagabitur: interea (si placet) Chamæcerasum nuncupemus: nam & montium nostrorum incolæ **Bergkriese** appellant, hoc est, Cerasa montana. In literis quidem, quod sciam, nulla hactenus eius memoria extitit: neq; usum eius ullum esse

esse puto, audiui quidem quatuor aut quinque cerasa deuorata, uomitum ciere: aliquando etiam aluum. Chamacerasus alia est cuius meminit Dioscorides ille, aut quisquis est, consarcinator libri Græci De morbis curandis per simplicium medica. à capite ad pedes, &c. capite, cxxiii his uerbis: Chamacerasus, herba (πρωα) exigua, circa filices nascens; eo tempore quo & arboris (nimirum cerasi) fructus maturefcit, duos aut tres fructus cerasi fructibus persimiles profert, ualde odoratos instar moschi. huius fasciculus cum radicibus, foliis & fructu, in uino decoctus ad tertias, certissimum est remedium ad sclerias, id est, duos tumores emolliendos. Sic ille. Quænam autem sit herba ista, fateor mihi non constare. dubitavi aliquando an hæc esset quæ fraga fert; quoniam & parua est herba, & fructu non dissimili cerasis, & locis quidem montanis (illic enim & circa filices quoque præcipue nascitur) non ante cerasa maturefcit: & fructus odore est suauissimo, præsertim altioribus locis: & ad remedia uaria herbae simul & fructus radicumque usus esse solet. & aliud eius Græcum nomen hæcenus nemo dixit, & ipsa quoque arbutus à Bithynis uidetur Chamacerasus dicta, ut inferius patebit. An uero duos tumores mollire aut discutere possit, affirmare non habeo. est quidem ei uis astrictoria, qua partes corroborat intus forisque, sed aperiendi quoque uim habet, (& per omnia ferè eandem quam pentaphyllum:) qua iecoris ac lienis obstructionibus summopere prodest: & urinum strenue ducit, sicut & renum calculos. Fructus quidem non proprie Moschum olere mihi uidetur: & arbutò quam ceraso similior: quare Chamacomarum potius quam Chamacerasum appellarem. nam & Plinius: Aliud (inquit) corpus est terrestribus fragis: aliud congeneri eorum unedoni, &c. xv. xxiii. A Nicolao Myrepsio mentio fit huius herbae corrupto nomine φράλι, in Martiati inagni compositione: ubi Fragulam quidam Latine nominarunt. Ab eodem χαμοκερασιας (sic enim habet manuscriptus codex quo Fuchsius usus est, ut noster iam citatus Dioscoridis codex χαμοκέρασιν,) radix nominatur, in Drosato lxxxii, ad iocinerosos, lienosos, &c. inscripto: ut proxime præcedente (ad iocinerosos) radix eius simpliciter. Fuchsius simpliciter cerasum humilem ab eo sic nominari putat, nec aliud addit. Recentior quidam Græcus innominatus, (cuius interpretationem super nomenclaturis simplicium medicamentorum, barbarè quidem prorsus & ineptè scriptam habeo) Cistum aliis nominibus Citharum, Oribithrum, & Chamacessarum (sic enim scribit, χαμακέραρον, non χαμαιέραρον) uocat: nos apud Dioscoridem Cistum aliter Citharum, aut Cissarum, dici legimus. Sed Cistus (opinor) nec fructum nec aliud ceraso simile habet. Dalechampi doctissimus Lugduni medicus Chamacerasum nominat arbusculam, quæ Arabicè Mahaleb dicatur. Aduerhitur (inquit) ex *Mahaleb* Syria, quamuis ubique per sepes istic (circa Lugdunum) nascatur, sed arbore humilior, fructu minus habito, nucleo & semine tenuiore ac graciliore. Folia rotundiora sunt: flos albus, ceraso similis. primus omnium uere prodit. fructus sigillatim pediculo suo adnexus, niger ubi maturuit, rotundus, ex amaro subdulcis. Sic ille: à quo etiam ramulum unum cum fructu suo accepi: quem depictum inter alias Cordi descriptionibus plantarum adiectas icones reperi. In Gallia passim nasci Bellonius mihi retulit, & inuenisse se etiam in monte illo Rhetorum, qui inter Curiam & Clauennam interiacet. Seminibus eius quæ odorata sunt uti Lugduni illos, qui Chirothecas odoribus imbuunt. Nascitur, si bene memini, inuenta aliquando mihi, copiose in monte proximo Vuesæ oppido (quod ad Riuarium lacum apud nos est) exeunti Curiam uersus ad sinistram, locis lapidosis. Et, ni fallor, in Vallelia quoque: ut conicio ex epistola tua, doctissime Colline, qua superiore Augusto ad me scribebas, inuenisse te fruticem satis altum, foliis ferè cerasi, cui etiã fructu (quamuis immaturo adhuc tibi uiso) respondere uideretur: & pediculis oblongis. Huius ramulum, & fructus, quanquam aridos, ut quamprimum unum cum aliis quas mihi promisisti rebus ad me mittas, cupio. Mahaleb (uel Mahalub, inquit Auicenna) eligendus est albi coloris, & purus. Calefacit in primo ordine, & modicè siccatur: abstergit, attenuat, resoluit, & mitigat dolores, præsertim ilium ac dorsi. cum aqua

Phillyrea.

multa hibitur utiliter in syncope. Prodest etiam aduersus coli morbum, & calculos renum ac uesicæ. Mahaleb (inquit Bellunenſis) eſt granum fructus, ſimile oſſi ceraſorum, notum in Syria, & commendatum contra calculos renum. Serapio Phillyream, Arabicè Mahaleb nominat: quam etiam Matthiolus pluchrè pictam exhibet: ſed fruticem à noſtro iam dicto ſiue Mahaleb (ut Datechampius & Bellonius mihi nominarunt) ſiue Chamæcerafo diuerſum. Plinius lib. xv. cap. xxv. cum ceraſorum diuerſa genera memorafſet, ſubdit: Sunt & Macedonica paruæ arboris, raroq; tria cubita excedentis, & minore etiãnum frutice Chamæceraſi. Tales & tantas (id eſt, urbanas quidem & propter fructum expetitas ceraſos, ſed nanas ac pumilas) hodie etiam aliqui in hortis alunt, ut Torgæ apud Miſenos Kreichius, ualdè humilem & fruticem potius quàm arborem. Zwergtrefe uocare licet Germanicè, ſicut & Malum nanam, Zwergöpfel appellant. Aſclepiades Myrleanus (ut refert Athenęus lib. ij. Chamæceſarum dictam, pumilam eſſe tradit, in Bithynorum agro frequentem, cuius radix non magna ſit, ut neque ipſa arbor, ſed par roſarum arbori, (ut uertit Natalis de Comitibus: Græcus codex noſter impreſſus habet, ἀλλὰ τῆς ἰσῶς; Natalis legit nimirum ἀλλὰ τῆς ῥοδωνίας ἰσῶς.) Bacca eius cætera omnia ceraſis cõſimiles ſunt; ſed copioſè ueſcentibus caput uini modo grauant, & dolores cient. Hæc quidem Athenæus de Mimæcyliſ, id eſt, unedone uel arbuti fructu intelligit, quorum & arbor huiusmodi ſit; & qui fructus plures ſeptenis ingeſſerit, capite grauatur. Apparet itaq; Chamæcerafoſ eſſe & dici diuerſas: quas diſtinguendi gratia, à nobis exhibitam, ſi libet, montanam cognominemus: eam cuius grana à Syris petuntur, Syriacam: quæ in hortis propter fructum edulem colitur, urbanam, Arbutum autem & herbam quæ fraga fert, uſitatis ſuis, non Chamæcerafoſi, nominibus, ad uitandam homonymiam, uſurpemus.

DE CHAMAESPILLO.

CHAMAESPILVM nomino hunc fruticem, quòd & ualdè humilis, & fructum ferens meſpilaceum, proueniat. Frutex eſt lignoſus, cubitalis, foliis ferè ocimi, ſubrotundis penè, parte ſupina in canis uel albicantibus & modicè lanuginofis, ferè inſipidis. Bacca in eo ſingulæ aut binæ dependent, elegantes aſpectu, cocci colore, magnitudine qua fructus polygonati: umbilico in quinque partes diſſectò, ut in generis Meſpilacei fructibus cum cæteris, tum Spinæ appendicis ſiue oxyacanthæ, cuius etiam ſaporem refert, hoc eſt, inſipidū. Caro intus ſiccior, colore ſubluteo: grana terna, parua ceu uinacea. Matureſcunt in initio Iulii, decimo enim huius menſis die maturas decerpi. Ramuli cortice ſubruffo uestiuntur: & minores ex eis uiminum inſtar lenti ſunt. Nascitur in montibus & collibus cum alibi non paſſim tamen, tum iuxta Badam noſtram in Legerio mōte, & alicubi in Albio noſtro. In Bernenſiũ agro **Wãlpi** uocant, ut audio: licebit etiam Zwergneſplen (id eſt, Meſpilum terreſtrè uel nanam appellare. Itali, ni fallor, Pyrum ceru. nam (uulgò Pero ceruino) nominant: ut ex ramulo quem doctiſſimus Aldrouandus ad me miſit, facile cõiicio: foliis ſubrotundis, ocimi, infernè albicantibus, mandenti ſubglutinofis: cortice ſubruffo: eſſi Bellonius cum apud me Chamæmeſpilum hanc uideret, ſimilem potius pyro ceruinæ, quàm eandem exiſtimabat. Nascitur & Itælorum Pyrus ceruina in alpibus: ramulo quem habeo cum foliis, nihil differt: fructū non uidi. Bellonius Chamæpyrum nominabat: mihi rectiùs Meſpilis adnumeranda uidetur. Idem alicubi in obſervationibus ſuis Gallicis hunc fruticem Gallicè Malancier appellat. Chamæpyri nomen non laudo ex Græco & Latino compoſitum. Chamæapion potius dixerim, quanquam & Apios uocatur herba, cuius radix ἀπιον, id eſt, Pyri ſimilitudinem habet.

CHA.

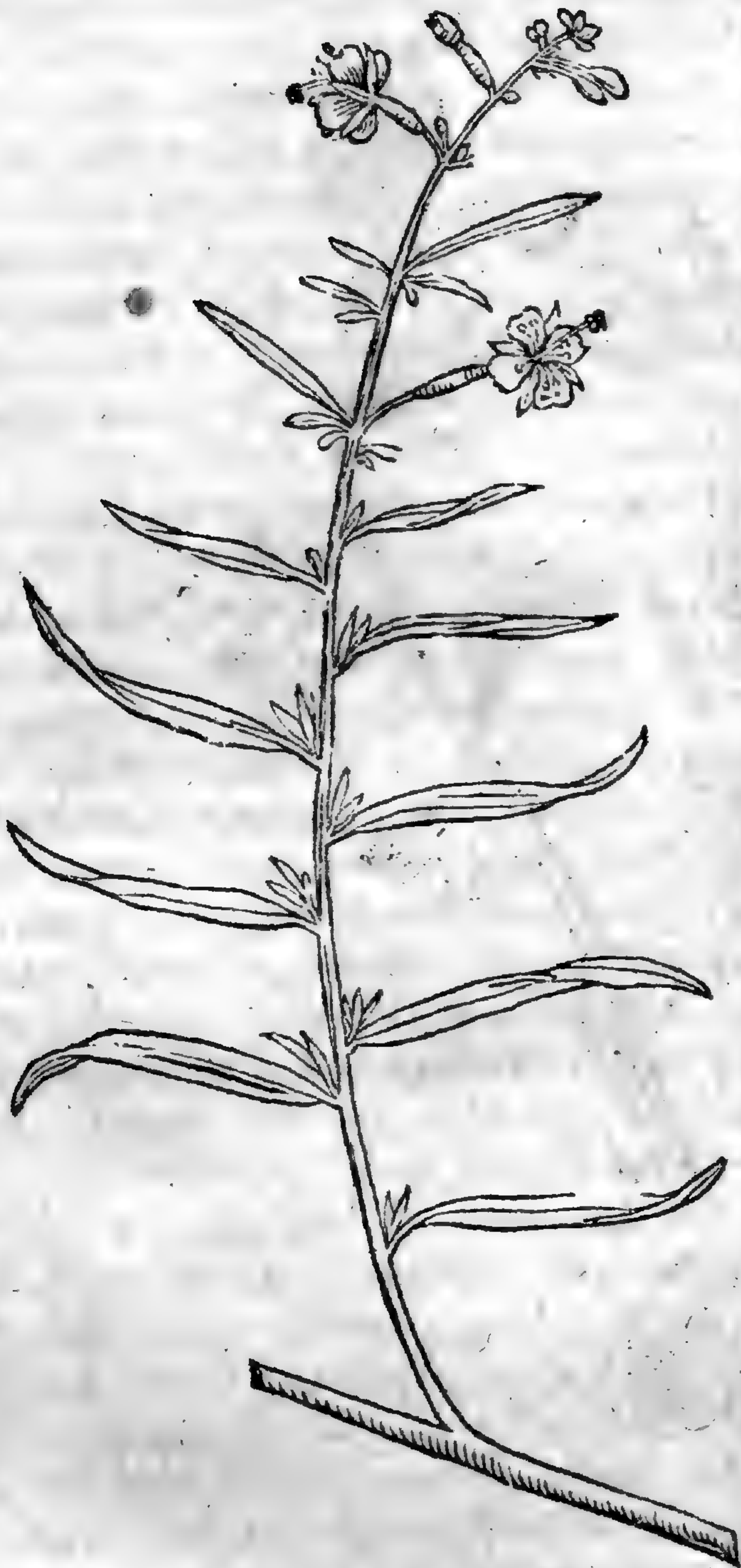

DE CHAMAENERIO.

CHAMAENERION uoco hanc plantā, quòd Nerion siue Rhododaph-
 nē aliquo modo æmuletur, foliis, floribus quòd ad sitū, & semine in siliquis la-
 nuginoso, &c. & natalibus, iuxta aquas. Veneni quidem, ut Nerion, nihil habere
 puto. Sed quoniam aliæ etiam species huic similes sunt, de omnibus aliquid affera-
 mus: merentur enim omnes sub genus unum referri, unoq; nomine cōmuni appel-
 lari, differentiis à magnitudine aut aliunde adiectis. Ruellius unam tantūm eius spe-
 ciem describit, quam Delphinium esse putat. Herbarii quidam (inquit) putant esse,
 quam Filium ante patrem supra diximus appellari, (atqui supra lib. 2. cap. 125. in Bellio flore al-
 terius herbe quam alij, Itali præsertim, eodem nomine Filium ante patrem, uel Antipatrem uocant, meminit, hic cō-
 fundit,) quòd siliquam & intus semen ante floris exitum ostendat, rectius si Partus an-
 te conceptum ab eis appellaretur. Iam audio aptius à teretis siliquulæ per extremū
 in expansum florem exeunte, Buccinariam quadam similitudine dici. (Dioscorides
 etiam Delphinium suum à Romanis Buccinum uocari tradit.) Surculis à radi-
 ce unapedalibus funditur, foliis paruis, tenuibus, intersectis, incuruis, longiuscu-
 la Delphinis effigie; flore uiolæ matronalis, subpurpureo; semine in ualuulis
 teretibus exiguo, milio (mihi non uidetur) non dissimili. Inuenitur frequens
 in asperis, & locis totius diei solem accipientibus. Hæc ille. Mihi magis incli-
 nat animus Delphinium esse consolidam regalem uulgò dictam, &c. Vide-
 tur autem Ruellius primam & uulgarem huius generis speciē tantūm obseruasse:

Chamenerion.

Antoniana

Epilobiū.

quæ à quibusdam, ut dictū est, Filius ante patrem uocatur: ab aliis (in Germania inferiori præsertim) Antoniana, uel sancti Antonii herba: ab eo nimirum quod Erysipelatis, quæ uulgò sancti Antonii ignem nominat, medeatur. At Romę herbam aliam sic nominari audio, quæ eruditis Plumbago Plinii uidetur, causticā, & ignis instar urentem, non extinguentem. Nostri Schoßtraut appellant, quoniā dolores eorumq; impetus in dentes, abigat, collo suspensa, ut creditur: aut fumo eius dum uritur ore excepto. Dodonæus inter Lysimachia describens, & species eius tres distinguens, Germanicè uocat Braun oder rot Weiderich/ non usitato, (ni fallor) sed propter aliquam cum Lysimachio similitudinem à se conficito nomine. Lysimachium quidem genere toto diuersum dixerim: & Dodonæus etiā, Lysimachium illud solū ex quatuor à se propositis iconibus, quod luteos flores habet, uerum esse, & quæ de eo tradunt auctores præstare posse putat. Mihi ubi uetera nomina non inuenio, aut dubito, noua potius excogitare certa ratione, quàm illis temerè abuti, placet. Appelletur igitur si libet Epilobium, $\epsilon\pi\lambda\omicron\beta\iota\omicron\nu$, uocabulo ex tribus composito: quoniam ion (id est, uiola seu flos eius, quæ Leucoio similem habet) $\epsilon\pi\lambda\omicron\beta\alpha$, id est, super siliqua nascitur, eiq; insidet, ita ut siliqua suo flore ceu præpiletur, sicut hasta uel hastile cur-

spide ferrea. Iam dictę herbę species altera reperitur, solo floris colore, quicādidus est, differens: rarior inuentu. Vtraq; iam dicta foliis & caule læuis est. Tertia species aliquantò maior, & leniter hirsutis foliis reperitur, infrequentior prima. Quarta maiori frutice nascitur, eoq; suauis odoris, sed leuissimi, cū reliquę omnes odore uacent: sed huius etiam forsā odor ille tenuis, non omni tempore sentitur, mihi quidem uehementer gratus. Siliquę quadrangulę sunt, non teretes: flos purpureus: caulis rotundus & ex parte puniceus, ut & anguli siliquarum. Radix quadrangula, tenuibus per interualla fibris capillata, dura et ferè lignosa. Sed ex his notis aliquę forsā etiam aliis speciebus conueniunt. Calidam esse iudico in medio secundi gradus, siccam in fine eiusdem uel initio terti: astringit enim euidenter, sed cum dulcedine quadam suauit: ac simul modicè abstergit, leui quadam ferè nitiosa facultate, ut diuersis eam constare partibus acuiribus appareat. Inferiores quidam Germani (Frisii præcipuè puto) hanc priuatim Schülmont appellant, nescio quæ etymologia, nisi fortè quasi Schelmund/ ut superiores Germani dicerent, quod ad crustas & ulcera oris, quibus os excoriari (Schelen dicunt nostri) uidetur, præcipuam uim habeat, in illo præsertim morbo & stomacacæ, quam accolæ quidam Oceani regionibus illis peculiarem, Schorbock appellant. Contra quod malum olim iisdem in regionibus Britannica utebantur, hodie non satis cognita. Easdem uires prædictis etiam speciebus esse conuicio: sed minus efficaces. Poculis imponere

ponere solent, qui stomachum accen timēt aut patiuntur. Hanc Lucas Ghinus Italus *Lychnis* Lychnidem existimabat. Hactenus memoratę huius generis species, singulis caulibus exiliunt. At quinta species, quam priuatim Chamænerion nuncupare libet, *Chamænerion* propter maiorem cum Nerio similitudinem, pluribus surgit caulibus; omnium maxima, nisi aquę inopia incrementum prohibeat, eius ramulum unum depictum exhibui. Vidi iuxta riuos & lætiore solo sæpe quatuor aut quinque cubitorum altam: circa sylvas & montes nascitur, foliis ferè Nerii. Aliqui apud nos priuatim *Seurtraut* appellant, id est, Ignariam: quod circa sylvas illic potissimum nascatur, ubi arę uacue ab igne quondam illic excitato relicte fuerint. In hortos translata diu uiuit, & æstate ferè tota à solstitio usque in autumnum particulatim floret. Calidior quam prædictæ uidetur, & minus aut nihil astrictionis habere. Quare non assentior illis qui *Lysimachii* speciem hanc esse suspicantur. Sexta & ultima species nihil à quinta differt, nisi quod undiquaque minor est, foliis angustioribus: rarior inuentu apud nos, aut fortè nulla. Non procul Verbano multa. Omnes loca aquosa amant: & aquam uel indicant præsentem, uel subesse pollicentur. Siliqua omnium in hoc genere à maturitate dehiscens, in quatuor partes distorquetur, & lanuginem quandam albam splendidamque ostendit. Hactenus sex Epilobii, si ita mecum nominare libet, differentias descripsi, ex quibus an ulla sit *Vincetoxicum* à Syluatico dictum, æstimandum est: sicut enim ille. *Vincetoxicum* (inquit) foliis è Persici, stipite subtili, qui tendit ad uiolaceum colorem; idemque *Antipharmacum* dicitur. *Vincetoxicum* Caulis ei longus unum aut alterum palmum, uires contra toxicum habet, & miscetur theriacę diatessaron in Antidotario Galeni. Scio quidem etiam alias herbas aliis Vincetoxici nomine uenire. Nascitur in alpibus frutex quidam cubitalis, aut paulò altior, odoratus, roseo flore, *Alp rosen*, foliis Oleę, interiori parte ruffi coloris cum fusco mixti, pinguis, &c. Hunc uir quidam eruditus in Italia ceu Chamænerion quoddam, Nerion Alpinum uocitat. Sed quanquam folia Nerio ferè similia habet, reliqua tamen forma naturæq; tota discrepat.

DE CONYZOIDE cœrulea.

CONYZOIDES à nobis appellatur hæc herba, donec uel antiquum ipsius nomen reuocetur, uel nouum aliquod commodius imponatur. Cognata uideatur Asteri Attico Fuchsi, quem Itali quidam uiri docti Amellum Vergilii interpretantur, nescio quam rectè. Conyzis aliquo modo similis est foliis, flore & pappis. Ab Hier. Trago describitur libro primo, capite quadragesimo nono, cum Astore Attico Fuchsi, & aliis duabus herbis, nomine Tinctorii floris imposito, quoniam tinctores alicubi unius ex quatuor istis floribus utantur. Fuchsius hoc nomine Genistę speciem quandam apellauit, nos incertis uagis & homonymis uocabulis abstinēbimus. Ex iis quas Tragus describit, duę tantum aut tres priores, cognatę inuicem uidentur herbę, & *Konuzoidis* uocari posse: adiecta singulis aliqua à colore aut aliunde differentia: nos hic exhibitam cœruleam cognominamus, à colore floris subcœruleo. Germanicè alicubi *Schartenkraut* appellatur, sicut & alię duę Trago descriptę species: quod foliorum margines (in ea præsertim specie opinor, quę flores luteos fert) figura & acie falcem quodammodo referant: alicubi etiam herbis aliis communi nomine *Heidisch Wundkraut*. Omnes calidi & sicci temperamenti sunt, lutea minus calida, cœrulea magis, Fuchsi Aster inter utranque: ita ut hanc in secundo gradu calefacere, luteam in fine primi, cœruleam in principio tertii dixerim: quantum nunc meminisse possum ex eo quod sæpius singulas gustando iudicauim. Siccandi quidem gradus non tam facilè est gustu discernere: neque enim tam citò tamque euidenter siccandi uis in linguam agit ut calefaciendi. Omnes tamen gradu secundo siccare mihi uidentur. Ergo Conyzoides cœrulea caule exili singulari, rotundo, striato, inferius rubicundo, hirsuto, pedali plerumque. Folia Oleę ferè sunt, cir-

Dentelaria quibusdam.

ea radicem latiora, duodecim aut plu-
ra, que caule etiam prognato durant,
(quod in plerisque aliis herbis non fit
quo non observato icones Matthioli
aliquoties non probè expressæ sunt.)
Eadem hirsuta sunt, oblonga, angu-
sta, acria, sapore non nihil ad pyrethrum
accedente. Cauli sine petiolis hærent
per intervalla, alternis singula ab
imò ad summum. Supra dimidium
caulem ramuli ex initiis foliorum ceu
alarum caulis exoriuntur breves: &
flores sustinent, singulos, binos aut
ternos, subcœruleos, multis minutis
staminibus constantes, in medio fe-
rè cauos, sed lanugine pallida pappo-
rum instar refertos. Flos totus mox
in pappos soluitur, citius opinor quàm
ullus alius. *θερεζιφουρα* dixeris, nam
alius est *ηριζιφουρα*. Floret Iulio mense,
asperis, siccis & apricis locis, ut circa
sylvas, & in muris urbis nostræ, ad
fossam cervis dicatam.

FINIS.

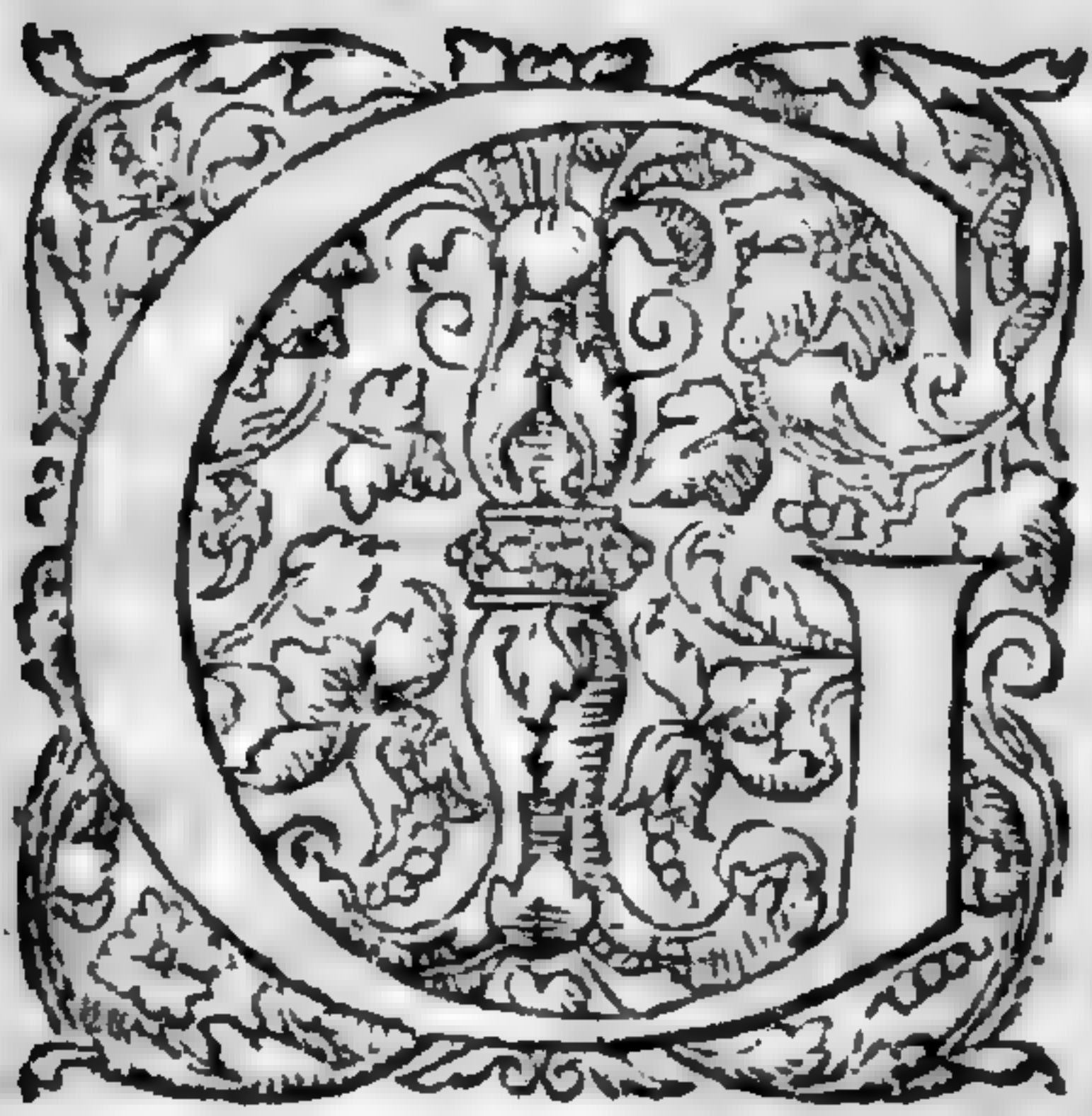
SYLVA

SYLVA OBSERVATIONUM

uariarum Valerij Cordi,

QUAS INTER PEREGRINANDUM breuissimè notauit, primum de rebus fossilibus, ut lapidibus, metallis, &c. deinde etiam plantis.

CL. V. IOANNI PLACOTOMO DOCTORI MEDICO, ERVADITIONE & artis usu præstantissimo, Conradus Gesnerus Medicus. S. D.

RATIAE ALIQUIS FRUCTVS, GRATITVDINIS argumentum, ad eum à quo exiit primum, ut reuertatur, par est. id quod elegantie studio antiquitas tribus gratiarum simulacris scite propositis, ita ut una daret auersa: ex reliquis duabus inter se aduersis, una acciperet, altera redderet, quanquam non expectati & auersa, nobis insinuauit. Hoc mihi mecum animo uolenti, uir ornatissime, omnes serè Valerij Cordi, quæ hoc uolumine comprehenduntur lucubrationes, in tuum unius nomen inscribi, & ad te unum redire, postulare uidebantur. Quoniam tu & in Dioscoridis libros annotationes, & quatuor illos quibus omne genus stirpes describuntur ipsius Cordi manu perscriptos: & hæcæ observationes rerum nature uariarum, pro summo & benignissimo candore tuo, mittere ad me non dedignatus es, & ut publicæ utilitatis ergo euulgarentur, hortatus. Rursus cum in optimis & doctissimis quibusque uiris (quorum uel præcipuis te adnumero) non singulas uirtutes, sed arcto complures inter se iunctas uinculo esse considero: uirum te ut eruditum, candidum, & humanum, ita liberalem quoque & ueracem esse, hoc est, promptum ad communicandum, non res modò, sed etiam honorem & gloriam & à uana ambitione alienum, facile mihi persuadeo. Eruditionem tuam libelli abs te editi loquuntur, quorum aliquos magna cum uoluptate, & non sine fructu perlegi: ac in dies magno iudicio, summaque diligentia conditam à te Pharmacopœiam expecto: cuius lectione frui si mihi licuerit, eoque quidem nomine felicior me arbitror. Candorem tuum, *negi rò inuicè doro*, hi libri tam promptè mecum communicati ostendunt. Itaque iudicabam te in laudis ex horum librorum editione participationem, facile quosuis bonos & eruditos uiros, illos præsertim, qui & ipsi aliqua Cordi scripta, uel tecum, ut Ralla honorandus ille senex Pharmacopola Lypsiæ: uel mecum, ut nobilis ille Norbergæ medicus Hieronymus Heroldus, impertiti fuissent. Quamobrem & illis & alijs quibusdam egregijs uiris diuersos huius uoluminis libros nuncupauit, alijs alios: Heroldo autem quatuor illos, quibus uariæ plantæ describuntur: quos ab eodem primò acceperam. Ralla, in Dioscoridem Annotationes, quòd ab illo primò eas ad te peruenisse existimarem. Merebatur quidem C. V. Ge. Aemylus, Theologus insignis, & affinitate tibi coniunctus, ut aliqua huius uoluminis pars in ipsius nomen inscriberetur: quoniam tibi hæc edituro, quæcunq; à Cordo olim acceperat, emendata, & breuissimis scholijs illustrata permisit. Sed reuerentia tantè uiri, sacrarum & humanarum literarum cognitione præstantis, qui in maiora & grauiora studia nunc totus incumbit (quorum comparatione rerum naturalium notitia omnis puerile quiddam est) id audendi animum mihi excussit.

Accipe igitur doctissime & charissime mi Placotome partem aliquam debiti mei, aut si mauis depositi reddendi, Syluam hanc Observationum uariarum Cordi tui, hilari & serena fronte: in qua & authoris memoriam colas, & Gesneri erga te obseruantiam, gratitudinem, ac tui amorem agnoscas. Non autem dubito, quin optimum et huius & omnium Cordi librorum patronum te sis declaraturus, qui ipsius amicitia olim familiariter usus es, et Dioscoridis libros ipsum enarrantem audisti. Seruabis autem hoc ueluti pignus debiti maioris, quo præstantiæ tuæ, tum propter enumeratas iam causas, tum alia quedam non uulgaria in me beneficia tua, obligatum me profiteor. Est enim etià nunc inter *uicinia* mea, eritque dum uiuam, series illa Succini Prutenici globulorum, quorum aliquot animalculis infectis (quæ liquidum adhuc nimirum inuoluerat uiua) rari & spectabiles sunt, eoque chariores mihi, quòd etiam Plinius Succini hoc nomine naturam sit admiratus. Sunt & Succini orientalis globuli duo, carissima munera tua, candore & perspicuitate crystalli: Quod tantæ authoritatis est, sicuti scribis, ut reginis Portugallie dotem impleat, & pro suauissimo precioque suffitu Vlysiæ uratur: cuius in literis nulla hæctenus, quòd sciam, memoria fuit. Sunt denique lapides metallici, qui circa Islebiam eruuntur, admirando nature artificio, squamosis piscium formis, æreo penè colore, insignes: è quibus etiam constari audio. Pro his omnibus ut perpetuò memorem gratumque animum tibi seruabo, ita quanquam in remotissima Germaniæ ora, Dantisci (quæ clarissima Prusiæ ciuitas & nobilè emporium est) degentem, nunquam non amare & uenerari pergam. Vale. Tiguri Heluetiorum, idibus Decembris. Anno salutis.

M. D. LIX.

B b ij

VENA siue terra aluminosa est ad Brambecum pagum in ripa Albis dextra, quinque ferè infra Vuittembergam miliaribus. habet etiam aliquid de Misy ac Calchantho.

Pyrites ibidem in eadem uena est, friabilis ac impurus.

Aluminosa terra candida lubricaque est in cuniculis Dauidis Hatzkerodi ad Hercyniam Saxoniae.

Pyrites multiplex ibidem est, uidelicet solidus & friabilis.

Aerugo ibidem in cuniculis fit destillante per solidum pyritem aqua. friabilis uerò Pyrites minimum aut nihil æruginis gignit, sed plus Calchanthi ac Aluminis.

Bituminosa terra leuis, arida, & quæ nunquam lutum fit, etiam imbris maximis, & quæ accensa ardet carbonum modo, donec in cinerem soluatur tota, odore dum ardet Bituminis sulphuri mixti, Halæ Saxoniae est, sub ipsa urbe, maxime autem in fossa uersus meridiem.

Bituminacei carbones sunt propè Cunhardem, ubi etiam bituminosa æris & argenti uena est.

Salsa terra est circa Seburgum undiq; ad salsum lacum: lacum alioquin dulcem inficiens.

Salsus ille lacus omni septennio turbatur: in medio enim eius abyssus est, emittens ceu usti bituminis & sulphuris foetorem, quo totus inficitur lacus, adeò ut pisces in eo moriantur, quotiescunq; turbatus fuerit.

Salsa terra salisq; campi sunt circa Langebeugen lacum, cuius aqua è falso fluit lacu: item Salzemundæ, id est, ad Salsam Mundam pagum ad sextum ab Hala Saxoniae lapidem.

Bitumen subd durum effoditur in agro Brunswicensi, campestri loco.

Bitumen liquidum olei modo fluidum ibidem confluit in excavatas foueas, quo rustici utuntur ad lucernarum lumina, & ungendos curruum axes.

Cœrulei uenæ propè Bituminis huius scaturigines sunt.

Dactyli Idæi subflauii ac pellucidi ibidem effodiuntur è glareoso solo, quos rustici uocant *Aluestein*.

Fons qui Hildesheimii sulphureum limum emittit, ante sedecim annos primum fluere cœpit, post bellum, quod contra Hildesheimianos gessit princeps Henricus Brunswicensis dux, nunc exul.

Terra candida, lubrica, & splendens effoditur ex montanis Hercyniae campis: qua dealbant rustici parietes circa Haselnfelde oppidum ac Breytensteinum pagum. Agyrtæ eam pro Bolo uendunt albo, fortè non malè.

Aes purissimum, quod suum est, reperitur circa Vuimelrodum pagum ad tertium à Mansfelda lapidem: admodum ductile est.

Cœruleum ibidem pulcherrimum, æris uenæ adnatum inuenitur.

Chryfocolla etiam pulcherrimè uirens eidem inest uenæ.

Gypsi excellentissimi uariæ sunt species inter Northusium & Stolbergum.

Salsus tractus est circa Atram oppidum non longè à Franckenhufio.

Sal fit Scheningii in ducatu Brunswicensi ad uigelimum quartum à Brunswico lapidem.

Sal fit in Salzdalheim pago ad quartum à Brunswico lapidem, uersus meridiem.

Sal fit in Solta pago prope Bodenburgum pagum, ad quartum ab Hildesheimia lapidem.

Lapis Alabastriti similis sub arce Vuolfenbuttel inuenitur.

Lapis specularis inter Brunswicum & Vuolfenbuttel circa Stederburgum cœnobium effoditur.

OMNIA QVAE SEQUUNTUR VIDI ET COGNOVI PRIMUM
 in peregrinatione Anni M. D. XLII. post natum Christum, [Sunt autem
 Observationes primium de rebus uarijs fossilibus, lapidibus, me-
 tallis, &c. deinde etiam de plantis]

IASPIDIS uiridis fragmentum, cuius uena per saxum ferebatur non longe à
 Rochlicio oppido Misniae uersus septentrionem.

Chalcedoniam appellatam gemmā uersicoloribus lineis sinuosam ibidem, pau-
 lō tamen plus ad septentrionem, iuxta Betulletum.

Marmor planum, mensarium, subcinericeum, fuscis maculis, ueluti cornicum ue-
 stigijs distinctum. Rochlicii in radice montis inuenitur, uena dilatata.

Iaspis spadiceus inuenitur copiosē in agro Aldēburgensi in Misnia, quo rudi ad
 huc publicæ uiae sternuntur.

Iasponyx gemma constat spadiceo Iaspide & candicante Chalcedonia seu onyx
 che. inuenitur Aldenburgi in Misnia.

Onyx simplex & uulgaris reperitur ibidem humano ungui colore similis.

Sarda, id est, Corneola, siue Carneola, eadem est fortassis quæ Sarcites apud Plin-
 nium, reperitur Aldeburgi in Misnia.

Sardonyx quæ constat Sarda carneola, & Chalcedonia uulgari, inuenitur in Al-
 denburgensi agro.

Turchoides gemmæ uirides inueniuntur in Silesia Goltbergi, & Strigæ,
 &c.

Zinstein/ ueluti plumbarius lapis per quarzum, id est, Silicē metallicum disper-
 sus, Marienbergi.

Hematites fissilis, uena amplissima inuenitur Marienbergi: ut xx aut x minarū
 pondere lapides decutiantur.

Zinstein/Elein wie Körner von Kübsamen/ lauantur in Theodoro oppido
 propè Vallem D. Ioachimi, appellaturq; Seyffenzin.

Vena Stanni, hoc est, Bisemuti pura & impura eruitur copiosē circa uallem Di-
 ui Ioachimi.

Stannum purissimum, id est, quod iam suum est, effoditur ibidem in ualle Diui
 Ioachimi.

Hæmatites niger turritus, stalacticus & erinacei modo aculeatus, effoditur circa
 uallem Diui Ioachimi.

Lignum carbonis modo nigrum, aridum ac leue effoditur in iisdem montibus
 quadraginta orgyiarum profunditate.

Lapides oblongi, candicantes, fissiles, ossea substantia, atq; etiam aspectu ossibus
 simili, ibidem ē montibus eruntur.

Magnes lapis ualenter ferrum attrahens effoditur inter Snebergum & Annæ-
 bergum in ualle diui Ioachimi & Irberstorffi.

Magnes ueluti squamatim in tessellas fissilis, uisus mihi est Nurenbergæ apud
 D. D. H. S. colore cœruleus.

Magnes ultramarinus in cœruleo fuscus, uisus est mihi Nurenbergæ apud Ol-
 dingerum.

Lutum seu Creta figulina in solidissimas in terra usta testas, effoditur inter Ther-
 mas Caroli quarti & Schlackenuerdam oppidum propè Lessauium pagum, quo ar-
 gumento apparet quondam eum tractum arsisse sponte propter latens in terra sul-
 phur, aut bitumen, aut utrumq;: nam terra & agri circumiacentes similitudinem ha-
 bent luti ē fornace fracta sumpti.

Ferrariilapides grādes eodē loco effodiuntur, colore nigri, fuligine obsiti, et ueluti

ulti: qui etiam incendii naturalis uestigium atq; argumentum existunt.

Rubrica ruffa in assulas fissilis, ualde pinguis ac floridi coloris effoditur inter eundem pagum & Caroli quarti Thermas.

Rubrica uersicolor, uarii coloris, uidelicet candidi, flauo, lutei, cinerei, puniceiq;, effoditur ex eodem loco in torrente quodam.

Saxa dura ualde & lineis cinericeis conuoluta effodiuntur propè Suartzbergum oppidum inter Snebergum & uallem diui Ioachimi.

Ferrariæ sunt inter idem Suartzbergum atq; uallem diui Ioachimi: ibidem globi ferrei hac ætate fiunt.

Saxum durum magnas rupes faciens, est circa Thermas Caroli quarti & propè Elnbogen oppidum, candidis ueluti tessellis immixtis uarium.

Acidula est propè Thermas Caroli quarti, sapida quidem, sed aliquo modo diluta.

Acidulæ aquæ sunt inter Culmam, Acutum & Aegeram, austeri uini sapore.

Acidula semper turbida & in altum multis locis ebulliens, nō tamen effluens, tactu frigida, haustu aues enecans, est in prato inter Acidulas & Culmam propè pagum quendam solo lutofo & cauernoso: eadem strepit feruentis modo: appellatur Germanis, *Das dolle wasser*/id est, stolidi aqua.

Acidulæ aliæ non procul sunt ab hac stulta aqua ad duo uel tria millia passuum uersus occasum hybernum, in loco uliginoso, muscoso ac palustri: eæ similiter feruentis modo grandes ueluti globos euomunt, nusquam tamen est fontis uel lacunæ labro effluunt. Strepitus & mugitus earum auditur ad quingentesimum passum aut longius tranquillo tempore, haustu fertur non tantum iumenta, feras, pecudes & aues, uerum etiam homines enecare, gustari tamen sine periculo potest. Appellatur autem hæc aqua ab indigenis *Das wütende wasser*.

Acidulæ aliæ non procul sunt ab arce & uico Kunigspergo in eodem tractu locis pluribus.

Acidulæ dilutæ sunt ad suburbium septentrionale Aegeræ.

Acidulæ aliæ sunt Bulemeuti iuxta ferrarias fodinas, quæ celebres ibi sunt.

Acidulæ saluberrimæ sunt in Sueuiæ Vuirtenbergensis finibus orientalibus, ad quas hominum egrorum turbe confluunt, in calefactis, ueluti Thermis felici successu lauantes.

Acidulæ sapidissimæ sunt propè Frideburgū in finibus Hessiæ & Vuederauiæ, in prato quodam.

Acidularum acidi saporis causa est ferrarius lapis, qui rubiginosa qualitate fontes uicinos & contiguos sua medicata ui inficit: nam ubicunq; eæ sunt, iuxta latent aut apparent ferrariæ uenæ, lapides & saxa: quod ne obliuiscaris, uide.

Ferrariæ celebres sunt circa Bulemeutum & uicino tractu.

Ferrariæ aliæ sunt nobiles non procul ab oppido quod uocatur *Kemmet* & uicinis locis.

Ferrariæ diuites sunt circa Blechum pagum, ad quintum à Nurenberga lapidem.

Ferrariarum omnium largissimæ & ditissimæ sunt Ambergi in Bauarica, in iis hæmatites niger pulcherrimus ferrum optimum fundit.

Ochra itidem rubiginosa, quam uocant *Leber erz*/copiosè ibidem effoditur, quæ optimum remittit ferrum.

Rubrica dura, hæmatitis modo ferri splendorem præ se ferens, nascitur in ferrariis Ambergi.

Fons quidam largus tanto impetu eructans aquas, ut etiam iniecta grandia saxa respuat est propè Kunigsteinum arcem & oppidum, non longè ab Albi fluuiio, in Misniæ finibus.

Thermæ Caroli quarti sitæ sunt duobus à ualle Ioachimica Germanicis miliaribus, uno à Schlaccenuuerda, uno à Schlaccenuualde, & uno ab Elnbogio. Sūt autem

autem in ualle ad Dopelam amnem, in medio fluuio atq; utraq; eius ripa magnè cum sonitu eructantes. Vbi effluunt aut oriuntur lixiuii modo ruffum colorem habent propter lapides. Sunt autè lixiuii propemodum diluti atq; urinq; à nitro nimium; sapore, neq; salem, neq; sulphur, neq; bitumen, neq; alumen, quæ quidem ullo sensu aut ratione percipi queant, habentes.

Lapides & saxa Thermæ eæ intra terram faciunt diuersos: alius candidissimus est: alius roseo conspersus est rubore, alius roseū habet ruborē lacteo colori permixtum, flauet alius. Omnes duri sunt mediocriter, Zonis præcincti, & Calcarii. & calx quæ ex candidioribus solidisq; coquitur, melius in aëre & humidis locis durat.

Lapides cum prædictis nascuntur porosi, fauacei, lutei aut pallidi & friabiles in puluerem, ex quibus calx coquitur quæ melius igni resistit. Hac extruuntur camini, fornaces, &c.

Lapides alii gignuntur iis locis quibus Thermæ defluunt, aspectu racemosi, tuberosi & tunicis constantes, colore partim flauo, partim ruffi: partim etiam in stirias diuersi coloris concrescunt, in Thermis uerò quæ sub arce sunt, stiria & lapides candidissimi coloris gignuntur.

Saxum aliud ex Thermis ibi genitum est cinericeum in fusco, durum atq; marmorosum infra oppidum uersus sinistram, ad ipsum amnem.

Saxum ibidem est eminens in cinereo candidum, multis tenuibus tunicis constans, hoc si diu cremetur ac deinde teratur, atq; tritum uitro aqua repleto iniiciatur, adeò incalescit, & tanto feruore aquam accendit, ut teneri manibus uix queat: rededitq; aquam gustu acerrimam, causticam & corrodentem, si cuti imponatur.

Aphronitrum è cauernoso saxo ibidem in specu nascitur, quouis alio acrius & tenuius: gigniturq; intra oppidum sub arce, ubi prædicti calcarii eruuntur lapides.

Thermæ istæ calidæ ualdè lauantium corpora nō exulcerant, etiã si multis diebus lauent: cōtrà frigidiores aut tepidæ altera aut tertia aut etiã prima die exulcerant.

Eædem, annis Dopelæ uadum in oppido totum lapidè obdixerunt.

Lichen nascitur in iisdem Thermis ad lapides è Thermarum undis natos, gustu ferè Thermarum: quæ præsens est aduersus impetigines remedium: acrior enim est quam ea quæ dulcium aquarum aspergine in saxis prouenit.

Thermæ Mattiacæ, hoc est, *Wißbaden* / sitæ sunt in Mattiacis pratensi loco, uno miliari Germanico uersus septentrionem & occasum æstium à Moguntia co urbe, Carolinarum modo largæ: eiusdem saporis, magis tamen salsa, citius Carolinis lauantium uires resoluentes.

Lapidem hæ faciunt qua fluunt, quemadmodum Carolinæ, eiusdè coloris, sed non ita copiosum: non enim usq; adeò terrestrem consistentiam habent.

Sal in plateis quibus fluunt serenis diebus terra enascitur, circa marginè fluentis usq; de gignitur, cōsistentia tenuis, colore candidus, gustu salis ueri, sed paulò tenuiori.

Lapis Calcarius etiam undiq; est circa has Thermas in montibus & circa oppidum undiquaq;: qui constat totus ueluti minutis oblongis conchis.

Thermæ Vuirtembergenses quas uocant *das Wildbad* / sitæ sunt in Sueuia Vuirtembergensi ad tertium à Tubinga, ad secundum ab Herrenbergo, ad primum à Kalha miliari, natura Carolinis similes.

Lapis Calcarius etiam hoc loco inuenitur.

Thermæ factitiæ sunt propè Tubingam, circiter mille passus ab urbe uersus meridiam, in *Steinmacher tal* ad sinistram Steinmachiam torrentem ascendendo: eæ nulla qualitate uidentur mihi à uulgari quapiam fontana aqua differre: nam diligenter gustauit & considerauit, sed superstitiosa fide his se credunt infirmi. Appellantur autem *Das Bläsi bad*.

Thermæ in eadem Sueuia Vuirtembergensi sunt similiter igne calefaciendæ propè Aro oppidum quod distat à Tubinga uersus ortum tribus miliaribus Sueuicis, & uno à Nurtinga oppido, uidentur & hæ nihil, aut tantillum, à fontana unda uulgari dulci differre. Appellantur autem *das Sewbad*.

LICVS non exiguus annis Vindelitiæ, Augustam Vindelicorum præterfluens, semper est turbidus, & ueluti in cinericeo candidus, eius rei causa est quod

cum impetu perlutosū ac albicans solū fertur præceps, et quòd in alpibus supra Campo dunū semper sint niues, quæ liquecentes limum candicantē deferūt: serenis autē diebus brumalibus & frigidissimo gelu concretæ sunt, nec liquecunt, nec cum limo deferūtur niues: inuectus antea in alueum limus eluitur, & cum nullus in eluti uicē delabitur, contigit Lycum clarissimum fieri: nam istæ alpes etiam media æstate niue albennt plerisq; locis.

Lynum ostrya arboris, *Hagenbüch*/ id est, *Haynbüchen* mutatum est in durissimam siliceamq; cotem iuxta Francofortum ad Mœnum amnem, & in Vuirtembergensi Sueuia.

Lapis Aëtites Plinii, dilatatus quadrangulari figura, obtusis angulis, è sabulo lutoq; ferrugineis concretus, Francoforti ad Mœnum in Pharmacopolio Iohannis Merlingeri. Hic fortasse est ea Aëtitis species, quam Plinius Aethiopicum uocat.

Aëtites lapis globosus, grandis, pilæ minoris magnitudine, absolutæ rotunditatis, foris candidus æqualisq; superficiei: substantia intus, cum frangitur, omnino silicea, ad ictum ignē elidente, in medio habet cavitatem rotundam, proportionē toti lapidi respondentem. in qua globus est candidissimus: friabili & ualdē sicante luto, aridissimoq; constante, qui intus ut plurimū uacillat, si lapis integer concutitur. Attulit hunc Anshelmus rhizotomus è Gargano Apuliæ monte: hic aliquando foris cinereus est.

Aëtites huic similis aspectu colore, materia & luto, sed concretionē geminus: ex eodem monte ab Anshelmo rhizotomo Nurenbergam allatus.

Aëtites grandis, globosus, superficiei inæquali, cauernis & anfractibus peruius, harena sabuloq; in cauernis resonantibus, intus etiam lutum impurū harenosumq; continens, allatus est ex eodem monte ab Anshelmo rhizotomo.

Lapides conchoides calcarii diuersæ figuræ, inueniuntur non longè à Tumpachio oppido, qua itur uersus Aurspachium oppidum.

Lapis ruffus minui ac hæmatitis colore, est copiosus magnusq; inter Tumpachium & Aurspachium oppida: est autem substantiæ hæmatitinæ & ferruginæ.

Lapis ferrugineus, imò saxum, in maxima qualitate est ibidem, colore ruffius, nec ita floridi coloris.

Lapis Ostracites, ostracis, adunco ueluti rostro, colore cinericeus, tunicis compactus ueluti Ostrea in Vuirtembergensi Sueuia inter Hechingam oppidum & montes orientales in radice montium.

Dactyli Idæi lapides in eodem inueniuntur Sueuiæ loco, ubi ostracis.

Ochra lapidosa & crustacea inuenitur iisdem in Sueuia locis, quibus ostracis & Dactyli Idæi lapides.

Gypsum copiosum candidumq; effoditur in Vuirtembergensi Sueuia, iuxta Tübingam & Herrenbergum oppida.

Lapis Armenus uel eius uenæ reperiuntur in finibus Vuirtembergensis Sueuiæ uersus meridiem & occasum hyemalem in montibus.

Cœruleum pulchrum Armeno lapidi & Chryfocollæ uenis permixtum, reperitur in iisdem Armeni lapidis uenis in Sueuia.

Marmor mensarium candidum, quo in Germania mensæ fiunt, uenam habet dilatatam in montibus, ita ut in latissimas mensas duum digitorum crassitudine suis commissuris diuidantur marmorea saxa.

Marmoris eiusdem alia species in paruas ueluti tegulas fissilis, quibus etiam pro tegulis utuntur in Bauaria Kelheimi, Ratisbonæ & alibi: cæditur utrunq; genus inter Ratisbonam & Kelheimum paulò infra Kelheimum ipsum.

Marmor purpureum maculosum in spadiceo, est in montibus circa Salisburgum: quantilibet cædendis molibus sufficiunt lapidicinæ. Ex hoc defunctorum monumenta & columnæ fiunt Augustæ & alibi.

Marmor Salisburgense aliud omnium ferè colorum mirabili aspectus gratia Augustæ uidetur in quibusdam structuris: aliaq; multa eius genera in templis.

Marmor aliud pulcherrimum, *ist anzusehen wie ein hüpsche gemalte landschafft*/conspicitur Augustæ Vindelicorum in sacello Fuccherorum.

Marmor candidum ueluti siliceum reperitur in montanis circa Egeram urbem, ex quo sepulchrorum lapides.

Marmorosum saxum, coloris liuidi, *gestalt wie grosse vngeschlachte holzspalten*/circa Egeram in montibus, ex quo ponticuli & lithostrota.

Marmorosum saxum prædicto materia & aspectu simile, colore in flauo candidum & spadiceum, in montibus inter Egeram & Kemmetam urbes.

Marmor calcarium in candido liuidum aut cinereum, eruitur circa Rebicium oppidum inter Egeram & Kemmetam.

Lateres Augustæ & Nurenbergæ fiunt ex luto & abiigni ligni scobe, simul in lateres ductis & coctis. exustæ scobes relinquunt cauernulas, ideoq; pumicibus raritate & leuitate similes sunt hi lateres: ex quibus camini & intestini parietes extruuntur.

Lapis (aut Saxum) Calcarius latitudine fissili, mensario marmori similis, inuenitur in montibus Fichtelbergi: materia est calcū, hoc est, amiantus crustaceus, breuius squamis: ideoq; in igne non exurit, cum factæ ex eo mensæ poliuntur, superficies maculis ueluti argenteis ac plumbeis nitet. Vidi Nurenbergæ apud Leonhardum pharmacopolam confractam mensam.

Lutum citrinum floridi coloris, tenerimum, pinguisimum, in metallis Annæbergi inuētum, appellatur à metallicis *Ein gelber Seyffengang*: quoniam saponi simile est.

Lutum eiusdem substantiæ subfuscum eodem loco effossum, uocatur *ein schwarzer Seyffengang*/ à metallicis.

Creta nigra minimis pyritidis mixta atomis, gustu salis & Chalcanti, effoditur supra Saluedam Turingiæ urbem, qua utuntur tingendis ædificiorum trabibus.

Creta nigra iam dictæ colore gustuq; similis, asperior tamen duriorq; effoditur Hildesheimi inter urbem & Marienburgum castellum, iuxta pumilionum antrū in profundo.

Creta nigra, optima, lenis, facile lineas remittens, gustu subacris, effoditur in inferiori Germania, in agro Aquisgranensi, qua architecti & pictores utuntur. affertur uenalis Francofortum ad Nundinas.

Pumex cædidus, leuis & rarus, Siculoq; aut Melino aut Africano similis, effoditur in montibus nō longè à Cōfluentia urbe, in Rheni & Moselle cōfluentibus sita.

Minium grandibus cæditur è uena glebis colore penè purpureum, merum nihilq; aliud continens: confractum argenti uiui guttas ostendit. uidi Nurenbergæ apud D. D. Hyeronimum Schallerum.

Glimmer res est metallica, plumbeo ferè colore, sed splendidissima, effoditur in montibus Fichtelbergi.

Rubrica lapidis Hematitidis modo splendens in liuido cum madescit, Nurenbergæ.

Aes quod iam sum est purissimum inuenitur in Morauia finibus, in metallis quibus præest *Wolff Schelle*/frater Doctoris.

Lapis molochites uocatus, colore est uiridissimus, substantia & materia Chryso[†]collæ. cum frangitur, dissilit, ferè ad modum uitreæ massæ, aspectu etiam [†]uiridæ *Viridi Smaltæ* smathæ similis est. inuenitur in alpibus, non longè ab Oeniponte.

Vena quædam gemmea, dilatata ab una parte, amethysti, ceu politis cubis & angulosis turbinibus constans: ab altera parte autem est Arabici lapidis peculiare quoddam genus, durum, candidum, in poliendo ebur splendore & candore superas: inuenitur & hæc in Athesina regione in alpibus quemadmodum molochites.

Chalcanti uena in candido pallida, duo habens, uidelicet alumen & Chalcantum uiride in cœruleo: Schemnicii.

Alumen fœtibile candidum, lene, subpingue tactu, in capillamēta amianti instar diuisibile: gustu uehementissimè adstringens, affertur à Schemnicio.

Sulphur quod duriusculum Sandarachæ colore in guttas oblongas concretum, elicitur è uena quadam metallica. Nurenbergæ uidi.

Sulphur quod suum est, citrini coloris syncerissimum, propemodum pellucidū, inuenitur in quibusdam Germaniæ metallis ad Bohemiam.

Bitumen nigrum durum, simile carbonibus bituminosis, hoc est, fossilibus, inuenitur in alpibus Heluetiorum.

Bitumen nigrum durum inuenitur in tractu qui est inter Egeram, Kulmam altam, Falkenauium & Elenbogium: copiosissimum autem non longè à Falkenauio in colle quodam qua itur à Falkenauio ad Sattelampagum: optimum uerò circa Sattelam & in ipso pago, aspectu crustaceum, leue, accensum flagrat & copiosum remittit uaporem.

Tractus qui est inter Culmam altam seu acutam, & Elenbogium olim arsisse uidentur: quia in utraq; ripa Egeræ adusta est terra, & facta similis terræ fornacum adustæ: præterea terra ipsa partim in lateres cremata est propter spontanei incendii uehementiam. huiusmodi autem lateres reperiuntur inter Falkenauium & Culmam altam.

Bitumnis ueluti exusti cineres inueniuntur inter Elenbogen, & Falkenauium, Culmam & Egeram urbem.

Radices arborum in ipsa terra in carbones crematæ & redactæ, eruuntur inter Falkenauium & Sattelampagum.

Terra purpurea cum aliquo Indici colore, inuenitur imbribus detecta magnis inter Elenbogium & Sattelampagum, quæ & ipsa incendii uestigium est.

Bitumen illud quod circa Falkenauium & Sattelam eruitur partim pyritosum est, partim synceri pyritis ærei frustra continet, partim etiam eo caret.

Ea loca pastorum ignibus accenduntur non contemnendo uicinorum periculo.

Ciuitas Iuhonum, ut Cornelius Tacitus refert, grauiter afflictæ & propemodum deleta est huiusmodi incendio, & igne sponte è terra ædito. Fuit autem ciuitas Iuhonum fortassis hoc loco: aut, quod potius credo, in eo tractu ubi Zuuickauia (quam Cygneam uocant aliqui) sita est: nam quantum ex Tacito colligi potest, Hermundurorum ea fuit ciuitas. Tractus autem Zuuickauianus non rarò sponte exardescit, adeò ut saxa liquefactariuorum instar liqui uitri defluant, quale fuit hoc incendium quod ante quadraginta annos, pagos, uillas, non satis tuta etiam urbe uastauit.

Achates sanguineis uenis in se conuolutus & flauis: lineis maculisq; uariis, Nurenbergæ apud Gemmarios.

Gammehu oyychis placodis species est: inuenitur in Vuesterichia.

Achates alius cinereis ac liuidis in cœruleo uenis conuolutus, Nurenbergæ.

Achates uulgaris fabæ magnitudine è Gallia allatus.

Achates mineaceis maculis, lacteo & luteo corpori immixtis, Nurenbergæ:

Onyx pulcherrima, grandis, & lata, ouata figura, colore cœruleo, lacteo, & spadicæo nigroq; crustatis uaria, imaginem speculi instar reddens.

Halmyrax nitri species est, qua canescunt siccatae camporum conualles, ut Plinius ait, in Media. Gignitur etiam apud nos circa Berneburgum, & Stasphurtum ac propè Vuarmsdorffium.

Terra nitrosa est Berneburgi, etiam ad tres cubitos effossis scrobibus.

Terra falsa est Stasfurti, ideoq; sale canescunt siccitatibus fossarum margines.

Lacus falsi sunt ibidem: in quibus nascitur anthyllis. quidam adeò falsam habent

habent miriam ut nihil gignant.

Frutex parvus, Ericę similis, minor tamen, nascitur inter Caroli quarti Thermas, Elenbögen & Falkenauum.

Fruticulus exiguus, humi prostratus, iunceis uiridibusq; uirgulis: foliis myrtinis, duris, acuminatis, perennibusq; floribus papilionaceis ferè, diuerso colore, uidelicet albo, flauo & rubente: extimum quidem albet, proximum flauet, intimum rubet. Nascitur in syluis montanis circa Egeram, in Bauaria & Vindelicia.

Orifella Musci quoddam genus est, incauum, ramosum, quod ex Italia afferitur.

Muscus quidam, Crispę lactucę similis, minor, & per ambitus leniter aculeatus, cęspite latiusculo diffusus, nascitur in Tædacea sylua, inter Suetachium & Lauffam.

Fungus grandis, pylę instar rotundus, foris pallenti cortice, intus candida, succosa dulciq; carne constans, non in puluerem transiens, sed hyemis iniuria, Peponum exemplo, putrescens: nascitur uerè in eadem sylua ex meris arenis.

Ramulus ueluti è lentisco deterptus, foliis utrinq; ex interuallo dispositis, crebro geminatis, in exortu sibi inuicem respondentibus. Nurenbergæ apud D. D. Schaller.

Absinthium Seriphium, exilibus ramulis, colore in spadiceo nigricantibus, semine tenui, paleaceo, ac totis furculis adnascente, leniter amaro, cum tenuitate euidenti, ibidem, apud eundem.

Herba foliis Pyrethri, caule cubitali, flore, folliculo & semine Scrophulariæ: in horto Ollingeri, ea uenenata est, & ex Austria allata.

Crethamum † marinum, foliis portulacę syluestris, oblongioribus similiter pinguibus in horto eiusdem.

Cyclaminus orbiculata radice: foliis inter Cucumim & Bechion mediis, non tamen hirsutis, rubentibus & albicantibus maculis, Autumno floret: æstatis initio paucis spectatur foliis. Nurenbergæ in horto eiusdem.

Cyclaminus globosus, id est, globosa radice, foliis prædicti, similiterq; maculosis, rotundioribus tamen, flore inter puniceum & purpureum medio, autumno exeunte. Nurenbergæ in horto D. D. Schalleri.

Calaminthe tenuifolia, ualde odorata, perennis, tenuibus foliis: ibidem.

Coton herba lanigera, caule duro, tereti, alis brachiato rubenti, subhirsuto: foliis uirgineis, Althęæ modo breui lanugine hirtis: floribus luteis, rosea figura, intus lanuginosis & purpureis partim folliculi Cotonæi amplitudine, triplici aut quadruplici commissura dehiscens: & semina habens ciceris quantitate, intus Cinereis sparsa punctis, candida multaq; lana inuoluta: ibidem.

Genista iunceis uirgis, nescq; non angulosis, sed teretibus: ibidem descripti.

Trifolia arbor, flore in singulis pediculis numeroso, siliquis longis, semine fœnogræci. Francofurti in horto ciuis cuiusdam.

Lepidium maius sponte nascitur Spirę ad uetusta monumenta, in ruderibus Templi B. Germani extra urbem.

Rubea syluestris uera nascitur sponte ibidem in sepibus, satiuę per omnia similis, multo tamen maiore radice.

Hyacinthus diphyllos Fuchsii, floribus candidis, nascitur Tubingæ in syluulis iuxta diphylum purpureum.

Calaminthe † quędam, Ocimi ferè foliis, hirsutis, caulibus cubitalibus, semine ex interuallo in raris & semicirculum equantibus uerticillis: nascitur inter Tubingam & Nuringam.

Tilia grandis ueris medio, aut paulo ante, iulos ferens longos colore flauos: nascitur propè Nuringam oppidum in pago.

Herba hederaceis aut cucumeraceis foliis, hirsutis: caule cubitum excedente: radice multifida, lenta, perenni, sapore raphani aliquo: Nascitur in montibus Sueuię supra Auo oppidum.

†
Crithmüs.

†
Clinopodium quorundam scilicet.

†
Lunaria Græca foreste.

Ruta quædam syluestris foliis Rutæ minoribus, coluteæ modo geminatis coliculis, cum erumpunt tenuibus, multis, rubentibus, colore in corymbis dependentibus: luteo semine in corniculis, oblonga radice, crassa, rimosa, flaua, perenni, firma, &c. Saporem folia Rutæ habent. Nascitur in alpibus Vuirtembergensis Sueuiæ.

Hyacinthus minor globosis, concauis, purpureis, deorsum nutantibus & gibbosam comam constituentibus floribus, in caule dodrante breuiori: foliis Porro multò minoribus, radice bulbosa: floret post ueris initium. Nascitur copiosissimè in alpium Sueuitarum planis pratis, in Hestia & Vuederauia.

Hyacinthus minor, candidus, proximo similis, maior paulò. Nascitur iisdem locis, sed parcius.

Herba foliis Narcissi, caule dodrantali, flore in lateralibus pediculis candido, stellato aut cruciformi, odorato: radice bulbosa. Nurenbergæ in horto Ollingeri.

Lilium syluestre, quod aliqui falsò Asphodelum uocant, uidi flore candido, cum aliàs rubescat, in horto Ollingeri.

Cucumis recto caule, fructu Melonis aut Peponis parui. Nurenbergæ in horto ciuis, &c.

Herba caule cubitali, foliis spinosis, capitulis acanaceis, floribus Scabiosæ: in montibus Sueuiæ Vuirtembergensis.

Thlaspi quoddam minutum multis ab una radice ramulis, flore candido, numeroso: ibidem in montibus altissimis.

Helleborus candidus, plantaginis foliis, n̄sçq̄ uenosis & liratis: in montibus alpibusq̄ inter Sueuiam & Constantiam, auff der Hart vnd Bar, non longè à Danubii exortu.

Lycoctonum aconitum purpureo flore: ibidem sponte nascitur in opacis syluis.

Lycoctonum cœruleis floribus: ibidem nascitur, utrumq̄ aliàs in hortis colitur.

Mentastrum ualdè odoratum ut Hedyosmus, in montibus auff der Bar iuxta pagos, ibidem.

Mentastrum uulgari simile, sed pulchrius odoratiusq̄ multò, non longè ab Vlma urbe prope fossas humidas * in pratis.

Hippion, id est, Viola equina, Leucoio æquales flores habet in quadrantali coliculo, cœruleos, pulcherrimos, profundo colore. Nascitur in pratis inter Vlmam & Augustam.

Maiele, coronarii puniceiq̄ sunt flores, in dodrantalis teretisq̄ caulis summo, folia ad perennem radicem fert oblonga, inferius candicantia. Nascitur opacis campis in Vindelicia.

Thymelæa minor, tenuibus foliis, floribus in corymbo puniceis. Nascitur in Vindelicia circa Augustam, &c. descripsi eam partim.

Herba foliis latiusculis, acuminatis, stellatim in terra alternatimq̄ stratis: radice fibrata, coliculo quincūciali, tenero, unico: in summo flore purpureo, Violaceo, apicem acutum habente. Nascitur in Vindelicia inter Augustam et Licum amnem in campis.

Ophioglosson, quam alibi descripsi, copiosè nascitur in mōtanis Sueuiæ campis.

Lunaria copiosè etiā prouenit in montibus, nō ita herbosis, collibus & tumulis, folio uno pingui, quadrantali aut sextantali ab uno coliculo exeunte, Polypodij diuisura. In summitate racemosum quiddā est radice diuisa, tenui, fibrata, perēni, &c.

Draco herba acetaria, saporis feruidi tenuisq̄, caulibus cubito procerioribus ramosis, foliis oblongis, Lino aut Hyssopo maioribus, semine flore q̄ minuto, radice crassiuscula, multifida, intorta, perenni, & multa emittente germina. Colitur in hortis Augustæ Vindelicorum, & Nurenbergæ expetitur lautioribus hominibus ad acetaria, &c.

Iris Illyrica nostrati est simillima: differt tantū odore, sapore et floris colore, quem candidissimum habet & non purpureum. Colitur Nurenbergæ in hortis.

Herba Irinis foliis, longioribus multò, radice fibrata, Ollingero ex Italia pro Iril-
de Illyrica missa.

Xyris minor, seu spatula foetida minor, maiori similis est; differt quantitate minore, radice scabriore & fusciore, atq; semine duriore. Nascitur in campis & secus fossas inter Oppenheim & Moguntiacum ad Rhenum fluvium.

Herba cicutæ foliis & odore: radice crassa, nigra, perenni, semine in umbellis
† caro crassiore, quo in quibusdā Gallie & Italiae locis malè pro Ligustico utuntur, [†]quam Caru
ibidem prouenit ubi Xyris minor. uel Carui.

Caryophylli Indici minores, caule statim à terra ramo sissimo à uerè florent usque ad hyemem, foliis multò minoribus, ibidem.

Piper Africicum longis, angustis, multisq; foliis, & folliculis, colore rutilum. Nurenbergæ, in horto D. D. Schalleri.

Piper Africicum huic simillimum, colore tantùm in fusco purpureo: ibidem, &c.

Melon Indicus citrinus, propemodum globosus, semine lato candido q̄.

Melon Indicus citrinus, oblongus, angulis aliquot inæqualibus, crassa & uix tria cubitali uiticula.

Melon Indicus citrinus, oblongo similis, fructus tantùm figura differens, què uer ticillo similem profert, in latitudinem aliquam compressum.

Alcæ species, † conca minoribus foliis (affertur ex Italia) magisq; incisist; caule mollibus aculeis hispido, flore ex quinque candidis foliis roseo: mane se aperiens ^{Malua Ve} te, meridie unam horam hiantes, postea se contrahentes, foris partim purpurascens, ^{neta.} quemadmodum etiam intus in profundo capitulo hirtis ex luteis apicibus, in medio quinque purpureis apiculis uariante, semine in globoso, hirsuto, membranaceo pericarpio, deinde in nigro aperiens se, subrotundo, nigroq; radice semestri.

Bechion syluestre, foliis minoribus rotundioribusq; multò, coliculo dodrantali, floribus in summo multis, densis, in purpura candicantibus, ueluti Petasitis, radice fibrata & perenni. Nascitur altissimis uliginosissimisq; montibus, inter uallem D. loachimi, & Bisentalum, metallica oppida.

Herba carduaceis foliis, acanaceisq; capitulis: ibidem in montanis pratis.

Herba trientalis, foliis oblongis, ueluti Neriadi minoris, flore candido stellatoq; nascitur ibidem in montibus non ita herbofis, solo neq; nimis madido, neq; nimis arido, nec syluoso.

Herba Lycopodi, maioris uel Geranii foliis, caule tereti, tenero, floribus foliaceis, ranunculaceis, candidisq; radice perenni fibrata, candida, cum arefcit leuiter radicem Phu odore æmulante. Nascitur in sylua inter Bisentalum & Annæbergum.

Fruticulus tenuibus & cubitalibus uirgultis: foliis polygони masculi: semine rotundo, nigro, luniperinis baccis simili, gustu acris: allatus est mihi ex horto Episcopi ^{Rutacæ} Cenomannensis è Gallia à Petro Bellonio. ^{praria Gal} ^{lorum for} ^{te.}

Herba umbellifera, foliis inter Anisi, Apii & Coriandri foliorum figuram medii, semine acris, odoratoq;. Ex eodem horto allatum.

Herba radice nucis auellanae figura & quantitate, què seminis modo fata aut defixa germinat: foliis gramineis durisq;, gustu dulcis. Vide an sit Xiphion Theophrasti aut Ornithogalon, aut Moly siue Myle: ex eodem horto. ^{Trasi Balo} ^{rum uiden} ^{tur.}

Fruticulus Siciliana foliis, sed angustioribus multò, satis carnosus: umbella latiuscula. Semine Cymino simili, nigro: fortè Tragycetici est species: nã ex Creta affertur, & lachrymam fundit lacteam què postea spissatur. Ex eodẽ horto per Petrũ Bellonium mihi allatus.

Foeniculus longo semine, prima qua feritur æstate caulem semenq; fundens, ut uulgaris: missus mihi est pro Hippomarathro.

Cepæ similes fissilibus, multò tamẽ minores, breuioreq; coma cõcaua: cepa communi tenuiore. Vere maturefcit et cū primis aut etiã antè euellit. Germani uocant

Aschlauch: alii **Abschlag**. Fortè sunt Ascaloniæ: nam sic ab Italis & Gallis appellantur. Vide etiam quid ab his differat Gethyum.

Cotyledon uerus radice Ari est, & uillosa: coliculo dodrantali, semine circumdato: foliis pinguibus, rotundis, crassiusculis, leniter cōcauis, &c. Allatus mihi est cum aliis quæ ex horto Episcopi Cenomannensis è Gallia Petrus Bellonius ferebat.

Rhus fruticem uidi aridum, foliis oblongis, figura Ulmeis, & tamen Laurinis ramulis, alternatim geminatis, flore in Corymbis candidis: ex Italia allatus est.

Cistus frutex folio est oblongo, & tamen subrotundo, Saluiæ aliquo modo simili, maiori, hirsuto cauoq̄, semine in pericarpis minuto Papaueri simili, &c. gustu adstringit, &c. Allatus mihi est ex Cenomannensis Episcopi horto.

Frutex tenuibus multis acutis que aculeis spinosus: uirgis & surculis tenuissimis, foliis paruis, oblongis, candidis, hirsutis, pro Paliuro missus mihi est ex Gallia: sed uidetur potius Rhamnus esse.

Rhamni nigri fructus niger est, Verticilli figura, orbiculatus, in medio elatus, ex eiusdem Episcopi horto.

Rhamni candidi fructus, predicto similis est figura, sed colore candidus. Allatus est mihi ex eodem.

Tragus syluestris uulgaris minor est, foliis in latitudinem aliquam compressis: floribus in candido puniceis, Centaurii minoris figura. Nascitur in cultis locis ac campis inter Egeram & Filsecum oppida.

Phleon palustris herba, aculeata sub foliorum exortu: foliis harundineis ab uno principio in uentilabri figuram explicitis. Affertur ex Italia cum sarcinis aliarum rerum, idèq̄ casu.

Cicuta syluestris maioribus quàm uulgaris foliis, hirtisque, in syluis inter Pferingen & Ehingen.

Herba Cicutæ foliis, maioribus: radice pedali, crassa, foris nigra, intus candida: gustu acris, feruida, tenuis, & aromaticum quiddam præ se ferens: prouenit inter Ebingam & Sueiningam in montibus.

Aizoum syluestre siue ferratum minus, non longè ab Ebinga oppido scetet in scopulis

Asparagus quidam fruticosior, multò maioribus quàm reliquis baccis. Nurebergæ in hortis D.D. Schalleri ac Ollingeri.

Semen herbæ cuiusdam Umbelliferae, Brassicæ æquale rotundumq̄: colore nigrum, quod pro Smyrnio ex Italia Nurebergam ferebatur.

Semen herbæ cuiusdam Umbelliferae, colore & figura Cari, sed minus: & Ammios magnitudinem paululùm excedens. Francoforti.

Ricinus quidam uulgaris per omnia similis, triplo tamen maiori semine. Nurebergæ in horto D.D. Schalleri.

Agaricus in Picea syluestri, Tæda, Abiete & Larice: sed omnium optimus est Larignus: hic enim solus in usu est medicis.

Viscum in Populo nigra, Sorbo lanata, Sorbo, Spina alba, id est, Pyracanta, seu Sorbo Torminali aculeata: in Sueuiæ alpibus.

Anthyllis maior caulem habet dodrantalem aut maiorem, inferius digiti crassitudine & ferè singularem: superius ramosum: foliis angustis, oblongis crassiusculis, gustu salis. Flore Anthemidis aut Asteris Attici, figura & magnitudine quidem illius: colore uerò huius. Nascitur salis locis, nō procul à lacu Salsiusculo Stasfurti.

Anthyllis minor prædictæ similis est, sed multò minor: caule tenuiori. ibidem exit.

Anthyllis prædicta breuior, angustis foliis: exiguo foliatoque & purpureo flore. ibidem.

Anthyllis tenuis, gracili coliculo, foliis ualdè angustis, salis: semine & flosculis secus folia tantillis. ibidem.

Anthyllis constans primùm ueluti tritici granis, cacumine sibi insertis. ibidem.

Antyl=

Anthyllis humi sparsa, minori Aizoo similis, falsa, ibidem.

Anthyllis latiusculis oblongisq; foliis, falso gustu, ibidē. tortē Telephium falsum.

Larix arbor resinifera, conos fert Tædæ, sed minores. Augustæ à quibusdam in deliciis habetur, sponte nascitur in Alpibus, descripsi eam.

Trifolia arbor nascitur Oeniponte & Francoforti ad Mœnum, utrobicq; tamen culta: in montibus uerò quibusdam sponte, descripsi eam.

Lycostryphos mascula uisa mihi est Augustæ Vindellicorum & Nurenbergæ, descripta est.

Oieastrum peculiare genus nascitur in Vindelicia ad Licum amnem & ad Danubium inter Donauerdum & Kelheimium oppida, descripta est.

Tamariscus foemina nascitur iisdem locis, glareoso solo, nec non ad Vertachum amnem prope Augustam Vindellicorum, descripta est.

Cotonea malus sylvestris sponte prouenit in collibus & sepibus circa Kelheimium & Ratisponam, in utraq; Danubii ripa, descripta est.

Pseudocrania arbor prouenit iisdem locis & natalibus, descripta est.

Telycrania, id est Cornus foemina, nascitur inter Augustam et Donauerdum urbes campestri solo planoq; descripsi eam.

Cytisus sylvestris, quem paulò ante descripsi, nascitur in montibus Bavaricæ copiosus, præsertim Ratisponæ in Casteino monte rupibus pleno.

Orhocarpium peculiare genus rimoso & fillo ac dependente cortice in montibus inter Ehingen & Pferingen in syluis.

Styrax arbor è nuce enata foliis Cotoneæ similibus. Nurenbergæ in horto D. D. Schalleri.

Iuniperus parua duplex est: una floret minimos flauosque iulos coni figura ferendo, qui in puluerem abeunt. hæc fructum non fert.

Altera Iuniperus non floret, sed baccas immediatè profert, decidentibus primi anni fructibus, cum tertii anni enasci incipiunt, tum perueniunt ad iustam magnitudinem secundi anni baccæ, sed uirides adhuc sunt.

Tæda arbor cono suo similes sed flauos uere producit iulos, qui in puluerem resoluuntur toti, nihil producentes: coni uerò immediatè enascuntur.

Atriplicis sylvestris genus gustu falsum, nascitur Stasphurti cum Anthyllidibus ad lacus falsos.

Melon Indus Verticillo similis, fructu uerrucis undique tuberosus.

† Græse Polei herba est, Polygoni masculæ foliis, non humi prostrata sed erecta. Nascitur aliquantulum * uliginosis locis: copiosa autem Stasphurti.

Coronopus sylvestris satiuæ est similis, foliis tamē minus filcis, alioquin eadem est. Nascitur Stasphurti in campis secus uias.

Pseudocyperus lignosa rotundaq; & ueluti ossea radice, ex Gallia allatus mihi.

Melissophyllum sylvestre foliis floribusque maioribus: candidis floribus labro inferiori rubentibus. Fuchsius uerum esse credit, sed falsò.

Nux quædam Pineæ nuci similis, sed maior, crassiori cortice, uenosa quadam carne operata, nucleo duro. Affertur ex India: Francoforti.

Nucleus quidam Indicus, trium ferè digitorum latitudine, planus, compressus, orbiculatusque: colore in spadiceo niger. Nurenbergæ.

Lupinus quidam Indicus trium ferè digitorum latitudine, planus, compressus, orbiculatusq;: colore in spadiceo niger. Nurenbergæ.

Fructus quidam globosus modicè, acuminatus, osseæ foris soliditatis, colore cineraceus: linea quadam à basi usque ad apicem spiræ modo circumuolutus. Nurenbergæ.

Smilaces Indicæ unciali longitudine, aliæ purpureæ, aliæ roseæ, aliæ candidæ, aliæ in purpura cœruleæ. Nurenbergæ.

Cardamomum quoddam pinguius, acrius, odoratius scabriusq; ueluti incultius quiddam. Francoforti ad Mœnum in nundinis.

Folium Querno simile, sed minus, oblongius, ac pulchrioribus incisuris concinnius: quod Ollingerus aiebat esse Styracis, sed falso: nam tale erat, quale Loto tribuitur arbori.

Spinæ Indicæ, id est, Acaciæ maioris, materia Augustæ & Nurenbergæ à quibusdam pro Ebena uenditur.

Ebenus uera nigerrima, ostensa est mihi à Conrado Rellingero patritio Augustano Augustæ, qui magnos Cylindros habebat.

Materia arboris cuiusdam peregrinæ, colore inter Sandalum rubeum & Resinam medio: ex qua faciunt capulos cultrorum Nurenbergæ.

Sandali rubræ peculiaris species, colore incandido ruffo, paulatim nigram purpuram induens, à superficie incipiendo, donec successu temporis totum eum colorem acquirat. Nurenbergæ apud cultrarios fabros.

Resina quædam uitrea, quæ cum manibus tractaretur liquecebat: frigidâque, si cum impetu percutiebatur, dissiliebat in paruas micæ. fortè erat Terebinthina uera, nam pro ea afferebatur Francofortum in nundinis.

Radix speciei Cardopaciæ maioris, cubito longior, figura Centaurii maioris, Francoforti in nundinis.

Centaurium maius Germanicum nascitur in Heluetiorum alpibus, Cardopacii nostratis modo fissa & gracili radice.

Cyperella herba quædam Cypero multò minor, fibratis tenuibusque radicum capitulis, allata est Francofortum ex Heluetiis.

Petroselinum Indicum, latè diffusis foliis, semina in umbellis oblonga, ceu caron, gustu aromatico, etiam odore. Nurenbergæ apud D. D. Schallerum.

Lentiscides, id est Lentisci arboris baccæ, paruæ rotundæque sunt, Ligustri baccis siue acinis æquales, sed colore uirides. Vnde etiam à quibusdam dicitur Lentiscua arbor grænis uiridis. Francoforti.

Pulmo marinus spongiæ est similis, substantia inter Cartilaginem & membranam media: siccata contrahitur, humida distenditur.

Myrrhæ quædam species, minutis constans grumis, colore ruffis. Francoforti in nundinis.

Fortè purpurea mixta. Casia fistula Cinamomo similis, purpure tamen, gustu lubrica &c.

Casia solo gustu à Cinamomo Characio distans, qui est uocato Calamo atque Galangæ non dissimilis, tenuior tamen.

Alcea quædam tenuissimis foliis in sylua Hercynia supra Stolbergum oppidum, ad montem Aurbergum, qua itur ad Mansfeldium & Sangerhausen.

Seriphium, id est, Absinthium marinum ad lacum salsum prope Seburgum.

Sanguis Draconis uulgò. Rumicis species, cuius folia rubentibus sunt distincta uenis: in uenis est succus purpureus, primo anno non caulem fert.

Lysimachia minor indiuiduo caule. Vuittembergæ.

Monoclono Artemisiæ non dissimilis herba. Stasphurti.

PISCIS uolitans pede longior, figura Barbonis, alis membranaceis geminis tantum continuisque qui uiuit ultra Gades. Hispanis dicitur Pescauolar, Latinis fortè Miluus, aut Hirundo marina.

Dentata, quæ & ossea lingua, cubito longior, utrinque serræ modo eminentibus dentibus. fortè est Serra marina cuius Plinius meminit. Francofordiæ.

Conchæ Indicæ grandes, in spiram conuolutæ conuexæ: tam foris quam intus splendidissime. Francoforti.

Lacertæ Indicæ, ut uocabant, cubitales aut maiores, Crocodilo similes, minoribus tamen squamis. Francoforti ad Mœnum.

Capricorni cornua longa sunt, falcata & tuberosa longitudine trium pedum. Francoforti.

Cornua

Cornua Ibicum minora, pauloq; crassiora sunt, falcata & superficie æquali, & ualde ponderosa. Francoforti.

Cornua Dambocci ramosissima maximaque, & ita intricata, ut nullum uideantur animalis præstare utilitatem. Lochaurii in arce electoris Saxoniae.

Cornua ceruorum caprearumq; ualde intorta, manca & monstrosa. ibidem.

Simia Porcaria cui barba ab auribus usque sub mentum. Francoforti, uulgo *ein Paniam*.

Subulones Plinio cerui sunt simplicibus & indiuiduis cornibus, à subule mucrone dicti; uulgo ab acumine cornuum *Spisshirsche* uocantur.

Cuniculis similia animalia in campis & agris latibula excauant: uide an sint *Dasyfypodes* Leporum genus. reperiuntur autem in Pannonia iuxta Budam urbem, & uicinis regionibus: alii tamen Cuniculum *Dasyfypoda* uocant.

Cutis piscis cuiusdam marini, aspera, & scobinae modo scabra, qua capuli & manubria Hispanorum gladiatorum obducuntur. Vidi huiusmodi gladios ex Antuerpia allatos, uidetur mihi ex *Squatina* esse pisce.

Vulpecula marina forte.

Orphus siue *Vrphus* piscis qui Germanice *ein Orff* uocatur: sapidissimus est, media inter *Carpionem*, *Plozam* & *Bresmam* figura & magnitudine. Vide ergo an sit apud Plinium *Orphus*.

Goldforren similes sunt reliquis forris, sed squamas habent deauratas. Augustae *Vindelicorum* habentur.

Rotforren reliquis similes quidem sunt, sed carnem habent rubentem & ualde sapidam.

Gundforren eandem habent figuram, sed frequentius fundum amnium sequuntur: unde nomen eis apud Germanos.

Trutta

Pisciculi in fusco pallidi, aliquantulum maculosi, longitudine digitali, Augustae sunt quibus pascunt forras suas in piscinis diuites.

Sengelē minutissimi sunt pisciculi, gregatim tranquillioribus amnium partibus apricandi gratia innatantes. Augustae in deliciis sunt.

Testudinum magna est copia Spirae ad *Rhenū*, in campis ac riuulis uiuentium: Cum ibi sunt comitia, rustici eas cancrorum modo uenantur & uenales portant. Hispanis in comitiis ibi agentibus, lautissimum faciunt cibum, cum non temere ab aliquo Germanorum expectantur.

Steynraben, corui sunt in rupium & petrarum caernis uiuentes, uita illis ad Danubiū in utraq; ripa ubicumq; saxa & rupes attolluntur: ut non procul à *Passauio* et supra *Kelheimiū* in petraeis faucibus. expetuntur regum uenationibus & mensis.

Pyrgocora rax. Item Brisaci apud sanctam Mariam de lapide prope Basileam

Steyndolen, monedulae sunt in petrarum caernis agentes: reliquis monedulis multo minores: frequentes autem sunt supra *Kelheimium* in petraeis faucibus, utraque *Danubii* ripa.

Piscis planus *Soleae* aut *Passeri* marino similis, carnosior tamen, * atq; aculeata nigra & coelum spectante parte, in mari uiuit.

Chlorion auis uidetur mihi esse quae Germanis uocatur *ein Worgangel*. colorem habet in uiridi luteum, quemadmodum etiam eius carnes. Vide etiam *Hemmerlinge*.

Spermatis Ceti genus, seuo simile, multis tenuibusq; ceu neruis plenum, inuenitur in nostro mari.

Motacillae auis species altera *Ictero*, id est, *Hemmerlingo* colore similis, caetera *Motacillae* uulgari.

F I N I S.

D d

LOCA MEDICAMINVM FERACIA IN GERMANIA
sunt præcipua hæc sequentia.

MONTANI herciniæ sylvæ tractus circa Bohemiam totam: & in finibus Saxonum ac Thuringorum, iuxta Goslarium, Osteradam, Halberstadium, Quedlingburgum, Oscharolebium, & Stolbergum urbes.

Item Alpes totæ, præsertim Heluetiorum & Noricorum.

Montes Transylvaniæ.

Deysterus in Brunsvicensi Saxoniam.

Vuintbergus, Gleysbergus, aliique Salæ fluviio imminentes iuxta Ienam urbem.

Mons S. Petri iuxta Halam Saxoniam, omnesque montes Thuringiam circumdantes, præsertim iuxta Vualtershusium.

Vogelbergus, Arnestusque montes, & sylva Reynhardina in Hæssia.

Rheno imminentes montes: Brisgoie item, Pomeraniæque partes priuatim quedam excellentiora in suo genere ferunt.

Palustria quoque Chauchorum quedam copiose ferunt.

Sylva quoque nigra, quæ Hercyniæ pars est: & Alpium cornua in Sueuia, quæ Almen incolæ appellant, plurimis optimisque nec ubique inuentu facilibus scatent.

VAL.

235

VAL. CORDI DE ARTIFICIOSIS EXTRACTIONIBUS Liber: cuius tres sunt partes.

- I. De extractione efficaciorum partium è medicamentis purgantibus, simplicibus & compositis.
- II. De Destillatione oleorum.
- III. De Destillatione olei è Chalcantho duplicis, eorumq; uiribus.

CL. V. PHILIPPO BECHIO BASILIENSI DOCTORI MEDICO, artis scientia & usu celeberrimo, Con. Gesnerus Medicus. S. D.

ΑΡΙΤΑΣ ΔΙΚΑΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΥ, ΚΑΙ ΛΑΜΒΑΝΕ, Gratitudinis laus.

antiquissimo Menandri senario celebrata sententia, non gentium modo, sed naturali iure animis hominum inscripta, iustitiam plus quam civilem constituit. Leges enim civiles ea tantum dare aut reddere quæq; iubent, quæ ex boni ciuis officio facere debet: ac nisi faceret, iure cogeretur. at qui beneficium ultrò et gratis confert, is ut plus quam ciuilitate iustus est, & ueluti melioris ciuitatis cœlestisq; reipub. ciuis, inq; ea summi reuera *αυτον πατρος* & Dei O. M. imitator, ac sicut in prouerbio est, Homo homini deus: ita ingenuè, candidè, liberè, liberaliter, et sine remunerationis spe, quæ penes se sunt communicat, largitur, commodat, gratificatur aut donat alijs hominibus, diuina quadam animi magnitudine præditus. Huic uerò proximus est, is qui grato

sinceroq; animo, non minus benignè, libenter atq; liberaliter, quam ille dedit, acceperit: & uerbis, si opus sit, memorem gratumq; se exhibuerit: & si nihil impediatur, re ipsa *αυτη τῆ πατρως, καὶ λῆθη ἀνιδυνηται*, beneficium retulerit: nã hic quoq; homine ciuilitate iusto, ut mihi uidetur, iustior est: ad referendam enim gratiam legibus non adigitur, sed sponte facit. Quemadmodum autem sine ciuili iure res publica esse aut durare prorsus non potest, ita si beneficentiæ & gratitudinis officia accedant mutua, melior eadem, iucundior atq; felicior fuerit, duraueritq; diutius. Hic præcipuus amicitiae, perfectissima uirtutis: hic potissimus sacro sancti illius & uniuersalis præcepti: Quod tibi fieri uolis, ne feceris alteri, usus atq; fructus est. Quamobrem erga benè merentes gratitudinem, ita propemodum laudandam iudico, ut erga Deum pietatem laudamus: ingratiuinem uerò ueluti impietatem quandam detestari oportere. Sic igitur affectus ego in omni uita beneficiorum quorumuis mihi authoribus, gratum memoremq; animum saltem, si rebus fortè assequi nequeam, declarandum mihi imperaui. Itaq; in his etiam Cordi libris ad editionem promouendis, hoc primum spectauit, ut publico artis medicæ studiosorum nomine, conditori eorum, aut eius memoriæ saltem, quo possem modo præberem me gratum: idq; merito, cum ipse uitæ suæ periculo, in eoq; tandem amissione, medicis, imò mortalibus omnibus, prodesse uoluerit. Deinde priuatim ijs, qui mihi scripta eius conquirenti, quæ habebant exemplaria obtulere, (ut & mihi gratificarentur, & ex peculiari bono publicum facerent,) gratitudinis aliquod specimen depromere conatus, oblatos ab eis libros, ut profecta ab ipsis gratia ad ipsos quodammodo rediret, in ipsorum nomina inscripsi, uidelicet Ralle, Heroldi, Placotomi.

Ceterum huic instituto meo, doctissime & ornatissime Dedicatio. Bechi, nisi hunc De extractione subtiliorum partium ex medicamentis purgantibus, & oleorum destillatione libellum tuæ humanitati dedicarem, non satisfacerem. Eius enim tu primus mihi copiam fecisti, quanquam illius tantum partis, quæ oleum Chalcanthi destillat: quam postea unà cum prioribus duobus partibus Ioannes Crato etiam (uir doctrina & uirtute præstans, Cæsareæ maiestatis medicus) Vratislavia ad me misit. Sed nolui idcirco destinatam non mihi tuo iam antè nuncupationem mutare. Collatis quidem ijs quæ ambo communicasti eadem, libellum integriorem do. Hunc ipsum autem non minus benigno liberaliq; animo nunc recepturum te, quam prius dedisti, *κατακαταβῆ* illa tua, quam uultu, sermone, moribus, totaq; uita præ te fers (ut nihil iam de eruditionis tuæ præstantia dicam,) spem indubiam mihi facit. Quod si fortè inuidus aliquis secum stomachetur, & artificiosos illos adeoq; subtiles & secretos medicamentorum apparatus (quos paucissimi hactenus, soli fortè principum medici, non multis ante hoc tempus annis, aut qui magna pecunia redemissent, callebant) in uulgus edi ac ueluti mysteria profanari indignè ferat: illi equidem in præsentia nihil respondebo, ut magis etiam indignando ipse sibi inuidiæ suæ poenam det. Ego (ut aliquid saltem dicam) bona omnia communissima esse cupio: neq; ab hoc proposito abutentiam imperitia aut malitia me deterrebit. istos enim coercere, & à medicinæ professione prohibere, magistratuum interest. qui si alicubi officio suo hac in parte non satisfaciunt, ut fit, præsertim in populari reipub. statu: nos tamen quæ optima excellentissima

maq; remedia nouimus, nihilominus & publice & priuatim uiris bonis ac eruditis (quorum, Dei gratia, magnus ubique numerus est) communicare non desinemus. Vale uir clarissime, & me ama. Tiguri decimo Kal. Ianuarij, instantis anni à uirgineo partu. M. D. LX.

VALERII CORDI DE EXTRACTIONE, VT

uocant, Purgantium medicamentorum: & Oleorum destillatione: in genere primùm: deinde priuatim De olco è Chalcantho duplici, uno austero (uel acido) altero dulci, Libellus tripartitus.

PARS. I.

DE EXTRACTIONE. CAP. I

EXTRA hitur ex medicamentis solutiuis ipsa qualitas purgans æquè ac Olea, sed diuersa ratione. Olea propter aëream substantiam ascendunt in destillatione. Solutiua uerò facultas, quoniam terrestri corpori inseparabiliter inhæret, non ascendit, sed in fundo relinquitur: excepto uno atque altero, flore uis delictet Pruni syluestris & Perlici, quorum aquæ destillatæ alium subducunt: & hoc, quia flores hanc uim obtinent. Nam hi melius à sole excoquantur, & subtiliores uires, quæ facillè resoluntur in uaporem, acquirunt. Sed quæ propriè solutiua uocantur: aut sunt radices, aut radicum liquores, aut succi, aut cortices, aut semina, quibus omnibus inest tenaciter inhærens & uiscosa qualitas. Ideoque eorum solutiua uis non potest ascendere in destillatione, sed manet in substantia decoctionis, ex ea euaporante quicquid est aqueum. Excogitata autem hæc est extractio pro delicatis & nauseabundis, ut qui magnam solutiui *dosim* nō ferunt.

ELLEBORI nigri extractio. CAP. II

RECIPE Rad. Ellebori nigri recentes, libras iiii. lauentur dum sunt succo præditæ: deinde incide minutim, ac superinfunde sequentis decoctionis Colaturam. Re. succi Buglossæ, Borag. lib. ii. Succo depurentur, & colentur diligentissimè, ut auri claritatem acquirant, & reponantur ad tempus conueniens.

Item deinde Rad. Fœniculi, Cicoreæ, Asparagi, Petroselini ana unc. iiii. Fruct. Iuubarum. Sebesten añ drach. ii. Seminum Melonum, Cucumeris, Cucurbitæ, Citrulli: decoquantur secundum artem in aqua lib. xii. Colaturæ infunde prædictas lib. iiii. succorum: deinde sine ebullire paululum ad ignem. Postea incisas & contusas radices Ellebori iniice, & coque lento igne paulatim, usque dum radices emineant: deinde exprime rursus per filtrum. Colaturam coque ad mellis crassitudinem, clementi igne, adhibita assidua cura ne aduratur. Postea repone, & utere faciendo periculum in dosi à scrup. s. usque ad unum.

EXTRACTIO RHABARBARI. CAP. III.

RHABARB. electi lib. i. minutim incidatur, & grosso modo teratur, postea adfunde succi depurati Borruginis, Buglossæ lib. ij. maceretur per horas xxiiii. deinde coque ad lentissimum ignem, usque quo extra emineat Rhabarbarum. Exprime postea fortiter, & expressam decoctionem per lancum colatorium trans mitte & exprime, ut substantia in colatorio maneat: colaturam coque ad mellis spissitudinem, adiectis Zuccari unc. ij. Quidam in balneo Mariæ ad spissitudinem coquunt, ne aduratur, quod melius est, quemadmodum etiam in duplici uase. Purgando deglutendum cum gutta olei Cinnamomi, aut Anisi mixtum & azymo inuolutum, faciendo in dosi periculum, à scrup. i. usque ad scrup. ii. Quidam quia Rhabarbara per se non ualde purgat, ac uunt totam extractionem cum modico Diagridii optimi quod nihil nocet.

DE Extractione è Massis Catapotiorum. CAP. IIII.

CVM uirtutem solutiua ex massis pilularum extracturus es, necesse est, ut

ut prius diligenter dispensata sit massa, sumpta aloë purissima, & aliis medicamentis electis. Deinde recipe quamcunq; uolueris massam, & concidas in minutas partes, ac macera per octiduum in aqua pluuiali, succorum Borruginis, fœniculi, ana q. s. Coque deinde in uitreo duplici uase, per integrum diem, deinde exprime per laneum pannum mundissimum, qui nullos pilos emittat, & iterum in balneo [†] in duplici uase ad iustam spissitudinem diligenter coquito, & forma pilulas minutas, da scrup. ii, aut circiter i. Hoc modo extracta massa est purissima, tenera, & facile in manu liquefcit. Porrò reliquorum purgantium medicamentorum uires similiter exprimi possunt. Sed animaduertendum quod semper sint admiscenda in decoctione lenientes & lubrici succi, quales prædicti sunt, & melius multò est, ut omnia in duplici uase coquantur.

ALOE quomodo optimè lauetur.

CAP. V.

ALOEN optimam, fuluam, pellucidã, facile in manu liquefcientem confringe in partes minutas, & pone in patinam uitream, mundam: & infunde desuper sufficientem quantitatem aque pluuialis. dissolue in duplici uase omnino, & permittite denuò refrigerari: postea aufer innatantes si qui sunt pilos: & sensim quod est liquidissimum ad spissitudinem in duplici uase coque. Quod uerò in fundo uasis est crassiusculum in alios usus seruetur.

PARS II.

DE DESTILLATIONE Oleorum.

CAP. I.

QVONIAM Aromata quædam, & omnium umbelliferarum herbarum semina ferè constant magna ex parte, calida, tenui & aërea substantia: ideo necesse est, ut aliquid de oleaginosa substantia habeant. Nam talem habet mixturam propemodum omne oleum. Atcũ oleum & pinguedo quæ in simplicibus medicamentis continentur duplex sit, quædam monenda sunt. Nature periti duplex inueniunt oleum: in simplicibus medicamentis unum terrestre, crassum & uiscosum, & totaliter suo corpori in quo est commixtũ: quale est oleum Nucũ, Amygdalarum, Baccarũ lauri, Seminũ lini, Hyoscyami, Sinapi, Papaueris: & omnia similia quæ in fructuum aut seminum nucleis continentur. Hæc autem omnia propter totalem cũ substantia cui insunt commixtionem inseparabilia sunt, nec ullo modo per distillationem elici possunt: quare uel exprimenda sunt è substantia. Alterũ tenue aëreumq; est, & separabiliter suo corpori inhæret: & hoc est segregabile. Ascendit enim facile in distillatione, nec difficulter à suo cui inest corpori decedit. Tale autem est quod cõtinetur in aromatibus, Carpebalsamo, Cardamomo, Pipere nigro, Cubebis, Cinnamonomo, Caryophyllis, Macere, nuce Muscata, ligno Aloës. Item quod cõtinetur in seminibus umbelliferarum herbarum: Quales sunt Ligusticum, Angelica, Angelica minor, Libanotis nigra, Magiſtrantia, Pastinacæ, Caros, Cyminũ, Ammi quod appellant Amomum: item Apium, Petroselinum, Gingidiũ, Pimpinella, Anisum, Fœniculum, Anethum, &c. Eliciuntur autem hæc olea per distillationem in arena, ita ut tusa aromata aut semina iniiciantur in cucurbitam uitream luto intectam optimè: una autẽ uice ad unc. iiii. iniiciantur, & sint trita secundum capacitatem cucurbitæ, infundatur deinde ad vi. lib. aquæ clarissimæ, ac misceto diligenter. Pone deinde cucurbitam in capellam aptam fornaci, & arena imple, & non attingat fundum, sed intersit arena. Cucurbitæ impone alembicum uitreum, cuius rostrum desinat [†] in stanneam uel ferream fistulam [†] intus & foris, illitam. ea fistula transeat in obliquum per uas quod habet in se aquam frigidam, ut inter distillandum egrediens cum oleo [†] liquorum refrigeretur, claude iuncturas accuratè, madefacta papyro uel linteo, & suppone exceptorium. Postea accende ignem lentum, & uide ne nimium surgat & ebulliat in alembicum, quod in cucurbita cõtinetur. Semina enim quædam ut anisum propter raritatem substantiæ suæ, simulq; uiscosum quod habent largiter ebulliunt, ideo non statim alembicũ imponere debemus: sed posteaquam bullas excitari uideris, & uaporem sursum ferri: Quod cum fiet depone alembicum,

[†] stanno forn
te adden
dum.

[†] liquor.

& immisso bacillo agita, ita resoluetur in uaporē spuma, quæ postea mediocri igne moderari, compesci & excitari potest. Quo facto impone rursus amlebicum, & circumlutato satis, ac destillari sine cessatione, donec conieceris nullum amplius intus contineri oleum: quod uisu & gustu statim percipies: nam cum gustu destillantes guttæ non amplius resipient iniecti aromatis saporem, desistendum est, ne aroma fundo cucurbitæ inhæreat, & exuratur. Deinde segregata contentum in destillata aqua oleum optimum, quo potes artificio. Porro notandum est, quædam ex his oleis aquæ innatare, quædam fundum petere. Innatant piperis nigri, & recentis Cardamomi, & Anisi Fundum petunt, Cinnamomi, Macis & Cariophyllorum, &c. ut uidetur. Aqua Cinnamomi & Anisi cum destillantur, lacteum habent colorem, & lacteum hoc paulatim in oleum conuertitur. Reseruanda autem Cinnamomi est aqua, præsertim quæ primò exierit.

NATURA & uires Oleorum.

CAP. II.

FOENICULI & Anisi olea, naturam mirabilem habent, nam in hyeme uerumque concrescit instar butyri, ita ut aspectu imitetur sperma ceti, præsertim Anisi. Nam hoc æstate media concrescit aspectu niueum: reliqua omnia liquida permanent, Reponuntur optimè in loco frigido & puro, præsertim Cardamomi & piperis. Ea enim omnium tenuissimam substantiam habent, adeò ut neglecta omnino euanescent. Vires autem habent earum rerum, è quibus extracta sunt, sed multò efficaciores. Nam efficacia quæ uni libræ inest in paucas drachmas contrahitur. Gariophylli enim uncia xvi. contrahuntur in unciam unam semis, aut duas, Cinnamomi in drachmas duas semis aut duas: piperis in Dra. ij. aut tres una semis: Miscentur autem in confectiōe † ad guttæ x uel xv aut xx, libræ Zuccari pro delicatis, sed infundendum est ultimò cum morsellis, quos facis uel orbiculis, optimè miscendo.

†
ad forte abundat.

PARS III.

DE OLEO uitrioli faciundo.

CAP. I.

OLEUM uitrioli quod à quibusdam oleum uitæ appellatur, aut melancholia artificialis, nihil aliud est, quam aluminosa qualitas, & substantia ex uitriolo per artem extracta, modicoque sulphuri mixta. Nam ipsum uitriolum, è quo fit, triplici constat mixtura, uidelicet multo alumine, modico æruginis, & pauco sulphure. Aluminosa enim aqua in metallis per æris uenas & Marchasitam destillans, æruginosam qualitatem acquirit, & sulphuri quod Marchasitæ inest, mixta paulatim concrescit, aut industria ad spissitudinem coquitur: in destillando autem aluminosus & sulphureus uapor tantum ascendunt, æruginosa qualitate in fundo retortæ relicta, quo fit ut hoc oleum aluminis, & non æruginis saporem habeat. Est autem duplex hoc oleum, nempe austerum & dulce. Austerum duplici constat mixtura, scilicet alumine multo, & modico sulphure. Dulce uerò simpliciter sulphure constat. Nihil enim aliud est, quam liquidum sulphur ex austero oleo extractum. Quapropter gustu nequaquam alumen, sed sulphur æmulatur. Faciendum est autem utrumque maxima cura & diligentia, adhibitis aptis fornace, retorta, & receptaculo: siquidem aptitudo instrumentorum, ut aiunt Chemistæ, magistrum parit. Quapropter sequentes Canones diligenter obseruentur.

ELECTIO VITRIOLI.

CAP. II.

CUM plurimæ sint uitrioli species, operæ precium est indicare, quæ nam species eius huic operi potissimum conducat. Et quamuis omne uitriolum hoc oleum reddat, nullum tamen est ex omnibus præstantius cœruleo aut uiridi: quoniam plurimum fugitiui sulphuris obtinet, quo adiuuatur ut facilius oleum ascendat. Notandum etiam melius esse factitium natium uitriolum, & maxime Vngaricum: aut si huius copia non sit Goslariense. Eligendum præterea est quod magnis
racemis

racemis constet, & maioribus cubis concretum sit. Quod autem [†] fractum, minutū & puluerulentū est, ueluti inutiles non est recipiendum, quemadmodū etiam quod solis [†] uel aëris iniuria candorem & puluerulentam canitiem contraxit.

COCTIO VITRIOLI. CAP. III.

AT quia uitriolum multum in se habet aquei & excrementitii humoris, qui oleum diluit, & non nisi longo tempore & magnis molestiis per destillationem ab oleo separari potest, compendiaria est inuenta uia, qua breui temporis interuallo id absumi queat, ne longa mora artificii fastidium pariat. Recipe igitur prædicti uitrioli lib. xii. conice eas in ollam magnam, nouam & optimè crematam. ollam impone fornaci profundæ, supra arduentes prunas; cum liquefieri & bullire cœperit, spatula agitetur, ut integrū liquefacto misceatur donec & ipsum liquefiat. Bullire demum finito usquequo nullā prorsus bullam amplius excitet, & donec totū densetur. Deinde exemptam è fornace cum uitriolo ollam refrigerari permittito, loco neq; humido neq; uentoso, sed sicco & tepido, postquam refrigeratum fuerit, ex olla eximito, & considera an superficies eius undiq; rubescat. Nam si rubescit bonum est signum, & facilius calcinatur, ut iam dicemus.

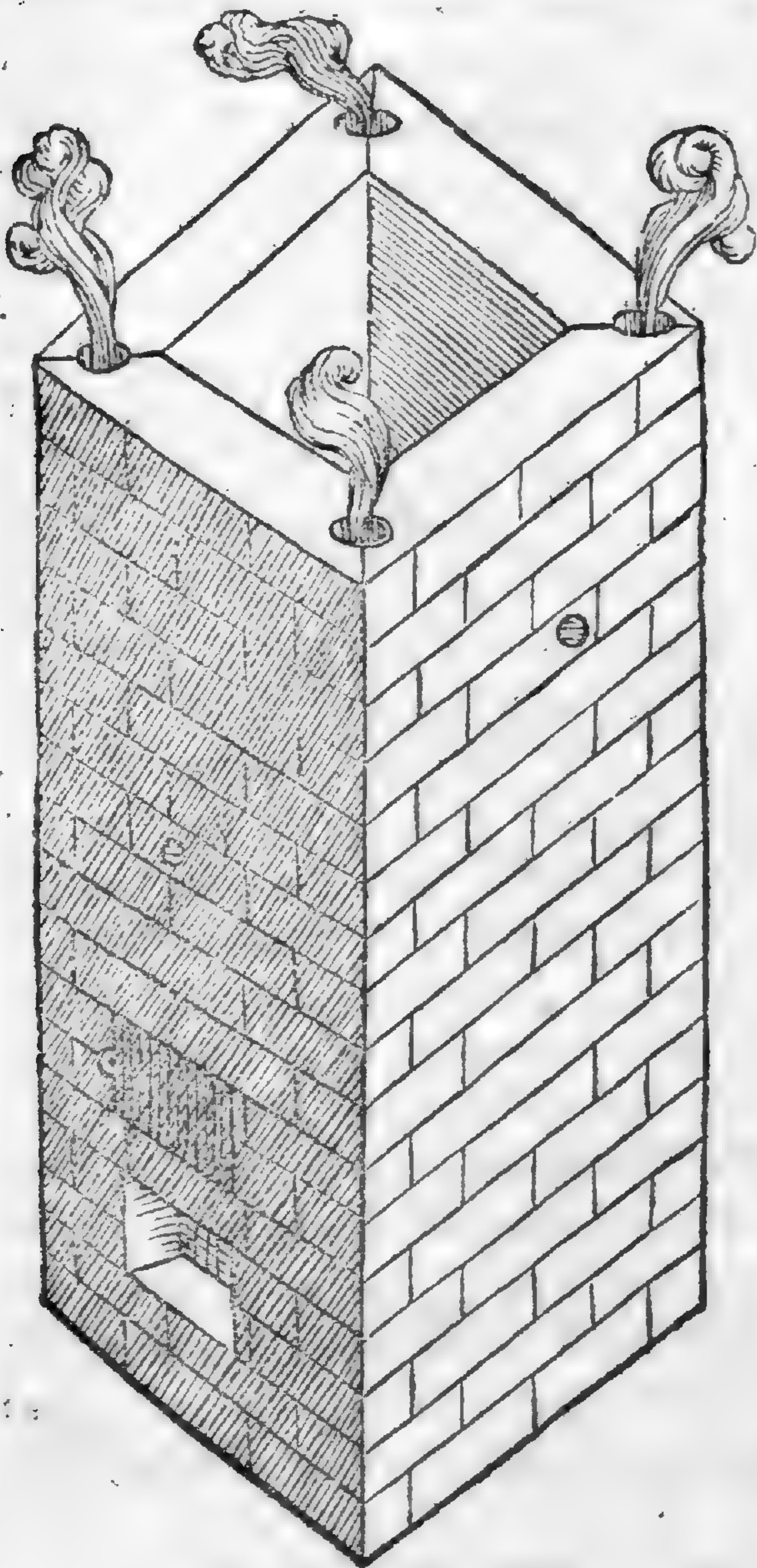
CALCINATIO Vitrioli. CAP. IIII.

EXEMPTVM olla uitriolum in minutas partes confringe, & in mortario subtilissimè tere, deinde tertiam aut quartam eius partem in recentem [†] ac combustam ollam conice, ac rursus in profundam fornacē, sicut ante, dimitte, & aliquamdiu urito, donec rufus fiat color. Mox ollam ab igne depone et moue eā, ut

uideas notā, an satis calcinatū sit Vitriolum. Nam si in olla fluctuat argenti uiui aut liquefacti plumbi modo & exilientes bullas eiaculatur, satis ustū esse intellige, tunc effunde in magnam & recentē ollam prius calefactam, & effluet quasi sit liquidū, aut ad modū argenti uiui. Quod autē reliquum est Vitrioli, similiter sigillatim, ut calcinetur [†] uras. Cū ustū fuerit, cōmisce rursus optimè in mortario, modestè agitās ne puluerē excites nares & fauces offensurū. Cū hæc omnia executus fueris, uitriolum in bilancē ponito, & animaduerte pōdus ipsius. Nā si sex lib. id est, medietas superfuerit, benè omnia facta sunt. sed hæc sufficiant.

DE FORNACE faciunda. CAP. V.

MAteria, quæ destillanda est, quo modo præparanda sit, iā indicauimus. Nunc autē dicere de fornace res & ordo postulat: nā si hæc inepta fuerit, [†] frustra omnia fiēt. Extruenda igitur est fornax ex lateribus in planum positis, quò crassioribus parietibus ignis facilius & diutius contineatur: fiet etiā quadrata & æqualiter crassa, intusq; habeat propemodum duarū spithamarum latitudinem, nō tamen omnino, sed dempta tertia parte spithamæ. Extruatur autē hoc modo. Prima & infima cavitās habeat altitudinem semipedis, cui per transversum imponantur ferramenta satis crassa, ut ignitis carbonibus non inflectantur: secunda cavitās quæ est constituta supra ferream cratem, (id est, ober den roß) habeat duum pedum altitudinem, & ex anteriori parte

† friabile.

† solis & aëris iniuria candorem amisit.

† & benè firmatam.

† cures.

† alias finis strè.

VALERII CORDI DE ARTIFICIOSIS

foramen, per quod carbones iniiciantur. Hoc incipiat lateris transuersi crassitudine super cratem. Per mediam deinde cavitatem, in ipso medio inspicienti fornacem, per transuersum infigatur ferreus axis, quadrangularis, crassitudine pollicis, qui impositam retortam sustineat. In latere deinde sinistro fornacis, relinquatur meatus, per quem retortæ collum exeratur.

DESTILLATIO VITRIOLI. CAP. VI.

POSTquam fornacem extruxeris, eligito retortam capacē aptamq̄ ante omnia, ex vitro Venetiano aut saltem Hessianico factam, prius undiq̄ luto obductā. in eam conuicito totum Vitriolum, ita ut aliqua pars retortæ relinquatur uacua, quò facilius à† Vitriolo spiritus ascendere queant. Mox transuersam & ferream trabem in fornace optimè luto obducito, eiq̄ in medio superposito perlutatam testæ fragmentum, super id collocabis retortam, ne à candente ferro immediatè disseccetur, ita tamen ut in medio fornacis retorta constituta sit, eiusq̄ rostrum extrorsum modicè prouum promineat, & meatus per quem collum suum è fornace exerit, diligentissimè luto farciatur atq̄ obstruatur. Postea accipe quinq̄ tegulas, & fac ex iis tectum supra fornacem sub quo lateat retorta ad eum modū quē depinxi, tectum luto undiq̄ obducatur, quatuor pro fumo foraminibus relictis, in singulis angulis singulo, ea amplitudine ut crassissimus pollex liberè intromitti et exeri queat. Fac etiā quatuor conos ex luto, quibus foramina obstruantur, quo facto, applica retorta orificio receptaculum grande ex vitro Venetiano aut Hessianico, quò enim maius id ipsum fuerit, eò liberius spiritus recipiet: si uerò paruum fuerit, periculum est ne spirituum copia distentum rumpatur, infunde etiam in retortam aquæ claris: unc. xviii. aqua enim citò spiritus ad se rapit, & prohibet ne confringatur receptaculum, ita applicatum optimo luto diligentissimè obstruatur, magna adhibita cura ne quicquam in receptaculum incidat, tingitur enim inde in ruffum colorem oleum. Cùm omnia hæc feceris dimitte per integram noctem lutum exiccari: ac si quæ fatiscunt, rimæ luto illinantur, mane deinde † perlucidum accende ignem, ex puris & magnis carbonibus, aperto uno superius foramine, per quod fumus exeat, augeaturq̄ successiuè ignis usq̄ ad uesperam: quo tempore aperiendum est secundum foramen, & attende diligenter † an appareant spiritus, qui è retorta egrediuntur, ueluti si quis candidum efflaret fumum. nocte sequente uigili cura cauendum, ne ignis remissior fiat, sed acrior, paulatim tamen, ita deinde auctum ignem in uigore teneas, ac altera die tertium aperi foramen, augendo sigillatim ignem, usq̄ quo etiam retortæ collum candescat. Sequenti secunda nocte auge ignem, & post mediā noctem aperi quartum foramē. Cùm ita in summo uigore ignis fuerit constitutus, uidebis spiritus egredi, ueluti conglomeras nubes, qui cùm cessare uoluerint, aperi omnes fornacis aditus, & sine intermissione carbonesingere, usq̄ quo etiam receptaculum excandescat, studiosè cauendo ne quicquam frigidum aut humidum super retortam aut receptaculum iniuria aut casu decidat. Agenda hæc sunt in loco clauso, quo neq̄ imber neq̄ uentus ingrediatur: conseruandus autem ignis est, donec nulli prorsus spiritus in† Vitriolo relinquatur, quod uisu facile percipi potest. Cùm autem nulli amplius egredientur, sine ut per se extinguatur ignis, ac totum opus integrum cum nocte diem quiescere ac refrigerari finito, postea aufer cum contento humore receptaculum, & repone donec oleum ab aqua segrebabis, tum† contractam retortam inspicere, & uide an caput mortuum nigrum sit, hoc enim signum est perfecti operis. Est autem caput mortuum exustum in retorta Vitriolum.

SEGREGATIO INFUSAE AQVAE. CAP. VII.

QVONIAM in receptaculo continetur unā cum Vitrioli oleo aqua, segreganda hæc est, ut Vitrioli liquor syncerus reponatur: segregatur autē per distillationem in balneo aut cinere subtili, tutius tamen in balneo, quapropter totum humorem

humorem qui est in receptaculo, in cucurbitam vitream Venetianam aut Hessiacam infunde, superponendo Alembicum e simili vitro factum, quæ benè luto circumlinatur. sub balneo deinde accenso igne paulatim sine aquam† donec habeas unc. xviii. illas quas infudisti. Si Vitriolum non benè calcinatū fuerit, plus egredietur, † exire, quare uide ut prædictæ xviii. uncia sint bonæ mensuræ. Cùm hoc feceris refrigerari balneum finito, et aquam quæ destillauit abicito, quod uerò in balneo cucurbitæ in fundo reliquum fuerit, purum est Vitrioli oleum: habet tamen plerumq; rufum colorem, idè secundum sequentem modum rectificandum est, ut clarum fiet.

RECTIFICATIO OLEI VITRIOLI CAP. VIII.

ACCIPE retortam Venetianam aut saltem Hessiacam, antea luteo optimo uestitam, in eam funde quod in cucurbita continetur oleum, retortam pone in minorem fornacem in capellam quæ pura & lota arena repleatur. Et quemadmodum antea in balneo, ita nunc in arena destilla, paulatim ignem acuendo, ut sigillatim ex interuallo delabantur guttæ. Retortæ orificio applica receptaculum ex eodem vitro factum, ac commissuram optimè luto claude, ne quicquam exieret. cùm deinde totum è retorta destillauerit, refrigerari finito, ac postea aufer & infunde sensim in purum uitrum Venetianum, quod habeat angustum orificium, ac repone, ceu præsens in multis morbis remedium: hoc est austerum Vitrioli oleum, cuius uires & naturam nunc indicabimus, quas excellentes & efficaces habet.

VIRES EIVS. CAP. IX.

MERVM ac non dilutum, neque debet neq; potest intra corpus sumi: nam propter nimiam acrimoniam ignis modo interanea, & quicquid attingit aurit: omnia. n. corrodit præter uitrū & pingua, ueluti ceram, picem, seuū & liquidorum etiam oleorum colorem immutat, præsertim olei Macis, cui si misceatur, sanguineum reddit colorem. Si etiam in duobus uasculis contineatur quantumuis frigidum, & repente sibi ipsi misceatur, adeò incalescit sua sponte ut manibus uix teneri queat. In terram effusum bullit, quemadmodum etiam pura melancholia, quare etiam melancholia artificialis appellatur. Quemadmodum enim melancholia, ita etiam hoc oleum uentriculum confortat, & ad cibi appetentiam inuitat ac stimulat, frigidum uentriculum calefacit, phlegma consumit, crassos & uiscosos humores incidit, colicæ ac dysentericæ opitulatur, sitim ac feruorem interaneorum in febribus extinguit: singultum prohibet confestim & nauseam ac cibi abominationem auertit, sed temperandum est cum alijs quibusdam. Quare exemplū unum atq; alterum ponemus.

Aduersus Calculum.

Recipe Olei macis,
Terebinthinæ clariss. ana guttas xii.
Aquarum Anisi,
Fœniculi, ana unc. ii.
Syr. liquiritiæ. unc. i.
Olei Vitrioli tres aut quatuor guttas.

Misce omnia optimè, et gusta: si habet acetositatem, quæ dentes † non in stupore † ceteri
rem trahat, benè est: si non est acetosa potio, instilla adhuc unam aut alteram guttam, & consule palatum, ac propina securè.

Aduentriculum debilem.

Recipe Syr. de Mentha unciam i.
Aquæ Cinnamomi unc. iiii.

Et

VALERII CORDI DE ARTIFICIOSIS

Olei Cinamomi guttas ii,
 Olei Vitrioli guttas iii.
 Da securè.

AD CALOREM ET SITIM *in febribus.*

Recipe Syrup: ex succo aut infusione uiolarum unc. i.
 Aquarum Cinamomi unc. i.
 Hordei. unc. iii.
 Olei Vitrioli guttas iii. aut iiii.

Misce, & contrahet puniceum colorem, & saporem uini austeri Cinamomo aromatizati.

EX AVSTERO *quomodo Dulce fiat.* CAP. X.

ANTE A dictum est austerum Vitrioli oleum, duplici constare mixtura, uidelicet multo alumine, & paucio sulphure. Quare cum ex austero oleo dulce extrahitur, nihil aliud fit, quam quod sulphur ab alumine segregetur. Est itaque dulce Vitrioli oleum nihil aliud, quam oleum sulphuris aut ipsum sulphur in liquidam substantiam redactum: & hoc proprie oleum dici potest. est enim pingue unctuosumque, quemadmodum ipsum sulphur quod in oleo, & non in aqua liquescit, sequitur autem modus segregationis.

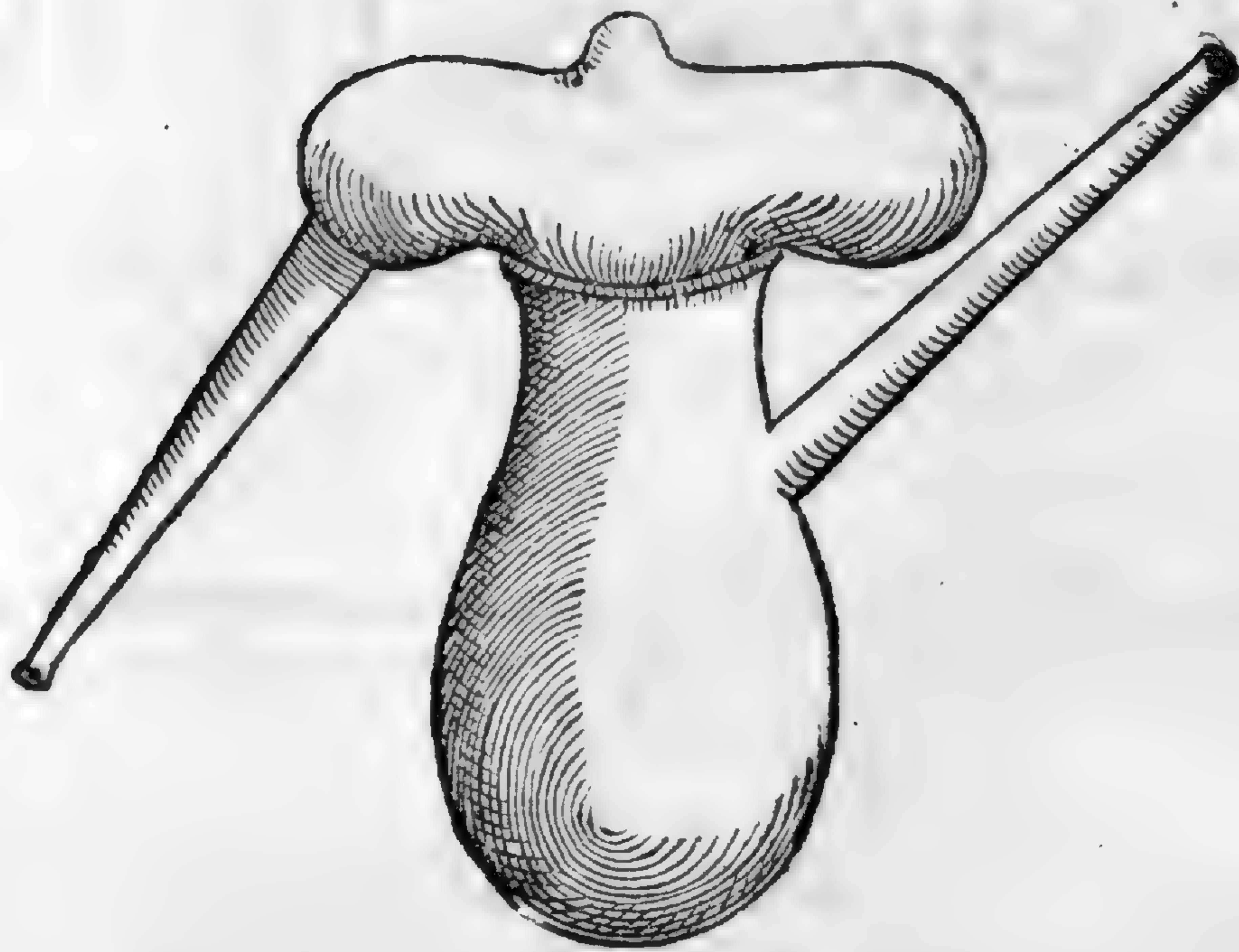
MODVS SEGREGATIONIS. CAP. XI.

†
 si ignis ag-
 glutinatur.

RECIPE uini ardentis acerrimi & ter sublimati unc. vi. olei Vitrioli austeri tantundem, misce in Veneto uitro, & pone in Cucurbitam paruam, angusto orificio, & optime luto orificium claude. dimitte ita per integrum mensem aut duos. Deinde effunde in Cucurbitam, cui sit immediate † annexum alembicum, (hoc est, ein Kolb mit einem angeschmelzten helm) cuius figuram subiiciemus. pone deinde in paruam fornacem, ac dimidiam partem eius cinere obrue, postea applica recipientem, & luto iuncturam claude diligenter, & extrahe unc. vi. uini ardentis quas infudisti: ut uero tutius hoc fiat, pone in balneum Mariæ, sic solum uinum absque oleo ascendet. Cum extraxeris autem per Balneum infusas vi. unc. uini ardentis, pone id quod residuum est in fornacem, ut arena mediam Cucurbitæ partem attingat, ac nouo & uacuo recipiente, eoque non magno applicato, luto iuncturam diligenter claude. Accende deinde lentum ignem, & sensim extrahe omnem humiditatem, quæ relicta est in Cucurbita, donec nihil humidi amplius in fundo appareat: adhibita semper maxima & cura & diligentia, ut ignem ita modereris, ne ebulliat usque ad alembici canalem. Nam si hunc ebullitio attigerit, sedari non potest nec prohiberi, quin in receptaculum egrediatur: ac totum oleum corrumpat, solet enim facillime ebullire. Cum autem sensim extraxeris, aufer statim recipientem cum suo humore, tum uidebis duo contineri in eo, uidelicet aqueum humorem & oleosum ac pinguem. Segregabis autem unum ab altero statim, ita ut nihil aqueum in oleo relinquatur: Nam aqua illa perdit oleum. Solet autem oleum ipsum plerumque aquæ innatare, maxime si infusum prius uinum omnino per balneum extractum fuerit, sed statim poteris tactu discernere oleum ab aqua. Oleum enim pingue est, aqua minime. Segregatum oleum deinde usui reserua.

Ein Kolb mit einem angeschmelzten helm muß man etlich auff der Glashütten bestellen zu machen / auß zerbrochenem Venedischem glasz / oder auß Hefischem glasz.

Vires

VIRES EIVS QVOD *segregatum est.*

CAP. XII.

VIRE S habet quascunq; & sulphur, sed omnia efficacius præstat, quia propter liquiditatem facilius penetrat & ad actiones ^T proprias, quod sulphur nõ potest, quia impeditur à soliditate & spissitudine sua, quo minus penetret. Illud ^T vero *propereat.* amplius potest sulphure hoc oleum, quòd ualeat potenter, ad omnes in corpore putrefactiones, & præcipue ad pestem, ad educendum è pulmone in pleuritide, & peripneumonia, & difficili tussi, pus, & crassos uiscososq; humores: tuto enim absq; omni periculo intra corpus sumitur. Calculum neq; in renibus neq; uesica coalescere sinit, exulceratam uesicam sanat. Dosis eius est una aut altera guttula, aut tres, in uino modico temperatæ. miscetur etiam rotulis & morsellis è saccharo factis. Diligenter autem reseruandum est. Nam modicum fit ex lib. i. austeri olei Vitrioli, & facile propter tenuitatem partium euanescit.

FINIS.

Ee ij

VAL. CORDI COMPO- sitiones medicinales aliquot, non uulgares.

CLARISSIMO VIRO SEBALDO HAVVENREVERTERO
illustris Reipub. Argentinensis medico prestantissimo, Con. Gesnerus
medicus S. P. D.

LIBERALITATIS PVLCHERRIMAE VIRTVTIS LAVS ET decus, nō in magnis solum donandis, sed paruis etiam eodē animo accipiendis, consistere mihi uidetur. Itaq; cum te uirum bonum & liberalem esse, doctissime Sebalde, nōrim atque expertus sim, pauculas istas Valerij Cordi medicamentorum compositiones, tantillum munusculum offerre excellentiæ tuæ ausus sum. In quibus (ut spero, ac mihi polliceor) oblectabit te primū animus τὸν δὸρῆρ, qui exiguo potius quam nullo, obligatum se beneficijs tuis profiteri uoluit argumento. Deinde ipsius Cordi memoria. tertio res ipsa, uidelicet compositiones Medicinales non omnibus uulgares. Librum quidem huius authoris De pharmacorum compositione Ioan. Petreius Norinbergæ iam dudum paulō post ipsius mortem edidit, sed in eo ueteres tantum & aliorum compositiones describuntur, ac scholijs ipsius illustrantur: propria uerō nulla continentur, præter Alesangina eius catapotia, et eclegma Diamoron. Ego hīc alias quasdam ad te mitto, per paucas, sed egregias: inter quas præcipua est è Succino trochisci, quos à Ioh. Cratone etiam Cæsaris medico prestantissimo, in ipsius ad me epistola huic uolumini præfixa laudatos reperies. Ad tuam autem potissimū præstantiam dare hæc uolui, ut amicitie nostræ argumentum hoc publicum extaret, & ut tuam quoque super his sententiam audirem. Tu enim si quis alius, & plurimis iam annis artem medicam magna cum laude sacristasti: & eruditione solida cum excellas, iudicare de ijs que ad artem nostram faciunt omnibus rectissimè potes. Vale. Tiguri pridie natalis Domini, ineunte anno ab eius natiuitate sexagesimo supra sesquimillesimum, quem tibi tuisq; faustum ac felicem cum alijs deinceps innumeris ab eodem Domino nostro, æterno Dei Opt. Max. filio unigenito secundari ex animo opto.

DIAMORON VALERII CORDI: (NAM ALIVD EXTAT
Nicolai Myrepsi:) contra depascentia oris ulcera, ad dentium affectus
& gingiuarum noxas, atq; ad omnia oris uitia collutione
& gargarismo proficiens,

Recipe Succi mororum rubi,
Succi mororum rubi Idæi,
Succi mororum de arbore,
Succi fragorum, ana lib. ii.
Mellis despumati optimi lib. iiii.

Coquantur lento igne secundum artem.

MORORVM omnium succus exprimendus est, antequam perueniant ad maturitatem. Porro Mora rubi Idæi & fraga citius maturescunt quàm alia: quare oportet horum succum colligi, & cum Saccharo decoctum reponi, donec alij maturescant. sit autem Sacchari ad succos proportio dupla. Rubi Idæi nomine intelligo illum quem uocamus *Σίμπερ* & fructum *Σίμπερ*.

PILVLAE Alesangine Valerij Cordi.

Recipe Myrobal. quinque generum ana unc. i.
Acori ueri, Galangæ,
Zedoariæ, Doronici Rom.
Radic. asari, Radic. dictamnino stratis.
Absinthij, Rosarum, ana dra. iiii.

Contine

MEDICINALES ALIQVOT.

Contundantur omnia crassiusculè: & Myrobalani per se macerentur prius in aquæ clarissimæ fontanæ libris quatuor, per horas. xxiii. deinde coquantur donec ferè tertia pars aquæ sit in uaporem resoluta. postea coque etiam radices & aromata lento igne in duplici uase cum aquæ clarissimæ lib. vi. & affunde his antea coctas Myrobalanos cum suo iusculo. Ultimò rosas adiiciendo coquantur usq; ad tertias. Coletur postea ualidè exprimendo. Tum in colatura dissolue Aloës optimæ & lota ac rursum exiccatae lib. iiii.

Ponantur omnia in uitrea patina ad solem, aut in stufam, & agitentur sa pissimè, ut concrescens in margine Aloë, liquido commisceatur. Cùm uerò mellis spissitudinem fuerint consecuta, tunc adde sequentium specierum puluerem minutissimè tritum.

Recipe	Galangæ, Zedoariæ, Ligni aloës, Schœnanthi, Nucis moschatae, Cubeborum, Caryophyllorum, Mastiches, Myrrhæ,	Cyperî, Doronici, Cinnamomi, Nardi Celticę radicularum, Macis, Cardamomi, ana dra. iiii. Succini, id est, Carabe, ana dra. vi. Crociana dra. iiii.
--------	--	--

Agitentur optimè cum Aloë species, & fiat massa cum diligentia.

MYROBALANI omnes hoc pondus debent habere exemptis nucleis siue lignis.

PILVLAE istæ Alesanguis sunt efficaces, immò efficaciores prioribus, (à Mesue scilicet præscriptis:) relinquitur tamen unicuiq; liberum arbitrium, alterutras uel utraq; componendi.

HOC loco non debet poni Dictamnus Cretica, sed radices Diptami dictæ, quæ uulgò in usu sunt, & propriè cortex radicum eius. Germanicè uocatur Alschwur; propterea quòd folia eius sint similia fraxino arbori, & hæc est uera fraxinella (uulgò ab Italis dicta)

ALOE quomodo ritè lauari debeat, in postrema huius libri parte (inquit) quæ est de præparatione quorundam simplicium medic. docebimus.

COMPOSITIONES quæ sequuntur, in impressis Val. Cordi De Pharmacorum compositione codicibus non reperiuntur. Ego à Laurentio Huel medico doctissimo accepi.

SYRVPVS De piris Valerij Cordi.

Recipe	Succi pirorum Moschatellinorum, Succi pirorum Palatinorum, Sacchari clarificati, ana lib. ii.
--------	---

Coquantur secundum artem. Et quoniam pira Moschatellina citius maturescunt, expressum eorum succum clarificatum cum saccharo decoctum repones, donec etiam Palatina maturescant; demùm miscebis.

SYRVPVS de Cichorio Val. Cordi.

Recipe	Radicum scœniculi, Linguae ceruinæ, Capillorum Veneris, Aquæ cichorii,	Cichorii, ana unc. iiii. Scolopendrii, Trichomanis, ana M. i. Succi eiusdem, ana lib. iiii.
--------	---	--

Coquantur omnia secundum artem. Colaturæ adde Sacchari clarificati lib. iiii. & species sequentes petiæ illigatas suspende in syrupo.

Recipe	Rhabarbari unc. ii. Radic. spicæ Rom. scrup. i. fiat syrupus.
--------	--

SYRVPVS refectiuus Val. Cordi.

Recipe	Dactylorum enucleatorum,
--------	--------------------------

VALERII CORDI COMPOSITIONES

Ficuum siccarum pinguium,
 Xyloceratorum enucleatorum,
 Vuarum cibearum passarum,
 Vuarum passarum uulgarium maiorum & minorum,
 Tamarindorum enucleatorum, ana unc. iiii,
 Musti generosi recentis,
 Succu Cydoniorum, ana lib. vi.

Incidentur fructus in partes. Passulæ uerò minores & Xyloceratia modicè contendantur, unumquodcūq; per se: deinde misceantur omnia: & in fictili denso affundatur eis succus et mustum: macerenturq; horis xxiiii. Postea coquantur lento igne ad consumptionem tertiæ partis aut amplius. Colaturæ affunde lactis Amygd. cum aqua rosea lib. ii. ex una libra Amygdalarum dulcium tritarum expressi. Clarificetur deinde cum albuminibus ouorum xii. Huic decocto clarificato adde sacchari despumati libras iii. Coquatur ad perfectionem. & cum reponis, tum suspende in syrupo sequentes species crassiusculè tritas, & in sindone ligatas.

Recipe Cinnamomi interioris optimi, Macis, Nucis moschatae, Cardamomi, Zinziberis, Galangæ, Zedoariæ, Caryophyllorū, ana dra. ii. Ligni aloës, dra. iii. Huiusmodi dilutum, uel decoctum fructuum horum, uel alicuius eorum, uocant Arabes Nabuh, quo utuntur pro uino & melle in calidis regionibus. Hunc syrupum composui diuitibus quibusdam in chronicis morbis, omnem cibum & potum auersantibus, & comperi mirum in modum uires reficere, alere, & iam desperatos refocillatis uiribus sanitati restituere.

TROCHISCI DE LACCA Valerij Cordi.

Recipe Lacca electæ unc. iiii.

Ligni Guaiaci scobina in minimam scobem seu rasuram detrita lib. i.

Coquatur lignum Guaiacum in libris iiii. aquæ cœlestis ad consumptionem ferè dimidiæ partis. In colatura deinde coquito rad. Rubear tinctorum unc. iiii. donec remaneat lib. i. s.

Dein iterum colato, & colaturæ iniice prædictas unc. iiii. Lacca: & ad ignem coquito donec Lacca dissoluatur. postea colato, & exprimito, & abice superfluitates Lacca. colaturam dein ad spissitudinem aliquam coquito, & insperge sequentes pulueres.

Recipe Aristolochiæ longæ,
 Radicis concauæ,
 Rhabarbari,
 Costi ueri, ana dra. ii.
 Zedoariæ,
 Galangæ,
 Asari radicum,
 Curcumæ,
 Cinnamomi,
 Ligni aloës,
 Nucis moschatae,
 Schoenanthi, ana dra. i.
 Camphoræ scrup. i.

Misceantur omnia optimè & formentur trochisci dra. i. pondere.

Radix concaua, Solwurtz/que falso appellatur Aristolochia rotunda.

Hos trochiscos composui aliquibus obstructione splenis hepatisq; laborantibus: & præsentis auxilio id malum curauerunt.

MÉDICINALES ALIQVOT
TROCHISCI DE SVCCINO, VALERII CORDI

238

Recipe Ambrae excellentiss.
Succini albiss ana unc. i.
Succini Phalerni,
Succini cerei ana dra. iiii.
Succini nigri,
Camphoræ,
Margar. non perforatarum,
Margar. perforatarum, ana dra. ii.
Onychis,
Dentaliorum,
Entalorum,
Vmbilici marini,
Lapidum cancrorum,
Synodontum,
Ligni aloës,
Cinamomi,
Schoenanthi,
Nucis muscatæ,
Cubeborum,
Cardamomi,
Crocii,
Cyperi rotundi,
Zedoariæ,
Doronici, ana dra. i.

Conterantur omnia minutiss. & conficiantur trochisci cum mucilage traganthæ albissimæ in aqua maioranæ dissolutæ.

Ambra est Succinum orient.

Succinum est quod Arabibus uocatur Carabe, Germanis Agstein / siue Bernstein : Sudauis Genter : Gallis Ambra. Est enim Succinum nil aliud quam Ambra Germanica.

Phalernum, id est, flauum & clarissimum & omnino pellucidum.

Cereum, id est, quod cereæ colorem habet, non adeo pellucidum est.

Nigrum succinum alio nomine uocatur Gagates lapis, Germanicè Schwarzer Agstein / oder schwarzer Bernstein.

Inter emendum album succinum uitare oportet scobem et ramenta. Nam hæc solent pro albo Carabe uendi. Cum enim cereum aut phalernum succinum tornatur candida ramenta remittit. Ideoq; integras glebas candidi succini emere oportet. Est enim ualde præciosum.

Onychis, id est, blattæ byzantiæ.

Vmbilici marini Germanicè, Meerbonen.

Lapis cancrorum, id est, quos uocant oculos cancrorum.

Synodontes lapides sunt in capite Synodontis piscis inuenti : qui si haberi non possunt, quoniam piscis marinus est: pro ijs accipiuntur lapilli, qui bini inueniuntur in capitibus piscium fluuiatilium, quos Kaulperßten Germanicè uocant.

Hi Trochisci faciunt ad calculum, ad tumentem uentriculum, uertiginem, epilepsiam, apoplexiam, tremorem & imbecillitatem cordis. Ad paralyin si dantur in aquis appropriatis, cum Bëtonicæ floribus, aut lauendule, aut tilie. Et ad suffocationes & strangulationes uteri ualent.

OPOBALSAMI Succedaneum præciosum D. Euricij Cordi, qui Valerij pater fuit.

Recipe Iridis Illyricæ,
Zarnabi longi, id est, Zedoariæ,
Zarnabi rotundi, id est, Zurumbet,
Cubeborum,

Ec iiii

VALERII CORDI COMPOSITIONES

Cardamomi maioris & minoris,
Agallochi,
Olei Benzoi, ana dra. iiii.
Caryophyllorum,
Nucis moschatae,
Macis,
Arceutidum, i. gra. Juniperi nost.
Cassiae,
Cinnamomi,
Sandalis citrini,
Benzoi, ana dra. ii.
Crocii,
Asari,
Maioranae,
Schoenanthi,
Nardi Celticae radic.
Rosarum rub.
Cyperi longi & rotundi, ana dra. i.
Camphorae scrup. ii.
Moschi scrup. i.

Hec omnia trita macerentur in uino Rhenano ter sublimato, diebus viii. Postea diligentissime destillentur in balneo. Destillatae deinde aquae quae primo exiuerit, cape unc. vi. in quibus dissolue optimam, candidiss. electamque myrrhae unc. ii. Sic tenuissima & praestantiss. pars myrrhae aquae uitae miscetur: crassior uero instar fecis subsidet quae nequaquam est separanda aut excolanda, quoniam in fundo dimissa ipsum Opobalsamum aliquot annis conseruabit incorruptum.

FINIS.

STOCC

132

STOCC-HORNII ET Nessi in Bernatium Heluetio-

*rum ditione montium, & nascentium in eis stirpium breuis descriptio, à Be-
nedicto Aretio Græcæ & Hebraicæ linguarum in schola Bernensi pro-
fessore clarissimo dictata.*

CHRISTOPHORO PIPERINO VERBI MINISTRO
*in Sigrisvilla pago Bernatium, doctissimo fidelissimoq; Con-
Gesnerus. S. D.*

MITTO AD TE HVMANISSIME ET HONORANDE MI PI-
perine montium tibi uicinarum Descriptiones. miraris? non meas illas, sed ab Aretio
nostro communi amico, in meam præcipuè gratiam, cum ante biennium rusticari et
libuisset, & montes illos ascendere, non accurate quidem conscriptas: sed quantum
recens memoria suppeditabat, ut primum redijt domum, puero dictatas. Eas quoniam
ipse pro sua modestia, ceu opus imperfectum, nemini nuncupauit, meoq; arbitrio per-
misit, ne solus in hoc uolumine liber hic ueluti acephalus, si nullius nomen patroni su-
biret, relinqueretur, tuæ humanitati dicare uolui, quamuis alienam operam. sed cum
amicorum omnia sint communia, non rectè aliena hæc appello. quin potius quoniam
Aretius utrique nostrum charissimus est, (id quod meretur, uir sanè doctrina, pietate

& omni uirtutum genere singularis,) quæ illius sunt tanquam mea, tibi etiam tanquam tua, pro amicitie iure, ceu è
communi quodam penore, offero & communico. Hoc ut facerem, argumentum quoque me inuitabat, montium in-
quam descriptio, quos tu ut quotidie altissimos, tecto tuo (ni fallor) imminentes prospicis: ita ipsorum admiratio, et
nascentium in eis rerum cognitio, iucunda tibi atque familiaris est. Hæc quidem serè sunt causæ, propter quas hunc li-
bellum in tuo nomine apparere uolui: & insuper alia maior, benignitas illa tua, qua me de facie ignotum iam aliquo-
ties tibi deuinxisti, missis aliquot plantis montanis, radicibus ac seminibus: ut meos in uniuersa Stirpium historia scri-
ptis picturisq; illustranda conatus, quos iam diu conor & uerso, omni ope tua iuuares, ac promoueres. Quod ut
porro etiam facere pergas, & me, ut cœpisti, ames, uehementer te oro et obsecro: ego uicissim nulla sinceri amici offi-
cia erga te prætermisero sciens. Vale Tiguri XI. Cal. Ianuarij, instantis anni à salutifero partu. M. D. LX.

STOCC—HORNII ET NESSI MONTIVM IN
*ditione Bernensium Heluetiorum, & nascentium in eis stirpium
breuis Descriptio, per Benedictum Aretium
Bernensem.*

EGREDIENTIBUS Bernam, ad Meridiem & ortum hybernum, primo con-
spectu montes occurrunt uasti, et in immensum alti, —Capita inter nubila con-
dunt. Hinc excurrunt ad Meridiem per Galliam ad mare Ligusticum: inde in
ortum per Pannoniam, Macedoniam, Thraciam, ad Pontum Euxinum extendun-
tur, rigore perpetuo niuium & inuicta glacie indurati, ita ut mediis etiam ardori-
bus æstiuis aciem contuentium candore suo hebetent. Ab his summis Alpibus
excurrunt in nostrum Bernatem agrum: montes humiliores, colles herbidi, & syl-
uæ opacæ, quibus ualles amœnissimæ continentur. Quemadmodum enim
in mari sinus ampliores & promontoria describuntur, ad quæ ex mari feruido tan-
quam ad loca tutiora nauæ sese recipiunt: ita omninò montium anfractu ualles re-
conditæ efficiuntur. Paradisos Cyri dixeris, in quibus homines in summa rerum
affluentia uiuunt. Hyeme etiam, quod incredibile uidetur, cœli temperies mon-
tium undiq; obiectu mitior eis existit.

A meridie, Simeï prominent montes à fluuiolo Sima, à quo & uallis nomen habet, de qua infra suo loco.

In hac, loca celebriora sunt Stocc—hornias, Nouenaria rupes, (uulgò *Nüniflū*) Nessus geminus. & paulò superius mons & sylua Gallinaria, *Dannenmoß* dicta. Inde ad ortum Cinerei montes, ad lacum Thunensem desinunt: quo trans illos S. Beati montana plurimos recessus exhibent, in tonsos colles & loca compascua. Celebriores in primis autem sunt Recoctauillani, tum loci amœnitate, uini copia, bonitate casei & lactis: tum aëris etiam salubritate. Rupes etiam hic tractus nobis cōspiciendas exhibet plurimas, celeberrimus tamen locus est ob recoctæ nobilitatem *Justenstal* & *Gemenalp*. inde leni ascensu *Seuelfeden* / *Schaffberg* / & *Furca*, ad summam altitudinem subducit, quæ imminet Emmae fluuiio. Ultra quem in extremo ortu, quantū uisus montanus hos tractus consequi potest, mons reliquos omnes supereminet *die Schiben* dictus, omni herbarum genere, & fertilitate, antro præterea horrendo, notus.

Hic tractus est & ea series montium à meridie ortum usq; Aequinoctii: & hæc delicia nostræ, nostriq; amores quibus oculi ex locis editioribus ciuitatis nostræ pascuntur, & animus uasta cacumina præruptas casurasq; in momento petras admiratur. Hic ortus & occasus interualla notamus: signa quoq; tempestatum & serenitatis inde petimus, cæterum non tantum oculos & mentem inde pascimus: sed etiam uentrem, qui tam oculis quam auribus carere dicitur. Cum enim herbidi existant isti montes, ac ubiq; dispersas habeant casae, tantam butyri copiam, casei & recoctæ exhibent, ut non tantum montanos homines et uallium incolas, quorum est ualidissima multitudo alant, sed etiam urbem populosissimam, & agrum amplissimum istis deliciis perfundant, id ita intelligemus. Omnes uallium recessus habitabiles sunt, præterea colles undiq; hinc inde frequētes, tanquam in naufragio dissectas domos habent. incolæ nullo alio occupantur labore, quam æstiuo tempore operibus lactariis, quæ ita copiosè conficiunt, ut caseo, butyro profusè alantur. Inde etiam reconducunt, quod per totam satis sit hyemem: deniq; superest adhuc ea copia, ut ad mercatus transmittant in nostræ ditionis oppida & pagos. Taceo eam copiam quæ sine numero ad exterarum transportatur nationes. Ipsi his uendendis collecta pecunia, frumentum & uina (quanquam & ea multis in locis habeant) cōemunt: pannos item, & alia quæ ad cultum corporis & ornatum pertinent.

Si uictum inspicias, simplicem dicas & naturæ conuenientissimum: si uoluptatē, non desunt præstantia uina, tenerioresq; panes: si sermonem, affabiles, & plus quàm Atticos dixeris, si mores, antiquam & integritati conformē simplicitatem reperies, ueri iustiq; tenacissimā. si deniq; cultū, non neglectū, sed liberalem, & qui ingenuos deceat: nec desunt qui nobilium habitum equent ueste serica, uilosa, purpura subserico, imò quouis genere panni præstantissimi. Pelles etiam hyeme non desunt, uulpinæ, lupinæ, ex ursorū catulis, Lynce, muremontano, & aliis alpinis animantibus.

Ergo huiusmodi loca quis nō admiretur, amet, libenter inuisat, perlustret & scādat: certè fungos, stupidos, insulsos, pisces, lentosq; Chelonas dixerim, qui talibus non afficiantur. Ego sanè nescio qua dulcedine & naturali quodam amore erga montes afficior, ut nullibi libentius uerser, quam in montium iugis, nullę sint suauiores mihi peregrinationes quam montanæ, etenim si res nouas quæras, exhibebunt eas facile tibi montes: nempe omne genus herbarum, admirandū & mira uarietate colucens. feras, aues, quæ nisi in montibus non reperiuntur. adde umbrosas ualles, suffutros dulces aquarum, prospectum per longè lateq; patentes campos, lacus, flumina, urbes ac arces, deniq; salubrē aërē quę omnia nouitate quadam illos qui his spectaculis & uoluptatibus assueti non sunt, oblectare possunt. Si uetera desideras, habes monimēta istic uetustatis antiquissimę, precipitia, rupes, pendētes in aëre scopulos, hiatus profundos, & terrę stupenda chasmata, speluncas reconditas: induram tam glaciem, mediis etiam ardoribus. quid multa: Istic theatrum Domini est, uetustatis monumenta quæuis, & admirandę sapientiæ nouitatisq; delicias cōplectens.

Quapropter hosce tractus, quatenus à nobis quidem perlustrati sunt, & quid insigne habeant, paucis perstringemus, iterum à meridie exorsi,

Stocc-

Stocc — hornij igitur iugum in iis montibus, qui Simeam uallem à Septentrione cingunt, altissimū est, ac quanquam montes quibus istud insidet omni propè ex parte peruii sint, tamen ipsum cornu à meridionali plaga tantū superari potest. A Septentrione, qua parte arduus surgit, Stocc — hornius à pago **Stocken** aditum habet difficilem, qui primū per sylvas densas ducit: inde per pascua **ambach** & **Strüßly**/ad occasum euntibus cornu ipsum occurrit.

Ab occasu alius ascensus est non minus difficilis, arduus ac præceps, per **Blüzmenstein**/ qui pagus ab urbe est quinque horarum itinere distans, ad radices montium proximè politus. Inde statim per aspera loca montis iter exiguum, sinuosum serpentis modo huc atq; istuc per montis flexum & reflexum sensim ad cacumina subducit, unde arbitrōr ab incolis nomen ei inditum esse **uber die Tot**. Verū & istud iter ad Meridiem procurrit. A Meridie lato, & sensim subleuante sese dorso herbido ad præceps ipsum cornu producit, quod à Septentrione ita præceps est, ut ne feris quidem uillis, etiam rupicapris, peruium sit.

Loci admiranda est amœnitas: subiecti ab Arcto campi & prata, disiectæ quoq; uillarum domus infra uisuntur.

Verū ea est altitudo, ut uix talparum tumulos adæquare uideantur. A meridie duo lacus adiacent Stocc — hornio: Prior occiduus circularis & admodū profundus est: aqua ipsa nigricat dira & Stygia facie. Nam à meridie tenues quidam scopuli sylua densa coniecti surgunt, ita ut sinus in medio efficiatur quodammodo à natura sic comparata fossa, ut undiq; ex montibus defluentes aquæ contineantur ad aquandum pecus, nulli enim perennes torrentes hosce lacus ingrediuntur, ut uerisimile sit, aut occultis fontium meatibus cōseruari has aquas, aut pluuia undiq; collecta in subiectam hanc fossam recipi, Et ut Homerus dicit:

Ὡς δ' ὅτε χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες
 ἐς μισγὰ κείαν συμβάλλετορ ὄμβριμον ὕδωρ
 κρουνοῦ μὲν μεγάλων κοίτης ἔκτοσθε χαράδρης.

Absorbetur autem hic occiduus lacus ad occasum æstiuum ingenti murmure, unde perpetuas aquas etiam uenis latentibus habere necessum est.

Alter ad orientem magis spectat cordis figura: surgit enim petra in medio ferè lacus, quam aqua undique ambit, excepto Aquilonari latere, qua parte monti cohæret scopulus, ut ad amussim aqua circumfusa cor referat. Habet & is recessum occultum: absorbetur enim per cavernas montis ad meridiem, ut Erlebachii limpidissima effundatur eius aqua. Vtriusq; eadem aquarum facies dira & abominabilis: quod fit uel propter profunditatem; aut etiam quia immobilis aqua stat, ac montanis flatibus horridior efficitur. Non alunt pisces, nec aliud uiuens, præter lacertas aquaticas & salamandras. Item ranarum soboles magno capite, cauda longa, quatuor pedibus, quos Græci gyriños uocant: ranæ tamen omnino nullæ istic comparant. Insident hæ bestiolæ ripam ad solem sese apricantes.

Herbarum etiam multiplex & elegans uarietas toto monte reperitur: quia tamē nihil peculiare habet, quod in Nesso monte non occurrat, herbas hîc commemorare differemus, donec transgressi uallem in Nessum, de ipso loquamur. In præsentia autem quædam de ualle Simea addemus propter tabulas alpinas in quibus loca quædam transposita sunt.

Vallis Simea à montano torrente nomē habet. Nominatur autem is **Simmen** vallis Simeæ. inde uallis **Simmenthal**/ ita enim omnino erat pronuncianum: nec desunt ex incolis qui sic appellent: nostri tamē M. in B. conuerso **Sibenthal** uocant. Tractus uallis obliquus est, & lunam quam Græci ἀμφικυρτορ uocant exprimit. Nam à summis montibus Vallesianis ab oriente progreditur, **von der Lenc**/ sensim occasum petit. Inde recurrit in orientem uersus lacum Thunensem, imam uallem irrigat fluuiolus **Simma**, qui oritur in remotissima ualle apud Lenkios supra pagum **am obrenriedt**: monticulus nominatur **der Katlisberg**. Emergit autem septenis fontibus intra lapidis iactum, ac statim collectus in unum alueum, nominatur **Sima**

maior, die grössere Simmen/ & ab incolis Das landwasser usq; ad Dissimium, qui pagus est elegans & populosus in media propè ualle: ita dictus propterea quòd infra ipsum duo torrentes Simmæ concurrant.

Itaq; maior Simma ab orientali latere Lenckiorum affluit, cui infra iam dictum pagum minor miscetur. Descendit autè hic minor ex meridionali latere qua itur Sa nam uersus, von der Besch sitten. Ac uno alueo uterq; riuus hinc per imam uallem perpetuò defertur, aqua perennis & limpida est: æstiuis quidem ardoribus & Fæ uonii pluuiis mirificè exundat. Vallem egressus miscetur Arulæ nostræ. Ea facies est, & is tractus uallis: unde facillè patet non errare eos qui à fluuio habere nomen dicant, non autem à Septenario numero, nam Septem ex ordine in hoc tractu nominare ualles difficilè esset. Fluuiolum autem à septenario dici certum est. Quandoquidem septenis fontibus scaturit. Deinde satis patet ad hanc uallem non spectare fluuium Kandel (uel Kander) quo loco tabulæ alpinae eum reposuerunt: sed fluuiolus Kandel ex altera ualle Cinerea effluit, Durch das Frutiger thal/ ubi tabulæ nullum habent fluminis nomen, & Simmæ fluuii nomen prorsus ignorant.

Deinde Erlenbach non in Cinerea ualle est, sed in hac nostra, & quidem cis fluuium Simmam in radicibus montium septentrionalium.

Præterea Vuimmis non in medio uallis, sed in faucibus, qua fluuius Simma uallem egreditur, positum est. Est autem uilla cum castro imposito ad radices montis Nessi trans fluuium Simmam. Et ut apparet nomen habet à uentorum flatibus quasi dicas Windmitz/ nam ab occasu per uallem perpetuò spirant Zephyri, ab Aquilone Boreas, & à lacu orientales uenti, ac quia angustæ fauces sunt in ingressu uallis, perpetuò istic cõflictantur uenti acerrimè: inde nomen loco inditum est. Hæc de iis locis & ualle, quæ descenditibus à iugo Stocc — hornii Erlenbachium elegantissimè ante oculos posita sunt, ac multis quidem locis descensus patet, mitiore nunc monte hac parte quàm sit à Septentrione, compendiosior tamen est descensus, quanquam et difficilior, vber das Chumne/ quo & nos usi sumus: ac ea quidem nocte Erlenbachii quieuius.

Sequenti die Nessum conscendimus: supererat autem multū tum laboris tum etiam itineris: eius enim diei uespera apud Recortauillanos conuenturi ad cœnam, prius S. Beati Solitudines eramus ingressuri. Cæterum satis itineris superesse uidebatur, uel per imam uallem, præsertim defessis: & hesterni diei laboribus exhaustis, montis tamen tam uicini celebritas & amœnitas mouebat animos ut putarem non esse negligendam occasionem uicinitatis. proinde summa aurora comite tantū puero, quò minus esset impedimenti & moræ, (quod fieri plerunq; solet cum plures sunt in ὁδῶσιν,) ita ad meridiem demū ad summum cacumen euasimus, tantū ad casulam pastoritiam exiguum morati. Ab Erlenbachio autem χεῖμαρρῶ ille Simma transeundus est ponte, ubi magno sonitu per scopulos decurrit, inde prata ad imam syluam sensim perducunt. Mons ipse ad medium ferè densissimis uestitur consuetis arboribus, Piceastro, Fago, Acere duorum generum, nec alias conspexi. Inde egressis syluam læta occurrunt pascua. Nam usq; ad uerticem tonsus est, & ab omnibus arboribus nudus mons, propter eximiam ut arbitror altitudinem.

Qui proximè montem habitant nominant eum Den Stalden/ præsertim latus occiduum quo ab Erlenbachio scanditur. Alii quibus remotius cognitus est Den Niesen/ ab Ellebori alibi, cuius magna est in eo copia, nomine. Non desunt tamen, qui putent nominandū den Jesen/ & inde articulo cum nomine coalescente, pro Jesen/ Niesen dici cceptum.

Est autem duplex eius nominis Mons, superior & inferior. Superior plus ad meridiem alto uertice surgit: inferior longè est amœnissimus eorum montium, qui ex Vallesianis summis decurrunt, extremum promontorium decurrit in æquabilem planiciem ad Lacum.

Hic montium tractus uallem Simmeam habet ab occasu, quæ semicirculū refert, ut supra ostendi.

Ab oriente den Adelboden/uallem satis ex nomine cognitam, quasi fundū Aquilæ, aut nobilem dicas, hæc uallis & ipsa recurua est, ut cum Simmea ualle circumlum exprimat, cuius diametrum refert hic montium tractus medius, utranq; dirimens. Sed non de toto eo tractu scribemus; operosius enim istud foret quam pro instituti ratione.

Nesius, procul contemplantibus triquater surgit, uel trigonus. unus angulus orientem spectat, alter nobis Bernæ obuertitur, tertius in occasum dirigit. Hi omnes summo uertice obtuso concurrunt. Cæterum qui eum ex alto contemplantur, facile animaduertunt quartū latus in meridiē decurrere: lapidosum ac minus frugiferū.

Multis locis superari potest longis decurrentibus lateribus in subiectam planiciem, occiduum tamen latus leuem ascensum præbet, ualle quadam interiecta, intercisum. Vertex summus ferini Andreae nomen habet, *Zum wilden Andres*/quo loco inter scopulos & saxa requiescere solent, qui animi gratia ascendunt, id testantur tituli, rythmi & proueria Saxis in scripta unâ cum imaginibus & nominibus authorum. Inter alia cuiusdam docti & montium amœnitate capti obseruare licebat illud ὁ τῶν ὄρων ἔπος ἔρις.

Non puto autem facile reperiri montem amœnitate huic parem, tum propter conspectum, qui longè lateq; patet: tum ob herbarum uarietatem, quæ sanè multiplex eo monte habetur. Nam ad ferinum Andream in scopulo sedentibus ad triginta Parochiæ, hoc est, uillæ uel urbes quæ proprio parocho & templo utuntur occurrunt. Adde his ueteres arces complures prædia & lacus, præterea flumina, quarum rerum omnium uno intuitu conspectus est longè amœnissimus. Ego ipse ex eo loco numeravi expressè ut ne loco quidem pedem mouerem: Primum Oberwil/ secundo *Zum Closter*/iij. *Erlenbach*/iij. *Diemtingen*/v. *Wimmis*/vj. *Rödingen*/vij. *Zeinigen*/viii. *Spiez*/ix. *Aeschi*/x. *Richenbach*/xi. *Frutigen*/xii. *Adelboden*/xiii. *Vndersewen*/xiv. *Läufigen*/xv. *Sigriswil*/xvi. *Hilterfinsgen*/xvii. *Thun*/xviii. *Stäffisburg*/xix. *Wichdorff*/xx. *Kyssen*/xxi. *Doffstätten*/xxii. *Anseltingen*/xxiii. *Turnen*/xxiiii. *Kügisperg*/xxv. *Münsigen*/xxvi. *Thierachen*/xxvii. *Seffingen*/xxviii. *Kilchdorff*/xxix. *Gergensee*/xxx. *Hinderlappen*/xxxi. *Bern*. Ea loca omnia sereno cœlo facillimum est numerare. Ex his ciuitates sunt Berna, *Spiez*/*Vndersewen*/*Thun*. Valles præterea per circuitum plures amœnissimæ se aperiant, & quasi ex alto uisui patent. Primum post Simmeam uallem à latere orientali proximè occurrit uallis *der Adelboden*/Deinde magis uersus ortum *das Frutiger thal*. Hinc *das Krerithal*/Inde Cinerea uallis *Aeschi*/Inde *Luterbunnen*. Ac post hæc *Grindelwaldt*. Demum *Nasly*. Flumina etiam decurrunt plura, primùm *Arula*, extractu ultimo *Nasly*. Deinde *Kander* ex ualle *Frutigen*, demum *Simma* ex sui nominis ualle, quæ cum *Kandel* fluuio uno alueo recipitur, *Zum Kapff*, à quo loco breui tractu fluit donec *Arulæ* misceatur super pagum *Thieracher*. Lacus itidē spectantur *Brieger see*/*Thuner see*/*Moretanus lacus*, & *Neocomensis*. Hæc rerum uarietas incredibiliter spectantium oculos reficit, etenim res usque adeò naturæ discrepantes uno contuitu quasi in tabula profert, idq; uel sedentibus. Verum de his forsitan plus satis nec montis propria. Nunc igitur quid mons *Herbarū* habeat inspiciemus.

Elleborus albus à quo mons nomen habet copiosus in eo est, *Germeren* nominant. Est & alia species *Ellebori albi* illic, & ut arbitror notha: superiori per omnia respondens, nisi quòd foliis minoribus sit prædita, acutè *Plantagini* similibus: & quòd flores lutei caulem circumdant, singuli propriis insidentes pediculis auiū instar.

Gentiana, triplex: Maior, uulgata. Minor itidem omnibus nota, ignitis floribus, *tintinabuli* instar. Et tertia huic similis luteis floribus, per omnia minori respondens,

tantum colore florum differens: His quarta accedit minima **Bitterwurz**, Prior res duae species mediae erunt.

Anemone alpina, **Küchschell**, flores sunt caerulei, quibus cadentibus canities & lanugo prolixior subsequitur. Primo uere hi flores statim emergunt niuibus diffluentibus: pallidior tamen flos est & maior quam qui eodem nomine ex Gallia adfertur. Nonnulli uocant **Des wilden maus Kraut**.

Bigwurz, duorum est generum: prior caeruleos habet flores Campanulae figura, foliis Aclepiadem refert, caulis rubescit. Radix ei subest bifida, lutea, satis longa, amara, semen compressum, & haec uideri potest Gentianae species. In aliis locis nominatur **Schelmen Kraut**. utuntur ea pastores ad ubera uaccarum, si a muribus araneis aut aliis bestiolis uenenatis laedantur. Altera species **Bigwurz** radice nigra est, flore albo, quo cadente calix lanugine & canitie horrescit. Folium Ranunculi modo diuisum est, pilosum, albicans. Haec species Ranunculus aliquis montanus aut Anemones species erit.

Aster Atticus qualem Fuchsius depingit, flore puniceo.

Sedum montanum maius, folio serrato, oblongo caule, erecto, gracili: floribus albis. Sedi minimi uariae species reperiuntur, Luteum, Igneum, Maculatum.

Wülblümen, flos odoratus est, folio Pilosellae, circa supernum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginosa. medio orbe quinque uel sex flores: inter quos medius plerumque aridus. ex singulis lutei apices emicant, radix arida, parua, summo cespite haerens. Fomenti speciem arbitror.

Satyrii species multae: inter omnes una praestantissima & odorata praeceteris, **Brändlin**.

Himmelstengel, pusilla herbula est: flores habet caeruleos, radículas amaras, ut **Gentiana minima**.

Kelberschis palmum altitudine aequat: flores caerulei sunt, pallidiores tamen quam in superiori. uno caule plurimos tert flores, denos interdum, eoque plures: herba tota amara est, superiori congener.

Bistorta minima, in medio caule uno foliolo.

Jegerkraut, herba caustica, flore albo, pusilla. **Ranunculus montanus**.

Balmensritten, frutex est ἀναγώ, nec enim florere, nec fructum ferre dicitur, inter saxa serpit, semper uirescens: etiam hyeme folia retinet, ramos intortos, fractu contumaces, folio Buxi.

Mutrina, huius radix minima digiti crassitiem quandoque aequat, ut plurimum tamen minor. umbellam gerit, qualis est in **Pimpinella rubescente**, hac caseos nonnullos, praecipue recocta, condiunt.

Wolffswurz, specie triplex, luteum, caeruleum, qualia sunt **Aconita** apud **Bockium**. sed tertium quoque reperi purpureum, inuentu rarum.

Glüblümen, uariis coloribus: flore luteo, pallido, purpurascente, rubescente sanguinis modo, cinereo, nec desunt qui atro colore reperiri dicant. priores colores omnes uidi. Cum his emergit alia species **Arthritica**, quae plurimos flores ex una radice profert, quemlibet autem suo proprio pediculo.

Basthartlee, quasi adulterinum trifolium dicas.

Schaffsuppen septenis constat ut plurimum foliis, uno pediculo. **Heptaphyllum** dici potest montanum.

Groß Eberwurz, cubitum interdum ferè aequat caulis horridus. & ex uno sinu prodeunt infinita capita.

Walde glüblin, auriculae muris (uulgo dictae) puto speciem esse. Florem globosum, purpureum fert.

Wüsterwurz, flores habet luteos, grandes, **Doronico** similes. Folia **Plantagine** aemulantur, Radices subdulces, longae ut in **Plantagine**.

Groß Spicant/Polypodio similis, Lonchitis altera.

Hirzwurz weiß vnd schwarz. Et sub eodem nomine alia herbula pusilla, folio Chamædryn referens, flos ei albus est, qui evanescit in lanuginem, supernè folium uiret, subtus autem albicat, Chamædryn alpina.

Döniß & D:olblümen/flores lutei sunt, tintinabuli modo rotundi. Ranunculus montanus, causticus si benè memini.

Genschendurz/radicem habet dulcem, nodosam: folium rotundum, flores luteos quales sunt in Doronico domestico. Doronicum Germanicum.

Sigwurz/Albium redolet, **Sibenhemleren & Nünhemleren**/ab inuolucris quibus tanquam reticulo inuoluitur radix, Victoralis longa.

Gäle violen/per omnia Violæ martiæ respondet, solo colore luteo ab ea differt, Viola lutea.

Bergrosen/alibi **Bärenblüß**/nonnullis **Hünerlaub**: frutex folio Oleæ: floribus odoris, purpureis.

Keyserlin/herba pusilla, albicans bellidis minimè formâ, oblongioribus foliis: Cauliculus tenuis, in summo plurimos confertos flores purpureos habet, tota herba candicat, & attrita manu puluerem exuit, aspectu elegans, Cæsar inter herbas aut regulus.

Anckenballen/cubitum fermè æquat, folio Plantaginis aut Ellebori albi terna aut quaterna per caulem folia habet, ex quibus erumpit ut in perforata, in summo unus flos, rarò duo: is luteus est, oblongus, luteum oui exprimens, concavus: quem ambiunt apices, seu folia potius, ignita, rutilantia morionum habitus procul contuentibus refert, aut Dæmonum laruas. cadente flore semen in spica (siliqua) continetur. Damasonii aliqua species. *Aliqui Lonchitin primam faciunt.

Christoffels Kraut/aliis **Wolffswurzen**/fructus racematim uuarum modo cohæret. flores albi sunt, folium incisum, radix nigra. Aconitum racemosum, uel Christophoriana. *Nullum quidem ei uenenum inesse arbitror.

Guldin Kraut/herba gracilis folio Hyssopi, subtus albescente. Polium uidetur montanum, aut eius species.

Bergmünz/Calamintha montana, & (ut arbitror) uera. Nam quæ ex semine Mompeliensi mihi prouenit, ab hac nihil differt.

Waldrschiben/herba tota folio & floribus Saxifragam albam exprimit, radice tantùm ab ea differt, quæ in hac nigra est & pilosa.

Flübirlin/arbustum est primo uere floret, folio Piri per orbem tenuiter inciso, fructus nigros fert, plures confertim, paruos, quale est Sorbum torminale. Pirafter.

Garlobsstuden/folio Buxi, parum à rosa montana frutice (hoc est **Bergrosen**) differens.

Edeldistel/carduus, inter carduos speciosiss. folia habet mollia, ab una radice, per caulem rara, quæ referunt folia herbæ, quam **Wolffblümen** nominamus: altitudine cubiti in altum assurgit caulis. Capita in summo sunt singula, interdum bina, cœrulea, quandoq; alba, interdum purpurea. color collucet mixtus uiridi, tum in capitibus, tum in supremis foliolis. Mollis est tota, & etiam spinis, quas æmulatur, nam non pungūt. Radix nigra subest, longa & bifida. Antehac mihi nunquam uisa herba. Eryngium alpinum.

Hütreiff/Crocii syluestris seu montani species est. flores quidam cœrulei, alii candidi, nonnulli utroq; mixti. tenuis radix, bulbacea, subdulcis, grata suibus, rubescente lana inuoluta. Herbaceum capillamentum quod foliorum loco habet, in lura monte præsertim supremo iugo Gestlero **Leisrat** nominatur.

Wilder senff/herba eius nominis duarū specierū reperitur. Prior uno pediculo septena habet folia, supremo caule multi flores purpurei, & partim albi: post quos

cornicula subnascuntur semen continentia minutum, compressum. radix subest alba, alabastrum modo splendens, squamea. Altera quinque folia habet uno pediculo, albas superior non dissimilis, tota substantia utriusque acris est, Sinapi æmulans, aut Raphanum. Ad cubiti altitudinem crescunt; umbrosa loca amant, & latices. primo uere statim emergunt. * *Aliqui Pulmonariam hanc uocant.*

Hæc in eo monte quantum temporis ratio permittebat obseruavi. Non deerant alia multa, sed partim notiora quam ut huc referri debeant: partim uero ita ignota, ut ne pastoribus quidem nomina constarent. Quod si ociosi diligentius omnia in iis scrutarentur, dubium non est, quin hisce multo plura reperiri possent. Habet inter cæteras quoque Sambucum montanã uua rubescente, Benedictam montanam odoratissimam, &c.

FINIS.

GALANDAE MONTIS LONGE ALTISSIMI, QUI DITIONIS EST

Rhetorum inter Heluetios, Stirpium enumeratio, ex literis clarissimi & doctissimi

uiri Ioannis Fabricij, Ecclesie ministri Curie ad Conradum Gesnerum,

datis Curia anno M. D. LIX. Iunij die 26.

SVPERIORIBUS diebus montem Galandam nomine conscendimus: in comitatu fuerunt Belinus medicus, & Pontifella Ludi literarii rector, uiri doctrina & morum suauitate eximii: & alii quidam, &c. Non sine summa difficultate ad uerticem montis peruenimus. Utinam Gesnere uel unam aut alteram horam nobiscum fuisses: id certe optauimus omnes. Nihil hoc monte est herbarum feracius.

In medio montis nascebantur hæc ferè.

1. Gentianæ genera diuersa: ea præcipue quam rubram cognominant.
2. Ranunculus quidam cubitalis, foliis quibus flos Trollius uulgò apud uos dictus, cui etiam cognatus uidetur: floribus albis, mediocriter odoratis. Sed & flos ille Trollius ualdè est in locis illis odoratus.
3. Ranunculus quidam paruus, flore albo. *Jägerkraut.*
4. *Wütterwurz*; à quibusdam dicta: ueluti Plantago quædam alpina: foliis Plantaginis, leniter hirsutis: flore Doronici, radice aromatica.
5. Lunaria illa nobilis, quam olim ad te misit Belinus, in pratis illic exilit.
6. Lunaria Græca, quam quidam *Slitteren* appellant, floribus admodum odoratis, ad latus montis in præcipitio (nostri *riß* uocant) quodam.
7. Centaurium maius, Rhaponticum uulgò dictum, non procul à iam dicto loco.
8. Phylliris tam copiosa, ut uel plaustro onerando satis esset.
9. Sanicula alpina guttata, ubique obuia.
10. Viola alpina quædam, nunc primùm florens.
11. Aconitum luteum & cœruleum.
12. Elleborus albus.
13. Liliū purpureum radice lutea: quo pro Asphodelo quidam abutuntur.
14. Conyzis, ut uidetur, cognata herba procera, flore Doronici ferè.
15. Medicæ species, ut quidam putant, eadem, ni fallor, uel cognata illi, de qua Dodo næus Iconum Tomo ii. pag. xxxii. Anonymus est (inquit) nec ad cuiusmodi genus referri debeat, certò statui potest. uidetur nonnullis esse Glaux, aliis Onobrychis. feritur in hortis ab herbariæ rei studiosis.
16. Sedi genera quinque, à uulgaribus diuersa.
17. Christophoriana, quæ quò in loco nascitur editiore, tantò est exilior & pressior: ut & reliquæ pleræque omnes herbæ.
18. Caryophyllata montana: & aliæ quædam.

In summo uertice montis.

19. Doronicum: & fruticum genera uaria nobis incognita. Hæc ego obiter tibi Gesnere uolui consignare. Sed quot tu putas conspectum nostrum effugisse, qui inter eundem in hæc incidimus?

FINIS.

HORTI GERMANIAE,

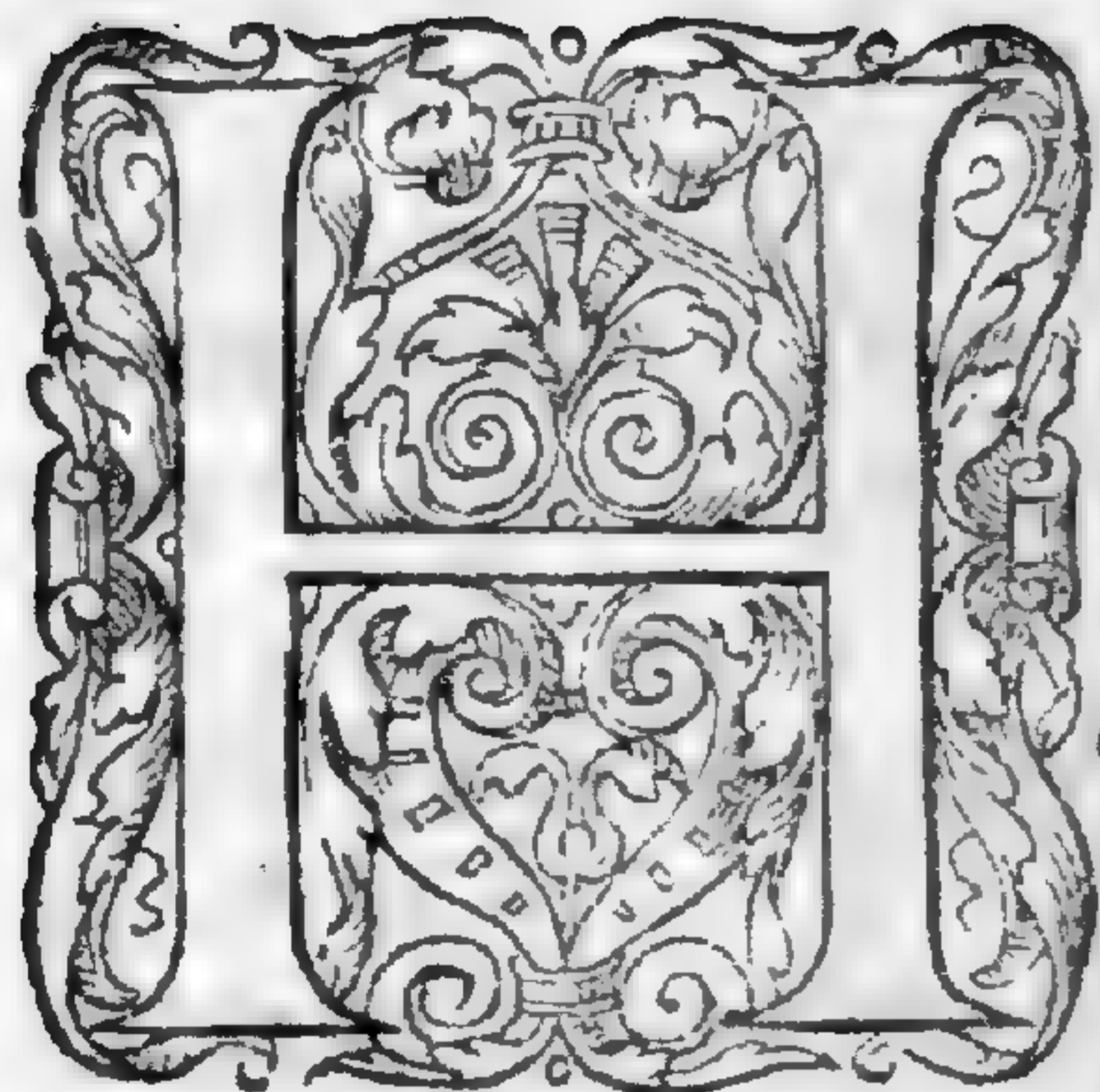
authore Conrado Gesnero.

LIBER NVNC PRIMVM EDITVS, IN QVO STIRPIVM QVAS
diligentissimi quique rei herbariae per Germaniam studiosi suis in hortis educant, tum
nomina literarum ordine percensentur, tum natales plerumque, duratio, & ad cultum
aliquid, aut alia quaedam explicantur.

Ad Lectorem.

Mensibus hybernis poteris decerpere flores,
Fructusq; hinc uarios, Lector amice, Vale.

CLARISSIMO VIRO STEPHANO LAVRAEO
Amorfortio medico Caesareo, doctrina & experientia
summo, Conr. Gesnerus medicus. S. D.

HIS MENSIBVS HYBERNIS, CLARISSIME LAVRAEE, DE
licias ruris & hortorum natura negante, ut aliquid genio meo indulgerem, non sine
aliqua spe oblectationis, etiam & utilitatis ab harum rerum studiosis qui legere haec
uoluerint, percipiendae: omnes quas meminisse poteram habere me in hortulo meo,
aut olim habuisse stirpes, aut quae in amicorum hortis prouenirent, (quorum aliqui
propter missos ad me catalogos à principio libri à me nominantur,) uno uolumine
iuxta literarum ordinem complexus sum. Non tamen solum nomenclaturas posui nu-
das, ut ab illis acceperam: sed plerumque aliquid, quod uel ad nomina ritè imponen-
da, uel natales cultumue faceret, adiunxi: ut qui hortum instruere cogitaret, non qui-
dem uulgarem, sed omni stirpium genere ornatum, exemplum hic & inquirendi oc-
casione haberet: ac olim, quanam in Germania stirpes nostro seculo cognitae in hortis plantataeque fuissent, quaeque
durare in eis possint & quantum, intelligeret posteritas: denique Galli & Itali Germanorum in tam frigido caelo stu-
dium in his colendis, prouentumque, & nominum ex antiquitate repetitorum cognitionem, admirarentur. Hunc
librum quanquam imperfectum (nam specierum infimarum numerus propemodum infinitus mihi uidetur) argu-
menti tamen haecenus ab alio nemine inchoati, praestantiae tuae nuncupandum destinaui: primum ut amicitiam mu-
tuam foeliciter superioribus annis Augustae Vindelicorum, cum ad mensam illustis uiri Ioan. Iacobi Fuggeri conue-
nissemus, inceptam, hoc ceu uinculo inter nos obstringerem: deinde ut in hoc argumento, circa uetera praecipue stir-
pium nomina imponenda, tam difficili & periculoso, ac multorum hodie animaduersionibus, censuris, controuer-
sijs, emulationi, certaminibus, & calumnijs etiam exposito, patronum mihi deligerem, qui his de rebus & rectè iu-
dicare posset: & ueras aut uerisimiles opiniones meas sincere contra ambitiosos quosdam defendere, in ijs uero ubi
errarem candidè & amicè monere dignaretur. Accipe igitur uir praestantissime hoc meae erga te beneuolentiae obser-
uantiaeque (ut uirtus & doctrina tua meretur: ac propter multa maximaque quibus me obligasti beneficia, gratitudi-
nis ratio postulat) pignus & monumentum, quantumuis exiguum: idque tam hilari animo, quam ego & liberrimè
offero, & longè maiora me debere libentissimè agnosco. eo enim in te amore & ueneratione ducor, ut si beneficijs
aequare te, nedum uincere, conarer, amplitudini tuae iniuriam aliquam fieri putarem. Quod si etiam in Caesareis
hortis, aut aliorum principum, quibuscum subinde uersaris uirorum, quicquam in hoc libro nostro uel praeteritum,
uel melius exprimendum, tibi occurrerit, circa stirpes imprimis raras & peregrinas, quas homines priuati non facillè
habere possunt, eius ut me certiosem facias iterum atque iterum peto. Noui clementissimum Caesarem Ferdinandum,
in cuius conspectu quotidie uersaris, harum quoque rerum, ut reliquarum naturalium omnium cognitione tum oble-
ctari, tum eruditissimos quosque de rerum naturis differendo excellere: nec dubito in hortis maiestatis eius, rara quae-
dam & peregrina naturae spectacula uisi: & eiusdem doctrinae exemplo incitatos proceres ac magnificos uiros in
hortis etiam exornandis magnificentiam praese ferre. Itaque si celebriorum quorundam in Austria aut uicinis regio-
nibus hortorum rariores aliquas stirpes mihi nominaris, hoc est, alicui studioso harum rerum iuueni ut id perficiat im-
posueris, de pristino tuo in me amore nihil dum remississe te intelligam. Vale Tiguri. Ianuarij die XXV. Anno

Domini M. D. LX.

Gg

1. DE HVIVS LIBRI RATIONE.
2. De hortis in uniuersum, eorumq; laudibus.
3. Singuli quidam hortorum cultores præstantiores nominantur.
4. Regule quaedam ferendi, colendiq; hortos.

QUAM occasionem & rationem ad hunc librum describendum accesserim, in epistola nuncupatoria satis explicui: hinc pauca adiciam. Nomino igitur hoc in libro plantas hortenses proprie dictas seu satiuas, & Germanis quidem notas in primis. Deinde & peregrinas per multas, quæ uel olim, uel nostra memoria, ut pleræq; in hortis serri cœperunt, tertio syluestrium etiam quænam in hortis uiuere, quomodo & quando possint, quæ non, singillatim expono. Non tamen de singulis istis tribus generibus seorsim agere, sed omnia in unum literarum ordinem redigere uolui, ut quæque inuentu quàm facillima essent. Denique cultus ratio aliqua in plerisque exprimitur, quo modo scilicet serri colue debeant, quo tempore & loco: & hyeme quænam ex eis reponi intra domos, aut in orto saltem contra frigoris iniuriam muniri. Hæc omnia persequi institutum quidem mihi fuit: sed quàm exiguam propositi mei partem sibi consecutus facile animaduerto. Omnia certè complecti infinitum & supra humanam conditionem est: & uoluit fortè Deus Opt. Max. dum rerum naturalium in tantillo mundi centro species nobis innumeras proponit, per hanc ueluti infinitam naturæ uim, qualis quantusque ipse sit, omnis naturæ elementaris atque cœlestis dominus insinuare. Putabam ego iuuenis adhuc, per paucas superesse stirpes quæ meam notitiam subterfugerent: nunc senex peragratis ab eo tempore aliquot regionibus, & per multis quæ in meis & amicorum hortis fatæ excreuerunt cognitis plantis, & maximo ab amicis numero rariorum misso, & perlectis omnium quos habere potui ad hoc tempus huius argumenti libris, Græcè, Latinè, Italicè, Gallicè, Germanicè, Anglicè, Hispanicèque editis, ea quæ noui per exiguam sane partem ignotorum mihi esse uideo. Itaque libenter cedo naturæ: quæ, ut uideo, æqualem sibi creanti in cognoscendo uim, ne nominibus quidem tenuis aut numero admittit in illis quorum ipsa parens est. Sed hæc contemplari non est hominis *πρὸς φύσιν καὶ ὕλην ἀπολογουμένου*. Potuissem tamen multò plures enumerare stirpes in hoc libro: imò omnibus quas noui, aut quæ ab aliis describuntur nominatis, ab instituto meo non discessissem. quoniam omnes aut aluntur in hortis, aut ali possunt: aut si non possint, id quoque breuissime indicare licuisset, tum ueluti condimenti, tum admonendi gratia ne quis frustra in accersendis quibusdam aut plantandis laboret: tum obiter nomina quorundam explicandi gratia: neque enim ita multa defunt, quò minus stirpium ferè omnium nomenclatio hinc contineatur. Sed aliis rebus occupatus, satis existimaui in præsentia librum hunc inchoare: quem aliquando diligentiores perficiant. Id autem feci partim lubens, & ut gratificarer harum rerum studiosis: ac eorum qui hortorum suorum catalogos ad me miserunt, nomina celebrarem ut par est. commune enim quoddam hoc bonum est, in patriam stirpes peregrinas inuehere. partim in gratiam Typographi, qui Cordi operibus ante annos ferè xviii. scriptis aliquid recentius accedere cupiebat: & mihi quoque iucundissimum erat hac saltem ratione Cordo meo, quoniam aliter fata non permisere coniungi. Neque uerò est quòd hanc aliquis absolute tanquam curiosam & inutilem cognitionem damnet. talis enim est illis qui diuersum propositum sequuntur: & quanquam medici omnium maxime diligentissimèque hanc naturæ partem excolant, non tamen eis necessarium est tam multa nouisse, cum intra pauca, certa melioraque remedia tutius se contineant. At Philosophus physicus nullis huiusmodi terminis coërcetur, neque utilitatem aut lucrum quærit: nec ulla in eo rerum naturæ etiam minutissimè

minutissimarum cognitio curiosa existimari debet. Huius ego hortum liberalis & multiscii uiri, instruere proposui: non olitoris, non Adonidis aut Epicuri, non medici aut pharmacopolæ. Hortenses quidem, urbanae aut satiuæ plantæ proprie sunt & dicuntur, quæ cibi condimentiue causa in hortis à plerisque feri & educari solent: deinde quæ propter uoluptatem aliquam coluntur, ut quæ uel odore delectant, uel colore, aliæue specie oculos iuuant, sicut pleræque coronarii generis: tertio quæ ad medicinam faciunt, quæ omnia tum magis proprie hortensia dicentur, si syluestria & suæ spontis uel omnino non reperiuntur, quod nobis constet: uel non in nostris regionibus: uel reperiuntur quidem, sed specie diuersa. Magno certe liber hic utcunque imperfectus, nec adeo magnus, labore mihi constitit. Multitudine & uarietate rerum obrutus, quam plurima aliis post me dicenda reliqui. Hominem unum nomenclaturas tam multas proferre, & proueniendi modum in tam multis obseruasse, multum est, nimium quidem ad alia utiliora & grauiora festinanti. Itaque ut os Momis & blateronibus ineptis obstruam, non quod multa omiserim, quod non accuratius quædam obseruarem, neque diutius librum hunc premere & expolire uoluerim, ueniam ab illis petam, quibus hac in re nihil debeo: sed potius doctiores uiros & maioris iudicii, quod tam prolixè, ne dicam ambitiosè, in hoc argumento uersatus sum, ut ignoscant, rogabo. trahit sua quæque uoluptas: cui nimium quis non indulget. Prolixitatem hanc tamen excusat ordo, sicut & in plerisque scriptis nostris, ita institutus, ut quod quis nosse uelit, statim inueniat, cæteris omissis. Brevitatis certe studio multa simpliciter protuli, nec inquisiui in opiniones quorundam quæ mihi parum probantur: facturum id alias in maiori uolumine, quod de Stirpium historia, si Deus uitam & reliquas commoditates largiatur, aliquando edam. Interim hocce progymnasmate præludere, atque hoc specimine aliarum etiam gentium homines eruditos ad suarum regionum hortos describendos excitare uolui.

Quoniam uerò quot homines tot sententiæ, & aliquibus fortè hæc minime prolixa, sed breuiora quam uellent uidebuntur, cum alias, tum circa colendi rationem, qua præcipuè accurata in nostris regionibus frigidis opus est, ut stirpes peregrinæ & callidioribus locis allatæ conseruentur: illos ad aliorum hæc de re libros, aut librorum partes, ueterum atque recentiorum remisim. Theophrastus in suis libris De stirpibus, præcipuè quidem etiologicis, plurima huius argumenti diligentissime docuit: ex quo permulta transtulit Plinius. Multa apud rei rusticæ scriptores eiusmodi leguntur, Columellam, Palladium, Varronem, Catonem, & illum qui Geoponica græca composuit. Ex recentioribus Petrus Crescentiensis pleræque ex ueteribus repetiit, & insuper suarum obseruationum non pauca ad cultum, plantationem, & curam omnem arboribus aliisque plantis accommodandam pertinentia adiecit. Aristotelis de stirpibus extant quidem libri duo, sed corruptissimi, ut nihil fere utilitatis inde rei hortensis studiosi homines referant: non nihil uerò è doctissimis Scaligeri in eos libros commentationibus. Problematum quidem Aristotelis sectione xxxvi. leguntur quædam ad hanc rem non inutilia. Circumfertur & Caroli Stephani typographi regii Lutetiæ eruditissimus liber, hoc titulo: Prædium rusticum: in quo cuiusuis soli uel culti, uel inculti plantarum uocabula ac descriptiones, earumque conserendarum atque excolendarum instrumenta suo ordine describuntur. Eius partes sunt octo: Hortus, Seminarium, Vinetum, Ager, Pratum, Læcus, Arundinetum, Sylua, Frutetum, Collis. Liber est sane utilissimus ad rerum simul ac uerborum huius argumenti cognitionem, magna parte ex Ioan. Ruellii Commentariis desumptus. Bartholomæus Maranta Venusinus medicus certè elegantissimus methodi cognoscendorum Simplicium med. libros tres nuper edidit, ex quibus secundi libri cap. xi. totum satis copiose de cultu stirpium pertractat. Vidimus et Gallicum librum Petri Bellonii totius nature scientissimi uiri, quem de colendis arboribus syluestribus edidit. Hieronymus Cardanus summus philosophus, Operis de uarietate rerum lib. vi. cap. xxiii. de plantarum cura inscripsit, &c. Ex his & aliis fortè olim aliquis Rei hortensis uolumen perfectum nobis concin-

De re hortensia scriptores.

Natales stir-
pium.

nabit: mihi interim si principii ratione quantulumcunq; culturae stirpium studiosi homines debere se fateantur, Germani praesertim mei, quibus haec praecipue scripsi, (utinam uero etiam aliis profint,) satis magnam laboris mei mercedem retulisse mihi uidebor. Alius quidem nostro seculo re hortensem nemo ex professo descripsit: Carolus Stephanus excipio, qui tamen nomina et descriptiones stirpium magis, quam cultum earum docuit. Ego plerumq; aliquid ad cultum utile in singulis addidi: & si nihil aliud, saltem natale solum cuiq; syluestrium peculiare indicaui ut plurimum, ut in hortis plantaturi locum singulis commodiorem eligant. Interim animaduertendum natales locos plantis non semper eosdem, sed ut plurimum conuenire: in quibus uidelicet plures aetatiorens eiusdem generis plantae prouenire solent. quod si in diuersis aliquando reperiantur, cogitandum est uel caeli, uel aliam esse causam: rapiuntur enim saepe a uentis semina, & ab aquis deferuntur. Loca olim humida & rigua, paulatim, aut etiam breui exiccantur, in quibus forte stirpes humidis locis proprie remanent. et quae nasci in aquosis solent, possunt plerumq; etiam in umbrosis. Quaedam tam ualida constant natura, ut ubiq; fere uiuere queant. nam & extra terram sunt quae aliquandiu uigeant, ut in Bulbaceo genere, et Seda, & Anacamperos, et Aloë. Multae quidem in nostra regione hortenses tantum stirpes sunt, alibi syluestres & suae spontis. & aliqua nobis montanae: quae alibi, ad septentrionem praesertim, fallente sensim terrarum altitudine, in planicie nascuntur. Haec de stirpium natalibus dixerim: in quibus etsi in uniuersa fere natura, quod ad ortum ac generationem rerum imprimis, nihil necessarium, nihil perpetuum est, nos tamen iis quae frequentius, & ut plurimum eueniunt, acquiescere par est. Quantum ad G. nominis mei notam, sunt quae non in meis quidem hortis (quos hoc tempore duos colo) sed amicorum uiuant stirpes, quas illic demonstrare possum. Quaedam alias in hortulo habui, nunc careo, inter tot occupationes & tanta soli angustia, prouentum & naturam quorundam semel aut aliquoties obseruasse contentus, ut locus ac tempus etiam aliis suppeterent. Herbae ex editis montium atq; alpium in hortos translatae, quaedam forte ne apprehendunt quidem: aut caules, flores ac semina non fundunt in hortis nostris, ego Gentianam, Eleborum album, & alia quaedam multis annis in orto habui, quae nunquam caules ediderunt. quaedam perfecerunt quidem semina, sed annis aliquot interiectis, ex moribus etiam ipsis semina habere nobis difficile est: quoniam eo tempore quo sperare maturitatem eorum poteramus, niues plerumque iam ingruerunt, & incolis (qui per pauci, lactarii & rudes quidam homines sunt) sub id tempus ad ualles se recipientibus destituuntur. Haec ideo scribo, ut si qui uel hac transeuntes, non omnia quae scripsi apud me reperiant, aut semina in alias regiones ad se mitti petentes frustrantur, quod non raro contingit, non mirentur. Nominaui etiam aliqua, in alienis praecipue hortis, quae forte prima tantum a satu aestate apparuerunt, non duratura per hyemem: aut non nisi summa diligentia ad aliquod tempus conseruanda.

NOMINA QUORUNDAM REI HORTENSIS STUDIOSORVM
hominum, in Germania primum, deinde Gallia, Italiaq; etc.

Et primum de differentijs hortorum in genere.

Horti utili-
les.

Medicina-
les.

Varij.

Elegantes.

HORTORVM alii uulgares sunt, utilitatis tantum gratia consiti: in quibus olera, legumina, uites, fructus qui edendo sint, & gramen, usum homini aut pecori praebent. Alii medicinales, ut Medicorum & Pharmacopolarum: in quibus non hortenses tantum stirpes, sed etiam syluestres omnis generis, & peregrinae quoque coluntur, propter remedia quae ex ipsis earumue partibus homini fiunt. Alii similes istis, sed magis uarij, in quibus non solum plantae remedijs nobiles, sed aliae etiam quae uis rariores praesertim coluntur, propter admirationem & contemplationem naturae. In alijs nulla utilitas ad cibum aut remedia, neque naturae uis spectatur, sed ornatus tantum & elegantia: quales sunt matronarum & opulentiorum hominum, praecipue quidem monachorum: qui floribus diuersis conseruntur,

runtur, aliisque herbis & fruticibus, quorum aliqua in ipsa forma, aut colore odore
 ut gratia est, aut ad ferta & coronas usus: & pergulis, scenis attegiisue, aut laby-
 rinthis apti frutices & arbuta ad inumbrandum. & quaecumque anno toto uireant,
 nec frondes amittant: ac omne topiarium genus quod ita necesse flecti potest, ut
 certam aliquam figuram præ se ferat: & herbae fruticesque tonfiles propter eandem
 causam, ut Buxi, Myrthi, Hyssopi, & alia: & arbores quarum pulchriores sunt
 fructus: aut quarum folia latiora, ut Platani, Tiliae: aut aptae, ut earum brachia
 quaqua uersus distendantur, sicut in Quercu, Tilia & Malo diximus. Alii de *Magnificis*
 nique magnificentia spectabiles sunt, ut quorundam diuitiis affluentium, & prin-
 cipum uirorum, aut rerum publicarum: quorum & aedificia magnifica sunt, & a-
 quarum spectacula iucunda in stagnis ac fontibus: & colles forte in eis excitati, &
 nemora adiuncta, & exercitiorum areae: & arbores quaedam peregrinae, ac huius-
 modi quae magno sumptu indigent. Simpliceshæ differentiae sunt: quarum duae
 interdum aut plures coniunguntur. Ex his quas dixi differentiis, (uulgaribus
 tantum exceptis,) paucos aliquot mihi cognitos, celebriores tantum commemo-
 rabo. Quod si copiosos aut nobiles aliquos praeteriero, excusabit me ignoran-
 tia. optarim enim quam plurimos nominari à me posse. Quoniam autem gene-
 re, ut indicatum est, differunt, comparari inuicem recte non possunt: & in suo quicque
 genere excellere. quamobrem nemo mirabitur, quod non magnificos tantum,
 & elegantiores, sed priuatos etiam angustosque quorundam hortulos hic præ-
 dico. Magnificentia arte & hominum opere constat: cui nos uim & uarietatem
 naturae antepone non dubitamus. potest illa etiam extra hortos ostentari, sicut
 & elegantia: at hortorum laus ab eo praecipue est, unde & appellantur, si multa
 uariaque in eis oriuntur & terra eduntur. Dicam igitur primum de hortis Ger-
 maniae quae circa Rhenum est, à capite eius exorsus: deinde illius quae longius ab
 est Septentrionem uersus.

RHENI fontes duo paulò supra Curiam Rhætorum sunt utrinque. Curia
 oppidum celebre alpibus proximum est, ubi si quis hortum institueret, stirpium
 genera quam plurima commodè haberet, cum aliarum, tum alpinarum & trans al-
 pes nascentium in uallibus Rhætici foederis, & ex Italia uicina. Est illic Ioannes Fa-
 bricius Montanus, ecclesiae pastor, uix omni literarum genere doctissimus, sicut &
 Ioannes Pontifella Ludi magister pereruditus, ac medici praestantissimi Hierony-
 mus Brixius & Zacharias Belinus: omnes rei herbariae non uulgariter periti, quos
 honoris gratia nominare hic uolui, inuitante Rheni principio, & simul eorum in
 me beneficentia, Fabricii mei in primis, qui per multas ad me stirpes ac semina quot
 annis mittere solet ut hortulum meum locupletet.

Infra Rhætiam Rhenus in lacum Brigantinum diffunditur ad sinistram eius
 latus cum impetu se immittens: è regione dextro latere Lindauia amoenissimum
 oppidum in peninsula situm est: cuius ciuis Matthiae Curtii mercatoris, hortum
 egregium stirpibus rarioribus non paucis consitum olim spectauimus. Aiunt &
 fratrem eius uirum nobilem non procul Lindauia habitare, & arborum praeci-
 pue genera quam plurima colere. Ad lacum illum maximum oppidum est Con-
 stantia, in quo horti aliquot elegantes & ampli non desunt: in quibus tamen hoc
 tempore nihil rari aut peregrini esse audio.

E Brigantino lacu & altero minore infra Constantiam (Veneto, ut ueteres uo-
 cant: nostri à Cella oppido) postquam emerit Rhenus, minora quaedam oppi-
 dula cum alia praeterlabitur, tum Eglisouiam Tigurinorum ditionis: à qua Tigur-
 rum patria mea quatuor horarum ferè itinere distat. Fuit autem hortorum apud
 nos haecenus uulgaris tantum cura. Primus ego peregrina semina inuexi, &
 syluestres montanasque stirpes alere coepi. Est & Petri Figuli Chirurghi ac litho-
 tomi egregii, hortus uarietate stirpium commendabilis: & apud Iacobum
 Funccium praetorem, optimum Citri ac Lauri in uasis: & in publico urbis loco

ad limagum fluium editiore Tiliarum nemus, in quo etiam Larices duæ uisuntur: & proximè infra urbem ad eundem fluium Tiliae duæ, brachiis & ramis in attegias supra truncum elegantissimè digestis: quales, aut elegantiores quoque, Scaphulæ etiam (quod liberum & Helveticum ad Rhenum oppidum est) conformatae sunt. Incommodum illud regioni nostræ commune, quod ferè de Ascra conqueritur Hesiodus: ἀσπρὸν χεῖμα κακὸν, βίρσι ἀργαλέη. οὐδέ ποτ' ἐδλή. Propter alpium enim uicinarum iuga, perpetuis operta niuibus, hyemes nobis longissime, æstates uerò breues sunt, & quæ tepere debebant austri, nobis plerumque frigent, frigore ab eisdem, quas pertranseunt, niuibus contracto. Quamobrem & plantæ peregrinæ uix educari aut durare apud nos possunt: & uina nostra acerbiora sunt, non solum uicinis illis quæ propius meridiem nascuntur, sed etiam aliis, quæ locis ad Septentrionem paulò remotioribus proueniunt ultima. Longius enim si procedas, nullæ amplius uinæ occurrent: ita ut diei ferè iter ultra Rhenum uineta omnia terminet. Ergo, si montes non impediunt, & uina generosiora semper, locis ad meridiem propioribus fiunt, & alii etiam quidam fructus uel noui, uel iidem sed melius felicisque crescent, quò magis ad meridiem progredimur: ita ut in Narbonensi tandem Gallia, alibi que ad mediterranei maris in Europa limites, uineta & oliueta, & alia quædam, omnium optima habeantur. Itaque frigoris, tempestatum, solique ratione peregrina multa uel non proueniunt nobis, uel certè ad maturitatem non perueniunt. Aliquid est tamen, quædam ita prouenire, ut à medicis & pharmacopolis cognosci possint.

Basileæ, quod infimum Heluetiorum oppidum Rhenus interluit, Cælius secundus Curio uir doctissimus & Latina eloquentia summus, hortum peregrinis aliquot plantis instructum habet, sicut & Conradus Lycosthenes in eadem urbe ecclesiæ minister uaria eruditione clarus: cuius priuignus Theodorus Zuingerus nuper ex Italia reuersus, iuuenis egregius, medicus & philosophus pereruditus, optimi patris hortum seminibus Italicis, quæ secum attulit, parte etiam mihi communicata, ornare & nobilitare perget. In suburbio S. Ioannis, Ioan. Iacobus Lofs uir magnificus hortum se dignum colit: in quo Citrorum arborum generis differentias aliquas uidi, ut Arantias, & Limones adultas: & Prunos Vngaricas: & Libanotidis coronariæ plantas pulchre digestas: & acetosam Gallicam, &c. De Quercu in areæ seu nemore D. Petri leges Q. litera.

Argentina ciuitas propè Rhenum magna, & multis nominibus excellens, hortos etiam quam plurimos & amplissimos habet: quorum præcipuus est, quod ad utarias & peregrinas stirpes Didymi Obrechtii medici hortus: deinde Hieronymi Massarii medicinæ professoris. Magnificentia quidem & elegantia primas tenet Israëlis Minkelii fodinarum metallicarum quarundam domini hortus in suburbio, quod uocant **Steinstras**: cui hortulanum Gallum præfecit, qui topiario consilioque artificio herbas & frutices uarios distinguit: et areas herbis floribusque non uulgaribus in literarum aut animalium aliisque figuris graphice digestis, Cepographiam dixeris, pulcherrimè depingit. Arearum margines, densis ex hysso aut saluaceu sepimentis consiliis, aditu per interualla relicto, ad pedis aut cubiti altitudinem cingit. Cælum certè Argentinæ multò mitius nostro est, & plantis peregrinis educandis aptius.

Infra Argentinam cum alia oppida nobilia Rheno alluuntur, tum præcipuè Spira, Vuormacia, & Moguntia: è cuius regione Moenus fluius Rheno se miscet: & ad iter ferè diei, Francordia celebre emporium abest: ubi medici quidam & pharmacopola hortos uariis & rarissimis plantis instructos colunt: è quibus præcipuè mihi noti ac de me benè meriti sunt, Iacobus Oppenheimius pharmacopola, & Io. Rurpodius Chirurgus.

Reliquorum deinceps ad Rhenum oppidorum horti mihi prorsus incogniti sunt: non dubito tamen quin & alibi, & in primis Coloniae Agrippinæ egregie instructi reperiantur. Antuerpia non procul Oceano distans, emporium longè nobilissimum copiosissimumque ad Scaldim flumen, ab altero Rheni ostio inferiore, ut ex tabulis

bulis apparet, unius aut alterius diei itinere abest: in ea urbe ciuis Petrus Condensbergius pharmacopœus percelebris ad insigne Campanæ veteris, omnium simplicium medicamentorum diligentissimus inquisitor, hortum uariis & raris stirpibus suo studio refertum excolere & augere pergit.

AT IN IIS QVAE LONGIVS A RHENO DISTANT
Germaniæ regionibus.

IN Heluetiis quidem Bernæ Benedictus Arétius bonarum literarum professor Leximius, & in Bernensium agro Sigriswillæ, Christophorus Piperinius ecclesiastes doctissimus, hortos plantarum uarietate instructos habent.

Augustæ Vindelicorum magnifici horti sunt Fuggerorum, & in eorum plerisque etiam stirpes quædam peregrinæ: sicut & aliorum quorundam ciuium opulentiorum. In eadem urbe clarissimus medicus Adolus Occo præcipuè peregrinas quasdam & raras stirpes alit.

In Bauaria Monâchi hortus illustrissimæ ducis à magnificentia, & peregrinarum quarundam arborum spectaculo laudatur.

Schorn-dorffii quod oppidum est illustriss. ducis Vuirtenbergensis, ciuis & mercator egregius Ioannes Schmidlappius hortum copia ac raritate stirpium insignem possidet. Ibidem hortum arci adiunctum magnificum, & plantis raris, inter aliâs etiam piperis, spectabilem esse audio.

Èslinga ciuitas est Imperialis, quanquam in Vuirtenbergensis ducis regione sita: cuius ciuis Ioan. Volmanus pharmacopœus, diligentissimus simplicium medicamentorum indagator, hortum egregiè colit.

Norinbergæ celeberrimus est Ge. Ollingeri felicitis memoriæ hortus.

Vratislaue in Silesia clarissimi ciuis Vuoisseli, qui præstantissimi medici Sigismundi pater est, hortus copia, uarietate, elegantia & raritate stirpium omnis generis summè commendatur.

Apud Misenos Lipsiæ Ioan. Rallæ pharmacopolæ hortus est copiosissimus.

Torgæ uerò Ioachimi Kreichii pharmacopolæ longè refertissimus stirpium uario genere, ordine etiam & structura elegantissimus: cuius picturam hîc addidissim, quam ipse ad me mittere dignatus est, nisi pars eius in itinere, nescio quorum negligentia aut improbitate, periisset. Ibidem Ioan. Kentmannus medicus artis usu et eruditione summus, raras & peregrinas stirpes non paucas educat: sicut & Misenæ (quod oppidum regioni homonymum est) excellentissimus medicus Christophorus Leuschnerus.

Stolbergæ in Hercynia sylua Ge. Aemylius ecclesiæ pastor & uicinarum inspector, theologus omni literarum genere doctissimus, hortum quàm plurimis & raris etiam stirpibus ornatum possidet.

DE HORTIS GALLIÆ.

GALLIÆ horti mihi incogniti sunt, paucis quos homines eruditi suis literis celebrarunt exceptis.

Celeberrimus est hortus S. Mauri prope Luteciam, Bellonio teste.

Hortus Renati Bellaii Cenomanensis episcopi, nunquam satis in herbarum & arborum rariorum cultura laudati, nobilissimus est omnium qui hodie tum apud Germanos, tum etiam Italos uisuntur, ut nihil addi possit ad absolutam horti bene exculti, & innumeris uariarum plantarum diuitiis refertissimi curam ac diligentiam, ut scribit Carolus Stephanus in horto & in Seminario. Puto autem hortum illum Luteciæ esse: in qua urbe laudatur etiam hortus ædi diuæ Mariæ adiunctus, propter peregrinas quasdam stirpes: & pharmacopolæ cuiusdam à Car. Stephano celebrati, cuius nomen iam non occurrit. A Cardano de rerum uarietate libro 13, capite. 56. describitur hortus magnificus Ioannis Baptistæ mercatoris Florentini Luteciæ. Petrus Bellonius Cenomanus medicus, ex longinquis peregrinæ

tionibus semina uaria congeffit, omnis stirpium generis, ex quibus Lutecię fatis, uaria ei stirpes prouenerunt: non solum uerò paucas singulorum generum, præsertim arborum, quæ Lutecię nasci ante hac non solebant, educare contentus est, sed etiam syluas quarundam, quod ei felix faustumq; sit, meditatur.

DE HORTIS ITALIAE.

ITALIAE horti plures instructioresq; proculdubio sunt, quàm ullius alterius regionis hoc tempore. nam & solum eius fertilissimum est, & aër temperatus: & diuitis affluentibus, uoluptatumq; studiosi homines: & magnus rei medicæ usus. Ergo paucos aliquot nominabo.

Caspar à Gabriellis uir inter nobiles Patauinos longè nobilissimus, omnibus animi atq; ingenii dotibus excellit. Cui præter omnium bonarum ac liberalium artium perfectam cognitionem, hoc etiam laudis & gloriæ accessit, quòd omnes facultates suas (quibus inter cæteros contentissimus uiuit, nihil ut amplius expetat præter id quod habet) in hortuli sui diligentissima cura infumat, &c. Carolus Stephanus in Horto. Ibidem Priulanus hortus magnificus, plantis uariis & raris è Syria etiã accersitis admirationi est. Omnes uerò omnium, ni fallor, hortorum magnificentia simul, & stirpium in eo uariarum omnis generis, è Creta etiam & aliunde peregrinarum, numero laudes facillè uincit publicus ille Patauii in medicorum gratiam inclyti Senatus Veneti liberalitate institutus hortus, cui hoc tempore Aloisius Anguillara Romanus, uir in stirpium historia nostro seculo exercitatissimus atq; peritissimus omnium, magna cum laude præest.

Venetis Murhani nobilissimus est hortus senatoris Hieronymi Cornelii, uiri illustris, qui Cypri insulæ præfecturam gessit: ex qua, ut etiam Creta, Alexandria, aliisque regionibus, multa pulcherrima rarissimaq; Venetias sibi adferri curauit. In eadem ciuitate prædicatur etiam summopere Maphei de Mapheis medicis hortus: & Pasqualini, & Petri Antonii Michaelis Patricii in uico S. Georgii: & cœnobarum quorundam, præcipuè Franciscanorum, ni fallor.

Illustrissimi ducis Florentini hortus magnificentia structuræ, & stirpium peregrinitate excellit.

Arimini uisendus est Iunii Moderati pharmacopolæ hortus excultissimus.

Romæ in cœnobio quod Aram cœli uocant, hortus est plurimis & egregiis plantis confitus, præcipuè ab Angelo Palea & Bartolomæo ab Vrbeueterum cœnobitis, qui de medicamentorum compositione librum Mesuæi interpretati sunt. In eadem urbe ciuis Scipio ad S. Apostolum hortum nobilem possidet, ut in Rhabarbarici mentione indicauimus. Ioan. Vincētius Pinellus uir genere & doctrina clarissimus, cui Bartolomæus Maranta Venusinus medicus eruditissimè scriptã nuper cognoscendorum Simplicium medic. Methodum nuncupauit, Neapoli (ni fallor) in suis hortis quam plurimas plantas ex uariis remotisque regionibus, magno impendio aduectas (ut ipse Maranta scribit) perpulchrè alit.

TVRCA S hodie rei hortensis per quam studiosos esse refert Bellonius Singularium 2. 51. ubi raras etiam aliquot stirpes quæ coluntur ab eis solent, recenset.

DE HORTIS QUIBUSDAM APVD VETERES
nobilibus.

DE Hesperidum, Adonidis, Alcinoi, Epicuri & aliorum quorundam hortis factam à ueteribus mentionem, ne sim longior, prætereo.

Horti pensiles Babylonii describuntur à Q. Curtio lib. v.

In Syria fuisse duos paradisos in quibus solis Balsamum coleretur, idq; nusquam agrestenasci, Theophrastus tradit historiae 9. 6. & eiusdem libri cap. 4. Arbores (inquit) thuris ac myrrhae, alia in monte quodam Arabiae editissimo sponte nascuntur:

scuntur talia cultu adhibito ἢ τὰς ἰδίαις γεωργίαις ὑπὸ τῆν ὑπὸρσιν.

De Theophrasti horto, & Ant. Castoris quem Plinius uidit, in sequentibus dicemus.

De hortorum laude & utilitate.

CUR A cultusq; hortorum, non modò honestam secum uoluptatem, sed etiam utilitatem, cum ad opsonia, condimenta, cibos, tum ad sanitatis tutelam & morborum depulsionem, adfert. Seruntur enim, aluntur, & seruantur in hortis uaria fruticum, suffruticū, arborum, herbarumq; genera, quarum alia per se sunt edendo, alia acetariis aut condimentis idonea, alia remediis tantum adhibentur. Est sane hortus, in quo stirpes eiusmodi oriuntur, ueluti penus quoddam: è quo ad usum nostrum quoties libet depromimus radices, olera, semina, fructus, herbas & huiusmodi: quæ cum in promptu ex hortis suppetant, non opus est longius è rure, agris, montibus aut syluis petere, nec emere aliunde, quòd non modò sumptuosum est, sed etià sepe inutile aut nox. ũ, cum falsa pro ueris, & uenena interdum pro remediis, inueterata quidem pro recentibus se penumero ueneant. Horti (inquit Plinius) maximè Lib. 19. placebant priscis, quia non egerent igni, parcerentq; ligno, expedita res & parata cap. 4. semper: unde & acetaria appellantur, (ab accipiendo nimirum, quòd ex ipsis hortis herbae semper in usum nostrum accipi possunt,) facilia concoqui, nec oneratura sensum cibo, & quæ minimè accendant desiderium panis. Quamobrem sit aliquis & his honos, nè ue autoritatè rebus uilitas adimat, cum præsertim etiam cognomina procerum inde nata uideamus: Lactici nosq; in Valeria familia non puduisse appellari. Antiquitas nihil prius mirata est quam Hesperidum hortos, ac regum Adonidis & Alcinoi: itemq; pensiles, siue illos Semiramis, siue Assyriæ rex Cyrus fecit. Romani quidem reges ipsi coluere. Iam quidam hortorum nomine in ipsa urbe delicias, agros uillasq; possident. Primus hoc instituit Athenis Epicurus, hortorū magister. Usq; ad eum moris non fuerat in oppidis haberi rura. Romæ quidè per se hortus ager pauperis erat. Ex horto plebei macellū, quanto innocentiore uictur. Hec Plinius. Epicurū quidè Athenis pr. mū ad uoluptatē & delectationē hortos intra moenia instituisse, meminit etià Cicero in libris De natura deorū. Cyrus minor ex hortis, quos purpuratus ipse et gemmis ornatus, sua manu cōseuisset, gloriam magnā cum apud omnes Græcos tū apud Lylandrum Lacedæmon ũ cum is in Lydiam ad eum uenisset, adeptus est, ut Xenophon & Aelianus tradunt. Theophrasti Eresii qui Aristotelē audiuit, hortum fuisse amplissimum ex testamento eius constat. in quo sic ferè legimus. Hortum & circumiectam ambulationem, & omnes ei adiectas domos, do & relinquo amicorum in hoc testamento nominatorū illis, quibus cunq; in eo uersari, simulq; philosophari libuerit, ita ut cōmuni studio colendū & custodiendū curent, neq; uel alienare, uel uendicare sibi illum quisquam possit, &c. In hoc nimirum prædio ille multas ac diuersa stirpium genera tum uernacula tum peregrina coli curauerat, ut eruditos illos & accuratos, qui etiam nū doctorum manibus teruntur, Plantarū historiæ causarūq; libros conscriberet. Antonii Castoris hortū Plinius celebrat in quo plurimas herbas uiderit. Huic (inquit) summa autoritas erat in ea arte (cognitione herbarū) nostro uo, uisendo hortulo eius in quo plurimas alebat, ceterū mū etatis annū excedēs, nullū corporis malū expertus, ac ne etate quidè, memoria aut uigore concussus. Columella autor est cultū hortorū insigniter neglectū fuisse ueteribus agricolis, suo autē tempore quā celeberrimū. Ego apud Græcos semper quā Latinos celebriorē fuisse puto, quā diu libera fuit Græcia. quā plurimos enim scriptores Georgica & Cepurica (hoc est, De rerustica, deq; hortensi re) libros condidisse constat: & rerum, præsertim stirpiū nomina quorū maximam partem à Græcis mutuati sunt Latini, idē latentur. Post Græcos uerò Latinis præcipuū fuit hortorū culturæ studium.

Germanis omnium minimè: partim quod armis semper magis dediti fuerint: partim quod soli natura durior, et cœli temperies inclementior, in locis Septentrioni expositis, hortorum cultui non parum incommodet. Quod magis institutum illorum laudandum est, qui in nostris regionibus nulla rei difficultate territi, hortos instruunt: idque non tam ad uoluptatem priuatam, quam ad utilitatem publicam faciunt, ut & remedia in promptu habeantur, sicut dixi: & multa hactenus ipsis etiam summis medicis ignota certius cognoscantur: & optimi quique ueterum libri, cum fructu simul et uoluptate legantur atque intelligantur.

OBSERVATIONES QUÆDAM ET REGVLÆ AD
hortorum cultum in Germania utiles Primùm quæ consideranda sint ante plantationem aut sationem: deinde quæ in ipsa plantatione: demùm, quæ postea.

P A R S I.

Locorum
differentie
et natales.

S In horto sint plures differentie locorum, (ut collis, saxa, riuus, stagnum, arena, &c.) multa crescere & durare poterunt, suis plantata locis: quæ aliter aut non crescunt, aut non durant.

Quod singulæ plantæ terram propriam, cœlique accommodatam temperiem quærant, eo sane manifestum est: quod quædam in quibusdam locis proueniunt: in quibus alia quædam nec sponte nec sata facile exeunt. et quanquam apprehenderint, fructum nullatenus pariunt, (ut de Palma & Moro Aegyptia, aliisque quibusdam retulimus:) & neque augentur, neque fructificant, sed uitiata (malignè) omnino proueniunt, Theophrast. hist. 4.1.

Ut aquaticæ & humido riguoque solo assuetæ plantæ non facile in hortis siccioribus uiuunt, nec diu durant: nisi in umbroso loco, qui humido similis est: quem tamen uentis expositum esse uelim, & sæpius rigari: humidus enim locus si non perflatur, putredini & bestiolarum generationi obnoxius est. Sic & montanæ stirpes, humiliori ac pingui solo, locis umbrosis, & uento minus perflatis, uix nascuntur: aut certè fructum non perficiunt. Sic & maritimæ ut Soldanella, Ben rubrum, in hortulo meo facile quidem natæ sunt, sed flores & semina nunquam protulerunt.

In diuersis plantis plurimum referunt sol aut umbra: locus altus, aut humilis: siccus aut aquosus, pinguis aut macer, perflatus aut non perflatus.

Solis calor augetur reflexione radiorum eius ad parietem. sic Ficus apud nos melius accitius maturescunt.

Ad parietes quædam plantare prodest, uel propter soli reflexionem, uel ut loco saxoso sint, uel ut innitantur: ut Ficum, Ribes uulgo dictum fruticem, & Iasminum. Ficus quidem uel circa Cracouiam maturescere audio, tali nimirum situ plantatis arboribus.

Plantæ uicinæ sæpe impediunt, cum uel inumbrant, uel aërem auferunt: uel premunt, aut se circumuoluunt, siue superficie, siue radicibus reptando: aut succum ac alimentum terræ præripiendo.

Carbonum puluis & partes minutiores à fabris ferrariis, terræ siccæ & duræ nimum misceantur in hortis.

Solum uere obserendum, præparari prius autumno debet, fodi scilicet, arari aut pastinari & stercoreari, sin conserendum est autumno, præparetur uere.

Vasa.

Semina peregrina plerumque uasis committenda sunt: in quibus etsi omnia nascantur minora, certius tamen proueniunt, et melius tutiusque seruantur, ne conculentur, uel aliter ledantur: tempestatibus etiam subtrahi possunt, et uel sub tectum inferri, uel offerri pro commoditate, & uel ad umbram, uel solè transferri ut doliū Diogenis. Minus etiam ab animalculis infestantur, ut pulicibus, pediculis, cochleis & erucis: quæ germina & folia teneriora erodunt. Cochleæ quidem etiam Februarii initio apud nos aliquando germina, cymas, et rudimenta aut spem florum subito uorant. Sphondylos cum aliis noxios radicibus, tum Augusto mense præcipue animaduerti: cum enim subito egregiæ quædam plantæ mihi perirent, nec ulla esset manifesta causa, solo modice effosso, latrunculos illos circa radices deprehendi. Nocet etiam mures quidam rizophagi, tum uoracitate sua, tum cauis excitatis, per quæ uel nimius calor penetrans, aut humor aut frigus radices lædit: quo nomine etiam talpæ noxiæ sunt, quæ non

radices

radices sed lumbricos sectantur; & ipsi similiter lumbrici, dum terram circa paruas ac teneriores plantas multipliciter perforant. Hæc omnia ferè in uasis uitantur.

In uasis fata quædam, ubi adoleuerint, uere aut æstate transferentur in aream, idèq; contractis uasis, si aliter curari non possit, ne terra à radicibus discedat; uel unà cum uase in terram imponentur, præsertim sub magnos æstus, perfracto fundo, aut in eo foramine dilatato, ut subeunte humore uaporeq; terræ, radices humectari & refrigerari quæant.

Plantæ omnes quæ ab hominibus coluntur, alicubi sua sponte oriri uidentur: nã & hordeum in Scotia sponte nasci aiunt. Quæ in frigidis regionibus coluntur: ea in calidioribus ferè syluestria sunt; & contra.

Ad plantationem uel sationem pertinentia quædam.

Ex peregrinis seminibus plurimis uariisq;, plerunq; uix perpauca nobis proueniunt: nisi & cœlum faueat, & cultoris studium singulare sit. Aestate superiori: quæ solito calidior sicciorq; fuit, amicus quidam (Francfordiæ ad Mœnum ciuis) è seminibus generibus ducentis ac uiginti duobus, uix uiginti genera sibi prouenisse mihi conquestus est: sicut & alii aliàs, quamuis non in simili siccitate. Mihi etiam non raro è decem generibus satis uix unum prouenit: & eorum quæ prouenerunt multa breui, uel eodem, uel anno sequente interierunt.

Semina omnia crescente Luna tepidisq; diebus sunt ferenda, Cardano teste. aliqui è uulgò, Luna ascendente, ea putant ferenda, quorum superficiem, (ut caulem, folia, fructus,) maiorem optauerint: contra, descendente, quorum radices auctiores.

A fatu quædam citius, ut intra tres aut quatuor dies, germinant: alia tardius. Batidis ferè post quadragesimum diem apparet: alia fortè post menses aliquot, aut etiam annum. Ex præduris & corneis quædam nasci possunt, ut Asparagi & Xyridis semina: quædam non possunt, ut Polygonati erecti, (& fortè alterius quoq;) & Lili conuallium, & alia quædam fortè: quorum radices natura uiuaces sunt & sese propagant. Lithospermi utriusq;, & Lachrymæ lobi semina, & si lapidea crusta tegantur, facile prouenire puto.

Semina quædam, præsertim quæ pingui, calido & humido solo gaudent, ut Cucurbitarum, committenda sunt terræ, cui multum stercus bubulum substratum sit, ut uapore pingui subeunte uegetentur: idèq; primo ueris initio, ut postquam parum excreuerint, in hortum deponantur. Sed de Cucurbitarum & Batidis satione, plura & accuratius scripta leges inferius ex epistola Massarii.

Quænam radice feri & transplantari possint, quæ non, leges apud Theophrastum De causis plantarum. 1. 4. Ea quidem maximè radicibus commodè seruntur, quorum radices carnosæ sunt, ut bulbacea imprimis: uel geniculatæ, uel nodosæ, quæ etiam diutius durant: uel pluribus ceu ab uno principio fibris uisq; neruosis potius quam mollibus, nam quarum singulares aut simpliciores sunt radices, aut lignosæ potius quam carnosæ, non facile apprehendunt. Mei, quod ursinam radicem uocant nostri, radicem etiam capita rescissa si plantes, facile nascuntur: sicut & Cymæ radicem quarundam separata, ut Inulæ & Raphani maioris.

Quæ coliculis geniculatis repunt, ut Pulegium, Nummularia, Fragaria, Pentaphyllum, ubicunq; terram contingunt, articulis suis radicanter. Quæ non facile apprehendunt, cum cespite suo terra hærente eruenda sunt. Ficus Indica è folio radices emittit: sed folium in ea caulibus quoq; ramiq; & surculi uim habet confusam.

Surculis quibusdam plantatis, ut Betonice altilis, aliqui grana auenæ addunt, Apiis (inquit Theophrastus de causis 5. 6.) cachrylium iungunt: quia calidum densumq; est, & ad alimentum trahendum iuuat.

Cum radix plantatur, aut surculus taleæue pangitur, terra circum quæ ab ima radice paulatim ad summam, & demum etiam superficies terræ, diligenter condensetur, ut minimè laxa solutæue sit: lapidibus etiam eam ob causam proximè impressis, sic apprehendet citius, minus à uentis mouebitur, minus ab animalculis infestatur.

bitur: et pluuiâ minus subibit, quam subire non prodest, donec apprehenderint: nisi aquatica aliqua planta sit: ad cuius radicem nihilominus stipanda est terra, aqua uero per caua bacillis infixis & extractis excitata, admitti potest.

Folia omnia à terra liberentur, quasi obruas, ea putrescunt, & uitium forte ad germen serpit, & paululùm prominentes radices ab initio relinquuntur: post aliquot dies terra aggeratur quantum satis est.

Semina eligantur matura, plena, & potius è caule quam ramis aut surculis nata. In Cucurbitarum genere, quæ de collo sumuntur, fructus longiores producere putant: quæ de uentre, maiores & crassiores.

Florum multiplicium semina non omnia (sed pleniora tantùm puto) eandem naturam retinent.

Florum multiplicium alii semina producant: alii nõ, omni succo natali in florum folia insumpto.

Seminum quæ maiuscula sunt, & partem alteram magis mucronatam habent, ea ipsa pars in terra sursum tendat.

Semina quædam ante sationem lacte aut aqua præmaceranda sunt, ut citius in germen erumpant: quorum scilicet durior est cortex, ut Cucurbitarum, Cucumerum, & huiusmodi. Amygdalarum ossa octo diebus in aqua præmacerari iubet. Nonnulla in dulciore succo aut liquore præmacerata, fructus dulciores producunt, ut Cucumerum genera. Quæ lignis uel ossibus duris continentur semina, integra cum illis serantur: nam ossibus suis aut crustis nudata, uix prouenient.

Argentinae (ubi longè maxima hortulanorum tribus est) in eodẽ agro anno uno tria seminum genera serunt, quorum tertium sequente demum anno maturescit: ita ut intra bienniũ, quinque genera deinceps sata perficiantur: primò forte ceparũ radices pangunt, *serg—zübel*, circa Cal. Februarii: deinde olera, uel Cannabim, aut rapa, tertio triticum, aut hordeum hyemale. uel primò radices ceparum aliis cepis interserunt, circa Cal. Ianuarii, & simul Anisum serunt, Brassicam capitatam, Petroselinum uulgò dictum, Spinaciam. deinde Rapa, aut Cannabim, aut Hordeũ album, denique triticum. Aliquando Rapa aut Raphanos primò serunt, *frũ Reticũ vñd frũ Küben*. habent enim Raphanos quatuor generum, breues, longos, orbiculatos, & quos præcoces appellant, item Pisorum genera quatuor, alba, ruffa, fusca: & quæ *Heiraterbs* uel *Zylerbs* uocant. Fabarum genera tria. Linum aliud estiuum, aliud hyemale: & Cannabim similiter. Est quando primò pangunt radicem Raphani maioris Cymas, uel Betam serunt: & Cnicum aut Papauer interserunt. Serunt & Pastinacas, tum cæteras, tum maiores: & Fœniculum, Anethum, Coriandrum, Fœnogræcum, Cicer, *Mörentorn*, etc. quæ omnia uidentur ad secundam sationem pertinere: Fœniculum fortè ad tertiam, quoniam altero demum anno commune nostrum Fœniculũ semina fert, dulce primò. Hæc etsi ad agri uerè magis quam hortũ pertineant: proponere tamẽ ut olim accepi, uolui, quanuis nõ satis distinctè forsan.

Semina ad duos aut tres annos, ut plurimum bona sunt, quarto inutilia. Rapæ ueteris in Brassicam transire, & contra, Plinius author est.

Serentur quædam felicius quam eruta transferantur, translata enim aliqua uix aut malignè crescunt.

Rapis infixi surculi arborum inserendi, commodè ad alienas regiones transferuntur, ut Plinius alicubi tradit, si benè memini, aliqui in argillam immittunt partem sectam: uel in arundinem magnam cum argilla, &c.

Terra pro uasis quibus semina mandentur, pinguis & pura sit à uermibus, lapidibus & omni aliena materia purgata: aliqui à talpis effossam probant. pinguis est, nec urit tamen, quæ à solo hâris subiecto demitur.

Postquam prognatae sint uel apprehenderint stirpes, earum cura & duratio.

Herbæ quidem peregrinae complures apud nos proficiunt: frutices & arbores, quæ maiori calore ad perfectionẽ indigent, nõ item: quanquam diligenti cura adhibita in uasis educari quædã possint ad quatuor cubitos aut quinque ad summũ, quod ego hætenus uiderim, ita ut florem proferant: sicuti genera Citri & Laurus. in qua magnitudine postea consistunt per annos aliquot, uel donec pereant. Cu-

Cucumeres & cucurbitas si quis paruos absconderit, plurimum augentur: quod ita nulla pars alimenti à sole detrahatur, nec flatibus resiccetur. His illi quoque respondēt, qui in ferula uel tubo fictili (ut racemi apud nos aliquando phialis uireis) includuntur, crescunt uerò in longitudinem, & quia nutrimentum facilius recto tramite fluit, & quia nihil est quod auocet aduerseturque. Ratio similis facit ut uirides quoque ualeant perdurare, si quis apud puteum serat: cunctaque tempestiui iam sunt, demissos in puteum bene operiat. Quod si quis postquam fructificauerunt germina decidat, & radices terram bene operiat atque conculcet, rursus ex eisdem radicibus cucumeres depromentur, & multo maturius quam qui semine ueniant. Argumentum hoc quoque euidentissimum, quod si quis hyberno tempore semina cucumeris serat in calathis, rigetque aqua tepida, & soli exponat, & igni admoueat: ac postea cum tempus seminandi fuerit, totos cophinos demittat in terra, præcoques admodum faciet. Hec Theophrastus, ex cuius libris multa alia huiusmodi harum rerum aliquis studiosus colliget.

Si quæ interiisse prima fronte uidentur, non statim eruenda uel abiicienda sunt. Reuirescunt enim quædam aliquanto post, præsertim in lignoso genere, in quibus forsitan radix adhuc uegeta est, etsi superficies omnis perierit.

Quæ ex areis autumno in uasa transplantantur, non statim sub tectum referantur: sed transplantata maturius, aliquandiu adhuc sub dio detineantur, donec urgeat hyems.

Hyeme cellis in quibus plantæ sunt, aer tepidior aliquando admittendus est: & aliquando niuis aliquid adponendum, qua paulatim liquecente rigentur radices, hoc enim faciunt aliquando in uasis Libanotidæ coronariam continentibus. Citrorum arbores bis ferè per mensem hyeme rigantur aqua. Ea quarum folia succo abundant copioso, ut Sedum maius uerum, Aloë & Ficum Indicum, rigatione per hyemem perire aiunt. Mihi dum hæc scribo circa octauum Februarii diem folia Indicæ ficus meæ, quæcunque estate superiore prognata fuerant, deciderunt: quod & superiori anno contigit. causam esse puto siccitatem quæ foliorum iuncturis accidit, & magis quidem recentiorum. Hac hyeme nunquam rigauit: superiori semel modicè. Fortè & concussio in causa est, uas enim locatum est prope ianuam, quæ non sine concussione aliqua claudi potest.

Principes & prædiuites quidam, arboribus aliisque peregrinis stirpibus hyeme conseruandis zetas construunt: in ipso horto extructis aliquot pro eius magnitudine fornacibus, qualibus in dietis suis seu hypocautis uulgò dictis Germani utuntur: & tabulatis parietibus circumiectis, &c. Talem Augustæ uidi.

Quædam si per hyemes terra obruantur, ut ficus minores adhuc, & rursus medio uere eruantur, ne frigore pereant, cauetur: idque felicius, quam paleis aut alia materia circum aggesta. Herbae etiam quædam, uel totæ, uel parte circa radicem, comode terra, aut uinaceis, aut coriorum ramentis proteguntur. Cinis & lixiuum quibusdam appositus prodesse uidetur, ut absinthio: & sal fortassis circumpositus nonnullis, ut audio: sed nondum satis mihi constat, animalcula fortè is repulerit, aut maritimis quibusdam plantis profuerit. Ficus Indicæ foliis terræ proximis, arenam ad palmi altitudinem aggerendam quidam putabat, quamuis in uase intra cellam tepidam. Lauri & calidioribus extra Germaniam locis etiam citri, ramis uno aut altero funibus circulo uersus truncum adductis, hyemem superare poterunt uel dolio super eas inuerso.

Annue herbe, aliæ semestres sunt, quæ uere seruntur aut sponte crescunt & ante hyemem eiusdem anni pereunt: **Sumerkreutter.** Aliæ in fine estatis uel autumno seruntur aut sponte nascuntur: & per hyemem durant, ita ut anno sequente demum florent, idque citius, & perficiantur, &c. **Winterkreutter.**

Herbe quædam in calidioribus regionibus nasci solite sua sponte, eodem anno perficiuntur, & floribus seminibusque editis, emoriuntur. apud nos uerò plerumque (nisi & bene aprico loco, & maturè, & anno calidiore solito serantur) cum ante hyemem perfici nequeant, hyberno frigore pereunt in hortis. At si in uasis serantur, quamuis Aprili aut Maio demum id fiat, & in fine autumnus, in locum subterraneum, aut cellam contra frigus munitam condantur: sequentis anni (siue in areas translata, siue in uasis relicta) æstate optime perficiuntur, et semina mature edent: quæ ego circa cucumerem syluestrem & alia quæ

dam obseruauit. Forſan & circa Cal. Septembris quædam recte ferentur, in ualis præſertim, aut etiam in areis hortorum, ſi terra bona & locus apricus fuerit.

Eſt quando eorum quæ ſecundo anno florere debebant, quædam præueniunt, & florent primò, ſemine nullo fere aut inutili.

Hyeme aliquando cum cœlo tepidior terra regelatur, eleuatis radicibus herbæ ſuſpenduntur: & facile pereunt. quamobrem retruſæ operiendæ ſunt terra, uel alia materia.

Aloën in Cypro ſub hyemem eruunt, (ut noſtri Cepas, & tertio quoque anno Croci bulbos,) ac ſuſpendunt, uere iterum plantant.

Sylueſtria quædam in hortos translata facillimè creſcunt, & cultu gaudent, fruſtificant, durant. alia uerò breui intereunt. Sunt quæ cultum omnem aſpernentur: ut Gentiana minima, quæ in alpium iugis creſcit. Alia creſcunt quidem, ſed foliis tantum, cum neque caules, nec flores edant, ut Ben rubrum maritimum. Quædam cauſeſcunt quidem, ſed abſque flore. alia florent, ſed abſque ſemine. Ruſcus iam plurimis annis in hortulo meo uirens, flores aliquoties, & germina noua quotannis, ſemina nunquam oſtendit. Sunt quæ prorsus degenerent. Roſa ſylueſtris minor, cuius frutex totus ſuauiſſimè olet, odorem cultu amittit: ſed forte tum ſolum, cum humidior umbroſioreque et parum perflato loco plantatur, ut mihi contigit.

Rigari conuenit ueſperi potius quam mane aut in Sole: & quædam guttatim, ſere rorantibus guttis. itaque faſciolum panni in uas aqua plenum imponunt, ut aqua parte panni prominente paulatim extillet. Talis rigatio Cucurbitis maxime conuenit. Vide infra in epiſtola Maſſarii.

Rigatio ſæpius fiat, ſed modice, cum clepsydra aut aſpergillo: non raro & copioſius: nullo impetu è uaſe aut manu fundendæ aquæ, ne eius ictibus plantæ teneriores lædantur: aut terræ ſuperficies nimis denſetur. Herbæ aut aliæ ſtirpes cum plantantur, ſcrobe excitata, primum aquam in fundunt, aliqui et auenam ſubiiciunt: deinde plantæ immiſſæ terram aggerunt & rursus aquam affundunt, ut terra diſtribuat & unâ cum aqua ad radicem partes & fibras confluat: demum complanant & comprimunt ſuperficiem ſoli.

Satis quibusdam contra iniuriam animalculorum inſpergitur fuligo camini, aut potius circumquaque, nos ſale circumſperſo à cochleis interdum uindicauimus plantas.

Vrina arborum radicibus affuſa utilis eſt.

Fimus bubulus urit plantas: ſuillus non item.

Sylueſtrium quæ locis aquoſis proueniunt, quædam in ſiccis etiam hortis, mediocriter umbroſis, plurimum durant, ut Eupatorium Auicennæ dictum: & Liliū ſlauum: alia breui pereunt, ut Gratiola, & ipſa nimirum duratura, ſi loco aquoſo plantaretur.

Hyeme quædam omninò intereunt, ut herbæ annuæ, ex quibus & umbelliferæ quædam ſunt. Nam umbelliferæ quædam generis ferulacei ſunt: quibus caules tantum hyeme pereunt, herba uerò & folia circa ſolum ſeu radicem manent, ut Fœniculo, Fabæ inuerſe, & aliis quibusdam.

Sphondyli ſubterranei uermes, *Jnger* uel *Enger* à Germanis quaſi *γγεος* dicti, quos anno ſequenti ſemper in ſcarabeos Maii, ut uocant, mutari aiunt, rhizophagi ſunt, & radices quaſlibet, etiam fruticum & arbuſcularum arrodunt pernicioſiſſime: ita ut ſubitò herbæ totæ, aut folia ſaltem flacceſcant: quod cum apparet, terra circa radices eruenda eſt, ut extrahantur. Aprili menſe & Maio plurimum nobis nocent: ſed Iulio & Auguſto reperiuntur.

Florum folia arte cultuque multiplicantur, nimirum ſi primis annis florere prohibeas, duobus aut tribus. Dodonæus ſcribit Ocimoides noſtrum (Lychnidem ſylueſtrem ipſe uocat) ſi frequenter plantetur, folia multiplicare.

DE BALSAMINAE, BATIDIS, ET CUCURBITARVM

satione, ex epistola Hier. Massarij.

SEMINA Balsaminæ, ac Crithmi, seu Batidis, quam primum acceperis, terræ committas, non quidem in horto, sed in uase aliquo, in quo pingue sit solum: diligenterq; animaduertas ne gelu corripiantur, & uas quàm maximè poteris soli per diem exponito: nec per noctem extra tectum manere patiaris, nisi dū hyems omnino præterierit, facillimè enim à gelu corrumpuntur hæc semina. Per diem præterea poteris aliquando leuiter uas ipsum aqua perfundere, ne solum nimis arescat. de his te admonui, scio enim quanta cum difficultate, etiam Italiæ multæ partes huiusmodi plantas alant: et in Italia è terra non apparent nisi post 40 diem. Hinc cōiectari licet, huiusmodi semina tardiozem habitura ortum in frigidioribus regionibus. Cucurbitarum autem semina optimo solo ac admodum pingui committito, donec germen proferant & ex terra cum duobus foliis appareant, & dum sex uel septem dies sic steterint, robusteq; aliquantulum factæ fuerint: singulas plantas ex loco illo unà cum terra quæ radicibus annexa est educito: & fossulas in loco aliquo spatioso conficito, quæ ad unius palmi mensuram profundæ sint, & tantundem latæ: has fossulas terra pingui impleto: optima illa est terra qua ouiu fima cōmixta est, & optimè trita et cōminuta. In singulis fossulis singulas plantas collocabis. si in loco qui soli expositus mediocriter sit collocaueris, bonum erit: in harum plantarum custodia duo hæc curabis, si pulchros fructus habere optas: primùm ut plantæ in terra defigantur usq; ad folia ipsa, unaq; curabis ut semper terra folia ipsa ferè attingat: secundum ut terra ipsa perpetuò madefacta sit. Referam tibi modum quo nos in Italia utimur in huiusmodi cucurbitis irrigandis: Cum plantas ipsas in suis fossulis collocauimus iuxta plantas ipsas uasculū aliquod ponimus, quod perpetuò aqua plentū seruamus, accipimus præterea ligulam unā ex panno laneo quæ ex ipsius panni transuerso concisa sit, hanc longā ad mensuram unius palmi cū dimidio accipimus, eiusdemq; caput unū in uase locamus, alterū uerò ipsi plantæ circumuoluimus, ita ut & plantam & terram attingat: hac enim ratione fit ut semper terra madida sit. Cum uerò fructus aliquantulum grandes erunt, tunc singulis diebus, manibus plantas optimè irrigare conuenit. quòd si tum auferatur uas illud, quod eas panni auxilio irrigabat, nihil refert. sicq; certò scias te optimas cucurbitas habiturum, (si tamen aqua optimus cibus dici potest,) ac notabilis magnitudinis, sicut & nos anno præterito habuimus, ita ut omnes mirati sint.

~~FINIS.~~

HORTI GERMANIAE.

HOC EST STIRPIVM HORTENSIVM, QVAE IN HORTIS

quibusdam Germania reperiuntur, Enumeratio iuxta ordinem literarum.

NOMINA illorum, qui in Germania Hortos Stirpibus rarè exultos habent, (quorum catalogos accepimus,) literis initialibus plerunq; tantum à nobis designantur: quod idcirco fecimus, ut et laude dignum hoc eorum studiū prædicetur: et ubi, uel apud quos Stirpes quæq; hoc tempore inueniantur, non sit obscurum. Sunt autem hæc.

A. Benedictus Aretius Bernensis Gymnasii professor.

AE. Georgius AEmylius doctor Theologiæ, Ecclesiæ Stolbergensis pastor, & uicinarum inspector.

C. Petrus Condenbergius pharmacopœus Antuerpianus, ad insigne Campanæ ueteris. Is in Catalogo suo, ut omnia mihi clariora essent, Dodonæi nomenclaturas & sententias de plantis singulis sequi uoluit.

Hb iij

D. Didymus Obrecht Argentinensis medicinae doctor.

F. Franciscus Follietus Sabaudus pharmacopola: quanquam is non in Germania, sed vicino Heluetis Germanis Sabaudie oppido Viueaco ad lacum Lemmanum degit: nisi iam inde in patriam Clusium migrarit, ut audio.

G. Con. Gesnerus: cuius hortulus quidem perangustus est, sed uariis plantis refertus: & omnia ei cum amicis ac ciuibus suis, Petro Figulo chirurgo & lithotomo, & Io. Iacobo Clausero pharmacopola (quorum maiores sunt horti) communia. Clauserus noster haec dum conderem, uitam hanc mortalem magno pioque animo reliquit.

K. Ioachimus Kreichius Torgensis pharmacopola.

O. Ge. Ollingerus pie memoriae, Norimbergensis Simplicium medicamentorum mercator: qui & ipse multo tempore magnoque studio hortum coluit, & iconibus stirpium uariarum elegantissime pictis, uolumen sibi confecit, & filios (ut audio) eruditos reliquit: qui pulcherrimum hoc optimi parentis propositum doctrina sua peregrinationibus confirmata, Deo fauente, illustrabunt.

R. Io. Ralla Lipsensis pharmacopola.

Vu. Vuoysselus Silesius, ciuis Vratislaviae: cuius filius Sigismundus, dum haec scriberem, Bononiae publico & illustri testimonio artis medicae insignia perhonorifice accepit.

Haec nomina quia saepissime repetuntur, literis notauimus: alia nonnulla quae rarius occurrunt integra scripsimus: ut Rurpodii nomen, qui Francfordiae ad Moenum nunc habitat medicus, chirurgus insignis: & cum Iacobo Oppenheimio pharmacopola praeclearo hortum autem in eo stirpes aliquot rarissimas communes habet: & Christophori Piperini Sigrisullae in agro Bernensium Heluetiorum ecclesiae doctissimi: denique Christophori Leuschneri medici Misena pereruditi: & aliorum forte paucorum.

IN Catalogis quibusdam inuenta Stirpium nomina reliquimus: etsi in aliquibus an recte posita sint, dubitari possit. est ubi censuram nostram breuissime addidimus. Singula quidem examinare nec otium suppetebat, nec instituti huius erat. Plantis quibusdam minus raris non omnium qui alerent nomina addidimus: sed unum aut alterum, admonendi tantum gratia qui hortum instructurus esset.

A.

ABIES, G. Hac arbore passim plerique omnes Heluetiorum montes sylueque fecant. Facile autem nouellae Abietes plantatae crescunt: quamuis Theophrastus Histor. 1. 5. cultu deteriore reddi scribit, sicut & Pinastrum.

Abrotonum (uel ut Grammatici subtiliores scribunt, Habrotonum) mas, G. R. Foemina, R. G. Virumque auulsis aut fractis ramulis pangitur, & facillime comprehendit. Neutrum haecenus suae stirpis inueni. Mas plerisque hortis communior est. Nuper in Sueviae parte ad Hercyniam syluam non procul Roteuilla, maris speciem alteram inueni, per omnia similem uulgari nostro, sed candidiorem, foliis latiusculis, minus effacem: unde ueram foeminam esse existimo. eam in hortulo nostro plantaui. Foemina a Cordo existimata (Absinthii genus potius, odore Chamæcyparissi) in nostris regionibus haecenus ferè ignota fuit: quam tamen in aliis Germaniae regionibus syluestrem inueniri audio. Radiculis serpit & se propagat. Abrotonum radice aut auulsione potius quam semine germinat, semine enim difficulter exit: & hoc testis primum commissio. Theophrastus.

Absinthium commune. Hoc etiam sponte nascitur (quod ad remedia utilius est) locis aliquot Heluetiae arenosis, ut circa Rhenum superiorem: & saxosis montum, ut supra Ruarium lacum Vuallestadii alibi. item in altis quibusdam montibus Bernensium, sed multo minus, frigore aut alimenti inopia, ita ut species diuersa uideri possit: sicuti & aliae multae herbae in montibus altis natae, uis quae humiliter nascuntur, minores solidioresque, & crassiusculis foliis sunt, ut Viola nigra, Bechium, &c.

Abstin.

Absinthium alpinum, de quo iam dixi, non ultra palmi altitudinem, in hortulo meo iam per aliquot menses, non satis bene, uiret potius quam crescit.

Absinthium Mesuae, R.

Absinthium Romanum, & alia Absinthii genera, Patauii in horto medicorum semina producere negant, siue quòd à tyronibus rei medicæ subinde carpantur, siue aliam ob causam.

Absinthium Seriphium, R. K.

Absinthii genus quod in Vallesia (Heluetiorum regione, inter Rhodani ortum & Lemannum lacum) in collibus apricis circa Sedunum (herbæ albæ nomine uulgari notum) nascitur, caphuræ quodam odore. Id ex semine hoc anno facile & pulchre mihi peruenit. Floret eodem anno, sed serò: nempe autumno, si uere seratur, unde herbam annuam esse suspicatus sum: sed hæc dum scriberem in Iunii mensis fine anno superioris uere satae plantæ nondum florebant: ut illas quæ primo autumno floruerunt, præcoces & præproperos flores edidisse existimem. Sata in fine ueris, ad florem non peruenit. Absinthium seriphium foeminam hoc appellârim, uel mediterraneum: nam color albus, & uis aliquantò minor quam maritimi, alioqui similis odore saporeque, foeminam mihi designare uidentur. Huius quod sciam hætenus mentionem nemo fecit. multis quidem modis in re medica felicem eius usum esse posse experiundo didici. Hyemes nostras quamuis asperas bene fert in hortis.

Absinthium Romanum, & genus aliud supinum, C. Is in epistola ad me Absinthii Romani (inquit) ramulum, dedi olim Guil. Turnero: qui Anglico suo herbario eius imaginem inseruit: sed periit mihi tum planta absque semine, Hyemis iniuria, nec id deinceps quauis diligentia licuit recuperare. Forma tota cum uulgato Absinthio conueniebat, foliis tantum paulò minoribus. Roma semen acceperam. Verùm aliud genus in hortulo meo uiret hodie, hyemis quoque impatiens, nec in rectum assurgens, sed in obliquum super terram sese extendens: ab eo quòd Romanum eff. cinis dicitur, diuersum. Hoc enim supinum summo cespite radices spargit: illud Romanum minimè, estque aromaticum admodum, amaritudinis moderatæ: cuius ramulum mitto. Vidi præterea (inquit idem Coudenbergius) aliquando in alieno horto Absinthium, uulgato tota facie ac colore adeò simile undiquaque ut ouum ouo, planè tamen insipidum. At uerum illud Absinthium Ponticum ueterum, ægrotis tam salutarem herbam, hætenus desidero. Sunt qui pro eo uulgare nostrum horridæ amaritudinis, & astrictiōis manifestæ nullius, accipiunt: alii uerò Romanum. Hæc C. Ego diligentio rem Absinthii generum considerationem in aliud tempus differo. Supinum quidem illud minutis foliis, & flore Chamæmali ferè, si bene memini, Basileæ etiam in horto Ioan. Bauhini medici & chirurgi præstantissimi uidi.

Ac

Acanthus fatuus, id est, Brancha ursina uulgò dicta O. C. Idem in nostro hortulo aliquoties fatus prouenit, in caulem tamen nunquam excreuit: & quamuis duos aut tres annos duraret, æstatis tamen bona parte occultatus sub terra, autumno fere redibat. Sic & Cyclaminus, Mandragoras, Centaurium maius, & Asphodelus, postquam aliquandiu foliis & superficie tota amissis, (ut periisse uideantur) latuere, rursus exilire in hortulo nostro obseruauimus: quod an omnibus istis secundum naturam ita accidat, quærendum est. Cyclamino quidem naturale id esse constat. Norimbergæ in hortis Acanthum & Asphodelum bene prouenire, & flores fructusque maturare accepi. Leuschnerus medicus superiore anno foecundissimum habuit Misenæ, hoc etiam anno Bernæ Aretio floruit.

Aceris species tres apud nos inueniuntur in syluis ac montibus. inter eas etiam Zygia à Theophrasto nominatur: Carpinum Gaza uertit nescio quam re-

Stè. Bellonius Luteciæ inter alias arbores Zygiam montanam sibi prouenisse ait. Aceris species duæ, maior & minor, quam Opulum & Rumpotinu appello, G. Expecto & tertiam speciem acutioribus foliis è Clarona mittendam. Ruellius Acer montanum quoddam pro Sychomoro descripsit.

Achillea alba, R.

Aconitum primum siue Pardalianches, G. sic autem uoco non illud quod Leonhardus Fuchsius pinxit, neque Doronicum, ut quidam, neque depictam à Matthiolo herbam: de qua dubitamus, etiamnum an in rerum natura extet: & si extat, an rectè ab eo pingatur, nullis penitus in radice fibris: quod ego in nullo plantam cadere dico. ipse uerò & qui eius sententiam tuentur, in suis ad me epistolis radices eiusmodi aliquas inueniri aiunt, sed non ostendunt, ut nec Aconitum suum. Quod si & extare, & quale pingitur conuicerit (hoc est, ostenderit) Matthiolus, restabit ei adhuc probandum ueneni uim eandem ei esse quam ueteres Aconito primo tribuerunt. Ego Aconitum primum Toram uulgò dictam à Valdensibus, ut semper & quidem primus existimaui: ita magis ac magis in ea sententia confirmor: idque primo quoque ocio multis ac ualidis argumentis astruam. Scio & alias quasdam herbas diuersis in locis Toræ nomine uocari, ut in Italia alicubi Napellum. Ego de Tora siue Toxico Valdensium loquor, quo circa Taurinum & alibi utuntur: quam in nostro De Lunariis libello depinximus, folio circinato ferè, & aspero, non hirsuto, ut Plinius malè transtulit, &c. Nascitur sponte in montibus quibusdam Sabaudia, & Vallesia nostræ. unde nuper Caspar Collinus eruditus & diligens pharmacopœus Seduni plantas eius aliquot recentes (unà cum aliis quibusdam) ad me misit: quæ per hyemem benè durarunt, amissis tamen foliis: & nuper principio æstatis flores Ranunculo similes: deinde etiam semina protrulerunt: radiculis cum recentes sunt, omnium candidissimis, Scorpionum specie, præsertim caudæ, in quibusdam manifesta. Folium aliis plantis singulare est, aliis bina, terna, quaterna, aut etiam quina ab una radice, ut nunc quotidie in hortulo meo uidere est. Non enim uerum est quod scribit Matthiolus folium ei semper singulare esse, &c. Habeo & folium è Generoso monte Insurbria, magnitudine & figura ferè Cucumeris folii. Genera duo sunt maius & minus.

Aconiti secundi uel Lycopioni duæ species, utraq; cubitos quatuor alta, G. tres, O C. Nostri Lupi radicem uocant speciem illam cui flores lutei sunt, ceu efficacior. Alteram cui cœruleus flos est, *Rappenblümen*/quidam *Eysenhütle*: Itali quidam Toram, alii Napellum. hæc etiam purpureo flore inuenitur. Sueui aliq; Germani, speciem utramq; *Wolffwurz*/ id est, Lupi radicem nominant. Matthiolus Aconitis adnumerat eam quoque herbam, quæ propter elegantes florum luteorum globos à nostris colitur in hortis *Trollblümen* nomine: nam *Trollen* nobis est in orbem uoluere. Ea sponte nascitur abundè in montibus nostris, cum alibi tum circa Eremum Diuæ uirginis à pecore non attingitur: uenenatam tamen esse non puto. Viuacissima est, flore in altis montibus suaue olenti. Vide inter Anemonas.

Aconitum cœruleum aliud, luteo illi quod nostri priuatim Lupariam uocant, cognatum, in montibus quibusdam Bernensium ditionis *Grosse berg ritter sporen*, A. In nostro etiam hortulo nunc floret circa medium Iunii. Radix ei amara est sicut Antitoræ, & uiribus, uti conicio, eiusdem, non ita uenenosa ut cætera Aconita.

Aconitum salutiferum, quod Antoram uel Antitoram uocant, radice semper gemina, amara &c. in montibus non procul Geneua nascitur: unde ab amicis recens mittendum expecto. Vide infra in Antora.

Aconitum secundum, flore albo. Napellus albus in horto ciuis cuiusdam nostri.

Aconito cognata uidetur etiã herba, quã in montibus Heluetii alicubi *Schneebliumen* appellant, flore albo Ranunculi, radice ut in *Lycoctono* dissecta: cuius hoc anno à me plantata radix interiit.

Acorus falsa, G. id est *Lilium aquaticum*, flore luteo. Diutissimè in hortis durat, quamuis non humido loco, quòd radix ei solida & geniculata sit.

Ad

Adiantum nigrum, ut aliqui putant: G. *Ruta parietum* uulgò dicta: quòd in muris, parietibus & saxis ubiq; apud nos proueniat.

Ae

Aegilops O. intelligit autem, ni fallor, graminis genus, quod floribus & fructu suo subinde tremulum mouetur: unde & *Zyden* à Germanis quibusdam uocatur. Hanc enim *Aegyloperem* *Plinii* & *Diosc.* *Tragus* appellauit. Nos *Matthiolo* assensimur *Aegyloperem* ueram esse, quã ipse depingit ac describit, *Italis* alicubi *Squalam* uulgò dictam, frequentè inter *Hordeum* et *Zeam*. Fit enim *Hordei* uitio, sicut *Lolium Tritici*, nimia uligine, aristis longis & capillaceis: *Dodonæus* *Aegilopem* aliam facit, similem tamen, ut ex pictura uidetur herbam, aristis breuissimis, & ferè nullis: *Doit* Germanicè dictam: quam libro 2. imaginum pro *Lolio* pingit: circa finem uerò eius libri, emendans, *Aegilopem* nuncupat, & pestè secalis esse dicit hanc herbam, sicut *Lolium Tritici* pestis est. Eandem herbam *Tragus* tertio inter *Lolia* (sic enim appellat omnia frugum uitia, & Germanicè *Doit*) loco describit, & Germanicè *Quecken* nominat, spica multiplici multifariãque diuisa, & ueram *Galeni* *Aegilopem* esse putat, ac simul etiam *Lolium* uerum uel priuatim dictum: eiusq; picturam primo inter alia quæ *Lolia* uocat loco, exhibet. Ad remedia forte, præsertim extra corpus, *Aegilopem* pro *Lolio* ponas, an contra, parum interest. Videtur enim ex æquo fere calefacere utrunq;. *Lolium* uerum *Matthiolus* pingit, &c.

Aethiopsis O. R. Ae. C. G. Rurpodius. *Dodonæus* eandem depingit quam & *Matthiolus*, nec alibi quàm in hortis apud inferiores Germanos reperiri tradit. Semen è *Creta* in *Italiam* allatum audio.

Ag

Ageratum, (uulgò *Italis* herba *Iulia*, à mense quo florere incipit,) *K. C. Ae. G.* Hanc aliqui *Eupatorium Mesuæ* faciunt: alii aliud. Facile crescit, & bene fert hyemem. Anno secundo (ni fallor) caulem & flores fundit, in *Germania* nusquam sua sponte nata, quod sciam, inuenitur. Omnino cognata est *Costo hortensi* siue *Mentæ Græcæ* uulgò dictæ, odore, sapore, tota specie, sed minor.

Agnum castum, ut uulgò uocant: id est, *Viticem*, peregrinam *Germaniæ* arborem, ex semine natum iam biennio fere in horto habet: longitudine supra cubitum, caule quadrangulo, recto, rubente: foliis est quinis, tanquam in digitos digestis ab uno pediculo: qualia fere sunt in *Trifolio ceruino* aquatico, quod *Fuchsius* *Eupatorium adulterinum* uocat. Hyeme in locum hypogæon cum uase deponit. Hoc anno 1559 flores in ea se uisurum sperabat. Idem prouenit *Ae. C.*

Al

Albutilon Auicennæ O. G. K. C. *Theophrasti* *Althæa* uidetur, flore melino: facillime nascitur & mature eadem æstate fructum perficit. Peregrina *Germanis*, nec nisi in hortis quorundam quærenda.

Alcæa G. prouenit ea quidem passim ruri, locis siccis & apricis.

Alcæa peregrina uocari potest, quam pro *Hypecoo* *Matthiolus* non rectè pinxit, herba æstiuæ est. Aliqui *Alcæam* seu *Maluam Venetam* nominant: G. placet florum suorum specie & colore, quodque eos in meridie tantum aperit. Semen tempestiue maturat.

Alcali maritima planta, pinguis, foliis oblongis, carnosis, teretibus, *Hieronymus Massarius*, medicus *Argentiniæ* in horto alit, aliud quàm *Matthiolus*

pinxit ac descripsit in Attriplice. Est autem Kali Arabice lingue uocabulum, et cum aruculo Alkali. Aliqui Anthyllidem secundam Dioscoridis esse putant: quibus con- tradicit Matthiolus. Nascitur Kali etiam in horto K. & sponte e semine quotan- nis ei propagatur. Vide Anthyllis. Mihi etiam hac æstate prodiit, seminibus a Malfario communicatis, foliis tres digitos aut quatuor longis, teretibus, nisi ob- staret canaliculus, qui medium folium carinat, albidus & translucidus, sapore Betæ ferè, &c.

Alkali minus, AE.

Alisma (seu Damasonium) bifolium, Ophrys Fuchsi. uno alteroue anno in hor- tis durat: sicut & Testiculorum genera quibus cognatum uidetur. Sponte crescit in syluosis, pinguibus & opacis locis. G.

Alismatis species, ut quidam putant, Calceolus diuæ uirginis uulgò dictus, a flo- ris forma, quæ oui testam aliqua ex parte apertam refert, ut de arbuti flore Theo- phrastus scribit. G. AE. diu durat. nititur enim radix multis fibris. Aliqui hanc Lō- chitin primã putant. Nascitur locis montanis apud nos, solo opaco & pingui, ut in Albio monte nostro.

Alismatis pulchra species, flore ferrugineo, (fortè luteo,) uulgò *Fraxschüh/K.*

Alisma C. uidetur autem de Alismate Dodonæi sentire: qui Saponariam uulgò dictam, sic nominat. Vide in Saponaria.

Alisma alpinum fortè nominari meretur, herba a prædictis omnibus diuersa, fo- liis plantaginis, flore Doronici, sternutamenta mouente, &c. G. *Wüterwurz.*

Alliastrum uel Alliaris recentiorum O. G. Exilit sponte locis umbrosis & circa sæpes, foliis uiolæ nigræ ferè, &c.

Allium satium in hortis olitoriis nullis non halar.

Allium syluestre foliis angustis, floribus puniceis, G.

Allium montanum, Petroscorodon dixeris, G. radice oblonga, &c. in saxis col- lium circa Badam nostram nascitur. in hortum translatum prouenit mihi quidem, sed non durauit, nec floruit.

Allium syluestre bifolium, quod locis umbrosis & circa sæpes, apud nos copio- sum reperitur, G. *Kamseren* uulgò uocant. Viuax in hortis, ut & alia pleraq; syl- uestria quæ bulbos propriè dictos habent. De Scorodopraso leges infra.

Allium alpinum uoco, foliis ferè Ellebori albi, radice lōga, pulcherrimè reticula- ta, &c. Christoph. Piperinus & G. Vulgò *Sigwurz*/id est, Victoriæ radicem su- perstitutione quadam nominant. Hoc quanquam non nisi in altissimis alpium iugis inueniatur, facillimè tamen in hortis crescit, & plurimis annis durat: sed rarò floret. Mihi quidem toto septennio bis floruit, & semen maturauit. Vide in Gladiolo.

Allium Hispanicum R.

Allium porcinum R.

Allium Vlpicum Lausannæ in horto habui.

Allium uulginum hodie nonnullis dictum, (hoc est, Arctoscorodon,) K. *Kam- seren*/quod locis umbrosis circa syluas & sæpes nascitur.

Aloë (Indica herba) C. & O. stirpes tres. Facile crescere audio: (neq; mirum, cum extra terram etiam nuda plurimis annis eduret uiridis & succulenta:) caulem emit- tere tanquam Asphodeli, flores luteos: pangendam esse radicem, uel potius herbam cum radice. Franciscus Follietus etiam Viueaci, ad lacum Lemannum, in horto a- lit aut aluit Aloën. Hyeme rigari non debet. In Cypro sub hyemem eruunt eam, & suspendunt: uere iterum plantant. Eadem Venetiis in horto Maphæi floruit.

Alfina, morsus gallinæ uulgò, in omnibus ferè hortis: & passim locis cultis nasci- tur. Differentiæ eius plures sunt: læuem & candidiorem dixerim foeminam: hirsu- tam & nigriorem, marem, &c.

Althæa, (biscus, in plerisq; hortis uiuacissima est: magnæ enim eius & glutinoso humore plenæ sunt radices.

Althæa Theoprastræ. Vide Albutilon.

Althæa crispa & maior *O.* uidetur autē *Maluam crispam hortensem* intelligere. *Alyssos C.* intelligit autem puto eam herbam, quæ à *Dodonæo Alysson* *Dioscoridis* uocatur: quæ aliqui *Lunarię maioris* speciem faciunt, propter siliquas fere similes, minores, asperas, &c. quæ in meo etiam hortulo nascitur (uide inter *Lunarias*) sicut & alia quædam herbula, *Alyssos* à quibusdam putata. & *Rubia syluatica* illa, quam *Dodonæus Alysson* *Plinii* uocat: & aliis nominibus *Asperulam cordialem*, *Spergulam odoratam*, *Hepaticam*: nostri *Waldmeister*.

Am

Amara dulcis. Quære inter genera *Solani*.

Amaracus, ueteribus *Græcis* tum *Sampsuchum*, id est, *Maïoraham*: tum *Parthenium* significat: utrunque in omnibus ferè hortis frequens. *Tonderigau* det *Sampsuchum*, & facillè regerminat, etiam ter æstate una. Seritur surculo & semine, præsertim è *Gallia Italiã* uemisso.

Amaracus syluestris, *Sampsuchum syluestre*, *G. Ae.* etsi apud nos *syluestris* non est hæc herba, sed *hortensis tantum*, maior & ignauior *Amaraco simpliciter dicto*, cuius ceu nobilioris comparatione *syluestris* cognominatur à nostris *mulerculis*. Videtur autem *Origano* cognata herba. *Wilder Maieron*.

Amarantus *Plinii maior* & *minor*, *G. O. R. Köhle/Samat blümen*, *Gelosiam Galli* uocant, *Cardanus Italus Galefam*.

Amaranti species alia, maxima, oblongis florum paniculis, semine albo. Hæc forte est *Pennachia Italica* dicta, *G. K. Ae.* arborem aliqui cognominant. Huic simile est *Blitum maculosum*, foliis, eorumq; colore: flore dissimile.

Ambrosia Dioscoridis uera, *A.* Alia, à quibusdam *Ambrosia* dicta, *Artemisia* forsitan species, aliquibus *Conyza Hippocratis*, *K. G.* Recentiores aliqui *Ambrosiam* uocant eam herbam, quam nos *Scordium maius Plinii*: quæ & ipsa in hortulo nostro uiret.

Ammi maioribus & *ferratis foliis*, semine *Apii*, *G.* per facile nascitur, & restibilibus fecunditate in hortis seipsum propagat.

Ammi uerum, cuius semen aromaticum est, & acre, *K.*

Ammi Fuchsi, *Vu.* *Ammi Venetis* habent ex *Alexandria*, nomine *Amomi*, *Aniso* simile, *Amatus Lusitanus*. Prouenit & *Patauii*, ut audio, *Ammi uerum ex Aegypto* aliarum.

Ammeos genera tria, *O.*

Ammi paruum. Vide *Sison*.

Amomum, *Vu.* suspicor autem pro *Amomum* eum habere genus quoddam *Solani*, cubitale (aut maius:) quod in *Italia* quidam *Amomum Plinii* nominant, mihi quoq; hoc anno è semine natum, acinis (ut audio: meum enim nondum adoleuit) rubentibus, *Cerasorum* instar, flosculis albis, paruis: foliis oblongis: odore & sapore fere & acinis, quos siccos uidi, ac semine *Solanorum*. Vide inter *Solana*.

Amomum falsum, *Pseudamomum*, *G.* aliqui *Piper* nominant, (*Ruellius* etiam pro *Pipere* describit: folio *Ribes fruticis*.) Nascitur apud nos circa margines fossarum quarundam aquas continentium.

Ampeloprasum, *G.* non diu durat. Nascitur in uniuersa *Hetruria* (inquit *Matthiolus*) non solum in uinetis, sed etiam frequens admodum in agrorum marginibus, & in amœnis collium locis. *Rura nostra* ipsum uulgò appellant *Porranello*. estur à rusticis in acetariis crudum, recentis *Allii* uice: quanquam mansu durius, & gustu acrius.

Amygdalus ciuibus quibusdam nostris fructum maturat. Eadem in hortis *K.* & *Lindauia* *Matthiæ Curtii* egregii mercatoris uiuit, & *Vratislavia* *Vu.* Circa *Argentina* complures sunt.

Amygdalus nuces rotundas ferens: & alia *Persico insita*, *Lindauia* in horto *Matthiæ Curtii*.

Anacampseros, uulgò Faba inuersa, Telephiū quibusdam, G. Bellonio species umbilici Veneris. Sponte etiam locis quibusdam saxosis, circa uites & lacum, non deest nobis.

Anagallis utraq; G.

Anagyris, quæ & Anagyrus & Onogyrus, G. C. A. E. Mea hoc anno primū ē semine prognata pedem æquat. amico cuidam meo per annos duos durauit: hys me perit superficies, quæ uere repullulauit. Basileæ cuidam ciui ad mediocrem proceritatem peruenit, & siliquas maturauit. Eadē uiget in hortis, Rurpodii, A. K. Anno 1553. (inquit Arctius in epistola ad me) cum Valeliam peragrarem, redibam inde domum per montem **Sanetsch**/is Sanenses separatā Valeliis, in eo primūm reperi plures eius arboris, partim scapo adhuc dependulo, partim siliquis, nec non (opinor prioris aini) maturo semine. Inde in horto meo alo, sed admodū tardē semen enatum est, nam ante triennium primūm apparuit: & iam duos ferè cubitos æquat. Primūm iudicabam Laburnum esse: sed rustici uim illi esse purgatoriam aiebant, uomitum mirificè concitare, & per aluum purgare certo experimento. Ligno materies est æterna; nam inde palos, & quicquid diuturnum cupiunt, faciunt. Cætera etiam quæ de Anagyri à Dioscoride & Plinio traduntur, cōueniunt: Sicille. Sed Laburnum etiam Anagyris species uidetur esse minor, & eadem ferè omnia præstare. Natales certè in alpibus, materia durissima & palis conueniens, natura apibus inimica, quæ tria nemo Anagyro, quod sciam, Laburno autē attribuit Plinius, hodieq; de hac arbore à rusticis & montium incolis prædicantur, Laburnū hanc arborem esse testantur: quā & Anagyrin alpinam rectè uocari posse, crediderim. Laburnum igitur hanc esse ut primus olim scripsi, ita in sententia persisto, & facile suo loco cuiusdam contra me partim argumenta, partim calumnias dissoluam. Trifolia arbor (inquit Val. Cordus) sentit autem de Laburno nostro, transfertur à quibusdam, propter florum decoram speciem in hortos, præsertim Oeniponti, & Francoforti ad Mœnum fluuium siti.

Anagyris prope Arelaten locis paludosis gignitur, Matthiolo ignota, ut qui pro ea Laburnum duplex ostenderit, ubiuis in montibus nostris frequens. Jac. Dalechampius in epistola ad me. Ego Anagyrin in hortulo alo, folio foetido & mādenti in scolo: & aliam eius speciem, quam Laburnum existimo, folio non foetente, nec ingrato sapore, sed trifolii pratensis ferè.

Anchusa K. in Gallia Narbonensi & circa Monspelim sponte exeunt Anchusæ quædam, in Germania uix puto.

Androsæmon, ut quidam putant, & Matthiolus pingit, herba Hyperico similis & cognata, passim crescit, at Bellonius Sicilianā uel Cecilianam, Italis uulgò dictā, Androsæmum interpretatur: sponte natum in Ponto sibi uisam scribens. In Italia memini in hortis uidere.

Anemone R. Anemones apud Italos multæ sunt differentiæ: omnes à florum figura & colore laudantur, non ab odore: medicis nullo in usu. Commune autem aliquid uidentur habere pleræq; cum batrachiis hortensibus, florum scilicet speciem. Cum stamina in medio lutea, aut apices saltem, folia latiuscula ambiant: & seminum congeries aspera relinquatur. folia etiam herbæ ferè similia uidentur, in plerisq; speciebus. Flores colore differūt, & quòd alii simplices, alii multiplices sint: aliqui benè magni, radix in plerisq; crassa & tuberosa. Hæc ad picturas quas Kentmannus misit in Italia depictas notauit: nam ipsas uiuas nondum uidi. Putarim autem facile in nostro etiam cœlo prouenire ac durare posse. Audio & saporem plerisq; acrem esse ut Ranunculis.

Anemones genera semina non proferre (fortè in horto Patauino) amicus quidam Patauio ad me scripsit.

Anemonis adnumerāndus uidetur Ranunculus ille phragmites, hoc est, qui passim inter sapes crescit, radice transversa, paruus, flore albo, uel roseo: audio & luteo inueniri. Dodonæus quartum hoc Ranunculi generis facit. G. Kentmannus inter

Ane-

Anemonas genus unum flore rubro phragmitis istis simillimum, depictum nobis communicauit.

Anemone quædam uideri potest etiam illa herba, quam Itali uulgò Pulsatillum nominant: Germani *Ruchenschell*. Matthiolus diuersi omnino generis facit. Dodonæus Ranunculum secundum, uel herbam Sardoam, C. Christoph. Piperinus, G. Nascitur sponte in collibus siccis & apricis: ut ultra Schaphusiam in Rando monte. Heluetii quidam *Bigwurz*/ id est radicem contra morsus uenenatos utilē appellant: & similes ei plantas, quæ in montibus altioribus Valesiæ albiq; nascuntur, propter globos cana lanugine insignes, quibus semen subest, *Grave Bergmännle*: Græce *ὀψυβίροντας* dixeris: horum alii albo, alii luteo colore inueniuntur.

Anemone montana quædam forsan & illa fuerit, luteo & in globum collecto flore, quam Aconitis à quibusdam annumerari (immeritò nimirum) supra diximus, &c. caret huius flos calyce, ut in plerisq; aliis Anemonis, ni fallor.

Anemone quædam, aut uerius Chamæmalum rubrum. Vide Chamæmalum Eranthemum.

Anemone limonia Theophrasti, Narcissis uulgò dictis cognata uidetur: ea nimirum aut similis, quam nostri Lilia diuæ Virginis uocant: *Unser Fraven Gilgen*. G. Sponte natam inueniri puto in pratis quibusdam montanis. Olim etiã Leontopetalum, aliqui Anemonem uocabant: uide infra.

Anethum G.

Angelica uulgò apud Germanos dicta: Laser Gallicum quibusdam, Silphio ueterum cognata planta. R. G. In hortis diuersis Germania colitur: sed nusquam copiosius & felicius quàm in hortis monachorum quorundam Friburgi. Sponte nascitur in Pomerania, ut audio, & aliis quibusdam oris, Germaniæ aut Scandiæ, non procul Oceano. Seritur hoc modo: Semen per noctem in aqua pura præmaceratum, bono & nigro solo cõmittatur, ita ut digiti crassamento terra occulatur, idq; circa sancti Martini diem. sic satum uerno tempore emicabit apii fatiui similitudine. has plantas in nouilunio Maii mensis euulsas ordine panges, ita ut distent undia quaq; pedē aut sesquipedem. sub annum quartum, id est exacto triennio (nã quarti anni æstate caulem, flores & semina producit, & postea lignescit) radicem exemptam lauato aqua pura, & in hypocausto diligenter sicca: secus enim facillè situm trahit, utpote crassa: & loco sicco reponet: sic diu seruatur.

Angelica aquatica ferulacea herba, hortensi similis, G. circa riuos sponte crescit, & restibili fecunditate durat.

Anguria uera, O. Cardanus Melopeponem interpretatur. Vide in M.

Anisum G. R.

Anthyllis pulchra & rara, lanuginoso folio, K. Vide Alkali.

Anthirrii species quædam, G. floribus aliæ luteis, aliæ albis, rubris, roseis, O. K. AE. Maius & minus, utrumq; flore purpureo. Vu. Quædam istarum apud nos sponte proueniunt.

Anthirrinum minus, Germanis *Strant*/O. sed aliud est *Strant* Hieronymi Tragi.

Antonianæ, uel S. Antonii herbæ: aliqui filios ante patrem uocant, alii Lychnides. G. Species sunt tres aut quatuor, quarum minor à nostris *Schoßkraut* uocatur: quoniam impetus dolorū, præsertim dentium, sedare creditur. alia maior est, hirsuta herba, alba, & inuentu rarior. & rursus alia maior, læuis ut etiam reliquæ, leuiter odorata. His similis est maxima, non omnino tamen eiusdem generis, foliis Rododaphnen referens, &c. Omnes apud nos ad riuorum aut fossarum aquas continentium, margines crescunt. omnes etiam in hortis facillè: sed cæteræ breuius, maxima diutissimè durat & longo quotannis tempore perpulchrè floret. G.

Antora, uel herba trinitatis, AE. Lege inter Violas. Italianam trinitatis herbam uocant, quam alii Hepaticam nobilem, à folio trifido. Antora etiam,

uel potius Antitora, uera, diuersa est herba, quæ in alpibus Sabaudia Italiae q̄ fodi-
tur: Aconitis cognata, radicibus bulbosis, aut exiguorum Naporum specie, amaris:
flore Aconiti Lycoctoni specie & figura, colore etiam luteo, foliis minoribus & mi-
nutius sectis. pingit eam Matthiolus Antorç & Napelli Moyfi nomine. Vide su-
perius inter Aconita.

Ap.

Aphaca, quære in Vicia.

Apios uera, folio rutæ, AE.

Apium commune, uel mas Plinii, ut quidam coniiciunt, quod uulgò non rectè
Petroselinum uocant, uix ulli usquam horto deest.

Apium etiam communis uitium, quod à nitore Glyssen appellat nostri, uulgarius
est areis hortorum, quam olitores uellent: cum & inutilis herba, & foetida sit, & for-
tè non sine ueneno, quo ad Cicutam, accedere uidetur.

Apium palustre, circa paludes maritimas Monspeli alibi q̄ frequens: pharmaco-
polis hætenus simpliciter pro Apio in usu fuit: eo q̄ in hortos translatum nusquam
deest, & restibili fecunditate seipsum multiplicat. Hoc aliqui apium foeminam Pli-
nii esse putant.

Apium montanum, id est, Oreoselinum, petroselino uulgari persimile specie sa-
pore q̄, nascitur in colle primo iuxta Rhenum, horæ ferè supra Basileam itinere ad
sinistram, superficie simillimum illi quam uocant Ceruariam radicem nigram Ger-
mani: (quam, si libet, Oreoselinum nigrum uocemus, donec antiquum eius nomen
reuocetur) sed hæc lacte caret, Oreoselinum lacteo liquore manat. Nascitur inter
collem quem dixi, & Rhenum, in radice collis ad uiam. Reperi & alibi locis aspe-
ris, lapidosis, montanis, apricis: non multis tamen. Hoc nondum in hortum tran-
stuli.

Apium montani genus aliud amarum, ex Legerio monte ad Badam nostrā, G. A.
Radix una multis annis durat. Ad remedia quidem, & pro Oreoselino ueterum,
prædicto uti malim.

Oreoselina duo priora, enopa, quòd liquore resinoso imbuta sint: hoc anopum,
quòd eodem caret, si libet, nuncupemus: sicut ἐγκυλον & ἄκυλον Græci dicunt: et si
ἰνοπον & ἄνοπον in usu non sunt.

Apocynum, K. Vide in Asclepiade.

Apocynum Itali Lupinum caninum uocant, & Hispani similiter sua lingua, ut
scribit Amatus Lusitanus: sed uir quidam eruditus Apocyni semina in Italia non re-
periri ad me scripsit.

Aq.

Aquifolium R. Illicis aquifoliae genus intelligo, quod nostri Palmam aculea-
tam uocant, *Stechender palmen*. Ea passim nobis in syluis nascitur, fruticosa ple-
runq̄, aliquando arborecens, margine folii spinoso. Est & alia species læui folio,
extremitate solùm acuminata: procerior, siue natura, siue cultu, aut temporis diutur-
nitate. Hanc in cœnobiis aliquot uidi: Lutecia ad D. Genouefam: & Basileæ in sub-
urbio D. Ioannis, &c. iuxta arboris magnitudine. Extat etiam Curia in cœnobio
quod fuit Dominicanorum, pedes alta circiter triginta: trunco ad medium arboris
uel ultra, tereti, enodi, plane q̄ læui: crassamento trium dodrantum. Hoc etiam ge-
nus syluestre non procul Lucerna apud nos reperiri audio.

Aquileia uulgò dicta, fortè quasi Aquilina, à floribus in mucrones aduncos, qua-
les aquilini unguis sunt exeuntibus, sponte hæc nascitur in collibus apricis, flore
cœruleo, & species alia spadice colore. Inde in hortos translata, multiplici flore
passim à mulierculis aluntur: & insuper tertia flore albo, quam syluestrem nondum
uidimus. In montibus altis memini speciem unam flore duplo maiore reperisse. G.
V. De hac sensisse Columellā suspicor in Horto, — & hiantes seu leonis Ora-
feri. Græcè Leontostomium dixeris. In Italia, ni fallor, alicubi hodie q̄ à quadam cū
hiante Leonis rictu similitudine denominant,

Arachus,

Ar.

Arachus. Vide in Vicia.

Aralda. Quære Digitalis.

Arbor Iudæ, C. K. Galli Gueynier appellant, uel Geinier. Pingitur hæc a Dodonæo. Videtur autem (inquit is) uel Laburnum, uel eius species. Sunt qui ferunt Theophrasti Colyream esse. sic ille. Ego quanquam siliquata hæc arbor est, Laburno tamen Colytea quæ plurimum differre censeo, an uerò sit Cercis Theophrasti, considerandū. Sponte prouenit, ut audio, in Gallia Narbonensi, & circa Montepeliū, siliqua punicea, folio ferè Populi. Mihi etiā hoc anno è semine prognata est. Eadem est fortè de qua Ruellius scribit his uerbis: Ostenditur apud nos in cortibus arbor Sycomori (ut aiunt) nomine, frondosa, Moro nō dissimilis, conspectu, folio, magnitudine, sed neque germinibus, neque ramis quicquā prouenire deprehendimus: nisi quippiam ineunte uere cum parturit, ueluti nucamentum prælongum. Fructum foliacea siliqua, inflexu ferè falcato, gerit. Sed scalptu uulnerata nihil remittit lactis, cum uera Sycomorus estate multa lactea scateat salua. Sic ille. Sed hæc fortè, ut quidam putant, Aceris species est. Arbor Iudæ, ni fallor, plerumque siliquas rectas fert, non falcatas: nec nucamentum, sed, ut Dodonæus pingit, florem quasi leguminis, uel ut Anagyris, quam obrem accuratius hæc perpendent, qui arbores istas Luteciæ uiderint. Carolus Stephanus in Seminario suo: Visa est (inquit) nobis Sycomorus Parisiis in horto Gotofredi cuiusdam pharmacopolæ, diligentissimi herbarum & arborum, quæ apud nos rariores sunt, indagatoris & cultoris. Sed forsitan hic etiam non de uera (quæ Hierosolymis uulgò ficus Pharaonis appellatur) sed uulgò illic dicta Sycomoro loquitur. Aliam Itali uulgò Sycomorum uocant: de qua dicemus infra in Azadaracht. Arbor Iudæ, Cucuuia in Observationibus Bellonii. Ceratia syluestris quibusdam hodie. Gaynera (Gainer uel Guainer) Gallis, à similitudine uaginæ. Carobaria Italica, quanquam idem nomen puto Ceratonia magis propriè tribuunt. Nascitur circa Bononiam copiosè: floribus rubris, ut audio, pulcherrimis. Semina eius uix maturescunt. Videtur autem Cercis Theophrasti esse. Arbuscula syluestris Cerasi foliis, fructu uirgæ sanguineæ ferè: floribus multis, oblongo ceu racemo dependentibus, foliis ferè Persici foliorum sapor est. G. nomine ne Germanico quidem nota uulgò, quanquam non procul urbe nostra iuxta Silura torrentem & ad sæpes aliquas proueniat, sui omnino generis. Arborem uitæ à quibusdam uocari, Lutecia reuertens nuper amicus quidam mihi retulit: cuius ramulū ostendebat, ex America translata dicens: & in horto quodam Luteciæ à Petro Bellonio sibi demonstratam, quatuor cubitorum longitudine. Sabinæ genus, quæ quidam Bruton esse uolunt, simillima Cupresso: sed bac cæ fert dissimilem, odoratam tamen ac nigriorem, folia saluiam olent, &c. Meminit Cardanus lib. 6. de uarietate.

Arbutus C. frutex qui fructus fragis simillimos producit, syluestris in Germania nullus: syluis Gallia Narbonensis & Italia familiaris.

Argemone altera, uulgò Potentilla, *Genseric*/G. Sponte passim obuia est.

Argentaria petraea, è saxi uel locis saxosis montium nostrorum in hortū translata, quouis loco facillimè diutissimeque uiuet. Videtur autem species herbe Stellæ à quibusdam dictæ ob radiatam foliorum speciem, *Bergsinna*/*Steinsinna*/color foliorum argenteus est, corymbi flosculorum lutei. G.

Arisari duæ species, K. Hoc aliqui Aron minus uocant.

Aristolochiæ diuersæ sunt. Rotunda, A. Longa & rotunda, K. R. C. Vu. & Leuschnerus. Pistolochia C. D. Nascuntur tres istæ species in Gallia Narbonensi incultæ: Germanis omnes, ni fallor, peregrinæ. ego omnium semina aliquoties frustra seui. Clematiti tantum in hortis nostris uisitur: quæ & sua sponte, ut audio, nascitur in uineis Alsatiæ: ubi longa etiam an reperiatur inquirendum est.

Aristolochia rotunda vulgaris, (quam uulgò radicem cauam nuncupant, *Holwurcz*: quamuis & altera eius species solida reperitur) genus unum flore purpureo alterum albo, G. Faciunt hanc aliqui *Capnium*, id est *Fumariam phragmiten Aëtii*: & alteram quoque eius speciem ostendunt radice oblonga, quæ *Capnus* uel *Pedes gallinacci* Plinii sit.

Aron uel *Arum*, G. R. nascitur passim locis umbrosis & pinguibus, ut circa sæpes. *Maius* & *minus*, O. Vide *Arisarum*.

Aron palustre. C. est autem opinor, *Dracunculus* Plinii tertius à *Fuchσιο* exhibitus.

Aron Aegyptium eruditiores quidam, ut *Guilandinus* & *Maranta*, esse docent: quod aliqui nuper pro *Colocasia* habuerunt. Hæc in *Aegypto*, nec non in *Sicilia* (ut audio, inquit *Maranta*) perfectissimè crescit. in *Italia* uerò neque semen, neque florem, neque etiam caulem unquam (quamuis diuersis locis consista à multis sit) uel certè rarò proferre est uisa. est autem omnino species *Ari*, quòd ex foliis constat, & (magis) flore: qui præter magnitudinem, nullam ab *Ari* flore dissimilitudinem habet. Hæc ille. *Dioscorides* *Aron*, à *Cypriis* *Colocasion* dici tradit. Hanc plantam *Augustæ* dum hæc conderemus, amplissimus uir *Vdalricus Fuggerus* in magnifico horto suo *Augustæ* habebat. Facile quidem è semine prouenire aiunt. *Matthiolus*, qui hanc fabam *Aegyptiam* existimauit, facile (inquit) in quibusdam hortis *Venetis* & *Neapoli* crescit, quamuis non in aqua.

Artemisia G. Species eius duæ, F. Passim apud nos in agris (in aquosis, incultis asperisque locis, ut *Fuchsius* scribit) *Artemisia* nascitur, frutice una candido: altera rubicundo, quæ à medicis præferitur. Vide supra in *Ambrosia*, & infra in *Erigeronte* foetido. His diebus uidi matronam quandam carbones circa radicem *Artemisiam* legere, pridie festi diui *Ioannis* in ipso undecimæ horæ signo, in meridie: prius enim & posterius nullos aut minutissimos reperiri aiebat, comitialis morbi amuletum. Superstitio.

Artemisia Leptophyllos quædam, circa *Basileam* sponte nascens. G.

Arthritica, *Primula ueris*, herba ad *Paralytin*, herba *Petri Nicolao Myrepsso*, *Schlüsselblümle* uulgò. Species eius diuersæ in horto mihi proueniunt. Una, quæ in fine hyemis erumpit, pallidior, minus odorata, alia uerò, magis colorata & odoratior, quæ uere floret. huius etiam genus *dasypodium*, seu *densifolium* habeo, quod semen non fert. Vtraque in pratis humidis circa urbem nostram abundat, & diu in hortis manet. Minor uerò illa quæ cœruleis flosculis in pratis multò humidioribus reperitur, breui in hortis euanescit. *Arthriticam* aliqui *Verbasculum odoratum* uocant, nescio quam rectè. Genus eius odoratum flore multiplici & florenti C. alit. Circa *Curiam Rhetorum* nascitur species peculiaris, flore singulari, non in corymbis: quæ *Ioan. Fabricius* *Ecclesiæ* illic minister doctissimus ad me misit cū aliis plantis multis & raris.

Arthritice præterea genus est alpinum, quod *Sabaudi* quidam *Lunariam* nominant: nostri à rupibus flores petreos, *Schlüsselblümle* / suauissimi odoris, & uiuacissimum in hortis. aliqui hanc *Saniculam alpinam*, alii *Auriculam ursi* nominant. Eiusdem species alia, minor, floribus purpureis, altius in alpibus nascitur: eam hoc anno plantaui, ut quantum daret experiar, conicio autem minus duraturam, utpote altiori cœlo assuetam. Inueniuntur & aliæ florum in montibus differentia. *Arthritice* alpinae stirpes floribus diuersis, A. candidis, pallidis, rubeis, luteis, aurei coloris, cœruleis, diuersi coloris, guttatis, fuscis seu cinereis, *Christoph. Piperinus*. Vidi huius generis flores etiam albos (inquit *Aretius* in epistola ad me) & aquei diluti coloris, sanguineos: in luteis magna est differentia, prout magis soli expositi sunt, uel à niue conteguntur.

Arūdo (uel *Harūdo*) magna textoribus expetita, A. Radix una (inquit) ad me misit.

sa, diffundit se in multiplices arundines. Lausannæ alibiq; in hortis Sabaudiaë colitur: gemmis seu tuberculis radicum auulsis plantari solet.

Arundo alia in aquaticis tantùm nascitur, ut Donax: sed multùm præfertur quæ in siccis prouenerit, Plinius. Lege Canna.

Arundo humilis, Vide Copia.

As.

Asarum uiuacissimum est in hortis, G. Sponte prouenit in locis quibusdam opacis, in collibus non procul Basilea, & supra Tigurinum lacum, non procul Limago fluuius, alibiq;. Speciem eius diuersam, maiorem (si benè memini) circa Eremundiam Virginis in agro Suitensium reperiri aiunt quidam, nescio quàm uerè.

Asclepias, id est, Hirundinaria uulgò dicta, ut pleriq; existimant, R. G. C. Locus asperis, circa pedes montium præfertim, sponte abundat. Cognata herba apocyno: hoc aliqui in Italia colunt, ex Aegypto (ubi hodieq; Amphocynon uocant) allatum, siliquis, & in eis lanugine, persimile Hirundinariae, rotundioribus foliis.

Ascyroides, Androsæmon maius, G. Collibus & pratis sua sponte familiare, siccioribus præfertim: uel, ut Dodonæus scribit, locis asperis, circa sæpes & syluas.

Aspalathus. Aretio ex enatis è semine plantis duabus, una in horto relicta, hysse me perit: altera in hypogeo seruata est, & postea floruit. In Gallia Narbonensi sponte nascitur. Matthiolus hunc fruticem pro Acacia secunda pinxit: sed uidetur potius Aspalathus secundus, ut doctissimus Maranta monet. Passim (inquit) Neapoli & Puteolis uisitur ueris initio luteum florem genistæ similem proferre, siliquis pilosis aurei coloris, splendentibus. & uulgò quidem Spalatrone dicitur, sicut & in Græcia hodieq; Spalatro.

Asparagus G. R. Maior & minor, O.

Asphodelus, Hastula regia, herba Germaniæ peregrina, R. Vu. G. Satus à me, aliquot tantùm folia emisit intra biennium: nunc tertio anno quamuis multa folia habeat, caulem nondum ostendit. Occulit se aliquando, sub Cane præfertim, ut in teritisse uideatur. Vide supra in Acantho. Asphodeli floribus diuersi: albus & luteus: luteus, in horto Zuuinggeri Basileæ. O. K. C. Asphodelus annuus, C. Asphodeli omnes propriè dicti Germaniæ hæctenus peregrini fuerunt. In Prouincia Galliaë, & Italia sua sponte abundant.

Asphodelus foemina C. Hunc esse puto quem Dodonæus pingit, radice una, bulbosa, &c. qui fortè Bulbus potius fuerit.

Asphodeli species (ni fallor) duæ peregrinae, foliis diuersis, multis similiter ab una radice: quæ in una specie lutea & oblonga est, in altera breuior, fibrata inferius, &c. G.

Asplenus, Ceterach uulgò, K. G. A. K. AE. & Rurpodius. Duobus aut tribus annis in horto mihi durauit, in muri fissura plantatum. Sponte in Sabaudia nascens uidi: reperitur & in Vallesia non procul Seduno: & ut audio, alicubi ad Rhenum Germaniæ flumen, in montibus & muris pagorum.

Aster Atticus uerus, flore luteo, foliis circa ipsum in aculeos exeuntibus, Vu. Montipeli sponte natus abundat.

Aster Atticus, (Fuchsi nimirum,) AE. Nascitur passim locis siccis, asperis, & apricis.

Astragalus duplex, AE.

Astrantia uulgò dicta, uel imperatoria, Astrenz/Weisterwurz. La serpitiu Gallicum quibusdam, G. Viuacissima in hortis: in alpium nostrorum atris & præruptis locis spontanea.

Astrantia nigra uulgò dicta, Schwarz Astrenz oder Wüsterwurz. radice nigra, Astraciæ simpliciter dictæ cognata figura & liquore luteo. G. Fuchsius Saniculam foem. facit, quod non laudo. In montibus sponte prouenit: in hortis benè durat. Dodonæus hunc uerum Elleborum nigrum Dioscoridis esse putat: sed fallitur.

Atractylis media, K. Cardui quoddam genus collibus siccis & apricis apud nos nascitur, quod multi *Atractylidem* putarunt. ea pingitur à Fuchfio: qui etiam *Carduum benedictum* uulgò nominatum, *Atractylidem* hirsutiorē appellat.

Atriplex alba & rubra, G.

Atriplex sylvestris exilit apud nos passim ad uias et parietes, sicut Basileę alibiq̃, etiam altera species impudico uel putris gari odore insignis, *Garosmen* dixeris.

Auellanę, id est, *Coryli* fructus, syluestres in sępibus & syluis præsertim humidioribus locis, copiose nobis nascuntur: minores, albiores, rotundioresq̃. *Urbanę* oblongę & rubicundę sunt, *Lombardicas* aliqui cognominant, G. Vu. *Urbanas* & rotundas etiam satis magnas in Sabaudia uidi, ut *Laufannę*, in arboribus etiam proceris nascentes. Circa *Lugdunum* hoc genus abundat, fructu duplo ad syluestrem. *Coryli* urbanę ategiis & scenis opere topiario texendis, & in altum etiam eleuandis conueniunt: tales in Gallia, *Biturigibus* præcipuè, construunt. *Corylus Macedonica* describitur à *Cordo*, cuius nuces in grandem racemum congerantur.

Az.

Azadaracht Auicennę, Ae. C. Meminit arboris hoc nomine *Auicenna* lib. tract. .cap. 17. & rursus cap. 750. ubi *Zerindaracht* nominat: ab aliis arborem *Myrobalanorum* uocari scribit: eamque magnam esse: fructum uenenosum esse suspicatur, similem *Nabach*: in Syria *Nabach* uel *Alnabac* uocatur fructus magnitudinis *Sebesten*, uel paulò minor: sapore pontico, dulci, ut tradit *Bellunensis*. Hanc arborem hodie in multis Italiae hortis, *Monachi* præsertim serunt & falsò *Sycomororum* nominant, ut *Bellunensis* docet. Porro *Sedar Arabicę Lotus* arbor est, apud *Serapionem*, *Auicennam* & *Rasim*, cuius fructum *Nabach* appellant, ut *Monachi Mesuari* interpretes coniiciunt, adduntque sibi uideri eam arborem esse, quę aliter *Faba Gręca*, uel (ut *Seruius* habet) *Syriaca* dicatur, uulgò autem *Romę Pulsaraca*, quasi *Puls Syriaca*, uel (ut *Hermolaus* docet) *Bacca Syriaca*, in *Sicilia* uerò *Faba inueria*. Ergo si *Zedar Lotus* est, *Azadaracht* autem similem ei fructum habet, sic fortè dicta fuerit quasi *Zedaracht*, i. *Zedarago*, uel *Lotaster*. *Loti* quidē arbores diuersę sunt, &c. *Azadaracht* arborem *Bellonius Siliquam* nominat, quod mireris, cum baccas, non siliquas ferat. Lignum in eius fructu durissimum est, sexangulum (si benè memini) ut *Myrobalani Belliricę*, in eo femina aliquot continentur. Eruditi quidam *Sebastum*, seu *Myxum albam* nuncupant: alii, ut audio, *Laurum Gręcam Plinii*. Hęc & mihi & A. è semine prodit: sed meam iam dodrantalem, *Sphondyli erosa* radice, perdidit. *Argenting* in *Obrechtii* medici horto duos aut tres pedes longam uidi. Hyeme reponi debet sub tectum. *Bellonii* cura *Lutecię*, aliquot huius arboris plantę spectari nuper ceperunt. *Germanicę*, si libet, appelletur, *ein Pater noster baum*: quoniã & multę *erculę* in Italia sic nominant, eò quòd ossa fructuum ad preces numerandas filo traiciantur. Alia est quę in Gallię hortis uulgò *Sycomorus* dicitur: de qua diximus supra in arbore *Iudę*.

Ba.

Baccharis Monspeli existimata falsò, A. Est autem *Conyzis* cognata herba. Primo anno (inquit A) diffunditur in folia: altero demum caulem & flores profert: inde tota planta perit. hyemem facillè fert. Folium *Verbasci* habet, multis adnatis et appendicibus. Caulis est cubitalis. Floribus & radice, immò undiq̃ odorata est.

Balsamine uulgò dicta, peregrina planta, & nuper cognita, nescio undè allata primum: foliis oblongis, Salicis fere, simplicibus, crenatis, herbę *Noli me tangere* cognata, ut suspicor. Hanc nuper *Basileę* & *Argenting* *Iulii* initio in hortis aliquot pulchre florentem uidi, flore rubro in calcar fere desinente. Aliqui *Balsaminū* hanc genere neutro uocant: & fœminam cognominant, ut eam quę sequitur, *marem*: quod non admodum probo, cum toto genere differant. Hoc anno mihi etiam copiose nascitur. Herba est annua, succi plena, & facillime prouenit.

Balsa-

Balsamine alia, quæ Garancia quasi Charancia, uulgò Gallis dicitur, ab aliis mirabile Pomum, Hierosolymitanum Hetruscis, Italis Viticella, Momordica, Garanza, foliis Bryoniae. pomo flavescente, amplexicaule, &c. C. G. sed difficulter nobis prouenit, & uix maturefcit, Balsamine utraq; Basileæ in horto Cælii Curionis pereleganti & benè instructo. Balsamine quomodo colenda sit, leges infra in epistola Massarii ad me, Fert poma admodum egregia & uisum oblectantia: quæ dum matura sunt, sese miraculo quodam naturæ aperiunt: ostenduntq; semina, ueluti preciosissimis quibusdam smaragdis similia. Carolus Stephanus.

Barba caprina ab Hieron. Trago dicta, G. frutex (uel potius herba fruticosa) æstiuus: hyeme enim superficiem amittit, radice magna, ualida. annis quàm plurimis durat in hortulo meo. Luxuriatur in syluis nostris passim. Vide in Christophoriana. Tragus etiam Ulmariam quorundam Barbam capræ nominat. Alia est Barba caprina minor inferioribus Germanis, nempe Saxifraga lutea aliorum, hanc enim (Christophorianam dico) Barbam cap. maiorem, & Reginam prati uocant.

Barba hircina. Vide Tragopogon.

Barba Iouis Plinii, G. arbuscula Terebintho cognata. Sponte circa Verbanum nascitur, coriariis in usu. fortè Cocygia Theophr.

S. Barbaræ herba, Carpentaria Gallis uulgò dicta, aliquibus Scopa regia, nostris *Xäbkrösich*. G. Crescit quidem & sponte sua inter uineas, & locis arenosis circa aquas.

Basilicum. Lege Ocimum.

Batis quære Crithmus.

Be.

Been album. O nimirum Polemonium nostrum intelligens, quod passim apud nos nascitur. Lege Ocimoides.

Been rubrum, herba maritima, Limonio seu Bistortæ cognata, G. iam quinto aut sexto anno in horto meo durant plantæ duæ è semine natæ, sed neutra in caulè exiit, nec florem edidit: maris fortè afflatum desiderant. Haud scio idè ne hoc an aliud Been rubrum O. in horro sibi natum intelligat. Vide Ocimoides.

Belle uidere. (Bel uedere) uulgò Italis dicta herba, quòd bellè densissimeq; frutret, uireatq; per æstatem, non solum in hortis & uiridariis sata, sed etiam in fictilibus, ornandi fenestras gratia, ut scribit Matthiolus. Aliqui Scopariam uocant, (aliis herbam studiosorum) & Osyrin esse existimant: sed obstat illis multitudo foliorum: & quòd amara non sit. Osyridi enim amaritudinem tribuit Galenus, &c. G. Germani inferiores quidam Campanulam cœruleam (de qua infra) Belle uidere nuncupant.

Bellis (Consolida recentioribus, nimis communi nomine) syluestris: maior, quæ in pratis emicat: media, circa syluas, cæteris rarior: minor, in collibus & alibi passim. Eadem minor in hortis colitur floribus multipliciter densis, albis, uel rubris, uel mixti coloris, G.

Benedicta. Quære Geum.

Berberis G. R. *Erbselen*. Passim circa syluas nostras abundat.

Betæ quatuor species, nimirum alba, nigra, seu rubra duplex & flaua: qui colores ad radices præcipuè pertinent. O. G. *Roter/weisser/vnnd gälber Mangolt/vnnd Beyerscherüble/oder rote Salatwurzgen*. Postremam hanc Seuta Iostaphylinum dixerim, *Rübenmangolt*. In Syriæ hortis appellatur Suandar: & ab Ebenbitar numeratur in specie raporum, &c: Eadem, sicut relatum est à fide dignis, oritur in Macedonia circa ciuitates Durachii & Alexii, in locis campestribus, &c. Bellunensis in glossis Auicennæ in Sicilia nigrae mentionem facit.

Betonica, quæ sponte circa syluas uiret, in hortis etiam benè durat, G.

Betonica Aeginetæ, secundum Guil. Turnerum. Locis ferè cultis, ut areis hortorum, sponte prouenit, pulegio similis, sed insipida & inodora, G.

Betonica diuersi generis, cuius flores ab odore uulgò Caricphyllus nominant, Vetonicae nomine dicitur in V.

Bl.

Blattaria cum Verbasco est.

Blitum syluestre & fatium, utrumq; tum album tum rubrum.

Blitum maculosum foliis ceu Amaranti maioris C. G.

Blitum peregrinum Corchoro cognatum dixerim. Sunt qui Theombrotium Plinii uocent.

Bliti syluestris alia species, foliis subrotundis, in summo retusis, Corchorus forte, G. Hoc etiam sua sponte locis cultis apud nos inuenitur.

Blitum Indicum uel Topianum. Nuper ex Indiis allata est planta, cui à similitudine foliorum Blitum Topianum nomen imposuimus. Nullo enim nomine eam accepimus. Habet hæc folia Betae, siue quod idem est, Bliti, (confundunt) sed ualde rubentia, planè ut Beta rubra. Caules emittit plures, pollicis crassitudine, teretes, cocci seu rubro colore, quindecim aut amplius cubitorum longitudine, ut in nostro Arae cœli conuentu uidimus. Semen producit in racemulis Coriandro noto simile, obnigrum, &c. Sapore & odore etiam æmulatur Blitum, Monachi Romani interpretes Mesuæi.

Bo.

Borrago floribus cœruleis nusquam deest in hortis, R. etiam albis floribus habetur: quam ego quoq; Argentinae uidisse memini.

Botrys, quæ semine maturo ferè myrrham redolet, R. G. facillimè crescit, & restibili fecunditate seipsam profeminat.

Br.

Brassica candida, rubra, crispa, capitata. G.

Brassica marina, uulgò Soldanella, K. O. A. G. hyemem apud nos asperiores non bene fert: diuum aut trium annorum in meo horto plantæ nondum floruerunt. Hyeme fere perit, nisi in uasis seruetur. Nascitur in litore maris, tum mediterranei, tum Oceani, in ora Selandiæ & Flandriæ abundè. *Deerwinde*: maritima, non marina.

Brassarum differentia nobis notæ sunt hæc: Alba, nigra, crispa, thyrsuta, & rubra, quæ non multum differt à nigra, ita ut sæpius una in alteram mutetur, quod olitores testantur. Item capitata. Et genus quod è Syria defertur, Canabit seu Canauit uulgò dictum à Pandectario Caulis imperialis, Monachi Romani in Mesucn. Puto autem eos Thyrsutam (sic ipsi loquuntur) appellare, genus illud cuius meminit Matthiolus tanquam ueteribus ignoti, cuius caulis (inquit) rari in morem extuberat, manditurq; libinde medulla, pingui iure incocta, Raporum modo. Sed nec illius, inquit, uidentur meminisse ueteres quæ foliis admodum per ambitum laciniatis, nutimq; intercisilis assurgit. Caulorapum uidimus, hoc est Cinnum duplicis nominæ, ex caule, id est Brassica & Rapo. Sed Brassicæ radix sub terra condita fuit: Rapum supra terram in stipite turgescibat, Scaliger. Brassica hortensis ubi nam sponte nascatur, nescio, ea quidem quæ à medicis dicitur syluestris, succum asperum habet & aluum purgat, ut scribit Theophrastus. Marina etiam toto genere differt, nec aliud quàm nomen commune habet.

Britannica. Vide in Cochlearia.

Byonia. Quære Vitis alba.

Bulborach. Quære Lanaria.

Buglossus minor, uel communis: & Italica, uel Gallica, maior, R. G. Ae.

Buglossus uera, O.

Bulbine flore cœruleo, pulchro: *Blawe Weien ryfle*/G. K. Aliqui Hyacinthis adnumerant, ut Tragus Hyacinthum uernum exiguum nominans.

Bulboisitanæ Chio radicem misit ad me Patauius Melchior Guilandinus: quæ cum terram mandata à me folia pauca, exilia & multifida ostendisset, paulò post in

de Buniūm.

Bulbus

Bulbus, F.

Bulbus sylvestris quidam, bifolius, cœruleis flosculis, Hyacinthi species, ut multi putant, G. Alius bifolius, flosculis luteis, stellatis, radice grata & suavi, nascitur circa Kiburgum arcem agri Tigurini, G. Vterq; æstate se occultat.

Bunium Dodonæi, uerius Bulbocastanum, de quo proximè diximus, C. Crescit multis in locis Hollandiæ & Selandiæ inter segetes, & iuxta uias. Abundat etiam Angliis. Brabanti quidam in hortis colunt, Dodonæus. Mihi etiam iam per duos aut tres annos in horto floruit, incognitum, donec forè erutam radicem globosam uidi. Nunc mediâ æstate latet, tanquam interierit.

Buphthalmus uera: flore ut Bellis maior, sed toto semine peramaro, G. Eiusdem altera species, flore partim candido, partim luteo, nullo alio discrimine, G. Vtriusq; semina Monspelio accepimus, ubi sponte proueniunt. Herbæ sunt annuæ. Dodonæus non rectè Buphthalmum facit herbam illam, qua pro Elleboro nigro quidam utuntur, C. G. Vide infra in Elleboro nigro. Chrysanthemum Dioscoridis eandem esse Buphthalmo demonstrabimus infra.

Bupleurum Dodonæi utrumque, C. Maius quod aliqui Elaphoboscum faciunt, Galli uulgò Gratiam Dei uocant: & minus, magnitudine tantum (ni fallor) differens. Maius circa Basileam sponte nascitur.

Bursa pastoris, Teschletraut, maior & minor, adeò ubiq; abundant & calcantur, ut in horto serere nemo dignetur. Vide Thlaspi.

Buxus in plerisque lautioribus hortis alitur: tonderi ac topiario operi facilis, & perpetua uiriditate amœna, sylvestris in Sabaudia passim ad uias et sæpes occurrit.

Ca.

Cachrys, K. Intelligit autem puto Libanotidis speciem, cuius semen ueteres Cachryn appellabant.

Calamintha montana, O. G. Hæc cæteris acrior, collibus saxosis & apricis prouenit. In hortulo meo iuxta murum plantata uersus meridiem commodè crescit: ad tres annos durare puto.

Calamintha Italica Pulegii odore, acris. Patauii sponte nascentem uidi, foliis subrotundis, pilosis modicè & leuiter crenatis, mollibus.

Calamintha aruensis è noualibus, G.

Calamintha fluuiialis, rara, G. Circa Silum torrentem nostrum uno tantum loco inuenta.

Calaminthæ species, ut quidam putant, herba Cati uulgò dicta, Italis alicubi Nepeta, G. Ad tria uel quatuor miliaria supra Argentinam, locis incultis crescit.

Calathianæ uiolæ autumnales, duorum aut trium generum in pratis montium: cultum detrectare mihi uidentur. Ex his quæ amaræ sunt & humidioribus pratis exeunt, ad Gentianæ genus pertinent, una profundioribus radiculis, cœrulei coloris saturati flore. alia minor undiquaque, flore non nihil dilutior est: radice inutili. Tertia etiam inutili radice, calathis florum puniceis, multis conferctisq; ad uias in collibus asperis exilit, subacris, &c.

Calathiana uerna dici potest uiolæ genus, quod equinum cognominant Sueui, Hippion Cordi. In pratis humidis nascitur, herba annua ut puto. In hortis non facile nascitur aut durat. Cum cespite plantata uere per æstatem forte durabit, G. Vide in Gentiana. potest autem Gentianula dulcis uocari.

Calendula uulgò dicta, flore simplici, & alia multiplici, G. Caltha hortensis. Circa Monspelum suæ spontis.

Caltha Africana. Vide flos Indicus.

Caltha palustris, ut sic appellem quæ à nostris *Wosbliumen*, id est, Flos palustris dicitur, floribus densis, G. Palustribus quidem locis simplici flore nascitur: aliqui Ferrariam uocant, forte quòd folium ferream equi soleam uideatur referre.

Caltha alpina uocatur, herba radice acri & aromatica, flore Calthæ aureo, sternutamenta ciente, foliis Plantaginis. Nascitur in summis montium pratis copiose. Aliqui Doronicis non rectè adnumerant. *Müterwurz* Kk iiii

Campana Lazura Italica dicta. Vide Conuoluulus cœruleus.

Campanula cœrulea C. sic autem uocat Rapi syluestris, quod Rapunculum uulgo dicunt, speciem minorem, eamque in alias duas species subdividit, unam hortensem, quam aliqui Belle uidere nominant: aliam agrestem, iuxta sepes & in marginibus agrorum nascentem.

Canna Indica, Basileæ in horto Theodori Zuuinggeri medici, mihi fata non prouenit.

Capnus Plinii C. ea nimirum quam Dodonæus pingit libro 1. Iconum suarum pag. 21. mihi adhuc incognita. Vide Fumaria.

Capparis, Rurpodius.

Caprifolium. Vide Periclymenum.

Capficum. Lege Piper.

Caput monachi in Gallia dictum: quod Fuchsius & alii Solanum uesicarium peregrinum uocant, G. mihi Solani genus non uidetur, cum acinos nullos gerat, nam Acinos ferre Solani generibus commune esse puto.

Cardamomum Arabicum. Lege Piper.

Cardopatum uulgo dictum (uel Carlina) nonnullis herbariis, genus est Cardui, qui & sponte in montibus collibusque nostris prouenit: *Eberwurz*. G. R. Eius differentia quaedam sunt: à magnitudine, & floris colore, in aliis albo, aliis purpureo. Item caule, quo alia carent, alia habent. Ex his Chamæleo albus uidetur, cui flos purpureus, caulis nullus. Silybus uero cui latior albiorque spina (seu flos spinosus) est: isque rursus uel cum caule, uel sine caule. In Baldo monte Italiae flore maximo pilei instar nasci audio. Ex eodem genere esse audio Ixinen spinam, quae mastichen in radice fundat, Hispanis cognitam, *Spanische Eberwurz*. Huius floris calycem, tum recentem, tum etiam siccum, noctu claudi, ad solem uero aperiri, nuper in hortulo meo miratus sum.

Carduus Benedictus G. in plurimis apud nos hortis ad remedia colitur. Hyemem bene fert, si autumnii principio (ni fallor) seratur: & lætior ita prouenit, quam uere satus. Vide in Atractylide.

Carduus hortensis, Scolymus, Cactus, uel Cinara, uulgo Artischau: duplex, unus foliis spinosis, alter sine spinis, ut Tragus & Dodonæus pinxere, C. Vu. O. G. Carduos sine spinis nascituros pollicentur, si cacumina seminum confringantur. Id olim fabulosum existimabam: sed postquam Luteciae et in Scotia carduos omnes ferme sine spinis esse cernebam, non dubitavi fieri hoc posse. uerum sunt multo aculeatis insipidiores. Addunt, saporem semina in carduis ipsis quem combiberint, multum referre, Cardanus.

Carduus Martiae uulgo dictus, foliis latis, maculis lacteis, G. nascitur autem sponte ubique, aliqui Silybum ueterum putant, à quibus ego dissentio.

Carduus pratensis Tragi, qui passim in pratis humidis nascitur, G. forte Limonia Theophrasti 6. ubi Gaza non recte Betam syluestrem uertit.

Carlina. Vide Cardopatum.

Carus, Caros, uulgo Carui, in omnibus fere pratis apud nos copiose crescit.

Caryophyllata. Vide Geum.

Caryophyllus Indicus uulgo dictus, flos, non aroma. Vide Flos Ind.

Cassiae fistulae seu nigrae, Alexandrinae, arbusculae quinque seminibus mihi emicuerunt in uase hoc anno 1559. sed uix ultra digitum proeclatae, interierunt, forte quod tardius seminarem. Initio hyemis semina in uasis domi terrae committenda putarem, &c. Est & in horto Leuschneri haec arbor Misena, aut fuit, nescio quandu dum aut quandiu iam. Siliqua Indica seu Cassia nostra iuxta aquas prouenit, aut aquam subesse indicat, Cardanus.

Cassytas Plinii uel Theophrasti, O. Ego Cuscutam uulgo dictam, Cassytam uel Linodesmon nomino, herbam ubique uulgarē, & quae cum radice careat, feri colique non possit.

Castanea,

Castanea, Vu. Eaprouenit syluestris, nemoroso & saxoso solo, ut circa lacum Verbanum Italiae, & Lemanium Sabaudiae, & alibi. Apud nos perpaucae habentur, plantatae nimirum olim. Mihi hoc anno arbuscula maioris Castanearum generis e glande prouenit.

Catanance Dodonæi, herba mihi ignota, C.

Caucalis Dodonæi, C. uidetur autem herba quaedam aruensis, & uulgaris ubique, Daucorum generi cognata, seminibus magnis & hirsutis admodum: floribus albis, & similibus Caucalidi Bellonii, nempe in ambitu maioribus.

Caucalis, G. quæ in Hellesponto hodie uulgò Græcis Cascalitra dicitur, quasi Caucalida ut Bellonius scribit, & herbam quoque pingit: cui sanè conuenit descriptio Dioscoridis, nisi quòd folia eius extrema non sunt Fœniculi modo multifida. Itali quidam corrupto nomine Cazalopra uocant. Cruda in acetariis estur. Qui hoc Sefeli Creticum putant, aut Tordylium ut Dodonæus, propter semen duplex dysepeorum instar, falli putarim. Herba est annua, facillimè sata prouenit, & semen citò maturat in umbellis, margine eleganter crispo, &c.

Caulis de Rapa, O. intelligens opinor Brassicæ aliquam speciem, uel ex Brassicæ & Rapi natura mixtam plantam. Vide in Brassica.

Ceanothus spina Theophrasto memorata, hoc est, Vua crispa uulgò dicta, (ut mihi quidem uidetur) passim apud nos obuia est, sepibus hortorum imprimis commoda: facillimè enim nascitur, dense fruticat & propagat seipsum: & spinis suis transitum prohibet: & acinis iucundi saporis placet. Huic cognatus est, tanquam altera eiusdem generis species, qui uulgò perperam Ribes appellatur frutex. is quia spinis caret, Ceanothus leuis dicatur, ille asper. Retulit nobis quidam Florentiæ se uisidisse Ribes uulgò dictum, acinis Auellana maioribus, acidissimi saporis: et alius quidam, se hunc fruticem tum rubris tum nigris acinis obseruasse. Ceanothum asperum nostrum Cardanus de uarietate rerum libro sexto Rocellam (mahim Rocellam, ceu diminutiuum à Ronce Gallico nomine Rubum significante) uocat. Rocella (inquit) humile arbustum est, folio angusto (mihi angustum non uidetur) ac tenui quasi uitis, spinosa, baccam ferens, quæ cum maturescit, uiridis & subflaua est, rotunda admodum, magnitudine Lupini, gustu ex dulci adstringente. Huius plantam uidi Diepæ in Gallia, quæ in arbusculam euaserat, & fructum Cerasi magnitudine ferebat. hæc cum ramosa atque frondosa esset, circumduxerant illi rete, atque ita auiculas in ea pulchro spectaculo nutriebant. Gaudet hic frutex regionibus frigidis, ideò plurimus in Gallia, estque uirens, salubris et gratus uisui. Ceanothi leuis genus syluestre, proceritate sesquicubiti, circa syluas quasdam ditionis Bernensium Heluetiorum prouenit. Rustici *Xeo3beer* uocant, quòd tussi medeantur, G.

Cedrus minor, Cedrula uel Oxycedrus, Junipero similis, sed maioribus et rubentibus baccis, in callidis Galliae Italiaeque tractibus sponte nascitur. at Cedrus arbor conifera, in Libano monte Syriae nascens, in Europam, opinor, nondum transiit. Oxycedrum Bellonius aliter Phoeniccam Cedrum nominat, eiusque speciem alteram in Gargano monte Calabriae nasci scribit: Lyciam uerò Cedrum pumilam, cui obtusa sint folia, circa Massiliam affatim.

Centaurium maius, uulgò Rhaponticum, G. R. Et Rurpodius. Hoc duorum aut etiam plurium est generum: nam humilibus etiam locis & collibus, minores quaedam eius species nascuntur, ut laceæ uulgò dictæ, in nullo ferè usu, quòd radices minores, aut potius aridiores sint, &c. Pratenis species minor est, & simplicibus foliis: collina maior, foliis dissectis, quaedam in muris & asperis locis nascitur, ut circa Basileam. Montana uerò genera & quæ Rhapontici nomine uulgus agnoscit, duo sunt: unum maioribus foliis, Lappathi aut Inulæ ferè. Hoc in montibus nostris, altioribus duntaxat, pingui solo luxuriatur, ut supra Glaronam, ubi suæ spontis est, semen maturat. quan-

quam frigidissimo cœlo, & æstate breuissima: in hortis nostris durat quidem aliquantisper, & hoc etiam tempore in hortulo meo uiret, foliis ab una radice circiter uiginti, non ab uno tamen principio, sed triplici, subamaris, hircum olentibus, parte supina candidis, margine eminentibus punctis ruffis leuissime denticulato: sed caulem non fundit, tantum abest ut flores aut semen producat aut perficiat, K. G. Alterum foliis minoribus, iuglandis ferè, binis, inuicem oppositis, quod ex Italico semine in hortulo mihi exortum, semel aut iterum occultatum rediit, & biennio (ni fallor) expleto, periit. Nascitur in Italia montibus, ut Baldo circa Bergomum: & in Apulia, ubi in hortis etiam plantari solet, ut audio. hoc Dioscoridis descriptioni, quod ad folia magis conuenit: & radicem pingui durabiliq; succo imbutam habet: qui in nostro aquosus est, quam obrè breui siccata radix, exucca, rigida & baculi instar redditur. Nascitur hoc etiam Basileæ nunc in horto Zuvinggeri. Centaurium si in bonam ac pinguem terram sedatur, & compluatur rigeritque, qualitatem naturalem perdit, & uim suam amittit. Gaudet enim squalore, Plutarchus in libro De facie apparente in orbe Lunæ. u. detur autem sentire non quidem de Centaurio minore, quod locis humidis gaudet, sed maiore. Hoc enim in hortis plantare aliqui student, &c.

Centi morbia. Lege Nummularia.

Centonia, R. Santonicum Absinthii genus fortè intelligens: aut Centunculum, id est, Gnaphalium: uel potius Chamæcyparissium: quam Galli quidam, ni fallor, Centoniam uocant.

Cepe rubræ et albæ G. Albarū semē nescio an peculiare, ex Italia quidā accersunt.

Cepa Maritica simplex à rusticis Vnio nominatur, Barbarus.

Cepæ nostris olitoribus et culinis (Coloniæ) quatuor speciebus distinguuntur. Optimæ habentur albissimæ & rotundæ, omnis mordacitatis expertes: mox oblongæ, cortice ruffo, uulgò *Spanisch Vlch*, siue *Aiuyn*, aut *Zwibel*, quasi Hispanicam dicas. Acerrimæ experiuntur rubræ, rotundæ. Est & quarta, cuius radices supra terram extuberant, candidæ, magnæ, dulces, caule procero: per cuius fastigium semen in orbem colligitur, paucis hortis familiaris. Bern. Dessennius.

Cepa sterilis, fissilis, uel Ascalonia quorundam, uulgò *Eschlauch*, in plerisque hortis apud nos reperitur.

Cerasia communia, rubra, nigra, albicantia: magna, Italica: duracina, uifula, laurea, G. Vngarica magna, dura, dulcia, figura cordis, Vu. Alba: & Italica, magna, Matth. Curtius Lindauia. Cerasus humilis, C. ualdè humilis, frutex potius quam arbor, K. Ea nimirum Chamæcerasus, uel Macedonica Cerasus Plinii (15. 25.) est. Alia est Chamæcerasus montana, ueteribus indicta: quæ in montibus nostris nascitur, cubitalis: fructu Cerasi, magnitudine, figura, colore rubro, & petiolo simili: sed amariore. Hanc non semel frustra in hortulo meo serere conatus sum. Alia etiam Chamæcerasus montis Generosi Insubriæ: alia deniq; quam Punicè Mahaleb uocant, sponte apud Vallesios circa Sedunum crescens arbuscula.

Cerifolium, R. G.

Ceratia agrestis. Vide arbor Iudæ.

Ceratonia, id est, Siliqua arbor, *S. Johans Brot/O. R.* Vidi & ego hanc arborem ex semine natam apud ciuē quendam nostrum: quæ ad breuem altitudinem cum peruenisset, interiit. Longè alia est, Ceronia Theophrasti, Syriaca arbor, &c.

Cerithe. Vide Cynoglossus montana.

Ceterach. Vide Asplenos.

Cercis Theophrasti. Vide arbor Iudæ.

Ceruaria uocari potest, (quoniam Germanice *Hirgen blümle* nominatur,) Chamædryas alpina à quibusdam dicta, etsi Chamædryas ueram sola foliorum similitudine refert. Chr. Piperinus. Floribus albis, semine in globo pappaceo: radice oblonga, lignosa, amara, cortice ruffo.

Chamæcyparissus suffrutex hortensis odoratus, G. flores luteos profert sed non quotannis

quotannis, agrestis ubi nascatur, nondum rescivi, G.

Chamaecerasus Plinii: item nostra uel montana. Vide in Ceraso.

Chamaedrys, O. G. R. Loco nimis umbroso mihi consita, flore albescit. Nascitur passim apud Heluetios, locis saxosis et apricis. nusquam prope Tigurum nostrum, nisi circa lacum forte, duarum horarum itinere ab urbe.

Chamaedrys falsa, insipida, flosculis coeruleis, Schaffkraut. G. Aliqui Teucrion uocant. suae spontis est ubique. Pseudochamaedrys eius etiam altera species in syluis & montibus nascitur.

Chamaeleon albus, R. Vide supra Cardopatium.

Chamaeleon niger, O. forte quem Tragus pingit: aut Carlina cum caule. Sed neuter uidetur uerus Chamaeleo niger: uerus ex Apulia, K.

Chamaemalum, uel Anthemis, R. G. Magna eius in aruis passim apud nos copia est, illius dico cui flos albus: quam equidem uerum Chamaemelum esse non dubito: quamuis Dodonaeus, Chamaemelum syluestre hoc uocet. hortense autem duplex facit, unum Leucanthemum, hoc est, albo flore: alterum Chrysanthemum, hoc est, luteo: utrumque odore praestantius quam syluestre, et ex Hispania primum allatum ad Germanos: quorum pauci in hortis duo haec genera colunt, solo (ni fallor) floris colore differentia. Aliqui Camomillam Romanam hanc uocant, & albæ luteæue discrimen adiiciunt. De Chrysanthemo plura leges inferius suo ordine.

Chamaemelum odoratum uel nobile, ut Tragus cognominat, hortense illud de quo iam diximus, in hortis alunt, Ae. K. & Basileæ Caelius Secundus, & Argenting Massarius medicus: sed illud albo flore duntaxat puto. Suauissimè haec herba olet, unguenti alicuius preciosi instar. Sapore autem amaro est. A radice statim (ut Massarius ad me scripsit Argentina) multos coliculos emittit, qui per terram repere uidentur, praesertim si quis eos secundo aut tertio quoque die manibus aut pedibus premat. Hyeme tota mihi uiret in horto: ab Anglis ad nos aduecta est. Semina uere seres, lato aliquo spacio, ne inter se compressæ herbæ putrescant, ut mihi aliquando contigit.

Chamaemelum eranthemum, (flore purpureo,) K. C. hanc puto aliqui haecenus non rectè Anemones generi attribuerunt. Pingitur à Trago inter Anemonas. Nascitur, inquit, inter triticeas aut speltaceas segetes, flore minii colore, interdum candido, foliis quaternis constante, &c. Aliqui Adoniū uocant. circa Monspeliū etiam in aruis emicatur.

Chamaepitys species una, O. G. R. Haec in aruis quibusdam, non procul à Rhe no fluuio ut Basileæ, & apud nos circa forum Tiberii prope Rhenum alibi que sponte nascitur: etsi Fuchsius in Germania sponte nasci ignorauit. Nunc (inquit) in hortis plantari coepit. Plinius tertiam speciem in petris nasci tradit, nescio quam rectè: Hanc etiam Fuchsius pingit, ex horto nimirum aliquo nactus. Vidi ego aliam quoque speciem è Monspelio allatam.

Chamaesyce, K. Hanc in Germania sponte ortam nondum memini uidere.

Chamelæa, A. C. Vu. circa Monspeliū in agro nascitur. Aliqui non rectè Chamelæam uocant herbam quam Germani Zyland, Itali Piper montanum. Vide in Pipere.

Chelidonium minus, G. O. In pratis humidioribus passim primo uere exilit & floret, Maio mense rursus se occultit.

Chelidonium maius ubique uiret, praecipue circa muros & saepes hortorum.

Chondrilla, C.

Chondrilla prima, G. quæ & sponte nobis oritur in collibus alibi que, & super muris aliquando.

Christophoriana (ab Italis, ni fallor, uulgò dicta, ab aliquibus Costus niger)

frondibus ferè similis est Barba capring uulgò dicta, acinos nigros racematim edidos profert Iulio mense, &c. G. Nascitur apud nos circa sylvas mōtanas, & in hortis benè diuq̄ durat. Sed Parauit alibiq̄ in Italia, Christophorianā equius, utpote proceriorem multò uocari audio herbam illam, quam Hier. Tragus lib. 1. ca. 95. Barbam caprinam syluestrem nominat, **Waldgeißbart** / & pingit: eiusq̄ asparagos, id est, coliculos teneros elixos, in acetariis edi: uulgò Christophorianā dici, uel Barba de becco. Vide supra in Barba Caprina. Alii etiam aliam Christophorianam faciunt, (ut Ruellius meminit) quæ alio nomine Oculus consulis, & Filius antepatrem uocetur: flore luteo, ceu conyzæ, foliis roris marini, latioribus, breuioribus.

Chrysanthemum due species K. tres O. uerū ex Italia G. R. A. Chrysanthemum quidem ab aureo flore cognominatur etiā species una Chamæmeli, ut paulò antè dictū est: & forsitan eadem herba fuerit. Chamæmalū enim Leucanthemū tantum Dioscorides describit: ac si cætera solo colore floris differant. Chrysanthemum quidem & Buphthalmum Dioscoridis, unam eandemq̄ herbam esse, minimè dubito, capite utroq̄ collato, &c. Itaq̄ Galenus & Aegineta Chrysanthemum non meminerunt, sed Buphthalmi tantum: cui Galenus flores Chamæmali (nimirum Leucanthemum) sed multò maiores acrioresq̄ tribuit, & uim discutiendi tantam, ut sclerias etiam (id est duritias, uel steatomata, ut Dioscorides habet) discutiatur.

Ci.

Cicer fatium arictinum, C. G. Cicer syluestre doctissimus Lugduni medicus Iacobus Dalechampius ad me milit.

Cichorium fatium R. G. Vide Intybum. Hoc olus ut hyeme tota albis & carnosus foliis suis in acetaria ueniat, sapore gratissimo, coli sic debet. Circa finem lunii seres, non admodum angustè: deinde cum ad duos palmos (seu digitos octo) excreuerit, tempestate sicca, euelles cautè, ita ut manu radicem inferius, id est, remotius à capite apprehendas: & simul corrupta folia si quæ sunt, separabis: & rursus plantabis, ita ut undiquaq̄ duobus palmis minimum inuicem distent: et folia etiam principio sui nonnihil in terram mergantur. Postea initio hyemis, antequam nix ingruat, rursus euulsas plantas in cella uinaria seruabis, hoc modo: Soli aliquot spacium ad duos digitos terra recenti operies: huic plantas Cichorii impones, duabus aut tribus cum suis radicibus coniunctis: donec spacium istud repleueris: tum rursus eas terra operies & sic alternis. Aliqui in uili aliquo uase ligneo, cum terra ut dictum est alternis instrata seruant in hypogeo. Galli & Itali in hortis terra obruere & seruare solent: sed apud nos in hortis & gelatur facillè & pluuuis deinde putrefcit.

Cici, Ricinus, Croton, Cataputia maior uulgò, **Wunderbaum** / G. R. Planta est annua: & formæ totius raritate admirabilis: & ad remedia utilis. Circa Mediolanum agri eo conferuntur, ut oleum è seminibus exprimatur ad lucernas.

Cicuta uera, herba grauis & foetidi odoris, coloris ferè cinerei, &c. G. Sponte nascitur & abundat circa forum Tiberii alibiq̄ ad Rhenum, circa oppida & pagos.

Cicutaria, similis cicutæ herba, innoxia, ubiq̄ in pratis & hortis abunde nascitur. Imperiti eam pro Cicuta accipiunt.

Cicuta aquatica, herba uenenosa, **Bargenkraut** Saxonibus, G. Circa paludes & in paludum marginibus sponte oritur, ut ad lacum Felium agri Tigurini. plantare si quis uelit, in aqua aut loco palustri pangatur oportet.

Cicutam & forma aliqua ex parte & ueneno ferè referre uidetur herba, quam **Glyssen** nostri appellant. Vide inter Apia. Tragus Apii genus degener esse iudicat.

Cirsium Matthioli, Vu.

Cistus C. foemina AE. Mas & foemina, K. Vu. Rurpodius. Valerius Cordus etiam prognatum sibi è semine Cistum memorat. Benedicto Aretio tertio à saturo anno floruit: sed semine non perfecto tota planta interiit.

Citrullus, Quære Cucumis.

Citri arbusculæ aliquot, Vu.

Citria & aurea mala K.

Citrei generis arbores in Germania octavo ferè anno fructificant: qui post solstitium prouenerint surculi, autumno sub hyemem refringi debent, hyemem enim non ferunt: & arescentes fortè etiam cæteris partibus uitium adferrent. Rigari debent non recent: & tenui aqua: sed crassa, pingui, putrida, ut è fossis, & circa sterquilinia. Fimo equino optimè resoluta & in terram ferè conuerso gaudent. Hyeme in cubicula tepida, ut hypocaustis contigua, transferantur in uasis suis. In regionibus minus frigidis (in Germania quidem nusquam puto) relinqui possunt in hortis, si ramis fune in angustius spaciū religatis, cupa lignea obtegantur. Funccius uir illustris, prætor in urbe nostra, in hortulo pensili iam per quindecim annos Arantias & Limones aliquot alit, quinque cubitorum nunc longitudine: proceriores fortè futuras, si locum commodiorem & magis apricum habuisset, utque singulis annis colucaret seu disrararet, operam dedisset. Sexto à satu anno flores in eis primùm apparuisse ait. Habet eas in uasis terra repletis, cubitalis tantum altitudinis: præstaret autem triū do drantum altitudinē esse. Fructus ei ferunt, non tamen quotannis, tales tanto sepe, quales quanti que ex Italia nobis mittuntur. Autumno antequam pruina ulla ingruat, in cellā tepidam eas reponit: & per hyemē bis ferè per mensem, aquā non nimis frigidā radicibus affundit. Sub diō rursum exponit Aprilī medio, aut potius initio Maii. De citrorum cultu Iouinianus Pontanus libros 2. carmine condidit.

Citrum Romanum, O.

Limonum (ut uocant) arbusculæ aliquot, Vu.

Arantiorum arborum, ut uocant, arbusculæ aliquot, Vu.

Arantia poma Balileæ in uno alteroue horto numerosos fructus ferunt, Limones uerò nullos.

Citrus (inquit Nic. Monardus Hispalensis medicus in libello De Aurantiis) humilis est arbor, (uel potius arbusculū,) omni tempore pomifera, semper pregnans fecundaque, ut trium annorum fructum habeat. flores emittit iucundissimos, pomum oblongum, interdum rotundum, aliquantulum rugosum, colore aureū, odore gratum. Foliū ei lauri, aculei acuti & rigidi. apud Medos & Persas imprimis frequens: deinde Palladii diligentia in Italiam translata fuit. Postea uerò in Hispania in usum deuenit, ut nemora & campos occuparet. Magna hominum cura ex acri (acido) dulcem cibum fieri docuit. Huius pomis olim non uescebantur, sed propter odorē tantum & medicamenta erat in usu: inculta nimirum adhuc arbore peramaros & acetosos fructus proferente. Postea (ut Constantinus Cæsar tradit) hominū cura, ouillo lacte semina, priusquā ponerentur, maduerūt: & sic ad dulcedinem mutata est pars interior edulis, cortex amaritudinē suam retinuit. In sitionis etiam causa ad diuersas formas peruenit, nam in Malo Punica inserta, ut agricultores docent, in rubrum colorem & diuersam formam abit. Videntur enatę Aurantię, &c. siue ab auricolore dictę, siue Arantię ab oppido. Sic & alia citriorum genera in sitione multiplicata sunt, unde reperias tot generalimonum, & alia, quæ nec citro, nec limonibus conueniunt: quemadmodū Zamboas, Torongas, Limas, Limones, (Nebrissensis uocat Cidras, Naranias, Toronias, Limas, Limones,) quæ omnia nec prisce cognouerunt. Sic magnificato in sitionis usu Aurantiarū plura sunt genera: nam aliquę sic habent corticē dulcem, ut totę comedi possint: alię autem in uno pomo duo genera botrorum (acinoiū) habent, alię uerò absque semine sunt. quanta autem diuersitas saporum in eis degustetur, cōmuni relinquo iudicio. Citrus arbor in Aurantio inserta ad magnam proceritatem prouenit: Aurantius uerò in Citro, in tam humilem formam, ut magnitudinem unius cubiti Aurantius non excedat. Concludimus igitur Aurantias in sitione ad nos deuenisse, ueteribus ignotās: nisi fortè commemorati ab Auicenna citranguli in Commentario De uirtutibus cordis, & libro primo de urinis, & libro 5. de antidotis, (sicut & à Mesue in oleo de pomis citranguli,) Aurantię fuerint. Hæc Monardus. Citrium in nostris regionibus

ad pondus librarum decem quandoq̄ peruenit, licet raro, Cardanus Mediolanen-
sis.

Citrago. Lege Melissa.

Citrullus. Vide Cucumis.

Cl.

Clematis Flammula quibusdam, in Gallia Narbonensis Italiae q̄ sepibus ubiq̄
obuia, uiti syluestri causticae apud nos nascenti omnino cognata. AE. Duas eius
species habet C. unam albo, alteram rubro flore.

Clematis Aegyptia, syluestris flore caeruleo passim: hortensis purpureo, G. tran-
stuli autem purpureum e Sabaudia circa Laufannam hortis Tigurum. Vulgo
Vinca peruinca. Stryt.

Clinopodium uel Polycnemum, cognata Origano herba, floribus per uerticil-
los digestis, ita ut in summo etiam uerticillus unus, tanquam rotundum in lecti pe-
de (seu fulcro) capitulum extet, G. Sponte circa saxpes & fruteta nascitur, herba o-
dorata, sed minus quam Origanum, magis uero astringens, oblongior, &c. Alii
pulegii petraei speciem quandam, Clinopodium faciunt.

Clinopodium Dodonaei: quod aliqui Marum existimarunt, herba est Sampsu-
cho cognata, nobis ignota: alibi etiam peregrina, & in hortis tantum uisa, iisq̄ per-
pauis.

Clymenum utrunq̄, G. Braunwurtz oder Nachtschatt/weiß vnd Braun.
Alterum nodos ceu scrophulas in radice habet, quod marem dixerim: alterum iis
caret, & semper in aquosis nascitur: idq̄ foemina uidetur. Sed alii aliud Clymenum
faciunt. Vide Rhus Plinii. Clymenum siue Siciliana Plinii K.

Cn.

Cnecus uel Cnicus, uulgo Cartamus, G. R. Argentinae puto & alibi agri pleni
conferuntur, propter florem tincturis aptum.

Cnecus uel Atractylis syluestris, ut quidam uocant, Carduus benedictus, in ple-
risq̄ apud nos hortis colitur, propter magnum & multiplicem eius in remediis u-
sum, ne uulgo quidem incognitum. Incultus ubi nascatur, nescio.

Co.

Coccygia, forte Barba Iouis Plinii. Vide supra in B.

Cochlearia uulgo dicta herba, *Löffelkraut* / (ut scribit Dodonaeus) habet ini-
tio folia lata & spissa, modice caua instar parui cochlearis, & interdum angulosa in-
star rumicis minoris, quae Romanum cognominant, dura. Caules do drantales. Flo-
sculi albi in summis coliculis secundum longitudinem eorum nascuntur. Semen par-
uum, rubicundum, in siliquis paruis, radix fibrosa. Crescit in multis locis Hollan-
diae, Frisiae & finitimarum regionum propè saxpes & in pratis. Brabanti in hortis
serunt. Videtur autem esse Britannica Plinio memorata: aliis Telephiū, uires qui-
dem utriusq̄ repraesentat. Calida & sicca est herba, sapore acri ut nasturtium ferè.
Magnus ipsius ad stomacacem usus est apud Hollandos & Frisios. Haec ille.

Codianum uel Codiaminū, bulbus syluester quidam, flore Codii C. id est, Cam-
panulae, calathi uel specie, magno, luteo, cauo, oblongo. *Gäl Wergenblumen*. G.
Martio mense in laetioribus pratis splendet apud nos uulgaris.

Colchicum, Hermodactylus Arabum, quo prata humida nusquam non abun-
dant, autumno florem croci producit nudum, & nullis omnino foliis: quae per aesta-
tem, sicut & semen in folliculis, habuerat.

Colocalia. Vide Aron Aegyptium.

Colus Iouis, O. Apud Dioscoridem tum alteri Verbenacae, tum Polycnemo,
haec nomenclatura tribuitur: nam Colus rustica, Atractylis est.

Colutea Theophrasti secundum aliquos: Sena syluestris quibusdam, non recte,
arbusci genus. foliis ut Pelecinus ferè: semine in folliculis inanibus: unde Germani-
ce quidam *Verbrüte Fuchle* nuncupant. O. G. R. Vu. C. Facile e semine prouenit,
& coelum nostrū bene fert: quatuor aut quinq̄ cubitos altā uidi. Con=

Con.

Consiligo, Enneaphyllon, Diapylon, Pulmonaria Vegetii, Ellebori nigri species, *Leüßtraut/Süßtraut/Teüßelstraüt/Wolffszan*. Itali quidam non rectè Elleborinen uocant. O. G. K. circa Basileam & alibi sponte nascitur, locis apricis ac lapidosis. Tres aut quatuor annos stirpē unam durare puto, flores & fructus ferre secundo. Proseminat sese sponte. Matthioli de Consiligine coniectura uana est.

Consolida regalis, Vide Delphinium.

Conuoluulus maior, G. Nascitur circa saxpes & frutices, ubi aqua subest.

Conuoluulus minor, Helxine cissampelus, ubiq; in aruis nascitur: radiculis quā longissimè uagantibus sicut in litoribus Brassica marina, cui cognata uidetur.

Conuoluulum peregrinum uel cœruleum uocarim granum Nil Arabum, ut eruditi quidam uiri in Italia nuncupant, Auicennæ: qui tamen Isatidem quoq; Nil appellat, O. G. A. E. Itali quidam uulgò Campanulam lasuram uocant, ni fallor. inuenio enim hoc nomen in Catalogo horti C. & aliud, Campanula cœrulea, de qua superius diximus. Genus hoc conuoluuli peregrinum, non floris tantum colore, sed aliter etiam a nostro differre uidetur: folia enim alterius figure, & hirsuta habet: lactis nihil. semen longè uehementius sapore, tanquam cyclamini, si benè recordor. Hoc anno à me satum uariè prouenit. In uasis plantę aliquot, cum quatuor aut quinque folia protulissent, periēre, frigore ut conicio. alię infra palmi altitudinem constituerunt, ac floruerunt tamen: alię altius excreuerunt. Vna in area ad cubitos ferè nouem perticę se circumuoluit & semen initio autumnii maturauit. Flores ephemeri sunt: noctu enim se apperunt (unde florem noctis uulgò quidam in Italia nominant) postridie uero solis pereunt. Radix subest parua, fibrata.

Conuoluulo similis herba, sed minimo flore, semine triquetro, gustu subacido & glutinoso, G. est & suę spontis passim in agris. *Schwarz winden*/id est Conuoluulus niger uulgò à Germanis dicitur. quidam non rectè Orobanchen putant.

Conyza maior locis lapidosiis & in muris moenium aut fossarum urbis nostrę nobis prouenit: foetidior & inelegantior, quàm ut hortis eam dignemur.

Conyza species tertia, aquatica, G. non diu uiuit in hortis siccis.

Conyza Hippocratis, ut quidā nomināt. Vide Ambrosia supra, & Cotula infra.

Conyza alpina species, foliis oblongis, ferratis, G. *Böni/Goldblüm auff dem alpen*. uaccis intacta.

Conyza aquatica species, foliis oblongis, ferratis, G. Stirps una iam quinto (ni fallor) anno, in horto mihi durat, loco umbroso.

Copia Elegia O. Videtur autem Copia uocabulum esse corruptum, pro quo forte legendum Canna, id est Arundo. Sic enim Plinius lib. 16. cap. 36. Est & obliqua harundo (inquit) non in excelsitatem nascens, sed iuxta terram fruticis modo se spargens, suauissima in teneritate animalibus. Vocatur à quibusdam Elegia. Sicille. posset & Chamæcalamus appellari, sicut Chamæbatum dicimus.

Cor.

Corchorus quibusdam, Apii genus uitiosum, radicibus repens, areas hortorum passim replet. cacoselinon quoddam (ut ita dicam) non Corchorus ueterum, quam & ipse Ocimi ferè folio (sed serrato & oblongiore) inter olera nascitur: sicut & Anagallis, quam aliqui ueterum etiam Corchorum nominabant. Lege supra in Bliti syluestris mentione.

Coriandrum rusticae quędam mulierculę apud nos serunt, ad condimentorum usum Argentinae agros eo plenos seminari puto. Semina maiora in calidioribus locis fert. Propter foetorem certè agros magis quam hortos decet. Syluestre reperiri Plinius negat. Amatus Lusitanus uerò in aruis & campis circa Anconem sua sponte nasci colligiq; scribit.

Coris A. K. sponte in Italia crescit, Matthiolo teste.

Cornus mas, Vu. A quibusdā etiā apud nos plantatur. Frequēs est in dumetis inter Metensiu et Treuirorū urbes, at in locis ad Mosellā et Rhenū fluuios sitis, et per

Alfatiam in hortis feritur uel semine uel surculo auulso, Tragus.

Cornus foemina. Quære Sanguinea uirga.

Coronopus uerus, qui Cornu Cerui nonnullis dicitur, O. G. Italis uulgò herba Stella, plenisq; Italiae hortis uulgaris, propter usum eius in acetariis. Huius & syluestris species reperitur, foliis multum differentibus, Serpentina quibusdam dicta. Vtranq; pingit Matthiolus. Leoniceus graminis speciem, quæ Capriola uulgò dicitur (de qua leges infra in G.) non rectè Coronopum putauit. Herba stella Matthioli in Germania inferiore passim circa uias nascitur: sicut & Coronopus Ruellii. Vterq; pingitur à Dodonæo.

Coronopus uulgaris: & alter Theophrasti, puniceo colore, semen continens in spinosis capitulis, alii hanc plantam ad secundam speciem Atractylidis referunt, K.

Coronopus quorundam, ranunculo specie similis: syluestris, alba: & alia lutea, quæ pauperibus etiam inter olera recipitur. Hortensis, flore multiplici, luteo, albo, nam simplici utraq; syluestris reperitur, ut alia etiam omnia quæ multiplici in hortis flore placent, simplici reperiuntur syluestria.

Corylus. Vide Auellana.

Costus hortensis recentiorum quorundam, uel Menta Græca (aliis Romana, Saracenicæ,) seu corymbifera. *Frauentkraut/vnser Frauent Wüntz/Jam Heidenisch wundkraut.* Viuacissima est in hortis. G. Alicubi circa Martiam syluam, ut non procul Lenzk. lcho, in agris compascuis, syluestrem nasci aiunt.

Cotinus Plinii, AE.

Cotonea. Vide Mala Cydonia.

Cotula. Vide Parthenium.

Cotula (fortè Conyza) foetida Hippocratis, nescio in cuius horti Catalogo reperi. Ea aut cognata, Senecioni ferè similis, pinguis tactu, (Artemisiis, ut quidam cōiiciunt, adnumeranda: ego potius Conyzis adscripserim,) in sylua Vuettingensi prope Badam nostram abundè nascitur.

Cotyledon C.

Cr.

Crithmus uel Batis, AE. C. Vu. Non facilè nec diu nostrum cœlum fert: facilè in hortis Italiae, quanquam nobis & alpibus uicinæ, ut Lucarni alibiq;, in multos annos durans, debet autem sub hyemem fimo equino aliouè tegi. De cultu eius plura leges in epistola Hier. Massari ad me, huic libello præfixa. Batis hortensiana uocatur à Plinio.

Crithmus marinus, C. & Rurpodius, in uasc G. non maturuit. Crescit copiosè in litoribus Hispania, Gallia & Anglia, Dodonæo teste.

Crocus R. G. Optimus colitur apud Vallesianos nostros circa Sedunum, et uenditur uicinis. Bulbi eius pangi debent circa diui Bartolomæi diem, trium digitorum interuallo. Tertio quoq; anno Martio mense, plantæ integræ euulsæ reponuntur usq; ad diui Bartolomæi diem, ut mediocriter siccentur: & tum rursus terræ mādentur, atq; ita deinceps. Folia per æstatem latent, hyeme apparent.

Crocus syluestris, flore candido, pulchro, proficiente sub finem Februarii, K.

Crocus montanus siue alpinus A. Floret (inquit A.) in horto meo, sed nulla unquam protulit semina, quæ ubi sponte nascitur in montibus profert. *Leffrat* quidam alpium incolæ nominant. Triplex est, coloris tantum differentia: candidus, puniceus, & ex utroq; mixtus. Viret etiam in meo horto, è montibus circa Curiam à Ioanne Fabricio uiro doctissimo hoc anno primùm ad me missus, foliis graminis, angustioribus.

Croci Zizania, bulbus quidam nuper cum croco è Vallesia ad me missus. superficies, ut etiam croci, magnis interuallis latet, & redit, G.

Cruciata R. Gentianæ puto speciem intelligens, nam & alia Galio cognata, passim communis herba, eodem nomine dicitur.

Cu.

Cucumis, G. Lege Melopepones, & Pepones.

Cucumeres albi, Vu.

Cucumis citrullus uel citreolus, Vu. Apud nos uix maturefcit: difficilius opinor quam Cucumis.

Cucumis erraticus uel asininus, O. G. R. Facile nascitur duratque in nostro etiam caelo: & sparsis per maturitatem seminibus, quæ rupto pericarpio eiaculari solet, sese restaurat.

Cucurbita, G. Syluestris hæc species non reperitur, quod sciam: nam Colocynthis dicta, Cucurbita syluestris (nescio ubi sponte nascens, nisi in Græcia forte) est, ut & specie plurimum differens.

Cucurbitæ, quam Zucca marina Itali uocant, species, O. hanc esse puto quam Indicam aliqui cognominant, quæ in nostris etiam hortis pulchre prouenit. De tribus Cucurbitarum generibus, oblonga, marina & syluestri, lege Cardanum De uarietate lib. 5. cap. 23.

Cuminum syluestre, quære in Delphinio:

Cupressus. Vide Cypressus.

Cy.

Cyanus cœruleus, puniceus, albus, (qui in aruis passim emicat, sed cœruleus tantum) G. & in plerisque regionis nostræ hortis. Annuæ est herba, & restibili fecunditate seipsam propagans.

Cyanus exoticus, pulcher, K. sentiens nimirum de Cyano montano nostro.

Cyanus montanus uel syluaticus G. Ae. In Albio monte nobis imminente syluestris exilit, in hortos translatus longo tempore perennat. Apud Germanos quidem inferiores solet in hortis feri.

Cyclaminus nascitur copiose montanis locis, iuxta pedes montium prope Riuarium lacum, in saxis etiam: ut circa Vuesam, Vuallestadium, Feldekircum, & locis arenosis Curiam uersus circa Rhenū, et alibi. Ea species foliis est subrotundis. In hortis plantata diutissime durat, uere & autumno florens suauissimi odoris purpureis seu colossinis floribus. Audio & albo flore circa Neocomū Sabaudię reperiri.

Cyclamini species duæ, prædicta, & alia foliis angulosis, cucumeraceis fere, F. Amicus quidam in Italia Cyclaminum folio quadrato sibi uisam nobis retulit. Radicum alia breues, & mâlum, id est, orbem radice, prope superficiem habent: alia oblongæ malo in fine adnexo: quæ utidem species in Italia reperitur.

Cyclamini speciem habeo, radice instar capitis arietis, C.

Cydonia mala, require in M.

Cynoglossus Italica, O. & Basileę in horto Zuuinggeri. Vulgaris quidem circa urbem nostram locis fere arenosis non deest.

Cynoglossus mōtana à quibusdam nominatur: Telephium ab eruditis nonnullis existimatum: floribus oblongis, luteis, cauis, &c. Romæ frequens esse audio, à Græcis edi. Aliqui (ni fallor) pro Cerinthe ostendunt. Magna & oblonga folia habet antequam caulescat. Hanc in horto alit Chr. Piperinus meus in agro Bernensi, è montibus circa Dunum (puto) allatam. Nascitur & Romæ in monte Palatino: item in mōtibus inter Dresdam & Misenā. Eruditi quidā Telephiū Diosc. interpretantur.

Cynorrhodon lilium. Lege inter Lilia.

Cyperella Cordi, G. passim in pratis humidis & circa fossas exilit: Pseudocyperi species pumila, foliis hirsutis: flosculis luteolis. Itali quidam Luciolam hanc uocant, alii forte aliam.

Cyperus longus, O. G. Hunc sponte natū reperiri audio in pratis humidioribus circa Rappersuillam oppidum ad lacum Tigurinum nostrum. Flos Agalochū fere olet. Iam diu in hortulo meo durat. Semen nullū aut inutile habere puto. Longus et rotundus (qui rarior est, ex Italia puto allatus,) O. R. K. C. Pseudocyperus uerū undiquaque æmulatur, sed odore caret, nusquam non in aquaticis apud nos obuius.

Cypressus uel Cupressus, A. Vu. C. Rurpodius. E semine mihi quoque orta, ad do-

drantalem longitudinem, hyeme quanquam in uase in cella uinaria reposito, inte-

Mm

rit. Luteciæ in hortis quibusdam, Bellonii cura, uiuit.

Cytifus suffrutex lignosus, uel Cytifus minor (nam maior in Italia nascitur) è colle prope Scaphusiam (id oppidum illustre Heluetiorum est ad Rhenum) mihi transplantatus hoc anno, pulchre uiret. Idem è semine mihi prouenit, quod Petrus Bellonius misit, & in uase per hyemem seruatus, altero iam anno durat: nostrate candidior, hirsutiorq̃, & (ut apparet) procerior futurus. Hyeme folia amittit.

Da.

Damasonium. Lege Alisma.

Daphnoïdes K.

Daphnoïdes Dodonæi, quæ circa Lemanium lacum sponte nascitur, foliis Lauri fere, minoribus, crassis, C.

Daucus Creticus R. F. In Italia monte Baldo sponte nasci audio.

Daucus quidam palustris, liquore lacteo resinoso turgens, radice amara, G. In pratis quibusdam palustribus suæ spontis est, ut circa lacum Felium apud nos, alibi uidere non memini.

De.

Delphinii tres species, O. sic autem eum uocare puto (sicut & Cordus primùm, deinde Dodonæus, & alii quidam uocarunt) Consolidam regalem uulgò dictam, quam Cuminum syluestre alterum Dioscoridis putârim. cuius apud nos in hortis genera quatuor reperiuntur, syluestre, scilicet uulgare, quod in aruis nascitur, cœruleo flore: & alterum rariùs, candido: tertium, roseo: & quartum undiquaque maius, procerum, magnis floribus, in magna & oblonga quasi spica. *Xitter sporen* uulgò nominant. Aconiti etiam genus floribus cœruleis, simile alioqui Lycopotono luteo, Bernenses nostri uocant *groß Bergritter sporen*.

Dentelaria nostra, quæ dentium dolori medetur: flores habet subcœruleos, qui illicò in pappos soluuntur. herbæ sapor est acris, G. Sponte collibus siccis, saxosis & apricis emicat. Conyzoïdes quædam herba est, quam pinxi & descripsi inter quinque istas stirpes, Cordi Descriptionibus plantarũ subnexas. Dentelaria autẽ Montpelii dicta, et alio nomine Flammula, à uicauerii, alia quædã est (Flammulas quidẽ alii alias herbas appellant) quã nõ ipsis dentibus, sed carpo admouẽt, ut audio. Huius coliculũ dũ hæc scriberẽ, digitos octo altum uidi, aridũ, sex per interualla foliis, simplicib. digitũ latis, tres longis, sapore dulci cũ acrimonia. Habeo & semen longi usculũ, tunica fusca tectũ, intus subruffũ, una parte acuminatũ, nullo eximio sapore.

Dentelaria alia, (Irio quibusdam seu Erysimon putata) in Italia ut audio, sic dicta, quod siliquulas ferè dentibus similes toto caule emittat, modicè inflexas, G. Pedalis aut cubitalis est herba, annua, foliis dissectis, flosculis luteis, gustu acerrimo, sinapi cognata.

Di.

Dictamnus uera seritur in Italiæ hortis, seminibus è Creta allatis.

Dictamni loco usurpata hætenus planta, Pseudodictamni, Fraxinella Italis: hoc enim nomen magis ei quàm Lilio cõuallium cõuenit.) R. G. K. C. Rurpodius Chamæmeliam, hoc est, Fraxinum pumilam, Græcè dixerim. Hanc aliquoties è semine (quod rotundum, atrum, splendidumq̃ habet) frustra prodituram expectaui: immaturiore forsan. hoc anno enim plantæ quatuor è semine mihi prognatæ, uiuunt. Diu & pertinaciter radix in hortis durat, etiã neglecta & nuda aliqua ex parte. Vidi Argentinæ in horto quodã ante annos quatuordecim, ubi etiam nõ durat eadem planta, & flores fructusq̃ fert. Nascitur in collibus quibusdam saxosis prope Scaphusiam (ubi & Cytifus) inde in hortum meum transtuli. *Weysser diptam*.

Digitalis Fuchsi, floribus luteis uel pallidis, maior & minor. Maiori quidẽ flos minor est, & magis albicans: minori, maior, magisq̃ luteus, G. Eadẽ purpureo flore O. G. Aralda Bononiæ uocatur, cum eulogio chi tutte piage falda, i. quæ omnes plagas consolidat. Uulgò *Spiz wundkraut*. Locis saxosis & montanis nascuntur: purpurea nobis suæ spontis deest, circa Coloniam (ut ferunt) abundat.

Diospyros dicta ab eruditis quibusdam arbuscula, locis montanis ad nos prouenit, ut in Albio è regione statim urbis nostræ: foliis ferme Rosæ, uenosis, fructu rubente, umbilicato, magnitudine & figura Cerasi, per maturitatem ad subcœru-

leum

rufum primū, deinde nigrum colorem tendente: floribus albis: cubitos alta quatuor aut quinque, quanquam etiam ad octo cubitos proceram uidi, trunco non crassiore baculo. Circa Riuarium lacū Pyra S. Ioannis uocant, Bernenses *Flübiten*, quod locis saxosis gaudeat. Hanc euulsam aliquando in horto plantare frustra conatus sum. E semine aut teneriore planta forsā melius succedet. Species duæ sunt, una foliis obtusis, altera acuminatis. Vtraque in hortulo nuper mihi plantata spem aliquam suæ durationis facit. Vide infra in Sorbis. Videtur enim ad Sorborum aut Mespilorum genus pertinere.

Dipfacis satius, aculeis echinorum sursum uersis, G. Huius qui lanas expollunt alicubi agros plenos ferunt. Syluestris, cuius capitulorum aculei deorsum spectant, passim obuius est: sicut & species minor paruis globosisque echinis.

Do.

Doria, si bene memini, uulgò dicta in prouincia, D. Vide Panaces chironium.

Doronicū, R. K. G. Ae. Hoc est summis alpibus bis aut ter in hortulum transfusi, ubi per duos aut tres annos plantatū uixit & floruit. Circa Monspeliū memini etiā in planicie reperire, nescio an omninò idem, an potius Romanū cognominatum.

Doronicum Romanum, F. duplex, A. prædictum scilicet, & tertium quoddam à Romano diuersum, foliis angulosis, radice ad scorpium similitudinem accedente, magis quam in aliis duabus speciebus. non tamen idcirco Aconitum esse potest, ut quidam putauerunt, uel hæc uel alia Doronici species: cum radices omnium longe dulcissimæ, & homini saluberrimæ sint. Alpino quidem etiam rupicapre suauissime uescuntur: unde & nomen apud Heluetios *Geisenwurz*. Nuper speciem Doronici pulcherrimam, plurimis in radice per interualla ceu scorpionibus admirabilem Franciscus Calceolarius totius rei herbariæ longè peritissimus, Veronæ ad Campanam auream pharmacopola, depictam ad me misit: eamque in horto se alere scripsit.

Dorycnium à quibusdam falso dictum, circa Monspeliū in litore nascitur. flosculis albis, suffrutex astringens, &c. G. Eius planta una duos aut tres annos in hortulo nostro durauit, & semina probè maturauit. Benè fert hyemes. Argentine etiam in horto D. pulchrè prouenit.

Dorycnium Odi falsum, Ae. Aliqui suffruticem quendam montanum (uitis Idæe speciem puto) pro Dorycnio habent: Cordus Halicaccabum peregrinum à nonnullis dictum: neutrum probo.

Dr.

Draba uel Arabis Dodonæi, Thlaspi creticū quibusdam, C. Lege etiā Tarchon.

Draco hortensis seu acetarius, Vide Tarchon.

Dracunculus, Dracontiū, Serpentaria, O. C. G. Species duæ, F. In Germania syluestrem inueniri non puto. Species altera, Venetiis in horto Maphei de Mapheis medici.

Dryopteris, Adianto ferè cognata herba, G. In colle lapidoso ad Badam nostram sponte prouenit.

Dulcichini siue Trasi, K. G. Leuschnerus. Flores non ferunt, neque caulē: sed folia tantum Caricis, seu Calamagrostis: radices geniculatæ, & ceu paruulæ quædam nutes (nucleo et crusta constantes molliori) ac seminū loco sunt: eaque feruntur in Italia, ut circa Veronam, loco arenoso et ubi humoris aliquid subest, lætius crescere putarim. Minores & sue spontis in Africa proueniunt, ubi Hab alzelim uocantur. Aliqui in Italia luncum auellanam uocant: quem Amatus Lusitanus Venetiis uendi scribit ex Aethiopia aduectum. Græcè Schœnocaryon nomen finxerim, &c.

Dulcis radix communis, Glycyrrhiza, R. Ae. Nascitur & in nostro hortulo: in quo duobus aut tribus annis absque flore & fructu caulem edidit tricubitalem ferè. quarto primū anno flosculos & siliquas ostendit. Hæc cum scriberem ad cubitos quatuor excreuerat, decem aut pluribus (aliquot enim rescueram) ab una radice caulis, sub finem Iunii mensis, neque dum tamen flores ostendebat. Prouenit autem primū plantata radice, quæ inter alias à mercatoribus allatas, ceu uegetior electa

fuerat. Folia tactu glutinosa sunt, & leuiter subolent nescio quid aromatici, Calami fere, sub noctem præsertim: quo tempore folia omnia demittuntur, interdiu uerò surriguntur. Glycyrrhiza (inquit Fuchsius) multa, nec ignaua, aliquot Germaniæ nostræ locis, Pabenbergensi præsertim agro, producitur. Et hodie nusquã ferè non feritur in hortis, his quæ semel comprehenderit tam pertinaci fertilitate cohæret, ut uix unquam possit radicitus extirpari, tam restibili fœcunditate regerminat. Audio & Fullaci in Carinthia provenire: & illic etiam ut in Franconia Bambergæ, in agris coli: tertio aut quarto quoque anno effodi, hoc modo: sulcus longus, nempe per totum agrum ducitur, duos ferè pedes latus: profundus tres aut quatuor do- drantes, sic maiores radices eximunt, relinquunt minores. Glycyrrhiza Italica, ad Dioscoridis descriptionem melius accedens, O. & C. à quo etiam aridam cū fructu echinato missam accepi, Glycyrrhiza syluestris, Ae. ea herba puto, quã Dodonæus libro 2. pagina 36. iconum suarum pro Hedyfaro pingit: quæ apud nos suæ spon- tis reperitur herba. aliud quidem, idque uerum Hedyfarum, eiusdem libri pag. 367 exhibet.

Ec.

Echinopus, G. A. Didymus Obrecht. Sic autem appello genus Cardui, quem alii Spinam albam, alii Crocodilium uocant, ni fallor: flore cœruleo in globū colle- cto & echini instar rotundo aculeatoq; capitulo, &c. Aliqui Germanice *Juncts frauen distel* appellant. Bellonius alium, ut uidetur, echinopodem, in Græcia ho- dieq; dictum nouit.

Echium, R. Circa urbem nostram in sabulosis abunde nascitur.

Egani uel Thani arbores (ut Montanus appellat) similes ligno Guaiaco: septem uel octo in horto Vu. sentit autem forte de Laburno nostro.

El

Elaphoboscum. Vide Bupleurum.

Elleborine O. R. C. qui omnes puto Consiliginē nostrā hoc nomine intelligūt, quã Dodonæus Pseudoelleborū uocat. Vide supra Consiligo. In catalogo quidem horti, K. Elleborinen aliam à Consiligine inuenio: quam & Sesamoides nuncupat.

Ellebori quatuor species, F.

Elleborus albus, R. O. G. K. Vide infra in Gentiana.

Elleborus niger uulgaris, (in collibus & mōtibus nostris sponte,) O. G. Eū qui circa Larium lacū in collibus nascitur, flore magno, purpureo, &c. foliis albioribus quã noster sit, ut fœmina uideri possit, nam et minus uehemēs est: noster uerò, mas- cum Dioscoridis descriptione conuenientem Venetiis in horto uidisse memini. Is nimirum est Elleborus niger uerus in horto, K. At qui à Dodonæo uerus creditur Elleborus niger, de quo dixi supra Astantiæ nigræ nomine, toto genere ab Elle- boris omnibus differt.

Ellebori nigri species (ut aliquibus placet, propter radices in figura simul & uiri- bus similitudinem, nam folia Abrotoni sunt, flos Ranunculi, sed multo maior) ue- teribus indicta: quanquam aliqui Sesamoides faciunt, G. Est qui Consiliginem esse somniet. Vide supra in Buphthalmo. Quidam pro Sesamoide accipiunt, ne illi qui dem recte. Nos Elleborastrum nigrum appellabimus, donec aptius aut uerius no- men indicauerit alius. In hortis diutissime durat: floret Martio. Sponte nascitur in Vallesia inter S. Mauricii oppidum & Sedunum: propius quidem illud.

Elleboras-
trum ni-
grum.

Endiua. Vide Intybum.

Ephemerum R. Colchicum nimirum, quo prata nostra humidiora abundant: ni- si Liliū conuallium intelligat, de quo leges infra.

Er

Erino cognata herba, ut uidetur, uel Lactoridi, Militariue: Esula dulcis Trago, G. Reperitur circa pedes montium locis humidis: radicibus geniculatis, ideoq; ui- uacissimis.

Eruca, O. propriè dicta flore albo, quæ perit quotannis, & altera luteo flore, ui- uax in hortis, angustioribus foliis, Erysimon hortense puto, G. Syluestris Eruca ab horten-

hortensi genere differre uidetur: Erysimō non itē. Crescit hoc Betnē circa urbis muros, & in rudibus, (& Luteciā similiter.) diuersum ab Erysimō Tragi uel Dōdonāi, qui Verbenam tēminam a quibusdam non rectē dictam, cum sinapis syluestris potius genus sit, pro Erysimō exhibent: item a Matthioli Erysimō, qui herbā S. Barbaræ uulgō dictam, pro eo pingere uidetur.

Eruca agrestis passim in nostris uitibus crescit, folio satiuæ simili, strictiore tamē & minore, flore luteo, quæ præsertim circa Calendas Iunii erumpere uidetur ē terra: nam alio tempore uix reperitur: eius enim semē diutissimē in terra asseruatur priusquam germinet, Carolus Stephanus.

Eruum. Lege Orobus.

Eryngii duo genera, R. C. quorum alterum marinum esse coniicio: alterum mediterraneum, hoc est, procul a mari nasci solitum, quod circa Basileam plano & aspero solo abundat.

Eryngium Aëtii, AE.

Eryngium cœruleum O. marinum flore cœruleo, O. K. D.

Eryngium alpinum, in montibus ditionis Bernensium Heluetiorum, foliis ferē rotundis, serrato ambitu, non aculeatis: flore ceu Cardui pulcherrimē cœruleo. **Edler distel.** Huius ad me allatas radices aliquas plantaui in horto: quæ primo anno folia tantum produxere: secundo, etiam caulem cum flore, sed imperfectē. In horto A. semen maturarunt. Tertio mihi perierunt.

Erysimum. Lege Eruca.

Erythrodanum. Vide Rubia.

Es.

Esula dulcis. Lege in Erino.

Esula maior R. foliis oleæ ferē, maioribus, duos aut tres annos durat, G. in collibus quibusdam asperis, ut circa Scaphusiam & Basileam crescit.

Eu.

Euonymus illa quæ passim in sepibus apud nos crescit, pecori tamen & capris nō letalis ut audio, G. C. Aliam eius speciem propē Genuam nasci, quæ ad Dioscoridis descriptionem magis accedat, Pet. Bellonius mihi retulit.

Eupatorium Dioscoridis & aliorum Græcorum, hoc est, Agrimonia uulgō dicta, ut passim circa nemora nascitur, ita in hortos transfertur facile: sed nō diu durat.

Eupatorium Mesuz, O. R. puto autem eos Gratiolam Italis dictam intelligere, ex Val. Cordi sententia. Eam nos quoq; ē palustribus ripis expatiantis lacus nostri in hortum transtulimus semel atq; iterum: sed parum durauit, quod aquam subesse desideret. Alii Eupatorium Mesuz interpretantur herbam quandam odoratam, Costo hortensi cognatam. Vide in Agerato.

Eupatorium Auicennæ, ut quidam cognominant, nescio quam rectē: locis aquosis prouenit, fruticosum, idem in hortis quanquam sicco solo plantatum, aliquot annis durat.

Fa.

Fabæ albæ, rubeæ, R.

Faba inuersa. Vide Anacampseros.

Fabago arbor, Bellonii cura Luteciæ iam crescit. sic autem nominat Lotum fortē, quæ alio nomine Faba Syriaca dicitur.

Fagus G.

Fagus sepium a Germanis dicta, Ulmo opinor quā Fago magis cognata: Carpinus (ni fallor) ab Italis uulgō. nam Plinii Carpinus species est Aceris.

Fe.

Ferrum equinum, Italis uulgō, Ferro de Cavallo, C. Rurpodius. Sic Itali uocant herbam, cuius semen seu siliqua soleam equi ferream præ se fert. Medicæ speciem esse putant aliqui.

Ferula C. A. K. Semen ex Italia adfertur, ubi sponte nasci puto in montibus, præ-

Mm ij

sertim Apulix. Herba similis est Libanotidi à quibusdam eruditis existimata, foliis similiter multifidis, &c. sed minor, & sapore foliorum differt: nec non odore radicis, quo Libanotis planè thus refert, ut Argentinx mihi affirmavit Massarius. Plurimis annis in hortis durat. G. Argentinx quidem in horto quodam ultra annū quartumdecimum nunc uiuit huius generis herba: quæ ferulæne sit, an Libanotis, aut eius species, inquirendum diligentius. Ego Libanotidem potius quam Ferulam esse puto, quæ Argentinx & nostro in horto nascitur. Libanotidis quidem ferulaceæ species duæ à Dioscoride traduntur: nec dubito quin etiam plures sint.

Ferulago ab Italis quibusdam dicta, ex semine nuper apparere mihi cœpit.

Fi.

Ficus, G ad quadraginta, Vu. Pereunt apud nos hyeme non rarò, præsertim minores adhuc, nec quatuor aut quinque cubitis proceriores. has in fine autumnii in scrobe iuxta radicem facta, obrui terra tutius est: sic enim & contra frigus munientur, & plures maioresque fructus ferent. Verno tempore rursus attolluntur, initio Aprilis maximè in nostro cœlo. Sic curata ficus mea, quanquam loco umbroso, multos tamen grandes & succi plenos fructus partim Augusto, partim Septembri protulit: deinde transplantata, deterius iam habet. Initio cum non obruissem terra, superficiem perdidit. Argentinx in quibusdam hortis paulò post solstitium fructificare incipiunt, perguntque usque ad autumnum. audio & biferas ibidem esse interdum, ita ut & media æstate, & rursus autumno maturent fructus: interdum alterius duntaxat temporis fructum perficiant. Grossi uel primi fructus apud nos decidere solent: sequentes uerò maturescere. Ficus è semine nunquam aut uix oriri uidetur, Scaligero teste.

Ficus Indica, quam aliqui ridiculè Opuntiam nominant, G. K. Rurpodius. Mihi quidem è foliis tribus uno ad mediam, uel amplius, partem terræ inserto in uase, mox folius aucta est. Vuousselo Vratislaviæ è semine prodiit, anno secundo demum ut audio: alius è semine facile nasci mihi narrauit. Folia tria ex Italia mihi attulerat Anso Korstam uir bonus et simplicium medicamentorum peritissimus. ex his intra mensem ferè, alia plura enata sunt, Maio mense. hæc postea uase in cellam tepidam (hypocaustum non calefieri solitum, sed calido contiguum) reposito, sub finem hyemis æruginosis quibusdam maculis notari, & putrescere (uel potius contabescere, & in aquam ceu hydropica, nullo ut putrida solent scetore) cœperunt: fortè quia semel aciterum aqua aspersa fuerant. Partibus autem tabidis à me recisis, reliqua remanserunt: & noua pullularunt. At hyeme altera, cum septendecim foliis constaret, deciderunt omnia, infimo tantum relicto: cuius itidè pars tabescere incipiebat: qua resecta, Maio mense demum nuper quatuor alia folia eruperunt: quæ unà cum infimo, iam infirmato, ne proxima hyeme mihi pereant, metuo. Non solum quidem folia, sed etiam partes eorum terræ mandatas, comprehendere atque crescere, dimidio uno (cuius partem mediam putrescentem resecueram) plantato, didici. In Italia & calidioribus Gallix locis feliciter crescit, & hyeme etiam in hortis sub dio relinquuntur: sed undique stupis inuolutam induunt, et rigatione abstinere. In Gallia Cisalpina non fructificat, ut audio, ne Patauii quidem aut Ferrariæ. Calidioribus uerò locis, Romæ, alibi que, & in Græcia, fructum perficit: quem aiunt longum esse digitos ferme octo, graui quodam odore, Mandragoræ ferè: non edi, & si edatur, urinam cruentam ducere. dulcem esse puto, & inde Ficus nomen impositum. Folio dissecto multus & tenacissimus humor emanat, instar albi liquoris oui: quem ulceribus antiquis utiliter adhiberi aiunt. Ineptè aliqui Carduum Indicum uocant, propter spinularum in foliis ceu penicillos. Hyeme superiori cum diuersis in locis Germanix hanc plantam seruare aliqui conarentur, in cellis uinariis nimirum, omnibus (ut audio) periit. Arborefcit tandem: in Italia ad quinque cubitos altam se uidisse aliqui mihi retulerunt, & folium infimum femoris ferè crassitudine. Tota enim planta foliis constat, ita ut è singulis singula binaue nascantur: idque è margine duntaxat, siue summo, siue ad latus. Retulit mihi quidam uisam sibi Monspeli hanc plantam tres cubitos

cubitos altam, cum fructu maturo, quē de foliis promat ex aliquo penicillorū meatu. Septimo aut octauo anno fructum profert, qui maturefcit autumnō dodrantalis ferē, uerrucosus ut Cucumis uel Pomum mirabile: cui etiam colore ferē similis est in maturitate, ut scribit Carolus Clusius: qui conicit hoc esse Euphorbium quod Io: Leo in descriptione Africę describit: id quod cōsiderandum est diligentius. Cardanus De uarietate lib. 12, cap. 87. Ficum Indicum (inquit) Mexicani, apud quos frequens est, uocant Nuchtli, arborem nopal. Indi autem infulę Hispanię arborem uocant & fructum Tunas. aliqui etiam Pithaiam huic generi (ceu speciem alteram) adnumerant. Granorum quę fructibus illis continentur, ad sericum tingendum usus est. Refrigerant hi fructus: succo quoq; foliorum pro aqua utuntur, &c.

Filipendula, Oenanthe. G. O. Pratis humidis gaudet. In hortis ad biennium durare puto singulas plantas, sed sparsis seminibus restaurare se nisi in riguis non facile potest. *φιλίπενδα* etiam à Nic. Myrepso scribitur. Specie aliam, foliis ferē Apis hortensis, circa Monspelium in nemore uidi.

Filix foemina G. quę multis à radice statim foliis (errant enim qui hanc marem faciunt) passim in syluis abundat. Marem plantare nondum conatus sum: quę similiter ubiq; syluis, & neglectis innascitur agris.

Filicis genus rarius, latiore folio, & floribus insigne, ab Hier. Trago depictum, Argentinię in Sebaldi Hauuenreuteri medici eximii horto uidi.

Filicis genus minus & aquaticum, quod circa lacum Felium (qui ab urbe nostra duarum ferē horarum itinere distat) palustribus pratis luxuriatur, G. Diu uiuit in siccis etiam hortis.

Fl.

Flamma uel Flammula Iouis, seu Lychnis coronaria, ut quidam uolunt, nos florem Iouis potius uocamus ex Theophrasto AE. O. K. *Himmelblümle*. Flammula (Phlox uel Phlogion Theophrasti nimirum) Scaligero est flos ab odore Caryophyllus dictus.

Flammulę nomen alii aliis plantis urentibus attribuunt. pleriq; Clematidi, de qua dictum est supra.

Flos uel Caryophyllus Indicus uulgò dictus, herba Tanacetum refert: floris uerò species Caryophyllum florem altilem uulgò dictum, *Indianisch blümen/ Indische nāgelin*. Hunc florem primum ad nos allatū ex Africa, cum Carolus V. Tunetum traiecisset, Remb. Dodonæus author est: unde *Thuenisbloemen* apud inferiores Germanos uocatur. Punica lingua Pedua uocatur, si bene memini. Species duę sunt apud nos, una minor, uix cubitalis, & in solstitio aut prius florens: altera ad iii. aut iiij. cubitos assurgit, fruticosa admodū, Augusto florere incipit. ad hyemis initium, quod cum primum senserit, aut pruina aliquam, interit: si mine non maturato, nisi & primo uere seratur, & æstas calida sit. Vtriusq; speciei flos tum simplex, tum multiplex reperitur: sed minor multiplex, apud nos rarus est. Maior aliquando ad pugni magnitudinem crescit & in globum colligitur. Ex eiusdem plantę semine, flores tum simplices tum multiplices oriri puto: hos, si nihil impediatur, & semina uegetiora sint, & fortē de mediis præcipue floribus, nō iis qui ad latera sunt collecti, & solum pingue, illos, si quid impediatur. Sic ex una Cucurbita, multū referre aiunt, ē collo an parte inferiore semen detrahatur. Herba utraq; tenera est, caloribus flaccescit, rigatione gaudet: ita ut ubi syluestres proueniūt, humidis riguisq; locis rātū nasci existimē. Flores & in ipsis plantis diutissimē durant, & decerpti cū petiolis suis in uase aqua pleno, subinde renouāda. uidi ita ad tres aut quatuor mētes durare integros. Medio autumnō uasa, in quibus sati fuerint, loco tepidiorē sub tecto reponātur, aut in cellā uinariā, ita ad brumā ferē (id est breuissimū diem) durabunt. Sunt qui odorē huius fruticis damnēt, ceu insalubrē admodū: quod mihi sapissimē circa eū uersato, nondū est compertū. Memini etiā sepe folia sine noxa me mandendo triuisse, nō deglutisse tamē. Rēbertus Dodonęus uim uenenosā et cicuta similē ei tribuit: quòd in puero qui gustarat, labia & os inflata uiderit: & felē cui flores bene tritos cū caseo recentī dederat, mox ualdē inflatam esse, & paulò post mortuam.

Violæ Indicæ, aliæ purpureæ, aliæ aureæ, Vu. de his fortè floribus intelligens: quorum maiores aurei seu lutei sunt: minores, foris quidem eodem colore, intus uerò croceo, siue è luteo rubente. Cognomen ab India non probo, cum ex Africæ ora ad mediterraneum mare allati sint: quare Caltham Africanam potius appellauero. Amatus Lusitanus tradit hos flores inueniri croceos, & melleos & albos.

Fœ.

Fœniculum commune nullis ferè hortis deest, & annis aliquot durat: eadē prorsus species (ni fallor) circa Monspelium syluestris nascitur.

Fœniculum dulce, uel Florentinum, G. hoc æstiuum est, & nusquam puto suæ spontis, sed artis & cultus.

Fœniculum marinum, Myuros Aëtii aliquibus dictum, K. Myurus quidem Aëtii Alinti folia habet, ac ueluti corymbos in summo oblongos, per terram sternitur: hydropicis urinas educit.

Fœnogræcum facilè in cœlo nostro prouenit & maturat semina. Argentinæ agros plenos conseri puto. Syluestre nunquam uidi. nam Ruta capraria Italorum, quam aliqui Fœnogræcum syluestre uocant, toto genere differre mihi uidetur.

Forbelina Bononiæ uulgò dicta, Conyza palustris quidam, G. Morauis & Silesiis Stuppars. Sponte nobis abundat locis aquosis.

Fr.

Fraxini circa urbem nostram frequentes sunt, in syluis & montibus frequentiores. non omnes nec ubiq; fructificant. Magna & fructifera est in horto Vu. In montibus nostris iuxta Vu alle stadium plurimè sunt fructiferæ. Semina earum auis linguas medici quidam uocant.

Frutex coronarius quidam, C.

Fragaria fructu, quem fragum uocant, rubente: & alia albo. G. Vberrime in collibus & montibus nostris proueniunt fraga: eò odoratiora plerunq; quò altius nascuntur. Species earum minor, partim rubra partim candida sunt, herba hispidiore, unde *Naarbeer* appellant aliqui, ut scribit Tragus. Species alia sterilis. Alba audio circa Badam syluestria nasci in Legerio monte & alibi.

Fruamenti Turcici uulgò dicti genera (quædam,) R. Discrimen forte in colore tantùm fuerit. intelligo autè barbatum illud foliis magnis, arundineis, flore in summo caule inutili, cum fructus è culmo enascatur. Nos etiam in horto aliquando & flauum & ruffum habuimus. Panicum opinor rectius, quàm frumentum uocabitur, cognomento peregrinum. Cordus Triticum Bactrianum nominat. Facile crescit, et maturefcit maturè. Triticum Turcicum uel Indicum, rubrum & album, Vu.

Fructus quidam ex Guinea, Guanabanus forsan Scaligeri, C. Arborem hoc nomine Pini stipite, procera, fructu Melonis magnitudine, &c. describit Scaliger De subtilitate, exercitatione 131. partic. 6.

Fumaria, Capnium, Capnus, passim in aruis & locis cultis reperitur. De Capno Plinii uide supra in C. Est et Fumaria quædam montana, (quam ab Illyriis Splet uel Split appellari audio: quòd nomen funem significat, ab intorta similiter radice oblonga,) magnis & admirandis facultatibus nobilis herba, nondum satis mihi cognita: Italica, ut audio, notissima. eius species una flores luteos fert, quæ in monte Baldi ad Veronam reperitur, cuius loci incolæ eam nominant Chelidonium, altera candidos flores habet, ac reperitur in monte S. Iuliani in Hetruria prope Lucam urbem: nec aliter inter se differunt, quæ tamen in Sclauonia nascitur, foliis constat aliquantulum pinguioribus, quàm quæ in Italia habetur, ut Aloisius Anguillara nos docuit. Videtur autem Capnus uel Chelidonia Phragmites Aëtii esse, & cognata Aristolochiæ rotundæ uulgò hæctenus ab imperitis in Germania medicis existimata. Forma quidem foliorum & sapor à fumaria uulgari, ut audio, parum differt. Iconem eius inter Ioan. Kentmanni, picturas reperi. Alium Capnon Plinii uel Phragmiten Dodonæus pingit, herbam mihi incognitam, capreolis nitentem: quam in Germania inferiore in marginibus agrorum, & circa ueteres muros nasci scribit, pharmacopolis incognitam.

Galega

Ga.

Galega. Vide Ruta capraria.

Gallæ, O. in Quercu aliqua nimirum.

Genista, R. K.

Genista humilis, C. Flos tinctorius Tragi. nascitur nobis sylvestris in collibus siccis & apricis, circa Badam & alibi, **Pfingstblumen**.

Genista iuncea feritur apud nos à quibusdam in hortis: sicut & in Italiae aliquot locis, spectandi tantum gratia, Val. Cordus. Hæc mihi etiam hoc anno è semine prouenit, estq; nobis peregrina. Vide Spartus.

Genista uel Genistella spinosa, C. Hac etiam colles quidam aprici apud nos abundant, ut & alia quadam minima in Genistarum genere, caulibus angulosis & peculiari quodam modo foliatis, Chamæspartium dixeris. Hæ duæ species, & tertia quam Genistam humilem nominauimus, simul crescunt in colle iuxta Limagum fl. infra Vuettingam monasterium proximè.

Gentiana, C. O. Species eius quatuor, magnitudine & florum colore præcipuè differentes, G. sed uidentur pleræq; aspernari cultum, præsertim quæ altius nascuntur in montibus, neq; enim caulescentes in hortis unquam uidi, neque florem aut semen emittere: ut neq; Elleborum album, Rhaponticum uulgò dictum, & alias quasdam, in nostris quidem regionibus. Facile tamen in hortis crescit & floret genus unum mediæ magnitudinis, foliis ferè Hirundinariæ. Flore ex cœruleo purpurascente de qua paulò pòst. Norimbergæ in hortis Elleborum album & Gentianam bene prouenire, floresq; & semina proferre audio. Ego hortuli mei solum umbrosius, aridius, & non satis pingue esse puto ad plantas quasdam perficiendas.

Gentiana cruciata, cuius radix crucis ferè instar dissecta est, **Wodelgeh**:/ Ae. Ea passim apud nos in collibus siccis apricisq; & asperis crescit: radice plerumq; inter lapides sub terra latentes descendente, alba, peramara. In hortis uix apprehendit effossa radix, & aspernatur cultum: semine puto in solo sibi conueniente melius nasceretur.

Gentiana foliis Hirundinariæ seu Asclepiadis quorundam, **Giffwurz**/ **Schelmkraut**/ C. Piperinus, G. Copiosa ubiq; apud nos locis montanis, circa semitas alibiq; apparet. Effossa radix, & in hortos translata, apprehendit, durat, & caulè, flores ac semina profert unà in hoc genere facillimè. Causam esse puto, quoniam radix non singularis est, ut in plerisq; aliis, sed multiplex. Flores multos, conferctos & eleganter cœruleos extrema æstate fert.

Gentianæ species pulchra, Picris dicta, K. Picridis nomen forte recentior aliquis ei confinxit: nam ueteres Græci, ut Theophrastus, Cichorium sylvestre Picridem uocabant. Intelligit autem forte, K. Gentianæ speciem paruum in pratis humidioribus autumno floribus cœruleo colore saturato insignem: quæ Plinii Calathiana, aut eius species uidetur. Hæc aliquoties in hortulo mihi plantata, paulò pòst interit: quanuis enim radix ei non simplex sit, locum tamen desiderat palustrem. Sic & Gentianidem seu Gentianulam alpinam, nunquam retinere diu potui, iugis montium, aëri gelidissimo, & uentis niuosis assuetam. Sed neq; Violam Hippion à Cordo cognominatam, quæ & ipsa ueluti Gentiana perexigua uideri potest, in humidis pratis, præsertim montanis apud nos, proueniens: sed cum amaritudine careat, diuersi generis fuerit. Gentianidem alpinam autumno superiore cum cespite plantaui: quæ nunc etiam æstate pulchrè uiret: florem quidem producendum uix spero.

Geranii species quedam, G. una uulgaris circa urbem nostram, locis planis et arenosis præcipue emicans, folio Maluæ. Altera maior, montana, radicibus rubris, astringentibus, **Blutwurz** appellant, hoc est, **Ischæmon** à facultate: (nam alia Plinii **Ischæmos** est:) uiuacissima in hortis: & flore perpulchro, è purpura subcœruleo. Tertia fere similis montanæ, maioribus & latioribus foliis: quibus Aconitum luteum repræsentat. nascitur in humidioribus pratis, in quibus ferè Bistorta etiam uulgò dicta, flore rubente: hæc iam secunda æstate in horto mihi durat.

Geranium illud cui subrotundam radicem Dioscorides tribuit, in Illyria nasci

tur, superficie iam dicto simile: ab Aloysio Anguillara primùm ex Illyria allatum superiore anno.

Geum Plinii, ut uideatur, herba quam uulgò Caryophyllatam à radicis odore uocant, aliqui Benedictam. Huius genera tria in horto mihi uirent. Primum, quod urbanum dixerim, radice odoratiore cæteris: hoc circa urbem nostram iuxta sepes alibiq; in umbrosis abundat. Secundum, riuale: nascitur enim iuxta riuos: & in hortis quoq; aliquandiu perdurat. Tertium, alpinum: pila lanuginosa postquam defloruit, maiore. ~~Proximo autumno primùm à me in hortulum translata, nescio quâ uita futura.~~ Quòd si Geum forte alicui potius uideatur species laceæ, non cõtendam. Scaliger Getiam appellat, quasi ad Geum alludens. Getia nigra (inquit) uulgaris est, & ad scoparum usum quæ sita: sed radice spirante Cinnamomum, aut uerius Nardum, &c.

Gith. Quære Melanthium.

Gl.

Gladiolus uerus, G. è montibus Curiaë Rhætorum ad me missus & plantatus, primis duobus annis folia quidem habuit, sed sine caule & flore: tertio & quarto floruit, & semen perfecit. Eundem in suis hortis alunt, Ae. Vu. C. A. Fert in uno caule modò duodenas flores, modò quinq; aut circiter. Aliqui Victorialem rotundam appellant: ut Allium alpinum, herbam toto genere diuersam, Victorialem longam: propter similem radicis formam, multis ueluti loricis armatae.

Glaucium Papaueri corniculato simillimum, radice succo luteo prægnanti: floribus ex nigro, luteo rubroq; permixtis, (aliàs, floribus purpureis,) Patauii in horto Priulano, è Syria. [Vide Memitha & Papauer Cornic.] Nunc etiam Basileæ nasci audio in horto Theodori Zuuinggeri medici, angustioribus & pilosioribus foliis quàm corniculatum Papauer: cuius fortè species est.

Glaux uel Onobrychis Dodonæo (Tomo 2. Iconum, pag. 32.) existimata herba apud inferiores Germanos in hortis tantùm colitur. Eadem, uel cognata ei, circa Curiam in pratis abundat, fructu echinato seu aspero, subrotundo, pecoris pabulo lactiq; augendo celebrata. Caules cubitales, fungosi, multi ab una radice surgunt: foliola Lentis serè sunt, & in acumen exeunt, subtus hirsuta albicant: bina plerunque, octona uel nouena utrinq; in summo terna: satis coniuncta, sed recentius nata multùm distant: insipida, &c. G.

Glycyrrhiza. Lege Dulcis radix.

Gn.

Gnaphalium. Vide Impia.

Gnaphalium marinum, (uel potius maritimum,) Vu.

Gr.

Grælega. Vide Ruta capraria.

Graminis species Capriola uulgò Italis, Sanguinaria Auicennæ, O. G. In areis hortorum, alibiq; sua sponte exilit: ut & Dioscoridis gramen passim locis arenosis, geniculatis suis radiculis reptat: Cannaria Plinii ut uideatur. Nusquam non nascitur, abundant eo cœmeteria. At Theophrasti Cynops, quam Gaza Canariam uertit, Psyllium est.

Gramen album seu hirsutum, fibris radicum candidis, passim areis innascitur, inuisum mulierculis, quòd alimentum alijs herbis subtrahat. Hoc etiam aliqui Dentem canis Gallicè nominant: cùm id nomen gramini Dioscoridis potius debeat. De hoc Matthiolum sentire puto, cùm scribit: Ex illo gramini genere, quo pueri ludentes sanguinem è naribus eliciunt, Sclaui Carniolæ incolæ, item Goritienses, semen colligunt, deglubuntq; in pilis, & Milii uel Panici modo in carniū iure decoquant, granulis oblongiusculis, Panico minoribus, gustui nō ingratis, adeò ut Germani *Himmelstau* uocent, hoc est, cœlestem mannam. Hanc herbam Sclaui Cornicis pedem uocant: Leonicens Coronopum Dioscoridis putauit.

Gramen alpinū quoddam, Rabinum cognominant lactarii, i. præcipuum, foliis breuibus

breuibus, carnosis, (non apparentibus neruis,) circa radicem radiatis in orbem pluribus, G. florem nondum uidi. pecori eius pabulo lactis copiam plurimum augeri aiunt.

Gramen Parnassi C. intelligit autem illam quam Poloni Enneadynamin uocant, Germani quidam florem Hepaticum, *Leberblümle*; in palustribus pratis nascentem herbam, & in hortis non facile durantem. Sed uerum Parnassi gramen à nemine adhuc demonstratum puto, nostro seculo.

Gramen à Fuchfio exhibitum, pulchris flosculis, candidis, & non indignum hortis, circa Tubingam passim iuxta uias & sepes Aprilis mense florere uidi: apud nos non prouenit.

Gramen alpinum quoddam, breuibus, solidis & mucronatis foliis, quod uulgò in Bernensium aut Vallesiorum montibus Rabinum uocant, ceu principale puto: quod præcipuum hoc uaccis ad copiam lactis augendam pabulum sit: hoc nuper in hortulum transtuli.

Gratia Dei C. intelligit autem uulnerariam illam herbam quam Tragus ficto nomine *Heidenhyssop* appellat: quæ circa syluas & in collibus siccis, apricisq; sub fruticibus, passim apud nos obuia est, cultum non facile ferens. ea, si libet, uulneraria hyssopoides appelletur. Nostri aliam Gratiam Dei uocant, illam Sideritidis speciem, quam alii herbam Roperti. Galli quoq; aliam, quam Elaphoboscon aliqui putarunt: Tragus uulnerariæ herbæ nomine descripsit lib. 1. cap. 143.

Gu.

Guaiacum C. Puto autem ipsum sentire de arbore illa, quæ Patauii etiam hoc nomine in horto medicorum ostenditur: quam audio nasci in montibus circa Veronam: & è ramis eius aqua maceratis, rusticos uiscum parare: atq; ideo Viscaginè ab eruditis quibusdam ficto nomine uocari: quoniam Guaiacum non est: fructus eius immaturos, astringere: maturos uerò ita dulces esse, ut ferè nauseam moueant.

Guanabanus. Vide Fructus.

Ha.

Halicaccabus, R. G. in Sabaudia alicubi uidi in campis nascentem, locis humilibus & humidis. Solanum uescarium. *Judenkriese*.

Halicaccabus peregrinus à Fuchfio dictus, Caput monachi uulgò Gallis quibusdam, G. Non reperitur in Europa quòd sciam, præterquam in hortis. Toto genere à Solano halicaccabo differt.

Harmel, Harmala, K. C. foliis oblongis, flore albo: Ruta syluestris quædã, Vu. Vide in Ruta syluestri.

Hastula regia alia Asphodelus est, de quo diximus: alia in genere Maluarum, de qua leges infra.

He.

Hedera arborea, R. ea nimirum, quæ baccis nigris insignis passim arbores aut muros scandere & exedere uidetur. Eiusdem species luteis baccis est in horto K. Syluestre genus illud quod semper humi reptat, ubiq; obuium est.

Hedysarum. Lege Pelecinus.

Helenium. Vide Inula.

Helenium alterum Dioscoridis, Theophrasto simpliciter Helenium, hodie non satis cognitum, olim in hortis cultum apparet, sicut Serpyllum quoq; & Sisymbrium. Lege Theophrastum Historiæ lib. 6. cap. 7.

Heliochrysus uerus, Italicus: planta rara, pulchra & odorata, K.

Heliotropium maius, AE. Vu. C. G. aliqui herbam Cancri uocant. Nascitur in aruis, flosculis candidis, scapo eorum inflexo instar caudæ Scorpionis, unde Scorpioides album dici poterit.

Eiusdem species altera, locis humidis gaudens, flosculis cœruleis: quam Scorpioides cœruleum dixeris.

Heliotropium minus, quod & tricoccum cognominant, siccum aliquoties uidi: ter

rae uerò hærens, nunquam, dignum certè quod in hortos recipiatur & specie sua, & uiribus medicis, quas commendari audiui, præsertim aduersus febres. Circa Monspelium sponte nasci audio, solo humili, arenoso & aquatico. Patauii feritur in hortis, seminibus è Creta missis.

Helxine quæ uulgò Parietaria dicitur, nusquam deest, omnibus ubiq; medicis & pharmacopolis notissima: humidis & umbrosis circa parietes locis uiret.

Eiusdem species altera Cissampelus cognomine, in Conuoluulo dicta est.

Hemerocallis, C. Dodonæi nimirum, qui Liliū syluestre purpureum à Fuchsiō cognominatū pro Hemerocallide pingit. Hemerocallis uera, O. K. & alia quædam eius species, K. Matthiolus pro Hemerocallide Liliū syluestre pingit, quod in Italia passim inter segetes, in aruis, in pratis, montibus & uallibus reperiri scribit, flore aurei coloris: & alteram eius speciem, quam Fuchsius Liliū rubens uel crocèū nōm. nauit. Quòd ad uires, parū interest: utriq; enim Liliū (candidi) uires esse puto: quas & Hemerocallidi tribuit Galenus. Itaq; non errauerit (opinor) qui Hemerocallides, omnes istas appellauerit, adiecta aliqua differentia: ut sunt, alpina, aruensis, purpurea. Alii Hemerocallidem aliam esse putarunt, Bulbū scilicet litoralem Theophrasti, quod Monspelii Pancratium interpretantur, & pharmacopolæ uulgò pro Squilla minore habent. Hos fortè decepit Liliū marini nomenclatura, quæ apud Dioscoridem Hemerocallidi tribuitur. Cæterū aliud est Hemerocallis Theophrasti, toto genere diuersum.

Hemionitis Germaniæ peregrina est: in hortis quidem nostris translatum cespitem facillè duraturum sperarem: quandoquidem Phyllitidi nostræ tam facillè diuq; duranti cognata uidetur.

Hepatica aurea, (herba trinitatis Italis, à folio nimirum tripartito: Germani aliam hoc nomine uocitant,) O. Nascitur in syluis, locis humidis & umbrosis: unde in hortos translata, diutissimè uiuit: & ueris initio, aut potius ante uer, Februariō mense, pulcherrimis cœruleis floribus tempus uernum nobis prænunciat. Rarior est flore albo. Vtraq; hortulum meum ornat.

Heptaphyllum, O. nimirum Tormentilla uulgò dicta: quæ nusquam non apud nos collibus humidis emicat. in hortis non diu durat, uel Quinquefolium palustre: quod aliquos Heptaphyllum uocare uideo. Nascitur id circa Lacum Felium apud nos dictum, floribus purpureis.

Herba scala, O. nescio quæ.

Herba ferrata, C. nescio quæ.

Herba trinitatis alia uocatur Italis, nempe Hepatica aurea ut iam diximus: alla Germanis, de qua inter Violas dicemus.

Herba uenti Monspelii dicta, Vu. *Ανεμοχόη* in compositione Marciati unguenti magni nominatur apud N. Mirepsum: ubi Fuchsius: Herbam uenti (inquit) sunt qui Umbilicem Veneris esse dicant: alii Helxinem seu Parietariam: nonnulli Consolidam minorem uocatam.

Hermodactylus Mesuæ, folio maculoso, K. Circa Bononiam, ubi sponte abundat, Dentem canis uocant. aliqui non rectè pro Satyrio Erythraico ostendunt hanc aut similem quandam.

Herniaria à Gallis dicta, à nonnullis (ni fallor) Millegrania. in agro Monspelienſi ubique in aruis crescit. Tragus Empetron uocat, Germanice *Harnkraut*. In ripis Rheni infra Brisacum etiam uidi, G. æstiuā est herbula: & seipsam profeminat.

Hi.

Hieracium maius Creticum, satium, Patauiō nobis missum, G. A. Ae.

Hieraciū minus, agrestis herba, Hedypnois aliter dicta Plinio herba passim obuia, circa urbes præsertim & in hortis, maximo (ut puto) post Tragopogonem papporum globo, *Κόλιντραυτ*. Matthiolus cum Intybis & Cichoriis hanc herbam pingit, Dentem leonis, aliisq; nominibus, recentioribus tantū nuncupans. Pro Hieracio

ratio autem minori, herbam aliam minorē, Sonchis puto cognatam, exhibet, quod ad vires, parū interesse arbitror.

Hippion Cordi. Vide Calathiana uerna.

Hippoglossus, (melius Hypoglossus) seu Vuularia uulgō dicta, *Zepflintraut/* K. Itali Bonifaciam uocant. Patauini quidam in hortis colunt. In Germania non puto nasci sponte. Adfertur ex Vngaria: ubi reperiri audio in ripis fluuiorum, solem occidentem uersus plerūq; locis non humidis. In hortis satum prouenit quidem, ut audio, sed pumilum manet, neq; fructificat. Radix quidem satis crassa, carnosā, & geniculata cū sit, herbam uiuacem ostendit.

Hippomanes. Vide nux Methel.

Hippomarathrum, K.

Hipposelinum. Lege Olusatrum.

Hirundinaria. Vide Asclepias.

Ho.

Hordeo obseruntur agri. Nascitur & quod Nudum uocant, in Italia.

Horminum, O. Sclarea nimirum uulgō dicta: cuius species una hortensis est, floribus ex albo subcœruleis: altera syluestris, nusquam non in pratis obuia, flore cœruleo ut plurimum, rarior albo: utraq; in hortulo nostro duos aut tres annos durauit. Hormini pulchra species, K. Aliqui Orminum sine aspiratione scribunt, Galenus Phormium.

Hy.

Hyacinthus, O. R. Vide Bulbine, & Bulbus syluestris. Hyacinthorum multæ species, Vu. Primus & secundus Fuchsi, A. e. Hyacinthi tres species, C. qui & Pancratium à quibusdam existimatum pro Hyacintho accipit. Hyac. orientalis, K. Varii, Leuschnerus. Autumnalis, C.

Hyoscyamus uulgaris, circa urbē nostram nascitur, loco plano & ruderato: Matthiolus unum duntaxat Hyoscyami genus sibi cognitum scribit: flore aureo, & semine subflauo potius quā nigro: atque hic est uulgaris noster *Bilsensamen/* qui ab ipso & Fuchsio pingitur. Dodonæus officinis familiarem esse scribit, & nigrum nominat, tanquam à floris colore potius quā seminis: sicut album quoq; & luteum à se uocatos. Hier. Tragus & Dodonæus Hyoscyamum album quoq; pingunt atque describunt, qui in hortis Germaniæ inferioris seratur.

Hyoscyamus albus & luteus, æstiuæ herbæ, C. Fatetur autem se dubitare an uerē Hyoscyami sint. luteus quidem peregrina illa herba est, quam aliqui è Syria allatam aiunt, sapore acris: floribus Hyoscyami, luteis. Monspeli quidam Priapeiam uocant à forma fructus. Hyoscyamum nec sapore, ut dictum est, nec odore refert: nec aliter puto quā flore, calyce ac semine. Satus apud nos probe crescit, & facile maturat semen. Hyoscyami tertia species Patauii in hortis seritur: semine, quod nuper mihi sit amicus ad me, exili, subrufo è fusco, allato è Creta.

Hypecoum, K. C. & alterum spurium, (à Matthiolo nimirum pro Hypeceo pictum, quod Maluæ & Alcææ species est,) C.

Hypoglossus. Lege Hippoglossus.

Hyssopus uulgaris, nulli fere horto deest. Ramulus auulsus facile radicitur. Syluestrem nasci puto in Narbonensi Gallia: sed & apud Vallesios nostros sponte oriri audio.

Hyssopus Crispa, C.

Hyssopus de Moschata, Rurpodius, C. G. Peregrina hæc seu Cilissa Hyssopus à Dodonæo describitur: & cum iconibus Stirpium primi Tomi Fuchsi Antuerpiæ excusis cum nominibus & descriptionibus Hispanicis, sub libri finem depingitur: facile crescit sata.

Ia.

Iacæ syluestres herbæ, flores habent uiolacei coloris, unde & nomen forsan illis impositum est. Ia enim Græcis Violæ sunt, quanquam Iacææ nomen uetus non est. Scaliger alicubi Getiam pro Iacæa scribit, tanquam à Geo facto nomine: nimirum

quòd nigra cognominata in hoc genere, radices ut Geum Plinianum, odoratissimas habeat: ut ipse scribit, ego hactenus odorem illum non inueni, cum tres aut quatuor species norim, omnes Centaurio maiori cognatas: quædam in pratis, aliæ parietibus, aliæ collibus siccis nascuntur. Hortis quidem dignissima fuerit species illa, si inueniatur, quæ Scaligero Cinnamomum aut Nardum olet, ueluti Baccharis quædam. Vide supra in Geo. Iaceam quoque aliqui uocant herbam à prædictis longè diuersam, Violæ nigræ cognatam: de qua inter Violas.

Iasme, uel (ut alii scribunt) Iasminum, Ieseminum, Gelsiminum, floribus albis, suauissimio odoris, G. facile nascitur, etiam ramulis & taleolis: & propagatione breui multiplicatur: semine non item, ut puto. Iuxta parietes plantari debet, & opere topiario digeri, bene fert hyemes, ut mirer apud nos tam nobilem fruticem neglectum hactenus fuisse. Copiosum & procerum Lindauia uidi in caua dio domus Matthiæ Curtii. Idem alunt partim candido, partim etiam luteo flore C.K. Rurpodius. Arabum uernacula lingua (inquit Matthiolus) Zambach siue Sambach uocitatur. nec diu est, quòd in Italiam allatum est, quamuis nunc ubique horti opere topiario tum albis, tum luteis, tum etiam cœruleis Gelsiminis ornentur.

Iberis (sic enim scribendum sine aspiratione) à Matthiolo picta, G. semen ex Italia habui. facillimè prouenit; nasturtio syluestri cognata herba, fruticosa, multis, longis lentisque ramulis: anno altero in caulem effunditur, & semina profert, quorum restibili fecunditate durat, hyemes contemnit, nec folia amittit quæ iuxta radicem sunt. Dodonæus aliam quoque Iberidè nominare uoluit, nasturtium pratense quoddam, frequentissimum in pratis nostris, foliis ferè rotundis **Gauchblum**.

Ieseminum. Vide Iasme.

Ilex aquifolia. Lege Aquifolium.

Im.

Imperatoria. Quære Astrantia.

Impia Plinii, ut Matthiolus interpretatur: Gnaphalium quibusdam (ut Fuchsio) existimatum, **Kürkraut**/G. Collibus terrenis & apricis passim abundat.

In.

Intybum (Endiuiam uulgò) Italicum O. Verum, & alterum uulgare, R. Angusti folium, quod Scariolam aliqui uocant: & latifolium, quòd ad acetaria hyemis terra obruitur, (ut dictum est supra in Cichorio,) G. Agreste sua sponte passim circa uias abundat. Vide Seres.

Inula, uulgò Enula, R. O. G. Hæc alibi puto in campis & pratis, sponte nascitur: unde campanam medici cognominant, hortensi nimirum præferentes. at quæ apud nos reperitur in hortis, & pratis circa domos urbi uicinas, omnis puto plantata est. Vide Helenium.

Iouis flos Theophrasti, nostris uulgò Cœli flos, **Himmel rösle**/Lychnis aliquibus, ut Matthiolo: qui genus etiam syluestre eius apud Ananienses inueniri tradit.

Ir.

Iris communis, G. hæc semina non fert: quòd si hæc ipsa alibi syluestris reperitur, ut puto, Iris syluestris maior fuerit. Non solum autem in uno flore unius speciei colores diuersi reperiuntur, sed etiam in diuersis diuersarum specierum floribus totidem ferè iidemque, ni fallor, qui in arcu cœlesti. Iris albo flore, F. Ea, Matthiolo teste, è genere hortensium est, cuius radix odoris fragrantia & uirium robore Illyricam ferè equat. Ex epistola amici ad me: Lacuna uult omnes Iridis (siue arcus cœl.) colores in uno flore spectari, ex Dioscoridis sententia. Cornarius autem diuersos flores diuersis coloribus tinctos, ex sua uersione, (qua Græca Dioscoridis uerba prorsus sequitur,) sensisse uideri potest. Vidimus quidem nos Iridis flores totos albos, & totos cœruleos: alius fortè rubros: noui ego qui & melinos uiderit.

Iris Florentina, Rurpodius huius radices uegetiores sunt, & solidiores, siccatèque non corrugantur ut nostræ, gustu minus feruida, fœminam dixeris. Puto autem hortensem esse.

Iris Illyrica, Ac. K. O. *Iris sylvestris*, Hermolao Barbaro *Illyrica dicta*, K. crescit sponte locis mediterraneis *Illyriae*.

Iris tenuifolia, Ae. Hæc puto est, quæ in pratis humidis quibusdam apud nos crescit copiose: & semina quoque profert, *Illyrica* similis, ut audio: communi urbana undiquaque minor. Eadem in hortulo meo iam aliquot annos durat. Ab hac differre puto duas *sylvestres* à Matthiolo exhibitas, in montibus & collibus saxosis nascentes.

Iris Arabica (si recte legi, & non potius *Illyrica* legendum est, ut conicio:) & altera cœlestis, (nimirum communis,) R.

Iris Matthiolo alia est *fatiua* eaque uel cœruleis, uel niueis floribus: Alia *sylvestris*, foliis reliquisque partibus, *fatiua* similis, paulò minoribus tamen. Ex hac *fatiua* originem duxisse uidetur cultu uegetior grandiorque effecta. Sic ille. Sed cum & *fatiua* & *sylvestris* in hortis reperiantur, neque hæc opinor in illam cultu degeneret, specie eas differre existimandum est. Est & altera *sylvestris*, inquit, foliis *Gladioli*, longioribus, radice tenui, lignosa, geniculata, subrufa, inodoraque: caule breui, flore cæteris longè minori, odore *Armeniaci mali*, &c. Sunt qui hanc legitimam *Illyricam* putent, *Illyricam* ab *Italica* differre existimantes. ego uerò *Illyricam* non uel genere uel specie à nostrate differre dico. sed quòd cœli solæque illius conuenientia præstantioribus polleat facultatibus. At cum fateatur *Illyricam* esse *sylvestrem*, *Italica* autem *sylvestris* species duas ipse proponat, existimandum est *Illyricam* uel alterutram ex illis esse, uel tertium genus *sylvestre* ab ea constitui, itaque indistincte loquitur qui simpliciter ab *Italica* nihil eam differre dixerit. Errant qui *Iridem* domesticam nullam esse, aut saltem à ueteribus non memoratam putant, quoniam *Theophrastus* dixerit *Iridi* nullum cultum accommodari. At *Theophrastus* de *Illyrica* tantum locutus est. neque de cultu hortensi dixit: sed Græce ἰργασία δὲ ποδι αὐτῆς ἔσθιμια, πλὴν τῆ ποδι καθήκοντα ἀναξυράναε. quæ uerba si Græcè legisset aut intellexisset *Matthiolo*, commodius illorum opinionem retudisset. non aliud enim sentit *Theophrastus*, quàm *Iridis* illius radicem, ut suauiter odorata uæneat, non aliter præparari, quàm ut circumquaque purgata acrasa, siccetur. Hæc prolixius, sed ab hortorum cultu non aliena.

II.

Isatis *fatiua*, *Glastum*, Weid/O. G. facillimè nascitur: altero anno, si bene memini, caulem, flores & semina perficit. Alicubi agri hac herba conferuntur in usum tinctorum. *Sylvestre* genus eius apud *Vuallesios* nostros extat, & alibi.

Isopyron, C. id nimirum quod *Dodonæus* exhibet, quod *Germani superiores* *Biber Elee* uocant, inferiores *Bocyboonen*, id est, *Fabam hircinam*. Ternis enim foliis, fabaceis ferè, locis palustribus reperitur: radice longa, geniculata, &c. Hoc ille *Isopyron* putauit, quoniam alio nomine *Phasiolus* à *Dioscoride* dicitur. *Phasiolum* autem interpretatur *Fabam* communem, cui planta hæc similia habet folia. At *Isopyron* *Dioscoridis* *Aniso* simili folio constat, cuius extremitas in capreolum torquetur *Phasioli* instar, &c, hodie, quod sciam, ignotum.

Iu.

Iuam aliqui *Chamæpityn* uocant, de qua dictum est supra. *Iua* *arthritica* & *moschata*, F. *Moschatam* puto alii aliam cognominant. *Rhæti Insubriae* finitimi, sic uocant herbulam montanam, *Tanaceto* cognatam, &c. aromatico odore insignem: quam autumno superiore in hortulo plantaui: & nunc etiam in fine Iunii pulchrè mihi uiret: florem nondum ostendit, siue quòd nondum tempestiuum sit: siue quòd loco umbroso plantata est, & æstas huius anni 1560. humidior frigidiorque solito.

Iuiuba. Vide *Ziziphus*.

Iuniperus, R. Ea colles & montes nostri abundant, tum humili, quæ baccas maiores fert: tum arborecente, quæ minores. Minima est quæ in *Alpibus* nascitur: quæ aliquando plantata mihi, non apprehendit.

Ke.

Keiri uel Cheiri. Vide Leucoia.

La.

Laburnum Plinii, K. Ae. C. Quære Anagyris.

Lachryma Christi uel Iobi, O. K. Hanc aliqui Lithospermi speciem faciunt: probè quidem si seminis substantiam respicias: modò Dioscoridis Lithospermum genere toto differre intelligamus. hæc enim Arundineæ naturæ est, quæ in hortulo nostro aliquando sata, antè florem interiit. Monspeli in hortis frequentem uidi. Arundo Lithospermos forte nominari poterit, quanuis radix ei nō est ut Arundini geniculata, sed in multas statim ab uno principio fibras diuisa. Itali uulgò Lachrymam Iob uocant, nullo eius, usu nisi quòd mulierculæ feminibus istis filo traiectis suas præces numerant.

Lactoris. Vide in Erino.

Lactuca alba, nigra, crispa, G. Est autem crispa, ni fallor, eadem quæ sessilis & capitata: excaulis, Pythagoricis Eunuchion, mulieribus astrytis, (sic enim legendum,) Cilicia aliquibus & Latifolia, crispa, latiorq; Cappadocia, admodum probata. Capitatae quidem genus minus, in hortis nostris est: maius Basileæ, præsertim apud Cælium Secundum.

Lactucæ syluestres quædam, elegantes herbæ, in syluis alibiq; apud nos inveniuntur: una purpureo flore, aliæ luteo: in hortos transferri dignæ. flos omnium papæscit. Ex his quæ in syluis humidis crescit ad quatuor aut quinque cubitos, Sonchus arborescens Dioscoridis est forte. Species una ex illis, folio oblongo, subdulci & grato gustu, anguloso: floribus luteis, &c. in horto multis mihi annis durauit.

Ladanum. Vide Ledon.

Lanium. Vide in Vrticis.

Lantana, uulgò Italis dictus frutex, quòd Viminum instar lenti eius ramuli sint: pictus à Trago lib. 3. cap. 25. Eleiner Wälbaum: in plerisque sepibus nostris arbusculæ instar excrescit. Aliqui Viburnum hoc putant.

Lanaria, O. Saponariam uulgò dictam intelligens, ni fallor.

Lancea Christi, Vide Ophioglossum. Aliqui Sideritum primam Matthfoli in aquaticis nascentem sic uocant.

Lanceolam montanam, uocare libet herbam quandam in Albio nostro nascentem, locis argillofis, rarissimam: foliis Plantaginis minoris, oblongioribus: radice oblonga, simplici, foris nigra: & si uratur, odorata. Hæc in hortulo meo plantata, paulò post interiit. Alibi uidere non memini.

Lapathum hortense in Sabaudia tantum uidi, circa Laufannam, & alibi, ubi Lampe uocatur uulgò. Huic simile est Lapathum syluestre, quod & Oxylapathum uocant, à foliorum figura acutiore (quàm nonnullis, non quidem omnibus) Lapathis, nusquam non obuium. Hoc circa Friburgum Heluetiorum ut audio, foliis ferè rotundis inuenitur. Maximum est, quod aliqui apud nos in hortis ferunt, Rhabarbarum monachorum dictum: quod idem aut omninò proximum Hippolapatho (in palustribus locis, aut montanis nascenti) uidetur. Minima est coxalis, ab acido sapore dicta: una maior, pratensis, longioribus foliis: altera minor, quæ circa Glaronam nostram locis siccis & lapidosis ad pedes montium circa ripam Limagi nostri nascitur: eademq; aut cognata, rotundioribus foliis, quam Galli & Sabaudi in hortis ferunt, propter succum eius acidum, embammatis præcipuè utilem. Acetosam Gallicam aliqui uocant. Est & aliud Lapathi genus syluestre, quod circa lacus nostri ripas nascitur, in ipsa etiam aqua. deniq; Persicaria uulgò dicta, in humidis nascens, maculis nigris, Lapathum quoddam uidetur. Postremò Rhabarbaricum, Lapathis omninò affine est.

Lapathis etiam, (Oxylapatho præsertim,) adnumeranda est herba illa, quam Sanguinem draconis uocant, propter colorem in foliis & caule rubicundum, semine simili, foliis minoribus, gustu astrigenti, Ae. G.

Lapsana.

Lapsana. Vide Rapistrum.

Larix alpina arbor in altissimis Rhætorum & Vallesiorum montibus nascitur. Scaliger Græcæ ignotam esse prodidit. In colle urbis nostræ Tiliis consito Larices duæ spectantur; & Bernæ iuxta templum. Plantaueram & ego paruulas in prædio meo Larices: quæ non prouenerunt, diutius opinor in uia retentæ.

Laserpitium Gallicum. Vide Angelica & Astrantia.

Lathyrus in plerisque hortis apud nos, suis ipsa feminibus sparsis se profemiat.

Lauandula uulgò dicta, Stichadi ueterum cognata, sicuti & Nardus uulgaris: in Liguria (unde & in Africam uehitur) suæ spontis: & nisi fallor, circa Monspelim quoque in plerisque apud nos hortis colitur.

Lanceola seu Daphnoides, F. Sponte quidem circa lacum Lemannum nascitur, foliis ferè Lauri, angustioribus, solidis, gustu feruidis, &c. Vide Piper mont.

Lauri aliquot, K. A. E. G. iam quatuor fortè annorum quædam & cubitales è bacis prognatæ. Ante hyemem in uasa transfero, sub tecto reponendas. Vere rursus in hortum, scrobibus in area excitatis. Iacobus Funcius, prætor urbis nostræ, annis iam quindecim ferè, Lauros iam quatuor cubitos altas habet: quæ tamen hæcenus nondum ei floruerunt, (alteri cuidam ciui nostro, proxima estate floruit sua, nescio quot iam annorum Laurus.) Curam eandem adhibet, quam supra Citris ab eo adhiberi diximus.

Laurus syluestris. Vide Tinus.

Laurum Græcam Plinii interpretantur aliqui arborem uulgò ab Italis dictam Sycomorum: de qua diximus in Azadaracht. Seritur Laurus etiam ramo, teste Plinio, de quo ueteres dubitauerant. Laurus uulgaris, quæ Bacalia tempore Plinii dicebatur, à baccarum fertilitate. Idem meminit Spadoniæ, mira opacitatis & umbræ patientia insignis. ea forte facilius in Germania, quàm alia Lauri genera duraret.

Laurus Alexandrina, C. Interpretatur autem Hippoglossum, de qua superius dictum est.

Le.

Lens maior, G.

Ledon, alterum Cisti genus (frutex è quo Ladahum fit) mas et foemina, A.

Leniscus, Rurpodius.

Leontopetalum, quod Matthiolus pictum exhibuit, radicem recentem uir quidam eruditus, superiori æstate ad me misit: pugni crassitudine: quæ nescio quomodo mihi euauit. Semina eius in Italia non reperiri audio.

Lepidium Aeginetæ, Lauri folio, maiore, G. In plerisque ciuium nostrorum hortis commune, à Sinapis sapore Senff Kraut dictum. Sponte nascitur Romæ intra & extra urbem, Crapinella uulgò dicta.

Leucacantha, id est, Alba spina, C. Intelligens puto Carlinam uulgò dictam, (de qua supra,) ex Dodonæi sententia.

Leucoium proprie Violam albam significat, (ut Melanium nigrum, Theophrasto,) sed eodem nomine cuiuscunque coloris eiusdem generis flores appellantur. Sunt enim Dioscoridi Leucii flores cœrulei, albi, purpurei, aut lutei. Mihi cæteri inter se omninò cognati uidentur, ut in solo colore differētia sit. (Strasburger nägele, nostris.) Lutei uerò nobis cogniti, qui Keiri Arabice uocantur, sui sunt generis: odore, sapore, specie tota, & duratione differentes: propter similitudinem tamen ad eiusdem nominis communionem asciti sunt. Gåle nägele. Leucoia proprie dicta, alba dico, purpurea & cœrulea (uel potius uiolacea, cœruleo purpureo que colore mixtis,) In hortis tantum apud nos uisuntur, & hyemem non ferunt, nisi sub tecto loco tepido reponantur. Reperitur huius generis syluestre in litore maris circa Monspelim. Lutea uerò hyemem facile ferunt: & syluestria in muris ac mœniis oppidorum, multis in locis, Galliæ præsertim habentur. Hæc

ante alia florent, initio ueris si loco aprico sint. Eorundem generis syluestre minus, Argentinae circa uias & sepes in suburbis Iulii, principio florens reperi. Viola alba, et species maior, flores multos singulis caulibus sustinens, C. Leucoii (inquit Dodonæus) duo genera sunt, unum quod à satione anno altero, & deinde aliquot sequentibus, primo uere floret: alterum priori simile, minus tantum & tenerius: quod uere satum, mense Augusto ut plurimum flores profert. Vtriusque flores aut sunt rubei, aut ex purpureo in puniceum inclinantes, aut albi, aut cineri candidiori colore proximi.

Leucoia hortensia, quæ prædiximus, in plerisque omnibus mediocriter instructis hortis reperiuntur apud nos, & alibi.

Leucoium marinum purpureum, Vu.

Leucoium bulbosum Theophrasti, Ae. G. **Wys Hornungs blumen**. In syluis quibusdam apud nos circa Glattum fluium nascitur.

Li.

Libanotis prima ex Asia, Ae.

Libanotis prima Dioscoridis, quam Ferulaceam cognominarim: ab eruditis quibusdam in Italia creditur, quæ à nonnullis uulgò Ferula existimatur ut audio: suæ spontis in montibus Italiae quibusdam. Vide in Ferula.

Libanotis (ferulacea) nigra Dodonæi, **Schwarz Hirtzwurz**: & alba eiusdem, **Weyß Hirtzwurz**: Fuchsius hanc Sefeli Aethiopicum facit, (ut & Matthiolus:) illam Peloponnesiacum. In hortos non facile transferuntur radicibus: è seminibus puto felicius exorturæ. In collibus terrenis apud nos reperiuntur: alba quidem apricis, illa potius umbrosis in Albio monte.

Libanotis coronaria, Vide Rosmarinus,

Libanotis Theophrasti, C.

Ligusticum, uel Leuisticum, uulgò dictum, **Lybstickel**, R. G. de ueteri eius nomine nondum constat. Matthiolus Hippofelinon esse putat. In Africa audio plantam Silphii huic persimilem esse.

Ligusticum, seu Lybisticum uerum siue ueterum, C. Ae. Sic autem uocat Ae. Siler montanum uulgò dictum plerisque pharmacopolis: quod quidem si Sil, uel Sefeli aliquod non est, Petroselinum forte fuerit: utpote acrimonia, & amaritudine insigne, &c. Matthioli Ligusticum uidetur herba quædam ferulacea, aut fœniculacea, quæ in pratis riguis apud nos crescit, radice nigra: (quam Cordus fortè Pastinacæ nigrae syluestris nomine descripsit:) quod si non est eadem, species certe proxima fuerit, sola forsan magnitudine differens. Idem quod Matthiolus, pinxit etiam Dodonæus.

Ligustrum, **Kerngerren**, circa urbem nostram copiose nascitur: frutex aptus se pimentis, propter lenta & flexibilia uimina.

Lilium album in plerisque hortis cernitur: syluestre ubi nascatur, nescio. Plinius se minum eius meminuit: quæ in nostro nulla sunt.

Lilia rubra diuersa sunt: omnia, ni fallor, syluestria: præter illa quæ artificio hunc colorem contrahunt, ut meminit Plinius lib. 21, cap. 5.

Lilium purpureum à Fuchsio & Trago dictum, Italis Martagon, in syluis et montibus nostris abundat: uulgò **Goldwurz** à flauo radicis colore uocant. Species eius duas notauit, sexu (ut uidetur) distinctas: fœminæ folia uiridiora: mari, qui rarius occurrit, nigriora. Hemerocallidem purpuream hanc dixerim. Translatum in hortos diu durat.

Lilium rubens uel croceum montanum: nascitur in saxis montium nostrorum, terra contectis: caule oblongis augustisque foliis comato, bulbis radicibusque fibratis. Flore Lili candidi, sed paulò minore. Rarius superiore. Pingitur à Matthiolo pro Hemerocallide altera. In hortis hoc etiam diu uiuit. Bulborum particulae separatae etiam germinant: sed aliquot annis florem uel non producant,

producunt, uel exiguum quoddam floris rudimentum candidum: donec augeatur & multiplicetur bulbus. **Rotberggilgen.** Hoc an Cynorrhodum Plinii sit, quaerendum: aut aliud ex illis quae hic memoramus Liliis rubris. De hoc puto sensit, K. cum in catalogo suo mihi nominauit Lilia rubra, humili cauliculo, siue semine.

Lilium rubens uel Croceum alterum, Hemerocallis Matthiolo, quod Italicum cognomino. **Rot wild Welsch gilgen.** Hoc in Italia ubique prouenire scribit Matthiolus, inter segetes, in montibus, & uallibus, aureo colore. Describitur & à Marcello Vergilio. Florum eius extrema non reflectuntur, ut in Liliis plerisque aliis. Haec Lilia esse conicio, quorum in catalogo horti, K. mentio fit, his uerbis: Lilia pulcherrima floribus rubris qui tanquam in corymbo confercti complicantur, duodecim ferè, uel octodecim, uel plures. His circa singula folia, singula semina collocata proueniunt: quibus in terram sparsis, intra annum recetes bulbi germinant. Item in catalogo horti Ae. Lilium rubens seminiferum, denique, R. Lilia crocea, quae semina in caule habent.

Lilii rubentis genus, uidetur etiam Tulipa Turcarum, cuius picturam cum ad uirum quendam doctissimum misissem, is Cynorrhodum Plinii (uel ut ipse legere mauult, Cynorrhodum) esse putauit. Sed ita dictum à Plinio Lilium in Italia quoque nascitur: Tulipa uerò ista (nam & alia quaedam hoc nomine uocatur herba, luteo flore, &c.) Italiae (ni fallor) prorsus peregrina est, nisi in horto fortè aliquo conspiciatur. Mihi Augustae in horto magnifici uiri Ioannis Heinrichi Heruuaru florentem uidere, contigit unicam plantam, Byzantio (ut aiebant) allatam: Eam exhibui & descripsi in hoc uolumine in fine Quatuor librorum Cordi de Stirpium descriptionibus. Cynorrhodi quidem Lilii Hyacintho similis, Hesy chius etiam meminit.

Lilium rubens arundinaceum Turcarum hortis frequens esse, meminit Bello nius: foliis Cannae seu arundinis Elogiae, radice graminis illius quod Dentem canis appellant Galli, sed multò crassiore. Hoc si quis à radicis forma Cynorrhodum uocare uoluerit: aut à foliis Cannorhodum, non absurdè fecerit.

Lilia montana caerulea, quae & candida reperiuntur, Chr. Piperinus: de Iridi sine an Liliis propriè dicti specie aliqua sentiens, nescio.

Lilium conuallium uulgò dictum, **Wientryß.** Viuacissimum in hortis: propagat & multiplicat seipsum radiculis geniculatis reptantibus. Semine puto non cresceret: quod ei corneum & amarissimum est in acinis rubentibus. In collibus, uallibus, & syluis proximis abundat nobis hic flos, locis umbrosis, quod mireris, omnium odoratissimus: & pulchro nomine dignissimus, quod à ueteribus impositum dum quaerimus, interim, si libet Callionymum appellemus, iustiori ratione quam Anonymum olim quidam ignoto sibi nomine plantam uocitarunt: uel Chamæcytinum. Est enim Cytinus flos fatiuae Punicæ, ut Balauustum syluestris. habet autem haec herba florem Matthiolo teste, Balauustii uel Arbuti effigie.

Limonium, hoc est, Bistorta, diu in hortis durat, G. In pratis quibusdam humidis, à quibus & nomen tulit, copiosè nascitur, montanis praesertim. Eius species duae uidentur esse, magnitudine differentes.

Limonium Monspeliensium Didymus Obrecht Argentinae: foliis ferè Polemonii, flosculis luteis, conferctis, exilibus, oblongis, &c. Mihi quidem cum Limonio nihil commune habere uidetur: & suspicor propter uocum uicinitatem Limonium aliquem pro Polemonio protulisse, &c. Pingitur à Dodonæo tanquam altera Polemonii species. Crescit (inquit Dodonæus) ut & primum Polemonium, locis asperis, lapidosis, montanis. Apud nos (in Germania inferiore) plantatur in hortis.

Linaria uulgò dicta, (Osyris quibusdam: mihi non uidetur:) & in hortis aliquandiu durat, & sponte passim nascitur locis siccis & apricis: floribus luteis. Est et species quaedam eius alpina, minor, flosculis caeruleis perelegans, G.

Lithospermum commune, uulgò ineptè Milium solis, Mauritanii Milium Soler appellant: quoniam in montibus Soler frequens nascatur, G. O. Prouenit apud nos

sponte passim, prope Silum torrentem iuxta oppidum nostrum, solo ferè arenoso. Hortense cultum non amat. Lachrymam lobi sunt qui Lithospermum maius appellant. Vide in Lachryma.

Lithospermum fruticosum, & alterum uirgatum, Ae. uirgati nomine forsitan commune intelligens, fruticosi uerò Lachrymam lobi.

Lithospermum minus, Vu. Id nimirum quod à Matthiolo pingitur, & in aruis sponte exilit: quod nunc etiam in meo hortulo in fine Iunii ferè defloruit: caule uno, uirgato aut ramoso ualde, sesquicubitali.

Lo.

Locusta à quibusdam dicta, *Nislerkraut*, G. estur in acetariis per hyemem: reperitur enim in aruis hyeme tota uirens lætissimè, foliis fere Oleæ, ceu Oliuella quædam: Oliui etiam sapore quodammodo, insipida alioqui. Quòd si cū Dracone hortensi misceretur, ipsa olei, ut ille aceti salisq; saporem afferret.

Lonchitis altera, K. Ae. Ea montanis assueta locis, non facile in hortis nostris apprehendit, nec durat. In Germania tamen inferiore, crescit etiam humilibus locis, in syluis & marginibus fossarū. *Spicant* aliqui Germani uocant, fortè quòd radices Indicam Spicam aliquo modo referant. Huius duo genera in horto alit, R.

Lotus satiuæ, G. Ea seritur uulgò apud nostros lactarios præsertim, qui recoctam (ut uocant) herbis condiunt, ex quibus hæc præcipua est: unde & nomen ei imposuere, *Zigerkraut* / *Stundkraut* / *Sibengezeyt*. Hanc olim Lotum syluestrem esse putabam: quòd ad facultates quidem nihil interest: in forma tantum aliquid discriminis est. Oxyn Plinii nunquam ad Lotos pertinere existimaui, ut nuper quidam, memoria nimirum lapsus putauit, &c. Lotum enim utranq; Fœnogræci uires habere semper agnoui, Oxyn uerò contrariis esse præditam.

Lotus syluestris, G. Ea in Italia serri solet, sed etiam sponte (ni fallor) nata ibidem reperitur. Trifolium odoratum uocant. Viribus (ut dixi) à superiore non differt, quas cum Fœnogræco utraq; communes habet: ut neq; odore & sapore: sed flores habet luteos, & in siliculis semina: illa in glumis breuibus.

Lotum pentaphyllum dixerim herbam, qua imperiti quidam pro Melisoto hætenus abusi sunt, in odora prorsus. Nascitur ubiq; in pratis & collibus siccis: floribus luteis, subnascens siliculis. *Gåle Tubenkröpfle*. Folia ei quina, quorum tria prominent, bina, cauli uel ramulis hærent. Species eius duæ sunt: una minor, læuis, supina: altera, maior, modice hirsuta, & erecta magis, astringenti gustu, &c. Matthiolus Lotum urbanam nominauit: non probo.

Lotus palustris, Vu. sentit autem forte de illa, quam ternis foliis in palustribus locis nasci diximus, supra in Isopyro.

Lotus arbor, G. iam plus quam bicubitalis. Alebat illam in horto Forerus noster Vitodurensis medicus pereruditus, quatuor cubitorum iam proceritate: sed superioris hyemis iniuria ei interiit. Eiusdem plantæ aliquot uiuunt in horto, Vu. & K. Hanc arborem Itali uulgò nominant Fago, non tanquam Fagum Latinorum, sed à Lotophagis forte per apocopen. Folia ei fere Vrucæ.

Lu.

Luciola. Vide Ophioglossum & Cyperellam.

Lunaria, R. Sentiens puto de illa, quam Græcam cognominant:

Lunaria Græca, G. C. Rotunda et longa, O. rotundam intelligo, cuius siliquæ sint rotundæ: longã uerò siliquis longis. Nascitur in montibus quibusdam, cū alibi, tum Helueticorū, circa Glaronam & Curiam. Species duæ sunt: una floribus inodoris: altera odoratis: & hæc quidem, ni fallor, editioribus tantum locis: nullo alio discrimine. Facile è semine prodit, duratque in hortis nostris: & folia (Violæ nigræ fere similia, maiora) per hyemem retinet. Anno secundo caulem fundit, (& circumquaq; fruticans, lætiore solo ad tres cubitos assurgit,) cum floribus & siliquis latis compressis, læuibus, argentei nitoris cū maturuerint. In ea læuitate Lunæ faciem noctu repræsentari aiunt, sicut in lapide etiam Lunari seu Aphroseleno, quem

&

& specularem uocant: inde nomen utriusque. Sed lapidi uetus, herbae nouum. Quo enim ueteres nomine plantam hanc dixerint, nondum constat. Dodonæus Violam latifoliam nuncupat. Herbarii quidam (inquit) uocant Bolbonac, Brabantii **Pens nindbloemen**, uel **Paeschbloemen**. Alii scribunt Bulbonach, nescio qua dialecto aut significatione. Hessi **Glitteren** uocant. Græca unde cognominata sit nescio, nisi aut nomē aut res è Græcia in Italiam fortè primùm illata sit. Semen latum, compressum, rufum, & cum aliqua amaritudine acerrimum est: unde ego Thlaspi generibus hanc plantam adnumerarim, & Thlaspi montanum appellauerim: ad indicandum simul formam, siliquæ præsertim ac seminis: facultates, & natales poterit & Lunare cognominari. Accedit sententiæ nostræ Dodonæus, & Thlaspi præsertim Crateuæ, hoc esse putat.

Lunariæ Græcæ similes producens siliquas herba, laticæ scilicet & compressas, sed minores: nec calæuitate, sed asperas & squarofas: nec eodem colore. Flosculis luteolis, foliis simplicibus, oblongis, asperis, albicantibus, G. K. Semen ex Italia habui: benè prouenit: æstiuua herba, si maturius & aprico loco seratur: tardius uel umbroso loco fata, per hyemem durat, & altero anno fructificat. Alysson cognatam suspicor. Semen ex Italia allatum est: ubi in montibus sponte nasci arbitror. Dodonæus Alysson Dioscoridis hanc facit: & ab aliquibus Lunariam maiorem uocari tradit.

Lunaria Arthritica, **Glüblümle**. Vide in Arthritica.

Lunaria minor, Ae. ea nimirum quæ à Fuchsio eodem nomine depingitur, quæ sponte nascitur in saxis montium. In hortis quidem diu durare posse uix puto.

Lunaria burissa, Ae. sic autē herbarii quidā Scorpioides Matth. nominant, si benè memini. Herbula est flosculis luteolis: siliquis gracilibus, longis, articulatis, inflexis.

Lupini communes, G. R.

Lupini Hispanici flore luteo & cœruleo, K. R.

Lupinus syluestris, O. G. Species eius duæ, floribus cœruleis, C.

Lupus salictarius, uulgò Lupulus. **Hopsen**. In sepibus nostris passim abundat. Vitis instar colitur à Germanis Septentrionalibus pro condienda eorum ceruisia.

Lutea uel Luteum Vitruuii ab eruditis quibusdā existimatur esse herba, quam Tragus lib. .cap. 118. non recte Antirrhini nomine pingit ac describit. **Diant oder Sterckkraut**: foliis simplicibus, angustis, rugosis, oblongis, multis circa radicem: caule duorum aut trium cubitorum, flosculis referto, pallidis, longo deinceps ordine ut Verbascum, &c. Nascitur areis incultis, limitibus agrorum, & secus itinera. Huius planta una ante triennium in hortulo mihi è semine nata, sparsis ab ea cum maturuisset seminibus, hortum repleuit. Caulem & semina edit secundo anno. Aliqui hanc temerè Struthium appellant. Aliqui Resedam Plinii: sed aliam Resedam doctissimus Aldronandus Bononiensis nobis ostendit, quæ Arimini etiamnum nomen seruat: quam Lucas Ghinus Sesamoides maius uocabat: cui cognatum uideatur quod Monspeliū Phyteuma nominant, etsi foliis multum diuersis.

Ly.

Lychnidis nomine antiquo herbas alii alias ostendunt: plerique illam, quam nos Florem Iouis appellauimus: (Vide supra) Lychnidem satiuam uel coronariam faciunt. Dodonæus Ocimoides nostrum, Lychnidem syluestrem uocat, alii herbam quandam in aruis & circa agros Tritico consitos nascentem, quam nonnulli Perfoliatam rubeam uocitant: alii Lychnidem monachorū, **Karthüser blümle**. Aestiuua est herba. Dodonæus Vaccariam nominat, & Ocimoides esse suspicatur. Lychnides quædam: & species una agrestis, K. Lychnidis species floribus elegantissimis, C.

Lyfimachium luteum, quod luteos flores fert, G. in hortis diu durat, & radiculis suis se propagat. Nascitur iuxta riuos & humidis locis sponte: sicut etiam purpureum cognominatum cui flores rubent: non colore solum, sed specie tota diuersum.

Id minus diu in hortis uiuit. Dodonæus Lysimachiis adnumerare uoluit tertium etiam genus, foliis oblongis, ferratis, flosculis cœruleis, &c. quam ego Anagallidis aquaticæ uulgò dictæ speciem esse potius dixerim. Nascitur apud nos in fossis quibusdam, aquam ab expatiente lacu recipientibus.

Ma.

Maizum. Vide Sorgum.

Maiorana. Vide Sampsuchum.

Malacocissum Democritus Aquilex mollibus Hedere foliis depingit caule tene ro, sese cuiuscunq; quod fuerit nactus inuolente. Subesse aquam ubi reperitur, affirmat. Videtur autem lasiones siue Asines, seu Conuoluuli species maior. aut Vitis nigra quã Ruellius Cyclaminũ alteram existimat, aut non longè dissimilem. Vtraq; & sponte apud nos crescit: & in hortis à rei herbariæ studiosis colitur.

Malua agrestis maior, locis cultis ferè apud nos sponte prouenit: minor incultis, circa uias passim. Sunt & Alcæa & Ibiscus Maluæ agrestis genera.

Maluæ quatuor genera, R.

Malua Romana quibusdam dicta, Hastula regia Apuleii, (nam alioquin Hastula regia Asphodelus est,) *Enrosen*. Differentia ei à floris colore candido, & rubro: & quòd flos uel simplex uel multiplex est. In nostro orbe satiuatantum habetur, G.

Malua crispa, quam aliqui (non superiorem) Romanam cognominant, foliorum margine crispo & fimbriato eleganter, O. G. K. Hæc etiam in hortis tantum colitur: ad octo pedes excrefcit, flores uerò in Maluarum genere minimos profert, albicantes, modicè roseos: in fine æstatis & autumno floret.

Malua arborefcens Dendromalache, O. G. Hanc primùm Argentinæ in horto Herlini uidere mihi contigit, sex aut septem cubitos altam, ramis brachiatam, trunculo lignoso. Perit hyeme primis frigoribus si sub dio relinquatur, radicitus. Florere hæcenus aut fructificare non uidi.

Malua (uel potius Althæa) Theophrasti. Vide Albutilon.

Malua Veneta. Vide Alcæa peregrina.

Malum insanum, C. G. Massarius Melongena uel Melentzana uulgò Græcè: quo nomine etiam Strychnũ appellant. Aliud est Manzinanion Aëtio, nempe radix Aegyptiæ fabæ. Fructus unius speciei puniceus est, alterius albus. Solanum pomiferum dixerim. Agreste enim Græci Agriomelentzana uocant, Zacharia Calliergo teste. Insaniam quidem fructus hic minime facit: sed aliorũ quorundam Strychnorum, quibus hæc herba aliquo modo similis est. uidentur autem Græci recentiores multa uocabula à Latinis mutuati. Fructum apud nos non perficit, nisi maturè admodum feratur. Melensana (inquit, Ruellius qui fruticem hunc describit. li. 2. ca. 24.) Galli Amorũ poma nominant, fortè quia propter elegantiam et pulchritudine dignum sit amari. Fructus est pomi magnitudine, in orbem circinatus, in quibus cartilago granis intercepta cucumeraceis cõtinetur: quæ edendo sit. Estur uulgò ex oleo, sale, pipere, fungorum modo coctum, &c. Eodem gaudet cultu quo Cucumeres & Melones. Est & aliud Pomum amoris ab aliis dictum. Vide infra in P.

Malorum genera quamplurima optimaq; in hortis & prædiis nostræ regionis proueniunt: præcocia, media, serotina. Horum aliqua durant tribus, quatuor, aut pluribus mensibus, quædam usq; in sequentem annum, donec alia maturescant, commodè reposita. Malorum genera quædam (non quælibet tamen) ramis & brachiis suis in latitudinem diduci ab elegantie studiosis solent: ut brachia undiquaq; in superficiem ferè planam extensa, tecti cuiusdam speciem, pedamentis in orbem digestis sustentata, præ se ferant. Eiusmodi non pauca apud nos priuatis publicisq; locis uisuntur.

Mala Apiola dicta Italica, dulcia illa quidem, tam iucundè fragrant, ut uniuersas Indias sua superent suauitate, Scaliger.

Mali humiles duorum generum: una, cuius fructus poma Adami uocant. Vtraq; frutex potius quàm arbor.

Malus

Malus nana, (*Zwerg Äpfel*;) Matthias Curtius Lindaviae. Poma fert Paradiseis vulgò dictis non dissimilia, albicantia; quæ sub finem Iulii maturefcunt. Arbustum non supra quatuor cubitos affurgit, fruticans à radice.

Malus quædam ex Italia; cuius poma magna & rugosa in præcio sunt, Pampin appellant. Idem Curtius.

Mala Cydonia siue Cotonea, nullis ferè instructioribus hortis defunt. Cotonea magna, Vu. Pira Cotonea (Struthia Galeni, ut uidetur) pulcherrima & maxima, Vu. Cotonea Piris similia, Matthias Curtius etiam Lindaviae alit. Persica arbore in malum Cydoniam inserta, Cydonium malum enasci uidemus, Nic. Monardus Hispalensis medicus.

Mala citrea. Vide supra in Citro.

Malum Armeniacum, uel præcoquium (duracinum) commune, G. Amarellen/Barilleli.

Mala Armeniaca ex Vngaria, magna & optima, Vu.

Mala Armeniaca candicantia, gustu suauissima, nucleo oblongo, dulci, ut Amygdala uideantur, Vu.

Mala Armeniaca alia, longè maxima, quæ ille existimat esse uera ueterum Armeniaca, Vu.

Malum aureum. Lege Pomum aureum.

Malus Persica. Vide in P.

Malus Punica, C. G. In hortulo quidem meo uix cubitalis nunc est, sed admodum fruticosa, nam antè biennium contra hyemem non munita, superficiem amiserat: sed denuò germinauit à radice. Bicubitalem uidi Argentinæ in horto Massarii; Mali Punicæ ad triginta, Vu.

Mandragoras, R. A. K. Ae. F. G. Vu. Cum fructu quidem adhuc in Germania non uidi. Latet aliquando, ut dixi in Achanto. In Italia alicubi sponte nasci puto. In horto amici quarto postquam satus est anno nuper floruit: fructus autem nullus subsequitur.

Mandragoræ generibus aliqui adnumerant Solani genus, quod Itali Bella donna uocant. Vide inter Solana.

Manna Polonis dicta, alia satiua est, alia syluestris, eaq; melior. Vide in Gramine supra.

Maron, O. Vide Clinopodium Dodonæi. Mari ueri rarissime herbae semen peregrinum in Italiam fertur, nec nisi maxima cura prouenit.

Marrubium album, G. In plerisque hortis alitur. Agreste nasci cum alibi, tum circa Argentinam uidi. Nigrum, quod Balloten uocant, nusquam non agreste abundat.

Me.

Medica uera, genus Trifolii procerum, plurimis ab una radice caulibus, siliquis intortis cochlearum instar, floribus subcæruleis, Ae G. R. Aliquot iam annis in hortulo nostro uiuit: flores & semina fert quotannis: alta hoc tempore cubitos quatuor: colligatis ad perticam caulibus, ne supina iaceat. Circa Lutetiam sponte nasci audio. Circa urbem nostram in marginibus agrorum reperitur Trifolii genus, Medicæ per omnia simile, sed floribus luteis, & siliquis non ita intortis.

Medica minor, K. G. Trifolium tortuosum puto à quibusdam dictum intelligens.

Medicæ species plures, C. Sex numero, Vu. Inter cæteras unam Itali Ferri equini nomine appellant. Vide supra in Ferro.

Medion, Ae. Bononiæ olim Lucas Ghinus in horto mihi demonstrabat. Raspi syluestris genus maximum, quod Medium appellabat. Dodonæus Violæ Marianæ nomine pinxit. Reperitur in syluis & montibus Italiae, foliis oblongis, floribus purpureis: et altera species albis. Ego olim an Lonchitis esset hæc herba, dubitabam.

Melanthium. Vide in Nigella.

Melilotus uera nascitur apud nos in aruis, alibi que, locis arenosis præcipue,

flore luteo: & altera species, albo. Vulgus Trifolium aureum appellat. Melilotus Italica quibusdam dicta, uel Trifolium odoratum, quod in hortis feritur, Loti non Meliloti species est, ut supra indicauimus. Loto pentaphyllo à nobis dicto imperiti aliqui pro Meliloto abutuntur.

Melissophyllon ueterum, uulgò Melissam esse dictam non dubito. Nam & Citrago appellatur ab odore quo Citrum refert: mihi quidem iucundo, etsi quibusdam ingratus, & ueluti cimicum odor is uideatur. Ea nullis ferè hortis deest, & multis annis perdurat. Huius etiam syluestre genus inueniri scribit Matthiolus.

Melissa uera, Rurpodius. De alia fortè quàm uulgari sentiens, Fuchsi nimirum. Melissa, uel Cedronella, id est, Citrago Turcica à quibusdam cognominata, nusper in hortis alicepit, Byzantio, (ut audio) allato semine, O. Ae. Vu. G. Odore multò grauiore & magis ad cimices accedente est, quàm uulgaris: angustioribus & oblongioribus foliis, herba æstiuæ, floribus purpureis.

Melissophyllon quod pro uero exhibuit Fuchsius, G. copiose in syluis nostris nascitur: & in hortos translatum aliquot annis manet. Lamium syluaticum dixeris, quanquam à cæteris Lamiis non nihil differt: à Melissa quidem uulgò dicta, toto genere distat. Tertium Melissæ genus copiose in Bauaria iuxta Ingolstadtium prouenit, odore suo planè Citrum referens, præsertim quum aridum est. Hoc Selapliæ Ingolstadianæ pro Melissa utuntur, Fuchsius lib. 1. De compositione medicamentorum: de hac ipsa (opinor) sentiens, quam pictam dedit.

Melopepones uel Melones, R. Pulcherrimi & uarii generis, K. Melo spinosus, O Fructus maximi sunt Anguria, quam Melopeponem ob id Galenus uocat, quòd non distincta sit canalibus ut Pepon, sed rotunda ut malum. Odorem quidem & saporem Melonis refert, manditurque cum interiore parte, quod in Peponibus non fit. Sapor eis insipidus, substantia frigidissima, &c. Cardanus.

Memitha, C. Papaueris cornuti speciem puto intelligens, floris colore differentem. Talem enim herbam pro Glaucio (quod Arabum Memithe est) in Italia ostendunt.

Mentha hortensis trium generum, G. Prima communis & maior omnibus ferè hortis. Altera nobilior, rotundioribus, & rugosis seu crispis foliis. Tertia minima, rubicunda, suauis admodum odore, ad Sisymbrium & Ocimum accedens: hyeme etiam uiret: & surculo inflexo propagatur. Hanc Tragus | Sisymbrium hortense uocat: Matthiolus uerò alteram, nempe crispam. Mentha feritur surculo, non semine, ut Theophrastus scribit. Solet quidem radiculis reptantibus se propagare. Mentha syluestris, quam Mentastrum uocant, ubiq; in aquaticis prouenit.

Mentha Græca uel Romana, uel Saracenica à nonnullis dicta, toto genere à Menthis propriè dictis differt. Vide supra in Costo hortensi.

Mercurialis mas & foemina, locis ferè cultis omnibus circa Vites & in areis hortorum copiose nascuntur plerisque regionibus. Tiguri deerat: sed è Bada oppido proximo planta una atq; altera in hortulum meum ante annos aliquot translata, ab eo tempore abundat: & similiter in hortis amicorum. Agrestis quidem in rudibus circa urbem nostram maioribus foliis, mas duntaxat, (ni fallor) ubiq; occurrit. In syluis etiam nostris abundat species alia, quam pro Cynocrambe quidam accipiunt: quæ in hortis etiam annis aliquot durare solet, & radiculis suis transversis se se propagare. Itali Castagnariam, uel Castrangulam uocant, quòd folia quodammodo castanæ habeat. Superiores æstiuæ sunt, G. Hæc in cibo oleris modo sumptam gratior quàm communis uidetur, & alium bene soluit.

Mespili arbores satis uulgares hîc & alibi in Germania sunt. Aronia uerò Mespilus siue Tricoccus, cui folia Oxyacanthæ sunt: in Germaniã nondum peruenit, quod sciam.

Meum uel Meon, O. G. Ae. Nostri **Bärwurz** dictam pro Meo non temere usurpant. Ea facile nascitur in hortis etiam de solis capitibus radicis resectæ, plantata, & multis durat annis. Fuchsius hanc herbam Sefeli Creticum uel Tordylium appel-

appellat: pro Meo tamen usurpari posse concedit, Vide mox in Muttelina.

Milium uulgare in agris seritur. Indicum uerò uel Saracenicum à Fuchfio dictum, uulgò Sorgi, à nostris etiam in hortis, propter raritatem: & culmorum comæ-ue usum ad scopas, &c.

Millefoliū uulgò dictū, *Garbe*, passim in agris & collibus obuiū est, frequētius albo flore, rariū rubro. In hortis etiā satis diu durat: & radicibus suis se propagat.

Millefolium Strathiotēs, herbula teneris foliis, minutissimis, semine etiam minimo, odore suauissimo, Vu. Non aliud uidetur Millefoliū nobile ab Hie. Trago dictum, lib. 1. cap. 60. Quod cū alibi reperitur, rarum tamen: tum Basileæ prope urbem, qua Birsia fluuiolus ingreditur: & forsan idem quoq; quod peregrinum uel odoratum in horto suo uocat, D.

Millefoliū luteis floribus, D. Pingitur hoc à Dodon. qui rarū inuētū esse scribit.

Mo.

Morsus diaboli uulgo dictus à radice ueluti præmorfa, unde Succisæ nomen Fuchsius finxit, nota ubiq; in pratis humidis herba, G. in hortis parum durat.

Moly Plinii secundum Dodonæum, C. Phalangium nostrū, ut ex pictura & descriptione conicio. Pseudomoly Dodonæi, C. Graminis species, in litoribus maris proueniens.

Morus arbor fructu nigro, in Heluetia passim habetur, præsertim in hortis, G. In Italia & Sabaudia (ut circa Lemanium lacum) uicinis regionibus alba etiam Morus colitur. Quo modo ex trunci aut ramorum maiorum, serra dissectis partibus, Moris ferantur, ut multæ citòque proueniant, Rei rusticæ authores tradunt.

Mu.

Muris auricula. Vide Pulmonaria Plinii.

Muttelina uulgò in alpibus dicta, à nostris *Wuttri*, caros alpinus quidam uidetur: radicibus Mei ferè figura & sapore, sed infirmioribus. Autumno superiore aliquot eius radices in horto plantaui: quæ nunc etiam in fine Iunii pulchrè germinant: sed nondum florent. Eius pabulo in montibus uaccæ plurimū & optimum lac reddunt: sicut & Mei pabulo in Apulia: unde caseum caballinum dictum cōfici audio.

My.

Myrica, uulgò Tamariscus, G. Rurpodius. Hanc aliquoties frustra plantare conatus sum in hortulo meo siccano. Hoc anno demum in prædio ad riuulum mihi plantata benè prouenit, & floruit Iulio mense: translata è Sili torrentis iuxta urbem ripis: ubi copiose prouenit, cū alibi, tum paulò superius quàm misceatur Limago. Alterius generis esse puto quam circa Monspelium uidi, trunco satis crasso, etc. nam nostræ truncus pollicis magnitudinem parum excedit.

Myrrhis, O. G. C. Ae. Rurpodius. Aliqui Italicam cognominant, alii Cerifolium Hispanicum, *Spanisch Kûrbel*. Planta una ante triennium ex semine eius prælongo mihi prouenit, foliis dulcibus, necdum in caulem assurgit.

Myrtus, Rurpodius. Myrti plantæ decem, Vu.

Myxus alba quorundam, Sycomorus uulgò Italis, Quære in S.

Na.

Napellus. Vide in Aconito. Scaphusia in horto quodam & apud nos quoque flore albo inuenitur.

Napi natura inter Napum & Brassicam esse uidentur. In agris, non hortis seruntur. Rari apud nos: commendantur ex agro Vlmensi.

Narcissi uarii, Leuschnerus Misena. Tres species, C.

Narcissus Italicus, flore candido, odoratissimo, K. Hunc puto esse qui à nostris *Lilium D. uirginis* nominatur: qui flos in montibus supra Curiam syluestris, ut audio reperitur, G.

Narcissus alius, candido flore, pulchro, odorato, K. R. O.

Narcissus luteus, odoratus, qui initio Martii floret, K. R. C. O. Ae. alius luteus, K.

Narcissus purpureus & luteus, Vu.

Pp

Nardus Celtica uel Gallica, K. Nos etiam ex altis Valleflorum montibus à Caspare Collino nostro missos, aliquot eius cespites proximo autumno plantauimus: & rudimenta floris iam uidimus, ipsi sua lingua **Selliga**, quasi Saliuncam uocant. Et profecto non alia est Saliunca, quam Celtica Nardus: eademque Phu herbe, id est Valerianæ, prorsus cognata. Viret etiamnum in hortulo meo, sed malè, ut alpinum cœlum desiderare uideatur.

Nardus Indica, (nisi Gallica scribendum sit potius,) Ae. R.

Nardus uulgò dicta, in hortis nostris plerisque culta, in agro circa Monspelium sponte abundat. Cum Nardis quidem propriè dictis ab antiquis nihil commune habet, ut neque Lauandula, quæ in hoc genere ceu foemina est: à Fuchsio Pseudonardi appellantur, hæc foemina, illa mas cognomine. Mihi ad Stichadis naturam, specie, odore (caphurato ferè) saporeque accedere uidentur, propius quidem quam ullius alterius ex illis quas nouimus plantis. Surculo foelicus quam semine prouenit. Vide etiam in Spica.

Nasturtium maius, album: & minus nigrum, G. Syluestre persimile hortensi, puto me in altis quibusdam montibus olim reperisse. Genus illud syluestre quod **Welsamen** uocant, à Fuchsio & Trago depictum, sponte apud nos non reperitur. In Sabaudia circa muros & rudera frequens uidi, ut in regione ducis Vuirtenbergensis quoque. Dodonæus Thalictrum facit. Inferiores Germani quidam Sophiam nominant. Apud nos pratense quoddam syluestre est, **Gauchblumen**: & aliud riuale, circa saxa riuorum, **Steinrefich**: aliud denique palustre, floribus luteis: Sinapi forte adnumerandū. Hæc omnia ab hortensi genere aut potius specie differunt. Nasitur & in uineis quod **Kabrefich** appellant, foliosum, acre, Februario flores, &c. Nerium. Vide Rhododaphne.

Ni.

Nigella (aliàs Melanthium, Gith) Damascena, semine nigro: sicut & alia uulgaris, G. Vulgaris nostræ species altera semen subflauum habet, & odoratius. Syluestris etiam in aruis nascitur, ut circa Liechstalam Basiliensium oppidum uidi. Hanc aliqui (ut Cordus quoque) non rectè pro Cumino syluestri accipiunt. Damascenæ hoc peculiare, quod capitulorum eius calices inferius pulchrè coronantur foliis.

Nil Arabum. Vide Conuoluulus cœruleus.

Noli me tangere, G. Tragus hanc herbam Esulis seu Tithymalis adnumerat: non rectè: nam neque lacteum liquorem habet, nec uiribus nec specie cum illis conuenit. Siliquæ eius maturæ, tactu dissiliunt. Vide supra in Balsamine. In horto meo circa sepem abundat, æstiuæ herba, & è semine suo quotannis resurgens. Vidi sæpe in montibus, locis asperis, lapidosis & humidis. Flos colore & forma aconitum luteum refert. Veneno forte non caret. Gustata fauces rodit. **Judenhütlin** quidam Germanicè uocant. Non desunt qui Scorpioides existimarint.

Nu.

Numularia à Fuchsio dicta, G. Nascitur passim circa sepes et alibi, locis humidis: eius species alia est, quam syluaticam à natalibus aut marem dixerim, minorem, acutioribus foliis, & erectam ferè. Superiorem foeminam aut supinam nominemus. Aliqui Centimorbiam & Delphaticam uocant.

Nuces iuglandes in agro Tigurino abundant, hortis inutiles: primùm quia non solum uasta magnitudine sua nimium inumbrant cætera: sed homini etiam noxia umbra earum existimatur: deinde quia cum profundissime earum radices sint, quantafere superficies (ut uulgò creditur) exhauriunt & emaciant solum, succo pinguiore omni ad se attracto.

Nuces iuglandes, tum saporis præstantissimi, tum corticis adeo tenuis, ut leuissimo digitorum compressu frangantur.

Nux Auellana, Corylus. Vide in Auellanis.

Nux Methel Auicennæ, Stramonia Fuchsio. Aliis Pomum spinosum, Turcis Ta toulâ, Græcis hodie Paracoccalon, uel Barycoccalon, quasi nux grauans, torporè et

somnum

somnum inducens: quibusdam Corona regia, Melospinus Venetiis, Gallis Pomme de Perou, G. K. C. Vu. Nux quidem improprie dicitur, cum durum foris nihil habeat, pomum uerius quam nux. Flos ei tanquam Conuoluuli in sepibus, sed multo maior, odore graui quidem, sed aromatico fere, nec sine gratia, ut mihi uidetur. Foliorum uero odor grauis simul & foetidus, ut plerorumque frigidorum uenenorum. Mandragoris annumeranda uideri possit haec planta, aut sui generis esse, potius quam Solani cum poma ferat: sed nos quoque Solana Pomifera quaedam congnominabimus. Bellonius Solanum somniferum nominans (aliud certe Dioscoridis hoc nomine est) in planicie circa Hiericho sponte nasci scribit. Aloisio Anguillare audio hanc plantam uideri Hippomanes, a Scholiaste Theocriti dictum: & conuenire ei descriptionem, uocabulo uno transposito, ut spino sum scilicet de fructu, non de folio dicitur. Ego ut huic opinioni non contradixerim, ita non aliud Lycopersium Galeni existimo, &c. Forfan & idem Dioscoridis Pharicum fuerit. Monspeli Solanum Romanum uocant, ex Hispania ad se allatum dicentes.

Oc.

Ochrus Galeni, O. Leguminis genus Ciceri cognatum.

Ocimastrum uerrucarium libet appellare herbam quandam aestiuam apud nos, Ocimi foliis, flosculis candidis, pulchris, uasculis seminum exiguis, rotundis, hirsutis, quae paruas ceu uerrucas referunt. Nascitur circa sepes, nullius uel nominis, uel usus apud nos.

Ocimoides (Lychnidis syluestris nomine depingit Dodonæus) album, purpureum uel roseum, rubrum, alpinum, G. Aliqui Been album & rubrum uocant, inepte: ut illi etiam qui Polemonium pro Been albo accipiunt. Marem in hoc genere dixerim, cui apices e medio flore prominent: foemineam, cui nulli: idque in utroque colore: nam & mas albus purpureusque reperitur, & foemina similiter. Haec odoratior est, praesertim uesperis, quo tempore rursus aperiri flores et odorem recipere ueluti que resurgere solent, tanquam Hesperis Theophrasti: nam sole meridiano ita flaccescunt ut mortui uideantur. Anno secundo floret. Durat tres aut quatuor annos, ni fallor. Passim apud nos sponte nascitur locis siccis, circa macerias, sepes & alibi. Genus illud cui flos magis rubet, in alpibus: minus odoratum caeteris, uel potius in odorem prorsus. Dodonæus Ocimoides nostrum Lychnidem syluestrem uocat. Plantatur (inquit) in hortis alba & purpurea, & longo cultu aliquando florum folia multiplicat. Saponaria inferioris Germaniae pharmacopolis.

Ocimoides peregrinum dixerim, flores quos ab Hierosolymis denominant, croceo colore splendente longe pulcherrimos. Eiusdem species minor reperitur, quae primo anno floret, G. Flores Hierosolymorum appellant uulgo: quanquam non e Syria, sed Dacia allatos audio. Aldrouandus Creticum cognominat. Diu durant in hortis nostris, radice uiuaci. Semina tempestiue maturant, & facile ex illis oriuntur. Flos odore caret, & sole nihil afficitur. Aliqui ante fenestras in pensilibus hortis a-lunt, tanta gratia est florum. Species minor cubitalis est, aut paulo excellior, rarioribus floribus: maior bicubitalis. Florent anno secundo, durant pluribus.

Ocimum, quod uulgo Basilicum nominant, id est, regium, ab odoris praestantia, diuersorum est generum: quae apud nos in uasis tantum & altilibus hortis conferuntur. Herbae aestiuae, pruinæ impatientes: ideoque non prius serendae quam cum nulla amplius pruina expectatur, ne in prima herba intereant, aut perurantur. Ex eis paruum genus, ut crispum & globosum appareat, forfice puto circumtondetur. Idem dum floret cum radice euulsum & in uas uitreum angusti colli aqua plenum positum, diutissime uiuet, radice in aqua crescente: adeo *φιλυδρον* est. Maioris aliud Caryophyllatum ab odore dicitur, aliud Citratum, quod maximum est, & Melissophyllum seu Citrum olet, rarius nostris: mihi quidem satum in uasis pulchre prouenit.

Od.

Odontitis Plinii, K. Hanc Plinius in pratis nasci scribit inter Foeni genera, cauliculis densis ab eadem radice, geniculatis, triangulis, nigris: flore purpureo, pu-

fillo: hordei semine in alis: foliis paruis, Polygono longioribus.

Oenanthe, Lege Filipendula.

Ol.

Oleæ aliquot, Vu. Olea procera, quæ superioribus aliquot annis floruit: hoc uerò anno 1553. demum æstate fructum, non profus tamen maturum produxit, K. Vidi et ego Oleam cubitalem Augustæ in horto magnifici D. Ant. Fuggeri. Arbo rem equidem in nostro cœlo prouenire miror, quum hyems, frigus & uenti plurimùm ei noceant, Theophrasto teste: florenti etiam imber. Adde quòd tardè admodum crescit: & afflatum maris desiderare uideatur: quare olim (Plinio teste) non putabatur nasci nisi intra ccc. stadia à mari. Plurimæ quidem circa Benacum nascuntur: multæ etiam circa Roboretum apud confœderatos nobis Rhætos, prope sed ultra alpes, Insubriã uersus. Inde autumno superiore allatas mihi arbusculas duas plantaui in trase, propter instantem hyemem.

Oleastris species, ut quidam putant: ut alii, Ziziphus alba, A. Lausannæ alibi in Sabaudia quidam in hortis alunt.

Olus atrum, quod Itali uulgò Alexandri uocant, pharmacopolæ Petroselinum Macedonicum, O. G. Durauit mihi tribus aut quatuor annis in hortulo, loco nimis umbroso consitum: quo tempore semel tantùm flores & semina protulit: interdum latuit. Heyme germinat ac floret, teste Cardano. Bernæ in horto Aretii nuper floruit. Græcè Hipposelinum uocant pleriq; Sed Matthiolus pro Hipposelino Ligusticum uulgare pingit Hipposelinum uerum, K. Rurpodius, Matthiolique an alterum intelligentes, nescio.

On.

Onobrychis. Vide infra in Ruta capraria Italorum, & supra in Glauce.

Ononis non debet plantari in hortis, ne fiat anonis, hoc est, inutilis & noxia aliis herbis. Oblongis enim & ualidissimis radicibus longè lateq; reptat, & sese propagat. Sponte in aruis alibiq; crescit, inuisa agricolis quorum sæpe aratra sistit aut moratur. Leuis est uere & prima æstatis parte, deinde aculei superueniunt. Reperitur, ni fallor, etiam perpetuò læuis. Flores purpurei in uulgari: montanæ, quam uidi in Gemma monte Vallesiorum, lutei.

Onopordum, Basileæ in horto Zuuinggeri.

Op.

Ophioglossus à Fuchsio dicta, Ae. in pratis quibusdam (humidum & pingue solum amare aiunt) apud nos copiose nascitur. Maio mense reperitur, postea euanescit. Folio singulari semper, unde Henophyllum uel Monophyllum dixeris. Enam quæ Germanicè sic uocatur, *Einblat*, caule edito, altero folio augetur. Tora etiam nostra non semper unifolia est. In hortis parum durat: & fortè etiam ruri, ubi sparsis seminibus eam multiplicari puto. *Naterzüngle*. Itali (ni fallor, Bononiæ præsertim) Serpentinam uocant: aliqui Lanceam Christi, uel Luciolam. De ueteri eius nomine non constat.

Opulus, Aceris species minima: alio nomine Rumpotinus, montibus & collibus apud nos frequens est. Circa Verbanum lacum maritatur Vitibus.

Or.

Orchis. Quære in Testiculo.

Origanum uerum montanum, Leuschnerus.

Origanum Creticum, O. Origani Heracleotici uel Hispanici species, K. G.

Origanum onitis, rara planta, K. Rurpodius.

Orig. syluestre uulgare, G. Tragoriganum, Rurpodius. Idem aliquot annis ex cultum in horto, K. tandem periit. Tragoriganum alterum, C. Illud nimirum quod Dodonæus pingit, Serpyllo persimile. Tragorigana (inquit) in hortis tantùm coluntur à diligentioribus: eius speciẽ alterã aliqui Prasiũ uocant, alii pro Thymo ducunt.

Origanum Haracleoticum (uel Hispanicum à nonnullis dictum.) Antuerpiæ quod ex Hispania aduehatur, C. Pingit hoc quoq; Dodonæus: odoratius candidiusq; esse scribens.

Origano

Origano cognata uidetur, quæ uulgò Maiorana maior dicitur.

Orminum. Quære Horminum.

Ornithogalum, K. Nascitur in Brabantia passim in agris & aruis, ut et circa Montspelium.

O. nithopodium Dodonæi, G. Sic autem ei nomen finxit Græcum, quoniam Brabantii similiter nominant *Voghelvoet*, id est, Auis pedem, propter siliquas articulatas extremitate recurua, quinas aut senas, ad exemplum pedis auium. Nascitur passim apud nos in collibus & pratis siccis apricisq̄, foliolis è regione binis, multis deinceps, lenticulæ, minoribus. Flosculis in corymbo luteolis, Loti pentaphylli nostri similibus, odore exili, suauis, lactis quodammodo uel lasmini florum. Vetus nomen ignorare se ait, nisi fortè Polygala sit. Ferro equino Itatorum (de quo diximus) cognata uidetur.

Omus, A. G. Semina à Bellonio accepimus: cuius diligentia Lutetiæ etiam Ornithiam non paucae proueniunt, seminibus ex Italia aduectis.

Orobanche uera in agris uel syluis nascitur. Orobanche uerò Ruellii, Gallis *Tenia* dicta, alia uidetur, quæ cirris suis ceu brachiis legumina obuoluit & strangulat. Helxine Cissampelo, ut conuicio, similis herba: sed flore minuto: quæ passim in nostris etiam hortis & agris inuisa nascitur. Volubilem nigram uocant: gustu glutinoso subacido: semine triquetro, nigro: radice una, candida, dodrantali: à qua cauliculi plures prodeunt, oblongi, distorti, ramosi, lenti, &c.

Orobus à Græcis dictus, hoc est, Eruum quod ad Theriacæ compositionem requiritur. Legumen est nullis capreolis, siliquis secundum semina interceptis, ita ut in furnis coniuncti panes. Semen foris album est, intus rufescit, O. Vu. G. Facile prouenit. Circa Lugdunum (unde semina accersiui) agros eo conseri audio. Inuenitur & syluestris: sed non in Germania quod sciam.

Orobus albus, O. Superiorem rubeum uulgò cognominant.

Ou.

Ouariam, uernacula lingua (*Bierkraut*) uocari audio herbam mihi incognitam in Saxoniae hortis & Francofordiæ: quæ dissecta aspergatur ouis frixis, propter saporis acrimoniam.

Ox.

Oxyacantha Dioscoridis, Spina alba uulgò dicta arbuscula uidetur, quæ in sepibus nostris abundat. Est enim sepimentis aptissima, propter multas, ualidas acutatasq̄ spinas. Hæc mihi Plinii Spina appendix uidetur: & alibi simpliciter Spina.

Oxyacantha Theophrasti, Ac. Theophrastus Oxyacantham suam perpetuò uirere tradit, incunte uere germinare: semen reddere post occasum Vergiliarum.

Oxys Plinii passim circa sepes, locis umbrosis & muscosis emicat. Itali quidam in hortos transferunt.

Oxytriphylum, K. nimirum Trifolium Asphaltites: de quo infra.

Pa.

Pæonia femina, K. G. In plerisque apud nos hortis colitur: in quibus uiracissima est, ita ut si effossa radice exiguum aliquid relinquatur, inde repullulet. Syluestrem nasci audio in summis supra Glaronam nostram montibus, è quibus Serua fluuius oritur. Reperitur etiam multiplici flore, quod rarissimum est.

Pæonia mas, folio nucis, K. G. Curtius Lindauia. Rara fuit hætenus in hortis. Syluestrem in Germania nasci non puto. Vtranq̄ reperiri audio in Generoso dicto monte prope Luganum, quod oppidum est Heluetiorum non procul Lario lacu: Icon eius à nemine hætenus exhibita est, ne à Dodonæo quidem, qui tamen in hortu eam habere fertur. Tragus, quem & Dodonæus secutus est, Dictamnium uulgarem, id est, Fraxinellam Itatorum, Pæoniam marem esse putabat: sed non conuenit descriptio. Huius radix quidem tragon, id est, hircum olet, non tamen idcirco Tragiolum est, ut quidam putant: nam Tragiolum primum, Lentisco ferè per omnia simile est, sed minus. Alterum Scolopendrii foliis insigne.

Pæoniæ ultra prædictas tertia species, minor, C. Quæ mihi etiam nuper ab eo transmissa unâ cum aliis quibusdam, tam longo itinere, in hortulo uiret. In Catalogo, O. Pæoniæ species quatuor reperio: ex quibus una nimirum fuerit Fraxinella, de qua diximus.

Paliurus nobis incognitus est: nec senserim cum Amato Lusitano, qui Illicem Aquifoliam nostram (ipse Agrifolium nominat, & ab Aquifolio nō rectè distinguit) Paliurum facit.

Paliurus Africana. Apud nos (inquit Ruellius Gallus) paucis antea annis frutex inuenitur, qui etiam arborefcere possit, folia per ambitum laciniatim sinuato, rotundo, molli, ramis Spini, quem Album cognominant, modo aculeatis. baccis rotundis, rubris, myrteis, longè maioribus, gustu iucundo: qui & uinum suauitate sua commendat. Condiuntur & grato ori cibo. Cœpit mea memoria propagari insita, quantum reor, albo Spino. Qui colunt in hortis, uelut alienigenam & aduenam arborem Myrobalanum appellant. Hanc esse putauerim nullis ferè notis reclamantibus Paliurum Africanam, eam præsertim quæ non siliquetur. Hæc Ruellius. Eadem puto est Connarus Athenæi.

Palma in Europa an usquam fructificet, nescio: de arbore proprio sic dicta loquor. Nam species quædam minores, ut Chamæripes, & quæ Musas appellatas fructus ferunt, in Italia etiam Hispaniaq; fructus perficiunt: & in Gallia Narbonensi quoque, ni fallor, uel utræq; uel Chamæripes Margaridæ sue saltem. Palmæ arbores circa Monspelium habentur, sed steriles. Audio Monachii (quod oppidum est Bauariæ) in horto principis Palmam exiguam haberi. Ego Indicæ Palmæ folium pedes ferè denos longum, & totidem latum ab altera parte, aridum seruo: missum ad me dono à Ioanne Baptista Hofstettero pharmacopœo, Augustæ Vindelicorum celebri. Eam arborem in Hispania etiam (aut Lusitania) iam prouenire nuper quidam nobis asseruit.

Palma species pumila, quæ Musas uocatos fructus fert, &c. Lege quæ proximè retrò scripsimus. In Aegypto circa Memphim plurima nascitur. Propagine seritur. Seritur iam & Neapoli in Italia, inquit Alexander Benedictus: in annum durat. Folia hyeme decidua, uere renascuntur, &c.

Panaces Heracleum, pulcherrima planta, O.K.C. Ex eo colligitur liquor Opopanax dictus Pharmacopolis. Vidi aliquando in hortis Italiæ, aliqua cum Sphondylia nostro similitudine, maius.

Panaces Asclepium Patauii quidam in hortis serunt, nescio quo prouentu.

Panaces Chironium forte fuerit Virga aurea uulgò dicta Italis: uel Doria (si bene memini) in Prouincia uulgò nominata, (alia quàm Virga aurea,) quam in horto D. uidisse me puto.

Panacratium uerum, Vu. Soilla minor. Dodonæus Panacratium interpretatur herbam quam Fuchsius pro Hyacinthi genere exhibuit: quod audio Monspessuli Ophioscorodon existimari à doctis, et uulgò ibidem Allium caninum nominari: radice rubenti & bene acri. Circa Laufannam in aruis reperi. Idem Dodonæus Panacratium alterum nominat Bulbinem nostram.

Panicum legumen uulgare apud nos, agrum non hortum decet.

Panicum Indicum. Vide Sorgo.

Papauer minus, nigro semine, nigrum uel commune, in hortis nostris abundat: alicubi agri eo obseruntur ad exprimendum oleum. est ubi syluestre nascitur.

Papauer album, satium, flore & semine candidis, seritur à pharmacopolis nostris. Huius & altera species reperitur, Dodonæo teste, cuius florum folia sunt crenata & dissecta.

Papauer rubrum etiam aliquando seui in hortulo. Huius capita inquit Dodonæus, rotundiora sunt, non longa. Semen subnigrum. Huius quoq; ut superioris, species reperitur foliis florum crenatis & dissectis.

Papauer erraticum, quod Græci Rhœadem uocant, rubro flore in aruis apud nos

nos ubiq; emicat, altera demum estate florens. Huic similem herbam, sed æstiuā, flore luteo, si benè memini, aiunt apud Vallesios alicubi in agris fecali confitis reperi, et *San* appellari ab incolis.

Papaueris rara quædam species, O.

Papauer cornutum uel corniculatum, luteo flore, G. R. K. O. Vu. Facillimè nascitur, & semina in tempore maturat in hortis nostris: & seminibus sparsis sese reparat. Vide sequentia.

Papauer cornutum rubro uel purpureo flore, rarius, in aliquibus hortis, ut Augustæ, alitur, O. K. Vu. Vide Memitha & Glaucium. Papauer corniculatum nascitur in maritimis, floremq; fert croceum. Nos in Hispaniis, præsertim regnis Aragoniæ & Castellæ, longè à mari per multa miliaria, circa uias & arua duas alias species inuenimus: unam flore ualdè rubeo, cætera similem, sapore tamen non ita salso: et alteram minorem per omnia, flore uiolaceo. Semina omnibus nigra: Monachi in in Mesuen. Posterior hæc species à Dodonæo exhibetur Iconum Tomo 2.

Papauer spumeum uidetur genus quoddam Esulæ paruū, quod Tragus pro Pello pingit inter Tithymalos Esulam exiguā nominans, radice inutili, locis cultis aliquibus sponte nascens: foliis paruis, angustis, longiusculis. Nihil ei cū Papaueribus cōmune præter liquorem lacteū, etc. Plinio Pellos aliās Syce, uel Mecon aphrodes dicitur: semine minore quàm candidi Papaueris. Inter Vites ferè colligitur, &c. Foliis Rutæ paulò latioribus. Dioscorides tres herbas diuersas facit: nam Chamæsyce aliter Syce uocat, genere quidem conuenire uidentur. Et Galenus quoque Pellum aliās Papauer spumeum uocari tradit.

Parthenium, hoc est, Matricaria uulgò dicta: circa muros hortorum & rudera sponte nascitur. Alii Cotulam foetidam interpretantur, quæ circa uias & limites agrorum ubiq; abundat: item in hortis, locis siccis & lapidosis.

Pastinaca uulgò Carota dicta, O. Tria eius genera apud nos reperiuntur, radicibus luteis, purpureis, albis. *Rübli*. Inter syluestres herbas Dauci Pastinacis cognati uidentur: & aliæ quædam forsan propius. Carton (accedit uocabulum ad uulgare Cariota) Pastinaca est magna & bene aucta, meliore succo, &c. Athenæus. Hæc forte est quæ iam sequitur Pastinaca.

Pastinaca uulgò dicta, *Pasteneien*, minus frequens est apud nos: frequentissimū Basileæ & Argentiæ. Hoc Dodonæus pro Elaphobosco pingit. Reperitur etiam syluestre in pratis obuium. Pe.

Pecten Veneris, siue Scandix, nisi inter segetes nostras abundaret, locum in hortis meretur.

Pelecinus, Secunidaca, G. K. R. C. Semen ei in siliquis oblongis ruffum, securis effigie unde nomen Pelccini: amarissimum, unde & Hedyсарum forte per antiphrafin dicta est. Apud nos inculta non prouenit, alibi in aruis sponte, nusquam tamen in Germania quod sciam. E seminibus suis restibili foecunditate reparatur, et hyeme etiam uiret.

Pelecinus falsus, C. Pingitur à Dodonæo Tomo 2. Sponte apud nos nascitur locis siccis & apricis quibusdam.

Pentaphyllum, Quinquefolium, ut nusquam non obuium, pinguiori & humidiori solo gaudet, ita in hortis etiam durat, flagellis suis ubi terram attingit per interualla articulata apprehendens, (Fragariæ modo cui cognata uidetur,) seq; ipsa propagans.

Pentaphylli etiam aliæ quædam species sunt, minus communes apud nos, minores, magisq; syluestres quodammodo: à Trago descriptæ: ex quibus unum etiam depinxit, floribus albis: foliis ferè Lupini, quod etiam in hortulo, Ae. alit. Est & aliud Pentaphyllum album quod Petreum cognominauerim, pulcherrima herba: Id primū reperi copiosum in mœnibus Vuallestadii oppidum, sed muris nunc reparatis nullum est. Deinde in saxis montis supra Sanamcasam oppidulum, iuxta introitum in fodinam ferri, quæ maxima antiquissimæque illic est. Hanc

speciem superiore autumno in hortulum transtuli. Pentaphyllis denique etiam Tormentillam uulgo dictam adnumerarim: quæ in pratis aliisque locis passim apud nos abundat: in hortis parum durat.

Pepones, R. Dodonæus pingit Peponem latum, & alium rotundum: & tertium magnum, quem & Cucumerem Turcicum uocat.

Perfoliatae uulgo dicuntur herbae quaedam, Diaphylla Græcè dixeris: quarum caulis transigit & penetrat folia: unde & Germanicum nomen *Durchwas*, hoc est, Diaphyes. Sed una præcipuè, quæ à Fuchsio & Trago pingitur, hoc nomen sibi ueni dicauit. Ea quamuis multis in locis sponte nascatur, solet tamen apud nos etiã in hortis seu partim propter eius raritatem hinc, partim quòd ad sanandos ramices ac prominentias umbilici, singularis eius uis existimetur. Maiorem hanc cognominat Tragus. Aestiuæ est herba.

Perfoliata minor, O. Ea nimirum quam Tragus descripsit, similis prædictæ, foliis tamen acutioribus, & crassioribus: & siliquis oblongis quales ferè Brassicæ sunt, cum superior nuda ferat semina.

Pertoliatam Achilleam appello herbam, quæ in collibus nostris, non frequens tamen reperiatur, floribus luteis, *Lysimachii* ferè, quorum singuli foliis constant octonis. De hac sensisse Plinius uidetur, his uerbis: Aliqui ueram esse Achilleam tradunt, scapo cœruleo, pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter uestitam. Cœruleum quidem colorem non obseruauit: reliqua conueniunt. Aestiuæ est.

Periclymenum (Caprifolium Latine quibusdam. *Syluaticus Pyxacantham Caprifolium* nominat) in syluis Sabaudia & circa Argentinam sponte nascitur. Nostris in hortis plantant, ut pergulas uel attegias eo innectant: circumuoluit enim se sua sponte: aut iuxta muros pangunt: facile enim in altum scandit, ad secundum etiam cœnaculum domus: ut & uiriditate ornet fenestras: & specie odoreque florum suauissimo oblectet, id quod multo tempore facit. Floret enim paulatim. Viuit in hortis annos quam plurimos. Huic cognatus est syluestris quidam frutex, qui locis saxosis nascitur apud nos passim in sepibus, muris, syluis, acinis rubicundis, gemellis, non circumuoluitur, etc. *Beinhülgen* uocant nostri, hoc est, *Xylosteon*, à duritie ligni tanquam ossea. Pingitur & à Dodonæo ceu *Periclymeni* species. *Periclymeni* speciem unam reperi tradit Dodonæus, cuius folia non ut in superiore bina & distincta, sed in medio unita sint, transeunte per medium caule. Hæc nimirum est quam *Matthiolus* pinxit.

Persica mala non unius generis, abundant in nostra regione. Maiora & odoratiora nostris circa lacum *Verbanum* uidi. Persica *Vngarica* trium generum: quaedam magnitudine pugni: alia intus & foris colore aureo: alia intus sanguineo succo, Vu. Postrema apud nos etiam rara non sunt, duracina, & serotina. Persica malo in *Cydoniam* inserta, *Cydonium* enascitur: ut supra scripsi in *Malo Cydonia*.

Persicorum generis sunt etiam præcocia seu *Armeniaca* mala. Lege supra in *Malis*.

Petalites circa montium radices in pratis humidis apud nos luxuriatur. In hortos translata locis umbrosis uel humidis diu durat. Floret ante folia primo uere. Semen ei nullum. Trago teste.

Petroselinum uulgo dictum, ueteribus simpliciter *Apium* est. De *Petroselino* ueterum leges in *Seseli*.

Peucedanum, K. F. C. *Massarius* Argentinæ: ubi etiam sponte nascitur prope urbem, in pratis, iuxta *Carthusiam*, radice ad duos aut tres (ut audio) cubitos longa, succi seu potius liquoris plena, sulfur olente: foliis oblongis, ternis ferè, &c. Hier. Tragus etiam *Peucedanum* in suis hortis copiose prouenire scribit. Uulgo *Wilden fenchel* uocant, hoc est, *Fœniculum* agreste: non rectè. Aliqui *Schwebelwurz*, à sulfureo radice odore. Crescit (teste Trago) in altis, umbrosis & opacis syluis, ut *Hercynia*, & *Spessarto*, & *Idaro* dictis uulgo: item in *Vuasgoia* & *Monte conitru*.

Phalan-

Ph.

Phalangitis seu Phalangium herba, G. K. Nascitur sponte in collibus siccis & locis montanis apud nos, floribus Lili, sed paruis: maiores duplo quam nostri sint, in montanis Sabaudia pratis uidi. Herba, ut quibusdam uidetur, Asphodelo cognata est: quanquam dissimili radice *Grassgilgele*. In hortis probè crescit: annos (ni fallor) tres aut plures durans. Hanc Dodonæus, si bene coniciò, ex pictura & descriptione, pro Moly Plinii exhibuit.

Phalaris, O. G. Semen ab Ollingero accepi. Facillimè crescit. Pingitur à Dodonæo: qui apud inferiores Germanos semen Hispanicum uel Canariense uocari ait, quòd inde allatum sit. Audio speciem unam syluestrem esse, alteram satiuam.

Phasioli, O. Legumen nimirum quod & Phaselum uocant, idem forte Smilaci hortensi. Matthiolus quidem pro Phasiolo in Dioscor. lib. 2. cap. 101. & rursus cap. 140. pro Smilace hortensi, herbam eandem pingere uidetur: nisi quod pictura una inflexa, altera recta est. Alius est Phasiolus, qui & Isopyron, de quo supra.

Phaselus Turcicus aliquanto maior est nostro: sed admirabili naturæ arte humanæ effigiem refert, fronte, oculis, naribus, (si tamen pediculi partem illi annexam relinquantur) ore, quod quasi duobus testibus munitum est, ac mento. Nihil certe humanæ faciei natura similius fecit, Cardanus.

Phaselus syluestris uel niger à Dodon. dictus, aut Faba syluestris, (nā Fabā uulgò dictam, ueterum Phaselum esse putat: ac in duas species, maiorem, & minorem quæ & rotundior sit, diuidit:) similis est satiuæ, nisi quòd capreolos habet, quibus satiuæ caret: semen globosum, nigrum, non maius Piso, & inter mandendū ingrato sapore, odoreq; fœtido. In Germania inferiore sponte nata nō reperitur, sed in hortis quorundam. Hæc forte est, inquit, Cyamus, aut Faba ueterum. Ego neq; syluestrem esse toto genere, neq; sapore ingrato, & odore fœtido, de ueterum Faba dici posse arbitror. An uerò Phaselus eorum sit, perpendendum est accuratius. Nos diuersi generis Pifa nigra interdum in hortis serimus propter raritatem, sapore odoreq; à communibus Pisis nihil distantia.

Phillyrea siue Ligustrum, G. Eadem sepes nostræ abundant, *Kerngetten*. Aliam Phillyream nominat Bellonius, sua primùm cura in hortis Luteciæ conlitam: quæ etiam Venetiis in horto Maphei de Mapheis medici cernitur, è locis saxosis et montanis Italia, ubi sponte nascitur, translata.

Phu maius & minus, O. Vulgò Valerianam uocant. Nos & hortense genus unum habemus, & syluestria tria: maius commune, minus, & saxatile seu petraeum montanum. Omnia facile in hortis proueniunt, durantq;: saxatile quidem diutissime. Vna enim iam planta decimo aut amplius anno mihi uiuet in horto. Cognata his herbis omninò etiam Nardus Celtica est: & (ni fallor) Indica quoq;.

Phu peregrinū, seu, ut à quibusdam hodie uocatur, Valeriana Græca, herba pulchro flore, cœruleo, sed inodoratæ radicis, K. A. Ae. C. Rurpodius. Excrescit interdum ad duos cubitos, (inquit Aretius in epistola ad me:) in summo caule cœrulei multi flores sunt. Viridem nondum uidi: & foliorum specie tantum puto, non uiribus & natura Phu proprie dictam referre.

Phyllitis, quæ uulgò lingua ceruina dicitur, G. In multis apud nos hortis bene diuq; uiert. Syluestris nascitur cum alibi locis collium saxosis & umbrosis, tum prope Limagum infra Badam nostram: & Glaronæ.

Phyllum, C. Dodonæi nimirum, quod is lib. 2. Iconum pinxit & descripsit, his uerbis: Phyllum, herba semine quidem Mercuricali similis, sed reliquis dissimilis. Tenui enim candidaq; lanugine tota incanescit, ac leniter hirsuta est: folia Oleæ toliis similia, sed latiora paulò. Errare eos hinc manifestum est, qui Phyllon cum Mercuricali confundunt.

Pi.

Picea si est, quam nostri Abietem rubram (à corticis colore) appellant. Abundat ea syluæ & montes nostri: & in hortos etiam translata arbuscula, breui adolescit, G.

Piccastrum quidem in altissimis montium nostrorum syluis nasci aiunt, materia

longè puriore & politiore. Ego nondum satis consideravi.

Piceastrum esse puto, cui maxima (ni fallor) rigidissimaq; in Coniferarum genere folia sunt, nostris montibus & collibus, etiam proximis urbi nostræ, frequenti, **Sozen/ Xien**. Aliqui ipsam Piceam in altis montium syluis nascentem pro Piceastro accipiunt: **Sozen** uerò **Tædam** interpretantur.

Pimpinella minor sylvestris, crescit in collibus siccis, hirsuta modicè. Habetur & sativa læuis, G. Non aliter opinor quàm cultu à sylvestri differens, tenerior, & acetariis expetita: in quem usum sylvestris adhuc tenera substitui potest. Semina habui è Gallia. Cucumerem olent. **Πικρινηλι** à Nic. Myrepsso scribitur: de ueteri nomine nō dum constat. Pimpinella à Germanis uulgò dicta, aliis populis Saxifraga nominatur, Italis cognomento hircina.

Pimpinella maior, in pratis humidis suæ spontis, G. Durat aliquandiu & floret in hortis.

Pinguicula uel Liparis uocari potest: propter pinguiā & tenera folia, semper humida: in humidis quibusdam pratis, præsertim circa syluas et montes nascens herbulā, foliis Oleæ ferè: caule nullo. Floribus Violæ nigræ, specie & colore. Viret aliquantisper in hortis, sed perennare (ni fallor) non potest.

Pinus arbor in Germania fortè nulla est, nisi rarissima, ut in hortis, K. R. Vu. apud Italos in hortis colitur propter nucleos Pineos, **ein zamer Zirnen bañ/an welchem zame Zirbelnussen oder Ziernussen wachsend**. Audio & Geneuæ spectari Pinum in loco quodam publico.

Pinaster, Pinus sylvestris in altis montibus Rhætorum & Vallesiorum. Nec ulla arborū (opinor) altius nascitur. **ein wilde Ziernbaum**, G. In horto ante annū è nucleis aliquot mihi exortæ sunt, quæ partim uirent adhuc, partim perierunt. Nuclei quidem eius ut minores, ita gratiores sunt quàm Pini.

Piper uerum, ut quidam existimant, Jac. Oppenheimer pharmacopola Francfordiæ ad Mœnum: qui iconem etiam ad me dedit.

Piper uerum ex India, hætenus non uisum, R. Pseudamomum, quod apud nos spontaneum est, aliqui antehac pro Pipere demonstrabant in Gallia. Idem aut persimile fuerit cuius Matthiolus meminit his uerbis: Piper foliis fruticis Rubes uulgò dicti, sapore & odore Piperi usitato simile, in racemis nascens. Sed aliud se uidisse tradit Neapoli, simile Vitalbæ, Italis uulgò dictæ, id est, Viti sylvestri causticæ nostræ. Huius plantas aliquas iam etiā in nonnullis Germaniæ hortis apparere audio, ut Schorndorfii ad arcē. Piperis, ut uocabant, arborē, uidi Ferrariæ in hortulo Ant. Mariæ Nigrosoli, altitudine bicubitali, foliis ferè Mali punice, sed pallidioribus.

Piper Indicum uulgò dictum, quod aliqui Capsicum uel Cardamomum Arabicum interpretantur, longum, O. G. Rotundum, O. quod Fuchsius latum cognominat: qui etiam tertium genus exhibet, rubeum & nigrum uocans. Tria eius genera, C. Aestiuā est herba, & nisi primo uere apud nos seratur, siliquas suas pulcherrimè rubentes non perficit. Siliquæ aliæ longæ sunt, eaq; uel crassæ uel graciles: aliæ breues & latæ, in diuersis speciebus. Ziniber caninum Auicennæ secundum aliquos: aliis Piper Indicum, Hispanicum, Calecuticum, Bresilicum.

Piper montanum in Italia multi uocant, quod nostri **Zyland**, Fuchsius Daphnoides uulgare, Dodonæus Chamelæam falsam. Nascitur copiose in syluis ac locis montanis nostris. In hortos quoq; translatum, satis diu perdurat, G. C. Eiusdem species alpina minor, superiore autumno hortulo meo commissa, uiret etiamnum: sed flores & fructus non productura uidetur. Vis utriq; caustica, omnibus partibus, os & palatum non aliter quàm Euphorbium accendens. Aliqui non recte Laureolas uocant. Facile nascuntur: crassius enim radicis & tenax est cortex. Maior nunc bicubitalis mihi uiret.

Pirolam uulgò dictam, (**Wintergrün** nostris, quòd hyeme etiā uireat: et **Wald mangolt**, quasi Betam syluaticam,) à Piri arboris folio, sæpe frustra in hortulo plantare conatus sum, quamuis cum terra sua erutam. Desiderat enim in syluis suis, solo duro,

duro, sicco, muscoso, umbroso, & uentis perflato uiuere: ubi radiculis suis geniculatis instar graminis se propagat.

Pirorum differentiarum uariarum apud nos reperiuntur: magnitudine, figura, odore, sapore, colore & tempore quo maturescunt, diuersae: quas in praesentia persequi prolixum foret.

Pirorum genera diuersa, Matthias Curtius Lindauia: e quibus praecipue commendantur Moschatula cognomine (*Muschatbyrle*) ab odore, perparua, dulcia. Maturescunt in fine Iulii, (*Superba, Chia, Myrapidia, precocia*) Et alia quaedam parua, quae Virginea cognominant, (*Junct frauenbyrle*), grato & dulci sapore: quae siccata etiam placent. Et maiora quaedam, quae Regia uel Regulana uocitant (*Käs gelsbyren*) e Curia Rhætorum aduecta. Haec quidem apud nos etiam rara sunt, maxima post Libralia.

Pira omnium nobis (in Gallia, inquit Car. Stephanus) gratissima sunt, quae uulgo Bonchrestiana cognominantur: non ob hoc solum quod in eximia suauitate liberale pondus equent: sed quia tantae sunt teneritudinis, ut gustata statim eliquescant, & perennent, gestatumque tolerant. Primum quidem Neapolim usque delata Carolo octauo ibi res gerente, a foelici illa Campania. Haec ille. Sunt & apud nos Libralia quaedam, quanquam rara, pondere ad uncias quindecim & amplius quandoque: inaequalia, tuberosa, succi plena: sed haec diu seruari non possunt.

Pirus Bergamotte, Ac. De Pirorum generibus qui uoluerit plura, leget apud Cordum nostrum, ac Tragum: item Ruellium, Car. Stephanum, & Herm. Barbarum.

Pisorum genera uaria, K. Ea quidem in agris non hortis seminari decet.

Pisa nigra, G. *Woozenerbs*. Vide in Phaselo syluestri.

Pisa rubra, Vu. Nescio an de illis sentiens, quae floridissimo colore rubro, una macula nigra excepta, ex nouo Orbe nuper allata sunt: quae uidi quidem, an uero in Orbe nostro sata etiam proueniant, nescio.

Pistacium, C. K. Arbusculae eius aliquot, Vu. Hanc arborem (inquit Car. Stephanus) uidisse memini Venetiis, permultis in locis: item etiam Parisiis in aede diuae Mariae: atque adeo in horto Renati Bellai Cenomanensis episcopi, &c.

Pityusa uidetur non alia quam Esula uulgo dicta: qua rura nostra ubique abundant. Sed peritissimus omnium rei herbariae Anguillara horto Patauno praefectus, Pityusae cuiusdam e Creta, non uisae antehac in Italia.

Pl.

Plantago trium generum passim apud nos reperitur, maior, minor, et media. Alia est aquatica, sed improprie Plantago dicta. Est & maritima, a Dodonaeo exhibitae.

Platanus in Graecia & alibi forte suae spontis est: in Italia e semine tantum. Ego non semel frustra terrae mandavi Lutetiae, ni fallor, a Bellonio sata prouenit. Cardanus alicubi scribit Platanos in Scotia multas esse & bene prouenire: quod equidem miror. Scio deceptos aliquos Aceris genus latifolium pro Platano accepisse.

Po.

Polemonium, quod pharmacopola aliqui Been album non recte nominant, cui pro calyce est folliculus seu utriculus quidam calathi specie, cauus, inanis: flos albus, radix cubitalis, &c. G. Non diu uidetur in hortis durare: sed passim sua sponte nascitur in pratis siccioribus. Vide Been album. Polemonium Monspelii uocant plerique herbam, de qua in Ruta capraria dicemus.

Polemonium alterum, C. Videtur autem Been rubrum a pharmacopolis uulgo dictum intelligere. Nam Dodonaeus etiam Polemonii speciem id facit: sed nihil ad Polemonium ueterum. Vide etiam supra in Limono Fontanoni.

Polium primum siue montanum Dioscoridis, K. Vu. C. O. Aliqui recentiores hoc Polium maius cognominant. Hoc non semel in uasis uerno tempore mihi satum prouenit, uix ad trium digitorum altitudinem: sed ante autumnum, medio fere Septembri interiit. Argentinae in horto, O. probe crescit & floret. Sponte nascitur locis siccis & apricis in Italia, & circa Monspelium, grati & aromatici odoris.

Qq ii

Polium alterum, uel minus, fruticosius & infirmius, A. G. In collium & montium locis, præsertim saxosis, sponte apud nos prouenit. Rhæti nobis uicini Herbam auream uocant (**Guldintraut**) à præstantia nimirum ad remedia quædam. In horto plantas erutas cū terra sua aliquoties plantaui, quæ intra annum aut citius perierunt, Siccum, saxosum & apricum locū requirit. E semine feliciter prouenturū sperarem.

Polium (**Pulegium** fortè) **Ceruinum** **Monspeli** dictum, Vu.

Polycnemum. Vide **Clinopodium**.

Polygonatum, uulgò **Sigillum Salomonis**, **Wyßwurz**. In syluis solo pingui & opaco passim emicat: & in hortos translata annis permultis durat, relictis in radice ueterum caulium uestigiis ceu cicatricibus: ut & aliæ quædam, quarum ætatem inde computaueris.

Polygonatum erectum, quod à **Fuchsio** pingitur, G. caules nō obliquos ut prius, sed rectos fert: & quanquam aliquid similitudinis cum præcedenti habeat, genere tamen toto differt. Prouenit apud nos locis montanis, umbrosis, saxosis, ut circa thermas **Fabarias**: in hortis quoque uiuacissimum.

Polygala. Vide **Ornithopodium**.

Polygonus mas, in hortis sponte & passim circa semitas nascitur: foemina in palustribus.

Polypodium, R. G. Arboribus & saxis innascitur per syluas & montes. In hortis non benè nec diu uiuit, licet iuxta murum aut saxa cum suo cespite plantetur.

Pomum aureum uel **amoris** dictum, uel de altero mundo, in frutice peregrino, æstiuo, qui **Solanis** cognatus uidetur, (**Solanum pomiferum** dixeris, sed alterum, ad **Mali insani** differentiam) grauis & foetidi odoris: fructus ferè inodorus est, nec infuauis, nec noxius in cibo, magnitudine mali orbiculati seu parui alicuius: rotundus: sæpe uerò maior, inæqualis & tuberosus: colore aureo: & in altera specie rubro: in tertia, albo, O. G. Vu. C. K. Facile apud nos prouenit, & fructum maturè perficit. **Rigari** gaudet, & solo pingui, in areis aut uasis. **Malum insanum** etiam aliqui **Pomum amoris** uocant, ut supra dictum est.

Porrum etiam nostræ mulierculæ alunt, sed minus ac in aliis regionibus copiosum. Etsi magnopere laborent hortorum cultores (inquît **Matthiolus**) ut eorū **Porri** longi, crassi, candidi ac teneri euadant: nesciunt tamen eos capitatos efficere ceparum instar: quamuis ii apud ueteres in frequentissimo usu fuerint, quod longis qui propriè sectiui appellantur, sapidiores, gustuicq; gratiores haberentur. De his tanquam præstantioribus scripsit **Dioscor.** non quod à sectiuis genere differrent; è quibus mangonio capitati fiunt, tegula in transplantatione supposita, incilis prius ante medullam foliis, ne adolendi facultas in sublime feratur, nec ad radices, sed in ipso capite confideat: uel sarculo conuelluntur radices, ut delumbatæ alant, neq; distrahant, ut scriptum reliquit **Plinius** lib. 19. cap. 6. Hæc **Matthiolus**.

Porrum sectiuum, quod sic uulgò **Germani** uocant, (**Schnittlauch**) à superiori et ueterū sectiuo differens, à **Dodoneo** **Schoenoprasum** uocatur, ficto nomine: nam et inferiores **Germani** **Biesbloock**, (alii **Brislauch**), à **Iunco** & **Porro** composito nomine uocant: pro foliis enim **Iunci** inanes ei sunt. Nos **Gethylidem** appellabimus: quam **Nicandri Scholiastes** **Ceparum** genus esse dicit: forma autem diminutiua uidetur à **Gethyo**: ita ut **Gethyū** sit species in hoc genere maior: quæ & ipsa apud nos reperitur in hortis, sed rarior: & mitior ad condimenta existimatur. **Gethylidem** quidem syluestrem in uno tantum loco uidi, ad **Lauffeburgum** oppidū iuxta **Rheni** catarractā inter saxa. Scio grammaticos **Græcos** in **Gethyi** & **Gethylidis** interpretatione uariare: sed inter alia hæc ceu uerisimiliora delegimus. **Ampeloprasum**, syluestre genus **Porri** est, à natalibus inter uineas dictum: ut & **Scorodoprasum**, odore **Allii**, folio **Porri**: quod in pratis quibusdam reperitur. Et **Porrum petraum**, quod in saxis circa **Badam** nostram nascitur. Nisi id **Allio** potius cognatum sit. **Carolus Stephanus Ruellium** secutus **Gethyū** **Theophrasti**, interpretatur **Porretam** uulgò à **Gallis** dictam & **Ciuetam**, quasi **Porraginem** et **Cæpulam**: hoc est **Porrum**

rum sectium à Germanis uulgò dictum: idè in agro, id est, inter agrestes herbas. Idem in horto: Bulbi genus (inquit) quod in hortis coma copiosiore uiret, nucleis gracilioribus, uulgus nostrum uocat des Porrettes, uel Oignonnettes, à Porri uel Vnionis tum sapore tum forma. Eadem quoq; grandioris formæ bulbos (de Cæpa Ascalonia quibusdam existimata fortè sentiens) donarunt appellatione. Theophrasto Gethyum olus hortense est, capitata seu bulbosa radice: caulis magna pars sub terra est. Semen ei infirmum non multo tempore durat: à satù tardè, nempe decimo aut duodecimo die germinat: Seritur Ianuario: sementis eius per æstatem est. Imbres diligit, uel simpliciter, uel à principio saltem.

Portulaca maior, hortensis, O, G. Apud nos minor, quæ & syluestris alibi est, frequentior habetur.

Pr.

Priapea. Vide Hyoscyamus è Syria.

Primulam ueris, alii Arthriticam, alii Bellidem nominant: de utraq; prædictū est.

Prunus quæ fructus magnos, purpureos & acido sapore fert, Lindauia Hengst uocat, nostri **Bockshoden** uel **Pflaumen**, G. His similia etiam cerei coloris, minus frequentia, apud nos reperiuntur.

Pruna parua, serotina, cereola, quæ nostri nescio unde **Zipparten** appellant, G.

Pruna præcociora, parua, uersicoloria, à tempore quo Avena metitur apud nos dicta, **Haberfriecken**, passim nobis abundant.

Pruna Neapolitana oblonga, (dulcia, ni fallor,) quorum species una alba est, altera punicea, Matthias Curtius Lindauia.

Pruna Vngarica, quæ uulgò **Tuuesca** uocant, (**Zwetschgen**) duorum generum: maiora & oblongiora: & alia minora, rotundiora, dulciora, Curtius Lindauia. Prioris generis arborem nos quoq; habemus, è nucleo ad quatuor iam cubitos enatam. Cuius quidam noster adultam habet, sed quæ non bene fructificat. Basileæ in horto Io. Iacobi Lofs. probè perficit fructum.

Pruna Vngarica præstantissima, Damascena fortè, Vu. Eiusmodi Venetiis mittuntur aliquando Augustam, magno precio, crassa & carnosâ, subacida. Hæc (uel oblonga Neapolitana) aliqui Imperatoria siue Augusta cognominant, quòd iis Imperator Augustus oblectetur. Vna aut altera arbor Augustæ est.

Pruna alia Vngarica aurei uel cerei coloris, magnitudine oui gallinæ, aut etiam anatini, carnosâ, gratissimi saporis, Vu. K.

Pruni diuersis arboribus inseruntur, ut Nuci, Malo, Amygdalo.

Prunus syluestris, Spinus in plerisq; sepibus uiuis nascitur.

Pf.

Pseudamomum. Vide Amomum.

Psyllium, R. A. Vu. Aliquando mihi in horto satum pulchre quidem excreuit, sed hyeme præueniente seminis maturitatem non est cõsecutum. Psyllii duo genera, K. tria, O. Semel in horto satum, seipsum profeminare & restaurare scribit Dodonæus.

Ptarmica. Vide Pyretro cognata.

Ptarmica alia Monspeli dicta, uera (ut existimant) hac æstate floruit, A.

Pu.

Pulegium in plerisq; apud nos hortis uiret. Sponte circa Argentinam, & alibi, in pratis humidis luxuriatur. Patauii Calaminthæ genus uidimus, Pulegio specie, odore saporeq; tam simile, nisi quòd rectum nascitur, ut prorsus ei cognatum iudicem. Aquaticum Pulegium, uulgò regale dicitur: montanum uerò, multis Polium, foliis multò antedicto minoribus, flore cœruleo: caule recto, dodrantali, &c. Carolus Stephanus. puto autem Pulegium illud montanum cuius meminit, Monspeli Ceruinum cognominari. Id quidem hoc uere Lugduno ad me missum, pulchre in hortulo meo crescit, coliculis pedibus, candidis, erectis, ab una radice pluribus: foliis longioribus & angustioribus, Hyssoপি fere: odore & sapore omninò Pulegii uulgaris.

Pulegium petreum uocari potest, Germanici nominis (*Steinpoley*) imitatione, herba aliquibus Clinopodium existimata, quæ sponte apud nos in muris, et locis siccis saxosisq; & collibus apricis crescit. Hanc puto Calaminthæ montanæ nomine non rectè exhiberi à Trago lib. 1. cap. 10. Eadem fortè est, de qua Car. Stephanus sic scribit: Aquatico Pulegio similis quædam planta in montibus et siccis locis crescere solet, quæ Gallis Pouliot sauage, quibusdam Polium montanum appellatur: folio Serpylli, sed paulò latiore, flore cœruleo: apud eū collem Lutetiæ uicinum frequens qui Eritius dicitur.

Pulmonaria Plinii, Italis hodieq; uulgò sic dicta, sine maculis apud nos reperitur in Albio monte, G. gaudetq; locis humidis & umbrosis. Illa uerò cuius Plinius meminit foliis maculosis, in Italia tum hortis tum sponte frequentior est, nobis rarior. Audio tamen in montibus quibusdam Bernensium reperiri, O. K. Est autem omnino Symphyto alteri seu Consolidæ maiori dictæ cognata herba, sed undiquaq; minor. Syluium audio hanc Myosota, id est, Muris auriculā Dioscoridis existimasse. Plantatur in Germania inferiore plerisq; hortis, non alium ferè in usum, quam ut misceatur ferculis, præsertim placentis ex ouis, Dodonæo teste.

Pulmonaria eadē quæ Vegetii, Consiligo est: quæ Pulmonariæ nomine hodieq; apud Anglos uenit. Vide in C.

Pulmonaria Gallica, Gallis hodie uulgò dicta, siccis & lapidosis locis, & in muris circa urbem nostram multa est: nec non in syluis, præsertim Fagorum, *Büchspick*: olus quoddam syluestre, Lactucarum generi cognatum. Commendatur ad pulmonis uitia, paronychiam & uulnera. Hæc fortè est Scopa illa regia (nam & aliæ eodem nomine sunt) quæ apud Plinium demonstratur, ramis oblongis, foliis ex intervallo lactucinis, sed rigentibus & lanuginosis, flore luteo: radice promissa, tenui. Et forsàn eadem fuerit Sideritis etiam illa Plinii (nam aliæ sunt Dioscor. Sideritides) quæ sit latissimo folio, Scopa regia appellata, uulneribus præcipua: quanquā Ruelius Carpentariā à Gallis dictam (.i. S. Barbaræ herbam) pro Sideritide ista accipit.

Pulmonariam aliqui (Sabaudi aut eis uicini Bernenses) uocant herbam illam, quam nos Saxifragam montanam. Vide infra. Et inter Musci genera, arboribus ad hærens, quam Pulmonariam recentiores medici nominant. Vulgus nostrum uernacula lingua Marrubio id nomen tribuit. Alicubi Gentianam quandam pumilam in pratis humidis prouenientem, *Lungenblümle*, id est, Pulmonis flosculos uocitant.

Pulsatilla Italis uulgò dicta, Cauda uulpina Amato Lusitano, sed alia est Alopæcurus ueterū. Vide supra Anemone quædam. Alia est Polonorum Pulsatilla, nempe *Astrantia nigra* nostra.

Py.

Pyrethrum, O. R. C. Rurpodius. Huius etiam Argentinæ plantas duas in horto Massarii medici primū uidi: foliis ferè Millefolii latius se spargentibus. Mihi etiam hoc anno è seminibus Pyrethri cōplures plantæ enatæ sunt, radicibus albis etc. Vide Tarchon. Pyrethrum alpinum quoddam paruū in summis alpibus, (id est, Gothardi monte) reperi.

Pyrethro cognata quædam herba, oblongis ferratisq; foliis. Locis aquosis nascitur: circa Luteciam in pratis: & prope Basileam iuxta fluuiolum qui in oppidum minus intrat. Tarchon aquaticum dixerim. Falluntur qui Parmicam putarunt. Hoc in hortulo etiam mihi uiret, sed minus lætum humiliusq; propter siccitatem: repit radicibus suis.

Que.

Quercus in syluis nostris crescunt, duorum generum opinor, *Eich* & *Hageich*, quantum pro fit cura arboribus (inquit Cardanus de Varietate rerum lib. 6. ca. 23.) præcipuè ostendit Quercus Basileæ in diui Petri nemore (area publica Tiliis consista,) Truncum terni uiri diductis manibus uix ambiunt. Altitudo (trunci) minor quam hominis. Exerit in uertice sex aut septem stolones (imò ramos magnos & la-

tos, quos tabulata dixerim) sensim ascendentes, ut imaginem pateræ referant. Inde crebrioribus ramis, tum & ramusculis ita densatur, ut olim referant Cæsarem Maximilianum cœnasse in ea, discubuisseq;. Siquidem ambitum pedes centum continere haud dubium est, cum numerando illū circumiuerim. Ergo hac diligentia quamuis sterili (nō est sterile) solo frigidoq; cœlo, Basilica Quercus cū Lycia Platano iure decertabit. Et quamuis gloriatur Licinius Mutianus, eius prouinciæ legatus, cœnasse sæpius sub Platano cum octodecim sociis: multo tamē plures Quercus Germanica supra excipiet, quam Platanus illa adumbrauerit. Sed discrimen est quod Mutiani Platanus 77. pedum altitudinem habuit. Quercus hæc, ut dixi, humillima est.

Quinquefolium. Quære Pentaphyllum,

Ra.

Ranunculi, siue Batrachii multa sunt genera: propriè autem ita dici uidentur quæ locis aquosis, & ubi ranæ frequentant, nascuntur. Horum unum pinguis ac splendidis foliis est: (quod apium risus, uel apium Hemorroidum uocant) id primo loco Matthiolus pinxit. Alterum simplicia, oblonga & angusta folia habet, Oleæ ferè: quod à Dodonæo oues occidere fertur, qui foliorum marginibus eminentia quædam appingit, quod ætatis aut potius speciei alterius proximæ signū est. Nunc aliquot mensibus in horto meo uiuet. Tertium, minima & multifida habet folia, florē partim album, partim luteū: humi sternitur. Tria hæc genera, foliorum quidem specie prorsus differunt: cæteris fere omnibus conueniunt. Omnia caustica sunt, & nascuntur palustribus locis apud nos: præsertim ubi lacus expatiatur. Hæc in hortis nisi aqua subsit, non durant. Alia Ranunculi genera nascuntur in pratis, & collibus, alibiq;, magnitudine & foliorum hirsutie distincta. Genus illud cui hirsutiora sunt folia, caulis longior, & pluribus incisuris folia, Sardoum Ranunculum dicemus, uerentem & ipsum. Genus id quod per terram magis repit in pratis, & acrimonia caret (unde & inter olera uulgus recipit,) aliqui Cronopodem uocant, de quo diximus in litera C. (Huic cognatus est syluaticus quidam à Trago & Dodonæo descriptus.) Colitur hoc etiam in hortis nostris (sicut & præcedens) flore multiplici, tum luteo splendente (unde & nomen factū à nostris, *Glyßblümle*) tum albo. Diu durant, flagellis suis, ut Pentaphyllum se propagantes. Siccis locis & in collibus nascitur genus quoddam humilius, quod aliqui Flammulam uocant, à præcipua uendi ui, præsertim in radice, quæ globosam habet: unde Apuleius Verticillum nominasse uidetur. Nostris uulgò *Gehöflete glyßblümle* / à calyce florum inuerso. In horto aliquoties mihi plantatus non durauit. Est & aruenis quidam æstiuusq; Ranunculus à Fuchsio depictus, frequens apud nos, conceptaculis seminum aculeatis, G. Montanos etiam Ranunculos in Heluetiorum montibus nascentes, albis floribus, tres noui. Vnus ex his minimus est, caule uix ultra quatuor digitos alto: acerrimus. Ex eo destillata aqua in Vallesiis quidam propinant Gallico morbo affectis, & mirè purgare aiunt. In hortis aliquandiu durat, per duos fortè aut tres annos, *Jägerkraut*, G. In saxis ferè aliorum montium terra inectis & musco nascitur. Alius est magnus, magnis & latis foliis, qui flore etiam multiplici in hortis colitur: genere ab aliis differens, quod & forma & sapor præ se ferunt. Crescit in montium locis humidis & aquosis. In hortis facile ubiuis & diu uiuit, G. Tertius qui *Sidertsche* appellatur in Bernensium montibus: unde, A. noster in hortum transtulit: à quo etiam descriptionem, picturam & semina eius accepi, & nuper ipsam plantam recentem. Floret (inquit) hæc planta in horto nostro: quæ sponte in montium locis umbrosis accirca Larices crescit: radice alba, rotunda, multis fibris, qualis Ellebori albi ferè est. Caules ab ea multi erumpunt. Florere incipit primo uere floribus ut Ranunculorum, minoribus, candidis. Folia habet magna, Platani ferè modo incisa. Hæc ille. Chamæplatanum, si libet, uocemus. Vix enim (Ricino excepto) folia Platano similia uidi, tum figura; tum magnitudine ferè pari. Sapor eis subacris & nitrosus: qualis & secundo generi ex albis montanis.

Ranunculum phragmiten appellauerim, quem Fuchsius tertiam Ranunculia-
 pud Dioscoridem speciem facit, ut similem ei alteram flore lacteo, speciem quartam
 eiusdem: quoniam passim apud nos in sepibus nascitur, etc. *Wergensblumen*. Vide
 supra in Anemonis.

Ranunculi Dioscoridis secundam speciem, herbæ Sardoæ nomine, Dodonaus
 Pulsatillam Italorum facit: de qua leges inter Anemonas.

Ranunculum quartum Matthioli flore albo, (quem depingit, non autem descri-
 bit, ne uerbo quidem,) foliis Napelli ferè, ut pictura præ se fert, nondum uidi. Inter
 Ranunculos & Aconita ambigere uidetur herba illa montana, cuius inter Aconita
 mentio facta est.

Raphani tria genera enumerat Plinius, crispum, leue & campestre: quæ Germa-
 nia etiam hodie agnoscit, inquit Bern. Dessenius. Sed quod à Plinio Algidense di-
 citur, longum, succosum ac translucidum, hortis inferioris Germaniæ tam frequens,
 ut nullum ferè aliud norint: hoc apud Batauophrysiis nostros in eam magnitu-
 dinem crescit, uti uiderim quòd triginta libras penderet. Quamobrem minimè
 mirandum, in Germania infantium puerorum magnitudinem æquare, Plinium scri-
 psisse. Vulgaris est Raphanus, qui uirilis brachii amplitudinem non excedit. Sunt
 autem hi translucidi: & adeò fragiles, ut in taleolas absque ferro confringi queant.
 Multùm ab acredine illa ac saporis uehementia, qua secundum genus pollet, rece-
 dunt: & fallugine imbuti, linguam usque adeò non uellicant. Theophrastus quin-
 to de caus. plantarum capite quinto, hyeme cùm maximè uigent, terra radices Ra-
 phani obrutas, ut nullum imbrem admittant, ac direptis quibusdam foliis, mira
 crassitudine distendi docuit. Alterum genus Rapi figura, Syriacum appellatum,
 in superiori solùm Germania prouenit: uehementissimum & tenerrimum, nec mul-
 ta humiditate redundans: quapropter parcius editur. Nam qui assatim ingerunt,
 præter frequentes ructus, rosionis quendam sensum in stomacho experiuntur. Ter-
 tium, quod fronde copiosius quàm radice, & plurimum agreste, à Latinis Armo-
 racia, à nostris uoce parum corrupta Raphanus marinus uocatur. Hoc saepe in pas-
 cuis Tubantum circa lacus & stagna crescit, atq; in pinguibus Phrysiæ paludibus
 copiosissimè uidetur. Rheni superioris accolæ in hortis transplantant, meliori quo-
 dam cultu & natura. Extremæ planè acridinis est, unde quibusdam radix Piperis
 appellatur: uulgò *Pfefferwurzeln*, & *Wyrhettich*. Sicille. Laudatur hodie
 Argentiua cum aliàs fertilitate soli, & nascentibus in eo uariis naturæ (imò Dei per
 naturam) donis: quæ à maximo illic hortulanorum & olitorum numero serun-
 tur & coluntur: & inter alia Raphanis eximiis. Tragus uulgarem Raphanum &
 rotundiorum, quem à ueteribus Corinthium & Syriacum dictum putat, Argento-
 ratensi & Spirensi agris familiarem esse tradit: prælongum uerò, dulciorem ac mi-
 tiorem Metensi ac Lotharingico. Hunc Algidensem Plinii, Theophrasti Cleonæ-
 um facit. Habetur apud nos præter commune genus alterum (ex Italia puto) cuius
 cortex nigricat: & tertium cuius radices pars magna supra terram excrecere solet,
 utrumq; communi præstantius, sed rarum. Raphanum maiorem, uel marinum
 uulgò dictum, nostri in hortis tantùm plantant: diu & probè durat, capitibus radi-
 cum resectis plantatur, non semine, quod non fert, Trago teste. In Sabaudia memi-
 ni aliquando reperisse in pratis, infra Laufannam oppidum: satum fortè potius pu-
 to quàm sponte natum. Facile enim ubiuis nascitur. Tragus quidem in humidioribus
 pratis sua sponte nasci scribit, & Theophrasti radicem Thraciam uel Liothalas-
 sium esse putat.

Rapistrum passim in aruis nascitur: idem quòd Lapfana uel cognatum, agreste
 olus.

Rapis arua conferuntur non horti.

Rapa rubra, Vu. Betæ speciem intelligo, de qua dictum est supra.

Rapi genus minus, exprimendi è seminibus olei causa in agro Metensi seritur:
 Radix non editur. Id ad Sinapis naturam accedit, Trago teste.

Rapi

Rapi syluestris multa sunt genera quod Dioscorides simpliciter sic uocat, uide-
tur id esse quod nostri uulgò Rapunculum. Eo minus est de quo supra diximus
Campanulæ cœruleæ nomine. Et aliud maius, foliis ferè Vrticæ. Maximum, quod
aliqui Medion uocant. Dodonæus Violam Marianam. Sunt & Vuulariæ quibus-
dam dictæ in pratis non alterius generis. Et in syluis ac montibus, quarum flores
ceu in spica sunt, alii cœrulei, alii pallidi, superiorū floribus, qui calathiformes sunt,
dissimiles. Ex his quædam in hortis elegantioribus seruntur, ut Medion, Campa-
nula cœrulea, &c.

Reseda. Vide Lutea.

Rh.

Rhabarbaricum uerum nascitur Romæ in horto Scipionis ad S. Apostolum,
ubi etiam à se depicti doctissimus Io. Kentmannus cum aliis plurimis iconibus parti-
cipem me fecit. Is, inquit, (Scipio ciuis Romanus) quatuor radices habebat, et planè
affirmabat, in Turcia semen seipsum collegisse, & ex eo semine has radices sibi pro-
gnatas. Interdicebatur autem à Paulo III. qui rerum naturalium, & herbarum ama-
tor erat, ne uenderetur alicubi propter raritatem. Sic ille. Omnino quidem Lapa-
thorum generis uideatur hæc herba.

Rhabarbarum monachorum uulgò dicta herba, ubiçp̄ in cultioribus hortis sata
reperitur, R. G. Est autem Hippolapathum, aut eius species.

Rhamnus, Leuschnerus, Rurpodius,

Rhamni secunda species, K. C.

Rhamni tertia species, Matthioli, Vu. C.

Rhaponticum uulgò dictum. Vide in Centaurio maiore, Acantho, & Gentiana.

Rhodia uulgò dicta radix, *Rosin wurz*: è Pannonia (puto, ubi sponte crescit,)
primùm allata, Ae. R. K. C. Huius radicem proximo autumno Leonhardus Fuch-
sius ad me misit: & uiret mihi etiamnum pulchrè, sed florem nondum protulit.

Rhododaphnè siue Nerion uidi anno superiore Basileæ in hortis doctissimi uiri
Cælii Curionis & aliorum: item Argentinæ Massarii & D. E. semine, aiunt, facile
prouenit. Auulsi eius etiam stolones crescunt. Hyeme sub tecto includi debet. Mi-
hi aliquoties satum non prouenit. Nunc stirpem duorum ferè dodrantum à Cæl. Cu-
rione donatam pulchrè crescentem habeo.

Rhus Plinii existimatus Monspeliis suffrutex, C. Verum Clymenum Dioscori-
dis. Nunc in meo etiam horto Antuerpiam à C. transmissus nascitur, sed nondum
perfectè propter recentē plantationem. Videtur autem facile nasci, sicut & reliquæ
herbæ astringentes ferè.

Ri.

Ribes. Vide in Ceanotho.

Ricinus. Lege Cici.

Ro.

Rosæ hortenses albæ, multiplici, folio passim apud nos in hortis abundāt. Earum
frutices proceriores sunt, quàm quæ rubras ferunt.

Rosæ rubræ urbanæ, simplices, uulgares nobis. Item alię ex purpura albicantes,
folio multiplici. His diebus in horto amici Rosam uidi dimidia parte candidissi-
mam, altera purpuream.

Rosæ Alexandrinæ, uel Persicæ, uel Damascenæ, uulgò Incarnatæ dictæ, ante
annos aliquot raræ nobis, nunc satis frequentes. *Zybsarb rosen*. Harum rosaria
(inquit Nicol. Monardus Hispalensis medicus) nostris maiora & uiridiora sunt:
foliis amplioribus: aculeis plurimis & acutioribus. Florum numerosam copiam fun-
dunt: quæ foliis quinis aut senis constant, medio inter album & rubrum colore. Ru-
deratum amāt locum. Seruntur, inciduntur, cremantur, transferuntur sicuti nostra.
Harum Rosarum apud Italos, Gallos, Germanos, diuersasçp̄ gentes nunc est fre-
quens usus, quas Damascenas uocant: quoniam ex Damasco nobilissima Syrię ur-
be creduntur aduectæ. Apud nos uerò triginta ferè sunt anni, ex quo carū notitiam

attigimus. Apud magnates & nobiles fuit in primis in magna aestimatione, ex his rosæ medicamentum, (syrupus ex multiplici earum infusione,) uel mel rosaceum, foliatum, &c. nunc uerò ubiq; habetur, ita ut non sine seplasiariorum iactura perierit usus pharmacorum. Hæc ille. Sed uideo Damascenas uel Alexandrinas rosas diuersas esse, ut differentia causa has, Persicas tantum nominare præstet.

Rosæ citrinæ seu luteæ, C. Rurpodius.

Rosæ moschum fragrantæ, luteæ, K. Augustæ luteas alunt in hortis lautiores quidam, quas inodoras esse audio, (& uulpinas cognominari:) frutice tamen odorato, quem uidi illic uir entem iuxta parietes hortorum, odore serè syluestris Rosæ foliorum, quam à uino nostri denominant. Florem siccum tantum & inodorum uidi. Nunc plantas duas in horto alo: sed non feliciter germinantes, quòd diutius (opinor) in itinere detentæ sint; & iam circa solstitium odorem etiam amisisse uidentur.

Rosa muscata, (alia à præcedente,) simplex & multiplex, C. Rosæ muscatæ uel Damascenæ, parua, simplices, albæ, Curtius Lindauia. Flos est quatuor foliorum tantum, (ut audio) floret in Italia toto serè anno, Augustæ uix ante autumnum. Aliæ nobiles, densifolio flore, paruo, purpurei coloris diluti, idem. Harum fruticem Augustæ etiam uidi, in uase, tanquam à frigore ei metuerent ut recondi sub tectum posset. Earum speciem priorem esse puto, de qua Amatus Lusitanus: Sunt præterea (inquit) aliæ Rosæ albæ ad citrinum tendentes, parua, pauca (tria quatuorue) folia habentes, ut & syluestres quibus similes sunt: quæ serè per totum annum in arbore uidentur, quas moscatas ab odore, uel Alexandrinas uulgo appellat: aliqui Damascenas. Hæ uerò odore caput tentant: & potentissimè aluum subducunt, non minus ac Scammonium: ita ut si sex uel octo folia acetario miscueris, totum purgatorium reddas, qua de causa ab illis tanquam pernicioso medicamento naturæ uim inferenti, abstinendum suadeo. In Hispania rarò uidentur: & ab aliquibus cum incarnatis confunduntur. Hæc ille. Audio easdem marinas à nonnullis uocari, aliæque iam in hortis monachorum præsertim & ditiorum hominum, circa Verbanum lacum quoque. Sed fortè genus diuersum est. Præstantissimæ rosarum quæ puniceo colore rubent: proxima laus iis quæ in rufum (rubrum) candicant, incarnatæ uulgo dictæ: uilissimæ albicantes. In quarum tamen genere eæ odoratissimæ excipiuntur, quæ Hetruscis Damascenæ, & aliis Moschette uulgo dicuntur. Siquidem non modò cæteras excellunt, quòd colore admodum suauiter fragrent, sed quòd etiam magis aluum subducant, Matthiolus. Monachi interpretes Mesuei Nesrin uel Nerlin Arabicè hunc fruticem uocant, aliàs Rosam Seni: & è syluestri genere esse putant, sicut & incarnatam uel trentaphyllam uulgo dictam à foliis triginta: & albam, quæ & centifolia dicatur.

Rosæ Indicæ magnæ, coloris aurei, Vu.

Rosæ syluestres, Cynosbati uel Cynorrhodi nomine ueteribus dictæ, passim sepes uiuas apud nos replent.

Rosa syluestris alia, humilior, in collibus siccis & apricis, toto frutice suauissimè odorato nascitur: unde à uino nostri *Winröfle* denominant. Hunc cum aliquando in hortuli mei loco umbroso plantassem, probè quidem excreuit, sed odorem amisit. Cuius quidam noster partim in ipso muro hortuli sui, partim iuxta, loco aprico, ualde procerum & suauissimi odoris, quem nectareum dixerim, hunc fruticem habet: quem annis quàm plurimis illic uixisse apparet: à quo ego etiam accepi.

Rosa syluestris, à Maio mense denominata uulgo nostris, *Meientösele*, colitur quidem in hortis etiam ab aliquibus apud nos: crescit uerò sponte ad radicem Albii montis, horæ itinere ab urbe: minor, odoratior & præciosior est Cynorrhodo, in hortis facillime durat. Hæc eadem fuerit Rosa campestris Tragi, quam Germanice uocat *Hanrosen / Haberrosen / Feldrosen*. Hæc inquit magnitudine tum florum, tum foliorum excedit illam cuius folia fragrant:

spinis

spinis non perinde minacibus. Flores seu Rosæ huius fruticis, colorem magis rubro & elegantiore tinguntur, odoris (meo quidem iudicio) inter omnia genera suauissimi, tactu pinguiore. Luxuriat hic frutex plerumque in humectis ac minime fertilibus auenaceis agris, aliisque nonnullis dumetis, raro supra tres cubitos assurgens. Serpentibus in terra radicibus se propagat, facileque & nullo negotio plantari potest. Huius species altera (inquit) Rosas prorsus candidas profert: odoris minus iucundit in siccanis agrorumque limitibus, & iuxta itinera, Junio ac Julio mensibus florens.

Rosa alpina dicta ab Helueticis montium incolis, *Alprosen / Hünerlaub*, &c. Folia Oleæ uel Rhododaphnes habet, rufa parte supina: florem rosei (rubri uel è rubro albicantis) coloris. Frutex duos pedes altus, totus odoratus est & pinguis. Species eius altera foliolis minimis, Acinariae palustris nostræ (*Moosbeere* uocant) foliolis persimilia, nascitur in Adula monte Rhætorum: inde autumnoproximo mihi allata, & in hortulo plantata: ubi nunc media hyeme egregie uiret, nec perdit folia: duraturam tamen uix spero, altissimis, siccis, uentosis & apricis frigidisque locis assuetam. Species hæc rarissima est. Prior in plerisque altis montibus reperitur: quam qui Nerion montanum appellant non laudo: nam neque uenenosus est, neque siliquatus frutex.

Rosmarinus seu Libanotis coronaria, duplex: unus nobilior, angustiore folio: Cordus tenuifolium seu minorem appellat. Alter ignobilior, Cordus syluestrem uel maiorem nominat. Vterque iam apud nos in hortis colitur. Nobilior siue urbanus noster, flores ex albo cœruleos habet. Audio inueniri speciem, cuius flores omnino albi sint. Syluestris è Sabaudia hortis sæpe ad nos adfertur: idem in prouincia Narbonensi, ut circa Monspeliū sponte prouenit: & hyeme pauperum etiã fociis uritur. Prouenit tum ex semine, tum ramulis auulsis commodius. Topiaria arte digeri facile potest, in uarias figuras. Sic pulchre digestum Basileæ uidimus in horto Ioan. Jacobi Lofs: & in cœnobarum Gallia Italicaque aliquot hortis: Biturigibus scenam siue attegiam Rosmarino proceroinflexoque supra opertam, ut triclinium caperet.

Rosmarinus ita ut in Gallia, arborefcens ferè, Vu:

Ru.

Rubia fatiua, à radicis colore dicta, qua ad eundem colorem utuntur tinctorum, *Rôte*, Ae. O. R. G. Nos cognitionis tantum gratia, & ad remedia, in hortis plantamus. Alibi ea conferuntur agri in usum tinctorium. In horto meo alta nunc est cubitos fere septem.

Rubia syluestris tam ubique obuia est, ut in hortum transferre nemo dignetur.

Rubia syluatica aspera, *Waldmeister* à nostris dicta, G. Frequens occurrit in syluis, pedali aut cubitali cauliculo: locis umbrosis, pinguibus, opacis & syluestribus gaudens, margine foliorum aspero, caule quadrato: flosculis albis, odoratis. Altera foliis est læuibus, caule terete, bicubitali ferè: flosculis albis, inodoris, G. Vtriusque meminit Tragus: priorem depinxit. Huius speciem aliam longioribus & angustioribus foliis in colle iuxta Scaphusiam inuentam sibi nuper quidam ostendit. Sunt & alia syluestres huius generis species multo minores: quas circa Bononiam Squinanchicas, aut Herbas uite appellant.

Rubus uulgaris passim circa sepes & alibi, mora sua obuiis sponte præbet. Alia eiusdem species, humidioribus præsertim locis, humi reptat, nec unquam assurgit: ita Chamæbatus inter Rubos, ut Chamæcissus inter Hederas.

Rubus alpinus humilis est, sine spinis: quare Idæum dixeris: moris rubris, acidis, quæ paucioribus granis constant. Hunc primum obseruauit in monte Pilati ultra Lucernam, super saxis terra intectis.

Rubus Idæus à plerisque doctis existimatus, moris rubentibus, suauiter odoratis: circa syluas apud nos reperitur spinis raris & paruis. Hunc Argentina in horto uidi, proceriorem quam sponte nascatur, spinis nullis, si bene memini, *Hindtbeer*.

Rr ii

Ruscus, R. O. K. Suffrutex in hortis muscissimus Plantam unā ante octodecim annos ē Sabaudiaē horto mecum attuli nescio cuius tum ætatis. A quo tempore hactenus in hortulo meo pulchrè uiret per totum annum, (quamuis bis aut ter in hortos translata diuersos:) uere germinat, & ueteribus arefcentibus coliculos novos promit: floret etiam aliquando, & florū rudimenta uel hyeme in medijs folijs ostendit Fructum quidem toto hoc tempore nullum ne inchoauit quidem. Radix uidetur talis esse, qualis ferè Hypoglossi & Polygonati: ideoq; tam diuturna. Pedis altitudinem non excedit: non minuitur nec multiplicatur, nisi ut dixi. Refracti fortè à radice coliculi seorsim germinarent.

Ruta hortensis in plerisq; omnibus hortis. Hæc cura & ætate uidetur propemodum arborescere posse. Semine uel surculo seritur. Rutæ hortensis (inquit Tragus) duæ species sunt, sed ad eò inuicem consimiles, ut nisi singulari diligentia nemo facile discernat. Quæ nobilitate præstat, ea tenerior, nigrior & longe exilior uulgari existit. Eius folia ex multis alijs rotundis, lenticulamq; imitantibus foliolis constant. Hæc rarò florem profert: ferroq; incisa, facile inarescit. Vulgaris autem Ruta per omnia maior, folijs uestitalioribus, frequentibus, cæsi colore. Vtraq; florem gerit luteum, &c. Seritur Ruta & semine, & surculo: idq; multò felicius.

Ruta syluestris per omnia similis hortensi, sed undiquaq; minor. Nascitur circa Monspelium. Hæc è semine aliquando mihi prouenit. Hyeme perit, nisi sub tecto seruetur in cella tepida aut uinaria. Flos ei luteus, Vu. A. Puto autem duplicem esse, unā minoribus folijs, de qua iam diximus: alteram maioribus, hortensi similiore. Rutæ syluestris iconem depictam clarissimus hoc tempore Torgæ medicus Ioan. Kentmannus ad me misit. Folijs, ut icon præ se fert, longioribus & angustioribus quam hortensis, floribus partim albis, partim purpurascens. Caulibus ab una radice ternis. Hanc plantā (inquit) accepi à Pet. Bellonio Cenomano, redeunte ex Aegypto, qui dixit uerū Harmel esse: tertium Rutæ genus apud Diosc. aliàs reperitur in Macedonia & Toleti. Florem habet album, folia non dissimilia folijs Rutæ: capitella (uascula seminum rotunda) maiora quam Ruta hortensis: pluribus ab una radice cauliculis. Hanc in hortis alunt, Ae. Vu. folijs oblongis, flore albo, etc. Vide Harmel supra.

Ruta pratensis Lutetiaē uocatur in pratis proximis nascens herba: cuius flores albi uel purpurascens, nullis folijs, solis apicibus aut cincinnis longiusculis constant. Reperitur & apud nos locis saxosis & umbrosis, circa sepes sylvarum alicubi. Folia Aquilinae uel Aquilegiae uulgò dictæ, fere similia habet, A. G. Plurimis annis planta una in horto iam mihi durauit. loco umbroso. Aliqui circa Sabaudiam hanc non recte Rutam caprariam uocant. Cognata huic uidetur Saxifraga lutea, de qua infra. Simile est etiam ei Thalictrum à nonnullis dictum, &c.

Ruta capraria Italicorum, alio nomine Galega (quasi Gallica: nam & Regallicum, & Galeni herba quibusdam dicitur) uel Gralega, Ae. K. C. R. trypodius. in Germania sponte nasci non puto: in Italia abundat, præsertim iuxta aquas, uel ubi subsit aqua, Cardano teste. Alijs etiam nominibus diuersis in diuersis Italiae locis appellatur: ut sunt, Castra cane, Lauanese, Lauannan, Fœnogræcum syluestre, Thorina uel Taurina, Martanica, Saracena, Capragina, & herba Nesa, Fœnogræco satiuo tota persimillima est. Non seritur in Italia: sed locis pinguibus humectisq; copiose prouenit, Monachi in Mesuen. Eruditi quidam Onobrychin à ueteribus dictam iudicant. Matthiolus contradicit, ut ijs etiam qui Glaucem faciunt. Pingitur Ruta hæc à Dodonæo. Videtur (inquit) nonnullis Polygala esse, & nomen Galega à Græco corruptum. Item à Matthiolo in Glauce. Vulgaris est ad eò in Italia ut semina nemo colligat: quare sæpe frustra petii.

Ruta capraria Gallorum, Monspelii uulgò sic dicta: folijs Rutæ, sed uiridioribus, ex atro tamen, flore luteo, copioso, Vu. Frutex uel suffrutex est lignosus, (folijs fere ternis, floribus ut lasme, sicut in planta arida apparet) acinis nigricantibus, qui semina aliquot continent, calidæ nature, &c. E semine superiori anno mihi prouidit,

diuit, & in uase per hyemem durauit sub tecto: nuper Sphondylorum iniuria pessit. Enata est etiam Bernæ, A. cui nuper floruit luteo flore: & O. Massarioq; medicis Argentinæ. Viret nunc etiam hyeme, nec folia amisit in uase, dum hæc scriberem. Eruditi quidam Polemonium Dioscoridis hoc esse multis persuaserunt. Ego aliud demonstraui supra in P.

Ruta muraria uulgò à Germanis dicta, in muris hortorum & mœnium nobis abundat. Herba Adianto magis cognata quam Paronychiæ, tantùm abest ut ipsa sit Paronychia, quod quidam putat.

Sa.

Sabina, R. G. Reperitur apud nos in hortis tantùm, in quibus floret quidem: sed fructum rarissimè profert. Semel tantùm memini me fructũ eius reperire in arbuscula huius generis quatuor cubitorum aut ampliùs, in horto loco sublimi posito, itinere duarũ horarum (si probe memini) è Suitia pago. Putatione adhibita in arbusculam, sed tardissimo incremento, euadit. Gaudet Sabina humo (inquit Tragus) cui è parietibus lateres tusi admixti fuerint. Seritur surculo auulso terræq; immisso, & facile radicitur: processu temporis in uiridem & elegantem arborem, quæ tamen sese magis in latitudinem effundat, quàm in altũ erigatur, euadens. Cùm in arborem grandiusculam excreuerit, quotannis rotundas & nigras Juniperiq; simillimas bæccas producit. Hæc ille. Ego sæpe auulsos Sabinae ramulos frustra terræ mandaui. Felicius forte cresceret à matre sua deflexus in terram ramulus, donec apprehenderet, uel per uasculum terra plenum dependens traiectus: quod in Cornis arboribus aliqui faciunt. Idem Tragus lib. 1. cap. 139. Sauinae syluestris nomine pingit & describit herbulam dodrantalem, Sabine similem, sed inodoram, luteis in cacumine iulis: fructu nullo quam in arenosis altissimorum nemorum locis nasci scribit: eam etsi nondum uidisse memini, à Sabina tamen toto genere differre dixerim.

Saccharum (siue Sacchari canna, hoc est, Arundo) non in insulis Oceani occidentalis nascitur, sed in Hispania etiam (ni fallor) colitur. Celebris Francofordiæ ad Mœnum pharmacopœus Iacobus Oppenheimer, iconem huius Cannæ qualis in horto suo nascitur ad me dedit: & plantam insuper uiuam (& alia quædam) mihi pollicitus est.

Sagapenum existimatum ferulacea herba, A. F. Rurpodius. Vidi & Auguste in horto præclari medici Adolphi Oconis.

Salicaria, O. Lysimachium puto intelligens. Id enim à Salicis foliorum similitudine Germani *Weyderich* nominant.

Saluunca. Quære in Nardo Celtica.

Salices in hortorum marginibus & circa fossas aut riuos pangendæ sunt. Multa earum genera habemus, satiuæ & syluestriæ. Syluestrium quæ minima est, Siler appellatur. Alia lato folio, *Salwyden* nostris: quæ etsi passim sponte nascatur, hortum tamen ornare potest, uere primo præsertim, cum floribus & iulis odoratis uisendam se præbet, &c. Salicem etiam è semine nasci, nec uere frugiperdam esse, ut Homerus putabat, obseruatum est ab Hier. Trago.

Saluia in nullis non hortis toto anno uiret, quanquam rugosis foliis. Frequen-
tior est Latifolia: infrequentior, cui folia angustiora, & candidiora: nobilem cognominant nostri, uel auritam. Rarissima, inter illas media ferè, non aurita: odore cæteris minus grato, G. Saluiis nostræ mulierculæ accumulare solent ramenta de corticibus Piceæ coriariis usitata. Surculo seruntur. Viuacissimæ sunt in hortis: & quidem eò magis, quò minus florere permittuntur, sicut & alia pleraq;.

Saluia syluestris Monspeli dicta, à folii similitudine. Lege in Verbasco. Nostri Horminum, Saluiam syluestrem nominant. Saluiam montanam aliqui uocant Scordium alterum nostrum.

Sambach, uel Zambac. Vide Iasme.

Sambucus gaudet locis humidis & pinguibus. In hortis si colatur, diu uiuit: & in arborem satis crassam proceramq; euadit.

Sambucus montana acinis rubris tanquam in racemo digestis, G. In montibus & syluis quibusdam suæ spontis.

Sambucus palustris uel aquatica Germanice dicta (*Wasserholder / Schwelcken*) in sepibus, & alibi locis aquosis apud nos non rara: acinos rubros latiusculos in umbella profert. Syluestri flos simplex est. Hortensi multiplex, magnus, albus, in globum coactus, pulcher aspectu, adeò ut fructus nullus sequatur. Aliqui *Schönballen*/id est, Globos formosos nuncupant. Audio etiam purpurei coloris Basileæ in hortis reperiri. Frutex est: & si curetur, arbuscula fit. Chamæplatanum appellantes hanc arbusculam non laudo. Abundat mihi syluestre genus, nec deest hortensianum floribus globosis.

Sampuchum. Vide in Amaraco.

Sanguinea uirga Plinio dicta, Italis hodieq; Sanguis uel Sanguaro, passim in sepibus nostris crescit. *Rot Kerngeerten*. Cornus foemina secundum aliquos.

Sanguis draconis uulgò dicta herba, inter *Lapatha* est.

Sanguisorba. Vide *Pimpinella*.

Saniculæ nomen uulgare apud recentiores chirurgos, Germanos præcipue: à sanandis uulneribus factū, herbis uariis attribuitur. Vna tamen præcipue & simpliciter sic appellatur, passim in syluis umbrosis & humidis obuia, folio quinis aut pluribus incisuris diuiso: quā *Saniculæ maris* nomine *Fuchsius* depinxit. Nos eo in genere foeminam aut differentiam ullam, nondū obseruauimus. Ea quidem quam *Fuchsius* *Saniculam foeminā* cognominauit, genere toto differt. Vide *Astrantia nigra*. *Sanicula simpliciter* dicta in hortulo meo iam aliquot annos durat, & hyeme tota uiuet.

Sanicula alba, à radice alba, nam flos etiam superiori albus est, dicta: aliis *Hessica*, quòd apud Hessos foris sua sponte oriatur: quanquam medicus quidam *Hessus* à me interrogatus per literas respondit, in *Hessia* se non reperire. Italis, ni fallor, *Dentaria*, quòd in radice quidam ceu dentes appareant. Cordus hanc *Coralloides* uocasse uidetur à radicis figura. Huius enim hoc nomine iconē, floribus tamē luteis, *Hier. Heroldus* ad me misit: alias uerò duas *Ioan. Kentmannus* communicauit, ab illa differentes. *Allatam* (inquit idem) hanc herbam ex *Apulia* accepi à *Io. Brunstero Norimbergensi* medico. Secundam etiam speciem passim in *Pannoniis* & *Marcomanis* uidi, radice alba, *Alabastris* modo splendente: unde aliqui *Aconitum pardalianches* nominare uoluerunt. Has qui in horto plantarit nondum inueni, dignas certè hortensi cura: & apparet ex crassis nodosisq; radicibus uiuaces in hortis futuras. Germanis uulgaris est herba, quam *Saniculam* appellant, foliis *Pentaphylli* maioribus: radice candida, miro naturæ ipsius artificio nodulis ac laciniis quibusdam elaborata, &c. *Matthiolus* in capite de *Symphyto*.

Sanicula alpina à quibusdam dicitur *Arthriticæ* genus alpinū, de quo leges in *A.*

Sanicula alpina alia, foliis rotundis, hirsutis, *Saxifragæ albae* simillimis: floribus lacteis, quorum folia punctis sanguineis asperguntur: crescit in syluis uel locis umbrosis editorum duntaxat montium. In hortum meum translata multis iam annis durauit: digna certè hortensi cura. Semina ei longe minima, & (ni fallor) inutilia: Ex iis enim sponte in horto meo aliquoties sparsis nihil unquam prouenit.

Sanicula lata, R. Nescio quamnam herba.

Saponaria uulgò dicta, quæ locis arenosis & apricis prope flumina aut torrentes sponte crescit, roseo flore, odorato, G. albo, Ae. *Rurpodius*. Hanc *Dodonæus* *Alisma* interpretatur. Diu durat in hortis. Serpit enim suis radicibus.

Saponaria Italica, Ae.

Satureia, uulgò à medicis dicta, hortensis, condimentaria & æstiuæ herba, inter olera nascitur: & seminibus quibus abundat sparsis, restibili quotannis fecunditate sese multiplicat. Hanc aliqui *Thymbra* hortensem uocant. Alia est *Thymbra agrestis*, quæ nascitur in prouincia & aliis regionibus calidis sua sponte: quam *Dodonæus* depingit: & à quibusdam in *Germania inferiori* satam in hortis *Tenderick*

uocari

uocari scribit: usum eius ad condimenta & remedia eundem esse qui Thymi uel Satureiæ uulgò dictæ. Vide Thymbra.

Satyrium uerum tria folia profert, ad terram infracta, Rumici aut Lilio similia, minora tamen, ac rubra. Colligitur in tractibus sabulosis & arboribus conditis: ex quibus nos olim frequenter eruiimus, ac maxime circiter Herlem, eximium Hollandiæ oppidum. Radix una est, bulbosa, mali magnitudine seu forma, fulua, intus ceu ouum candida, gustanti dulcis, & ori non ingrata, Bern. Dessenius. Videtur autem sentire de Bulbo syluestri illo, quem Fuchsius Hyacinthum minorem foeminam uocauit, cuius una species cœruleo, altera candido flore reperitur. Hunc enim Dodonæus quoque in Annot. Tomi 2. Iconum, Satyrium Triphyllum facit; Erythronium uerò Satyrium, eiusdem generis herbam binis foliis, &c. Crescit utraq; species in syluis umbrosis, inquit Dodonæus, ab herbarum uerò studiosis colitur in hortis.

Satyrium Erythraicum, fortè est Tulipa à Turcis dicta, flore rubro, Lili instar, foliis etiam Lili, radice bulbosa, &c. quam uidi Augustæ in horto magnifici uiri lo. Heinrichi Heruuarti: quanquam semen ferre negant. Eam descripsi pluribus, primo loco inter quinque illas plantas, quarum icones et descriptiones Val. Cordi libris De plantis subieci.

Satyrii species an Orchis herbæ sit, quæ reperitur apud nos bulbo singulari semper, similis alioqui ceteris, sed minor, foliis binis, cõsiderandũ. Monorchin dixeris.

Satyrium basilicum alpinum, flore ex purpura nigro, tanquam adusto, (unde Brendli nomen impositum: odore omnium suauissimo, ceu styracis: quem etiam aridus, & in pollinem tritus, diutissimè retinet, Chr. Piperinus. Nos etiam aliquando plantauimus Lausannæ: sed uix ultra annum puto in hortis durare, & semen inutile esse: sicut reliqua Orchis genera.

Saxifraga alba, C. G. Alba cognominatur à colore florum. Semen ei nullum, aut potius inutile. Radix ex pluribus granis ruffis conglobatur, quorum singula seminum loco sunt: ab iis quidem granatã cognominare licebit. In hortis non diu durat. Nascitur in pratis quibusdam siccis, asperis, macris, circa Scaphusiam, Brugam, Basileam, & alibi: Maio præsertim quærenda. Cæteris enim mensibus æstiuis non apparet. Hyeme uiret, si bene meminit: etsi quidam usque ad annum sequentè latere scribit.

Saxifraga aurea, foliis superiori similis fere, unde & nomen ei factum: à similitudine foliorum dico, non à uiribus iisdem. De his enim nondum constat, sui omnino generis, flosculis luteis, C. Rarissima apud nos est: & cū allatam aliquando plantassem, paulò post periit. Sponte in humidis & aquaticis locis crescit.

Saxifraga hircina, uel simpliciter Saxifraga, maior & minor, floribus albis in umbellis, G. Radix ferè hircum olet, acris admodum. Minor siccis, asperis & saxosis locis, in collibus & circa muros apud nos abundat. Maior uerò locis humidioribus & pinguibus. Huius (maioris dico) etiam in alpibus species una flore rubente inuenitur. Vide in Pimpinella.

Saxifraga lutea, à colore florum uel radicis, G. Thalictum Dioscoridis aliqui faciunt. Galli circa Monspelium Saxifragam simpliciter nominant: nostra enim hircina uix reperitur illis. Inferiores Germani Pigamum (quasi Rutam Græco nomine: est enim Rutæ pratensi similis tum foliis ferè, tum floribus, qui similiter è multis tantum apicibus constant, sed colore sunt luteo: ut cognata uideatur.) Alii Rhabarbarum spurium, quod siue foliis siue radicibus quoquo modo sumptis uentrè soluat. Alii Barbam capræ minorem: (quæ à maiore, de qua supra diximus) toto genere differt: quòd multis conferctisq; floribus, quæ apicibus tantum ceu pilis constant, spectabilis sit. Dodonæus huic Barbæ caprinæ suæ minori aliam herbam similem in eodem capite cõiungit ac pingit: minorem, solo falso prope mare nascentem: quam Hypecoum esse coniicit: mihi non uidetur. Saxifraga lutea illa, quam Heilblat Germani præsertim Saxones uocant, nascitur apud nos in ripis alicubi prope lacũ. Memini in maceria ripæ inuenisse, & in montibus inter lapides. In horto plantata durauit aliquandiu, sed malignè floruit, & radices luteas non in altum extendit, sed Sisa

ri instar contraxit, substantia fungosa, pluribus simul cōplicitis. Huius species duę, maior & minor, sunt in hortis, A. & Ae.

Saxifraga montana, siliquas gerit, radice alba, nodosa, quibusdam ceu squamis extantibus, G. Crescit in Albio monte, non procul urbe nostra, solo pingui species una quinis per singulos pediculos foliis. Folia singula ceu Fraxini sunt. Flores purpurei, tanquam Leucoii, maiores, foliis quaternis conditi. Reperi & aliam speciem circa sylvas non procul Scaphusia, septenis in uno pediculo foliis, floribus candidis. Herbae sunt acres: Raphani ferè acrimonia. Vtraq; in hortulo meo per biennium fortè durauit, nō sata, sed translata è montibus: ubi una radix diuturnior mihi uidetur, & ipsa sese propagare. Circa Sabaudiam Pulmonaria uocatur: ab Italis quibusdam puto Dentaria, à squamis denticulatis in radice: sicut & Sanicula alba superior dicta.

Sc.

Scabiosa uulgo dicta trium generum: duę minores, una scabra hirsutaq;, altera læuis, in pratis siccioribus & collibus apud nos copiose proueniunt. Tertia maior, quam ab ouibus aliqui denominant, (ut Dodonæus, qui hanc magnitudine mediam facit: hirsutam uerò iam dictam, in hoc genere maximam: sed in nostra regione secus se habet,) cuius folia non diuiduntur, locis editioribus, pinguibus, & humidis gaudet. Omnes in hortis bene ac diu durant. lacea nigra diuersi omnino generis est, contra quam aliqui putarunt.

Scammonia frutex, O. nobilissimus & eruditus ciuis Patauinus (ut audio) Priuilius nomine, Scammoniam è Syria allatam in horto habuit, herbã Conuoluulo cœruleo (quem granum Nil appellant) persimilem: floribus albicantibus, (illis etiam, ni fallor, campanæ seu calathi effigie,) qui priusquam aperiantur, rubicundi apparent: semine etiam simili. Perit ei, nescio an secundo tertioue anno, siue quòd natura non diutius daret forte, siue aliam ob causam. Primæ quidem hyemis iniurias fortiter pertulit: semina etiam an protulerit ignoro. Monspeli aliam quandam Scammoniam ostendunt, floribus exiguis, &c.

Scandix est in Pectine Veneris.

Scilla uel Squilla, A. R. Rurpodio Francofordiæ, etiam florem protulit. Radix mihi olim in horto plantata, folia quidem produxit: sed non apprehendit, nec ultra tres menses durauit. Scilla uera, C. Vera quidem epitheton ab eo additum puto, propter Paneratium, quod aliqui pro Scilla substituunt.

Sylla Epimenidea cognomine, crescit (ni fallor) in horto Patauino, seminibus è Creta accersitis.

Scolymus. Vide Carduus hortensis.

Scoparia regia. Quære Pulmonaria Gallica.

Scoparia uulgo dicta, Italis Beluidere uulgo (quod nomen etiam aliis herbis attribui uideo,) Vide supra Belle uidere.

Scordium uerum. O. R. G. K. A. Ae. Verum dicimus, quoniam superiore seculo cum hoc ignorarent medici & pharmacopolæ, Allium quoddam syluestre substituebant. Sponte in pratis humidis & palustribus nascitur circa Lemantum lacum non procul Laufanna, circa Norimbergam, & alibi, non multis tamen locis. Hyemem in hortis facile fert: & coliculis per terram reptantibus propagatur, tum sponte, tum si quis inflexos terra obruat, eminente tantum extremitate: sed quoniam non profunde hæret, resoluta terra quæ gelu astricta erat, facile eleuatur & perit, nisi terra operias.

Scordium maius Plinii, uel Scordotis, quod Saluiae syluestris nomine pinxit Tragus lib. 1. cap. 4. de Nepeta inscripto. Dodonæus Sphacelon appellat: aliqui Ambrosianam: Ruellius Polemonium facit. Nascitur locis montosis, macris, asperis & apricis: ut in monte Albio nostro, & in colle imminente oppido Eglisouia. Translatum in hortos non diu durat. Scordio planè cognata est herba, sapore, uiribus, & odore fere: meo quidem iudicio ad remedia Scordio præferenda, quòd odo

re gratior sit, nec ita limum palustrem oleat, ut illud, praesertim contritum dum bibitur. *Dindelenff* quidam Germani uocitant, A. G.

Scorodoprasum Dioscoridi (alius enim quod sciam nemo meminit, praeter Galenum & Aeginetam qui ex Dioscoride repetisse uidentur) nascitur quasi grande Porrum: Allii simul & Porri uiribus praeditum, sed remissioribus. Hoc pro syluestri olere Car. Stephanus accipit, quod frequens in pratis crescat, Allium porrinum officinis dictum. Porri (inquit) folio, sed odore & sapore Allii. Adnata non habet, neque spicas: aut si quidem habet, rarissimae sunt. Sponte sua nascitur (inquit Matthiolus) in compluribus Italiae locis: e quibus translatum in hortis & uiridariis depositum, uire scit: foliis Porraceis: quae digitis attrita, ita Allium & Porrum simul respiciunt, ut illorum effectus praebent. Haec ille. Nec aliud Scorodoprasum Matthiolus, li. 2. ca. 68. depingere uidetur: cuius historiam subiungens cap. 70. Mediomatrices muliercule (inquit) in hortis Allii genus quoddam plantare consueuerunt, quod radice, foliis, & caule per omnia uulgare Allium aemulatur: nisi quod radix huius nequaquam ut illius multiplici nucleo coagmentatur. Latiora folia & caules grandiores fundit, nigro quotannis semine pregnans in cacumine fistulosi caulis non aliter atque Cepa: ad quam odore etiam accedit, sapore minus feruenti & acri quam Allium: quamuis lacrymas eliciat. Germani *Aberknoblauch* dicunt, Posset & *Groslauch* / i. Porrum grande dici. Idem Allii genus existimo, quod ueteres Vlpicum, Gallicum & Aphroscorodum uocarunt, &c. Hoc etiam in Sabaudia hortis uidisse me memini.

Scorpioides Matthioli, A. D. G. C. siliquis instar scorpiae caudae articulatis & in summo reflexis. Vide Lunaria Burissa.

Scorpioides aquaticum, flosculis caeruleis, ueluti in spica, reflexa in summo, G. *Vergiß mein nit.* Sapor ei Borruginis. Passim locis palustribus prouenit. Huius generis marem & foeminam Dodonaeus lib. 1. iconum pinxit. Ab herbariis (inquit) passim Scorpioides appellatur. Sed alia est Scorpioides Dioscor. In Gallicis quidem eius stirpium Commentarius Car. Clusio interprete, aliud Scorpioides mihi incognitum exhibetur: quod illic etiam (in Germania inferiore) in hortis tantum seritur. His scriptis reperi ex seminibus peregrinis enatam mihi herbulam, Scorpioidei Dodonaei plane congenerem: & hoc forte solo differentem, quod nullum penitus caulem edat: & caudas scorpionum singulas a singulis petiolis (duos digitos longis) postquam flosculi lutei, ipsi etiam singuli defluerunt. Caudae illae instar uermis aut eruae cuiusdam sunt, lanugine ruffa, superius hirtae, in se reflexae, inque mucronem perexilem curuum terminantur. Folia sunt Oleae: flosculi Melisoti ferè figura, magnitudine & colore. In Italia quidam Scorpioides uocant herbam illam, quam aliqui uulgo *Noli me tangere*: de qua diximus in N litera.

Scorpiurus, K. Videtur autem Scorpioides intelligere. Veteres Heliotropium etiam Scorpiurum uocabant. Tragus Dioscor. Theoph. et Plinio etiam Scorpius: pusillus frutex, aculeatus, in maritimis nascens, sine foliis, &c. uiris doctis in Italia non est incognitus. Eius semen ab amico expecto, qui id ab Aloisio Anguillara (doctissimo diligentissimoque nouarum stirpium indagatore & nomenclatore) accepit, ac simul alia quaedam.

Scrofularia maior, quae circa sepes, fossas & rudera crescit, folio ferè Vrticae, odore graui: & altera eius species in humidis nascens, caule quadrangulo, nullis radicibus scrofulis, in hortis etiam durant, sed prior diutius.

Se.

Sebesten. Vide Myxus.

Secacul, R. O. Polygonatum puto intelligentes.

Securidaca est in Pelecino.

Sedum seu Semperuiuum uulgare maius (quod eruditi quidam Cotyledonis potius quam Sedi speciem esse docent) quanquam super tectis edium & muris antiquis nasci gaudeat, crescit tamen in horto etiam facile. Semperuiuum radice nulla uiuit, & semen fert, & sibi ipsum radix est, Scaliger: non quidem radicem ei deesse sentiens,

Ss

ut conicio: sed quòd ea sit uiuacitate, ut quanquam non nitatur radice nec apprehenderit, foliis tamen & caule crescat, uel iacens super solo aut tegulis. Dioscorides Stratototen in aquis Semperuiuo similem, sine radice uiuere tradit.

Sedum maius uerum, è Græcia nuper allatum, audio iam aliquos in Italia habere: hyeme si rigetur, perire. Huius iconem à lo. Kentmanno accepi: qui eam sibi uisam scribit Venetiis Murrhani in horto clarissimi Veneti Hier. Corneli; qui ex Alexandria hanc plantam, ut & multas alias raras ex Candia & Cypro, cuius insulæ præfectus fuerat, afferendas curauit.

Sedum minus Dioscoridis, foliis in mucronem exeuntibus, in Germania non me mini uidere: ut neq; Dodonæus, in hortis tantum apud inferiores Germanos uideri tradens, R. In Sabaudia & Gallia uidere memini. Nascitur Dioscoridi in petris, parietinis, maceriis & scrobibus opacis.

Sedum minus alterum (Crassula minor quorundam) uulgare nobis, passim ueteres muros & mœnia implet, foliis obtusis, floribus albis.

Sedum tertium Dioscoridi, pusillis & crassioribus foliis, flosculis luteis, succo acri & erodente. Illecebra priuatim dictum, prouenit copiose in saxis, muris & locis arenosis apud nos.

Sedum minimum, foliolis breuissimis, latiusculis, acinosis, obtusis, subacidis: binis, alternante positu: flosculis candidis intus, foris roseis. Huius species una maior & candidior est, altera minor & rubicundior, ceu mas & fœmina, G.

Sedorum in saxis montium (aliqui Phylla nominant) uarię sunt species, magnitudine, figura, coloribus, floribus, &c. inter se differentes. Sunt quædam minimæ, & flosculis tum figura tum colore pulcherrimis egregiæ: quæ in hortis parum durant, nã fallor. Aliæ maiusculæ, ad Sedum maius uulgare nostrum accedunt, et in hortis diutius durant, quamuis in solum areæ defixæ. Horum species una foliis est minoribus, albicantibus & serratis. Alia similibus quidem foliis, sed margine piloso, non serrato. Floribus quidem multum differunt. Minoris & gustu dilutioris flores pauci sunt, candidi, punctis sanguineis, minimis, aspersis, nullo penè caule, ut nunc mihi nascuntur: aliàs enim in caule mediocri mihi natos puto. Maioris & acidioris caulis pedalis, flosculis partim candidis, partim purpureis refertus, & unum in latus struthionis pennæ instar inclinans. Vtrumq; hoc anno mihi floruit. Folia marginibus & asperis branchias piscium referunt. Non laudo qui Phylla nominant.

Semperuiuum. Vide Sedum.

Sena, C. Senę folliculi (inquit Matthiolus) è ramusculis prominent, tenui pediculo appensi: quo fit, ut maturescentes, paruo uentorum flatu facile decutiantur. Planta est frigoris impatiens: ob idq; seri uult Maio, nec ultra autumnum perdurat. Siquidem (ut pluries expertus sum) prius sata, facile frigore deperditur: serius uerò hyemem similiter non tolerat. Sic ille. Conicio autem eum de Sena communi et uisiori sentire: qua minor & efficacior est Alexandrina, Europe hortis nescio an hæcenus cognita.

Senecio, Erigeron, nusquam nõ obuius est, circa oppida præsertim & loca culta.

Senecio foetidus appellari potest ab odore herba, maior, pinguioribus foliis, luteo & similiter pappescente flore, &c. D.

Septem fratres, O. Nescio quæ herba.

Seris, idem quòd Intybum supra dictum. Verrucaria Seridis species, C. Aliqui Verrucariam uulgò dictam, interpretantur Seridis speciem: alii rectius Heliotropium minus.

Serpillum passim locis siccis, asperis & apricis luxuriat: & pro diuersitate locorum accœli odorem mutat, ita ut alicubi, Theophrasto teste, Thymum planè redolet. Serebatur olim in hortis, idq; surculo non semine, ut idem scribit. Inuenimus et quod citrum oleret.

Sesamoides, uel Elleborine, (alia à Consilagine,) K. Vide Elleborine.

Sesamoides alterutrum quidam esse suspicantur herbam Ellebori nigri radicibus uiribusq; foliis Abrotoni ferè. Vide in Elleboro nigro.

Sesamum

Sesamum uerum, an ullo adhuc in horto Germaniæ aut uicinarum regionum extiterit nondum rescui. Nam qui **Schwaden** uulgò dictam herbam pro Sesamo accipiunt, decipiuntur: ut illi etiam qui Myagrum Dioscoridis non agnatum, arbitrantur esse Sesamum. Semen eius recens nuper ex Italia missum seminaui, sed nullo prouentu.

Seseli quod uulgò Siler montanum cognominatur, &c. Plantatum mihi aliquando radice, paucis mensibus in horto durauit, nec apprehendit. Aliàs è semine progeneratae plantae tres, Sphondylorū iniuria in canicularibus interierunt, radicibus eros. Si cura adhibeatur, non dubito quin duraturum sit, quamuis in montibus non nisi in saxis & inter saxa eorumq; rimis nascatur. Alunt id in hortis, O. K. Rurpodius, Piperinus. Abundat sponte proxime Vuesam oppidum ad lacum Riuarium, alibiq; in Helueticis montibus saxosis, meridiem uersus præcipue, acrimonia & amaritudine insignis herba: quam uel ipsum Petroselinum ueterum, uel optimū eius antiballomenum esse dixerim: cum nullo quidem Seselis apud Dioscoridem genere conuenit. Non desunt qui pro Ligustico accipiant. Vide supra in L.

Seseli Aethiopicum Fuchsi & Matthioli, **Wys Hirtzwurg**: in montibus nostris nascitur. Id è semine in horto etiam nuper mihi exortum est, nescio quam diu duraturum. Vide supra in Libanotide ferulacea Dodonæi. Sed aliud hoc nomine Galli Monspelienses ostendunt, quod à Dodonæo pingitur Tomo 2. iconum: cuius semina hoc uere frustra seui.

Seseli Creticū, aliter Tordylium, à Fuchsio iudicatur herba illa quam docti plurimi Meum nominant, nostri **Berwurg**. Vide supra. Dodonæus Caucalidem Belloni pro Seseli Cretico exhibet, quod non probo.

Seseli Massiliense, Rurpodius. Matthiolus hoc nomine herbam quandam depingit, quam in omnibus ferè Tridentinis montibus legi scribit. Dodonæus aliam iconem exhibet. Nuper ab amico Seselis Massiliensis semina accepi, communicata illi ab Anguillara: qui è Creta se habuisse dicit, Fœniculi ferè magnitudine & figura, è fusco subruffa, myrrham ferè (ni fallor) subolentia leuiter. Hæc Basileæ sata hoc uere Zuuinggero prouenerunt.

Seseli Peloponnesiacum, quod Matthiolus pingit, in Italia (ut inquit) sibi repperit; idem mihi uidetur quod in Rhætorum uersus Italiam montibus (circa Pusclauium, ni fallor, præcipue) crescit. Rhætorum aliqui uulgò herba Pidrie uocant, uel Pantegia, quod pecori anheloso medeatur, appellant. Radicem eius maximam, aliquando in horto plantaui, sed non apprehendit, quanquam germinauit ad duos forte menses. Aliud est Seseli Peloponnesiacū Fuchsi, **Schwarz Hirtzwurg**, sponte in collibus apricis apud nos proueniens ferulacea herba, Apio montano (de quo diximus in A litera) similis. Vide supra in Libanotide ferulacea Dodonæi.

Seseli utrumq; C. Intelligēs opinor Massiliense & Creticū à Dodonæo exhibita. Seseleos species quædam, plurimis à radice foliis, tenuibus & multifidis, longis: coliculis teneris, gustu calfaciente, non grato, ex Insubriæ montibus autumnis superiore mihi allata, pulchre adhuc uiret: sed nondum caulescit.

Si.

Siciliana (Italis uulgò dicta) siue Clymenum Plinii, K. Quære Clymenum. Sideritis prima Dioscoridis secundū Fuchsi, Tetrahit uel herba Iudaica quibusdam, Ae. Nascitur asperis, petrosis & incultis locis, circa Badam nostram, & alibi. Alia secundum Matthiolum, Marrubium aquaticum Trago dicta, li. 1. cap. 2. G. Frequens nobis in palustribus locis: cum Dioscorides Sideritim primam suam in petrosis nasci dicat.

Sideritis tertia Dioscoridis, Gratia Dei nostris uulgò dicta: aliis Herba Roperati: nascitur passim in muris & maceriis hortorum, loca amat umbrosa. Matthiolus aliam quandam pingit, cuius in commentariis ne uerbo quidem meminit.

Sideritis Plinii latissimo folio. Vide Pulmonaria Gallica. Fuchsius quidem herbam s. Barbaræ uulgò dictam pro Sideritide hac accipit, Dodonæus negat.

Sigillum Salomonis, Polygonaton ueterum.

Siliqua arbor, Græcis Ceratonia, Arabicis scriptoribus Carube, C. Rurpodius. Vidi et apud ciuem quendam nostrum, e semine ortam do drantalem hanc plantam: quæ per hyemem ei interiit. Germani s. Iohannis panem uocant. Alia est quam Bel lonius Siliquam nominat: de qua lege supra in Azadaracht.

Siliqua Inda. Vide Cassia.

Silybus. Lege Cardopatium.

Sinapi in agris potius quam hortis ferendum est. Tria Sinapis genera, inquit Car. Stephanus: syluestria, ubiç spon te nascens: exilius, quod uulgu s (Gallicum) a minori proceritate Sanelam uocat: alia numerolioribus altioribusç ramulis brachiantur, Rapo similia: sed folio minore & asperiore. Verum semen euariat: in uno rufescit: in altero candicat.

Sison, C. Dodonæi nimirum: quod is ab Herbariis scribit paruis Ammi uocari. Sifer uel Sifarum, Girgele.

Sisymbrium agreste aquaticum, passim in aquaticis exilit. In hortulum meum, qui sicci or est, aliquoties translatum, non diu durauit.

Sisymbrium hortense prædicto simile. Seritur surculo potius quam semine, ut Theophrastus tradit. Vide in Mentha.

Sisymbrium alterum Dioscoridis, Nasturtium aquaticum aliquibus, uulgo **Brun nentresich**: in fontibus & riuis abundat, & per hyemem pro acetariis legitur: sicut & alterum Nasturtii aquatici genus, siccius duriusç & acrius: quod **Steintresich** uocamus.

Sium etiam, herba odorata, in aquis nascitur, hortis non idoneum. Iuxta Basileam hoc reperi te memini in proximo. A nostra urbe longius nascitur, inter Dibedor pham & Vuangam pagos. Sium non odoratum recentiores quidam uocarunt Ana gallidem uel Portulacam aquaticam ab aliis dictam, **Bachbungelen**/cui nihil cum Sio commune. Nascitur in aquis & palustribus ubiç.

Sm.

Smilax hortensis, O. G. Alia species, O. Smilaces, K. **Welschbonen**. Vide supra in Phasiolo.

Smilax læuis Fuchsi o & Matth. Conuoluulus Plinii est: de quo supra diximus.

Smilax aspera in Germania non reperitur, nisi lata in hortis quorundam diligen tiorum, ut Dodonæus scribit. Nascitur autem tantum in calidioribus regionibus, ut puto: asperis & petrosis locis: circa Monspelium & alibi. Plinius quidem tradit nasci in aquaticis, incultis, humilibus & umbrosis.

Smyrni um uerum, K. & Basileæ in horto Zuuinggeri medici. Veri semina ego quoç uidi, nigra (si bene memini) rotunda, & planè odore Myrrhæ. Satam appare re puto in horto Patauino. Matthiolus quidem Smyrni um uocat, Olu s atrum aliis dictum: Tragus Astranti am nostram.

So.

Solanorum (indocti Solatra uocant) permulta sunt genera, quamuis a Dioscori de quatuor tantum memorata. Omnibus acini sunt, iicç seminibus albis pleni. Pleraq; aliquam in foliis & floribus similitudinem habent: odore graui, ui refrigerante & humectante prædita.

Solanum hortense quoddam olim erat, quod nunc etiam circa hortos ferè nascitur, circa rudera ac uias locis humilibus: sed coli desiit, acinis nigris. **Nachtschat**.

Solanum rubrum, Ae. Luteum, Rurpodius. Eadem cum uulgari, cui acinos ni gros esse diximus, nisi colore differrent.

Solanum uesicarium in Halicaccabo est. Halicaccabus peregrinus a quibusdam dictus, cum acinis careat, &c. e Solanorum genere non est.

Solanum furiosum, R. Solanum manicum Bern. Dessenius scribit se uidisse Gru ningæ in horto Cornelii Bebingii.

Solanum somniferum duplex, Ae.

Solanum

Solanum frutescens, C. Fruticosum, baccis (acinis) rubris, foliis amygdali, K. Idem hoc puto, quod Itali quidam pro Amomo Plinii accipiunt, & Indicum cognominant; mihi etiam est semine ex Italia misso ortum, iam altera æstate duos do drantes æquans nondum ostendit florem, hyeme sub tecto seruatum. Amicus quidam in Italia sesquicubitale usum sibi ait. Quidam Strychnodendri nomen finxerunt. Vide in Amomo.

Solanum peregrinum, & aliud ex Prouincia, Rurpodius: qui peregrini nomine Solanum fruticosum, aut Halicaccabum peregrinum uidetur intelligere.

Solani genus syluaticum, quod nostri *Schlaffbeere* & *Dollwurz* uocant, G. baccas aut potius poma Cerasorū instar, coloris est cœruleo nigricantis fert. Italis *Bella donna* dictū: sponte apud nos circa syluas alibiq; locis incultis abundat. Aliqui Morion esse suspicantur, uel potius Mandragorā Theoph. Radice est crassa, uiuax proculdubio in hortis futura: sed ne pueri fructus sua specie inuitantes deuorēt, uite periculo, ut in aliis Solanis, ita hoc præcipue, cauendū. Quidā mortale cognomināt.

Solanum somniferum, O. Non aliud opinor à syluatico iam dicto. Matthiolus tres somniferi icones proponit: primam legitimi Dioscor. somniferi, ut apparet; tertiam somniferi nostri, *Belle donne* nomine Venetis usitato: Vulgò (inquit) *Herbarii Solatrum maius* uocāt: secundam, nostro quidem similis, sed longioribus foliis, etc. Cuius in commentariis ne uerbo quidem meminit: iconi *Solatrum somniferum* inscribit: neque de prima aliud, nisi quòd Pisis à Luca Ghino missam accepit. Dioscorides in saxis nasci tradit non procul à mari. Nostrum quidem legitimi, sicut & Mandragoræ, omnibus sui partibus succedaneum esse posse mihi uidetur.

Solanum quoddam fruticosum, plurimum apud nos nascitur locis dilutis, & aquam plerumq; subesse indicat, sæpibus aut fruticibus aliis innitens, floribus Solani cōmunis, cœruleis, luteo per medium apice: acinis rubris, &c. G. R. Aquas amat: & ramulus in aquam impositus, breui radículas emittit, instar Salicis. In terra eitam putārim surculum defixum facile crescere. Inuenitur & albo flore, sed rarer. Attegiis & topiatio operi conueniret, nisi grauior esset fruticis odor. Florum quidem & acinorum species non uulgaris est. *Solatrum mortale* quidam appellant, mihi inter Solani genera minime noxium uidetur. Alii rectius perpetuum, quoniam caules in eo perēnant: nam folia amittit hyeme. Aliqui *Amaro dulcem*: quòd si quis ramulū aut corticem mandat, primo ingratus uideatur gustu, sed quò diutius manditur eò insignior eius dulcedo se prodit: unde nomen ei factū à nostris *Je lenger je lieber*.

Solanū tetraphyllum, G. Sic nomino genus illud Solani quod foliis ut plurimum quaternis, rarissime quinis aut pluribus, in syluis nostris frequens est. Quidam non recte pro Aconito primo accipiunt. Refrigerat certe insigniter. Aconitis uerò omnibus uis est septica, erodens, feruida.

Solanum pomiferum, Malum insanum uulgò dictum. Vide supra in M.

Solani pomiferi genus aliud. Vide Pomum aureum.

Solani pomiferi genus tertium, si libet, appelletur, quod uulgò Pomum spinosum uocant, &c. Lege in Nuce Methel.

Soldanella. Quære in Brassica marina.

Sonchus asper & læuis, uisitur in hortis, (sua sponte nimirum) campis et uineis, Matthiolo teste. Cicerbita Italis, nostris *Hasenköhl* / *Gans distel*. Lactucæ syluestris quædam species.

Sonchis cognatū uidetur etiam olus syluestre illud, quod nostri à lacte *Wilchen* uocant: Dodonæus Lapsanam facit.

Sonchus arborescens Dioscoridis. Vide in Lactucis syluestribus: harum quædam procerissima in syluis humidis nascitur, puniceo flore: & alia luteo, circa moenia humidis locis, &c.

Sorbus, Ae. Reperitur apud nos in montibus. Sorba, alia rotunda sunt ut mala, quæ odore & suauitate præcellunt: alia turbinata ut Pira: alia ouata, ut mala quædam, obnoxia Acori, Germanis *Speierling*. Generosissima quibus circa pedis

culos tenera folia. Sorbos & Cornos in mitiores arbores sui generis inseri posse quidam crediderunt. Item in Pyro, Pomo, & Cotonea: sed id nunquam uerum esse aut posse iure fieri potui comprehendere. Rectius crediderim inseri posse aut debere in Oxyacantha, quemadmodum & Mespila.

Sorbus torminalis, K. Apud nos syluestris abundat, locis montanis: folio fere Platani, minore. *Arffel* Trago. *Cordo* Cratægus Theoph.

Sorbus alpina, uel pilosa Italis dicta, Gallis *Tralier*: nostris *Elzbirle/Thelsbirle/Unser frauen birle*: (aliquibus *Wälbaum*/quod nomen etiam alii arbori attribuitur.) Ficui Idææ cognata, ut conicio.

Sorbi tres species, C. Sorbis etiam cognata uidetur, si fructum respicias (nam foliis superiores etiam plurimum differunt) Diospyros in D litera.

Sorbus torminalis Plinii, Gallis *Alifier*, G.

Sorgum uulgò dictum, O. Seritur à quibusdam in hortis, apud nos quoque cum propter raritatem, tum quòd coma scoparum usum præbeat. Sunt qui Milium Indicum aut Saracenicum uocent: alii Panico potius cognatum putant. Maizum alii qui uocant, ut Cardanus, Indico uocabulo.

Sp.

Spartus uel Spartiū, O. A. C. Rurpodius. Spartus mihi prognatus (inquit A. in epistola ad me) uerus esse uidetur: habet enim omninò caulem sine foliis. Vide *Genista*.

Spartus Hispanicus, Ae. Hunc Theophrasto incognitū fuisse aiunt: carere eum foliis, flore, semine: contexi ex eo sportulas Ficuum.

Spatula foetida, O. K. A. Rurpodius. Vu. Ae. C. Huius semē sæpe frustra hortulo nostro commisitimus. Aretius Bernæ prouenisse sibi scribit: sed nondum perfecisse semen. Eruditi Xyrin appellant. Spatula foetida, Spatula media, Spatula minima, Schorndorffii in hortulo. Schmidlappii mercatoris.

Sphondylium seu Spondylium nascitur in pratis, pinguibus præsertim uel mediocriter humidis, abundè apud nos: maius quidem in montibus, Panacis Heraclii gemulum: quidam non rectè pro Brancha ursina accipiunt.

Spica Italica odorata, K. Nescio an Nardum Celticam, (quæ tamen alibi in hortu eius catalogo nominatur,) intelligens.

Spina ceruina uulgò dicta Italis, *Krügbeere*, G. Sponte apud nos in sepibus abundat. Tragus & Dodonæus inter Rhamni species ponunt. Aliqui solutiuum cognominant.

Spina citrina uel lutea, à floris colore, Vu. D. Sponte nascitur, ni fallor, circa *Mōspelium*, & aduersus morbum regium cōmendatur, acanacei generis herba æstiuæ.

Spina solstitialis circa *Monspelim* ubi sponte nascitur, D. Herba est bicubitalis, æstiuæ, albicans, lanuginosa: foliis angustis, oblongis, amaris. Caules rigidiusculi sunt, alba medulla referti. Floret solstitio: flos flauus in pappos abit, supra calycem quæ multis, longis, exilibus, pallidisque aculeis riget: nec alibi aculeos habet: cognata fortè *Stellariæ* à quibusdam dictæ, (quam *Cardui stellati* nomine *Dodonæus* exhibuit,) flore etiam simili præterquam colore. Cum eodem in amaritudine cōuenit, & ni fallor, remedio quoque. Mirè enim commendatur ad mouendas urinas & calculos educendos succus huius herbæ, aut aqua destillata, aut contritæ pollen: ut ex clarissimo medico *Argentinenſi* *Didymo Obrecht*o primùm cognoui: qui cum in hortulo suo longè instructissimo hanc herbam alat. *Carduus* uerò stellatus ubique circa urbem *Argentina*m abundet, si tñ aliqua inter has stirpes, tanquam duarum unius generis specierum cognatio, melius iudicabit. *Intuba* & solstitiales spinas, è pratis uerè euelli præcipit *Columella* lib. 2. cap. 18.

Spinaceum olus uulgò dictum, *Binetsch*, in omnibus hortis apud nos seritur, cum alio tempore, tum sub hyemem ante Septembris medium, & per hyemem demetitur. *Spinachia* manifestum habet sexum, *Scaliger*. Conicio autem marem ab eo intelligi illum, cuius semē spinosum est: fœminam, sine spinis. Aliqui *Spanaciam*

nomi-

nominant, tanquã ex recentioribus Grecis sumpto nomine, ut et Seutlomalachum, quasi dicas maluaceam Betam, inquit Ruellius, nimirum quòd figura & denticulato seminis habitu Betam, & mollitia Maluam mentiretur. Arabes Hispanicum orlus appellauerunt. Sic ille. Sed fortè Seutlolapathum potius, hoc est, mediã inter Betam ac Rumicem naturæ, quã Seutlomalachum, appellari meretur.

Spondylium. Lege Sphondylium.

Squilla. Vide Scylla.

St.

Stachys duplex, Ae. Stachys Cordi, O.K.

Staphisagria, K. O. G. Vu. C. In Germania nullibi sponte (quod sciam) nascitur, nisi fata: amat umbrosa loca.

Staphylo dendron Plinii, G. K. C. **Pimpernũfle**. Arbor trans alpes, inquit Plinius, simillima Aceri, alba in materia. Fert siliquas, & in iis nucleos sapore nucis Auellanae. Itali quidam, ut Romæ, uocant Sambucũ ualidam. Crescit apud nos sponte in sepibus, quamuis rara: & uidetur locum humidum amare. Frequentior, ut audio, circa Arouiam.

Stella herba à quibusdã Italis uocatur, quæ à nostris **Sinnaw** à quibusdam Pes Leonis uel Achimilla: Matthiolo Stellaria. (Is enim t Sellam herbam uulgò alicubi Coronopodem uocari ait.) Crescit nobis affatim in syluis, et montium pratis: in hortos translata, ad duos fortè annos durat.

Stœbe Dioscoridis, O. De Scabiosa fortè sentiens. Alia est Theophrasti.

Stœchas uel Stychas (simpliciter, uel Arabica cognomine,) O. C. G. Vu. Rurpodijs: sed in hortulo nostro ad maturitatem non peruenit. Circa Monspelium in siccis & apricis sponte nascitur.

Stœchas citrina uulgò dicta, Vu. Circa Monspelium in muris & petrosis, si benè memini, abundat. Ageraton aliqui interpretantur. Sabulosa, aspera aridaq; terra, pratisq; ac campis soli maxime expositis, præsertim uerò ad tractum Rheni (hinc **Rhein blümen** appellant) inter Spiram & Vuormaciam, nec non circa Hagenuiam, Nouiburgum, & in Vuasgoia affatim luxuriat, Tragus.

Stramonia Lege Nux Methel.

Stratiotes est in Millefolio. Fluuiatilis Stratiotes, quoniam & in fluuiis & radice nulla crescit, nihil ad hortum.

Struthium quibusdam dictum. Vide in Lutea.

Strychnodendrum. Vide Solanum fruticescens.

Styracem arborem, ad quatuor cubitos enatam, si benè memini, idq; è semine, ni fallor, anno superiore uidi Augustæ in horto doctissimi medici Adolphi Oconis, A. F. qui nuper etiam de ea ad me scripsit, his uerbis: Styracem meam quodammodo bifurcatam in duas partes radicitus diuisi, & ex una arbuscula duas feci, satis insignes. Supererat mihi ex dissectione radix, quam uidendam ad te mitto, ut (si uideatur) terræ committas, quamuis ut pullulet, difficile fore arbitror. Atq; utinam ex ea prouenire posset arbor meæ non dissimilis, quæ me præ cæteris mirifice delectat, tũ quòd sciam nullam eius generis reperiri in Germania nostra, præsertim finitimis huic nostræ ciuitati regionibus: tum quia foliorum & florum etiam pulchritudo speciosa uidetur. De fructu tamen in hisce partibus despero propemodum, cum talis apud nos aëris clementia non sit, quæ fructus eiusmodi ad maturitatem perducere possit. Sic ille. Agitur autem nunc tertius mensis ex quo radicem illam, cum exigua stipitis resecti parte plantaui: quæ nondum quidem pullulauit, cortice tamen adhuc uiret & spem aliquam facit. Venetijs olim in horto monasterii cuiusdam, memini me iustæ magnitudinis hanc arborem uidisse.

Sy.

Sycomorus ueterum, Ficus Pharaonis uulgò in Syria, in Europa (opinor) nō apparet. Morus Aegyptia Theophrasto, alijs Ficus Aegyptia: quod nomen etiam Ceroniæ arbori attribuitur, sed improprie, cum in Aegypto nō proueniat Morus Ae-

gyptia peregrinari omnino nequit, Theophrastus hist. 4. 2. Recentiores Sycomori nomen arboribus diuersis tribuunt, alii alius. Gallie uocant Arborem Iudæ, de qua dixi supra in A. Itali, præsertim monachi, Azadaracht Auicennæ, de qua itidem supra dictum est. Pet. Crescentiensis arbusculam paruulam, similem sanguinea uirgæ, &c. Ruellius Sycomorum appellauit Acer montanum, quod Allobroges uocant Plane, ut uir quidam eruditus ad me scripsit.

Ta.

Tanacetum, G. & in plerisque hortis. Nascitur & sponte, non quidem apud nos: sed circa Argentinam copiose, & alibi, præsertim in aquarum ripis & uinearum aggeribus.

Tanus. Vide Vitis nigra.

Tarchon Auicennæ & Symeonis Sethi: uulgò eruditi Draconem uocant, hortensis uel acetarii cognomine: foliis Hyssopi, sapore Pyrethri, &c. Hoc alunt Curtius, (qui & mihi communicauit,) & K. Aliqui Drabam faciunt: quod non laudo. Sub hyemem fimo equino alioue regi debet: sic & contra hyemem muniatur, & uere citius copiosiusq; erumpet: tum quidem præcipuè placet in acetariis, siue per se, siue aliis potius condimenti gratia additum: nam & salis & aceti ferè saporem representat. Coliculi cum digitales fuerint uere, propagentur per terram, cacumine tantum eminente: sic breui multiplicantur. Radix una, discerpi & per diuersas partes plantari potest. Floret hoc quidem, sed semen nullum aut inutile profert. Linum satum in Cepe secto, eam ex se progignere plantam, quam uulgus Draconem uocat, Thuscis olitoribus persuasum est. Cuspidei ei figura folium, serratum ut Betonica, sed molliter & obscure. Surculi uiminacei, floscellus candidus. Saporis acrimonia commendationem attulit ad usum acetariorum. Radix penè nulla, eorum arguit temeritatem, qui Pyrethrum fecere nomen. At mihi non semel Lini semen cum ita, uti iusserant, seuissem. Draco nullus extitit, Scaliger in li. 7. Aristotelis De plantis. Ego quoq; me semel atq; iterum frustra expertum memini. Sed Tarcho nostro hortensi folium minime serratum est: syluestri modicè.

Tarchon aquaticum Montipelii Serpentina, fruticosa, uel potius ramosa herba, G. Vide Pyrethro cognata.

Taxus arbor crescit in montibus nostris, specie quadam Abietis, latioribus foliis, multò humilior: acinis rubris, paruis, umbilicatis, glutinoso humore plenis, &c. O. Facile crescit arbuscula parua transplantata, sicut etiam Abies & Picca. Durare ultra seculum putarim: nam & materia huius arboris in terra maxime omnium durat. Arbores duæ in horto uicini mei eadem proceritate uigēt, qua me puero erant, iam ferè per quadraginta annos. Fructificant rarò, non singulis annis, nescio an similiter in syluis.

Te.

Telephium Anacamperos nostra. Vide supra in A. Sedi etiam genus minimum et acre, Telephium olim uocabant. Eruditi quidam hodie pro Telephio Dioscoridis accipiunt herbam, quam alii Cerinthen existimant. Vide supra in Cynoglossa montana & Cochlearia.

Terebinthus in aliquibus Italiae hortis reperitur, ut Venetiis in Franciscano cœnobio. In Germania nusquam uel sponte nascitur: uel in ullo (quod sciam) horto reperitur. Circa Monspelium abundat: & in montibus prope Veronam, & Tridenti ad eum montem in quo arx Episcopi est, & alibi in Italia.

Testiculus uel Orchis herba, species quam plurimas complectitur: quas enumerandi locus hic non est. Nascuntur in pratis, collibus, syluis, montibus, umbrosis, apricis, siccis, humidis, alia atq; alia species. Radices omnium è gemino quasi bulbo constant: qui in aliquibus palmatus seu manus instar & digitatus est. Vide supra inter Satyria. Reperitur apud nos species una, minor, bulbo singulari. In hortos translata uix ultra annum mihi durarunt, aut duos ad summum.

Teucrium uerum, R. R. Ae. C. Id nimirum quod Fuchsius, Matthiolus, & Do-

donæus

donæus pingunt. Sponte sua in Germania nusquam provenit, quod sciam, inquit Fuchsius: fatum tamen copiose nascitur. Matthiolus pluribus in locis reperiri ait, Triflagini cã simile, ut sepe ex tempore uisa oculos decipiat, &c. Nascitur hic frutex Basileæ etiam Zuuinggero, seminibus ex Italia allatis: & mihi quoque etiam nuper exorta est una eius planta. Tragus pro Teucro pingit Veronicam uulgò dictam *Serenbryß*: quæ herba frequens circa sylvas nostras (duorum generum) in nostro etiam hortulo uiret.

Thalictrum quorundam. Vide in Saxifraga lutea, Thalictrum Dodonæi est inter Nasturtia syluestria superius.

Thanus. Vide in Egano.

Thapsia, Rurpodius. Vera nascitur in Gargano Apuliæ monte: semine, ni fallor, inter ferulacea latissimo. Eius radice aliqui abutuntur pro Turbit: & à quibusdam uocatur Turbit montis Gargani. Hæc mihi etiam olim è semine provenit, sed hyeme prima (si benè memini) periit.

Thlaspi uerum, O. G. C. Bursæ pastoris ferè similis est herba, æstiuæ, acris. Bursæ pastoris Thlaspi fatuum dixeris. Hæc nobis passim abundat sponte: illud in Germania non nisi fatum, quod sciam.

Thlaspi alterum Dioscoridis fuerit fortè Raphanus maior uel marinus cognominatus, de quo prædiximus.

Thlaspi Creticum, ut quidam uocant, Dodonæus Drabam facit, C. G. Floribus subcœruleis. Diu floret, ad flores propensa herba, æstiuæ. Cum in summo semina maturat, ab imo sæpe floret iam sub hyemem: & partibus summis detractis, ab imo regerminat floretque. Semina è Creta primùm nostra memoria aduecta puto. Acrimonia simul & amaritudine excellit.

Thlaspi montanum uel Lunare. Vide Lunaria Græca.

Thymbra uera, R. K. C. Rurpodius. Vide in Satureia.

Thymelæa uera, K. R. quæ coccum Gnidium fert.

Thymus uulgaris, R. O. G. K. Non benè durat apud nos. Hyeme seruandus in uasis domi. Basileæ & alibi melius. Semen eius (teste Plinio) deprehendi non potest. Flore fato nascitur, Translatum ex Attica Thymum, & uix flore fatum provenit alibi, eodem teste: sed non durauit, afflatum maris requirens: quæ antiqua opinio erat de omni Thymo, ideoque non nasci in Arcadia. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in Prouincia Narbonensi refertos scimus. Mihi è seminibus nuper plantæ aliquot natæ sunt. Ramuli inflexi radices agunt & propagantur.

Ti.

Tilia minor seu mas, G. *Steinlinden*.

Tiliæ in urbe nostra magnæ proceræ quæ collem Palatinum, quem uulgò Aulam (den Hof) nominant, quàm plurimæ decorant, pulcherrimo Tilieto: & extra urbem passim in fossis circa mœnia, egregiæ spectantur huius generis arbores: ut passim sub eis sedilia in umbra non desint senibus & aliis animi gratia obambulantibus. Harum maxima truncum habet inferius ea crassitie, ut si uiri duo mediocres amplectantur, dodrantes quinque adhuc supersint. Sed præcipue spectabiles sunt duæ ille huius generis arbores, quæ infra urbem statim ad Limagum uisuntur, media inter eas domo, cui planca utrinque iunguntur, in qua conueniunt qui sclopetis exercentur: ita digestæ, ut mensis aliquot in utraq; collocatis maximus conuiuium numerus, tanquam in cœnaculis et tricliniis capiatur, infra, supra et circumquaque, brachiis & frondibus Tiliarum ambientibus, &c. Similes aut etiam elegantiores Scaphusis ad Rhenum demonstrantur. Omnes quidem sic formandæ arbores, ne truncos cubitos quatuor excedant curandum est, ut quicquid ab ea altitudine superest, totum in tabulata, siue brachia & ramos effundatur, sicut & de Quercu Basiliensi supra dictum est, impietatis illo genere à quo & Impiam herbam denominauit antiquitas. Tilia utraque quod in hortis Lutetiæ nunc spectatur, industria Bello-ni fecit. Sexu distinguitur apud Theophrastum: ita ut mas sit sterilis, ramosior,

Ti

densior, materia flava, & arida, &c. Fœmina fructum habeat, materia alba, &c. In syluis ac montibus nostris genera duo crescunt, **Linden** & **Steinlinden**: eadem, ni fallor quorum Theophrastus meminit. Abundat hæc arbor humore nativo glutinoso: qui facit ut & longæua sit, (quanquam hoc etiam fructui debet, paruo scilicet & sicciori, ita ut minimè exhauriatur:) & in prima ætate flecti digeritq̃ facilius queat.

Tinctoria ex Antuerpia, R. Aliam puto quàm **Rubiam** intelligens: quoniam **Rubiæ** seorsim in catalogo eius mentio fit.

Tini, semen ex Italia Bellonius delatum mihi communicarat: sed non prouenit mihi. Hanc (inquit Plinius) syluestrem aliqui **Laurum** intelligunt: nonnulli sui generis arborem. Differt colore. est enim eicœrulea bacca. **Tini** (inquit Bellonius in epistola ad me) permultæ mihi in hortis uirent, è semine enatę, hyemem minimè reformidantes: sed diu humi (sub terra) durant, antequam confurgant.

Tithymalus characias cognomine, O. K. C. Ae. G. Quia **Fuchsio** & **Matthiolo** pingitur. Nascitur circa **Scaphusiam**, **Basileam**, & **Badam nostram**, asperis apricisque locis. E semine aliquando mihi nata hæc, post biennium, si benè memini, perit. **Cyparissias** **Matthioli**, **Pityusa** aliorum est. **Dendroides**, **Rurpodius**. Hanc esse puto, quæ in sylua parum distante **Argentina** iuxta **Carthusiam** copiose nascitur. Memini & supra **Basileam** in colle saxoso reperisse. **Matthioli** quoq̃ **Dendroides** inter saxa nascitur, **Helioscopius**, C. G. Passim in hortis & uinetis emicat est iua herba, **Myrsinites** uel **Myrtites**, C. Ae. O. K. G. R. **Rurpodius**. Pingitur à **Matthiolo** cum nuce, à **Dodonæo** sine nuce. **Paralius**, C. G. **Rurpodius**, qui à **Matthiolo** & **Dodonæo** pingitur. (quærendum an hic **Cyparissias** sit: **Matthioli** autem **Cyparissias**, potius **Pityusa**.) Nascitur frequens in **Selandia**, solo maritimo & arenoso. **Pentactonus** à **Cordo** cognominatus, Ae. Is passim (ni fallor) sponte nascitur. **Characias** **Tithymalus** **Matthioli**, quem (ueluti rarum) à **Luca Ghino** se accepisse scribit, à **Dodonæo** etiam eodem nomine exhibitus: idemne sit, quem **Dodonæus** pro **Pithyusa** maiore pingit & **Fuchsius**, pro **Tithymallo platyphillo**, considerandum.

To.

Tordylium, O. Non aliud puto quàm **Seseli Creticum** intelligens, de quo supra. **Tordylium**, C. Sentit autem de **Tordyllo Dodonæi**, quod **Caucalis Bellonii** est. Vide in **Caucalide**.

Tr.

Tragacanthæ plantula unica, C.

Tragium, C. intelligit autem **Dictamnū** uulgo dictam, id est, **Fraxinellam**, cuius radicem hircum olere aiunt. Sed aliud uidetur **Tragium** **Dioscoridis**.

Tragopogon in pratis nostris abunde crescit, duorum generum: uterq̃ luteo flore. **Habermarck**.

Tragopogon puniceus, O. G. In aliis regionibus, **Italiae** præsertim, luteus deest, hic abundat. Facile nascitur, uiretq̃ per hyemem. Aestate secunda flores & semina profert, ac perit.

Tragopogon peregrinus uel **Hispanicus** dici posse uidetur illa herba, quæ **Hispanice** **Escorsonera**, hoc est **Serpentaria** dicitur, quod contra serpentium uenena profit: depicta in fine Iconum **Stirpium Fuchsi** cum breuissimis descriptionibus **Hispanica** lingua editarum nuper **Antuerpiæ**. **Tragopogonis** autem genus esse monuit me **Petrus Coudenbergius** pharmacopœus **Antuerpianus** percelebris: qui horti etiam sui catalogum misit. In **Tarraconensi** **Hispania** (nunc uocant **Cataloniam**) herba **Mauri** cuiusdam industria cognita est, quam uocant **Escorzone ram**, aduersus uenena præstans: quæ etiam strenuè morbis oculorū auxiliatur. **Vulgaris** est in prouincia **Carthagena**, iuxta **Darienem**. Existimant eandem esse qua olim **Ptolemæus** liberatus sit, &c **Cardanus** lib. 6. de rerum uarietate. His scriptis radices eius aliquot à clarissimo **Lugduni** medico **Jac. Dalechampio** accepi aridas ex **Hispania** ei allatas puto, tam breui quidē tempore, ut electa ex eis recentior una, in horto

horto creuerit. Radix est dodrantalis, singularis & simplex, cortice tenui arboris li-
brum referente obducta: quò facile detracto aridae, interior superficies fusca est,
pars uerò intima albicat, aut etiam subruffa & in medio subflaua est, insipida, sub-
dulcis.

Tragoriganum. Lege in Origano.

Tragus uel Tragium, maritima herba, O.K. & A. cui semina adhuc non protu-
lit. Vide Scorpius.

Tribulus terrestris Dioscoridis, O.G. Facile crescit, & semina maturè perficit, æ-
stiuâ herbula. In Germania uix usquam sponte nasci puto. Tribulum terrestrem fo-
liis Portulacæ Matthiolus ait se uidisse Venetiis in maris litore, prope diui Nicolai
facellum, ab eo diuersum, quem exhibeo. Lucas Ghinus Pisis ad me misit, Quidam
Carduum stellatum uulgò dictum, Tribulum terrestrem non rectè uocant. Aquati-
cus crescit in aquis profundis, cum alibi tum in lacu nostro superius circa Tungam,
ut audio.

Trichomanes, G. Nascitur passim in syluis, locis saxosis & umbrosis: & in ueteri-
bus muris fossarum urbis nostræ.

Trifolium simpliciter, quod & Asphaltites, id est, bituminosum ab odore cogno-
minatur, O.K.G. Vu.C. Circa Monspelium sponte natum reperi. In Germania non
nisi satum prouenit. In Area seminatum aliquando eadem estate mihi floruit matu-
rè, sed semina ne ostendit quidem, nescio quo uitio: suspicor autem non debuisse
tam citò florere: nam aliàs in uasis secunda demum æstate floruit, & semina perfecit:
durauitq; ni fallor, tribus annis: cum illud primò interierit. Folia ei minora rotun-
dioraq; sunt ante caulem: quo adulto folia angusta oblongaq; in mucronè exeunt:
ut Oxytriphylum tum dici mereatur: quanuis hoc aliqui ueterum (ut Plinius) spe-
cie distingunt à duabus aliis unius generis speciebus.

Trifolium odoratum (Italorum,) R. Hoc Lotus syluestris uidetur, de qua di-
ctum est supra.

Trifolium caballinum, *Stundkraut*, Lotus satiuâ esse mihi uidetur.

Trifolium pratense seu uulgare, capitulis florum purpureis, in omnibus ferè pra-
tis luxuriatur, albis per folia maculis. Circa Lugdunum speciem aliam uidere memi-
ni, quod Hemorrhoidum cognominant aliqui, nigris maculis. Est & altera species
maior, in collibus & aruis apud nos frequens, acri gustu, ut abscessu tertio calida ui-
deri possit.

Trifolium uulgare albo flore in pratis & collibus nostris obuium durioribus &
longioribus foliis albicantibus.

Trifolium pulchrum flore candido, K.

Trifolium marinum (maritimum) quoddam, Ae.

Trinitatis herba. Vide Hepatica aurea.

Triticum ubiq; in agris seritur.

Triticum Turcicum, Indicum, uel Bactrianum, Lege in Frumento.

Tu.

Tussilago, Vngula caballina uulgò, quanquam arenosa loca amat quibus aqua
subest: nasci tamen in hortis etiam, et aliquot annis durare potest, locis umbrosis, G.
Floret primo uere.

Va.

Vacaria Dodonæi. Vide in Lychnide.

Valeriana, Vide Phu.

Ve.

Verbena omnibus nota ubiq; nascitur & calcatur.

Verbenaca supina uidetur, quæ Consolida aurea à nostris dicitur, aliis Britanni-
ca. Planta incognita Romæ passim proueniens, æris, florem cœruleum mense Se-
ptembri producens: foliis, floribus & caule ferè Verbenacam repræsentans, K.

Verbasci species diuersæ passim apud nos obuiæ sunt. Ex his Fuchsius pingit

T i ii

candidum, quod in marem ac foeminam dirimit: & nigrum: & quartum quod syluestre uocat, foliis Saluiae, &c. quam aliqui Blattariam uocant. Blattaria flore purpureo & citrino, C. Rurpodius. Verbasci nigri species uidetur Blattaria Plinio dicta, **Goldknöpfe/Schabenkraut**, Dodonæus. Saluia syluestris dicta Monspeliensibus, eruditis quibusdam species Verbasci syluestris, diuersa ab illa Matthioli, licet nō multum, Vu. G. Folia ei tanquam Saluiae hortensis sunt, colore, figura & magnitudine: flores lutei. Hoc anno fata mihi quoque prouenit, & in uase nunc etiam hyeme uiret domi: sed iniuria quadam postea ante florē mihi periit. Aliud uidetur Verbascū syluestre à Dodonæo exhibitū, cuius folia Saluiae foliis similia facit, maiora, molliora, &c. In Germania inferiore nusquā nisi in horto quodā instructiore sibi uisum ait: floribus luteis, quibus coliculi summi per interualla, ut in Marrubio, coronantur. Idem habet, C. Verbascū maius, minus, albū, O. flore purpureo, K. montanū, idem, ex Apulia allatum, idem. Syluestre ex Italia, Zuinggerus Basileæ.

Verbascula quorundam nos Arthriticas uocauimus.

Veronica uulgò dicta quibusdam, **Herensby**. Vide in Teucris. Quæ proprie sic dicitur, mas uocatur à Fuchsiō: foemina uerò ab eo dicta, toto genere differre uidetur, Elatine quorundam, ni fallor.

Verrucaria, O. Seridis aut Heliotropii species. Quære in Seride.

Vetonica uel Betonica (Græci serè per t geminatum scribunt.) Alia est supradicta, in B syluestris. Alia toto genere diuersa, altulis, coronaria: quam recentiores Tunici flores (Ocellum, Barbaricam) et Caryophyllos ab odore simili, uocant. **Nägeleblumen**. Species eius multæ sunt, magnitudine, colore, & foliorū numero differentes: aut enim maiores, aut minores proferunt flores: eosq; aut candidos, aut rubentes, aut uiolaceo ferè admixto purpureos, aut Rosa syluestris colore, aut uarios & guttatos, item flore uel simplici, uel multiplici foliorum numero. Sunt in quibus flores bini iungantur, ita ut unus ex alio medio excrecere uideatur. Basileæ apud doctissimum uirum Con. Lycosthenem uidi in una planta flores triū generum. Audio & plurium reperiri. Plantantur surculo auulso in uasis: & hyeme in cellas reponuntur. Seminibus seri non solent: ita enim putantur ad agrestem naturam redire: & si multiplici flore cōstent, ad simplicem. Si florere prohibeantur initio, ita foliorum in floribus numerum multiplicari aiunt, præsertim si stercorentur & rigentur diligenter. Viuacissima est & plurimis annis edurans planta. Turnerus Cantabricā appellare uoluit: eamq; in urbanam & syluestrem diuidere. Syluestriū illa species quam uulgò nostri **Grasnägele** & **Frieseneugle** uocant, ad Atilis proximius accedit, per omnia minor. Plantatur hæc in hortorū etiam muris, nec metuit hyemem, uiuacissima & diu durans. Alia in petrosis collibus, & asperis, sabulosis apricisq; locis nascitur: folio latiore, breuiore: Saponariæ simili, floribus permultis simul congestis. **Steinnägele**. Hanc Lindauiae in Curtii horto alibiq; uidi: & è semine natam nunc alo. Floret anno secūdo, pulcherrimis floribus: qui medio ceu orbe per exiguis punctis candidis ornantur. Syluestrem quoq; reperi, si probè memini, ad ripas Gryphii lacus nostri. Aliqui puto Scarlatam uocant, tanquam à coccino floris colore. Tertia in pratis humidis emicat, folio multipliciter dissecto: unde à Germanis **Mitwillen** uocatur. Huic etiam similis species in hortis alitur à Dodonæo depicta. In Flammula, quam ab odore Caryophyllum uocant, frequens est apud Italos, ut ex maiore flore prodeat minor flosculus: duplices nominant, Scaliger. Mihi Flamma seu Flammula Theophrasti, genere differre uidetur.

Vesicaria. Vide in Halicaccabo.

Viburnum. Lege Lantana. Sic enim dictum Italis fruticem, aliqui Viburnum interpretantur: alii Vitem syluestrem causticam nostram.

Vicia inter segetes ubiq; copiose prouenit: minori (angustiori & oblongiori) quam Aphaca folio, tenuiori caule, flore in purpuram rubescente, siliquis longioribus, gracilioribus: semine non rotundo, sed latiusculo similiter lenti: quæ etiam Aphacæ seminum figura est, Galeno teste. Hæc Matthioli qui utranq; pingit. Aphacen

pharen eius Dodonæus (in posteriori editione) Viciam facit: Viciam uerò ipsius Arachum nominat. Aphaca ubiq; sponte in Italia nascitur, & à multis etiam feritur ad columbarum faginam, Matthiolum.

Victoralis apud recentiores, alia rotunda dicitur, de qua leges in Gladiolo: alia longa, de qua dixi in Allio alpino.

Vincaperuinea. Vide Clematis.

Viola simpliciter dicta, uel nigra cognomine, Martio mense apud nos erumpit circa urbem copiosa, iuxta sepes præcipuè. Theophrastus libro 6. tradit posse eam toto anno florere, sicut & Oenanthem, si certa ratione curetur: qua etiam Dasypodium cognominatum, (Dasiphyllum mallem) hoc est, multipliciflore hoc genus euadit, frequētius apud Gallos & Sabaudos, nobis rarius. Ego à Sabaudis primùm huc attuli, nunc multis in hortis habetur: est enim uiuacissima herba, & radicibus sese propagat. Flores diuersis anni partibus edit, semina nunquam. Syluestrior species flore ferè nullius odoris est, minoribus & acutioribus foliis, flore maiusculo & dilutiore, radicibus magnis repēs & circumquaq; se propagans. Rarior est albo flore, quanquam satis frequens nobis. Rarissima luteolo & minore, in syluis & montibus interdum apparens.

Violæ nigre per similes flos, quem aliqui trinitatis cognominant. A colorum numero, nostri septenos ei colores, uulgari nomenclatura Heptachrum appellantes, at tribuunt: in odorus, sola colorum elegantia & uarietate placet. Aliqui non rectè Antoram, Dodonæus Violam flammeam: aliqui laceam, fortè quòd humi iacere uideatur, Crescit in aruis inter Triticum & alibi, ut in montibus quoq;. Aruenlis minor, minusq; pulchris coloribus est: hortensis elegantior, siue cultus ratione, siue quòd species diuersa sit: ex mōtibus fortè translata: montani enim hi flores maiores sunt, & albi quoq; luteiq; maiori ex parte, syluestres inueniuntur.

Viola alba, Leucoium Græcis dicta. Vide in L.

Viola equina Sueuis dicta. Vide Calathiana uerna.

Violam flammeam Dodonæus, ut dixi, florem trinitatis uel Heptachrum à nobis dictum facit. Aliqui Indicum florem appellatum: neutram sententiam approbo: ut neq; Scaligeri, florem Caryophyllum uulgò dictum interpretantis.

Violæ è Flandria, K. Leuciorum forte genus aliquod intelligens: Fuchsi Matronales.

Violam fruticosam à se primùm inuentam (in montibus ni fallor) Franc. Calceolarius pharmacopœus Veronæ ad Campanam auream per celebris, nigrae communi per omnia similem, nescio an etiam odore, in horto educat.

Viola Mariana. Vide Medion.

Viola matronalis Fuchsi, (apud Dioscoridem nomen hoc inter Leucoii nomenclaturas est,) ficto ab eo nomine. Aliqui Violam hyemalem uocant, interpretantes Germanicum nomen *Winter violen*. Brabantii *Wast bloemen*. nostri *Pfinstrâs gele*, quòd circa Pentecosten floreat. Solerius Gallus Hispanicam Violam. Aliqui Hesperidem ueterum interpretantur. Flores fert anno secundo albos, interdum roseos aut subrubentes quod rarius est. In plerisq; hortis apud nos inuenitur. Inueni & syluestrem si probè memini, olim supra Liechstalam oppidū Basiliensiu.

Virga aurea uulgò ab Italis dicta, Solidago Sarracenicæ Fuchsi. *Heidisch Wundkraut* Germanis, (forte Panaces Chironium cui Lapathi folium tribuitur, &c. nisi id potius Doria circa Monspelim dicta est.) Nascitur passim apud nos locis siccis & apricis circa syluas, & alibi. In hortum quoq; translata, aliquandiu durat. Aliam eius speciem uidi in mōte supra Sanam casam (uulgò Salgansam) oppidū, in quo fodina ferri est, longioribus & angustioribus foliis: quā Argentinæ etiā in horto Massarius medicus alit. Sunt qui Lysimachiū luteū Virgam auream nominent.

Virga sanguinea. Vide Sanguinea.

Viscum nec natura prouenire puto, nec ab homine feri posse. Serunt id alio imprudentes turdi, ipsi malum sibi.

Vitex est in Agno.

Vitium differentiarum non paucae sunt apud nos: sed plures in calidioribus regionibus, ubi uuae melius percoqui possunt, maiore hominum cura ut diuersa & generosa uina nascantur. Nostra ferè omnia acerba sunt, idè eò magis quò propius ciuitatem nascuntur: paulò remotius enim nascentia, (ubi montes non impediunt & ut prorsus non nascantur in causa sunt,) pleracq; mitiora sunt. Quoniam ciuitas nostra non solùm frigidis Aquilonibus ut finitimi tractus, exposita est: sed Austros etiam natura tepentes, frigidus experitur: quod eis accidit (Austris inquam, ut refrigerentur) dum alpes perpetuis rigentes niuib; perspirant. Apud Vuallesios nostros multa & generosa uinorum genera nascuntur. Ciui cuidam nostro è uinaceis natae uites aliquot, post annos aliquot bonas uuas protulerunt. Mihi etiam è uinaceis uuarum passarum maiorum quas Cibibas uocant: ac minorum (in quo genere rari sunt acini qui uinacea habeant) prognatae uites quinto iam anno durant, necdum fructificarunt. Uuae bonae uarii generis, præcipuè tamen albæ, magnæ, quas Cibibas uocant, Vu. Muscatellinæ ex Vngaria, Vu. Alię ex Vngaria, acinis longis admodum: appellant ab ea figura *Geißdutzen*, Vu.

Vitis syluestris quæ Labrusca dicitur, non aliud à fatiua differt, quàm quòd cultu destituta est, ut Marcellus Vergilius sentit: sed cum propter omphacium (quod uulgò agrestem uocant,) à Gallis & Italis colatur, nec tamè agrestem suam naturam deponat, specie etiam differre uideri potest. Huius species una fructum non perficit, sed florem duntaxat quem œnanthen uocant. Altera fructum fert acinis exiguis, nigris, astringentibus. Labruscæ flores (inquit Marcellus Vergilius) nunc etiam condiendis & odorandis uinis diligenter leguntur. Audio in Alsatia Labruscam racemiferam sponte nasci: sicut & circa Brugam oppidum ad Arulam flumen, tum albis tum nigris acinis. Apud nos quidem nec sua sponte nascitur, nec colitur à quoquam, quòd uel ex fatiuis Vitibus uuae nostræ satis acerbae sint, & quanquam annis tepidioribus uina mediocria, interdum etiam optima nascantur: acerba tamen et quæ omphacii instar sint, nunquam defunt à superioribus annis seruata.

Vitis syluestris caustica, (flore enim, semine, cortice & radice uim urendi habet,) passim sepes nostras inuoluit, & in syluis arbores scandit: Clematidi plane cognata: quare à nonnullis recentioribus similiter Flammula nominatur. Sunt qui ueterum Viburnum faciant. Matthiolus, ni fallor, non distinguit.

Vitis alba syluestris Bryonia, R. K. G. Suae spontis passim inter sepes reptitat, circa Basileam, Brugam, alibiq; in agro Tigurino, quod sciam, nulla. Semine alunde misso iam aliquot in hortis luxuriatur. Radix ei prægrandis & uiuacissima.

Vitis nigra syluestris, O. G. si modo est eadè quæ Tanus Plinii, quam Matthiolus pingit, quamuis radicem non probè, fructum uerò omittit: & capreolos addit, forsan descriptionem Dioscoridis in hoc non naturam secutus. Ego cum capreolis nunquam uidi, sed uiticulis tantùm suis flagellisq; se circumuoluentem. Aut igitur Dioscorides lapsus fuerit *ελικας* in hac planta nominando: aut non propria significatione usus: aut Vitis nigra Dioscoridis hæc non erit. Accedit quòd fructum eius primò uiridem, in maturitate nigrum facit: cum Tani acini post uiriditatem semper ru-beant. Item quòd Dioscorides minus efficacem huius uitis radicem facit, quàm albæ: cum Tani radix exulceret, quod meo periculo didici, Vitis albæ non item, aut non adeò. Interim hanc Vitem nigram esse non negabo, aut proximam ei speciem: quoniam non inuenio aliam quæ propius ad descriptionem accedat. Sponte nobis abundat in syluis & mōtibus proximis, *Schmârwurz* nomine uulgò nota, quod alibi Viti albæ attribuunt. Vbi nascitur, aquam subesse significat ut plurimùm, ni fallor: quam obrem Ruellius Malacocissum Democriti hunc esse coniicit, alibi uerò Cyclaminum alteram Dioscoridis. Tanus, alias Tamus dicitur (Italis hodie uulgò Tamaro) unde & Taminia uua, quanquam ea Celso Staphisagriam herbam significat.

Vitis Idæa, Heidelbergere uulgò, ut primus ego obseruavi, & uiros aliquot eruditos consentientes inueni. Aduersatur quidam de re herbaria bene meritus: & Vi-tem

tem *Idæam* interpretatur illam quæ *Passulas Corinthiacas* uulgò dictas ferat. Ego nobilissimum illud uix *passæ* genus non in *Ida*, nec aliis præ altis niuosisq; montibus nasci putarim: sed uel in planicie uel collibus apricis, magna hominum cura. *Vitis Idæa*, (inquit *Theophrastus Hist. 3. 17.*) est fruticosa: uirgis paruulis & ramulis cubitalibus penè exporrigitur: quibus acini laterales nigri adhærent, magnitudine *Fabæ*, dulces, uinaceorum instar aliquid (*γυαπρωδής τι*) intus continentes, folium rotundum, indiuiduum paruumq;. Transtulit hunc locum *Plinius lib. 14. cap. 3.* sed parum feliciter, & pro *Idæa Alexandrinam* posuit, &c. Non mirum est autem suffruticem montanum *Vitis* nomine appellatum: quando & *Ficus* & *Laurus* et aliarum arborum nomina suffruticibus propter aliquam similitudinem tribuuntur, &c. Genera huius suffruticis duo reperiuntur, magnitudine tantum diuersa. Conatus sum aliquoties frustra, tum semine sato, tum frutice translato è syluis, in hortulo meo alere. Anno quidem superiore in horto *Petri Figuli Lithotomi* amici mei plantatus uiret etiamnum, nescio an duraturus, nō dum flore aut fructu edito. Durum, macrum, editum & uentis expositum solum amat.

Vitis Idææ species altera acinis rubris, foliis similibus, in altis montibus *Heluetiorum* nascitur: & in horto, *C.* Ipse in catalogo *Vaccinia rubra* uocauit. Pinguntur à *Dodonæo* bis, altera icone meliore.

VI.

Vimiperpauca apud nos sunt, exq; parua, ex montibus proximis puto translata. Videre memini paulò infra *Albii* nostri cacumen.

Vr.

Vrtica syluestris maior & minor, ubiq; notissima est. *Mascula* uel *Romana*, *R. O. G.* Sponte apud nos non crescit, semina maiora habet, & ueluti cōglobata. Sunt & *Vrticæ mortuæ* uulgò dictæ, non urentes, nec unius generis, passim obuia.

Vu.

Vua crispa. Vide *Ceanothus*:

Vulneraria appelletur à nobis herba, (uel *Consolida* aut *Sideritis*,) cognomine rustica, passim in pratis siccis & collibus crescens, foliis circa radicem *Lapathi pratensis* ferè figura, minoribus, multis, crassis seu carnosis, trientalibus, subacidis: caule uno & altero, pedali, in cuius medio folia minora, seu multifida sunt, in summo corymbi luteorum flosculorum, qui in quibusdam ceu folliculis mollibus, albicantibus, hirsutis pluribusq; conferctis, continentur. Radix subest singularis, alba, capillata. Hanc herbam literis hactenus quod sciam nullis celebratam, multis uerò experimentis apud rusticos nostros nobilem, *Vulnerariam* (ut ab aliis *Consolidis* uulgò dictis distinguatur) rusticam nominemus. Quidam Germanicè simpliciter *Wundkraut* uel *Klein Wundkraut*, in *Bernensium* agro *Gachheil* (ut alii *Anagallidem*) nominant.

Vuularia. Vide in *Rapo syluestri*.

X.

Xanthium passim circa oppida & in ruderibus reperitur, *G:*

Xylum, *C.* hoc & *Gossipium* uocant, è cuius fructu lana uulgò arborea dicta capitur. *Bononiæ* in *Luçæ Ghini* hortulo uidisse olim memini. Herba est, foliis *Vitis*, &c.

Xyris. Vide *Spatula*.

Z.

Zambach. Vide *lasme*:

Ziziphus, uulgò *huiuba* (*Z* in *I* mutato,) *C.*

Ziziphus alba in *Oleastro* est.

AD LECTOREM.

His ferè perscriptis accepi catalogum Stirpium instructissimi horti Ioannis Schmidlappii egregii mercatoris & ciuis Schorndorfi in regione ducis Vuirtembergensis, quem hic subnectere libuit, non omnibus, sed rarioribus tantùm in eo nascentibus commemoratis.

Absinthium Rom.	Delphinium purpureum et album.	Melansana punicea et alba.	Solanum Indicum.
Acanthus uerus.		Melilotus Italica.	Spatula foetida: alia media: alia minima, omnes seminifera.
Acetosa rotunda.	Distamnus falso dicta, id est Fraxinella.	Melissa maior.	
Aethiopsis.		Melones zucarini.	
Alcea hortensis.	Digitalis Fuchsj maior & minor.	Melopepones.	Stachys.
Alkali herba.		Meum.	Stichas Arab.
Alyssus Dioscoridis.	Doronicum.	Milium nigrum.	Struthium, nescio quale.
Amaranthus Plin. magnus: alius ceu pinnatus, mit langem federn: alius ceu cristatus, pulcherrimus, mit hanen femmen.	Elleborus albus.	Narcissus uerus: alius coeruleus.	Thlaspi Creticum.
	Elleborus niger uulgaris.		Thymus.
	Eringium: aliud marinum: aliud montanum, diuerso ab alpino nostro.	Nigella Damascena: alia lutea.	Tithymalus myrtites.
	Eupatorium Mesue.	Paeonia mas: item foemina rubra & punicea.	Trifolium aureum uulgo dictum.
Ammi.	Frumentum cum spica grande, furculosum.	Papauer crispum.	Trifolium bituminosum.
Amomum falsum. Plinij pu- to iuxta aliquos.	Gentiana.	Papauer spumeum falsum.	Vetonica, uel herba Tunica syluestris species, ut puto, Steinnägel: alia Gescht winter nagele.
Anagyris minor.	Gladiolus albis floribus.	Petroselinum Macedonicum.	
Antirrhinum floribus rubris, albis, roseis, luteis.	Gladiolus Indicus.	Phalangium.	
	Gratiola.	Phalaris.	Viola Martia multipliciflora.
Aristolochia rotunda, uera nimirum.	Heliotropium minus, Verucaria.	Piperis arbuscula.	
		Piper Indicum uulgo dictum.	Viola matronalis Fuchsj alba & rosea: Winter weyel.
Asphodelus uerus, alias marinus.	Hordeum nudum.	Pisa capitata.	
	Horminum uerum.	Polium montanum.	
Atractylis: alia Antwerp.	Hyacinthus Fuchsj coeruleus & albus. Horingeblumen mit sternlinen blaw vñ weyß.	Poma amoris lutea, rubra, & tertium genus croci rubore.	
Balsamina.		Pomum S. Iohannis forte ceratibor Ceratia.	
Barba hircina purpurea.		Priapeia.	
Brasica mar. i. Soldanella.		Psyllium uernale.	
Buphthalmus.		Pyrethrum: aliud odoratum.	
Calendula multiplici flore.	Hyoscyamus albus.	Rhodia radix.	
Chamaeleo niger.	Hysopus moschi odore.	Rosa Lugdunenses: aliae multiplices: aliae luteae.	
Caryophylli Turcici rubri, Vetonicae altis species ni fallor.	Iasminum albis floribus.	Sanguis draconis Lapatbi species.	
	Indicus flos communis: eiusdem species maior flore multiplici: & minor similitur.	Satureia alba.	
Centaurium maius.	Iris syluatica parua, flore caeruleo, seminifera.	Scarletae flores. Est autem species Vetonicae uel herbae Tunicae syluestris.	
Cerinthia Plinij.	Lachryma Iodoci uel Iobi.	Scolymus spinosus: alius leuius.	
Chamaemalum nobile.	Lapathum Sabaudicum.		
Charancia uulgo dicta.	Leucoia alba, punicea, rosea. Welsche sommer weyel.	Scoparia Studentenfraut.	
Cistus foemina.		Scordium.	
Citrullus.		Sesamoides.	
Conyza uera odorata, alia maritima.	Linum hyemale.	Siciliana.	
	Lupini syluestres.	Smilax (uel potius Conuoluuulus) caeruleus.	
Coriandrum Venetum.	Malua crispa.		
Coronopus.	Marum.		
Cucumis erraticus.	Medica Parisinorum, alia lutea: alia minor.		
Cucurbitae species rara, muschel furbis oder Schwumfurbfle.	Medium.		
Cyclaminus minor.			
Cyperus.			

FINIS.

CATA-

CATALOGVS PLANTARVM

HORTI CLARISSIMI VIRI PETRI MICHAELIS
ciuis Veneti, in uico S. Gerualdi: quem Ita-
licè scriptum ab amico ante annos
quatuor ferè accepi.

CELEBRATVR ET
Ducis Florentini hortus:
in quo præter alia pul-
chra aut rara, hæc et-
iam uisuntur,
ut audio.

<i>Acanthus</i> radicis glandifera.	<i>Eupatorium</i> Mesue à Syria.	<i>Osyris</i> flore cœruleo aut uio- laceo.
<i>Aegolethros</i> Plinij.	<i>Faba</i> Aegyptia.	
<i>Alaternus</i> Plinij.	<i>Faseolus</i> purpureus Indicus.	<i>Panaces</i> <i>Chironium</i> Theo- phrasti.
<i>Alimus</i> Crateua.	<i>Ficus</i> Aegyptia.	
<i>Alliaria</i> alpina.	<i>Fœnogræcum</i> recentiorum.	<i>Polycnemum</i> .
<i>Aristolochia</i> radicis crassa.	<i>Folium</i> , <i>Dioscoridis</i> nimi- rum.	<i>Pyramidalis</i> quedam plan- ta.
<i>Actea</i> Plinij.	<i>Galeti</i> , si rectè lego, nescio quid.	<i>Quadrifolium</i> .
<i>Aspalatus</i> uerus.	<i>Gingidium</i> Plinij, si rectè lego.	<i>Radix</i> <i>Idea</i> .
<i>Asphodeli</i> species aliqua.	<i>Hyacinthus</i> , <i>Tulipa</i> Turca- rum, uel <i>Lalle</i> .	<i>Rhaponticum</i> .
<i>Balanus</i> Myrepsica.		<i>Rose</i> moschata, sine spinis.
<i>Batrachium</i> , <i>Ranunculi</i> spe- cies.	<i>Hyoſcyamus</i> Aegyptius.	<i>Sanicula</i> foemina.
<i>Bellio</i> Plinij.	<i>Hyſſopus</i> quedam, uel <i>Ser- pyllum</i> rectum.	<i>Sebastus</i> ex Oriente.
<i>Canella</i> , seu <i>Cinnamomi</i> uul- gò dicti, folia.	<i>Lichen</i> Plinij.	<i>Sedum</i> maius <i>Dioscoridis</i> .
<i>Carduus</i> nobilis.	<i>Lilium</i> Alexandrinum.	<i>Sedi</i> plures species.
<i>Carus</i> .	<i>Lonchitis</i> prima et secunda.	<i>Sementina</i> ex Oriente.
<i>Caryophyllorum</i> ex Orien- te folia.	<i>Lunaria</i> Boriffa, species Cen- taurij minoris.	<i>Sion</i> Plinij.
<i>Cedronella</i> , species <i>Nigella</i> .	<i>Lycium</i> secundum Indicum.	<i>Sisari</i> plures species.
<i>Cepæa</i> .	<i>Mandragoras</i> mas.	<i>Smilax</i> lenis ex Creta.
<i>Cherſium</i> (fortè <i>Corsium</i> , quod est radix <i>Loti</i> Aegy- ptie) <i>Theophrasti</i> .	<i>Melongena</i> uel <i>Mala</i> insa- na spinosa.	<i>Spina</i> ceruina.
<i>Chondrilla</i> Plinij.	<i>Musa</i> .	<i>Staphylo-dendron</i> puto: nã Italicè scribitur <i>Albero</i> de l' uua
<i>Chryſogonum</i> .	<i>Narcissus</i> flore multiplici; è Constantinopoli.	<i>Tomentaria</i> è Creta.
<i>Corniola</i> , <i>Lutea</i> Plinij.	<i>Narcissus</i> luteus, species <i>Tu- lipæ</i> Turcicæ. Alius lu- teus autumnalis, species Colchici.	<i>Trassi</i> uel <i>Dulcibini</i> .
<i>Colocynthidis</i> duo genera.		<i>Verbascum</i> uiscosum è Creta.
<i>Daucus</i> Creticus.		
<i>Dictamnus</i> marinus.		
<i>Elatine</i> secunda.		
<i>Epimedium</i> .	<i>Nardus</i> montana uera.	

Myrtus laurea,
Lairoceraſus,
Laburnum,
Solanum somniferum uerè,
Genista species trifolia, quã
aliqui non rectè pro *Cy-
tiso* accipiunt.
Thapsia.
Ferula.
Smilax leuis uera, quam et
in monte Atho sibi uis-
sam *Bellonius* ait.
Caprifoliũ Memphiticũ, ut
Bellon. uocat, quod cir-
ca Memphidem Aegypti
in sepibus prouenit, apo-
cyno simile, liquore et-
iam albo mnanas, ut il-
lud croceo: sed amplexi
caule & in altum ascen-
dens: species *Smilacis* le-
uis aut *apocyni*.
Herba baccifera, folio *Sili-
quæstri* *Fuchſij*, &c.

FINIS.

FINIS.

CONRADI GESNERI APPENDIX

LIBRI SVI DE HORTIS GERMANIAE, AD FRÂN-
ciscum Calceolarium, pharmacopolam Veronen-
sem ad insigne Campanæ aureæ.

POSTQVAM *Dominicus Monthisaurus*, (uir non solum felici artis medicæ usu summus, sed etiam phi-
losophus præclarus, & Græcis Latinisq; literis instructissimus,) mutue nobis amicitie, humanissime *Calceo-
lari*, author fuit, multa ab eo tempore beneficia tua copiose & liberaliter in me collata percepi. Quæcunque
enim in genere *Stirpium* & uniuersa materia medica abs te petij, ea iam aliquoties cumulatisimè, & magno semper
petitionis meæ scœnore ad me misisti: uti cum aliàs, tum proximo uere proprio ad te nuncio tam longinquo uinere
misso, qui *Stirpes* aliquas rariores tuè citoq; abs te mihi adferret, benignissimè sum expertus. Et quanquam ego
perparum uicissim mitto, (quoniam regio nostra parcissima fert, & ego negocijs alijs occupatissimus operam rei
hortensi, ut uellem, dare non possum: ac uix unus aut alter præter me apud nos huic cultui deditus est,) non tamen id-
circo desistis, & noua subinde donas, quæcumq; occurrunt. quod quidem bonitatis tuæ, & sincerae amicitie, non
uulgari illius, quæ utilitatem magis quàm uirtutem ac honestatem spectat, argumentum illustre est. Exigua certè
V u

sunt quæ Germani præstare possunt hæc in parte, nisi ab externis adiuuentur. Plurima eorum quæ ueteres describere Germania non fert, ut in Stirpium, ita animantium quoq; præsertim aquatiliū, genere. Scripserunt enim illi ferè de maritimis, aut non ita procul à mari, mediterraneo maxime, nascentibus plantis, cælo calidiore & siccore: sicut etiam de piscibus mediterranei præcipue maris. Germania uero nostra in frigido humidoq; tractu procul à mari abest: & maritimæ aliæq; peregrinæ stirpes in ea neq; sponte nascuntur, neq; ex seminibus facile, enataq; uix durant: maritimæ autem eius ad Oceanum oræ, quæ à nobis alpium accolis longissimè distant, per pauca (ut audio) præferunt, partim ob cæli frigiditatem, partim (ut conijcio) quod perpetuis ubiq; Euripis litora obruantur. Quare tantilla hæc, etiam imperfecta, boni consulenda sunt: præsertim inter hæc renascentis nuper harum rerum cognitionis principia. Principij enim ubiq; uis et authoritas summa est, etsi re ipsa perexiguū aliquid sit. Sed hæc sinamus. Propter ingenuam quidem animi tui erga me liberalitatem, cum his diebus Appendicem libelli mei De hortis Germaniæ meditarer, illam utcunq; exilem & extemporaneam, tibi potissimum, tanquam & amico summo, & optimè merito, & in re hortensi diligentissimè uersato, dedicandam existimaui. Nam qui tantilla hæc, quæ antea ad te nisi, grato animo acceperis, hunc etiam utcunq; breuem & leuissimæ operæ libellum, non aspernaturum te mihi promittebam. Non tam autem ut publicè beneficijs tuis obligatum me profiterer, dedicatiunculæ huius, quæ longè infra merita tua est, consilium cepi: quàm ut hæc occasione te incitarem ad maius subinde Stirpium rei q; hortensis studium: quod ego certè præclarum, & magnanimitati coniunctum esse statuo: quippe quod ad honestam oblectationem, & gloriam, magis quàm ad lucrum aut commodum priuatum referatur: & non solum præsentis æui homines, sed ipsam quoq; posteritatem iuuet: id quod magnanimi uiri proprium est, isq; in hoc ipso liberalis, qui præsentis tantum spectare uidetur, laudes excellit. Etsi enim herbarum generis pleræq; anno uno aut paucis durent, nec ad posteritatem numero, specie tamen seminibus conseruata, transmittuntur. Arborea autem plantæ uel insitæ semel, plurimus annis edurant, & ad posteros transeunt. Præter uoluptatem uero, quam ijs quæ terra eduntur aspectandis, capimus, magna à plerisq; uel utilitas uel necessitas ad uitam ualeitudinemq; hominis conseruandam aut restaurandam manat. Proprius quidem studiosorum naturæ ex eis fructus hic est, quod cognitis hac occasione plantis, ueterum de eis scripta legendo non sine magna uoluptate intelligunt. Nam quæ ignores legere quid oblectet? Scire autem uel per se pulchrum & expetendum est. Sed hæc de re uerba facere non institueram. Præsentis instituti hoc est, tibi optimo summoq; Hortorum conditori & cultori, dedicandum de re hortensi argumentum conuenire. Tu enim pulcherrima hæc Stirpium cognitione non modò plerisq; seculi nostri pharmacopœos, sed ipsos etiam medicos quàm plurimos longo post te interuallo relinquis. Tu non proprium modò hortum Veronæ uarijs & raris plantis conseruisti, & prædium iuxta excelsum montem Baldum diligentissimè colis: sed etiam in nobilissimi cuiusdam urbis uestræ patricij palatio hortum multis pulcherrimisq; Stirpium generibus mirificè exornasti, ita ut ciuium simul & peregrinorum admirationem spectantium mereatur. Hoc superius à me dictum oportebat, Appendicem hanc à me scriptam esse, cum liber meus De hortis Germaniæ ad finem operum Val. Cordi Argentiæ imprimendus, ad manum non esset: nec reuocari, typographo ad operis finem festinante, ut suis quæq; locis alphabeticæ seriei insererentur, posset. Itaq; seorsim potius consignare uolui, quæ ab eo tempore, quo librum nisi imprimendum uel in meo plantaui horto, uel in aliorum catalogis obseruauit, quàm omninò omittere. Nec pudet me operis imperfecti, quod primus ego inchoaui neminem in eo secutus: in hoc præsertim argumento, quod nulla forè ætas perficiet. Nullus enim nouas plantas inueniendi finis est: nondum omnes nostri orbis nouimus, aut ad hortos traduximus, nedum alieni. Sed cum infinitus homini hic labor sit, modus aliquis statuendus est: ut tandem postquam multas uariasq; Stirpes colere tentatum fuerit, pulchriores utilioresq; tantum, & quæ cultum facilius admittant, durentq; melius, recipiantur in hortos: cæteris suæ naturæ relictis. Tu quidem, charissime Calcolari, non solum terræ hærentes Stirpes pleræq; omnes & nosti, (ut suprà dixi,) & suis designare tum antiquis tum recentioribus aut uernaculis nominibus potes, & rarissimas quæq; in hortis alere soles: sed etiam in instructissima officina tua Veronæ, optimas lectissimasq; plurimas, ut et reliquam materiam medicam selectiorem, recondis, nec ulli ad hanc rem sumptui parcis. Quod facile animaduerti nuper, cum ex multis simpl. medic. quibus recenter ad THERIACAE antidoti compositionem usus es, specimen singulorum liberaliter mihi communicasti: qualia sunt, Folium uerum, (sicuti uocas, antehac mihi non uisum, Nardo aut Celticæ cognatum ut conijcio:) Scordium Creticum, Thymus capitatus, Dictamnus Cretica suis cum floribus, Marum aut Amaraci siue Sampsuchi genus è Creta. Proueniunt autem hæc, & aliæ quædam calidæ odoratæq; herbæ in illa insula, multò, quàm quæ alibi ferè nascuntur odoratiores, acriores, & magis albicantes aut lanuginosæ. Quam obrem Galenus è Creta potissimum ad Theriacæ mixturam accersi uolebat, quanuis multò meliores nostris quæ in Germania nascuntur, huiusmodi herbas passim circa Romam nascentes & aliunde habere potuisset: cum uniuscuiusq; generis optima quæq; ad præstantissimam hanc antidotum deligenda rectè censeret. Tuo quidem exemplo utinam etiam nostri pharmacopœæ moti, ad hanc antidotum parandam, & alias quoq; maioris præcij compositiones, cum prædictas herbas è Creta, tum aliunde quoq; optima quæq; selecta haberent: qualia sunt ex cæteris quæ ad me misisti Ammoniacum, Thuris masculi glebarum æmulum, syncerum ac purum, cum frangitur splendens, & si mandas, lactea albedine insigne, subamarum. Myrrha odoratissima, bene amara, pinguis ac tenax, superficie squalida & ueluti rubiginosa, minutis glebis, quæq; confracta intrinsecus unguium ferè modo albicantes uenas ostendat. Sagapenum ruffum, perlucidum, acerrimum, Porri ferè odoris. Liquor panacis purus, & plerisq; à Diosc. attributis optimo notis, conspicuus. Ac similiter Galbanum, idq; adeò pingue, ut digitis statim lentescat. Bitumen Iudaicum uerum, utreos splendore, odore in hoc genere grauissimo. Terra Lemnia, (seu sigillata uera) è Byzantio, difficilis acquisitu.

in pastillis tenuibus, rubicundis, capræ effigie insignibus. Bolus Armenia uera, subflauis coloris, (quales etiam lineas in charta ducit, si affricetur.) substantia equabili, simplici, & minimè arenosa, solida uerò & duriuscula ut margaræ cauendumq; ne margæ aliqua species falso substituatur. Deniq; pastilli, quos tu ipse scitissimè parasti, Hedychroi Scilicet, & Viperis. Hæc & alia omnia, quæ ad perfectæ ferè (propter paucissimam enim quibus destituimur medicamenta, & quibus alia iisdem uiribus prædita substituuntur, non absolutè perfectam dixerim) Theriacæ apparatus requiruntur, omnes totius inelytæ ciuitatis Veronæ excellentissimi medici, circiter uiginti numero, in officina tua diligentissimè singulatim inspexerunt, examinarunt & approbarunt, idq; magna cum solennitate: & ipsam tandem antidotum permixtam suo in uase ad tempus conueniens fermentandam sigillarunt. Itaq; publico ciuitatis instrumento, fidei diligentiaq; circa hanc antidotum summæ testimonium illustre tibi exhibitum accepisti. Quo nomine equidem tum tibi, tum seculo nostro gratulor, et ad tuum exemplum ac similis gloriæ emulationem, pharmacopolas omnes adhortor. Tibi quidem in uniuersa simplicium medicamentorum notitia excellere facilius est, quòd & in urbe tecum multos clarissimos medicos, tibi coniunctos habeas: & locupletes magnificosq; homines tui amantes, harum etiam rerum studiosos: & phœnicem illum rei herbariæ Anguillaram illustri Patauino horto præfectum, compatrem tuum, magna tibi beneuolentia propensos: ut taceam defunctum illum nuper Iulium Moderatum Arimini pharmacopolam percelebrem, in omni plantarum genere exercitatisimum & horto instructissimum nobilem, tibi quàm amicissimum fuisse, & alios quàm plures. Accedit regio uicina uariarum Stirpium genere abundans. Interim uerò etiam alij pharmacopole, cum hodie tot occasiones discendi cognoscendiq; omnem materiam medicam, ex libris simul & præceptoribus extent, quot nulla unquam retro etate, nihil suæ inscitie prætexere debent aut possunt. Sed finem faciam huius epistolæ prolixioris quam proposueram, quanquam Appendici tantillæ conueniat, si prius terogauero, ut sicut ego Stirpium in Germaniæ hortis nascentium Enumerationem qualemcunq; confeci: ita tu quoq; idem in hortis Italicis conèris, aut si tantum à tuis occupationibus ocij non datur, amicorum aliquem ad id horteris. Erit enim & iucundus & utilis posteritati is labor, præsertim si quæ ad culturæ quoq; rationem faciunt tum communia tum peculiaria præcepta adijciantur. In Gallia certè idem facit consultissimus ille totius ferè naturæ Bellonius, qui Gallicum De hortis & propagatis sua opera plantis, imò syluis, librum non ita pridem edidit. Et nostro excitati exemplo in Hispania quoq; alijsq; regionibus forsitan idem tentabunt eruditi aliqui homines: unde paulatim non hortensium modò Stirpium, sed etiam syluestrium quæ in hortos transferuntur, cognitionis, copiosa fiet accessio. VALE, ornatisime Calceolari, & clariss. uiro Dom. Monthisauro me commenda, cuius in me beneuolentiæ ac beneficiorum perpetua apud me uiget memoria. Tiguri Heluetiorum Cal. Iunij. Anno M. D. LXI.

OBSERVANDA QVAEDAM

in uniuersum ad rem hortensem.

PROPRIVM bulbi est, ut non omnia semina eodem anno germinent: sed quædam primo, alia secundo anno: sicuti & de Auena aiunt, & Loto (herbanimirum:) quod quidem si uerum est, aliis etiam nonnullis commune fuerit, Theophrastus De causis. Plura autem leges huius argumenti, lib. 7. cap. 1. Historiæ.

Seminum multa genera principio hyemis superioris, circa D. Martini diem, terræ mandauit, experiundi gratia quænam ita melius prouenire & fructum sequenti estate maturare possent, quàm uerè sata. Nolui autem citius serere, ne ante hyemem germinarent, & tenellæ plantæ enatæ mox frigore perirent. Sed non successit, subsequuta enim hyems tam aspera longaq; fuit, ut semina frigoris ui in terra periisse arbitrer. Vites certè apud nos alibiq; non paucis locis, ut in Italia quoq; sicut audio, ubi & Ficus & Oleæ, plurimæ hyemis iniuria perierunt: & ex peregrinis plantis quas sub hyemem in cellaria reponimus apud nos pleræq;, Libanotides coronariæ imprimis: quas etiam in Sabaudia, unde ad nos adferri solebant, in hortis sub dio relictæ, prorsus interierunt: & multæ peregrinæ in magnificis hortis Augustæ Vindellicorum, quamuis parietibus undiq; muniti quidam essent, ita ut nullus externo aëri aditus daretur, & fornacibus accensis subinde tepesierent.

An flores ut densescant in hortis, duobus aut tribus annis non sunt permittendi florere: idq; primis statim annis, & teneris adhuc plantis incipiendum est, non iam adultis & confirmatis: nam & animalium corpora ut prima ætate castrationem melius ferunt, ita carnosiora euadunt: prouecta non item.

Rustici quidam laudant è loco macro & arido nouellas plantas fodi, in lætiore solo plantandas. sicut enim facilius apprehendere eas & proficere putant.

V u ii

STIRPIVM APPENDICIS

Hortorum libros xxx. nuperrimè Lugduni edidit Benedictus Curtius Simphorianus eques in Ecclesia Lugdunensi, quos Ioannes Tornæus typographus Regius excudit in folio, satis magno uolumine: in quibus arborum duntaxat historia continetur, partim ex probatissimis quibusq; authoribus, (philologia etiam non ommissa,) partim ex ipsius autoris obseruatione collecta, ut titulus pollicetur.

IOANNES VOLMARIUS pharmacopola, eruditione & diligentia eximius, reiq; herbariæ peritissimis quibusq; conferendus, Elslingæ (quæ ciuitas Imperialis est, Vuirtembergensi ducatus finitima) hortū pulcherrimū & instructissimum habet, in quo plurimis iam annis uarias & externas stirpes magno studio educat: quarum pleraq; nomina, & si quid præterea ab eo circa singulas obseruatum est, ut ab ipso accepi, huic Appēdici inserui, nomine eius modò integris literis scripto, modò V. tantum initiali notato. G. uerò nostri nominis nota, nostros hortulos indicat.

Prædicatur etiam nobilis uiri CHRISTOPHORI PRAVNI rationibus fauoris à Cæsarea maiestate præfecti Halæ in Valle Oëni, &c. hortus amplissimus, & uario herbarum, fruticum arborumq; genere locupletissimus: in quo uel Prunorum genera spectantur uiginti, &c.

STIRPIVM APPENDICIS

Enumeratio alphabetica.

A.

ABROTONVM fœmina Fuchsi, Absinthio Pontico eiusdē haud dissimile, V. Aliud fœmina, mari persimile, sed maius, latioribus & albioribus foliis, ignauius, G. Crescit Abrotonum quouis loco, sed melius efficaciusq; aprico ac sicco, ut odorata & fruticosa lignosaq; (φρυγανώδης uocant Græci) omnia: Hyssopus, Thymus, Sampsuchum, Absinthium, & huiusmodi. Abrotonum utrunque topiarium dixeris, non quidem propriè ut ea quæ duci flectiq; ad diuersas figuras facile possunt: fragiles enim eius ramuli sunt. sed quia putari & tonderi ad diuersas figuras facile sustinet. & rami rescisci aut taleæ, uel leuiter impacti, ad quamuis figuram, facillimè crescunt.

Absinthium maritimū ad sex annos habuit: nunc ad occasum uergere uidetur, V.

Absinthium Ponticum Fuchsi, non multi amaroris, (Vulgare quidem nostrum duplò amarius est,) sponte proueniens Tubingæ, astrictionis cuiusdam particeps. V. G. Album è Vallesia, uix ultra biennium in horto durans, G. Vide in Abrotono. Santonicum, Ollingerus. Alpinum humile, non diu in horto mihi durauit.

Acanthus mihi flores nunquam produxit, Volmarius superiore anno producendos sibi sperabat.

Aceris species tres, G. Harum unam uoco montanam, nostri uulgò *Lynbaum*: cuius truncum femoris ferè crassitudine, quatuor (& amplius) cubitos longū, superna parte abscissum, proximo uere plantaui, prato mediocriter humido: qui nunc æstate pulchrè germinat, ita ut per facile eam crescere & durare appareat.

Achillea, V.

Aconitum primum Dioscoridis, id est, Tera Waldensium, multis annis in hortis durare potest, ut in meo experior. In alio enim hætenus nullo uidi.

Aconitum cœruleum montanum minus, foliis hirsutis, subrotundis, minoribus, minusq; incisus quàm cætera Aconita. *Bergritter* spò:le in montibus Bernensis ditionis rustici uocant, à similitudine florum colore & figura ferè cum *Consolida* regali dicta. Est autem Napelli species. Napelli uerò nomen meretur non omne Aconitum (etiamsi Itali hodie uulgò non distinguant,) sed cuius radices ceu parui Napi sunt, G.

Aconitum pallido flore. Lupariæ, seu *Lycostoni* nomine uulgò dictum, bene

in

in hortis durat, contra quam olim putabam: & multis, ni fallor, annis, G. Eiusdem species alia floribus albis, foliis minoribus, radice simili, nempe latiuscula, dissecta, G.

Aethiopsis, G. Aethiopidem habeo (inquit Volmarius) eandem cum illa quam Matthiolus pinxit: & pulchre quidem conueniret cum descriptione Dioscoridis, si seminum uascula, bina tantum semina caperent. Adhuc radicem uiscidam a Dioscoride ei attributam, non habet. Neque etiam exiccatae cornu durities: aut saltem talis, qualis in Scolymi radice sentitur, Sicille. Secundo anno, ut puto, flores & semina profert. Quarendum an Verbasci potius species sit, Thryallis scilicet uel Lynchitis.

Alcea Bononiensis, V. Sentit autem de illa, ni fallor, quam Alceastrum aliqui uocant: Tragus Alceam peregrinam seu Venetam.

Aloës herbam (inquit Val. Cordus lib. 4. De plantis cap. 110.) ex Hispania allatam plantaui, omnibus, quibus a Dioscoride describitur notis respondentem. Hyeme tamen ob gelu eruenda est, & in tepido aliquo loco suspendenda. Nam in aere quoque suspensa uiuit ac incrementum capit, cuius rei causa etiam amphibion appellatur. Non enim in Arabia Indiaque tantummodo prouenit, uerum etiam maritimis Apuliae & Hispaniae partibus, sed faciendo succo inutilis. Hæc ille. Ego Aloës plantam paruum proxima hyeme tota habui, partim in calido hypocausto, partim in alio ei proximo frigido aut tepido ferè: demum Aprilis die uigesimo cum uespere tepido pluuiam expectarem (erat enim siccior planta) exposui sub dio. sed pluuiam subsecuta non est, & planta periit, foliis ceu coctis, & uirore omni amisso, etsi nox satis tepida fuerat. Nunc aliam habeo, tuum munus Calceolari charissime: quam solam nimii frigoris proxime hyemis iniuria tibi relicta, mittere ad me dignatus es. Eam aliquandiu suspensam domi reliqui. sed hodie primum (Calendis Iunii) cum radicem eius planè siccam animaduertentem, terræ immisi in uasculo, experiundi gratia: & forsan arenæ per se, aut cum terra permixtæ, immisisse præstitisset. Audio aliquos multis annis domi suspensam seruare, arena tantum, quæ interuallis irrigetur, linteo alligato circumposita.

Amomum officinis falso dictum, V. Hoc (inquit) quibusdam Petroselinum Macedonicum uidetur, aliis Sison.

Anagyris, G. cubitalis ferè. Cacumen uere resecui, quod per brumam aruerat: quam causam esse puto, ut malignius germinet. Anagyrida sæpius, sed non ueram, habui. Faba erat unicolor, cœrulea, cum uarii coloris, ut Ricini esse deberet, V.

Anemone montana, (si ita uocare placet,) uel Pulsatilla Italarum (Ruchschell Germanis,) bis in horto mihi plantata, durauit paucis mensibus, postea euanuit.

Antoniana, uel S. Antonii herba foliis hirsutis, sponte circa riuos & fossas nascens, rarior inuentu lauibus, G.

Apii crispi nomine herba ex Italia missa ab amico, syluestris, ut apparet, nec Apium seu Petroselini uulgaris odore æmulum, G. Veteres Apium crispum nomine herbam satiuam intellexisse uidentur. Plinius libro uigesimo capite undecimo Apium foeminam mare nigrius, acrius & crispus facit, tanquam generis unius duæ sint species proximæ. Theophrastus non aliter quam cultu differre ostendit, hist. lib. 7. cap. 5. Apium, inquit, si satum conculcetur, cylindroque spissetur coæqueturque, crispum aiunt prouenire.

Arisarum, G. quod tu nuper misisti mi Calceolari, foliis oblongis ut Matthiolus pingit, &c. Et forsan ad idem genus pertinent, bulbuli illi Auellanis paulò minores, summæ acrimoniæ abs te missi: quorum superficiem & herbam uideri opto. Commisi quidem aliquot eorum terræ, succo enim pleni erant. sed an prouenturi sunt dubito. Intrinsicus pulpa candidat, cortice foris fusco, in nonnullis etiam articulato, & Trasi dicti radiculis persimili figura ac magnitudine. Hanc adulescentes lasciuiores per lusum inter se gustandam præbent. Cogit enim nimio feruore ore aperto aërem captare eum qui gustarit, cum astantium risu. Sumptis

autem aceto feruorem extingui aiunt. Sic & radicis illius, quam à te primùm siccam accepi, necdum herbam noui, qua in uino infusa Fabæ magnitudine, eoque ante coenam per horam circiter, admixto simul alio uino, epoto, omnis cibi appetitus tollitur, irrisione quadam lasciuorum adolescentium, itidem antidotus est haustum acetum.

Aristolochiam rotundam & Pistorochiam, V. ante triennium seuit: sed nihil apparuit: ut ne mihi quidem, cum illarum utranque & longam non semel seminarim.

Asparagum Italicum audio non nihil à nostro differre: & in nonnullis Germania hortis crescere. Syluestris Asparagi illius quem Corrudam appellant semina ex Bononia à Luca Ghino olim accepit, V. Sed ex illis satis nihil emicuit.

Asphodelus luteus, pulcherrima planta, Volmario fructum tulit præterito anno: sed uasa (inquit) inane semen ferebant: estque adhuc superstes. Habet & Asphodelum album. Luteus, (id est floribus ceu liliis luteis, & eiusdem coloris radice) caule procero, & floribus superiore parte referto, totoque foliato, superioris æstate florebat Augustæ in horto generosi uiri D. Vlrici Fuggeri. In hortulo meo trium generum nascitur: Vnus maior, & propriè dictus Asphodelus Dioscoridi descriptus. Is folia à radice nunc circiter tredecim habet, duos dodrantes longa: bulbos radicis quam plurimos: sed caulem nondum ostendit, etsi ante tres aut quatuor annos, si rectè memini, è semine mihi ortus. Alius, mediæ magnitudinis, radice lutea, oblonga, non bulbosa, foliis ferè totidem à radice, similiter triangulis ut superior, minoribus, sex digitos longis, sed malignius crescere uidetur: sapore acrisatis. Tertius minor, foliis subteretibus, cepitiis ferme, non tamen cauis, dodrantalibus, cauliculis bipedaneis, ramosis, ab una radice pluribus: ita ut alii semina ferant, & nouus semper subnascatur, flores albos egregios sustinens. Flos non maior Leucoio, senis constat foliis, linea fusca medium quodque folium distinguente, apicibus intus luteis: calyx nullus. Fructus in caulibus deinceps per interualla magnitudine Pisi breuibus pediculis affiguntur, tripartiti, luteo (si immaturos premas) liquore pleni: in quibus semina terna, fusca, uaria, triangula. Radix subest non longa, nec bulbosa, nisi fallor, fibris multis albis subnixa. Superioris anni uere hunc cum seuissem, autumno subsequente floruit: sed semen perficere non potuit. Inchoatum uerò, hycme tota, in cellam uinariam repositus, retinuit, & uere perfecit: & simul in eodem caule, qui iam aruisse uidebatur, flores rursus edidit: mox uerò nouos in nouis cauliculis. floretque etiam nunc initio Iunii: & florum æstate tota futurorum spem facit, ut merito Anthericum ueteres Græci Asphodeli caulem excellentia quadam à floribus denominarint. Hoc genus aliqui, nisi fallor, maritimum cognominant.

Althæa diutissime durat, quamuis enim radix uetus quarto ferè anno interit, enascuntur tamen nouæ è uetere.

B.

Balsamina quæ & Momordica, Volmario Eslingæ bis ad maturitatem peruenit, altera sæpius.

Blattaria luteis & cœruleis floribus Norimbergæ in horto Ollingeri.

Borrago & Buglossus, albis utraque floribus, ibidem.

Buglossus, G. albis floribus.

Bulapathum in horto, V. maius Hippolapatho, quod Rhabarbarum monachorum uocant.

Bulbocastanum aliquot annis habui, nuper uerò amisi: quoniam autumno superiore transplantaueram, nec satis profundè, ita ut Bulbus frigore nimio proxime hyemis læsus sit. Viret autem hyeme, æstate euanescit.

C.

Carpesium. Vide Phusaxatile.

Calamintha odore Pulegii, cuius officinis Gallicis usus est, paucissimis Germanorum officinis nota, V. G. Stirpes eius singulas non ultra biennium durare puto, sicut & Calaminthæ montanæ nostræ.

Cerinte

Cerinthæ Plinii, V.

Chamelææ binæ plantæ aliquando prouenere Volmario: quarum una deinde in cellario periit. altera hyemis iniuriam perpessa sub dio (texerat enim stramine) cum ad Februarium usq; incolumis peruenisset, à quodam nebulone euulsa est.

Chamæmalum nobile, ut uocant, G. Puto autem singulas plantas non ultra tertiam æstatem durare. prima quidem non florent. Dodonæus hanc Camomillam Romanâ uulgò uocari ait à Germanis inferioribus: sicuti & luteâ odoratâ, quæ duplex est: una capitulo foliato, altera sine foliis, utranq; ex Hispania primû aduectâ.

Chamæmalum rubris floribus, Ollingerus. Anemone quorundam forte.

Chamæmalum nobile, (Parthenium nobile Trago,) frigoris, & hyemis quantumuis duræ, contemprix herba, prouenit in muris sepibusq;, & aliis quibusdam locis. Circa Metas urbem, Bipontiiq; & alibi in hortis colitur. Per terram sparsa procumbit, ac facillimè ubicunq; humum attigerit, radicatur, haud aliter quàm Serpyllum: quare è surculis decerptis sine negotio plantari potest, Tragus Chamæmalum quidem uulgare, annua herba est: bisq; anno floret, uere primû inter segetes: deinde autumno in agris rapitiis.

Cisthum oblongis, non rotundis, foliis bis orientem uidit Volmarius, & ad medio cre incrementum ei prouenit: retinuitq; in longam usq; hyemem straminibus retum: tandem amisit.

Citraria. Vide Melissophyllum.

Cnicus, G.

Colocynthis, (id est, Cucurbitula) amara & medicata, aluum purgans, alia minor est, medicis in usu. Alia maior, figuris differens. est enim oblonga quædam & flaua: & alia rotunda, uaria. Alia sessilis ferâ, nigra, maculata, magna instar Cucurbitæ: & differens ab hac sessilis alia minor: quas omnes audio Basileæ in hortis medicorum quorundam inueniri: & ego Laufannæ olim ex illis quasdam alui.

Colutea ut quidâ uocant, Senæ cõgener, ut Ruel. uult, V. G. Semina è matre prolapsa sponte crescunt. Cordus in alpibus sponte nasci asserit, à Brennero usq; in Italiâ.

Conyza uera minor, ut ex odoris præstantia conicit, Volmario crescit quam altior uno pede, quod culturæ dandum putat. Hæc serò admodum ad Arcturii ortum, ut Plinius dicit, florem fert, aliquando tamen anticipat, V.

Costum amarum simul & dulcem Tubingæ in horto Fuchsi medici, & Stuttgardie in illustrissimi principis horto prouenire, aut certe prouenisse nuper audio, illius radicem cum acrimonia amaram esse, huius acerrimam.

Cotula foetida uulgaris, crassioribus foliis, plerunq; inter segetes nascitur, annua (ni fallor) herba. Est & alia non foetida, priori similis: item alia, tenuibus Foeniculi foliis (aut Mei) breuioribus, hyemem sustinens, amara admodum, G. Semen amicus quidam Lugduno missum communicauit. Floruit æstate superiore: et hæc etiam florem eius proditurum expecto. Chamæmalum amarum dixeris.

Crithmus, uulgò Creta uel Salsa marina, Ollingerus. Amat solis reflexum ad parietem, & salugine gaudet. Periit Basileæ docto cuidam uiro, nimio frigore. Floret anno secundo. Volmario Eslingæ aliquoties satus, nunquam prodiit.

Croci bulbi, domi forte neglecti autumno floribus emissis se produnt. Hos ego superiore autumno plantaui, qui deinde folia emiserunt, quæ tota hyeme & uere habuerunt: nunc (Cal. Iunii) marcescunt.

Crocus montanus bene durat in hortis, sed rarò floret. Floruit mihi quidem bulbus annuus superiore Martio, cãdido flore, Croci omninò sed inodoro, sed nullo semine relicto. fyluestres copiose & florent & semina relinquunt. Folia citius quàm in satiuo euanescent.

Cyclaminum Italicum orbiculatum, non oblongum ut Rhæticus est, Volmarius bis florentem duobus annis habuit: sed superiori æstate ei periit. Mihi loco umbroso plurimis iam annis durat.

Cucurbita quædam sessilis, rara, alba, lata, compressa ab altera parte: planta pau-

lò maior est Cucumere. Margines partis latioris crispis ueluti fimbriis eminent, Basileæ in horto Io. Bauhini medici.

Cynoglossus minor, ni fallor, appellanda herba, multis uirgis pedibus aut longioribus, foliis Scorpioidis palustris ferè, simplicibus, nulla à medio neruo fibra, asperis: floribus Pulmonariæ Plinii, cœruleis: radice longa, nigra, lignosa, G. Circa Scaphusiam sponte prouenit: & Badæ in colle ad dextram supra Limagum flumen.

Cytisus meus iam bicubitalis, rudimenta florum ostendit, Iunii die 3.

D.

Daphnoides è Sabaudia missum, ubi ad lacum Lemanium sponte prouenit, autumno superiore plantatum uiret mihi adhuc, sed non satis lætum, & tenuioribus foliis, quæ ad Daphnoides nostrum uulgare, (quod Piper montanum Itali uocant,) ferè accedunt.

Daucus Creticus è monte Baldo, (unde in hortum tuum translatus mihi communicasti optime Calceolari,) satis pulchrè uiret. Eundem puto (aut certè simillimum, eiusdemq; generis, & eisdem uiribus,) in altioribus apud nos montibus inueniri, ut quem circa Lucernam, Pilati uocant: & ab incolis male uocari **Wolfswurz**, nulla (quod sciam) ratione. Aconitis enim hoc nomen debetur. Radices aliquot longiusculæ, uegetæ & carnosæ subsunt, odore saporeq; Dauci syluestris communis. Foliola angusta: coliculi subhirsuti albicantes.

Daucus palustris à me dictus, pluribus annis translatus in hortos durat.

Dauci syluestris genus, foliis ferè Cicutæ, nigrioribus, radicibus oblongis, nigricantibus foris, sapore Pastinacæ: caule sesquicubitali. Folia etiam digitis attrita, subdulcem Pastinacæ odorem spirant. Aliquot iam annis in horto mihi durat. Nasctur autem sponte in semitis uinearum graminosis. Meminit eius Cordus, ni fallor, alicubi, nescio iam quo nomine.

Digitalem purpuream loca opaca amare audio, & sponte cum alibi tum supra Curiam Rhætorum nasci.

Diospyrus dicta à quibusdam arbuscula, foliis ferè Rosæ, Pomo Cerasi magnitudine ferè, umbilicato, cœruleo, specie & figura omninò Vitis Idææ, adeò ut uel Lotus alpina dici mereatur. nam & suauis est fructus, & ita aptus stomacho: ut qui copiose etiam ingesserit, non grauetur. Semina insunt quina, ruffa, latiuscula, tanquam Pyri: sapore etiam non dissimili. Succus pomi est lenis dulcis, aquosus. Nasctur in Albio monte uicino urbi nostræ. Quidam **Flübirle** uocant: unde nos Pyrastrum Idæam uel petream uocare poterimus. In hortum translata anno superiore, uiuit quidem adhuc, sed malè.

Draconis uel Tarchi hortensis unius radices diuelli possunt, et plantari, ut ex una plures proueniant. Fimo equino sub hyemem muniri debet. Syluestris & serratus durat quidem in hortis, sed durior est quàm mitescat cultu.

Dracunculum minorem, cuius folia albis uenis insignia sunt, perq; hyemem durant, ad duos annos habui. dein sine pistillo & fructu periit, V.

Dulcem radicem ante aliquot annos plantatam, autumno proximo effodi: & radices magnas oblongasque, quæ rectà in terram descendebant, amputatas in usum seruaui. Capita uerò radicis unius in quinque partes distraxi: quæ rursus plantatæ crescunt, sed parum adhuc, primo scilicet anno. Ex iis quas mercatores afferunt uiridiores, quæq; germina aliqua ostendunt, deligi plantandæ possunt.

E.

Echium minus appellârim herbã in horto meo nascentẽ, à nemine (quod sciam) depictam aut memoratam: quæ prima facie Lithospermis cognata uideri potest. Caulis est trium uel quatuor dodrantum, (herba tota aliquando trium cubitorum,) teres, solidus, asper: inq; uirgas multas & longas diuiditur, equales ferè, ut quænam ex eis potior sit, non facile dicas, & caulis primitiuus totus in illis consumitur. Lentæ & flexiles hæ uirgæ sunt, & in terram procumbunt, nisi fulciantur. Ab iis certe

ramosum

ramosum aut fruticosum genus hoc Echii cognominari meretur. Est quando etiam alter caulis, a radice statim exit, & forsan plures interdū. Radix recta descendit, parua, breuis, alba, uel subrubra etiam, lignosa, singularis, minimis & perpauca fibris praedita. Folia sunt Oleae ferē uel Scorpioidis palustris caerulei, similiter carnosam modicē, & nervo medio simplici nō fibrato, simplicia, hirsuta & aspera: albicantia et magis quidem supina parte: insipida, nisi quod herbaceum quiddam sapiunt. ea nullis petiolis adherent coliculis, singula, maioribus interuallis inferius. Si mandas, asperitate quadam inter dentes collisa crepant. E foliorū alis (circiter dodrantem aut amplius supra radicem) foliola quina stellae instar radiata surgunt, perbreui sed crasso pede, qui ē cauliculo oritur. nixa, in quorū medio flosculi sunt albi, parui, caui, quinque partiti, uulsiles ut Buglossi: & (ni fallor) singuli semper, intra barbulae illas quinas seu radios quibus continentur cōiunctis: nō enim se aperiūt aut radiantur donec perfectū sit semen. incipit autē florere ab imo. Flosculis succedūt semina singula, bina, terna, uel ad summū quaterna, Echii omnino seminū magnitudine & figura, uiperæ caput quodammodo referēte: latitudo enim superior utrinque ceu in oculos leniter protuberat, & antrorsum attenuatur tanquam in rostrū: inferior pars utrinque depressa, in medio prominet instar carinae inuersae. Hæc cum scriberem Iunii mensis dies 5. erat: & flosculi in summis tantum coliculis uidebantur ad pollicis altitudinem, inferior pars omnis semina ostendebat. Herbam annuam esse puto & uiribus Echii praeditam, ostentante in ipsa seminū facie natura, cui usui produxerit hanc herbam. Ignauio rem tamē Echii dixerim, quod minor, tenuior, annua, & inuili radice herba sit. Echii quoque temperamentū ei attribuerim, primo gradu refrigerans, medium inter frigidum ac humidū, & abstergendū uim. Quod si quis hanc herbam Lithospermum potius congenerem fecerit, non pugnabo. Val. Cordus certe Lithospermū maius quoque ad Echii et Anchusarum genus pertinere ait, idque ueteres nō animaduertisse.

Elleborastrum, G. Sic autē appello herbam Abrotoni penē foliis, radice forma & uiribus Elleboro nigro respondentem: unde & Tragus Elleborum nigrum alterum appellat: aliqui Consiliginē esse somniant: Cordus si benē recordor, Bupthalmum. Sed forsan ad Anemonas potius referenda fuerit. Flos in ea luteus, magnus, uernus, solem sequitur. Semen est nigrum, maius ferē seminis figura & magnitudine, id carnosam quadam laxaque substantia, partim uiridi, partim alba ambitur. Haerent autem semina plurima connexa in pilula, maiore quam Auellana plerumque, subrotunda uel longiuscula. maturescunt ea & legi debent Cal. Iunii ferē: idque maturē. decidunt enim seruato uirore suo, antequam plenē matura putes.

Ellebori nigri, (praeter Consiliginem nostram ueram, quae & ipsa Ellebori nigri species omnino est, & iam dictum Elleborastrum,) species tres, G. Harum una Elleborus niger uulgaris est: altera persimilis uulgaris, sed foliis maioribus, longioribus albioribusque, foeminam dixeris. allata mihi ē uicinis lacui Lario locis. Tertia Italica floris purpurei: cuius radicem unam tu misisti suauissime Calceolari: quae longo itinere humidior flaccidiorque facta, metuo ne nō apprehendat: superficiem quidem statim rescidi.

Eruum album & rufum ex Italia, Italis puto Mocho in Hetruria dictum, G. quorum utrumque quoniam summa illa amaritiae, quam Orobo, id est, Eruo tribuit Galenus, caret: an uerus sit Orobus dubitari potest: eruditi quidam ut Fuchsius, ni fallor, pro Cicercula accipiunt.

Eryngii duas species a Luca Ghino missas accepit Volmarius: unam caeruleis, alteram subcaeruleis floribus, mox ad albedinem tendentibus: posterius Eryngium maritimum esse puto, foliis rotundis. Vtrinque ē semine non primo, sed altero demum anno oriri obseruauit idem V. Eryngium magnis latisque florum ac seminum capitulis (unde aliqui improprie Rosam Hierichuntidem uocant,) foliis angustis, ualde incisissimis, amplissimum, prouenit anno superiore in horto illustris uiri D. Vlrici Fuggeri Augustae. F.

Ficus Indica uulgo dicta, (cuius ante triennium folia terna coniuncta planta)

ram,) sub finem hyemis anni huius 1567. Martii principio, folia habebat marcidā tabidāque, non ut prius, hydropica, nec decidua, cum ne ui quidem reuellere pouerim: quod miror, cum ter aut quater illa hyeme rigauerim: intus quidem puncta erant rubra.

Aspera. Filicum species diuersæ, G. Fœmina: sic autem appello, quæ pluribus ab una radice foliis germinat nullo caule; multis iam annis horti mei incola: mollior uel tenerior aspera, de qua nunc dicemus: & durior molli, foliis modice incisus non cuspidatis, coliculis lanuginosis, fœminæ similis, foliis pedalis, angustioribus, non ita latis in medio. Foliorum partes subrotundæ, singulæ suis marginibus asperiusculæ sunt, & mucronem perexilem breuissimūque erigunt. Folia nouem aut decem ab una radice prodeunt. Nervus medius folii parte auersa hirsutus est, lanugine ruffa. Potest autem aspera cognominari: sicut mollis altera, cuius molliora & albiora sunt folia. Asperæ similis est hæc, sed folio breuiore aliquanto, & nulla nervi medii lanugine. Exit & ipsa (adultior forte tantū) in aculeos foliorū marginibus, sed molles. Videri poterat eadem asperæ, ætate tantū minor: sed omnino species est alia. nam aspera lanuginem habet in nervis, utcunque teneris adhuc & recentibus foliis, hæc non item. Est & alia similis molli, foliis dodrante paulò longioribus: quæ supina notantur punctis ad luteum uiridēque & album colores mixtos tendentibus. Lanuginis in nervo inferius aliquid subest, sed parū. Crescunt hæc Filices omnes in sylua, quæ horæ itinere ab urbe nostra abest, inter Septentrionem & Occidentem. Palustris uerò circa lacum Felium duarum ab urbe horarum itinere. Dryopteris uerò (ut aliqui uocitant) palustri similis, sed minor, &c. in collibus diuersis, præsertim Badæ infra Thermas statim iuxta fluuium ad læuam: ubi & Filix quædam minor, læuis candidiorque, foliis ualde incisus & mollioribus nascitur: quam & alibi in muris reperi. Mas ubiq; nascitur, procero unius folii pede, alius duriori folio, alius mollior, tanquam duæ unius proximi generis species sexu distinctæ. Præter has alia etiam Filicum genera à Baubino obseruata in propinquis Tiguro syluis, & in horto mihi recens plantata nunc non describam.

G.

Gentiana maior, foliis magnis, latis, subcœruleis, hoc tempore denis, & caule iam dodrantali, nescio ante quot annos cum radice primū plantata: paulatim forte intra paucos annos ad iustam proceritatem mihi assurget, ac flores producet.

Geranii maioris species tres: quorum unum foliis est magnis, figura ferè & magnitudine Aconiti lutei, hirsutis, asperis: alterum ei simile, minoribus paulò foliis, asperioribus, nigrioribus, ueluti mas in eodem genere. G.

Gladiolus Indicus, quem tu nuper cum aliis plantis diuersis liberalissime Calceolari donasti, G. Typhæ fere similis, foliis insipidis: radicibus albis, & earum nodis Filipendulæ similibus.

Glaucium superiore anno Basileæ in horto nascebatur excellentissimo medico Theodoro Zuinggero.

Glaux, G. E semine ex Italia misso, herbula foliis glaucis uel incanis, hirsutis, ternis ut in Loto herba, quibus succedunt alia bina ad caulem, gustu astringenti. Secunda iam æstate in horto mihi uirens nondum floruit.

H.

Hippomarathrum semine maiori quàm uulgari, magisq; medicamentofo. Locum maxime apricum requirit, difficulter & serò admodum maturescens.

Hyoscyamum albis floribus in horto habuit olim V. habetque etiamnum Ioannes Schmidlappius, egregius Schœrndorffii mercator, reiç hortensis studio nobilis.

Hyssopus moschata uel Cilissa, à Cilicia regione, G. odoratior nostra uulgari hæc est, moschi fere odore quodam: sed, ut audio, breui degenerat, locis præsertim umbrosis, & ad nostram accedit. In hac miratus sum, quòd cum prima æstate floreat,

reat, perennet tamen, nescio quandiu durans. iam enim secunda tantum æstate, mihi uiret. Germinare citius uidetur quam nostra, & seminibus deciduis seipsam profeminat. Vide etiam in Abrotono.

I.

Iris Illyrica, G. nuper à te missa, mi Calceolari, similis ferè nostræ Iridi syluestri minori, quæ in pratis humidis aliquibus, etsi paucissimis inuenitur, nec diu durat in hortis.

L.

Lachryma Iodoci, (aliis Iobi,) Mili genus, inquit V. Ferè ad maturitatem mihi peruenisset, ni præmaturo frigore adustum fuisset.

Lactucam Romanam Basileæ quidam in hortis educunt, folio similem Seridi, & in cibo surauem, ut audio.

Lapathi genus minus acidiusq; Oxalis dicitur, cuius semē difficulter colligitur. nam subito decidit priusquam probè maturescat. Huius species una rotundioribus est foliis; altera oblongioribus, & pratensi similior, sed tenerior, &c. G.

Lapathum rotundum, G. Id hoc anno Io. Fabricius Ecclesiæ Curienfis apud Rhætos pastor, doctrina & pietatē eximius ad me misit. Folia habet rotunda ferè, radicem transversam. Nascitur in montibus supra Curiam, & non procul Friburgo Heluetiorum ut audio, aliqui Rhabarbari nomine appellant, propter similitudinem aliquam, nam uero quoq; Rhabarbarico in Perside nascenti folia rotunda tribuunt.

Laurus Alexandrina, Bonifacia uulgò, (nostris *Ἰάππλετραύτ*. Vuularia,) quam tu hoc uere cum cæteris plantis dono misisti, ornatissime Calceolari, pulchrè adhuc in hortulo meo uiret: & cum Rusco cognationis aliquid habere uidetur. unde similiter facile diutissimeq; duraturam mihi polliceor.

Leucoia quatuor generum, alba, rosea, seu purpurea, rubra & punicea. Voco autem hinc punicea, quæ rubro colori, cœrulei aut nigri ferè parū addiderūt, (bunrot Germanus diceret.) Vide distinctionem Dodongii. Diuersum ab his genus est Leucium illud albū, quod recentiores aliqui Violam matronalem uocitant, Hispanicam (puto) Solerius, alii Hesperidem. (Tragus Persicam uel Parthicam Herm. Barbari Violam, hanc esse putauit: cum Barbarus disertè, nō hanc, sed lasminum, uel leseminum uulgò dictum sic appellari posse censeat, &c.) Germani quoniam benè ferat hyemem, Violam hyemalem uocant. nostri à Pentecoste uel Maio denominant, quo tempore floret, incipit autem secunda æstate demum.

Libanotis Volmaris semen protulit, quod tamen ab eo satum nō prouenit, & tandem periit.

Lilia rubra duorum generum: quorum alterius semen simile est semini Martagi Italorum, V. Martagon illud, quod Liliū croceo colore fert, secunda aut tertia forsan æstate oritur, Idem.

Linariæ uulgò dictæ species montana, parua, ut Sedum paruum ferè referat, floribus cœruleis, G. Nascitur circa Curiam Rhætorum, & alibi in montibus.

Lonchitis altera seu aspera, quam Matthiolus pingit, tuum donum Calceolari, belle mihi uiret ad parietem umbrosū plantata. Eandem, ni fallor, reperi superiore anno in colle inter Badam nostrū oppidum, & balnea ei subiecta, supra dexteram Limagi fluminis ripam. Aliam montibus nostris familiarem Tragus Aspleni syluestris nomine exhibet: quam Ghinus & Maranta Lonchitidis nomine digniorem existimasse uidentur.

Loti arboris (quam Ledonnier Monspeliū uocant) ramulus refractus, & terræ mandatus superiore autumno, mihi crescit. Arbuscula è semine iam ferè quatuor cubitos æquat.

M.

Maluam arboream habuit V. brachii crassamento, quæ ei & flores & semina protulit: postea periit.

Malus quædam prope urbem nostram non floret & fructificat tamen.

Mandragoram V. uel ter prodeuntem uidit, sed nunquam alterum ueris tempus attigit.

Martagon. Vide in Liliis.

Medica, satis respondens descriptioni Dioscoridis, sed semini nulla in condimentis gratia, V.

Medion purpureum à quibusdam dictum, in horto alit V. sed minime (inquit) Medion est, planta nonnunquam binos cubitos æquans, cognata huic, ni fallor, quam Fuchsius Campanulam uocat: nam & hæc flores campanæ forma fert, sed triplo ferme maiores quam (Campanula) nostras. Oritur autem è semine, non primo, sed secundo demum anno. Vide Viola Mariana.

Melissophyllum Fuchsi, uel (ut quidam appellant) Citraria, (nomine ficto nimirum, nulli uero genti usitato,) V. Vulgaris quidem nostra Melissa (inquit) ut officinæ uocant, odore Citrum quam proxime refert: ut cuncti quidam delicatuli ad eam tanquam cimum fœtore infamem nauseent. Citraria uero illorum nullo citri odore (quanquam nomen id præ se ferat,) commendabilis est. folia etenim Vrticas potius odore imitantur. Florum odor quidem gratus, at nihil Citri in eo. Sic ille. Ego Citrariam illam, Lamium sylvaticum maius appellarim.

Mentastrum foliis orbiculatis ferè instar Menthæ, nobilioris crispæ, rarum apud nos & officinis ignotum habet V. Huius semen (inquit) non ortum est mihi primo anno, sed sequenti, aut forsan tertia æstate.

Molyza Hippocratis, id est, Allii genus simplici capite, in hortis quidam aluit, & Hyacinthi speciẽ imperiti quidam esse putant. Eius pictura à nullo adhuc, quod sciam, exhibita est.

Myrrhis ab eruditis quibusdam existimata herba, à nemine adhuc picta, aut descripta quod sciam, G. Matthiolus Myrridem suam, quam uis raram & ab altis non positam, pinxisse, contentus non describit, ut solet plerumque, id quod libenter dico, non quidem eũ reprehendendi gratia (ut maleuoli accipiunt,) sed ad aliquam descriptionum diligentiam in rebus obscurioribus adhortandi. Nostra caules ab una radice producit plures, rotundos sesquicubitales ferè, hirsutos, & leuissima substantia alba infarctos, dulces & odoratos mansu. Folia habet magna, forma ferè Cicutę, dulcia, & sapore ferè Chærefolij, mollia & hirsuta. Umbellas Cicutę floribus albis conditas Floret anno secundo, initio Maii: Semina subnascuntur oblonga & magna, eminentibus angulis striata, digiti transuersi longitudine, gemina, & in geminũ mucronem exeuntia: dulcia, sapore Aniso proxima, intus alba, sex aut nouẽ ferè ab uno principio. Hanc descriptionem ex tempore ad plantam unicam, quæ in horto erat, descripsi. Radicem nondum inspexi. Cognationis aliquid cum Chærefolio uulgaris habere uideri posset, si uel minimum, ut illi, liquoris ei inesset: quo prorsus caret. Alia uidetur Myrrhis Anguillaræ, floribus luteis. Hæc nostra præ cæteris mihi ueterum Myrrhis esse uidetur: in hortis coli dignissima.

Myrti arbuscula, quam misisti recentem Calceolari, non crescit mihi, etsi diligenter in uase plantata: ut neque semina terræ hoc anno, & superioribus non semel, mandata. Vnde à nostro cælo eam abhorrere conicio.

N.

Narcissus albus uel albis floribus, quem Dioscoridis esse retur, V. qui Narcissum album quoque, non primo, sed secundo anno è semine nasci monuit. Val. Cor. refert (inquit amicus quidam meus in epistola ad me) quempiam Tridenti & Venetiis coli, qui uere flores ferat, & nonnunquam etiam autumno ante brumam, foliaque illius etiam ante hyemem prorsus erumpere. quorum neutrum in meo uidetur. nam folia prodeunt Februario, flos uere: sed nunquam bis florentem uidi. Theophrasti etiam Narcissus, diuersus ab illo est. nam caulem cum flore porrigit, foliis exitum tardantibus usque ad reflorescentiam: terque ait florere anno, triaque satiationum tempora ostendere. Hæc ille: cui respondeo: in Theophrasti lib. 7. cap. 12. Historiæ, ubi hæc de Narcisso

Narcisso traduntur, mendo sum esse locum, & pro Narcisso, quoties eum cum Scilla nominat & confert eo in capite, legendum esse Crocum, tum rei ipsius ueritate id indicante, tum Plinii testimonio libro uigesimo primo, capite decimo septimo, ubi locum hunc Theophrasti transtulit. Quod nisi pro Narcisso Crocum legas, Theophrastus ipse sibi aduersabitur, semen manifestum Narcisso negans, quod paulò ante ei attribuerat, eodem in capite scribens Lirium (solet autem Narcissum alio nomine Lirium appellare, ut libro sexto capite sexto constat,) manifestè e semine prouenire. Libro sexto certè capite sexto, quanquam locus est mutilus, fructum Narcissi decidere & sponte germinare scribit: & qui legunt, inquit, defigere eum solent. Est autem serotinus admodum cum post arcturum & circa æquinoctium floreat. Mox uerò capite septimo Narcissum inter uernos flores, qui Violam nigram etiam præueniat, ponit. Quorum utrunq; uerum erit, si bis anno floret, uere autumnoq;. Ter quidem anno eum florere nusquam dixit Theophrastus: nam ut concedam libri 6, capitis 17. Narcissi nomen ubiq; rectè legi: non tamen ter eum florere scribit: sed Scillam solùm ter florere ueluti obiter admonet: hoc uerò ex professo & Scillæ & Narcisso commune facit, quòd utraque florem aliquandiu ante folia emittit, &c. neque reflorescentis Narcissi mentio fit, ut malè uertit Gaza, una litera deceptus. legit enim *αὐχθῆ*, id est, reflorescit: pro *αὐαρθῆ*, id est aruerit. Sic autem uerti debet. Fructum conspicuum non parit (Crocus uidelicet, non Narcissus:) sed ipse flos una cum caule marcescit: & postquam aruit, tunc folia exeunt. Hæc ex meis obseruationibus te cælare nolui. Theophrasti certe codex Græcus, innumeris in locis perquam uitiatus est: & Gazæ translatio mala: quibus uitiis qui mederi uellet, non utriusque solùm linguæ peritum esse oporteret, & ipsos Theophrasti libros diligenter euoluere, ac inter se conferre, Historiæ præsertim cum illis qui sunt De causis: & quæ ex eis transtulit Plinius: sed insuper iudicio præditum esse acri, & Stirpium ipsarum quas memorat Theophrastus non uulgarem habere cognitionem. Quæ omnia uix in unum hominem cadunt. Conabar ego iam dudum hac in re aliquid: sed crescente ætate, ualitudine infirmiore, & uariis negotiis impeditus, aliis hunc laborem relinquo. Præstabit autem hæc omnia breui (ut spero) feliciter R. Constantinus, uir summæ in utraque lingua doctrinæ, & artis medicæ Stirpiumque historiæ scientissimus: ut & alii quidam editi ab eo hæcenus libri testantur: & edendus breui totius linguæ Græcæ incomparabilis Thesaurus amplissime declarabit. Ab hoc etiam, quoniam se totum Reipublicæ literariæ deuouit, Theophrastum sua lingua emendatum, una cum duabus translationibus latinis, altera Gazæ altera cuius ipse autor est, Annotationibus quoq; & Iconibus Stirpium adiectis breui expectamus, & omnia interim ad perficiendum hunc conatum quam felicissima ei precamur.

Nardus Celtica ad sesquiannum mihi durauit in horto, diligentia quidem adhibita, diutius durare posse uidetur.

Nasturtium Hispanicum in quibusdam Germaniæ hortis colitur, maius (ni fallor) nostro: & unum forte ex prædictis Nasturtii speciebus.

Nasturtium alpinum hortensi minori persimile, minus iam altero anno mihi durauit, & semina protulit.

Nasturtium hortense aliud est foliis simplicibus, pollicem latis, tres longis: idque uel læue & albius, uel subhirsutum minusq; album. Aliud foliis ualde diuisis, hoc etiam duplex ni fallor: minus scilicet, ac maius, quod ad Ranunculi pratensis folia tum formatum magnitudine accedit.

Nigella agrestis & sponte inter frumenta proueniens, odore. Officinarum Nigellam referens, sed tamen inferior, V.

O

Ocimoides croceum durat aliquot annis: licet primo anno floruerit. Mihi enim hoc anno pulcherrimum est in horto, quod anno superiore solum uere, æstate prouecta flores, sed paucos habuit.

Olusatrum, (Matthiolo Smyrnum, officinis Petroselinum Macedonicum.) sæpius (inquit V.) mihi ortum, semper absq; fruge periit. Schmidlappio uero (mercatori Schorndorfii) cui semen communicaram, & flores & semina edidit.

Onobrychis, Galega uel Castracan Italarum, V. G. Inclinat quidem Cordus, & alii nonnulli, Onobrychin esse hanc plantam. sed meo iudicio (inquit V.) esse non potest: nam do drantalem Dioscorides facit, cum Galega duos cubitos multoties æquet.

Origanum Creticum, V. Vulgari (inquit) quod quidam Tragoriganum, alii syluestre Origanum esse uolunt, planè simile, nisi quòd flores albos habeat. Idem in meo hortulo pulchrè uiret, anno superiore seminatum, & hac æstate eius flores expecto. Odoratus & acrius nostro est: sed paulatim degenerare V. obseruauit.

Orminum uerum quorundam, coliculis summis pulchre cœruleis, ita ut flores uideri possint. Depinxit id Matthiolus, sed foliis latioribus: quæ longiuscula & longiora (ut Saluix minoris ferè) pingere debuerat. Semina in ore retenta non aliter quàm Ormini nostri maioris, seu Sclareæ hortensis, glutinoso succo obducuntur. Odoris nihil aut parum habet: annua uel potius æstiuua herba. Quærendum autem an Sideritis prima sit potius quàm Orminum.

Ornithogalum, G. quod nuper à te accepi, candidissime Calceolari, una cum caule pedali floribus onusto. radicis bulbus albus, satis magnus & uegetus est, & tubercula quædam ostendit erumpentium radicularum: unde breui multiplicatum iri spero. Caulis ipse quidem nimium mollis & tener mox interiit.

P.

Pæonia mas & fœmina, G. Fœmina nobis uulgaris est. Maris plantam adultam misit clarissimus Lindauix mercator Matthias Curtius, quæ plantata superiore anno mox floruit, sed semen non perfecit, hoc anno iterum floruit, & semen iam fert. Habeo etiam nouellas aliquot plantas è semine mihi natas, non primo sed secundo anno. A saturationis quidem tempore uix ante nonum annum florere aiunt.

Paliuri frutex ortus, & incuriosius tractatus, in horto V. frigore periit.

Panaces Chironium, ut quidam putant, herba Doria uulgò Italis, Raphanus syluestris uulgò Monspeli, ubi sponte (ut audio) iuxta aquas crescit, G. Lapatho similis est herba foliis & caule, qui bicubitalis ferè in hortulo nostro est. Folia inferiora circiter do drantem longa sunt, (computata etiam petioli parte, qui & ipse foliatus utrinq; est,) aut palmo longiora si petiolum etiam totum computes: simplicia, nisi quòd utrinq; angulis exiguis qui in puncta candida exeunt, notantur. neruus medius albicat, succo multo abundat, mollia flaccidaq; sunt, paulò postquam decerpseris, ut Costus hortensis aut Lepidium ferè, satis carnosæ. Sapor cum acrimonia aliqua amarus. Multa sunt circa radicem: in caule singula per interualla. Caulis unus et simplex est. Florum in summo corymbi lutei, ut in Costo hortensi, uel Virga aurea, foliolis raris & angustis, quinis ferè, singula capitula seminum seu apicum mediorum ambientibus. Semen accepi à clarissimo Argentinensi medico Didymo Obrecht.

Panacis Herculei planta, quam tibi debeo mi Calceolari: sed metuo ne longo itinere infirmata radix intereat: superficies quidem amplius nō apparet. Semina eius hoc anno & alias frustra seui.

Panacratii semen Schmidlappius (mercator Schorndorfii) à me accepit, & ortum uidit, sed rursus periit: mihi ne ortum quidem est, V.

Papauer Memphiticum, magnis & pulchris floribus multifidis, album & purpureum, & medii coloris, G. Idem puto, quod aliqui recentiores Papauer opii uocant, femine coloris albi sed ad roseum uergentis, si bene memini. Dodonæus Papauer fatium album duplex haberi prodit, unum integris, alterum minutim dissectis floribus, & similiter nigrum. Nigri dissecti flores albos, roseos, & rubros, superiore anno hortulus noster protulit.

Papauer flore multiplici. Tubingæ in horto Fuchsi nasci audio.

Parthe-

Parthenium nobile. Vide in Chamæmalo.

Perfici arboris species Italica, fructus maiores proferens, in horto patricii Tigurini Felicis Engelhardi, mediocris iam magnitudinis.

Perficius præcox uel Armeniaca, cum femoris crassitudine truncum haberet, & nouem fortè cubitos altū, integra effossa autumnò ex horto quodam, & in prædium meum translata, pulchrè crescit: & uere quidem floruit, sed fructus non habet nunc, nec mirum primo transplantationis in tanta arbore anno.

Phu petræum, G. Siq̄ autem uoco Phu speciem in opacis montium saxis nascentem: quæ uel Carpesium, uel ei cognata esse herba uideri potest. Caules enim emittit multos, qui etiamsi siccè exuiccis, & ueluti καρχαία quædam, id est festucæ aridæ uideantur, multis tamen annis durat, & quotannis germinat, in calidioribus nimiatum regionibus, calidioris tenuiorisq̄ naturæ.

Plantago maritima è semine nata, anni secundi mense Maio mihi floruit, foliis primùm latiusculis & Plantagini similibus, secunda uerò æstate perangustis, ceu coronopodis, sed simplicibus, duos palmos longis, trineruis. Coliculis pluribus, ad sex digitos longis.

Polemoniū pratense nostrū duplex, aliud apicibus florū albis, aliud purpureis.

Polemonii genus è monte Pessulano, Fontanoni cognominant, G. Floret mihi nunc initio Iunii corymbis purpureis, Valerianæ quædam similitudine. Flos nudus est, (sine calyce, oblongo canaliculo) Centaurii minoris specie, superius in quinque folia diuisus, apicibus per medium binis, inferius ceu calcar adhæret: suauis odoris, uesperis præsertim. Caules à radice plures prodeunt sesquicubitales, caui, albicantes, sicut & folia, læues. Folia bina sine petiolis ex caulibus & ramulis, simplicia, tres digitos longā, in acutum exeuntia, amariora quàm nostri Polemonii. Fruticosa omnino herba est.

Polium Italicum & Germanicum, V.

Polygalium Rhætici plantæ duæ, Curia à doctiss. uiro Io. Fabricio missæ, G. Polygalium autē uoco eam herbam, quoniam & in pascuis ad lac pecoris augendū præ cæteris prædicatur, (uulgò enim aiunt, es sei das best milch fütter,) & ad Dioscorid. descriptionē, foliis Lenticulæ è regione positis per octo uel nouē deinceps ordines, quibus unum in summo accedit, solidis seu crassiusculis, simplicibus, insipidis, subacerbis, in exiguū mucronem desinentibus, & parte supina albicantibus, hirsutisq̄. Rhæticum autem cognomino, quoniam circa Curiam Rhætorum crescit, & abunde quidem in pratis infra Curiam usq̄ ad Riuarium lacum, nec ultra. Audio tamen etiam non procul Basilea inueniri.

Pulegium ceruinum Monspelii dictum, sub hyemem ex area in uas transtuli, id nunc mihi in horto pulcherrime uiret, foliis simplicibus, angustis, oblongis, Hissopi ferè: coliculis albicantibus, pluribus ab una radice, rectis, pedibus, uno etiam cubitali.

Pyrethrum Germanicum V. G. Pyrethrum in Italia paludibus Pisanis prouenit cum umbella & caule Fœniculi, inquit V. in epistola ad me. Germanicum uerò acrius est Italico, si ambo exiccata fuerint. Verum autem & Pisanum si uiride fuerit (ut doctiss. medicus Henr. Munzingerus mihi retulit) multò acrius est Germanico. Crediderim in Germania quòq̄ prouenire. Tragus enim tradit in montibus perenni niue obrutis, item in sylua Hercynia, duo genera Fœniculi prouenire: quorum alterum acerrima radice sit insigne ut Zinziber, alterum multò remissioris acridinis. Dioscorides uerò Pyrethri folia & caulem syluestri Dauco & Fœniculo comparat, umbellam Anetho. Dauco etiam Cretico folia Fœniculi tribuit. Syluestrem quidem Daucum non describit, sufficit autem Fœniculo quoq̄ eum comparasse. Ex his genus illud quod acrius est, facile Pyrethrum esse crediderim. Hæc ille. Germanicum Pyrethrum superiore anno satum, nuper Aprili mense florere incepit, floribus Chamæmali ferè, sed maiore capitulo: quod ambiunt folia alba intus, foris rubentia, capituli proportionem parua. Herba ipsa Millefolium repræsentat, crassior: tamen & hirsutior.

Q.

Quinquefolium luteis floribus rectum, non serpens, V. Tale sponte nascitur circa Zurzachium Heluetiorum.

Quinquefolium albis floribus, V. Eiusdem species quædam in faxis montium nascens, G.

R.

Radix Rhodia, ut quidam appellant, perpulchrè mihi crescit, coliculis ab una radice uiginti quatuor, quorum longissimi pedales sunt, & absq; floribus: qui uerò recens è medio germinant, florum rudimenta, quinto iam lunii die, ostendunt.

Ranunculus albus maior, foliis Platani ferè, altius incisus, duplex, G. Vnus syluestris, flore simplici, sponte proueniens iuxta riuos & locis riguis montium. Fideritschi rura Bernensium uocant. Alter illi similis, sed flore minutiusculo multiplici, in hortis hïc coli solitus, G.

Rhus Plinii Monspeliî dictus, ante annum Antuerpja mihi missus ab eruditissimo pharmacopola Goldenbergio, satis pulchrè adhuc uiret: nō crescit, tamen ut uellem, necdum flores ostendit.

Ribes syluaticus, frutici uulgò Ribes dicto plane cognatus, & fructu simili, sed maiori, in syluis Bernensium, (uulgò *Xeechbeere* nominant,) sponte prouenit locis opacis: foliis parte prona hirsutis, supina læuibus, (cùm hortensis utrobicq; læuia habeat folia,) solidis & crassiusculis. Ante annum mihi plantatus, pulchrè adhuc uiret, & longæ durationis spem facit.

Rhododendrū hyemis superioris iniuria mihi periit, ut & alibi aliis. Volmarius Eslingæ ante annos aliquot è duabus sibi enatis plantis, unam sub dio reliquit per hyemem, alteram in cellarium reposuit, sed utræq; perierunt.

Rosa moschata, uel Damascena Alexandrinæ, Nesrin Serapionis, ut Anguilla ra docet: magno in hortis nobilium quorundam Germaniæ uirorum, & quidem paucorum, studio colitur: Monspeliî (ni fallor) syluestris exit. Ego nuper ex amplissimo horto generosi & illustris uiri domini Geor. Fuggeri horto plantas eius quatuor nactus, plantaui. Flores nondum uidi. Folia minuta & ordine quadruplici bina profert, quibus unum in summo accedit. Hyeme superiore pleriq; isti frutices frigore perierunt.

Rubia satiuā diu durans, & plurimū se propagans, G. Syluestrium una communis, ubiq; nascitur. Alia syluis familiaris est, eaq; duplex: una minor, & asperior: altera maior & læuior. Omnes in hortis diu durare possunt.

Ruscum ante complures annos plantaui: qui cū fructum non ferret, & multi ab una radice coliculi prodirent, distraxi in quinque plantas, & partim loco umbrosiore, partim magis aprico posui. Crescunt autem omnes & nullum uidentur solum aspernari.

Ruta procerissima superiori hyeme mihi interiit, tribus ferè cubitis frigore perditis: & uno supra radicem relicto, qui uere repullulauit.

Ruta capraria Italarum, G. Galega uel Gralega uulgò: aliquibus herba Galeni, Gallica, Regallicum. E semine hoc anno mihi prodiit, foliis albicantibus, maiusculis, nullo insigni sapore, (gustauit autem herbam recens è semine prognatam,) Pulchre à Dodonæo pingitur.

S.

Sabina non maior solum & pungens quæ Cupresso comparatur, Tiguri in hortis habetur, eaq; frequentior: sed etiam minor quæ pungit, & comparatur Myricæ, in horto Petri Figuli Lithotomi & Chirurgi optimi, amici & compatriis mei charissimi.

Sampsuchum. Vide in Abrotono.

Satureia albis floribus, per hyemem quoque ut Hyssopus perseverans, V.

Scarлата flos. Vide in Viola Mariana.

Scordium, V. G. In uase quidem magno pulchrius id mihi aliquando quàm in terra

terra prouenit. Proxima hyeme tectum stramine ferè computruerat, nisi cauissem. Loco humido & palustri (sed uentis exposito) nimirùm lætius proueniret.

• Sefamoides minus uel Elleborus luteis floribus, V.

Seseli Peloponnesiacum quod Matthiolus pingit, è Rhætiae montibus allatum proximo uere doctrina & pietate excellens uir Io. Pontifella Curiae ludimoderator ad me misit: speroq; id melius duraturum, quàm quod ante annos aliquot plantaram: nam per totam hyemem superiorem Curiae, in horto Io. Fabricii Ecclesiae pastoris eximii, cœlo humiliori assuescere cœpit.

Sferra cauallo Italis dicta herbula, Ornithopodio Dodonæi similis, siliquis incuruis, quarum singulae soleas ueluti equorum, per interualla aliquot referunt.

Siciliana ab Italis dicta, formosus frutex, V. Hæc doctissimo Fuchsio Androsæmon ueterum (ut audio) uidetur, etsi neq; flos tritus, neq; etiam folia, manus sanguineo succo inficiant, cum id Hypericon uel Ascyron faciat, quibus ob hoc ipsum Androsæmi uocabulum adscitum est. multò magis autem id facere debebat Androsæmum ipsum primario proprioq; nomine eam ob rem (ut Plinius exprimit) sic appellatum. Hæc amicus quidam noster. Anguillara non per S. sed per C. Sicilianam scribit, & Clymenum Plinii interpretatur, aliud à Dioscoridis Clymeno. Ego Plinii Clymenum Hederæ foliis, omninò pro Periclymeno accipio, sicut & Clymenum Theophrasti: Clymenum uerò quod Græcos Plantagini comparasse tradit Plinius, Clymenum Dioscoridis est.

Smilacis asperæ semen plus semel terræ mandauit, ortum illius ad triennium usque intactis areolis expectans, sed frustra, V.

Smyrnum, V. idq; uerum (inquit) Dioscoridis, ut mihi uidetur. semē etenim rotundum instar Brassicæ profert, nō oblongum ut Olusatrum uel Petros. Macedonicum officinis dictum. Ortum est proximo uere, imminente autem Canis ortu, exaruit herbula illius: putabamq; planè de illa actum esse. sed accedente autumno rursus emerfit, atq; per totam hanc hyemis (anni 1559) clementiam, uiridis herbula uisa est, sicut & nunc insequuto uere. Crediderim illi apricitatem loci noxiam esse, nam studio apricum locum selegeram, sperans me maturitatem promoturum. Semen à Luca Ghino medico Imolensi Bononia acceperam.

Solani species orta in horto V. cuius acini (inquit) Halicaccabi nostratis acinos æquabant: colore phœniceo baccarum Asparagi. ferebat etiam in uesiculis acinos, sed frigore præoccupata planta maturitatem non assequebatur.

Sonchi genus, Terra crispa uulgò Auinione, tenera & grata acetariis herba, G. Semina Lugduno accepi. Nascitur etiam in ruderibus & parietibus apud nos Sonchi genus, læue, foliis rubicundis uel omninò, uel aliqua ex parte duriusculis, lacte plenis, amaris, trifariam & profundè incisis: caule pedali, uel altiore paulò, flosculis luteis. Hoc puto (ut doctissimus iuuenis medicinæ candidatus Io. Bauhinus noster nos monuit) Anguillare Lactuca syluestris illa fuerit, cuius meminisse ait Galenum lib. 2. uidelicet De alimentis, cap. De Lactuca. G.

Solanum syluaticum quaternis foliis, (raro quinis,) loco umbroso hortuli mei plantatum, diu durat, seq; suis radicibus repens propagat.

Sorbus torminalis G.

Spatula foetida uulgo dicta, V. G. prouenit autem mihi ex femine altero anno. Cordus & alii quidam Xyridem hanc Diosc. faciunt. Sed Dioscorides (ut V. obseruauit) Xyridi caulem crassum cubitalemq; dedit, in Spatula autem illa neq; crassus neq; cubitalis est. Semine satis respondet, ut & radice: quam quidem primo non crassam, sed capillarem monstrat.

Spatula foetida alia: cuius semen primo anno non exit, V.

Stachys, floribus *, gratioris odoris quàm Germanica, à Fuchsio et aliis data, V.

Styracem Augustæ Vindelicorum in horto habet excellentissimus medicus Adolfus Occo: & refractum ab eo stolonem cum radice anno superiore mihi donauit:

STIRPIVM APPENDICIS ENVM. ALPHA.

qui terræ commissus à me & toto anno relictus, permansit quidem uiridis sed non germinauit, nec apprehendit etiam, ut animaduerti cum tandem euellerem. superior enim pars aruerat, sicut & infima radicis, in medio adhuc uirebat. Vnde colligimus arborem hanc diu durare posse si semel apprehenderit. Venetiis in hortis quibusdam Styrares satis magnæ uisuntur: & calidioribus Italiae tractibus etiam suæ spontis inuenitur, lachrymam tamen, ut in Syria, non fundit, Anguillara teste.

T.

Thlaspi Creticum, G. V. Acrius hoc amariusq; est illo quod Fuchsius & alii exhibent: quanquam hoc propius ad Dioscoridis descriptionem accedat.

Tithymallus myrtites uel *myrsinites*, V. G. non tali fructu seu capite, ut Matthioli pingit: sed sicut reliqui *Tithymalli* tum flore tum fructu: maiore tamen: & cum maturuit testa dura, ut in nuce, semen maiusculum & subruffum includit. Coliculi ab una radice quàm plurimi sparguntur: quorum nullus primo anno floret: secundo autem, aliqui eorum, ita ut plures ferè sine flore relinquuntur. tertia æstate quid fiat, nondum animaduertere potui.

Tithymallus dendroides quidam, uel *Turbit* quorundam: missus à te, humanissime *Calceolari*, & resecta superficie plantatus, nondum regerminat mihi. Idem autem, aut certè simillimus, circa Argentinam sponte crescit.

Trifolium asphaltion, generosa certè planta, si illius & sapor & odor apud nos non deficeret, V.

Trinitas appellata Italis, Germanis *Hepatica aurea duplex*: minor, quarum communior flores cœruleos profert: rarior, albos, & maior: quam tuæ liberalitati acceptam refero mi *Calceolari*, punctis albis per folia insignis, G.

V

Verbesina (ab aliqua puto foliorum cum *Verbena* similitudine, aliàs *Forbesina*), Italis dicta, passim hinc in palustribus emicans, G. Videtur autem mihi ea planta floribus Indicis uulgò dictis cognata, flore quidem multò minore, semine simili, & odore ferè, similiter annua & aquosis gaudens, &c.

Viola Mariana (uulgò *Scarlatina*, *Scharlach nâgelin*), V. Herba est similis suis foliis *Saponariæ* uulgò dictæ, quâ Dodonæus *Alisma* facit: sed flore prorsus *Caryophylli* seu *Betonicæ* attilis, minore, &c. Sed alia est *Viola Mariana* Dodonæi, quâ alii *Medion* appellant: nomine recenti à diua uirgine (propter pulchritudinē floris opinor) conficto. nam & flos louis noster, *Lychnis Matthioli*, pulcherrimo flore, unde etiam *Cœli flos* à nostris dicitur, ut olim nimirum *louis*, ab aliis *Warten rösle*, id est, *Rosa diuæ Mariæ* uocatur. Alia etiam *Viola marina* Plinii, cuius meminit lib. i. cap. 4. Tusculanam *Violam* odoratiore & augustiore (nisi angustiore legendum sit) aliquanto folio describens, quàm marina *Viola* sit. Ego *Violam marinam* aliam nondum noui, quàm *Leucoium marinum*.

Viola fruticosa, pulcherrima planta, Martiæ, seu nigræ *Violæ* foliis & floribus consimilis, per te primùm inuenta, optime *Calceolari*, & mihi communicata: quæ si non creuerit, ut metuo, quoniam radix infirmior est, & longo itinere allata, semina ab humanitate tua expectabo.

Vitex uel *Agnus Norimbergæ* in horto Ollingeri. Hoc obiter moneo, nuperrimè mihi obseruatū, Theophrasti plantas quas *Ison* uel *Oeson* ἰσον, uel οἰσον quorū posterius tantum probo) uocat, ab Agno nihil differre, ut Plinii & Eustathii autoritate confirmari potest, nam quæ de *Iso* Theophrastus, eadē ferè Plinius de *Vitice* .i. *Agno*: & Eustathius Homeri interpret *οἰσον* interpretatur *Agnon*: quamuis alibi *Salicem* aut speciem *Sparti*. sed *Agnū* Latini quoq; *Salicem* *Amerinā* nominant. *Gaza* imperitè ex Theophrasto *Ison*, *Aequum*, & alibi *Oeson* *Iuncum* interpretatur.

X.

Xiphium Dioscoridis nunquam, bis autem seui, mihi prouenit, loco ad quartum usq; annum uacuo relicto: cum Patauii inter frumenta nascatur: & forsan apud nos etiam cum si umentis fatum emergeret, V.

F I N I S.

ENUMERATIS Germaniæ hortorum Stirpibus, quotquot mihi hoc tempore, curiosius etiam inquirenti, in mentem uenire potuerunt: quoniam huius enumerationis Appendicem tuo nomine (ornatissime Calceolari) dedicaui, uolui hic ad finem illarum etiam, quæ tuo in horto pariter, & illustris illius uiri palatio Verone, tua opera proueniunt, plantarum subiungere nomina: ut hoc etiam incitamento ad hortos tuos uarijs Stirpibus augendos, remq; herbariam uniuersam illustrandam, & plurium Italiæ hortorum catalogum (ut petebam) instituendum exciteris. Sic enim simul nominis tui fama nobilitabitur; simulq; posteritas quantum his principijs, quorum nos sumus authores, tu in Italia, ego in Germania; debeat, grato animo intelliget. Sunt in Anguillare sententijs De plantis, Italicè scriptis, quas nuper mihi dono donasti, quædam ad rem hortensem, & Italiæ imprimis hortos, pertinentia, quæ idcirco non excerpfi, ut tibi totum hoc negocium proprium relinquerem. Sed nunc Stirpium hortorum tuorum nomina, ita ferè ut abs te accipi, ordine literarum recensebo, idq; breuissime simplicissimeq;

Aconitorum uarię species, & inter alias una mirabilis, cuius radix plurimis per interualla nodis constat, quorum singuli singulos ueluti scorprios referunt: sed hanc Doronici uulgò dicti speciem esse, flores & folia ostendunt, &c. in hortis non diu durat. Aegilops uerus, Agni seu Viticis plantæ multæ, Aloë, Alypum: Alyssum duplex, unum Dioscoridis, alterum Plinii, Amarantus, Ambrosiæ species: Amellus Vergilii, Conyzis puto cognatus: Amomum, ut doctissimo Anguillaræ uideatur, apud nos quidem is frutex sponte crescit in aquosis: & ego Pseudamomum iam olim appellare solitus sum. Anagyris, Anchusæ diuersę, Androsæmum, Anemonæ species, Apios, Apocynos, Arabis seu Draba, Arbutus, Arisari species duæ, Aristolochia longa & tenuis, Asarum, Aster Atticus, Astragalus Dioscoridis, Atractylis.

Berberis: Bifolium, Ophrys Fuchsi puto: Botrys.

Cacalia, Cachrys, Caucalis, Centauriū maius, Chamelæa, Chamelæon albus seu Carlina, Chamæpitys, Cisthus, Clematis altera: Clymenum, uulgò Saponaria: Colocasia, Conuoluuli species cœrulea, uulgò Flos noctis: Coris: Crithmus spinosus, seu Pastinaca maritima, Cynocrambe.

Daucus Creticus, Dictamnus Cretica, Doronicum Auicennę, Dorycnium, Dunculus maior.

Echium, Elchrysus, Eringium maritimum.

Ficus Indiæ aliquot, quæ hyemis elapsæ iniuriâ omnes perierunt: Fœnograecum, Ferula ex Apulia.

Genistæ duæ species, Gentianæ duæ species, Gladiolus Indicus elegans, Glaux, Glycyrrhiza [Dioscoridis, ni fallor.]

Heliotropium maius & minus, Hipposelinum, Holosteum, Hyacinthi, Hypericum.

Isopyrum.

Laserpitium, Laurus Alexandrina, uel Bonifacia uulgò, Lentiscus, Leontopetalum, Libanotis, Ligusticum uerum, Ligustrum, Lithospermum, Lonchitis arbor, Lycium uerum, Lycii species.

Mandragoras, Marum, Medium, Melilotus uerus, Mespilus prima, Momordica siue Balsamina, Myagrus, Myrtus.

Nardus Celtica & montana quæ in hortis parum durant: Nux methel.

Onobrychis, Origanum onitis.

Paliurus: Panaces triplex, Chironium, Heracleum, & Pharnaceum, uidetur autem mihi Pharnaceum non aliud esse quàm Centaurium maius. ex Plinio: aliqui herbam Doriam Italis uulgò dictam interpretantur, quæ cum Lapathi folium habeat, Chironium Panaces potius fuerit: etsi in huius historia pro Lapatho, alia lectio sit, Amaraco. Itaq; Hyslopum campestre à Trago Germanicè dictum (Theidenhyslop) à quadam foliorum similitudine, pro Chironio Panace quidam accipiunt. Herbulam quidem illam, uulnerariam esse constat. Pnyssa, Platanus, Po-

litum, Polypodium, Poma amoris alba & rubra, Psyllium, Ptarmica Fuchsi & alia, Pulsatillæ species duæ, Pyrethrum.

R Radix Rhodia, Rhamnus, Rhododendrum rubro & aliud roseo flore, Ruta sylvestris quæ & Harmala.

S Sambucus racemosus, Saxifragiæ species rara & miræ efficaciam: Sedum maius, quod proxima hyeme tibi perit, sponte in maritimis nascens: Sefamoides: Sefeli triplex, Aethiopicum uerum, Massiliense & Peloponnesiacum: Sideritis: Solani species diuersæ, furiosum, halicaccabum, somniferum, peregrinum: Spina alba, cui flos in echino subcœruleus: Stachys, Staphisagria, Staphylodendrum uel Pistacium sylvestre, Stramonium, Symphytum petræum.

T Terebinthus, Thlaspi species duæ, Thymelæa, Thymus Creticus, Tinus uel Laurus sylvestris, Tithymalli omnes, Tora, Tragacantha, Tragoriganum, Tragus uerus, Tulipani pulcherrimis floribus, ceu liliis, Turbit.

V Verbasci genera tum alia, tum lychnites: Umbilicus Veneris primus & secundus: Vnifolium. Et alia complura.

DE SCILLA ET EIVS SPECIEBUS CONR. GESNERI
*iudicium ad Franciscum Calceolarium Pharmacopolam
Veronensem.*

SCILLA nostra uulgaris, siue Pancratium sit, siue alia species Scillæ, rectè & utiliter in Theriacam additur: & uires omnes, quas ueteres Scillæ attribuunt, egregiè præstat, ut plurimis experimentis constat. Quamuis autem folium Lili eam habere aliqui obiciunt, non Aloës, quod Dioscorides requirit. non idcirco tamen à Scillarum genere excludi, & tanquam uenenoſa reiici debet. Matthiolus eam damnat, quasi mitiorem iustè, & parùm efficacem. Anguillara contrario nomine, quasi nimium uehementem & uenenoſam. Ego tanquam bonam & conuenientem antidotis approbo. Debent enim ad antidotos quæ in eodem genere efficaciora sunt deligi, potius quàm lenissima. Esto uehementior quàm Scilla alba edulisq; (Scillæ nomine adhuc in quibusdam Græciæ insulis nota, ubi Scillam nostram Cepulam caninam uocitant, ut Anguillara docet,) at eo medicatior est. Esto uenenoſa, si in cibis, præfertim sæpius & copiosius, sumatur: non tamen uenenoſa erit, si præparatur quo debet modo, & aliis multis misceatur: sed iam uenenoſum & morborum multorum alexipharmacum fiet. Alba uerò & edulis si sic præparata antidoto misceretur, omnem uim medicamenti exueret. Esto Pancratium, ut uult Anguillara: non ideo tamen uenenoſa erit in antidoto, nec reiicienda: cum ueteres Græci medici, Pancratium adeò simile fecerint Scillæ, ut ab aliis simpliciter quoque Scillam, ab aliis Scillam minorem appellatum, & iisdem omninò uiribus pollere, mitioribus tamen, scripserint, quòd si uenenoſius esset quàm Scilla, mitius profectò dici non deberet. Et ut uenenoſam eam non carere concedamus, non tamen ab antidotis excludenda est. nam Plinius quoq; uim ueneni Scillæ tribuere uidetur, cum scribit libro 20. cap. 9. oxymelitis scillitici tantam uim esse, ut animæ extinctæ speciem momento aliquo præbeat. id quod nos etiam à uino scillitico factum obseruauimus in muliere, quæ eo potu in uteri strangulationem, aut persimilem ei affectum ad breuissimum tempus incidit. Arabes etiam de Scilla uenenoſa, loci natalis præfertim ratione, loquuntur. Authores cum albam Scillam eligi iubent, præcipuè ad acetum scilliticum, hoc ipso ostendunt, aliquam etiam esse ruffam Scillam. quæ quoniam uehementior est, præparari debet, ut minore periculo sumatur, affando, torrendo uel elixando. alba uerò cum innocentior sit, præparari aliter non indiget, quàm ut in taleolas secta sicceetur in umbra pro aceto uinoq; medicatis ex ea parandis. Ad theriacam uerò

uerò Scillam albam deligere nemo iubet. Iam quòd ad magnitudinem attinet, Scilla uulgaris nostra, duplex uidetur, maior & minor: quòd si aliter quàm ætate differt: minorem, Pancratium dixerim: maiorem uerò Schinum, quo nomine ueteres (Hippocrates, Aristophanes, Theophrastus) Scillæ speciem nominarunt: etsi Gaza malè Lentiscum uerterit: ut & Cicero ex Arato: nisi forsan & ipse Aratus homonymia nominis deceptus, transcriptum ab aliis Schini nomen, pro Lentisco arbore acceperit, &c. Hispanica certè Scilla, quam cæteris acriorem esse aiunt, & maiorem, folio Aloës, simpliciter Scillam appellârim: eaq; si ad manum foret, præparata ad antidotos uteretur. Ego ex homine docto & fide digno cognoui, toxicum etiam apud Hispanos ex Scilla parari, sicuti ex Elleboro: quod magnum ipsius uehementiæ argumentum est. At Scilla edulis alba, quam in Creta & Cephallenia adhuc existari Anguillara tradit, non simpliciter Scilla, ut ipse putat, sed Epimenidea Theophrasti uocari debet. Diuidit autè Plinius quoq; Scillam in genus medicatū & cibarium. Quòd si, ut dixi, Scilla nostra uulgaris minor, Pancratium est: & à maiori specie differt: uulgaris maior, (quæ tum ruffa, tū albicans (ut audio) adfertur: quæ colorum discrimina haud scio an in minori quoq; reperiantur,) non temerè Schinus uocabitur. Galenus quidem dubitat an Schinus Hippocrati idem quod Scilla sit, uel aliqua eius species: sed ex Theophrasto à Scilla differre, eiq; cognatam esse, liquido apparet. Plutarchus Periclem schinocephalum cognominatum tradit, ab oblonga & acuminata capitis figura: additq; Schinum pro Scilla accipi. Hæc de Scillæ generibus habui à me diligentius obseruata: ex quibus etiam constat (ornatissime Calceolari) paratam à te nuper theriacam antidotum, è uulgaribus Scillis trochiscos non temerè recepisse. Scilla Theophrasto ter floret anno, & tria arandi tempora significat: & Arato similiter, etsi is de messe loquatur. Sed Aratus primò Schinum ter fructum producere ait: deinde etiam Scillam ter florere. Et quoniam is primùm ab Illicis simul & Schini fructibus, prognostica quædam tempestatum signa exponit, de durabus arboribus sentire uidetur, Illice & Lentisco: cum Schinum uerisimilius sit, illum quicumq; hoc ante eum scripsit, à quo ipse nimirum est mutuatus, pro Scillæ specie accepisse: sicut & Theophrastus alibi accipit. Lentiscus quidem an ter floreat alicubi, non constat mihi: non sit autem mihi uerisimile. Scillam ter florere minimè dubito: non ubiq; tamen, sed in Græcia & notis Theophrasto locis. Σχίϛ igitur per iota in prima, fœminino genere Græcis Lentiscum significat, & antiquioribus eorum aliquando speciem Scillæ Σχοίϛ uerò per oi diphthongum, masculino genere Iuncum. Vale Tiguri Cal. Iunii. Anno M. D. LXI.

CONRAD. GESNERVS AD LECTOREM, DE
 QVIBVSDAM VEL EMENDANDIS, VEL ADDENDIS IN
 suo De hortis Germaniæ libro.

ad. adde. l. lege, quod tamen plerunq; subauditur.

NUMERVS prior paginam designat, cum a. adiecto facie priori, cum b. posteriori. Posterior uersum. quod si unicus est numerus, is uersum solum pagine prius nominatæ indicat.

CVM Librum nostrum De hortis Germaniæ recens impressum, nondum tamen absolutum, cursim reuoluerem, deprehendi emendanda quædam, partim leuioris momenti, quæ hic nõ attingam, quòd à quolibet medio-criter literato Lectore, facillimè emendari queant, ut sunt accentus, distinctiones, & alia leuiuscula: partim paulò grauiora, quæ prætereunda non duxi, siue ea typographorum culpæ, siue meæ etiam inter condendum festinationi sint adscribenda. Pauca quædam bis posita occurrent, quod ita contigisse puto: dum libri iam pridem missi editio differatur, alia complura obseruauit, quæ seorsim conscripta ad typographum missi, ac suis locis inseri iussi, in quibusdam non satis memor prius etiam fortè annotata fuisse. Nuper etiam in peregrinatione per Rheticas alpes, quædam addidici, & alia aliunde animaduerti: quorum paucula huic libro adijcere uisum est.

237. a. 29. l. calidioribus 31. l. etiologicis. 52. l. libri sexti caput. 237. b. 13. l. propriæ. 238. a. 2. post, usus, punctum ad. & l. His etiam conueniunt pergulis, &c. 19. l. excellunt. 238. b. l. Zuuinggerus. 239. a. 1. l. Coldenbergius. 22. Volmarius. 239. b. 27. medici. 37. indicabimus. 240. b. 11. l. PARS I. Quæ consideranda sint ante sationem. 44. l. efferri. 241. a. 1. l. PARS II. Quænam in ipsa satione considerari debeant. 241. b. 48. l. PARS III. Postquam, &c. 242. a. 35. Cinis lixiuus, id est, à lixiuio relictus, 46. post. Winterreütter ad. Quædam utriusq; generis reperuntur, ut in Hordeo, Lino, Cannabi, &c. habet enim horum unumquodq; species duas: quarum una æstiuæ, altera hyemalis est. 242. b. 18. in fine uersus ad. In aprico enim horto odoratissimum hunc fruticem inuenire memini: & iuxta murum, partim etiam ex ipso muro latissimè nascentem 41. l. ut Fœniculo: & alijs quibusdam licet non umbelliferis, ut Fabæ inuersæ. 48. sed etiam Iulio. In fine eiusdem pagine ad. Atqui flos seu Caryophyllus Indicus aut Tunetanus uulgò dictus, tum maior, tum minor, cum annua herba sit, folia tamen florum multiplicat: sicut & Calendula. 243. a. 18. l. quæ ouium fimo. Post uersum 34. FINIS, dele. 51. Coldenbergius, & similiter in sequentibus, sicubi citatur, l. 243. b. Lemanium. 21. medicus & chirurgus. 22. hortum ac in eo. 37. Verba hæc, Vtrunq; auulsis aut f. r. p. & facill. comprehendit, abundant. 39. l. non procul Roteuilla, speciem Abrotani inueni, per omnia s. u. n. m. xri, sed proceriorem, candidiorem. 46. ad finem uersus a. l. Species eius iam dictæ omnes auulsis aut fractis ramulis panguntur. 51. l. Bernensium, plurimum in Rheticis, sed pleriq; multò minus. 244. a. 2. l. meo per al. m. non sat bene, uirens potius quam crescens, postea interiit. 11. prokenit. 20. post, hortis. ad. Plantam unam ultra biennium durare non puto. 39. post, uidi. ad. Sed hoc fortè Cotulæ ge-

nas aliquot fuerit potius. 244. b. 3. l. Accepi & tertiam speciem a. f. è. C. missam. Lynbaunt appellant: cuius truncum quinq; cubitorum satis crassum, supernè amputatum, plantaui. facillimè crescit. 38. l. Quidam Aconitis adnumerant, &c. Erroris causa fuit quòd amicus quidam ex Italia Trollium dictum à nostris florem ad me misit, & à Matthiolo Aconiti speciem censeriscripsit. ego postea inspectis quas Matthiolus ponit iconibus, nullam cum eo conuenientem reperi Aconitum quidem tertium eius aliquo modo accedit, sed multa habet diuersa: si modò uerè pictum est. ego tale hactenus non inueni. Scribit Matthiolus negasse me inueniri Aconitum tale, & in eo me decipi. Ego uerò etiam nūnego Aconitum esse quod ipse pingit: & si probè pictum est, omnino Ranunculi speciem esse, non Aconiti, assero. Post uersum 48. Inere hæc: Aconitum aliud, radicibus duabus, ceu Napis, diuaticatis: folijs minùs diuisis & tenuioribus quam reliqua serè Aconiti generis. G. E. Lusio monte propè Vuallstadum oppidum ad Riuarium lacum Heluetiorum. 245. a. 2. post, appellant, a. quoniam prope niues inueniatur, (sicut & Doronicum,) mox ut nix liquata est, apparens ac florens. 37. l. natam iam b. f. i. h. h. A. 4. Eadem prouenit. 44. uidetur quibusdam. 245. b. 6. nostro, flore luteo, &c. 17. l. flore ferrugineo, uulgò Grauen schüch / K. Videtur autem eadem superiori: cuius flos quidem luteus est: folia uerò flori adiuncta, ferruginea. 21. l. &c. Winterreütter. Hæc in altis Heluetiorum Rhetorumq; (ubi Pregalienses Plantaginem syluestrem uocant) montibus crescit. In Sueuia etiam in planitie reperiuntur mihi puto. In hortulo plantata mihi breui interiit. Vide infra in Caltha alpina. 25. oblonga, transversa, & calcei serè forma, &c. 28. Dele hunc uersum totum, et sequentem usq; ad, uocant. Quæ uerò sequuntur, refer ad uersum 40. ubi ita l. nascitur apud nos copiosè. Viuax in hortis, & reliqua. 39. l. Allium syluestre, bifolium, ur sinum. Ad finem uersus 32. distingue, & ad & modicè uiscofo, ut Cytisi, cui cognatum uideri potest. 51. genus. 247. 2. l. communicauit K. Anguillara Enneaphylli nomen huic generi adtribuit. 3. Pulsatillam. 8. alibiq;. 18. post, montanis. ad. Aut hæc ipse Narcissus est potius: Anemone uerò limonia Theophrasti, alius quidam syluestris bulbus, Tulipa quorundam fortè: uel Hermodactylus aut Dens canis circa Bononiæ dictus. 39. Antirrhini. 247. b. 17. ad finem uersus ad. Græci uulgò eiusdem planè generis herbam, cultu solum differentem, quam nuper Clauennæ in hortosuo Franciscus Portus Cretensis, Græcorum omnium hodie facillè doctissimus, ostendit, & semina communicauit. Selmon hodieq; uocitant. 248. a. 3. post, Geinier

nier a. Fabaginem uel Siliquastrum, teste Bellonio, recen-
 dios & prolixis fibris. 45. post, quam l. itidem aliqui uer-
 iores nescio qui. 22. post, loquitur, geminum nota: & terum Corchorum nominant. 255. b. ad finem uersus 21.
 ad. mihi certè Aceris apud nos uulgaris speciem de- ad. Anguillare Cotinus est arbuscula, quam Itali uulgò
 scribere uidetur. 28. l. idem nomen Ceratonie ma- Scotano uocant, alibi Rosa. Eandem nos Barbam Iouis
 gis. 30. uerba hæc, Videtur autem C. Th. e. abun- Plinij facimus. Vide supra. Ad finem uersus 35. ad. Te-
 dant. 31. Arbuscula syluestris, initium noui uersus esse lij, qui uicus est præclarus Tellinæ uallis, in horto ad ma-
 debet: sicut etiam uersu 31. Arborem uitæ. 38. l. Lutetiæ certam consitum uidi. repit autem suis radicibus per ma-
 est Sabine genus. 39. post, olent, ad. quidam uitæ arbo- ceriam quoque: & diu durat. 44. post, alpinus, ad. (idem
 rem uocant. 51. Clematis. 249. a. 48. pro atris l. altis nimirum genere syluestri iam dicto,) 256. a. 9. post, est
 23. post, docet. ad. Aliqui Itolorum uulgò Perlaro uoci- ad. diuersi generis. 256. b. 4. pro idem l. Italicus. 6. post,
 tant. Ad finem uersus 46. ad. Huic eadem aut persimi- futurus. l. Sed breui perijt. 12. ad finem uersus ad. Inde an-
 lis uidetur quæ infra describitur Conyze maioris nomi- te menses aliquot mihi missus à Calceolario Veronensi phar-
 ne. 250. a. 8. pro, infra l. supra. Ad finem uersus 18. ad. macopola, etiamnum mihi uiret. Eundem postea ac simi-
 Vide Cotinus. 2. desiderantes. 35. post G ad. Anguillara les Daucos in Rheticis montibus circa Burmium alibiq;
 tamen hanc herbam hodieq; in Græciæ multis locis Aspæ uocari scribit. 50. l. in Sicla nigra mentionem eius facit. pag. 156. Apium palustre nominat. Sed non placet cum
 250. b. uersus sextus & septimus coniungi debent, & ita Eleoselinò ueterum idem significante nomine, homony-
 legi: Blitum mac peregrinum, folijs ceu Amaranti maio- miam fieri. 38. l. Pseudodictamnus. 52. pro ad l. apud. 257.
 ris, C. G. Corchoro c. d. & c. 20. l. albis etiam fl. 46. l. Bul a. post, floruit ad. Hoc anno uixit quidem, sed non floruit.
 monach. Q. Lunaria. Ad finem uersus 48. ad. Floribus 22. post, uescuntur ad. Et ego nuper ex folijs coliculisq; eius
 albicantibus, G. 251. a. 52. post, alpinal uocetur. Ad acetarium parauit, quod ut longè suauissimum mihi fiat,
 finem ultimi uersus a. V. supra, Alisma alpinum. 251. ita etiam saluberrimum. 29. ad finem uersus ad. Eandem
 b. 27. l. Carduus benedictus, G. Cnecus uel Atractylis syl- herbam nuper inter Curiam oppidum Rheticiæ præci-
 uestris. In plurimis apud nos hortis, propter magnum & puum, & Rhenum fl. satis abundè reperi. 48. ad finem
 multiplicem eius in remedijs usum, ne uulgò quidem in- uersus ad. His scriptis à Fr. Calceolario Veronensi phar-
 cognitum, colitur 29. post, satus. ad. Sponte nasci in macopola accepi, hanc herbam etiam florentem reperiri.
 Lemni campis scribit Bellonius, & uulgò Gaidera- 257. b. 14. herba, dele. 17. post, albam a. (ut Anguillara)
 cantha, id est, Asini spina uocari. 252. a. 8. ad finem 20. ad finem uersus ad. Alia est Leucacantha, id est, Alba
 uersus ad. Anguillara hanc Lappulam canariam Pli- spina, de qua inferius. 23. ad finem uersus nota geminum
 nij facit. 12. Cazalepra. 20. seipsam. 29. post, baccam punctum, & ad. quam Itali Egano & Giegano nuncu-
 ad. (acinum potius) 36. l. Rechbeere. 39. In ca- pant: Anguillara non Laburnum, quòd lignum eius non
 lidis. 252. b. 6. post, G. ad. At Curie in horto Fabri- sit album: sed alteram Ebeni Theophrasti speciem esse uult.
 cij nostri satis aprico, ad parietem, ubi Sol reflectitur, 33. post, noster sit, dele quæ sequuntur uerba, usque ad, cum
 plantatum, nuper Iunio mense pulchrè florere uidi: Diosc. 258. a. 11. maritimum. 44. post, nominat l. uel Si-
 ubi semen etiam anno superiore protulit. 14. seratur. 15. liquastrum, arborem Inde, de qua supra scripsimus: fictis
 post, squalore, ad. ut tradit. Et inferius post Cerasio- scilicet nominibus. 52. ad finem uersus nota geminum pun-
 rum mentionem subde hæc uerba: Cerasus apud nos ra- ctum, & ad. alij potius ad Ornithopodium Dodonæi refe-
 rissimè inferitur. Ex insitione quidem, ut Curie & alibi, runt. 258. b. ad finem uersus 9. notato gemino: ad. sed non
 in Italia alibiq;, multò maiora & solidiora poma fert. E durauit. 259. a. dele hæc uerba, nos fl. l. p. u. ex Theoph.
 nucleo natam octauo uel decimo anno fructificare aiunt: & Germanicum nomen quod mox sequitur: in cuius lo-
 ex insitione citius. Et mox à noui uersus initio: Cerasus cum hæc substitues: Sed cauendū est ne quis plantas quatuor
 Trapezuntia, uel Lauro cerasus, Pisis in horto Ducis. Re- Theophrasti diuersas, Phlogem uel Phlogion, & Diospy-
 peritur & Genue, arbor magna & semper urens. Bello- ron (arborem, quam Gazæ Latine Iouis flammam uertit,)
 nio teste. 38. post, conatus sum, ad. Huius spec. : altera, & Lychnidem, & Iouis florem confundat. Vide infra in
 ni fallor, reperitur arborefcens ferè, fructuq; gemello, in Iouis flore. 259. b. 12. Alimi. 13. ad finem uersus ad. Hæc aut
 montibus propè Curiam: & in Burgundia, 47. ad fi- Pilosella uulgò dicta sit, querendum. 17. quedam. 29. ad
 nem uersus ad. quatuor cubitorum: sicut & in monte pro- finem uersus ad. Paulini sub uertice Braulij montis al-
 ximo supra Vuesum oppidum Heluetiorum ad Riuzrium tissimi, qui Burmio Vallis Tellinæ oppido summo immi-
 lacum, Tintenbeere uulgò uocitant, & c. 51. l. refert flo- net, Fragariam paruam luteo flore inueni huius fr. 29. Au-
 ribus albis. & ad finem uersus 52. ad. Hanc in horto Chri- gusto demum maturescere, & suauissima esse aiunt. 260.
 stophori Piperini nostri natam audio. mihi quidem diffi- a. 9. post, prouenit ad. (sed non durauit,) 18. dele hæc
 culter in hortis ali posse uidetur. 253. a. 24. emicat. 153. uerba, Rhaponticum uulgò d. 260. b. 7. post, producat na-
 b. 29. aliquod. 254. b. ad finem uersus 8. ad. Cœruleo in ta geminum: & ad. radice inodora. 8. post, maiore ad. Hoc
 Rheticis alpibus Bauhinus noster inuenit. 27. l. Vide in hortulum translata iam biennium mihi durauit, nec dum
 Carduus benedictus & sequentia dele, usque ad Co. 255. floruit. Radice odorata. Reperitur & quartū alpinum, sed
 a. 35. ad finem uersus ad. Vide in Bacchari. 24. post, ser- multò rarius, (nam proxime dictum in plerisq; altis mon-
 ratis, addè, albicantibus & lanuginosis, ni fallor, modo- tibus, & quidem frequens est,) longioribus solus: flore ma-
 ra. Et uersu 35. ad. Sexto interijt. Sponte alicubi cre- lore, luteo: quod Io. Fabricius è Galanda mote iuxta Curiam
 scit in ripa lacus nostri, radice admodum capillata candi- sicckm ad me misit. Deinde dele hæc uerba, proximo au p.

à m. i. h. t. n. q. u. f. 17. post, perfecit, nota geminum: & ad. duratq; etiamnum. In fine uersus 20. ad. Quod si quid Victorialis hæc rotunda à Gladiolo Dioscoridis differt, species eius saltem proxima fuerit. 27. post, colitur. l. Polygalon uel cog. In fine uersus 32. dele G. & ad. Hoc equidem Polygalon Rheticum dixerim: & aliquoties in horto plantaui, sed non durauit: siue quod radices non satis integræ fuerint, siue quod prata montana requirit, aut aliam ob causam. A Curia in pratis Vuallestadum usq; inueniri audio, nec amplius postea. [Reperi & luteo flore cognatam ei speciem in montibus.] Hoc pabulum uaccis lac augere uulgò creditur: unde & Polygalon uaccinum cognominari potest. Versus 39. deletur, & in uersu 40. etiam hæc uerba hortorum, a. s. sp. e. ut & delenda: deinde l. Gramen Diosc. & c. 41. Canaria. 42. post, cæmeteria. l. Theophrasti uerò Cyn. 45. post, subtrahat. l. Italis uulgò Capriola, Sanguinaria alijs, in areis hortorum alibiq; sponte exilit. 53. l. rabinum cognominant uulgò in Bernensium aut Vallesiorum montibus lactarij. 261. a. 1. post, neruis,) ad. solidis & mucronatis folijs. 2. post, pluribus, l. Hoc anno aut amplius in horto mihi durauit: demum sine caule & flore perijt. uaccis, eius pab. Versus undecimus cum tribus sequentibus, abundant. Ad finem uersus 26. ad. Eandem aliqui Ebenum putabant nuper. Eruditiores Fabam Græcam Plinij, inter Loto species, interpretantur. 261. b. ad finem uersus 6. ad. Reperitur etiam in alpibus, ut Rheticis alijsq;, circa saxa. 19. Hemerocalles. Ad finem uersus 47. ad. Anguillara Epipactidem Dioscoridis hanc facit. 262. a. 39. Hypecoo. 52. Iacæ. 262. b. 33. Seris. Ad finem uersus 39. ad. Nos nuper etiam in Rheticis alpibus syluestrem inuenimus, hortensi odoratiorem. 263. a. 18. folijs, 25. αυτὸν & πλῆρ. Ad finem uersus 48. ad. Hæc scripseram cum sine flore perijisset animaduerti. Sponte non nisi in altissimis montibus crescit. ego in Branlio Rhetie proximè uerticem iugi unius reperi. Per simile est illi Millesfolium alpinum, tum forma foliorum, & floribus, tum altitudine ferè pari: sed odore discernitur. 263. b. 34. post, odorata. ad. liquore quodam resinoso imbuta. Flore luteo, pappescente, & c. 264. a. post uersum 13. insere, Laurocerasus. Vide in Ceraso. 36. ad finem uersus ad. Sponte in Creta crescit, & hyeme uiret, teste Bellonio. 41. ad finem uersus ad. Alia est Spina alba, de qua in Echinopode leges. 264. b. ad finem uersus 8. ad. Sic ille. & duos sequentes uersus adiunge. 41. ad finem uersus ad. In calidioribus quidè locis, etiam Gallie, semina proferre audio. 265. a. 4. sine. 26. Elegiæ. Ad finem uersus 41. l. Eius species duæ sunt, magnitudine differentes. minor, in altioribus tantum montibus nascitur. 44. pro luteis l. purpureis. 265. b. 2. Hortensium. Ad finem uersus 34. ad. Ad Glaucem potius retulerim, sicut et Dorycnium Monspeliensium. 37. l. iam fortè quatuor cubitorum. Ad finem uersus 4. ad. Crescentiensis Fraxinagolum uocat: Itali Bagolaro circa Venetias: Galli circa Monspelum Micacoulier, alibi Fregolier. Mihi quidè omnino hæc lotus propriè dicta, nempè Lotophagorum uidetur: quam priore loco describit Theophrastus in Phariade insula nascentem, partim cum nucleo, partim apyronon, id est, sine nucleo uel osse. Ab hac differt, quæ in Constatinente nasci tradit: quæ an sit eadem eum Polybij Loto, (Zizipho nimirum, id est, Iuiuba nostra) querendum. Plinius Theophrasti descriptionem, & Cor. Nepotis (quæ ex Polybio translulit) confudit. Ab his differt Faba Græca, cuius Plinius meminit, Romæ Lotus olim dicta propter fructus suauitatem, & c. 266. a. 17. dele hæc uerba, Semen e. l. a. e. u. Et mox l. In Italia montibus & c. 22. l. nascitur in pratis, aliquando etiam saxis m. 27. post, G. ad. Sed mihi semen ob hyemem præproperam, non maturuit. 266. b. 11. dissimilis. 27. Ad finem uersus ad. Transplantaui aliquando sub hyemem plantam quæ proxima æstate ad quatuor cubitos excreuerat, in uas satis magnū: sed perijt. Alias multò humilior mihi nata est. 39. digna sint. 40. post, uulgò, ad. pomum. 267. a. 26. Acantho. 28. subsequutus. 40. post, uiuit, ad. (decimo iam ferè anno, una eademq; planta,) 267. b. 35. ad finem uersus nota to gemino: ad. una longiore, altera rotundiore folio. 46. Castaneæ. & in fine uersus, sumpta. 50. ad finem uersus ad. Vide infra in Paliuro Africana. Syluestris quidem Aeronia species uidetur, quam Sorbū torminalem dicimus. 53. post, annis, ad. Mihi plantæ quædam ante decennium in area sic plantatæ adhuc uirent, etsi quotannis ferè flores ac semina protulerint. 268. a. ad finem uersus 6. ad. Rubrum in pratis circa Curiam ut floris odore, ita specie differre uidetur. 15. ad finem uersus ad. Folia communis leuia sunt. hirsuta, inuentu rarior. 25. Caros uel Daucus alp. 27. l. quæ sequente etiam æstate in fine Iunij pulchrè germinabant. 28. l. sed paulò post perierunt. Eius pab. uersui 29. subnecte hæc uerba: Flores purpurei sunt. Daucci Cretici loco poni poterit: quo uel efficacior esse conijcio. 268. b. 15. post, hortensi, l. in altis quibusdam montibus reperi. 18. l. In Sabaudia, & iuxta Curiam, circa muros, sepes & rud. 23. ad finem uersus ad. Fistulariam aut Herbam sanctam Itali quidam uocant, Galli Carpentariam. 41. l. syluaticam montanæm. 269. a. 9. l. Aloisio Anguillaræ hæc planta uidetur Hippomanes. Ad finem uersus 14. ad. Anguillara quidem Lycopersium esse suspicatur. Pomo d' oro uulgò apud Italos dictum, (Galli puto Amoris pomum uocant,) alijs Pomum de Peru. Alij (inquit) speciem Melenzanæ hanc faciunt. 20. ad finem uersus distingue, & ad. à nemine, quod sciam, hæctenus memorata. 24. fœminam, 31. prorsus est. 35. l. pulcherri- mos anno secundo profert, & annis pluribus durat. 41. dele hæc uerba, Florent a. s. d. p. 269. b. 13. in fine uersus nota geminum, & ad. sed non apprehenderunt. 19. Hyeme 31. in fine uersus ad. Spinæ seu Cardui genus est, cuius hoc nomine meminit Athenæus lib. 2. cap. 35. Hodieq; in Sicilia (inquit Anguillara) & Calabria Anapordo uocatur, ab Italis Scarzo d' asino. Folia ei lata sunt, parum diuisa, hirsuta & alba. In summo caule, itidem spinoso, echinos edit, cum floret, purpureos. Semen simile Cnico est, ubiq; nascitur. Post uersum 40. ad. Ophioscorodum. Vide in Pancratio. 46. dele omnia quæ sequuntur post. O. 52. Heracleoticum. In fine ultimi uersus ad. Hoc mihi etiam nunc Iulio mense floret, floribus candidis, acrius cæteris: anno superiore è semine mihi enatum. Floret etiam alterum peregrinum, nigrius, flore leuiter purpurascendo, similius nostro uulgari: sed paulò acrius eo, ut candido hebetius palum uiuere cœpit, sed breui interiit. 5. l. Paliurus frutex sepimentis idoneus. 8. l. Paliurus Africana, quæ & uino-

sa cognominari potest, ad superioris differentiam. Apud nos etc. 9. folio 15. post, Ruellius l. Eadem puto Paliuro do,) 41. zingiber. 47. l. non produxit, & post aliquot Africanæ est Connarus Athenæi. Sed illa quam Ruellius describit, Mespilus Aronia est, ut uir quidam eruditus nos monuit. Palurum uerè Aphricam (inquit) describit Io. si bene recordor. Ipse quidem in sententijs suis Italicè edidit Leo in Africa historia Italicè conscripta, capite de Zarsa. 37. l. D uidi: & communicato ab eo semine nunc mihi sibi meminit. 39. ad finem uersus ad. His scripsit, Aceris fo- quocq; uiret. Semen fert anno secundo. 38. Squilla. 271. a. 31. frequentissima 32. hanc. Et mox: Reperitur huius etiam esse putant, Platani nomine ab amico accepi. 273 b. post f. 1. p. o. genus. 35. mereretur. 42. ad finem uersus ad. Li- quiritiam syluestrem aliqui nominant. eam reperi tum in fer huc quæ scripsi in Glaux 27. post, uasis. ad. Anguilla- plantis, tum in montanis locis, asperis & lapidosis 51. op- pidi. 271. b. 7. Durdywachs. 272. a. post, paruis, pun- thel. 50. l. nascitur, nisi. 274. b. 17. l. Pulmonaria Vege- eto notato. l. Maiores d. q. n. s. i. m. S. pratis, (& infra Se- ptimum Rhetie montem, initio Pregelie uallis, uidi, Li- lij etiam odore: & in radice sapore similiter glutinoso. Minor, ut quibusdam uid. etc. 42. ad finem uersus ad. Sed ceu chamæmali sunt, odorati, Bellidis specie, paulò maio- nuper Io. Baubinus noster, peregrinationis per alpes Rhe- ticas mihi comes, in itinere non procul Aluinouo fonte sul- fureo, sibi inuentam ostendit uirentem. 44. uiret. 47. Mercuriali. 51. l. appellant, abundant ea. 272. b. 3. Fre- quentem 10. post constat. l. Anguillara quidem nuper Pimpinellam, Sideritidem secundam Dioscoridis esse scri- psit, & in Chio hodieq; Sideritidem uocari. 24. wilder. 25. quæ paulo post omnes perierunt. 31. post, sapore ad. (nunc tota urit, alibi nusquam adhuc mihi uisa.

EMENDANDA QVAEDAM IN VAL. CORDI LIBRIS.

NUMERVS prior folium indicat, posterior uersum. Si unicus sit numerus, uersum dun-
taxat folij prænominati. a. faciem folij priorem, b. posteriorem. l. lege.

89. a. 29. Constantes, principio uiridi, mox in ruffo les. 97. b. 6. pro rotundam. l. teretem. 98. a. Iconi po-
palescente, 39. nigra, ab una parte (nempe in annexu) sitæ inscribatur, Thalictrum tenuifolium. Aizoi minimi
cand. 51. enascuntur, omnes a. spectantes. 90. a. 36. hi titulo adde, luteo etiam florū colore, astringens.]
toti decidunt, imitantum. 90. b. 38. dele hæc uerba, Si= 50. luteis. 52. inutili. 98. b. Iconis inscriptioni adde: Epi-
meon Sethi fortè Maz. 91. a. 41. syluestri. Et reliquis pactis Anguillare. 99. a. 41. pediculi. 99. b. 9. aliqua
in Titulo adde hæc uerba. Scorodonia nomen si- olet, & gustatus. 100. a. 34. pro quo l. uno. 100. b. 10.
Etum est: & syluestris quidem hæc herba est, sed dupliciaq;. 101. a. 31. amplexi. Spicas 39. aut floribus triti-
alia eiusdem generis urbana non inuenitur, uē ci 40. squamas. 102. b. sulcantur, profert 39. onustum.
hanc ceu differentiam adncere non sit opus. 103. b. 36. milio 104. a. 14. copiosissimaq;. 41. binum 52.
91. b. 6. specie fruticosa. [Itali quidam, &c. 8. Thameocnemum. 104. b. 46. prodeunt 106. a. 37. ter-
dictæ. 92. a. Ellebori nigri alterius icon hic addenda fue- ita claud. semina. Semen papaueri æquale est, foris etc.
rat ex Trago .83. pag. 251. Est autem hæc uera Consi- 107. a. 10. papauere 22. surculos, 107. b. 46. exerunt, co-
ligo. lore in purpura cæruleo, 113. a. Iconi capitis 76. Papa-
ueris est, non Panicis: cuius iconem dedit Tragus 2. 31.

92. b. 40. coliculorumq; indiuiduis adnatis, 44. quar= p. 661.
tam 92. a. Icon è regione manus leuæ, inscribatur, Elle-
borine tenuifolia. 44. Anthora. 95. b. Iconum altera 37. l. conferctam, prodeunte è folijs. Incremente spica
inscribatur, Bechium altera, Anchusa minima 34. aut à duobus inferioribus geniculis culmi undiq;. 111. a. Ver-
46. Anchusis 53. sed alternatis 94. a. distracta: foris, 8. can ba hæc in fine pagine: (Hæc non Cordi Chamæ-
dida: 94. b. 15. carnositas, capitata, omnibus i. n. radicibus peuce, mihi ignota: sed nostra est) transferri de-
20. toto. 95. a. 19. rubentem 21. tenuiorem, d. c. constan- bent ad iconem proximè sequentem. In titulo etiam ca-
tem 22. qui. 99. a. 39. geniculis 40. similia ferentes. Cau- pitis 79. l. Eadem uideri poterat Erica altera

Matthioli, (quam Dodonæus quoque alteram fa-
 cit sed ineptior eius pictura est,) nisi flosculi cō-
 caui & rubescentes obstarent: qui in Chamæ-
 peuce Cordi, albi & foliacei sunt. 112. a. 10. strictè
 14. detractis, cum exaruerunt, tunicis, consp. p. m. quanti-
 tate: 114. b. 39. Radicem habet p. & fibratam. 115. a. 4.
 quod flos hic intus hirsutus 13. pondus habet. 20. ducat.
 27. oblongæ & grandi Colocynthidi, 35. habent, 43.
 grandi & rot. 116. a. (cuius pagine numerus emendan-
 dus est,) 46. l. auctum, maturescit. Magnitudo. 116. b. 2.
 cortex. Pulpa 116. b. 41. uerrucis 44. abundant. est ea=
 dem &c. 118. a. 51. Alphitopepones, 52. succo qui 118. b.
 Colocynthidis icon posita superius cap. 97. uidetur po-
 tius referenda ad hoc caput 110. 120. b. in Sexta specie
 Ranunculi l. Vide in Nona specie infra. 121. a. 50.
 DECIMAM. 121. b. uersus undecimus, qui incipit,
 Weisse Bizwurtz/ etc. coniungatur uersui tertio. 122.
 a. 20. Chelidonio simile est, 124. a. Ad titulum cap. 8.
 adde hæc uerba: [Olus hoc ipsa Eruca est. Cordus
 uero Erucae (cui folia eius & siliquas confert)
 nomine, Sinapi album hic intelligere uidetur,
 ut hætenus piericæ pharmacopolæ. Eruca Ro-
 mana quidem, cuius albicant flores, & quam
 hic describit, nō tam album sinapi folijs refert,
 quam syluestre à Dodonæo dictum.]

28. niueas 35. Lemmati adde: [Hanc, ni fallor, Spar-
 169. a. 17. prætereuntium. 27. inuentu.] 44. pro o-
 dorem. l. saporem. 169. b. 38. foliorum quæ præter. 47.
 Filice exigua. Numeri foliorum 171. & 172. emen-
 dentur. 171. a. 2. l. Ea ut facile conijcio, est Lonchi-
 tis altera quorundam, quam &c. Et ad finem
 lemmatis adde. Viret autem etiam hyeme, de
 quo Cordus dubitauit, Trago teste: qui etiam
 radicem eius describit. 41. l. acetabula uocant, figu-
 ram imitantes: 171. b. 40. spacijs aduersis, secta: 172. a.
 Trichomanis icon hic abundat, ut excusatum
 est superius Cap. 177. 173. a. 45. l. plenum, gustu ad-
 modum suauem & uinosum. 174. a. 36. foliaceum. 174.
 b. 24. tamen, dele. 30. staminibus. E singulis (floribus) bi-
 ne 45. De mascula leg. inf. 175. a. 4. Leucoio 7. circun-
 ferentia. Singulis 52. antilycium fit, 53. aliqua. Paucis acu-
 leis Pirastri modo sepitur. Materia est dura. 175. b. 8. l.
 Safftgrün/ (i. uiridis color pictoribus in usu. a. 2. sed magnam 3. retinent. Imbecilliores 14. interior 19.
 uide Tragum) 23. Flores & fructus fert 176. a. 37. mollis: 41. constans: 49. habentia, 197. b. 7. Chebula
 Pyracantha 42. armatur: 177. b. 1. desinunt, ut Cucur-
 bita. Longitudine 178. a. 17. durantia 178. b. 18. Rhom-
 bacea, 38. subrotunda sunt. iuxta 47. pro qui lege cui 179.
 b. 7. Grauchen/ id est, (Subfusca,) 43. Grize-
 lichr (Græci *επιρῶδης* dicunt) & o. f. experte, facili b. nucibus, abundat, nisi nucum legas. 199. a. 43. Myxa
 in ore dissolubiliq; gustu in dulci 180. a. 36. teneriore & uel Sebastii, quos h. S. a. & ipsi è Syria translati 53. carne
 succosiore constant. Sap. 40. uibicibus colore 180. b. 1. Pa-
 ternianis o. profundiusculè 10. succosa. gustu subacida, 45. uiori. 200. a. 19. Gangitide 200. b. 46. Smyrni 201. a.
 In summa Corentih. ferè aq. e. sim. sunt. Colore inter 18. uersicolor: Acris 201. b. 1. in Lemmate sicl. Cen-
 181. b. 12. Augustana, 24. odorisq; 182. b. 3. uulgo dictos, taurium maius quod hic Janius, Inale ferè fo-
 uia iconè exprimere 11. furcisq; 18. exornant, 23. Flores
 uirentes gemmarum 29. commutitur, 37. Cum etiam 29. Iuglandis autem folia spectantur in altero gene-
 similis est forma. 52. munitur, 183. a. 8. Lemmati capitulis re Italico: cuius folia separatim ap. pinaximus. 34.
 13. adscribe hæc uerba. Citrus apud ueteres dicitur uiscoso 52. corrosum, sapore & odore acerrimum & suau-
 uisimum.

uissimum. 202.a.1. Thapsie maioris in It. nascentis: & ut 47. distent. 211.b.17. Zonis, 33. referenda: cum 212. b.
 p. l. i. O. nascentis, 17. hoc, abundat. 40. constante: gustu 1. l. Eleagnus Cordi, ut accipi: & Bellonij. Eadem est Rhus
 42. afficiente: odore 45. coepta. Et in fine pagine adde, syluestris Plinij Dodonæo. 213.a. 8. De stirpibus 213. b. 5.
 Icon sequitur. 202. b. in Lemmate, Thapsia 203. Turcico 213. b. 37. mucronem. 214. a. 2. post, aluum, adde.
 a. 21. leuem: gustu. 203. b. 23. teretes utroq; latere: 204. Huius species alia maior, ad quatuor cubitos (ni fallor)
 a. 10. inueterata, 21. capiti 205. a. Ad Mahalebi iconem enascens, fructu distinctius gemino reperitur in montibus
 hæc adscribe: Mahalebi icon, expressa ad ramu- circa Curiam Rhetorum: Orchocarpi nimum (cuius in
 lum siccum, quem ab amico eruditissimo ac Sylua meminit Cordus) peculiare genus, rimoso, fisco ac
 cepi Lugduno: nuper autem propè Vuesam op dependente cortice. Eam nobis primus Curie doctissimus
 pidum, quod diei itinere Tiguro distat, Rhæ- Io. Pontifella ostendit: qui etiam an rimosus ille pendu-
 tos uersus, copiosam eandem arbusculam inue lusq; cortex ei conueniat, obseruare poterit. 3. simplicita
 ni: Tintenbeere uocant accolæ. 205. b. 50. splendet: medicamenta 14. post Arbutus, adde, (cuius fructum hæc
 gustu. 206. a. 3. acrius multo, 206. b. exhalante q. t. i. e. proximè refert,) 18. urinam 23. magni 31. Cisthum 32.
 est, fuluum. c. a. e. crassescit. 22. de eo 48. hepatis. 207. a. 19. χαυμακισσαρον 41. post, reperies, adde, supra lib. 4. cap. 77.
 acescentem. 207. b. 6. post, Eligito, addendum puto gru- pag. 205. 44. dele hæc uerba, si bene m. 46. sinistram. Ibi=
 mis 24. l. Tertia, ex alpina Populo tantum. Quarta pro- dem, dele, ni fallor. 49. dele, Huius, cum sequente uersis
 miscuè, 26. Aegirine 30. Semydea 52. habent. Reperitur integro, & reliqua usq; ad punctum. 214. b. 5. Dale=
 208. a. 3. scobe 14. Larignæ 24. crassius, Larigna resina li- champius. 215. a. 1. Chamæmispilus. 216. a. 17. post,
 quidius, col. fuluum & pellucidum, St. o. appellatum: 35. ostendit. adde. Species quidem priores quatuor, omnino
 Masculum, Orobias, 40. pendularum 41. Stagonias 208. inter se cognate sunt: quintam uerò & sextam, etsi mul=
 b. 1. tritione 11. lego, aut ex (uel, in) candido 13. Larignæ tum similitudinis habeant cum illis, generis diuersi esse
 38. Mastichæ 40. Mastiches, 46. DE RESINA E= apparet, tum forma, tum uiribus, 20. folijs est. 31. appelle=
 LEMNIA Brasauolus Gummi Helemi uel tur 38. appellauit, 52. prorotundo, l. terete. 217. a. 17. stu=
 Elemi scribit. 209. a. 31. Cistho 36. trahunt, atq; 51. DE diosa antiquitas t. Gratiarum 33. Lipsiæ. Ibidem,
 GUMMI, quod Arabicum cognominant. 209. b. post, fuissent, distingue, et adde, admissurum. 48. mu=
 8. DE TRAGACANTHO CAP. CII. adde. nera. 217. b. 6. Chalcantho. 219. b. 7. Lignum Ostryæ
 ueteres Tragacantham uno nomine foem. gen. 220. b. 36. liquati uitri 41. Onychis 44. miniaccis. 221.
 tum fruticem ipsum, tum ex radice eius gum- a. 8. incanum 12. pile. 221. b. 9. pro minor, legerem maior.
 mi appellant. Huius capitulis numerus omissus erat: qua 222. a. 45. Tragij. 222. b. 6. Rhu. 8. Cisthus 41. Pyracantha.
 re & sequentium numeros emendabis. 210. a. 6. DE 223. a. 16. Thelycrania 46. fissis. 223. b. 8. Presilium 26.
 HAMMONIACO Thymiamatè uel Ammo- grani 49. splendidissimæ. 224. b. 3. Hercyniæ. 15. Chau=
 niaca (pleriq; enim non aspirant) gutta. 8. thy- corum. 225. a. 43. duabus. 225. b. 20. ut sunt 21. his omni
 miama. 9. Agasyllis nom. & i. Libyæ harenis, atq; circa bus. 226. b. 2. alembicum, 3. destillato 9. Anisi: Fundum
 Hammonis 28. Ligustico 210. b. 20. iudicabit. 38. lucens, 33. modica. 227. a. 22. ruffus. 227. b. 20. retortæ. 228. a. 8.
 44. Cissampeli, 211. a. numerus pagine emendetur. Ico- fiat. 32. luto 230. a. numerus pagine omissus addatur. 231.
 nis lemma, sic scribe: Scammonium, quale Mons- b. 7. Arceuthidii. 233. b. 30. Recoctauillanos 36. ὀδοντοπέρι,)
 pessuli demonstratur. 42. diffluens. 211. b. 49. Me- 234. b. 35. minimi 37. recoctam. 215. a. 9. Allium 29. Hys=
 lissum, 211. post, excedentem, addo, coquitur: 46. tamen sopi. 35. Flubirlin arbutum primo. 235. b. 35. Phylli=
 tis.

Γ Α Μ Η Λ Ι Ο Ν
MICHAELIS BARTH ANNAEBERGENSIS

AD M. MAURICIVM STEINMETZ SPONSVM AMICVM S. S. DE
sponsa eius Virgine honestis. Catharina filia opt. uiri
Ioan. Rallæ pharmacopolæ & ciuis
Lipsici.

DESIERAM nuper componere inutile carmen,
Decrêramq; animo steriles relinquare Musas,
Hoc tam corrupto commotus tempore, quo nunc
Omnia sunt omnes, quo nec discrimine iusto
Vllus honoratur uates, neq; premia cuiquam
Pro quamuis magno redduntur digna labore.
Sed fraudes tantum & crassa ignorantia regnant,
Accytharas pulsant miserandæ sortis aselli:
Aut calamos si quando leues tractare liberet,
Decrêram insanos mores uitamq; pudendam
Iniustorum hominum Satyra uexare decenti,
Aut acri stultas Epigrammate pungere mentes.

Donec sunt promissa tibi connubia primum
MAURICI nostros inter memorande sodales,
Hic mihi summam aurem uellit Grynæus Apollo,
Admonuitq; & amicitie officijq; decentis.

Gratulor ergo tibi præstanti corpore sponsam,
Et fama egregia, & præclara mente puellam,
Que tibi connubio & stabili sociatur amore,
Quam tibi, si clari generis mouearis amore,
Et patria, & poterunt sat commendare parentes:
Mater honesta, pater priscos superare Crateus
Qui queat, herbarum radices arte secando,
Et folia, & flores, ac fructus inde legendo,
Miscendo & sæuos contra medicamina morbos.
Quid quod ea affines iungit tibi foedere CORDOS?
Cordatos uerè CORDOS, quos pulcer Apollo
Ingenuas omnes docuit feliciter artes:

Ecquis enim EVRICIO medica præstabat in arte?
Dulcisono quisnam superabat carmine eundem?
Parcite Germani, & pariter mihi credite uates,
Hoc melius nemo ex uobis Epigrammata lusit,
Arguto uix hunc æquauit carmine uates.
Bibulis alta tuus, tuus aut Verona Catullus.

At tu à tam multis non sat laudate VALERI
Tu patris egregij & decus immortale tuorum
Europam implesti iuuenilis laudis honore,
Tu iuuenis senibus stirpes monstrare solebas,
Herbarum tibi erat subiecta potentia soli.
Patria testatur non hoc Germania tantum,
Sed docta Ausonia, & terrarum illa inclita Roma,
In qua CORDE tibi tumulum struxere Camænz,
Et celeres obitus, tundentes pectora pugnis
Assidue plangunt, crebra & suspiria uersant,
Nec cessant longum luctus extendere in æuam.

Tertius et dignus patre tali et fratre PHILIPPVS
Præter Apollineas herbas, studiumq; paternum
Impiger ingenium miras intendit in artes,
Quarum ope adinuenit uaria organa, carus ob illud
Principibus multum ipse uiris iam coeperat esse,
Inuida sed cœptum, nobis mors semper iniqua,
Interrupit opus, morientem uidimus illum,
Nec dudum exanimum sepeliuit Lipsia corpus.

Prætereo AVGVSTI tacitus præconia CORDI,
Illius doctasq; manus, animumq; sagacem,
Quis nil Parrhasio, nil concessurus Apelli,
AVGVSTI pingit dum principis ora, uidetur.
Hos CATHARINA uiros iungit tibi foedere iuncta.

Sed non ista tuam mentem mouere, nec est nunc
Illorum usq; adeo dulcis tibi mentio fortè.
Sed magis eximias dotes, frontemq; pudicam
Respecti, & teneram aetatem, moresq; puellæ:
Que quod honestatem à primis exercuit annis,
Quodq; etate graues coluit, fouitq; parentes,
Quod uenerata Deum pietatis semina rectè
Imbibit, hoc fecit tua pectora faucia telum.
Nec tua in hoc ratio neq; mentis feruor aberrat,
Nam neq; diuitiæ, aut clarorum splendor auorum,
Nec tam forma decens quenquam effecere beatum,
Quam si casta domi, & sceleris si pura sit uxor,
Aeterno deuota Deo obseruansq; mariti.
Cætera que uulgi stupet atq; ingentia ducit,
Hæc per se pè malis largè concessa uidemus,
Fluxa, caduca, boni pulcro uix nomine digna,
In quibus haud quicquam sapiens fiducia ponit.
Non libet exemplis uti priscae uisusue.
Cernimus assidue ueteri à uirtute parentum
Natos deficere, in lepores transire leones,
Ex aquilis molles fieri imbellesq; columbas.
Obuia sunt etiam & notissima nomina eorum,
Qui è Cræsis tri exiguo sunt tempore facti,
Quiq; ob diuitias scelera in peruersa ruentes,
Degenerem egerunt, & agunt hoc tempore uitam,
Nec uerò ullius est plus decantata puellæ
Tyndaridis quam forma decens, uerum illius ergo
Læsa fides thalami, prostratum nobile regnum,
Tota decennali sidauit Græcia bello,
Raptori exitio fuit hæc raptæq; Lacenz.
Quid quod tam faciè hanc morbus populatur & etas?
Vi flos in pratis primo spectabilis ortu,
Mox ustus fugiente die languetq; caditq;
Sic hodie forma quam ceu florere uidemus.

illam

Illam craftina lux torret uel tertia febre,
Depascens, pulcrasq; genas, floremq; decorum.
Ergo bono fragili stultum ergo est fidere formæ,
Stultum auro, aut sola sibi nobilitate placere.

Inde licet forma tua sit CATHARINA decenti,
Sit diues satis, atq; bonis maioribus orta,
Non tamen hæc animum tibi permouere, puellæ
Sed cantatus honos, & pulchræ gloria fama.

Ipsa etiam integræ uite & præconia laudis
Admirata tuæ, studium admirata medendi, &
Sublime ingenium rebus coelestibus aptum,
Esse tua & dici uoluit, meruitq; uolendo.

Quos igitur uirtus, non Iuno pronuba iungit,
Quos Deus omnipotens præ imæui nobilis autor
Coniugij, stabili sociari iussit amore,
His bona cuncta omnes, his omnia fausta precemur:

Turturibus ceu perpetua est concordia castis,
Sic sine lite torum teneat concordia uestrum.

Vtq; socer si quando tuus tetrapharmaca miscet,
Resinam atq; picem fundit, tunditq; decenter,
Excipit hinc adipe & cera, atq; ex quatuor istis
Commixtis præstat medicamen nobile & unum:
Sic animæ uestræ binæ, sic corpora bina
Coniugio commixta sacro, iungantur in unum,
Vna caro fiant, mens una, una inde resultet,
Nec secum pugnans nec dispar corde uoluntas.
In qua uiuacis superetis sæcula cerui,
Felicesq; simul plantetis Adonidis hortos,
Oscula libantes toties dulcissima uobis,
Coniungunt Paphiæ quoties sua rostra columbæ,
Deniq; in amplexus sic uertite brachia uestra,
Ut uarijs hederæ circundant flexibus ulmos,
Nec segnes sterili consumite tempora uena,
Sed date maturos domui solatia fœtus,
Qui pedibus mox calcantes uestigia uestra,
Et facie referant nobis & mente parentes.

Hæc rata confirmet nutu Deus ipse benigno
Omnipotens, thalami certissimus autor honesti,
Immensus qui cuncta gubernat trinus & unus.

F I N I S.

· b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. a
b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff
Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz.
AA.

ARGENTORATI EXCVDE
bat Iosias Rihelius.

Anno M. D. LXI.

IN VALERII CORDI ANNO.

tationes INDEX.

<p>A BROTONVM Abrotoninum unguentū Absinthium Absinthium marinum Acacalis Acacia Acanthium Acanthus Acanthus sylvestris Acetabulum Acetabulum alterum Acetum Acetum mulsum Achillea Acinus Aconitum alterum Aconitum Pardalianches Acorus Adarces Adeps Adipes uarij Adiantum Aelwov minus Aegilops Aeris flos Aeris squama Aerugo Aethiopsis Aëtites Agallochum Agaricum Ageratum Alcea Alga Alica Alisma Allium Aloë Alfine Althea Alumen Alypum Alyssum Amaracinum unguentum Ambrosia Ammi Amonium Ampeloprasum Amurca Amygdala Amygdalinum oleum Amylum Anagallis Anagyris Arcaon</p>	<p>51. Anchusa 13. Anchusa altera 51. Androsæmum 52. Androsaces 18. Anemone 20. Anethum 51 Anethinum unguentum 51 Anisum 51 Anthemis 69 Anthyllis 69 Anthirrinum 77. Aparine 77. Aphace 63. Apios 53 Apiastrum 67. Apium satiuum 67. Apium palustre 1 Apium montanum 82. Apocynon 31. Apollinaris 31. Aqua 72. Aqua marina 68. Aqua mulsa 72. Araba 79 Arabica spina 79. Araneus 79. Arbutus 70 Arcton 83. Arena littoralis 7. Argemone 49. Argenti recrementum 66 Argenti spuma 60. Argentum uiuum 69. Arisarum 42. Aristolochia 60 Armenius lapis 46. Artemisia 51. Artemisiatenuifolia 68. Arum 60 Asarum 81. Asclepias 75. Ascyron 57 Asini ungulæ 13. Aspalatus 58 Asparagus 54. Asphodelus 3. Asplenium 46 Aster Atticus 20. Astragalus 25 Atramentum sutorium 11 Atramentum metallicum 43 Atramentum librarium 48. Atera 60 Atriplex 70 Auena</p>	<p>63 Auripigmentum 63 61 59. 48. Baccharis 54. Balaninum oleum 13 de Balaustijs priuatim tractatur 54. Ballote 59. Balsamum 59. Batis 72 Batrachium 57. Bdellium 46 Beta 75. Bitumen 57. Blatta cinq̄n 55 Blitum 55 Botrys herba 55 Brassica 68 canina Brassica 66. Britannica 77. Bromus 77. Buccina 77. Buglossum 46. Bulbus uomitorius 51 Bulbus ididua 30 Bunium 25 Bupthalmum 70 Buprestis 84 Butyrum 48. Butyri fuligo 80 80 80. 48 Cacalia 50 Cadmia 80 Calamus aromaticus 58 Calx 58 Canabis satiuæ 48 Canabis sylvestris 2. Cancamum 57 Canchrys 61 Canceri 29 Cantharides 5. Capparis 44. Caprarum ungulæ 48. Caprificus 59. Capnos 71 Cardamomum 66 Caries lignorum 80. Carum 81 Caseus omnis 84. Cassia seu Cassia 42. Castanea 44. Catanance 42. Caucalis</p>	<p>81. B 53 21 23 57. 5 45 48. 14. 44. 16 29 44 58. 44 76. 61. 72. 26. 71. 48. 48. 71. 60 30 31 31 C 71. 78. 4. 82. 60. 60. 9 56 27 30 48. 29 25. 20. 1. 18 54. 30. 3 22 72 45</p>
--	--	---	--

Cedrites	78	Cornus	24	Epimedium.	61.	
Cedrus	17	Coronopus	45	Epipactis	70.	
Centaurium maius	50	Cosmaxia	84	Epirotica mala	23.	
Centaurium minus	50	Coffus	4	Ephthymum	75.	
Centunculus	58.	Crataegonum	58.	Equisetum	65	
Cepa	46	Crematum as	79	Equisetum alterum	65	
Cephaea, herba	60.	Crematum plumbum	79.	Equorum lichenes	29	
Cera	41.	Crimnus	42	Erica	18.	
Cerafa	23	Crocinum unguent.	13	Marinus Erinaceus	26.	
Cerucornu	30	Crocodilium	50.	Erinus	63.	
Cerussa	80	Crocomagma	9.	Erucaria, in f. p. p.	45.	
Chalcitis	80.	Crocus	9	Erucium	43.	
Chamedaphne	73.	Cucumer sativus	45.	Fryngium	51.	
Chamaelea	75	Cucumer agreffus	73.	Eupatorium	64	
Chamaeleon albus	50.	Cucurbita	45	Euphorbium	50.	
Chamaeleon niger	50.	Curmi	42			
Chamaepitys	61	Cupressus	16.			
Chamaepeuce	71.	Cyclaminus	48			
Chamaesyce	75	Cyclaminus altera	48	Faba legumen	43	
Chelidonium maius	49	Cyminum sativum	54.	Faba Aegyptia	43	
Chelidonium minus	49	Cyminum sylvestre	54.	Fax	82.	
Chondrilla	45	Cynoglossa	71.	Felomne	31.	
Chrysanthemum	66	Cynosbatus seu Cynorrhodus	19.	Ferri recrementum	79.	
Chrysocholla	80	Cyperus	1.	Ferrugo	79.	
Chryfogonum	65.	Cyperus Indicus	1.	Ferula	56.	
Chryfocome	65.	Cyphi	9	Fibrorum testiculi	28	
Cicade	29.	Cytini & Balustij	22.	Ficus Cypria	25.	
Cicer	43	Cytisus	70.	Ficus	25.	
Cicuta	68		Filix	76.		
Cirsium	71		Fimus animalium	31.		
Cimices, no pes	28.		Feniculum	55.		
Cinamomum	3.	D	73.	Fenogrecinum unguentum	13	
Cinamominum unguent.	23.	Daphnoides	56	Fenogrecum	43	
Cinnabaris	80.	Daucus	56	Fraxinus	17.	
Cionia	27	Delphinium	56	Fuligo Resinae	16	
Circea	58.	Delphinium alterum	52	Fuligo	84.	
Cistus	20	Distamnus	53.	Fumaria	70.	
Clematis	61.	Distamnus Cretenfis	81	Fungi	68.	
Clematis altera	76	Diphryges	67			
Clinopodium	61.	Dorycnium	27.			
Clymenium	57.	Draco marinus	48			
Cnicinum oleum	62	Dracunculus maior	48			
Cnicus	11.	Dracunculus minor	48			
Cnidium oleum	76	Dryopteris	48	Gagates	83	
animalium quorundam Coagulum	11.	Dulcis radix	76	Galbanum	57	
Coccus infectorius	31		50	Galerita auicula	29.	
Coculeus	65			Galion	69.	
Colchicum	80			Galla	22	
Colocynthis	68.	E		Gallinacei	29.	
Colusrustica	75.	Ebenus		20	Galliopsis	69
Colymbades oliuae	57.	Ebulus		75	Garus	28.
Conchula Indica	21	Ebur		30	Genista	74
Conyza	27	Echium		63	Gentiana	49.
Corallium	58.	Terrestres Erinaceus		26.	Geodes	84
Coriandrum	82.	Eruc		30	Geranium	58.
Coris	54.	Elaphoboscum		55.	Gingidium	45.
Corum ueterum calceamentorum	61	Elaterium		73.	Gladiolus	72.
	29.	Elatine		64	Glandes	21.
		Empetrum		76	Glans unguentaria	74
		Ephemerum		68.	Glaucium	57

Glaux
 Gleucinum unguent.
 Glutinum
 Gobius
 Gramen
 Grossi
 Gummi
 Gutta Ammoniaca
 Gypsum

H

Halica
 Halimus
 Harundo & papyrus
 Hedera
 Hedera terrestris
 Hedychroon ung.
 Hedyсарum
 Helenium
 Helenium Aegyptium
 Heliochrysum
 Heliotropium maius
 Heliotropium minus
 Hemionitis
 Hieracium minus
 Hemerocallis
 Helxine
 Hiatule
 Hieracium maius
 Hippace
 Hippocampus
 Hippoglotton
 Hippomarathrum
 Hippophæstum
 Hippophaës, herba
 Hippopotami testiculi
 Hippuris
 Hirci barba
 Hirundo
 Holosteum
 Hordeum
 Hyacinthus
 Hydromalum
 Hydropiper
 Hypecoum
 Hypericum
 Hypocistis
 Hyoscyaminum oleum
 Hyssopus

I

Iasminum unguent.
 Iaspis
 Ichthyocolla

72. Idea radix
 13 Indicum
 57 Intybus
 28. Irinum unguentum
 63. Iocinora
 25. Irio
 20. Iris
 57 Isatis sativa
 82. Isatis agrestis
 Isopyron, herba
 Juglandes
 Iuncus
 Iuniperus
 42. L
 19
 18. Labrum Veneris
 49 Labrusca
 71. Labruscæ flos
 13. Lacerta
 59 Lacerta Chalcidica, seu seps
 9. Lac omne
 10 Lacrecens
 65. Lac muliebre
 76 Lactuca
 76. Ladon
 59. Lanaria herba
 55 Lane
 58. Lapathum
 64 68. Lapis Thracius
 27 Lapis hematites
 55 Lapis Asiaticus
 31 Lapis Arabicus
 26. Lapis Galactites
 71. Lapis Melitites
 55. Lapis Morochthus
 74 Lapis Alabastrites
 74 Lapis Thylites
 28 Lapis Iudaicus
 65 Lapis Amiantus
 46 Lapsana
 29. Laserpitium
 62 Lathyrus
 42 Latinum unguentum
 66 Laurus, ἰάφρα
 78 Laurus Alexandrina
 47 Laurinum oleum
 66. Lemnia terra
 60. Lens
 20 Lens palustris
 11. Lentiscus
 51. Lentiscinum oleum
 Lentiscina Resina
 uinum Lentiscinum & Terebinthi-
 num
 Leontopetalum
 13. Leontopodium
 83. Lepidium
 57 Leporinus pes, herba.

64. Lepus marinus 27.
 80 Lepus terrestris 27.
 45 Leucacantha 56.
 13 Leucas 57.
 29 Libanotis 56.
 46. Libanotis coronaria 56.
 1 Lichen, herba 56.
 49 Ligusticum 54.
 49 Ligustrum seu Cyprus 19.
 71 Ligustrinum unguentum 13.
 25 Lilium 57.
 65 Liliinum unguent. 13.
 17 Limonium 62.
 Linum 43.
 Lithocolla 84.
 50 Lithospermum 60.
 77 Lixivia è crematis ficiramis 26.
 77 Locustæ 29.
 77 Lolium 43.
 30. Lonchitis 60.
 30. Lora 77.
 30. Lotus arbor 24.
 30. Lotus sativa 70.
 30. Lotus sylvestris 70.
 45. Lotus Aegyptia 70.
 20 Lupinus 43.
 48 Lupinus sylvestris 43.
 31 Lychnis coronaria & agrestis 57.
 44 Lycium 30.
 83 Lycopsis 63.
 83 Lysimachia 61.
 83 Lythum 41.
 83
 83 M
 83
 83 Macer 18.
 83 Mena 18.
 83. Meon 1.
 83. Magnes lapis 83.
 44 Mala punica 22.
 56. Mala Persica 23.
 75 Mala Agrestia 23.
 12. Mala Armeniaca 23.
 17. Medicum malum 24.
 73 Melimela 23.
 12 Malobathrum 3.
 80. Malobathrinum unguent. 13.
 43 Malua 44.
 68. Mandragora 67.
 15. Maris cerui genitala 29.
 12. Marrubium 58.
 15. Marum 53.
 Medica 46.
 78 Medion 62.
 57. Medullæ animalium 31.
 71. Megalium unguent. 13.
 48. Mel 35.
 62. Melia terra 84.

Pseudobunium
 Pseudodictamnus
 Psorium
 Psyllium
 Ptarmica
 Pulegium
 Pulicaris
 Pulmo urfinus
 Pulmo suillus
 Pulmo agninus
 Pulmo marinus
 Pumex
 Purpure
 Pycnocomum
 Pyrethrum
 Pyrites lapis
 Pytheuma

 Q
 Quercus
 Quinquefolium

 R
 Radicula
 Rana
 Rapa sativa
 Raphaninum oleum
 Raphanus
 Resinae aliae
 Rhamnus
 Rhaponticum
 Rhodiara radix
 Rhus, p̄s
 Ricininum oleum
 Ricinus
 Rosa
 Rosaceum unguentum
 Rosei pastilli, p̄d'ides
 Rubia
 Rubrica fabrilis
 Rubrica Sinopica
 Rubus
 Rubus Idaeus
 Rumex
 Ruscus
 Ruta
 Ruta sylvestris

 S
 Sabina, p̄p̄tis
 Saccharum
 Sagapenum
 Salis flos
 Sal
 Salis spuma seu lanugo

71. Salamandra
 52. Salix
 81. Salvia
 67. Sambucus
 48. Sampsuchinum unguentum
 52. Sampsuchus
 67. Sandaracha
 29. Sanguinalis foemina
 29. Sanguinalis mascula
 29. Sanguis animalium
 29. Sapphirus
 81. Sarcocolla
 26. Sarmentorum vitium cinis
 75. Sarxiphagum
 56. Satyrium, herba
 83. Satyrium alterum
 71. Saxifraga
 Scandix
 Schoenus, οχοϊνός
 Scilla, σκίλλα
 21. Sciurus
 64. Schistum lac
 Schistus
 Scolopendra marina
 Scolymus
 48. Scordium
 28. Scorodoprasum
 43. Scorpioides
 11. Scorpio Marinus
 44. Scorpio Terrestris
 15. Scammonia
 18. Selenites
 49. Senecio
 64. Senecta anguium
 22. Sepia
 11. Serpillum
 74. Serum lactis
 20. Sesamoides maius
 12. Sesamoides minus
 20. Sesamum
 60. Sesele
 80. Sedum maius
 80. Sidium
 63. Sideritis
 63. Siliquae
 44. Silurus
 73. Silybus
 53. Sinapi hortense
 53. Sinapinum oleum
 Sifer
 Sison
 Silymbrium
 17. Sium
 36. Suis talus
 56. Smaris
 82. Smilax
 81. Smilax hortensis
 82. Smilax lenis
 Siler montanum

30. Smyrniium
 21. Smyris lapis
 52. Solanum idōdium
 75. Solanum furiosum
 13. Solanum somnificum
 53. Sonchus
 81. Sorba
 61. Sordes statuarum & Gymnastiorū
 61. Sory
 31. Sordes palaestrarum
 83. Sparganium
 57. Spina alba
 82. Spodium
 62. Spondylium
 59. Spongia
 59. Stacte
 62. Stachys
 45. Stibium
 4. Stichas
 48. Stoebe
 30. Stratiotes aquaticus
 30. Stratiotes millefolius
 83. Strigmenta balnearum
 27. Strobili
 51. Styrax
 58. Succinum
 46. Sulphur
 76. Sycomorus
 27. Symphytum petraeum
 27. Symphytum alterum
 75
 83. T
 69.
 27. Tamarix
 27. Taxus, arbor
 53. Telephium
 30. Tellinae
 73. Terebinthus
 73. Terra
 42. Terra ampelitis
 54. Terra ex fornacibus
 68. Teste marinae
 23. Testiculus
 63. Testiculus alter
 23. Teucrium
 28. Tilia
 74. Tithymali
 46. Thalassomeli
 12. Thalictron
 44. Thapsia
 54. Thelypteris
 45. Thlaspi
 44. Thunnus
 30. Thus
 28. Thuris cortex
 73. Thuris fuligo
 46. Thuris manna
 73. Thymelea
 54.
 AA ij
 55.
 84.
 67.
 67.
 67.
 45.
 24.
 10.
 81.
 10.
 63.
 50.
 79.
 56.
 82.
 13.
 58.
 79.
 51.
 62.
 69.
 70.
 10.
 15.
 14.
 32.
 81.
 25.
 62.
 62.
 18.
 68.
 49.
 27.
 15.
 84.
 84.
 84.
 84.
 59.
 59.
 57.
 19.
 74.
 77.
 69.
 74.
 76.
 46.
 28.
 14.
 14.
 14.
 14.
 75.

Sp...

Thymbra	53	Vina concinnata marina aqua	77.	Vinum scilliticum	77.
Thymoxalme	77.	Vina pluribus diuersisq; odoramentis		Vinum è sycomorior	78
Thymus	52.	condita	78.	Vinum è syluestri uua	77
Tomentum	58.	Vina pluribus herbis condita	78.	Viola	58.
Tordylum	54	Vina uarijs plantis condita	78.	Viola nigra	71
Torpedo	27.	Vini facultas	77	Viperæ carnes	27.
Tragacantha	51.	Vinum	77	Viscum	57
Tragium	55	Vinum album	77	Vitex	20
Tragium aliud	55	Vinum absinthite	78	Vitis alba	76
Tragus	42.	Vinum aromatite	78.	Vitis nigra	76
Tragus, herba	65	Vinum è baccis Iuniperi	78	Vitis syluestris	76
Tribulus	62	Vinum cedrinum	78	Vinifera uitis	77
Trichomanes	72.	Vinum ex cotoneis malis confectum	Vlmus		18
Trifolium	58		77.	Vnguenta, <i>μύρα</i>	12.
Tripolium	72.	Vinum ficatum	78	Vngule caprinæ	29.
Triticum	41.	Vinum hyssopite	78	Vrinæ	32
Trixago	57.	Vinum ex Labruscæ floribus confectum	Vrtica		69
Tubera	46	ctum	78	Vua	77
Tussilago	58	Vinum loco differens	77	Vua passa alba	77
Typha	58.	Vinum melitites	77.	Vulpinus pulmo	29
		Vinum ex Myrti baccis confectum	78		
	V	Vinum myrteum	78	X	
Veratrum album	71.	Vinum palmeum	78	Xanthion	72.
Veratrum nigrum	73.	Vinum picatum	78	Xyris	63
Verbascus	70	Vinum pineis nucleis conditum	78		
Verbena supina	56	Vinum ex punicis	78	Z	
Verbenaca recta	66	Vinum resinatum	78		
Vermes terræ	30.	Vinum rosaceum	78	Zea	42
Vesicaria	67	Vinum sapore differens & mixtione	Zingiber		47
Vetonica	61		77	Zopissa, <i>ζωπίσσα</i>	16

INDEX IN III. LIBROS DE STIR- pibus Val. Cor.

A				B	
A BROTONUM candidum, seu foemina	107	Allium satiuum multifidum	144	Artemisia maior	143.
Abrotonum nigrum mascul.	107	Allium satiuum amphicarpon	144.	Arum	102.
Absinthium	145	Allium simplex utrunq;	144	Afarum	112.
Absinthium dulce	145.	Aloë	210.	Asclepias	128.
Absinthium Seriphium	205.	Althæa	101.	Asparagus	102
Acacia indica	197	Alfina	159	Asplenium	171.
Acer maior	175.	Amarantus purpureus	168	Aster atticus	140
Acer tenui folia	174.	Anblatum	89	Astragalus, herba	98.
Achillæa	136	Ammi	117	Astrantia	124
Aconitum monococcum	151.	Antomum	195	Auellana Indica	193.
Acorus	203	Amygdalæ minores	198.		
Adiantum candidum	171.	Anacardium	194.		
Adiantum nigrum	172	Anagyris	190.	Balanus Myrepfica	194.
Aëzoum minimum	98	Anchusa minima	93.	Balsamella	88.
Aëzoum serratum	92	Anemone tenuifolia	151	Bdellium	205
Agalochum	191.	Anemone tenuifolia altera	151	Bechium	93
Agrimonia	168	Anisum	126.	Benzoum	207
Alchimilla	147.	Anonymus	176	Benzoum oleum	207
Allium campestre	143	Apium satiuum	168	Bistorta	87
		Apium agreste	168.	Botrys	106.
		Arangius	183	Brasma	196.
		Argemone	135	Brassica agrestis	147
		Arblatum	89.		
				Brassica	

<i>Brassica marina</i>	205. <i>Colchicum nigrum</i>	162. <i>Dorycnium</i>	89
<i>Brassica sylvestris, uirgata</i>	96. <i>Colchicum subrubens</i>	163. <i>Dracunculus benicophyllus</i>	152.
<i>Bresma</i>	196. <i>Colchicum album</i>	163. <i>Dracunculus palustris</i>	95
<i>Bryonia alba seu ruffa</i>	116. <i>Colocynthis fungosa & leuis</i>	118. <i>Dracunculus polyphyllus</i>	132
<i>Bryonia nigra</i>	116. <i>Colocynthis grandis, candida</i>	118. <i>Dracunculus primus</i>	152
<i>Buglossa longifolia</i>	134. <i>Colocynthis grandis, oblonga</i>	114. <i>Drosium</i>	147.
<i>Buglossa urbana</i>	109. <i>Colocynthis grandis, rotunda</i>	115. <i>Drosomeli</i>	211.
<i>Buglossa altera urbana</i>	109. <i>Colocynthis oblonga, glabra</i>	115	
	<i>Colocynthis turbinata</i>	115.	H
	<i>Colophonia</i>	209	
	<i>Colymbades</i>	185 <i>Elleborus albus</i>	163
	159. <i>Conyza Helenitis</i>	160. <i>Endiua</i>	157.
<i>Calceatrippa candida</i>	184. <i>Conyza sylvestris, glabra</i>	160 <i>Epimedium</i>	93
<i>Caprificus</i>	195. <i>Conyza sylvestris, hirsuta</i>	160 <i>Eruca maior</i>	124
<i>Cardamomum maius</i>	195. <i>Conyzoedes</i>	216 <i>Eupatorium</i>	168.
<i>Cardamomum mediocre</i>	195. <i>Coralloides</i>	151. <i>Eupatorium alterum</i>	169
<i>Cardamomum minus</i>	87 <i>Coriandrum</i>	126 <i>Euphorbium</i>	210.
<i>Carduus sphaerocephalus</i>	195 <i>Cornus foemina</i>	188	
<i>Carpesium</i>	197 <i>Coronopus satiuus</i>	137.	F
<i>Carpobalsamum</i>	100. <i>Corruda</i>	112	
<i>Carum</i>	<i>Costus albus</i>	201. <i>Faba nigra maior</i>	166.
<i>Caryophyllus minor aut immaturus</i>	196 <i>Costus Arabicus</i>	201. <i>Faba vulgaris</i>	166.
	<i>Costus flauus</i>	202 <i>Fausel</i>	193.
<i>Caryophyllus maior aut maturus</i>	196 <i>Costus Syriacus</i>	202 <i>Ficus</i>	184
	196 <i>Cotonea mala</i>	181. <i>Filipendula</i>	94
<i>Caryophyllorum festuca</i>	192 <i>Cotonea malus sylvestris</i>	188. <i>Filix latifolia</i>	134.
<i>Casia Aromatica</i>	199. <i>Cotoneus</i>	181. <i>Filix mascula</i>	169
<i>Casie folium</i>	206. <i>Crethamum marinum</i>	200. <i>Foenogracum</i>	100
<i>Canchamum</i>	86 <i>Crocus</i>	163. <i>Folia caryophylli</i>	199.
<i>Centauris</i>	201 <i>Cubebe</i>	196. <i>Fragula</i>	173
<i>Centaurium maius</i>	108 <i>Cuci</i>	193 <i>Fraxinella</i>	94
<i>Cepa ouata</i>	175 <i>Cuculi</i>	197	
<i>Ceruispina</i>	213. <i>Curcuma longa</i>	203.	G
<i>Chamaecerasus montana</i>	149. <i>Curcuma rotunda</i>	203.	
<i>Chamaecyparissus vulgaris</i>	161 <i>Cucumis anguinus</i>	141	
<i>Chamaeclema</i>	125. <i>Cucumis puniceus</i>	118. <i>Galanga maior</i>	201
<i>Chamedrys</i>	214. <i>Cucurbita cameraria</i>	116 <i>Galanga minor</i>	202.
<i>Chamaemespilus</i>	215 <i>Cucurbita plebeia</i>	116. <i>Galbanum</i>	209.
<i>Chamaenerium</i>	111 <i>Cuminum satiuum</i>	205 <i>Garosium</i>	136.
<i>Chamaepeuce</i>	109 <i>Cyclaminus</i>	131. <i>Gentiana</i>	132
<i>Chamaepitys prima</i>	122 <i>Cytisus albus, sylvestris</i>	187. <i>Genista angulosa</i>	189
<i>Chelidonium minus</i>	122 <i>Cytisus niger, maior</i>	188 <i>Genista tuncea</i>	189.
<i>Chelidonium palustre</i>	122	<i>Geranium superuum maius</i>	108.
<i>Chelidonia phragmitis</i>	212	<i>Gingidium</i>	90.
<i>Chinæ radix</i>	142.	<i>Gladiolus palustris</i>	124
<i>Chondrilla tenera</i>	99. <i>Damaconium calliphylon</i>	<i>Glycyrrhiza</i>	164
<i>Cicer arietinum</i>	99. <i>Damaconium tenuifolium</i>	151 <i>Grattola</i>	86
<i>Cicer nigrum</i>	141. <i>Daucodes maior</i>	151. <i>Guatacum</i>	191
<i>Cichorium</i>	142 <i>Daucodes minus</i>	159. <i>Gummi</i>	209
<i>Cichorium satiuum</i>	162 <i>Daucus angulosus</i>	103.	
<i>Cicuta maior</i>	162 <i>Daucus coniophyllus</i>	155	H
<i>Cicuta minor</i>	192 <i>Daucus cyanopus</i>	155	
<i>Cinamomum characium</i>	207 <i>Daucus Selinodes</i>	155 <i>Halicacabus</i>	165.
<i>Cinnabari</i>	183 <i>Daucus tenuifolius</i>	144 <i>Hammoniacum</i>	210
<i>Citrius arbor</i>	185. <i>Dipsacus satiuus</i>	106 <i>Helenium maius</i>	142.
<i>Citrius altera</i>	182. <i>Dipsacus sylvestris</i>	105. <i>Heliathemum</i>	89.
<i>Citrus arbor</i>	167. <i>Dolichus</i>	127 <i>Helleborine maior</i>	92
<i>Cnicus satiuus</i>	166 <i>Doronicum</i>	203. <i>Helleborine tenuifolia</i>	92.
<i>Cnicus supinus</i>			

